

שבוע פרשת אחרי-קדושים

(19 - 25 April 15)

ל' ניסן - ו' אייר תשע"ה

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ. י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה, או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם. (משיחת י"א שבט תשכ"ח)

וְאַהֲבַתְּ אֵת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכֹל נַפְשֶׁךָ וּבְכֹל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְךָ הַיּוֹם, עַל לְבָבְךָ. וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךָ וְדַבַּרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתֶּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמְעוּ אֵל מְצוּוֹתַי, אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֲתָכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֵת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעַבְדוֹ, בְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכֹל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מֵטַר אֲרֻצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמַלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְגְךָ וְתִירֶשֶׁךָ וְיִצְהַרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְכַהֲמֶךָ, וְאִכְלֶתָ וְשָׂבַעְתָּ. הִשְׁמָרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסָרְתֶם וְעַבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מֵטַר וְהֶאֱדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאָבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם. וְשִׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהַי עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵכֶם וְהָיוּ לְטָטְפַת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֵת בְּנֵיכֶם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתֶּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיִמֵי בְּנֵיכֶם עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לַאֲבוֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם, בְּיַמֵּי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ. וַיֹּאמְרֵךָ יי אֵל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ, אֱלֹהִים וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל פְּנֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַפָּנֶף, פִּתִּיל תְּכֵלֵת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוּוֹת יי, וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֶת כָּל מְצוּוֹתַי, וְהֵייתֶם קַדְשִׁים לְאֱלֹהֵיכֶם. אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהֵיוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הֲרִינִי מִקַּבֵּל עָלַי מְצוֹת עֲשֵׂה שְׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ בְּמוֹךָ מְצוּהָ לְהִתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֵת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלָּה כְּפִי שֶׁמִּתְחַלֵּק לַיָּמִי הַחֹדֵשׁ.

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אַבּוֹתֵינוּ, שִׁיִּפְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַחֲרָה בְּיַמֵּינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ. אֶךְ צַדִּיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֵת פְּנֵיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר ... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:
מוֹדָה אָנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַזְרַת בִּי נִשְׁמַתִּי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ.
מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך.
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל דְּבָרֵי תוֹרָה:
וְהַעֲרַב נָא יי אֱלֹהֵינוּ אֶת־דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ, וּבְפִי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אִנְחָנוּ וְצַאֲצְאוּנוּ, וְצַאֲצְאֵי כָל־עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כָּלֵנוּ יוֹדְעֵי שְׂמִיךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתְךָ לְשִׁמְיָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַמְּלַמֵּד תוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר פָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אֶהֱרֹן וְאֶל־בְּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִבְרָכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וּבִרְכָךָ יְהוָה וַיִּשְׁמְרְךָ: יָאֵר יְהוָה | פְּנֵיו אֵלֶיךָ וַיַּחַפְּךָ: יִשְׂאֵ יְהוָה | פְּנֵיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׂם לְךָ שָׁלוֹם: וְשִׁמוֹ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטור, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לְהֵנִיחַ תְּפִילִין:
הברכה השניה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין שלידי לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש
בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִילִין:

קריאת שמע

שָׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:
בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מְלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חַגְוָשׁ - חַגְוָשׁ - חַגְוָשׁ חַגְוָשׁ (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לכר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפש, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראש־תיבות "לה'") בציוווף ששם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

תהלים

קיד.

בו מבואר מפני מה זכה יהודה למלוכה:

א בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: ב היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו:
ג הים ראה ויגם הירדן יסב לאחור: ד ההרים רקדו כאילים גבעות פבני-צאן: ה מהלך
הים פי תגום הירדן תסב לאחור: ו ההרים תרקדו כאילים גבעות פבני-צאן: ז מלפני ארון
חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ח ההפכי הצור אגם-מים חלמיש למעיני-מים:

קטו.

תפילה על אריכות הגלות שיעשה למען שמו שלא יתחלל:

א לא לנו | יהוה לא-לנו פירלשמוך תן כבוד על-חסדך על-אמתך: ב למה יאמרו הגוים
איה-נא אלהיהם: ג ואלהינו בשמים כל אשר-חפץ עשה: ד עצביהם כסף וזהב מעשה
ידי אדם: ה פה-להם ולא ידברו עינים להם ולא יראו: ו אזנים להם ולא ישמעו אף להם
ולא יריחזון: ז ידיהם | ולא ימושון רגליהם ולא יהלכו לא-יהגו בגרונם: ח כמותם יהיו
עשיהם כל אשר-בטח בהם: ט ישראל בטח ביהוה עזרם ומגנם הוא: י בית אהרן בטחו
ביהוה עזרם ומגנם הוא: יא יראי יהוה בטחו ביהוה עזרם ומגנם הוא: יב יהוה זכרנו יברך
יברך את-בית ישראל יברך את-בית אהרן: יג יברך יראי יהוה הקטנים עם-הגדלים: יד יסוף
יהוה עליכם עליכם ועל-בניכם: טו פרוכים אתם ליהוה עשה שמים וארץ: טז השמים
שמים ליהוה והארץ נתן לבני-אדם: יז לא המתים יהללו-יהוה ולא פל-ירדני דומה:
יח ואנחנו | נברך יה מעתה ועד-עולם יהללו-יהוה:

נקודות משיחות קודש – מזמור קיד מתוך "תהילות מנחם"

א – בצאת ישראל ממצרים. קיח, כט – הודו להוי' כי טוב כי לעולם חסדו

חירות נצחית

א. הוראה מיוחדת יש (בנוסף להוראות הכלליות מאמירת מזמורי הלל¹), מהתחלת השיעור (דיום כ"ד בחודש²) "בצאת ישראל ממצרים", ומסימום ב"הודו להוי', כי טוב כי לעולם חסדו":

"בצאת ישראל ממצרים": על כל יהודי לזכור תמיד שבנ"י היו במצרים והקב"ה הוציאם משם, כמ"ש³ "בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". ומכיון שהקב"ה הוציאם לחירות מכל הענינים הבלתי רצויים – עניני מצרים, והעמידם במצב של חירות – "גוי קדוש"⁴, ובזה גופא "צבאות ה'"⁵, הרי אין זה מתאים להיכנס שוב לעניני מצרים,

המשך בעמוד ק

(1) ראה "תהילות מנחם" קיג, א. קיח, כט. עיי"ש.

(2) כתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס בקובץ מכתבים שבסוף ספר תהלים "אהל יוסף יצחק". וכן בסוף "תהילות מנחם" ח"א.

(3) פסחים קטז, ב – במשנה. וראה תניא רפמ"ז.

(4) יתרו יט, ו.

(5) בשלח יב, מא.

מפתח כללי

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים קיד, קטו ג
- (ג) מאמר ד"ה וכי תבואו אל הארץ
שבת פרשת אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"ח. ה
- (ד) שיחת שבת פרשת אחרי-קדושים י"ג אייר,
ה'תשכ"ח יג
- (ה) לקוטי שיחות – פרשת אחרי
(בלה"ק) כרך ז יח
- (ו) ילקוט לוי יצחק על התורה לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כה
- (ז) ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אחו"ק כו
- (ח) שיעור יומי חומש לשבוע פרשת אחו"ק כז
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחו"ק פט
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה)
לשבוע פרשת אחו"ק צ
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע פרשת אחו"ק צח
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם קא
- שיעורי רמב"ם**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת אחו"ק קד
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת אחו"ק קסג
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת אחו"ק קעח
- (טז) מסכת סוטה עם ביאורים
מדף טו עד דף כא קפ
- (יז) נביאים וכתובים
ישעיה פרק ה, משלי פרק י רט
- (יח) משניות – מסכת אהלות
ביאור קהתי ריא
- (יט) עין יעקב מסכת יומא ריט
- (כ) מסכת כתובות עם ביאורים
מדף עו עד דף פב. רכ
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:**
- (כא) שולחן ערוך הלכות שבת עם הערות וציונים
אדמו"ר הזקן רמט
- (כב) שולחן ערוך הלכות שבת על פי לוח רב יומי
אדמו"ר הזקן רמט
- (כג) תורה אור
אדמו"ר הזקן רנב
- (כד) שערי אורה
אדמו"ר האמצעי רנד
- (כה) מאמרי הצ"צ – מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו
אדמו"ר ה"צמח צדק" רנד
- (כו) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש רנה
- (כז) שיעורים בהמשך המאמרים – תער"ב
אדמו"ר מוהרש"ב רנו
- (כח) מאמרים קונטרסים – חלק ב'
אדמו"ר מוהרי"צ רנח
- (כט) ספר השיחות ה'ש"ת-תש"א בלה"ק
אדמו"ר מוהרי"צ רנח
- (ל) אגרות קודש
אדמו"ר מוהרי"צ רנט
- (לא) ביאורים לפרקי אבות פרק ב רס
- (לב) חומש לקריאה בציבור לשבת פרשת אחו"ק .. רסא
- (לג) לוח זמנים לשבוע פרשת אחו"ק רע
- (לד) סדר מצות הדלקת נרות לעש"ק פ' אחו"ק רעא

דברי התורה שאנו מקבלים באדיבות של כל המוציאים לאור, שייכים אליהם ואסור בהחלט לעשות בהם שימוש מסחרי

ביאור בדרך אפשר

44	הגבלות על אכילת הפירות ואומר שבשלוש השנים הראשונות הם אסורים	1	אודות דיני ערלה, שלא לאכול מפרות העץ בשלושת השנים הראשונות
45	באכילה לחלוטין וגם בשנה הרביעית אכילתם היא דווקא בתנאים מסוימים.	2	לנטיעתו, נאמר בפרשת קדושים:
46	גַּם צָרִיף לְהִבִּין מֵה שְׁפָתוֹב בפסוקים האמורים לגבי המועד שבו	3	וְכִי תִבְאוּ אֶל הָאָרֶץ הקדוש-ברוך-הוא אומר לבני ישראל בעודם
47	מותר לאכול את הפירות וּבִשְׁנָה הַחֲמִשִּׁית גו', דְּלִכְאוּרָה, פִּינָן	4	במדבר: כאשר תבואו לארץ ישראל וּנְטַעְתֶּם כָּל עֵץ מֵאֵכֶל וְעַרְלָתֶם
48	שֶׁהֵיטֵר לְאָכֹל אֶת פְּרִיֹו של	5	עַרְלָתוֹ וְגו' (ופירש רש"י:
49	העץ הניטע בארץ ישראל וְהוּא לֹא	6	"וערלתם ערלתו – ואתמתם אטימתו,
50	רַק בִּשְׁנָה הַחֲמִשִּׁית אֶלָּא גַּם	7	יהא אטום ונסתם מלהנות ממנו")
51	לְאַחֲרֶיהָ, הָוּה-לִּיהַ-לְמִימְר	8	שְׁלֹש שָׁנִים הראשונות מנטיעת
52	היה לו (לפסוק) לומר וּמִשְׁנָה	9	העץ יְהִיָּה לְכֶם עֲרָלִים לֹא
53	הַחֲמִשִּׁית וְהִלָּא תֵאָכְלוּ אֶת	10	יֵאָכֵל, אסור לאכול מפירות העץ
54	פְּרִיֹו, עַל-דֶּרֶךְ מֵה שְׁפָתוֹב²	11	שגדלו בתקופה זו וּבִשְׁנָה
55	לגבי שחיתת קרבן "שור או כשב או	12	הַרְבִּיעִית יְהִיָּה כָּל פְּרִיֹו קֹדֵשׁ
56	עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת	13	הַלְוִלִים לַהוֹי, ופירות השנה
57	אמו" (ובשבעת הימים הראשונים אין	14	הרביעית יש בהן קדושה וצריך לאכול
58	להביאו כקרבן), וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי	15	אותם בתנאים מסוימים (כמובא
59	וְהִלָּא גו' "ירצה לקרבן אשה	16	בפירוש רש"י: כמעשר שני שכתוב בו
60	לה", וּכְיוּצָא בְּזָה ומדוע כאן לא	17	וכל מעשר הארץ וגו' קדש לה, מה
61	מפורש שההיתר לאכול את פירות העץ	18	מעשר שני אינו נאכל חוץ לחומות
62	בשנה החמישית אין כוונתו לשנה	19	ירושלים אלא בפדיון, אף זה כן, ודבר
63	החמישית בלבד אלא מהשנה	20	זה הילולים לה' הוא שנושאו שם
64	החמישית והלאה?	21	(לירושלים] לשבח ולהלל לשמים"),
65	עוֹד צָרִיף לְהִבִּין, מֵה שְׁפָתוֹב	22	וּבִשְׁנָה הַחֲמִשִּׁית החל מהשנה
66	בהמשך הכתוב "ובשנה החמישית	23	החמישית והלאה תֵאָכְלוּ אֶת פְּרִיֹו
67	תאכלו את פריו" לְהוֹסִיף לְכֶם	24	של העץ לְהוֹסִיף לְכֶם תִּבְאוּתוֹ
68	תִּבְאוּתוֹ (ופירש רש"י: "המצווה	25	אֲנִי הוֹי' אֶלְמִיכֶם¹.
69	הזאת שתשמרו, תהיה - להוסיף לכם	26	וְהִנֵּה, מִשְׁמַעוֹת הַכְּתוֹב
70	תבואתו – שבשכרה אני מברך לכם	27	המצוטט לעיל היא שֶׁהַכְּנִיסָה של
71	פירות הניטעים..."), שֶׁהַכְּנִיסָה בְּזָה	28	בני ישראל לְאָרֶץ (וְכִי תִבְאוּ אֶל
72	בדברי התורה שהשכר על קיום מצות	29	הָאָרֶץ) הִיא כְּכִדִּי שִׁיְהִיָּה
73	ערלה הוא תוספת ברכה, "להוסיף",	30	עֲנִין הַנְּטִיעָה (וּנְטַעְתֶּם) דְּעִין
74	בפירות היא לְהוֹסִיף שְׁבָאִין-	31	מֵאֵכֶל דְּוִקָּא, וְלִפִּי זֶה אֵינוֹ
75	עָרוֹף תוספת עד אין שיעור. וְהִנֵּנוּ,	32	מוֹכֵן הַמֶּשֶׁף הַכְּתוֹב שְׁלֹשׁ
76	שְׂאִין זֶה כְּמוֹ שְׂכָר כָּל	33	שָׁנִים יְהִיָּה לְכֶם עֲרָלִים לֹא
77	הַמְצוֹת שֶׁהוּא בְּעָרֶף הַמְצוּהָ	34	יֵאָכֵל, שְׁבַג' שָׁנִים הַרְאֻשׁוֹת
78	ובהתאמה וביחס למצוה עצמה	35	אֲסוּרִים הַפִּירוֹת בְּאֵכִילָה,
79	וְכִידוּעַ שְׁלֹשׁ שְׁתֵּי דְעוֹת	36	וְאֶפִּילוֹ בִּשְׁנָה הַרְבִּיעִית אֵינוֹ
80	בְּדַבְרֵי הַרְאֻשׁוֹנִים³ כְּעֲנִין	37	יִכּוֹל לְאֶכְלֶם בְּמִקּוֹמוֹ, בְּמִקּוֹם
81	שְׂכָר מְצוּהָ, אִם הוּא בְּדֶרֶךְ	38	מגוריו שם גדלו הפירות אֶלָּא יְהִיָּה
82	סִיבָה וּמְסוֹכָב, תּוֹצֵאה, כְּלוּמֵר,	39	כָּל פְּרִיֹו קֹדֵשׁ הַלְוִלִים גו',
83	שהשכר על המצווה הוא תוצאה	40	שְׂצִרִיף לְהַעֲלוֹתָם לִירוּשָׁלַיִם,
84	מתבקשת מהמצווה עצמה או	41	וְרַק בִּשְׁנָה הַחֲמִשִּׁית תֵאָכְלוּ
85	שֶׁהוּא עֲנִין סְגוּלִי והיחס בין המצווה לשכר המצווה הוא לא שהשכר	42	אֶת פְּרִיֹו והרי לכאורה זו סתירה שבתחילה הכתוב מדגיש שהכניסה לארץ
86	הוא תוצאה ישירה של המצווה אלא במצווה יש כוח וסגולה שגורם את	43	היא כדי לטעת עצי מאכל, ומיד אחר-כך הפסוק ממשיך ומפרט שורה של

(1) פרשתנו (קדושים) יט, כג-כה. (2) אמור כב, כו. (3) הובאו בשל"ה בית אחרון (יב, א-ב. טו, א-ב). וראה אג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"א ע' שצה. ועוד.

ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

1 השכר, וְעַל-כָּל-פָּנִים לְפִי שְׁתֵּי הַדְּעוֹת הָרִי הַשֹּׁכֵר הוּא בְּעָרֶף
 2 הַמְצֹזָה, ויש יחס והתאמה בין המצווה לשכר על קיום המצווה], אֲלֵא
 3 השכר המובטח על מצוות ערלה זהו עֲנִין שֶׁל הוֹסְפָה שְׂבֵאִין-
 4 עָרוֹף, ללא יחס בין המצווה עצמה והשכר, וְצָרִיף לְהִבִּין מַה נִּשְׁתַּנָּה
 5 עֲנִין מְצוֹת עֲרֵלָה שֶׁשְׂכָרָה
 6 הוּא בְּאִין-עָרוֹף לַמַּעֲשֵׂה הַמְצוּוֹה,
 7 שְׁלֹכֵן צָרִיף הַכְּתוּב לְפָרֵשׁ
 8 ולפרט להוסיף לָכֵם תְּבוּאָתוֹ,
 9 וְהִנְנִי, שֶׁבְּכָל הַמְצוֹת הָרִי זֶה
 10 דָּבָר הַפְּשׁוּט שֶׁמְקַבְּלִים שֹׁכֵר
 11 עַל הַמְצוּוֹה, וְכֵן צָרִיף לְפָרֵשׁ
 12 זֹאת, מֵאַחַר שֶׁהוּא שֹׁכֵר
 13 שְׂבֵאִין-עָרוֹף וּלְאֵל הַשְּׁתוּרָה
 14 כתוב זאת בפירוש לא היינו יודעים
 15 על כך מעצמנו שהרי זה חידוש מיוחד
 16 שלא קיים בשאר המצוות, ויש להבין
 17 במה מיוחדת מצוות ערלה שיש עליה
 18 שכר גדול במיוחד, "באין-ערוף" ?
 19 וגם צָרִיף לְהִבִּין אֵת הַטַּעַם עַל
 20 מַה שְׂמִסִּים הַכְּתוּב אֵת הַפְּסוּקִים
 21 הַמְדַּבְּרִים בְּמִצְוֹת עֲרֵלָה בְּאִמְרָה אֲנִי
 22 הוֹי' אֱלֹקֵיכֶם, שֶׁלֹּא מְצִינֵנוּ בֵּן
 23 בְּכָל הַמְצוֹת.
 24 (ב) וְיִוָּבֵן זֶה עַל-פִּי בְּאוּר
 25 אֲדַמּוּ'ר הַצִּמְח צֶדֶק'⁴
 26 בְּדְרוֹשׁ מֵאִמֵּר חֲסִידוֹת עַל פְּסוּק
 27 זֶה, שֶׁמִּבִּיא אֵת דְּבָרֵי הַבְּחִי'י
 28 שֶׁמְפָרֵשׁ פְּמָה פִּירוּשִׁים
 29 בְּפְסוּק זֶה, וְאַחֲרֵי-כֵן⁵ מִבִּיא
 30 אֲדַמּוּ'ר הַצִּמְח צֶדֶק' מַה שֶּׁכְּתֹב
 31 הַבְּחִי'י: וְעַל דֶּרֶךְ הַקְּבֵלָה,
 32 מְצוֹת עֲרֵלָה שֶׁהִרְחִיקָה
 33 הַתּוֹרָה וְאִסְרָה לֵאכּוֹל אֵת פִּירוֹת
 34 הַנְּטִיעָה שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים
 35 הַרְאִשׁוֹנוֹת פְּנִינָה הַשְּׁלֹשׁ
 36 הַעֲלִיּוֹנוֹת הַרְאִשׁוֹנוֹת שְׁלוֹשׁ
 37 בְּחִינּוֹת עֲלִיּוֹנוֹת רִאשׁוֹנוֹת בְּאִלּוּקוֹת
 38 (כפי שמפרט להלן) שְׂאִין לָנוּ
 39 בְּהֵם הַשְּׂגָה וְזֵהוּ עֵינֵי הַרְחִיקוּ,
 40 וְכִנְגָדָם שְׁלוֹשׁ בְּחִינּוֹת הַמְקַבְּלוֹת
 41 לָהֶן, גַּם-בֵּן תֵּהוּ וְכֵהוּ
 42 וְחֻשְׁףֵי⁶. וּמִבְּאֵר הַצִּמְח צֶדֶק': נִרְאֶה מִדְּבָרֵינוּ שֶׁל הַבְּחִי'י
 43 שֶׁהֵם ג', רִאשׁוֹנוֹת פְּתַרְחֻמָּה-בִּינָה בְּחִינַת כְּתֵר עֲלִיּוֹן שֶׁלְמַעֲלָה

ביאור בדרך אפשר

44 מעשר הספירות (כשם שהכתור הגשמי הוא מעל הראש) והספירות הראשונות
 45 מעשר הספירות שהן חכמה ובינה. וּלְאַחֲרֵי-זֶה מִבִּיא הַמְשָׁךְ דְּבָרֵי
 46 הַבְּחִי'י: וְהַשְּׂגָה הַרְבִּיעִית גַּם-בֵּן פְּנִינָה, הַעֲנִין הַמְקַבֵּל לָה
 47 בְּאִלּוּקוֹת הוּא וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם⁷, כִּי אֵינִי
 48 הַסֵּתֵר גְּמוּר כִּמוֹ שְׁלוֹשׁ בְּחִינּוֹת
 49 הָאִמּוּרוֹת (כְּתֵר, חֲכָמָה וְבִינָה) שֶׁהֵן
 50 לַמַּעֲלָה מֵהַשְּׂגָה לַגְּמָרִי וְלֹא הַשְּׂגָה
 51 גְּמוּרָה מִצַּד שֵׁנִי זֶה בְּחִינָה שְׂאִין בָּהּ
 52 הַשְּׂגָה מֵלֶאֱלֵה וּבְמִידָה מְסוּיֶמֶת גַּם הִיא
 53 נִסְתָּרָה, בֵּן הַשְּׂגָה הַרְבִּיעִית מִצַּד
 54 אֶחָד אֵינִי הֵיטֵר גְּמוּר, וּפִירוֹת
 55 הַשְּׂגָה הַרְבִּיעִית לֹא נִאֲכָלוֹת כְּפִירוֹת
 56 חֲלוּץ, כִּי מוֹתֵר הוּא בְּפִדְיוֹן⁸
 57 וְאַחֲרֵי פִדְיוֹן הַפִּירוֹת הֵן מוֹתֵרוֹת
 58 בְּאִכְלָה, וּמִצַּד שֵׁנִי וְאִסּוּר הוּא
 59 בְּלֹא פִדְיוֹן. וּמִבְּאֵר הַצִּמְח
 60 צֶדֶק': לְכֹאֲרָה צָרִיף לֹמַר
 61 שֶׁהוּא הַבְּחִינָה הַרְבִּיעִית הוּוֹ שְׁעִלָּה
 62 אוֹמֵר הַבְּחִי'י שְׁהִיא כְּנֶגֶד "וְרוּחַ
 63 אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם", הִיא
 64 בְּחִינַת הַדְּעַת, כִּי הָרוּחַ קוֹ
 65 הָאֲמָצְעִי, כִּמוֹ הַדְּעַת שְׁהִיא בְּקוֹ
 66 הָאֲמָצְעִי (כְּמִבּוּאֵר בְּקַבְּלָה וְחֲסִידוֹת
 67 שֶׁהַסְּפִירוֹת נִחְלָקוֹת לְשִׁלּוּשׁ קוּי':
 68 חֲח"ץ – חֲכָמָה, חֶסֶד, נִצְחָה) בְּקוֹ הַיְמִין,
 69 בְּגו"ה (בִּינָה, גְּבוּרָה, הוֹד) בְּקוֹ הַשְּׂמָאל,
 70 דֵּת"י (דַּעַת, תְּפָאֵרֶת, יִסוּד) בְּקוֹ
 71 הָאֲמָצְעִי) וּמְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי
 72 הַמַּיִם שֶׁהוּא חֶסֶד כּו' שְׁעִינֵנוּ
 73 הַמִּשְׁכָּה וְהַשְּׁפָעָה, כְּמִים הַנִּמְשָׁכִים
 74 וְזוּרְמִים (כִּמוֹ שְׂאוּמֵרִים בְּתַפִּילַת הַגֶּשֶׁם
 75 לַגִּבֵּי אֲבָרָהם אֲבִינוּ שְׁעִינֵנוּ מִיֵּד חֶסֶד
 76 – "זְכוּר אֲבִי נִמְשָׁךְ אַחֲרַיִךְ כְּמִים").
 77 וְהַעֲנִין בְּזֵה, דְּכִיּוֹן שֶׁשְׁלֹשׁ
 78 שָׁנִים הֵם פְּנִינָה ג', רִאשׁוֹנוֹת
 79 פְּתַרְחֻמָּה-בִּינָה שְׂאִין לָנוּ
 80 בְּהֵם הַשְּׂגָה, לָכֵן אִסּוּרִים
 81 הַפִּירוֹת בְּאִכְלָה כִּי אֵין בְּכוּחֵנוּ
 82 לְבַרֵּר וְלַהֲעֵלוֹת אֵת הַבְּחִינּוֹת הַלְלוּ שֶׁהֵן
 83 לַמַּעֲלָה מֵהַשְּׂגָה. אֲבָל שְׂגָה
 84 הַרְבִּיעִית הִיא בְּחִינַת הַדְּעַת,
 85 שְׁהִיא אֲמֵנָם חֶלֶק מֵהַמוֹחֵן, כִּמוֹ הַחֲכָמָה וְהַבִּינָה אֲבָל מִצַּד שֵׁנִי הִיא יוֹתֵר
 86 קְרוּבָה וְשִׁיכָת אֵלֵינוּ שְׁשֵׁשׁ לָהּ כְּבָר שְׁכִינּוֹת גַּם לַמְּדוֹת, שֶׁהִיא

(4 אוה"ת פרשתנו (קדושים) ע' קמד ואילך. 5) ס"ע קמו ואילך. 6) בראשית א, ב. 7) שם, ג. 8) תו"כ ופירש"י עה"פ. רמב"ם ה'ל' מעשר שני פ"ט ה"ב.

וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו וגו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

באלוקות לשלש שני ערלה שהם כנגד ג' קליפות הטמאות, 43
 כמבאר ב'לקוטי תורה'¹¹ בשם הזהר¹² שפירות שלוש השנים 44
 הראשונות אסורות באכילה כי החיות שלהן היא משלוש קליפות הטמאות, 45
 כוחות של היפך הקדושה המכסים על הקדושה כשם שקליפה מכסה על הפרי 46
 וכמבואר בספר התניא שכל הדברים 47
 האסורים באכילה מקבלים את חיותם 48
 וקיומם מהקליפות הטמאות שאין 49
 בכוחנו להעלות ולברר (והעליה 50
 והבירור שלהם יהיו לעתיד לבוא, 51
 בימות המשיח)? 52
 ומבאר ה'צמח צדק': יש 53
 לומר שביאור הדברים, כיצד מצד 54
 אחד מבואר שפירות שלוש השנים 55
 הראשונות קשורים בדרגות נעלות 56
 באלוקות, ומצד שני מבואר שהם 57
 מקבלים חיות מהקליפות הטמאות, 58
 הוא על-דרך מה שכתב בשם 59
 'אור החיים'¹³ בענין אריה 60
 ושור, שהרי האריה פשרשו 61
 - גבוה יותר מהשור, כי פני 62
 אריה במרכבה העליונה אל 63
 הימין כו'¹⁴, ואילו פני שור' אל 64
 השמאל, והרי צד ימין יותר חשוב 65
 ויותר נעלה מצד השמאל, ומדוע 66
 למטה נהפך הוא, שהשור 67
 הוא בהמה טהורה והאריה 68
 הוא תיה טמאה, כך שהשור 69
 נעלה מהאריה? 70
 אלא דהיא הנותנת, שמחמת 71
 שהוא האריה גבוה יותר למעלה 72
 בשורש הדברים, על פן בשבירת 73
 הפלים של עולם התורה שבו היו 74
 אורות מרובים וכלים מועטים שלא 75
 יכלו להכיל את האורות וכתוצאה מזה 76
 הכלים נשברו וניצוצות של קדושה 77
 נפלו למטה, הרי כשנפל האריה 78
 שלמעלה למטה, נשפל וירד למטה יותר לבעל-חיים שאסור באכילה 79
 כו' ונכידוע שכל הגבוה ביותר, נופל למטה מטה 80
 ביותר¹⁵, כמשל חומת אבנים שנופלת כך שהשורות התחתונות נופלות 81
 קרוב, והשורות העליונות נופלות רחוק, ולכן¹⁶ האריה ששרשו 82
 למעלה גבוה יותר מהשור של השור למעלה, ולכן האריה הוא בימין 83
 והשור הוא בשמאל, בנפילתו למטה נעשה תיה טמאה האסורה 84

מפתחא דכָלִּיל שִׁיתָ⁹, בחינת הדעת נקראת 'מפתח הכולל שש' (כי 1
 היא כוללת בתוכה את שש המידות חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, 2
 ובביאור המושג "מפתח" כתב אדמו"ר ה'צמח צדק' בספר דרך מצותיך: "כמו 3
 המפתח שפותח התפעלות המדה ומעוררה, או סוגרה ע"י שמסיח דעתו". 4
 והינו, דאף שבחינת הדעת 5
 היא ממוצע המחבר בין פתר 6
 שלמעלה מהספירות לחקמה" 7
 ובניה¹⁰ הספירות הראשונות (בין 8
 למעלה מאצילות בחינת 9
 האלוקות שלמעלה מסדר השתלשלות' 10
 של רגות מוגדרות ומגובלות 11
 לאצילות עולם האצילות עצמו, 12
 הראשון מארבע העולמות אצילות" 13
 בריאה-יצירה-עשיה שהם העולמות 14
 שיש בהם ספירות מוגדרות), מפל- 15
 מקום להיותה בקו האמצעי, 16
 מאחר שבחינת הדעת היא בקו 17
 האמצעי שאינו נוטה לימין או לשמאל 18
 בחינת האמת שאין בה 19
 שינויים, שהוא למטה כמו 20
 שהוא למעלה, והירידה למטה 21
 לא פועלת בו שום שינוי הרי מוכן 22
 שגם כמו שהוא למעלה 23
 בבחינת שלמעלה מאצילות, למעלה 24
 מסדר השתלשלות' בין פתר 25
 לחקמה-ובניה כפי שהדעת היא 26
 ממוצע המחבר בין הכתר שלמעלה 27
 מהספירות דאצילות להתחלת הספירות 28
 דאצילות, כבר בהיותה למעלה יש 29
 לה שיכות גם למטה, ולכן 30
 נעשית ממוצע המחבר בין 31
 שכל למדות וכאמור שגם כפי 32
 שהדעת היא חלק מהמוחין, היא 33
 כוללת גם את שש המידות. ולכן 34
 הנה בשנה הרביעית פירות העץ 35
 נאכלים באופן הכולל את שני העניים, 36
 שיש בהם גם מהבחינות שלמעלה מהשגתנו וגם מהבחינות שעלינו לברר 37
 ולהעלות, ולכן יהיה כל פרי קדש הלולים לה', שצריך פדיון 38
 וללא הפדיון הפירות הם 'קודש', אבל מצד שני מותר באכילה. 39
 ג) וממשיך ה'צמח צדק': אף שיכות בחינות אלו לשלש 40
 שני ערלה כו'. והינו, דלכאורה אינו מוכן, מהי השיכות 41
 של ג' ראשונות פתר-חקמה-בינה שהם בחינות גבוהות ונעלות 42

9) ראה זח"ב קעז, ב. לקו"ת ואתחנן ו, ד. ובכ"מ. 10) ראה תו"א תולדות יט, א. סה"מ תר"ס ע' נא. ד"ה ומשה הי' רועה תרצ"ד. 11) פרשתנו (קדושים) כט, ג. 12) ח"ב רמד, ב. וראה פרדס שער כד בסופו - הובא בלקו"ת שם. 13) אחרי יז, יד. 14) יחזקאל א, י. 15) ראה לקו"ת אמור לד, ג. שערי אורה שער הפורים נח, א ואילך. סה, א ואילך. 16) ראה תו"א מג"א

ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 באכילה, מה-שאיין-כן השור, אף שגם שרשו מ'פני שור'
2 שבמקרה, ואם כן מובן שגם לו יש שורש גבוה ונעלה, מפל-מקום
3 להיותו למטה מ'פני אריה', כיוון ששורש השור למעלה נמוך
4 משורש האריה למעלה, לכן גם לאחר השבירה שגרמה 'נפילה' של
5 ניצוצות הקדושה מלמעלה למטה אל
6 תוך הגשמיות והחומריות, בכל זאת
7 אינו נפרד מן הקדושה לגמרי
8 ואינו אסור באכילה, אלא הוא
9 בהמה טהורה].
10 ולכן מה שנפלו קצת חלק
11 מועט מבחינת ג' ראשונות
12 פתרה-חכמה-בינה למטה,
13 נפלו למטה יותר, לעניינים
14 נחותים יותר מה'נפילה' של דרגות
15 נמוכות יותר למעלה שגם נפלו אך לא
16 נמוך כל כך, אבל שלוש בחינות נעלות
17 אלו, כתר-חכמה-בינה ירדו ונפלו
18 למטה ביותר, הינו בג' קליפות
19 הטמאות, וזהו ענין פירות
20 ערלה שהם מג' קליפות
21 הטמאות ואסורות באכילה
22 [ולהעיר שהדוגמא שהובאה
23 בתנאי¹⁷ על מאכלות אסורות
24 שהם מג' קליפות הטמאות
25 לגמרי - היא מערלה דוקא
26 ובודאי הדבר מדויק ומכון].
27 ומסים אדמו"ר ה'צמח צדק' במאמר
28 הנזכר: וזהו ענין ג' שני ערלה
29 כו' שהן תהו ובהו וחושך,
30 שלוש בחינות של העלם והסתר על
31 אלוקות ושרשן ממה שנפלו
32 בשבירת הפלים מתהו ובהו
33 וחושך העליון כו' כפי שהן
34 בחינות גבוהות ונעלות באלוקות,
35 כמבואר לעיל שהבחינות הנעלות יותר
36 נפלו למטה יותר.
37 ד) אף עדיין צריך להבין דבר
38 נוסף בענין פירות העולה, הרי נאמר
39 בקהלת גם את העולם נתן
40 בלבם¹⁸, והמשמעות הפנימית של
41 הפסוק היא שכל עניני העולם
42 הזה הם בשביל עבודת האדם, שיברר אותם כו', כדי שעל-ידי
43 שהאדם בא איתם במגע ומשתמש בהם לתורה ומצוות ולעבודת ה' באופן

צג, ג. לקו"ת שה"ט ט, ד. 17) ספ"ו. רפ"ז (בהגהה). 18) קהלת ג, יא. וראה לקו"ת במדבר ה, ב. 19) ע' קו ואילך.

וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו וגו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

42 סתירה לכך שיש להם שורש נעלה אלא אדרבה, דווקא הגבוה ביותר נופל
 43 למטה יותר. וְזֶהוּ וּבִשְׁנֵה הַחֲמִשִּׁית גו' לְהוֹסִיף לָכֶם גו',
 44 שְׁהוּא עֲנִין תּוֹסֶפֶת אור שלא נמשך ונתגלה קודם לכן, לפני הביור
 45 שנפעל בשלוש השנים הראשונות, והוא אור הַנְּמֻשֶׁף מְקוּצוֹ שֶׁל יו"ד
 46 דָּשֶׁם הַגִּי', וְהוּא בְּחִינַת
 47 הַפְּתִי, כמבואר בקבלה והסידות
 48 שעשר הספירות רמוזות בשם הוי',
 49 ובחינת הכתר שלמעלה מהספירות
 50 מרומזות ב'קוץ' שבראש האות יו"ד,
 51 היינו למעלה מהאות עצמה וּמִשֶׁם
 52 דְּוָקָא נְמֻשֶׁף תּוֹסֶפֶת הָאֵוֶר
 53 לְהוֹסִיף לָכֶם כו',²² והיא תוספת
 54 אור מבחינה שלמעלה מ'סדר
 55 השתלשלות'.
 56 וְעַל-פִּי-זֶה מוֹבֵן שֶׁשֶׁכֶר זֶה
 57 הבא על ביורו הקליפות הטמאות וניתן
 58 למלעלה ממדריגה גבוהה ביותר הוּא
 59 לְמַעְלָה מִהַשֶּׁכֶר דְּכָל שְׂאֵר
 60 הַמְצֻזוֹת. דְּהֵנָּה יְדוּעַ מַה
 61 שֶׁכָּתוּב בְּזֵהר²³ שֶׁהַמְצֻזוֹת
 62 תְּלוּיֹת בְּשֵׁם הַגִּי' כְּעֲנַבִּי
 63 דְּתִלְיָא בְּאַתְפְּלָא (כְּעֲנַבִּים
 64 הַתְּלוּיִים בְּאַשְׁכּוֹל), יֵשׁ מְצֻזוֹת
 65 הַתְּלוּיֹת בְּאוֹת י' דָּשֶׁם הַגִּי',
 66 יֵשׁ הַתְּלוּיֹת בְּאוֹת ה'
 67 רֵאשׁוֹנָה, וְיֵשׁ הַתְּלוּיֹת בְּאוֹת
 68 ו' או בְּאוֹת ה' אַחֲרֹנָה.
 69 וְלִכְּן, עַל-יְדֵי קִיּוֹם הַמְצֻזוֹת
 70 כְּפועל מְמַשִּׁיכִים מלמעלה למטה
 71 גִּילוי אור מִבְּחִינַת ד' אוֹתִיּוֹת
 72 דָּשֶׁם הַגִּי'. וְזֶהוּ שֶׁשֶׁכֶר
 73 הַמְצֻזוֹת (הֵן אִם הוּא בְּדֶרֶךְ
 74 סִיבָה וּמְסוּבָב הוּא וְתוֹצֵא
 75 הַבֵּאָה יִשְׁרֵי מְהִיבָה, או אֶפְּלוֹ
 76 בְּאוֹפֶן סְגוּלִי) הוּא עֲנִין
 77 שֶׁבְּעֶרְךָ, ויש יחס והתאמה בין המצווה והשכר שניתן על קיום המצווה,
 78 כִּי חֲכֵמָה הִיא רֵאשִׁית הַמּוֹחֵן וְתַחֲלִילת
 79 הַהַתְּגַלּוֹת שֶׁלוֹ הִיא בְּנִקּוּדָה בְּלִבְךָ כְּצוֹרֵת אוֹת יו"ד ה' רֵאשׁוֹנָה - בִּינָה
 80 שֶׁהִיא הַסְּתַעְפוֹת וְהַתְּרַחְבוֹת הַחֲכֵמָה כְּצוֹרֵת אוֹת ה' שֶׁישׁ לָהּ קוּיִם לְאוֹרֶךְ
 81 וְלָרוּחַ, ו' - מְדוּתָה שְׁעִינִים הַמְּשַׁכֵּה וְהַתְּגַלּוֹת כְּצוֹרֵת אוֹת ו' הַנְּמַשְׁכֵּת

1 שְׁבִין עֲבוֹדַת הַבְּרוּרִים לְעֲבוֹדַת הַנְּסִינּוֹת²⁰ שְׁדוּקָא עַל יְדֵי
 2 עֲבוֹדוֹת הַנְּסִינּוֹת מְבַרְרִים אֵת ג' הַקְּלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת (וְכַמוֹ שֶׁמְבַּאֵר אֲדַמּוּר
 3 ה'צִמַח צִדְק' בִּסְפָרוֹ דֶּרֶךְ מְצוּתֵיךְ: "וְהֵנָּה עַל-יְדֵי הַנְּסִינּוֹן נִתְבַּרֵּר וְיוֹצֵא הַטּוֹב
 4 הַמוֹסְתֵר שֶׁנֶּפֶל מְעוֹלָם הַתְּהוֹ שֶׁנֶּפֶל לְמַטָּה בְּהַדְּבָר הַמְּסַתֵּיר שֶׁמִּמֶּנּוּ בֵּא
 5 הַנְּסִינּוֹן... כְּשֶׁהִיא בְּגֵד נְסִינּוֹן שֶׁמִּצְטַעַר
 6 בְּנִפְשׁוֹ וְעַ"ז דּוּחָה, הֵנָּה ע"י זֶה הַצַּעַר
 7 שֶׁהַקְּלִיפָה מְצַעֵרֵת אוֹתוֹ וְסוֹבֵל צַעֲרָה
 8 בְּזוֹ י"ל שֶׁמוֹצֵיא הַטּוֹב שְׁבָה וְנִהַפֵּךְ
 9 לְטוֹב מִמֶּשׁ וְכַעֲן מ"ש הָאוֹר הַחַיִּים
 10 פִּרְשֵׁת שְׁמוֹת עַל פְּסוּק וְכַאֲשֶׁר יַעֲנוּ
 11 אוֹתוֹ כו' וְמָה לִי עֵינָיו דְּעֲבוֹרַת פֶּרֶךְ או
 12 עֵינָיו דְּקִמְצַעַר בְּנִפְשׁוֹ וְסוֹבֵל
 13 (וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה
 14 הַסְּתַלְקוֹת צְדִיקִים, שְׁעַל-יְדֵי-
 15 זֶה נַעֲשֶׂה בְּרוּר ג' קְלִיפּוֹת
 16 הַטְּמָאוֹת²¹ כְּפִי שֶׁמְבַּאֵר ב'אֲגַרֵת
 17 הַקְּדוּשׁ' שֶׁבִּסְפָר הַתְּנִיא (סִימָן כח) עַל
 18 מֵאֲמַר חֲכַמֵּינוּ ז"ל "לְמָה נִסְמַכָּה פִּרְשֵׁת
 19 מֵרִים לְפִרְשֵׁת פְּרָה, לְוֹמַר לָךְ מַה פְּרָה
 20 מִכְּפִרַת, אִף מִיַּת צְדִיקִים מִכְּפִרַת",
 21 אֲשֶׁר כֶּשֶׁם שֶׁעַל-יְדֵי פְּרָה אֲדוּמָה נִיתֵן
 22 לְטַהֵר טוֹמְאֵת מַת שֶׁהִיא הַטּוֹמְאָה הַכִּי
 23 חֲמוּרָה, כִּךְ מִיַּת צְדִיקִים 'מִטְהַר',
 24 הֵינּוּ מְבַרְרֵת וְעוֹלָה גַם אֵת הַקְּלִיפּוֹת
 25 הַטְּמָאוֹת, "כְּנוֹדַע שְׁכַל עֵמַל הָאֲדָם
 26 שֶׁעוֹלָה נִפְשׁוֹ בְּחִיּוֹ לְמַעְלָה בְּבַחֲיַת
 27 הָעֵלֶם וְהַסֵּתֵר, מִתְּגַלָּה וּמֵאִיר בְּבַחֲיַת
 28 גִּילוי מְלַמְעֵלָה לְמַטָּה בַּעַת פִּטְרִיתוֹ...
 29 בְּפִטְרִיתוֹ [שֶׁל צְדִיקִים] מֵאִיר חֶסֶד ה'
 30 מְעוֹלָם עַד עוֹלָם עַל יִרְאוֹ וּפּוֹעֵל
 31 יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ לְכַפֵּר עַל עוֹן
 32 הַדּוֹר אִף גַם עַל הַזְּדוּנוֹת שֶׁהֵן מִג'
 33 קְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת".
 34 (ה) וְעַל-יְדֵי-זֶה עַל יְדֵי הַבִּיּוּר שֶׁל
 35 הַקְּלִיפּוֹת בְּשִׁלּוֹשׁ הַשָּׁנִים הָרֵאשׁוֹנוֹת
 36 הֵנָּה בִּשְׁנֵה הַחֲמִשִּׁית גו' לְהוֹסִיף לָכֶם גו'. וְהֵינּוּ, שְׁלֵאֲחֲרֵי
 37 הַבְּרוּר דְּג' שְׁנֵי עָרְלָה עַל-יְדֵי הַדְּחִיָּה כו', כְּמִבְּאוּר לְעִיל שֶׁעֲצֵם
 38 הַדְּחִיָּה וְהַהִימְנַעוֹת מֵאֲכִילָה פּוֹעֵלֵת בִּיּוּר וְעִלּוֹי אֶפְּלוֹ בְּפִירוֹת שֶׁהַחַיּוֹת
 39 וְהַקִּיּוֹם שֶׁלָּהֶם הֵם מֵהַקְּלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת אֲזִי מְגִיעִים לְשׁוֹשׁ שְׁלָהֶם
 40 בְּקְדוּשָׁה לְמַעְלָה בְּאוֹקוֹת בְּבַחֲיַת ג' רֵאשׁוֹנוֹת פְּתֵר-חֲכֵמָה-
 41 בִּינָה וְכִפִּי שֶׁנִּתְבַּאֵר לְעִיל הַעוֹבְדָה שִׁירוֹ לְמַטָּה לְקְלִיפּוֹת הַטְּמָאוֹת הִיא לֵא

(20 ראה סהמ"צ להצ"צ קפו, א ואילך. ועוד. 21 ראה סהמ"צ שם קצא, סע"ב בשוה"ג. 22 לקו"ת פרשתנו ל, ד. אוה"ת פרשתנו ע' קמג. 23 ראה תיקוני זהר בהקדמה ב, א). שם תיקון מא (פא, ב). וראה גם לקו"ת פקודי ג, ב ואילך. 24 עץ חיים שער ג (שער סדר אצ"י למהרח"ו) פ"א. שער מב (שער דרושי אבי"ע) פ"א-ב. שערי קדושה להרח"ו ח"ג שער א.

ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לאורך, מלמעלה למטה זה' אחרונה - מלכות שמורידה את השפעת
2 הספירות למטה לעולמות ולנבראים, וכןג' ד' העולמות²⁵ אצילות
3 (אות יו"ד) בריאה (אות ה' ראשונה), יצירה (אות ו') עשיה (אות ה' אחרונה).
4 אָבֵל עַל-יְדֵי מַצּוֹת עָרְלָה נִמְשַׁכֵּת בַּחֲנִינָה הַחֲמִשִּׁית, שלמעלה
5 מהמדריגות הנרמזות בארבע האותיות
6 של שם הוי", קוצו של יו"ד, 1
7 בחינת הכתר, שְׁלֹמֶעֱלָה מַד' 2
8 אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַוְי' (פִּמְבָּאָר 3
9 ב'אֲגַרְת הַתְּשׁוּבָה²⁶), שְׁזָהוּ 4
10 עֲנִינָן שֶׁל הוֹסְפָה שְׁבָאִין- 5
11 עֲרוֹף, לגבי ההמשכה וההתגלות
12 הנפעלת בארבעת השנים הקודמות, 6
13 והמשכה זו של התוספת באין-ערוך 7
14 היא מִבְּחִינַת ג' רֵאשׁוֹנוֹת 8
15 שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת 9
16 הָעוֹלָמוֹת.
17 וְזָהוּ שְׁמִסִּים הַכְּתוּב בַּפְּסוּקֵי פִרְשֵׁת
18 עֲרֵלָה אֲנִי הַוְי' אֶלְקִיכֶם, 11
19 דְּמֵאחַר שְׁזָהוּ עֲנִינָן שְׁלֹמֶעֱלָה 12
20 מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, מִבְּחִינַת הַכְּתָר 13
21 שֶׁלִּמְעַל מֵעֵשֶׂר הַסְּפִירוֹת, לְכֵן 14
22 צָרִיף הַבְּטָחָה מִיּוֹחֲדָת 15
23 שְׁיּוֹמֶשֶׁף בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת וְיֵאִיר 16
24 גַּם בְּאַרְבַּעַת הָעוֹלָמוֹת.
25 וְכָל זֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַבְּרוּר 17
26 שְׁבָדָרְךָ דְּחִיָּה, שְׁדוּקָא עַל- 18
27 יְדִיָּה נִמְשָׁכִים אוֹרוֹת 19
28 שְׁלֹמֶעֱלָה מֵהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת 20
29 כַּמְבוּאָר לְעִיל לִגְבֵי מַעֲלַת הַבְּרוּר עַל 21
30 יְדֵי מַצּוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה וְיִתִּירָה מִזוֹ עַל 22
31 יְדֵי עֲבוֹדוֹת הַנִּסְיוֹנוֹת.
32 אֶף בְּכַדֵי שְׁתַּהֲיָה הַחֲמִשָּׁכָה 23
33 לְמַטָּה, יֵשׁ צוּרְךָ בְּהַקְדָּמַת 24
34 הָעֲבוֹדָה ד'תִּיקוֹן' דְּוָקָא- 25
35 וְהֵינּוּ, שְׁקוּצוֹ שֶׁל יו"ד, 26
36 בַּחֲנִינָה הַכְּתָר, סְפִירוֹת 27
37 ד'תַּהוּ', מְדִיגוֹת שֶׁלִּמְעַלָּה
38 מֵהַסְּפִירוֹת כְּפִי שֶׁהֵן בְּעוֹלָם ה'תִּיקוֹן' נִמְשָׁף וּמִתְגַּלָּה עַל-יְדֵי
39 הָעֲבוֹדָה ד'תִּיקוֹן', כִּי אִמָּנֵם בַּסֵּדֶר הַמְדִּיגוֹת ה'כְּתָר' הוּא לְמַעַל מֵעֵשֶׂר
40 הַסְּפִירוֹת ר'תַּהוּ' הוּא לְמַעַל מ'תִּיקוֹן' אֲבָל גַּם הַמִּשְׁכַּת הָעֵינִינִים הַנְּעֻלִים
41 בִּיטוּר הוּא עַל יְדֵי עֲבוֹדַת ה' דוּקָא בְּתוֹךְ סֵדֶר הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, בְּתוֹךְ ה'תִּיקוֹן',
42 וְהוּא עֲנִינָן ד' הָאוֹתִיּוֹת ד'שֵׁם הַוְי'', שְׂרוּמֹז לְעֵשֶׂר הַסְּפִירוֹת שֶׁל

עולם ה'תיקון' דווקא ועד לה' אחרונה, בחינת השטח
בהתפשטות הכי גדולה, התחלת הארת עשר הספירות היא באות יו"ד,
בחינת נקודה בלבד, אבל הסיום הוא באות ה' האחרונה שיש לה אורך ורוחב
והיא רומזת להארה שמתרחבת ומתפשטת ביותר, שְׁזָהוּ עֲנִינָה שֶׁל
הַשְּׁנָה הַרְבִּיעִית, שלא זו בלבד
שהפירות מותרים באכילה אלא יש
בהם קדושה מיוחדת ועל-ידי-זה
מְגִיעִים לַשְּׁנָה הַחֲמִשִּׁית,
בַּחֲנִינָת קוּצוֹ שֶׁל יו"ד, ולכן על
השנה החמישית נאמר "להוסיף לכם"
כי זו הוספה ועליה באין-ערוך,
כמבואר לעיל באריכות.
וְזָהוּ גַּם כְּלָלוֹת עֲנִינָן יְרִידַת
הַנְּשָׁמָה בַּגּוֹף, שגם בה מצינו
מעין זה, היינו ארבע בחינות ועוד
בחינה חמישית נעלית מכל הארבע,
כפי שהולך ומפרט שֵׁישׁ בְּזָה ד'
מְדַרְגּוֹת, וְכַפִּי שְׂאוּמָרִים²⁷
בברכות השחר נְשָׁמָה שְׁנַתָּה בִּי
טְהוֹרָה הִיא, אַתָּה בְּרֵאתָה,
אַתָּה יִצְרָתָה, אַתָּה נִפְתַּחְתָּה
בִּי, היינו שהולך ומונה ארבע דרגות
למעלה למטה, "טהורה היא"
(הנשמה כפי שהיא בשרשה בעולם
האצילות), "בראתה" (בעולם
הבריאה), "יצרתה" (בעולם היצירה),
"נפתחתה" (להיות נשמה בגוף בעולם
העשייה) וְיְרִידָה זו הִיא צוּרְךָ
עֲלֶיָּה, שְׁעַל-יְדִיָּה דווקא מתוך
הירידה הגדולה ובאמצעותה
מְגִיעִים לְתַכְלִית הָעֲלִיָּה,
לְמַעַלָּה גַּם מִבְּחִינַת טְהוֹרָה
הִיא, כמבואר בכמה מקומות
שבהכרח לומר שהעלייה שלאחר
הירידה היא לדרגה נעלית יותר מזו
שבה היתה הנשמה קודם הירידה שאם
לא כן מה התועלת וה'רווח' מהירידה,
על כך מבואר כאן שלאחר הירידה, הרי על-ידי עבודת ה' בתורה ומצוות
בעולם הזה התחתון, הנשמה מתעלית למדריגה שלמעלה מ"טהורה היא"
שְׁזָהוּ הַמְדַרְגָּה הַחֲמִשִּׁית שְׁלֹמֶעֱלָה מַד' הַמְדַרְגּוֹת, מ"טהורה
היא" עד נפתחה ביי, וְעֲלִיָּה זו נַעֲשִׂית עַל-יְדֵי הַיְרִידָה בַּגּוֹף
דְּוָקָא, שְׁזָהוּ מַצַּד מַעֲלַת שְׂרָשׁ הַגּוֹף, עַל-דְּרָךְ

25 עץ חיים שער מב שם. שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"ב. שערי קדושה שם. 26 פ"ד (צד, ב). 27 נוסח "אלקי נשמה" בברכת השחר.

וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו וגו'

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

41 האכילה האדם עובד את ה' ועוסק בתורה ומצוות **נַעֲשֶׂה בְּרוּר הָעוֹלָם**
 42 **לַעֲשׂוֹתוֹ** מקום ראוי להשראת והתגלות אלוקות, והעולם מגיע למליו
 43 המטרה שלשמה נברא להיות **דִּירָה לֹו יִתְבָּרַךְ**. **וְאָף שֶׁזָּהוּ** המעבר
 44 מהמדבר לארץ ישראל (וכן הירידה של הנשמה בגוף) **עֲנִינְךָ שֶׁל יְרִידָה,**
 45 **וְכִידוּעַ שֶׁזָּו הִיְתָה טַעֲנַת**
 46 **הַמְּרָגְלִים שֶׁלֹא רָצוּ לִיְכַנְסוּ**
 47 **לְאָרְצְךָ, מֵאַחַר שֶׁלֹא רָצוּ**
 48 **לָרְדֹת מִמְּדֻרְגָתָם** הרוחנית הנעלית
 49 **וְלַעֲסוֹק בְּבִירוֹ עֲנִינֵי**
 50 **הָעוֹלָם**³⁰ על-ידי חרישה וחריצה
 51 וכד', **הָרִי הָאֲמַת הִיא שִׁירִידָה**
 52 **זו הִיא צוּרְךָ עֲלֵיָה,** ובסופו של
 53 דבר היא מביאה לעלייה למצב הרבה
 54 יותר נעלה מזה שהיה קודם הירידה,
 55 **וְכִמוּ שֶׁכְּתוּב³¹** בדברי יהושע
 56 **וְכָל־בַּמְּעַנָּה לְטַעֲנוֹת הַמְּרָגְלִים**
 57 **טוֹבָה הָאָרֶץ מֵאֵד מֵאֵד, ב'־**
 58 **פְּעָמִים מֵאֵד³²,** להורות על גודל
 59 העלייה, עד להתעלות באין-ערוך, **כִּי**
 60 **דְּוָקָה הַכְּנִיסָה לְאָרְצְךָ**
 61 **לְהַתְּעַסֵּק בְּבִירוֹ עֲנִינֵי הָעוֹלָם**
 62 **הִיא תְּכִלִּית הָעֲבוּדָה,** וכפי
 63 שהובא לעיל (על הפסוק "גם את
 64 העולם נתן בליבם") שעבודת
 65 הביירוים (של כל חלקי העולם, אפילו
 66 הקליפות הטמאות) היא התכלית של
 67 בריאת העולם, **וְעַל-יְדֵי-זֶה**
 68 **נַעֲשִׂית אֲמַתִּית הָעֲלִיָּה**
 69 **לְנִשְׁמָה, שֶׁמַּגְעַת לְמִדְרָגָה**
 70 **הַחֲמִשִּׁית, כְּנֹל** שהעלייה
 71 שלאחר הירידה היא עליה למדריגה
 72 הרבה יותר נעלית ממדריגת הנשמה
 73 קודם הירידה.
 74 **ז) וְזָהוּ גַם כְּלָלוֹת הָעֲבוּדָה**
 75 **דְּסִפִּירַת הָעוֹמֵר, שֶׁעֲנִינָהּ הוּא בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית** והעלאתה
 76 לקדושה, **שֶׁלְכֵן בָּא הָעוֹמֵר** בבית המקדש **מִשְׁעוּרִים דְּוָקָה,**
 77 **מֵאֲכָל בְּהֵמָה³³,** להורות על כך שהעבודה הרוחנית של ספירת העומר
 78 היא ביורו הנפש הבהמית, **וְעַל זֶה נֶאֱמַר³⁴** שכנסת ישראל מבקשת
 79 מהקדוש-ברוך-הוא **מִשְׁכְּנֵי אַחֲרֶיךָ** תקרב אותי אליך **נְרוּצָה** ביחד.
 80 **וְהִנֵּנוּ, שֶׁבַתְחַלָּה נֶאֱמַר מִשְׁכְּנֵי, לְשׁוֹן יְחִיד, דְּוָקָה הַכּוֹנֵה עַל**

1 **עַל-דֶּרֶךְ מַעֲלַת שְׂרָשׁ הַכְּלִים** לגבי שורש האורות, **כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר**
 2 **לְעִיל בְּאֵרוֹכָה בְּמֵאֲמָרִים שֶׁלְפָנֵי-זֶה²⁸** דיבור-המתחיל "כימי
 3 צאתך מארץ מצרים" שנאמר באחרון של פסח ודיבור המתחיל "ויאמר לו
 4 יהונתן מחר חודש" שנאמר בשבת פרשת שמיני שנה זו, תשכ"ח (יוצא לאור
 5 עם ביאור בדרך אפשר בדבר מלכות
 6 בשבועות הקודמים) ונקודת הדברים
 7 היא שהיחס בין הנשמה והגוף דומה
 8 ליחס שבין האורות והכלים, וכשם
 9 ששורש הכלים נעלה משורש האורות,
 10 כך שורש הגוף נעלה משורש הנשמה,
 11 וכמו שעל-ידי המשכת והתלבשות
 12 האורות בכלים נעשה יתרון ותוספת
 13 באורות (כי הכלים הקולטים ומכילים
 14 את האור הם גם גורם להמשכת
 15 והתגלות האור), כך גם על ידי ירידת
 16 הנשמה להתלבשותה בגוף (שהיא
 17 כהמשכת האורות בכלים, כי אברי
 18 הגוף גורמים לאור הנפש להתגלות
 19 ולהאיר, כפי שרואים במוחש שכאשר
 20 איבר מסוים נחלה ונחלש ואור הנפש
 21 מסתלק ממנו, הרי כשהאבר מבריא,
 22 אור הנפש חוזר ונמשך בו מאליו),
 23 הנשמה מתעלית לדרגה נעלית יותר
 24 מכפי שהיתה לפני שירדה למטה
 25 והתלבשה בגוף.
 26 **ו) וְזָהוּ כִּי תְּבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ**
 27 **גו',** ולכן ענין פירות הערלה שמבטא
 28 את כללות עבודת הביירוים והעבודה
 29 על ידי ירידת הנשמה בגוף קשור עם
 30 הכניסה ל"ארץ" **שֶׁהַתְּחַלָּה בְּזָה**
 31 בעבודת הביירוים האמורה לעיל
 32 **בְּעֲבוּדַת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל**
 33 **בְּפֶרֶט, כְּתוּב יַחִיד הִיא בִּירִידַת**
 34 **הַנִּשְׁמָה בְּגוֹף, וְכִכְלָלוֹת**
 35 **יִשְׂרָאֵל** בכלל, הוא **עֲנִינְךָ הַכְּנִיסָה לְאָרְצְךָ** **פְּשׁוּטָה (לְאֲחֵרֵי**
 36 **הַהֲכָנָה** לכניסה לארץ **כְּמִשְׁךָ זְמַן הַיּוֹתֵם בְּמִדְבָּר), שֶׁאֵז הִיְתָה**
 37 **תְּחִלַּת עֲבוּדַתְּם בְּעִנֵּי הָעוֹלָם, הַחוֹרֵשׁ וְהַזּוֹרֵעַ כו'²⁹,** בעוד
 38 שבהיותם במדבר ניוונו מהמן מהשמים **וְעַד וְנִטְעַתְּם כָּל עֵץ מֵאֲכָל,**
 39 שהחרישה והחריצה מביאות לתוצאות של אוכל **שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּפִנְיֵימִית**
 40 האדם והופך **דָּם וּבִשָּׂר כְּבִשָּׂרוֹ, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה** כאשר בכוח

(28) בר"ה כימי צאתך דאחרון של פסח פ"ט ובד"ה ויאמר לו יהונתן פ"ח ואילך (תורת מנחם - התוועדויות חנ"ב ע' 272 ואילך; ע' 329 ואילך). (29) לשון המשנה - שבת עג, א. (30) ראה לקו"ת ר"פ שלח (לו, ג ואילך. לו, ב ואילך). ובכ"מ. (31) שלח יד, ז. (32) ראה לקו"ת שלח שם (לז, א-ב). (33) סוטה יד, סע"א במשנה. פסחים ג, סע"ב. וראה לקו"ת אמור לה, ד. לו, ד ואילך. מאמרים שבהערה הבאה. (34) שה"ש א, ד. ד"ה משכני במאמרי אדה"ז כתובים ח"ב ע' כט; אוה"ת שה"ש

ש"פ אחרי-קדושים, י"ג אייר, ה'תשכ"ח

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 המְשִׁיכָה והקִירוּב מְלַמְעֵלָה לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, וְעַל-יְדֵי-זֶה
2 שהנפש האלוקית מתקרבת ומתחברת לאלוקות, מְבַרְרֶת הַנֶּפֶשׁ
3 הָאֱלֹקִית אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית ומבררת ומעלה גם אותה, שְׁזָהוּ
4 אַחֲרֶיהָ נְרוּצָה, לְשׁוֹן רַבִּים, הֵינּוּ שְׁגָם הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית
5 מִתְהַפְּכֶת לְאֱלֹקוֹת, וְעַל-יְדֵי-
6 זֶה הוֹדוּת לַפְעוּלַת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית עַל
7 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית נִיְתוּסָף עֵילוּי
8 וּרְתוּן גְּדוּל יוֹתֵר בְּנֶפֶשׁ
9 הָאֱלֹקִית עֲצֻמָּה, שְׁזָהוּ שְׁבַחַג
10 הַשְּׁבוּעוֹת עִם סִיּוּם וְהַשְּׁלַמַּת
11 הַעֲבוּדָה שֶׁל יָמֵי סְפִירַת הָעוֹמֵר בְּבִירוֹר
12 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית מְקַרְיָבִים שְׁתֵּי
13 הַלְחָם שְׂבָאִים מְחִיטִים³⁵,
14 מְאָכַל אָדָם, אִתָּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
15 קְרוּיִין אָדָם³⁶ לְהוֹרוֹת עַל הָעֲלִיָּה
16 וְהַקִּירוּב לְאֱלֹקוֹת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית
17 עֲצֻמָּה. וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְקַיֵּם הָאֲמֹר
18 בְּהַמְשָׁךְ הַפְּסוּק הִבְיֵאֲנִי הַמֶּלֶךְ
19 חֲדָרָיו, שְׁנֹמָצָא הַיְהוּדִי עִם
20 הַמֶּלֶךְ לְבָדוּ (עַר מִיִּטְן מֶלֶךְ
21 אֲלִיִּין הוּא עִם הַמֶּלֶךְ לְבָדוּ), דְּקָאִי
22 וְהַכּוֹנֵה עַל מַתְּן-תּוֹרָה, וְכִיִּין
23 שְׁמַתְּן-תּוֹרָה לֹא יִהְיֶה עוֹד
24 פְּעַם³⁷, הָרִי בְּזֶה בְּהַתְּגַלּוֹת
25 הָאֱלֹקִית הַגְּדוּלָה שֶׁהֵייתָה בְּמַתְּן תּוֹרָה

1 וְהֵינּוּ, שְׁבַתְחַלָּה נְאֻמֵּר מְשַׁכְּנֵי, לְשׁוֹן יְחִיד, דְּקָאִי
2 עַל הַמְּשִׁיכָה מְלַמְעֵלָה לְנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, וְעַל-יְדֵי-
3 זֶה מְבַרְרֶת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית אֶת הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית,
4 שְׁזָהוּ אַחֲרֶיהָ נְרוּצָה, לְשׁוֹן רַבִּים, הֵינּוּ שְׁגָם
5 הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית מִתְהַפְּכֶת לְאֱלֹקוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה
6 נִיְתוּסָף עֵילוּי גְּדוּל יוֹתֵר בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹקִית, שְׁזָהוּ
7 שְׁבַחַג הַשְּׁבוּעוֹת מְקַרְיָבִים שְׁתֵּי הַלְחָם שְׂבָאִים
8 מְחִיטִים³⁵, מְאָכַל אָדָם, אִתָּם קְרוּיִין אָדָם³⁶.
9 וְעַל-יְדֵי-זֶה הִבְיֵאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו, שְׁנֹמָצָא עִם
10 הַמֶּלֶךְ לְבָדוּ (עַר מִיִּטְן מֶלֶךְ אֲלִיִּין), דְּקָאִי עַל
11 מַתְּן-תּוֹרָה, וְכִיִּין שְׁמַתְּן-תּוֹרָה לֹא יִהְיֶה עוֹד
12 פְּעַם³⁷, הָרִי בְּזֶה נִכְלָל גַּם גִּילּוּי תּוֹרָתוֹ שֶׁל
13 מְשִׁיחַ שְׁיִהְיֶה בְּגֵאוּלָּה הַעֲתִידָה. וְכָל זֶה נֶעֱשֶׂה
14 עַל-יְדֵי בְּרוּר הַנֶּפֶשׁ הַבְּהֵמִית דְּוָקָא, עַל-דֶּרֶךְ אֵל הָאֲרָץ דְּוָקָא,
15 וְעַל-יְדֵי-זֶה הִבְיֵאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו, שְׁנֹמָצָא הַגִּילּוּי דְּמַתְּן-תּוֹרָה, כּוֹלָל גַּם גִּילּוּי
16 דְּוָקָא דְּרִיזִין, וְבִאֲוֶפֶן שְׁנֹעֲשִׂית קְבַלַּת הַתּוֹרָה בְּשִׁמְחָה וּבְכַפְנִימִיּוֹת³⁸.

ח"א ע' עה ואילך; סה"מ תרנ"ה ע' קעב ואילך. 35) אמור כג, יז. משנה מנחות נב, ב. וראה ת"א ויקהל קטז, ב. לקו"ת במדבר י, ד. טז, ד. סה"מ"צ להצ"צ כז, ב. וראה אג"ק ח"י"ג ע' ה. 36) יבמות סא, א. 37) ראה סה"מ תרמ"ז ע' פז. עטר"ת ס"ע רצא. תש"ט ע' 57 (השני). ועוד. 38) לשון ברכת רבותינו נשיאנו בקשר לחג השבועות - נתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 1307. ח"ח ע' 272. ח"י"ג ע' 158. ועוד.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' ב

1 מתרצת הגמרא: אלא, אי איתמר - אם נאמרה מימרא זו בבית
2 המדרש, הכי איתמר - כך היא נאמרה, אמר רב כהנא אמר רב,
3 מחלוקת תנא קמא ורבי יהודה היא לגבי אילנות שנפלו לה בשדה
4 שאינה שלה, שלתנא קמא אין שבח בית אביה בין שהקרן עתידה
5 להתבלות לגמרי, כאשר ייבשו האילנות, ולרבי יהודה יש בזה
6 שבח בית אביה, כל זמן שהעצים קיימים. אבל אילנות שנפלו
7 בשדה שלה, דברי תלמי לא תמכור - יכולה היא לעכב את המכירה,
8 מפני שהקרע עצמה שייכת לה, ויש בזה משום שכיח בית אביה.

משנה

9 משנתינו דנה בבעל שהוציא הוצאות על נכסי אשתו, וגירשה,
10 האם הוא יכול לתבוע ממנה תשלום על הוצאותיו: הוצאות
11 הוצאות על נכסי אשתו, וגירשה, בין אם הוציא הרבה ממון ואכל
12 מפירות השדה רק קימעה - מעט, ובין אם הוציא קימעה ואכל
13 הרבה, מה שהוציא הוציא, ומה שאכל אכל, ואינו יכול לתבוע

15 ממנה את הוצאותיו המרובות. אבל אם הוציא הוצאות ולא אכל
16 מפירות השדה כלום, ישבע כמה הוציא, ויפול הוצאותיו, שבודאי
17 לא הוציא הוצאות על דעת שלא יאכל פירותיהם כלל.

* * *

גמרא

18 שנינו במשנה: 'הוציא הרבה ואכל קימעה וכו' מזה שהוציא הוציא
19 ומזה שאכל אכל'. מבררת הגמרא: וְכַפְנִי מִיָּד הוּא שִׁיעוּר קִימְעָא, שֶׁאִם
20 אֲכַל שִׁיעוּר זֶה אֵינוֹ מִקְבַּל אֶת הוֹצְאוֹתָיו. מִבֵּאֵרֵת הַגְּמָרָא: אִמְר
21 רַבִּי אִסִּי, אִפִּילוּ אִם אֲכַל גְּרוּגְרָת - תַּנְהוּ מִיּוֹבֶשֶׁת אַחַת, אֵינוֹ מִקְבַּל
22 אֶת הוֹצְאוֹתָיו. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא תַּנְאִי: וְהוּא - וּבִלְבָד שְׂאֲכֵלָה הַבֶּעַל
23 לְאוֹתָהּ גְּרוּגְרָת דְּרֶךְ בְּבֹד, דְּהֵינּוּ דְּרֶךְ קְבִיעוֹת סְעוּדָה עַל שׁוֹלְחָנוֹ,
24 וְלֹא בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים אוֹ דְּרֶךְ גּוֹל. מוֹסִיפָה הַגְּמָרָא: אִמְר

בס"ד. שיחת שבת פרשת אחרי־קדושים, י"ג אייר*, ה'תשכ"ח.

בלתי מוגה

- א. ביאור החילוק בהוראות שנתפרשו בתורה בנוגע ל"מות שני בני אהרן"¹: (א) "יין ושכר אל תשת" (בפרשת שמיני², מיד לאחר הסיפור דמיתת שני בני אהרן), (ב) "ואל יבוא בכל עת אל הקודש" (בפרשתנו³, לאחר "תורת בהמה חיה ועוף"⁴ שבפרשת שמיני, ולאחרי "תורתו של אדם" בשייכות ל"יצירתו"⁴, דיני טומאת יולדת, צרעת, זב וכו') - שלילת ענין ה'רצוא' אצל 'יושבי אוהל'⁵ ("יין ושכר אל תשת"), ואצל בעלי־עסק⁵ ("ואל יבוא בכל עת אל הקודש") - הוגה על־ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס ב'לקוטי שיחות' חלק כז, עמוד 116 ואילך.
- ב. והנה, הצד השווה בנוגע לב' הוראות הנ"ל - ששייכות רק לסוג מיוחד של בני ישראל: כהנים שנכנסים למקדש⁶.
- אך ישנו ענין נוסף בהמשך הפרשה, ששייך לכל בני ישראל: "ביום הזה ("אחת בשנה"⁸) יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם גו'" - שזהו ענין ששייך (לא רק לסוג מיוחד, אלא) לכל אחד ואחת מישראל, ובאופן ד'חוקת עולם"⁸, והיינו, שזהו ענין נצחי, ולא רק כמו שכל התורה היא נצחית (כמו שכתוב בתניא⁹), שהרי יש ענינים בתורה שתלויים בזמן ומקום, כמו קרבנות, כך שהנצחיות שלהם היא בהעלם כו', אלא באופן שהנצחיות היא בגלוי, שהרי עניני יום הכיפורים (חמשה עינויים וכו'¹⁰) אינם תלויים בזמן ומקום, אלא הם גם בזמן שבית־המקדש אינו קיים ובגלות (חוץ־לארץ).
- ויש לבאר הטעם שהענין דיום הכיפורים ששייך לכל בני ישראל, נאמר לאחר תורת בהמה חיה ועוף ו"תורת האדם" בפרשיות שלפני־זה, ואילו הענין ששייך לכהנים ("יין ושכר אל תשת") נאמר לפני תורת בהמה חיה ועוף ו"תורת האדם" - שזהו מצד כללות החילוק שבין ענין הכהונה לענין דיום הכיפורים:
- כהונה - הוא ענין שבא מלמעלה למטה, כמו שכתוב¹¹ "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים גו'", ואינו תלוי בעבודת האדם. ורק מצד ענין הבחירה, יש אפשרות שכהן יהיה במעמד ומצב של חולין - שזהו ענין כהן חלל (כמדובר פעם¹² בארוכה שענינו של "חלל" הוא שנעשה חולין), אבל עיקר ענין הכהונה בא מלמעלה, ולכן גם כאשר (מצד ענין הבחירה) נעשה חלל, הוא נשאר כהן לגבי כמה וכמה ענינים¹³, והיינו, שאין ביכלתו לפשוט את עצמו ("זיך אויסטאָן") לגמרי מענין הכהונה, שבא מלמעלה.
- ואילו יום הכיפורים - הרי זה ענין שקשור עם עבודת האדם, ככל פרטי הענינים שנתפרשו בפרשתנו, כולל גם חמשה עינויים וכו'. ואפילו לדעת רבי ש"עיצומו של יום מכפר", ללא עבודת התשובה, הרי גם הוא מודה שיום הכיפורים אינו מכפר על "כרת דיומא"¹⁴ (כמו שנתבאר לעיל¹⁵).

תשת" (פירש"י שמיני שם, יא) - הרי זה שייך רק למורי־הוראה, ולא לשאר בני"י שלא הגיעו לכלל הוראה.

(7) פרשתנו (אחרי) טז, ל.

(8) שם, לד.

(9) רפי"ז.

(10) ראה יומא רפ"ח. טושו"ע ואדה"ז או"ח רסתר"א.

(11) דברי הימים"א כג, יג.

(12) ראה תורת מנחם - התוועדויות חכ"ז ע' 303, ובהערה 33 שם.

(13) ראה קידושין טו, ב. רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ו ה"י.

(14) שבועות יג, א.

(15) שיחת אחש"פ ס"ד (תורת מנחם - התוועדויות ח"ב ע' 285). וש"נ.

(* יאָרצייט של הווי"ח וכו' ישראל ארי' ליב, אחיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א (וראה לקמן ס"ה).

(1) ריש פרשתנו (אחרי).

(2) יו"ד, ט.

(3) שם, ב.

(4) פירש"י ר"פ תזריע.

(5) וכיון שהתורה כללות ופרטות נאמרה (ראה חגיגה ו, סע"א ואילך. וש"נ) - הרי זה שייך אצל כל אחד מישראל גופא, שישנו ה"כהן" - לימוד התורה, וה"ישראל" שבו - העבודה ד"בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו); וכמו"כ יש בו גם ענין ה"לוי" (הממוצע בין כהן לישראל, כמ"ש (קרח יח, ב) "וילוו עליך וישרתוך") - שזהו הלימוד המביא לידי מעשה בנוגע לאופן ההנהגה בעולם.

(6) וכן הדין ש"אסור שיכור בהוראה" (שנלמד מ"יין ושכר אל

1 ולכן: הענין דיום הכיפורים שקשור עם עבודת בני ישראל¹⁶ בבירור העולם - נאמר רק לאחר תורת
2 בהמה חיה ועוף ו"תורת האדם". היינו, לאחר שישנה כבר ההוראה והנתינת כח' של התורה בנוגע
3 לעבודת בני ישראל בבירור העולם; מה־שאינ־כן ההוראה לכהנים - כיון שכללות ענין הכהונה בא
4 מלמעלה, ללא עבודה, הרי זה נאמר מיד בהתחלה, עוד לפני תורת בהמה חיה ועוף ו"תורת האדם".

* * *

5 ג. כל האמור לעיל אודות ההוראה מענין מיתת בני אהרן - הרי זה באופן של שלילה, להבטיח שלא
6 יהיה הענין ד"בקרבתם לפני ה' וימותו"¹⁷, כיון שהכוונה היא שתהיה העבודה למטה דוקא; אבל מובן
7 שבאמת יש גם הוראה שיכולים ללמוד ממיתת בני אהרן באופן של חיוב.

8 ובהקדים גודל מעלתם - להיותם בני אהרן (ובפרט "הבכור נדב"¹⁷), ועד כדי כך, שבמיתתם אמר
9 משה "הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש"¹⁸, ומפרש רש"י, שזהו מה שנאמר¹⁹ "ונועדתי שמה לבני
10 ישראל ונקדש בכבודי", "אל תקרי בכבודי אלא במכובדי", "אמר לו משה לאהרן.. יודע הייתי שיתקדש
11 הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בכך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך". והיינו,
12 שהגדלות שלהם אינה קסלקא־דעתא בלבד, אלא זוהי המסקנא, ואדרבה: הקסלקא־דעתא היא בנוגע
13 למשה ואהרן ("הייתי סבור או בי או בכך"), ואילו המסקנא היא "שהם גדולים ממני וממך".

14 ועל־פי־זה מובן גם מה שמצינו במדרשי חכמינו ז"ל²⁰ ש"אמר לו נדב לאביהוא, אימתי ימותו שני
15 זקנים הללו, ואני ואתה ננהיג את הדור" - שיש בזה ענין אמיתי, מצד גודל מעלת נדב ואביהוא אפילו
16 לגבי משה ואהרן.

17 ולכן, כאשר היה רצונם של נדב ואביהוא להקטיר קטורת, לא מנע אותם משה, מצד גודל מעלתם
18 כו'. וכיון שכן, הרי בהכרח לומר שיש הוראה שיכולים ללמוד משני בני אהרן באופן חיובי.

19 ד. ויובן כללות הענין בזה - על־פי המבואר בהמשך פירוש רש"י¹⁸, ש"כשהקב"ה עושה דין בצדיקים
20 מתיירא ומתעלה ומתקלס.. וכן הוא אומר²¹ נורא אלקים ממקדשיך, אל תקרי ממקדשיך אלא ממקודשיך".
21 והיינו, שכאשר יש צורך לפעול ענין של מורא בעולם ("אָנְשֶׁרֶעֶקֶן וועלט"), על־ידי התגלות בחינת
22 "נורא" - הרי זה דוקא על־ידי עבודת שני בני אהרן באופן של יציאה מהעולם.

23 ובהקדם הידוע בנוגע ל'בית־יוסף'²², שהובטח לו בתור שכר על עבודתו, שיזכה למסור נפשו
24 ("לאותקדא") על קידוש־השם, ולאחר מכן, בגלל סיבה מסויימת (שלא היתה עבודתו בשלימות), נענש
25 ולא זכה לכך, ונשאר בחיים והאריך ימים כו'.

26 ולכאורה אינו מובן: לאחר שלא זכה למסור נפשו על קידוש־השם, הנה במשך השנים שלאחרי־זה
27 בחיים חיותו בעלמא דין, חיבר את ה"שולחן־ערוך", שנעשה הוראה לכלל ישראל עד סוף כל הדורות
28 - לא רק ענין של תורה סתם, אלא הוראה להלכה למעשה, ש"המעשה הוא העיקר"²³, אפילו עכשיו,
29 ועל־אחת־כמה־וכמה בימות המשיח שאז יהיה "מעשה גדול"²⁴; ואם־כן הרי מוטב שלא זכה למסור נפשו
30 על קידוש־השם, כיון שרק על־ידי־זה נתאפשר לו לחבר את ה"שולחן־ערוך"?!
31 וכיון שאף־על־פי־כן אומרים שהעובדה שלא זכה למסור נפשו על קידוש־השם - נחשבת לעונש, הרי
32 מובן, שהענין דמסירות־נפש על קידוש־השם הוא נעלה יותר אפילו מחיבור ה"שולחן־ערוך"!
33 ומזה מובן בנוגע לענינו - עד כמה גדול הענין ד"בקרבתם לפני ה' גו'".

(20) סנהדרין נב, סע"א. וראה ויק"ר פ"כ, יו"ד.

(21) תהלים סח, לו.

(22) ראה שיחת ש"פ אחרי תשכ"ב ס"ח (תורת מנחם - התוועדיות חל"ג ע' 384). חמ"ז ע' 230. וש"נ.

(23) אבות פ"א מ"ז.

(24) ראה תורת מנחם - התוועדיות סה"מ כסלו ע' קצה.

וש"נ.

(16) ולהעיר, שגם הענין ד'ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי' (פרשתנו (קדושים) כ, כו), עם היותו ענין שבא מלמעלה, הרי הוא קשור גם עם עבודת האדם, כמובן מפירוש רש"י "אם אתם מובדלים מהם וכו'".

(17) במדבר ג, ב.

(18) שמיני יו"ד, ג.

(19) תצוה כט, מג.

ה. אך לכאורה הרי זה בסתירה להמבואר בכמה וכמה מקומות ש"בקרבתם גו' וימותו" הוא ענין של חסרון?²⁵

ויובן על־פי ביאורו של רבינו הזקן ב'אגרת התשובה'²⁶ בנוגע לגמר הכפרה על־ידי יסורים, שזהו רק כאשר "הקב"ה מביא עליו יסורים, וכמו שכתוב²⁷ ופקדתי בשבט וכו', ופקדתי דייקא".

ועל־דרך־זה בנידון־דידן, שעצם הענין ד"בקרבתם לפני ה' גו'" הוא ענין נעלה ביותר - רק כאשר ענין זה בא מלמעלה. וזהו גם גודל העילוי שבענין ההסתלקות, ובפרט אצל אלו שנפטרים קודם זמנם²⁸ (לא מצד ענין של עונש כו', אלא באופן שאינו מובן כלל וכלל), שזהו ענין שאין למעלה הימנו, וכמו שכתוב²⁹ "יקר בעיני ה' המותה לחסידיו", ועד שזהו ענין שהוא יקר מכל יקר;

אמנם, בנוגע לבני אהרן - כיון שבחזרו מעצמם להיות במעמד ומצב ד"בקרבתם לפני ה'", הרי זה ענין של חסרון, כי "לא תהו בראה (אלא) לשבת יצרה"³⁰.

וזהו גם תוכן הציווי "ובחרת בחיים"³¹ - דלכאורה, איך שייך ציווי זה אצל צדיק, ש"אין לו יצר־הרע כי הרגו בתענית"³² - כיון שמצד־עצמו יכול להיות אצלו מעמד ומצב ד"בקרבתם לפני ה'", עד כלות הנפש, אלא שישנו ציווי "ובחרת בחיים" דוקא, ולא במעמד ומצב ד"בקרבתם לפני ה' וימותו".

וזהו גם ענין של אהבת ישראל, "ואהבת לרעך כמוך"³³ - שאף־על־פי שמצד־עצמו יכול להיות במדרגה נעלית יותר, הרי הכוונה היא שירד ממדרגתו למטה כדי לעסוק עם הזולת.

ו. ויש לקשר זה גם עם הענין דל"ג בעומר³⁴ שחל בשבוע זה:

ל"ג בעומר הוא יום הסתלקות־הילולא של רבי שמעון בן יוחאי, וכידוע שקודם הסתלקותו אמר "בחד קטירא אתקטרנא כו' ביה אחידא ביה להיטא כו"³⁵, שזהו ענין ה'מסירות נפש' וכלות הנפש ("אויסיגנין") לאלקות, ועד לאופן ד"להיטא" - על־דרך האמור לעיל בנוגע לה'בית־יוסף' שהיה צריך "לתתוקדא" על קדושת שמו יתברך, אלא שאצל רשב"י היה ענין זה מלמעלה; אמנם ברצון ובשמחה, שלכן הרי זה גם עכשיו יום שמחה, אבל באופן שבא מלמעלה.

ועל־דרך־זה בנוגע לענין הנוסף שבל"ג בעומר - בנוגע לכ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו בימים אלו בגלל "שלא נהגו כבוד זה לזה"³⁶:

ובהקדמה - שמצד גודל הפלאת מעלת תלמידיו של רבי עקיבא, ועד כדי כך שלא נקראים בשמם, או על שם אבותיהם או שבטם, אלא הסימן היחיד עליהם הוא "תלמידי רבי עקיבא", כיון שכל ענינם עד לרגע האחרון הוא היותם תלמידי רבי עקיבא, וגם לאחר מותם ממשיכים להקרא בשם תלמידי רבי עקיבא, כמובן מדברי רבי עקיבא³⁷ "היו לו תלמידים בילדותו, יהיו לו תלמידים בזקנותו, שנאמר³⁸ בבוקר זרע את זרעך וגו'", ובהמשך לזה מדובר אודות התלמידים הנ"ל, והיינו, שגם התלמידים שהיו לו בילדותו, נקראים "זרעך" של רבי עקיבא - הרי מובן שהענין "שלא נהגו כבוד זה לזה" אינו כפשוטו³⁹.

והענין בזה - שהנהגתם היתה בדוגמת הספירות דתוהו (לא כפי שהן לאחר השבירה, אלא) כפי שהן קודם השבירה, בבחינת הקדושה, שספירה אחת אינה נותנת מקום לחברתה, ורק לאחר שישנו הענין ד"וימת" בנוגע למציאות זו, יכול להיות הענין ד"וימלוך" בנוגע למציאות אחרת⁴⁰.

וזהו גם שבנוגע לתלמידים אלו נאמר "בבוקר זרע את זרעך" - ש"בוקר" מורה על תוקף האור, שזהו ענין האורות המרובים דתוהו. ואילו בנוגע לחמשה התלמידים הנותרים, נאמר⁴¹ "ולערב אל תנח ירך",

(25) פ"א.

(26) תהלים פט, לג.

(27) ראה גם תורת מנחם - התוועדויות ח"ט ריש ע' 106.

(28) בתחילתה (תורת מנחם - התוועדויות חמ"ט ע' 412). וש"נ.

(34) זח"ג רפח, א. רצב, א.

(35) יבמות סב, ב. ובמאירי שם.

(36) קהלת יא, ו.

(37) ראה גם לקו"ש חל"ב ע' 149 ואילך. וש"נ.

(38) ראה ל"ת להאריז"ל ס"פ וישלח. ובכ"מ.

(28) שם קטז, טו.

(29) ישע"י מה, יח.

(30) נצבים ל, יט.

(31) תניא פ"א.

- 1 שענין ה"ערב" מורה על מיעוט האור. ועוד זאת, שבנוגע ל"בוקר" נאמר "זרע את זרעך" בלשון ציווי,
2 ואילו בנוגע ל"ערב" נאמר רק "אל תנח ידך".
- 3 אמנם, למרות גודל מעלת תלמידי רבי עקיבא הנ"ל, הרי לא בענין זה מתבטא עיקר ענינו של רבי
4 עקיבא; עיקר ענינו של רבי עקיבא הוא - "כולהו אליבא דרבי עקיבא"³⁹, שזוהי תורה שבעל־פה,
5 הקשורה עם מציאות העולם למטה דוקא, שזהו ענין התיקון, היפך ענין התוהו. וזוהי עיקר הכוונה -
6 "לערב אל תנח ידך", שתהיה ההמשכה בכלים דתיקון, כפי שהיה סדר ההנהגה אצל חמשה התלמידים
7 הנותרים, ש"הם העמידו תורה" (היפך המעמד ומצב ש"היה העולם שמם")³⁵, כמו אצל אהרן, שדווקא
8 מ"בניו הנותרים"⁴⁰ עמדו כל הכהנים.
- 9 ז. וההוראה מזה בעבודת האדם:
- 10 נוסף על ההוראה שצריך להזהר שלא יהיה מעמד ומצב ד"בקרבתם לפני ה' וימותו", ישנה גם
11 ההוראה שצריך להיות הענין ד"בקרבתם לפני ה'" - כפי שרואים בכל יום ויום, שהתחלת היום היא
12 באופן ד"בקרבתם לפני ה'", החל מאמירת "מודה אני", שהוא ענין ההודאה, ואחר־כך צריך להיות ענין
13 התפילה, ו"מבית־הכנסת לבית־המדרש"⁴¹, ורק אחר־כך ישנו הענין ד"הנהג בהן מנהג דרך ארץ"⁴²,
14 מה־שאינ־כן לפני התפילה אסור לאכול ולשתות ולעסוק בשאר עניני העולם⁴³.
- 15 וכמו בנוגע לתלמידי רבי עקיבא - שתחילה היו כ"ד אלף התלמידים שהנהגתם היתה בבחינת התוהו,
16 ואחר־כך באו חמשה התלמידים שהיו בבחינת התיקון.
- 17 אמנם, גם העבודה ד"בקרבתם לפני ה'" שבתחילת היום, היא באופן ד"נכנס בשלום", כדי שאחר־כך
18 יוכל להיות "יצא בשלום"⁴⁴, שלכן, אפילו בתפילת שמונה־עשרה שבה עומד יהודי "כעבדא קמי
19 מריה"⁴⁵, ישנו גם הענין דבקשת צרכיו, כיון שגם אז צריך לידע שהכוונה היא שתהיה היציאה בשלום.
- 20 ה. והעיקר הוא - ש"חיי יתן אל לבו"⁴⁶, לייקר כל יום, כל שעה ואפילו כל רגע שהנשמה נמצאת
21 בגוף, כי למרות גודל העילוי ד"בקרבתם לפני ה'", ועד שזהו ענין נעלה יותר מאשר חיבור
22 ה"שולחן־ערוך" (כנ"ל), וכמו מעלת תוקף האור דתוהו שלמעלה מתיקון, מכל־מקום צריך להיות הענין
23 ד"ובחרת בחיים" דוקא, ולכן יש לייקר כל רגע ורגע, ולנצלו לעבודה.
- 24 ועל־פי דברי כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נשמתו־עדן (ב"תורת שלום"⁴⁷), וכ"ק מו"ח אדמו"ר⁴⁸, שיהודי
25 בכלל, וחסיד בפרט, צריך להיות "פנימי", ולא "חיצוני" - הרי גם ענין זה צריך להיות אצלו בפנימיות.
26 והיינו, שלא די בכך שבחיצוניותו ירָאָה שרצונו לפעול בעולם, ואילו בעצם ובפנימיות ירצה להתעלות
27 ולצאת מהעולם, אלא גם בפנימיותו צריך להיות רצונו להיות למטה ולעסוק בכירור העולם, ולהתייגע
28 בזה בכל כחותיו, הן כחות הגלויים והן כחות הנסתרים, ועד לכחות העצמיים.
- 29 ובפרט בימים אלו, הסמוכים ל"ג בעומר, יום שמחתו של רשב"י⁴⁹ - שענינו היה להמשיך פנימיות
30 התורה למטה דוקא, באמרו⁵⁰, שכך יהיה גם בזמן שלפני ביאת המשיח, שאפילו "רביא" ילמדו פנימיות
31 בתורה, כפי שהיה בדורו⁵¹, ועד לאופן ד"יתפרנסו"⁵², שענין הפרנסה הוא באופן שנעשה דם ובשר
32 כבשרו, וענינו בנוגע לפנימיות התורה הוא, שהיא באה באופן של הבנה והשגה, שזהו ענינה של תורת
33 חסידות חב"ד, שבאה בפנימיות דוקא⁵³.

(47) ע' 39 ואילך.

(48) סה"ש תרצ"ו ס"ע 143. קיץ ה'ש"ת ע' 113 ואילך.

(49) ראה שער הכוונות ענין ספה"ע דרוש יב. פע"ח שער ספה"ע פ"ז. מ"ח מס' אייר וסיון פ"ו מ"רז.

(50) זח"א קיח, א.

(51) ראה תורת מנחם - התוועדויות שם ע' 410. וש"נ.

(52) ל' התקו"ז ת"ו בסופו. וראה כס"מ שם. הקדמת מק"מ לזהר. ועוד.

(53) ראה גם לקר"ש חכ"ז ע' 26. ועוד.

(39) סנהדרין פו, רע"א.

(40) שמיני יו"ד, יב.

(41) ברכות בסופה. וש"נ.

(42) שם לה, ב.

(43) שם יו"ד, ב. יד, א.

(44) ראה שיחת ש"פ אחרי הנ"ל ס"ט (תורת מנחם - התוועדויות חל"ג ע' 385). וש"נ.

(45) שבת יו"ד, רע"א.

(46) קהלת ז, ב.

1 וכשם שבנוגע לל"ג בעומר, פעל רשב"י שיהיה זה יום שמחה, ולא רק בנוגע לעצמו, אלא גם באופן
2 שימושך לכל אחד ואחת, וכהסיפור אודות רבי אברהם הלוי⁵⁴, שאף שהיה נוהג לומר (לא רק תחנון
3 סתם, אלא) "נחם" בכל יום, גם בשבת ויום טוב, לא רצה רשב"י שיאמר "נחם" בל"ג בעומר, להיותו
4 יום שמחתו - כן הוא גם בנוגע למעיינות דפנימיות התורה שנתגלו על־ידי רשב"י, שבאים באופן של
5 הפצה לכל אחד ואחת עד ל"חוצה".

6 ועל־ידי ההתעסקות בעולם בהפצת המעיינות חוצה, יקויים בפועל מה שכתוב בתפלת "נחם": "כי
7 אתה ה' באש הצתה, ובאש אתה עתיד לבנותה, כאמור⁵⁵ ואני אהיה לה חומת אש סביב וגו'".

* * *

8 ט. מאמר (כעין שיחה) דיבור־המתחיל וכי תבואו גו' ונטעתם גו'.

* * *

9 י. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק⁵⁶ "להוסיף לכם תבואתו", "המצוה הזאת שתשמרו תהיה להוסיף
10 לכם תבואתו, שבשכרה אני מברך לכם פירות הנטיעות",

11 - שהלשון "להוסיף לכם תבואתו" מורה שזהו (לא שכר, אלא) המכוון והתכלית של המצוה (כמו
12 "זכור את יום השבת לקדשו"⁵⁷), והיינו, שמצוה זו מותר לקיימה מלכתחילה מתוך כוונה "להוסיף לכם
13 תבואתו"; ותיבות אלו נאמרו (לא בסמיכות לציווי אודות שמירת המצוה, אלא) בסיום הענין, לאחר
14 השנה החמישית, כדי להדגיש את אופן הברכה - "שבשכרה, אני מברך לכם פירות הנטיעות", שגם לאחר
15 גידול וצמיחת פירות הנטיעות דשנה החמישית, תחול עליהם ברכת ה' באופן של הוספה וריבוי (על־דרך
16 ש"אף בתוך המעיים תהא בו ברכה"⁵⁸).

17 ורש"י מוסיף לבאר הטעם שמצוה זו דוקא מותר לקיימה כדי "להוסיף לכם תבואתו", וגם השכר
18 הוא שלא בערך לשכר שאר המצוות - "היה רבי עקיבא אומר, דיברה תורה כנגד יצר־הרע, שלא יאמר
19 אדם הרי ארבע שנים (כולל גם שנה רביעית, שהפירות אינם שלו, אלא "משולחן גבוה קזכיי") אני מצטער
20 בו חנם, לפיכך נאמר להוסיף לכם תבואתו".

21 וענין זה הוא בהתאם לכך שרבי עקיבא "היה רגיל לזכות את ישראל"⁵⁹, באמרו ש"ואהבת לרעך
22 כמוך"⁶⁰ "זה כלל גדול בתורה"⁶⁰ - שלכן מתעסקת התורה ודואגת גם למי שזקוק לכך ש"דיברה תורה
23 כנגד יצר־הרע". ועל־דרך שהיה אצל רבי עקיבא עצמו, שבגיל ארבעים שנה⁶¹ הלך ללמוד תורה בשביל
24 שכר, בהדגישו בכך שהשנים שלפני־זה הם באופן ש"מצטער בו חנם", ואף־על־פי־כן זכה להצלחה
25 מופלגה בלימוד התורה⁶², ועד ש"כולהו אליבא דרבי עקיבא"⁶³ -

26 הוגה על־ידי כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס⁶³ ב'לקוטי שיחות' חלק כב, עמוד 108 ואילך.

* * *

27 יא. המשך הביאור בפירוש רש"י בפרשת שמיני, "השלך"⁶⁴ - נכלל בשיחת שבת פרשת שמיני סעיף
28 ט"ן⁶⁵.

54 ראה שעה"כ ופע"ח שם. וראה גם תורת מנחם - ד"מי שנותניו בהם שבעים שנה" (תהלים צ, יו"ד), הרי ל"ו שנה הם רוב שנותיו.

55 זכרי' ב, ט.

56 פרשתנו (קדושים) יט, כה.

57 יתרו כ, ח.

58 פירש"י בהר כה, יט.

59 פירש"י ד"ה שבקי' - סנהדרין קי, ב.

60 תו"כ ופירש"י עה"פ.

61 לאחרי שכבר עברו רוב שנותיו - שהרי לפי החשבון

62 (61) (62) (63) (64) (65)

63 (64) (65) (66) (67) (68) (69) (70) (71) (72) (73) (74) (75) (76) (77) (78) (79) (80) (81) (82) (83) (84) (85) (86) (87) (88) (89) (90) (91) (92) (93) (94) (95) (96) (97) (98) (99) (100)

לקוטי שיחות פרשת אחרי כרך ז

מתורגם ללשון הקודש

ב.

שני רופאים - שתי אמירות שונות?

24 אומרים המפרשים⁶, שבשאלתו "מה תלמוד
25 לומר", אין רש"י מתכוון לשאול רק⁷ מדוע מציינת
26 התורה שהדיבור נאמר "אחרי מות שני בני אהרן",
27 אלא גם⁷ לשם מה מופיע כאן בכלל הפסוק "וידבר ה'
28 אל משה...": והרי לאחר שהתורה מציינת את זמן
29 הדיבור, נאמר שוב "ויאמר ה' אל משה?" ועל כך
30 משיב רש"י "משל לחולה...". כלומר, שני דיבורים
31 אלו – "וידבר ה' אל משה" ו"ויאמר ה' אל משה" –
32 היו שני ציוויים שונים, בדומה לשני הרופאים: "ויאמר
33 ה' אל משה... ואל יבוא..." – זהו הרופא הראשון
34 שהסתפק בהוראה "אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב".
35 ו"וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן וגו'" –
36 בדומה לרופא השני, אשר הוסיף "שלא תמות כדרך
37 שמת פלוני", ונאמר לאחר "ויאמר ה'".

אך פירוש זה קשה ביותר:

38 (א) לפי האמור לעיל, משמעות השאלה "מה תלמוד
39 לומר" אינה רק מדוע צריך לכתוב פסוק זה, אלא
40 שלפסוק אין משמעות: נאמר "וידבר ה' אל משה" ואין
41 נאמר מה הוא דיבר. ואילו מדברי רש"י "מה תלמוד
42 לומר", ובמיוחד מכך שב"תורת כהנים" נאמר "ואין אנו
43 יודעים מה נאמר לו בדיבור הראשון", אך רש"י משנה
44 מניסוח זה⁸ וכותב "מה תלמוד לומר", מוכח⁹, שקשה
45 לו רק ייתור הפסוק, אך משמעות הפסוק מובנת¹⁰.

– דלכאורה מיותר – כי כוונתו בזה היא ש"אחרי מות שני בני אהרן"
הוא חלק מהדיבור.

(6) גו"א כאן.

(7) בגו"א משמע (וכ"כ ב"ש"ח להדיא) שקושיית רש"י היא רק על
התיבות "וידבר ה' אל משה". (ועפ"ז צ"ל, שמה שרש"י מעתיק גם
התיבות "אחרי מות שני בני אהרן וגו'", נוגע להתירוקן). אבל במשכיל
לדוד מפרש, שקושיית רש"י היא בכ" ענינים: למה כפל וידבר ויאמר,
ומה נוגע להודיע זמן הציווי. וכן ממה שמסיים רש"י "לכך נאמר אחרי
מות שני בני אהרן", משמע שקושייתו "מה ת"ל" היא (גם) על תיבות
אלו.

(8) ראה לעיל הערה 1.

(9) וכמ"ש בגו"א גופא, שמפשטות הלשון "מה ת"ל" משמע שלא
הוקשה לי' רק "דלא רו"ל למיכתב אחרי מות" (ורק שמהמשל לשני
רופאים, מוכיח שהוקשה לי' מדוע קבע לו הכתוב דיבור בפ"ע).

(10) ומה שרש"י מעתיק התיבות "וידבר ה' אל משה" הוא, כי לפי
הס"ד (טרם שיודעים בשביל מה נאמר זמן הציווי), הרי גם תיבות אלו

מיותרות.

א.

"אחרי מות..." - חלק מהדיבור

1 בתחילת הפרשה מצטט רש"י את המלים "וידבר
2 ה' אל משה אחרי מות שני בני אהרן...", ושואל: "מה
3 תלמוד לומר"¹ – לשם מה מספרת התורה שדיבור זה
4 היה "אחרי מות שני בני אהרן"²? מדוע חשוב לדעת
5 מתי נאמרו הדברים³? והוא משיב: "היה רבי אלעזר
6 בן עזריה מושלו משל לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר
7 לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר
8 לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב שלא תמות כדרך
9 שמת פלוני. זה זרוו יותר מן הראשון, לכך נאמר אחרי
10 מות שני בני אהרן" – שהמלים "אחרי מות שני בני
11 אהרן" אינן מציינות רק מתי נאמרו הדברים, אלא הן
12 חלק⁴ מהדיבור עצמו⁵: הקדוש-ברוך-הוא אמר למשה,
13 שבדבריו לאהרן "ואל יבוא...", יזכיר לו את מיתת
14 בניו, כפי שמפרש רש"י בפסוק הבא: "ויאמר ה' אל
15 משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא – שלא ימות כדרך
16 שמתו בניו", כרופא השני, שעל-ידי ההוספה "שלא
17 תמות כדרך שמת פלוני" הוא מזרז את החולה יותר
18 מהרופא הראשון, המסתפק בהוראה "אל תאכל...".

19 יש להבין: מדוע מביא רש"י משל של שני רופאים,
20 שהראשון אמר רק "אל תאכל..." והשני הוסיף "שלא
21 תמות כדרך שמת פלוני". והרי, הוא יכול היה רק לציין,
22 שכאשר הרופא מוסיף "שלא תמות כדרך שמת פלוני"
23 הוא מזרז בכך את החולה יותר מאמירת הציווי בלבד?

(1) להרא"ם הגירסא בפרש"י "אין אנו יודעים מה נאמר לו בדיבור
ראשון", וכן הוא בתו"כ כאן. אבל בכל הדפוסים דרש"י (כולל דפוס

הראשון) הוא כפנינים. וכ"ה גם בגו"א ולבוש כאן.
(2) ומה שמעתיק רש"י גם התיבות "וידבר ה' אל משה" (לפי גירסת
רוב הדפוסים והלבוש – משא"כ לפי גי' דפוס ראשון והגו"א) – ראה
לקמן הערה 10.

(3) בגו"א כאן*: "דאין לתרך דהוצרך לכתוב מתי נאמר לו הדיבור,
דאי"כ לא הוי למכתב רק אחרי מות שני בני אהרן ולא הוצרך לכתוב
בקרבכם לפני ה' וימותו". אבל (א) ממה שאין רש"י מעתיק בפירוש
התיבות "בקרבכם לפני ה' וימותו" (ורק מרמזם ב"וגו"), (ב) ממה
שמסיים בפירושו "לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן" ותו לא – מוכח
שקושייתו "מה ת"ל" הוא – שלא הוצרך לכתוב מתי נאמר לו הדיבור.
וכן פי' במשכיל לדוד כאן. (אלא שמפרש, שגם הכפל ד"וידבר ויאמר"
הוקשה לי' לרש"י – אבל מפשטות לשון רש"י משמע שהקושיא היא,
רק, בשביל מה הודיע הכתוב זמן הציווי, כדלקמן סעיף ב').

(4) ראה כלי יקר כאן.

(5) ובוהו יובן מה שרש"י מסיים "לכך נאמר אחרי מות שני בני אהרן"

(* בה"טלקא דעתנ" שגו. (ובמסגרתו שולל פירוש זה, כי הוקשה לי', למה הוזהר רש"י להביא משל מב' רופאים. אבל ראה לקמן סעיף ב' וסו"ט ד').

19 (א) עצם הענין, שההוספה "שלא תמות כדרך שמת
 20 פלוני" מזרזת יותר, מובן בפשטות, ואין דרוש לכך,
 21 לכאורה, משל. אם כך, מה מחדש כאן (רבי אלעזר בן
 22 עזריה ובעקבותיו) – רש"י ב"משל לחולה..."?
 23 (ב) אף אם רוצים להביא משל, אין צורך דוקא
 24 במשל על חולה: גם כאשר מזהירים אדם בריא מפני
 25 התנהגות העלולה לסכנו, ומוסיפים "שלא תמות כדרך
 26 שמת פלוני", הוא יישמר הרבה יותר, מכפי שיוזהר
 27 ללא הוספה זו¹⁵. מדוע צריך רש"י להדגיש "משל
 28 לחולה"?

29 השאלה קשה יותר: כאשר מביאים משל, אף
 30 כאשר המשל נחוץ רק כדי להסביר פרט מסויים
 31 בנמשל (כי שאר הפרטים מובנים מאליהם, גם ללא
 32 המשל), משתדלים לבחור משל שבו גם הפרטים
 33 האחרים יתאימו לנמשל, ועל-אחת-כמה-וכמה משל
 34 של התורה, שכל פרטיו מתאימים לנמשל.

35 מכך מובן, שכאשר (ר"א בן עזריה וכן) רש"י מביא
 36 משל על ציווי לחולה, שלא כמשל המוזכר לעיל על
 37 האזהרה לבריא, שלגביו כל החשש "שלא ימות" הוא
 38 רק אם לא יציית, הוא מתכוון לרמוז לכך, שגם בנמשל

1 כי לפי דרך הפשט, חזרה זו של "ויאמר" אינה
 2 אמירה שניה, אלא, כיון שלאחר "וידבר ה' אל משה"
 3 מפסיקה התורה במלים "אחרי מות שני בני אהרן...",
 4 לפיכך היא חוזרת ואומרת שוב "ויאמר ה' אל
 5 משה"¹¹, אך "הוא הדיבור עצמו האמור למעלה"¹².
 6 (ב) הפירוש האומר, שתחילה היה "ויאמר ה'... ואל
 7 יבוא..." ואחר כך "וידבר... אחרי מות..." (המופיע לפני
 8 "ויאמר") – רחוק מדרך הפשט, וקשה לומר שרש"י,
 9 המפרש את פשוטו של מקרא, יסביר כך, בלי להדגיש
 10 זאת במפורש¹³.

11 (ג) לפי פירושו זה יוצא, שהמלים "ויאמר..." הן
 12 בדומה לרופא הראשון, שהורה באופן סתמי "אל תאכל
 13 צונן..." אך רש"י מפרש על הפסוק "ויאמר..." –
 14 "שלא ימות כדרך שמתו בניו"¹⁴.

ג.

15 בנוסף לשאלה על כך שרש"י מביא משל על שני
 16 רופאים, וכאמור לעיל, שלפי הפשט היה כאן דיבור
 17 אחד, ו"ויאמר" "הוא הדיבור עצמו האמור למעלה",
 18 צריך להבין:

(אהרן) הוסיף "ואל ימות גו" – צע"ג:
 (א) "ויאמר" בכל מקום מורה על אמירת ענין חדש, ולא "שכבר אמר".
 ומה שמוכיח מ"ויאמר" שבפ' וירא (יח, ג), ובפ' ח"ש (כד, כג), הרי
 אדרבה – בפרש"י שם איתא להדיא להיפך.
 (ב) לפי פירושו ב"ויאמר גו" ואל יבא", שכבר אמר לו שידבר אל
 אהרן שלא יבוא, צריך לפרש (כמ"ש הוא עצמו) "וכאילו אמר הכתוב
 שני פעמים ואל יבא" – והוא דחוק ע"פ דרך הפשט. ובפרט שבפרש"י
 לא נזכר זה כלל, אפילו לא ברמז.
 (15) וכ"מ גם בפשטנו (יח, כח): ולא תקיא גו' כאשר קאה גו'.
 ובפרש"י: משל לבן מלך כו' – שהמדובר בבן מלך בריא.

(11) כפירושו הראש והספורנו כאן.
 (12) ע"ד פרש"י לעיל – וארא ו, כט"ל.
 (13) ואף שאין מוקדם ומאוחר בתורה – הרי [נוסף לזה אשר אפי'
 בדרך ההלכה כלל זה הוא רק "בתי עניני" (פסחים ו, ב). וכן מוכח
 מפרש"י ח"ש כד, כג (וראה רא"ם שם). שם, מז. ועוד**],
 כשהפרשיות הן שלא כסדרן, מפרש רש"י שאין מוקדם ומאוחר בתורה.
 ומדלא פירש כן כאן, מוכח שלפי פירושו, הכתובים כאן הם כסדרן.
 (14) וכמו שהקשה בלבוש כאן.
 ומה שתייך ש"ויאמר" הוא לשון עבר, שכבר נאמר לו בתחלה (לפני
 מות שני בני אהרן) הציווי "ואל יבא גו'", ועכשיו (אחרי מות שני בני

* בגליון הש"ס שם: "ענין ברש"י בחומש בראשית ו, ג, יח, ג, שמות ד, כ". ולכאורה (כוונתו בזה, שלפי זה מוכח דלפרש"י עה"ת, כלל זה הוא גם "בחד עניינא". אבל
 קשה לומר בלימוד מקרא כפשוטו – שוהו דרך פרש"י עה"ת – ד(אפילו בחד עניינא) אין מוקדם ומאוחר (ובפרט שאפילו בלימוד ע"ד ההלכה יש מוקדם בחד עניינא.
 וכלפי לייא) ולכן נכצ"ל דאין זו הוכחה (וראה שוה"ג שלא"ז). כי הפסוק "ויהי נח גו' ויולד נח גו'" (בראשית ה, לב) בא בהמשך לסדר הדורות שמאדם ועד לבני
 נח. ואחרי שמספר ומונה כל דורות אלו, מתחיל לספר (ובקפיטל אחר) ענין חדש – ענין המבול: "ויהי כי החל האדם גו' ויקחו להם נשים גו' לא ידון רוחי גו'". וא"כ
 ה"ז תרי עניני:

בפ' וירא (יח, ב), מה שמקדים הכתוב "וירץ לקראתם" ל"ויאמר גו'" לפירוש השני שברש"י (אף שהם בחד עניינא) הוא, כי כשראה אברהם שלשה אנשים נתעורר
 מיד לרוץ לקראתם, אלא שמקודם לזה הוזקק לומר להקב"ה שימתין לו. ולכן אי"ז שייך לענין "אין מוקדם ומאוחר". ועפ"ז מתורץ מה שרש"י אינו כותב לשון (קצור)
 זה, כ"א: (א) "וידרך המקראות לדבר כן". (ב) זקוק לרא"י ע"ז ממק"א. ג) מאריך ובאריכות גדולה "כמו שפירשתי אצל לא ידון רוחי".
 [ואף שבלא ידון כותב "אין מוקדם ומאוחר בתורה" – זה עצמו שבפ' וירא אין מעתיק לשון זה ומכריח פ' בלא ידון בשינוי מההכרח שעל אתר, מוכיח שפירושו
 (בזמן אמירת לא ידון) – אחד הוא וכמו בפ' וירא, אבל ההסברה – שונה היא מס"פ בראשית לר"פ וירא וכא"א מוכרחת במקומה. ואכ"מ.
 ועוד בפ' וירא (ועיקר) ד"ויאמר" עכצ"ל דקאי גם על "ויקח נא" (שהרי לא נאמרה בו אמירה בפ"ע), ואם כן התיבות "אד" .. עבדך" – מעין מאמר קצר מוסגר ורק
 דרך אגב].
 ועד"ו הוא גם בפ' שמות שם (אף שלכאורה הוא יתרה מה"ל – דהוא במקרא אחד), שלכן מדייק רש"י בלשונו "אין מוקדם ומאוחר מודוקדים במקרא" (ולא כבה"ל
 – "בתורה").
 משא"כ בנדו"ד, אין מקום לומר שהדיבור "אחרי מות גו'", שבא בהוספה על האמירה "דבר גו' ואל יבא גו'" (ובפרט שהדיבור "אחרי מות גו'" בפ"ע אין לו שום
 פירוש), וכל ענינו הוא הוספת טעם וחירוץ להציווי "ואל יבא" – יהי' כתוב לפני "ויאמר גו'".
 (** בפסחים שם הכונה ב"בתי עניני" הוא לשתי פרשיות, כדפרש"י שם. אבל בדרך הפשט, גם במקראות הסדורים בפרשה אחת, באם הם שני ענינים שונים – אין
 מוקדם ומאוחר.

35 והחום כה גבוה אצלו, עד שהוא מקבל מכך אנרגיה.
 36 לכן, חולה שאינו יכול לאכול, עד אשר "כל אוכל
 37 תתעב נפשם"¹⁸, מסוגל לחיות על ידי החום – "זנתיה
 38 אישתא"¹⁹ (=החום מזין את גופו).

39 חום גבוה זה גורם לאדם תשוקה עזה לצננו על ידי
 40 אכילת מאכלים קרים או שהייה במקום קר. ותשוקה
 41 זו כה גדולה, עד שאף כאשר הרופא מצווהו "אל
 42 תאכל צונן ואל תשכב בטחב", אין הוא מציית לכך,
 43 למרות שהוא מציית לכל שאר הוראותיו של הרופא,
 44 שהרי ברצונו להבריא. רק כאשר הרופא מבהילו "שלא
 45 תמות כדרך שמת פלוני", הוא מדרבנו לציית להוראת
 46 הרופא, למרות רצונו העז לאכול צונן ולשכב בטחב.

47 כך גם לגבי אהרן: לאהרן היתה תשוקה עזה
 48 להתקרב לקדוש-ברוך-הוא – "חולת אהבה"²⁰,
 49 ובמיוחד לאחר שהייתו ברציפות בפתח אהל מועד
 50 יומם ולילה במשך שבעה ימים²¹, והוא השתוקק
 51 להיכנס לקודש הקדשים. ומפני צמאונו העצום
 52 לאלקות, עלול היה להיות שללא התוספת "שלא ימות
 53 כדרך שמתו בניו" הוא לא היה מסוגל להימנע מכניסה
 54 לקודש הקדשים, למרות הצייווי "ואל יבא...". לכן היה
 55 הכרחי להוסיף "אחרי מות שני בני אהרן".

ג.

"אל תאכל צונן" ו"אל תשכב בטחב"

56 מדוע מציין רש"י שתי דוגמאות – "אל תאכל
 57 צונן" ו"אל תשכב בטחב"?
 58 בצייווי "ואל יבוא אל הקודש" יש שני פרטים: א)
 59 "ואל יבוא בכל עת" – אפילו בהקרבת "פר בן בקר
 60 לחטאת...", אין להיכנס אל הקודש בכל עת, חוץ מיום
 61 הכיפורים²². ב) "בזאת יבוא..." – גם ביום הכיפורים
 62 אין להיכנס אל הקודש אלא "בפר בן בקר לחטאת...",
 63 כמוסבר בפרשה²³.

64 ולגבי שני צייוויים אלו מופיעות במשל שתי
 65 הדוגמאות "אל תאכל צונן" ו"אל תשכב בטחב":
 66 אכילת צונן משפיעה על החולה הרבה יותר
 67 משכיבה בטחב, כיון שעל ידי אכילת צונן הוא מכניס
 68 את הקרירות לתוכו, בפנימיותו, והמאכל הצונן נעשה
 69 לדם ולבשר כבשרו, לעומת השכיבה בטחב, כאשר
 70 הקור הוא מחוצה לו.

1 כך הוא: שהיה לאהרן חולי וחסרון, כביכול, אף לפני
 2 האזהרה "ואל יבא בכל עת אל הקדש...".

3 ואין מובן כלל: איזה חסרון וחולי היה לאהרן?
 4 ג) יש גורמים רבים העלולים להזיק לאדם ולגרום
 5 למוות ר"ל. מדוע בוחר (ראב"ע) ורש"י את האזהרה
 6 "אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב"?
 7 ד) מדוע מציין רש"י דוקא כאן את שמו של בעל
 8 המאמר?

ד.

אין די בצייווי בלבד

9 כדי להסביר את כל האמור לעיל, יש להקדים
 10 ולציין קושי על הענין בכללותו:

11 בצייוויים רבים בתורה כתוב הצייווי בלבד, ואין
 12 מוזכר כלל העונש על אי-קיום הצייווי. אף בצייוויים
 13 שבהם מוזכר העונש, אין נאמר "כדרך שמת פלוני".
 14 אפילו בצייווי "יין ושכר אל תשת"¹⁶, שגם הוא
 15 נאמר לאחר מות שני בני אהרן, אשר מתו על כך
 16 ש"שתויי יין נכנסו למקדש"¹⁷ – נאמר רק "ולא
 17 תמותו", אך אין נאמר "כדרך שמתו נדב ואביהוא".

18 מדוע נדרש בצייווי "ואל יבא בכל עת אל הקדש"
 19 זירו מיוחד, ויש לומר לאהרן "שלא ימות כדרך שמתו
 20 בניו", יותר מכל הצייוויים האחרים? ובמיוחד יותר
 21 מהצייווי "יין ושכר אל תשת", המופיע לפני כן?

22 קושי זה מיישב רש"י בדבריו "משל לחולה...":
 23 ממשל זה מובן, שאילו היה הצייווי "ואל יבא בכל
 24 עת..." לאהרן, בלי להוסיף "שלא ימות כדרך שמתו
 25 בניו", ייתכן שהוא לא היה מציית לצייווי, בדומה
 26 לחולה, שהצייווי של הרופא הראשון "אל תאכל צונן
 27 ואל תשכב בטחב" בלבד אינו מספיק לגביו, והוא זקוק
 28 לתוספת "שלא ימות כדרך שמת פלוני", כדלהלן
 29 בסעיף ה'.

30 לכן מביא רש"י משל לשני רופאים, כי על ידי
 31 המשל על הרופא הראשון, מתכוון רש"י להבהיר,
 32 שהצייווי של הרופא הראשון אכן אינו מספיק לחולה
 33 זה.

ה.

יש צורך באזהרה מיוחדת מפני הצמאון העצום

34 חום גופו של אדם חולה ר"ל גבוה יותר מהרגיל.

(20) לשון הכתוב – שה"ש ב, ה.

(21) צו ה, לה.

(22) טז, ב (וראה פרש"י שם, ג).

(23) טז, ג ואילך.

(16) שמיני י, ט.

(17) פרש"י שם, ב.

(18) תהלים קז, יח. מצו"ד שם.

(19) ראה יבמות עא, ב.

27 צריך להוסיף "שלא ימות כדך..." מוכח, שצמאנו
28 לכך היה גדול.
29 ובנוסף: כיון שאצל נדב ואביהוא, שקירובם
30 לאלקות נעשה על ידי "הקרב אליך את אהרן אחיך
31 (ואחר כך) ואת בניו אתו"²⁷, היה צמאון גדול ביותר
32 לאלקות, יש לומר, שאצל אהרן היה יותר מכך²⁸.
33 אך בכל זאת אין הדבר פשוט²⁹, ולכן אומר רש"י
34 "היה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל..."³⁰, שעל ידי
35 ההדגשה שה"משל לחולה" ניתן על ידי רבי אלעזר בן
36 עזריה, הוא רומז לתשובה לקושי זה, כפי שיוסבר
37 להלן.

ח.

רבי אלעזר בן עזריה - מראה זקן בגיל צעיר
38 מסופר בגמרא על רבי אלעזר בן עזריה³⁰, שבהיותו
39 צעיר - בן שמונה עשרה (או בן שש עשרה³¹) - מינו
40 אותו ל"ריש מתיבתא" מפני מעלותיו הרבות: חכם,
41 עשיר ומיוחס - דור עשירי לעזרא.
42 כשרצו למנותו התייעץ עם אשתו. היא הניאה אותו
43 מכך באומרה "לית לך חירותא" (=אין לך שערות
44 לבנות). והתרחש נס, ש"אהדרו ליה תמני סרי דרי
45 חירותא" (=צמחו לו שמונה עשרה שורות של שערות
46 לבנות).
47 מתעוררת השאלה: בטענתה "לית לך חירותא"
48 התכוונה אשתו לציין, שהוא עדיין צעיר ואינו ראוי
49 להיות ראש ישיבה,
50 - מעלתו של זקן בשנים, שעל כך מצביעות "דרי
51 חירותא", ובמיוחד בקשר לראש ישיבה³², היא
52 כנאמר³³ "ורוב שנים יודיעו חכמה"³⁴. סוג זה של

1 ההשפעה הרבה יותר של אכילת הצונן לעומת
2 השכיבה בטחב מתבטאת בשני הכיוונים: הן בהקלה
3 הזמנית, שאכילת הצונן מקררת את החום יותר
4 מהשכיבה בטחב, והן בסכנה הנובעת ר"ל מכך.
5 לכן האזהרה הראשונה של הרופא היא "אל תאכל
6 צונן" ורק אחר כך הוא אומר "אל תשכב בטחב", כי
7 (א) אכילת צונן מסוכנת יותר, (ב) תשוקת החולה לכך
8 רבה יותר.
9 שני פרטים אלו מהווים משל לשני הציוויים "ואל
10 יבא בכל עת", ו"בואת יבא": הציווי שלא להיכנס
11 לקודש הקדשים "בכל עת" אף להקרבת קרבנות דומה
12 לאכילת צונן, כי הקרבנות מושווים ונקראים "לחם"²⁴
13 ו"אכילה"²⁵. והציווי "בואת יבא", שלא להיכנס
14 לקודש הקדשים אפילו ביום הכיפורים ללא קרבנות,
15 דומה לשכיבה בטחב, כי הכניסה לקודש הקדשים,
16 בלי עשיית עבודת המקדש, היא שהייה במקום
17 מסוים, במקום קדוש, בדומה לשכיבה בטחב
18 המציינת הימצאות במקום קר, בלי להכניס את הקור
19 פנימה²⁶.

ז.

מנין שהצמאון היה רב?

20 לאחר כל האמור לעיל, עדיין נשארת עוד שאלה:
21 מנין לנו שהיה לאהרן צמאון כה עצום לאלקות, עד
22 שללא התוספת "שלא ימות כדרך שמתו בניו" עלול
23 היה לעבור על ציווי הקדוש-ברוך-הוא בקשר לכך?
24 אכן, לגבי נדב ואביהוא אנו מוצאים זאת, אך לא לגבי
25 אהרן!
26 קושי זה אינו כה גדול, כי מעצם העובדה שהיה

(29) ובפרט שמכבר פרש"י שמשא אמר (בענותותו?) שנדב ואביהוא הם גדולים ממנו ומאהרן (שמיני י, ג).
(30) ברכות כז, ב ואילך.
(31) ירושלמי ברכות פ"ד ה"א (וכמה גירסאות אחרות הובאו בעמודי ירושלים שם). ובגירסת מהר"ש סיריליא - כגירסת ש"ס דילן.
(32) משא"כ סתם סבי דאיכא "כמה הרפתקי ערו עלייהו" (קידושין לג, סע"א).
(33) איוב לב, ז.
(34) עפ"ז דהמדובר הוא בחכמה הנקנית "ברוב שנים" - מתורן מה שנעשה כבן שבנים שנה, אף שכן ששים שנה לזקנה (אבות ספ"ה וראה תריו"ט שם) ויש גורסין בן חמשים לזקנה (מאו"א ז, לד).

(24) ויקרא ג, יא (ובפרש"י). שם, טז. ועוד.
(25) צו ו, ג. שמיני ט, כד.
(26) ולהעיר, שגם בשני בני אהרן מצינו דוגמת שני ענינים אלו: "נסתכלו והציצו" (ואו נתחייבו מיתה, אלא שהמתין להם עד יום חנוכת המשכן - רש"י משפטים כד, י) - דוגמת שכיבה בטחב, שהרי ע"י ההסתכלות, אין הדבר הנראה נכנס בפנימיות האדם (וראה ד"ה כי חלק תש"ט פכ"ו. ובכ"מ); "וישימו עלי" קטרת ויקריבו גו" (שמיני י, א) - קרבן - דוגמת אכילת צונן.
ועפ"י יומתק מש"כ רש"י "שלא ימות כדך שמתו בניו".
(27) תצוה כח, א.
(28) ראה עריות פ"ב מ"ט ובפיה"מ להרמב"ם שם (וכ"ה גם בפשטות הענינים - ראה לקו"ש ח"ט ע' 6 הערה 32).

(* בפרש"י (שם ב), שמיית בני אהרן היתה ע"י שחרור הלכה כ' או לפי ששתווי יין נכנסו. אבל מפשטות הכתובים שם "ויתנו בהן אש וישימו עלי" קטרת גו' ותצא אש גו' וימותו גו'" משמע שמייתתם היתה מצד הקרבת הקטרת (וכונת רש"י) שם "לא מתו כו' אלא ע"י שחרור כו' שתווי יין כו'" - נתבאר בהארכה בלקו"ש ח"י ע' 50 ואילך). וראה רש"י קרח (טו, ו) "והיא הקטרת .. שבו נשרפו נדב ואביהוא" (יז, ג) "למה בקטרת .. על ידו מתו נדב ואביהוא".

29 כאשר אשתו אמרה לו "לית לך...", מובן, שהתעורר
30 אצלו ספק לגבי כך, עקב ענוותנותו.
31 ומתעוררת השאלה: אכן, כיצד היה קיים אצלו סוג
32 החכמה הנרכש דוקא על ידי "רוב שנים"? הכרחי
33 לומר, שחכמתו היתה קשורה ליחוסו, בהיותו "עשירי
34 לעזרא": חכמת אבותיו, אשר היו זקנים, והתקיים
35 אצלם הענין של "רוב שנים יודיעו חכמה", הועברה
36 אליזו³⁸ בירושה.

37 באופן אחר במקצת: כיון שהאב זוכה לבן בחכמה,
38 אם משום שטבע הבן דומה לטבע האב³⁹, ואם משום
39 צדקתו וזכותו של האב⁴⁰ – יש לבן כוח חכמה יוצא
40 מן הכלל, ועל ידי יגיעה בזמן קצר מתקיים אצלו הענין
41 של "יודיעו חכמה" יותר⁴¹ מאשר אצל אחרים במשך
42 "רוב שנים"⁴².

ט.

תשוקת "בני אהרן" לאלקות - מאביהם

43 לפיכך מדגיש רש"י שה"משל לחולה", המביע את
44 קיום התשוקה של "חולת אהבה" אצל אהרן, נאמר על
45 ידי רבי אלעזר בן עזריה:
46 רבי אלעזר בן עזריה ידע מחייו שלו, שיחוס אינו
47 מועיל רק לתכונות הנפש והגוף, כגון כשרונות וגבורה,
48 אלא אף לחכמה בפועל, למרות שדבר זה מושג על ידי
49 יגיעה עצמית, וכמאמר חז"ל⁴³ "לא יגעתי ומצאתי, אל
50 תאמינן", ו"תורה אינה ירושה לך"⁴⁴.
51 לכן הוא הסיק, שכך הוא גם לגבי אהבת ה',
52 שאמנם, האדם עצמו צריך לעמול לשם כך⁴⁵, אך בכל
53 זאת יש השפעה רבה גם לירושת האבות, למשפחה
54 שממנה הוא בא.

1 חכמה, הנרכש על ידי "רוב שנים", אינו יכול להירכש
2 באופן אחר. אף בעל כשרונות נעלים ביותר ומתמיד
3 עצום ביותר משיג ריבוי חכמה זה רק על ידי ריבוי
4 שנים, שהרי "הרבה קבלתי מרבתי, הרבה קבלתי
5 מחברי ומתלמידי יותר מכולם"³⁵ – ובגיל צעיר חסרים
6 ענינים אלו,
7 ואם כך, מה הועיל הנס של "אהדרו לי תמני סרי
8 דרי חירותא" אשר שיווה לו מראה של זקן?

9 השאלה אף קשה יותר: מסופר בגמרא³⁶ על הנהג
10 שהתקיים אז, לפני מינוי רבי אלעזר בן עזריה, ש"כל
11 תלמיד שאין תוכו כברו לא ייכנס לבית המדרש". ואם
12 על התלמידים הקפידו שיהא תוכם כברם, קל-והומר
13 לא יועיל המראה החיצוני של זקן לגבי ריש מתיבתא
14 כאשר הוא באמת צעיר.

15 ותמיהה גדולה נוספת: מדוע לא היה איכפת לכל
16 אלו שרצו למנותו ש"לית לך חירותא"? ומדוע לא היה
17 איכפת הדבר לרבי אלעזר בן עזריה, לפני דברי אשתו?
18 הכרחי לומר, שהנס אשר "אתרחיש ליה... ואהדרו
19 ליה תמני סרי דרי חירותא" הוכיח לכולם גם לגבי
20 תוכו, שבפנימיותו יש לו מעלה של זקן.

21 זוהי המשמעות של "אמרה ליה לית לך חירותא...
22 אתרחיש ליה ניסא...": אשתו טענה כלפיו, שחסרה בו
23 מעלת החכמה הנרכשת על ידי רוב שנים. והענין של
24 "אתרחיש ליה ניסא" הראה לנוס, את אשר הממנים
25 אותו כבר ידעו לפני כן, שקיימת אצלו גם מעלת חכמה
26 זו, למרות היותו עדיין כה צעיר.

27 גם רבי אלעזר בן עזריה הכיר בכך, לפי הכבוד
28 ולפי השורה³⁷ שבה ישב בבית המדרש וכדומה, אך

(35) תענית ז, א – בנינו לשון קצת.

(36) ברכות כח, א.

(37) ראה מנחות כט, ב. חולין קלו, ב.

(38) ולהעיר מסי' הארז"ל (בהגש"פ) דאמרו כבן שבעים שנה "שבאותו העת נשלמו לו שנותיו החסרים מגלגול ראשון".

(39) עדיות פ"ב מ"ט וברע"ב שם.

(40) ראה תו"ט שם לדעת חכמים בתוספתא פ"א, יו"ד.

(41) להעיר ממש"כ אדמו"ר הזקן שאפשר להעשות "מוחו ולבו זכים אגף פעמים ככה" (תורה אור בתחלתו. וראה בהגהות הצ"צ לשם (באור"ת) דאלף הוא לא בדרך גוזמא).

(42) ועפ"י יובן המסופר (סה"ש תש"ה ע' 31 ואילך. ולהעיר מתודו"ה מר ינוקא – ב"ב ז, ריש ע"ב) מה שכ"ק אדמו"ר מהר"ש ענה לאחיו

מההי"נ על שאלתו "הא מנין לך, בקיאות אין נגלה, דו ביסט דאך נאך גאר א יונגערימאן" (=בקיות כנגלה, הנך עדיין אברך צעיר) "דו ביסט עלטער מיט דינע יארן און איך בין עלטער מיטן טאטנס יארן" (=אתה מבוגר ממני בשנותיך ואני בשנות אבא).

– דלכאורה: מכיון ש"בקיאות" באה ע"י רוב הלימוד במשך שנים רבות, מה מועיל לזה "איך בין עלטער מיטן טאטנס יארן" –

כי ע"י שנולד לעת זקנותו של הצ"צ, באה לו בירושה גם גודל חכמתו של הצ"צ שהי' לו אז.

(43) מגילה ו, ב.

(44) אבות פ"ב מ"ב.

(45) ראה קונט' העבודה פ"ג (ע' 18): צריך עבודה ויגיעה... אבל לא

יולד באהבה בטבעו בתולדותו.

17 צריכה להיות רק מפני הציווי לעשות דירה לו יתברך
18 בתחונתים⁵².

יא.

שני רצונות - על ידי התמסרות למשה

19 אך מתעוררת השאלה: יהודי צריך להיות "תוכו
20 כבדו", וכאשר הוא מבצע עבודה רוחנית מסוימת,
21 הוא צריך לעשות זאת בפנימיות. לכן מובן, שגם את
22 העבודה של "ואל יבוא בכל עת אל הקודש" אין הוא
23 צריך לבצע רק כדי לצאת ידי חובה, אלא עליו לרצות
24 באמת, בפנימיות נפשו, לממש את התכלית של עשיית
25 דירה לה' יתברך בתחונתים.

26 לכן, אילו היו דורשים מהיהודי לעבוד על עצמו,
27 כך שלא יהיה אצלו צמאון לבוא אל הקודש, לא היה
28 קשה: יהודי בטל לקדוש-ברוך-הוא, ואם הקדוש-
29 ברוך-הוא מצווה עליו "אל יבא" – אין הוא משתוקק
30 להיכנס אל הקודש.

31 אך כאשר מורים לו, שהצמאון יהיה קיים אצלו,
32 ובאופן אמיתי⁵³, ולמרות זאת "אל יבא", וגם את

1 משום כך הוא סבר שהצמאון הגדול לאלקות אצל
2 נדב ואביהוא, שהיה כה עצום, עד כלות הנפש –
3 "בקרבתם לפני ה' וימותו"⁴⁶ – קשור להיותם,
4 כמבואר כאן בפסוק – "בני אהרן". ואם כך, מובן,
5 שגם אצל אהרן – אביהם – היה צמאון עצום זה,
6 ואף יותר.

י.

השאיפה: להיכנס לקודש הקדשים

7 ככל הסיפורים בתורה, מלשון הוראה⁴⁷, מהווה גם
8 הסיפור "וידבר ה' אל משה אחרי מות שני בני
9 אהרן..." הוראה נצחית לכל יהודי, בכל זמן ובכל
10 מקום⁴⁸:

11 אמנם, יהודי צריך לחיות בתוך העולם, ולממש את
12 התכלית של "נתאווה"⁴⁹ הקדוש-ברוך-הוא להיות לו
13 יתברך⁵⁰ דירה בתחונתים, אך בכל זאת הוא צריך
14 לקיים זאת תמיד באופן של "ועל כרחך אתה חיי"⁵¹:
15 צמאוננו ותשוקתו צריכים להיות – לצאת מחיי היום
16 יום ולהיכנס לקודש הקדשים, והימנעותו מכך בפועל

46 ראה אוה"ח כאן (ד"ה א"י ע"ז) – הובא ונתבאר בד"ה כתוב באו"ח (לאדה"ז). נדפס בספר אתהלך-לאנניא ע' לג ואילך). אחרי מות דשנת תרמ"ט (פ"ב – סה"מ תרמ"ט ע' רנה ואילך) ותשכ"ב. ובכ"מ.
47 זח"ג נג, ב.

48 בלקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 251 ואילך) מבואר, שההוראה מזה היא שצ"ל העבודה ד"ש"ב. ולפי"ז, ההוראה שלכא"א (שאינם מיחידים סגולה) שייכת בעיקר לזמני התעוררות, עיי"ש. משא"כ לפי המבואר כאן.
49 נתחומא נשא טו. וראה גם במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ז ע' 18 ואילך.
50 ראה לקו"ש שם הערה 42.
51 אבות ספ"ד. וראה תניא ספ"ג. ובארוכה – לקו"ש [המתורגם] ח"ד ע' 196 ואילך.

52 וי"ל שזהו גם מה שהסדרה נקראת (ראה גם משנה יומא רפ"ז) בשם "אחרי מות" הרומז אשר העבודה ד"אל יבא גו' אל הקדש" (בחי

(שוב) צריכה להיות "אחרי מות" – אחרי קדימת ה"רצוא". ולהעיר גם מה שפרשה זו קוראין ברוב השנים בימי הספירה (ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב), שענין הספירה הוא התשוקה והצמאון (ר"ן סוף פסחים ממדרש אגדה). ולהעיר גם מב' הסוגים שבתלמידי ר"ע (יבמות סב, ב): כ"ד אלף תלמידים הראשונים שמתו בימי הספירה – דוגמת מות שני בני אהרן (רצוא)*; וחמשה תלמידי שנשארו בחיים (אחרי מיתת כ"ד אלף הראשונים)** ומהם נתיסדה תושבע"פ (ראה סנה' פו, א: סתם מתני' כו'*** – תיקון, שוב).
53 ואף שהרצוא צ"ל "בכדי שיוכל להיות אח"כ השוב" (אח"מ תרמ"ט ע' 28 (סה"מ שם ע' רס)), בכ"ז, הרי בעת הרצוא צ"ל "דמי לי כמו דאתפטר כו'". ולהעיר מס' השיחות תו"ש ע' 40 ואילך, שכל עבודה – גם כשהיא הקדמה לענין אחר, צריכה להיות באמת.

* ובהו יובן מה שבגמרא שם דימו את כ"ד אלף תלמידי הראשונים ל"בבוקר זרע את זרעך" (קהלת יא, ו) וה' תלמידים האחרונים ל"ולערב אל תנח ידך", שמזה משמע שה' מעלה גם בתלמידי הראשונים ושהי' הטעם להציווי "אל תנח ידך" הוא רק "כי אינך יודע אי זה יכשר גו'". ובפרט שהציווי ד"ולערב גו' הוא רק מדברי סופרים (רמב"ם הל' אישות פט"ו ח"ט). ב"ש "לאה"ע ס"א סק"ד).
– דלכאורה: מכיון ש'כולן מתו כו' מפני שלא נהגו כבוד זל"ז, איך שייך שיהי' בהם עילוי על תלמידי האחרונים – כי מה שלא נהגו כבוד זל"ז הוא (לא מצד ענין הישות ח"ו, כ"א) – ע"ד נבזה מחופתו של חברו (ב"ב עה, א). או ע"ד שזה שעומד בכלות הנפש ממש בעבודת ה' באהבה (או ביראה וכו'), הרי אין כל מקום אצלו לאופן אחר בעבודת ה'. ובלשון הידוע דבתו וימלוך גו' יומת (ורק אח"כ אפשר) וימלוך (של דרגא אחרת) מדריגה נעלית בעבודה, שהיתה עבודתם בבחינת הרצוא בדוגמת בחינת התהו. וזהו שהי' בהם עילוי על תלמידי האחרונים (ובדוגמת העילוי דנדב ואביהוא על משה ואהרן – רש"י שמיני יו"ד, ג), כי האורות דתהו (רצוא) גדולים מהאורות דתיקון (שוב).
אלא שאעפ"כ "הי' העולם שמים", כי האורות דתהו אינם בהתיישבות בעולם, ובהו – מעלה בה' תלמידי האחרונים.
** ומכיון שכל הענינים שבתורה הם צדדיים, ה"ו הוראה שגם עכשיו צ"ל גם (דוגמת) העבודה של כ"ד אלף תלמידי הראשונים. אלא שעבודה זו צריכה להיות ע"מ שיהי' מזה אח"כ העבודה דה' תלמידי האחרונים – "נכנס בשלום" (שע"ז) ויצא בשלום" (ראה ד"ה אחרי תרמ"ט ע' 28 (סה"מ שם ע' רס) ולקו"ש [המתורגם] ח"ג ע' 250 וש"ס) שהי' אצל ר"ע רבם.
*** בסנה' שם נזכר גם ר' נחמי' שלא הוזכר ביבמות שם. אבל בב"ר (פס"א, ג) ובקה"ר (ע"ה"פ) נזכרו ל' תלמידי האחרונים, ומהם – גם ר' נחמי'.

11 שיהיו בו רצונות מנוגדים באמת. אך כאשר⁵⁵ הוא
12 מתמסר למשה רבינו, ואתפשטותיה שבכל דרא
13 ודרא⁵⁶, אין לו רצון עצמי כלל, וכל רצונו הוא הרצון
14 העליון,

15 ולפיכך, כיון שהקדוש-ברוך-הוא חפץ שיהיו בו
16 שני כיוונים אלו, והרי אצל הקדוש-ברוך-הוא כיוונים
17 נוגדים אינם סותרים, כי הוא "נושא הפכים",
18 מתאפשר, שגם אצל היהודי יהיה הרצון לשני כיוונים
19 בפנימיות נפשו, והוא אינו נרתע מכך ששני הכיוונים
20 מנוגדים, כי כל רצונו הוא הרצון העליון.

(משיחת ש"פ אחרי תשכ"ה)

1 הציווי "אל יבא" הוא יקיים בפנימיות – כיצד הוא
2 יכול להגיע לידי כך ששני רצונות אלו, להיכנס אל
3 הקודש ולא להיכנס אל הקודש – יתקיימו אצלו
4 באמת?

5 על כך אומרת התורה "וידבר ה' אל משה... דבר
6 אל אהרן אחיך...": כדי שאצל יהודי, שכל אחד מהם
7 מצווה "הוי מתלמידיו של אהרן"⁵⁴, יתקיימו שני
8 כיוונים אלו – "רצוא" ו"שוב" – ושניהם בפנימיות –
9 עליו להישמע לדיבור של משה:

10 אכן, כאשר הוא קיים במציאותו שלו, בלתי אפשרי

(54) אבות פ"א מ"ב.

(55) ראה ער"ז ספרי (דברים ו, ה): שאין לך אהבה במקום יראה

ויראה במקום אהבה אלא באהבת הקב"ה בלבד.

(56) תקר"ז תס"ט. וראה גם ב"ר פנ"ו, ז: ואין דור שאין בו כמשה.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום המישי עמ' א

27 מהפירות, וכדין משנתנינו ש'מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל',
28 ולכן יתכן שאינה צריכה לשלם לאריסים כלום.
29 מבררת הגמרא: מאי הוי עלה – כיצד נפסקה ההלכה בספק זה, של
30 בעל שהוריד אריסים לשדה מלוג. פוסקת הגמרא: אמר רב הונא
31 בריה דרב יהושע, תוין – יש להתבונן ולראות, אי הבעל עצמו
32 ארים הוא, והיה יכול לעבוד בשדה זו בעצמו, נמצא שלא
33 הרוויחה האשה בעבודת האריסים, שהרי לולי עבודתם היה
34 בעלה עובד בעצמו את הקרקע, ולא היתה צריכה לשלם לו דבר
35 אחרי שגירשה, ולכן אם איסתלק ליה בעל, אסתלקו להו האריסים,
36 ואינה משלמת להם כלום. אך אי בעל עצמו לאו ארים הוא, הרי
37 ארעא לאריסי קיימא – עומדת הקרקע להוריד לתוכה אריסים,
38 וכיון שהועילו לה אריסים אלו שעשו את עבודת הקרקע, דינם
39 כיוורדים ברשות שנוטלים כמנהג אריסי המדינה, כאילו האשה
40 שכרתם.

* * *

41 הגמרא מבררת האם בעל יכול למכור את זכותו לאכול פירות של
42 נכסי מלוג. מסתפקת הגמרא: איבעיא להו, בעל שפכר בקרקע נכסי
43 מלוג לפירות, כלומר, מכר ללוקח את הזכות לעבוד בקרקע
44 ולאכול את פירותיה, כפי שהיה הבעל יכול לעשות, מהו – האם
45 יכול הבעל לעשות זאת. ומבארת הגמרא את צדדי הספק: מי
46 אמרינו, מאי דקני (לה) אקני – מה שהיה קנוי לבעל, כלומר זכות
47 הפירות בשדה זו, יכול הוא למכור. או דלמא אינו יכול למכור,
48 שכן פי תקינו ליה רבנן – מה שתקנו חכמים פירות מלוג לבעל,
49

1 הספק: האם האריסים ארעא דבעל נחית – ירדו לעבודה זו על
2 דעת שיהיו אריסיו של הבעל והוא ישלם להם, וכיון דאיסתלק
3 ליה בעל – אחר שהסתלק הבעל מההוצאות והשבח של שדה זו,
4 איסתלקו להו – מסולקים גם הם משדה זו, שכן הם באים מכוחו
5 ודינם כדינו. או דלמא ארעא דארעא נחית – ירדו לעבודה זו על
6 דעת השדה עצמה, שיטלו ממנה את חלקם בשבח, וארעא פי
7 קיימא, לאריסי קיימא – והקרקע הרי עומדת לכך שיוורידו לתוכה
8 אריסים, שאם לא היה הבעל מוריד אותם, היתה האשה שוכרת
9 אריסים שיעבדו בשדה, ואף אחר שהפסיד הבעל את זכויותיו אין
10 האריסים מפסידיים את חלקם.

11 הגמרא תמהה על הצד בספק שלפיו הפסידו האריסים את חלקם
12 בשדה. מקשה הגמרא: מתקוף לה רבא בר רב הונא, מאי שנא – במה
13 שונה דין האריסים הללו מדינו של תיורד לתוך שדה חבירו, ונמעה
14 שלא ברשות, שהדין הוא ששמן לו את השבח וההוצאה, וידו על
15 התחתונה ליטול את הפחות מביניהם, אך אינו מפסיד לגמרי. ואף
16 כאן, גם אם נחשיב את האריסים כיוורדים שלא ברשות, כיון שלא
17 ירדו מדעת האשה, מכל מקום אין סברא שיפסידו הכל.

18 מתרצת הגמרא: אין זו קושיא, כיון דהתם, לגבי היורד לשדה
19 חברו שלא ברשות, ליבא איניש דפרה – אין אדם אחר שהיה טורח
20 בשדה זו, ולכן חייב הבעלים לשלם לו הוצאה או שבח והפחות
21 שביניהם, שהרי לולי אותו יורד לא היו נטיעות אלו בשדה כלל,
22 ונמצא שלבעל השדה אין הפסד בכך שיטול הלה את הוצאותיו
23 או את השבח. אבל התם, בבעל שהוריד אריסים לשדה של
24 אשתו, אף לולי האריסים היתה השדה ניטעת, כיון דאיבא בעל
25 דפרה – הרי הבעל הוא שצריך לטרוח בשדה, ואם היה עובד
26 בשדה בעצמו, לא היה נוטל הוצאות ולא שבח, שהרי אכל מעט

ילקוט לוי יצחק על התורה

כה

שני' הוא שם ע"ב, שמ"ב⁹ גבורה וע"ב חסד, וכמ"ש מזה בלקו"ת¹⁰ פרשת ואתחנן בד"ה ואהבת את ע"ש).

צלח גימט' ב' פעמים דין¹¹, דהיינו גבורות, צלח פירושו ביקוע וחילוק הדבר כמו¹² וביקע עצי עולה תרגומו וצלח¹³, וכל התחלקות הוא מצד הגבורה, כי טבע האש לפרד ולחלק, נמצא הצלחה רומז על ענין הגבורות¹⁴.

וזהו שבנשואי אשה ליצחק הי' צ"ל הצלחה דוקא כמ"ש¹⁵ והאיש משתאה כו' לדעת ההצליח ה' דרכו, וכתיב¹⁶ והצליח דרכך, וכתיב וה' הצליח דרכי, והיינו כי יצחק הוא בחי' גבורות, ולכן בנשואי אשה לו הי' צ"ל¹⁷ הצלחה.

לקוטי לוי יצחק, לקוטים על פסוקי תנ"ך ומאחז"ל עמוד ל

המשך בעמוד הבא

9) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא א' עמוד כה וז"ל: בפרשת שמע יש מ"ב תיבות מואהבת עד ובשעריך, ושם מ"ב הוא מבחי' הגבורה, ולכן בכל עלי' אומרים שם מ"ב וכמו בק"ש שעל המיטה שצריך להיות עליות המל' בידך אפקיד רוחי כדי שלא תשקע בהיכלות המשונות ע"י המח"ז של כל היום כנודע וצריכה לעלות למעלה לכלל באלוקי' שהוא בחי' גבורות והסתלקות אומרים שם מ"ב דאנא בכח וכן לפני קבלת שבת שהוא עליות העולמות אומרים שם מ"ב וכן פרשת שמע הוא בבחי' הגבורה ולכן יש בה מ"ב תיבות, אך זהו בחי' התיבות האותיות שהם הכלים הם בבחי' הגבורה אבל האור הוא בבחי' החסד ואהבת כו' שבחי' האהבה הוא בבחי' החסד רק שהוא בדרך עלי' והסתלקות.

10) עמוד יא, ב וז"ל: הנה מואהבת עד ובשעריך מ"ב תיבין, ופ' שניה שם ע"ב ועיין בזח"ב תרומה (קל"ב ב') ובפרדס (שכ"א פ"ו ופרק י"ב). והנה נודע כי שם מ"ב הוא בגבורה ושם ע"ב חסד והלא כאן נהפוך הוא. כי פ' ראשונה דק"ש היא בחי' חסד ואהבת, ופ' שניה השמרו לכם כו' בגבורה. וכמבואר מענין סדר הפרשיות קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע שהם חו"ב חו"ג קדש בחכמה כו'. אך הענין דאיאת בזה על האורות דאחליפו דוכתייהו ואכלילו שמאלא בימינא. והביאור הוא שנתחלפו האורות בבחי' כליהם שאור החסד שורה בכלי הגבורה ואור הגבורה בכלי החסד [עיין מזה בהרמ"ז פ' צו בדרך כ"ז וכנזכר מזה בביאור ע"פ לבכתבנין והכי נמי בב' פרשיות אלו דפ' ראשונה היא בבחי' חסד בבחי' כלים ואהבת בחי' כלי החסד ושם מ"ב בגבורה הוא אור הגבורה השורה בכלי החסד ופ' שניה שם ע"ב אור החסד בכלי הגבורה. (עיי"ש המשך הביאור).

[שמע הוא אור החסד בכלי הגבורה: ראה ספר המאמרים תקס"ז עמוד א. נדפס בסידור שער הק"ש עד, א. מאמרי אדה"ז פרשיות [ח"ב] עמוד תשח וש"נ. דרך מצותיך שרש מצות התפלה פי"ב.]

11) ראה לקמן שפירושו "שנמתקו הדינים".

12) בראשית כב, ג.

13) מובא לעיל סימן קלג.

14) "צל"ח הוא צל ח', היינו הק"כ צרופי אלקים כמספר צ"ל שכבינה ספירה הח', עיין בע"ח שער היוזוגים פ"ו, והיינו בחי' גבורות שם אלקים" (לקוטי לוי יצחק כאן).

15) בראשית כד, כא.

16) שם פסוק מ. "ויאמר אליו, ה' אשר התהלכתי לפני ישלח מלאכו אתך והצליח דרכך וגו'".

17) וראה בפנים בלקוטי לוי יצחק שם עמוד ל"א וז"ל: וזהו שאליעזר בקש מלבן ובתואל רק שיעשו חסד ואמת עם אדונו, שהוא חסד וקן אמצעי ולא ביקש גם הצלחה, כי הצלחה נעשה בלעדס.

בראשית כד, נו - ויאמר אלהם אל תאחרו אותי והי הצליח דרכי שלחוני ואלכה לאדני

ביאור, והצלחה רומז על ענין "הגבורות" - בחי' יצחק, צ"ח בגי' כ"פ דין, והצלחה הוא מה שנמתקו הדינים וכו'

וה' הצליח דרכי.

הצלחה רומז על ענין הגבורות¹.

והראי' ממה דאיאת בסוכה פרק ג'² שבית הלל ס"ל שצריכים לנענע באנא ה' הושיעה, ובית שמאי ס"ל אף באנא ה' הצליחה, וידוע שבית הלל בחינתם הוא חסדים³ ובית שמאי בחינתם הוא גבורות, ולכן בית הלל ס"ל רק בהושיעה שישועה הוא בחי' חסדים כמ"ש⁴ הושיעה ימינך, ועיין בפרד"ס בשער ערכי⁵ הכנויים ובלקו"ת בד"ה ושאתם מים בששון דרוש הב"ב ס"ג ע"ש, והצלחה הוא מבחי' גבורות, ולכן בית שמאי שבחינתו הוא גבורות ס"ל שאף בהצליחה צריכים לנענע.

ומה שגם הם מודים שצריכים לנענע בהושיעה נא רק שמוסיפים בהצליחה ג"כ, היינו כי הגבורות אינם צריכים להיות בפ"ע רק צריכים לחברם אל החסדים, לא כמו קרח⁷ ח"ו שרצה להפריד הגבורות מהחסדים, ולכן גם הם ס"ל שצריכים לנענע בהושיעה.

(ואם שישועה הוא בחי' גבורות ג"כ כמ"ש בריש הקדמת הזהר⁸ בענין הה' עלין תקיפין דאקרי ישועות ע"ש, וכן בהכרח לומר שהצלחה שהוא מה שמצליח באיזה דבר הו"ע חסדים, אך ההפרש ביניהם י"ל, ישועה עיקרה הוא חסדים רק שכלולה מגבורות ג"כ, והצלחה הוא בהיפך, שעיקרה הוא גבורה רק שכלולה מחסדים ג"כ, וע"ד הב' פרשיות דקריאת שמע, שפרשה ראשונה חסד ופרשה שני' גבורה, ומ"מ בפרשה ראשונה הוא שם מ"ב, ובפרשה

1) ראה גם לעיל סימן קלג.

2) משנה ט.

3) ראה תניא - אגרת הקודש סימן יג (ק"ט, א). לקוטי תורה שיר השירים עמוד מח, ג. ספר הליקוטים דא"ח "צמח צדק" אות ב"ת עמוד רטו ואילך.

4) תהלים ס, ז.

5) שער כג, פרק עשירי וז"ל: ישועה, כל לשון ישועה, הושיעה, וישוע וכו', כולם מצד החסד, וכן פירוש בזהר פרשת תרומה (דף קסט.) וז"ל: מאן ישועות דא ימינא דאיהי מושיע מכל מקטריגין דעלמא דכתיב ותושע לו ימינו, וכתיב (תהלים ס, ז) הושיעה ימינך וגו' עכ"ל. ולפי זה פ' הפסוק הושיעה אתה הימין שאתה ימינו של הקב"ה ולך תאות הישועה ע"ש.

6) לקוטי תורה דרושים לסוכות פ, ג.

7) ראה לקוטי תורה פרשת קרח נד, א ואילך. אור התורה פרשת קרח עמוד תרפו ואילך.

8) מובא לעיל סימן ח.

מתוך הספר ילקוט גאולה ומשיח – פרשת אחרי־קדושים

וישראל קראת אמי, כתבת ערות אחותך לא תגלה וישראל קראת אחותי כו', לזה קורין אלו העריות לומר להקב"ה שלא יגלה ערותינו בין שרי העובדי כוכבים בעת החתימה כו' ע"ש.

והיינו כי הגלות ויסורים נק' גילוי ערות כנסת ישראל כמ"ש ביחזקאל סי' ט"ז ל"ז וגליתי ערותך אליהם יעו"ש דתרגם יונתן ואגלי בהתתיך להון ויחזון כל עמא קלונך וע' בהושע סי' ב' י"א ובישעי' סי' מ"ז ה', וזהו הפי' שמבקשים ממנו ית' שלא יגלה עוונותינו כי אם אדרבה יכסה על פשעינו כמ"ש ביחזקאל סי' הנ"ל פסוק ח' ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ות"י ואעדתי חוביכון.

וזהו ענין יום כפורים לשון כיסוי שמסיר עוונותינו היפך וגליתי ערותך, וזהו כנ"ל בענין כסית כל חטאתם. אור התורה אחרי עמוד שיא (בהוספות)

יח, טו – ערות כלתך לא תגלה אשת בנך היא לא תגלה ערותה

ג. בזוהר פרשתנו (עא:): אמר ר' יהודה מחציפותא' דצדקת חדא נפקא כמה טבאן לעלמא, ומאן היא תמר וכו', והכי אוקימנא תמר אוקימת מלה לתתא, ופרחת פרחין ואניצת ענפין, ומבואר במפרשים (הרמ"ק ומקדש מלך ועי' בליקוטי תורה מאריז"ל פ' וישב), דהכוונה דעי' מעשה תמר עם יהודה בא שורש מלכות בית דוד ומשיח, שבא מפרץ בנה.

וי"ל דהטעם דהזוהר מביא זה בפ' אחרי, דהרי בפ' בפרשתנו כתוב "ערות כלתך לא תגלה", וכדי שלא להוציא לעז ח"ו על מלכות בית דוד ומשיח, ע"כ מביא הזוהר דאדרבה עי' מעשי' הטובים, יצאה ממנה פרחים טובים שמהם נשתלשלה מלכות בית דוד ומשיח.

ואם תאמר הא גופא שאלה, דהאיך התיר יהודה לבוא על כלתו, וי"ל דמרומו בפ' גופא התירוץ, דהכתוב מדייק "אשת בנך", ולא "ערות בנך" (ועיין בפרש"י), דהרי מבואר בפרשת דרכים דרך האתרים – דרוש ראשון – דער ואונן שמשו שלא כדרכם (יבמות לד), ובבני נח אין האשה נקנית אלא כדרכה ע"ש באריכות. וא"כ מעולם לא הי' אישות בין ער ואונן עם תמר, ומותרת היא ליהודה, ואדרבה דזכתה לשלשלת הקדושה דדוד ומשיח (עיין מכות כג: ממני יצאו כבושות ובפרש"י, ועיין ב"ר פפ"ה הקב"ה עסק לברוא אורו של משיח ע"ש).

זרע יצחק

טז, כב – ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה ושלה את השעיר במדבר

א. בגמ' יומא סו: שאלו את ר"א בנוגע השעיר, דחפנו ולא מת, מהו שירד אחריו ומיתנו, א"ל כן יאבדו כל אויביך ה' (שופטים ה, לא) וכו', ובגמ' שם מסיים דהטעם דלא ענה להם ר"א הדין מפני שלא שמע מפי רבו.

ויש לבאר דמה ענה להם ר"א כן יאבדו כל אויביך ה', מה הקשר של תפלת ושירת דבורה להשעיר הנשתלח לעזאזל.

ויש לומר עפ"י המבואר במפרשים (עיין אברבנאל, עקידת יצחק שער לו, ובמהרש"א בגמ' שם) דהשעיר מרמז על עשו כמ"ש איש שעיר וכו', וכן על שר שלו הס"ם, ובעיקר מרמז על גלות עשו הוא אדום מלכות הרביעי היא גלות רומי (עי' רש"י סוף פרשת וישלח).

ומבואר ברמב"ם סוף הלכות מלכים דבזמן שיבוא משיח אז האומות כולם מודים על טעותם, דת המוסלמים ודת הנוצרים, כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', והיתה לה' המלוכה, וביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד.

וזהו שאמר ר"א, כששאלו, השעיר שדחפו למטה ולא מת, ענה להם כן יאבדו וכו', דהשעיר שנפל הוא רמז אל נפילת האומות לע"ל, היינו לא שיחברו וימותו כל האומות כשיבוא משיח, אלא כמ"ש לעיל ברמב"ם שכל האומות יחזרו בתשובה ויאמינו בה' אלקי עולם, אלא יהי' להם נפילה ולא מיתה.

וזהו שהביא הפסוק "כן יאבדו כל אויביך ה'", דאופן אבידת האומות העולם לע"ל, יהי' ע"ד השאלה ששאלו לו, היינו, "דחפו ולא מת", דלא יהי' מיתה לכל האומות לע"ל כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה', אלא יהי' כמשל "דחפו" דיהי' להם נפילה במלכותם, למטה, ולא מיתה.

והשעיר מרמז לעשו, הרומים, וכמבואר באברבנאל על ישעי' דקאי על דת הנוצרי, דלע"ל כולם, כל האו"ה יפסיקו מלהאמין במשיח שקר שלהם, ויאמינו בה' אלקי עולם, והי' ה' למלך על כל הארץ.

פרי דוד

יח, ט – ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה

ב. כתב הש"ך סוף פרשת אחרי, טעם למה קורין פרשת עריות במנחה דיום הכפורים בשם מדר"א שאומרים להקב"ה אתה כתבת ערות אמך לא תגלה אמך היא,

(1) [תרגום ללה"ק:] מחציפות של צדקת אחת, יצאו כמה טובות בעולם כו', וכך ביארנו כי תמר העמידה ועשתה פעולה למטה, ועי"ז יצאו ממנה פרחים והניצה ענפי הקדושה וכו'.

המשך מהעמוד הקודם

ולכן בנושאי רבקה ליצחק שיצחק הוא בחי' גבורות ודינים, כתיב הצלחה וה' הצליח דרכי.

תורת לוי יצחק, חידושים וביאורים בש"ס עמוד שלו

הצלחה שייך לבחי' דינים, והראי' שבית שמאי ס"ל שצריך לנענע גם בהצליחה נא, צליח גי' ב' פעמים דיין, והצלחה הוא מה שנמתקו דיני'.

♦ יום ראשון ל' ניסן ♦

טז (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לַפְּנֵי-יְהוָה וַיִּמָּתוּ:
 א ומליל יי עם משה בַּתַּר דְּמִיתוּ תָרִין בְּנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבֵיהוֹן אֲשֶׁמָּא נִיבְרִיתָא קָדָם יי ומיתו:

כ"ט וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן וְגו' • מה תלמוד לומר? הנה רבי אלעזר בן עזריה מושלו משל לחולה שנכנס אצלו רופא. אמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב. בא אחר ואמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, שלא תמות בדרך שמת פלוני. זה זרזו יותר מן הראשון, לכך נאמר: "אחרי מות שני בני אהרן".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק כז ע' 117)

פרשת אחרי

סדר הפרשיות מתחלת המוש ויקרא ועד פרשת אחרי, הוא בסדר מלמעלה למטה: ראשית מגיעות ויקרא, צו וחקל מפ' שמיני - בהם מדבר על עניני קדשה בלבד, המשפן, בגדי הכהונה, הקרבנות וכו'. לאחר-מכן שמיני, תזריע ומצרע - פרשיות שעוסקות בהבדלה שבין עניני קדשה, לעניני העולם - להבדיל בין הטמא לטהור. ולאחר-מכן מגיעה פרשת אחרי - העוסקת בדיני יום-כפור - לאחר שצדק שמע את מצוות התורה, ונכשל בהם, אל לו להתנאש, בגלל שישנו יום הכפור, ביום זה "יכפר עליכם לטהר אתכם".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק ז ע' 117)

וַיְדַבֵּר ה' . . אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן (טז, א) מִשְׁלַל לְחֹלָה שֶׁנִּכְנַס אֶצֶל רֹפֵא . . וְאָמַר לוֹ: אֵל תֹּאכַל צוּנָן וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֵב, שְׁלֹא תָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַת פְּלוֹנִי . . לִכְךָ נֶאֱמַר 'אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן' שְׁלֹא יָמוּת בְּדֶרֶךְ שְׁמַתוֹ בְּנֵיו. (רש"י)
 בדרך כלל אדם חולה, סובל מחם גבוה, ולכן יש לו תשוקה גדולה לצונן את גופו ע"י אכילת דברים צוננים, ושהות במקומות קרים. אזרה לבד שלא יאכל צונן ולא ישכב במקומות קרים, לא תועיל, כי תשוקתו של החולה היא לקרר את גופו. רק אזרה ופחד שאם יעשה כך ימות בדרך שמת פלוני, גורמת לחולה שלא לעשות דברים אלו. על דרך זה בענין אהרן והכהנים, תשוקתם הטבעית של הכהנים להתעלות ולהתקרב אל ה' היא כל-כך עצומה, שאזרה לבדה לא תועיל. רק הפחד שהם ימותו בדרך שמתו בני אהרן, היא תגרום להם להתגבר על תשוקתם הטבעית.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 117)

אֵל תֹּאכַל צוּנָן וְאֵל תִּשְׁכַּב בְּטַחֵב (רש"י טז, א) **אכילת צונן** - כנגד האסור להכנס לקדש הקדשים בכל יום (מלבד יום כפור) אפילו לשם הקרבת קרבנות. כי הקרבנות נמשלים ללחם ולמאכל, והקרבתם שלא פדיון כמוהו פאכילת מאכל צונן. **שכיבה בטחב** - כנגד האסור להכנס לקדש הקדשים ללא קרבנות (אפילו ביום כפור). כי השיה שם ללא הקרבת קרבנות דומה לשהיתו של חולה במקום קר, ללא אכילת מאכל צונן.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

הראשון - ביאור המשל והנמשל: החולה סובל בדרך כלל מחום גוף גבוה מהרגיל, ומטבע הדברים הוא משתוקק לצונן את גופו, הן על-ידי אכילת מאכלים צוננים והן על-ידי שהיה במקום קריר, ומשום כך זקוק הוא להוראות הרופא שלא יעשה כן, אף כיון שקיים חשש גדול שלא יעמוד בפיתוי, לכן זקוק החולה לתוספת אזהרה: "שלא תמות בדרך שמת פלוני", כדי שהפחד יסיע לו להתגבר על תשוקתו העזה לצונן את גופו. והנמשל: בלבו של אהרן בערה אהבה עזה לקדוש-ברוך-הוא (בחינת "חולת אהבה"), ויש חשש שמתוך אהבה ותשוקה עזה זו יכנס לקדש הקדשים למרות האיסור, לכן היה הכרח לחזק את האיסור על-ידי אזהרה מות בנני. ויש להוסיף שהאיסור להכנס למקדש כולל שני פרטים בבמשל: א) אל תאכל צונן, והו משל לאיסור הכניסה לקדש הקדשים אפילו לשם הקרבת קרבנות, שכן הקרבן דומה למאכל, ב) "אל תשכב בטחב", והו משל לאיסור הכניסה לקדש הקדשים ללא קרבנות, אפילו ביום הכפורים (הרבי).

הראשון - ביאור המשל והנמשל: החולה סובל בדרך כלל מחום גוף גבוה מהרגיל, ומטבע הדברים הוא משתוקק לצונן את גופו, הן על-ידי אכילת מאכלים צוננים והן על-ידי שהיה במקום קריר, ומשום כך זקוק הוא להוראות הרופא שלא יעשה כן, אף כיון שקיים חשש גדול שלא יעמוד בפיתוי, לכן זקוק החולה לתוספת אזהרה: "שלא תמות בדרך שמת פלוני", כדי שהפחד יסיע לו להתגבר על תשוקתו העזה לצונן את גופו. והנמשל: בלבו של אהרן בערה אהבה עזה לקדוש-ברוך-הוא (בחינת "חולת אהבה"), ויש חשש שמתוך אהבה ותשוקה עזה זו יכנס לקדש הקדשים למרות האיסור, לכן היה הכרח לחזק את האיסור על-ידי אזהרה מות בנני. ויש להוסיף שהאיסור להכנס למקדש כולל שני פרטים בבמשל: א) אל תאכל צונן, והו משל לאיסור הכניסה לקדש הקדשים אפילו לשם הקרבת קרבנות, שכן הקרבן דומה למאכל, ב) "אל תשכב בטחב", והו משל לאיסור הכניסה לקדש הקדשים ללא קרבנות, אפילו ביום הכפורים (הרבי).

(א"ב) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי אֶהֱרֹן וְגו' - מה תלמוד לומר - מה אמר לו בדבור זה מלבד הנזכרת מיתת שני בני אהרן (ספר הוכרח). הנה רבי אלעזר בן עזריה מושלו: משל לחולה שנכנס אצלו רופא, אמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב - מקום קר ומוציא ייעה, כגון מחילה שתחת קרקע מוקפת גדר (רש"י דפיר).
 בא אחר ואמר לו: אל תאכל צונן ואל תשכב בטחב, שלא תמות בדרך שמת פלוני, זה זרזו יותר מן

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטר-שיחות חלק ג, עמוד 987 – מתוך 'לקראת שבת')

חטאם של בני אהרן

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנותם לפני יהוה וימתו: (טז, א)

ואינו מובן: מה מוסיפה תיבת 'וימתו' על הנכתב קודם "אחרי מות שני בני אהרן"?

עוד צריך להבין: מבין הדברים שעליהם נענשו בני אהרן, מונה המדרש פדלהלן: נכנסו לפני ולפנים [לקודש הקדשים], מחוסרי בגדים היו [לא לבשו את כל בגדי הכהונה שחביבים ללובשם בעת עשיית העבודה], לא היו להם בגים, לא היו להם נשים.. וצריך להבין, היכן מרומזים הם בפסוק?

יש לומר הביאור בזה: תורת החסידות מבארת (עיין באור החיים' הקדוש), שהחטא של שני בני אהרן לא היה חטא כפשוטו חס-ושלום, אלא חטאם התבטא בכך שנתנו שדבקותם העצומה בהקב"ה תביאם לידי כלות הנפש בפועל. וזהו פירוש "בקרבנותם לפני ה' וימתו" שקירובם אל ה' היה באופן המביא ל"וימתו", וזה נחשב לחטא, כי בד בבד עם הרצון להתפשט מהגשמיות ולהדבק באלקות - "רצוא", צריכה להיות גם התנועה ד"שוב", העבודה דנשמה בגוף והתעסקות בענייני העולם.

ועל-פי-זה יבן שכל הענינים שנאמרו על חטא בני אהרן נרמזים בפסוק, שכולם ענינם הוא שהיה להם 'רצוא ללא שוב' "בקרבנותם לפני ה' וימתו": נכנסו לפני ולפנים – ענין הרצוא. מחוסרי בגדים – נכנסו ללא לבושים המרמזים על לבושי המצות (עיין תניא פרק ה) שנתלבשו בגשמיות העולם. לא היו להם נשים ובגים – לא עסקו במצות פריה ורביה שמטרתה להמשיך נשמות בגופים.

בואמר יי למשה מלל עם אהרן אחוה ולא יהי עלל ככל עדן לקודשא מגיו לפרכתא לקדם פפרתא די על ארונא ולא ימות ארי בעננא אנא מתגלי על בית פפרתא:

(ב) ויאמר יהוה אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא בכל-עת אל-הקדש מבית לפרכת אל-פני הכפרת אשר על-הארון ולא ימות כי בענן אראה על-הכפרת:

ע"י ויאמר ה' אל-משה דבר אל-אהרן אחיך ואל-יבא • שלא ימות כדרך שמתו בניו. ולא ימות • שאם בא, הוא מת. כי בענן אראה • כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני. ולפי שגלוי שכינתי שם, יזהר שלא ירגיל לבא, זהו פשוטו; ומדרשו: לא יבא כי-אם בענן הקטרת ביום הכפורים.

אשל אברהם – הרב אלאשוילי

הינו "אל פני הכפרת" הנזכר לפני כן. (ה) כתב "עמוד ענני", לאפוקי מענן הקטרת. (ו) פירש "בענן" – עם עמוד ענני, ולא "בתוף עמוד ענני" [שהרי פונת הכתוב שה' נראה שם בגלוי, ולא שמסתתר בתוף הענן] (ע"פ רא"ש). וראה רש"י מלכים א ח, יב: "אז אמר שלמה – כשראה הענן, אמר: עתה רואה אני שהשכינה שורה בבית שבניתי, שהרי כף הבטיח לבוא ולשכון בו מתוף ענן וערפל, והיכן אמר? כי בענן אראה על הכפרת". **ולפי שגלוי שכינתי שם יזהר שלא ירגיל לבא** - כלומר, "כי בענן אראה" זהו טעם לאוהרת "ואל לבא בכל עת אל הקדש", ולא טעם לעונש המיתה הנרמז ב"ואל ימות". ומה שכתב "שלא ירגיל לבא", זהו פירוש "ואל יבא בכל עת", שאין פירושו שלא יבא

לזרוז על כך, אלא בא לומר לו העונש שבדבר, שאם יבא – ימות. וראה גם רש"י שמות כח, לה. שם ל, כ"בא. לקמן טז, יג. **כי בענן אראה** – כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני - תקן כזה כמה דברים: (א) המקרא הנה הפוך, שהיה ראוי לכתוב "כי אראה על הכפרת בענן", שהרי "אראה" הוא טעם האיסור, ולא מה שנגאה "בענן". (ב) פירש מלת "אראה" שהוא עתיד בלשון הווה, מפני שסיבת האיסור לבא אינה מפני שעתיד להראות שם, אלא מפני שהוא נראה שם בפועל. (ג) הוסיף מלת "תמיד", להורות שנגאה שם תמיד, ולא באותה העת לבדה, כי אז לא היתה אוהרת "ואל לבא" נוהגת אלא באותה עת שהשכינה שם. (ד) כתב "שם", להורות ש"על הכפרת"

לכך נאמר: "אחרי מות שני בני אהרן .. ויאמר ה' אל משה דבר אל אהרן אחיך ואל יבא", שלא ימות כדרך שמתו בניו - כלומר, הדבור השני שבו נאמרה האזהרה שלא יבא אל הקדש, מחובר לדבור הראשון שבו נאמר הירוזו לאוהרה זו, שלא ימות כמו שמתו בניו. וראה גיטין ס, סוף עמוד א שפרשה זו נאמרה ביום הקמת המשכן, וברש"י שם: "אף-על-פי שהיא של יום הכפורים, בו ביום נאמרה, כדכתיב אחרי מות, ומפני שמתו בני אהרן בשביל ביאה שלא לצורך, נאמרה אותה אוהרה לאהרן: אל יבא בכל עת". **ולא ימות** – שאם בא הוא מת - מאחר שהירוזו "שלא ימות כמו שמתו בניו" כבר נאמר בדבור הראשון, הרי ש"ואל ימות" האמור כאן אינו בא

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות חלק ג, פרשת אחרי)

על ידי ה"ואל", הלא, ביטול עצמי - כשהרצון הוא לא בקירוב האישי לקדוש-ברוך-הוא, אלא רק למלא את רצון העליון - אזי "יבוא אל הקודש"

(ג) **בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן אֶל־הַקֹּדֶשׁ בְּפָרַי בְּזֶכְרִי** **לְחַטָּאת וְאֵיל לְעֹלָה:**
גָּדָא זְהִי עֲלֵל אֶהְרֶן לְקוּדְשָׁא בְּתוֹר בַּר תּוֹרֵי לְחַטָּאתָא וּדְכַר לְעֹלָתָא:

כ"ט ~ **בְּזֹאת** • גִּמְטְרִיא שְׁלוֹ אַרְבַּע מְאוֹת וְעֶשֶׂר, רָמְזוּ לְבֵית רֵאשׁוֹן. **בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן וְגו' • וְאַף זֶה, לֹא בְּכָל עֵת, כִּי־אִם בְּיוֹם־הַכְּפוּרִים, כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ בְּסוּף הַפְּרָשָׁה:** "בַּחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בְּעָשׂוֹר לַחֲדָשׁ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תנש"א ב עמ' 215)

בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן אֶל הַקֹּדֶשׁ (טז, ג) **בְּכָל שְׁעָה שֶׁהוּא רוֹצֵה לִכְנֹס וְכִנְסוּ, רַק שִׁיכְנֹס בְּסֵדֶר הַזֶּה** (ויקרא רבה) מִשְׁמַע, שֶׁמְקוֹמוֹ הָאֱמִתִּי שֶׁל אֶהְרֶן הוּא בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים. וְהֵנָּה, כִּל יְהוּדֵי הוּא 'לִפְנֵי גְדוּל', כְּדֹאִיתָא בְּבַעַל הַטּוֹרִים' עַל הַפְּסוּק "וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכֶת כְּהֻנִים", וְאִם כֵּן, מְקוֹמוֹ הָאֱמִתִּי בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים, וְהוּא שִׁיר לְקִדְשָׁהּ זֶה. וְכַפְסֵק הַרְמַב"ם: "כָּל אִישׁ . . אֲשֶׁר נִדְבָה רוּחוֹ . . נִתְקַדֵּשׁ קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים" (וְיִמְתַק עַל פִּי הַמְסַפֵּר בְּנִבְיָא, שֶׁהַחֲבִיאוּ אֶת יוֹאֵשׁ בְּעֵלִית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים שֶׁשׁ שָׁנִים).

~ נקודות משיחות קודש ~

"זאת" לפי ביאור הזוהר - הוא יראָה וביטול, ו"דָא תרעא לאַעלָא", כְּשִׁישְׁנָה הַהִקְדָּמָה שֶׁל "זאת", יִרְאָה וְבִיטוּל, הָרִי גַם אִם "יבוא אהרן אל הקודש" (רצוא), יִכְנֹס "לפני ולפנים", לֹא יִפְרִיעַ לוֹ הַדְּבַר לְ"יִכְיִפּר גו' וְעַד בֵּיתוֹ - זֶה אֲשֶׁתּוֹ", אֶל ה'שׁוֹב' לְעִנְיֵי עוֹלָם (וְאֵדְרָבָה, אִם חָסַר ה'"ביתו זו אשתו", אֵינָה יְכוּלָה לְהִיוֹת כָּל הַכְּנִיסָה לְפָנָי וְלְפָנָי, כִּי תִכְלִית ה'"רצוא" היא - שִׁימּוּשׁ ב'"שׁוֹב"). וְכֵן גַּם הִיא בְּיִצְיָא מִלְּפָנָי וְלְפָנָי - מִיַּד בְּיִצְיָא מִקוּדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים, הִיא מִתְּפַלֵּל **אוֹתוֹ** כֵּהֵן גְּדוּל תְּפִילָה עַל "פְּרָנְסַת עַמּוּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל" - פְּרָנְסָה בְּעִנְיֵי הָעוֹלָם - בְּגִשְׁמִיּוֹת.

(ד) **כְּתִנְתָּ בְּדִ קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסֵי־בְדֵ יְהִיוּ עַל־בְּשָׂרוֹ**
וּבְאַבְנֵי בְדֵ יַחְגֹּר וּבְמִצְנַפֶּת בְּדֵ יִצְנַף בְּגִדֵי־קֹדֶשׁ
הֵם וְרַחֵץ בְּמִים אֶת־בְּשָׂרוֹ וְלִבְשֵׁם:
דִּכְתּוּבָא דְבוּצָא קוּדְשָׁא יִלְבָּשׁ וּמְכַנְסִין דְבוּץ הֲוֵן עַל בְּסָרְה וּבְהִמְנָא דְבוּצָא יִסַּר וּבְמִצְנַפְתָּא דְבוּצָא יַחַת בְּרִישָׁה לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא אֲנוּן וְיִסְחֵי כְּמִיָּא יַת בְּסָרְה וְיִלְבָּשׁוּן:

כ"ט ~ **כְּתִנְתָּ בְּדִ וְגו' • מְגִיד שְׂאִינוֹ מִשְׁמֵשׁ לְפָנָי בְּשִׁמּוֹנָה בְּגָדִים שֶׁהוּא מִשְׁמֵשׁ בְּהֵם בְּחוּץ שִׁישׁ בְּהֵם זָהָב,**

אשל אברהם - הרב אלאשולי

מְקֻדָּשׁ שְׁנֵי עַל שֶׁהִיוּ נוֹטְלִין אוֹתָהּ בְּדָמִים, שֶׁמִּשּׁוּ בּוֹ שְׁמוֹנִים כְּהֻנִים, וּמִיָּהֵן שֶׁמְעוֹן הַצַּדִּיק אַרְבָּעִים שָׁנָה, הִיוּ שְׁנוֹתֶיהָ מִתְקַצְרוֹת.
בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן וְגו' - וְאַף זֶה - בְּהִבָּא פֶּר וְאֵיל (רא"ם). וּבְהוּ מְבוּאָר בְּמִקְצַת תִּיבַת "בְּזֹאת" (בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה).
לֹא "בְּכָל עֵת" - פְּסוּק ב.
כִּי־אִם בְּיוֹם הַכְּפוּרִים - וְלֹא כְּמוֹ שֶׁמְשַׁמַּע מִפְּשׁוֹת לְשׁוֹן הַפְּסוּק שֶׁ"בְּזֹאת" יְכוּל לָבֵא "בְּכָל עֵת" (רא"ם).
כְּמוֹ שֶׁמְפָרֵשׁ בְּסוּף הַפְּרָשָׁה: "בַּחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בְּעָשׂוֹר לַחֲדָשׁ". - פְּסוּק כֹּט.
וְהוּא סְבוּם שֶׁל פְּרָשָׁה זֶה כְּמוֹ שֶׁמְקַדְּדִים וְאוֹמֵר "וְהִזְיָתָה זֹאת לְכֶם". תּוֹרַת ד
(ד) **כְּתִנְתָּ בְדִ וְגו' - מְגִיד -** בְּכֵן

פִּירוּשׁ "אַרְבָּעָה עַל הַכְּפוּרֹת", לְדַבְּרֵי הַכָּל הַפִּירוּשׁ הוּא: עַל־יְדֵי הַקְּטוּרֹת תִּרְאָה הַשְּׂכִינָה עַל הַכְּפוּרֹת). תּוֹרַת ג
(ג) **בְּזֹאת -** מֵאֵי "בְּזֹאת" לְשׁוֹן נִקְבָּה, פֶּר וְאֵיל דְכְּתִיבִי בְתַרְיָה לָאוּ נְקִיבוֹת הֵן (רש"י יומא ד, א). אוֹ לְמָה אָמַר "בְּזֹאת" לְשׁוֹן יְחִיד וְלֹא "בְּאֵלָה".
גִּמְטְרִיא שְׁלוֹ אַרְבַּע מְאוֹת וְעֶשֶׂר, רָמְזוּ לְבֵית רֵאשׁוֹן - שֶׁעַמֵּד אַרְבַּע מְאוֹת וְעֶשֶׂר שָׁנִים. וְרֵאָה בְּיִקְרָא רַבָּה כֹּא, ט: וְכִי עָלָה עַל דְעֵתָהּ שֶׁאֶהְרֶן חֵי אַרְבַּע מְאוֹת וְעֶשֶׂר שָׁנִים? אֵלֶּא מְקֻדָּשׁ רֵאשׁוֹן עַל־יְדֵי שֶׁמִּשּׁוּ בּוֹ בְּאֵמוּנָה, שֶׁמִּשּׁוּ בּוֹ שְׁמוֹנָה עֶשֶׂר כְּהֻנִים, הוּא וּבְנֵי וּבְנֵי בְנֵי וְכו' וְהָרִי הֵם כְּמוֹתָהּ: "בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֶן" - פְּסִיקְתָא רַבְתִּין.

בְּשׁוּם עֵת, שֶׁהָרִי בְיוֹם הַכְּפוּרִים הוּא כֵּן בָּא (ע"פ דְּקוּדֵי רש"י). אֵלֶּא פִירוּשׁוֹ: "וְלֹא יִרְגֵל לָבֵא" בְּכָל עֵת, אֵלֶּא בְיוֹם אֶחָד בְּשָׁנָה.
זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ - יוֹמָא נָג, א. לְמָה נִאָּמַר "בְּעֵנְן אַרְבָּע" (וְלֹא "אֲנִי נִרְאָה בְּעַמּוּד עֲנָן").
לֹא יָבֵא כִּי־אִם - מְפָרֵשׁ "כִּי" בְּמִשְׁמָעוֹת אֵלֶּא (רא"ם).
בְּעֵנְן הַקְּמֻרֹת - בְּעַת נְתִינַת הַקְּטוּרֹת בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים.
בְּיוֹם הַכְּפוּרִים - וְאֵז "אַרְבָּעָה עַל הַכְּפוּרֹת" (רש"י יומא יט, ב). וְאַף שֶׁשֶּׁם מְבָאָר רש"י אֶת פִּירוּשׁ הַצְּדוּקִים, וְהוּוּ רַק לְעִנְיֵן פִּירוּשׁ "בְּעֵנְן", הֵאִם יַעֲשֶׂה עֵשֶׂן מִבְּחוּץ אוֹ מִפְּנִינִים, אֶבֶל לְעִנְיֵן

לפי שאין קטגור נעשה סגור (ר"ה כ), אלא בארבעה, ככהן הדיוט, וכלן של בוץ. **קדש ילבש** (ת"כ) שיהיו משל הקדש. **יצנף** • פתגמומו: 'יחת ברישה', ניח בראשו, כמו (בראשית לט טז): "ותנח בגדו", ו'אחתתה'. ורחץ במים • אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו (וימא ל), וחמש פעמים היה מחליף מעבודת פנים לעבודת חוץ, ומחויץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן, ובכל חליפה טעון טבילה ושני קדושי ידים ורגלים מן הפיור.

(ה) ומאת ערת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה:
 ה ומן כנשמת דבני ישראל יסב תרין צפירי עזין לחטאתא ודכר חד לעלתא:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

הראש (באר בשדה).
כמו "ותנח בגדו" - בראשית לט, טז.
"ואחתתה" - והניחתו.
ורחץ במים - אותו היום טעון טבילה בכל חליפותיו. וחמש פעמים היה מחליף - וטובל חמש פעמים. וראה רש"י לקמן שארבע טבילות היו חובה ליום, ולכן טבל "במקום קדוש", ואילו הטבילה הראשונה היתה בחיל. וראה שם בפייאור.
מעבודת פנים לעבודת חוץ, ומחויץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן, ומבגדי לבן לבגדי זהב - וזהו סדר העבודות: תמיד של שחר בבגדי זהב, ועבודת פרי ושעיר הפנימיים וקטרת של מחתה בבגדי לבן, ואילו ואיל העם ומקצת המוספין בבגדי זהב, והוצאת פה ומחיתה בבגדי לבן, ושעירי המוספין ותמיד של בין הערבים וקטורת ההיכל שעל מזבח הפנימי בבגדי זהב (רש"י לקמן פסוק כ).
ובכל חליפה טעון טבילה - ראה רש"י לקמן פסוק כד, שמפסוק זה למדים: "שכשהוא משנה מבגדי זהב לבגדי לבן טעון טבילה, שבאותה טבילה פשט בגדי זהב שעבד בהן עבודת תמיד של שחר, ולובש בגדי לבן לעבודת היום", ומדפסוק האמור לקמן שם "ורחץ את בשרו במים" למדים "שכשהוא משנה מבגדי לבן לבגדי זהב טעון טבילה".
ושני קדושי ידים ורגלים מן הפיור - קידוש אחד לפשיטת בגדיו וקידוש שני ללבישת בגדיו, או קידוש אחד לפני טבילה וקידוש שני לאחר טבילה, ראה וימא לא, ב ואילף. תורה ה

פירושו שהיא תהיה מכפפי הקדש של תרומת הלשכה, ולא כמו הפר שהביא אהרן שצריך להיות משלו, כדלקמן ברש"י פסוק ו (שפ"ח). וכתב רש"י "שיהיו" בלשון רבים, כי הכונה על כל ארבעת הבגדים הנזכרים בפסוק (רא"ם). ותיבת "קדש" מוסבת על כל הבגדים הנזכרים בפסוק, ולא רק על "כתונת בד" הסמוכה לה. ומה שאמר אהר"ק ב"בגדי קדש" דרשו ב"תורת פהנים" שזהו בגון אב לכל בגדי כהונה של כל השנה שיהיו משל הקדש. ומה שרש"י לא פירשו כאן, יש לומר שסומך על מה שפירש בשמות כח, ד "בגדי קדש" - מתרומה המקודשת לשמי יעשו אותם. אף לפי זה צריך עיון, למה צריך הכתוב ללמדנו עוד פעם כאן שיעשו משל הקדש? לכן נראה לומר שלפי פשוטו של מקרא "בגדי קדש הם" מוסב על שאר הבגדים הנזכרים בפסוק (ולא על בגדי כהונה של כל השנה), ו"בד קדש" מוסב רק על הכתונת, ומה שרש"י כתב לעיל "שיהיו" בלשון רבים, זהו מפני שלומד בן מבגדי קדש.. ולבשם" האמור כאן, וסמך על הלומד, ולכן לא הוצרך לפרש שוב.
יצנף - פתגמומו: "יחת ברישה" - ניח בראשו - לא פירש "יצנף" מלשון הקפה וסבוב [ראה רש"י ישעיה כב, יח: "צנף יצנף" - כמצינפת המקפת את הראש וקיפוף אויבים". וכן ברש"י סנהדרין כו, א: "סבב וסבבוך חילות"]. משום שפפרשת תצנף (כח, ד) פירש רש"י: "מצינפת - כמין כיפת כובע", ואופן חבישת הכובע הוא בהנחה על

שפסוק זה נאמר לאחר הפסוק "בזאת יבא אהרן אל הקדש" ולא לפניו, שמונה למדים שאין זו הוצאה כללית ליום הכפורים, אלא לעבודות הנעשות בקדש הקדשים בלבד (הרב).
שאינו משמש לפנים - בקדש הקדשים. גירסת הרא"ם: בפנים.
כשמונה בגדים שהוא משמש בהם בחוץ - בהיכל.
שיש בהם זהב - בשמונה בגדים.
לפי שאין קטגור - זהב העגל (רש"י ר"ה כ, א).
נעשה סגור - מאחר שהכניסה לקדש הקדשים היא כדי לכפר על בני ישראל, אין מקום שהכהן הגדול ילבש אותה שעה בגדים שיש בהם זהב, שכן הזהב הוא בבחינת קטגוריא על עם ישראל (הרב).
אלא בארבעה, ככהן הדיוט - מכאן בנה שהכהן הגדול בשעה שלובש ארבעה בגדים אינו נקרא "מחוסר בגדים", משום שאין זה נקרא שהוא לובש ארבעה בגדים בלבד מתוך השמונה, אלא באותה שעה הוא לבוש ארבעה בגדים כמו בהן הדיוט (הרב).
וכלן של בוץ - פשתן. שבכולן נאמר "בד", והוא בוץ. וכתנתו לומר שאף האבנט שאצל בהן הדיוט היה עשוי מצמר ופשתים, כאן הוא היה עשוי מפשתן בלבד (משכיל לוד).
קדש ילבש - שיהיו משל הקדש - מזה שכתוב "קדש" לפני "ולבש", משמע שהכתונת היא קודש עוד לפני שהכהן לובש, וקשה איזו קדושה יש בבגד לפני שהכהן לובשו? אלא ודאי

שיעור יומי ליום ראשון ל' ניסן ושנים מקרא ואחד תרגום - טז - פרשת אחרי-קדושים לא

(ו) וְהִקְרִיב אֶת־פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֵּר
וַיִּקְרַב אֲהֲרֹן יָת תוֹרָא דחֲטָאֵתא דִּי לֵה
וַיִּכְפֹּר עֲלוֹהֵי וְעַל אֲנָשׁ בֵּיתוֹ:
בַּעֲדוֹ וּבַעֲדַת בֵּיתוֹ:

כ"ט - אֶת־פֶּר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר־לוֹ • הָאָמֹר לְמַעְלָה. וְלִמְדָךְ בָּאן, שְׁמַשְׁלוֹ הוּא בָּא וְלֹא מִשָּׁל צְבוּר. וְכִפֵּר
בַּעֲדוֹ וּבַעֲדַת בֵּיתוֹ • (יומא לו, ת"כ) מִתּוֹרָה עֲלֵיו עֲוֹנוֹתָיו וְעֹנוֹת בֵּיתוֹ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות חלק ג פרשת אחרי)

בכניסת הכהן הגדול ביום הכיפורים לקודש הקדשים, היה נוגע ה"ביתו" - זו אשתו.
והרמז בזה: בכדי שהפניסה אל הקודש תהיה פראוי, שאז היא מביאה ל"ציאה בשלום", שזהו תכלית הפניסה - הרי זה
תלוי בנשי ישראל. שגם כאשר הבעל נמצא "לפני ולפנים", גם אז יש התאמה בין "ביתו" לדרגתו שלו, ועוד יותר:
זכותו ותפקידו של נשי ישראל היא להשפיע על בעליהן ובניהן, שלגביהם תהיה הפניסה אל הקודש קשורה עם הציאה
מהקודש.

נשי ישראל לא צריכות לחשש, שאם הבעל יאריץ בתפילתו בשעה או יותר, או אם ימשיך בלימודו בשעה או יותר,
יחסר בענינים הגשמיים; כן אין מקום לדאגה, שאם יחנכו את הילדים ללמוד תורה יום שלם, תחסר אחר-כך בהסתדרות
שלם כו' - אלא אדרבה, עליהם להסביר לבעליהן ולבניהן, שדוקא על-ידי ההוספה בתורה ומצוות, "בחוקותי תלכו
ואת מצוותי תשמרו", יתווסף ב"ונתתי גשמיכם בעתם וגו'".

(ז) וְלָקַח אֶת־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים וְהֵעֵמִיד אֹתָם לְפָנֵי יְהוָה
פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:
ז וַיִּסַּב יָת תְּרִין צְפִירִין וַיִּקִּים יְתֵהוֹן קָדָם יְיָ
בַתְּרַע מִשְׁפַּן זִמְנָא:

(ח) וַנִּתֵּן אֲהֲרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גִּרְלוֹת גּוֹרֵל אֶחָד
לַיהוָה וּגּוֹרֵל אֶחָד לְעֹזָאֵל:
ח וַיִּתֵּן אֲהֲרֹן עַל תְּרִין צְפִירִין עַדְבִּין עַדְבָּא
חַד לְשִׁמְא דִּי וְעַדְבָּא חַד לְעֹזָאֵל:

כ"ט - וַנִּתֵּן אֲהֲרֹן עַל־שְׁנֵי הַשְּׁעִירִים גִּרְלוֹת • מַעֲמִיד אֶחָד לְיָמִין וְאֶחָד לְשְׂמָאל, וְנִתְּן שְׁתֵּי יָדָיו בְּקַלְפֵי,
וְנוֹטֵל גּוֹרֵל בְּיָמִין וְחִבְרוּ בְּשְׂמָאל, וְנִתְּן עֲלֵיהֶם אֶת שְׁכָתוֹב בּוֹ "לְשֵׁם", הוּא לְשֵׁם, וְאֶת שְׁכָתוֹב בּוֹ "לְעֹזָאֵל",
מִשְׁתַּלַּח לְעֹזָאֵל. עֹזָאֵל • (יומא טז, ת"כ) הוּא הַר עֵז וְקָשָׁה, צוּק גְּבוּהַ, שְׁנַאֲמַר: "אַרְצָא גְּזֹרְהַ", חֲתוּכָה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ט, א. ומשמע מלשון רש"י שנותן את
שני הגורלות יחד, ולומד כן מזה
שנאמר "ונתן על שני השעירים",
משמע בנתינה אחת (שפ"ח).
את שכתוב בו "לשם" - הוא לשם
- וקרוב חטאת.
ואת שכתוב בו "לעזאול" -
משתלח לעזאול. עזאול, הוא הר עז
וקשה - "עזאול" מורכב משתי מילים:
"עז", ו"אל" (גרא). "אל" לשון קשה (רש"י
יומא טז, ב).

צוק גבוה - הר וקוף (רש"י שם).
שנאמר - לקמן פסוק כב.
"ארץ גזרה", חתוכה - צוק חתוף
בזקופה ולא משופע כל כך (רש"י יומא
שם). כלומר, "גזירה" מלשון גזירה
וחתוכה (גרא). תורה ט

עליו עונותיו - זהו פירוש "בעדו"
האמור כאן. וראה רש"י בראשית ז, טז:
"כל בעד שבמקרא, לשון כנגד הוא".
ולפי זה צריך לומר ש"בעדו" פירושו:
כנגד עונותיו. וראה רש"י איוב א, י:
"שכת בעדו" - כל בעד האמור בלשון
עברי אינו אלא לשון כנגדו ובפניו, כמו
וכפר בעדו, קנח העין כנגדו ובפניו
להיות הכפרה מגן בעדו".

ועונות "ביתו" - ביתו זו אשתו (רש"י
סוכה כד, א). תורה ז

(ח) ונתן אהרן על שני השעירים
גורלות - מעמיד אחד לימין ואחד
לשמאל, ונותן שתי ידיו בקלפי
ונוטל גורל בימין וחברו בשמאל,
ונותן עליהם - גורל שעולה בימין
לשעיר של ימין וגורל שעולה
בשמאל לשעיר של שמאל [רש"י יומא

(ו) את פר החטאת אשר לו - הוא
האמור למעלה - פסוק ג. ולכן נאמר
"החטאת" בה"א הידיעה (באר בשדה).

ולמדך כאן - במה שאמר "אשר לו",
שלא היה צריך לאמרו, שהרי אין כאן
שני פרים שצריך להודיע איזה מהם
יקח (רא"ם).

שמשלו הוא בא - שכיון שמכפר בו
על עצמו ועל ביתו (ועל הכהנים שהם
בכלל ביתו, כדלקמן ברש"י פסוק יא),
לכן היה צריך להיות משלו דוקא.

ולא משל צבור - מתרומת הלשכה
(רש"י חולין כב, א).

וכפר בעדו ובעד ביתו - מתורה -
ומה שנאמר לשון "וכפר", זו פפרת
דברים, דברי וידווי, ולא פפרת דמים,
שהרי עדן לא נשחט הפר (יומא לו, ב ורש"י
שם).

(ט) וְהִקְרִיב אֶהָרֶן אֶת־הַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל לַיהוָה וְעָשָׂהוּ חַטָּאת:

טוּקְרִיב אֶהָרֶן יַת צְפִירָא דִּי סְלִיק עֲלוּהִי עֲדָבָא לְשָׂמָא דִּי וְיַעֲבֹדְנָה חַטָּאתָא:

ט"ז וְעָשָׂהוּ חַטָּאת • כְּשִׁמְנִית הַגֹּזֶל עָלָיו, קוֹרָא לוֹ שֵׁם, וְאוֹמֵר: "לֵה חַטָּאת".

(י) וְהַשְּׁעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגֹּזֶל לְעֹזָאֵל יַעֲמַד־חֵי לְפָנָי יְהוָה לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאֵל הַמִּדְבָּרָה:

י וְצְפִירָא דִּי סְלִיק עֲלוּהִי עֲדָבָא לְעֹזָאֵל יִתְקַם פַּד חֵי קָדָם יְיָ לְכַפֵּרָא עֲלוּהִי לְשַׁלַּח יְתָה לְעֹזָאֵל לְמִדְבָּרָא:

ט"ח וְיַעֲמַד־חֵי • כְּמוֹ "יַעֲמַד חֵי", עַל־יְדֵי אַחֵרִים; וְתַרְגּוּמוֹ: "יִתְקַם פַּד חֵי". (ט"ח) מַה תִּלְמוּד לֹמֵר? לְפִי שְׁנֵאמַר: "לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאֵל", וְאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוּחוֹ אִם לְמִיתָה אִם לְחַיִּים, לְכַף נֶאמַר: "יַעֲמַד־חֵי" – עֲמִידָתוֹ חֵי עַד שִׁישְׁתַּלַּח; מִכָּאן, שִׁשְׁלִיחוֹתוֹ לְמִיתָה. לְכַפֵּר עָלָיו • שִׁיתוּדָה עָלָיו, כְּדַכְתִּיב: "וְהִתוּדָה עָלָיו וְגו'".

(יא) וְהִקְרִיב אֶהָרֶן אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ וְכִפֶּר בְּעֶדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וְשַׁחַט אֶת־פֶּר הַחַטָּאת אֲשֶׁר־לוֹ:

יא וְיִקְרִיב אֶהָרֶן יַת תּוֹרָא דְחַטָּאתָא דִּי לֵה וְיַכְפֵּר עֲלוּהִי וְעַל אַנְשׁ בֵּיתָה וְיִפּוֹס יַת תּוֹרָא דְחַטָּאתָא דִּי לֵה:

ט"ט וְכִפֶּר בְּעֶדוֹ וְגו' • (ט"ט) וְדוּי שְׁנֵי עָלָיו וְעַל אַחֵיו הַכֹּהֲנִים, שֶׁהֵם כֻּלָּם קְרוּיִים בֵּיתוֹ, שְׁנֵאמַר: (תהלים קלה) "בֵּית אֶהָרֶן בָּרְכוּ אֶת־ה' וְגו'". מִכָּאן, שֶׁהַכֹּהֲנִים מִתְכַּפְּרִים בּוֹ, וְכָל כְּפָרְתָן אֵינָה אֶלָּא עַל טְמֵאת מְקַדָּשׁ וְקַדְשֵׁיו, כְּמוֹ שְׁנֵאמַר: "וְכִפֶּר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְמֵאת וְגו'".

אשל אברהם - הרב אלעזר שטיינמאן

"בית אהרן ברכו את ה' וגו'". מִכָּאן שֶׁהַכֹּהֲנִים מִתְכַּפְּרִין בּוֹ - רָאָה גַם רַשִׁי שְׁבוּעוֹת יג, ב: "עַל־כִּרְחֹק הַמִּקְרָא מִלְמַדָּה שִׁמְתַכַּפְּרִים בְּפָרוֹ שֶׁל אֶהָרֶן, שְׁנֵאמַר בֵּית אֶהָרֶן בָּרְכוּ אֶת ה', הָרִי כָל הַכֹּהֲנִים קְרוּיִין בֵּיתוֹ, הָרִי הֵם בְּכָלֵל וּבְעֵד בֵּיתוֹ". וּמָה שֶׁהוֹצֵרָה אֶהָרֶן לְהִתְוֹדֹת שְׁנִית עַל עֲצוּמוֹ, מִשּׁוּם שֶׁהִפָּר הוּא שֶׁל אֶהָרֶן, וְאֵין זֶה רְאוּי שִׁיתוּדָה בְּפָר שֶׁלֹּו עַל אַחֵרִים, לְכֵן מִתוּדָה תַּחִּילָה עַל עֲצוּמוֹ וְכֹלֵל עִמּוֹ אֶת אַחֵיו הַכֹּהֲנִים (גור אריה). וְכָל כְּפָרְתָן אֵינָה אֶלָּא עַל טְמֵאת מְקַדָּשׁ וְקַדְשֵׁיו - רָאָה גַם רַשִׁי שְׁמוֹת ל, י. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר - לְקַמֵּן פְּסוּק טז, וּבְרַשִׁי שָׁם. "וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְמֵאת וְגו'" - וְאֵף שֶׁהַפְּסוּק שֵׁם מִדְבָּר עַל הַשְּׁעִיר, רָאָה רַשִׁי לְקַמֵּן פְּסוּק טוֹ וּבִבְיָאוּר שָׁם. תוֹרָה יב

לְחַיִּים, לְכַף נֶאמַר "יַעֲמַד חֵי", עֲמִידָתוֹ "חֵי" עַד שִׁישְׁתַּלַּח - וְזֶהוּ הַפִּירוּשׁ "יַעֲמַד חֵי .. לְשַׁלַּח אֹתוֹ". אַבְל בִּ"תוֹרַת כֹּהֲנִים" לּוֹמְדִים דְּבַר זֶה מִמָּה שְׁנֵאמַר "יַעֲמַד חֵי לְפָנָי ה'" - "עֲמִידָתוֹ חֵי לְפָנָי ה', וּמִיתָתוֹ בְּצוּק". מִכָּאן [שְׁשִׁלּוּחוֹ] - כֵּן הִגִּירָסָא בְּכִמְהַ כַּתְבֵּי־יָד וּדְפוּסִים רֵאשׁוּנִים. אֵךְ בְּדְפוּסִים הַרְגִּילִים: שִׁשְׁלִיחוֹתוֹ. לְמִיתָה. לְכַפֵּר עָלָיו - שִׁיתוּדָה "עָלָיו" - וְלֹא מִלְשׁוֹן כְּפָרָה כְּפִשׁוּטָה, שֶׁאִם כֵּן הִיָּה לוֹ לֹמֵר "לְכַפֵּר בּוֹ" (ג"א). כְּרַכְתִּיב "וְהִתוּדָה עָלָיו וְגו'". - לְקַמֵּן פְּסוּק כ"א. תוֹרָה יא (יא) וְכִפֶּר בְּעֶדוֹ וְגו' - וְדוּי שְׁנֵי - כְּכַפֵּרַת דְּרָרִים הַכְּתוּב מִדְבָּר, שֶׁהָרִי עֲדִין לֹא נִשְׁחַט הִפָּר (רַשִׁי שְׁבוּעוֹת יד, א). עָלָיו וְעַל אַחֵיו הַכֹּהֲנִים - מִה־שְׁאִינְךָ כֵּן בְּיַדֵּי רַאשׁוֹן לֹא הִתוּדָה אֶלָּא עָלָיו וְעַל אֶשְׁתּוֹ (ר"א"ט). שֶׁהֵם כֻּלָּם קְרוּיִים "בֵּיתוֹ", שְׁנֵאמַר - תְּהִלִּים קל"ה, יט.

(ט) וְעָשָׂהוּ חַטָּאת - כְּשִׁמְנִית הַגֹּזֶל - שְׁכַתּוּב בּוֹ "לְשֵׁם". עָלָיו קוֹרָא לוֹ שֵׁם, וְאוֹמֵר: "לֵה חַטָּאת" - וְזֶהוּ "וְעָשָׂהוּ חַטָּאת", שְׁאוֹמֵר "לֵה חַטָּאת". וְאֵין לֹמֵר שֶׁהַכֹּהֲנָה שִׁקְרִיבָהּ חַטָּאת, שֶׁהָרִי זֶה נֶאמַר לְקַמֵּן פְּסוּק טוֹ (ר"א"ט). תוֹרָה י (י) יַעֲמַד חֵי - כְּמוֹ "יַעֲמַד חֵי", עַל־יְדֵי אַחֵרִים - וְלֹא שִׁיעֲמוּד מִעֲצוּמוֹ. וְנִכְתַּב "יַעֲמַד", יו"ד בְּקַמֵּץ, מִשּׁוּם שֶׁהַעֲזִין שֶׁהִיא אוֹת גְּרוּנִית מְרַחֵבָה אֶת הָאוֹת שֶׁלְּפָנֶיהָ וְהוֹפְכָתָה לְקַמֵּץ (ע"פ רַבֵּי"ט). וְרָאָה גַם רַשִׁי שְׁמוֹת כ"ב, יט: "יְחָרֵם - יוֹמֵת". וְתַרְגּוּמוֹ: "יִתְקַם" - יַעֲמַד (וְלֹא תַרְגָּם "קוֹם" שֶׁפִּירוּשׁוֹ יַעֲמוּד). כַּד חֵי" - כְּאֲשֶׁר חֵי. מַה תִּלְמוּד לֹמֵר "חֵי" - שֶׁהָרִי נֶאמַר "יַעֲמַד", וְאֵין עֲמִידָה אֶלָּא בַּחַיִּים (שפ"ח). לְפִי שְׁנֵאמַר "לְשַׁלַּח אֹתוֹ לְעֹזָאֵל", וְאֵינִי יוֹדֵעַ שְׁלוּחוֹ אִם לְמִיתָה אִם

יב ויסב מלי מחיתתא גומרינ דאשא מעלוי מדפחא מן קדם יי ומלי חפנוהי קטרת בוסמיז דקיקין ועל מגיו לפרכתא :

(יב) וְלָקַח מֵלֶאֱחֻזֵי הַחֲלִי-אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלְּפָנֵי יְהוָה וּמֵלֶאֱחֻזֵי קַטְרֵת סַמִּים דָּקָה וְהָבִיא מִבֵּית לְפָרְכָתָּהּ:

כ"א מעל המזבח • החיצון (יזמא מה) • מלפני ה' • מצד שלפני הפתח, והוא צד מערבי. דקה • (יזמא שם) מה תלמוד לומר "דקה", והלא כל הקטרת דקה היא, שנאמר (שמות ל לו): "ושחקה ממנה הדק"? אלא שתהא דקה מן הדקה, שמערב יום-הכפורים היה מחזירה למכתשת.

יג ויתן ית קטורת בוסמיא על אשמת לקדם יי וחספי עננא קטרתא ית כפרתא די על סהדותא ולא ימות:

(יג) ונתן את-הקטרת על-האש לפני יהוה וכפה ענן הקטרת את-הכפרת אשר על-העדות ולא ימות:

כ"ב על-האש • שבתוף המחתה. ולא ימות • הא אם לא עשאה כתקנה, חייב מיתה.

יד ויסב מדמא דתורא וידי באצבעה על אפי כפרתא קדימא ולקדם כפרתא ידי שבע זמנין מן דמא באצבעה:

(יד) וְלָקַח מִדָּמַם הַפָּר וְהִזָּה בְּאֶצְבָּעוֹ עַל-לְפָנֵי הַכַּפָּרֶת קֶדְמָה וּלְפָנֵי הַכַּפָּרֶת יִזָּה שֶׁבַע-פְּעָמִים מִן-הַדָּמַם בְּאֶצְבָּעוֹ:

כ"ג והזה באצבעו • הזאה אחת במשמע. ולפני הכפרת יזה שבע • הרי אחת למעלה ושבע למטה.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

הארון ושם היה נותן הקטורת, מפני שלפני בשר-ודם אין עושים פן, כל-שבן לפני הקדוש-ברוך הוא (משכיל לזח).

ולא ימות - הא אם לא עשאה כתקנה - שהחסיר אחד מכל הדברים האמורים כאן, אבל אם לא עשאה בכלל אלא נכנס בלא קטורת, על זה כבר אמר לעיל בפסוק ב: "ולא ימות", וברש"י שם "שאם בא הוא מת".

חייב מיתה - וזו פונת הכתוב להשמיענו במה שאמר "ולא ימות". תורה יד

(יד) והזה באצבעו - הזאה אחת במשמע - סתם הזאה משמע אחת (באר בשדח).

ולפני הכפרת יזה שבע - הרי אחת למעלה - "על פני הכפרת".

ושבע למטה - "לפני הכפרת". תורה טו

וחלא כל הקטרת דקה היא, שנאמר - שמות ל, לו.

"ושחקה ממנה הדק"? אלא שתהא דקה מן הדקה - כלומר שתהא דקה ביותר, שצריכה להיות דקה מחברתה (סידור רש"י סי' טג).

שמערב יום הכפורים היה מחזירה למכתשת - זו שהיה מכניס לפני ולפנים היה מחזירה ערב יום הכפורים למכתשת, ושוחקה הדק (רש"י יזמא מג, ב. תורה יג)

(יג) על האש - שבתוף המחתה - פיון שנאמר כאן "האש" ולא "גחלי אש" היה ניתן להבין שהכונה לאש המזבח, לכן הוצרך לפרש שהכונה לאש שבמחתה, שאמנם באשר לוקחים הגחלים מעל המזבח נקראים "גחלי אש", אבל לאחר שמניחם במחתה נקראים "האש" (גרא). או שלא נטעה לומר שהיה מערה את הגחלים בארץ לפני

(יב) מעל המזבח - החיצון - בגמרא יומא מה, ב למדו בן ממה שנאמר "מלפני ה'", שרק מקצתו "לפני ה'", הינו מזבח החיצון שרק חלק ממנו מכונן כנגד הפתח שמול ההיכל, ואין כולו "לפני ה'", ואילו מזבח הפנימי כולו "לפני ה'".

מלפני ה' - מצד שלפני הפתח, והוא צד מערבי - כלומר, לא רק מהחלק שהוא מכון ממש כנגד הפתח, אלא מכל הצד המערבי שחלק ממנו מכון כנגד הפתח. ובגמרא שם למדו זאת ממה שנאמר גם "מעל המזבח" וגם "מלפני ה'", שאם היה כתוב רק "מלפני ה'" הייתי אומר שישקח רק מהחלק של המזבח המכון כנגד הפתח ממש, אבל פיון שכתוב גם "מעל המזבח" אנו למדים שיוכל לקחת מכל הצד המערבי של המזבח, פיון שחלק ממנו מכון "לפני ה'".

דקה - מה תלמוד לומר "דקה",

(טו) וְשַׁחַט אֶת־שְׁעִיר הַחַטָּאת אֲשֶׁר לְעָם וְהִבִּיא אֶת־דָּמּוֹ אֶל־מִבֵּית לַפָּרֹכֶת וַעֲשֵׂה אֶת־דָּמּוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר וְהִזָּה אֹתוֹ עַל־הַכַּפְּפֹת וּלְפָנֵי הַכַּפְּפֹת:

טו ויכוס ית צפירא דחטאתא די לעמא ויעל ית דמה למגוי לפרכתא ויעבד לדמה כמא די עבד לדמא דתורא וידי יתה על כפרתא ולקדם כפרתא:

טז «אֲשֶׁר לְעָם» מה שהפר מכפר על הכהנים, מכפר השעיר על ישראל, והוא השעיר שעלה עליו הגורל לשם. כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר • אחת למעלה ושבע למטה.

(טז) וְכֹפֵר עַל־הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְשְׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְכֵן יַעֲשֵׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשְּׂכָן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם:

טז וכפר על קודשא מסואבת בני ישראל וממרהיון לכל חטאיהון וכן יעבד למשפן ומנא דשרי עמהון בגו סואבתהון:

טז «מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל» (טז) על הנכנסין למקדש בטמאה, ולא נודע להם בסוף, שנאמר: "לְכָל־חַטָּאתָם", וְחַטָּאת הִיא שׁוֹגֵג. וּמִפְשְׁעֵיהֶם • אף הנכנסין מזיד בטמאה. וְכֵן יַעֲשֵׂה לְאַהֲל מוֹעֵד • (וימא טז) כָּשֶׁם שֶׁהִזָּה מִשְׁנֵיהֶם בַּפְּנִים אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה, כִּךָּ מִזָּה עַל הַפָּרֹכֶת מִבַּחוּץ מִשְׁנֵיהֶם אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה. הַשְּׂכָן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם • אף-על-פי שֶׁהֵם טְמֵאִים, שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(טו) אֲשֶׁר לְעָם - מה שהפר מכפר על הכהנים - על טומאת מקדש וקדשיו, כדלעיל ברש"י פסוק יא. מכפר השעיר על ישראל - הלימוד הוא מזה שנאמר "אֲשֶׁר לְעָם", אף שלא היה צריך לאמרו, שהרי כבר כתוב למעלה (פסוק ה): "ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים" [ואם כן היה לו לומר "השעיר אשר עלה עליו הגורל לה" - באר בשדה], אלא בא לומר לנו שקרבן זה הוא עבור העם, שלא כמו הפר שהוא לכהנים. ומזה מובן שהשעיר מכפר כמו הפר, וכל ההבדל ביניהם הוא שזה עבור העם וזה עבור הכהנים, כי אם לא פן אין מקום להדגיש "אֲשֶׁר לְעָם" בנגוד לפר שהוא לכהנים, שהרי שונים הם בכפרתם. ואף שעיקר הלימוד שהפר מכפר על טומאת מקדש וקדשיו הוא מהפסוק האמור גבי השעיר, כמובא לעיל ברש"י שם, ולא להיפך - אין זה קשה, כי לאחר שאנו למדים מהפסוק "אֲשֶׁר לְעָם" שכפרת השעיר היא כמו הפר, הרי מזה גופא אנו למדים שכפרת הפר היא כמו השעיר, ולמדים כפרת הפר מהמפורש בשעיר: "וכפר על הקדש מטמאת וגו'" (ע"פ ג"א). וראה רש"י שמות ל, י: "חטאת הכפורים - הם פר

ושעיר של יום הכפורים המכפרים על טומאת מקדש וקדשיו. והוא השעיר שעלה עליו הגורל לשם - כי שעיר השני הלך לעזאזל, ושעיר אחר לא נזכר כאן. כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְדָם הַפָּר - אחת למעלה ושבע למטה - כדלעיל ברש"י פסוק יד. תורה טז (טז) מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - על הנכנסין למקדש בטמאה - שנאמר "וכפר על הקדש מטמאת" - מטומאות של קדש (שמועות א, טז). ולא נודע להם בסוף - כלומר, בתחילה ידעו שהם טמאים ואחר-כך נעלמה מהם הטומאה ונכנסו למקדש בשוגג, וכשיצאו לא נודע להם שנכנסו בטומאה, כי אם נודע להם שנכנסו בטומאה, אין כפרתם בשעיר של יום הכפורים אלא בקרבן עולה ויורד, כדלעיל ה, ג. ואם לא היתה להם ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, אין שעיר יום הכפורים מכפר אלא שעירי ראש חודש וזבחים - ראה רש"י במדבר כח, טו. שְׂנֵאֲמַר "לְכָל חַטָּאתָם" - והרי זה מקרא מסורס, וכאילו כתוב: "מטומאות בני ישראל לכל חטאתם ומפשעיהם" (באר בשדה).

וְחַטָּאת הִיא שׁוֹגֵג - שְׁנֵאֲמַר (לעיל ה, א) "נִפְשׁ כִּי תִחַטָּא בְּשֹׁגֵגָה" (וימא לו, א). וְהִזָּה שֶׁהַכֹּהֲנִים לְמַקְדָּשׁ בְּטוֹמְאָה הִיְתָה בְּשֹׁגֵגָה, ו"לְכָל חַטָּאתָם" מִשְׁמַעוֹ שֶׁגַם עֲכָשִׁיו הֵם שׁוֹגֵגִים. וּמִפְשְׁעֵיהֶם - אֵיךְ הַנִּכְנְסִין מוֹיֵד בְּטְמֵאָה - שְׂאִין "פֶּשַׁע" אֵלָּא מוֹיֵד (רש"י שמועות ה, א). וְרָאָה רִש"י שְׁמוֹת לֵד, ז: "עֲוֹנוֹת אֵלּוֹ הַדּוֹנוֹת, פֶּשָׁעִים אֵלּוֹ הַמְּרִידִים שְׂאֲדָם עוֹשֵׂה לְהַכְעִיֵּס". אָבֵל כָּאֵן שְׁלֵא כְּתוּב עֲוֹנוֹת, פִּירֵשׁ פֶּשָׁעִים רַק עַל מוֹיֵד. וְכֵן יַעֲשֵׂה לְאַהֲל מוֹעֵד - כָּשֶׁם שֶׁהִזָּה מִשְׁנֵיהֶם - מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר. כַּפְּפִים - בְּקֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים כְּנֹגֵד הַכַּפְּפֹת. אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה - כְּדִלְעִיל פְּסוּקִים יִדְּטוֹ וּבְרִש"י שָׁם. כִּךָּ מִזָּה עַל הַפָּרֹכֶת מִבַּחוּץ - בְּהִיכָל. וְהוּא "לְאַהֲל מוֹעֵד". מִשְׁנֵיהֶם אַחַת לְמַעְלָה וְשֶׁבַע לְמַטָּה - כִּי "וְכֵן יַעֲשֵׂה" מִשְׁמַע שֶׁיַּעֲשֵׂה בְּדִיוֹק כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה בַּפְּנִים. הַשְּׂכָן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם - אֵיךְ עַל־פִּי שֶׁהֵם טְמֵאִים שְׂכִינָה בֵּינֵיהֶם - מְבָאָר בְּנוֹה: א) "הַשְּׂכָן אֹתָם" מוֹסֵב עַל מִי שֶׁשׁוֹכֵן אֹתָם" תְּמִיד (הִינּוּ

(יז) וְכַל־אֲדָם לֹא־יְהִי־הוּא בְּאֵהָל מוֹעֵד בְּבֵאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד־צֵאתוֹ וְכַפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד בְּלִקְחֵהּ יִשְׂרָאֵל:

יז וְכַל אָנָשׁ לֹא יְהִי בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּה בְּמַעֲלֵה לְכַפֵּרָא בְּקוֹדֶשׁא עַד מִפְקֵה וּיְכַפֵּר עַל־וְהִי וְעַל אָנָשׁ בֵּיתָה וְעַל כָּל קְהֵלָא דְיִשְׂרָאֵל:

(יח) וַיֵּצֵא אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־יְהוָה וְכַפֵּר עָלָיו וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר וְנָתַן עַל־קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

יח וַיִּפּוֹק לְמִדְבַּחָא דִּי קָדָם יְיָ וּיְכַפֵּר עַל־וְהִי וַיִּסַּב מִדְּמָא דְתוֹרָא וּמִדְּמָא דְצִפְרִיא וַיִּתֵּן עַל קַרְנֵת מִדְבַּחָא סָחוּר סָחוּר:

י"ח « אֶל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי־ה' . זֶה מִזְבֵּחַ הַזֶּהב, שֶׁהוּא לִפְנֵי ה' בְּהִיכָל, וּמֵה תִלְמוּד לומר "וַיֵּצֵא" ? לִפִּי שֶׁהִנֵּה הַהֲזָאוֹת עַל הַפְּרֻכָּת וְעַמֵּד מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלִפְנֵים וְהִנֵּה, וּבְמִתְנֻת הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה קִיּוּן לְצֵאת מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלַחֲוִין, וַיִּתְחִיל מִקְרָן מְזַרְחִית צְפוֹנִית (יזמא נח) . וְכַפֵּר עָלָיו . וּמֵה הִיא כְּפָרְתוֹ ? "וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר" - מְעַרְבִין זֶה לְתוֹךְ זֶה .

(יט) וְהִנֵּה עָלָיו מִן־הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וּטְהָרוֹ וְקִדְּשׁוֹ מִטְּמֵאוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

יט וַיְנַדֵּי עַל־וְהִי מִן דְּמָא בְּאֶצְבָּעָה שֶׁבַע זְמַנִּין וַיִּדְכְּנָה וַיִּקְדְּשָׁנָה מִטְּמֵאוֹתָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

י"ט « וְהִנֵּה עָלָיו מִן־הַדָּם . אַחַר שֶׁנִּתְּנָה מִתְּנֻת בְּאֶצְבָּעוֹ עַל קַרְנוֹתָיו, מִזֶּה שֶׁבַע הַזְּאוֹת עַל גִּגּוֹ (ת"ז) . וּטְהָרוֹ . מִמֵּה שֶׁעָבַר . וְקִדְּשׁוֹ . לְעֵתִיד לְבָא .

(כ) וְכִלָּה מִכַּפֵּר אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֵהָל מוֹעֵד וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְהַקְּרִיב אֶת־הַשְּׂעִיר הַחִי:

כ וַיִּשְׁצִי מִלְכַּפְרָא עַל קוֹדֶשׁא וְעַל מִשְׁכַּן זְמַנָּה וְעַל מִדְבַּחָא וַיִּקְרַב יֵת צִפְרִיא חִיָּא:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

הַקֹּדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא) וְלֹא עַל "אֵהָל מוֹעֵד", או שֶׁהוּא מוֹסֵב עַל "אֵהָל מוֹעֵד", וְהַפְּנִיָּה לְמִי שֶׁשׁוֹכֵן בְּאֵהָל מוֹעֵד. ב) אֵין הַפִּירוּשׁ שֶׁהַקֹּדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן בְּתוֹךְ הַטּוֹמְאָה שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּמִשְׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַכְּתוּב, אֲלֹא פִירוּשׁוֹ שֶׁהוּא שׁוֹכֵן בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶף־עַל־פִּי שֶׁהֵם טְמֵאִים. ג) גַּם יֵשׁ לומר שֶׁכִּנּוּת הַכְּתוּב לומר, שֶׁדָּם הַפָּר וְהַשְּׂעִיר מְכַפְּרִים עֲלֵיהֶם אֶף כִּשְׁלֹא עָשׂוּ תְּשׁוּבָה מִצַּד עֲצָמָם עַל כְּנִיסָתָם לְמִקְדָּשׁ בְּטוֹמְאָה (בְּשׁוֹגֵג אוּ בְּמִיּוֹד), מִשׁוּם שֶׁהַקֹּדֶשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹכֵן בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל גַּם בְּהִיוֹתָם "טְמֵאִים". וְרָאָה גַּם רַש"י בְּמִדְבַּר לֵה, לֵד. תוֹרָה יו (יח"ט) אֵל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה' - זֶה מִזְבֵּחַ הַזֶּהב שֶׁהוּא "לִפְנֵי ה'" בְּהִיכָל - דְּאֵילוֹ מִזְבֵּחַ הַחֵיצוֹן לֹא לִפְנֵי ה' הוּא רַש"י יזמא נח, ר"ע"ב, אֲלֹא "מִלְפְּנֵי ה'", בְּדִלְעִיל פְּסוּק יב.

וּמֵה תִלְמוּד לומר "וַיֵּצֵא" - הִנֵּה לוֹ לומר: "וְכַפֵּר עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" (רש"י יזמא נח, ב). לִפִּי שֶׁהִנֵּה הַהֲזָאוֹת עַל הַפְּרֻכָּת - כְּמִבּוֹאֵר לְעִיל פְּסוּק טז. וְעַמֵּד מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלִפְנֵים וְהִנֵּה, וּבְמִתְנֻת הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה קִיּוּן לְצֵאת מִן הַמִּזְבֵּחַ וְלַחֲוִין, וַיִּתְחִיל מִקְרָן מְזַרְחִית צְפוֹנִית - כְּשֶׁגָּמַר מִתְּנֻת הַפְּנִים וַיֵּצֵא דֶרֶךְ הַצִּפּוֹן (לִפִּי שֶׁצַּד צִפּוֹן שֶׁל הַפְּרוּכָּת שֶׁמֶשׁ לְכַנִּיסָה וַיֵּצֵאָה). פְּגַע תְּחִילָה בְּצִפּוֹנִית מְעַרְבִית דְּמִזְבֵּחַ, וְשֵׁם לֹא נִתֵּן עַד שֶׁיֵּצֵא וְכֹא לוֹ לְמִזְרְחִית צְפוֹנִית, וְנִתְּנָה שֵׁם וְחֻזֵר לְצִפּוֹנִית מְעַרְבִית דֶּרֶךְ יְמִין (רש"י יזמא שם, בַּעֲדַת רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלוֹי). וְכַפֵּר עָלָיו - וּמֵה הִיא כְּפָרְתוֹ? וְלָקַח מִדָּם הַפָּר וּמִדָּם הַשְּׂעִיר - מִדָּם שֶׁנִּיּוּהוּן יְחִדְּיוּ (רש"י יזמא נח, ב), שֶׁנִּיּוּהֶם

בְּאֵהָל מִשְׁמַע (רש"י יזמא נח, ב). מְעַרְבִין זֶה לְתוֹךְ זֶה - שֶׁעִירָה דָּם הַפָּר לְדָם הַשְּׂעִיר, וְחֻזֵר וּמְעַרְבָה מִזְרַק מִלֵּא לְתוֹךְ מִזְרַק רִיקוֹן (רש"י שם נט, א), כְּדִי לְעַרְבֵן יָפָה (רש"י שם נג, ב). וְהִנֵּה עָלָיו מִן הַדָּם - אַחַר שֶׁנִּתְּנָה מִתְּנֻת בְּאֶצְבָּעוֹ עַל קַרְנוֹתָיו, מִזֶּה שֶׁבַע הַזְּאוֹת עַל גִּגּוֹ - שְׂאִין הַהֲזָאוֹה הַזֹּאת הַתִּינָה הָאִמּוּרָה לְמַעֲלָה, דְּלְעִיל כְּתִיב "וְנָתַן עַל קַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ", וְכֹאן כְּתִיב "עָלָיו", דְּמִשְׁמַע עַל גּוֹפוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ [הִנּוּ גג] (גרא). וּטְהָרוֹ - מִמֵּה שֶׁעָבַר - מֵהַטּוֹמְאָה שֶׁנִּכְנְסָה בּוֹ. וְקִדְּשׁוֹ - לְעֵתִיד לְבָא - מֵאַחַר שֶׁטְמֵאוּהוּ הִלְכָה מִמִּנְהַ הַקֹּדֶשׁ שֶׁהָרֵאוּהוּ, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהּ (שְׁמוֹת מ, י) "וְקִדְּשֵׁתָ אֶת הַמִּזְבֵּחַ", וְלָכֵן יֵשׁ לְקִדְּשׁוֹ מִקְדָּשׁ (מִשְׁכַּל לְחֵד). תוֹרָה כ

(כא) וּסְמַךְ אֶהְרֵן אֶת־שְׁתֵּי יָדָיו עַל־רֹאשׁ הַשְּׁעִיר
 חַיִּי וְהִתְוֹדָה עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאֶת־כָּל־פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל־חַטָּאתָם וְנָתַן אֹתָם עַל־
 רֹאשׁ הַשְּׁעִיר וּשְׁלַח בְּיַד־אִישׁ עֵתִי הַמְדַבֵּר:

כ"א - איש עתי • (יומא טו) המוכן לך מיום אתמול.

(כב) וּנְשֵׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת־כָּל־עֲוֹנֹתָם אֶל־אָרֶץ
 גִּזְרָה וּשְׁלַח אֶת־הַשְּׁעִיר בַּמְדַבֵּר:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כו עמ' 124)

כא ויסמוך אהרן את שתי ידיו על ראש השעיר
 צפירא חיאי ויהי עלוהי את כל עונות בני
 ישראל ואת כל מרדיהון לכל חטאיהון ויתן
 תהון על ריש צפירא וישלח ביד גבר דזמן
 למכה למדברא:

כב וישול צפירא עלוהי את כל חוביהון
 לארעא דלא יתבא וישלח את צפירא
 במדברא:

וּנְשֵׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנֹתָם אֶל אָרֶץ גִּזְרָה (טז, כב) הרמב"ם פסק, שהשעיר מכפר על עברות קלות גם בלי תשובה, ואלו יום כפור מכפר רק לשבים. וגש לבאר, דהנה השעיר מכפר על העברה ("ונשא... עונתם"), ולא הרי עברה קלה (שמתפכרת בלי תשובה) כחמורה (שמתפכרת רק לשבים). אף יום כפור מכפר על האדם ("ביום הזה יכפר עליכם"), ומי שלא שב הוא מנגד' לכפרה זו ומעכבה מלחול עליו, בלי הבדל בין קלה לחמורה.

(כג) וּבָא אֶהְרֵן אֶל־אֶהֱל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת־בְּגָדֵי הַבָּד
 אֲשֶׁר לָבַשׁ בְּבֹאוֹ אֶל־הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם:

כג וביעול אהרן למשפן זמנא וישלח את
 לבושי בוץא די לבש במעלה לקודשא
 וינענעו תמן:

כ"ג - ובא אהרן אל-אהל מועד. אמרו רבותינו שאין זה מקומו של מקרא זה, ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא (דף לב), ואמרו: כל הפרשה בלה נאמרה על הסדר, חוץ מביאה זו שהיא אחר עשית עולתו ועולת העם והקטרת אמורי פר ושעיר שנעשים בחוץ בבגדי זהב, וטובל ומקדש ופושטן ולובש בגדי לבן. ובא אל-אהל מועד. להוציא את הכף ואת המחטה, שהקטיר בה הקטרת לפני ולפנים. ופשט את-בגדי הבד. אחר שהוציאם, ולובש בגדי זהב לתמיד של בין הערבים. וזהו סדר העבודות: תמיד של שחר בבגדי זהב, ועבודת פר ושעיר הפנימיים וקטרת של מחטה בבגדי לבן, ואילו ואל העם ומקצת

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

כך סדר עבודתם, חוץ ממקרא זה שכתב הוצאת כף ומחטה עם עבודות הפנימיות, ולא הפסיק עבודת אילו ואיל העם בנתיים, והיה לו לכתוב בתחילה: ויצא ויעשה את עולתו וגו', ואחר-כך: ובא אהרן להוציא כף ומחטה, ואחר-כך: ופשט את בגדי הבד והניחם שם, ורחץ את בשרו במים ולבש את בגדיו, שמונה של כל השנה, ועשה המוספין ותמיד של בין הערבים.

וזהו סדר העבודות: תמיד של שחר בבגדי זהב, ועבודת פר ושעיר הפנימיים וקטרת של מחטה בבגדי לבן, ואילו ואל העם ומקצת המוספין - כנראה הכונה ל"שעיר עזים אחד חטאת" האמור בפרשת פנחס כט, יא.

לב, א. כלומר, מה טעם מוכרחים לומר שאין מקומו של מקרא זה כאן, וכפי שיבואר לקמן.
ואמרו: כל הפרשה בלה נאמרה על הסדר, חוץ מביאה זו, שהיא אחר עשית עולתו ועולת העם והקטרת אמורי פר ושעיר שנעשים בחוץ בבגדי זהב - האמורים לקמן פסוקים כד-כה.

וטובל ומקדש ופושטן ולובש בגדי לבן, ובא.. אל אהל מועד, להוציא את הכף ואת המחטה שהקטיר בה הקטרת לפני ולפנים, ופשט את בגדי הבד אחר שהוציאם, ולובש בגדי זהב לתמיד של בין הערבים - ראה גם רש"י יומא לב, א: "ונאמרו המקראות על סדר העבודות המתחלפות, בסדרן בפרשה

(כא) איש עתי - המוכן לך מיום אתמול - ופירוש "עתי" שהכינו אותו לעת קבוע, שמאתמול אמרו לו לעת מחר תהיה מוכן לך (ו-א). או ש"עתי" פירושו מעת לעת, שהוכן לך יום אחד לפני כן, וזהו מה שכתב רש"י "מיום אתמול" (משכיל לדח). וראה גם רש"י יומא טו, ריש עמוד ב: שהיה "מוכן לך מאתמול". וכן ברש"י בריתות יד, א: "שיומנוהו מאתמול להוליק השעיר". תורה כב

(כג) ובא אהרן אל אהל מועד - אמרו רבותינו, שאין זה מקומו של מקרא זה - כי אם לא כן, קשה: א) למה הוא בא אל ההיכל, הרי גמר עבודותיו. ב) אף במקרא זה לא פירש מה יעשה שם (ע"פ רש"י יומא לב, א).

ונתנו טעם לדבריהם במסכת יומא

המוספין בבגדי זָהָב, והוֹצֵאת כַּף ומִחְתָּה בְּבִגְדֵי לָבָן, וּשְׂרָרֵי הַמוֹסְפִין וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים וְקִטְרַת הַהֵיכָל שֶׁעַל מִזְבַּח הַפְּנִימִי בְּבִגְדֵי זָהָב. וְסֵדֶר הַמִּקְרָאוֹת, לְפִי סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת, כִּף הוּא: "וְשַׁלַּח אֶת-הַשְּׂעִיר בַּמִּדְבָּר", "וְרַחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְגו'", "וַיֵּצֵא וַעֲשֵׂה אֶת-עֲלָתוֹ וְגו'", "וְאֵת חֶלֶב הַחֹטֵאת וְגו'", וְכָל הַפְּרָשָׁה עַד "וְאַחֲרֵי-כֵן יָבֹא אֶל-הַמִּחְנָה", וְאַחֲרֵי-כֵן: "וּבָא אַחֲרָיו". וְהַנִּיחָם שָׁם. מְלַמֵּד שֶׁטְעוּנוֹן גְּנִיזָה וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן אַרְבָּעָה בְּגָדִים לְיוֹם כַּפּוּרִים אַחֵר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כח עמ' 224)

ולא ישתמש . . ליום כפורים אחר (רש"י טז, כג) עבודת הלהן הגדול ביום כפור הביאה את ישראל לתשובה, וכך נתפפרו עונותיהם. והנה ידוע, שבעל תשובה אמתית נהפך כבכול לאיש אחר: "איני אותו האיש שעשה אותן המעשים" (רמב"ם). מובן אפוא, שגם הלהן הגדול עצמו צריך להגיע להתחדשות כזו; ולכן לבש בכל שנה בגדים חדשים, שכן הוא נהיה אדם חדש ונעלה יותר, ובגדי השנה הקודמת אינם ראויים לו עוד.

(כד) וְרַחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ וְלִבְשׁ אֶת-בְּגָדָיו וַיֵּצֵא וַעֲשֵׂה אֶת-עֲלָתוֹ וְאֶת-עֲלַת הָעֵם וְכַפֵּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד הָעָם:

כד ויִסְחִי ית כַּסְרָה בְּמֵיָא בְּאֵתֵר קִדִּישׁ וְלִבְשׁ ית לְבוּשׁוֹהֵי וְיִפּוֹק וְנִעְבַּד ית עֲלָתָה וְיֵת עֲלַת עֵמָא וְיִכְפֹּר עֲלוֹהֵי וְעַל עֵמָא:

כ"ד ~ **וְרַחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ וְגו'.** (יומא לב) לְמַעַלְה לְמַדְנֵי מִ"וְרַחֵץ אֶת-בְּשָׂרוֹ וְלִבְשֵׁם", שֶׁכֻּשְׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבְּגַדֵי זָהָב לְבִגְדֵי לָבָן, טְעוֹן טְבִילָה. שֶׁבְּאוֹתָהּ טְבִילָה פֶּשֶׁט בְּגָדֵי זָהָב שֶׁעָבַד בְּהֵן עֲבוֹדַת תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר, וְלִבְשׁ בְּגָדֵי לָבָן לְעֲבוֹדַת הַיּוֹם; וְכֵאֵן לְמַדְנֵי, שֶׁכֻּשְׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבְּגַדֵי לָבָן לְבִגְדֵי זָהָב, טְעוֹן טְבִילָה. בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ. (ת"כ, יומא שס) הַמִּקְדָּשׁ בְּקִדְשַׁת עֲזָרָה, וְהִיא הֵיטָה בְּגַג בֵּית הַפְּרֹוֹה, וְכֵן אַרְבַּע טְבִילוֹת הַבָּאוֹת חוּבָה

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

שֶׁנִּשְׁתַּמְשׁוּ בְּהֵן קְדוּשָׁה חֲמוּרָה תִּשְׁמַשׁ בְּהֵן קְדוּשָׁה קִלְיָה? תורה כד
(כד) וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ וְגו' - לְמַעַלְה - פְּסוּק ד.
לְמַדְנֵי מִ"וְרַחֵץ .. אֶת בְּשָׂרוֹ וְלִבְשֵׁם", שֶׁכֻּשְׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבְּגַדֵי זָהָב לְבִגְדֵי לָבָן טְעוֹן טְבִילָה, שֶׁבְּאוֹתָהּ טְבִילָה פֶּשֶׁט בְּגָדֵי זָהָב שֶׁעָבַד בְּהֵן עֲבוֹדַת תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר וְלִבְשׁ בְּגָדֵי לָבָן לְעֲבוֹדַת הַיּוֹם, וְכֵאֵן לְמַדְנֵי שֶׁכֻּשְׁהוּא מְשַׁנֶּה מִבְּגַדֵי לָבָן לְבִגְדֵי זָהָב טְעוֹן טְבִילָה - וְלִכְפֹּר הוֹצֵרָכּוֹ שְׁנִיחָם (ר"א"ם).
בְּמָקוֹם קָדוֹשׁ - הַמִּקְדָּשׁ בְּקִדְשַׁת עֲזָרָה, וְהִיא - הַטְּבִילָה הַזֹּה.
הֵיטָה בְּגַג בֵּית הַפְּרֹוֹה - שְׁהִיטָה בְּנִיחָה בְּתוֹף עֲזָרָה מְקוּדָּשֶׁת (רש"י יומא יט, א), וְשֵׁם הַיּוֹ מוֹלָחִים עוֹרוֹת קְדָשִׁים (מדות פ"ה מ"א), וּמְכַשֵּׁף אֶחָד בְּנֵאָה, וְשִׁמּוֹ "פְּרוּדָה" (רש"י יומא לה, א. חולין סב, ב), וְעַל גְּגֵה הֵיטָה בֵּית טְבִילָה עֲבוּר בְּהֵן גְּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים (מדות שס), וְיָמִי מַעֲנֵן הָיוּ מְגִיעִים לְשֵׁם (רש"י יומא יט, א).

לָבָן, אֵילוֹ וְאֵיל הָעָם בְּבִגְדֵי זָהָב עַל הַמִּזְבֵּחַ הַחֵיצוֹן, הוֹצֵאת כַּף וּמִחְתָּה בְּבִגְדֵי לָבָן, וּמוֹסְפִין וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים בְּבִגְדֵי זָהָב (גמרא רש"י שם).
וְסֵדֶר הַמִּקְרָאוֹת לְפִי סֵדֶר הָעֲבוֹדוֹת כִּף הוּא: "וְשַׁלַּח אֶת-הַשְּׂעִיר בַּמִּדְבָּר" - פְּסוּק כב.
"וְרַחֵץ אֶת בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְגו' וַיֵּצֵא וַעֲשֵׂה אֶת עֲלָתוֹ וְגו'" - פְּסוּק כד.
"וְאֵת חֶלֶב הַחֹטֵאת וְגו'" - פְּסוּק כה.
וְכָל הַפְּרָשָׁה עַד "וְאַחֲרֵי-כֵן יָבֹא אֶל הַמִּחְנָה" - פְּסוּק כח.
וְאַחֲרֵי-כֵן: "וּבָא אַחֲרָיו" - הָאִמּוּר כָּאֵן.
וְהַנִּיחָם שָׁם - מְלַמֵּד שֶׁטְעוּנוֹן גְּנִיזָה - שְׂאִין לוֹמֵר שֶׁהַכֹּהֵן שְׁנִיחָ אֹתָם שָׁם וְלֹא יוֹצֵאֵם לְחוּץ, שְׁהָרִי לֹא נֹכַר שׁוּם מְקוֹם לְפָנָי זֶה שֶׁעָלָיו יֵאמֵר "וְהַנִּיחָם שָׁם", אֲלֵא הַפִּירוּשׁ שֶׁטְעוּנוֹן גְּנִיזָה בְּמָקוֹם מְסוּיָם (ג"א).
וְלֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאוֹתָן אַרְבָּעָה בְּגָדִים לְיוֹם כַּפּוּרִים אַחֵר - וְלֹא בְּהֵן הַיּוֹשׁ בְּשָׂרָר מוֹת הַשְּׁנָה (רש"י חולין ק"ו, א).
וְרִש"י לֹא הִזְכִּירוּ כָּאֵן כִּי פֶּשׁוּט הוּא, וּבְלִשׁוֹן הַגְּמָרָא יוֹמָא יב, ב: "בְּגָדִים

בְּבִגְדֵי זָהָב, וְהוֹצֵאת כַּף וּמִחְתָּה בְּבִגְדֵי לָבָן, וּשְׂרָרֵי הַמוֹסְפִין - כַּנִּרְאָה הַכֹּהֵן לְפָר וְאֵיל וְשֶׁבַע כְּבָשִׂים הָאִמּוּרִים שָׁם כט, ח.
וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים וְקִטְרַת הַהֵיכָל שֶׁעַל מִזְבַּח הַפְּנִימִי בְּבִגְדֵי זָהָב - הַהִכְרַח לוֹמֵר שֶׁכֵּן הוּא הַסֵּדֶר, שֶׁהַקְּרַבֵּת אֵילוֹ וְאֵיל הָעָם הַפְּסִיקָה בֵּין עֲבוֹדַת הַיּוֹם לְהוֹצֵאת כַּף וּמִחְתָּה, וְלֹא כְּפִי שְׁנִרְאָה מִסֵּדֶר הַכְּתוּבִים, שֶׁהוֹצֵאת כַּף וְהַמִּחְתָּה קְדָמָה לְהַקְּרַבֵּת אֵילוֹ וְאֵיל הָעָם, מִשׁוּם שֶׁהִלְכָה לְמוֹשֶׁה מְסִינֵי הִיא שֶׁהִכְהֵן גְּדוֹל צָרִיף לְטַבּוֹל חֲמַשׁ טְבִילוֹת בּוֹ בְּיוֹם, וְאֵם הַפְּסוּק הוּא בְּמָקוֹמוֹ, אֵין כָּאֵן אֲלֵא שֶׁלֹּשׁ טְבִילוֹת: אַחַת לְתַמִּיד שֶׁל שַׁחַר, וְאַחַת בֵּינוֹ וּבֵין עֲבוֹדַת הַיּוֹם כּוֹלָה עִם הוֹצֵאת כַּף וּמִחְתָּה, וְאַחַת בֵּין הוֹצֵאת כַּף וּמִחְתָּה לְאֵילוֹ וְאֵיל הָעָם, וְעַמְהֵם הַמוֹסְפִין וְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים. לְפִיכֵף צָרִיף לְהַפְּסִיק אֵילוֹ וְאֵיל הָעָם בֵּין עֲבוֹדַת הַיּוֹם לְהוֹצֵאת כַּף וּמִחְתָּה, וְהוֹצֵאתָן תַּפְּסִיק בֵּין אֵילוֹ וְאֵיל הָעָם לְתַמִּיד שֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים - הָרִי חֲמַשׁ: תַּמִּיד שֶׁל שַׁחַר בְּבִגְדֵי זָהָב, עֲבוֹדַת הַיּוֹם בְּבִגְדֵי

ליום, אָבֵל הָרֵאשׁוֹנָה הֵיטָה בְּחִיל. וְלִבְשׁ אֶת־בְּגָדָיו. שְׂמוֹנֶה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בָּהֶן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה. וַיֵּצֵא. מִן הַהִיכָל אֶל הַחֹצֵר שְׂמוֹנֶת הָעוֹלָה שָׁם. וַעֲשֵׂה אֶת־עֹלֹתָו. אֵיל לְעוֹלָה הָאֲמוֹר לְמַעַלָּה: "בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן וְגו'". וְאֶת־עֹלֹת הָעֵם. (ויקרא טז) "וְאֵיל אֶחָד לְעוֹלָה" הָאֲמוֹר לְמַעַלָּה "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'".

◆ יום שני א' אייר ◆

(כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה:

טז"א וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת. אֲמוּרֵי פֶר וְשַׁעִיר. יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה. עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דָּאלוּ בְּפָנֵימִי כְּתִיב: "לֹא תַעֲלוּ עֲלָיו קִטְרֹת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה" (שמות טז)

כו וְדָמוֹבִיל יֵת צְפִירָא לְעֻזְאוֹל יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְנִסְחֵי יֵת בְּסִרְהָ בְּמֵיָא וּבְתֵר בֶּן יֵיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

כו וְנֵת תּוֹרָא דְחֲטָאֹתָא וְנֵת צְפִירָא דְחֲטָאֹתָא דִּי אֲתַעֲלַל מִדְּמֵהוֹן לְכַפְרָא בְּקוּדְשָׁא וּתְפִקוֹן לְמַכְרָא לְמִשְׁרִיתָא וְיִוְקְרוֹן בְּנוֹרָא יֵת מְשַׁבְּיָהוֹן וְנֵת בְּסִרְהוֹן וְנֵת אֶבְלִיָּהוֹן:

(כו) וְהִמְשַׁלַּח אֶת־הַשָּׁעִיר לְעֻזְאוֹל יִכְבֵּם בְּגָדָיו וְרִחֵן אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנָה:

(כו) וְאֵת פֶּר הַחֲטָאֹת וְאֵת שַׁעִיר הַחֲטָאֹת אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ וַיֵּצֵא אֶל־מַחוּץ לְמַחְנֶה וְשִׂרְפוּ בְּאֵשׁ אֶת־עֹרֹתָם וְאֶת־בְּשָׂרָם וְאֶת־פְּרָשָׁם:

טז"א אֲשֶׁר הוּבָא אֶת־דָּמָם. לְהִיכַל וּלְפָנֵי וּלְפָנִים.

כח וְדָמוֹקִיד יֵתְהוֹן יִצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְנִסְחֵי יֵת בְּסִרְהָ בְּמֵיָא וּבְתֵר בֶּן יֵיעוֹל לְמִשְׁרִיתָא:

(כח) וְהִשְׂרֹף אֹתָם יִכְבֵּם בְּגָדָיו וְרִחֵן אֶת־בְּשָׂרוֹ בַּמַּיִם וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹא אֶל־הַמִּחְנָה:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ראשון, וכן הוא בפסוק. לְעוֹלָה", הָאֲמוֹר לְמַעַלָּה "וּמֵאֵת עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". - פסוק ה. תורה כח (כה) וְאֵת חֶלֶב הַחֲטָאֹת - אֲמוּרֵי - וְלֹא דִּינְקָא חֶלֶב (ספר הוכרח). פֶּר וְשַׁעִיר - שֶׁהָרֵי שְׂנִיָּהִם נִקְרָאִים חֲטָאֹת (ראה לעיל פסוקים ו, ט). וְכֵן דַּעַת אוּנְקָלוֹס שֶׁתִּרְגָּם "הַחֲטָאֹת" בְּלָשׁוֹן רַבִּים. יִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַה - עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, דָּאלוּ בְּפָנֵימִי כְּתִיב "לֹא תַעֲלוּ עֲלָיו קִטְרֹת זָרָה וְעֹלָה וּמִנְחָה". - שְׁמוֹת ל, ט. תורה כו (כו) אֲשֶׁר הוּבָא אֶת דָּמָם - לְהִיכָל - לְהוֹזֵת עַל הַפְּרוּכָת, כְּדִלְעִיל פְּסוּק טז וּבְרַשִׁי שָׁם. וּלְפָנֵי וּלְפָנִים - לְקַדֵּשׁ הַקְּדוּשִׁים, כְּדִלְעִיל פְּסוּקִים יד, טו. תורה כח

ואי אפשר לומר שהפונה לבגדי חול שלובש אותם כל השנה שלא בשעת עבודה, שהרי בהמשך נאמר "ועשה את עולתו ואת עולת העם". ואי אפשר לעבוד שלא בבגדי כהונה (ראים). וַיֵּצֵא - מִן הַהִיכָל - לְאַחַר שֶׁעֲשֵׂה שָׁם עֲבוֹדַת פֶּר וְשַׁעִיר הַפְּנִימִיִּים, כְּדִלְעִיל בְּרַשִׁי פְּסוּק כג. אָבֵל רָאָה רַשִׁי חוֹלִין י, ב: "כִּהֵן גְּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים בְּשֶׁהוּא יוֹצֵא מִבֵּית קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים לְאַחַר הוֹצֵאת כַּף וּמַחְתָּה, כְּתִיב וַיֵּצֵא וַעֲשֵׂה עוֹלֹתוֹ וְגו'". וְאוּלַי הוּא כְּדַעַת אֲבִי בֵּימֵיָא עֵא, א. עֵן שָׁם בְּרַשִׁי דְבוּרֵי־הַמִּתְחִיל בְּשַׁעִיר. אֶל הַחֹצֵר שְׂמוֹנֶת הָעוֹלָה שָׁם. וַעֲשֵׂה אֶת עֹלֹתוֹ - "אֵיל לְעוֹלָה", הָאֲמוֹר לְמַעַלָּה - פְּסוּק ג. "בְּזֹאת יָבֵא אֶהְרֹן וְגו'". וְאֵת עֹלֹת הָעֵם - "וְאֵיל אֶחָד" - כֵּן הוּא בְּדָפוּס

בשביל יום כפורים, שאף כל ימות השנה אין אדם נכנס לעזרה, אפילו טהור, עד שיטבול (רש"י יומא טז). הֵיטָה [בחול] - כֵּן הִגִּירָסָא בְּהִרְבַּה כְּתִבִּינִד וּדְפוּסִים רֵאשׁוֹנִים. וְכֵן הוּא בְּתוֹרַת כְּהֻנִּים וּבֵימֵיָא לֹא, א. אֶף בְּדְפוּסִים הִרְגִּילִים: בְּחִיל. וְרָאָה הָעֶרְהָ הַבָּאָה.] - עַל גְּבִי שַׁעֲרֵי הַמַּיִם (תריכ טז. יומא טז). וְהוּא אֶחָד מִשְׁעָרֵי חוּמַת הָעֶזְרָה, שְׁבוּ מְכַנְּסִים צְלוּחִית שֶׁל מַיִם שֶׁל נִיסוּף בְּחָג, וְעַל גְּבִי הֵיטָה בֵּית טְבִילַת חוֹל בְּעֵבֵי הַחוּמָה, וּמַעֲנֵן מְשׁוּף שָׁם בְּאִמָּה מַעֲיֵן עֵיטָם (ע"פ רש"י יומא יט, א). וְלִבְשׁ אֶת בְּגָדָיו - שְׂמוֹנֶה בְּגָדִים שֶׁהוּא עוֹבֵד בָּהֶן כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה - וְרָאָה גַם רַשִׁי יוּמָא לֵב, א: "שְׂמוֹנֶה בְּגָדִים הַמְּיֻחָדִים לוֹ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה". כְּלוּמַר, שְׂמִשׁוּם כֶּךָ נִקְרָאִים "בְּגָדָיו".

כט ותהי לבון לקים עלם פנרא שביעא
בעשרא לירחא תענון ית נפשתיכון וכל
עבידא לא תעבדון וציבא וגירא דיתגירון
ביניכון :

לארי ביומא הדין קפרי עליכון לדפא
תכון מכל חוביכון קדם יי תדפון :

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כט עמ' 338)

(כט) והיתה לכם לחקת עולם בחדש השביעי
בעשור לחדש תענו את-נפשתיכם וכל-מלאכה
לא תעשו האזרח והגר הגר בתוכם:

(ל) פרי-ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מפל
חטאתיכם לפני יהוה תטהרו:

לפני ה' תטהרו (טז, ל)

פתב הרמב"ם: "כל הבהמות הקרבים ביום זה, חמש עשרה". וקשה, מדוע נקט "בהמות", ולא "קרבנות". ויש לומר, שרמזו רמז לנו שביום כפור נפעל החבור של תכלית העלוי עם הדרגה הפחותה ביותר. שכן "לפני ה'" קשור בעקר עם התחלת שם הווי' ופנימיותו, האותיות "ה, מ, ק, פ, ר" טו; ומתכלית העלוי של שם הווי' נמשך לדרגה הנמוכה ביותר - חמש עשרה בהמות'.

לא שבת שבתא היא לבון ותענון ית
נפשתיכון קים עלם :

(לא) שבת שבתון היא לכם ועניתם את-נפשתיכם
חקת עולם:

לבויכפר בהנא די רבי יתה ודי קרב
ית קרבנה לשמשא תחות אבוהי וילבש
ית לבושי בוץא לבושי קודשא :

(לב) וכפר הכהן אשר-ימשח אתו ואשר ימלא
את-ידו לכהן תחת אביו ולבש את-בגדי הכר
בגדי הקדש:

ש"י וכפר הכהן אשר-ימשח וגו' • (ט"ח) כפרה זו של יום-הכפורים אינה כפרה אלא ככהן גדול, לפי שנאמרה כל הפרשה באהרן, הצרף לומר ככהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו. ואשר ימלא את-ידו • (ט"ח) אין לי אלא המשוח בשמן המשחה, מרבה בגדים מניין? תלמוד לומר: "ואשר ימלא את ידו וגו'", והם כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך, שבימינו נגנזה צלוחית של שמן המשחה. לכהן תחת אביו • (ט"ח) ללמד שאם בנו ממלא את מקומו, הוא קודם לכל אדם.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

ממלא את מקומו - ראוי למלאות את מקומו.
הוא קודם לכל אדם - תנאי בתורת כהנים: "לכהן תחת אביו", מלמד שהבן קודם לכל אדם, יכול אף-על-פי שאין ממלא את מקומו? תלמוד לומר "ואשר ימלא" (רש"י יומא עב, ט). ואף שכבר למד דבר זה במקום אחר, ראה רש"י שמות כט, ל: "תחתיו מבניו - מלמד שאם יש לו לכהן גדול בן ממלא את מקומו, ימנוחה בן גדול תחתיו" - יש לומר שעיקר הלימוד כאן הוא ש"הוא קודם לכל אדם", והלימוד הוא מזה שנאמר "לכהן" כלומר שהוא נבחר לכהן לפני כל אדם. תורה לג

בגדים מניין? תלמוד לומר "ואשר ימלא את ידו וגו'" - וכך מילוי ידים על-ידי הבגדים הוא, כדכתיב (שמות כט, טז): "ובגדי הקדש אשר לאהרן" [ובהמשך שם "ולמלא בם את ידם" (רש"י יומא עג, א). והינו לשון רבוי בגדי כהונה, דכתיב (לקמן כא, ט): "ומלא את ידו ללבוש את הבגדים" (רש"י זכחים יג, א).
והם כל הכהנים הגדולים שעמדו מיאשיהו ואילך - עד חורבן בית ראשון ובזמן בית שני (ע"פ רש"י מגילה ט, ב).
שבימינו נגנזה צלוחית של שמן המשחה - ביחד עם ארון הקדש, ראה יומא נב, ב.
לכהן תחת אביו - ללמד שאם בנו

(לב) וכפר הכהן אשר ימשח וגו' - כפרה זו של יום הכפורים אינה כפרה אלא ככהן גדול - ד"אשר ימשח" לא שיק אלא ככהן גדול כדכתיב (לקמן כא, ט): "והכהן הגדול מאתיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה" (רא"ש).
לפי שנאמרה כל הפרשה באהרן, הצרף לומר ככהן גדול הבא אחריו שיהא כמוהו - וראה רש"י יומא ה, א: "מה תלמוד לומר, אם ללמד שתהיה עבודה ככהן גדול, והלא כל הפרשה באהרן נאמרה, בזאת יבא אהרן, ונתן אהרן, והקריב אהרן, ובא אהרן".
ואשר ימלא את ידו - אין לי אלא המשוח בשמן המשחה, מרבה

(לג) וְכַפֵּר אֶת־מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־
הַמִּזְבֵּחַ יְכַפֵּר וְעַל הַפְּהִינִים וְעַל־כָּל־עַם הַקְּהָל
יְכַפֵּר:

לג ויכפר על מקדש קודש וא על משכן
זמנא ועל מדבחה וכפר ועל פהינא ועל כל
עמא דקהלא וכפר:

(לד) וְהִיתָה־זֹאת לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְכַפֵּר עַל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִכָּל־חַטָּאתָם אַחַת בַּשָּׁנָה וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ

לד ותהי דא לבון לקנים עלם לכפרא על בני
ישראל מפל חוביהון תדא בשמא ועבד
כמא די פקיד יי ית משה:

פ"ט < וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' • כְּשֶׁהֲגִיעַ יוֹם־הַכַּפּוּרִים עָשָׂה כַּסֵּדֵר הַזֶּה; וְלִהְיֶיךָ שִׁבְחוּ שֶׁל אַהֲרֹן, שְׁלֹא
הָיָה לוֹבֶשֶׁן לְגִדְלָתוֹ, אֲלֵא כַּמְקִיִּים גְּזֵרַת הַמֶּלֶךְ (ח"ט) •

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 131)

שלא היה לובשן לגדלתו (רש"י טז, לד) יש לשאל, מדוע נאמר שבח זה בבגדי הלבן, לא בבגדי הזהב. ויש לומר, דהנה
לגבי בגדי הזהב אין חידוש בקר שלא לבשם לגדלתו, שהרי לא היו מיוחדים לו (גם הפהן הגדול הבא אחריו יכול ללבש
אותם). אף לגבי בגדי הלבן, שהיו מיוחדים לו ליום כפור זה (רש"י פסוק כג), היה עלול לחשב שנועדו לצנן את גדלתו,
ולכן ביום כפור הבא יש צורך בחדשים, בהתאם לדרגתו אז.

א ומליל יי עם משה למימר:

יז (א) וידבר יהוה אל-משה לאמר:

ב מלל עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני
ישראל ותימר להון דין פתגמא די פקיד יי
למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בְּנָיו וְאֵל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר:

ג גבר גבר מבית ישראל די כוס תור או
אמר או עזא במשריתא או די כוס מברא
למשריתא:

(ג) אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר
אוֹ־כֶשֶׁב אוֹ־עֵז בַּמַּחֲנֶה אוֹ אֲשֶׁר יִשְׁחַט מַחוּץ
לַמַּחֲנֶה:

פ"י < אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ־כֶשֶׁב • בַּמִּקְדָּשִׁין הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שְׁנֵאמַר: "לְהַקְרִיב קָרְבָּן". בַּמַּחֲנֶה • (זבחים קז)
חוץ לעזרה.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

הַכְּתוּב מְדַבֵּר, שְׁנֵאמַר - פְּסוּק ד.
"לְהַקְרִיב קָרְבָּן". בַּמַּחֲנֶה - חוץ
לְעִזְרָה - ו"במחנה" בולל מחנה לזיה.
ואין לומר ש"במחנה" הפונה למחנה
שכינה, אלא ששינה מקום שחיטתו,
כגון שחט עולה בדרום, יחא חיב,
משום ששנאמר אחר-כך: "או אשר
ישחט מחוץ למחנה", דמשמע מחוץ
לשלוש מחנות, מה להלן מיוחד שאינו
ראוי לשחיטת שום זבח, אף במחנה,
כגון במחנה לזיה, שאינו ראוי
לשחיטה לשום זבח (זבחים קז, ב ורש"י
שם). תורה ד

לֹבֶשֶׁן לְגִדְלָתוֹ, אֲלֵא כַּמְקִיִּים גְּזֵרַת
הַמֶּלֶךְ - תְּחִילָה מִפְּרֵשׁ רַש"י שֶׁהַפְּסוּק
מְדַבֵּר עַל עֲשִׂית אַהֲרֹן אֶת צוּוֵי ה'
כְּשֶׁהֲגִיעַ יוֹם הַכַּפּוּרִים, אֲבָל זֶה עֲדִין
לֹא מְבָאֵר לָשֵׁם מָה הוּצֵרָךְ הַכְּתוּב
לְכַתּוּב דְּבָר זֶה, וְלָכֵן מוֹסִיף לְבָאֵר
שֶׁבֵּא לומר לנו שאהרן לא לבש את
בגדי הזהב אלא כמקיים גזרת מלך,
וזהו "כאשר צוה ה'". ודבר זה מרגש
בעיקר ביום הכפורים, שכן ביום
הכפורים אהרן לבש והחליף בגדי
לבן לבגדי זהב כמה פעמים. תורה א
(ג) אֲשֶׁר יִשְׁחַט שׁוֹר אוֹ כֶּשֶׁב -
בַּמִּקְדָּשִׁין - שֶׁהַקְּדִישִׁים לָשֵׁם קָרְבָּן.

(לד) וַיַּעַשׂ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' וְגו' -
כְּשֶׁהֲגִיעַ יוֹם הַכַּפּוּרִים עָשָׂה כַּסֵּדֵר
הַזֶּה - כְּלוּמַר, אֵף שֶׁכָּל הַפְּרָשָׁה
נִאֲמָרָה לְמַחֲרַת רֵאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן,
כְּמִשְׁמַעוֹת הַלְשׁוֹן "אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי בְנֵי
אַהֲרֹן", הָרִי שֶׁפְּסוּק זֶה מְדַבֵּר עַל
מַעֲשֵׂה אַהֲרֹן בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים. וּבְזֶה
שׁוֹלַל רַש"י שְׂאִין הַפִּירוּשׁ שֶׁכִּיּוֹן
שֶׁקָּבַל עַל עֲצֻמוֹ לַעֲשׂוֹת מַעֲלָה עֲלֵיו
הַכְּתוּב כְּאִילוֹ עָשָׂאָה בַּעַת שְׁנַצְטוּהּ,
שֶׁהָרִי דְּבָר זֶה כְּבָר לְמַדְּנוּ בְּשִׁמּוֹת יב,
כח על הפסוק "וַיִּלְכּוּ וַיַּעֲשׂוּ", עֵינֵי שֶׁם
כְּרַש"י (ח"ב).

וְלִהְיֶיךָ שִׁבְחוּ שֶׁל אַהֲרֹן שְׁלֹא הָיָה

ד ולתבוע משפן זמנא לא איתיה לקרבא
קרבנא קדם יי קדם משפנא דיי דמא
יתחשב לגברא ההוא דמא אשד וישתיצי
אנשא ההוא מגו עמה :

(ד) ואל־פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהַקְרִיב קֶרֶבֶן
לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה דָּם יַחֲשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא
דָּם שִׁפָּךְ וְנִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עִמּוֹ :

כ"ז - דָּם יַחֲשֵׁב • כְּשׁוֹפֵךְ דָּם הָאָדָם, שְׁמַתְחִיב בְּנַפְשׁוֹ • דָּם שִׁפָּךְ • (ח"ט) לְרַבּוֹת אֶת הַזֹּרֵק דָּמִים בַּחוּץ •

ה בדיל די ניתון בני ישראל ית דבחייהון די
אנון דבחיין על אפי חקלא וניתנון לקדם
יי לתרע משפן זמנא לות פהנא ויכסון
נכסת קודשין קדם יי יתהון :

(ה) לְמַעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר
הֵם זֹבְחִים עַל־פְּנֵי הַשֹּׁדֶה וְהֵבִיִּימָם לַיהוָה אֶל־פֶּתַח
אֹהֶל מוֹעֵד אֶל־הַפֶּתַח וְזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה
אוֹתָם :

כ"ח - אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים • אֲשֶׁר הֵם רְגִילִים לְזִבְחָם •

ו ויזרוק פהנא ית דמא על מדבחא דיי
פתרע משפן זמנא ויסק תרבא לאתקבלא
ברעוא קדם יי :

(ו) וְזָרַק הַפֶּתַח אֶת־הַדָּם עַל־מִזְבֵּחַ יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֵלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַיהוָה :

~ נקודות משיחות קודש ~ (רשימות חוברת קמד)

וְזָרַק הַפֶּתַח אֶת הַדָּם (י, יז)

דָּם מְסוּמָל חַיִּית וְחַמְיָמוֹת ("כִּי נִפֵּשׁ הַבָּשָׂר בַּדָּם הִיא"), וְהוּא קָרֵב עַל הַמִּזְבֵּחַ לְרַמֵּז שֶׁהִלַּחט וְהִתְלַהֲבוּת יֵשׁ לְשִׁמּוֹר רַק
לְדַבְרִים שֶׁבִקְדָּשָׁה. וְלִכֵּן הַדָּם אֶסּוּר בְּאֲכִילָה, הֵינּוּ שְׂלֵא נִתֵּן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְדָם וּבָשָׂר כְּבָשָׂרוֹ שֶׁל גּוֹף יְהוּדִי, שֶׁקְדוּשׁ הוּא,
כִּינּוּ שֶׁהִלַּחט וְהִתְלַהֲבוּת בְּעֵינֵי הָעוֹלָם אֵינּוּ מְכֻרָח. מִה־שְׂאִיזֵן הַבָּשָׂר עֲצָמוֹ מְכֻרָח הוּא, שֶׁכֵּן נִתֵּן לְהַפֵּךְ אוֹתוֹ לְקִדְשָׁה.

ז וילא ידבחונו עוד ית דבחייהון לשדין די
אנון טען פתרייהון קים עלם פתי דא להון
לדרייהון :

(ז) וְלֹא־יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשַׁעִירִים אֲשֶׁר הֵם
זָנִים אַחֲרֵיהֶם חֶקֶת עוֹלָם תִּהְיֶה זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם :

כ"ט - לְשַׁעִירִים • לְשָׂדִים, כְּמוֹ (ישעיה יג כא) : "וּשְׁעִירִים יִרְקְדוּ־שָׁם" •

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(ה) אֲשֶׁר הֵם זֹבְחִים - "אֲשֶׁר הֵם"
רְגִילִים לְזִבְחָם - וְלֹא שֶׁזָּבְחוּ כְּבָר, שֶׁהָרִי
אוֹמֵר בְּהַמְשָׁךְ "וְזָבְחוּ .. לָהּ" ר"א
וגר"א. תורה ו
(ז) לְשַׁעִירִים - לְשָׂדִים - וְכֵן תִּרְגַּם
אוֹנְקֵלוֹס.
כְּמוֹ "וּשְׁעִירִים יִרְקְדוּ שָׁם" - יִשְׁעִיָּה
יג, כא. שָׂדִים (רש"י שם). וְרָאָה גַם
רש"י דְּבָרִים לֵב, יז: "שְׁעִירִים הֵם
שָׂדִים". וְרָאָה רש"י בְּרֻכּוֹת סב, א:
"שָׂדֵה שֶׁל בֵּית הַכֶּסֶף דּוֹמֵה לְשַׁעִיר,
וְעַלֵּיהֶם נֶאֱמַר וּשְׁעִירִים יִרְקְדוּ
שָׁם". תורה ח

הָאָדָם הוּא בְּמִיתָה בִּידֵי שְׂמַיִם, וְאֵילּוּ
כָּאֵן נֶאֱמַר "וְנִכְרַת", שֶׁפִּירוּשׁוֹ בְּרַת,
שֶׁבְּנֵי נִכְרְתִים וּמַת קוֹדֵם וּמִנּוּ כַּדְלֻקְמָן
בְּרש"י פְּסוּק ט. אִךְ מִזֶּה שְׂרש"י לֹא
פִירֵשׁ כָּאֵן אֶת "וְנִכְרַת" אֶלָּא רַק לְקַמֵּן
בְּפְסוּק ט, נִרְאֶה שֶׁלְדַעְתּוֹ "וְנִכְרַת"
הָאֱמֹר כָּאֵן אֵינּוּ בְּרַת אֶלָּא מִיתָה בִּידֵי
שְׂמַיִם. וְלִזֶּה מוֹרָה גַם דִּיק לְשׁוֹן רש"י
כָּאֵן: "מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ", "בְּנַפְשׁוֹ" בְּלֻבָּד,
וְלֹא בְּמִיתַת בְּנֵי.
דָּם שִׁפָּךְ - לְרַבּוֹת אֶת הַזֹּרֵק דָּמִים
בַּחוּץ - שְׂאֵם זָרַק דָּם קְדָשִׁים בַּחוּץ
"מִתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ". וּבְרש"י סְנֵהֲדִירִין לֵד,
ב "שֶׁהוּא בְּכַרְת". תורה ה

(ד) דָּם יַחֲשֵׁב - כְּ"שׁוֹפֵךְ דָּם הָאָדָם"
- בְּרֵאשִׁית ט, ו. וְכֵאֵילוּ כְּתוּב: דָּם אָדָם
יַחֲשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא, וּפִירוּשׁוֹ הַדָּם
שֶׁנִּשְׁפָּךְ מִהַבְּהֵמָה הִיא יַחֲשֵׁב לוֹ
כְּאֵילוּ שִׁפָּךְ דָּם הָאָדָם (ר"א). וְלַעֲנִין
הַקָּשֶׁר בֵּין שְׂפִיכַת דָּם הַבְּהֵמָה לְדָם
הָאָדָם, רָאָה בְּרֵאשִׁית ט, ה וּבְרש"י שָׁם:
"אֶף־עַל־פִּי שֶׁהִתְרַתִּי לָכֶם נְטִילַת נִשְׁמָה
בְּהַבְּהֵמָה, אֶת דְּמָכֶם אֲדַרוּשׁ .. מִיד
הַהוֹרָג [אֶת הָאָדָם] בְּמוֹיֵד וְאֵין עֵדִים".
וְכָאֵן שֶׁנֶּאֱסָרָה שְׁחִיטַת קְדָשִׁים בַּחוּץ,
הוֹשְׁנָה אִיסוּרוֹ לְאִיסוּר שְׂפִיכַת דָּם
הָאָדָם.
שְׂמַתְחִיב בְּנַפְשׁוֹ - אֶלָּא שֶׁבְשׁוֹפֵךְ דָּם

♦ יום שלישי ב' אייר ♦

(ח) ואלהם תאמר איש איש מביית ישראל ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה או זבח:

ח ולהזן תימר גבר גבר מבית ישראל ומן גיורא דיתגורון ביניכון די נסק עלתא או נכסת קודשיא:

ח"ז א אשר יעלה עלה • לתיב על המקטיר איברים בחוץ [עין גרא"ס] ששחט בחוץ, שאם שחט אחד והעלה חברו, שניהן חייבין (ת"כ. חולין קט) •

(ט) ואל פתח אהל מועד לא יביאנו לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו:

ט וולתרע משפן זמנא לא איתגה למעבד תהי קדם יי וישתיצי אנשא ההוא מעמה:

ח"ח ונכרת • זרעו נכרת וזמיו נכרתין •

(י) ואיש איש מביית ישראל ומן הגר הגר בתוכם אשר יאכל בלדם ונתתי פני בנפש האכלת את הדרם והכרתי אתה מקרב עמה:

י וגבר גבר מבית ישראל ומן גיורא דיתגורון ביניכון די ייכול כל דמא ואמן רוגזי באנשא דיכול לת דמא ואשיצי תהי מגז עמה:

ח"ט בלדם • לפי שנאמר: "בנפש יכפר", יכול לא יהא חייב אלא על דם המקדשים? תלמוד לומר: "בלדם". ונתתי פני • (ת"כ) פנאי שלי, פונה אני מכל עסקי ועוסק בו.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

(ח) אשר יעלה עלה - לתיב על המקטיר איברים בחוץ - כלומר, לאו דוקא עלה שהיא נקטרת בולה כליל, אלא אפילו "המקטיר אברים" בלבד חייב (רא"ס). וזה לומדים ב"תורת פהנים" ממה שנאמר "או זבח", אלא ששם הלשון "אימורין". ויש שגורסים גם ב"ש"י "אימורין" במקום "אברים".
כשוחט בחוץ - כלומר, אף שכבר נפסל הקרבן בשחיטה בחוץ, אותו המקריב חייב על הקרבה בחוץ, שכן הפסוק "אשר יעלה עלה או זבח" בא בהמשך לשחיטה בחוץ, ומתחיל בתיבות "ואליהם תאמר", לומר שאף שחטי חוץ שהעלן בחוץ חייב (רא"ס ע"פ זבחים קו, א ורש"י שם).
שאם שחט אחד והעלה חברו - שניהם חייבין - והוא הדין אם אדם אחד גם שחט וגם הקטיר, חייב שתיים (ספר הורחן). ומה שנקט רש"י בשני בני אדם, כי הכונה "חייב" הוא גם על חיוב כרת (אם עשה במוזד), ובאדם אחד הרי כבר נתחייב כרת בשחיטה (אבל ראה לעיל בפייאור שהשוחט בחוץ אינו חייב כרת אלא מיתה בידי שמים.

במיתה רגילה שהאדם מת ובגו ממשיך אחריו. וראה לעיל בפייאור לפסוק ד הטעם שפירש ענין זה רק כאן ולא לעיל שם, תורה י
(י) כל דם - לפי שנאמר - לקמן פסוק יא.
"בנפש יכפר", יכול לא יהא חייב אלא על דם המקדשים? - דם הקרבנות שהם מכפרים. וראה רש"י כריתות ד, ב שבתם הקדשים גופא מדובר בדם "שהנפש יוצאה בו, שמתכפר בו, שראוי לכפרה על המזבח, דהא כפרה כתיבא הקא .. והני הוא דראויין לכפרה".
תלמוד לומר: "כל דם" - לרבות דם חולין. וראה כריתות ורש"י שם: לרבות דם חולין ודם תמצית האברים של קדשים שאינם מכפרים.
ונתתי פני - פנאי שלי - מפרש "פני" מלשון "פנאי", משום שנאמר "ונתתי", ועל פנים ממש לא שיק לומר לשון נתינה, ולכן הוצרך לפרש שהכונה שיתן את הפנאי שלו באיש ההוא. כלומר שיעסוק רק בו. והטעם שהזכיר הכתוב לשון זה באכילת דם

וצריך עיון). ולכן הביא דוגמא משני בני אדם. או משום שנקט דוגמא על פי לשון הכתוב "איש איש", הרומזים לשני בני אדם. תורה ט
(ט) ונכרת - זרעו נכרת וזמיו נכרתין - ממה שנקט תחילה "זרעו נכרת" ורק אחר-כך "וזמיו נכרתין" משמע שזרעו נכרת בחייו דוקא. והטעם לכך, משום שזה ש"זרעו נכרת" אין זה עונש מצד "זרעו" אלא זהו עונש שלו כדי שילך ערירי, וכלשון הכתוב לקמן כ, כ: "ערירים ימותו", וכפירוש רש"י שם: "יש לו בנים קורבן, אין לו בנים מת בלא בנים". וראה גם רש"י בראשית יז, יד: "ונכרתה - הולך ערירי ומת קודם זמנו". וראה גם רש"י שבת כה, ריש עמוד ב: "כרת עדיפא דאית בה תרי חומרי: זמיו נכרתין, והולך ערירי". וצריך עיון קצת מלשון רש"י בתובות ל, ב: "כרת הוא זרעו נענשין". וכתב ה"גור ארני" שכרת פירושו כריתתה משרש החיים, ולכן גם פירוטיו [=בנין] נכרתים עמו, כמו שעוקרים את שרש האילן שגם הפירות נעקרים עם האילן, שלא כמו

יא ארי נפש בסרא בדמא היא ואנא יקבתה לכון על מדבחה לכפרא על נפשתיכון ארי דמא הוא על נפשא מכפרא:

(יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר בָּדָם הוּא וְאֲנִי נִתְּתִיו לָכֶם עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי־הֵדֵם הוּא בְּנֶפֶשׁ יִכְפֹּר:

ה"א < כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר • שֶׁל כָּל בְּרִיָּה, "בָּדָם הִיא" תְּלוּיָהּ, וּלְפִיכֶךָ נִתְּתִיו עַל הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל נֶפֶשׁ הָאָדָם; תְּבֵא נֶפֶשׁ וְתִכְפֹּר עַל הַנֶּפֶשׁ.

יב על פן אמרית לבני ישראל פל אנש מנכון לא ייכול דמא וגירא דיתגירון ביניכון לא ייכול דמא:

(יב) עַל־כֵּן אֶמְרָתִי לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־נֶפֶשׁ מִמֶּם לֹא־תֹאכַל דָּם וְהִגַּר הִגַּר בְּתוֹכְכֶם לֹא־יֹאכַל דָּם: כ"א < כָּל־נֶפֶשׁ מִמֶּם • לְהִזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים.

יג וגבר גבר מן בני ישראל ומן גירא דיתגירון ביניכון די צוד צידא חיתא או עופא די מתאכל ויישוד ית דמה ויכסנה בעפרא:

(יג) וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הִגַּר הִגַּר בְּתוֹכְם אֲשֶׁר יִצוּד צִיד חַיָּה אוֹ־עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל וְשִׁפְדָּה אֶת־דָּמֹו וְכִסְהוּ בַּעֲפָר:

ה"א < אֲשֶׁר יִצוּד • (ת"כ. חולין פד) אֵין לִי אֵלָא צִיד, אֲזִינן וְתַרְנַגְּוּלִין מַנִּין? תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "צִיד", מִכָּל־מְקוֹם. אִם כֵּן, לְמָה נֶאֱמַר: "אֲשֶׁר יִצוּד"? שְׁלֵא יֹאכַל בֶּשֶׂר, אֵלָא בְּהִזְמַנָּה זֹאת. אֲשֶׁר יֹאכַל • פֶּרֶט לְטִמְאִים.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

יצוד? שלא יאכל בשר אלא בהזמנה הזאת - כאילו הוא צד, שאינה מזומנת לו, כלומר לא יאכל בשר תדיר, שלא יעני (רש"י חולין פד, א). אֲשֶׁר יֹאכַל - פֶּרֶט לְטִמְאִים - שאינם צריכים ביסויו דם אף אם שחטו אותם, מפני שהם אינם ראויים לאכילה. ומה שמיעט רש"י מכיסויו דם בעלי חיים טמאים (וכדעת ר"מ בחולין פה, א), ולא בעל חיים טהור שנטרף (וכדעת חכמים שם), שהרי גם הוא אינו ראוי לאכילה, יש לומר משום שבפסוק כתוב "אֲשֶׁר יִצוּד צִיד חַיָּה או עוֹף אֲשֶׁר יֹאכַל", דְּהִינוּ שֶׁ"אֲשֶׁר יֹאכַל" מוסב על הצידה, ואם כן לפי פשוטו של מקרא מסתבר שבא למעט בעלי חיים טמאים, בין שהם אינם ראויים לאכילה משעת צידה, ואילו הטריפה נאסרת באכילה רק לאחר שחטיטה (ע"פ בנסת הגדולה י"ד, ד). תורה יד

ולפיכך - כלומר "ואני נתתיו", אינו ענין בפני עצמו, אלא זוהי תוצאה מהיות הנפש בדם, שמשום כך הדם מכפר על הנפש (רא"ם). "נתתיו .. על המזבח לכפר על" נפש האדם. תבוא נפש ותכפר על הנפש - והו פירוש הכתוב "כי הדם הוא בנפש כפר". תורה יב (יב) כָּל נֶפֶשׁ מִמֶּם - לְהִזְהִיר גְּדוּלִים עַל הַקְּטָנִים - שְׁכֵן "כָּל נֶפֶשׁ" מִשְׁמַעוֹ אֶפִּילוֹ קְטָנִים, וְכִינּוּן שְׁלֵא שִׁיף צִוּוּי יִשִּׁיר לְקַטְנִים, מוּבָן שֶׁבֵּא לְהִזְהִיר אֶת הַגְּדוּלִים שְׁלֵא לְהֶאֱכִיל אֶת הַקְּטָנִים דָּם. וְרֵאזָה רִש"י וּבְמוֹת קִיד, א שֶׁכָּל הַפְּסוּק מִיוֹתָר, וְנִדְרָשׁ לְעַנְּנוּ וְהַ בְּלִבְד. וְרֵאזָה גַם רִש"י פְּרִיתוֹת ד, ב. תורה יג (יג) אֲשֶׁר יִצוּד - אֵין לִי אֵלָא צִיד, אֲזִינן וְתַרְנַגְּוּלִין - שְׁהוּ נְצוּדִין וְעוֹמְדִין מְאֻלְהוּן (חולין פד, א). מַנִּין? תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "צִיד", מִכָּל־מְקוֹם. אִם כֵּן, לְמָה נֶאֱמַר "אֲשֶׁר

דוקא, והו מפני חומר איסור אכילת דם הקשורה בנפש, דְּכָר שֶׁנֶּאֱסָר אֶפִּילוֹ לְבָנֵי נֹחַ (הר"ב). פוּנָה אָנִי - תְּחִילָה כְּתֹב שֶׁ"פָּנִי" פִּירוּשׁוֹ "פָּנָאֵי שְׁלִי", אִךְ עֲדִין לֹא בְּרוּר מֵהַ הַקָּשֶׁר בֵּין "פָּנִי" לְ"פָּנָאֵי", וְלָכֵן הוֹסִיף שֶׁ"פָּנִי" הוּא מִלְשׁוֹן הַפְּנִית פָּנִים, שֶׁכְּתוּצָאָה מִכָּף נוֹצֵר "פָּנָאֵי". מִכָּל עֲסָקִי וְעוֹסֵק בּוֹ - רֵאזָה גַם רִש"י לְקַמֵּן ב, ג, כו, יז. רִש"י סוֹטָה ט, א. וְרֵאזָה רִש"י תְּהִלִּים לד, יז בְּשֵׁם מְנַחֵם: "פָּנִי - פָּנִים שֶׁל זַעֵם". בְּסִפְר הַזְּכָרוֹן גוֹרֵס כָּאֵן "בָּה" כִּי הַכֹּנְנָה עַל הַנֶּפֶשׁ תוֹרָה יא (יא) כִּי נֶפֶשׁ הַבֶּשֶׂר - שֶׁל כָּל בְּרִיָּה - פִּירוּשׁ "הַבֶּשֶׂר" - "בְּרִיָּה", מִשׁוּם שְׁאִין לְבֶשֶׂר נֶפֶשׁ, אֵלָא לְבְרִיָּה (גו"א), וְהוֹסִיף "כָּל בְּרִיָּה", לְכַלּוֹל מוֹקֵדְשֵׁין וְחוּלִין, כְּדִלְעִיל בְּרִש"י פֶּסוּק י. "בָּדָם הִיא" תְּלוּיָהּ - וְלֹא שֶׁהַנֶּפֶשׁ מוֹנַחַת בָּדָם, שֶׁהָרִי הַנֶּפֶשׁ הִיא רוּחָנִית, אֵלָא שֶׁקִּיּוּמָהּ תְּלוּי בָּדָם (רא"ם)

~ נקודות משיחות קודש ~ (על פי לקוטי שיחות חלק לו, עמוד 52 - מתוך 'לקראת שבת')

ביסוי הדם בחיי האדם

וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם אֲשֶׁר יָצוּד צִיד חַיָּה אוֹ-עוֹף אֲשֶׁר יֶאֱכַל וְשִׁפְרָה אֶת־דָּמּוֹ וְכִסְהוּ

בְּעֵפָר: (יז, יג)

צוּהוּ . . . לְכַסּוֹת כָּל דָּם בְּחַיָּה וְעוֹף כִּי לֹא יִתְקַרֵּב דָּמָם עַל הַמִּזְבֵּחַ, כִּי גַם בְּעוֹפּוֹת לֹא יִקְרַב מֵהֶם רַק שְׁנֵי מִיָּנִים בְּלֶבֶד וְגַם הֵם אֵינֶם נִשְׁחָטִים, אֲבָל בְּהֵמוֹת רֹב הַמִּצְוִיִּים נִשְׁחָטִים לְשֵׁם הַנִּכְבֵּד, וְדָמָם לְכַפֵּר וְאֵין רְאוּי לְכַסּוֹתוֹ. וְלֹא חֲשַׁשׁ לְכַסּוֹת דָּם הַחֹלִין בְּהֵמָה, כִּי אֵין חֹלִין בְּמִדְבָּר וְגַם אַחֲרֵי כֵן עַל הָרֹב יִצְוֶה. (רמב"ן בפרשתנו) וְיֵשׁ לְבָאָר הַעֲנִין בְּעִבּוֹדַת הָאֲדָם:

"דָּם" הוּא עֲנִין חַיִּיתוֹ, "הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ", וְתַכְלִיתוֹ הוּא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בְּעִנְיַי קְדוּשָׁה, שֶׁפֶל דְּבַר שֶׁבְּקְדוּשָׁה צְרִיכִים לַעֲשׂוֹתוֹ בְּחַיִּית וְהַתְּלַהּבוֹת גְּלוּיָה דְּנִקְא. מַה־שְּׂאִין־כֵּן בְּעִנְיַי חוּל - דְּבַרֵי הַרְשׁוֹת שֶׁל הָאֲדָם, צְרִיכִים לַעֲשׂוֹתָם בְּלִי חַיִּית, "בְּלֹא לֵב וְלֵב", ד"ק מְעַשִּׂיף יְהִי לְשֵׁם שְׂמִים" דְּנִקְא לֹא בְּשִׁבִיל הַנָּאֵת גּוּפוֹ, אֲלֵא כְּדִי לַעֲבֹד אֶת הַבּוֹרָא. וְזֶהוּ תוֹכַן מִצּוֹת כִּי־סוּי הַדָּם, שֶׁבְּעִנְיַי חֹלִין צְרִיכִים לְכַסּוֹת אֶת הַדָּם, שֶׁלֹּא יְהִיָּה נִיפֵר בְּהֶם חַיִּית. וְעַל־פִּי־זֶה יֵשׁ לְבָאָר הַטַּעַם שֶׁכִּי־סוּי הַדָּם צְרִיף לְהִיּוֹת בְּעֵפָר דְּנִקְא - כִּי עֵפָר מוֹרָה עַל שְׁפִלוּת וְהַכְּנָעָה וְ"אֲנֹכִי עֵפָר וְאֶפְרַי", "וְנִפְשִׁי כְּעֵפָר לְכָל תְּהִיָּה", וְכֹאֲשֶׁר הָאֲדָם עוֹסֵק בְּדְבַרֵי הַרְשׁוֹת, צְרִיף לַעֲוֹר בְּנִפְשׁוֹ הַבְּטוּל וְהַכְּנָעָה, לְהִיּוֹת חֶרֶד שֶׁלֹּא לְהַמְשִׁיף אַחַר תַּאֲוֹת הַלֵּב (לַעֲסוֹק בְּדְבַרֵי הַרְשׁוֹת בְּשִׁבִיל הַנָּאֵת הַגּוּף), אֲלֵא כֵּל כְּפָנָתוֹ תְּהִיָּה רַק לְשֵׁם שְׂמִים. אֲךָ כֹּאֲשֶׁר הָאֲדָם חָדוּר כּוּלוֹ בְּקְדוּשָׁה, וְגַם דְּבַרֵי הַרְשׁוֹת שֶׁלוֹ הֵם חֶלֶק מִעִבּוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁלוֹ, מוֹכֵן שֶׁגַם עֶסְקֵי הַחֹלִין שֶׁלוֹ כּוֹלִים לְהִיּוֹת בְּחַיִּית וְהַתְּלַהּבוֹת, וְאֵין צְרִיף לְכַסּוֹת הַדָּם כִּי־נִין שֶׁחַיִּית שֶׁלוֹ הִיא בְּקְדוּשָׁה שֶׁבְּדְבַר, וְתוֹ לֹא. וְזֶה נִרְמַז בְּזֶה שֶׁבְּהֵמַת חֹלִין אֵינָה צְרִיכָה כִּי־סוּי דָּם, מֵאַחַר שֶׁרֹב מִיָּנֵי בְּהֵמַת רְאוּיִין לְמִזְבֵּחַ.

(יז) כִּי־נִפְשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא וְאָמַר לְבַנְיָ יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל־בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נִפְשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא כָּל־אֲכִלְיוֹ יִפְרֹת:

יִד אֲרִי נִפְשׁ כָּל בְּסָרָא דְמָה בְּנִפְשָׁה הוּא וְאֲמַרִיתָ לְבַנְיָ יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל בְּסָרָא לֹא תִיכְלוּן אֲרִי נִפְשׁ כָּל בְּסָרָא דְמָה הִיא כָּל דִּיכְלִינָה יִשְׁתִּיבִי:

כִּי־סוּי דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא • דָּמוֹ הוּא לוֹ בְּמָקוֹם הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָה בּוֹ. כִּי־נִפְשׁ כָּל־בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא • הַנֶּפֶשׁ הִיא הַדָּם. 'דָּם' וְ'בֶשֶׂר' לְשׁוֹן זָכָר. 'נִפְשׁ' לְשׁוֹן נִקְבָּה.

(טו) וְכָל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטִרְפָּה בְּאֶזְרַח וּבְגֵר וְכֶבֶד בְּגֵרָיו וְרִחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד־הָעֶרֶב וְטָהַר:

טו וְכָל אֲנָשׁ דִּי יִיכּוֹל נִבְלָא וְחִבְרָא כִּי־צִיבָא וּבְגֵיזָרָא וְיִצְבַּע לְבוּשׁוֹהֵי וְיִסְחִי כִּמְיָא וְיִהִי מְסָבָא עַד רִמְשָׁא וְיִדְבִּי:

כִּי־סוּי אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטִרְפָּה • בְּנִבְלַת עוֹף טְהוֹר דְּבַר הַכְּתוּב, שְׂאִין לָהּ טָמְאָה אֲלֵא בְּשַׁעַת שְׁנִבְלַת בְּבֵית הַבְּלִיעָה. וְלִמְדָךְ כָּאֵן, שֶׁטָמְאָה בְּאֲכִילָתָהּ וְאֵינָה מְטָמְאָה בְּמַגֵּעַ, וְ"טִרְפָּה" הָאֶמּוּרָה כָּאֵן, לֹא נִכְתְּבָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה.

אשל אברהם - הרב אלאשוילי

"נִפְשׁ" תורה טו (טו) אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטִרְפָּה - בְּנִבְלַת עוֹף טְהוֹר דְּבַר הַכְּתוּב, שְׂאִין לָהּ טָמְאָה אֲלֵא בְּשַׁעַת שְׁנִבְלַת בְּבֵית הַבְּלִיעָה - מַה־שְּׂאִין־כֵּן נִבְלַת בְּהֵמָה אוֹ חַיָּה יֵשׁ לָהֶם טוּמְאָת מַגֵּעַ, כְּדִלְעִיל ה, ב. וְלִמְדָךְ כָּאֵן שֶׁמְטָמְאָה בְּאֲכִילָתָהּ וְאֵינָה מְטָמְאָה בְּמַגֵּעַ - שְׁכַתוּב "אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה .. וְכִבְּסָ בְּגֵדָיו וְגו'", וְלֹא כַתוּב "אֲשֶׁר תִּגַּע" (רא"ס). וְרָאָה גַם רַש"י

כִּי נִפְשׁ כָּל בֶּשֶׂר דָּמוֹ הוּא - ה"נִפְשׁ" ה"יֵא" הַדָּם - כְּלוּמַר, "הִיא" מוּסָב עַל הַנֶּפֶשׁ, וְלֹא עַל הַדָּם שֶׁהוּא לְשׁוֹן זָכָר. וְכִדְלִקְמֵן (ספר הזכרון). דָּם וּבֶשֶׂר לְשׁוֹן זָכָר - וְלָכֵן נֶאֱמַר "דָּמוֹ", בְּלִשׁוֹן זָכָר, וּמוּסָב עַל הַבֶּשֶׂר, וּפִירוּשׁוֹ הַדָּם שֶׁל הַבֶּשֶׂר. וְכֵן נֶאֱמַר "דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא", בְּלִשׁוֹן זָכָר, כִּי "הוּא" מוּסָב עַל "דָּמוֹ". נִפְשׁ לְשׁוֹן נִקְבָּה - וְלָכֵן נֶאֱמַר "דָּמוֹ הִיא", בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה, כִּי "הִיא" מוּסָב עַל

דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא - "דָּמוֹ" ה"יֵא" לוֹ בְּמָקוֹם הַנֶּפֶשׁ - זֶהוּ פִירוּשׁ "בְּנִפְשׁוֹ", בְּמָקוֹם הַנֶּפֶשׁ, וְלֹא כַתב "נִפְשׁוֹ", וּבְמָקוֹם זֶה הוֹסִיף תִּיבַת "לוֹ". שֶׁהַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָה בּוֹ - תַּחֲלִילָה פִירוּשׁ אֶת הַכְּתוּב עֲצָמוֹ, וְכַעַת מְפָרֵשׁ אֶת הָעֲנִין. וְכִי־נִפְשׁ לְעִיל: "כִּי נִפְשׁ הַבֶּשֶׂר בְּדָם הִיא", שֶׁהַנֶּפֶשׁ תְּלוּיָה בְּדָם, וְכָאֵן אָמַר לְהִיפֵף "דָּמוֹ בְּנִפְשׁוֹ הוּא", לָכֵן הוֹצֵרָף לְפָרֵשׁ שֶׁהַכְּנָעָה גַם כָּאֵן לְאוֹתוֹ דְּבַר (רא"ס).

שיעור יומי ליום שלישי ב' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יה - פרשת אחרי-קדושים מה

אֵלָא לְדַרְשׁ. וְכֵן שְׁנִינוּ: כִּכּוּל תְּהֵא נִבְלַת עוֹף טְמָא מְטַמְּאָה בְּבֵית הַבְּלִיעָה? תְּלַמּוּד לֹמַר "טְרַפָּה" - מִי שֵׁשׁ בְּמִינוֹ טְרַפָּה. יֵצֵא עוֹף טְמָא, שְׂאִין בְּמִינוֹ טְרַפָּה.

(טו) וְאִם לֹא יִכְפֹּם וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֵץ וְנִשְׂא עֹנֹו: פ טו וְאִם לֹא יִצְבַּע וּבִסְרָה לֹא יִסְחִי וּיִקְבַּל חוֹבָה:

כִּי־א וְנִשְׂא עֹנֹו • אִם יֵאָכַל קֹדֶשׁ אוֹ יִכְנַס לְמִקְדָּשׁ, חָיִב עַל טְמָאָה זוֹ כְּכֹל שְׂאָר טְמָאוֹת. וּבִשְׂרוֹ לֹא יִרְחֵץ וְנִשְׂא עֹנֹו • עַל רְחִיצַת גּוֹפוֹ עֲנוּשׁ פְּרַת, וְעַל כְּבוֹס בְּגָדִים בְּמִלְקוֹת.

יה (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: א ומליל יי עם משה למימר:

(ב) דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ב מלל עם בני ישראל ומימר להון אנא יי אלהיכם:

כִּי־א אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֲנִי הוּא שְׂאמַרְתִּי בְּסִינֵי (שמות ט): "אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ", וְקִבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם מַלְכוּתִי, מַעֲתָה קִבְּלוּ גְזוּרֹתַי. רַבִּי אוֹמֵר: גְּלוּי וְדוּעַ לְפָנָיו שְׁסוּפֵן לְנִתְק בְּעֲרִיּוֹת בִּימֵי עֲזָרָא, לְפִיכָף פֹּא עֲלֵיהֶם בַּגְּזָרָה: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" - דְּעוּ מִי גּוֹזֵר עֲלֵיכֶם, דִּין לְהַפְרַע וְנֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׂכָר.

אשל אברהם - הרב אלעזר שנייד

מַעֲתָה קִבְּלוּ גְזוּרֹתַי - מה שהוצרך לומר להם הקדמה זו כאן, אף שגם לפני כן נאמר להם גזירות הרבה, יש לומר משום שענין הפרישה מעריות היה בעיניהם מהגזירות היותר קשות לקבלן, וכמובא ברש"י במדבר יא, י על הפסוק "בוכה למשפחותיו", "על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם". רבי אומר: - תורת כהנים על הפסוק. גלוי ודוע לפניו שסופן לנתק בעריות - להתחבר ולהדבק בעריות. בדרך כלל נתוק ענינו פירוד, אף לפעמים משתמשים בו במשמעות של חיבור, כגון לאו הניתק לעשה, או אשם הניתק לרעה, שענינו נתוק ממצב אחר וחיבור למצב אחר. וב"תורת מנחם" כתב שגם כאן משמעו פירוד, ופירושו שעל-ידי העריות נעשו נפרדים מהקדוש-ברוך-הוא.

בימי עזרא - ראה עזרא פרקים ט"י לפיכך פא עליהם בגזרה: "אני ה' אלהיכם", דעו מי גוזר עליכם - זהו פירוש "אני", שפיון שזו גזירתו של הקדוש-ברוך-הוא, אתם צריכים לקיימה (ע"פ הרב). דין להפרע - למי שעובר על גזירותיו. זהו פירוש "אלהיכם", שהרי אין "אלהים" אלא דין [ראה רש"י שמות כ, א] [רא"ש]. וראה גם רש"י במדבר טו, מא: "אלהיכם - נאמן להפרע".

יכנס למקדש - ולא שישא עונו על שלא טבל (ספר הזכרון). חייב על טמאה זו - עונש פרת. ואזרה על כך נאמרה לקמן כב, ח. ראה שם ברש"י. ככל שאר טמאות - שהם בכרת. בין שטומאקותה רק בבית הבליעה, ולא במגע כשאר הטומאות, הונוק לכתוב שגם בטומאה זו הוא בכרת. ובשרו לא ירחץ ונשא עונו - על רחיצת גופו - אם לא טבל ונכנס למקדש. ענוש פרת, ועל כבוס בגדים - אם טבל גופו אף לא טיהר בגדיו, ונכנס בהם למקדש (המפרש בתרי"ם). או שזרקם למקדש (רא"ש).

במלקות - הלימוד הוא מיתור תיבת "ובשרו", שהרי בתחילה כתב "וכבס בגדיו ורחץ במים", ומשמע שלענין העונש חלוק טבילת הגוף מפיבוס בגדים, והכתוב "ונשא עונו" מוסב רק על "ובשרו לא ירחץ" (גרא). תורה א (ב) אני ה' אלהיכם - "אני" הוא שמות כ, ב. וקבלתם עליכם מלכותי - ראה רש"י שם כ, א: "שהיו עונין על הן הן". וראה גם רש"י דברים לב, י שבני ישראל קבלו עליהם במתן תורה "מלכותו ועלו".

לקמן כב, ח: "שאין לה טומאת מגע ומשא אלא טומאת אכילה בבית הבליעה". [אף צריך עיון, הטעם שהשמיט כאן "משא". וראה לשון רש"י לעיל יא, מ "בלא משא" ובביאור שם]. וראה גם רש"י שבועות ז, ב: "שאינו מטמא בנגיעה אלא בבית הבליעה על-ידי אכילה, דכתיב אשר תאכל נבלה וטרפה וכבס בגדיו, ומוקמינן לה בנבלת עוף שהור ב'תורת כהנים', ואמרינן התם יכול תטמא במגע? תלמוד לומר (לקמן כב, ח) לטמאה בה, אין לה אלא האמור בה, שאין לה טומאה אלא אכילתה". וראה עוד רש"י לעיל יא, מ.

ומטרפה האמורה כאן, לא נכתבה אלא לדרש - האי טריפה קרא יתירא הוא לדרשא כדלקמן, שאי אפשר לשמעו כמשמעו שיהא טריפה מטמא בבית הבליעה מחיים אם טריפה חיה, ואם אינה חיה בכלל נבילה (רש"י זבחים טו, א).

וכן שנינו - תורת כהנים. וזבחים טו, ב. יכול תהא נבלת עוף טמא מטמאה בבית הבליעה? תלמוד לומר: "טרפה", מי שיש במינו טרפה, יצא עוף טמא שאין במינו טרפה - שלא שיק בהם איסור טריפה. ראה גם רש"י לקמן כב, ח. וזבחים ע, א. תורה טו (טו) ונשא עונו - אם יאכל קדש או

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יב עמ' 89)

רבי אומר . . שסופן לנתק בעריות בימי עזרא (רש"י יח, ב) בדרך הפשט קשה לומר שכונת הכתוב היא למאדע שיארע זמן רב אחר כך, וכדי לתרץ קצת קשי זה אומר רש"י דבר בשם אומרו. דהנה, רבי סדר וכתב את המשנה, ואף שדברים שבעל-פה אסור לאמון בכתב, התיירו זאת משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך". הרי שרבי מפרש פסוק שאמר דוד על זמן פתיבת המשנה; ואף כאן אזיל לשיטתיה ומפרש שכונת הכתוב היא לזמן עזרא.

~ נקודות משיחות קודש ~ (יעוין לקוטי שיחות חלק יב, עמוד 83 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

'קבלו גזרותי' גם בשמנוגדות לשכל

דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אני יהוה אלהיכם:

אני הוא שאמרת בסיני אנכי ה' אלקיך וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזרותי (יה, ב. ובפירוש רש"י). וצריך ביאור, לכאורה תוכן קבלת המלכות ("קבלתם עליכם מלכותי") הוא שמקבל על עצמו כל מה שיצוהו המלך, כולל גם גזירות, ומדוע אם כן מחלק רש"י "קבלתם עליכם מלכותי (ובנוסף לך) מעתה קבלו גזרותי"? והביאור בזה: יש מקום לומר שבקבלת מלכות שמים, שקבלו בני ישראל בהר סיני, קבלו רק מצות המובנות בשכל, או לכל הפחות שאינן מנגזרות לשכל, אבל לא קבלו גזירות שמנוגדות לשכל. ולכן, לפני שהקב"ה צוה על העריות שהם בגדר גזרה המנוגדת לסברה המתבקשת, הזהירם על קבלת הגזרות. והטעם ש'עריות' הן בגדר גזרה הוא:

תכלית הנשואין הוא "פרו ורבו", ועד שנעשים ל"בשר אחד" בתולדותיהם, ועל כן מובן שיש שלמות בזה כאשר האשה היא "שאר בשרו" של האיש. ובפרט דחזינו שכל קיום העולם תלוי בכך שבני אדם הראשון התחננו עם אחיותיהם, ואף ביעקב מצינו שנשא אחיות והיתה מטתו שלמה, וכן עמרם נשא דודתו, ונולדו אהרן מרים ומשה. אם-כן נמצא שהסברה נותנת פי קרבה בנישואין צריכה להיות מעלה ולא איסור, ומובנת "גזירה" בכך ש"איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו וגו'", ולכן הקדימה התורה "אני ה' אלקיכם" - מעתה קבלו גזירותי.

ג כעובדי עמא דארעא דמצרים די יתבתון בה לא תעבדון וכעובדי עמא דארעא דכנען די אנא מעל יתכוון תמן לא תעבדון ובנימוסיהון לא תהכוין :

(ג) כמעשה ארץ-מצרים אשר ישבתם-בה לא תעשו וכמעשה ארץ-כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם לא תלכו:

רש"י <כמעשה ארץ-מצרים> • מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים מקלקלים מפל האמות, ואתו מקום שישבו בו ישראל מקלקל מן הכל. אשר אני מביא אתכם שמה • מגיד שאותן עממין שכבשו ישראל, מקלקלים יותר מכלם - ולכן לא הסתפק הכתוב לומר "כמעשה ארץ כנען", אלא הוסיף "אשר אני מביא אתכם שמה" (תרי"ג). בלומר, ארץ כנען הוא שם כללי של כל שבע האומות, שמעשיהן מקולקלים בכללות מפל האומות, ובתוף ארץ כנען גופא אותן אומות שישראל כבשו בפועל מתוף השבע אומות, מעשיהן מקולקלים יותר מכולן, אף מארץ גושן. בלומר, המקום "אשר אני מביא אתכם שמה" הוא יותר מקולקל מהמקום "אשר ישבתם בה". ולכן הוצרך להזהירם

אשל אברהם - הרב אלאשילי

אשר אני מביא אתכם שמה - מגיד שאותן עממין שכבשו ישראל מקלקלים יותר מכלם - ולכן לא הסתפק הכתוב לומר "כמעשה ארץ כנען", אלא הוסיף "אשר אני מביא אתכם שמה" (תרי"ג). בלומר, ארץ כנען הוא שם כללי של כל שבע האומות, שמעשיהן מקולקלים בכללות מפל האומות, ובתוף ארץ כנען גופא אותן אומות שישראל כבשו בפועל מתוף השבע אומות, מעשיהן מקולקלים יותר מכולן, אף מארץ גושן. בלומר, המקום "אשר אני מביא אתכם שמה" הוא יותר מקולקל מהמקום "אשר ישבתם בה". ולכן הוצרך להזהירם

(ג) כמעשה ארץ מצרים - מגיד שמעשיהם של מצריים ושל כנעניים - וכמו שאומר "וכמעשה ארץ כנען". מקלקלים מפל האמות - לכן הוזכיר רק אותן מפל האומות. ואתו מקום שישבו בו ישראל - ארץ גושן. מקלקל מן הכל - ולכן מדיגיש הכתוב "אשר ישבתם בה" (תרי"ג). בלומר ארץ מצרים וארץ כנען מקולקלים בכללות מפל האומות, ובארץ מצרים גופא ארץ גושן מעשיה מקולקלים יותר מכל ארץ מצרים, וממילא מובן שמעשיה מקולקלים גם מארץ כנען.

ונאמן לשלם שכר - למקיימים גזירותיו. וזה פירוש "אני ה'", שהרי שם הנה מורה על מדת הרחמים (רא"ש). ובטעם שהקדים "דין להפרע" לפני "נאמן לשלם שכר", יש לומר משום שזהו המשפך של "אני" שמשמעו "דעו מי גזור עליכם", ומזה מובן שתחילה אמר להם העונש למי שעובר על גזירותיו, ואחר-כך השכר למי שמקיים. ולהעיר שלפעמים מצינו ש"אני ה'" נדרש "נאמן להפרע", כשהוא אמור אצל עונש (כמובא ברש"י שמות ו, ב), ולפעמים "אני ה' אלהיכם" כולו נדרש "דין להפרע" בלבד (ראה רש"י לקמן יט.

א. תורה ג

והטעם דהציווי על העריות נקרא "גזירה":

דבר מובן הוא, שבנוגע לנישואין, מעלת היוחסין תופסת מקום חשוב ועיקרי, ובפרט כשהבא להשתדף הוא בר יחוס נעלה. וכמו שלמדנו וראינו שהתורה האריכה ביוססה של אשת אהרן, שנישא את "אלישבע בת עמינדב אחות נחשון" - לבאר שהיתה מצויינת ביוססה, בהיותה (בת עמינדב וגם) אחות נחשון [וכדפירש רש"י: "מפאן למדנו, הנושא אשה צריך לבדוק באחיה"]; וכן אברהם כששלח את אליעזר לקחת אשה לבנו ליצחק, אמר לו "כי אל ארצי ואל מולדתי תלך ולקחת אשה לבני ליצחק", כי בנות ארצו ומולדתו מיוחסות הן, בהיותן ממשפחת אברהם. ולפי זה, הסבך נותנת שהשידוך הכי טוב לאיש המיוחס הוא - ממשפחתו, וכל הקרוב אליו יותר, הגון ומתאים יותר לענן השידוך.

ובכלל ועיקר: תכלית הנישואין הוא שיהיה פרו ורבו, ונעשו ל"בשר אחד" - בגלדיהם, הרי מובן שזהו בשלימות יותר כשהאשה היא שאר בשרו של האיש. ובדיני עריות נהפוך הוא. והתחלתם: איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו גו'! ועוד: ברא הקב"ה את העולם באופן שקיימו היה תלוי בזה שבני אדם הראשון ישאו אחיות שלהם, יעקב נשא אחיות והיתה מטתו דוקא שלימה, עמרם נשא דודתו ונולדו מרים אהרן ומשה, שעליפי כל זה - האיסור ד"כל שאר בשרו" הרי הוא על־דרך פירוש רש"י בענן העקידה "אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, וחרת ואמרת קח נא את בנה, עכשיו אתה אומר לי אל תשלח ידך אל הנער". לכן בא ציווי מיוחד על קבלת ה"גזירות" בכללות, ואחר־כך בא הציווי על ה"גזירה" הפרטית, על העריות.

(ה) את־משפטי תעשו וא־תחקתי תשמרו ללכת בהם אני יהוה אלהיכם:

כ"י א־את־משפטי תעשו • אלו דברים האמורים בתורה במשפט, שאלו לא נאמרו, היו כדאי לאמרן. וא־תחקתי תשמרו • דברים שהם גזרת המלך, שיצר הרע משיב עליהם: 'למה לנו לשמרן?' ואמות העולם משיבין עליהן, כגון: אכילת חזיר ולבישת שעטנז וטהרת מי חטאת, לכך נאמר: "אני ה'", גזרתי

אשל אברהם - הרב אלשוילי

העולם יותר משאר בעלי חיים הטמאים, ראה ישעיה סה, ה: "האוכלים בשר החזיר", שם סו, יו: "אוכלי בשר החזיר" (חריב). ולבישת שעטנז - וכן הוא ברש"י בראשית שם ושמות שם. וראה רש"י לקמן יט, יט שגם בלאי בהמה וכלאי זרעים בכלל החקים, והטעם שלא הזכירם כאן יש לומר, משום שבמצוות אלו יצר הרע ואומות העולם לא טוענים כלפי ישראל, כי כלפי חוץ לכאורה יש בהן טעם מסוים, כיון שיש בהן התערבות במעשה הבריאה, כמו שכתב הרמב"ן לקמן שם. אבל להעיר מרש"י משלי כה, ב וקהלת ב, ג שמופיר גם את בלאי הפך בין המצוות שאומות העולם טוענים כלפי ישראל.

וטהרת מי חטאת - ברש"י שמות שם כתב: "ופרה אדומה וכיוצא בהם". וראה רש"י במדבר יט, ב בקשר לפרה אדומה: "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, לומר: מה המצוה

- כגון גזל ושפיכות דמים (רש"י בראשית כו, ה). "משפטי", משמע דברים המזשירים, שהדין נותן לעשותו (רש"י יומא טו, ב). ובבראשית שם הם נקראים "מצוות", וברש"י שם: "מצוות - דברים שאילו לא נכתבו, ראויין הם להצטוות".

וא־תחקתי תשמרו - דברים שהן גזרת המלך - "חוק", משמע שאינו אלא גזירת מלך (רש"י יומא שם). בלא שום טעם (רש"י שמות טו, כו), אלא גזירת המלך וחקותיו על עבדיו (רש"י בראשית שם).

שיצר הרע משיב עליהם למה לנו לשמרן - יצר הרע משיב עליהן תשובה, להטעות את ישראל, ולומר שהתורה אינה אמת, כי מה תועלת בכל אלו (רש"י יומא שם). וראה גם רש"י שמות טו, כו: "ויצר הרע מקנטר עליהם מה איסור באלו, למה נאסרו".

ואמות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר - הכונה לכל איסורי אכילת בעלי חיים טמאים. ומה שהופיר דוקא חזיר, מפני שאכילת חזיר היא דבר מצוי ושכיח אצל אומות

שלא ילכו בחקותיהם. ובחקותיהם לא תלכו - מה הניח הכתוב שלא אמר? אלא אלו נמוכות שלהן, דברים החקוקין להם, כגון טרטיאות - פלטי מלכים ושלטונים (רש"י כתובות ה, א). וכל דבריהן כשהן נאספין לשחוק וללצון (רש"י ע"ז יח, ב).

ואצטדיאות - מקום שמגנחין את השור (רש"י ע"ז יח, ב). שמנגח והורג אנשים, ושחוק הוא להם (רש"י שם טו, א). ולכן הוהיר בלשון "לא תלכו", שלא ילכו למקומות אלו (משכיל לדוד).

רבי מאיר אומר: - 'תורת פהנים'. אלו דרכי האמורי - נחוש הוא, ואסורים משום 'ובחקותיהם לא תלכו' (רש"י שבת טו, א). ויש לומר שלכן נאמר בלשון הליכה, שהכונה להליכה "בדרכי האמורי".

שמנו חכמים - שבת טו, א.ב. תורה ד (ד) את משפטי תעשו - אלו דברים האמורים בתורה במשפט - בדין. שאלו לא נאמרו, היו כדאי לאמרן

עליכם, אי אתם רשאים להפטר!. ללכת בהם. אל תפטר מתוכם, שלא תאמר: למדתי חכמת ישראל, אלך ואלמד חכמת האמות.

(ה) ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בהם אני יהוה: ם

שמרתם את חקתי. לרבות שאר דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם (ת"ט). דבר אחר: לתן שמירה ועשיה לחקים, ושמירה ועשיה למשפטים, לפי שלא נתן אלא עשיה למשפטים ושמירה לחקים. וחי בהם. לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת!. אני ה'. נאמן לשלם שכר.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התועודיות ח"ב ע' 288, ע"פ ביאורי החומש)

ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם (יה, ה) וחי בהם - לא שימות בהם (תורת כהנים)

יש לתמוה: מאחר שנאמר בכתוב במפרש "וחי בהם" - מה מוסיף על כך המדרש במלים "לא שימות בהם"? ויש לפרש, שפונת המדרש להזהיר את האדם ש"לא ימות" אפילו מרב התלהבות ודבקות בקב"ה עד פלות הנפש - כפי שארע לבני אהרן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת אחרי. שבת הגדול, י"ב ניסן, התשכ"ז)

הלשון שמירה - פירושו (גם) מלשון המתנה, כפי שה'בן חמש למקרא' זכר פירוש רש"י בפרשת וישב על הפסוק "ואבי שמר את הדבר", "היה ממתין ומצפה מתי יבוא". וכיון שהכתוב מדייק לומר "ושמרתם את חקותי", בלשון שמירה דוקא - יש בזה גם המשמעות של המתנה וציפיה, שזה מורה על החיות וההתלהבות ("קאך") והעריבות ("געשמאק") שצריכה להיות בדבר. וזהו מה שמסיים רש"י בפירוש הפסוק "ואת חקותי תשמרו", דקאי על "דברים שהן גזירת המלך כו'", "אי-אתם רשאים ליפטר", וכן בהמשך הכתוב: "ללכת בהם", "אל תפטר מתוכם, שלא תאמר למדתי חכמת ישראל, אלך ואלמד חכמת האומות" - שלא מדובר כאן אודות עצם הלימוד והקיום, אלא אודות החיות וההתלהבות בזה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(באר מים חיים).
דבר אחר: לתן שמירה - שמירה ענינה אזהרה שאין רשאים להפטר מהם, כלשון רש"י בפסוק שלפניו.
ועשיה - כמשמעו.
לחקים - שכתוב בהמשך הפסוק: "אשר יעשה אותם", והפונה גם על חוקים שהזכירו בתחילת הפסוק (רא"ם).
ושמירה ועשיה למשפטים - שכתוב "ושמרתם את חקותי ואת משפטי".
לפי שלא נתן אלא עשיה למשפטים - "את משפטי תעשו".
ושמירה לחקים - ואת חקותי תשמרו.
וחי בהם - לעולם הבא, שאם תאמר בעולם הזה, והלא סופו הוא מת, אני ה' - נאמן לשלם שכר. - ואיזה שכר המצות (רא"ם). ואפילו אם יאריך ימים, איזה מתן שכר המצות שעושה בזקנותו (באר בשדה). תורה ו

רש"י ריש פרשת ברוך: "אם ברוך תלכו, שתהיו עמלים בתורה". אך כאן משמעו בעיקר לשלילה, שלא יפטר עצמו מלימוד התורה וילך ללמוד חכמות אחרות, משום ש"תשמרו" מוסב גם על "ללכת בהם", ו"תשמרו", הרי כבר פירש לעיל: "אי אתם רשאים להפטר, וממילא כאן פירושו: אין לכם להפטר מתוכם. ונקט בלשון יחיד: "אל תפטר", משום שהאזהרה היא לכל אחד ואחד שלמד כבר את חכמת ישראל, ולא שיהיה בזה לשון רבים. תורה ה
(ה) ושמרתם את חקתי וגו' - לרבות - שהרי כבר אמר בפסוק שלפניו: "את משפטי תעשו ואת חקותי תשמרו", ומה בא הפסוק להוסיף כאן? לכן פירש: "לרבות כו'".
שאר דקדוקי הפרשה, שלא פרט הכתוב בהם - ונאמרו למשה בעל-פה

הזאת? ומה טעם יש בה? לפיכך כתב בה דקה, גזירה היא מלפני ואין לה רשות להרהר אחריה".
לכך נאמר: "אני ה'" - "אני ה'" "א-חקותי" קאי, דמיניהו סליק, "את חקותי תשמרו", "אני ה'" חקתיים גזרתים (רש"י יומא שם).
גזרתי עליכם, אי אתם רשאים לפטר - וזהו פירוש "תשמרו", שענינו אזהרה (ראה רש"י שמות כג, יג), כלומר שלא יפטר מהחקים.
ללכת בהם - אל תפטר מתוכם - כי על השמירה כבר צוה, ומה מוסיף "ללכת בהם", אלא שתמיד ילך בהם, שלא יפטר מהם (גרא).
שלא תאמר: למדתי חכמת ישראל, אלך ואלמד חכמת האמות - נראה שלומד כל זה מדייק הלשון "ללכת בהם", כי "בהם" פירושו "בתוכם", ללכת בתוכם ללמוד תורה, שהלומד תורה הרי הוא הולך בתוכה [וראה גם

יהודי יכול לטעון: כיצד יכולים לדרוש ממנו שתהיה לו חיות והתלהבות ("ער זאל זיך קאכן") ב"חוקים" שאין עליהם טעם?! - הוא יכול לעסוק בלהט ולדבר עם גוים רק אודות "משפטים", שמוזכרים על-פי שכל, ובלשון הכתוב: "כי היא חקמתכם ובינתכם לעיני העמים"; אבל לא בנוגע לחוקים. ואדרבה - טוען הוא - להרעיש בנוגע ל"חוקים" הרי זה חילול השם!...

ועל זה אומרים לו: "אי-אתה רשאי להפטר"; עליך לעסוק מתוך חיות ולהט גם בענין החוקים. ובהסיפור הידוע, שכאשר כ"ק מו"ח אדמו"ר לקח "מלמד" עבור בנותיו, טען המלמד שילמד עמהם רק ענינים שעל-פי שכל, אבל לא יספר להם אודות ענינים שהם למעלה מהשכל והטבע, כמו סיפורים מבהילים מהבעל-שם-טוב ואדמו"ר הזקן וכו'. ואמר לו אדמו"ר נשמתו-עדן, שאין לעשות פו, אלא מייד בהתחלת החינוך צריך להדגיש את היסוד - שהקב"ה משדד את המערכות על-ידי ענינים שהם למעלה מהטבע.

וכן הוא בנדון-דין - שצריך להיות חיות ולהט ולהכריז ברחובות ("שרייען אין די גאסן") אודות ענין ה"חוקים" שהם למעלה מן השכל.

וזהו גם תוכן הפירוש "ליתן שמירה ועשייה לחוקים ושמירה ועשייה למשפטים" - שהקיום של חוקים ומשפטים צריך להיות באופן שורה, וכמובאר הפתגם של כ"ק מו"ח אדמו"ר, שגם המצוות ד"משפטים" צריך לקיימם (לא מצד חיוב השכל, אלא) מתוך אותה "קבלת עול" שבה מקיימים המצוות ד"חוקים", "שהן גזרת המלך", שזהו תוכן הענין ד"שמירה ועשייה למשפטים".

וכידוע גם בענין "קרבת אלקים לי טוב", שכאשר העבודה היא מצד הרגש עצמו, אין זה תכלית הפנה כו'.

(1) **איש איש אל-פל-שאר בשו'ו לא תקרבו לגלות** ו גבר גבר לך קריב בסרה לא תקרבון לגלגה עריא אנא יי: **ערוה אני יהוה: ם**

ה' לא תקרבו • להזהיר הנקבה פזכר, לךך נאמר לשון רבים. אני ה' • נאמן לשלם שךר.

(1) **ערות אביך וערות אמן לא תגלה אמן הוא** ז ערית אבוך וערית אמן לא תגלי אמן היא לא תגלי עריתה: **לא תגלה ערותה: ם**

ה' ערות אביך • (סנהדרין נד) זו אשת אביך. או אינו אלא כמשמעו? נאמר כאן: "ערות אביך", ונאמר להלן (לקמן כ): "ערות אביו גלה". מה להלן אשת אביו, אף כאן אשת אביו. וערות אמן • להביא אמו שאינה אשת אביו.

(ח) **ערות אשת-אביך לא תגלה ערות אביך הוא:** ח ערית אמת אבוך לא תגלי ערית אבוך היא: **ם**

ה' ערות אשת-אביך • לרבות לאחור מיתה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

נאמר כאן - באזהרה. "ערות אביך", ונאמר להלן - ויקרא כ, יא. לענין העונש. **"ערות אביו גלה"**, מה להלן אשת אביו - שכתוב שם: "ואיש אשר ישכב את אשת אביו". **אף כאן אשת אביו. וערות אמן - להביא אמו שאינה אשת אביו -** שהיא אנוסה לאביו וילדה אותו (נרא). ואינה אשתו, כיון שאינה על-ידי קידושין (ע"פ רש"י יבמות ה, א). תורה ח **(ח) ערות אשת אביך - לרבות**

מגיע לו שךר, אבל כאן מדובר על אזהרת לא-תעשה, והיה אפשר לומר שלא מגיע לו שךר על אי עשיית העבירה, לכן אמר "נאמן לשלם שךר", שאם בא לידו עבירה ולא עשאה, נותנים לו שךר כאילו עשה מצוה, כמובא בקידושין לט, ב (נרא). תורה ז **(ז) ערות אביך - זו אשת אביך -** בין אם היא אמן, בין שאינה אמן. **או אינו אלא כמשמעו -** ערות אביו ממש, ולהיבט גם משום ערות אביו וגם משום משכב זכר (סנהדרין נד, א).

(1) **לא תקרבו - להזהיר הנקבה פזכר, לךך נאמר לשון רבים -** שהרי לפני כן אמר "איש", וכאן אמר "תקרבו" (ע"פ תרס). והוצרך להדגיש כאן במיוחד שגם האשה מוזהרת בעריות, שלא נאמר שאינה חייבת בדבר כיון שהיא "קרקע עולם" ואינה עושה מעשה (נרא). **אני ה' - נאמן לשלם שךר -** אף שךר פירש כן לעיל פסוק ה, חזר ופירשו כאן, משום דלעיל נאמרו הדברים על העושה מצות, שודאי

(ט) עֲרוֹת אַחוֹתָי בַת־אָבִיךָ אוֹ בַת־אִמְךָ מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגְלֶה עִרוֹתָן: ם
 ט עֲרִיט אַחְתְּךָ בַת אָבוֹךָ אוֹ בַת אִמְךָ דִּילִידָא מִן אָבוֹךָ מִן אִמְךָ אַחְרֵי אוֹ מִן אִמְךָ לְגַבֵּר אַחְרָן לֹא תִגְלִי עֲרִיטָהֶן:

טז׳׳ - בַּת־אָבִיךָ • אֵף בַּת אֲנוּסָה בְּמִשְׁמַע. מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ • בֵּין שְׁנוּלְדָה מֵאוֹתָהּ שְׂאוּמְרִים לֹו לְאָבִיךָ: קָיִם אֵת אִמָּה, וּבֵין שְׂאוּמְרִים לֹו: הוֹצֵא אֵת אִמָּה, כְּגוֹן: מִמְזַרְת אוֹ נְתִינָה.

(י) עֲרוֹת בַּת־בְּנֵיךָ אוֹ בַת־בָּתְּרֵךְ לֹא תִגְלֶה עִרוֹתָן כִּי עִרוֹתָי הֵנָּה: ם
 י עֲרִיט בַּת בְּרָךְ אוֹ בַת בָּתְרֵךְ לֹא תִגְלִי עֲרִיטָהֶן אַרְי עֲרִיטָךְ אֲנִי:

טז׳׳ - עֲרוֹת בַּת־בְּנֵיךָ וְגו' • (יבמות צז) כְּבָתוּ מֵאֲנוּסָתוֹ הַפְּתוּב מְדַבֵּר. וּכְתוּבוֹ וּכְתוּ מֵאוֹתָהּ אֲנוּ לְמַדִּין מ' עֲרוֹת אִשָּׁה וּכְתוּבָה "שְׂנֵאָמַר בְּהֵן "לֹא תִגְלֶה", בֵּין שְׁהִיא מִמְנוּ, בֵּין שְׁהִיא מֵאִישׁ אַחֵר. עֲרוֹת בַּת־בְּנֵיךָ • קַל־וְחֹמֶר לְבַתְּךָ, אֲלֵא לְפִי שְׂאִין מְזַהֲרִין מִן הַדִּין, לְמַדוּתָהּ מ' גְּזֵרָה־שְׁוֵה' (מסכת יבמות ג. סנהדרין עח) •

(יא) עֲרוֹת בַּת־אִשָּׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אַחוֹתָי הוּא לֹא תִגְלֶה עִרוֹתָהּ: ם
 יא עֲרִיט בַּת אִמְךָ אָבוֹךָ דִּילִידָא מִן אָבוֹךָ אַחְתְּךָ הִיא לֹא תִגְלִי עֲרִיטָהּ:

טז׳׳ - עֲרוֹת בַּת־אִשָּׁת אָבִיךָ • לְמַד שְׂאִינוּ חֵיב עַל אַחוֹתוֹ מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכָךְ נֶאֱמַר: בַּת־אִשָּׁת אָבִיךָ, בְּרִאוּיָהּ לְקַדוּשֵׁין.

(יב) עֲרוֹת אַחוֹת־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה שְׂאֵר אָבִיךָ הוּא: ם
 יב עֲרִיט אַחַת אָבוֹךָ לֹא תִגְלִי קְרִיבַת אָבוֹךָ הִיא:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לֹאוּ גְבוּר (ע"פ רש"י יבמות סח, ב).
 לְמַדוּתָהּ מ' גְּזֵרָה שְׁוֵה' כְּמִסְכַּת יְבָמוֹת - ג, א: "אֲתִיָּא הֵנָּה הֵנָּה" וּבְרִש"י שָׁם: "כְּתִיב הִכָּא בְּקָרָא דְאֲנוּסָה בִּי עֲרוֹתָי הֵנָּה, וּכְתִיב בְּקָרָא אַחְרֵינָא דְאִישׁוֹת (לְקַמְן פְּסוּק יז) שְׂאֵרָה הֵנָּה, מִה הֵתָם בְּתוֹ כְּבַת בְּתוֹ [שְׁכָתוּב "אִשָּׁה וּכְתוּבָה"], אֵף כָּאן בְּתוֹ כְּבַת בְּתוֹ". תורה יא
 (יא) עֲרוֹת בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ - לְמַד שְׂאִינוּ חֵיב עַל אַחוֹתוֹ מִשְׁפָּחָה וְנִכְרִית, לְכָךְ נֶאֱמַר "בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ", בְּרִאוּיָהּ לְקַדוּשֵׁין - אֲבָל שְׁפָחָה וְנִכְרִית אֵין קִידוּשֵׁין תּוֹפְסִים בְּהֵן (רש"י יבמות כב, ב). וְדִיק רִש"י לְכַתוּב "בְּרִאוּיָהּ לְקִידוּשֵׁין", וְלֹא "בְּשִׁישׁ לֹו אִישׁוֹת בְּה" כְּלִשׁוֹנוֹ בְּפְסוּק טו, כִּי כָּאן הוּא חֵיב עַל אַחוֹתוֹ מֵאֲנוּסָה אֵף שְׁנוּלְדָה שְׂלֹא דְרָךְ אִישׁוֹת, בֵּין שְׁהָאֲנוּסָה "בְּרִאוּיָהּ לְקִידוּשֵׁין", וְאִילוּ לְקַמְן בְּפְסוּק טו כָּא לְמַעַט אֲנוּסָת בְּנוּ, בֵּין שְׁעֵדִין "אֵין לְכַנּוּ אִישׁוֹת בְּה". תורה יב

בתך" הפְּנוּגָה לְבַת שֶׁל בְּתוֹ שְׁנוּלְדָה מֵאֲנוּסָתוֹ, וְכֵן "בַּת בְּנֵיךָ" הַפְּנוּגָה לְבַת שֶׁל בְּנוֹ שְׁנוּלְדֵד מֵאֲנוּסָתוֹ.
 הַפְּתוּב מְדַבֵּר - מִדְּלֹא אֶסֶר הַפְּתוּב בַּת בְּתוּהָ שֶׁל אִשָּׁה זֹו אֲלֵא כְּבַת הַבַּת שְׁנוּלְדָה מִמְנוּ (רש"י חגיגה יא, רע"ב), מִה שְׂאִין כֵּן כְּבַת בְּתוֹ מֵאִשְׁתּוֹ, כְּדִלְקַמְן בְּרִש"י.
 וּכְתוּבוֹ וּכְתוּ מֵאוֹתָהּ, אֲנוּ לְמַדִּין מ' עֲרוֹת אִשָּׁה וּכְתוּבָה "לֹא תִגְלֶה" - "וְאֵת בַּת בְּתוּהָ לֹא תִקַּח" - לְקַמְן פְּסוּק יז וּבְרִש"י שָׁם.
 בֵּין שְׁהִיא מִמְנוּ וּבֵין שְׁהִיא מֵאִישׁ אַחֵר - מִנְּהָ שְׁכָתוּב "אִשָּׁה וּכְתוּבָה" (סָתָם), מִשְׁמַע בֵּין שְׁהַבַּת מִמְנוּ בֵּין מֵאִישׁ אַחֵר (ע"פ רש"י חגיגה יא, ב). אֲבָל בַּת אֲנוּסָתוֹ אֵינָה אֲנוּסָה עֲלֵיו אֲלֵא אִם הִיא בְּתוֹ, וְכֵד לְקַמְן בְּרִש"י פְּסוּק יז.
 עֲרוֹת בַּת בְּנֵיךָ - קַל־וְחֹמֶר לְבַתְּךָ - עֲרוֹת בְּתוּךָ, שְׂאִינָה מְפוֹרְשֵׁת בְּכַתוּב. אֲלֵא לְפִי שְׂאִין מְזַהֲרִין מִן הַדִּין - אֵין מְזַהֲרִים מִדִּין קַל־וְחֹמֶר לְעִשׂוֹתוֹ

לְאַחַר מִיתָה - שְׁגַם לְאַחַר שְׁמַת אָבִיו, הוּא מוֹדְקָה שְׂלֹא לְגַלוֹת עֲרוֹת אִשָּׁת אָבִיו. תורה ט
 (ט) בַּת אָבִיךָ - אֵף בַּת אֲנוּסָה בְּמִשְׁמַע - שְׂלֹא נִזְכָּר כָּאן "בַּת אִשָּׁת אָבִיךָ", וּמִשְׁמַע שְׁמִדוּבָר גַּם כְּשֶׁהַבַּת נוֹלְדָה מֵאֲנוּסָת אָבִיו (ע"פ רש"י יבמות כב, ב).
 מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ - בֵּין שְׂאוּמְרִים לֹו לְאָבִיךָ: קָיִם אֵת אִמָּה - כְּגוֹן אֲנוּסָה, שְׂאוּמְרִים לֹו קָיִם אוֹתָהּ (ראה דברים כב, כט).
 וּבֵין שְׂאוּמְרִים לֹו לְאָבִיךָ: הוֹצֵא אֵת אִמָּה - גֵּרַשׁ אוֹתָהּ כִּי הִיא אֲנוּסָה לְךָ. כְּגוֹן מִמְזַרְת אוֹ נְתִינָה - שְׁשֵׁא אָבִיו מִמְזַרְת אוֹ נְתִינָה וְהוֹלִיד בַּת, הִיא נִקְרָאת "בַּת אָבִיךָ", וְאֲנוּסָה לְךָ. נְתִינָה הִיא מִן הַגְּבוּעוֹנִים, וְנִקְרָאוּ נְתִינִים עַל שֵׁם "וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ חוּטְבֵי עֵצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם", וְדוּד גֹּזֵר עֲלֵיהֶם שְׂלֹא יָבֹאוּ בְּקֹהֶל (רש"י קידושין מט, א). תורה י
 (י) עֲרוֹת בַּת בְּנֵיךָ וְגו' - כְּבָתוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ - כְּלוּמַר, מִה שְׂנֵאָמַר "בַּת

יג) עֲרוֹת אַחֹת־אִמְךָ לֹא תִגְלֶה בֵּי־שָׂאֵר אִמְךָ הוּא: יד עֲרִיט אַחַת אִמְךָ לֹא תִגְלֵי אָרִי קְרִיבַת אִמְךָ הִיא:

ם

יד) עֲרוֹת אַחֵי־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב יז עֲרִיט אַח אֲבִיךָ לֹא תִגְלֵי לְאִתְּמָה לֹא תִקְרַב אֶתְּ אַח אֲבִיךָ הִיא:

דְּדַתְךָ הוּא: ם

ט"ז < עֲרוֹת אַחֵי־אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה • וּמָה הִיא עֲרוֹתוֹ? "אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב".

טו) עֲרוֹת בַּלְתְּךָ לֹא תִגְלֶה אִשְׁתְּ בְנֶךָ הוּא לֹא טז עֲרִיט בַּלְתְּךָ לֹא תִגְלֵי אֶתְּ בְרַךְ הִיא לֹא תִגְלֵי עֲרוֹתֶיהָ:

תִּגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: ם

ט"ט < אִשְׁתְּ בְנֶךָ הוּא • לֹא אִמְרַתִּי אֶלָּא בְּשֵׁישׁ לְבָנֶךָ אִישׁוֹת בָּהּ, פָּרַט לְאַנּוּסָה וְשִׁפְחָה וְנִכְרִית (מִנְהַרְרִין עה).

יז) עֲרוֹת אִשְׁתְּ־אָחִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אָחִיךָ הוּא: יז עֲרִיט אֶתְּ אַחִיךָ לֹא תִגְלֵי עֲרִיט אַחִיךָ הִיא:

ם

יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תִגְלֶה אֶת־בִּתְּבָנָה יז עֲרִיט אֶתְּמָה וּבִרְתָּהּ לֹא תִגְלֵי יַת בֵּת בְּרַחַ וְיַת בֵּת בְּרַחַתָּה לֹא תִסַּב לְגִלְגָּלָה עֲרוֹתֶיהָ קְרִיבָן אֲנִי עֲצַת חֲטָאִין הִיא:

וּמָה הוּא:

ט"ז < עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ • (יבמות טז) לֹא אָסַר הַכֹּתוּב אֶלָּא עַל־יְדֵי נְשׂוּאֵי הָרֵאוּשׁוּנָה, לְכַךְ נֶאֱמַר: "לֹא תִקַּח", לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן לְעִנְיַן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ" (לִקְמ"ג), לְשׁוֹן קִיחָה, אֲבָל אֲנִס אִשָּׁה, מִתָּר לְשֵׁא בִתָּהּ. שְׂאֵרָה הִנָּה • קְרוּבוֹת זו לְזוֹ. וְמָה • עֲצָה, כְּתַרְגוּמוֹ: "עֲצַת חֲטָאִין", שִׁיִּצְרָךְ יוֹעֲצֶךָ לְחֻטָּא.

יח) וְאִשָּׁה אֶל־אֶחָתָהּ לֹא תִקַּח לְצֹרֵר לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ יח וְאִתְּמָה עִם אֶחָתָהּ לֹא תִסַּב לְאֶעְקָא לְגִלְגָּלָה עֲרוֹתֶיהָ עֲלֶיהָ בְּחִיָּהּ:

עֲלֶיהָ בְּחִיָּהּ:

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

היא, ו"חטאין" הוא תוספת התרגום, מפרש ששעצה זו רעה היא של חטא (רשי ע"ז י"ג, ב). וראה גם רש"י יחזקאל טו, מג: "כל וימה שבמקרא לשון עצה הוא, יש לטובה ויש לרעה". וברש"י תהלים כו, י: "כל ומה שבמקרא לשון מחשבה, יש לטובה ויש לרעה". שִׁיִּצְרָךְ יוֹעֲצֶךָ לְחֻטָּא - שאומר לו: הלא פנויה היא, ואין פנה איסור חמור (באר בשדה). וגם שאומר לו: הרי אינן קרובות שלי, ואם פן אינן מקלל העריות שנקמר בהן (לעיל פסוק א) "אל כל שאר בשרו לא תקרבו", לכן אמר הכתוב "שאררה הנה", אמנם אינן קרובות שלי, אבל הן קרובות זו לזו, ולכן "לא תגלה" ערוֹתָן (ע"פ נפש החי). תורה יח

חזק על השנויה בפסוק עליה, דבשנויה ליכא למימר ליקוחין, דהא לא תפסי בה קידושין (רשי"י יבמות צ"א, א). לְכַךְ נֶאֱמַר "לֹא תִקַּח", לְשׁוֹן קִיחָה, וְכֵן לְעִנְיַן הָעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ" - לְקַמְן כ, יד. לְשׁוֹן קִיחָה - אֲבָל רָאָה רִשִׁי לְקַמְן שֵׁם שִׁמְבִיא שְׁנֵי פִירוּשִׁים. וְרָאָה שֵׁם בְּבִיאור. אֲבָל אֲנִס אִשָּׁה מִתָּר לְשֵׁא בִתָּהּ - אִם אֵינָה בְּתוּ, אֲבָל אִם הִיא בְּתוּ - הִיא אֲסוּרָה עֲלָיו, כְּדִלְעִיל בְּרִשִׁי פִסּוּק י. שְׂאֵרָה הִנָּה - קְרוּבוֹת זו לְזוֹ - וְלָכֵן נֶאֱמַר "שְׂאֵרָה" בְּלִשׁוֹן חִיד וְ"הִנָּה" בְּלִשׁוֹן רַבִּים, כִּי כָּל אַחַת קְרוּבָה לְשִׁנָּה. וְמָה - עֲצָה, כְּתַרְגוּמוֹ: "עֲצַת חֲטָאִין" - "עֲצַת" הוּא תַרְגוּם שֶׁל "וְיָמָה

יד) עֲרוֹת אַחֵי אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה - וּמָה הִיא עֲרוֹתוֹ? "אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב" - וְלֹא שִׁ"עֲרוֹת אַחֵי אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה" הוּא עִנְיַן בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ, וְהוֹדִיר עַל עֲרוֹת אַחֵי אָבִיו מִמֶּשׁ לְחִיבּוֹ בְּשֵׁתִים מִשׁוּם זָכַר וּמִשׁוּם עֲרוֹת אַחֵי אָבִיו - כִּי אִז הָיָה לוֹ לומר "וְאֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב" (בְּנֵא"ו הַתּוֹסֵפֶת, לומר שְׁהוּוֹ אִיסוּר נוֹסֵף), וּמָנָה שִׁבְתָּב "אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב" מִשְׁמַע שְׁהוּוֹ פִירוּשׁ שֶׁל "עֲרוֹת אַחֵי אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה" (גרי"א). תורה טו (טו) אִשְׁתְּ בְנֶךָ הִיא - לֹא אִמְרַתִּי אֶלָּא בְּשֵׁישׁ לְבָנֶךָ אִישׁוֹת בָּהּ, פָּרַט לְאַנּוּסָה וְשִׁפְחָה וְנִכְרִית. - שְׁלֵא בָּא עֲלֶיהָ דְרַךְ אִישׁוֹת. תורה טז (יז) עֲרוֹת אִשָּׁה וּבִתָּהּ - לֹא אָסַר הַכֹּתוּב אֶלָּא עַל־יְדֵי נְשׂוּאֵי הָרֵאוּשׁוּנָה - שְׁהִיָּתָה רֵאוּשׁוּנָה לְקוּחָתָהּ,

כ"י אַל-אַחַתְּהָ • (קידושין א) שְׁתִּיחַן בְּאַחַת. לְצָרֵר • לְשׁוֹן צָרָה, לְעִשׂוֹת אֶת זו צָרָה לָזוּ. בְּחַיִּיהָ • לְמַדְּךָ שָׁאם גְּרָשָׁה, לֹא יֵשָׂא אֶת אַחֻתָּהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחַיִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 144)

וְאִשָּׁה אֶל אַחַתְּהָ לֹא תִקַּח לְצָרֵר (יח, יח) "בְּכֹאֵן יִפְרֹשׁ הַכְּתוּב טַעַם הָאִסוּר . . הֵן רְאוּיֹת שְׁתִּיחֵינָה אוֹהֲבוֹת זו אֶת זו, לֹא שְׁתִּיחֵינָה צְרוּת" (רמב"ן), "וְלִכֵּן לֹא אִסְרָה זֹלָתִי בְּחַיֵּי אַחֻתָּהּ" (ספורנו). וְאוּלַי יֵשׁ לוֹמַר, שְׂמַטְעַם זֶה, הָאִסוּר הוּא - לְפִי דָרָךְ הַפְּשֻׁט - גַּם בְּבִי נַח. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁכֵּן הֵדִין גַּם לְפִי דָרָךְ הַהֲלָכָה (ראה רמ"ה סנהדרין נח, א).

(יט) וְאֶל-אִשָּׁה בְּנִדַת טַמְאָתָהּ לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת עֲרוּתָהּ: יט וְלֹא תִמָּא בְּרַחֲוִק סוֹכְמָה לֹא תִקְרַב לְגִלְעָה עֲרִימָה:

(כ) וְאֶל-אִשָּׁת עַמִּיתְךָ לֹא-תִתֵּן שְׂכַבְתְּךָ לְזֹרַע לְטַמְאָהּ-בָּהּ: כ וּבְאֵתָת חֲבֵרְךָ לֹא תִתֵּן שְׂכַבְתְּךָ לְזֹרְעָא לְאִסְתְּאָבָא בָּהּ:

(כא) וּמִזֹּרְעֶךָ לֹא-תִתֵּן לְהַעֲבִיר לְמַלְךְךָ וְלֹא תַחֲלִל אֶת-שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: כא וּמִבְּנֵיךָ לֹא תִתֵּן לְאִעֲבָרָא לְמַלְךְךָ וְלֹא תַחֲלִל יְת שְׁמָא דְאֱלֹהֶיךָ אֲנָא יְיָ:

כ"י אַל לְמַלְךְךָ • עֲבוֹדַת אֱלִילִים הִיא שְׂשֻׁמָה 'מַלְךְךָ', וְזוֹ הִיא עֲבוֹדַתָּהּ, שְׂמוֹסֵר בְּנֻו לְכַמְרִים, (סנהדרין סד) וְעוֹשִׂין שְׂתֵי מְדוּרוֹת גְּדוּלוֹת וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרַגְלָיו בֵּין שְׂתֵי מְדוּרוֹת הָאֵשׁ. לֹא-תִתֵּן • זו הִיא מְסִירַתוֹ לְכַמְרִים. לְהַעֲבִיר לְמַלְךְךָ • זו הַעֲבֵרַת הָאֵשׁ.

♦ יום רביעי ג' אייר ♦

(כב) וְאֶת-זִכְרָךְ לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא: כב וְעַם דְּכוּיָא לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁכַּבִּי אַתְמָא תוֹעֵבָתָא הִיא:

אשל אברהם - הרב אלאשולי

אַחַת אִשְׁתּוֹ לְאַחַר מִיתַתָּהּ, שֶׁהָיָה זֶה לְזוֹמְדִים מִ"אִשָּׁה אֶל אַחֻתָּהּ" שֶׁהָאִסוּר הוּא דִּיקָא כְּשִׁשְׁתִּיחַן בְּיַחַד (ע"פ יבמות ח, א). תורה יט
(כא) לְמַלְךְךָ - עֲבוֹדַת-זִוְרָה הִיא שְׂשֻׁמָה "מַלְךְךָ". וְזוֹ הִיא עֲבוֹדַתָּהּ, שְׂמוֹסֵר בְּנֻו לְכַמְרִים - מְשֻׁרְתֵי עֲבוֹדַת-זִוְרָה (רש"י סנהדרין סד, א).
וְעוֹשִׂין שְׂתֵי מְדוּרוֹת גְּדוּלוֹת, וּמַעֲבִירִין אֶת הַבֵּן בְּרַגְלָיו בֵּין שְׂתֵי מְדוּרוֹת הָאֵשׁ - וּבְרִשׁ"י שֵׁם סד, ב: "שׁוֹרַת לְבָנִים גְּבוּהָ, לְבָנָה עַל גְּבִי לְבָנָה, וְהָאֵשׁ מִכָּאן וּמִכָּאן, וּמַעֲבִירִין עֲלָיו וְאִינוּ שׁוֹרְפוֹ".
לֹא תִתֵּן - זו הִיא מְסִירַתוֹ לְכַמְרִים. לְהַעֲבִיר לְמַלְךְךָ - זו הַעֲבֵרַת הָאֵשׁ - בְּרַגְלָיו, כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ לְעִיל, וְהוּא פְּדַעַת אֲבִי בְּסִנְהֶדְרִין סד, ב. שֶׁכֵּן מְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן הַעֲבָרָה עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא. תורה כב

וְאִם בָּא עֲלֶיהָ חֵזֶב כִּרְת (ע"פ קידושין ג, ב רש"י ט, א). וּמִדְּבַרֵי רִש"י לְקַמֵּן דְּבִדְוֵר-הַמִּתְחִיל "לְצָרוֹר" מִשְׁמַע יוֹתֵר כְּאוֹפֵן הָרֵאשׁוֹן, אִךְ מִדְּבַרֵי רִש"י בְּדִבּוּר-הַמִּתְחִיל "בְּחַיִּיהָ" מִשְׁמַע יוֹתֵר כְּאוֹפֵן הַשְּׁנִי. וְאִפְשָׁר שְׂכּוֹנַת רִש"י אֲכֹן לְשֵׁנֵי הָאֲפָנִים. וְעֵרִין צְרִירָה עֵינִין.
לְצָרֵר - לְשׁוֹן צָרָה - אֲבָל רָאָה רִש"י יוֹמָא ט, ב שֶׁהוּא "לְשׁוֹן רַעוּת". וּבְרִש"י חֲגִיגָה ה, א: "צְרוּת - סְמוּכוֹת זו לְזוֹ".
לְעִשׂוֹת אֶת זו צָרָה לָזוּ - אוֹיְבוֹת זו לְזוֹ, שֶׁכֵּן דָּרְכֵן שֶׁל שְׂתֵי נָשִׁים נְשׂוּאוֹת לְאָדָם אֶחָד לְהִיּוֹת שׁוֹנְאוֹת זו אֶת זו מִתּוֹךְ קְנָאָה. וְאָמַר "לְצָרוֹר" (בְּרַבּוּי) וְלֹא "לְהַצְרֵר", כִּי כָּל אַחַת מֵהֶן נַעֲשִׂית צָרָה לְשֵׁנֶיהָ.
בְּחַיִּיהָ - לְמַדְּךָ - מִזֶּה שֶׁכָּתַב "בְּחַיִּיהָ". שָׁאם גְּרָשָׁה לֹא יֵשָׂא אֶת אַחֻתָּהּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחַיִּים - וְנִדְּהוּ פִירוּשׁ "בְּחַיִּיהָ" כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּחַיִּים, וְאִפְּיֻלוֹ אִם גִּירָשָׁה. וְאִין לוֹמַר שֶׁכָּא לְהַתִּיר אֶת

(יח) אֶל אַחַתְּהָ - שְׁתִּיחַן בְּאַחַת - מִפְּרֹשׁ "אֶל אַחֻתָּהּ", כְּמוֹ "עַל אַחֻתָּהּ", שֶׁמִּשְׁמַעוֹ: עַם אַחֻתָּהּ (קצור מורה). וְכֵן תִּרְגַּם אוֹנְקֵלוֹס. וְהֵנָּה אֶת לְשׁוֹן רִש"י "שְׁתִּיחַן בְּאַחַת" נִיתֵן לְפָרֵשׁ בְּשֵׁנֵי אֲפָנִים: א) שֶׁנִּשְׂא אֶת שְׂתֵי הָאֲחֻוֹת בְּיַחַד, שְׂאֵמֵר לְהֵן "הִרִי שְׁתִּיכֵן מְקוּדָּשׁוֹת לִי", וְאָמַר הַכְּתוּב "לֹא תִקַּח", לֹא יִהְיֶה לָךְ לִיקוּחִין אֲפִילוֹ בְּאַחַת מֵהֶן, שֶׁהַקִּדוּשִׁין לֹא תוֹפְסִין בָּהֶן, וְאִם כָּא עֲלִיחַן אִין כָּאן אִיסוּר אַחַת אִשָּׁה, וְלֹא חֵזֶב כִּרְת. [וְכֵן פִּירְשׁוּ הָרַא"ם וְהַ"גוֹר אַרְיָה". וְהַ"גוֹר אַרְיָה" הוֹסִיף, שֶׁהַדִּיּוּק שֶׁל רִש"י שְׂמוּדְבָר בְּשְׁתִּיחַן בְּאַחַת מִמֶּשׁ, הוּא מִזֶּה שֶׁנֶּאֱמַר "וְאִשָּׁה אֶל אַחֻתָּהּ", וְהֵנָּה לוֹ לוֹמַר "וְאִחֻת אֶל אִשָּׁה", שֶׁהִרִי כָּא לִיקַח אֶת אַחֻת אִשְׁתּוֹ, אֲלֵא הַכְּנֶנָה שְׁתִּיחַן בְּאַחַת. ב) שְׂחִי עַם שְׁתִּיחַן בְּיַחַד, תַּחֲלִילָה קִידוּשׁ אֶת אַחַת מֵהֶן וְקִידוּשִׁין תְּפִסּוּ בָּהּ, וְאַחֲרֵי-כֵן נִשְׂא אֶת הַשְּׁנֵי וְקִידוּשִׁין לֹא תְּפִסּוּ בָּהּ,

וּבְכַל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְטִמְאַה־בָּהּ
וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לִפְנֵי בְּהֵמָה לְרִבְעָה תָּבֵל הוּא:

כג וּבְכַל בְּעִירָא לֹא תִתֵּן שְׂכָבְתָךְ לְאִסְתַּאֲבָא
כִּה וְאִתְמָא לֹא תְקוּם קָדָם בְּעִירָא לְמַשְׁלַט
כִּה תְבַלָּא הוּא:

כ"ג - תָּבֵל הוּא • לְשׁוֹן קָדָשׁ וְעֶרְוָה וְנֹאִיף, וְכֵן: "וְאִפִּי עַל־תְּבַלִּיתֶם" (ישעיה י' כח). דְּבַר אַחַר: "תָּבֵל הוּא",
לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעֶרְבוּב זֵרַע אָדָם וְזֵרַע בְּהֵמָה.

אֶל־תִּטְמְאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְכָל־אֵלֶּה נִטְמְאוּ
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מִשְׁלַח מִפְּנֵיכֶם:

כד לֹא תִסְתַּאֲבוּן בְּכָל אֵלִין אֲרִי כָכָל אֵלִין
אִסְתַּאֲבוּ עִמְמִיא דִּי אָנָּא מִגְלִי מִן
קְדַמִּיכוּן:

וּתִטְמְאוּ הָאָרֶץ וְאֶפְקֹד עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וְתִקָּא הָאָרֶץ
אֶת־יִשְׁבִּיהָ:

כה וְאִסְתַּאֲבַת אֲרַעָא וְאִסְעֵרִית חוּבְהָ עָלֶיהָ
וְרוֹקִינַת אֲרַעָא יָת יִתְבְּהָא:

וּשְׁמֹרְתֶם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא
תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הַאֲזֹרָח וְהַגֵּר הַגֵּר
בְּתוֹכְכֶם:

כו וְחֻטְרוֹן אֲתוֹן יָת קִנְמִי וְיָת דִּינִי וְלֹא
תַעֲבֹדוּן מִכָּל תּוֹעֵבְתָא הָאֵלִין וְיִצִּיבָא וְגִיזָא
דִּיתְגִּירוֹן בִּינִיכוּן:

כז כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנָשֵׁי־הָאָרֶץ
אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם וּתִטְמְאוּ הָאָרֶץ:

כז אֲרִי יָת כָּל תּוֹעֵבְתָא הָאֵלִין עֲבֹדוּ אָנְשֵׁי
אֲרַעָא דִּי קְדַמִּיכוּן וְאִסְתַּאֲבַת אֲרַעָא:

כח וְלֹא־תִקְיֵא הָאָרֶץ אֶתְכֶם בְּטִמְאַכֶם אֹתָהּ כִּי־אֲשֶׁר
קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם:

כח וְלֹא תִרוֹקֵן אֲרַעָא יִתְכוּן בְּסִאֲבִיכוּן יָתָהּ
כְּמָא דְרוֹקִינַת יָת עִמְמִיא דִּי קְדַמִּיכוּן:

כ"ח - וְלֹא־תִקְיֵא הָאָרֶץ אֶתְכֶם • מִשָּׁל לְכֵן מְלֹךְ שְׁהֵאֲכִילוּהוּ דְבַר מְאוּס שְׂאִין עוֹמֵד בְּמַעֲיו אֵלָא מְקִיאוּ,
כִּי אֲרִץ יִשְׂרָאֵל, אֵינָה מְקִימַת עוֹבְרֵי עֲבָרָה. וְתַרְגוּמוֹ: "וְלֹא תִרוֹקֵן", לְשׁוֹן רְקוֹן, מְרִיקָה עֲצָמָה מֵהָם.

כ"ח וְלֹא תִרוֹקֵן אֲרַעָא יִתְכוּן בְּסִאֲבִיכוּן יָתָהּ
כְּמָא דְרוֹקִינַת יָת עִמְמִיא דִּי קְדַמִּיכוּן:

כ"ט כִּי כָל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה
וְנִכְרְתוּ הַנְּפֹשׁוֹת הַעֲשׂוֹת מִקֶּרֶב עִמָּם:

כ"ט אֲרִי כָל דִּי עֲבַד מִכָּל תּוֹעֵבְתָא הָאֵלִין
וְיִשְׁתִּיעִיוֹן נַפְשָׁתָא דְנַעֲבֹדוֹן מִגּוֹ עִמְהוֹן:

כ"ט - הַנְּפֹשׁוֹת הַעֲשׂוֹת • הַזְכֵּר וְהַנְּקֵבָה בְּמִשְׁמַע.

כ"ט אֲרִי כָל דִּי עֲבַד מִכָּל תּוֹעֵבְתָא הָאֵלִין
וְיִשְׁתִּיעִיוֹן נַפְשָׁתָא דְנַעֲבֹדוֹן מִגּוֹ עִמְהוֹן:

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

וְתַרְגוּמוֹ: "וְלֹא תִרוֹקֵן", לְשׁוֹן רְקוֹן,
מְרִיקָה עֲצָמָה מֵהָם - מְבָאָר בְּזוֹהַר,
שְׁלִפִי הַתְּרַגּוּם שְׁ"תִקְיֵא" הוּא לְשׁוֹן
רְקוֹן, אֵין הַפִּירוּשׁ שְׁהֵאֲרֵךְ מוֹצִיאָהּ
אוֹתָם (כְּמוֹ שְׁמִשְׁמַע מְלָשׁוֹן רִשִׁי
לְעִיל), אֵלָא שְׁהִיא מְרוֹקֵנַת עֲצָמָה
מֵהָם, כִּי לְשׁוֹן רְקוֹן נוֹפֵל עַל הַמְּקוֹם
וְלֹא עַל הַתּוֹשְׁבִים הַיּוֹצֵאִים מִמֶּנּוּ. וְעַל
דִּרְךָ שְׁפִירֵשׁ רִשִׁי עַל הַפְּסוּק (שְׁמוֹת טו, ט):
"אֲרִיק חֲרִבִי", עַל שֵׁם שְׁהוּא מְרִיק אֶת
הַתֵּבַע בְּשִׁלְפֹתוֹ וְנִשְׁאָר רִיק, נוֹפֵל בּוֹ
לְשׁוֹן הַרְקָה" (ע"פ סֵפֶר זְכוּרִין). תוֹרַה כ"ט
(כ"ט) הַנְּפֹשׁוֹת הַעֲשׂוֹת - הַזְכֵּר
וְהַנְּקֵבָה בְּמִשְׁמַע - שְׁפִירוֹן שְׁאָמַר "כִּי

תָּבֵל הוּא - לְשׁוֹן קָדָשׁ וְעֶרְוָה
וְנֹאִיף - וּבְרִשִׁי לְקָמֵן כ, יב: "וְנֹאִיף".
וְכֵן "וְאִפִּי עַל תְּבַלִּיתֶם" - וְשַׁעֲיָה י,
כח. וּבְרִשִׁי שֵׁם: "עַל חִירוּפִין וְגִידוּפִין
אֲשֶׁר גִּדְפוּ וְעָרִי מְלֹךְ אֲשׁוּר אוֹתִי".
דְּבַר אַחַר: "תָּבֵל הוּא", לְשׁוֹן בְּלִילָה
וְעֶרְבוּב זֵרַע אָדָם וְזֵרַע בְּהֵמָה. - רָאָה
גַּם רִשִׁי לְקָמֵן שֵׁם. וְכֵן מִשְׁמַע מְלָשׁוֹן
רִשִׁי תְהִלִּים נח, ט בְּמָה שְׁאָמַר שְׁהִתִּי"ו
שֶׁל "תָּבֵל" הוּא יְסוּד נוֹפֵל, כְּלוֹמַר אֵינּוּ
מִשְׁרָשׁ הַתִּיבָה, אֵלָא רַק הַבִּי"ת
וְהַלְמ"ד, דְּהֵינּוּ שְׁהוּא מְלָשׁוֹן בְּלִילָה.
וְרָאָה רִשִׁי יִחְזוֹקָאֵל כג, מג. תוֹרַה כד
(כח) וְלֹא תִקְיֵא הָאָרֶץ אֶתְכֶם -

וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת מַחְקוֹת
 הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֵיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם
 אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

לְוַתְּרֹן יָת מִטְרַת מִימְרֵי בְדִיל דְּלֹא
 לְמַעַבְד מְנִימוֹסֵי תוֹעֵבָתָא דְאִתְעַבְדָּא
 קְדַמִּיכוֹן וְלֹא תִסְתַּאבּוֹן בְּהוֹן אָנָּא יְיָ
 אֱלֹהֵיכוֹן: פ פ פ

וְשִׁמְרֹתֶם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי • לְהַזְהִיר בֵּית־דִּין עַל כָּף. וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • הָא אִם
 תִּטְמְאוּ, אֵינִי אֱלֹהֵיכֶם וְאַתֶּם נִפְסְלִים מֵאַחֲרַי, וּמָה הַנְּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְבִים כְּלִיָּה? לְכֹךְ נֹאמַר:
 "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם"

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 100)

וְאַתֶּם נִפְסְלִים מֵאַחֲרַי, וּמָה הַנְּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם, וְאַתֶּם מִתְחַיְבִים כְּלִיָּה (רש"י יח, ל) רש"י כתב לעיל "דעו מי גוזר
 עליכם, דין להפרע ונאמן לשלם שְׂכָר". נִפְסְלִים (מבדלים) - הוא הנגוד שֶׁל "מי גוזר", כי העבדה שה' גוזר עלינו גזרות
 מוכיחה שהוא קרוב לנו ומתעסק אתנו. הַנְּאָה - הנגוד שֶׁל שְׂכָר, שְׁמוּרָה עַל הַנְּאָה מַעְבֻּדַת יִשְׂרָאֵל. כְּלִיָּה - הנגוד שֶׁל
 פְּרֻעוֹן, שְׁמוּרָה עַל קֶשֶׁר בֵּין ה' לְיִשְׂרָאֵל ("רק אֲתֶכֶם יִדְעֵתִי . . על כן אֶפְקֹד . . אֵת כָּל עֲוֹנוֹתֵיכֶם"); כְּאֲשֶׁר מִתְבַּטֵּל קֶשֶׁר
 זֶה, שְׁהוּא חֲיִינוּ, הַתּוֹצְאָה הִיא כְּלִיָּה ר"ל.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 101)

וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם, אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם (יח, ל) הָא אִם תִּטְמְאוּ אֵינִי אֱלֹקֵיכֶם . . וּמָה הַנְּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם (רש"י) יֵשׁ לְשֹׂאֵל,
 מִדּוּעַ נִקֵּט לְשׁוֹן שְׂאֵלָה, וְלֹא כֶּתֵב "וְאֵין לִי הַנְּאָה בָכֶם". וְיֵשׁ לוֹמַר: גַּם מִי שֶׁהִקְבִּי"ה אוֹמֵר עָלָיו "אֵינִי אֱלֹקֵיכֶם" - אֵל לוֹ
 לְהַתְיַאֵשׁ וּלְחֻשֵׁב שְׂאֵין לוֹ עוֹד תִּקְוָה לְגֵרֵם נַחַת רוּחַ לֵה' ("אֵין לִי הַנְּאָה בָכֶם"). אֲלֹא, עָלָיו לְהַתְבּוֹן בְּכֹךְ שֶׁהִקְבִּי"ה שׂוֹאֵל
 אוֹתוֹ, כְּבִיכּוֹל: "מָה הַנְּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם?" וּלְחַפֵּשׁ דְּרָךְ לְשׁוּב וּלְהִתְקַרֵּב אֵלָיו וּלְגֵרֵם לוֹ נַחַת רוּחַ.

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. עד"ו סימן. חסלת פרשת אחרי

יט (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וַיְדַבֵּר אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם
 קְדוּשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ב מלל עם כל פנשתא דבני ישראל ותימר
 להון קדישין תהון ארי קדיש אנא יי
 אלהכון:

וַיְדַבֵּר אֶל־כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל • (ויקרא רבה. ת"כ) מְלַמֵּד שֶׁנֶּאמְרָה פְּרֻשָּׁה זוֹ בְּהִקְהַל מִפְּנֵי שָׂרֵב גּוֹפֵי תוֹרָה
 תְּלוּיִין בַּהּ. קְדוּשִׁים תִּהְיוּ • הֵיוּ פְרוּשִׁים מִן הָעֲרִיּוֹת וּמִן הָעֵבֶרָה, (ויקרא רבה) שְׂפָל מְקוֹם שְׂאֵתָה מוֹצֵא גְדָר

אשל אברהם - הרב אלאשולי

אוֹמֵר (עורא ט, די) "הַנְּשׁוּב לְהַפֵּר מִצּוֹתֶיךָ
 וּלְהַתְחַתֵּן בְּעַמֵּי הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה, הֲלוֹא
 תִּצְנַנְךָ בְּנוֹ עַד כְּלָה לְאֵין שְׂאֵרִית
 וּפְלִיטָה". אֲבָל כְּשֶׁאֵנִי "אֱלֹקֵיכֶם" אֵין
 מוּבְטָח לָהֶם שְׂלֵא יִכְלֶה אוֹתָם, כְּאִמּוֹר
 (מלאכי ג, ה) "וְאַתֶּם בְּנֵי יַעֲקֹב לֹא כְלִיתֶם"
 (באר בשדה).

לְכֹךְ נֹאמַר: "אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" - אִף
 שְׂכָבֵר אָמַר כֵּן בְּתַחֲיִילַת הָעֲנָן לְעִיל
 פְּסוּק ד, וְשֵׁם פִּירוּשׁוֹ לְעֲנָן הַחַיּוּב
 שְׂבִדְבָר, כְּמִפּוֹרֵשׁ בְּרִשׁוֹי שֵׁם, וְכֵאֵן
 פִּירוּשׁוֹ לְעֲנָן הַשְּׂלִילָה ש"אם תִּטְמְאוּ
 אֵינִי אֱלֹהֵיכֶם", עִם כָּל הַתּוֹצְאֹת
 הַכְּרוּכּוֹת בְּכֹךְ. תורה א

(ב) דַּבֵּר אֵל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל -
 מְלַמֵּד - מִזֶּה שְׂאֵמֵר "דַּבֵּר אֵל כָּל

על־ידי שיתקנו ויגורו על "שניות
 לעריות", כְּדִי לְהִרְחִיק אֵת הָעַם
 מִלְּהַכְּשֵׁל בְּאִיסוּרֵי תוֹרָה. וּלְהַעִיר גַּם
 מִרִּשׁוֹי בְּרֵאשִׁית כּו, ה: "וַיִּשְׁמַר
 מִשְׁמַרְתִּי - גְּזוֹרוֹת הַלְּרִחֶקָה עַל אֲזוּרוֹת
 שְׂבִתוֹרָה, כְּגוֹן שְׁנִיּוֹת לְעֲרִיּוֹת".

וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם
 - הָא אִם תִּטְמְאוּ, אֵינִי "אֱלֹהֵיכֶם",
 וְאַתֶּם נִפְסְלִים מֵאַחֲרַי - כְּלוֹמַר,
 מֵאַחַר ש"אֵינִי אֱלֹהֵיכֶם", אֵין אֲתֶם
 נִפְסְלִים מִמֶּנִּי, שְׂאֵינְכֶם שׂוֹכִים אֵלָי
 עוֹד.

וּמָה הַנְּאָה יֵשׁ לִי בָכֶם, וְאַתֶּם
 מִתְחַיְבִים כְּלִיָּה - כְּשֶׁאֵר אוֹמוֹת (באר
 בשדה), מִפְּנֵי שְׂאֵין לִי הַנְּאָה בָכֶם.
 ב"תורת כהנים" שם נוסף: וכן עזרא

כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה", הִיָּה לוֹ לְסִיִּם וְנִכְרְתָה
 הַנֶּפֶשׁ הַעוֹשֶׂהָ, וּמִזֶּה שְׂפִיִּם הַנִּפְשׁוֹת
 הַעוֹשׂוֹת", מִשְׁמַע שְׂבָא לְכֹלֹל בְּזָה אֵת
 הַזְּכָר וְהַנְּקֵבָה (הַנּוֹאֵף וְהַנּוֹאֶפֶת), בֵּין
 שְׂשִׁינֵיהֶם כְּכֹל "אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה". וְרֵאָה גַּם
 רִשׁוֹי לְעִיל פְּסוּק ו: "לֹא תִקְרְבוּ -
 לְהַזְהִיר הַנְּקֵבָה כְּזָכָר", אֲלֹא שְׂשֵׁם זָהוּ
 לְעֲנִן אֲזוּרָה, וְכֵאֵן הוֹסִיף שְׂכָן הוּא גַּם
 לְעֲנִן הַעוֹנֵשׁ (מ"א). תורה ל

(ב) וְשִׁמְרֹתֶם אֵת מִשְׁמַרְתִּי -
 לְהַזְהִיר בֵּית־דִּין עַל כָּף - שְׂשִׁמְרוּ
 אֵת הַמוּטָל עֲלֵיהֶם ("מִשְׁמַרְתִּי"),
 לְשִׁמּוֹר שֶׁהֵעֵם לֹא יַעֲבְרוּ עַל הָעֲרִיּוֹת.
 וּב"מִשְׁכִּיל לְדוֹד" כֶּתֵב שֶׁזֶה כּוֹלֵל גַּם
 שְׂבִית־דִּין יַעֲשׂוּ "מִשְׁמַרְתִּי"
 לְמִשְׁמַרְתִּי", דְּהֵינּוּ שִׁיעֲשׂוּ סִגְג לְעֲרִיּוֹת,

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יט - פרשת אחרי-קדושים

עָרָה, אִתָּהּ מוֹצֵא קִדְשָׁהּ: (לקמן כא) "אִשָּׁה זֹנֶה וַחֲלָלָה וְגוֹ' - "אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם"; (שם) "וְלֹא יַחֲלַל זָרְעוֹ... אֲנִי ה' מְקַדְשׁוֹ"; (שם) "קִדְשִׁים יִהְיוּ... אִשָּׁה זֹנֶה וַחֲלָלָה וְגוֹ'".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר-שיחות ח"ז ע' 322)

דָּבָר אֵל כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם קִדְשִׁים תִּהְיֶה כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (יט, ב)

בְּאֵת הַכְּתוּב, אַחַר שִׁפְטֵי הָאֲסוּרִים שֶׁאִסַּר אוֹתָם לְגַמְרֵי, וְצִוָּה בְּדָבָר כָּלְלִי - שְׁנֵהֲיָה פְּרוּשִׁים מִן הַמוֹתְרוֹת (רמב"ן)
אָדָם יְכוּל לְחַשֵּׁב שֶׁהַמִּצְוָה "לִהְיוֹת פְּרוּשִׁים מִן הַמוֹתְרוֹת", הִיא רַק לְאָדָם שֶׁנִּמְצָא בְּדַרְגָּא רִוּחַנִית נְעִלִית, וּמְקִיָּם כְּבָר אֵת כָּל מִצְוֹת הַתּוֹרָה. מְדַגֵּשׁ הַכְּתוּב "דָּבָר אֵל כָּל עַדַת יִשְׂרָאֵל" - גַּם מִצְוָה זוֹ חָלָה עַל כָּל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל. וְטַעַם הַדָּבָר - "כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי": מֵאַחַר שֶׁהַקֶּב"ה הוּא אֱלֹהֵינוּ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָת מִיִּשְׂרָאֵל - חָל עָלֵינוּ הַצְּוִי לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ כְּדֵי לְהַדְמוֹת לַהַקֶּב"ה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (ספר השיחות תשמ"ח ב עמ' 432)

מִפְּנֵי שֶׁרַב גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלוּיִן בָּהּ (רש"י יט, ב)

אָמְרוּ רַז"ל, שֶׁיֵּשׁ ג' פְּרָשִׁיּוֹת הַמְכִילוֹת שֵׁשִׁים מִצְוֹת: פְּסָחִים, נִזְקִין וּפְרָשְׁתָנוּ. וְדוֹקָא פְּרָשְׁתָנוּ נִאֲמָרָה בְּהַקְהֵל, שֶׁכֵּן לֹא זוֹ בְּלִבְד שֶׁהִיא מְכִילָה דִּינִים רַבִּים, אֲלָא רַב דִּינֵי הַתּוֹרָה תְּלוּיִים בְּצוּוֵי הַכָּלְלִי "קִדְשִׁים תִּהְיוּ". וּבִלְשׁוֹן הַרְמְב"ם: "הִנֵּה קְדוֹשׁ בְּעִשׂוֹתָךְ כָּל מָה שֶׁצְּוִיָתִיךְ עָלֵינוּ". וְלֹא נִקַּט "שֶׁכָּל גּוֹפֵי תוֹרָה", כִּי יֵשׁ מִצְוֹת שֶׁנִּאֲמָרוּ לִפְנֵי פְּרָשְׁתָנוּ, וְעַל כֵּן חָרַף שְׁתָּנָן לְקִיָּמָן גַּם בְּלִי צוּוֵי כָלְלִי זֶה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם התוועדויות תשמ"ח ח"ג ע' 283)

דָּבָר אֵל כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם קִדְשִׁים תִּהְיֶה כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם (יט, ב) **מִלְמַד שֶׁנִּאֲמָרָה פְּרָשָׁה זוֹ בְּהַקְהֵל, מִפְּנֵי שֶׁרַב גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלוּיִן בָּהּ** (רש"י)
יֵשׁ לְלַמֵּד מִכָּאן הוֹרָאָה לְכָל מְקוֹם וְלְכָל זְמַן: כֹּאֲשֶׁר מְקַהֲלִים יְהוּדִים כְּדֵי לְזַרְזֵם בְּקִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת ("גּוֹפֵי תוֹרָה") - הַדָּרָךְ לְכַף אֵינָה בְּאִמְצָעוֹת אֲזָרוֹת וְעִנְשִׁים וְכַדוּמָה, אֲלָא עַל דֵּי פְתִיחָה בְּסִגְנוֹן חַיִּיבִי, בְּהַדְגָּשׁתּוֹ מַעֲלָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל - "קִדְשִׁים תִּהְיוּ, כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי!"

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, ה'תשכ"ו)

"כֹּל כְּמוֹנֵי כו' קְדוּשָׁתִי לְמַעַלָּה מִקְדוּשַׁתְכֶם", שֶׁגַּם "קְדוּשָׁתִי לְמַעַלָּה" נַעֲשִׂית עַל-יְדֵי "קְדוּשַׁתְכֶם".

(ג) **אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת-שִׁבְתֵּי תִשְׁמְרוּ** **וְאִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ • כָּל אֶחָד מִכֶּם, תִּירָאוּ אָבִיו וְאָמוֹ; זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמְדַרְשׁוֹ:** (תורת כהנים. קידושין טז)
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

ג. גָּבַר מִן אִמָּהּ וּמִן אָבִיהָ תִּהְיוּ דְחָלִין וְיֵת יוֹמֵי שְׂבִיָּא דִּילֵי תַטְרוּן אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

"קִדְשִׁים יִהְיוּ" - לְקַמְּן כֹּא, ו. וְרָאָה שֶׁם בְּרַשִׁי.
"אִשָּׁה זֹנֶה וַחֲלָלָה וְגוֹ' - לְקַמְּן שֶׁם פְּסוּק ו. בְּסִפְר הַזְכָּרוֹן כְּתַב שֶׁהֲרָאָהּ הַשְּׂלִישִׁית אֵינָה נְכוּנָה, שֶׁהֲרִי כְּבָר הִבִּיא הוֹכְחָה מִפְּסוּק "אִשָּׁה זֹנֶה" וְלָמָּה שֶׁיַּחְזוֹר עָלֶיהָ. וְכֵן בְּדָפוּס רוּמֵי לֹא גוֹרֵס אוֹתָהּ. וְאִם גוֹרֵסִים אוֹתָהּ יֵשׁ לֹמַר, שֶׁתְּחִילָה הִבִּיא הוֹכְחָה שֶׁהַקְדוּשָׁה נִזְכָּרְת לְאַחַר שֶׁנִּזְכָּר אִיסוּר עֲרֹוה (כְּמוֹ הַפְּסוּק "קִדְשִׁים תִּהְיוּ" שֶׁהִיא נִזְכָּרְת לְאַחַר שֶׁנִּזְכָּרוּ כָּל אִיסוּרֵי הַעֲרִיּוֹת בְּפָרֶשֶׁת אַחֲרֵי מוֹת). וְכַעַת מְבִיא הוֹכְחָה שֶׁהַקְדוּשָׁה נִזְכָּרְת גַּם קוֹדֵם הַזְכָּרְת אִיסוּר עֲרֹוה. תוֹרָה ג
(ג) **אִישׁ אָמוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ** - כָּל אַחַר מִכֶּם - זֶהוּ פִירוּשׁ "אִישׁ".

וְהַכּוֹנֵה לְעַרְיוֹת שֶׁנִּזְכָּרוּ בַּפְּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת, וְכֵאֵילוֹ אָמַר: קִדְשִׁים תִּהְיוּ מִן הַעֲרִיּוֹת הָאֲמוּרוֹת לְעִיל (רא"ם).
וּמִן הַעֲבָרָה - שֶׁהַכּוֹנֵה ל"שְׁנֵיּוֹת לְעַרְיוֹת" שֶׁאִסְרוּ חֻקִּים מִשׁוּם גְּדָר עֲרֹוה, שֶׁגַּם בְּהֵן שִׁיר לְשׁוֹן קְדוּשָׁה, וְזוֹהוּ גַּם מָה שֶׁמְסִיִּם רַשִׁי "שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאִתָּה מוֹצֵא גְדָר עֲרֹוה כו'" (משכיל לדח).
שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאִתָּה מוֹצֵא גְדָר עֲרֹוה אִתָּה מוֹצֵא קִדְשָׁהּ: "אִשָּׁה זֹנֶה וַחֲלָלָה וְגוֹ' - לְקַמְּן כֹּא, ו. גַּבִּי בְּהֵן הַדְּיוּט.
"אֲנִי ה' מְקַדְשְׁכֶם" - לְקַמְּן שֶׁם פְּסוּק ח.
"וְלֹא יַחֲלַל זָרְעוֹ" - "אֲנִי ה' מְקַדְשׁוֹ" - לְקַמְּן כֹּא, טו. גַּבִּי בְּהֵן גְּדוּל.

עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", וְלֹא כְּרִגִיל "דָּבָר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", אֲלָא עַל דָּרָךְ הָאֲמוּר בַּפְּרָשֶׁת וַיִּקְהַל: "וַיִּקְהַל מִשָּׁה אֵת כָּל עַדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל".
שֶׁנִּאֲמָרָה פְּרָשָׁה זוֹ בְּהַקְהֵל - כְּלוּמַר, מִשָּׁה נִצְטָוָה לֹמַר פְּרָשָׁה זוֹ בְּמַעֲמַד כָּל יִשְׂרָאֵל.
מִפְּנֵי שֶׁרַב גּוֹפֵי תוֹרָה תְּלוּיִן בָּהּ - וְלָכֵן נִאֲמָרָה בְּמַעֲמַד כָּל הַקְהֵל, שֶׁכֵּן אֲמִירָתָה בְּמַעֲמַד גְּדוּל כְּוָה מְעוֹרְרַת אֵת הַקְהֵל לְשִׁמּוֹר וּלְקִיָּם הַמִּצְוֹת הַנִּאֲמָרוֹת בו (הר"ב).
קִדְשִׁים תִּהְיוּ - הוּוּ פְּרוּשִׁים מִן הַעֲרִיּוֹת - הַבִּיטוּי "קִדְשִׁים" נִאֲמַר בְּכָל מְקוֹם עַל פְּרִישׁוֹת מַעֲנִיגֵי הַגּוֹף וְתַאֲוֹתָיו, וְלָכֵן נִאֲמַר זֶה בְּעִיקָר עַל הַעֲרִיּוֹת שֶׁהֵם תַּאֲוֹת הַגּוֹף בְּיוֹתֵר (רא"ם).

אין לי אלא איש, אשה מנין? כשהוא אומר: "תיראו", הרי פאן שנים. אם-כן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים עליה. אמו ואביו תיראו. פאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את אביו יותר מאמו. ובכבוד, הקדים אב לאם, לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים. ואת שבתתי תשמרו. סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזהרתיך על מורא אב, אם יאמר לך: 'חלל את השבת! אל תשמע לו, וכן בשאר כל המצוות. אני ה' אלהיכם.' (בבמות ה) אתה ואבך חייבים בכבודי, לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי. (ב"מ לב. קידושין לו) איזהו מורא? לא ישב במקומו, ולא ידבר במקומו, ולא יסתור את דבריו. ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה, מלביש ומנעיל, מכניס ומוציא.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

והוקש ביבוד אב ואם לכבודו של מקום, שנאמר כבוד את אביך ואת אמך, ונאמר כבוד את ה' מהוונך, הלכך לצניית ליה [כשם שמצינו שהותר חילול שבת בעבודת הקרבנות במקדש - משכיל לדוד], קא-משמע-לן דלא לשמע ליה.

וכן בשאר כל המצוות - שלא לשמוע לאב לבטל שאר מצוות, ולא רק בשבת החמורה. וכתב ה"משפיל לך" שהלימוד לשאר כל המצוות הוא מ"אני ה'", וכפירוש רש"י בדבור הבא, ולא משבת החמורה.

אני ה' אלהיכם - אתה ואביך חייבים בכבודי - כי אני אדון לשניכם (רש"י במ"מ).

לפיכך לא תשמע לו לבטל את דברי - משמע ש"אני ה'" והו רק טעם למה לא ישמע לאביו, אבל עצם הלימוד הוא מסמיכות הכתובים. וראה גם לקמן פסוק ל. אצל ראה רש"י בבא מציעא לב, א: "אני ה' - אף-על-פי שאמרתי לך ירא את אביך, אני אדון לשניכם, ואם אמר לך אביך: עבור על דברי לחלל שבת - אל תשמע לו".

איזהו מורא - מה שמפרש רק עתה מהו מורא ומהו כבוד (ולא לפני בן בדבור-המתחיל אמו ואביו, ששם מקומו), יש לומר שתחילה רצה לבאר שענין סמיכות שמירת שבת למורא האב אינו לענין הפרטי שבמורא האב (שרק את המצוה הפרטית של מורא האב השבת דוחה), אלא לענין הכללי של מצוות הבן ביחס לאביו, הכולל גם מורא וגם כבוד (שהשבת דוחה את שניהם). ורק לאחר מכן מקבא המצוות הפרטיות של מורא וכבוד. וראה "משפיל לך" ו"באר בשדה" שכתבו באופן אחר.

אביו יותר מאמו - בקידושין לא, ריש עמוד א: "מפני שמלמדו תורה", והשמיטו רש"י פאן, מפני שלפי פשוטו של מקרא הבן מתירא מאביו מצד טבע האב שמטיל עליו ויראה. **וכבוד הקדים אב לאם** - "כבוד את אביך ואת אמך" - שמות כא, יא. דברים ה, טו.

לפי שגלוי לפניו שהבן מכבד את אמו יותר מאביו, מפני שמשדלתו בדברים - מפתה אותו בדברים טובים (גרא). ולכן ביראה הקדים אמו, כדי לנרז יותר את הבן ביחס של יראה לאמו, וכבוד הקדים אביו, כדי לנרז יותר את הבן ביחס של כבוד לאביו (גרא).

ואת שבתתי תשמרו - סמך שמירת שבת למורא אב, לומר: אף-על-פי שהזהרתיך על מורא אב - וכן על פיבוד אב, וכך לקמן בבבא. **אם יאמר לך חלל את השבת** - לצרכו.

אל תשמע לו - אף שעל-ידי-זה אינו מכבד את אביו, אבל מורא אב אין פאן, אלא-אם-כן סותר דבריו בפירוש, שאומר לו שלא יעשה בקשתו, ראה רש"י בדבור הבא. וכך פירוש הכתוב: "איש אמו ואביו תיראו, [אבל] ואת שבתותי תשמרו". אבל לולא שסמכה התורה שמירת שבת למורא אב, היזה ניתן לומר, שיבוא עשה של כבוד אב וידחה את לא-תעשה של שבת, אף שיש בה פרת (ראה רש"י בבמות ה, ב). אצל ראה בבא מציעא לב, א: "טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו, הא לאו הכי הוה-אמינא צינתא ליה. ואמאי? האי עשה והאי לא-תעשה ועשה, ולא אתי עשה ודחי את לא-תעשה-ועשה. איצטריו, סלקא דעתך אמינא: הואיל

"תיראו" - ולכן אף שפתיח ב"איש" (לשון יחיד), סים "תיראו" (בלשון רבים), כי הכונה ב"איש" על "כל אחד מכם" (רא"ם).

אביו ואמו - אף שבפסוק הוא "אמו ואביו" (מן הטעם שאומר בהמשך), כתב רש"י "אביו ואמו", מפני שעל פי דין צריך להקדים אב לאם (איילת השחר). **זהו פשוטו. ומר'שו** - קידושין ל, ב. **אין לי אלא "איש", אשה מנין? כשהוא אומר "תיראו"** - שהיה לו לומר בלשון יחיד, שהרי פתיח ב"איש" (רא"ם).

הרי פאן שנים - לשנים הוא אומר (רש"י קידושין כט, א), לאיש ולאשה. וכיון שמצינו שנשים הן בכלל מורא אב ואם, הרי שהן גם בכלל פיבוד אב ואם, שאין לחלק בין מורא לכיבוד, ועל דרך האמור ב"זכור" ו"שמור" (משכיל לדוד).

אם בן, למה נאמר "איש"? שהאיש ספק - יכול, שאין מוחה בידו (רש"י קידושין ל, ב).

בידו לעשות, אבל אשה רשות אחרים - בעלה (רש"י סם). **עליה** - בעקרון, גם האשה חייבת במצוה זו. אף כיון שאין היא ברשותה, הרי שהקיום של מצוה זו על-ידיה מותרת ברשות שנותן לה בעלה, ולכן לא נאמר במפורש "אשה", אלא היא נרמזת ב"תיראו". ואף שהפסוק מדבר במורא האב שענינו בעיקר דברים שאין לעשותם בפני האב מחמת מורא, ולא שרף בזה המניעה של רשות אחרים עליה, יש לומר שעיקר הלימוד הוא לענין פיבוד אב ואם, שאם אינו ענין למורא אב ואם, תנדה ענין לכיבוד אב ואם, וכאמור לעיל.

אמו ואביו תיראו - פאן הקדים אם לאב, לפי שגלוי לפניו שהבן ירא את

(ד) אֶל-תִּפְנּוּ אֶל-הָאֱלִילִים וְאֱלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשׂוּ
ד לא תתפנוי פתר טענוי ודחלו דמתקא לא
תעבדו לכוני אנא יי אלהכון:
לכם אני יהוה אלהיכם:

רש"י «אל-תפנו אל-האלילים • לעבדם (ת"י). אלילים לשון 'אל' - קלא הוא חשוב. ואלהי מסכה • תחלתן
אלילים הם, ואם אתה פונה אחריהם סופך לעשותן אלהות. לא תעשו לכם • לא תעשו לאחרים ולא
אחרים לכם. ואם תאמר: לא תעשו לעצמכם, אבל אחרים עושין לכם! הרי כבר נאמר (שמות כ א): "לא
יהיה לך" - לא שלך ולא של אחרים.

(ה) וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחֻהוּ:
ה וארי תפסויו נכסת קודשיא קדם יי לרעוא
לכוני תפסויה:

רש"י «וכי תזבחו וגו' • לא נאמרה פרשה זו אלא ללמד שלא תהא זביחתן אלא על-מנת להאכל בתוך
הזמן הזה. שאם לקבע להם זמן אכילה, הרי כבר נאמר (לעיל ז טו): "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו'".
לרצונכם תזבחהו • תחלת זביחתו תהא על-מנת נחת-רוח, שיהא לכם לרצון, שאם תחשבו עליו מחשבת

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לא ישב במקומו, ולא ידבר במקומו
- הינו שלא ידבר במקום שאביו נמצא,
כלומר בפני האב. וראה גם רש"י
בראשית כד, ג: "ויען לכן ובתואל -
רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו".
ולא יסתר את דבריו - וראה רש"י
לקמן יט, לב שלגבי זקן הם בגדר
הידור.

ואיזהו כבוד? מאכיל ומשקה,
מלביש ומנעיל - בקידושין לא, ב:
"מלביש ומכסה". אבל פן הוא
בירושלמי פאה א, א. וראה יהווקאל טו,
י: "ואלבישך .. ואנעלך .. ואכסוף".
ובדברי הימים ב כח, טו: "וילבשו
וינעלו". ונראה שלדעת רש"י הפסוי
הוא בכלל "מלביש", ואפשר שרש"י
גרס בקידושין שם "מלביש ומנעיל".
וכן משמע מלשון הרשב"ם בבא בתרא
קכו, ב: "משמשו כבן, מלביש ומנעיל".
מכנים ומוציא - אף שהסדר הוא
שתחילה מוציאו מהבית ורק אחר-כך
מכניסו (וכן הוא ברמב"ם הלכות
ממרים ו, ג), כתב הסדר לפי מדת
הצורך של אביו, פי להכניסו לבית הוא
צורך גדול יותר מהצורך
להוציאו. תורה ד

(ד) אל תפנו אל האילים - לעבדם
- שאין פירושו שלא יסתכל בהם, אלא
שלא יתור במחשבתו אחר האלילים
לעבוד אותם (ר"א). וכשפונה מחשבתו
לעבדם עובר עליו אף-על-פי שלא
עבדם, מפני שסופו לעבדם כמו

שאומר בהמשך (באר בשדה).
"אלילים", לשון אל - דבר שאינו רש"י
ימיה יד, ד). וראה גם רש"י ובריה יא, ז.
וכן ברש"י איוב יג, ד: "כל אליל
שבמקרא לשון אל". וראה רש"י שבת
קמט, א: "אלילים לשון חללים".
כלא הוא חשוב. ואלהי מסכה -
תחלתן "אלילים" הם - שאין בהם
מש.

[ואם אתה פונה אחריהם - פונה
במחשבתך אליהם בשביל לעבדם.
סופך לעשותן אלהות - כשעובר
אותם בפועל (ר"א). לכן תחילה אמר
"אלילים" ואחר-כך "ואלהי" (ר"א). או:
לכן סמך "ואלהי" ל"האלילים" (ולא
כתב "ולא תעשו לכם אלהי מסכה"),
אלא לומר שבתחילה הם "אלילים"
ואחר-כך "אלהות" (משביל לזה).
לא תעשו לכם - "לא תעשו"
לאחרים, ו"לא" אחרים "לכם" -
כלומר, שתי אזהרות הן: האחת "לא
תעשו", והיא אזהרה על העושה,
והשניה "לכם", והיא אזהרה למי
שנעשה לו, ולכן העושה עבודה-זרה
לאחר, עובר העושה משום "לא
תעשו", ועובר מי שנעשה לו משום
"לא .. לכם" (ר"א).

ואם תאמר: לא תעשו לעצמכם -
שאין הפסוק מחולק לשתי אזהרות,
אלא זו אזהרה אחת (שיש בה שני
תנאים): לא תעשו אתם לעצמכם (ר"א).
אבל אחרים עושין לכם, הרי כבר

נאמר - שמות כ, ג.
"לא יהיה לך", לא שלך, ולא של
אחרים - ומנה מוכן שאי אפשר לפרש
את הפסוק "לא תעשו לכם" - "לא
תעשו לעצמכם", ולדיק מנה שאחרים
עושים לכם. ולכן בהכרח לפרש "לא
תעשו" לאחרים. נמצא, שהעושה
לאחרים עובר משום "לא תעשו", ומי
שנעשה בשבילו עובר משום "לא יהיה
לך", ומשום "לא .. לכם". תורה ה
(ה) וכי תזבחו וגו' - לא נאמרה
פרשה זו אלא ללמד שלא תהא
זביחתן אלא על-מנת להאכל בתוך
הזמן הזה - האמור בפסוק ו: "ביום
זבחתם יאכל וממחרת". ואף שכבר
למדנו ענין זה בפרשת צו (ו יח, כמבואר
ברש"י שם). זהו לענין העונש, כאמור שם:
שם עשה פן, פגול יהיה, והנפש
האוכלת ממנו עונה תשא, ואילו כאן
זו אזהרה (באר בשדה). וראה גם רש"י
לקמן פסוק ז.

שאם לקבע להם זמן אכילה, הרי
כבר נאמר - לעיל ז, טו.
"ואם נדר או נדבה זבח קרבנו וגו'"
- "ביום הקריבו את זבחו יאכל
וממחרת".
לרצונכם תזבחהו - תחלת זביחתו
תהא על-מנת נחת רוח, שיהא לכם
לרצון - וראה רש"י מנחות קי, ב:
"לצורך עצמכם, לקים מצותי, שתהא
כפרה לכם בכך".
שאם תחשבו עליו מחשבת פסול -

שיעור יומי ליום רביעי ג' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - יט - פרשת אחרי-קדושים

פסול, לא ירצה עליכם לפני. לרצונכם • אפיצימנטו, זהו לפי פשוטו; ורבותינו למדו (חולין יא) מקאן למתעסק בקדשים שפסול, שצריך שיתבונן לשחט.

(ו) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד-יום השלישי באש ישרף: ופיומא דיתנכס יתאכל ופיומא דבתרוהי ודאשפתאר עד יומא תליתאה בנורא יתוקד:

כ"ט - ביום זבחכם יאכל • כשתזבחוהו, תשחטוהו על-מנת זמן זה שקבעתי לכם כבר.

(ז) ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה: ואם אתאכלא יתאכל פיומא תליתאה מרחק הוא לא יהי לרענא:

כ"ט - ואם האכל יאכל וגו' • אם אינו ענין לחוץ לזמנו, שהרי כבר נאמר (לעיל ז) "ואם האכל יאכל מבשר-זבח שלמיו וגו'", תגהו ענין לחוץ למקומו. יכול יהיו חזבים פרת על אכילתו? תלמוד לומר (שם): "והנפש האכלת ממנו עונה תשא", ממנו ולא מחברו, יצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו. פגול • מתעב, כמו (ישעיה סה ט): "ומרק פגלים כליהם".

(ח) ואכליו עונו ישא פיראת-קדש יהוה חלל ונכרתה הנפש ההוא מעמיה: ח ודיניכלנה חובה יקבל ארי ית קודשא דיני אחל וישתיצי אנשא ההיא מעמה:

כ"ט - ואכליו עונו ישא • בנותר גמור הכתוב מדבר, ואינו ענוש פרת על הנשחט חוץ למקומו, (זבחים כא) שכבר מעטו הכתוב. וזהו בנותר גמור מדבר. ובמסכת פ'רתות' למדוהו מגזרה שוה'.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

פגול - מתעב - מה שפירש רש"י דוקא כאן פירוש מלת "פגול", אף שכבר נזכרה לעיל ז, יח, יש לומר משום דלעיל שם מדבר במחשב מחוץ לזמנו שחזבים עליו פרת, והוא אכן בגדר "פגול" גמור, במשמעות של פסול, מה-שאין-פן כאן מדבר במחשב לאכול חוץ למקומו שאינו בגדר פגול גמור, שהרי אינו חזב על כך פרת, ולכן מבאר שפירוש "פגול" הוא "מתועב" (עי' משכיל לדה). וראה גם רש"י פ'ריתות ה, א: "ואף-על-גב דכתיב ביה פגול, לא פגיגול גמור קמירי, אלא במחשב בשחיטה חוץ למקומו".
כמו "ומרק פגלים כליהם" - ישעיה סה, ד. רוטב נתעב (רש"י שם). תורה ח
(ח) ואכליו עונו ישא - בנותר גמור הכתוב מדבר - ולא במחשב לאכול חוץ למקומו.
ואינו ענוש פרת על הנשחט חוץ למקומו, שכבר מעטו הכתוב - כמבואר ברש"י לעיל פסוק ז. וראה גם רש"י פ'ריתות ה, א: "ולכא למימר

וראה לקמן כב, כט-ל לענין קדשים הנאכלים ליום אחד. תורה ז
(ז) ואם האכל יאכל וגו' - אם אינו ענין לחוץ לזמנו - שחשב בשחיטה לאכול חוץ לזמנו.
שהרי כבר נאמר - לעיל ז, יח. "ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו וגו'" - וברש"י שם: "במחשב בשחיטה לאכלו בשלישי - הכתוב מדבר".
תגהו ענין לחוץ למקומו - שמדובר כאן במחשב בשעת שחיטה לאכול חוץ למקומו. וכך פירוש הכתוב: "ואם האכל", אם חשב לאכלו בכל מקום (שכן "האכל" הוא לשון מקור). הרי זה כאילו חשב ש"יאכל ביום השלישי", ש"פגול הוא לא ירצה" (באר בשדה).
יכול יהיו חזבין פרת על אכילתו? תלמוד לומר - לעיל שם.
"והנפש האכלת ממנו עונה תשא", "ממנו" - במחשב לאכול חוץ לזמנו. ולא מחברו - ולא במחשבה אחרת, וכפי שמס'ם.
יצא הנשחט במחשבת חוץ למקומו - שאינו בכרת.

לא ירצה עליכם לפני - ראה גם רש"י לקמן כב, כט.
לרצונכם - אפיצימנטו - apeiment, פיוס.
זהו לפי פשוטו - ש"לרצונכם" פירושו "שהיה רצון לכם", וכדלעיל ברש"י.
ורבותינו למדו - חולין יג, א.
מקאן למתעסק בקדשים שפסול - כגון מתעסק בסכין להגביהו או לזרקו ושחט בקדשים, שלא נתבנין לשום שחיטה. אבל נתבנין לשום שחיטה בעלמא כשר, אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה (רש"י חולין יג, א).
שצריך שיתבונן לשחט - ולפירוש זה "לרצונכם" פירושו לדעתכם (רש"י לקמן כב, כט). תורה ו
(ו) ביום זבחכם יאכל - כשתזבחוהו, תשחטוהו על-מנת לאכלו - פן הגירסא בכמה פתבירי ובדפוס רומי. וכן נראה, שהרי נאמר בפסוק "יאכל".
בזמן זה - "ביום זבחכם .. וממחרת". שקבעתי לכם כבר - לעיל ז, טו.

ט ובמחצדכון ית חצדא דארעכון לא תשיצי פאתא דמקלך למחצד ולקטא דחצדך לא תלקט:

רש"י - לא תכלה פאת שדך • שיניח פאה בסוף שדהו (ת"כ) • ולקט קצירך • שבלים הנושרים בשעת קצירה, אחת או שתיים, אבל שלש אינן לקט. (ת"כ. פאה ח) •

(י) וברמך לא תעולל ופרט ברמך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה אלהיכם:

רש"י - לא תעולל • לא תטל עוללות שבה, והן נפרות. איזהו עוללת? כל שאין לה לא כתף ולא נטף (פאה ח) • ופרט ברמך • גרגרי ענבים הנושרים בשעת בצירה. אני ה' אלהיכם • דין להפרע. ואיני גובה מכם אלא נפשות, שנאמר (משלי כב): "אל תגזל דל וגו'... כי ה' ריב ריכם וגו'".

אשל אברהם - הרב אלאשולי

לבעל הבית". וברש"י קידושין נד, ב: "עוללות - אשכול שאין לו פסיגין, אלא אחת היא פולה" ופרט ברמך - גרגרי ענבים - שני גרגירים, אבל שלשה אינו פרט, וכדלעיל ברש"י גבי שבלים (רא"ם). הנושרים בשעת בצירה. אני ה' אלהיכם - דין להפרע - כאן הוא פותב "דין להפרע", ולקמן כג, כב הוא פותב "נאמן לשלם שכר". משום שכאן זה מוסב על הלאו שבדבר, שהעובר על הלאו הקדוש-ברוך הוא יפרע ממנו, ואילו לקמן זה מוסב על העשה שבדבר "לעני ולגר תעזב אותם", והמקום את העשה הקדוש-ברוך הוא נאמן לשלם לו שכר. ואיני גובה מכם אלא נפשות - ומשום כך נאמר במצות אלו "אני ה' אלהיכם", לומר שנפרע ממנו נפשות. שנאמר - משלי כב, כב-כג. "אל תגזל דל - אל תגזלו כי תראנו דל, בעבור שהוא דל, ואין לו כח לעמוד נגדך (רש"י ע"ה). וגו' - אל תדבא עני בשער". וברש"י בבא קמא קט, א: "מעשר עני ולקט שכחה ופאה המתחלקין בשעריך, אל תדבאיהו בם". כי ה' ריב ריכם וגו'" - וקבע את קובעיהם נפש". וברש"י בבא קמא שם: "גזול נפש גזוליהם". תורה יא

שצריך להניח הפאה דוקא בסוף שדהו כשמכלה לקצור. וראה רש"י שבת כג, א: "לסוף שדהו - בגמר קצירו, כדכתיב לא תכלה, משמע בשעת ביולו, ולא שיקצה אותה קודם לכן". וראה הטעם לזה בגמרא שם. ובסנהדרין פח, א אמרו: "מצות פאה מפריש מן הקמה", וברש"י שם: "דכתיב לא תכלה, אלא הנה לפניהם והם יקצרוהו". ולקט קצירך - שבלים הנושרים בשעת קצירה, אחת או שתיים, אבל שלש אינן לקט - שאין דרך להפקירן (רש"י סנהדרין פח, ב). תורה י

(י) לא תעולל - לא תטל עוללות שבה - ברש"י דברים כד, כא: "אם מצאת בו עוללות, לא תקחנה". והן נפרות - כלומר האיסור ליקח עוללות הוא כשניכר בהן שהן עוללות, ובכל זאת לקחם, ולא אם לקחם מפני שלא היו ניפרות שהן עוללות. וכן משמעות לשון רש"י בדברים שם. ויש מפרשים שהתיבות "והן ניפרות" היא הקדמה להמשך דברי רש"י "איזהו עוללות". ודוחק.

איזהו עוללות? כל שאין לו לא כתף ולא נטף - אלא שדה חידית של ענבים (רש"י ברכות לה, א). וראה רש"י דברים שם (בשם תלמוד ירושלמי): "איזו היא כתף? פסיגין [=פצולים] זה על גב זה. נטף? אלו התלויות בשדרה ויורדות. יש להם אחד מהם, הרי היא

דהאי כרת עליה קאי, דכתיב בפגול גמור "והנפש האוכלת ממנו עונה תשא", ודרשינן ב'תורת כהנים': ממנו עונה תשא, ולא מחברו, דהינו חוץ למקומו".

וזה בנותר גמור מדבר - ואין לקמוד ממנו למחשב לאכלו חוץ למקומו. ובמסכת בריתות - ה, א. למדוהו מ'גורה שוה' - דלא ידעין דהאי כרת בנותר קמיירי, דהא בתר דקרא דחוץ למקומו כתיב, ומשמע דעליה קאי, אלא משום דאתיא "קדש" "קדוש" [שפסוק זה מדבר בגותר ממש] (רש"י ברייתות שם), שנאמר כאן: "כי את קדש ה' חלל", ונאמר (שמות כט, לד): "ושרפת את הגותר באש לא יאכל כי קדש הוא", מה שם בנותר אף כאן בנותר. תורה ט

(ט) לא תכלה פאת שדך - שיניח פאה בסוף שדהו - כלומר, מצוה זו אף שנקתבה בלשון שלילית "לא תכלה פאת שדך", משמעותה המעשית היא חיובית, שיש להניח פאה בסוף שדהו. וב'תורת מנחם' כתב, שרש"י מתרץ בזה שאלה המתעוררת בפשוטו של מקרא: לכאורה תחילה היה צריך לכתוב שיש מצוה להניח פאה ורק אחר-כך להזהיר שלא לכלות פאה זו, ולכן מבהיר רש"י שצווי זה עצמו שלא לכלות פאה הוא הצווי של הנחת פאה. והרא"ם כתב שכונת רש"י לומר

(יא) לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש יא לא תגנבו ולא תכדבון ולא תשקרון אגש בחברה: בעמיתו:

רש"י: לא תגנבו • אזהרה לגונב ממון, אבל "לא תגנב" שבעשרת הדברות, אזהרה לגונב נפשות; דבר הלמד מענינו, דבר שחייבין עליו מיתת בית-דין. **ולא תכחשו** • (בי"ק קט) לפי שנאמר (ויקרא ה כב): "וכחש-בה", משלם קרן וחמש. למדנו עגש, אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תכחשו". **ולא תשקרו** • לפי שנאמר (שם): "ונשבע על-שקר", ישלם קרן וחמש. למדנו עגש, אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תשקרו". ויא-יכו • לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו ולא תשבעו • אם גנבת, סופד לכחש, סופד לשקר, סופד להשבע לשקר.

(יב) ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את-שם אלהיך אני יהוה:

רש"י: ולא תשבעו בשמי • למה נאמר? לפי שנאמר (שמות כ ז): "לא תשא את שם-ה' אלהיך לשוא". יכול לא יהא חיב אלא על שם המיחד? מנין לרבות כל הפנויין? תלמוד לומר: "ולא תשבעו בשמי לשקר" - כל שם שיש לי.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

למדנו עגש - תשלום חומש בנוסף לקרן על שבועה לשקר. **אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תשקרו"** - דהיינו אזהרת שבועת שקר, דסמיה ליה: "לא תשבעו בשמי לשקר", ומ"לא תשקרו" נפקא לן דבשבועת פפירת ממון משתעי, בדכתיב "איש בעמיתו", כמו "וכחש בעמיתו" בפקודן (רש"י ב"ק קה, ב).

לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו .. ולא תשבעו - אם גנבת, סופד לכחש - לכפור ממון (משכיל לדח), שהוא יטעון שאתה גנבת, ואתה תאמר שלא היו דברים מעולם (באר בשדה). ובזה מבאר רש"י מה ענין של "לא תגנבו" עם "לא תכחשו ולא תשקרו".

סופד לשקר - מוסיף לשקר פדי להוכיח שלא כחש (משכיל לדח). שהוא יביא עדים שהממון שלו, ואתה תשקר ותאמר: לקוחים הם פדי, כלומר שקנה ממנו (באר בשדה).

סופד להשבע לשקר - שהוא יחפש עדים שאתה גנבתו וימצא עד אחד שיעיד על כך, ואז סופד להשבע על שקר פדי להכחיש את העד (באר בשדה). ולכן נאמרו בולם לאחר ("לא תגנבו") פוא"ו החיבור, פיון שהאחד גורר את השני (שפ"ח).

ולא תשבעו בשמי - למה נאמר? - הרי כבר נאמרה אזהרה על שבועת

"וכחש בה" משלם קרן וחמש - לעיל ה, כד. קרן על פפירת ממון, וחומש אם נשבע על שקר על פפירה זו. וראה הערה הבאה.

למדנו עגש - על פפירת ממון. צריף לומר שהעונש אינו מה שמשלם קרן, שהרי ברור שצריף להחזיר את הקרן שגול, אלא העונש הוא החומש שצריף להוסיף על הקרן. ואף שהחומש הוא רק אם נשבע על שקר, הרי שבועה זו היא על הכפירה שכפר, ולולא כפר לא היה נשבע על שקר וגם לא היה משלם חומש, נמצא שהחומש הוא גם על הכפירה שכפר. ועל-פי-זה מוכן מה שהזכיר רש"י לעיל "חומש", אף שלא מדובר כאן בשבועה על שקר. זוהי שיטתו בפירושו על התורה, אבל בגמרא בבא קמא קה, ב וב"רש"י שם מבואר שהעונש הוא בתשלום הקרן עצמו, בכך שהוא מתחייב לשלם את הקרן משעת הכפירה, אף אם ארעו אוגס אחר-כך.

אזהרה מנין? תלמוד לומר: "ולא תכחשו" - כלומר, "ולא תכחשו" היא אזהרה לכפירת ממון דוקא. וזו פוגת רש"י בכל אריכות דבריו כאן.

ולא תשקרו - לפי שנאמר - כדלעיל ה, כב. **"ונשבע על שקר"** ישלם קרן וחמש - כדלעיל ה, כד.

(יא-יב) **לא תגנבו - אזהרה לגונב ממון** - שפן סתם גניבה היא בדבר שבממון, ואם היה מדובר בגונב נפש היה לו להזכיר "לא תגנבו נפש", וכלשון (שמות כא, טו) "וגונב איש".

אכל "לא תגנב" שבעשרת הדברות - שמות ב, יג.

אזהרה לגונב נפשות - ולכן אין לשאול, למה לי שתי אזהרות. **דבר הלמד מענינו** - אחת מ"ג מדות, מקרא שכתוב סתם ואין אנו יודעין במה מדבר - הוי לומדו מענינו רש"י חולץ קמ, א, מענין הפרשה שנקתב בה (רש"י שם קט, ב).

דבר שחייבין עליו מיתת בית-דין - מה "לא תרצח" "לא תנאף" מדבר בדבר שחייבין עליהם מיתת בית-דין, אף "לא תגנבו" דבר שחייב עליו מיתת בית-דין (רש"י שמות ב, יג). ואף שגם גונב נפשות אינו חיב מיתה אלא אם מכרו (ראה שמות כא, טו), מפל-מקום זהו דבר שיקול לבא לידי מיתה, מה שאין-כן גונב ממון (באר בשדה). ומה שלא כתב רש"י על "לא תגנבו" שזהו דבר שבממון מצד דבר הלמד מענינו, משום שעל גניבת ממון לא זקוקים להוכחה זו, כי סתם גניבה הוא בדבר שבממון (פרי חיים).

ולא תכחשו - לפי שנאמר - לעיל ה, כב.

(יג) לא-תעשק את-רעך ולא תגול לא-תלין פעלת שכיר אתך עד-בקר:

יג לא מעשוק ית חברך ולא תאנס לא תבית אגרא דאגרא לומך עד צפרא :

יט"ג לא-תעשק • (ת"כ) זה הפוכש שכר שכיר. לא-תלין • לשון נקבה, מוסב על הפעלה. עד-בקר • בשכיר יום הפתוב מדבר, שיציאתו מששקעה חמה, לפיכך זמן גבוי שכרו כל הלילה. ובמקום אחר הוא אומר (דברים כד טו) : "ולא-תבוא עליו השמש", מדבר בשכיר לילה, שהשלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, (ב"מ ק) לפיכך זמן גבוי שכרו כל היום; לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית, עונה לבקש מעות.

(יד) לא-תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה:

יד לא תלוט דלא שמע וקדם דלא חזי לא תשים תקלא ותדחל מאלהך אנא יי :

יט"ד לא-תקלל חרש • אין לי אלא חרש, מנין לרבות כל אדם? תלמוד לומר (שמות כב כז) : "בעמך לא תאר". אם כן, למה נאמר "חרש"? מה חרש מיחד, שהוא בחיים, אף כל שהוא בחיים. יצא המת, שאינו בחיים (ת"כ). ולפני עור לא תתן מכשל • (ת"כ) לפני הסומא בדבר, לא תתן עצה שאינה הוגנת לו. אל תאמר:

אשל אברהם - הרב אלעזר שניאורסון

שקר מ"לא תשא וגו'". או שהשאלה היא למה נאמר "בשמי".

לפי שנתאמר - שמות כ, ז.

"לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא", יכול לא יהא תוב אלא על שם המיוחד - שם הוי"ה.

מנין לרבות כל הבנויין? תלמוד לומר: "ולא תשבעו בשמי לשקר", כל שם שיש לי - ואלו שנתאמר

"בשמי", אין הפננה לשמי המיוחד לי, שהרי כבר אמר "את שם ה'", ולא היה צריך לכל לכתבו, אלא כל הפסוק לא נכתב אלא לרבות "כל שם שיש לי"

(משביל דוד ובאר בשדה). או אפשר לומר, שבין ששם נאמר "את שם ה'", וכן שינה וכתב "בשמי", הרי ש"בשמי" ביחס ל"שם ה'" הוא "כל שם שיש לי". תורה יג.

(יג) לא תעשק - זה הפוכש שכר שכיר - שכל עושק כבישת שכר שכיר הוא (רש"י ב"מ סא, ט). וראיה רש"י סוכה כט,

ב: "כובש - שמדחהו בלך ושוב, עושק - לגמרי גזול שכרו". וראיה רש"י לעיל

ה, כא. דברים כד, יד. לא תלין - לשון נקבה - ובגלשון נסתר, ולא לשון נוכח לזכר, כי אם בן

היה לו לומר "את פעולת שכיר", כמו "לא תעשוק את רעך" (באר מים חיים). וכן לא היה צריך לומר "אתך" (באר רחובות).

או שלא היה צריך לומר "אתך" בקמ"ץ תחת ה"ף, אלא בשו"א (אבי עזר).

מוסב על הפעלה - פעולת שכיר".

עד בקר - בשכיר יום הפתוב מדבר, שיציאתו מששקעה חמה, לפיכך זמן גבוי שכרו כל הלילה -

כי שכירות אינה משתלמת אלא בסוף, ולא משתעבד ליה לשכיר יום עד שתשקע החמה (ב"מ ק, ב רש"י שם).

ובמקום אחר הוא אומר - דברים כד, טו.

"ולא תבוא עליו השמש", מדבר בשכיר לילה, שהשלמת פעלתו משיעלה עמוד השחר, לפיכך זמן

גבוי שכרו כל היום, לפי שנתנה תורה זמן לבעל הבית עונה לבקש מעות. - יום או לילה. תורה יד

(יד) לא תקלל חרש - אין לי אלא "חרש", מנין לרבות כל אדם? תלמוד לומר - שמות כב, כז.

"בעמך לא תאר" - שהיה לו לומר: "ונשיא לא תאור", ומהו "בעמך"? אלא

לומר גם: כל שבעמך לא תאור, וכאילו כתוב: לא תקלל חרש ונשיא, וכל שבעמך לא תאור (רא"ם).

אם כן, למה נאמר "חרש"? מה חרש מיחד שהוא בחיים - שהחרש אינו שומע כמו שהמת אינו שומע, אכל מה שמיחד אותו מן המת, זה שהוא בחיים.

אף כל שהוא בחיים, יצא המת שאינו בחיים, ולפני עור לא תתן מכשל - "לפני" הסומא בדבר - בשם ש"חרש" האמור לפני כן הוא לאו דוקא, כך

"עור" האמור כאן הוא לאו דוקא (רא"ם).

או משום שנתאמר "ויראת מאלהיך", שזהו על דבר המסור ללב, בדברי רש"י לקמן, מובן שזה שיקר בעיקר על המשיא עצה רעה לחברו (ג"א). או משום שאם כן למה נאמר "לא תתן", הרי אפילו לא נתן אלא ראה מכשול לפני עור מוטל עליו להסירו, כמו שכתוב "לא תעמוד על דם רעך" (באר בשדה). או משום שאם

המדובר כאן במכשול לעור בפשוטו, הרי הדבר שיקר לדיני נזקין האמורים בפירוש משפטים, בסמיכות ל"כי יכרה איש בור", ולמה כתבו כאן? לכן מפרש שאינו מדבר "לפני עור" ממש, אלא לפני "הסומא בדבר" (הרי"ב). וראיה רש"י לקמן כה, יז ש"ולא תונו איש את עמיתו" כולל ש"לא ישיאנו עצה שאינה הוגנת לו לפי דרכו והנאתו של יועץ". ואם כן, הרי זה עובר בשני לאוין. וראיה רש"י חולין ג, א שהכחתי

"לית להו לפני עור לא תתן מכשול אלא כמשמעו, שלא יתן אבן בדרך עור להפילו".

"לא תתן" עצה שאינה הוגנת לו - כלומר עצה שהיא רעה עבורו. וראיה גם רש"י דברים על הפסוק (כו, ט): "ארור משגה עור בדרך", "הסומא בדבר ומשיאו עצה רעה". וכן מוכח גם מהמשך דברי רש"י כאן. אף בתורת מנחם" מבאר ש"עצה שאינה הוגנת לו" אינה "עצה רעה", וכונת רש"י לומר בזה שגם אם העצה אינה רעה בפועל, שהעור בדבר אינו מפסיד כלל,

מכר שְׂדֵךְ וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו. ויראת מאלהיך. לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול להשמיט ולומר: לטובה נתפננתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך", המפיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללבם של אדם העושהו ואין שאר הבריות מפירות בו, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק כו, עמוד 141 ואילך - מתוך 'לקראת שבת')

טובת המתעזב בלבד

ולפני עור לא תתן מקשל

לפני הסומא בדבר לא תתן עצה שאינה הוגנת לו, אל תאמר מכור שְׂדֵךְ וקח לך חמור ואתה עוקף עליו ונוטלה הימנו (יט, יד. ובפירוש רש"י)

ב'תורת כהנים' על הפסוק הובאו עוד דוגמאות ל"עצה שאינה הוגנת לו", כמו "אל תאמר לו צא בהשקמה כדי שיקפחוהו לסטים, צא בצעהרם בשביל שישיתרב (שיפהו שרבו ושמש. (קרבן אהרן ל'תורת כהנים' שם)).". ויש לעזוב מדוע לא הביא רש"י דוגמאות אלו, והביא רק את הדוגמא ד"מכור שְׂדֵךְ וקח לך חמור". ויש לומר בפשטות:

הדוגמאות ד"צא בהשקמה" או "צא בצעהרם" הם למקרים שהיעזב פננתו לגרום נזק לחברו, "שיקפחוהו לסטים" או "שישיתרב", והאיסור לגרום נזק לחברו, אנו כבר יודעים מאיסורים אחרים, כמו איסור עשית בור וכיוצא בזה. מה שאין־כן הדוגמא ד"מכור שְׂדֵךְ וקח לך חמור" אינה דוקא להזיק את חברו, שהרי יכול להיות שחבירו צריך חמור יותר ממה שצריך שדה, ואם כן אין הדבר מוכרח שעצה זו היא בשביל להזיק את חברו. וזהו מה שמוסיף האיסור "ולפני עור לא תתן מקשול" שאפילו אם לא יזיק את חברו על־ידי עצתו, אסור למיעזב לערב בזה שיקולים פְּרָטִיִּים, וכונתו צריכה להיות אף ורק לתת "עצה שהוגנת לו", לטובת חברו בלבד.

♦ יום חמישי ד' אייר ♦

(טו) לא־תעשו עול במשפט לא־תשא פני־דל ולא

תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך:

טו לא תעבדון שקר בדינא לא תסב אפי מספנא ולא תהדר אפי רפא פקושטא תדינה לחברך:

כ"ה לא־תעשו עול במשפט • מלמד שהדין המקלל את הדין קרוי עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, שהעול קרוי תועבה, שנאמר (דברים כה טו): "כי תועבת ה' וגו' כל עשה עול". והתועבה קרויה שקץ וחרם, שנאמר (שם ט כז) "ולא־תביא תועבה אל־ביתך והיית חרם פמהו. שקץ תשקצנו וגו'". לא־תשא פני־דל •

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

ומחלל את השם, ומסלק את השכינה, ומפיל את ישראל בחרב, ומגלה אותם מארצם. וראה שם בביאור. שהעול קרוי תועבה - ותועבה משמעה (גם) דבר "שנאווי" - ראה רש"י בראשית מג, לב. שמות ח, כב. וראה גם דברים יב, לא: "כי תועבת ה' אשר שנא". שנאמר - דברים כה, טו. "כי תועבת ה' וגו' כל עשה עול", והתועבה קרויה שקץ וחרם, שנאמר - שם ו, כו. "ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם פמהו שקץ תשקצנו וגו'". לא תשא פני דל - שלא תאמר:

להשמיט ולומר לטובה נתפננתי, לפיכך נאמר בו: "ויראת מאלהיך" המפיר מחשבותיך. וכן כל דבר המסור ללבם של אדם העושהו ואין שאר הבריות מפירות בו, נאמר בו: "ויראת מאלהיך" - וראה גם רש"י לקמן פסוק לב. לקמן כה, יז. וראה שם פסוק לו שמפרש גם באופן אחר. תורה טו (טו) לא תעשו עול במשפט - מלמד שהדין המקלל את הדין קרוי: עול, שנאווי ומשקץ, חרם ותועבה - ראה גם רש"י לקמן פסוק לה. ושם הוסיף: "וגורם לחמשה דברים האמורים בדין, מטמא את הארץ,

אלא שהמיעזב אינו חושב באמת לטובתו של חברו אלא מערב בדבר את טובתו שלו, הרי זו "עצה שאינה הוגנת לו". וראה גם בעל הטורים. אל תאמר: מכור שְׂדֵךְ וקח לך חמור, ואתה עוקף עליו - מערים עליו. ונוטלה הימנו - משמע שנוטל ממנו את החמור, ונראה שמדובר שהיה חיב לו חוב, ולכן יעזב לו למכור את השדה ויקנה חמור, כדי שיוכל לקחת ממנו את החמור עד שישלב לו החוב (ע"פ דברי אברהם). ויראת מאלהיך - לפי שהדבר הזה אינו מסור לבריות לידע אם דעתו של זה לטובה או לרעה, ויכול

(ת"כ) **שְׁלֹא תֹאמַר:** עָנִי הוּא זֶה וְהַעֲשִׂיר חָיֵב לְפָרְנָסוֹ, אֲזַכְּנֶנּוּ בְּדִין וְנִמְצָא מִתְּפָרְנִים בְּנִקְיֹת. וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גְדוּלָּה • שְׁלֹא תֹאמַר: עָשִׂיר הוּא זֶה, בֶּן גְּדוּלִים הוּא זֶה, הֵיאָךְ אֲבִישְׁנֹו וְאֶרְאֶה בְּבִשְׁתּוֹ? עֲנֵשׁ יֵשׁ בְּדַבְרְךָ! לְכָף נֹאמַר: "וְלֹא תִהְדָּר פְּנֵי גְדוּלָּה". **בְּצִדְקַת תְּשׁוּבָה עִמִּיתְךָ • כְּמִשְׁמְעוֹ.** דְּבַר אַחֵר: הֲוֵי דָן אֶת חֲבֵרְךָ לְכָף זְכוּת (סנהדרין לב).

(מ"ו) **לֹא-תִלְךָ רְכִיל בְּעַמִּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל-יְדֵם רַעַךְ**
אֲנִי יְהוָה:

ט"ו לֹא תִכּוֹל קוֹרְצִין בְּעַמֶּךָ לֹא תִקּוּם עַל דְּמַא דְחֲבֵרְךָ אֲנִי יְיָ

ט"ו < לא-תִלְךָ רְכִיל • אֲנִי אוֹמֵר עַל-שֵׁם שְׂכָל מְשֻׁלְחֵי מְדִינִים וּמְסַפְרֵי לְשׁוֹן הָרַע, הוֹלְכִים בְּכַתֵּי רַעִיָהֶם לְרַגֵּל מַה יִּרְאוּ רַע, אוֹ מַה יִּשְׁמְעוּ רַע לְסַפֵּר בְּשׂוּק, נִקְרָאִים 'הוֹלְכֵי רְכִיל', הוֹלְכֵי רְגִילָה, אִשְׁפִּימֵנוּ"ט בְּלַע"ז. וְרַאֲיָה לְרַבְרֵי, שְׁלֹא מְצִינֹו 'רְכִילוֹת' שְׂאִין פְּתוּב בְּלִשׁוֹן 'הַלִּיכָה': "לֹא תִלְךָ רְכִיל", "הוֹלְכֵי רְכִיל נִחַשְׁתָּ וּבִרְזָל" (ירמיהו ו כח); וּשְׂאָר לְשׁוֹן הָרַע אֵין פְּתוּב בּוֹ הַלִּיכָה, (תהילים קא ה) "מְלִשְׁנֵי בִסְתֵר רַעְהוּ", (שם קב א): "לְשׁוֹן רְמִיָה", (שם יב ה): "לְשׁוֹן מְדַבֵּרַת גְּדֻלוֹת". לְכָף אֲנִי אוֹמֵר: שֶׁהַלְשׁוֹן הוֹלֵךְ וּמְרַגֵּל, שֶׁהַכֹּף נִחְלָפֶת

אשל אברהם - הרב אלאשילי

משלי ו, יט "ומשלח מדנים בין אחים". ובמצודת דוד שם: "בין אוהבים ונגרה מחלוקת בספור לשון הרע".

ומספרי לשון הרע הולכים בכתי רעיהם לרגל מה יראו רע או מה ישמעו רע לספר בשוק, נקראים "הולכי רכיל", הולכי רגילה - "רכיל" מלשון רגול, וכפי שזכר לקמן.

אישפיימינו"ט - espiement, רגול. בלעז. וראייה לרבני, שלא מצינו רכילות שאין פתוב בלשון הליכה - אבל ראה יחזקאל כב, ט: "אנשי רכיל היו בך".

"לא תלך רכיל", "הולכי רכיל נחשט וברזל" - ירמיהו כח. וברשי שם: "הולכי רכיל בין הנחשט והברזל, מטילי איבה בין שני שרים שיש בהן פח להתגרות יחד, כך שמעתי. ואני אומר: הולכי רכיל הם, וחזקים פנחשת וברזל להחזיק פוביהם". וראה עוד ירמיהו ט, ג: "וכל רע רכיל יהלוף". משלי יא, יג: "הולף רכיל מגלה סוד".

שם כ, יט: "גולה סוד הולף רכיל".

ושאר לשון הרע אין פתוב בו הליכה: "מלשני בסתר רעהו" - תהלים קא, ה. המלשין בסתר על רעהו (מציד).

"לשון רמיה" - שם קב, ב.

"לשון מדברת גדלות" - שם יב, ד.

לכף אני אומר, שהלשון ["רכיל", לשון] - בן הוא בכמה דפוסים. הולף ומרגל, שהכף נחלפת

לא בן, למה נאמר "ולא תהדר פני גדול". (ב) בכף מדויק מה שנאמר "ולא תהדר", ולא "לא תשא" בלשון האמור בלל, משום שבאן מדובר רק שלא לבישו, מה שאין כן בלל. (ג) בכף מדויק מה שנאמר "פני גדול", כי מדובר שעושה בן שלא לבישו, דבר הנראה בפנים, מה שאין כן "פני" האמור בלל הוא לא דוקא.

בצדק תשפט עמיתך - כמשמעו - שישפוט על-פי דין צדק.

דבר אחר: - כי אם כמשמעו, למה נאמר דוקא "עמיתך", יש לדון בצדק כל אדם (משכיל לדח).

הוי דן את חברך לכף זכות - לא בדין בעלי דינים הפתוב מדבר, אלא ברואה חבירו עושה דבר שאמה יכול להכריעו לצד עבירה ולצד זכות, הכריעו לזכות, ואל תחשדהו בעבירה (רשי שבעות ל א). ולכן נאמר "עמיתך", שרק את חברך הנך צריך לדון לכף זכות, אבל מי שאינו עמיתך אלא שונאך, אינך צריך לדונו לכף זכות (ע"ה). אבל ראה פרקי אבות א, ו: "והוי דן את כל האדם לכף זכות". וברשי שם: "על כל שתשמע עליו אמור שנתכוין לטובה, עד שתדע בבירור שאינו בן, שאם אתה תדון את חברך דונו אותך מן השמים לזכות". ויש לומר ששם הוא ממדת חסידות, וכאן ממדת הדין. תורה טו

(טז) **לא תלך רכיל - אני אומר: על שם שכל משלחי מדנים - על-פי**

עני הוא זה, והעשיר חייב לפרנסו - בללמן כה, לה.

אזכנו בדין, ונמצא מתפרנס בנקיות - וזהו פירוש "לא תשא פני דל", אף-על-פי שהעני פניו נופלות מפני הבושה, לא תשא פניו שיתפרנס בכבוד (באר בשעה). וראה שמות כג, ג: "ודל לא תהדר בריבו", וברשי שם: "לא תחלוק לו כבוד לזכותו בדין ולומר דל הוא, אזכנו ואכבדנו".

ולא תהדר פני גדול - שלא תאמר: עשיר הוא זה - נראה שזהו פירוש "פני גדול", ועל-דרך רשיי בראשית מא, נו: "פני הארץ" - "אלו העשירים".

בן גדולים - נראה שזהו פירוש נוסף ב"פני גדול".

הוא זה, היאך אבישנו וראייה בכשתו - לכן מופהו בדין ומהדר פניו, כדי שלא יתביש ויפלו פניו. ובענין כפל הלשון "היאך אבישנו וראייה בכשתו", יש לומר: "אבישנו" את העשיר, ו"ראייה בכשתו" של בן הגדולים.

ענש יש בדבר - למי שמביש את העשיר ואת בן הגדולים, כך חושב הדין. וראה לקמן פסוק יז.

לכף נאמר: "ולא תהדר פני גדול" - בהוספת סיומת זו (מה שלא עשה בסוף דבור-המתחיל "לא תשא פני דל") יש לומר בכמה אפנים: (א) פיון שזהו חידוש שהדין יחשוב שיש איסור לביש את העשיר, ולכן יטה את דינו, לכן אומר רשיי שמוכרחים לומר בן, כי אם

בגִּמְלָה, שְׁפָל הָאוֹתִיּוֹת שְׁמוּצָאֵיהֶם מִמְקוֹם אֶחָד מִתַּחֲלָפוֹת זֹו בְּזוֹ; בֵּי"ת בִּפְ"א, וְגִמְ"ל בְּכ"ף, וְקו"ף בְּכ"ף, וְנו"ן בְּלמ"ד, וְזי"ן בְּצד"י. (שמואל ב יט כח): "וַיִּרְגַל בְּעֶבְדֶּךָ, רָגַל בְּמַרְמָה לֵאמֹר עָלֵי רַעַה, וְכֵן בָּהֶם הַנְּשִׂימ, עַל-שֵׁם שְׁמַחֲזֵר תְּמִיד בְּעִירוֹת, נִקְרָא 'רוֹכֵל' לְשׁוֹן רוֹגֵל. וְתַרְגוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין", כְּמוֹ (דניאל ג ח): "וַיֵּאכְלוּ קִרְצִיָהוֹן דִּי יְהוּדָיָא"; "אֲכַל בַּהּ קִרְצָא בִּי מִלְכָּא". נִרְאָה בְּעִינֵי, שְׁהִיָּה מִשְׁפָּטָם לְאֲכַל בְּבֵית הַמְּקַבֵּל דְּבִרְיָהֶם שׁוּם הַלְעָטָה, וְהוּא גְמַר חֲזוּק, שְׁדַבְּרִי מְקַיְמִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֲמַת, וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת: "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קִרְצֵן בְּעִינֵיו" (משלי ו יא), שְׁפָן דְּרָךְ כֹּל הוֹלְכֵי רְכִיל לְקִרְצֵן בְּעִינֵיהֶם וְלִרְמֹזוֹ דְּבִרְי רְכִילוֹתָן, שְׁלֵא יִבְיֵנו שְׁאָר הַשׁוּמְעִים. לֹא תַעֲמֹד עַל-דָּם רַעַף • לְרֵאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאִתָּהּ יְכוֹל לְהַצִּילוֹ (ט"ו), כְּגוֹן: טוֹבֵעַ בְּנֶהָר, וְחִיָּה אוֹ לְסֻטִים בָּאִים עָלָיו. אֲנִי ה' • נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׁכָר, וְנֶאֱמָן לְהַפְרֵעַ.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על-פי לקוטי-שיחות חזק לב, עמוד 120 - מתוך 'לקראת שבת')

לא תעמוד על דם רעה - גדר חיובי

לא תעמוד על-דם רעה

לראות במיתתו, ואתה יכול להצילו (יט, טז. ובפירוש רש"י)

וצריך להבין, הרי פגנת הפתוב היא לחיב את האדם לעשות כל מה שביקלתו להצלת חברו - ומדוע זה נאמר בלשון שלילה, ולא בלשון חיובי - להציל החבר, על-דרך שפמינו במצות הצלת ממון חברו, "עזוב תעזוב עמו" "השב תשיבנו לו" וכו'?

אשל אברהם - הרב אלעזר

שָׁפָן דְּרָךְ כֹּל הוֹלְכֵי רְכִיל לְקִרְצֵן בְּעִינֵיהֶם וְלִרְמֹזוֹ דְּבִרְי רְכִילוֹתָן, שְׁלֵא יִבְיֵנו שְׁאָר הַשׁוּמְעִים. לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רַעַף - לְרֵאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְאִתָּהּ יְכוֹל לְהַצִּילוֹ - אֲבָל אִם אֵינוּ יְכוֹל לְהַצִּילוֹ, אֵין עָלָיו חוֹבַת הַצִּלָּה. וְרֵאָה רַשִׁי סְנֵהֲדָרִין עַג, א: "לֹא תַעֲמֹד עֲצָמָךְ עַל דָּמוֹ, אֲלֵא הַצִּילֵהוּ". וּבְהַמְשָׁךְ שֵׁם: "לֹא תַעֲמֹד עַל עֲצָמָךְ מִשְׁמַע, אֲלֵא חֲזוֹר עַל כָּל צַדִּדִין שְׁלֵא יֵאבֹד דָּם רַעַף". כּוֹלָל שִׁישְׁכּוֹר בְּמִמוֹנוֹ אֲחֵרִים שְׁיִכּוֹלִים לְהַצִּילוֹ. כְּגוֹן טוֹבֵעַ בְּנֶהָר, וְחִיָּה - בְּפִשְׁטוֹת זוֹהֵי דוֹגְמָא נוֹסֶפֶת: וְכֵן חִיָּה. וְרֵאָה בְּ"תוֹרַת מְנַחֵם" בְּאוֹפֵן אַחַר. אוֹ לְסֻטִים בָּאִים עָלָיו - לְהַרְגוֹ. אֲנִי ה' - נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׁכָר - לְמִי שְׁנֹהָר בְּהֵן. אוֹ יֵשׁ לוֹמֵר: לְמִי שְׁמֻקִים אֵת מִצְוֹת עֲשֵׂה "בְּצֶדֶק תִּשְׁפּוֹט עִמִּיתְךָ" הַנּוֹכֵר בְּפִסְטוֹ הַקּוֹדֵם. וְנֶאֱמָן לְהַפְרֵעַ - לְמִי שְׁעוֹבֵר עָלֵיהֶן. אוֹ יֵשׁ לוֹמֵר: לְמִי שְׁעוֹבֵר עַל מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֵׂה הַנּוֹכְרוֹת בְּפִסְטוֹקִים אֵלֶּה. וְלֹא אָמַר "דִּין לְהַפְרֵעַ", מִשּׁוּם שְׁלֵא נֶאֱמַר שֵׁם אֲלֵקִים שְׁהוּא מִדַּת הַדִּין, אֲלֵא "אֲנִי ה'" בְּלִבְד. וְרֵאָה גַם בְּרַשִׁי שְׁמוֹת ו, ב. תורה יז

רוֹכֵלִים הֵם: רוֹכֵל הַמַּחֲזֵר אַחַר כָּל סְחוּרָה לְקִנּוּתָהּ, וְרוֹכֵל הַמַּחֲזֵר בְּעִירוֹת לְמַכּוֹר מִיַּנִּי בְּשָׂמִים. לְשׁוֹן רוֹגֵל. וְתַרְגוּמוֹ: "לֹא תִיכּוֹל קוֹרְצִין", כְּמוֹ "וַיֵּאכְלוּ קִרְצִיָהוֹן דִּי יְהוּדָיָא" - דְּנִיָּאֵל ג, ח. הַלְשִׁינוֹ עֲלֵיהֶם (רש"י שם). "אֲכַל קוֹרְצָא בִּי מִלְכָּא" - בְּרַכּוֹת נח, א. הַלְשִׁין בְּבֵית הַמֶּלֶךְ. נִרְאָה בְּעִנֵי - רֵאָה גַם רַשִׁי דְּנִיָּאֵל שֵׁם. וְרֵאָה רַמְבַּ"ן כָּאֵן. שְׁהִיָּה מִשְׁפָּטָם - שֶׁל הוֹלְכֵי רְכִיל רַשִׁי (דניאל שם). לְאֲכַל בְּבֵית הַמְּקַבֵּל דְּבִרְיָהֶם שׁוּם הַלְעָטָה, וְהוּא גְמַר חֲזוּק שְׁדַבְּרִי מְקַיְמִים וּמַעֲמִידִם עַל הָאֲמַת - בְּדַפּוֹס רֵאשׁוֹן וְשֵׁנִי: "וַיַּעֲמִידִם עַל הָאֲמַת". וּבְרַשִׁי דְּנִיָּאֵל שֵׁם: "וְהוּא סִימֵן קִיּוֹם דְּבָרִים, שְׁמֵאוֹתָהּ שְׁעָה יֵשׁ עֲלֵיהֶם לְכַרֵּר דְּבִרְיָהֶם וְלֵאמַת לְשׁוֹן הַרְעַ שְׁאֲמַרו". וְעַל-פִּי-זוֹ סְרָה קוֹשִׁיַת הַרַמְבַּ"ן, עֵין שֵׁם. וְאוֹתָהּ הַלְעָטָה נִקְרָאת "אֲכִילַת קוֹרְצִין", לְשׁוֹן "קִרְצֵן בְּעִינֵיו" - מִשְׁלֵי ו, יג. וּבְרַשִׁי שֵׁם: "רְמִיזוֹת שֶׁל מְרֻמָּה". וּבְרַשִׁי דְּנִיָּאֵל שֵׁם: "שְׁהוּא לְסִימֵן לְשׁוֹן הַרְעַ".

בגִּמְלָה, שְׁפָל הָאוֹתִיּוֹת שְׁמוּצָאֵיהֶם מִמְקוֹם אֶחָד מִתַּחֲלָפוֹת זֹו בְּזוֹ, בֵּי"ת בִּפְ"א - שְׁמוּצָאֵיהֶם בְּשַׁפְתֵּים. גִּמְ"ל בְּכ"ף, וְקו"ף בְּכ"ף - שְׁמוּצָאֵיהֶם בְּחִיף. נו"ן בְּלמ"ד - שְׁמוּצָאֵיהֶם מִהַלְשׁוֹן. וְזי"ן בְּצד"י - שְׁמוּצָאֵיהֶם בְּשִׁנָּים. וְכֵן 'וַיִּרְגַל בְּעֶבְדֶּךָ' - שְׁמוּאֵל ב יט, כח. רָגַל בְּמַרְמָה - כְּאִמּוֹר שֵׁם בְּפִסְטוֹ כּו "עֲבָדֵי רַמְנִי". לֵאמֹר עָלֵי רַעַה. וְכֵן "לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹנוֹ" - תְּהִלִּים טו, ג. אֲנִקוּשֵׁיָא בְּלַעַז [=הַלְשִׁין], כְּמוֹ "וַיִּרְגַל בְּעֶבְדֶּךָ" (רש"י שם). וְרֵאָה גַם רַשִׁי עֲבוּדָה וְרָה כב, ב דְּבוּר-הַמַּתְחִיל מִכְּתָבָא. וְכֵן "רוֹכֵל", הַסּוֹחֵר וּמְרַגֵּל אַחַר כָּל סְחוּרָה - וְרֵאָה רַשִׁי בְּרֵאשִׁית מַב, לד: "כָּל לְשׁוֹן סוֹחְרִים וְסוֹחְרָה, עַל שֵׁם שְׁמַחֲזֵרִים וְסוֹבְבִים אַחַר פְּרַקְמֻטָּא". וְכֵל הַמוֹכֵר בְּשָׂמִים לְהַתְקַשֵּׁט בָּהֶם הַנְּשִׂימ, עַל שֵׁם שְׁמַחֲזֵר תְּמִיד בְּעִירוֹת נִקְרָא "רוֹכֵל" - שִׁיר הַשִּׁירִים ג ו "אֲבַקַת רוֹכֵל". וּבְרַשִׁי שֵׁם: "רוֹכֵל - בְּשֵׁם, הַמוֹכֵר כָּל מִיַּנִּי בְּשָׂמִים". וְרֵאָה גַם רַשִׁי מְלָכִים א י, טו: "הַרוֹכֵלִים - מוֹכְרֵי בְּשָׂמִים, וּמוֹלִיכִין אוֹתָם מֵעִיר לְעִיר". נִמְצָאוּ לְמַדִּים שְׁשָׁנֵי סוּגֵי

ויוֹבֵן בְּהַקְדִים הַקּוֹשֵׁאִי, דְּלִכְאוּרָה דִּין זֶה נִלְמַד בְּקַלְיָחִימָר מֵהַחַיִּיב דְּהַצְלַת מְמוֹן חֲבִירוֹ, וּמִפְנֵי מַה הַצְרָף לְהַפְתֵּב הַצּוּי ד' לֹא תַעֲמֹד וְגו'?" וַיֵּשׁ לֹאמֹר דְּזוֹהֵי פְּנֵת רַש"י בְּפִרוּשׁוֹ "לְרֵאוֹת בְּמִיתָתוֹ וְכוּ", כְּלוֹמֵר אִין פְּנֵת הַפְּתוּב לְחַדֵּשׁ אֶת עֵצָם הַחַיִּיב דְּהַצְלַת חֲבִירוֹ מִסְפַּנְת מוֹת (הַנִּלְמַד מִקַּלְיָחִימָר כְּנ"ל), אֲלֵא מְדַבֵּר כָּאן בְּמַצֵּב מִיּוֹחַד הַנוֹתֵן מְקוּם לֹאמֹר שְׁמַתָּר לְאֲדָם לַעֲמוֹד וְלִהְתַּעֲפֵב מִלְּהַצִּיל, וְעַל־זֶה בָּא צּוּי הַפְּתוּב "לֹא תַעֲמֹד וְגו'".

וְהִינוּ כְּשֶׁחֲבָרוֹ נִמְצָא בְּמַצֵּב שֶׁל סְפֵנָה כְּזוֹ שֶׁהַצְלָתוֹ כְּרוּכָה בְּסַפֵּק סְפֵנָה לְחִיּוֹ שֶׁל הַמְּצִיל, הִיָּה מְקוּם לֹאמֹר שֶׁבְּמִקְנָה כְּזוֹ יָכוֹל לְהִתַּעֲפֵב וְלַעֲמֹד מִלְּהַצִּילוֹ, וְעַל־זֶה בָּא הַפְּתוּב וּמְזַהֵר "לֹא תַעֲמֹד וְגו'" שֶׁאֲסוּר לַעֲמֹד אֲלֵא יֵשׁ לְהַצִּיל הַחֲבֵר, אֲלֵא־אִם־כֵּן יֵשׁ סַפֵּק ב' אֲתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", הִינוּ אִם פְּעוּלַת הַהַצְלָה יָכוֹלָה לְגָרוּם סְפֵנָה לְמַצִּיל בְּאִפְסָן שֶׁהִיא מְטִילָה סַפֵּק בְּאִפְשָׁרוֹת הַהַצְלָה, שְׂאֵז אִין בְּזֶה חַיִּיב. וְזֶהוּ דִּיּוּק לְשׁוֹן רַש"י "וְאֲתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ".

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חל"ב ע' 125)

לא תעמוד על דם רעך (יט, טו) **לראות במיתתו ואתה יכול להצילו** (רש"י) עֵצָם הַעֲבָדָה שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לָךְ "לְרֵאוֹת בְּמִיתָתוֹ" שֶׁל אָדָם - מוֹכִיחָה שִׁ"אֲתָה יָכוֹל לְהַצִּילוֹ", וְרַק לְשֵׁם כֶּף זְמַן לָךְ הַקֶּבֶ"ה לְרֵאוֹת זֹאת. וּמִכָּאן יֵשׁ לְלַמֵּד הוֹרָאָה לְדוֹרְנוֹ: בְּדוֹרְנוֹ נִמְצָאִים רַבִּים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּסַפַּנְת טְבִיעָה רוֹחֲנִית. יֵשׁ לְדַעַת, אִיפּוֹא, שֶׁעַל פֶּל אֶחָד וְאַחַת חִלָּה הַחוּבָה לַעֲסֹק בְּהַצְלָתָם שֶׁל יְהוּדִים אֵלוֹ - שֶׁפֶן עֵצָם הַעֲבָדָה שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לוֹ לְרֵאוֹת וְלְדַעַת שֶׁשְׁנֵם יְהוּדִים הַנִּמְצָאִים בְּסַפְנָה שְׂכּוּזוֹ, מוֹכִיחָה שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ הַכּוּחַ הַדְּרוּשִׁים לְהַצִּילָם!

(יז) לֹא־תִשְׁנֵא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְךָ הוֹכַח תוֹכִיחַ יז **לֹא תִשְׁנֵי יָת אַחוּיךָ בְּלִבְךָ אוֹכַחַת תוֹכַח יָת חֲבֵרְךָ וְלֹא תִקְבֵּל עַל דֵּי לֵה חוֹבָא:**
אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא:
כִּי־יֵי וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חֲטָא • לֹא תִלְבִּין אֶת פְּנֵי בְּרַבִּים.

~ נקודות משיחות קודש ~ היוסיום כ"ו אייר

... רק מי שמקיים כראוי "לא תשנא" - יכול לקיים פנדרש "הוכח תוכיח"

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות חלק א, עמוד 431)

כ"ק אדמו"ר הרי"צ צ'נהג לקרב כל אדם, אפילו יהודי כזה שעליו נפסק ב'שולחן ערוך' שלגביו לא חל הדין של "לא תעמוד על דם רעך".
וטעמו ונימוקו עמו:

ארבעה חלקים הם ב'שולחן ערוך', ו'חושן משפט' הוא החלק הרביעי. ב'חושן משפט' עצמו יש יותר מארבע מאות סימנים, ופרטי הדינים האמורים מופיעים בסימנים האחרונים שבו. כש'למדו ויקיימו את כל דיני ה'שולחן ערוך', מתחילת 'אורח חיים' עד לסימנים אלו, אוֹיֵז! הִיָּה מְקוּם לַעֲסוֹק גַּם בְּדִינִים אֵלוֹ...

(יח) לֹא־תִקֵּם וְלֹא־תַטּוֹר אֶת־בְּנֵי עַמּוֹךְ וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ יח **לֹא תִקֵּם וְלֹא תִטּוֹר אֶת בְּנֵי עַמּוֹךְ וְאֶהְבֵּת לְרַעְךָ**
כְּמוֹךְ אֲנִי יְהוָה:

כִּי־יֵי • **לֹא־תִקֵּם** (יזמא כג) **אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילְנִי מִגְּלָךְ! אָמַר לוֹ: לְמַחַר אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילְנִי קַרְדָּמֶךָ! אָמַר לוֹ: אֲנִי מִשְׂאִילְךָ, כְּדָרְךָ שֶׁלֹּא הַשְּׂאִילְתַּנִּי - זוֹ הִיא נְקִימָה. וְאִיזוֹ הִיא נְטִירָה? אָמַר לוֹ: הַשְּׂאִילְנִי קַרְדָּמֶךָ!**

אשל אברהם - הרב אלאשילי

משאילך כדרך שלא השאלתני - משמעות דבריו, שרק אם אומר לו "כדרך שלא השאלתני" אזי עובר על נקימה, אבל אם אומר לו רק "איני משאילך", אינו עובר (אף אם עושה כן בדרך נקימה). וצריך עיון.
זו היא נקימה - מה שנקט בתחילה מגל ואחר־כך קרדום, מבאר ה"משכיל לדוד", משום שסתם מגל נועד לקצירת התבואה ואינו מתקלקל, אבל

אף המאירי בחיבור התשובה, מפרש הפסוק באילו כתוב: "לא תשאי עליו חטא". ומשמעות דבריו: כשאתם מוכיח את חברו על חטאו עד שמלבין פניו, הרי זה באילו מעמיס עליו את חטאו עד שפניו משתנות עקב כך. וצריך צריך עיון. תורה יח
(יח) לא תקם - אמר לו: השאילני מגלך, אמר לו: למחר אמר לו: השאילני קרדמך, אמר לו: איני

(יז) ולא תשא עליו חטא - לא תלבין את פניו ברבים - מה שנקט "ברבים" דוקא (וכן הוא לשון רש"י בערבין טו, ב). נראה בפשטות, משום שרק כשמוכיחו ברבים פניו של אדם משתנות לגמרי מהבושה, ולא כשהתוכחה נעשית בינו לבין חברו. וכך פירוש הפסוק: אל תוכיחנו באופן שתגרום לו הלבנת פנים, כי אז אתה תשא את חטא הלבנת פנים של חברך.

אמר לו: לאו. למחר אמר לו: השאלני מגלך! אמר לו: הא לך, ואיני כמותך שלא השאלתני – זו היא נטירה, שנוטר האיכה בלב, אף־על־פי שאינו נוקם. ואהבת לרעה כמותך • (ת"כ) אמר רבי עקיבא: זה כלל גדול בתורה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (על־פי לקוטי־שיחות חלק י, עמוד 215 ואילך – מתוך 'לקראת שבת')

מצות אהבת ישראל בדרך הפשט

ואהבת לרעה כמותך

זה כלל גדול בתורה (יט, יח, ובפירושו רש"י)

יש לעיין, מה מוסיף בהבנת הפתוב, זה שמצות "ואהבת" היא "כלל גדול", שלכן מביאו רש"י בפרושו? ויש לבאר, דהנה הקשה הרמב"ן האיר שיר לצוות על כל אדם שיאהב את כל אהד מישראל "כמותך", הרי "לא יקבל לב האדם שיאהוב את חבירו כאהבתו את נפשו"?

ועוד יש להקשות, אם נצטוינו לאהב כל אהד מישראל "כמותך", מדוע צותה התורה גם על שאר ציוויים שבין אדם לחברו כמו צדקה, גמילות חסד, אסור גנבה, גזלה, נקמה, נטירה וכיוצא בזה, הרי מובן מאליו שכשצדק יקיים את הצווי לאהב כל אהד מישראל כגופו, ודאי יקיים את כל המצוות האלו?

וזהו שמפרש רש"י "זה כלל גדול בתורה", שבזה מתרץ ב' קשיות אלו בהדא מחתא. שבדרך הפשט אין מצות "ואהבת" מצוה בפני־עצמה, אלא הכלל של המצוות שבין אדם לחברו.

ואם כן: א. כבר מציינו בכמה מקומות שהתורה מפרשת הן את הכלל והן את הפרטים שנובעים מהכלל, ומתורצת קשיא הב'.

ב. מפיון שמצות "ואהבת" – "כמותך" היא הציווי הכללי לקיים את כל המצוות שבין אדם לחברו, הרי קיים מצוה זו הוא על־ידי קיים "הפרטים" שהם המצוות שבין אדם לחברו.

ומפיון שהמצוות שבין אדם לחברו הם דברים שבמעשה, ללא כל התייחסות לרגש האדם, הרי הוא יכול לקיים או להמנע מעשייתו בכל עת, וממילא אין קשיא האיר אפשר לצוות על אהבת כל אהד מישראל "כמותך", כי ציווי זה הוא הציווי הכללי לקיים את כל המצוות שבמעשה שבין אדם לחברו.

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות שבת פרשת קדושים, מברכים החודש אייר, ה'תשכ"ו)

בנוגע לאהבת ישראל, מבאר רבינו הזקן בתניא, ש"העושים גופם עיקר ונפשם טפלה, אי־אפשר להיות אהבה ואהבה אמיתית ביניהם כו", אלא צריך להיות נשמתם עיקר וגופם טפל.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

זו אינה עומדת בפני עצמה, שאין התורה דורשת שיאהב את הווילת בשם שהוא אוהב את עצמו, שהרי זהו דבר המנוגד לחלוטין לטבע האנושי (כמו שכתב הרמב"ן). אלא היא בבחינת "כלל גדול" לכל פרטי המצוות שבין אדם לחברו המפורטים כאן, שאין המצוה דורשת שאהבת חברו תבטא ברגש ממשי של אהבה בלב האדם, אלא שהיא תבוא לידי ביטוי במעשה, באמצעות כל פרטי המצוות שבין אדם לחברו (הריב). וראו גם רש"י סנהדרין פד, ב: "לא הוזהרו ישראל מלעשות לחבריהם אלא דבר שאינו חפץ לעשות לעצמו". וראה רש"י דברים יג, ט: "לא תאבה לו" – "לא תאהבנו, לפי שצאמר ואהבת לרעה כמותך, את זה לא תאהב". תורה יט

המגל שדרש מחברו, והייתי אומר שבמקרה זה אינו עובר על לא תטר, קא־משמע־לך שגם אז עובר, משום "שנוטר האיכה בלב". שנוטר האיכה בלב – שהדבר שמור בלב, ולא הסיחו מדעתו (רש"י יומא כג, ב). אף־על־פי שאינו נוקם – וראה רש"י משלי יז, ט: "מכסה פשע מבקש אהבה – אם יחטא איש לאיש, וזה מכסה עליו ואינו מוכיר לו חטאתו, ואינו מראה לו פנים וזעמות, גורם לו שיאהב אותו. ושונה בדבר – שנוטר איכה ומזכירו כך וכך עשית לי, מיד מפריד אלוף – אז מפריד ממנו אלוף של עולם, שהוא הקדוש ברוך הוא, שהזהירו לא תקם ולא תטר".

ואהבת לרעה כמותך – אמר רבי עקיבא – 'תורת פהנים'. זה כלל גדול בתורה – כלומר, מצוה

קרדום נועד לבקוע עצים והוא נפגם, ולכן כתב שאף שהחבר דרש ממך קרדום (ולא מגל כמו שאתה דרשת) ולכאורה יש לך סיבה טובה לא לתת לו מחשש קלקול, גם אז הנה עובר על "לא תקם".

ואיזו היא נטירה? אמר לו: השאלני קרדמך, אמר לו: לאו. למחר אמר לו: השאלני מגלך, אמר לו: הא לך, ואיני כמותך שלא השאלתני. זו היא נטירה – מה שבתחילה הזכיר קרדום ואחר־כך מגל, והפך מהסדר המופיע בנקימה, מבאר ה"משפיל לךוד", שיש בזה חידוש, שאף שחברו לא מתביש בזה על שאומר לו "איני כמותך שלא השאלתני", פיון שיש לו תשובה נצחת על שלא רצה להשאל לו את קרדומו, מפני שהוא עלול להתקלקל, שלא כמו

ומזה מובן, שצורך אמיתית הענין דאהבת ישראל, די בקר שהגוף הוא טפל, אבל אין צורך לבטל לגמרי את מציאות הגוף. ואדרבה, יש צורך במציאות הגוף, שהרי האהבה צריכה להיות נמשכת למטה מטה עד שתורגש בבשר הלב הגשמי, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר, שפשם שאהבת ה' צריכה לחדור בבשר הלב, באופן ד"שמועה טובה תדשן עצם", ואינה דומה השמחה שמצד הנשמה לשמחה שהיא גם מצד הגוף, כך שיש צורך במציאות הגוף, אלא שצריך להיות "גופם טפל".

וזהו גם הענין ד"גדולה לגימה שמקרבת" - שזהו ענין של שמחה עבור הגוף (ולא עבור הנפש, שהרי שמחת הנפש אינה מגשמיות, אלא מרוחניות שבגשמיות), ודוקא על-ידי-זה שמשמחים את הגוף (כמו השמחה שעל-ידי בשר וזין, "אין שמחה אלא בבשר" ו"אין שמחה אלא בזין"), אזי אינו מבלבל את הנשמה, ואדרבה כו'.

ולכן, בהתועדות חסידית - נוהגים חסידים לומר "לחיים" [אם פי לא הרבה... וכידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר ש"משמחה" הוא דבר המאוס וכו', אבל אין צורך לדבר על זה ביום השבת, שהרי "פרש שבתכם לא קאמר"], כיון שעל-ידי-זה נעשה קירוב הדעת כו'.

(סיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:) "זאל זיין לחיים ולברכה!"

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחת שבת פרשת קדושים, מברכים החדש אייר, התשכ"ז)

על-ידי קיום מצות "ואהבת לרעך כמוך", נעשה הענין ד"ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך".

יט טת קנמי תטרין בעידך לא תרכב ערובין חקלך לא תזרע ערובין ולבוש ערובין שעטנזא לא יסק עלך:

(יט) את-חקתי תשמרו בהמתך לא-תרכיב בלאים שרך לא-תזרע בלאים ובגד בלאים שעטנזא לא יעלה עליך:

יט < את-חקתי תשמרו • ואלו הן: בהמתך לא תרכיב בלאים וגו'. חקים אלו גזרות מלך, שאין טעם לדבר. ובגד בלאים • למה נאמר? לפי שנאמר: "לא תלבש שעטנזא צמר ופשתים יחדו". כול לא ילבש גזי צמר ואניצי פשתן? תלמוד לומר: "בגד". מנין לרבות הלכדים? תלמוד לומר: "שעטנזא". דבר שהוא שוע, טווי ונוז. ואומר אני: נזו לשון דבר הנמלל ושוזר זה עם זה לחברו. מישטי"ר בלע"ז, כמו: (מורק יט) 'חזן לנאי דאית בהון', שאנו מפרשים לשון פמוש, פלישטר"א. ולשון "שעטנזא", פרש מנחם: מחברת צמר ופשתים.

אשל אברהם - הרב אלאשילי

תלמוד לומר: "בגד" - והם אינם בגד עדין.
מנין לרבות הלכדים - שאינן טוויים (רשי" שבת נו, ג), ואין בהם משום בלאים.
תלמוד לומר: "שעטנזא", דבר שהוא שוע - לשון חלק, כלומר שיהיו חלוקים יחד במסרק (רשי" גדה סא, ג).
טווי - יחד (רשי" שם).
ונוז - ראשי תיבות של "שעטנזא". הובא גם ב"רשי" דברים כב, יא.
ואומר אני: "נוז", לשון דבר הנמלל - שחוטן נמתח על ידי מליקה שמולל באצבעותיו (רשי" גיטין טז, א).
ושוזר - נראה שמפרש ש"נוז" הוא ראשי תיבות של "נמלל ושוזר"
זה עם זה לחברו - וביבמות ה, ב פירש רשי" ש"נוז" פירושו "ארוג". וכן פירש בנדה שם.
מישטי"ר - מישטי"ר, לערבב.
בלעז, כמו "חזן לנאי דאית

חקתי תשמרו", משמע שכולם בכלל החקים, וכולן הן גזירות מלך שאין בהן טעם. וראה לעיל שם בפיאור.
שאינ מעם לדבר - וכן כתב רשי" בב"ראשית כו, ה: "שאינ טעם בדבר, אלא גזירת המלך וחקתיו על עבדיו".
וכן בשמות טו, כו: "דברים שאינן אלא גזירת מלך בלא שום טעם". וראה רשי" משלי כה, ב: "כשתדרוש .. בחקים הכתובים בתורה .. אין לך לחקור, רק להסתיר ולומר: גזרת מלך הוא".
ובגד בלאים - למה נאמר - הרי הוא אומר: "שעטנזא".
לפי שנאמר - דברים כב, יא.
"לא תלבש שעטנזא צמר ופשתים יחדו", יכול לא ילבש גזי צמר - לשונות של צמר (פדי"מ רמב"ם שבת ה, ג).
ואניצי פשתן? - פשתן סרוק (רשי" סוכה יב, ג).

(יט) את חקתי תשמרו - ואלו הן: - כלומר, "את חקותי תשמרו" זו הקדמה לאזהרות שמוזהר מיד לאחר מכן, ולא שזהו ציווי כללי לשמירת החקים, שכן כבר הזהיר לעיל (ה, ד) על שמירת החקים בכללות.
"בהמתך לא תרכיב בלאים וגו'". חקים, אלו גזרות מלך - כבר כתב רשי" בן לעיל יח, ד, ומה שחזר וכתבו כאן, יש לומר משום ששם הזכיר רק "אכילת חזיר ולבישת שעטנזא וטהרת מי חסאת", וכאן בא להוסיף שבכלל אלו גם בלאי בהמה ובלאי ורעים, ודלא בהרמב"ו שמחלק ביניהם ואומר שבלאי בהמה ורעים יש בהם טעם הגיוני, שכן יש בהם משום התערבות במעשי הבריאה, מה שאינן-כן שעטנזא. אף לדעת רשי" אין הדבר כן, אלא כיון שהתורה כתבה את כל סוגי הבלאים יחד, וגם הקדים לפני כן ואמר "את

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות זו עמ' 227)

שָׂדֶךְ לֹא תִזְרַע פְּלִאִים (יט, יט) וְקִשָּׂה, לְמִה הַקְּדִים פֶּאֶה וְלִקֵּט לְכִלְאִים, אִף שְׂרִיעָה קוֹדֶמֶת לְקִצִּירָה. וְיֵשׁ לוֹמֵר, דְּהַנְּהַ הצדדה השונה בין פֶּאֶה וְלִקֵּט וְכִלְאִים הוּא - שְׁמִירָה עַל הַבְּדֵלָה שֶׁקֹּבַע ה'. **פֶּאֶה וְלִקֵּט** - ה' הַבְּדִיל אֶת יְבוּל הַשְּׂדֵה לְשָׁנֵי חֲלָקִים; אֶחָד שָׂדֶךְ לְבַעַל הַשְּׂדֵה וְאֶחָד שָׂדֶךְ לְעֵנִיִּים. **כִּלְאִים** - ה' הַבְּדִיל אֶת הַצְּמֻחִים לְמֵינִים שׁוֹנִים. וְהַבְּדִילָה הַרוּחָנִית שֶׁל פֶּאֶה וְלִקֵּט הִיא הַמְּקוֹר וְהַסִּבָּה לַהַבְּדֵלָה הַגִּשְׁמִית שֶׁל פְּלִאִים.

כּוֹגֵבֵר אַרְיֵי יִשְׁכּוּב עִם אֶתְמָא שְׁכַבְתָּ וְזָרְעָא
וְהִיא אֶתְמָא אֶחֱיָא לְגַבְרָא וְאֶתְפְּרָקָא לֹא
אֶתְפְּרִיקָת בְּכַסְפָּא אוֹ חֲרוּתָא לֹא אֶתְהִיבְת
לָהּ בְּשִׁטְרָא בְּקֶרְתָּא תְּהִי לֹא יוֹמְתוּן אַרְיֵי לֹא
אֶתְחַרְתָּ:

(ב) וְאִישׁ כִּי־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה שְׁכַבְתָּ־זֶרַע וְהוּא שִׁפְחָה נַחֲרַפְתָּ לְאִישׁ וְהַפְּדָה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ חֲפְשָׁה לֹא נִתְּן־לָהּ בְּקֶרֶת תְּהִיָּה לֹא יוֹמְתוּ כִּי־לֹא חֲפְשָׁה:

כַּסְפָּא - נַחֲרַפְתָּ לְאִישׁ • מִיעֲדָת וּמִיחַדָּת לְאִישׁ, וְאִינִי יוֹדַע לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא. וְכִשְׁפִּיחָה כְּנַעֲנִית (קידושין ח) שְׁחָצִיָּה שִׁפְחָה וְחָצִיָּה בַּת חוּרִין הַמְּאֻרְסֶת לְעֶבֶד עֲבָרִי שֶׁמִּתָּר בְּשִׁפְחָה, הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְהַפְּדָה לֹא נִפְדָּתָה • פְּדוּיָה וְאִינָה פְּדוּיָה, וְסַתֵּם 'פְּדוּיוֹן' בְּכַסְפָּא (ת"כ. גיטין לט). אוֹ חֲפְשָׁה • בְּשִׁטְרָא. בְּקֶרֶת תְּהִיָּה • הִיא לֹוֶקָה וְלֹא הוּא. יֵשׁ עַל בֵּית־דִּין לְבַקֵּר אֶת הַדְּבָר, שֶׁלֹּא לְחִיבּוֹ מִיתָה, כִּי לֹא חֲפְשָׁה וְאִין קְדוּשָׁיָה קִידוּשִׁין גְּמוּרִין. וְרַבּוּתֵינוּ

אשל אברהם - הרב אלאשולי

יֵשׁ - בְּכַמְּה פְּתָבֵי יָד גּוֹרְסִים כָּאן: דְּבָר אַחַר יֵשׁ עַל בֵּית דִּין כּו'. וְלְכַאֲוֹרָה כֵּן מִסְתַּבֵּר, שֶׁהֲרִי זְהוּ פִירוּשׁ אַחַר בְּ"בְּקֶרֶת". אוֹ יֵשׁ לוֹמֵר שֶׁזְּהוּ הַמְשָׁף הַפִּירוּשׁ, אֲלֵא שְׂתַחֲוִילָה פִירוּשׁ אֶת הָעֵנָן, וְכַעַת מְפָרֵשׁ אֶת תִּיבַת "בְּקֶרֶת". **עַל בֵּית דִּין לְבַקֵּר אֶת הַדְּבָר** - כְּלוֹמֵר, "בְּקֶרֶת" מְלָשׁוֹן בְּקוֹר וּבְדִיקָה, וּמוֹסָב עַל "הַדְּבָר". **שִׁלָּא לְחִיבָה** - בְּכַמְּה דְּפוּסִים וְכֵן בְּרַמְבַּ"ן: שִׁלָּא לְחִיבּוֹ. **מִיתָה** - כְּמוֹ שְׁכַתּוּב "לֹא יוֹמְתוּ", וְגַם הָאִשָּׁה בְּכָלָל. וְרָאָה פִירוּשׁ נוֹסֵף בְּכִרְיֻתוֹת יֵא, א: "בְּבְּקֶרֶת תְּהִיָּה", וּבְרַשִׁי שֵׁם: "שֵׁאֵם אִינָה יְכוּלָה לְקַבֵּל אַרְבַּעִים, אוֹמְדִין אוֹתָהּ בְּבַקּוֹר וּבְכַחֲשָׁבָה". **"כִּי לֹא חֲפְשָׁה"**, וְאִין קְדוּשָׁיָה [קִידוּשִׁין] - כֵּן הַגִּירְסָא בְּכַמְּה פְּתָבֵי־יָד וְדְפוּס שָׁנִי. **גְּמוּרִין** - כְּלוֹמֵר, יֵשׁ עַל בֵּית הַדִּין לְחַקוֹר וּלְעֵינֵן בְּדִין הָאִשָּׁה, שֶׁלֹּא יִחַשְׁבוּ שֶׁמֵּאֲחַר שֶׁהִיא מְאֻרְסֶת לְעֶבֶד עֲבָרִי, אֲשֶׁת אִישׁ גְּמוּרָה הִיא, וְרָאוּי לְחִיבָה מִיתָה, כִּי אִין הַדְּבָר כֵּן, שֶׁהֲרִי "לֹא חֲפְשָׁה" כּוּלָּה אֲלֵא חֲצִיָּה, וְעֵדִין שֵׁם שִׁפְחָה כְּנַעֲנִית עֲלֶיהָ, וְאִינָה מְקוּדָּשֶׁת לְגַמְרִי, וְלָכֵן אִין עֲלֶיהָ חִיּוּב מִיתָה (רא"ם).

ואילך). **הַמְּאֻרְסֶת לְעֶבֶד עֲבָרִי שֶׁמִּתָּר בְּשִׁפְחָה** - בְּדַכְתִּיב (שמות כא, ד) "אִם אֲדוֹנֶיךָ יִתֵּן לָךְ אִשָּׁה" (רש"י יבמות נה, א). **הַכְּתוּב מְדַבֵּר. וְהַפְּדָה לֹא נִפְדָּתָה** - פְּדוּיָה וְאִינָה פְּדוּיָה - כִּי "וְהַפְּדָה" פִירוּשׁוֹ שֶׁהִיא פְּדוּיָה, וְ"לֹא נִפְדָּתָה" פִירוּשׁוֹ שֶׁאִינָה פְּדוּיָה, הֵינּוּ שְׁחָצִיָּה פְּדוּיָה וְחָצִיָּה אִינָה פְּדוּיָה (נ"א). **וְסַתֵּם פְּדוּיוֹן בְּכַסְפָּא** - אוֹ בְּשִׁוְהָ כֶּסֶף (רש"י גיטין מא, ב). שִׁבָּא אֶחָד וְנָתַן כֶּסֶף אוֹ שִׁוְהָ כֶּסֶף לְאֲדוֹן עַל־מְנַת שִׁישְׁחָרָר חֲצִיָּה שֶׁל הַשִּׁפְחָה לְחַפְשִׁי. **אוֹ חֲפְשָׁה - בְּשִׁטְרָא** - שֶׁהָאֲדוֹן כָּתַב לָהּ שִׁטְרָא שֶׁחָרְוֵר עַל חֲצִיָּה. וּמִשְׁמַע מְלָשׁוֹן רַשִׁי שֶׁלְמַד כֵּן מִיתְּוֹר תִּיבַת "אוֹ חֲפְשָׁה", לְאַחַר שֶׁכָּתַב כָּתַב "לֹא נִפְדָּתָה" הֵינּוּ בְּכַסְפָּא. וּבְגִיטִין מֵא, ב לְמַדוֹ שִׁטְרָא מְגוּיָרָה שֶׁהוּא "לָהּ" לָהּ" מְגַט אִשָּׁה. **בְּקֶרֶת תְּהִיָּה - הִיא לֹוֶקָה וְלֹא הוּא** - רָאָה כְּרִיתוֹת יֵא, א: "בְּקֶרֶת תְּהִיָּה - מְלָקוֹת - רַשִׁי כְרִיתוֹת ט, א], יְכוּל שְׁנִיחָן לֹוֶקָה? תְּלַמּוּד לֹוֶמֶר: תְּהִיָּה, הִיא לֹוֶקָה וְהוּא אִינּוּ לֹוֶקָה". כְּלוֹמֵר "תְּהִיָּה" מוֹסָב עַל הַשִּׁפְחָה, וּבָא לְמַעַט אֶת הָאִישׁ מִמְּלָקוֹת, אֲלֵא מִבֵּיא קָרְבַּן אֲשֶׁם (רא"ם). בְּדְפוּס רֵאשׁוֹן לֹא מוּבָא קְטַע זֶה כָּאן אֲלֵא בְּדְבוּר שֶׁלְאַחֲרֵי דְבוּר זֶה, וּבְגִירְסָא שׁוֹנָה: "בְּקֶרֶת - לְשׁוֹן מְכוּת. תְּהִיָּה - הִיא לֹוֶקָה וְלֹא הוּא".

כְּמוֹשׁ - **פְּדוּיוֹן**, שֵׁאֵנּוּ מְפָרֵשִׁין לְשׁוֹן כְּמוֹשׁ - בְּגִמְרָא שֵׁם מוּבָא שְׂרַב יְהוּדָה הַתִּיר לְעַקוֹר כְּחוֹל הַמוּעַד שׁוּמְשָׁמִין מִהַשְּׂדֵה, וְהַגְּמָרָא שׁוֹאֵלֶת "שׁוּמְשָׁמִי לְמֵאִי חֲזוּי?" וּמְתַרְצָת "חֲזוּיִן לְנֵאֻזֵי דְאִית בְּהוּן", וּבְרַשִׁי עַל הַרִי"ף שֵׁם ו, א (מִדֵּ-שְׂאִינ־כֵּן בְּפִירוּשׁ רַשִׁי בְּגִמְרָא שֵׁם): "שׁוּמְשָׁמִין אִין רֵאֻוִיִן לְאָכּוּל עַד שִׁיכְמוּשׁוּ", "לְנֻוִיָּתָא - כְּמוֹשִׁין שְׁכָהֵן". וְאֵם כֵּן "נֵאֻזֵי" פִירוּשׁוֹ כְּמוֹשׁ. אִף צְרִיף עֵינֵן מִדֵּ שְׁכּוֹת בֵּין כְּמוֹשׁ לְבֵין שׁוּר. וּבְ"מִשְׁפִּיל לְדוּד" כָּתַב שֶׁשׁוּמְשָׁמִין כְּמוֹשִׁין הֵם דְּבוֹקִים זֶה בְּזֶה, וּבְ"אוֹצֵר לְעוּזֵי רַשִׁי" כָּתַב שֶׁכְּנַת רַשִׁי לוֹמֵר, שֶׁהַחֲוֹסִים אֵיבְדוּ אֶת מְהוּתָם, מִפְּנֵי שֶׁהֵם שׁוּרִים בְּלֵי הַיָּבֵר צְמֵר וּפְשִׁתִּים יַחְדוּ. **פְּלִישְׁטִיר** - fleistrir, לְכַמוֹשׁ, לְנַבּוּל. **וְלִשׁוֹן "שַׁעֲמִינוּ" פִּרְשׁ מְנַחֵם** - בְּמַחְבֵּרַת שִׁ"ן, עֲרַף שַׁעֲמִינוּ. **"מַחְבֵּרַת צְמֵר וּפְשִׁתִּים"** - חִיבוּר. וְרָאָה רַשִׁי דְּבָרִים כַּב, יֵא בְּפִירוּשׁ הָרֵאשׁוֹן שֶׁמְפָרֵשׁ שַׁעֲמִינוּ מְלָשׁוֹן עִירוּב. תוּרַח כ **(כ) נַחֲרַפְתָּ לְאִישׁ - מִיעֲדָת וּמִיחַדָּת לְאִישׁ, וְאִינִי יוֹדַע לוֹ דְּמִיּוֹן בְּמִקְרָא. וְכִשְׁפִּיחָה כְּנַעֲנִית שְׁחָצִיָּה שִׁפְחָה וְחָצִיָּה בַּת חוּרִין - כְּגוֹן שֶׁהָאֲדוֹן שֶׁחָרַר חֲצִיָּה לְחַפְשִׁי וְהַשְׂאִיר חֲצִיָּה שִׁפְחָה, שְׂדִינָה שְׁעוּבָתָה לְאֲדוֹן יוֹם אֶחָד וְאֶת עֲצָמָה יוֹם אֶחָד** (רא"ם גיטין מא, ב

מְלָקוֹת בְּלָשׁוֹן "בְּקֶרֶת".

כריתות יא) לְמַדּוּ מִכָּאֵן, שְׁמִי שֶׁהוּא בְּמִלְקוֹת יְהוָה בְּקִרְיָאָה, שֶׁהַדְּיָנִים הַמְּלַקִּין קוֹרִין עַל הַלֹּקָה (דברים כח נח-נט):
 "אם-לא תשמר לעשות וגו'... והפלא ה' את-מכתך וגו'". **כי-לא חפשה** • (מכות כג) לפיכך אין חֵיב עֲלֶיהָ מיתה, שאין קדושיה קדושינ. **הא אם חפשה** - קדושיה קדושינ וְחֵיב מיתה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (משיחת שבטקודש פרשת אחרי-קדושים תשמ"ח)

"פרשה זו נאמרה בהקלה, מפני שרוב גופי תורה תלוין בה" (ויקרא-רבה)
 הבא לעורר את הקהל לתשובה ומעשים טובים - שתי דרכים לפניו. דרך אחת, להדגיש את חומרת האסורים ולתאר את העונש עליהם. דרך שנייה, להבליט את היוקר והעילוי של התורה ומצוותיה ואת גודל מעלת היהודי.
 מדברי המדרש כאן, נמצאנו למדים כי יש להעדיף את הדרך השנייה. פאשר מקהילים יהודים פדי למסור להם גופי תורה, יש לפתוח בהדגשת גודל מעלתם של ישראל - "קדושים תהיו כי קדוש אני" (היינו, שקדושתם של ישראל קשורה לקדושתו ותבונה ונובעת ממנה).
 ואכן, שתי השיטות נבחנו במרוצת הדורות, והתברר כי השיטה השנייה השיגה הצלחה רבה יותר.

(כא) **והביא את-אשמו ליהוה אל-פתח אהל מועד**
איל אשם:

כב **וכפר עליו הכהן באיל האשם לפני יהוה**
על-חטאתו אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר חטא:
 כב ויכפר עלוהי כהנא בדכרא דאשמה קדם יי על חובתה די חב וישתבק לה מחובתה די חב:

כ"ג - ונסלח לו מחטאתו אשר חטא • (גיטין לט. כריתות ט) לרבות את המזיד פשוגג.

(כג) **וכי-תבאו אל-הארץ ונטעתם בלעץ מאכל**
וערלתם ערלתו את-פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל:

כ"ד - **וערלתם ערלתו** • ואטמתם אטימתו; יהא אטום ונסתם מלהנות ממנו. **שלש שנים יהיה לכם ערלים** • מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו (ת"ט). כולל, אם הצניעו לאחר שלש שנים יהא מתר? תלמוד לומר: **לומר: "יהיה", בהויתו יהא.**

אשל אברהם - הרב אלאשולי

מביא קרבן, לכן צריך ליתור הפסוק "מחטאתו אשר חטא", לרבות שגם אם הוא מזיד - מביא קרבן פשוגג (גרא תורה כג).
(כג) וערלתם ערלתו - ואטמתם אטימתו - ראה רש"י שמות ו, יב: "כל לשון ערלה, אני אומר שהוא אטום", ומביא דוגמאות לכך.
יהא אטום ונסתם מלהנות ממנו - תחילה פירש את התיבות, וכעת מפרש את הענין. וראה גם רש"י שמות שם: "עשו לו אוטם וכיסוי איסור, שיבדיל בפניו אכילתו, שלש שנים יהיה לכם ערלים, אטום ומכוסה

כרא"ם: וחיבין. וכן נראה, שהרי בפתוב נאמר "לא יומתו". תורה כא
(כב) ונסלח לו מחטאתו אשר חטא - לרבות את המזיד פשוגג - לכך כתב שוב "מחטאתו אשר חטא", ללמד שמביא קרבן אשם על מזיד, בשם שמביא על השוגג (רא"ם). ואף שבכך אנו יודעים שמדובר כאן במזיד, מנה שגאמר "בקרת תהיה" שפירושו מלקות, ומלקות בשוגג ליכא. הרי היה ניתן להעמיד שהיא מזידה והוא שוגג (שמסתמא לא ידע שהיא שפחה חרופה), לכן היא לוקה והוא מביא קרבן אשם, אבל אם גם הוא מזיד אינו

שמי שהוא במלקות יהא בקריאה, שהדינים המלקין קורין על הלוקה: אם לא תשמר לעשות וגו' והפלא ה' את מכתך וגו' - דברים כח, נח-נט. בדפוס ראשון נוסף כאן: "ופירשו בקרת תהיה, בקריאה תהא".
כי לא חפשה - לפיכך אין חֵיב עליה מיתה, שאין קדושיה קדושינ, הא אם חפשה - אם השתחררה לגמרי.
קדושיה קדושינ - אולי משמיענו בזה שהקדושינ הראשונים הוו קדושינ גמורים, ואין צריך לקדשה פעם נוספת, וכדעה המובאת בגיטין מג, ב. **וחיב מיתה** - בדפוס ראשון וכן

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כב עמ' 103)

מאימתי מונה לו, משעת נטיעתו (רש"י יט, כג) וְקָשָׁה, אולי מתחילה הספירה מעת שהעץ מתחיל להניב פרות. ויש לומר, דהנה "יהיה לכם ערלים" מיותר לכאורה, שהרי כבר נאמר "וערלתם . . את פריו". ומזה למד רש"י שיש פאן שני דינים. **וערלתם . . את פריו** – אסור על הפרות. **יהיו לכם ערלים** – חובה על האדם לספור שלש שנים לפני אכילת הפרות. ומאחר שהספירה מטלת עליו, היא מתחילה משעת פעלתו – הנטיעה.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם יא עמ' 46)

שלש שנים . . הרביעית . . החמישית (יט, כגכה) **שלש שנים** – בהן הפרות אסורים באכילה, רומזות לעבודת התפלה, שעקרה תפלת העמידה, שבה עומד אדם כעבדא קמי מריה ואין לו קשר למה שסביבו. **רביעית** – שבה אוכלים את הפרות בקדשה ובטהרה, רומזת ליציאה מבית הננסות לבית המדרש, שאז מתקשר האדם עם סביבתו ועוסק בתורה ובמצוות. **חמישית** – שבה הפרות הם חלין, רומזת לעסוק במשך היום בעניני הרשות.

~ נקודות משיחות קודש ~ (עלפי לקוטי שיחות חלק ג, עמוד 993 – מתוך 'לקראת שבת')

מחבר לא בטל

שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: (יט, כג)

שנינו (ערלה פרק א משנה ו) "נטיעה של ערלה כו', שנתערבו בנטיעות, הרי זה לא ילקט, ואם לקט יעלה באחד ומאתים". כלומר, הדין הוא שערלה שנתערבה הרי זו עולה באחד ומאתים, אף זהו רק בדיעבד, כי "אין מבטלין אסור לכתחלה". אמנם בטול אסור הערלה הוא רק לאחר שלקט מן המחבר, ולכן לכתחלה "לא ילקט", מה שאין צורך בשמירה לקרקע, אינה בטלה גם באחד ומאתים, כי "מחבר לא בטל" (ראה בכל זה, מפרשים בערלה שם).

ויש לפרש זה בדרך הדרוש:

כלל הוא בכל התורה כלה שהמעוט בטל ברב. ואם כן יש לשאל: מפיון שעם ישראל הם "המעט מכל העמים" (ואתחנן ז, ז), האין יש פח בידם שלא להתערב ולהבטל בתוך מדבר העמים?

ועל־זה כתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום" (ואתחנן ד, ז). שמכיון שעם ישראל קשורים ומאחדים תמיד עם הקב"ה, וכל הזמן הם בבחינת "מחבר", הנה אי־אפשר שיתבטלו חס־ושלום ויתערבו באמות, אלא גם בתוך ה"שבעים זאבים" הם חיים וקיימים, ו"עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב" (בלק כג, ט).

(כד) **ובשנה הרביעית יהיה כל־פריו קדש הלולים** כד ובשנת רביעית יהי כל אבה קדש תשבחון גרים יי: ליהוה:

כ"י יהיה כל־פריו קדש • כמעשר שני, שכתוב בו (ויקרא כו ז): "וכל־מעשר הארץ וגו' קדש לה'". מה מעשר שני, אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים (קידושין כד) אלא בפדיון, אף זה כן. ודבר זה "הלולים לה'" הוא, שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים.

אשל אברהם – הרב אלאשילי

הוא אסור לעולם (רא"ם). דהיינו שאיסור הערלה הוא גם מצד הפירות, ולכן נשאר האיסור בהם לצמיתות (הר"ם). תורה כד
(כד) **יהיה כל פריו קדש – כמעשר שני שכתוב בו** – לקמן כו, ל, וברש"י שם שמדובר במעשר שני.
"וכל מעשר הארץ וגו' קדש לה'", מה מעשר שני אינו נאכל חוץ לחומת ירושלים אלא בפדיון – כמבואר בדברים יד, כג. כו.
אף זה כן, ודבר זה "הלולים לה'" הוא, שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים. – שצריך להעלות הפירות

ועצמו מתחיל להוציא פירות.
יכול אם הצניעו, לאחר שלש שנים יהא מתר – שא"ל זהו היא בהמשך ישיר לדברי רש"י הקודמים, שבין שהכתוב הטיל על האדם למנות שלש שנים משעת נטיעה ולא משעת הוצאת הפרי, היה ניתן לומר שכל האיסור הוא על האדם בלבד ולא על הפירות, ולכן פירות אלו לאחר שעברו שלש שנים יהיו מותרים (הר"ם).
תלמוד לומר: "יהיה", בתורתו יהא – אותה ההויה של איסור שהיתה לו במשך שלש שנים, יהיה כן לעולם, שכל פרי הגדל בתוך שלש השנים,

ומבדל מלאכול.
שלש שנים יהיה לכם ערלים – מאימתי מונה לו? משעת נטיעתו – ולא משעה שעושה פרי (רא"ם), שהרי כתוב "ונטיעתם", לומר שמונים משעת נטיעה (ג"א). וב"תורת מנחם" מבאר שאיסור ערלה מורכב משני חלקים: א) איסור הפצא, שפירות הערלה אסורים באכילה לעולם. ב) איסור גברא, שמצד זה חלה חובה על האדם למנות שלש שנים בטרם יאכל את פירות האילן. ומכיון שכן מוכן שאת שלש השנים יש למנות משעת נטיעת העץ על ידי האדם, ולא משעה שהעץ

וכַּשְׁנָה הַחֲמִישִׁתַּת הָאֹכְלוּ אֶת־פְּרִי לְהוֹסִיף
לְכֶם תְּבוּאָתוֹ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:
כה ובשפתא חמשפתא תיכלון ית אבה
לאוספא לכון עללתה אנא יי אלהכון:

יט"א «לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ • הַמִּצְוָה הַזֹּאת שֶׁתִּשְׁמְרוּ, תִּהְיֶה לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ, שֶׁבִשְׂכָרָה אֲנִי מְבַרֵךְ לְכֶם פְּרוֹת הַנְּטִיעוֹת. הִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: דְּבַרְהָ תוֹרָה כְּנֶגֶד יֵצֵר הָרַע, שְׁלֵא יֵאמֵר אָדָם: הָרִי אַרְבַּע שָׁנִים אֲנִי מִצְטַעַר בּוֹ חֲנָם, לְפִיכֹף נֶאֱמַר: "לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ". אֲנִי ה' • אֲנִי ה', הַמְבַטֵּיחַ עַל כָּף וְנֶאֱמָן לְשֹׁמֵר הַבְּטָחָתִי.

(כו) לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם לֹא תִנְחָשׁוּ וְלֹא תִעֲוֹנוּ:
כו לא תיכלון על דמא לא תנחשוון ולא
תעונוון:

יט"ב «לֹא תֹאכְלוּ עַל־הֶדֶם • לְהִרְבֶּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין' (סו) אֲזַהֲרָה שְׁלֵא יֹאכַל מִבֶּשֶׂר קְדָשִׁים לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲזַהֲרָה לֹאֲכַל מִבְּהֵמַת חַלִּין טָרִם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁה, וְעוֹד הִרְבֵּה. לֹא תִנְחָשׁוּ • (סנהדרין סו) כְּגוֹן אֱלוֹ הַמִּנְחָשִׁין בְּחֻלְדָּה וּבְעוֹפוֹת; פִּתּוּ נִפְלָה מִפְּיוֹ, צָבִי הַפְּסִיקוּ בַּדֶּרֶךְ. לֹא תִעֲוֹנוּ • לְשׁוֹן עוֹנוֹת וְשַׁעוֹת, שְׁאוּמֵר: יוֹם פְּלוּנֵי יָפָה לְהִתְחַלֵּל מְלֹאכָה. שַׁעָה פְּלוּנֵי קָשָׁה לְצִאָתָה.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

ברוך-הוא עצמו שנאמן לקימה, שיורו זה כחו יפה גם ליצר הרע. תורה כו
(כו) לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם - לְהִרְבֵּה פָּנִים נִדְרָשׁ בְּסִנְהֶדְרִין' - סג, א.
אֲזַהֲרָה שְׁלֵא יֹאכַל מִבֶּשֶׂר קְדָשִׁים לְפָנֵי זְרִיקַת דָּמִים, וְאֲזַהֲרָה לֹאֲכַל מִבְּהֵמַת חַלִּין טָרִם שֶׁתִּצָּא נִפְשָׁה - הַיְנוּ לְאַחַר שְׁחִיטָה, שְׁאִין בָּהּ אִיסוּר מִשׁוּם אֲבֵר מִן הַחַי, אִף כִּיִּן שְׁעֵדִין הִיא מְפָרֶכֶת וְלֹא יֵצֵאָה נִפְשָׁה לְגַמְרֵי, אִסוּר לְאֲכֹלָה מִשׁוּם "לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם" (רא"ס).

וְעוֹד הִרְבֵּה - א) שְׁאִין מְבַרֵין עַל הַרְוֵי בֵּית־דִּין ב) סִנְהֶדְרִין שְׁהוֹרְגִים אֶת הַנֶּפֶשׁ אִין טוֹעֲמִין כְּלוּם כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. ג) אֲזַהֲרָה לְכֹן סוֹרֵר וּמוֹרֵה שְׁלֵא יֹאכַל אֲכִילָה שִׁיהִרְגוּ אוֹתוֹ עֲלֵיהָ.
לֹא תִנְחָשׁוּ - כְּגוֹן אֱלוֹ הַמִּנְחָשִׁין - כְּשִׁיּוֹצְאִים לְדֶרֶךְ אוֹ כְּשִׁמְתַחֲוִילִים בְּשׁוּם דְּבַר (רש"י סנהדרין סו, א).

כְּחֻלְדָּה וּבְעוֹפוֹת - בְּקִרְיָתָן אוֹ בְּפִגְיַעְתָּן, לְטוֹבָה אוֹ לְרָעָה (רא"ס).
פִּתּוּ נִפְלָה מִפְּיוֹ - צָרִיף לְדַאוּג הַיּוֹם מִקִּיּוֹק (רש"י סנהדרין סו, ב).
צָבִי הַפְּסִיקוּ בַּדֶּרֶךְ - שְׁהִיָּה הוֹלֵךְ מִמְּזוּרַח לְמַעְרָב, וְהִצְבִּי הוֹלֵךְ מִצְפוֹן לְדָרוֹם וְהַפְּסִיק דְרָכּוֹ (רש"י סו). וְרָאָה גַם רִש"י דְּבָרִים יח, י, וְשֵׁם הוֹסִיף: "מִקְלוֹ נִפְלָה מִקְדוֹ".

וְלֹא תִעֲוֹנוּ - לְשׁוֹן עוֹנוֹת - כְּדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא בְּסִנְהֶדְרִין סו, ב. אֲבָל

ב"תורת מנחם" שזוהו משום שדבר זה שקף את המצב שבו רבי עקיבא עצמו היה מצוי, שכן רבי עקיבא לא למד תורה בצעירותו, ורק בהיותו בגיל ארבעים הובטח לו שכר אם יתחיל ללמוד תורה, ואז הלך ללמוד ונגעשה גדול בתורה, ונמצא שארבעים שנה היה רבי עקיבא במצב של "אני מצטער בו חננים", כלומר לשוא, ובסוף הצליח להגיע לכתרה של תורה.
דְּבַרְהָ תוֹרָה כְּנֶגֶד יֵצֵר הָרַע - כִּי אִם לֹא כֵן, מֵה נִשְׁתַּנְתֵּה מִצְוָה זוֹ מִשְׁאֵר מִצְוֹת שְׁלֵא נֶאֱמַר בְּהוֹן שְׂכָר.
שְׁלֵא יֵאמֵר אָדָם: הָרִי אַרְבַּע שָׁנִים אֲנִי מִצְטַעַר בּוֹ חֲנָם, לְפִיכֹף נֶאֱמַר: "לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ". אֲנִי ה' - "אֲנִי ה'" הַמְבַטֵּיחַ עַל כָּף - כְּלוּמֵר, "לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ" אִינוּ רַק בְּרַכָּה שֶׁתִּבָּא בְּזִכּוֹת שְׁמִירַת הַמִּצְוָה הַזֹּאת, אֲלֵא זוֹ הַבְּטָחָה מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצֻמוֹ שֶׁכָּף יִהְיֶה.

וְנֶאֱמָן לְשֹׁמֵר הַבְּטָחָתִי - רָאָה עַל־דֶּרֶךְ-זֶה רִש"י שְׁמוֹת ו, ו "אֲנִי ה' - הַנֶּאֱמָן בְּהַבְטָחָתִי". וְרָאָה גַם רִש"י וְשַׁעָה מֵה, כֹּא: "הֵלֵא אֲנִי ה' וְאִין עוֹד - שְׁאִין מוֹדִיעַ מֵה אֲנִי עֲתִיד לַעֲשׂוֹת לְעַמִּי וְאֲקִים דְּבָרֵי". וְכַתֵּב בְּ"תוֹרַת מִנְחָם", שְׁמָה שְׁלֵא אָמַר כְּדָרְכוֹ "אֲנִי ה' - נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׂכָר", מִשׁוּם שֶׁכָּאן דְּבַרְהָ תוֹרָה כְּנֶגֶד יֵצֵר הָרַע, וְלִיצֵר הָרַע לֹא דִי בְּיִירוֹ הַרְגִיל שֶׁל "נֶאֱמָן לְשֵׁלֶם שְׂכָר", לְכֹן הוֹצֵרָה לְהַבְטָחָה מִהַקְדוּשׁ-

לירושלים, או לפדותן ולהעלות הדמים לירושלים (רש"י ביצה ה, א). ולענין זה נקרא "קדש", שלא יאכל מחוץ לחומת ירושלים בלא פדיון, דוגמת מעשר שני שגם בו נאמר "קדש" (רא"ס). תורה כה

(כה) לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ - הַמִּצְוָה הַזֹּאת שֶׁתִּשְׁמְרוּ, תִּהְיֶה "לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ" - לֹא שְׁאֲכִילַת הַפִּירוֹת בַּשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית תִּהְיֶה "לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ", כִּי שֶׁמִּשְׁמַע מִלְשׁוֹן הַכְּתוּב, אֲלֵא שְׁמִירַת "הַמִּצְוָה הַזֹּאת" שֶׁל עֶרְלָה וְנִטְע רַבְעִי, תוֹסִיף לְכֶם בְּתוּבָאָה שֶׁל הַשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית. וְכַתֵּב בְּ"מִשְׁפִּיל לְדוֹד" שְׁנִיתָן לְפָרֵשׁ כֵּן גַם אֶת לְשׁוֹן הַכְּתוּב "וּבִשְׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִי", שְׁאִם תֹּאכְלוּ אֶת הַפִּירוֹת בַּשְּׁנָה הַחֲמִישִׁית דּוֹקָא וְלֹא בַּשָּׁנִים שְׁלִפְנֵי כֵן - תִּהְיֶה "לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ".
שֶׁבִשְׂכָרָה "אֲנִי" - כְּדִלְקָמֵן בְּרִש"י שֶׁבְּדָבוֹר הַבָּא.

מְבַרֵךְ לְכֶם פְּרוֹת הַנְּטִיעָה - אִף שֶׁבְּכַתוּב נֶאֱמַר "תְּבוּאָתוֹ", מִפְּרֵשׁ רִש"י "פִּירוֹת הַנְּטִיעָה", מִשׁוּם שֶׁ"לְהוֹסִיף לְכֶם תְּבוּאָתוֹ" בָּא בְּהַמְשָׁךְ לְ"וּבִשְׁנָה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִי", שְׁמוּנָה מוּבָן שֶׁהַבְּרָכָה "לְהוֹסִיף" הִיא בְּ"פְרִי". וַיִּתְּרָה מִזוֹ, הַבְּרָכָה תִּמְשָׁךְ גַם לְאַחַר שִׁישְׁנָן כְּכֹר "פִּירוֹת הַנְּטִיעָה" (הַרְבֵּי).
הִיָּה רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר - מִלְשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע שֶׁתְּמִיד הִיָּה אוֹמֵר כֵּן. וְכַתֵּב

(כו) לֹא תִקְפוּ פֶּאֶת רְאֵשֶׁיכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאֶת זְקֵנְךָ:
כז לא תקפון פאת ראשיכון ולא תחבל את פאתא דזקנך :

רש"י - לא תקפו פאת ראשכם • (מכות ט) זה המשנה צדעיו לאחורי אָנֻנוּ ולפדחתו, ונמצא הקף ראשו עגל סביב, שעל אחורי אָנֻנוּ עקרי שערו למעלה מצדעיו הרבה. פאת זקנך • (מכות כא) סוף הזקן וגבוליו, והן חמש: שתיים בכל לחי ולחי למעלה אצל הראש, שהוא רחב ויש בו שתי פאות, ואחת למטה בסנטרו - מקום חבור שתי הלחינים יחד.

(כח) וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בְּבִשְׂרֵיכֶם וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע:
לא תתנו בככם אני יהוה:

רש"י - וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ • בן דרכן של אמוריים, להיות משרטין בשרם פשמת להם מת. וּכְתַבְתָּ קַעֲקַע • (מכות כא) כתב המחקק ושקוע, שאינו נמחק לעולם, שמקקעו במחט והוא משחיר לעולם. קַעֲקַע • לשון (במדבר

אשל אברהם - הרב אלעזר

(כח) וְיִשְׂרָט לְנֶפֶשׁ - עושה חבורה בעצמו משום צער מתו (רש"י מכות ב, א). וראה רש"י שיר השירים ה, טז: "חבו ממתקים - דבריו ערבים, ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם, אני ה' הנאמן לשלם שכר, יש חיך מתוק מזה? אל תחבלו במעשיכם ותקבלו שכר".

בן דרכן של אמוריים להיות משרטין בשרם פשמת להם מת - ולכן האיסור דוקא "לנפש", שאז הוא מדרכי האמורי, אבל לא אם עושה בן בשאר אסונות (משכיל ליהו). וראה רש"י דברים יד, א: "לא תתגודדו - לא תתנו גדידה ושרט בבשרכם על מת בדרך שהאמוריים עושין, לפי שאתם בניו של מקום, ואתם ראיון להיות נאים ולא גרודים ומקורחים". וראה שם בביאור. וראה רש"י לקמן כא, ה שעובר על כל שריטה ושריטה.

וכתבת קעקע - כתב המחקק חקוק.

ושקוע שאינו נמחק לעולם, שמקקעו - את הפתב.

במחט והוא משחיר לעולם - כותב תחלה על בשרו בסם או בסיקרא, ואחר-כך מקקע הבשר במחט או בספין, ונכנס הצבע בין העור לבשר ונראה בו כל הימים, ואסור לכתוב שום פתיכה בעולם על בשרו בענין זה, שפך גזירת הפתוב (רש"י מכות כא, א).

קעקע - לשון "והוקע אותם" -

כ, ב: "אחורי אָנֻנוּ אין שער כלום, וכן במצחו אין שער כלום, אבל בצדעיו שבאמצע יש שער, ואם הוא משנה ונוטל כל השער שבצדעיו למדת אחורי אָנֻנוּ ופדחתו, זהו מקיף סוף הראש". ועל-דרך זה ברש"י קידושין לה, ב: "המשנה צדעיו לאחורי אָנֻנוּ ולפדחתו, שאחורי האָנֻנים חלקים הם עד סמוך לגובה, והצדעים מקום שער הם כולם, והמשחית שער הצדעים, שיהא ראשו מוקף בשנה לפדחתו וצדעיו ואחורי אָנֻנוּ עגול סביב, היא הקפה".

פאת זקנך - סוף הזקן וגבוליו. והן חמש: שתיים בכל לחי ולחי למעלה אצל הראש, שהוא רחב ויש בו שתי פאות, ואחת למטה בסנטרו, מקום חבור שני הלחינים יחד - ועל-דרך זה כתב רש"י בשבועות ג, א: "שתיים מכל צד, לפי שהלחי רחב כנגד הצדעים, ויש לכל דבר רחב קצה לשני צדדין בראשו. ואחת מלמטה בסנטר, שהלחינים מחוברין שם והעצם קצר מלמטה בסנטר". וראה רש"י מכות כ, א: "חמש פאות יש לו לזקן, אחד למטה מן האוון מקום שלחי התחתון יוצא ומתפרד שם, ושם נקרא פאה בחדו של לחי שבולט לחוץ, ששם מתחלת הזקן, וכל מה שלמעלה עד הצידעא בכלל פאת הראש היא, ושתי השבולות כל אחת מהן לסוף הלחי ונקרא פאה, ואחת מלמטה שער שבין השבולות באמצע הסנטר". תורה כח

בדברים יח, י בפירוש "מעונן" הביא רש"י שתי דעות: "רבי עקיבא אומר אלו נוהגי עונות, שאומרים עונה פלונית יפה להתחיל. וחכמים אומרים אלו אוחזי העינים". והטעם יש לומר, משום ששם נאמר "מעונן" בהמשך ל"קוסם קסמים", מה שאין כן כאן נאמר "ולא תעוננו" בהמשך ל"לא תנחשו", דהיינו שהוא מאותו סוג של איסור.

ושעות - כלומר, עונה במשמעות כללית של זמן ועת (הכוללת ימים ושעות), ולא רק בפמשמעות המצומצמת של עונה (יום או לילה).

שאומר - משמע קצת שהאיסור הוא על האומר דוקא. ועדין צריך עיון. וראה הגהות הרמ"א (ור"ד סי' קעט ס"א) שאם אינו עושה בן בתור נחוש אלא בתור סימן טוב, מותר.

יום פלוני יפה להתחיל מלאכה, שעה פלונית קשה לצאת - ברש"י סנהדרין סה, ב "שמבחיך את העונה ואומר: היום יפה לצאת לדרך ויצליח, למחר יפה ליקח מקח וישתפר בו הלוקח". תורה כז

(כו) לא תקפו פאת ראשכם - זה המשנה צדעיו - פאה לשון סוף וקצה הוא. מקום חיבור הגלגולת עם הלחי, והן מקום הצדעין (רש"י שבועות ב, ב).

לאחורי אָנֻנוּ ולפדחתו - מצחו. ונמצא הקף ראשו עגל סביב, שעל אחורי אָנֻנוּ עקרי שערו למעלה מצדעיו הרבה - ראה גם רש"י מכות

כה ד': "והוקע אותם"; (שמואל ב כא ו) "והוקענום", תוחבין עץ בארץ ותולין אותם עליהם, ונמצאו מקחין ותחובין בקרקע, פורפויני"ט בלע"ז.

(כט) אל-תחלל את-בתך להזנותה ולא-תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה:
 כט לא תחלל את-בתך לאטעיותה ולא תטעי ארעא ותתמלי ארעא עצת חטאין:

כט"א אל-תחלל את-בתך להזנותה • במוסר בתו פנויה לביאה שלא לשם קדושים. ולא-תזנה הארץ • אם אתה עושה כן, הארץ מזנה את פרוותיה לעשותן במקום אחר ולא בארצכם. וכן הוא אומר (ירמיה ג א): "וימנעו רבכים וגו'".

(ל) את-שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה:
 ל גת יומי שבאי דילי תטרוי וילבית מקדשי תהון דחלין אנא יי:

כט"ב ומקדשי תיראו • (יבמות ה) לא יבנס לא במקלו ולא במנעלו ובאפנדתו ובאבק שעל רגליו; ואף-על-פי שאני מזהירכם על המקדש - "את שבתתי תשמרו" - אין בגנן בית המקדש דוחה שבת.

(לא) אל-תפנו אל-האבת ואל-הידענים אל-תבקשו לטמאה בהם אני יהוה אלהיכם:
 לא לא תתפנו בטר בדין ודכורו לא תתבעון לאסתאבא בהון אנא יי אלהכון:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

משמע שלומד בן מתיבת "אני ה". אף מדברי רש"י כאן, משמע שלומד בן מסמיכות שמירת שבת למוקרא מקדש, ולא מזה שהקדים שמירת שבת למוקרא מקדש, שהרי לעיל פסוק ג לענין יראת אב ואם ושמירת שבת, הוא להיפך, ולומד שם מסמיכות הכתובים. [ומה שבריש פרשת ויקהל לומד רש"י שאין מלאכת המשכן דוחה שבת, מזה שהקדים שמירת שבת למלאכת המשכן, והו מפני ששם היה צריך להקדים מלאכת המשכן לשמירת שבת, עין שם בביאור]. ולפי זה פירוש הפסוק הוא כך: "את שבתותי תשמרו [אף בש] ומקדשי תיראו". ומה שאומר אחר-כך "אני ה" והו טעם למה אינו דוחה שבת, מפני שאתם והמקדש חייבים בכבודי. וכן הוא לעיל פסוק ג לענין מוקרא אב ואם ושמירת שבת. ומה שצריכים ללימוד מיוחד לבגנן בית המקדש, אף שכבר למדנו דבר זה לענין מלאכת המשכן בריש פרשת ויקהל, והו מפני שהמקדש קדושתו קדושת עולם ואינו דומה למשכן קדושתו קדושה ומניית, והיה ניתן לומר שתדחה בגננו את השבת (משכיל לדח). תורה לא

בשדה). או יש לומר, שמסירת בתו לביאה שלא לשם קידושין, משמעה שהולדת הולדות תהיה על ידי זנות ולא על ידי קידושין לשם אישות, והעונש על כך מדה כנגד מדה, שהארץ לא תעשה פירוותיה בארץ ישראל המקודשת לעם ישראל, אלא בארץ אחרת שאינה מקודשת לעם ישראל.
 וכן הוא אומר - ירמיה ג, ג. "וימנעו רבכים וגו'" - "וימלקוש לא היה", ולפני כן נאמר "ותחניפי ארץ בגנותך ובקדעתך". תורה ל (ל) ומקדשי תיראו - לא יבנס - בכמה כתבי-יד ודפוסים: בחר הבית. לא במקלו ולא במנעלו ובאפנדתו - חגור חלול ונותנים בו מעות (רשי ברכות נד, א).

ובאבק שעל רגליו. ואף-על-פי שאני מזהירכם על המקדש - "את שבתתי תשמרו", אין בגנן בית המקדש דוחה שבת - וראה רש"י שבעות טו, ב: "יכול יהא בגנן בית המקדש דוחה שבת? תלמוד לומר, את שבתותי תשמרו ומקדשי תיראו אני ה' כלכם חייבים בכבודי, אתם והמקדש חייבין בכבודי שהזהרתי על השבת".

במדרב כה, ד. "והוקענום" - שמואל ב כא, ו. ו"קעקע" היא מהתיבות הכפולות (רשי איוב מ, לא).
 תוחבין עץ בארץ - הינו ש"הוקע" הוא לשון תחיבה. וראה רש"י ירמיה ג, ח ש"הוקע" הוא "לשון חיבור".
 ותולין אותם עליהם - ראה רש"י שם ושם שמפרש ש"הוקע" "והוקענום" הינו תליה, אלא ששם פירש את הענין, וכאן מפרש את הלשון.
 ונמצאו - אלו שנתלים על העץ.
 מקחין ותחובין בקרקע, פורפויני"ט בלע"ז. - porpoint, תקוע. תורה כט (כט) אל תחלל את בתך להזנותה - במוסר בתו פנויה לביאה שלא לשם קדושים - אלא לבעילת זנות. וזהו "אל תחלל את בתך להזנותה", אל תחללה בזנות (רשי סנהדרין עו, א).
 ולא תזנה הארץ - אם אתה עושה כן, "הארץ" מזנה את פרוותיה - נדרש מופלג "הארץ", מדלא פתיב "ולא יזנו אנשי הארץ" (רמב"ן).
 לעשותן במקום אחר ולא בארצכם - בדוגמת אשה זונה שיוקדת ואין הולדות לבעל, אבל אם אינה עושה פירות כלל לא שיה' זונה לשון זנות (באר

כ"י אל-תפנו אל-האבת • אזהרה לבעל-אוב וידעוני (סנהדרין סה). בעל-אוב, זה פיתום המדבר משחיו. וידעוני, מכניס עצם תיה ששמה 'ידוע' לתוך פיו, והעצם מדבר. אל-תבקשו • להיות עסוקים בם, שאם תעסקו בם, אתם מטמאין לפני ואני מתעב אתכם. אני ה' אלהיכם • דעו את מי אתם מחליפין במי.

(לב) מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יהוה: ם

כ"י מפני שיבה תקום • (ת"כ, קידושין לב) יכול זקן אשמאי? תלמוד לומר: "זקן", אין זקן אלא שקנה חכמה. והדרת פני זקן • איזהו הדור? לא ישב במקומו ולא יסתור את דבריו. יכול יעצים עיניו כמו שלא ראהו? לכה נאמר: "ויראת מאלהיך", שהרי דבר זה מסור ללב של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא. וכל דבר המסור ללב, נאמר בו: "ויראת מאלהיך".

אשל אברהם - הרב אלאשילי

(ע"פ תורת מנחם).

והדרת פני זקן - איזהו הדור? לא ישב במקומו - בדפוס ראשון נוסף כאן: ולא ידבר במקומו. ולא יסתור את דבריו - וראה לעיל פסוק ג שלענין אב זהו בכלל "מורא". אך בזקן לא צוה על מורא אלא הידור בלבד. יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו - זה מוסב על "מפני שיבה תקום". וראה בקידושין לג, א שמדובר שמעצים עיניו לפני שמויע לארבע אמותיו, וכך אינו רואהו בשעה שדבר הגיע לארבע אמות. אך רש"י לא נהיה לזה כאן. לכה נאמר: "ויראת מאלהיך" - כלומר, "ויראת מאלהיך" מוסב על "מפני שיבה תקום". ומה שכתוב "והדרת פני זקן" לפני "ויראת מאלהיך" זהו כדי ללמד ש"שיבה" הינו "זקן" שקנה חכמה, כדלעיל ברש"י.

שהרי דבר זה מסור ללב של עושהו, שאין מכיר בו אלא הוא - הוא יודע אם ראהו או לאו, לפי שיקול להשטט מעיני הבריות שלא יחזיקוהו כרשע וישידינהו לכף זכות ויאמרו לא ראהו (רש"י קידושין סו). וכל דבר המסור ללב, נאמר בו: "ויראת מאלהיך" - שכל המחשבות גלויות לו ויודע כן שלסתור ולבטל מצותו נתפונת (רש"י סו). תורה לג.

שאם תעסקו בם - אתם מטמאין לפני, ואני מתעב אתכם - כלומר, מרחיק אתכם ממני, וזהו מה שאמר אחר-כך: "אני ה' אלהיכם" [וכפי שמפרש מיד] (בית אברהם). וראה רש"י לעיל יח, ל: "הא אם תטמאו, איני אלהיכם, ואתם נפסלים מאחרי, ומה הנאה יש לי בכם, ואתם מתחזבים בליה".

אני ה' אלהיכם - דעו את מי אתם מחליפין במי - למי אתם מתקרבים וממי אתם מתרחקים (בית אברהם). ותמורת זה ש"אני ה' אלהיכם", אתם גורמים ש"אני מתעב אתכם". ומה שלא פירש כדרכו: "אני ה' אלהיכם" - "דין להפרע". משום שהרי לעיל שם אמר שאם אתם מתטמאים בהם "איני אלהיכם", ואם פן לא שיך לפרש "דין להפרע" (באר בשדה). תורה לב

(לב) מפני שיבה תקום - יכול זקן אשמאי? - כמשמעות לשון "שיבה", שכל שיבה במשמע, כולל "אשמאי". וזקן אשמאי פירש רש"י בקידושין לב, ב שהוא "אשם, רשע ועם הארץ", וברש"י עירובין יא, א: "חסר מתורה". תלמוד לומר: "זקן", אין "זקן" אלא שקנה חכמה - "זקן" הוא נוטריקון "זה קנה", והפונה למי שקנה חכמה (ראה קידושין שם וברש"י). כלומר, "שיבה" האמור כאן הפונה לשיבה חכם, ואין פונת רש"י לרבות בזה ניגח וחסים, שהרי לא בא למעט אלא שאר שיבה

(לא) אל תפנו אל האבת - אזהרה לבעל אוב וידעוני - כלומר, זו אזהרה לבעל אוב וידעוני עצמם, ולא אזהרה לשואל אוב וידעוני (גרא), שעל השואל ישנה אזהרה בדברים יח, י-א: "לא ימצא כף... ושואל אוב וידעוני". ולפי זה "אל תפנו" פירושו שלא תפנו לעסוק בכך. וראה גם רש"י קריתות ב, א: "ובעל אוב נמי אית ביה אזהרה, דכתיב אל תפנו אל האובות וגו'". אבל ראה רש"י סנהדרין סה, א: "והנשאל בהם באזהרה דאל תפנו אל האובות, ואזהרה דמכשפות גופיה [=בעל אוב עצמו] מלא ימצא כף וגו' וחובר חקר ושואל אוב וידעוני".

בעל אוב, זה פיתום - שם המכשף (רש"י סנהדרין סו).

המדבר משחיו - מעלה את המת מן הארץ ומושיב לו בשחיו תחת זרועותיו, ומדבר משחיו (רש"י סו). וראה לשון רש"י דברים יח, יא: "זה מכשפות ששמו פיתום ומדבר משחיו, ומעלה את המת בבית השחיו שלו".

וידעוני, המכניס עצם תיה ששמה "ידוע" לתוך פיו, והעצם מדבר -

על-ידי כשפים (רש"י דברים סו, סנהדרין סו). אל תבקשו - להיות עסוקים בם - פיון שאין לשון "אל תבקשו" מתחבר אל "לטמאה", שהרי הפונה אחר האובות אינו מבקש להטמא. לכן כתב "להיות עסוקים בם", ו"לטמאה" זו תוצאה של ההתעסקות (ע"פ ר"אם וגרא).

♦ יום שישי ה' אייר ♦

(לג) וְכִי־יִגֹּר אֶתְךָ גֵר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ:

לג וְאִרִי יִתְגַּיֵר עִמָּךְ גֵּיזְרָא פֶּאַרְעֹכּוֹן לֹא תוֹנוּן תַּתִּי:

ה"י לא תונו • אונאת דברים; לא תאמר לו: אַמֶּשׁ הִיִּיתָ עוֹבֵד עֲבוּדַת אֱלִילִים, וְעַכְשָׁו אַתָּה בָּא לְלַמֵּד תּוֹרָה שְׁנַתְנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה.

(לד) כְּאִזְרוּחַ מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר וְהַגֵּר אֶתְכֶם וְאַהֲבַתְּ לוֹ כְּמוֹד פִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאַרְץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לד פֶּנְצִיבֵא מִכּוֹן יְהִי לְכוֹן גֵּיזְרָא דִּיתְגַּיֵר פִּיגִיכּוֹן וִתְרַחֵם לֵה פְּתִיךְ אִרִי דִּרְיִין הִיִּיתוּן פֶּאַרְעָא דְמִצְרַיִם אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵינוּן:

ה"י פִּי־גֵרִים הֵיִיתֶם • מום שָׂבֵד אַל תֹּאמֶר לְחֶבְרָךְ • אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם • אֱלֹהֶיךָ וְאַלֵּהֶיּוֹ אָנִי.

(לה) לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה:

לה לֹא תַעֲבִדוּן שְׂקֵר בְּדִין בְּמִשְׁחָתָא בְּמִתְקָלָא וּבְמִכְלָתָא:

ה"י לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט • אם לדין, הרי כבר נאמר: "לא תעשו עול במשפט", ומהו "משפט" השנוי כאן? היא המדה והמשקל והמשורה; מלמד שהמודד נקרא דין, שאם שקר במדה, הרי הוא כמקלקל את הדין, וקריו עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה, וגורם לחמשה דברים האמורים בדין: מטמא את הארץ

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(לג) לֹא תוֹנוּ - אונאת דברים - שלא לצערו בדבור. ולא אונאת ממון, שהרי אומר כאן הטעם "כי גרים הייתם בארץ מצרים", ואין זה טעם לאונאת ממון. וראיה גם שמות כב, כ וברש"י שם. וראיה רש"י שם כג, ט: "בכמה מקומות הנהירה תורה על הגר מפני שסורו רע".

שהמודד נקרא דין, שאם שקר במדה - הרי הוא כמקלקל את הדין, וקריו: עול, שנאוי ומשקץ, חרם ותועבה - כדלעיל ברש"י שם. ונזרם לחמשה דברים האמורים בדין - 'תורת כהנים' על הפסוק. ויש לומר שחמשה דברים אלו הן כנגד החמשה דברים שהדין המקלקל את הדין נקרא בהם, וכדלקמן (משביל לדח).

מטמא את הארץ - ומשום כך נקרא "עול", שמעגל והופך קדושת הארץ ומטמאה (שם). ומחלל את השם - ומשום כך נקרא "שנאו", שמשניא את ה' על הבריות וגורם לחילול השם (שם).

ומסלק את השכינה - ומשום כך נקרא "משוקץ", שגורם שישאל יהוה נחשבים כטמאים ומשוקצים שאינם ראויים שתשרה שכינה עליהם (שם). ומפיל את ישראל בחרב - ומשום כך נקרא "חרם", כי חרם משמעו מיתה, והינו שגורם לישראל למות בחרב (שם).

ומגלה אותם מארצם - ומשום כך נקרא תועבה, כי תועבה ענינו תעוב

וגו", וגם שם פירש רש"י: "מום שָׂבֵד כו", לכן נראה לומר שלדעת רש"י "כי גרים הייתם" האמור כאן (וכן בדברים שם) אינו טעם ל"לא תונו", (וגם לא טעם "ואהבת לו כמוך", שהטעם על זה הוא "אני ה' אלהיכם", כדלקמן ברש"י), אלא זהו פירוש ל"ואהבת לו כמוך", שאהבת הגר "כמוך", מתבטאת בכך שלא תפיר לו את היותו גר, כשם שאינה אוהב שמופירים לה את היותה גר. וזהו על-דרך האמור באהבת ישראל (שבת לא א: "דעלף סני לחברך לא תעביד").

אני ה' אלהיכם - אלהיך ואלהיו - וזהו "אלהיכם" של כולכם. "אני" - ולכן "כאזרוח מכם יהיה לכם הגר.. ואהבת לו כמוך". תורה לה

(לה) לֹא תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט - אם לדין - משפט מלשון דין. הרי כבר נאמר - לעיל פסוק טו. "לא תעשו עול במשפט", ומהו "משפט" השנוי כאן? היא המדה והמשקל והמשורה - האמורים בהמשך הפסוק. מלמד - כמה שאמר "במשפט".

לא תאמר לו: אַמֶּשׁ הִיִּיתָ עוֹבֵד עֲבוּדַת־זָרָה וְעַכְשָׁו אַתָּה בָּא לְלַמֵּד תּוֹרָה שְׁנַתְנָה מִפִּי הַגְּבוּרָה - ניתן לפרש זאת בשני פנים: א) שאומר לו כן בתמיה ובקנטור, כלומר איך אתה מעז פן. ב) שאומר לו בלשון חנופה, כלומר תראה כמה זכית. ומשמע שבשני האפנים אסור, משום שמוזכר לו עונות ראשונים ומצערו בכך. תורה לו

(לד) כִּי גֵרִים הֵיִיתֶם - מום שָׂבֵד אַל תֹּאמֶר לְחֶבְרָךְ - לכאורה זהו טעם ל"לא תונו" האמור בפסוק הקודם (ואינו מוסב על "ואהבת לו כמוך" שלפניו). וכן הוא בשמות כב, כ וברש"י שם. אכל בדברים י, יט נזכר רק "ואהבת את הגר כי גרים הייתם

ומחלל את השם ומסלק את השכינה ומפיל את ישראל בחרב ומגלה אותם מארצם. במדה • זו מדת הארץ (ב"מ סא. ב"ב כט). במשקל • כמשמעו. ובמשורה • היא מדת הלח.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות כז עמ' 150)

לא תעשו עול במשפט, במדה במשקל ובמשורה (יט, לה) מצות עשה לצדק המאזנים . . . ולדקדק בחשבונן בשעת עשייתן (רמב"ם) במדה חסרה יש שתי תנועות מנגזרות. מחד גיסא - עצם פעלת המדידה מורה על התחשבות בזולת; אף המדה החסרה גורמת לו עול. לכן אסרה התורה לא רק את השמוש במדה זו, אלא אף את עשייתה והחזקתה בבית, שכן יש בהן משום ערמומיות של האדם **בינו לבין עצמו**.

לו מאזניו דקשוט מתקלן דקשוט מכילן דקשוט והינין דקשוט יהון לכוון אנא יי אלהכוון די אפקית יתכוון מארעא דמצריים:

(לו) מאזני צדק אבני-צדק איפת צדק והיו צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים:

מ"י אבני-צדק • הם המשקולות ששוקלין פנגדן. איפת • היא מדת היבש. הין • זו היא מדת הלח. אשר הוצאתי אתכם • על-מנת פן. דבר אחר: אני הבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור, ואני הנאמן להפריע ממי שטומן משקלוֹתיו במלח להונות את הבריות שאין מפירים בהם.

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם לג עמ' 187)

איפת צדק . . . יהיה לכם (יט, לו)

וכן פתיב בפרשת תצא: "לא יהיה לך . . . איפה ואיפה". ויש לפרש, שאסור שיהיו לאדם שתי 'מדות': בצרכי הגוף - אם יש לו מנה רוצה מאתים, אף בצרכי הנפש - נתן להסתפק במועט. והנה, כל אסור יש דגמתו בהתר, כמאמר "כל דאסור לן רחמנא שרא לן פנותיה". ואף כאן ישנו 'איפה ואיפה' גם בקדשה: יש להחשיב את צרכי ה**נפש** יותר מצרכי הגוף.

אשל אברהם - הרב אלשוילי

מצרית אחת, ונתעברה מהן בעשר עבורין, עשר בכורות שהן בכורות של אביהן, כולן מתו". ו"אני" הנאמן להפריע - זהו 'אני ה' אלהיכם', נאמן להפריע. ממי שטומן משקלוֹתיו במלח - המנה או הפרס טומן במלח להכבידו, וכשהוא לוקח במשקל - לוקח באלו [דהינין שהאיסור הוא על הקונה] (רש"י בבא מציעא שם. וראה גם רש"י בבא בתרא שם. אבל ראה תוספות בבא בתרא שם שהמלח מפקחית המשקלות, והאיסור הוא על המוכר. וכן דעת הרמב"ם כאן).

להונות את הבריות שאין מבידין בהם - ראה גם רש"י הושע יב, ט: "ואנכי ה' אלהיך מארץ מצרים, שם הבחנתי בין טיפה של בכור לטיפה שאינה של בכור, אף אני היודע ונפרע ממאזני מרמה העשויין מבלי הבין, ומהטומן משקלוֹתיו במלח כדי לרמות". תורה לו

וגם יבש. ובגמרא שם אמרו שהיא מדה קטנה, ושיעורה אחד משלשים [וששה] בלוג. ומבואר שם שהאיסור (במדת הלח) הוא "שלא ירתיח". דהינין שלא ישפוף המוכר את היין בחוזק לתוף משורתו של לוקח, מפני שעולה הקצף ונראה כפלא (רשב"ם ב"ב פט, ב), ולאחר זמן נמצאת חסרה (רש"י ב"מ שם). וראה רש"י שם שהחוסרון הוא פחות מאחד ממאה בלוג [=פחות ממאית הלוג], וגם על חסרון כזה הקפידה תורה. תורה לו

(לו) אבני צדק - הם המשקלות ששוקלין פנגדן - פנגד הדברים הנקנים.

איפה - היא מדת היבש. הין - זו היא מדת הלח. אשר הוצאתי אתכם - על-מנת פן - ראה גם רש"י לקמן כב, לג. במדבר טו, מא.

דבר אחר: "אני" הבחנתי במצרים בין טפה של בכור לטפה שאינה של בכור - ראה גם רש"י לקמן כה, לח. במדבר מה, ב. וראה רש"י בבא מציעא סא, ב: "הרי שבאו עשרה רוקים על

ורחוק, והינין שפריח ומגלה את ישראל מארצם. וב"משפיל לדוד" פתב באופן אחר.

במדה - זו מדת הארץ - ואחים הבאין לחלוק את השדה, לא ימדוד המודד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים באותו החבל, מפני שהחבל לח בימות הגשמים ומתפשט כל צרכו, ובימות החמה מתוך יבשו הוא נגמד וכרוץ רש"י ב"מ סא, א.

במשקל - כמשמעו - אולי פונתו לומר ש"במשקל" אינו שם של מאזנים (כמונא בתורת כהנים "טורטני"), אלא הוא שם דבר של שקילה, דהינו שלא ירמה בזמן פעולת השקילה. ובגמרא בבא מציעא שם: "במשקל - שלא יטמין משקלוֹתיו במלח". הובא לקמן ברש"י פסוק לו.

ובמשורה - היא מדת הלח - וכן פתב רש"י בבבא מציעא שם. ולבאורה פן משמעות הכתוב (יחזקאל ה, יא) "וימים במשורה תשתה". אף בדפוס ראשון גורס: "היא מדת הלח והיבש", דהינו שהיא מדה של כלי שמוּדדים בו גם לח

(ז) וּשְׁמֵרְתֶם אֶת־כְּחֻקְתִּי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וְעִשִּׂיתֶם אִתָּם אֲנִי יְהוָה: פ

לֹא וְתִטְרֹנוּן יָת כָּל קְנִימֵי וְיָת כָּל דִּינֵי וְתַעֲבֹדוּן יְתִהוּן אָנָּא יי:

א ומליל יי עם משה למימר:

כ (א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ב וְעַם כְּנִי יִשְׂרָאֵל תִּימַר גְּבַר גְּבַר מִכְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן גִּיזְרָא דִּיתְגַּזְרוּן בְּיִשְׂרָאֵל דִּי יִתְּן מִזְרַעֲהָ לְמַלְךְ וְתִקְטָלָא וְתִקְטָל עִמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל יִרְגְּמֵהָ בְּאֶבְנָא:

(ב) וְאֶל־כְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ מִכְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתְּן מִזְרַעוֹ לְמַלְךְ מוֹת יוּמַת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֵהוּ בְּאֶבֶן:

ט"ז וְאֶל־כְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר • עֲנֹשִׁין עַל הָאֲזָהָרוֹת. מוֹת יוּמַת • (ח"ט) בְּבֵית־דִּין; וְאִם אֵין כַּח לְבֵית־דִּין, עִם הָאָרֶץ מְסִיעִין אוֹתָן. עִם הָאָרֶץ • (ת"ט) עִם שְׁבִינֵינוּ נִבְרַאת הָאָרֶץ. דְּכַר אַחַר: עִם שְׁעֵתֵי־דִין לִירֵשׁ אֶת הָאָרֶץ עַל־יְדֵי מִצּוֹת הַלְלוּ.

ג וְאָנָּא אֲתָן יָת רוּגְזֵי כְּנִיבְרָא הֵהוּא וְאֲשִׁיעִי יְתָה מִגּוֹ עֲמַה אֲרִי מִזְרַעֲהָ יְהִיב לְמַלְךְ בְּדִיל לְסַאָבָא יָת מִקְדָּשֵׁי וְלֹא־חֲלָא יָת שְׁמָא דְקִדְוִשֵׁי:

(ג) וְאֲנִי אֲתָן אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכַּרְתִּי אוֹתוֹ מִקְרֵב עִמּוֹ כִּי מִזְרַעוֹ נָתַן לְמַלְךְ לְמַעַן טַמְא אֶת־מִקְדָּשֵׁי וְלַחֲלֹל אֶת־שֵׁם קְדָשִׁי:

ט"ח אֲתָן אֶת־פְּנֵי • (ט"ח) פְּנָאֵי שְׁלִי, פּוֹנֶה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי וְעוֹסֵק בּוֹ. בְּאִישׁ • וְלֹא בְּצַבּוֹר, שְׂאִין כָּל הַצַּבּוֹר

אשל אברהם - הרב אלאשולי

על התעסקות מיוחדת באיש ההוא. (ב) משום שבהמשך נאמר (פסוק ט) "ושמתי אני את פניי, בלשון שימה ולא בלשון נתינה, אם כן הנה ניתן לומר שגם כאן פירושו מלשון שימה, ואז פירושו מלשון כעס ולא מלשון פנאי, וכפירוש רש"י בתהלים לד, יז: "פני - פנים של זעם.. כמו ושמתי פני באיש ההוא". אכל לאחר שפירש ש"ואני אתן את פניי", פירושו מלשון פנאי, ממילא צריך לומר שגם "ושמתי אני את פניי" הוא מלשון פנאי, ולא כפירושו בתהלים. (ג) כיון שנאמר בפסוק ד "ואם העלם יעלימו עם הארץ את עיניהם וגו'", הנה ניתן לפרש ש"פניי" האמור ביחס לקדוש־ברוך־הוא מלשון עין והשגחה, שזהו בנגוד להעלמת העין על ידי העם, לכן פירש שגם כאן הכוונה ל"פנאי שלי". ועדין צריך עיון. וראה עוד ברש"י לקמן כו, יז. **באיש - ולא בצבור** - אם כל הצבור נתנו מזרעם למולך (נחלת יעקב). הלימוד הוא מיתור הלשון "באיש", שהנה יכול לומר "בו". **שאין כל הצבור נכרתין** - יש לומר שאין זו (רק) הבטחה אלא דין, שאין מטילים עונש כרת על הצבור בכללות

נבראת "הארץ" - שהעולם נברא בשביל ישראל שנקראו "ראשית", כמובא ברש"י בראשית א, א. ודורש כן מיתור תיבת "הארץ", שהנה לו לכתוב "העם ירגמוהו באבן" (רא"ס). וכיון שהם חשובים, הם ראויים לסייע לבית־דין (קרבן אהרן). **דבר אחר: "עם" שעתידין לירש את "הארץ"** - ארץ ישראל שאינה מקימת את החוטאים בה, לכן הם ראויים לסייע לרגום את החוטאים (קרבן אהרן). **על־ידי מצות הללו** - בדלעיל יח, כח וברש"י שם. תורה ג **(ג) אתן את פני - פנאי שלי** - ולא מלשון פנים, שהרי אין דרכו לתת פניו אלא בצדיקים ולא ברשעים (רא"ס). **פונה אני מפל עסקי ועוסק בו** - וכן פירש רש"י לעיל יז, י. וצריך עיון למה הוצרך שוב לפרשו כאן. ואולי יש לומר בכמה אפנים: (א) משום שכאן נאמר "את פניי" (ולא "פניי" סתם) כדלעיל (שם), והנה ניתן לפרש שהכוונה ל"פניי" ממש, ופירושו מלשון רוגז וכעס, לכן פירש שגם כאן הכוונה מלשון פנאי ופניה, משום שנאמר בלשון נתינה ("אתן את פניי"), המורה

(ב) **ואל בני ישראל תאמר - ענשין על האזהרות** - שכן האזהרות כבר נאמרו לפני כן (בפרשת אחרי מות), וכאן בא לומר להם עונש העובר על אזהרות אלו (רא"ס). ובהז' מבאר מה שנאמר "ואל בני ישראל" בנא"ו החיבור (ולא כרגיל "דבר אל בני ישראל"), משום שזהו המשך לפרשיות הקודמות, שעד עתה דבר באזהרות, ועכשיו מדבר בענשים על עוברי אזהרות אלו (ע"פ באר בשדה). **מות יומת - בבית־דין, ואם אין כח לבית־דין** - להמיתו. וצריך לומר שהכוונה שאין לבית־דין כח לגזור עליו מיתה, כיון שמדובר באדם אלים מאד, אזי יש לעם לסייע לבית־דין להביאו לידי מיתה. שאם הכוונה כפשוטו, הרי נאמר (דברים יז, ט): "יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה" (באר בשדה). **"עם הארץ" מסייעין אותן** - ולא ש"עם הארץ ירגמוהו באבן" הוא פירוש של "מות יומת", כי אז לא הנה לו לכתוב "מות יומת", אלא "עם הארץ ירגמוהו באבן" בלבד (רא"ס). **עם הארץ - "עם" שבינינו** - שבשבילו.

נִכְרַתִּין. **כִּי מִזְרַעוּ נִתַּן לַמֶּלֶךְ •** (ת"כ, סנהדרין סד) **לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "מִעֲבִיר בְּנוֹ-וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ", בֶּן-בְּנוֹ וּבֶן-בִּתּוֹ מִנֵּין? תִּלְמוּד לומר: "כִּי מִזְרַעוּ נִתַּן לַמֶּלֶךְ". זֶרַע פְּסוּל מִנֵּין? תִּלְמוּד לומר: "בִּתּוֹ מִזְרַעוּ לַמֶּלֶךְ". לְמַעַן טַמְא אֶת־מִקְדָּשִׁי • אֵת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא מִקְדָּשֵׁת לִי, כְּלִשׁוֹן (לִקְמָן כֹּא כג): "וְלֹא יַחֲלַל אֶת־מִקְדָּשִׁי".**

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז ענף 323)

פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי וְעוֹסֵק בּוֹ (רש"י כ, ג) כֵּן פִּרְשׁ גַּם בְּפִרְשַׁת אַחֲרֵי עַל "וַנִּתְּתִי אֶת פְּנֵי בְּנִפְשׁ הַאוֹכֵלֶת אֶת הַדָּם". וְהֶצֶר לְחֹזֵר עַל זֶה כָּאֵן, כִּי בְּפִרְשַׁת אַחֲרֵי מְדַבֵּר בְּ'עֶסְקוּ' שֶׁל ה', הֵינּוּ הַקְּרִבַת קַרְבָּנוֹת בְּמִקְדָּשׁוֹ לְרִיחַ נִיחַח לְפָנָיו ("אֲשֶׁר יִבְיֵאוּ . . אֶת זְבַחֵיהֶם . . אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד . . לְרִיחַ נִיחַח"); וּמוֹבֵן שֶׁנִּתֵּן לְפָרֵשׁ "פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי". וְרַש"י מַחֲדֵשׁ שֶׁנִּתֵּן לְפָרֵשׁ כִּף גַּם בְּפִרְשַׁתוֹ, שֶׁאֵינָה מְדַבֵּרֶת עַל 'עֶסְק' מִיַּחַד שֶׁל ה'.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יז ענף 322)

וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא • (כ, ג) **פְּנָאֵי שְׁלִי, פּוֹנָה אֲנִי מִכָּל עֶסְקִי וְעוֹסֵק בּוֹ** (רש"י) מִשְׁמַעוֹ, שֶׁ"פְּנָאֵי" הוּא רַק לְשׁוֹן 'פְּנָאֵי' וְלֹא לְשׁוֹן 'פְּנִים'. וְלֹא פִרְשׁ "רוּגְזִי" (כְּתוּבָה וּמוֹ), וּכְפִירוּשׁוֹ עַל הַפְּסוּק (וישלח לב, כא) "אֲכַפְּרָה פְּנֵיו (אֲבַטַּל רְגָזוֹ)" - כִּי שָׁם נֶאֱמַר "אֲכַפְּרָה". וְלִהְיֶיר מְפִירוּשׁוֹ עַל הַפְּסוּק (תהלים לד, יז) "פְּנֵי ה' בְּעוֹשֵׂי רָע" ("פְּנֵי, פְּנִים שֶׁל זַעַם"). אֲבָל פְּרוּשׁוֹ לִנְיָף אֵינּוּ בְּדִיוֹק גְּמוּר עַל פִּי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מִקְרָא כְּמוֹ פְּרוּשׁוֹ עַל הַתּוֹרָה.

(ד) **וְאִם הָעֵלֶם יַעֲלִימוּ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתוֹ מִזְרַעוֹ לְמַלְךְ לְבִלְתִּי הַמִּית אֹתוֹ:**

ה"י ◀ **וְאִם הָעֵלֶם יַעֲלִימוּ •** אִם הָעֵלִימוּ בְּדָבָר אֶחָד, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ בְּדָבָרִים הַרְבֵּה; אִם הָעֵלִימוּ סִנְהֶדְרִי קְטָנָה, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי גְּדוּלָּה.

(ה) **וְשִׁמְתִי אֲנִי אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת כָּל־הַזֵּימִים אַחֲרָיו לְזָנוֹת אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְרֵב עַמָּם:**

ה"י ◀ **וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ •** אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכִי מִשְׁפָּחָה מִזֶּה חֲטָאָה? אֶלָּא לְמַדְדָּךְ, שְׂאִין לָךְ מִשְׁפָּחָה שֵׁשִׁשׁ בָּהּ

אשל אברהם - הרב אלאשולי

(עלה יונה)

כִּי מִזְרַעוּ נִתַּן לַמֶּלֶךְ - לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר - דְּבָרִים יח, י
"מִעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בְּאֵשׁ", בֶּן בְּנוֹ וּבֶן בִּתּוֹ מִנֵּין? תִּלְמוּד לומר: "כִּי מִזְרַעוּ נִתַּן לַמֶּלֶךְ". זֶרַע פְּסוּל - שֶׁהִיָּה לוֹ מִמִּזְרַח וְהֶעֱבִירוּ (רש"י סנהדרין סד, ב). מִנֵּין? תִּלְמוּד לומר: - פְּסוּק ד. "בִּתּוֹ מִזְרַעוֹ לַמֶּלֶךְ" - כֵּן זֶרַע שֵׁשׁ בּו (ת"כ), וְלֹא הִיָּה צְרִיף לְמַכְתָּב "בִּתּוֹ מִזְרַעוֹ", דְּהָא בְּמִעֲבִיר מִזְרַעוֹ מִשְׁתַּעֵּי, אֶלָּא לְהָךְ דְּרִשָּׁה (רש"י סנהדרין סם).

יִשְׂרָאֵל (ראה רמב"ז).

שֶׁהִיא מִקְדָּשֵׁת לִי - וְהוּוּ פִירוּשׁ "מִקְדָּשִׁי", לֹא מִקְדָּשׁ שְׁלִי, אֶלָּא [עַם יִשְׂרָאֵל] הַמִּקְדָּשׁ לִי. רֵאשׁה יְרֵמְיָה ב, ג: "קָדֵשׁ יִשְׂרָאֵל לַה' וְגו'". **כְּלִשׁוֹן "וְלֹא יַחֲלַל אֶת מִקְדָּשִׁי" -** לִקְמָן כֹּא, כג. שְׁגַם שָׁם אֵין הַכּוֹנֵנָה לְמִקְדָּשׁ מִמַּשׁ, אֶלָּא לְ"עֲבוּדוֹתֵי", כְּפִירוּשׁ רַש"י שָׁם. וְאִפְשָׁר שֶׁהַכּוֹנֵנָה שְׁגַם שָׁם פִּירוּשׁוֹ: הַעֲבוּדוֹת הַמִּקְדָּשׁוֹת לִי. וְעִדִּין צְרִיף עֵינִין. תוּרַה ד

(ד) **וְאִם הָעֵלֶם יַעֲלִימוּ - אִם הָעֵלִימוּ בְּדָבָר אֶחָד, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ בְּדָבָרִים הַרְבֵּה -** שֶׁעֲבָרָה גּוֹרְרַת עֲבָרָה.

אִם הָעֵלִימוּ סִנְהֶדְרִי קְטָנָה, סוֹף שֶׁיַּעֲלִימוּ סִנְהֶדְרִי גְּדוּלָּה - כְּלוּמַר,

כִּפְּל הַתִּיבּוֹת "הָעֵלֶם יַעֲלִימוּ" מוֹסַב הֵן עַל הַדְּבָר שֶׁהָעֵלִימוּ, וְהֵן עַל אֵלוֹ שֶׁהָעֵלִימוּ אֶת הַדְּבָר, וְלִכֵּן דוֹרֵשׁ הַכִּפְּל הֵן לְעִנּוּן הַדְּבָר וְהֵן לְעִנּוּן בֵּית הַדִּין. אֲךָ צְרִיף עֵינִין מִזֶּה שֶׁדוֹרֵשׁ זֶה עַל בֵּית־דִּין, בְּעוֹד שֶׁבְּפְּסוּק מְפֹרָשׁ "עַם הָאָרֶץ". וְאוּלַי מִשׁוּם שֶׁ"עַם הָאָרֶץ" הוּא מִהֶמְסִינְעִים לְבֵית־דִּין כְּלִשׁוֹן רַש"י לְעִיל, הִרִי שֶׁהַעֲיָקָר הוּא בֵּית הַדִּין. וְהוּוּ"מִשְׁפִּיל לְדוֹד" כְּתָב שֶׁהַכּוֹנֵנָה שֶׁ"עַם הָאָרֶץ" לֹא סִינְעוּ לְסִנְהֶדְרִי קְטָנָה וְהָעֵלִימוּ מִמָּה, שֶׁזֶהוּ פִירוּשׁ "אֵת עֵינֵיהֶם", שֶׁהַכּוֹנֵנָה לְסִנְהֶדְרִין שֶׁהֵם "עֵינֵי הָעֵדָה", וְסוֹפָם שֶׁיַּעֲלִימוּ גַם מִסִּנְהֶדְרִי גְּדוּלָּה. תוּרַה ה

(ה) **וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ -** אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן - שְׁבֻעוֹת לט, א.

שיעור יומי לשבת קודש ו' אייר ושנים מקרא ואחד תרגום - כ - פרשת אהרי-קדושים עט

מוכס שאין בלם מוכסין, שבלם מחפין עליו. והכרתי אתו • למה נאמר? לפי שנאמר "ובמשפחתו", יכול יהיו כל המשפחה בהכרת? תלמוד לומר: "אתו" - אותו בהכרת ולא כל המשפחה בהכרת אלא ביסורין. לזנות אחרי המלך • (ט"ז) לרבות שאר עבודת אלילים שעבדה בכך, ואפלו אין זו עבודתה.

וואנש די יתפני פתר בדין ודכורו למטעי בתריהון ואתן ית ריגזי פאנשא הדיא ואשיצי יתה מגו עמה :

(י) והנפש אשר תפנה אל-האבת ואל-הידענים לזנת אחריהם ונתתי את-פני בנפש ההוא והכרתי אתו מקרב עמו:

ז ותתקדשון ויהיו קדישין ארי אנא יי אלהכון :

(י) והתקדשתם והייתם קדשים כי אני יהוה אלהיכם:

ט"ז • והתקדשתם • זו פרישות עבודת אלילים.

♦ שבת קודש ו' אייר ♦

ח ותטרונו ית קנמי ומעבדין יתהון אנא יי מקדשכון :

(ח) ושמרתם את-חקתי ועשיתם אתם אני יהוה מקדשכם:

ט ארי גבר גבר די לויט ית אבוהי וית אמה יתקטלא יתקטל אבוהי ואמה לט קטלא חייב :

(ט) בראש איש אשר יקלל את-אביו ואת-אמו מות ימות אביו ואמו קלל דמיו בו:

ט"ז • אביו ואמו קלל • (ת"כ, סנהדרין פח) לרבות לאחר מיתה. דמיו בו • זו סקילה, וכן כל מקום שנאמר: "דמיו בו", "דמיהם בם", ולמדנו מאוב וידעוני, שנאמר בהם: "באבן ירגמו אתם דמיהם בם". ופשוטו של מקרא: כמו "דמו בראשו" אין נענש על מיתתו אלא הוא, שהוא גרם לעצמו שיהרג.

אשל אברהם - הרב אלאשולי

בדפוסים ראשונים אינו. "דמיהם בם" - לקמן פסוקים: יא"ג, טו. וראה גם רש"י שמות כב, יח. ולמדנו מאוב וידעוני, שנאמר בהם: "באבן ירגמו אתם דמיהם בם" - לקמן פסוק כז. וראה גם רש"י שמות כא, יז. ופשוטו של מקרא: כמו "דמו בראשו" - יהושע ב, יט (עון הריגתו על ראשו תהא, כי הוא יגרום מיתתו - רש"י שם). יחזקאל לג, ד (עון מיתתו ידרש מיד עצמו, שפשע בנפשו - רש"י שם). יומא כא, א (עון מותו על ראשו מוטל, שהוא המית עצמו - רש"י שם). נדה יז, א (נענש על עצמו, וחובת דמו נדרשת ממנו לאחר מיתתו - רש"י שם). אין נענש על מיתתו אלא הוא, שהוא גרם לעצמו שיהרג - לא הביא פירוש זה בתחילה, מפני שקשה, אם כן מדוע לא נאמר כן בכל חייבי מיתות,

בשאר עבודה-זרה ולא למלך, וזהו פירוש "לזנות אחרי המלך", שעשה בעבודת המלך בשאר עבודה-זרה (רא"ש, תורה ו). (ז) והתקדשתם - זו פרישות עבודה-זרה - כל קדושה ענינה פרישות והבדלה, וכיון שבאן נאמר "והתקדשתם" בהמשך לאיסור עבודה-זרה, הרי זו פרישות עבודה-זרה. תורה ח. (ט) אביו ואמו קלל - לרבות - קרא יתירא הוא, דהא כתיב רישיה דקרא "אשר יקלל את אביו ואת אמו" (רש"י סנהדרין פח, ב). לאחר מיתה - שהמקלל אביו ואמו לאחר מיתה חייב מיתה. דמיו בו - זו סקילה. וכן כל מקום שנאמר - בדפוסים שלפנינו נוסף כאן: "דמיו בו". אך לא מצאנו בתורה עוד מקום שנאמר "דמיו בו". ואכן

וכי משפחה מה המאה? אלא ללמדך שאין לך משפחה שיש בה מוכס - וסתם מוכס גזלן הוא, ראה בכא קמא קיד, א. שאין בלם מוכסין, שבלם מחפין עליו - שכולם מהפכים בזכותו, ולכן גם הם נחשבים כמוכסין (שפ"ח), ואף כאן המשפחה מחפה על האיש שהעביר למולך. והכרתי אתו - למה נאמר - שהרי כבר נאמר לעיל פסוק ג: "והכרתי אותו". לפי שנאמר "ובמשפחתו", יכול יהיו כל המשפחה בהכרת? תלמוד לומר: "אתו", "אתו" בהכרת, ולא כל המשפחה בהכרת, אלא ביסורין - כיון שהם רק חפו עליו. לזנות אחרי המלך - לרבות שאר עבודה-זרה שעבדה בכך ואפילו אין זו עבודתה. - שהעביר בנו או בתו

(א) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת־אִשׁוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת־אִשׁוֹ רַעְהוּ מוֹת־יוֹמָת הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת:
 יוֹגֵבֵר דִּי יְגוּפָה יְתֵ אַמְתָּ גְבֵר דִּי יְגוּפָה יְתֵ אַמְתָּ
 חֲבֵרָה יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלָא גִפְסָא וְגִיפְתָא :

כ"י - וְאִישׁ - פֶּרֶט לְקָטָן. אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת־אִשׁוֹ אִישׁ - (קידושין יט. סנהדרין נב) פֶּרֶט לְאִשְׁתָּ קָטָן. לְמַדְנֵי שְׂאִין לְקָטָן קְדוּשִׁין. וְעַל אִיזוֹ אִשְׁת־אִישׁ חִיבְתֵי לָךְ? אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁת־רַעְהוּ. פֶּרֶט לְאִשְׁתָּ עוֹבֵד גְלוּלִים. לְמַדְנֵי, שְׂאִין קְדוּשִׁין לְעוֹבֵד גְלוּלִים. מוֹת־יוֹמָת הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת. כָּל מִיתָה הָאֲמוּרָה בַתּוֹרָה סְתָם, אֵינָה אֵלָא חֲנָק.

(א) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲבִיו עֵרוֹת אָבִיו גָּלָה מוֹת־יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם:
 יא וְגֵבֵר דִּי יִשְׁכּוּב עִם אַמְתָּ אָבִיהֵי עֲרִיבָא
 דְּאָבִיהֵי גְלִי יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלָא פְרִוְהוֹן
 קָטְלָא חֲזִיבִין :

(ב) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת יוֹמָתוֹ שְׁנֵיהֶם תִּבֵּל עָשׂוֹ דְּמִיהֶם בָּם:
 יב וְגֵבֵר דִּי יִשְׁכּוּב יְתֵ כַלְתָּהּ יִתְקַטְלָא
 יִתְקַטְלָא פְרִוְהוֹן תִּבְלָא עֲבָדוֹ קָטְלָא חֲזִיבִין :
כ"י - תִּבֵּל עָשׂוֹ - גְּנָאִי. לְשׁוֹן אַחֵר: מְבַלְבְּלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֵּן.

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ה עמ' 188)

וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כַּלְתּוֹ . . תִּבֵּל עָשׂוֹ דְּמִיהֶם בָּם (כ, יב) וְקָשָׁה, אִיךָ נִשְׂא יְהוּדָה אֶת תַּמָּר כַּלְתּוֹ (ראה רש"י וישב לח, כו: "ולא יסף, לא פסק"). וַיֵּשׁ לֹמֶר, דְּהִנֵּה טַעַם הָאֲסוּר הוּא "תִּבְלָא עָשׂוֹ", "מְבַלְבְּלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֵּן". הַסְבְּרָא נוֹתְנָת, אֲפּוֹא, שְׁלֹאֲחֵר מִיתַת הַבֵּן, כְּאֲשֶׁר אֵין טַעַם זֶה, מְתַרַת הָאִשָּׁה לְאָבִיו. יְתָר עַל פּוֹ: עַר וְאוֹנֵן הֲרִי הִשְׁחִיתוּ אֶת זָרְעִם, וְאִם כֵּן לֹא שִׁיךְ כָּאֵן כָּל הָעֵנָן שֶׁל "תִּבְלָא".

(ג) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זָכֶר מִשְׁכַּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיהֶם בָּם:
 יג וְגֵבֵר דִּי יִשְׁכּוּב יְתֵ דְכוּרָא מִשְׁכַּבֵי אַתְמָא
 תוֹעֵבָתָא עֲבָדוֹ פְרִוְהוֹן יִתְקַטְלָא יִתְקַטְלָא
 קָטְלָא חֲזִיבִין :
כ"י - מִשְׁכַּבֵי אִשָּׁה - (סנהדרין נה) מְכַנְּסִים כְּמַכְחוּל בְּשׂוֹפְרָתָא.

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

"תִּבְלִיתִם", שִׁמְשָׁמְעוּ חִירוּפִים וְגִדּוּפִים. אָבֵל רָאָה לְשׁוֹן רִש"י לְעִיל יח, כג שהוא "לשון קדש וערוה וניאוף".
לְשׁוֹן אַחֵר: מְבַלְבְּלִין זָרַע הָאֵב בְּזָרַע הַבֵּן. - תִּבְלָא לְשׁוֹן בְּלִילָה וְעִירְבּוּב (רש"י לעיל שם בפירוש הב). וְרָאָה רִש"י תְּהִלִּים נח, ט שְׁהָאוֹת תִּיּוֹ שֶׁל "תִּבְלָא" הוּא יְסוּד נוּפֵל. וְלְכַאוּרָה נִרְאָה שִׁמְפָּרְשׁוּ כְּפִירוּשׁ זֶה שֶׁהוּא מְלִשׁוֹן בְּלַבּוּל. תורה יג
(ג) מִשְׁכַּבֵי אִשָּׁה - מְכַנְּסִים כְּמַכְחוּל בְּשׂוֹפְרָתָא - שְׂפּוֹפְרַת קְנָה חֲלוּל שְׂנוֹתְנִין בּוֹ כְּחוּל לְכַחוּל עֵינָם, מְכַחוּל הוּא קִיסָם דִּק שְׂבוּ נוֹטְלִין הַצָּבַע מִתּוֹךְ הַקְּנָה (רש"י מכות ז א). וְכִנְּתוּ לֹמֶר, שְׂאֵף-עַל־פִּי שֶׁהַכְּנִיסִי רַק מִקְצֵת הָאֵבֶר (כְּמוֹ הַמְּכַחוּל בְּשׂוֹפְרָתָא) - חֲזִיב (באר בדה"ט). תורה יד

רש"י שֶׁבְּקָטָן הַקְּדִים "קָטָן" לְ"קִידוּשִׁין" וּבְגוֹי הַקְּדִים "קִידוּשִׁין" לְ"גוֹי". וַיֵּשׁ לֹמֶר, מִשּׁוּם שֶׁהַקָּטָן לֹא מִשְׁלָל לְגַמְרֵי מְקִידוּשִׁין, שְׁהֲרִי כְּשִׁיגְדֵל בּוֹדָאֵי יְהִיָּה לוֹ קִידוּשִׁין, וְלִכֵּן מְדַגֵּשׁ "אֵין לְקָטָן קִידוּשִׁין", וְאֵילוּ בְּגוֹי אֵין קִידוּשִׁין כְּלָל, וְלִכֵּן מְדַגֵּשׁ "אֵין קִידוּשִׁין לְגוֹי".
מוֹת יוֹמָת הַנָּאֵף וְהַנָּאֶפֶת - כָּל מִיתָה הָאֲמוּרָה בַתּוֹרָה סְתָם אֵינָה אֵלָא חֲנָק - רָאָה גַם רִש"י שְׂמוֹת כּא, טו. וּבְטַעַם הַדְּבָר מְבָאֵר רִש"י בְּסִנְהֶדְרִין נב, ב (לְדַעַת רַבִּי יֵאֵשִׁיָּה): "כִּיּוֹן דְּחֲנָק קָלָה מְכּוּלָם, עַל פְּרִיָּדִי נִתְנָה לְחִיבֵי מִיתוֹת הַסְּתוּמִין, שְׁהֲרִי אֵין לָךְ בַּח לְהַחְמִיר עֲלֵיהֶם, שְׂמַנִּין לָךְ לְדוּגְם בְּחַמּוּרָה, שְׂמָא לֹא נִתְחַיֵּב בָּהּ". תורה יא
(יב) תִּבְלָא עָשׂוֹ - גְּנָאִי - וְכֵן מִשְׁמַע מִרִש"י יִשְׁעִיָּה י, כה שֶׁהוּא מְלִשׁוֹן

שְׁהֲרִי הֵם גְּרַמוּ לְעַצְמָם לְמוֹת (משכיל לזח). תורה י
(י) וְאִישׁ - פֶּרֶט לְקָטָן. אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁתּוֹ אִישׁ - פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ קָטָן - לֹמֶד כֵּן מִיתָר תִּיבַת "אִישׁ", שְׁהֲרִי יִכַּל לֹמֶר "אִשְׁת־רַעְהוּ" בְּלִבְדָּה.
לְמַדְנֵי שְׂאִין לְקָטָן קְדוּשִׁין - רָאָה גַם רִש"י סִנְהֶדְרִין נב, ב: "אֲשִׁמוּעִינָן דְּקָטָן אֵין לוֹ קִידוּשִׁין".
וְעַל אִיזוֹ "אִשְׁת־אִישׁ" חִיבְתֵי לָךְ? אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁת־רַעְהוּ - פְּנִינַת רִש"י לֹמֶר שְׂמָה שְׂנַאֲמַר שׁוּב "אֲשֶׁר יִנָּאֵף" זֶהוּ פִירוּשׁ לְ"אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁת־אִישׁ", וְהַכְּתוּב בָּא לֹמֶר שֶׁ"אִשְׁת־אִישׁ" הֵינּוּ "אִשְׁת־רַעְהוּ" דְּיָקָא, וְלֹא אִשְׁת־גּוֹי. וְלִילָא זֶה יְהִיָּה נִיתָן לֹמֶר שֶׁ"אִשְׁת־אִישׁ" בָּא לְרַבּוֹת גּוֹי וְ"אִשְׁת־רַעְהוּ" בָּא לְרַבּוֹת קָטָן (באר בשדה).
פֶּרֶט לְאִשְׁתּוֹ גּוֹי, לְמַדְנֵי שְׂאִין קְדוּשִׁין לְגוֹי - יֵשׁ לְעִין בְּדִיּוּק לְשׁוֹן

י' ויגבר די יסב ית אמתא וית אמה עצת חטאין היא בנורא יוקדיו יתה ויתתהן ולא תהי עצת חטאין ביעיכוון:

(יד) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת-אִשְׁהוֹ וְאֶת-אִמּוֹהָ זָמָה הוּא בְּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ וְאֶתְהֵן וְלֹא-תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם:

רש"י: ישרפו אותו ואתהן • (סנהדרין עה) אי אפה זכול לומר אשתו הראשונה ישרפו, שהרי נשאה בהתר ולא נאסרה עליו, אלא אשה ואמה הכתובין פאן שתיהן לאסור, שנשא את חמותו ואמה. ויש מרבותינו שאומרים: אין פאן אלא חמותו, ומהו "אתהן"? את אחת מהן; ולשון יוני הוא: "הן", אחת.

טו ויגבר די יתן שכבתו מות יומת ותקטל ות בעירא תקטלון:

(טו) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכַבְתּוֹ מוֹת יוּמַת וְאֶת-הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ:

רש"י: ואת-הבהמה תהרגו • אם אדם חטא, בהמה מה חטאה? אלא מפני שבאה לאדם תקלה על ידה, לפיכך אמר הכתוב: תסקל. קל-וחמר לאדם, שיודע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחברו לעבר עברה. פיצא בדבר אמה אומר (דברים יב ב): "אבד תאבדון את-כל-המקמות", הרי דברים קל-וחמר: ומה אילנות,

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שנה ממשית, שגם בו נאמר (דברים יג, י) לשון הריגה ("הרוג תהרגנו"), ושם מפורש "וסקלתו באבנים". ובסמ"ג (לאין עה) מביא לימוד נוסף מהפסוק הסמוך (פסוק טו), ששם נאמר "דמיהם בם", דהינו סקילה. וראה מהרש"א סנהדרין שם.

קל-וחמר לאדם שיודע להבחין בין טוב לרע וגורם רעה לחברו לעבור עברה - שענשו כבד. ואפשר שבנות רש"י לומר בזה, שהריגת הבהמה מפני שבאה תקלה על-ידה לאדם, היא בעיקר כדי ללמד לאדם מוסר השכל. ועל דרך זה מצינו ברש"י כמה פעמים שמביא מוסר השכל לאדם מצוייו התורה - ראה לדוגמא רש"י שמות כ, כא-כב. במדבר כ, יב. ועוד.

פיצא בדבר - מה שהוצרך להביא דוגמא נוספת מאילנות, יש לומר שנהו כדי לחזק שגם הריגת הבהמה היא לשם כף, שכן על הבהמה היה ניתן לומר, שאף שאין בה דעת להבחין בין טוב לרע, הרי יש בה יכולת ראיה ושמיעה, וממילא ניתן להטיל עליה אחריות מסוימת על מעשיה, ולא רק בגלל שבאה תקלה לאדם, ולשם כף הביא הוכחה מהצומח.

אתה אומר - דברים יב, ב. "אבד תאבדון את כל המקמות", הרי דברים קל-וחמר: ומה אילנות - של אשרה (רש"י סנהדרין נה, א).

שאינן רואין ואינן שומעין, על שבאת תקלה על ידם - לעשותן

ויש מרבותינו שאומרים - רבי ישמעאל שם.

אין פאן אלא חמותו - ולכן לא נאמר "אותן".

ומהו "אתהן" - ולא "אותה". את אחת מהן - ועל חמותו קאי רש"י שם.

ולשון יוני הוא: "הן" - בגמרא שם: הינא.

אחת - כלומר: "אתהן" משמע ליה לרבי ישמעאל את האחת מהן, שכן בלשון יוני קורין לאחת הינא, והכי קאמר קרא: "ואיש אשר יקח את אשה", זו אשתו, והדר "את אמה", "באש ישרפו אותו" ואת חמותו רש"י שם. כלומר "אתהן" פירושו: את אחת והפונה לאחת מהנזכרות בכתוב, והינו חמותו. אבל אולי יש לומר גם שלשון "אחת מהן" נרמזת בתיבת "אתהן" עצמה, כאילו כתוב: אחת מהן. ובהו מבואר הטעם שכתוב "אתהן" ולא "אותה". תורה טו

(טו) ואת הבהמה תהרגו - אם אדם חטא, בהמה מה חטאה? אלא מפני שבאה לאדם תקלה - מכשול, עון (רש"י סנהדרין עה, א).

על ידה - וראה רש"י במדבר כב, לג שהביא טעם אחר (המובא בסנהדרין נה, א): "שלא יאמרו זו היא [שנסקל האדם על ידה], שחס המקום על כבוד הבריות". לפיכך אמר הכתוב תסקל - אף שלא נאמר בכתוב סקילה אלא "תהרגו" - בסנהדרין נה, ב למדים זאת בגיגרה

(יד) ישרפו אותו ואתהן - אי אתה יכול לומר אשתו הראשונה ישרפו - שנהו פירוש "אתהן" - אותן, כולל אשתו הראשונה.

שהרי נשאה בהתר ולא נאסרה עליו, אלא "אשה" ו"אמה" הכתובין פאן, שתיהן לאסור, שנשא את חמותו ואמה - כלומר, מדובר פאן באדם נשוי (ואשתו לא נזכרת בכתוב), ואחר-כך לקח עליה "אשה" .. ואת אמה, דהינו חמותו ואמא שלה. ואף שבכתוב נאמר "אשה" ולא "חמותו", פא הכתוב "ואתהן" לפרש שמדובר באשה ואמה, ששתיהן אסורות עליו, ואין זה אלא מצד שהיא חמותו. אבל ראה לשון רש"י סנהדרין עה, ב (בדעת רבי עקיבא, שהפירוש הנזכר בפנים הוא בדעתו): "ישרפו אותו ואתהן, הן שתי אמהות, כגון לקח את אשה ואת אמה ואם אמה", משמע שהאמור בכתוב "יקח את אשה", הכונה לאשתו, ומה שכתוב אחר-כך "ואת אמה", כולל בזה "אמה ואם אמה" (ונראה שאם אמה נלמדת מריבוי תיבת "ואת"). וכן משמע מלשון רש"י לעיל יח, יז: "אשר יקח את אשה ואת אמה, לשון קידה", דהינו שהפסוק "אשר יקח את אשה" מדבר בנישואי אשתו הראשונה שנישאת לו בהיתר, ורק אז נאסרה עליו חמותו ואם אמה. אף אפשר שרש"י פירש לעיל בדעת "ויש מרבותינו" שמביא פאן בהמשך.

שְׂאִינָן רואִין וְאִינָן שׁוֹמְעִין, עַל שְׂבָאֵת תַּקְלָה עַל יָדָם, אֲמָרָה תּוֹרָה: הַשְּׁחַת, שְׂרָף וְכֹלָה, הַמְטָה אֶת חֲבָרוֹ מִדְרָךְ חַיִּים לְדְרָכֵי מִיתָה, עַל־אֲחַת־בְּמַה־וְכַמָּה.

(טו) וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרַבְעָה אֲתָהּ וְהִרְגַתְּ אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמֵיהֶם בָּם:

טו וְאֲתָתָא דִּי תִקְרַב לְכָל בְּעִירָא לְמַשְׁלַט בַּהּ וְתִקְטוּל וְיָת אֲתָתָא וְיָת בְּעִירָא וְתִקְטְלָא תִקְטְלוּן קְטָלָא חֲבִיבִין:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות יח עמ' 168)

מפני שבאָה לְאָדָם תַּקְלָה עַל יָדָהּ (רש"י כ, טו) והיננו, שאין זה בגדר עֲנָשׁ, אלא הבהמה נבראה לשמש את האדם, וכאשר איננה משמשת אותו אלא גורמת לו תקלה - אין מקום למציאותה בעולם. וכן הוא לגבי השׂכר ב"תועלת ותקון" שמגיע לסוס ממה שהוא מרַבֵּה לְאָדָם: "בריאת הסוס . . אינו בשביל התועלת המגיע לו, כִּי־אִם זֶהוּ דְרָךְ טַפֵּל, כְּדִי שֶׁלֹא לַקְפַח שׂכָר כָּל בְּרִיָּה, אֶלֶּא . . בְּשִׁבִיל טוֹבַת הָאָדָם" (לקוטי תורה).

יז וְגַבְר דִּי יִסַּב יָת אֲחַתְתָּה בַּת אַבּוּהִי אוּ בַּת אִמָּהּ וְיַחֲזִיז יָת עֵרְוִיתָהּ וְהִיא תַחֲזִי יָת עֵרְוִיתָהּ קָלְנָא הוּא וְיִשְׁתִּיצוּן לְעֵינֵי בְנֵי עַמְהוּן עֵרְוִית אֲחַתְתָּה גְלִי חוּבָה יִקְבֵּל:

(יז) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אִחֹתוֹ בַּת־אָבִיו אוּ בַּת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֵרְוֹתָהּ וְהִיא־תִרְאָהּ אֶת־עֵרְוֹתוֹ חֲסֵד הוּא וְנִכְרְתוֹ לְעֵינֵי בְנֵי עַמֻּם עֵרֹת אִחֹתוֹ גְּלָהּ עוֹנוֹ יִשָּׂא:

כ"ז חֲסֵד הוּא • לְשׁוֹן אַרְמִי: חֲרָפָה, 'חֲסוּדָא'. וּמְדַרְשׁוּ (סנהדרין נח): אִם תֹּאמַר: קִיֵּן נִשְׂא אֲחֹתוֹ?! חֲסֵד עֲשֵׂה הַמְקוֹם לְבָנוֹת עוֹלְמוֹ מִמֶּנּוּ, שְׁנַאֲמַר (תהלים פט): "עוֹלָם חֲסֵד יִבְנֶה".

יח וְגַבְר דִּי יִשְׁפּוּב יָת אֲתָתָא סוּאֲבַתָּא וְיַגְלִי יָת עֵרְוִיתָהּ יָת קָלְנָה גְלִי וְהִיא תַגְלִי יָת סוּאֲבַת דְּמָהָא וְיִשְׁתִּיצוּן תַּרְוִיהוּן מִגּו עַמְהוּן:

(יח) וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁפּוֹב אֶת־אִשָּׁה דָּוָה וְגִלָּהּ אֶת־ עֵרֹתָהּ אֶת־מִקְרָהּ הַעֲרָה וְהוּא גִלְתָּהּ אֶת־מְקוֹר דְּמֵיהָ וְנִכְרְתוֹ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמֻּם:

אשל אברהם - הרב אלאטוילי

שֶׁהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בַתְחִילַת בְּרִיאָתוֹ קָבַע שְׂקִין יִשָּׂא אֶת אֲחֹתוֹ (שְׁהָרִי לֹא הִיְתָה אִשָּׁה אַחֲרַת בְּעוֹלָם שִׁישְׁאָנָה). דָּבָר שֶׁהוּא עֲצָמוֹ עֲתִיד לְאֲסוֹר בַּתּוֹרָתוֹ. "חֲסֵד" עֲשֵׂה הַמְקוֹם לְבָנוֹת עוֹלְמוֹ מִמֶּנּוּ - וְאִם שְׁנַגְזוֹר עַל זֶרְעוֹ שֶׁל קִיֵּן כְּלִיָּה (רש"י בראשית ד, כד), הָרִי נִשְׂאָרָה מִמֶּנּוּ נַעֲמָה אִשְׁתִּי נַח (רש"י שם פסוק כב), שְׁמַמְנָה נִבְנָה הָעוֹלָם (ראה רש"י שם ה, כח). שְׁנַאֲמַר - תְּהִלִּים פט, ג. "עוֹלָם חֲסֵד יִבְנֶה" - וְרָאָה גַם רִש"י סְנֵהֲדָרִין נח, ב: "תְּחִילַתוֹ שֶׁל עוֹלָם נִבְנָה בְּחֲסֵד, שְׂצוּהָ אָדָם הָרֵאשׁוֹן לְגַמּוֹל חֲסֵד אֶת בְּנוֹ, וְאֲסָרָהּ לוֹ וְהִתִּירָהּ לְקַיֵּן, כְּדִי שִׁיבְנָה הָעוֹלָם, וְהִינּוּ דְכָתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִחֹתוֹ בַּת אָבִיו חֲסֵד הוּא, מִדָּה שֶׁהִתְרַתִּי לְקַיֵּן חֲסֵד גְּמַלְתִּי עִמּוֹ". תורה יח

הַקֶּדֶשׁ, שֶׁמִּשְׁתַּמְשֵׁים בָּהּ גַם בְּאַרְמִית. וְכֵן מוֹבֵן מִלְשׁוֹן הַרְמַב"ן שְׂכַתְבּוֹ: "רְחוּק הוּא אֲצִלִּי לְהִיּוֹת מִלַּת חֲסֵד בְּלִשׁוֹן הַקְדוּשׁ מִשְׁמַשׁ בְּהַפּוּכִים הָאֵלֶּה". וּמִזֶּה מוֹבֵן גַּם שֶׁלְרִש"י מִלַּת חֲסֵד מִשְׁמַשֶּׁת לְדָבָר וְהִיפּוּכּוֹ, כְּלוֹמַר "חֲרָפָה" הִיא הַהִיפּוּף שֶׁל "חֲסֵד" בַּמּוֹבֵן הַשְּׁלִילִי (מַעֲיִינֵי אָבִים). אֶף לְעֵנִיּוֹת דַּעֲתִי אֵין הַכֶּרֶחַ לְפָרֵשׁ כֵּן בְּרִש"י, וּבַפְּשׁוּט בְּנִגּוֹן הַרְמַב"ן הִיא שְׂדוּחַק לְפָרֵשׁ אֶת מִלַּת "חֲסֵד" לְמַשְׁמַעוּיּוֹת הַפְּכִיּוֹת חַיּוּבִיּוֹת וְשְׁלִילִיּוֹת, וְלֹא בְּהֶכְרַח שְׁזָהוּ דָּבָר וְהִיפּוּכּוֹ, כִּי הַהִיפּוּף שֶׁל חֲסֵד אֵינּוּ חֲרָפָה אֶלֶּא צְמִצוּם וְקַמּוּץ. וּמְדַרְשׁוֹ - 'תּוֹרַת פְּהִינִים'. אִם תֹּאמַר: קִיֵּן נִשְׂא אֲחֹתוֹ - הִתְאֻמָּה (ראה רש"י בראשית ד, א). נִרְאָה שֶׁהַשְּׂאֵלָה הִיא לֹא מִזֶּה שְׂקִין נִשְׂא אֶת אֲחֹתוֹ בְּפּוּעַל (שְׁהָרִי לֹא הִיְתָה אֲסוּרָה עֲלָיו - רָאָה סְנֵהֲדָרִין נח, ב). אֶלֶּא מִכָּךְ

עַבְדְּהָ־וְרָהּ. אֲמָרָה תּוֹרָה: הַשְּׁחַת שְׂרָף וְכֹלָה, הַמְטָה אֶת חֲבָרוֹ מִדְרָךְ חַיִּים - בְּגִמְרָא שְׁלִפְנֵינּוּ "מִדְרָכֵי חַיִּים", וְכֵן הוּא בְּדַפּוּסִים רֵאשׁוֹנִים שֶׁל רִש"י. וְכֵן הוּא בְּרִש"י מִשְׁלִי כו, יט. אֶף לְכַאוּרָה יֵשׁ דְיוּק בְּגִיְרָסָא שְׁלִפְנֵינּוּ, שֶׁהוּא כְּלִשׁוֹן הַפְּתוּב בְּמִשְׁלִי ו, כג, וְהַטַּעַם מִפְּנֵי שֶׁ"דְרָךְ חַיִּים" אֲחַת הִיא. לְדְרָכֵי מִיתָה עַל־אֲחַת־בְּמַה־וְכַמָּה. - בְּלִשׁוֹן רַבִּים דּוֹקָא, כְּלִשׁוֹן הַכְּתוּב בְּמִשְׁלִי יד, יב (דְרָכֵי מֵנוֹת). כִּי דְרָכֵי מִיתָה הֵמָּה רַבִּים. תורה טו (יז) חֲסֵד הוּא - לְשׁוֹן אַרְמִי - בְּרֵאשִׁית לז, יד. "חֲרָפָה" - "חֲסוּדָא" - וְאִם כֵּן "חֲסֵד" הָאֲמוּר כָּאֵן הוּא מִלְשׁוֹן חֲרָפָה, כְּבִלְשׁוֹן אַרְמִי. וְרָאָה גַם רִש"י מִשְׁלִי כה, י. וְצִרִיף לֹאמַר שֶׁאֵין הַכְּנָה שְׁמִלַּת חֲסֵד הִיא בְּלִשׁוֹן אַרְמִי, אֶלֶּא מִקּוּרָה בְּלִשׁוֹן

כ"ט - **הַעֲרָה** • גִּלְהָ, וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרֹה", גִּלְיִי הוּא, וְהוּא יוֹרֵד בְּתַבְּהָ לְשֵׁם דָּבָר, כְּמוֹ "זַעְוָה" מִגְזֵרֵת (אסתר ה ט): "וְלֹא-קָם וְלֹא-זָע", וְכֵן "אַחֲוָה" מִגְזֵרֵת אַחַ. וְהַעֲרָאָה זֹאת נִחְלָקוּ בָּהּ רַבּוּתֵינוּ (יבמות נח). **יש אומרים:** זו נְשִׁיקַת שֶׁמֶשׁ, וְיֵשׁ אֲמָרִים: זו הַכְּנַסַּת עֲטָרָה.

(ט) **וְעֲרוֹת אַחֲוָת אִמְךָ וְאַחֲוָת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה בִּי אֶת-שְׂאֵרוֹ הַעֲרָה עִוָּם יִשְׂאוּ:**
 יט וְעֲרוֹת אַחֲוָת אִמְךָ וְאַחֲוָת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֲרִי יָת קָרִיבָה גִּלְיִי חוּבְהֶן וְקָבְלוֹן:

כ"ט - **וְעֲרוֹת אַחֲוָת אִמְךָ** • שְׁנֵה הַפְּתוּיִם בְּאַחֲוָתֶיךָ. לומר שֶׁהִזְהַר עֲלֵיהֶן, בֵּין עַל אַחֲוָת אָבִיךָ וְאִמּוֹ מִן הָאֵב, בֵּין עַל אַחֲוֵי תִּיחֵיךָ מִן הָאֵם. אֲבָל עֲרוֹת אֲחֵי אָבִיךָ לֹא הִזְהַר אֲלָא עַל אֲשֶׁת אַחֵי אָבִיךָ מִן הָאֵב.

(כ) **וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גִּלְהָ חֲטָאִים יִשְׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ:**
 כ וּגְבֵר דִּי יִשְׁכּוּב יָת אַחֲוָת אַח אָבִיבָה עֲרוֹת אַח אָבִיבָה גִּלְיִי חוּבְהֶן וְקָבְלוֹן בְּלֹא וְלָד יָמֻתוּן:

כ"ט - **אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת-דֹּדָתוֹ** • (יבמות נד) הַמְקַרָּא הַזֶּה בָּא לְלַמֵּד עַל 'פְּרֵת' הָאֲמֹר לְמַעַלָּה, שֶׁהוּא בְּעֶנְשׁ הַלִּיכַת

אשל אברהם - הרב אלאשולי

שְׁכֻנַּת רִשְׁי לומר, שְׁמָה שְׁכֻנְתָּה תוֹרָה דְּוָקָא בִּ"מִקְרָא הָדָּה" עֲרִירִים יָמֻתוּ" אִינוּ בָּא לְמַעַט בְּזָה שְׂאָר פְּרִיטוֹת הָאֲמֹרוֹת בְּפִרְשָׁה זֹאת אֲלָא אֲדָרְבָּא לְלַמֵּד עֲלֵיהֶם, שֶׁכֵּן אִיסוּר דּוֹדָתוֹ הוּא אִיסוּר הַפְּחוֹת חֲמוּר מִכָּל אִיסוּרֵי עֲרוֹת, שֶׁהֵרִי לֹא הוֹזְהַר אֲלָא עַל אֲשֶׁת אַחֵי אָבִיךָ מִן הָאֵב בְּלָבָד, כְּפִי שְׁכֻתֵי רִשְׁי לְעֵיל, וְאִם בְּזָה נֶאֱמַר "עֲרִירִים יָמֻתוּ", כִּלְשׁוֹן בְּשִׂאָר עֲרוֹת הַחֲמוּרוֹת יוֹתֵר.

הָאֲמֹר לְמַעַלָּה - לְכַאוּרָה הַכּוֹנֵה לְכַרְתֵּי הָאֲמֹר בְּפִרְשָׁה זֹאת פְּסוּקִים יוֹזִיט. אַךְ הָרִא"ם פֶּתַח שְׁנֵה מוֹסְבֵי עַל כְּלָלוֹת עוֹנֵשׁ הַפְּרֵת הָאֲמֹר בְּעֲרוֹת בְּסוּף פְּרִשַׁת אַחֲרֵי מוֹת (יה טז) "וְנִכְרְתוּ הַנְּפֻשׁוֹת הַעוֹשׂוֹת מִקְרֵב עִמָּם". וְרָאָה הָעֲרָה הַבְּהָא.

שֶׁהוּא בְּעֶנְשׁ הַלִּיכַת עֲרִירֵי - צְרִיף עֵינֵי שֶׁהֵרִי כָּל כְּרַת הוּא בְּעוֹנֵשׁ הַלִּיכַת עֲרִירֵי - רָאָה רִשְׁי לְעֵיל יוֹ, ט. בְּרֵאשִׁית יוֹ, יד. רִשְׁי שְׁכַת כוה, ב. וְאִם הַכּוֹנֵה שְׁנֵה גּוּפָא לְמַדְנוּ מִכָּאן, וְכַמְפּוֹרֵשׁ בְּרִשְׁי כְּתוּבוֹת ל, ב: "כְּרַת הוּא וְזָרְעוֹ נֶעְנָשׁוּן, דְּכְתִיב עֲרִירִים יָהִיוּ", וְכֵן בְּרִשְׁי חוֹלִין לֹא, ב: "כְּרַת חֲמוּר מִמֵּיתָה, דִּימִי נִכְרְתִים וְזָרְעוֹ נִכְרְתִי, כְּדְכְתִיב עֲרִירִים יָהִיוּ" - הִנֵּה לֹא לְרִשְׁי לומר כָּאן: "הַמְקַרָּא הַזֶּה בָּא לְלַמֵּד עַל כְּרַת הָאֲמֹר בַּתּוֹרָה". וְכַדּוּחַק יֵשׁ לומר שְׁכֻנַּת רִשְׁי בְּאִמְרוֹ "עַל כְּרַת הָאֲמֹר לְמַעַלָּה", עַל כָּל כְּרַת

תְּגִלְהָ], וְלֹא הָיָה לִי לֵאשְׁמוּעֵינוּ אֲלָא עוֹנֵשׁ, אִישׁ כִּי יִקַּח אַחֲוָת אָבִיו וְאַחֲוָת אִמּוֹ עִוָּם יִשְׂאוּ (רש"י יבמות נד, ב). לומר שֶׁהִזְהַר עֲלֵיהֶן בֵּין עַל אַחֲוָת אָבִיו וְאִמּוֹ מִן הָאֵב, בֵּין עַל אַחֲוֵי תִּיחֵיךָ מִן הָאֵם - כְּלֹמֵר, כְּפִל הַפְּתוּיִם אֲזַהַר עַל אַחֲוָת אָבִיו וְאִמּוֹ, לְרַבּוּת אַחֲוָת אָבִיו מִן הָאֵם וְאַחֲוָת אִמּוֹ מִן הָאֵם (ע"פ רש"י יבמות נד, ב), לומר שְׁאֲחֲוָת אָבִיו וְאִמּוֹ אֲסוּרָה לוֹ אִף אִם הִיא אַחֲוָתוֹ שֶׁל אָבִיו אוֹ שֶׁל אִמּוֹ רַק מֵאָב אוֹ מֵאֵם בְּלָבָד, וְאִילוּ הָיָה מִזְהִיר רַק פְּעַם אַחַת הִינּוּ מִעֲמִידִים בְּאַחֲוָת מֵהָאֵב בְּלָבָד.

אֲבָל עֲרוֹת אֲשֶׁת אַחֵי אָבִיו - שֶׁהוֹזְהַר עֲלֵיהֶן רַק פְּעַם אַחַת לְעֵיל יח, יד: "עֲרוֹת אַחֵי אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל אֲשֶׁתוֹ לֹא תִקְרַב", וְלֹא כְּפִל אֲזַהַרְתּוּ כָּאן. לֹא הוֹזְהַר אֲלָא עַל אֲשֶׁת אַחֵי אָבִיו מִן הָאֵב - אֲבָל אִם הָיָה דוּדוֹ אַחֵי אָבִיו מִן הָאֵם וְלֹא מִן הָאֵב, אִין אֲשֶׁתוֹ עֲלִיו עֲרוֹה (רש"י יבמות נד, ב). תורה כ

(כ) **אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת דֹּדָתוֹ** - הַמְקַרָּא הַזֶּה בָּא לְלַמֵּד עַל כְּרַת - אִין הַכּוֹנֵה שְׁכַל הַפְּסוּק נִכְתֵּב רַק לְשֵׁם פָּה, שֶׁהֵרִי הַפְּתוּיִם בָּא לומר לָנוּ עֲנֵשׁוּ שֶׁל הַשׁוֹכֵב עִם דּוֹדָתוֹ אֲשֶׁת אַחֵי אָבִיו, אֲלָא הַכּוֹנֵה עַל מַה שְׁנֶאֱמַר בְּסוּף הַפְּסוּק "עֲרִירִים יָמֻתוּ" (אפ"ר). אַךְ לְפִי זֶה, צְרִיף עֵינֵי הַלְשׁוֹן "הַמְקַרָּא הַזֶּה", וְכֵן מַה שְׁמַעְתִּיק רִשְׁי אֶת תְּחִילַת הַפְּסוּק, שֶׁשְׁמַעַם מִזֶּה שְׁכַל הַפְּסוּק מִיוֹתֵר. וְאִילוּ יֵשׁ לומר

(יח) **הַעֲרָה** - גִּלְהָ - וְכֵן תִּרְגַּם אוֹנְקֵלוֹס.

וְכֵן כָּל לְשׁוֹן "עֲרוֹה" גִּלְיִי הוּא - רָאָה גַּם רִשְׁי בְּרֵאשִׁית מֵב, ט. וְהִי"ו יוֹרֵד בְּתַבְּהָ לְשֵׁם דָּבָר, כְּמוֹ "זַעְוָה" - דְּבָרִים כח, ה: "לְזַעְוָה". וּבְרִשְׁי שֵׁם: לְאִימָה וְלְזַעַי". **מִגְזֵרֵת "וְלֹא קָם וְלֹא זָע"** - אֲסַתֵּר ה, ט. רָאָה גַּם רִשְׁי יְרֻמִּיה טו, ד. וְעַל-דֶּרֶךְ-זֶה בְּרִשְׁי שְׁמוּאֵל א כ, ל וּמִשְׁלִי יב, ח: "וְזַעְוָה מִן זַע".

וְכֵן "אַחֲוָה" - וְכַרְיָה יא, יד: "הָאֲחֻוָּה". **מִגְזֵרֵת אַח** - וְכַמּוּהוּ "גְּאֻוָּה" מִגְזֵרֵת "גָּא מֵאֹד" (רש"י ירמיה שם). וְכֵן "נְעֻוָּה" מִגְזֵרֵת נַע וְנָד (רש"י שְׁמוּאֵל שֵׁם וּמִשְׁלִי שם).

וְהַעֲרָאָה זֹאת - שְׁפִירוּשׁוֹ גִּלְיִי בְּדָלְעִיל (רא"ש).

נִחְלָקוּ בָּהּ רַבּוּתֵינוּ - יְבָמוֹת נה, ב. **יֵשׁ אֲמָרִים** - שְׁמוּאֵל. **זֹאת נְשִׁיקַת שֶׁמֶשׁ** - נְשִׁיקַת אֲבָר עַל הַנֶּקֶב (רש"י סנהדרין נה, א).

וְיֵשׁ אֲמָרִים - רַבִּי יוֹחָנָן. **זֹאת הַכְּנַסַּת עֲטָרָה** - עֲטָרָה רֵאשׁ הַגִּיד הִיא, וְאִינָה מִן הַגִּיד אֲלָא בֶּשֶׂר (רש"י יבמות שם). וְהוּא דָּבָר מוּעָט, אֲבָל יוֹתֵר הוּא מִנְשִׁיקָה (רש"י סנהדרין שם). תורה יט (יט) **וְעֲרוֹת אַחֲוָת אִמְךָ וְגו'** - שְׁנֵה כְּפִל.

הַפְּתוּיִם בְּאַחֲוָתֶיךָ - וְלֹא הָיָה צְרִיף לְהוֹזְהַר, לְאֲחֵר שְׁכַבְרֵי הוֹזְהַר [בְּפְרִשַׁת אַחֲרֵי מוֹת (לְעֵיל יח, יב-יג): "עֲרוֹת אַחֲוָת אָבִיךָ לֹא תִגְלֶה... עֲרוֹת אַחֲוָת אִמְךָ לֹא

עֲרִירִי. **עֲרִירִים** • כְּתַרְגוּמוֹ: בְּלֹא וְלֹד; וְדוּמָה לוֹ (בראשית טו ב): "וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי". יֵשׁ לוֹ בָּנִים - קוֹבְרָן, אֵין לוֹ בָּנִים - מֵת בְּלֹא בָּנִים. לִכְךָ שָׁנָה בִּשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלוֹ: "עֲרִירִים יָמְתוּ", "עֲרִירִים יִהְיוּ"; "עֲרִירִים יָמְתוּ", אִם יִהְיוּ לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, לֹא יִהְיוּ לוֹ בְּשִׁמּוֹת, לְפִי שְׁקוּבְרָן בְּחַיָּיו; "עֲרִירִים יִהְיוּ", שָׁאִם אֵין לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה, יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֹשֶׂה.

(כא) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אַחִיו נָדָה הוּא
 עֲרֹת אַחִיו גְּלָה עֲרִירִים יִהְיוּ:

כ"ט - נָדָה הוּא • הַשְּׂכִיבָה הַזֹּאת מְנַדָּה הִיא וּמְאוּסָה. וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ לְאַסֵּר הַעֲרָאָה בַּהּ כְּנִדָּה, שֶׁהַעֲרָאָה מִפְרֹשֶׁת בַּהּ: "אֵת מְקוֹרָהּ הַעֲרָה".

(כב) וּשְׁמֵרְתֶם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי
 וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי
 מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לְשֹׁבֵת בָּהּ:

(כג) וְלֹא תִלְכוּ בְּחֻקֹּת הַגּוֹי אֲשֶׁר־אָנֹכִי מוֹשֵׁלֵךְ מִפְּנֵיכֶם
 כִּי אֶת־כָּל־אֱלֹהִים עֲשׂוּ וְאֶקְיֶן בָּם:

כ"ט - וְאֶקְיֶן • לְשׁוֹן מְאוּס, כְּמוֹ (בראשית כז): "קִצְתִּי בְּחַיֵּי", כְּאֵדָם שֶׁהוּא קָץ בְּמִזְוֹנוֹ.

(כד) וְאָמַר לְכֶם אַתֶּם תִּירְשׁוּ אֶת־אֲדָמְתֶם וְאָנֹכִי
 אֶתְנַנֶּה לְכֶם לְרִשְׁתָּהּ אֶתְּהָ אֶרֶץ זָבֹת חֶלֶב וּדְבַשׁ
 אָנֹכִי יִהְיֶה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הִבְדַּלְתִּי אֶתְכֶם מִן־
 הָעַמִּים:

אשל אברהם - הרב אלאשילי

שם שלמסקנת הגמרא לומדים מזה ענין אחר. ומה שהוצרך להביא דרש רבתינו, כי לפי פשוטו לא מובן למה דוקא השכיבה הזאת מנוודה ומאוסה. לְאִסוּר הַעֲרָאָה בַּהּ כְּנִדָּה, שֶׁהַעֲרָאָה מִפְרֹשֶׁת בַּהּ: "אֵת מְקוֹרָהּ הַעֲרָה". - לְעִיל פְּסוּק יח. תורה כב
 (כג) וְאֶקְיֶן - לְשׁוֹן מְאוּס - רָאָה גַם רַשִׁי בְּכוֹרוֹת לוֹ, א דְּבוּר־הַמִּתְחִיל קִצָּה.
 כְּמוֹ "קִצְתִּי בְּחַיֵּי" - בְּרִאשִׁית כו, מו. מְאוּסִי בְּחַיֵּי (רש"י שם).
 כְּאֵדָם שֶׁהוּא קָץ בְּמִזְוֹנוֹ - וּמְקִיא אוֹתוֹ (כ"ה בבמה בתי"י של רש"י). כְּלוּמַר, כְּתוּבָה מִכָּה שֶׁהוּא מוֹאֵס בָּם, הָרִי הוּא מְקִיא אוֹתָם מֵאֲדָמְתָם. וְרָאָה רַשִׁי לְעִיל יח, כח. תורה כד

שְׁקוּבְרָן בְּחַיָּיו. "עֲרִירִים יִהְיוּ", שָׁאִם אֵין לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה - יִהְיֶה כָּל יָמָיו כְּמוֹ שֶׁהוּא עֹשֶׂה - וְרָאָה רַשִׁי יְבָמוֹת נָה, א בְּאוֹפֵן אַחֵר. תורה כא
 (כא) נָדָה הוּא - הַשְּׂכִיבָה הַזֹּאת - שֶׁאֵין לְפָרֵשׁ כְּפִשּׁוּטוֹ שֶׁאִשְׁתּוֹ אַחִיו הִיא נָדָה, וְכִדְחִית הַגְּמָרָא (יבמות נה, א): "וְכִי אִשְׁתּוֹ אַחִיו לְעוֹלָם נָדָה הִיא [וְאֵינָהּ פּוֹסְקָת - רַשִׁי"ו] וְאֵף שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בְּכָתוּב לְשׁוֹן שְׂכִיבָה, אֵף כִּינן שֶׁאֵמַר לְשׁוֹן קִיחָה שֶׁהִיא לְצוּרָה שְׂכִיבָה, הָרִי זֶה כְּאֵילוֹ כְּתוּב שְׂכִיבָה (באר בשדה).
 מְנַדָּה "הִיא" וּמְאוּסָה - כְּלוּמַר, נָדָה הִיא מְלִשׁוֹן רַחוּק וְנִידוּי רֵאָה רַשִׁי לְעִיל טו, טז, וְכֵאֵן מְכַבֵּר הַטַּעַם שֶׁהַשְּׂכִיבָה מְנַדָּה, מִפְּנֵי הַמִּיאוּס שֶׁבָּהּ.
 וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ - יְבָמוֹת נָה, א (וְרָאָה

שְׁנוּבֵר לְמַעֲלָה בַּתוֹרָה. וְלִהְיֵיר שְׁבוֹ גִירִסַת דְּפּוּס שְׁנֵי: "עַל כִּרְת הָאִמּוֹר לְמַעֲלָה בַּתוֹרָה". וְעַדִּין צְרִיךְ עֵיוֹן, "לְמַעֲלָה" לְמָה לִי.
 עֲרִירִים - כְּתַרְגוּמוֹ: "בְּלֹא וְלֹד". וְדוּמָה לוֹ: "וְאֲנֹכִי הוֹלֵךְ עֲרִירִי" - בְּרִאשִׁית טו, ב. וְרָאָה רַשִׁי שֶׁם שֶׁהוּא בְּלֹא יוֹרֵשׁ אוֹ מְלִשׁוֹן חוֹרְבָן.
 יֵשׁ לוֹ בָּנִים - קוֹבְרָן, אֵין לוֹ בָּנִים - מֵת בְּלֹא בָּנִים - רָאָה גַם רַשִׁי בְּרִיטוֹת ז, א: "כִּרְת - הוֹלֵךְ עֲרִירִי בְּלֹא בָּנִים, וְאִם יֵשׁ לוֹ - מִתִּים".
 לִכְךָ שָׁנָה בִּשְׁנֵי מִקְרָאוֹת אֵלוֹ - פְּסוּקִים כ"ב-כ.
 "עֲרִירִים יָמְתוּ", "עֲרִירִים יִהְיוּ". "עֲרִירִים יָמְתוּ", אִם יִהְיוּ לוֹ בְּשַׁעַת עֲבָרָה - לֹא יִהְיוּ לוֹ בְּשִׁמּוֹת, לְפִי

וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה וּבֵין הָעוֹף הַטֹּמֵא לַטְּהוֹר וְלֹא-תִשְׁקְצוּ אֶת-נַפְשֹׁתֵיכֶם בַּבְּהֵמָה וּבְעוֹף וּבְכָל אֲשֶׁר תִּרְמָשׁ הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטֹמֵא:

כה וּמִפְּרִשׁוֹן בֵּין בְּעִירָא דְכִנְיָא לְמִסְאָבָא וּבֵין עוֹפָא מִסְאָבָא לְדָבִי וְלֹא תִשְׁקְצוּן יְת נַפְשֵׁיכֶון בְּבְעִירָא וּבְעוֹפָא וּבְכָל דִּי תִרְחַשׁ אַרְעָא דִּי אַפְרַשִׁית לְכוּן לְסְאָבָא:

ה"ט «וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין-הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה • אין צריך לומר בין פרה לחמור, שהרי מְבַדְּלִין וְנִבְרָיִן הם, אלא בין טהורה לך לטמאה לך, בין שְׁנֻשְׁחַט רְבוּ שֶׁל סִימָן לְנֻשְׁחַט חֲצִי, וְכִמָּה בֵּין רְבוּ לְחֲצִי? מלא שְׁעָרָה. אֲשֶׁר-הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטֹמֵא • לְאַסֵּר.

(כו) וְהֵייתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לְהֵיוֹת לִי:

ה"י «וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לְהֵיוֹת לִי • אם אתם מְבַדְּלִים מֵהֶם, הֲרִי אַתֶּם שְׁלִי, וְאִם לֹא, הֲרִי אַתֶּם שֶׁל נְבוּכַדְנֶאצַּר וְחִבְרִי. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מִנֵּין שְׁלֹא יֵאמֵר אָדָם: 'נִפְשִׁי קָצָה בְּבִשֵׁר חֲזִיר!' «אִי אֶפְשִׁי לְלַבֵּשׁ כְּלָאִים! אָבֵל יֵאמֵר: 'אֶפְשִׁי, וּמָה אֶעֱשֶׂה וְאָבִי שְׁבַשְׁמִים גָּזַר עָלַי?' תִּלְמוּד לומר: «וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן-הָעַמִּים לְהֵיוֹת לִי», שְׁתֵּהא הִבְדַּלְתֶּם מֵהֶם לְשָׁמִי, פּוֹרֵשׁ מִן הָעֲבָרָה וּמִקַּבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמִים.

אשל אברהם - הרב אלעזר

מִן הָעַמִּים" פִּירוּשׁוֹ צִוִּיתִי אֶתְכֶם לְהִבְדֵּל מִן הָעַמִּים, וְאִן אַתֶּם יְכוּלִים "לְהֵיוֹת לִי", וּמִזֶּה מוֹבֵן שְׁאֵם אֵינְכֶם בְּדָלִים אֵינְכֶם שְׁלִי. וְרֵאָה עַל-דֶּרֶךְ-זֶה רַשִׁי שְׁמוֹת כַּב, ל: "וְאֶנְשֵׁי קֹדֶשׁ תִּהְיוּן לִי - אִם אַתֶּם קְדוֹשִׁים וּפְרוּשִׁים מְשֻׁקְצִי נְבִלוֹת וּטְרֵפוֹת הֲרִי אַתֶּם שְׁלִי, וְאִם לֹא אֵינְכֶם שְׁלִי".
וְאִם לֹא, הֲרִי אַתֶּם שֶׁל נְבוּכַדְנֶאצַּר וְחִבְרִי - בְּכִמָּה דְּפוּסִים נוֹסֵף כָּאֵן: וְתִגְלוּ מֵאֶרֶץ הַקְּדוֹשָׁה. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר - 'תּוֹרַת פְּהִינִים'.
מִנֵּין שְׁלֹא יֵאמֵר אָדָם: נִפְשִׁי קָצָה - מוֹאֲסֵת.
בְּבִשֵׁר חֲזִיר, אִי אֶפְשִׁי - אֵינְ רְצוּנִי (רש"י חולק לט, ב).
לְלַבֵּשׁ כְּלָאִים, אָבֵל יֵאמֵר: אֶפְשִׁי, וּמָה אֶעֱשֶׂה וְאָבִי שְׁבַשְׁמִים גָּזַר עָלַי? תִּלְמוּד לומר: "וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהֵיוֹת לִי", שְׁתֵּהא הִבְדַּלְתֶּם מֵהֶם לְשָׁמִי - לְפִירוּשׁ זֶה: "לְהֵיוֹת לִי" הוּא חֵלֶק מִהַצְּוִי, וְלֹא הַבְּטָחָה כְּפִירוּשׁ הֵרָאשׁוֹן.
פּוֹרֵשׁ מִן הָעֲבָרָה - וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים".
וּמִקַּבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמִים - "לְהֵיוֹת לִי". תּוֹרָה כו

שְׁדֵי בְּרוּב שֶׁל "מְלֵא שְׁעָרָה", וּמִשׁוּם כִּי כְּתִב רַשִׁי דְּבַר זֶה כָּאֵן וְלֹא בְּפִרְשֵׁת שְׁמִינִי, כִּי זֶה הַחֲדוּשׁ שֶׁל הַמִּקְרָא שֶׁלְפָנֵינוּ (טללי אורח).
אֲשֶׁר הִבְדַּלְתִּי לָכֶם לְטֹמֵא - לְאַסֵּר - בְּאַכִּילָה, וְלֹא מִלְשׁוֹן טוּמְאָה מִמֶּש. תּוֹרָה כד
(כו) וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהֵיוֹת לִי - אִם אַתֶּם מְבַדְּלִים מֵהֶם - מִן הָעַמִּים.
הֲרִי אַתֶּם שְׁלִי - וְזֶה פִירוּשׁ "לְהֵיוֹת לִי". וְאִף שֶׁבְּפִסְוֵק נֶאמַר "וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים", שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ הוּא הוּא שֶׁמְבַדֵּיל אֶת יִשְׂרָאֵל מִן הָעַמִּים, וְלֹא שֶׁהַדְּבַר תְּלוּי בְּיִשְׂרָאֵל לְהַבְדֵּיל, יֵשׁ לוֹמֵר: (א) זֶה מוֹסֵב עַל תְּחִילַת הַפְּסוּק "וְהֵייתֶם לִי קְדוֹשִׁים", שֶׁפִּירוּשׁוֹ תְּהִיּוּ פְרוּשִׁים וּמוֹבְדְּלִים שֶׁהִבִּטּוּי שֶׁל זֶה הוּא שֶׁתְּהִיּוּ מוֹבְדְּלִים מִן הָעַמִּים בְּפּוֹעֵל, בֵּינָן שֶׁהַבְּדִלְתִּי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים "לְהֵיוֹת לִי", בְּשִׁבִיל שֶׁתְּהִיּוּ שְׁלִי, וּמִזֶּה מוֹבֵן שְׁאֵם אֵינְ אַתֶּם מוֹבְדְּלִים מֵהֶם הֲרִי אֵינְכֶם שְׁלִי. (ב) אֵינְ זֶה פִירוּשׁ הַפְּסוּק, אֶלָּא הוּא נִלְמַד מִכָּל מָה שֶׁאָמַר "וְאַבְדַּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לְהֵיוֹת לִי", שֶׁמְשַׁמְעֵנוּ בְּזֶה שְׁאֵם אֵינְכֶם בְּדָלִים מִן הָעַמִּים, הֲרִי אֵינְכֶם שְׁלִי. (ג) וְעִיָּקָר: "וְאַבְדַּל אֶתְכֶם

(כה) וְהִבְדַּלְתֶּם בֵּין הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה לְטֹמְאָה - אֵינְ צָרִיךְ לומר בֵּין פְּרָה לְחַמּוֹר, שֶׁהֲרִי מְבַדְּלִין וְנִבְרָיִן הֵם - בְּרַשִׁי לְעֵיל יֵא, מו: "וְהֵלֵא כְּבֵר מִפְּרוּשִׁים הֵם".
אֶלָּא בֵּין טְהוֹרָה לְך לְטֹמְאָה לְך - כְּלוּמַר, מִצַּד הַבְּהֵמָה הֲרִי הִיא טְהוֹרָה, וְרַק בִּיחַס לְאָדָם הִיא נִקְרָאת טְהוֹרָה וּטְמֵאָה, וְהַדְּבַר תְּלוּי בִּיַדִּי הָאָדָם, וְלִשְׁם כִּי צָרִיךְ הִבְדֵּלָה, וּכְדִלְקַמּוֹן. וְרֵאָה רַשִׁי לְעֵיל שֶׁם וּבְמוֹכָא בְּפִיאור שֶׁם בְּשֵׁם "תּוֹרַת מִנְחָם".
בֵּין שְׁנֻשְׁחַט רְבוּ שֶׁל סִימָן - רוּב שֶׁל שְׁנֵי סִימָנִים, קְנָה וְנֻשְׁט (וּבְעוֹף רוּב שֶׁל סִימָן אֶחָד). וְאִן הִיא טְהוֹרָה לְך וּמוֹתֵרַת בְּאַכִּילָה.
לְנֻשְׁחַט חֲצִי - שְׁאֵן הִיא טְמֵאָה לְך וְאַסְוֵרָה בְּאַכִּילָה.
וְכִמָּה בֵּין רְבוּ לְחֲצִי? מְלֵא שְׁעָרָה - וְשִׁיעוֹר קָטָן כְּזֶה שֶׁאֵינְ נִיבֵר וְנִבְדֵּיל אָבֵן צָרִיךְ הִבְדֵּלָה (הרב). וְיֵשׁ לוֹמֵר שֶׁזֶהוּ שֶׁשְׁנֵה הַכְּתוּב וְאָמַר "וְהִבְדַּלְתֶּם" אִף שֶׁכְּבֵר אָמַר בֶּן לְעֵיל בְּפִרְשֵׁת שְׁמִינִי שֶׁם, וְגַם רַשִׁי חוֹר וְכַפֵּל כָּאֵן הַפִּירוּשׁ עַל כֵּן, מִשׁוּם שֶׁבְּפִרְשֵׁת שְׁמִינִי מְבוּאֵר רַק שֶׁצָּרִיךְ רוּב, אִף עֲדָן לֹא יִדְעֵנוּ הָאֵם צָרִיךְ רוּב נִיבֵר אוֹ לֹא, וְכֵא הַפְּסוּק שֶׁלְפָנֵינוּ וְאוֹמֵר "וְהִבְדַּלְתֶּם",

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ז עמ' 18)

וְאֵדִיל אֲתֶכֶם מִן הָעַמִּים לְהִיזֹת לִי (כ, כו) **פֹּרֵשׁ מִן הָעֵבֶרָה וּמִקְבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם** (רש"י כ, כו) מִבְּאֵר בְּחִסְדֵי דוֹת, שְׁגַם מִשְׁפָּטִים יֵשׁ לְקַיֵּם בְּקִבְלַת עַל, כְּמוֹ הַחֲקִים. לְפִי זֶה עֲלוּל אָדָם לְחָשׁוֹב, שְׁאִם פָּגַע בְּזוּלוֹתוֹ, דִּי לוֹ לְבַקֵּשׁ מִחִילָה מִתּוֹךְ קִבְלַת עַל גְּרִידָא . . אֲבָל מוּבֵן מֵאֵלֵינוּ, שְׁאִסּוּר שִׁיְהִי לְאָדָם מִדּוֹת רְעוּת, וְצָרִיךְ לְהִיזֹת אֲכַפְתָּ לוֹ כֹּל עֲנָן שֶׁל יֵשׁר בֵּין אָדָם לְחֶבְרִו, וְכִפִּי שֶׁכְּתֹב הַרְמַב"ם שֶׁעַל דְּבַר שֶׁהוּא רַע מִצַּד הַשֶּׁכֶּל יֵשׁ לוֹמַר "אֵי אֶפְשִׁי". אֲלָא שֶׁכֵּל זֶה יֵשׁ לַעֲשׂוֹת מִתּוֹךְ קִבְלַת עַל.

וְאִישׁ אִוְ-אִשָּׁה בִּי-יְהִיָה בָהֶם אוֹב וְגו' מוֹת יוֹמְתוֹ בְּאֵבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמִיָּהֶם בָּם: (כו) כוּ וַיִּגְבֵּר אוֹ אֲתֶמָּא אַרְיִי יְהִי כְהוֹן בְּדִין אוֹ דְכוּרִי יִתְקַטְּלָא יִתְקַטְּלוּן בְּאֲבָנָא יִרְגְּמוּן יִתְהוֹן קְטָלָא חֲיִבִין: פפפ

רש"י: «בִּי-יְהִיָה בָהֶם אוֹב וְגו'» • כָּאֵן גָּאָמַר בְּהֶם 'מִיָּה', וְלִמְעַלָּה 'כְּרַת': עֲדִים וְהַתְּרָאָה - בְּסִקְלָהּ, מִזִּיד בְּלֹא הַתְּרָאָה - בְּהַכְרַת, וְשִׁגְגַתָּם - חֲטָאָתָא. וְכֵן בְּכָל חֲיִבֵי מִיתוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם 'כְּרַת':

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י זה"ב סימן. חסלת פרשת קדושים

שי למורא

עטרת מרים

ג) הַלְדָרֵשׁ אוֹתִי אֲתֶם בָּאִים, הָאִם בָּאתֶם לְדַרְשׁ אוֹתִי בְּתַפְלָה. אִם אֲדַרְשׁ לְכֶם, אִם אֶתִּיךְ נְדַרְשׁ לְכֶם לְקַבֵּל אֶת תַּפְלַחְכֶּם. ד) הַתְּשַׁפְּטֵ אוֹתָם, הָאִם תִּתּוּבַח עִמָּהֶם לְהוֹדִיעַם שֶׁהֲצַדִּיק עִם ה' (וְכַפֵּל הַלְשׁוֹן לְחִזּוּק). בֵּן אָדָם, כְּנִי לִיחֻקָּאֵל הַנְּבִיא. אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֶם הוֹדִיעַם, זֹאת עֲשֵׂה, הוֹדִיעַם גַּם אֶת תּוֹעֲבוֹת אֲבוֹתֵיכֶם עִם מַה שֶׁהוֹסִיפוּ הֵם. ה) וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם, כְּמוֹ "נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם". ו) אֲשֶׁר תִּרְתִּי לָהֶם, אֲשֶׁר חֲפַשְׁתִּי אוֹתָהּ לָהֶם. צְבִי הִיא, תַּפְאָרַת וְהַמְדָּה הִיא. ז) וְאִמַּר

הפטרה לפרשת קדושים ביהוקאל פרק כ

כ בִּוְיָהִי דְבִרְיָהוּהָ אֵלַי לֵאמֹר: ג בְּנֵי-אֲדָמִים דְּבִרְ אֲתִּזְקֵנִי יִשְׂרָאֵל וְאִמְרַתְּ אֵלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַלְדָרֵשׁ אֹתִי בָּאִים חִי-אֲנִי אִם-אֲדַרְשׁ לְכֶם נָאִם אֲדֹנָי יְהוִה: ד הַתְּשַׁפְּטֵ אֹתָם הַתְּשַׁפּוּט בְּנֵי-אָדָם אֲתִּתּוֹעֲבַת אֲבוֹתָם הוֹדִיעַם: ה וְאִמְרַתְּ אֵלֵיהֶם כֹּה-אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה בְּיוֹם בְּחָרִי בְּיִשְׂרָאֵל בְּהוֹתֶם מִצְרַיִם, אוֹ וְאִשָּׁא יְדִי בְּשִׁבְעָה לְזוֹרַע בֵּית יַעֲקֹב וְאוֹדַע לָהֶם נִדְעָמִי לָהֶם עַל דִּי נִבְיִי שֶׁשְׁלַחְתִּי לָהֶם בְּאַרְצָן מִצְרַיִם וְאִשָּׁא יְדִי לָהֶם לֵאמֹר אֲנִי יְהוִה אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי אֶתִּיךְ לְמַנְהִיג וּמְשַׁנֵּי עֲלֵיכֶם: ו אוֹ בְּיוֹם הַהוּא שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לָהֶם שֶׁאֶחֱזֶה לָהֶם לְמַנְהִיג וּמְשַׁנֵּי, אוֹ נִשְׁאֲתִי יְדִי לָהֶם לְהוֹצִיאֵם מִצְרַיִם אֶל-אֶרֶץ אֲשֶׁר-תִּרְתִּי לָהֶם זִבְתָּ חֶלֶב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל-הָאָרְצוֹת: ז וְאִמַּר אֱלֹהִים אִישׁ שְׁקוּצִי

אשל אברהם - הרב אלטשולר

עֲדִים וְהַתְּרָאָה בְּסִקְלָהּ, מוֹזִיד בְּלֹא הַתְּרָאָה בְּהַכְרַת, וְשִׁגְגַתָּם חֲטָאָתָא. וְכֵן בְּכָל חֲיִבֵי מִיתוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם כְּרַת - שְׁזָהוּ בְּמִזִּיד בְּלֹא הַתְּרָאָה, וּבְשִׁגְגָה מְבִיא חֲטָאָתָא.

כְּתַב שְׂאִין זוֹ שְׂאֵלָה, אֲלָא זְהוּ בִּיאֹר לְשִׂאָלָה: א) מִדּוּעַ חוֹר הַכְּתוּב לְכַתּוּב שׁוּב הַעוֹנֵשׁ שֶׁל אוֹב וְיִדְעוּנִי. ב) מִדּוּעַ כְּתַב כָּאֵן "כִּי יְהִיָה בָהֶם", וְלַעֲלֵל שֶׁם כְּתַב "וְהִנֵּפֵשׁ אֲשֶׁר תִּפְגְּרוּ".

כ"ו) כִּי יְהִיָה בָהֶם אוֹב וְגו' - כָּאֵן נֶאֱמַר בָּהֶם מִיָּה, וְלִמְעַלָּה - פְּסוּק ז. כְּרַת - בְּפִשְׁטוֹת מִשְׁמַע שֶׁדְּבָרֵי רִשְׁיִי הֵם בְּלִשׁוֹן שְׂאֵלָה. אִךְ בְּ"תוֹרַת מִנְחָם"

עטרת מרים

שי למורא

תרתי הפשתי אותה להם שהיא זבת חלב ודבש וגם צבי המפוארה היא לכל־הארצות: וְאָמַר אֲלֵהֶם על ידי אהרן (שמ-א ב כו רש"י) איש שקוצי עיניו שעניו מראות לו השליכו ובגלולי מצרים אל־התמאוו ללכת אחריהם, ועו אשר

כי קדוש אני: הַיְמָרוּבֵי הַרְשָׁעִים מִיִּשְׂרָאֵל שִׁמְתוּ בְשִׁלְשֶׁת יָמֵי אֶפְלָה וְלֹא אָבוּ וְלֹא רָצוּ לְשִׁמְעַע אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת־גְּלוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר בַּעֲבוּר יְהוָה חֲשַׁבְתִּי לְשִׁפְךָ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם לְכָל־זֶה אֲפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאָעֵשׂ אֲבָל עֲשִׂיתִי לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחַל יִחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִקְמוּ בְּתוֹכָם בְּאֶמְסֵם מִבְּלִי וְכֹלֵת ה' לְהוֹצִיאֵם, אֲשֶׁר נִודַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְיִשְׂרָאֵל לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶבְאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר שְׁשֵׁם הַזֶּה לְהֵם חוֹפִי ה' וּמְצֹתוֹי וְשֵׁם רֵאשִׁית הַשִּׁכְנָה וְהַנְּסִים תִּמְתַּדִּימִם: יא וְאֶתֵּן לָהֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי הַיְדֻעָתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם בְּחַיִּים תִּשְׁמָעוּם וְהִרְוַחְנִימִם: יב וְגַם אֶת־שִׁבְתוֹתַי נִתַּתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם שֶׁהִנְחַלְתִּי לָהֶם יוֹם מִנְּחֻמִּי לְמַנְחָה הוּא לְאוֹת בֵּינֵינוּ עַל הַהִשְׁתַּחֲוֶה וְהִשְׁתַּחֲוֶה הַאֲלֹהִים עֲלֵיהֶם מִזֶּדִי, לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשֵׁם שֶׁהֵם מִצְרַיִם צְרוּכִים לְהִתְקַדֵּשׁ מֵעַנְיִים הַבְּשָׂרִים אֶל הַרוּחָנִיּוֹת וְהַקְּדוּשָׁה: יג וַיְמָרוּבֵי בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקֹּתַי לֹא־הִלְכוּ נִסּוּ אוֹתִי בַּעֲגֹל וּבַרְפִּידִים מִלְּקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה וְהוֹחִירוּ מִן הַקּוֹן וְאֶת־מִשְׁפָּטַי מֵאִסּוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם וְאֶת־

עֵינֵי הַשְּׁלִיכוּ וּבְגִלּוּלֵי מִצְרַיִם אֶל־תִּמְאֹו אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: הַיְמָרוּבֵי וְלֹא אָבוּ לְשִׁמְעַע אֵלַי אִישׁ אֶת־שְׁקוּצֵי עֵינֵיהֶם לֹא הִשְׁלִיכוּ וְאֶת־גְּלוּלֵי מִצְרַיִם לֹא עָזְבוּ וְאָמַר לְשִׁפְךָ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם לְכָל־זֶה אֲפִי בָהֶם בְּתוֹךְ אֶרֶץ מִצְרַיִם: ט וְאָעֵשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִקְמוּ בְּתוֹכָם אֲשֶׁר

אלהם, אהרן נבא להם נבואה זו קדם שנגלה הקב"ה על משה בפניה. שקוצי עיניו השליכו, השליכו את השקצו והמעוב שעניכם מראות לכם. כי העינים הם סרסורים לעברה. יג) וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חִלְלוּ מְאֹד, לְפִי שִׁבְשֶׁבֶת רֵאשִׁיטָה נֶאֱמַר "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הַעַם לְלִקְטָ" (שמות 16,10), וְשֶׁבֶת שְׁנֵיהֶם חִלַּל מְקַשֵּׁשׁ הַעֲצִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקַשֵּׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשֶּׁבֶת" (במדבר 32,10).

לללל (יד) לבלתי החל, שלא יחלל (טו) לבלתי הביא אותם אל הארץ, זה היה בעבור עון המרגלים. (טז) אחרי גלוליהם, אחרי העבודות הזרות שעברו במצרים.

נִודַעְתִּי אֲלֵיהֶם לְעֵינֵיהֶם לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: י וְאֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֶבְאֵם אֶל־הַמִּדְבָּר: יא וְאֶתֵּן לָהֶם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי הַיְדֻעָתִי אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם: יב וְגַם אֶת־שִׁבְתוֹתַי נִתַּתִּי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי יְהוָה מְקַדְּשֵׁם: יג וַיְמָרוּבֵי בֵּית־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקֹּתַי לֹא־הִלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטַי מֵאִסּוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חִלְלוּ מְאֹד וְאָמַר לְשִׁפְךָ חַמְתִּי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכָל־זֶה: יד וְאָעֵשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׂאתִי יְדֵי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הָבִיִּא אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נִתַּתִּי זִבְתַּת חֶלֶב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל־הָאֶרְצוֹת: טו זְעֵן בְּמִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי לֹא־הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חִלְלוּ כִּי אַחֲרַי גִּלּוּלֵיהֶם לָכֶם הִלְדָּ: יז וְתַחֲסֵם עֵינֵי עֲלֵיהֶם מִשַּׁחֲתֵם וְלֹא־עֲשִׂיתִי אוֹתָם כְּלָה בַּמִּדְבָּר: יח וְאָמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּחֻקֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֶל־תִּלְכוּ וְאֶת־מִשְׁפָּטֵיהֶם אֶל־

שבתתי חללו מאד שיצאו ללקוט חנון ואמר לשפך חמתי עליהם במדבר לכלותם: יד וְאָעֵשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחַל יִחַל לְעֵינֵי הַגּוֹיִם הַמִּצְרַיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לְעֵינֵיהֶם: טו וְגַם־אֲנִי נִשְׂאתִי יְדֵי בְּכָרֵי הַמִּרְגְּלִים לְבַלְתִּי הָבִיִּא אוֹתָם אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר־נִתַּתִּי זִבְתַּת חֶלֶב וּדְבַשׁ צְבִי הִיא לְכָל־הָאֶרְצוֹת וְהָיָה הַפֶּעַם כִּי...: טו זְעֵן בְּמִשְׁפָּטִי מֵאִסּוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי לֹא־הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת־שִׁבְתוֹתַי חִלְלוּ כִּי אַחֲרַי גִּלּוּלֵיהֶם הַעֲבוּרִים שֶׁעָבְדוּ בְּמִצְרַיִם לָכֶם הִלְדָּ: יז וְתַחֲסֵם עֵינֵי תַמְלִיחַ עֲלֵיהֶם מִשַּׁחֲתֵם מְרִוּת מִשִּׁחִית אוֹתָם וְלֹא־עֲשִׂיתִי אוֹתָם כְּלָה בַּמִּדְבָּר כִּי הִשְׁאֲרִיתִי בְּנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם לְהִבְאֵם אֶל הָאֶרֶץ: יח וְאָמַר אֶל־בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר הַבְּנִים שֶׁל הַדּוֹר שִׁצְאוּ מִמִּצְרַיִם, בְּחֻקֵי אֲבוֹתֵיכֶם שָׂבְדוּ

עטרת מרים

מלכם אשר לא צוה ה' אלת-לבו
ואת-משפטיהם אלת-שמרו
ובגלוליהם אלת-טמאמו: יש אנו
יהוה אלהיכם ולכן ישמעו אלי
בחקותי לבו ואת-משפטי שמרו
ועשו אותם: כ ואת-שפתותי
קדשו והיו לאות ביני וביניכם
לדעת כי אני יהוה אלהיכם:

תשמרו ובגלוליהם אלת-טמאמו: יש אנו יהוה אלהיכם בחקותי לבו
ואת-משפטי שמרו ועשו אותם: כ ואת-שפתותי קדשו והיו לאות ביני
וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם:
הפטרה לפרשת אחרי לשמו"ת ולקריאה בציבור נדפסה בעמ' רסו

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שני עמ' ב

34 מסיימת הגמרא את המעשה: ואפילו הכי - אף על פי שלא זכה
35 רבי חנינא בר פפא להכנס חי לגן עדן, מכל מקום כי נח נפשיה -
36 כשנפטר, אפסיק ליה עמודא דנורא בין ידיה לעלמא - הפסיק
37 עמוד של אש בינו לבין שאר בני אדם, ונמרי - מסורת היא בידינו,
38 דלא מפסיק עמודא דנורא - שאין עמוד של אש מפסיק בין הנפטר
39 לשאר בני אדם, אלא לתד בררא או לתרין בררא - ליחיד או לשנים
40 שבכל הדור. קרב לגביה - התקרב למסתו רבי אלכסנדר, ואמר
41 לו, עשה שיוטר עמוד האש בשביל כבוד החכמים, שיוכלו לעמוד
42 במחיצתך, לא אשנח - לא השגיח רבי חנינא בר פפא בדבריו,
43 ועמוד האש נשאר. חזר ואמר רבי אלכסנדר, עשה בשביל כבוד
44 אביך, שיוכל לעמוד במחיצתך, ולא אשנח. אמר לו, עשה בשביל
45 כבוד עצמך, שיוכלו להתקרב אליך ולהתעסק בקבורתך
46 ולהספידך כראוי, איסתלק - הסתלק עמוד האש.
47 הגמרא מביאה את דברי האמוראים על מעשה זה: אמר אביי,
48 עמוד האש שהופיע בעת הסתלקותו של רבי חנינא בר פפא, בא
49 לאפוקי מפאן דלא קיים (אפילו אות אחת) - להבדיל אותו ממי
50 שלא קיים את התורה כמותו, שאינו ראוי לעמוד במחיצתו. אמר
51 ליה רב אדא בר מתנא לאביי, האם עמוד אש זה בא לאפוקי מפר,
52 כלומר, מאביי עצמו, דלא אית ליה פעה לאגריה - שאין לו
53 מעקה בגג ביתו כציווי התורה (דברים כב ט). דוחה הגמרא: ולא היא
54 - באמת לא כך היה הדבר, ומיתנה הנה - היה לאביי מעקה בגג
55 ביתו, והתמיא שעתא הוא דשתייה ויקא - אלא שבאותה שעה נשבה
56 רוח חזקה והפילתו.
57 * * *
58 הגמרא חוזרת לענין בעלי ראתו, ומוסיפה בזה: אמר רבי חנינא,
59 מפני מה אין בעלי ראתו כבבלי, מפני שבני בבלי אוכלין תרדין,
60 ושתיין שכר של חיזי - שיכר שהטילו בו כשות הגדל בתוך
61 הקוצים. כיוצא בזה אמר רבי יוחנן, מפני מה אין מצורעין כבבלי,
62 מפני שהם אוכלין תרדין, ושתיין שכר, ורוחצין במי הנזהר פרת,
63 ודברים אלו מכריאים אותם, שלא יהיו מחלות אלו מצויות שם.
64 הדרן עלך המדיר את אשתו

1 הן. אמר לו רבי שמעון בן יוחאי, אם כן, אי איה בר ליואי - אין
2 אתה ראוי לברוח שהכריזו פנו מקום לבר ליואי, כיון שנראתה
3 הקשת בימך.
4 אומרת הגמרא: ולא היא - באמת לא כך היה הדבר, דלא הווא
5 מידי - לא היה דבר זה כלל, כלומר, לא נראתה הקשת בחייו של
6 רבי יהושע בן לוי, אלא הטעם שאמר רבי יהושע בן לוי שנראתה
7 הקשת, כיון דפברו-חשובו, לא אחזיק מיבותא לנפשי - לא אחזיק
8 לעצמי טובה על כך שלא נראתה הקשת בחיי, ולא אתגאה בכך.
9 הגמרא מספרת מעשה דומה שהיה בשעת הסתלקותו של אמורא
10 אחר, ובו יבואר מדוע רבי יהושע בן לוי זכה להכנס חי לגן עדן:
11 רבי חנינא בר פפא, שושביניה הנה - היה אוהבו של מלאך המות
12 ורגיל אצלו. כי הנה קא ניקא נפשיה - כשהגיע זמנו להפטר מן
13 העולם, אמרו ליה למלאך המות, זיל עבד ליה רעותיה - לך ועשה
14 את רצונו של רבי חנינא בר פפא. אול לגביה ואיתחזי ליה - הלך
15 אליו מלאך המות והתראה אליו. אמר ליה רבי חנינא בר פפא,
16 שבקי תלתין יום עד דנתדר תלמודאי - הניחני חי שלשים יום, עד
17 שאחזור על כל מה שלמדתי, משום דאמרי - שאומרים בבית דין
18 של מעלה, 'אשרי מי שבא, ותלמודו ברו', ורצוני לחזור על
19 כל התורה שלמדתי כדי לזכרה כשאגיע לשם. שבקיה - הניח לו
20 מלאך המות ועזבו. לכתר תלתין יומין - לאחר שעברו שלשים יום,
21 אול איתחזי ליה - הלך מלאך המות והתראה לרבי חנינא בר פפא.
22 אמר ליה רבי חנינא בר פפא, אחוי לי דוקתאי - הראה לי את
23 מקומי בגן עדן. אמר ליה מלאך המות, לחיי - אני מסכים לכך.
24 אמר ליה רבי חנינא בר פפא, הב לי סבינה, דלמא מבעת לי
25 באורחא. אמר ליה מלאך המות, האם כהךךך צעית למיעבד לי -
26 האם רצונך לעשות לי כפי שעשה חברך, רבי יהושע בן לוי,
27 ולקפוץ לתוך גן עדן. אמר ליה רבי חנינא בר פפא, איתתי ספר תורה
28 וחיי - הבא ספר תורה ותראה, מי איקא מידי דכתיב ביה דלא
29 קיימתיה - האם יש דבר שכתוב בתורה שלא קיימתי, ואם כן אף
30 אני ראוי להכנס בחיים לגן עדן, כרבי יהושע בן לוי. אמר ליה
31 מלאך המות, מי איפרכת כבעלי ראתו ואיעסקת בתורה - וכי
32 נדבקת בבעלי ראתו ועסקת בתורה, כמו שהיה עושה רבי יהושע
33 בן לוי.

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שיש עמ' ב

9 הוא דמטלטלי לכתובה לא משעבדי - אין המטלטלים שמשאיר
10 המת משתעבדים לכתובת אשתו. דוחה הגמרא: דלמא ברייתא זו
11 כרבי מאיר היא, דאמר במשנתינו שמשלמלי משעבדי לכתובה.
12 מנסה הגמרא לבאר באופן אחר: ואלא הטעם שנדחתה הברייתא
13 הוא משום דאמר לה - היבם ליבמה, את, לאו פגלת דברים ידיו
14 את - אינך בעלת דיני, משום שלא ממך לזיתי את הממון אלא
15 מראובן אחי, שהיה בעלך.

1 שישלחו לו את ראייתו של רב יוסף, אמר להו רב מניומי, הכי אמר
2 רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, זו, אינה משנה - ברייתא זו לא
3 נשנתה בבית המדרש על ידי החכמים, ולא סמכו עליה להלכה,
4 ולפיכך אין להביא ראיה ממנה לנידונו.
5 הגמרא מבארת מדוע נדחתה ברייתא זו מההלכה. מבררת
6 הגמרא: מאי טעמא - מדוע אמר רב נחמן שאין לסמוך על ברייתא
7 זו. אילמא - אם נאמר שזהו משום דהו מטלטלי - שהחוב
8 שהיה היבם חייב לאחיו המת נחשב כמטלטלים, ככל חוב, והדין

שיעורי תהלים לשבוע פרשת אחרי-קדושים

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אני"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החדש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום רביעי - ג' אייר מפרק יח עד סוף פרק כב	יום ראשון - ל' ניסן פרק כ, מפרק קמה עד סוף פרק קנ
יום חמישי - ד' אייר מפרק כג עד סוף פרק כח	יום שני - א' אייר פרק כ, מפרק א עד סוף פרק ט
יום שישי - ה' אייר מפרק כט עד סוף פרק לד	יום שלישי - ב' אייר מפרק י עד סוף פרק יז
שבת קודש - ו' אייר פרק כ מפרק לה עד סוף פרק לח	

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

[תמוז תרס"ו]

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם היה המנהג שכל אחד היה אומר בכל יום את הקאפיטל תהילים לפי שנות חייו. למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס לשנת הכ"א היה אומר פרק כ"א בתהילים וכן היו אומרים גם את התהילים לפי שנות בניו ובנותיו באמרם שזוהי סגולה שלא ייצאו לתרבות רעה...

יום ראשון ל' ניסן

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' טב, והנה באהבה יש... עד עמ' 124, כמ"ש לקמן.

44 עֲלֵמִין - הממלא ומחיה את כל העולמות בחיות פנימית
45 ומצומצמת בהתאם להרכבו של כל נברא, וְסוֹכֵב כָּל עֲלָמִין,
46 - ומחיה את כל העולמות בחיות שלמעלה מהעולמות ואיננה
47 מצומצמת לפי ערך כל עולם ונברא שהיא מחיה, וְכֹלָא קַמִּיה

48 כְּלָא מְמַשׁ חֲשִׁיב, - הכל

49 לגבי הקב"ה, אינו נחשב

50 לכלום ממש, וְכַבֵּטוּל

51 דְּבוּר אֶחָד בְּנַפְשׁ

52 הַמְשַׁבֵּלַת בְּעוֹדוֹ

53 בְּמַחְשַׁבְתָּהּ - בשעה

54 שהדיבור נמצא עדיין

55 במחשבת הנפש, או

56 בְּחֻמְדַּת הַלֵּב בְּנוֹכַח

57 לְעִיל³³, אֲשֶׁר עַל־יְדֵי

58 הַתְּבוּנָנוֹת זוֹ מְמִילָא

59 הַתְּפִשֵׁט מִדַּת הָאֱהָבָה

60 שְׂבִנְפֵשׁ מְלֻבוּשִׁיהָ, -

61 בהם היא מלובשת,

62 כלומר: שיותר לא תהיה

63 לו אהבה לדברים שאותם

64 אהב (שבאהבתו לאותם

65 דברים, היתה מדת

66 האהבה שבנפשו מלובשת

67 בהם), וכל אהבתו תהיה

68 להקב"ה בלבד, דְּתִינּוּ

69 שְׂלָא תִתְלַבֵּשׁ - מדת

70 האהבה, בְּשׁוּם דְּבַר

71 הַנֶּאֱדָר וְתַעֲנוּגוֹ נִשְׁמִי או

72 רִוְחִי לְאֱהָבָה אוֹתוֹ, - את ה"דבר גשמי או רוחני", וְלֹא

73 לְחַפְּיָן כְּלָל - "חפץ" משמעו רצון פנימי, שׁוּם דְּבַר בְּעוֹלָם,

74 בְּלִתֵּי לֵה' לְבַדוֹ, - כל אהבתו ורצונו הפנימי יהיו להקב"ה

75 בלבד, שהוא מקור החיים שֶׁל כָּל הַתַּעֲנוּגִים, שְׂבָלָם - כל

76 התענוגים, בְּמִלִּים בְּמִצִּיאוֹת וְכֹלָא מְמַשׁ קַמִּיה חֲשִׁיב, -

77 לגבי "מקור החיים" שהוא "ה' לבדו", כל התענוגים בטלים

78 במציאות ואינם נחשבים לכלום ממש, וְאִין עֲרֹךְ וְדַמְיוֹן כְּלָל

79 בְּיַנְיָהֻם - בין כל תענוגי העולם, לבין הקב"ה, "מקור החיים" של

80 כל התענוגים, חֲסִד וְשְׁלֹום, כְּמֹו שְׁאִין עֲרֹךְ לְאִין וְאִפְסֵם

81 הַמְּחַלְטֵי לְגַבֵּי חַיִּים נְצַחִים, - כך אין ערך ודמיון כלל בין כל

82 תענוגי העולם שהם "אין ואפס המוחלט", לגבי החיים הנצחיים

83 שממקור החיים, מהקב"ה - התבוננות זו תעורר בו את הרצון,

84 שלא לרצות את כל התענוגים, אלא לרצות את מקור כל

85 התענוגים, שהוא: אלקות, וְכַמֹּו שְׂבָתוֹב¹⁴: "מִי לִי בְּשִׁמּוֹם,

86 וְעַמְדָּ לֹא תַפְצְתִּי בְּאֶרֶץ, - כלומר: כל דבר שהוא "עמך", כל

1 וְהֵנָּה, בְּאֱהָבָה יֵשׁ גַּם בֵּין שְׁתֵּי מַדְרָגוֹת: - כלליות: "אֱהָבָה

2 רַבָּה" וְ"אֱהָבַת עוֹלָם". "אֱהָבָה רַבָּה" הִיא "אֱהָבָה

3 בְּתַעֲנוּגִים", - אהבה ותענוג מאלקות - לא שהאהבה מייצגת

4 "מבוקש" מטויים, שאיפה להשגת דבר מה, ולמשל: להתאחד

5 עם הקב"ה או להכלות

6 באלקות, אלא האהבה

7 עצמה משמעה תענוג 1

8 ודביקות באלקות, וְהִיא 2

9 שְׂלֵהֶבֶת הַעוֹלָה מֵאֵלֶיהָ, 3

10 - לא שהאדם יוצר 4

11 ומדליק בקרבו אהבה זו, 5

12 אלא אהבה זו באה אליו 6

13 מעצמה, וְכַאֲ מְלַמְעָהּ 7

14 בְּכַחֲנִית מִתְּנָה לְמִי 8

15 שְׁהוּא שְׁלֹם בְּרִאָה, - מי 9

16 שהיראה אצלו בשלימות, 10

17 נותנים לו מתנה מלמעלה, 11

18 שיגיע ל"אהבה 12

19 בתענוגים"; בְּנוֹדַע - 13

20 כידוע הפירוש על מֵאֵמֶר 14

21 רַבּוֹתֵינוּ וְלֵאמֹו: "דְּרַבּוֹ 15

22 שֶׁל אִישׁ לְחוּד אֶחָד 16

23 אֲשֶׁה", - שפירושו 17

24 בעבודת ה', הוא: שְׂאֱהָבָה 18

25 נְקִרָאת "אִישׁ" וְ"וְרַב", 18

26 כְּמֹו שְׂבָתוֹב¹¹: "זָכַר - 19

27 חֲסִדוֹ", - שבדרך רמו 20

28 משמעו, שבחינת חסד

29 ("חסדו") ואהבה, היא בחינת "זכר", וְ"אֲשֶׁה - היא בחינת יְרֵאת

30 ה"¹², - שבלשון הפסוק "אשה יראת ה'" - מרומות השייכות

31 של "אשה" ל"יראה", בְּנוֹדַע; - וזהו "דרכו של איש לחזור אחר

32 אשה", בחינת האהבה ("איש") באה מלמעלה ומתגלה ("דרכו

33 לחזר") במקום שבחינת יראה ("אשה") היא בשלימות, וְכִבְלֵי

34 קְרִימַת הַיְרֵאָה אוֹ אֲפֶשֶׁר לְהִגִּיעַ לְאֱהָבָה רַבָּה זוֹ, כִּי אֱהָבָה

35 זוֹ הִיא מְכַחֲנִית אֲצִילוֹת, דְּלִית תְּמֵן קְצוּץ וּפְרִוּד חֲסִד

36 וְשְׁלֹום. - שאין בו בעולם האצילות שום דבר של התנתקות

37 והתפרדות כי אין שם דבר נפרד ומנותק מאלקות, שיהיה

38 מורגש למציאות לעצמו, אלא הכל שם בטל במציאות

39 לאלקות. הרי מובן, שגם האהבה ש"אצילות" איננה יכולה

40 לשרות, במי שהיראה אצלו איננה בשלימות, מי שעדיין מרגיש

41 את עצמו למציאות איזו שהיא, ואינו בטל לגמרי לאלקות. אֶךְ

42 "אֱהָבַת עוֹלָם" - המדריגה השניה באהבה, הִיא הַנֶּאֱדָר

43 מִתְּבוּנָה וְדַעַת בְּגִדְלַת ה' אִין־סוֹף בְּרִוְחֵהּ־הוּא, הַמְּמִילָא כָּל

1 דבר שהוא טפל ובטל לך - אין חפצי בו, בְּלֹא שְׂאֵרֵי וּלְכַבֵּי,
 2 צוֹר לְכַבֵּי וְגוֹ", וְכִמוֹ שֵׁיתְבָאָר לְקַמְּנָא. - פרטי אופני
 3 האהבה אליהם מגיע יהודי על ידי ההתבוננות בגדלות ה'. כל
 4 האמור הוא במי שיש לו רגש של אהבה לדברים מסויימים,
 5 וההתבוננות פועלת בו
 6 שמדת האהבה "תתפשט"
 7 מעניני העולם, ותהיה 1
 8 לאלקות בלבד. אך, מי 2
 9 שבתבעו הוא קר, ואין בו 3
 10 שום רגש של אהבה 4
 11 לאיזה דבר שהוא, כדי
 12 להעביר את מדת האהבה מהם לאלקות, וממילא קשה לו
 13 בהרבה לעורר בקרבו רגש של אהבה - אף-על-פי-כן יכול
 14 גם הוא ליצור בקרבו אהבה לזהות להקב"ה, על ידי
 15 ההתבוננות האמורה. ובלשון ה"תניא": וְגַם מִי שֶׁאֵין מֵדַת

ליקוטי אמרים

16 אהבה שִׁנְנֵפְשׁוּ מְלַבֶּשֶׁת כָּלֵל בְּשׁוּם תַּעֲנוּג גְּשָׁמִי או
 17 רוֹחֲנִי - יִכּוֹל - גַּם הוּא, לְהִלְחִיב נַפְשׁוֹ כְּרִשְׁפֵי אֵשׁ
 18 וְשִׁלְחַבְתָּ עִזָּה וְלֹחֵב הָעוֹלָה הַשְּׁמַיְמָה, עַל-יַדֵּי הַתְּבוֹנְנוֹת
 19 הַנּוֹבְרֹת לְעֵיל, - על ידי התבוננותו בענינים האמורים,
 20 יעורר גם הוא בקרבו
 21 אהבה לזהות להקב"ה,
 22 כְּמוֹ שֵׁיתְבָאָר לְקַמְּנָא. -
 23 ביחס למדריגה העליונה
 24 יותר של אהבה, למדנו,
 25 שהיא יכולה להיות רק
 26 במי שהיראה היא
 27 בשלימות, ואילו ביחס למדריגה השניה שבאהבה (למרות
 28 שעל פי סדר, צריך גם כן להיות קודם יראה ולאחריה
 29 אהבה) יוסבר להלן, על יוצא מן הכלל, שיוכל להגיע
 30 לאהבה זו בלי הקדמת היראה. וכך אומר רבנו הזקן:

יום שני א' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, והנה בחי' אהבה... עד עמ' 124, ל"ח]:

31 וְהֵנָּה, בְּחִינַת אֲהָבָה זו, פְּעָמִים שְׁקוֹדְמַת לְיִרְאָה, כְּפִי
 32 בְּחִינַת הַדַּעַת הַמּוֹלִידָה, - את האהבה, כְּנוֹדַע [שְׁתַּדְרַעַת
 33 כּוֹלֵל חֲסִדִים וְגִבּוֹרוֹת, שֶׁהֵם אֲהָבָה וְיִרְאָה, - חֲסֵד - אהבה,
 34 וגבורה - יראה, ו"דעת" כוללת בתוכה את שתיהן ומביאה
 35 להתגלות שתיהן; כלומר:
 36 ההתקשרות החזקה של
 37 ה"דעת" שלו בגדלות ה',
 38 מעוררת באדם ומגלה את
 39 שני הרגשות של יראה
 40 ואהבה, ופְּעָמִים
 41 שֶׁהַחֲסִדִים קוֹדְמִים לְיִרְדָּה
 42 וְלַהֲתַגְלוֹת], - לפני
 43 הגבורות, ובנפש הכוונה
 44 שלפעמים מתגלה
 45 מההתקשרות הדעת, אהבה
 46 לפני יראה, וְלִבֵּן אֲפִשֶׁר
 47 לְרַשֵּׁעַ וּבַעַל עֲבֵרוֹת
 48 שֶׁנַּעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה
 49 הַנּוֹלָדָה בְּלִבּוֹ, כְּזִכְרוֹ
 50 אֵת ה' אֱלֹהָיו. - שלמרות

ליקוטי אמרים

57 באהבה להקב"ה. אף - ענין זה שהאהבה באה לפני היראה, וְהוּ
 58 - רק, דְּרַךְ מִקְרָה וְהוֹרֵאתָ שְׁעָה, בְּהַשְׁגָּחָה פְּרָמִית מֵאֵת ה',
 59 לְצַדֵּךְ שְׁעָה, - כדי שהרשע ובעל העבירה יתעורר באהבה
 60 להקב"ה ולהיפך לבעל תשובה, כְּמַעֲשֵׂה דְרָכֵי אֱלֹעִזֵּר בֶּן
 61 דֹּוֹרְדֵינָא¹⁶. - שהיה רשע
 62 ובעל עבירות - ולפתע
 63 חזר בתשובה מתוך אהבה
 64 להקב"ה, עד שנשמתו
 65 יצאת בתשובתו. הרי
 66 שהיתה בכך משום
 67 הוראת שעה. כמו
 68 שכתוב¹⁷, שר' אלעזר בן
 69 דורדייא היה לגלגל של
 70 יוחנן כהן גדול, ששימש
 71 שמונים שנה ככהן גדול
 72 ונעשה צדוקי¹⁸ - ועל ידי
 73 שנשמתו גולגלה בר'
 74 אלעזר בן דורדייא (שהיה
 75 מקודם, כאמור, רשע
 76 ובעל עבירות, ולאחר מכן

והנה בחי' אהבה זו פעמים שקודמת ליראה כפי בחי' הדעת המולידה כנודע [שהדעת כולל חסדים וגבורות שהם אהבה ויראה ופעמים שהחסדים קודמים לירד ולהתגלות] ולכן אפשר לרשע ובעל עבירות שיעשה תשובה מאהבה הנולדה בלבו בזכו את ה' אלהיו וזמ"מ היראה ג"כ כלולה בה ממילא רק שהיא בבחי' קטנות והעלם דהיינו יראת חטא למרוד בו ח"ו והאהבה היא בהתגלות לבו ומוחו אך זהו דרך מקרה והוראת שעה בהשגחה פרטית מאת ה' לצורך שעה כמעשה דר"א בן דורדייא. אבל סדר העבודה הקבועה ותלויה בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה והמצוות ע"י יראה תתאה בבחי' קטנות עכ"פ בסוד מרע ועשה טוב להאיר נפשו האלהית באור התורה

חזר בתשובה מתוך אהבה להקב"ה) - נתעלו כל תורתו ומצוותיו של יוחנן כהן גדול¹⁹. אֲבָל סֵדֵר הַעֲבוּדָה הַקְּבוּעָה וְתִלּוּיָהּ בְּבַחֲרֵת הָאָדָם - צָרִיךְ לְתַקְּדִים תְּחִלָּה קִיּוּם הַתּוֹרָה וְהַמְצוֹת עַל-יַדֵּי יִרְאָה תְּתַאֵה בְּבַחֲרֵת קְטָנוֹת עַל-פְּלִגְנִים, בְּ"סוֹר מְרַע וְעֲשֵׂה טוֹב", - להימנע מכל עבירה ולקיים כל מצוה, לְהַאִיר נַפְשׁוֹ הָאֱלֹהִית בְּאוֹר הַתּוֹרָה

51 שעד עתה היה רשע ובעל עבירות ולא היתה לו יראת ה' - בכל
 52 זאת נוצרת בו אהבה להקב"ה המביאה אותו לתשובה; וּמְכַלֵּ-
 53 מְקוֹם הַיִּרְאָה גַּם בֶּן כְּלוּלָה בָּה - באהבה זו עצמה, מִמִּילָא,
 54 רק שהיא - היראה, בְּבַחֲרֵת קְטָנוֹת וְהַעֲלָם, - בתוך האהבה,
 55 דְּהֵינּוּ יִרְאֵת חֲטָא - בלבד, לְמַרְד בּוֹ חֲסִי-וְשִׁלּוּם, וְהַאֲהָבָה
 56 היא בְּהַתְּגַלּוֹת לְבּוֹ וּמוֹחוֹ. - בלבו ובמוחו הוא מרגיש רק

15. בפרק מח. 16. ראה עבודה זרה יז, ב. 17. בלקוטי תורה להאר"זל תהלים, לב. 18. ראה ברכות כט, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה ג"כ מ' מו"ח אדמו"ר בזה - ובפרטיות במדרי' האהבה - הנדפס בסוף קנ"ו העבודה - דכוונת אדה"ז כאן לאהבה דראב"ד. ולכן לא יוקשה מפשטות הסיפור דראב"ד שענינו תשובה - דהא והא צ"ל. וענין התשובה שבוה מבואר מאדה"ז בס' תקס"ב

6 (סתרה) - כלומר בתחילה
7 נדרש אור של תורה
8 ומצוות בנפש האדם, ורק
9 לאחר מכן ביכולת האדם
10 להגיע לאור האהבה.

ליקוטי אמרים

ומצותיה ואח"כ יאיר עליה אור האהבה [כי ואהבת
בנימטריא ב"פ אור כידוע ל"ח]:

1 ומצותיה, ואחר-כך
2 יאיר עליה אור האהבה
3 [כי "ואהבת" בנימטריא
4 ב' פעמים "אור", כידוע
5 לידועי חז"ל - חכמה

יום שלישי ב' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 124, פרק מד והנה... עד עמ' סג, צפרא כו'.

47 משתווים כל בני ישראל - אותה צורה של תפילין ואתו אופן
48 של הנחה שזה אצל הגדול שבגדולים שבישראל, ואצל היהודי
49 הנחות ביותר בישראל. מה שאין בין גדולו ורחימו - שונה
50 הדבר ביחס ליראה ואהבה, שהם לפי הדעת את ה' שבמח
51 ולב, - בכך שונה אחד מן

ליקוטי אמרים

פרק מד והנה כל מדרגת אהבה מב' מדרגות
אלו אהבה רבה ואהבת עולם

52 השני: יש מי שידיעתו
53 באלקות גדולה ועמוקה
54 יותר ולכן יראתו ואהבתו
55 את ה' גדולות יותר, ויש
56 אשר ידיעתו פחותה יותר,
57 ולכן גם יראתו ואהבתו
58 את ה' הן במדרגה
59 פחותה יותר, כגון
60 לעיל. בפרק הקודם
61 הסביר רבנו הזקן,
62 שההבדל בין "אהבה
63 רבה" ל"אהבת עולם"
64 הוא: "אהבה רבה" היא
65 אהבה הבאה מלמעלה,
66 והאדם בעבודתו לא היה
67 יכול אף פעם להגיע

11 פרק מד. בפרק הקודם, הסביר רבנו הזקן, את שתי המדרגות
12 הכלליות שבאהבה: - "אהבה רבה", הבאה מלמעלה. - אדם בכוחות
13 עצמו, אינו מסוגל להגיע על ידי התבוננות בגדלות ה' למדרגה נעלה
14 זו של אהבה. רק כשהוא זוכה לכך - הוא מקבל אהבה זו מלמעלה בדרך
15 של מתנה; - "אהבת עולם",

16 הבאה על ידי התבוננות
17 בגדלות ה', על ידי שיהודי
18 מתעמק ומבין גדלות ה' - הוא
19 מגיע לאותה אהבה.

20 והנה, כל מדרגת אהבה
21 מב' מדרגות אלו:
22 "אהבה רבה" ו"אהבת
23 עולם" - נחלקת לכמה
24 בחינות ומדרגות לאין
25 קץ, - ישנן אינסוף
26 מדרגות של אהבה, גם
27 במדרגת "אהבה רבה"
28 וגם במדרגת "אהבת
29 עולם", כל חד לפום
30 שיעורא דליה, - כל אחד
31 לפי שיעורו, מדרגת

68 אליה, ואילו "אהבת עולם" היא אהבה שאדם מגיע אליה על
69 ידי העבודה של השגה והתבוננות בגדלות ה'. כאן מוסיף רבנו
70 הזקן שקיימת אהבה כזו הכוללת בתוכה את שתי המדרגות
71 האמורות: יש בה מדרגת "אהבה רבה", בכך שהיא באה לכל
72 יהודי בנשמתו מלמעלה בתור ירושה מן האבות, אך כדי לגלות
73 אהבה זו, יש להודק להבנה ולהתבוננות בגדלות ה', שזוהי
74 כבר בחינת ודרגת "אהבת עולם", שכאמור, מתגלה על ידי
75 עבודת האדם. ובלשון ה"תניא": אך אחת היא אהבה הכלולה
76 מכל בחינות ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", -
77 ישנה אהבה יחידה ומיוחדת, הכוללת בתוכה כל בחינות
78 ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", והיא שונה לכל נפש
79 מישראל, וירשה לנו מאבותינו; - בנשמה הקדושה, שכל
80 אחד מישראל ירש מן האבות, ישנה אהבה זו. והינו, מה
81 שכתב החר"ק על פסוק: "נפשי אויתך כלילה ונו" -
82 (דה"זוהר" 5⁵ מדייק, שלפי פירושו הפשוט של הפסוק, אין הלשון

32 האהבה בכל אחד היא בהתאם לדרגתו הרוחנית; כמו שכתוב
33 בזהר הקדוש: על פסוק: "נודע בשערים בעלה" -
34 ש"בעלה" דא קדשא פרידהוא, - הקב"ה נקרא "בעל" של
35 כנסת ישראל - ו"בעלה", הקב"ה, "נודע בשערים" - דאיהו
36 אתידע ואתרבק - הוא "נודע", נרגש ומתדבק, ב"שערים" -
37 לכל חד לפום מה דמשער פלביה וכו". - לכל אחד כפי
38 שהוא "משער" ו"תופס" בלבו. כך, ששני אנשים שעומדים
39 שניהם באותה מדרגה כללית של אהבה, ובכל זאת קיים הבדל
40 בדרגות הפרטיות. ולכן נקראים דחילו ורחימו - יראה
41 ואהבה, "הנסתרות לה' אלהינו"³, - כי מדרגת האהבה של
42 יהודי אחד, מוסתרת לגבי יהודי אחר, היות ואין הוא עומד
43 באותה מדרגה, ותורה ומצות - הן הנגלות לנו ולבנינו
44 לעשות כו", - ואילו תורה ומצוות הן גלויות ושוות לכל אחד,
45 כי תורה אחת ומשפט אחד לכלנו, בקיום כל התורה
46 ומצות בבחינת מעשה, - בעשיית קיום כל התורה והמצוות,

(ז, א. יג, א). ומובן ג"כ דיצאה נפשו בכ"י - דאיך שייך זה באה"ע: אלא שזה בא מצד התשובה". 1. חלק א; קג, ב. 2. משלי לא, כג. 3. דברים כט, כח. 4. ישעי' כו, ט. 5. חלק ג; סח, א.

34 אֱלֹהֵי בְּשִׁיעוֹר מְשַׁנְתּוֹ - כִּדְ אֲנִי מִתְאַוֶּה וְתֵאב לְאוֹר אֵינ־סוֹף
 35 בְּרִוְד־הוּא, - שְׁהוּא, חַיֵּי חַיִּים הָאֲמִיתִים, לְהַמְשִׁיכוֹ בְּקִרְבִי
 36 עַל־יְדֵי עֶסֶק הַתּוֹרָה פְּתִיקִי מְשַׁנְתִּי פְּלִילָה, - אֵת אֹר
 37 אֵינ־סוֹף, חַיֵּי חַיִּים הָאֲמִיתִים, תֵּאב אֲנִי לְהַמְשִׁיךְ בְּקִרְבִי עַל יְדֵי
 38 הַתּוֹרָה, דְּאוֹרֵי־הָאֵת
 39 וְקִרְשָׁא־בְּרִוְד־הוּא בְּלֵא
 40 חַד, - שְׁכֵן הַתּוֹרָה
 41 וְהִקְבֵּה הֵם דְּבַר אֶחָד, וְעַל
 42 יְדֵי לִימוּד תּוֹרָה אֲמַשִּׁיךְ
 43 בְּקִרְבִי אֹר אֵינ־סוֹף -
 44 כְּלוּמָר: דְּרַגַּת הָאֵהָבָה
 45 הַנִּידוּנָה עֵתָה מִבִּיָּאָה אֵת
 46 הָאֵדָם לְלִימוּד הַתּוֹרָה,
 47 שְׁעַל־יְדֵי הַלִּימוּד
 48 מִתְאַחֲדִים וּמִתְדַבְּקִים
 49 בְּהִקְבֵּה. וְכִמוֹ שְׂבַחִית
 50 הָאֵלְקִית, הַמְּחִיָּה אֵת
 51 הָעוֹלָם בְּכֻלּוֹ, יִשְׁנָה
 52 הַתְּחַדְּשׁוֹת תְּמִידִית

53 ("המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"). ולגבי תורה
 54 בפרט, הרי "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" - הרי שהאהבה
 55 והתשוקה לחיות האלקית שאדם ממשיך בקרבו על ידי לימוד
 56 התורה, צריכה להיות, כמו זו של אדם החש שהוא זקוק לחיות
 57 מחדשת, שאז התשוקה לחיות היא חזקה וגלויה. כְּמוֹ שְׂכַתְּב
 58 הַזֹּהֵר שֶׁם: "דְּבַעֵי כִרְ נִשְׁ מְרַחֲמֵי־הוּא דְּקִרְשָׁא־בְּרִוְד־הוּא
 59 לְמִיקָם בְּכָל לַיְלָא, לְאַשְׁתְּדִלָּא בְּפִלְחָנָה עַד צְפֵרָא כּוּ". -
 60 מַחֲמַת אֵהָבָתוֹ לְהִקְבֵּה, עַל הָאֵדָם לְקוֹם בְּכָל לַיְלָה וְלַעֲסוֹק
 61 בְּעַבְדוּתָהּ, עַבְדוּתָהּ ה', עַד לְבוֹקֵר. זֹהֵי מִשְׁמַעוֹת הָאֵהָבָה שֶׁל
 62 "נִפְשֵׁי אוֹרֵיךְ" - הָאֵהָבָה שִׁישׁ לִיהוּדֵי לְאַלְקוֹת, לְהִקְבֵּה,
 63 כְּשֶׁהוּא חֹשׁ שֶׁהִקְבֵּה הוּא נִפְשׁוֹ וְחִיּוֹתוֹ הָאֲמִיתִית, שֶׁהִרִי אֵהָבָה
 64 זֹו יִשְׁנָה בְּנִשְׁמַתּוֹ שֶׁל יְהוּדֵי בִירוּשָׁה מִן אֲבֹתוֹ, וְעַלֵּיו לְגַלּוּתָהּ עַל
 65 יְדֵי הַתְּבוֹנָנוֹת עֲמוּקָה וְתַכּוּפָה, אֵיךְ הִקְבֵּה הוּא מְקוֹר חַיִּינוּ - כְּפִי
 66 שִׁיּוֹסֵר בְּהַמְשִׁיךְ הַפֶּרֶק.

1 מדוייקת: אם מדובר על הנפש בלשון נסתר ("נפשי"), היה עליו
 2 לומר "נפשי אֶתְךָ", כלומר: נפשי תאבה לך, ואם לאו היה צריך
 3 לומר: "אני אֶתְךָ" - אני תאב לך, כיצד הוא מתחיל ב"נפשי",
 4 ועובר מיד אל עצמו, כמדבר בעדו, ואומר "אֶתְךָ" - כלומר:
 5 אני תאב לך? - ומפרש
 6 ה"זוהר" שהמלה "נפשי"
 7 מוסבת על הקב"ה, שהוא
 8 הנפש של כל דבר, ואליו
 9 פונה ואומר יהודי: "נפשי"
 10 - מפני שאתה הוא הנפש
 11 שלי, לכן - "אֶתְךָ" - אני
 12 תאב לך. "דְּרַחֲמִים
 13 לְקִרְשָׁא־בְּרִוְד־הוּא
 14 רְחִימוֹתָא דְּנִפְשָׁא וְרוּחָא
 15 - על יהודי לאהוב את
 16 הקב"ה אהבת נפש ורוח,
 17 כְּמָה דְּאֶתְדַבְּקוּ אֵילֵין
 18 בְּגוּפָא, וְגוּפָא רְחִים לֵון
 19 וְכוּ". - כמו שהנפש

20 והרוח מתדבקת בגוף, והגוף אוהב אותן וכו'. וְזֵהוּ שְׂכַתְּבוּב:
 21 "נִפְשֵׁי אוֹרֵיךְ, כְּלוּמָר מִפְּנֵי שְׂאֵתָה ה' "נִפְשֵׁי" וְחַיֵּי
 22 הָאֲמִיתִים, לְכַד "אוֹרֵיךְ", - אֲנִי תֵאב לְךָ; פְּרוּשׁ, שְׂאֲנִי
 23 מִתְאַוֶּה וְתֵאב לְךָ כְּאֵדָם הַמְּתַאֲוֶה לְחַיֵּי נִפְשׁוֹ, וְכִשְׂהוּא
 24 חֲלָשׁ וּמְעֻנָה מִתְאַוֶּה וְתֵאב שֶׁתִּשְׁכַּח נִפְשׁוֹ אֵלָיו, - שְׁלֵאֲמַתּוֹ
 25 שֶׁל דְּבַר, תִּעֲנֹגוּ הַחַיִּים הוּא הַתִּעֲנֹג הַגְּדוֹל בִּיּוֹתֵר שֶׁל הָאֵדָם, כְּמוֹ
 26 שֶׁאֲנִי רוֹאִים, שֶׁאֵדָם יוֹתֵר עַל כָּל הַתִּעֲנֹגִים, כְּדֵי שִׁיחִיה. הִרִי
 27 מוֹבֵן הַדְּבַר, שֶׁתְּשׁוּקַת וְתִעֲנֹג הַחַיִּים גְּדוֹלִים וְחֻזְקִים יוֹתֵר מִכָּל
 28 הַתִּעֲנֹגִים; אֵלָא, הִיּוֹת ו"תִּעֲנֹג תְּמִידִי - אֵינִי תִעֲנֹג", אֵדָם אֵינִי
 29 חֹשׁ וּמִרְגִישׁ בְּתִעֲנֹג תְּמִידִי, לְכֵן אֵיךְ הוּא מִרְגִישׁ בְּתִעֲנֹג הַגְּדוֹל
 30 שְׂבַחִים. אַךְ, בְּשַׁעָה שֶׁהוּא חֲלָשׁ אוֹ עֵיף, וְאֵיךְ הַחַיּוֹת אוֹ אֲצִלּוֹ
 31 בְּהַתְּגַלּוֹת כְּמוֹ שְׂצִרִיךְ לְחַיּוֹת - אִזּוֹ הוּא חֹשׁ בְּתְשׁוּקָה לְחַיִּים. וְכֵן
 32 פְּשָׁהוּא הוֹלֵךְ לִישֵׁן - שֶׁאִזּוֹ הַחַיּוֹת הִיא בְּהַתְּעַלְמוֹת, שְׁכֵן "שִׁינָה
 33 - אֶחָד מִשְׁשִׁים בְּמִיתָה"⁶, וְלִכֵּן הָאֵדָם אִזּוֹ, מִתְאַוֶּה וְחַפֵּץ שֶׁתִּשְׁכַּח

יום רביעי ג' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סג, ואהבה רבה וגדולה... עד עמ' 126, נעשה טבע.

76 מְסַתְּרַת גַּם בֵּין כָּכָל נִפְשׁ מִיִּשְׂרָאֵל בִּירְשָׁה מְאֻכּוֹתֵינוּ, הִיא,
 77 מִה שְׂכַתְּבוּב בְּרִעִיא מְהִימְנָא": "כְּבִרָא דְּאַשְׁתְּדִל בְּתֵר אַבּוּי
 78 וְאִמִּיה, דְּרַחֲמִים לֵון יְתִיר
 79 מְגַרְמִיָּה וְנִפְשִׁיה וְרוּחִיה
 80 כּוּ", - עַבְדוּתָהּ שֶׁל מִשָּׁה
 81 רִבְנוּ לְהִקְבֵּה הִיּתָה,
 82 כְּעַבְדוּתָהּ בֵּן לְאִבּוּי וְאִמּוֹ,
 83 שֶׁהוּא אוֹהֵב אוֹתָם יוֹתֵר
 84 מֵאֲשֶׁר אֵת עֲצֻמוֹ, אֵת

77 וְאֵהָבָה רְבָה וְגְדוּלָה מְזוּ, - עוֹד יִשְׁנָה אֵהָבָה רְבָה, שֶׁהִיא
 78 לְמַעַלָּה מֵהָאֵהָבָה הָאֲמוּרָה, שֶׁהִיא אֵהָבַת "נִפְשֵׁי אוֹרֵיךְ", אֵהָבָה
 79 לְהִקְבֵּה בְּרוּגְמַת הָאֵהָבָה
 80 לְחַיִּים, מִפְּנֵי שֶׁהִקְבֵּה הוּא
 81 חַיֵּי חַיִּים, אֲשֶׁר כְּאִמּוֹר,¹³
 82 הִיא יִשְׁנָה בְּכָל אֶחָד
 83 מִיִּשְׂרָאֵל, בִּירוּשָׁה מִן
 84 הָאֲבֹת - וּבְכֵן קִיַּמַּת
 85 אֵהָבָה גְּדוּלָה מְזוּ - וְהִיא¹⁷

ליקוטי אמרים

ואהבה רבה וגדולה מזו והיא מסותרת ג"כ בכל נפש מישראל בירושה מאבותינו היא מ"ש בר"מ כברא דאשתדל בתר אבוי ואימיה דרחמים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה כו' כי הלא אב אחד לכולנו. ואף כי מי הוא

6. ברכות נו, ב. ז. ז. ז. חלק ג; רפא, א.

31 דָּרָא וְדָרָא לְאַנְהָרָא לֹון וְכוּ'. - התפשטותו של משה רבנו
32 ישנה בכל דור ודור להאיר לבני ישראל שבאותו דור. ומכיוון
33 שבכל דור ישנה התפשטות ממשה רבנו המאירה בכל יהודי,
34 הרי שמהתפשטות הטוב והאור ממשה רבנו, מתהווה אהבה,

35 שישנה בכל יהודי בירושה

36 מאבותינו, כאופן אהבתו

37 של משה רבנו. רַק

38 שְׁהָאֲרָהּ זו - מנשמת

39 משה רבנו לכל אחד

40 מישראל בכל דור, היא

41 פְּכִיחֵינָא הַסְּתֵר הַהַעֲלָם

42 גְּדוֹל בְּנַפְשׁוֹת כָּל בֵּית

43 יִשְׂרָאֵל, וְלִהְיוּצֵי אֲהָבָה

44 זוּ הַמְּסִתֵּרֵת מִהַהַעֲלָם

45 וְהַהַסְּתֵר אֶל הַגְּלוּי,

46 לְהֵיוֹת פְּתִילוֹת לְבוֹ

47 וּמָחוּ - שֶׁאֵבָהּ זוּ תְּהִיָּה

48 מוֹרֶגֶשׁת בְּמוֹחַ - לֹא

49 נַפְּלָאֵת וְלֹא רְחוּקָה

50 הִיא, אֲלֵא קְרוֹב תְּדַבֵּר

51 מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְכֶּךָ. -

52 מהי משמעות הקירבה על ידי הפה ועל ידי הלב? - דְּהֵינָה,

53 לְהֵיוֹת רְגִיל עַל לְשׁוֹנוֹ וְקוֹלוֹ לְעוֹרֵר בְּנֵת לְבוֹ וּמָחוּ, -

54 שְׁהִי, "קול מעורר הכוונה" - הדיבור והקול מעוררים את כוונת

55 הלב והמוח, לְהַעֲמִיק מִחְשְׁבָתוֹ פְּכִיחֵי תַחִים אִין־סוֹף בְּרוּךְ

56 הוּא, כִּי הוּא אֲבִינוּ מִמֶּשׁ הָאֱמֵתִי וּמְקוֹר חַיִּינוּ, וְלְעוֹרֵר

57 אֵלָיו הָאֲהָבָה כְּאֲהָבַת הַבֵּן אֶל הָאָב. וּבְשִׁירְגִיל עֲצָמוֹ בֵּן

58 תְּמִיד - הֲרֵי הִתְרַגַּל נְעֻשָׁה מְבַע. - אותו רגש, שהקב"ה הוא

59 אביו ושצריכים לאהוב אותו כמו שכן אהב את אביו - נעשה

60 בו דבר טבעי.

1 גופו, נפשו ורוחו. וכפי שה"זהר" מסיים שם: הוא מוסר את נפשו

2 עבור אביו ואמו, לפדות אותם משיביים - עבודה ואהבה כאלו,

3 היו במשה רבנו, וגם בכל אחד מישראל ישנה בנפשו אהבה

4 מסותרת כזו - כִּי "הָלֵא אָב אֶחָד לְבָלְנוּ. - כלומר: כמו במשה

5 רבנו שאהבתו היתה מפני

6 שהקב"ה הוא אביו, כך יש

7 גם בכל יהודי סוג אהבה

8 כזו, שהרי הקב"ה הוא

9 אביו של כל יהודי. -

10 אהבה זו היא למעלה

11 מהאהבה הקודמת, שהרי

12 אהבת "נפשי אויתך",

13 שבהיותה כמו אהבה

14 לחיים, מחייבת רק באותה

15 מדה שהיא קשורה לחיים,

16 אך אינה מחייבת מסירות

17 נפש שהיא ההיפך מחיים;

18 ואילו, האהבה, אודותה

19 אנו לומדים כעת, מחייבת

20 גם מסירות נפש, כמו

21 אהבת בן לאביו ולאמו

22 שאינה מדודה באופן שחיו קודמים לחייהם, אלא אהבתו

23 אליהם איננה מוגבלת, והוא מוכן גם למסור את נפשו עבור

24 אביו ואמו. וְאֵף כִּי מִי הוּא זֶה וְאֵיזְהוּ אֲשֶׁר עָרַב לְבוֹ לְגִשְׁת

25 לְהַשִּׁיג אֶפְלוֹ חֶלֶק אֶחָד מִנִּי אֶלֶף מְפַרְגֵּת אֲהָבַת "רַעֲיָא

26 מְהִימְנָא", - מאהבת משה רבנו, כיצד, איפוא, אומרים, שלכל

27 יהודי יש בנשמתו אהבה כזו כמו שהיתה למשה רבנו? -

28 התשובה לכך היא: מְבַלְמְקוֹם הֲרֵי אֶפְסֵי קִצְחוֹ וְשִׁמְיָן מִנְהוּ

29 מְרַב טוֹבוֹ וְאוֹרוֹ - של משה רבנו, מאיר לְבָלְלוֹת יִשְׂרָאֵל

30 כְּכֹל דוֹר וְדוֹר, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב בְּתַקּוּנֵים⁸, דְּאֵתְפְּשׁוּתִיהּ כְּכֹל

יום המישי ד' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, ואף אם נדמה... עד עמ' 126, מצרפה כו':

61 וְאֵף אִם נִדְמָה לוֹ לְבְּאוֹרָה שֶׁהוּא כֹּחַ דְּמִיּוֹנִי - שבאמת
62 אין בו אהבה זו, הוא רק מדמה כך, והרי בעבודת ה' יש

63 להתרחק מדמיונות, בכל

64 זאת - לֹא יְחוּשׁ, - אל

65 יחושש מכך, מְאַחֵר¹⁵

66 שֶׁהוּא אֶמֶת לְאֱמִתּוֹ¹⁶

67 מִצַּד עֲצָמוֹ - בלעדי¹⁷

68 עבודתו, פְּכִיחֵינָא "אֲהָבָה"¹⁸

69 מְסִתֵּרֵת". - מבחינת הנשמה הרי טבועה בה אהבה זו באמת

70 לאמיתה, רַק שְׁתוּעַלֵּת - עבודתו המביאה את יְצִיאָתָהּ אֶל

71 הַגְּלוּי - הרי זה, כְּדִי

72 לְהַכִּיָּאָה לְיַדִּי מְעֻשָׂה, -

73 להביא לידי כך שהאהבה

74 תעורר את המעשים

75 שבאדם, שבהיותה

76 מוסתרת ונעלמת אין

ליקוטי אמרים

ואף אם נדמה לו לכאורה שהוא

כח דמיוני לא יחוש מאחר שהוא אמת לאמיתו מצד

עצמו בבחי' אהבה מסותרת רק שתועלת יציאתה אל

הגילוי כדי להביאה לידי מעשה שהוא עסק התורה

8. ראה זהר חלק ג. רטז, ב; רעג, א. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד דמי שהוא חכם, פועל זה - דאם נמשך בטבע למדת האהבה (או הגבורה ורחמים) פועלים הם בחכמה; מי שפעל בעצמו ביטול - פועלים הנ"ל בביטול וכיו"ב. וכמוהו ג"כ מספ"י (דמדבר ג"כ באהבה זו - כמבואר בקו"ב עה"ח, עבודה) - ובוה מוכן ג"כ דמביא כאן גם ריש ל' הזהר דאשתדל בטר אבוי - דאם ה' הכוונה כאן שאהבת משה עצמה נעשית (שמץ ממנה) אהבתו - הול"ל כברא כו' דרחים לון כו', - אלא דמשה בתור רועה נמשך דעת (ואתפשטותי" - ג"כ בוה, ומעיקר מהותו - חכ' וביטול) ואהבה - היא מאברהם".

44 ה"מחשבה טובה". וְהַנְחַת רוּחַ - שהוא גורם להקב"ה בלימוד
 45 התורה ובקיום המצוות, הוא, כְּמִשְׁלַח שְׂמַחַת הַמְּלָךְ מִבְּנֵי
 46 שָׂפָא אֵלָיו בְּצֵאתוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים בְּנוֹכַח לְעֵילָא, - שכן,
 47 בהיותה לבושה בגוף ונפש הבהמית, נמצאת נשמתו של יהודי
 48 (שהוא בנו של הקב"ה,
 49 של המלך) בכלא, ועל ידי
 50 תורה ומצוות היא יוצאת
 51 מהכלא ומתחברת
 52 להקב"ה, דבר הגורם נחת
 53 רוח רבה להקב"ה, כמו,
 54 למשל, בשעה שכן המלך
 55 משתחרר מכלאו ושב אל
 56 אביו המלך. או להיות לו
 57 דִּירָה בְּתַחְתּוֹנִים בְּנוֹכַח
 58 לְעֵילָא. - ה'נחת-רוח' באה
 59 מכך, שעל ידי לימודו
 60 תורה וקיומו מצוות,
 61 מתבצעת כוונתו ותשוקתו
 62 של הקב"ה, כביכול, שתהיה לו דירה בתחתונים, ב"עולם הזה",
 63 בו האלקות מכוסה ועלומה, הנה דוקא בו תתגלה האלקות על
 64 ידי העבודה של תורה ומצוות - וכשאדם מבצע כוונה זו - הוא
 65 גורם נחת רוח למעלה. הרי למדנו, שהאהבה בבחינת "כברא
 66 דאשתדל" (רגש אהבה להקב"ה כאהבת הבן לאביו), יכולה
 67 לבוא לידי גילוי על ידי התרגלותו (ב"לשון" וב"קול" שלו)
 68 לעורר את כוונת הלב והמוח, ולגלות את האהבה לאביו
 69 הקב"ה. רבנו הזקן מסביר עתה, שגם האהבה של "נפשי
 70 אויתך", שעליה דובר בתחלת הפרק, שהיא רגש של אהבה
 71 כמו אהבת הנפש לחיים, יכולה להתעורר על ידי ההרגל של
 72 "דיבור" אודותה, באופן שהלב ירגיש שהקב"ה הוא חיינו
 73 האמיתי, חיי החיים. ובלשון ה"תניא": וְהַנְחַת, גַּם - ביחס
 74 לְבַחֲבִינַת - האהבה האמורה, של "נְפִשֵׁי אוֹיְתָךְ" הַנוֹכַח לְעֵילָא
 75 - קְרוֹב הַדָּבָר מֵאֵד הַוּצִיאָה מִהַעֲלָם אֶל הַגִּילּוּי, עַל־יְדֵי
 76 הַהֲרַגַל תְּמִיד בְּפִיּוֹ וּלְבֹו שׁוּן. - שגם הלב ירגיש ויחוש במה
 77 שהוא מוציא בפיו, שהקב"ה הוא חיינו האמיתיים.¹² אַךְ אִם
 78 אֵינוֹ יָכוֹל לְהוּצִיאָה - את האהבה, אֶל הַגִּילּוּי בְּלִבּוֹ, אֶת־עַל־
 79 פִּיִּכֶן - מצד האהבה הוא יָכוֹל לְעַסֵּק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת
 80 לְשִׁמּוֹ, עַל־יְדֵי צִיּוֹר עֲנִין אַהֲבָה זוֹ בְּמַחְשְׁבָה שְׂבִמְחוֹ, -
 81 כשבמחשבתו ישנו ציור מענין האהבה - ו"מַחְשְׁבָה טוֹבָה
 82 תְּקַדּוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצַרְפָּה בּוֹ": - למעשה, ועל ידי כך
 83 יכולות תורתו ומצוותיו לעלות למעלה בספירות העליונות,
 84 כמו שהן עולות כשהוא מקיים תורה ומצוות מתוך אהבה
 85 גלויה בלב. בהתאם למה שלמדנו בפרקים הקודמים, הרי
 86 שהאהבה והיראה המביאות לקיום התורה והמצוות, מעלות

1 בכוחה להביא לידי מעשה, שְׂהוּא - המעשה הוא עֵסֶק הַתּוֹרָה
 2 וְהַמִּצְוֹת שְׂלוּמֵד וּמְקִיָּם עַל־יְדֵי־זוֹ, - על ידי התגלות
 3 האהבה, וזאת כְּדִי לְעֲשׂוֹת נְחַת רוּחַ לְפָנָיו יְתִפְרֵךְ בְּבֵן
 4 הָעוֹבֵד אֶת אָבִיו. - כדי לגרום לו נחת רוח, כך מחייבת אהבה
 5 גלויה זו, ללמוד תורה
 6 ולקיים מצוות, כדי לגרום
 7 נחת רוח להקב"ה שהוא
 8 אביו האמיתי. ומכיוון
 9 שמבחינת הנשמה,
 10 האהבה היא באמת, הרי
 11 גם כשהיא איננה
 12 בהתגלות מתוך אמת
 13 לאמיתה, והיא נראית
 14 כדמיונית בלבד - אין הוא
 15 צריך לחשוש מכך, מכיוון
 16 שגם היא, הרי מביאה
 17 אותו ללימוד התורה
 18 ולקיים המצוות מתוך
 19 אותה כוונה. וְעַל זֶה אָמְרוּ - חכמינו ז"ל¹⁰: "מַחְשְׁבָה טוֹבָה -
 20 תְּקַדּוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מְצַרְפָּה לְמַעֲשָׂה", - הוא מצרף ומאחד
 21 את המחשבה הטובה למעשה, לְהוֹיֹת גְּדִפִין לְפָרְחָא - להיות
 22 "כנפיים" לפרוח בהן, להעלות את התורה והמצוות למעלה,
 23 בְּנוֹכַח לְעֵילָא. - בפרק ט"ז. כלומר: אם המשמעות של "מחשבה
 24 טובה הקב"ה מצרפה למעשה" היא כמו שמפרשים בפשטות -
 25 שכשאחד חשב לעשות מצוה, ובגלל סיבה (שאינן הוא אשם
 26 בה) לא היה בידו לעשותה - נחשב הדבר, כלפי הקב"ה, כאילו
 27 עשה את המצוה, היו חכמינו ז"ל צריכים לומר "מעלה עליו
 28 הכתוב כאילו עשה". מהלשון "מצרפה למעשה" משמע
 29 שהמעשה ישנו, אלא שאין למחשבה הטובה בעצם שום שייכות
 30 למעשה - והקב"ה מצרף ומאחד את המחשבה הטובה למעשה.
 31 בפרק ט"ז הוסיבר שכשהאהבה היא גלויה בלב, יש לה בעצם
 32 שייכות למעשה, שכן אהבה גלויה נותנת חיות במעשה
 33 המצוות. כמו שאנו רואים במוחש, כשאחד עושה דבר מתוך
 34 אהבה - הוא עושה זאת בחיות, ואילו, כשהאהבה איננה
 35 בהתגלות בלב, והיא באה לידי ביטוי ברעיון המוח בלבד, באופן
 36 שהיא נקראת "מחשבה טובה", אין לה או, מצד עצמה, שום
 37 שייכות למעשה (למשל: כשאחד מבין בשכלו שעליו לעשות
 38 דבר מסוים, אלא שאין לו משיכה של אהבה לאותו דבר, הרי
 39 הוא אכן עושה את הדבר, אלא שחסרה בה החיות, כי
 40 המחשבה מנותקת מאד מלתת חיות באותו מעשה) - ולכן, על
 41 הקב"ה לצרף ולאחד את ה"מחשבה טובה" למעשה, וזה פועל
 42 שה"מחשבה טובה", האהבה והיראה שבמחשבה, תעלה את
 43 התורה והמצוות (הבאות בסבתה), לעולם ולמדריגה של

10. קדושין מ, א. 11. בסוף פרק מ"א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באהבה דכברא דאשתדל) בזה צריך להיות נעשה כטבע שהוא אביו - ענין שבהרגש ושכל, ולא שייך לגופניות; ולכן מובן יותר שהתעוררות הכוונה (על ידי הקול) תועיל בזה. (באהבה דנפשי אויתך) צריך להיות נעשה כטבע שזהו חיינו - ולכאורה אם אין גופו מרגיש זה (כהרגשתו חיי נפשו) - לאחר שיהי מעונה (כו) מה תועיל בזה כוונת הלב הרוחני?".

14 (כפי שלמדנו שהן באות בירושה מן האבות), ולכאורה היה
15 צריך להיות שהתורה והמצוות שמקיים מתוך האהבה והיראה
16 (הכלולה באהבה) – תעלנה ב"עולם היצירה" בלבד, כפי
17 שהדבר באהבה ויראה "טבעיות". הרי אימתי הדבר כך? –
18 דוקא כשהן נשארות בתעלומת הלב, והאדם מגלה אותן רק
19 במוחו. ואילו, בשעה שיהודי מגלה אותן בהרגשת הלב – הן
20 מעלות אז את התורה והמצוות ב"עולם הבריאה". מדוע הדבר
21 כך? – כי, למרות שאהבות אלו הן כמו טבעיות, אבל הן באות
22 לידי התגלות, דוקא על ידי התבוננות עמוקה במה שהקב"ה
23 הוא "מקור החיים" שלנו והוא "האב האמיתי" שלנו. ועקב
24 התבוננות זו, הן נחשבות כמו אהבה ויראה הבאות
25 מהתבוננות, והן מעלות את התורה והמצוות ב"עולם
26 הבריאה", שהוא עולם ההשגה. ובלשון ה"תניא":

1 את התורה והמצוות לספירות של העולמות העליונים. אלא
2 שבכך קיים הבדל: אם היראה והאהבה הן "טבעיות", ולא
3 נוצרות מהתבוננות בגדולת ה', אלא מפני שבנשמה ישנן
4 בטבע אהבה ויראה – הרי כשם שמקומה של מדריגת יראה
5 ואהבה "טבעיות", היא ב"עולם היצירה" שהוא עולם המדות
6 – כך מעלות היראה והאהבה את התורה והמצוות לספירות
7 שב"עולם היצירה"; ואם היראה והאהבה הן "שכליות",
8 שנוצרות מהשכל וההבנה בגדולת ה', באופן שיש להן שייכות
9 ל"עולם הבריאה", שהוא עולם ההשגה (שכן, ב"עולם
10 הבריאה" מאירה ספירת הבינה) – עלולות אז התורה והמצוות
11 לספירות "עולם הבריאה". להלן יסביר רבנו הזקן, שהאהבה
12 של "נפשי אויתך" והאהבה של "כברא דאשתדל" (כבן
13 המשתדל), למרות ששתיהן הן "טבעיות" בנשמתו של יהודי

יום שישי ה' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 126, והנה ב' בחי' אהבות... עד עמ' סד, אהבת עולם.

57 האהבות האמורות מהוות סיבה לקיום התורה והמצוות,
58 שמכיוון שקיים במוחו "ציור" של אהבה – הביא הדבר לכך
59 שיקיים את התורה והמצוות, או גם התורה והמצוות הבאות
60 כתוצאה מכך עלולות ל"עולם היצירה", ששם נמצאות האהבות

27 וְהֵנָּה, ב' בְּחִינֹת אֲהָבוֹת אֱלוֹ, - אהבת "נפשי אויתך" – מה
28 שיהודי אוהב את הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא חייו
29 האמיתיים, ואהבת "כברא דאשתדל" – מה שיהודי אוהב את
30 הקב"ה מתוך רגש שהקב"ה הוא אביו האמיתי, אַף שֶׁהֵן יִרְשָׁה

ליקוטי אמרים

61 עצמן, כאמור, אַבְל
62 בְּשֶׁהֵן - שתי האהבות,
63 בְּהִתְגַּלּוֹת לְבוֹ -
64 שהתבוננות מעוררת בו
65 את האהבה בהתגלות
66 ובהרגשת הלב, נִקְרָא -
67 אז, "רְעוּתָא דְלִבָּא"
68 בְּזִמְתָּהּ, - לא אהבה
69 טבעית, אלא "רצון הלב"
70 - דרגה נעלה של אהבה
71 ורצון הלב, וּמְקוֹמָן
72 בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דְבְּרִיאָה,
73 - ששם מקום המדות
74 השכליות, וְלִשְׁם הֵן
75 מְעֻלּוֹת עֲמֻקָּה הַתּוֹרָה
76 וְהַמְצוּת הַבְּאוֹת
77 מְחַמְתָּן, - שקיים אותן

31 לָנוּ מֵאַבּוֹתֵינוּ, וְכֵמוּ
32 מִכֵּעַ בְּנַפְשׁוֹתֵינוּ, וְכֵן
33 הִירְאָה הַכְּלוּלָה בְּהֵן, -
34 היא גם כן ירושה לנו
35 מאבותינו וכמו טבע בנו,
36 שְׁהִיא לִירָא מְלִפְדֵּי
37 חֲסִידוֹשְׁלוֹם מִמְּקוֹר חַיֵּינוּ
38 וְאַבְיָנוּ הָאֱמִתִּי בְּרוּךְ
39 הוּא - מתוך הרגש
40 שהקב"ה הוא מקור חיינו
41 - קיים מורא, המונע את
42 האדם מלעשות עבירות,
43 כדי שלא יהיה נבדל
44 מהקב"ה, מקור חיינו.
45 ומתוך הרגש שהקב"ה
46 הוא אבינו האמיתי – קיים
47 המורא, שלא לעשות

78 מתוך אהבה זו. טעמו של דבר, מדוע אכן הדבר כך, למרות
79 שכאמור, הן בעצם כמו "טבע" בנשמתם של בני ישראל? –
80 מִפְּנֵי שִׁיּצִיאָתָן מִהַעֲלָם וְהַסְתַּר הַלֵּב אֶל בְּחִינַת גְּלוּי הִיא
81 עֲלֵי יְדֵי הַדַּעַת וְתִקְוַת הַמַּחְשָׁבָה בְּחֻקֵּי וְהַתְּבוּנָנוֹת עֲצוּמָה
82 מְעַמְקָא דְלִבָּא יְתִיר וְתִירֵיר - מתוך עומק הלב במדה מרובה
83 ותדירה בְּאֵינְסוֹף בְּרוּךְ הוּא אֵיךְ הוּא - הקב"ה, חַיֵּינוּ מִמֶּשׁ
84 וְאַבְיָנוּ הָאֱמִתִּי בְּרוּךְ הוּא. - ומכיוון שזה בא על ידי
85 התבוננות עמוקה וחזקה כזו – וּמְוַדְּעַת זֹאת - וידוע הרי, מֵה
86 שְׂבָתוֹב בְּתִקּוּנֵינוּ¹³: כִּי בְּעוֹלָם הַבְּרִיאָה מְקַנְנָא תַמְן

48 עבירה, כדי שלא יכרת מהקב"ה שהוא אבינו האמיתי – הרי
49 למרות ששתי האהבות והיראה האמורות, הן כמו "טבע"
50 אצלנו – אַף־עַל־פִּי־בֵן אֵינֵן נִקְרָאוֹת בְּשֵׁם "דְּחִילוֹ וְרַחֲמוֹ
51 מִכְּעֵינִים", - יראה ואהבה טבעיות, אֲלָא בְּשֶׁהֵן בְּמֹחוֹ
52 וּמְחַשְׁבָּתוֹ לְבַד וְתַעֲלוּמוֹת לְבוֹ, - בטרם באו לידי גילוי, וְאִז
53 - רק אז כשהן בהעלם הלב, מְקוֹמָן בְּעֵשֶׂר סְפִירוֹת דִּיצִירָה,
54 - שם המקום והמדריגה, אליהן שייכות המדות הטבעיות,
55 וְלִשְׁם - לעשר ספירות "עולם היצירה", הֵן מְעֻלּוֹת עֲמֻקָּה
56 הַתּוֹרָה וְהַמְצוּת הַבְּאוֹת מְחַמְתָּן וְכִסְבָּתָן. - כלומר: כאשר

1 **אימא עלאה**, - שוררת ומאירה בו בחינת "אימא עילאה"
 2 שהוא ספירת ה"בינה" של "עולם האצילות", **שְׁהִיא** - בעבודת
 3 ה', **הַתְּבוּנוֹת בְּאוֹר אֵינֶסוּף חַיֵּי הַחַיִּים בְּרוּךְ־הוּא**,
 4 **וּכְמֹאֵר אֱלִיהוּ**: - ב"פתח אליהו" שב"תיקוני זוהר"¹⁴: "בִּינָה -
 5 **לְבָא וְכָה הַלֵּב מְבִין**". -
 6 "בינה" היא לב, ובה הלב
 7 מבין. כלומר: ההתבוננות
 8 והשגת המוח מאירות
 9 בלב, הרי שההשגה
 10 וההתבוננות באור אינֶסוּף
 11 הן ענין שיש לו שייכות
 12 ל"עולם הבריאה", בו
 13 מאירה ספירת הבינה של
 14 "עולם האצילות" - ולכן מקומן של אהבות אלו - המתגלות על
 15 ידי התבוננות כזו - הוא ב"עולם הבריאה", ולשם הן מעלות את
 16 התורה והמצוות. להלן מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד
 17 שבאהבות "נפשי אויתך" ו"כברא דאשתדל" (כבן המשתדל)
 18 ישנה מעלת האהבה מתוך התבוננות, אלא יש בהן גם
 19 מעלת האהבה הבאה מלמעלה, הנקראת "אהבה רבה", היות
 20 שגם הן הן כמו דבר שניתן מלמעלה, מכיוון שהן באות, כאמור,
 21 אלינו בירושה מן האבות. - לכאורה, הרי יהודי יכול להסתפק
 22 בשני סוגי האהבות האמורות, המכילות את שתי המעלות (גם זו
 23 שבאה על ידי התבוננות, וגם זו, "אהבה רבה", שבאה מלמעלה)
 24 - בכל זאת, על יהודי להשתדל להגיע לאהבה הנוצרת כולה
 25 מהתבוננות בגדלות ה', וזאת בגלל הטעמים שיפורטו להלן: **וְלֹא**

ליקוטי אמרים

בעולם הבריאה תמן אימא עילאה שהיא
ההתבוננות באור א"ס חיי החיים ב"ה וכמאמר אליהו
בינה לבא ובה הלב מבין. ולא עוד אלא שב' בחי'
אהבות אלו הנ"ל הן כלולות מן בחי' אהבה רבה וגדולה
ומעולה מדחילו ורחימו שכליים אשר האהבה נק' לעיל
בשם אהבת עולם

האמורות ישנה המעלה של "אהבה רבה", שהיא למעלה מעלה
 מ"אהבת עולם" - ובהתאם לפירושו של הרבי שליט"א,
 מתבטאת המעלה בכך, שמקומה של אהבה (רבה) זו, היא
 ב"עולם האצילות" שלמעלה מעלה מ"עולם הבריאה", ששם
 מקומה של "אהבת עולם"; וזוהי ההוספה ב"ולא עוד" לגבי מה
 שלמדנו קודם, שאהבה זו כוללת בתוכה גם מ"אהבה רבה" וגם
 מ"אהבת עולם" - שלא זו בלבד, שמקומה של אהבה זו, היא
 "בעולם הבריאה", מחמת שהיא מתגלה על ידי התבוננות, אלא
 יש בה ענין נעלה בהרבה, שמחמתו, מקומה היא ב"עולם
 האצילות". - ובכל זאת, יסביר רבנו הזקן, על האדם להשתדל,
 להגיע לאהבה הנוצרת מהתבוננות, מפני שאהבה כזו מצטיינת
 בתשוקה ובשלהבת לאלקות. ובלשון ה"תניא":

יום שבת קודש ו' אייר

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' סד, רק שאעפ"כ צריך... עד עמ' סד, וכנודע:

51 **רַק שְׂאֵפֵי־עַלְפִּירֵי־כֶן צִירֵךְ לְמַרְחֵ בְּשִׁבְלוֹ לְחֵשִׁיג וְלַהֲגִיעַ גַּם**
 52 **לְבַחֲנִית "אֶהְבֵּת עוֹלָם" הַנּוֹכַרְת לְעִיל, הַבָּאָה מִהַתְּבוּנָה**
 53 **וְדַעַת בְּגִדְלַת ה', -**
 54 אהבה זו נוצרת כולה
 55 מהתבוננותו של יהודי
 56 בגדלות ה', ולא כמו
 57 בשתי האהבות האמורות
 58 הבאות בעצם בירושה מן
 59 האבות, ורק התגלותן היא
 60 על ידי התבוננות, וזאת -
 61 כְּדִי לְהַגְדִיל מְדוּרַת אֲשֶׁר
 62 **הָאֶהְבָּה בְּרַשְׁפֵי אֲשֶׁר**
 63 **וְשִׁלְהַבְתָּ עִזָּה וְלַחֵב**
 64 **הָעוֹלָה הַשְּׂמִימָה, עַד**
 65 **שְׁמַיִם רַבִּים** - העומדים כנגד אהבה זו, **לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת**
 66 **וְכוּ' - את האהבה, וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטַפּוּהָ וְכוּ'¹⁵.**

ליקוטי אמרים

רק שאעפ"כ צריך למרוח בשכלו
להשיג ולהגיע גם לבחי' אהבת עולם הנ"ל הבאה
מהתבונה ודעת בגדולת ה' כדי להגדיל מדורת אש
האהבה ברשפי אש ושלחבת עזה ולהב העולה
השמימה עד שמים רבים לא יוכלו לכבות וכו' ונהרות
לא ישטפוה וכו' כי יש יתרון ומעלה לבחי' אהבה
כרשפי אש ושלחבת עזה וכו' הבאה מהתבונה ודעת
בגדולת א"ס ב"ה על שתי בחי' אהבה הנ"ל כאשר
אינן כרשפי אש ושלחבת כו' כיתרון ומעלת זוהב

וכשהאהבה נוצרת כולה מהתבוננות בגדלות ה' - יש בה יותר
 להב שלהבת ורשפי אש מאשר לאהבה הבאה בעצם בירושה,
 למרות שגם התגלותה
 באה על ידי התבוננות; כִּי
יש יתרון ומעלה
לְבַחֲנִית אֶהְבָּה בְּרַשְׁפֵי
אֲשֶׁר וְשִׁלְהַבְתָּ עִזָּה וְכוּ',
הַבָּאָה מִהַתְּבוּנָה וְדַעַת
בְּגִדְלַת אֵינֶסוּף בְּרוּךְ
הוּא, - כלומר: בהפלאת
גדלות ה', על שְׁתֵי
בַּחֲנִיּוֹת אֶהְבָּה הַנּוֹכַרְת
לְעִיל בְּאֲשֶׁר אֵינֶן בְּרַשְׁפֵי
אֲשֶׁר וְשִׁלְהַבְתָּ כו', - אלא
 הן באות מתוך רגש (או התבוננות) של קרבת הקב"ה לישראל,
 בדירתו "מקור חיינו" ו"אבינו האמיתי"¹⁶, ומעלה זו של אהבה

14. הקדמה לתיקוני זוהר יז, א. 15. שיר השירים ח, ז. 16. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: (הסימונים "א, ב" ר-1, 2 - נוספו על ידי המחבר): "ואומר כאן כאשר אינן כרשפי אש, כי מדבר באהבות אלו דוקא באופן שאינן כרשפי אש, אבל אם מביאן לגילוי ע"י התבוננות בגדולת אבינו כו' הרי הן באופן שהן כרשפי אש, ויש בהן ג"כ המעלה, כי יקר תפארת האב מעורר הצמאון וכו'. הנקודה:

- 1 כרשפי אש, היא: בִּיתְרוֹן וּמַעֲלַת הַזֹּהֵב עַל הַכֶּסֶף וְכוּ', כְּמוֹ
 2 שֵׁיתִבְאָר לְקַמֵּן¹⁷. – מעלת הזהב כנגד הכסף אינה מתבטאת רק
 3 בכך שזהב שווה יותר מכסף, אלא המעלה היא בעצם תכונתו של
 4 הזהב, שיש בו התנוצצות ה"שובה" את נפש האדם – כך גם
 5 האהבה הנוצרת
 6 מהתבוננות, שמעלתה
 7 מתבטאת בלהב השלהבת
 8 וברשפי האש שבה – אין זה
 9 אומר שהיא מדריגה נעלה
 10 יותר באהבה – שהרי,⁴
 11 להיפך, האהבה הבאה
 12 מלמעלה נעלה יותר ונקראת "אהבה רבה" – אלא, עצם ענין להב
 13 השלהבת שבאהבה זו, והשתפכות הנפש שהיא יוצרת עד לידי
 14 כלות הנפש – זהו יתרונה של אהבה זו. – זהו טעם אחד, מדוע אין
 15 לו לאדם להסתפק בשתי האהבות האמורות, שהן בעצם בירושה
 16 מן האבות – אלא עליו לטרוח להגיע לאהבה הנוצרת כולה
 17 מהתבוננות בגדלות ה'. עוד יסביר רבנו הזקן, טעם נוסף, שאין זה
 18 רק מצד האהבה עצמה, רק מצד ההתבוננות המביאה אהבה זו,
 19 כי התבוננות זו היא "תכלית" כשלעצמה, שכן בכך מתבצעת
 20 כוונת הקב"ה בבריאת העולמות, שהנבראים ישיגו ויכירו
 21 בגדלותו של הקב"ה. ובלשון ה"תניא": **וְגַם כִּי זֶה כָּל הָאָדָם**
- 22 וְתַכְלִיתוֹ, – כל תכלית בריאתו של אדם, היא הרי, לְמַעַן דַּעַת
 23 אֶת כְּבוֹד ה' וְיִקַּר תַּפְאֶרֶת גְּדֻלָּתוֹ, אִישׁ אִישׁ כְּפִי אֲשֶׁר יוּכַל
 24 שְׂאֵת, – להבין את גדלות ה', כְּמוֹ שְׂכַתוּב בְּדִרְשֵׁי מְהֻמְנָא'
 25 פְּרֻשֵׁת פּא: "בְּגִין דִּישְׁתְּמוּדְעוּן לִיה וְכוּ'", וְכַנּוּדְעִ: – תכלית
 26 בריאתו של האדם היא,
 27 כדי שיכירו וידעו גדלות
 28 ה', וכפי שהדבר ידוע; הרי
 29 שבהתבוננות עצמה יש
 30 משום מעלה ותכלית,
 31 והתבוננות בגדלות ה'
 32 ישנה במדה מרובה יותר
 33 באהבה הבאה כולה מהתבוננות, מאשר ישנה בשעת התעוררות
 34 שתי האהבות האמורות; שכן, להתעוררות שתי האהבות
 35 האמורות נדרשת רק ההתבוננות שהקב"ה הוא חיי החיים והוא
 36 החיים האמיתיים – או (באהבה של "כברא דאשתדל") שהקב"ה
 37 הוא אבינו האמיתי. ואילו, באהבה הנוצרת כולה מהתבוננות –
 38 נדרשת התבוננות גדולה ועמוקה יותר, והבנה יתירה בגדלות ה'.
 39 עד שבכך מתבצעת יותר כוונתו של הקב"ה "בגין דישתמודעון
 40 ליה" – שנבראים תהיה להם השגה בגדלות ה'. והרי בכך טעם
 41 נוסף, מדוע שלא להסתפק באהבות הבאות בירושה מן האבות,
 42 אלא לטרוח להגיע לאהבה הבאה מהתבוננות בגדלות ה'.

ב' התבוננות, ככלל: א) בהפלאה – ומביאה – גילוי או הולדה – דצמאון ורשפי אש כו' (במאמרי אדנ"ע מוסיף בכ"מ, שכן ג"כ מהתבוננות – בריחוק. ב) בקירוב, ומביאה לקירוב, אהבה כמים כו'. ב' תוצאות אפשריות מהתבוננות (איזו מהנ"ל): 1) אהבה (או יראה) שבעולם (טבע, ירושה) – מביאתה לגילוי. 2) הולדת אהבה (או יראה). ולהעיר: הפלאה הנ"ל צ"ל הפלאה בערך. באם שלא בערך לגמרי – תוצאותי ביטול. וכן בנוגע לריחוק. יעויין בהנסמן בהערה לקו"פ עה"ח פ"ב". 17. בפרק נ.

היום יום . . .

ה'תש"ג	ל ניסן, ר"ח, טו לעומר	יום רביעי	יום ראשון
		שיעורים. חומש: קדושים, רביעי עם פירש"י. תהלים: קמה"קנ. תניא: ואף אם . . . 126 מצרפה כו'.	
		ההתועדות דסעודה שלישית, שבת מְכַרְכִּים, וְיוֹמֵי דַפְגָּרָא – בְּרָאשֵׁי חֲדָשִׁים וּמוֹעֲדֵי אַנְ"שׁ – צְרִיכִים לְהִתְקַיֵּם בְּבֵית הַפְּנִסָּה. הַהֲתוֹעְדוֹת דְּמִלְגָּה מְלָכָה – אֶצְל אַנְ"שׁ שִׁיחֵיו בְּבִתְיָהֶם הַפְּרָטִיִּים.	

ה'תש"ג	א אייר, ב דר"ח, טז לעומר	יום חמישי	יום שני
		שיעורים. חומש: קדושים, חמישי עם פירש"י. תהלים: א"ט. תניא: והנה ב' . . . סד אהבת עולם.	

מען האָט געזאָגט אמאָל פאר'ן טאַטען – אין א פארבריינגען ספירה צייט אין די יאָהרען תרנ"א-ג: דעם אלטען רבין'ס חסידים פלעגען אלעמאָל ציילען. דער וואָרט איז דעם טאַטען זייער געפעלען געוואָרען. ואמר: אזוי איז דער ענין העבודה. די

שעות דארפען זיין געציילטע, דאן זיינען די טעג געציילטע. אז עס גייט אוועק א טאָג, דארף מען וויסען וואָס מ'האַט אויפגעטאָן און וואָס מ'דארף ווייטער טאָן . . . בכלל דארף מען זעהן אז דער מאָרגען זאָל זיין א סך שענער ווי דער היינט.

פעם אַמרו בְּנוֹכְחוֹת אָבָא – בְּהַתּוֹעֲדוֹת שֶׁל יְמֵי הַסְּפִירָה בְּשָׁנִים תַּרְנִי-א-נ"ג – חֲסִידֵי אֲדָמוֹר זָקֵן הָיוּ תְּמִיד סוֹפְרִים. הַפְּתִיחַ מְאֹד מְצָא חֵן בְּעֵינֵי אָבָא, וְאָמַר: זוּהִי עֲנִינָה שֶׁל "עֲבוּדָה"; הַשְּׁעוֹת צְרִיכוֹת לְהִיּוֹת סְפוּרוֹת, וְאִזּוֹ הַיָּמִים סְפוּרִים. כְּשֶׁעוֹבֵר יוֹם, צְרִיךְ לְדַעַת מַה פְּעָלוּ וּמַה יֵשׁ לַפֶּעַל בְּעֵתִיד.. יֵשׁ לְהַשְׁתַּדֵּל תְּמִיד שֶׁה'מְחַר' יִהְיֶה הַרְבֵּה יוֹתֵר "יִפְהוּ" מֵאֲשֶׁר 'הַיּוֹם'.

יום שלישי יום ששי ב אייר, יז לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: קדושים, ששי עם פירש"י.
תהלים: י"ז.
תניא: רק שאעפ"כ . . . וכנודע.

יום הולדת את אאזמו"ר – בשנת תקצ"ג.

צו זיבען יאָהר האָט עם אמאָל דער צ"צ פארהערט. דער זיידע האָט געמאַכט אזוי גוט, אז זיין מלמד איז זייער נתפעל געוואָרען, האט זיך ניט געקענט איינהאלטען און געזאָגט דעם צ"צ: האָ, וואָס זאָגט איהר, ער מאַכט גוט. דער צ"צ האָט איהם געענטפערט: וואָס איז די התפעלות, אז תפארת שבתפארת מאכט גוט.

יום הַלְדָּתָת אַת אֲדָנִי אָבִי זָקֵנִי מוֹרֵי וְרַבֵּי [מְהַר"ש] – בְּשָׁנַת תַּקְצ"ג.
בְּגִיל שִׁבְעָה, אֲדָמוֹר הַ"צִּמְח צֶדֶק" בְּחִנּוּ פִּעֵם. הִסְבֵּא כָּל כֶּף הַצְּלִיחַ, שֶׁהַמְּלַמֵּד שֶׁלּוֹ הִתְפַּעֵל מְאֹד, לֹא הָיָה מְסֻגָּל לְהַתְּאַפֵּק, וְאָמַר לְ"צִמְח צֶדֶק": הֵא, מַה אַתָּם אוֹמְרִים? הוּא מְצַלִּיחַ! עָנָה לוֹ הַ"צִּמְח צֶדֶק": מַה יֵשׁ לְהַתְּפַעֵל שֶׁ"תְּפַאֲרַת שְׁבַתְּפַאֲרַת" מְצַלִּיחָה?

יום רביעי שבת ג אייר, יח לעומר ה'תש"ג

הַפְּטָרָה: וַיְהִי דְבַר גּוֹ' הַלְדָּרֵשׁ אֶתִּי.

שיעורים. חומש: קדושים, שביעי עם פירש"י.
תהלים: יח"ב.
תניא: פרק מה. עוד יש . . . כמ"ש במ"א.

אין שוֹתִים מֵיִם קִדְּם הַבְּדָלָה.

כָּל הַמְּדוּת, אִף גַּם הַמְּדוּת הַלֹּא טוֹבוֹת, אוּ גַם רְעוֹת עַל פִּי תְּאָרֵם וּשְׂמוֹתֵיהֶם, אֲפָשָׁר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעֲבוּדַת ה' עַל פִּי הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שֶׁהֵרֵב הַצְּדִיק רַבִּי מִשְׁלֵם זוֹסְיָא זְצ"ל מֵהַאֲנִיפְאֵלִיא לְמַד כְּמָה דְרָכִים בְּדְרָכֵי הַעֲבוּדָה מְגַנֵּב: (א) הַצְּנֵעַ לְכַת (ב) מְעַמִּיד עֲצָמוּ בְּסַפְנָה (ג) דְּכַר הַיּוֹתֵר קִטָּן חָשׁוּב כְּדְכַר גְּדוֹל (ד) עֲמַל בְּטַרְחָא גְּדוּלָּה, (ה) זְרִיזוֹת (ו) בּוֹטֵחַ וּמְקוּהָ (ז) אִם לֹא הַצְּלִיחַ בְּפִעֵם הַרְּאִשׁוֹנָה חוֹזֵר הַרְבֵּה פְּעָמִים.

יום חמישי יום ראשון ד אייר, יט לעומר ה'תש"ג

שיעורים. חומש: אמור, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: כג"כ.
תניא: פרק מו. ויש . . . סה חבירו אליו.

מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא לְגַלַּח וְשְׁלֵא לְסַפֵּר שְׁעֵרוֹת רֹאשׁ תִּינוּק עַד מְלֹאת לוֹ שְׁלֹשׁ שָׁנִים.

היום יום . . .

גְּזִיזַת הַשְּׁעָרוֹת – אֶפְשָׁרְעָנָעַשׁ [=תְּסַפְּרָת] (שְׁל תִּינוּק) – הוּא דְּבַר גְּדוֹל בְּמִנְהֵגֵי יִשְׂרָאֵל. וְעָקְרוּ הוּא בְּהִתְנַחֵף דְּהַשְׁאָרַת פְּאוֹת הָרֵאשׁ. וּמִיּוֹם הַגְּזִיזָה וְהִנָּחַת פְּאוֹת הָרֵאשׁ נִהְגוּ לְהִדָּר לְהַרְגִיל אֶת הַתִּינוּק בְּעִנְיַן נְשִׂיאוֹת טְלִית קָטָן וּבְרִכּוֹת הַשַּׁחַר וּבְרִכַּת הַמְּזוֹן וּקְרִיאת שְׁמַע שְׁעַל הַמָּטָה.

ה'תש"ג

ה אייר, כ לעומר

יום שני

יום
שישי

שיעורים. חומש: אמור, שני עם פירש"י.
תהלים: כט-לד.
תניא: והנה זהו . . . סה המלך.

רבינו הזקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעש"ט: עס קומט אראפ א נשמה אויף דער וועלט און לעבט אפ זיבעציג אכציג יאהר, צוליב טאן א אידען א טובה בגשמיות ובפרט אין רוחניות.

רבינו הנקן קבל מר' מרדכי הצדיק ששמע מהבעל-שם-טוב:
יִרְדֵּת נְשָׁמָה לְעוֹלָם וְחַיָּה שְׁבַע־עִשְׂרֵים שָׁמוֹנִים שָׁנָה, כְּדִי לַעֲשׂוֹת לַיהוּדֵי טוֹבָה בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְפִרְטָן בְּרוּחָנִיּוֹת.

ה'תש"ג

ו אייר, כא לעומר

יום שלישי

שבת
קודש

שיעורים. חומש: אמור, שלישי עם פירש"י.
תהלים: לה-לח.
תניא: והנה ככל . . . 130 באריכות.

אמרז"ל: אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה, ופירשו הוד כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים, אזא דבר תורה וואס מאכט איהם – דעם הערער – פאר א מהלך . ענין ההילוך הוא לעלות מדרגא לדרגא בעילוי אחר עילוי, מעלת הנשמות על מעלות המלאכים, דעלי' זו היא ביותר על ידי עבודה בפועל טוב, טאן א טובה א אידען בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָה: "אֵל יִפְטָר אָדָם מִחֻבְרוֹ אֶלָּא מִתּוֹךְ דְּבַר הַלְכָה", וּפְרָשׁוּ הוֹד כְּבוֹד קִדְשַׁת אֲבוֹתֵינוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים, דְּבַר תּוֹרָה כְּזֶה, שְׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ – אֶת הַמְּאֻזִּין – לְמַהֲלָךְ. עֲנִין הַהֲלוֹךְ הוּא לַעֲלוֹת מִדְּרָגָא לְדְרָגָא בְּעִלּוּי אַחַר עִלּוּי, מְעַלֵּת הַנְּשָׁמוֹת עַל מְעֻלוֹת הַמַּלְאָכִים, דְּעִלְיָה זֶה הֵיא בְּיוֹתֵר עַל יְדֵי עֲבוּדָה בְּפִעֻל טוֹב, לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לַיהוּדֵי בְּגִשְׁמִיּוֹת בְּכֻלָּל וּבְרוּחָנִיּוֹת בְּפִרְטָן.

המשך מעמוד ג

ולכן לא רק שאינו מקבל את דברי היצר הרע. אלא עוד זאת, הוא בורח ממנו, ואינו רוצה כלל לשמוע את דבריו.

והוראה נוספת – בהמשך להנ"ל – מסוף השיעור: יתירה מזו, מכיון ש"כל ישראל ערביין זה בזה"⁶, אי אפשר שיסתפק בהנהגתו שהיא כדבעי, אלא עליו להיות ערב ואחראי לעוד יהודים, שגם הם יתנהגו כדבעי. כפי שזה מתבטא בסוף השיעור היומי "הודו להוי", כי טוב כי לעולם חסדו": שפונה בלשון רבים לכלל ישראל – "הודו" ושבתו על גילוי חסדו לכאו"א מישראל – "כי טוב כי לעולם חסדו"⁷.

(6) שבועות לט, א. וראה סה"ש ה'תש"א ע' 144.
(7) משיחת כ"ד אלול – לילדי צבאות ה' ה'תשמ"ה.

שיעור התרומה הניתנת לכהן יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ה

יחול על ההפרשה הנוספת שם תרומה כי כל הכרי חולין הוא, והרי זה 'מעוות לא יוכל לתקון' כי שוב לא יוכל לקיים מצוות נתינה.

וה'משנה למלך' (הל' מתני' פ"ו ה"ז) הקשה על זה מהנאמר בתוספתא (פאה פ"ד ה"ב) שרק במעשר עני אין פוחתין "מחצי קב חיטין או קב שעורין", לפי שנאמר בו 'ושבעו', אבל מתנות כהונה ולויה שלא נאמר בהם 'ושבעו' - "נותן כל שהוא ואינו חושש" ומדוע מצריכים 'כדי נתינה'?

ועוד קשה: המשנה (פאה פ"א ה"א) מונה 'דברים שאין להם שיעור', והקשו בירושלמי (שם) מדוע לא נמנית תרומה בין הדברים, והלא 'תרומה גדולה אין לה שיעור מן התורה'? ואם נאמר שצריך להפריש 'כדי נתינה' הרי יש לה שיעור!

ואמנם ה'תוספות' (פסחים לב, ב, ד"ה ואין) סוברים שמן התורה גם נתינת התרומה יכולה להיות בחיטה אחת, כי רק במקום שהצריכה התורה תשלומי ממון, צריך להיות 'כדי נתינה'. אבל שאר הנתינות, אין צורך שתהיה בהן שוויות ממונית.

הלכות תרומות פרק ג, הלכה א: תְּרוּמָה גְדוּלָה – אִין לָהּ שְׁעוּר מִן הַתּוֹרָה; שְׁנַאמְרִי: רֵאשִׁית דְּנֶגְדָּךְ – כָּל שְׁהוּא. אִפְלוּ חֲפָה אַחַת פּוֹמְרַת חֲכָרִי.

כתב ה'יראים' (מצוה קמז): תרומה זו נקראת 'גדולה', כי היא ראשונה וחשובה. ועוד טעם שנקראת 'גדולה', מאחר שהיא יכולה לגדול בכמות שהרי אין לה שיעור.

והנה, לדעת תוספות ר"ד (קדושין נח, ב, וכן הביא המקנה שם בשם הריטב"א) 'חיטה אחת פוטרת הכרי' רק לענין מצוות הפרשת תרומה, שאם הפריש אפילו חיטה אחת ניתקן הכרי ויצא מידי טבל, אבל לענין נתינת התרומה לכהן לא די בחיטה אחת אלא צריך לתת לכהן 'דבר חשוב', כמו ששנינו (חולין קלה, א) לענין ראשית הגז, שמהפסוק 'תתן לו' (דברים יח, ד) למדים 'שיהא בו כדי מתנה' (וראה הל' בכורים פ"ו הט"ז, מה השיעור). וה'נודע ביהודה' (תנינא ס"י רא) הוסיף על זה (כהגהה מכן המחבר):

כוונת הדברים שכבר בהפרשת התרומה צריך שיהא בה 'כדי נתינה' כי אם יפריש רק חיטה אחת, הרי בכך כבר הותר כל הכרי, ואם יוסיף ויפריש עוד, עד 'כדי נתינה', לא

ברכה על תרומה, ללא תרומה יום שני א' אייר ה'תשע"ה

כהן, תרו"מ לט, סו"ס"א). והטעם, כי בשעת ההפרשה עשה את הברכה כדין, שהרי אז אכן התכוון להפריש, אלא שאחר-כך התחרט ונשאל על כך (נפש חיה שם).

ויש שהביאו ראייה לכך מדברי הריטב"א (חולין קו, ב), שהנוטל ידיו לאכילה ובירך 'על נטילת ידים' ואחר כך נמלך מלאכול, אינו חייב לאכול כדי שלא תהא ברכתו לבטלה, כי בשעה שבירך היתה דעתו לאכול והיה מוטל עליו ליטול את ידיו ובירך כדין, וכאשר חזר בו ואינו רוצה לאכול אין ברכתו הופכת לברכה לבטלה (מנחת פתים יו"ד סו"ס שג).

וה'חתם סופר' (שו"ת יו"ד שכ) מוסיף ומבאר: בשעת ההפרשה בירך 'להפריש תרומה' וכך אכן עשה, וכאשר נשאל לאחר מכן אין זה ביטול מצות התרומה, שהרי כך היא המצוה מלכתחילה שיפריש ועדיין תישאר בידו האפשרות להישאל, וממילא אין בשאלה ביטול מצות התרומה ואין הברכה הופכת לברכה לבטלה.

הלכות תרומות פרק ד, הלכה יז: וְכֵן הַמְּפָרִישׁ תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת וְנָחַם עֲלֵיהֶן – הָרִי זֶה נִשְׁאָל לְחֶכֶם וּמַתִּיר לוֹ, בְּרִיךְ שְׁמִיתִירִין לוֹ שְׂאָר נְדָרִים, וְתַחֲזוּר חֲלִין כְּמוֹ שְׁהִיתָה.

יש סוברים כי הנשאל על הפרשת תרומות ומעשרות גורם בכך שהברכה שבירך על ההפרשה נחשבת לברכה לבטלה, שהרי כעת מתברר למפרע שההפרשה לא חלה והפירות נשארו חולין (ספר יהושע, פסקים וכתבים ס"י תקיח, וראה עוד 'כל נדרי' ע' תקסא).

ויש שכתב שהרצפה להישאל על התרומה מבלי לגרום ברכה לבטלה, ישאל רק על חלק מהתרומה ולא על כולה, וכך הברכה אינה לבטלה שהרי היא חלה על חלק התרומה הנשאר (נפש חיה יו"ד צא בשם אבני נזר).

אך לדעת כמה פוסקים אין בכך כלל חשש ברכה לבטלה, וכן נראה מלשון הרמב"ם 'הרי זה נשאל עליהן לחכם ומתיר לו', ומשמע שיותר לעשות כן לכתחילה (משפט

מתי הולכים בממון אחר הרוב? יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ה

הרוב (ב"ק מו, א). אך הגר"י עטלינגר (שו"ת בנין ציון סי' ק"ד) סובר שבמקרה כזה כן הולכים אחר הרוב, ויש לחייב בכור זה בפדיון מכמה טעמים:

א. מדברי התוס' (פנהדרין ג, ב, ד"ה דיני) משמע שכרוב גמור גם לפי שמואל הולכים אחר הרוב אף בממון, והישראלים לעומת הכהנים והלוויים הם רוב גמור. ב. אין הולכים בממון אחר הרוב רק כאשר דנים בממון

הלכות בכורים פרק יא, הלכה יט: מִי שְׁהוּא סֶפֶק אִם תֵּיב בְּפִדְיוֹן אוֹ לֹא – הָרִי זֶה פְּטוּר, שְׁחֵמוּצִיא מִחֲבֵרָו עֲלָיו הָרֵאשִׁי.

כתב בשו"ת 'צמח צדק' (להרמ"מ קרוכמל, סי' קכ"ה): אשה שספק אם היא בת כהן או בת לוי ונולד לה בן בכור, כיון שספק אם היא ישראלית אין בנה חייב בפדיון. ואף שאין זה ספק שקול, שהרי רוב העולם הם ישראלים ולא כהנים או לוויים, הרי הלכה כשמואל שאין הולכים בממון אחר

קב הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ

ג. בפדיון הבן חידשה תורה שהולכים אחר הרוב: נאמר "ופדויו מבן חודש תפדה". ולכאורה, הרי עד שנים עשר חודש יש לחשוש שמה הוא 'טריפה', ובכור טריפה פטור מפדיון (לעיל הל' יז)? אלא בהכרח לומר שבפדיון הבן גזירת הכתוב היא שהולכים אחר הרוב.

בלבד, אבל במקרה שיש בו גם איסור והרוב הוחזק לגביו, הולכים אחר הרוב גם בממון. וכאן כיון שהוחזק הרוב, והרי הוא בחזקת ישראל לענין היתר נישואין לנשים האסורות לכהן, מועיל הרוב גם לממון וחייב בפדיון.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ה

חלל שאכל תרומה

וה'שער המלך' (הל' ביאת מקדש פ"ו ה"י) הקשה על כך: חלל פטור מחומש, כאמור, מפני שאכילת תרומה נקראת עבודה, וחלל שעבד עבודתו כשירה. ולדעת הרמב"ם, חלל שעבד במקדש עבודתו אף לאחר שנודע: "כהן שעבד ונבדק ונמצא חלל עבודתו כשירה לשעבר, ואינו עובד להבא. ואם עבד לא חילל שנאמר ב"ר ה' חילו..." (הל' ביאת מקדש שם). ואם כן, הוא הדין בחלל שאכל תרומה – הנקראת עבודה – שלדעת הרמב"ם פטור מחומש אף לאחז שנודע!

אך ב'מרכבת המשנה' (כאן ובהל' ביאת מקדש שם) כתב שהאוכל תרומה לאחר שנודע, אכן חייב כי התורה קראה לתרומה עבודה לענין שהתורה החשיבה את אכילת התרומה, והרי זה כטועה בדבר מצווה שפטור, אבל מכאן ולהבא חייב. ומה שעבודתו במקדש כשירה גם לאחר שנודע – הרי זו גזירת הכתוב מן הפסוק "ברך ה' חילו" שגם מכאן ולהבא עבודתו כשירה.

הלכות תרומות פרק י, הלכה יב: וכן כהן שחנה אוכל ונודע לו שהוא בן נרושה או בן חלוצה – הרי אלו משלמין הקרן בלבד.

ומה טעם אינו משלם את החומש?

מבאר ה'כסף משנה' (ע"פ הגמרא פסחים עב, ב):

"חומש.. תלה רחמנא בזר גמור", ואילו כהן חלל אינו זר גמור, כי "אכילת תרומה איקרי עבודה, ורחמנא אכשרה בדיעבד קודם שנודע". כלומר, כהן שעבד במקדש ונודע שהוא חלל עבודתו כשירה, שנאמר "ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה" ודרשו - "אפילו חולין שבו – חללים שבשבט לוי – תרצה" (קידושין טו, ב, רש"י ד"ה). וכן בנוגע לאכילת תרומה – שנקראת 'עבודה' – שהחלל פטור משלם חומש. ואם אכל תרומה לאחר שנודע שהוא חלל, מלשון ה'כסף משנה' "רחמנא אכשרה בדיעבד קודם שנודע" משמע כי לאחר שנודע שהוא חלל, נחשב לזר גמור וחייב לשלם גם את החומש.

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ה

בין תרומה למאכלות אסורות

שבלעה איסור. ובעת הרמב"ם יש לבאר שאיסור תרומה חל רק על דבר חשוב הראוי לאכילה, ומאחר ותרומה הבלועה בקדירה אין לה חשיבות, ממילא אינה אסורה ודי בשטיפה כדי להתיר לבשל בה חולין. וכן מצאנו שכהן שסך בשמן של תרומה מותר לישראל לסוך אחר כך בשמן זה (לעיל פ"א ה"ח), משום שעל ידי סיכתו של הכהן שוב אין לשמן חשיבות ופקעה קדושתו. וכל זה בתרומה, אך בשאר מאכלות אסורות אין האיסור תלוי בחשיבות, וגם אם הדבר אינו עומד לאכילה לא פקע האיסור, ולכן לגבי שאר איסורים גם העצמות והעור בכלל האיסור, ורק בתרומה אין הפסולת מצטרפת עמה, מאחר ואינה עומדת לאכילה (שעורי הגר"א וסרמן חולין, ע' קסג).

הלכות תרומות פרק יג, הלכה ז: אין פסולת של תרומה מצטרפת עמה לאיסור חולין.

מדברי הרמב"ם מבואר שפסולת של תרומה אינה אסורה ולכן אינה מצטרפת עם התרומה. ולכאורה, דבריו כאן סותרים לדבריו לגבי מאכלות אסורות, שם פסק (הל' מאכלות אסורות פ"ד, ה"ח): 'האוכל מנבלה וטרפה... מן העור ומן העצמות... אע"פ שהוא אסור הרי זה פטור מפני שאין אלו ראויין לאכילה', הרי שאף העצמות שאינן ראויות לאכילה הן בכלל האיסור!

ונראה שלדעת הרמב"ם יש חילוק בין איסור תרומה לשאר מאכלות אסורות, כי הנה להלן (פט"ו ה"ט) כתב שקדירה שבשיל בה תרומה ושטף אותה במים מותר לבשל בה חולין ואין חוששים לתרומה הבלועה בה. והראב"ד השיג עליו וכתב שהקדירה צריכה הגעלה כדין קדירה

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ה

קביעות למעשר בתבואת דגן

פני הבית, כדלקמן פ"ד ה"א). אבל דגן תירוש ויצהר שנאמר בהם 'ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן וכמליאה מן היקב', תלה הכתוב תרומתם בגורן וחייבים במעשר מיד, אפילו התכוין להולכים לבית (כס"מ). אך לדעת הרמב"ם גם באלו אם כוונתו להוליכן לבית עדיין לא נקבעו למעשר, ומותר לאכול מהם עראי.

הלכות מעשר פרק ג, הלכה ב: במה דברים אמורים? בגומר פרוטיו למכרן בשוק; אבל אם היתה פונתו להוליכן פנית – הרי זה מותר לאכול מהן עראי אחר שנגמרה מלאכתן עד שיקבעו למעשר.

והראב"ד השיג שרק פירות שאין גמר מלאכתן תלויה בגורן לא נקבעו למעשר כשמוליכן לבית (ונקבעים רק כשיראו את

הלכה יומית לעיון ברמב"ם – בנוסף לשיעורים היומיים ג"פ ליום, פ"א ליום, וסהמ"צ קג

בגמרא אמר רבי אושעיא "מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה" לתוך הבית, ו"אחר כך דש וממרח", וכך אינו בא לידי חיוב טבל, כי "בראיית פני הבית לא נגמרה מלאכתן לחול עליהן שם טבל, וכשגמר מלאכתן כבר בתוך הבית הוא" (פסחים ט, א וברש"י). נמצא שלדעת רבי אושעיא גם תבואת גורן צריכה לראות את פני הבית כדי שתקבע למעשר, ובאם לאו (כשהכניסה במוץ) פטורה ממעשר, כלשון הראשון בסוגיא. ואכן על הלשון השני כתב רש"י בסוגיא שם (ד"ה אבל): "רבי אושעיא... לית ליה האי תירוץ, אלא אפילו בחיטין ושעורין נמי אמרה רבי ינאי" וכיון שהרמב"ם הביא להלכה את דברי רבי אושעיא [לקמן ה"ן], מובן שלדעתו אין הלכה כלשון שני.

ויש לומר שמחלוקת הרמב"ם והראב"ד תלויה בשני הלשונות בגמרא (ראה אנצ"ת ערך טבל, עמ' תקצה"ו): בדברי רבי ינאי ש"אין הטבל מתחייב במעשר עד שיראה פני הבית" יש בגמרא (ב"מ פח, ב) שני לשונות: ללשון ראשון, הדבר אמור גם בתבואה שגמר מלאכתה במירוה, וללשון שני מדובר רק בפירות העומדים לאכילה "דלאו בני גורן נינהו", אבל "חיטים ושעורים גורן בהדיא כתיב בהו", והוא הדין בזיתים וענבים שדעתו לדרכן ולעשות מהם תירוש ויצהר שגם הם בני גורן – הגורן קובעם למעשרות, גם בלי שיראו את פני הבית (תוס' ד"ה כי קאמר שם). והרמב"ם סבור שהלכה כלשון ראשון, והראב"ד כלשון שני. ובדעת הרמב"ם יש לבאר (מל"מ כאן; ש"ך יו"ד סי' שלא ספ"ג,

בנדרות הכסף):

שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ה הכל הולך אחר ההתחלה?

הלכות מעשר פרק ד, הלכה יז: הָיָה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל בְּנֵהָ, וְנִכְנַס מִן הַנֶּהֱגָה לְחֶצֶר, אָף עַל פִּי שִׁנְיָא מִן הַחֶצֶר – לֹא יִגְמַר עַד שִׁיעֶשֶׂר. ב'שלחן ערוך' (א"ח"ח פט, ג) נפסק שמשעה שהגיע זמן התפילה אסור לאכול קודם שיתפלל. ואם התחיל לאכול קודם זמן התפילה (עלות השחר), נחלקו הדעות האם מותר לו לסיים לאכול או שחייב להפסיק (שם ס"ה). והנה, בהלכה זו נפסק שהמתחיל לאכול בגינה, בה מותרת אכילת עראי ללא מעשר ותוך כדי אכילה נכנס לחצר, אסור לו לגמור לאכול עד שיעשר, כי משעה שנכנס הפרי לחצר התחייב במעשר ונאסר באכילה. ולכאורה מכאן ניתן ללמוד שאפילו אם ההתחלה היתה בהיתר, מאחר וכעת חל עליו איסור, עליו להפסיק מיד, לא כדעות הסוברים לגבי תפילה שאם התחיל בהיתר אינו צריך להפסיק. אך ניתן גם לחלק בין הנושאים: איסור אכילה קודם

התפילה הוא מדרבנן, ולכן מקילים בו ואם התחיל בהיתר אינו חייב להפסיק, אך איסור אכילת טבל הוא מן התורה ולכן אין להקל בו (עמק הלכה ב, סי' מה. וראה ברכי יוסף א"ח"ח ע"א, א). אך התוספות (ב"ה פח, א ד"ה עד) כתבו שגם בדין זה מדובר באיסור דרבנן, כי ההלכה אמורה בחצר שאינה משומרת, שמן התורה אינה קובעת למעשר, ולפי זה לכאורה מוכח שאפילו באיסור דרבנן אין להקל כאשר התחיל בהיתר והוא - הדין באכילה קודם התפילה. ועדיין יש לחלק ולדחות את הראיה: איסור אכילה קודם התפילה הוא איסור על האדם ולא על המאכל, שהרי המאכל מותר באכילה אלא שלאדם אסור לאכול כעת, ובנידון כזה כאשר התחיל בהיתר אין מתחדש עליו איסור. אך איסור אכילת טבל הוא על החפץ, היינו המאכל עצמו, וכיון שהחפץ נהפך להיות איסור, הרי העובדה שתחילת האכילה היתה כשהיה מותר לא יכולה להיות סיבה להתיר את אכילתו כעת לאחר שנאסר (עמק הלכה שם).

המשך ביאור למסכת כתובות ליום רביעי עמ' א

19 כק"ן, כיון שהם עתידים לבלות לגמרי, ודינם כ'ק"ן' השייכת
20 לאשה, והרי זה כמעט של נכסי מלוג שאין להם פירות, וקונים
21 בהם קרקע והבעל אוכל את פירותיה.
22 מסיימת הגמרא ומבארת את דעת האומרים שדברים אלו הם ק"ן:
23 בְּלֵיל דְּמִילְתָּא – כללו של דבר, נָעוּ מְחִילָף – דבר שאחר
24 שמסיימים לאכול את פירותיו, באים פירות אחרים תחתם, כגון
25 אילן וכדומה, דינו כ'פירא', והבעל זוכה בו. אִין נָעוּ מְחִילָף – דבר
26 שאחר שהוא כלה אין פירות אחרים באים תחתיו, כגון אילנות
27 אלו שנכרתים לגמרי או דגים שניצודים לגמרי, דינו כ'פירא',
28 שהכל שייך לאשה, ולכן מוכרים אותו וקונים בדמיו קרקע והבעל
29 אוכל פירות.

* * *

30 הגמרא דנה בשאלה אלו פירות מנכסי מלוג שייכים לבעל ואלו
31 לאשה: אָמַר רַבִּי זִירָא, אָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא, אָמַר רַבִּי יִנְאִי, וְאָמַר לָהּ
32 ו-ויש אומרים שלא אמר זאת רבי זירא אלא אָמַר רַבִּי אָבָא, אָמַר
33 רַבִּי אוֹשְׁעִיא, אָמַר רַבִּי יִנְאִי, הַגּוֹנֵב
34

1 רוצה לקנות פְּתִי – בתים כדי להשכיר, שבשני הדברים יש ריח
2 ממון, הדין הוא שקונים אָרְעָא, כיון ששכרה מרובה והיא
3 מתקיימת יותר, שאינה מתכלה כמו בתים. וכן אם אחד מהם רוצה
4 לקנות פְּתִי להשכיר, והאחר רוצה לקנות דִּיקְלָי – דקלים, קונים
5 פְּתִי, לפי ששכרם מרובה מהדקלים, העשויים להתייבש. אחד
6 מהם רוצה לקנות דִּיקְלָי, והאחר רוצה אֵילָנִי – אילנות אחרים,
7 קונים דִּיקְלָי, לפי שפירותיהם מרובים משל שאר אילנות. רצה
8 האחד לקנות אֵילָנִי, והאחר רוצה גּוֹפְּנִי – גפנים, קונים אֵילָנִי, לפי
9 שהגפנים ממחרים להזקין.
10 הגמרא דנה עתה על דברים מסיימים שברשות האשה, האם
11 הבעל אוכל את פירותיהם: אם נפלו לה בירושה אָבָא וְדָרְתָא –
12 יער של אילנות עוזרדין, שאין להם פרי חשוב, אלא קובצים את
13 העצים עצמם לקורות או להסקה, וכן אם ירשה פִּירָא דְּכַוּוּרִי –
14 חפירה של דגים, והנידון הוא האם עצי היער או דגים אלו
15 נחשבים כפירות של נכסי מלוג ושייכים לבעל או לא, אָמַר לָהּ,
16 פִּירָא – יש אומרים שהעצים והדגים נחשבים כפירות והבעל זוכה
17 בהם, כיון שהקרקע של היער והחפירה של הדגים נחשבים כ'ק"ן'
18 של האשה. וְאָמַר לָהּ, קָרְנָא – ויש אומרים שהאילנות והדגים הם

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - ל' ניסן-ו' אייר ה'תשע"ה

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ה

הלכות תרומות

21 שֶׁכֶּפֶשֶׁן מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל¹³ או נביא¹⁴ מדעת רב יִשְׂרָאֵל¹⁵.
22 וְהוּוּ הַנִּקְרָא כְבוּשׁ רַבִּים. אֲכָל יְחִיד מִיִּשְׂרָאֵל או מִשְׁפָּחָה
23 או שֶׁבֶט שֶׁהִלְכוּ וְכָבְשׁוּ לְעֶצְמָן¹⁶ מְקוּם, אֶפְלוּ מִן הָאָרֶץ
24 שֶׁנִּתְּנָה לְאַבְרָהָם - אִינוּ נִקְרָא אָרֶץ יִשְׂרָאֵל כְּדֵי שִׁינְהִיגוּ
25 בּוּ כָל הַמְצוֹת. וּמִפְּנֵי זֶה חֵלֶק הַהוֹשֵׁעַ וּבֵית דִּינֵי כָל אָרֶץ
26 יִשְׂרָאֵל לְשִׁבְטִים אֶף עַל פִּי שְׂלֵא נִכְבְּשָׁה, כְּדֵי שְׂלֵא יִהְיֶה
27 כְבוּשׁ יְחִיד¹⁷ כְּשִׁיעֲלָה כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט וְיִכְבַּשׁ חֵלְקוֹ.
28 ג. הָאֲרָצוֹת שֶׁכָּבַשׁ דָּוִד חֲזוּן לְאָרֶץ פְּנֵעוּ, כְּגוֹן אֲרָם
29 נְהָרִים וְאֲרָם צוֹבָה וְאַחֲלָב¹⁸ וְכִיּוֹצָא בְּהֵן, אֶף עַל פִּי
30 שְׁמֵלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא וְעַל פִּי בֵית דִּין הַגְּדוּל הוּא עוֹשֶׂה¹⁹
31 - אִינֵן כְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָר וְלֹא כְּחוּצָה לְאָרֶץ לְכָל
32 דְּבָר, כְּגוֹן בְּבַל וּמִצְרַיִם; אֲלֵא יֵצְאוּ מִכָּל חוּצָה לְאָרֶץ,
33 וְלִהְיוֹתָן כְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לֹא הִגִּיעוּ. וּמִפְּנֵי מָה יָרְדוּ
34 מִמִּצְרַיִם אָרֶץ יִשְׂרָאֵל? מִפְּנֵי שֶׁכָּבַשׁ אוֹתָם קִדְם שִׁיכְבַּשׁ
35 כָּל אָרֶץ יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא נִשְׂאָר בָּהּ מִשְׁבְּעָה עֲמָמִים; וְאֵלוּ
36 תַּפְס כָּל אָרֶץ פְּנֵעוּ לְגִבּוּלוֹתֶיהָ וְאַחַר כֵּן כָּבַשׁ אֲרָצוֹת
37 אַחֲרוֹת²⁰ - הֵיךְ כְּבוּשׁוֹ כִּלּוֹ כְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְכָל דְּבָר.
38 וְהָאֲרָצוֹת שֶׁכָּבַשׁ דָּוִד הֵן הַנִּקְרָאִין סוּרְיָא.
39 ד. סוּרְיָא - יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵיא בְּהֵן כְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל²¹, וְיֵשׁ
40 דְּבָרִים שֶׁהֵיא בְּהֵן כְּחוּצָה לְאָרֶץ²². וְהַקְּוָה בָּהּ קֶרֶע -
41 כְּקוֹנָה כְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְעִנְיַן תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת וּשְׁבִיעִית.
42 וְהַפֵּל בְּסוּרְיָא מְדַבְּרֵי סוּפְרִים²³.

1 יֵשׁ בְּכָלֶלן שְׁמוֹנֶה מְצוֹת. שְׁתֵּים מְצוֹת עֲשָׂה, וְשֵׁשׁ
2 מְצוֹת לֹא תַעֲשֶׂה, וְזֶה הוּא פְּרָטֵן: (א) לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה
3 גְּדוּלָּה. (ב) לְהַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר. (ג) שְׂלֵא יִקְדִּים
4 תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת זֶה לְזֶה אֲלֵא יַפְרִישׁ עַל הַסֶּדֶר. (ד)
5 שְׂלֵא יֵאָכֵל זֶר תְּרוּמָה. (ה) שְׂלֵא יֵאָכֵל אֶפְלוּ תוֹשֵׁב כְּהֵן
6 או שְׂכִירוֹ תְּרוּמָה. (ו) שְׂלֵא יֵאָכֵל עֶרֶל תְּרוּמָה. (ז) שְׂלֵא
7 יֵאָכֵל כְּהֵן טָמֵא תְּרוּמָה. (ח) שְׂלֵא תֵאָכֵל חֵלְלָה תְּרוּמָה
8 וְלֹא מוֹרָם מִן הַקְּדוּשִׁים.²
9 וּבְאוּר מְצוֹת אֵלוּ בְּפָרְקִים אֵלוּ:

פָּרֶק רֵאשׁוֹן

12 א. הַתְּרוּמוֹת וְהַמַּעֲשָׂרוֹת אֵינֵן נוֹהֲגִין מִן הַתּוֹרָה אֲלֵא
13 כְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל⁴, בֵּין בְּפָנֵי הַבַּיִת בֵּין שְׂלֵא בְּפָנֵי הַבַּיִת⁵.
14 וְנִבְיָאִים הִתְקִינוּ⁶, שִׁיְהוּ נוֹהֲגוֹת אֶפְלוּ כְּאָרֶץ שְׁנַעֲרָ, מִפְּנֵי
15 שֶׁהֵיא סְמוּכָה לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל⁸ וְרַב יִשְׂרָאֵל הוֹלִיכִין וְשִׁבִין
16 שָׁם. וְהַחֲכָמִים הִרְאוּשׁוֹנִים⁹ הַתְּקִינוּ, שִׁיְהִי נוֹהֲגוֹת אֶף
17 כְּאָרֶץ מִצְרַיִם וְכְּאָרֶץ עֲמוֹן וּמוֹאָב¹⁰, מִפְּנֵי שֶׁהֵם סְבִיבוֹת
18 לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל¹¹.
19 ב. אָרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵיא מְקוּם כָּל מְצוֹת¹²

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1 יבאר התרומות והמעשרות היכן נוהגים. אי זו היא ארץ ישראל וסוריא וחוצה לארץ. גוי שקנה קרקע בארץ ישראל, ופירות הגוי שגדלו בקרקע שקנה מארץ ישראל. הקונה שדה בסוריא או הקונה קרקע מן הגוי בסוריא. ישראל שהיה לו קרקע והוריד לה אריס ושלח לו פירות. ישראל וגוי שלקחו שדה בשותפות. ופירות ארץ ישראל שיצאו לחוצה לארץ, או איפכא. ודין אילן שנטעה לארץ ועומד בחוצה לארץ, או איפכא. תרומות ומעשרות בזמן הזה אם הם מן התורה. (2) ובכלל ההפרשה גם הנתינה. (3) היינו חזה ושוק של קדשים קלים. (4) ש"כל מצוה שהיא תלויה בארץ (היינו חובת קרקע), אינה נוהגת אלא בארץ". (5) ודווקא בזמן שכל ישראל שם. (6) ידים פרק ד משנה ג: "בבל מעשה נביאים". (7) בבל. (8) [אף על פי שרחוקה היא יותר ממצרים ועמון ומואב ולפיכך תקנו בה מעשר שני בשביעית - סמוכה היא לארץ ישראל יותר מארצות אחרות]. (9) במשנה שם: "מצרים מעשה זקנים". ואף עמון ומואב מעשה זקנים. ולפי שלא היו רוב ישראל הולכים לשם, לא תקנו בה הנביאים. (10) שלא נכבשו על ידי סיחון ולא נתקדשו מעולם בקדושת ארץ ישראל. (11) כלומר, קרובים לארץ ישראל. (12) כולל גם הארץ שניתנה לאברהם. (13) בספרים אחרים נוסף "או שופט". (14) כמו שמצאנו ששמואל הנביא הוציא את ישראל למלחמה בפלשתים. (15) אבל שלא מדעת רוב ישראל, אינו אלא כיבוש יחיד, ואינו כיבוש, וכדעת רבי יוסי בעבודה זרה כא. (16) שלא מדעת רוב ישראל. (17) [שכיוון שחלקו לכל שבט חלקו כשהלכו לכבוש, הרי זה מדעת רוב ישראל]. (18) [אין זו אחלב שנוכרה בספר שופטים "אשר לא הוריש את יושבי עכו וגו' ואת אחלב", שהיא אינה חוצה לארץ. (19) [שהרי מלחמה זו היא מלחמת הרשות ולמלחמת הרשות אין המלך מוציא אלא על פי בית דין הגדול של שבעים ואחד, אבל במלחמת ארץ ישראל שהיא מלחמת מצוה אין צורך בבית הדין הגדול, ולפיכך לא הזכיר רבינו בהלכה הקודמת אלא רוב ישראל]. (20) על פי בית דין הגדול, אבל שלא על פי בית דין הגדול אינו מתקדש בקדושת ישראל, לא היא אלא ארץ ישראל גופה, שאף היא אינה מתקדשת אלא בכיבוש שהיא מדעת רוב ישראל. ולא כדעת התוספות בגיטין שם שאף אם כבשה יחיד מתקדשת. (21) שאויריה טהור ושהקונה בה בית מן הגוי, מותר לו לומר לגוי לכתוב שטר אפילו בשבת ולעניין תרומות ומעשרות ושביעית. (22) שעפרה טמא, והמביא גט מסוריא כמביא מחוצה לארץ וצריך לומר: בפני נכתב ובפני נחתם. והמוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ. (23) שמן התורה "כיבוש יחיד לאו שמיה כיבוש".

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ראשון ל' ניסן – ספר זרעים – הלכות תרומות קה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ה. כל שֶהֱחִזִיקוּ²⁴ עולי מצרים ונתקדש קדשה ראשונה
 2 - פי' שגלו בטלה קדשתן; שקדשה ראשונה, לפי
 3 שהיתה מפני הכבוש בלבד²⁵, קדשה לשעתה ולא
 4 קדשה לעתיד לבוא. פי' שגלו בגי הגולה²⁶ והחזיקו
 5 במקצת הארץ²⁷, קדשה שניה העומדת לעולם,
 6 לשעתה ולעתיד לבוא²⁸. והניחו אותם המקומות
 7 שהחזיקו בהם עולי מצרים ולא החזיקו בהם עולי ככל
 8 כשהיו²⁹, ולא פטרום מן התרומה והמעשרות³⁰, כדי
 9 שישמכו עליהם עניים בשביעית³¹. ורבנו הקדוש³²
 10 התיר בית שאן מאותם המקומות שלא החזיקו בהם
 11 עולי ככל³³. והוא נמנה על אשקלון³⁴ ופטרה מן
 12 המעשרות³⁵.
- 13 ו. נמצא כל העולם לענין מצות התלויות בארץ נחלקת
 14 לשלש מחלוקות: ארץ ישראל, וסוריא, וחוצה לארץ.
 15 וארץ ישראל נחלקת לשנים: כל שהחזיקו עולי ככל -
 16 חלק אחד; וכל שהחזיקו עולי מצרים בלבד - חלק

- 17 שני. וחוצה לארץ נחלקת לשנים: ארץ מצרים ושנער³⁶
 18 ועמון ומואב - המצות נוהגות בהם מדברי סופרים
 19 ונביאים; ושאר הארצות - אין תרומות ומעשרות
 20 נוהגות בהן.
- 21 ז. אי זו היא ארץ שהחזיקו בה עולי מצרים? מרמז
 22 שהוא במזרח ארץ ישראל עד הים הגדול³⁷; מאשקלון
 23 שהיא לדרום ארץ ישראל עד עכו שהיא בצפון³⁸. הנה
 24 מהלך מעכו לכזיב³⁹: כל הארץ שעל ימינו, שהוא
 25 מזרח הדרך⁴⁰ - הרי היא בחזקת חוצה לארץ⁴¹, וטמאה
 26 משום ארץ העמים⁴², ופטורה מן המעשר ומן
 27 השביעית, עד שינדע לך שאותו המקום מארץ
 28 ישראל⁴³; וכך הארץ שעל שמאלו, שהוא מערב הדרך
 29 - הרי היא בחזקת ארץ ישראל, וטהורה משום ארץ
 30 העמים, וחיבת במעשר ובשביעית, עד שינדע לך
 31 שאותו מקום חוצה לארץ. וכל ששופע ויורד מטורי
 32 אַמְנוֹנִים⁴⁴ ולפנים⁴⁵ - ארץ ישראל⁴⁶; מטורי אַמְנוֹנִים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(24 כלומר, קנו בכיבוש. 25) "וכיוון שנלקחה הארץ מידיהם בטל הכיבוש". (26 בימי עזרא. 27) "הרבה כרכים כבשו עולי מצרים ולא כבשו עולי בבל". (28) בהלכות בית הבחירה שם כתב: "וכיוון שעלה עזרא וקדשה לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה, ולפיכך כל מקום שהחזיקו בה עולי בבל ונתקדש בקדושת עזרא השנייה הוא מקודש היום ואף על פי שנלקחה הארץ ממנו". והכסף משנה שם תמה: "איני יודע מה כח חזקה גדול מכח כיבוש, ולמה לא נאמר בחזקה גם כן משנלקחה הארץ מידינו בטלה חזקה, ותו בראשונה שנתקדשה בכיבוש וכי לא היה שם חזקה"? [אולם הדברים מתבארים על פי ההקדמות שלפנינו: א. הכסף משנה כתב, שמלך גוי קונה קניין הגוף בכיבוש מלחמה, משום "דינא דמלכותא דינא", ב. בשיטה מקובצת כתב, ש"דינא דמלכותא" אינו הקנאה ליחיד, אלא הוא צריך לעשות קניין. הרי שכיבוש אינו אלא קניין כללי, למלכות הכובשת, אבל לא ליחידים שבאותה מלכות. ג. רבינו פוסק להלכה, שאין קניין לגוי להפקיע את ארץ ישראל מקדושתה. מעתה הדברים מבוארים: הקדושה הראשונה הייתה על ידי הכיבוש הכללי, ואף על פי שהיה אחר כך חזקות של כל אחד ואחד לקנות חלקו, כמפורש בקידושין כו. בברייתא של ר' ישמעאל - לא נתכוונו לקדש בהן את הארץ, מאחר שכבר נתקדשה על ידי הכיבוש הכללי, ומכיוון שהכיבוש הזה, הכללי, בטל על ידי הכיבוש, הקניין הכללי של הגויים - בטלה הקדושה, אבל הקדושה השנייה שלא היה בה כיבוש כלל, אלא חזקה ברשיון המלך כורש, ועל ידה נתקדשה הארץ - אף על פי שנכבשה, כיוון שלא בטלו קנייני החזקות של כל אחד ואחד מישראל על ידי הכיבוש הכללי - לא בטלה הקדושה גם אחרי שעשה כל יחיד ויחיד מהגויים קניין פרטי בקרקע שזכה בה, כיוון שהקניין הזה אינו אלא קניין יחיד, כמבואר למעלה, אין קניין לגוי להפקיע את ארץ ישראל מקדושתה]. (29) כלומר, לא כבשו ולא קדשו. (30) כלומר, מעשר עני. (31) ואף על פי ששביעית נוהגת בהם מדרבנן - חייבים בתרומה ובמעשר עני בשביל העניים. (32) הוא רבי - רבי יהודה הנשיא. (33) ופטרה מן מעשרות, כמו אשקלון. והיינו "מפני שלא היו ישראל מצויין שם כל כך והיו מקומות רחוקים מעיקר מקומות הישוב של כיבוש שני". (34) שלא כבשוה עולי בבל. (35) כן מפורש בירושלמי שם, שרבי השתתף בעת שפטרוה מן המעשרות. (36) היא נזכרת בתורה: "ותהי ראשית ממלכתו בבל וארץ ואכד וכלנה בארץ שנער". (37) שהוא הגבול שבמערב, שנאמר: "וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול". (38) [לדעת הרמב"ן נכבשה עכו על ידי עולי מצרים ולמד כן ממה שנאמר "אשר לא הוריש את יושבי עכו וגו' וישב האשרי בקרב הכנעני". ואף על פי שמפורש נאמר: "לא הוריש" - גם בבית שאן נאמר כן "ולא הוריש מנשה את יושבי בית שאן וגו'", ואף על פי כן אמרו בחולין ז. שהיא מארץ ישראל. אבל מדברי רבינו (כאן ולהלן הלכה ט), נראה שלא כבשוה גם עולי מצרים, וכפשוט הפסוק הנ"ל, ורק בית שאן שנאמר בה (שם) "וישם את הכנעני למס" - זהו כיבושה, אבל בעכו שלא נאמר כן, אין זה כיבוש. וכמו כן לא נכבש על ידי עולי מצרים כל השטח שמעכו ואילך לצפון מזרח (כדלהלן), שהמהלך מעכו לכזיב - כל הארץ שהמזרח בה היא חוצה לארץ]. ולצד מערב עד טורי אמנום כבשו עולי מצרים, ואילו עולי בבל לא כבשו משטח זה אלא עד כזיב בלבד]. (39) היא אכזיב שזכרה בשופטים שם, והיא צפונה מעכו. (40) שכיוון שהולך מעכו לכזיב צפונה, לעולם ימינו הוי למזרח הדרך. (41) שלא כבשוה גם עולי מצרים. (42) היא תקנת יוסי בן יעזר ויוסי בן יוחנן איש ירושלים. (43) שכבשוה גם עולי בבל. (44) הוא הר הזכור בספר במדבר בגבולה הצפוני של ארץ ישראל ותרגם יונתן שם: "טורוס אומנים". (45) לדרום. (46) פרט למקומות שבצפון מזרח לעכו, שהם חוצה לארץ].

- 1 וְלַחֲוִיץ⁴⁷ - חוּצָה לְאַרְץ. וְהַנְּסִים שְׂבִימִים⁴⁸ - רֹאֵין אוֹתָן
- 2 כְּאִלוֹ חוּט מְתוּחַ עֲלֵיהֶם מְטוּרֵי אֲמָנוּם וְעַד נַחַל
- 3 מְצָרִים⁴⁹, מִן הַחוּט וְלִפְנֵים⁵⁰ - אֲרָץ יִשְׂרָאֵל, מִן הַחוּט
- 4 וְלַחֲוִיץ⁵¹ - חוּצָה לְאַרְץ. וְזוֹ הִיא צוֹרֶתָה:
- 5 ח. מֵהֵכָן הִחְזִיקוּ עוֹלֵי בְּבַל? מִפְּזִיב וְלִפְנֵים⁵² כְּנָגַד
- 6 הַמְזוּרָה⁵³. וּמִפְּזִיב⁵⁴ וְלַחֲוִיץ⁵⁵ עַד אֲמָנָה, וְהִיא אֲמָנוּם,
- 7 וְעַד הַנְּהָר⁵⁶, וְהוּא נַחַל מְצָרִים - לֹא הִחְזִיקוּ בוֹ⁵⁷. וְכִזִּיב
- 8 עֲצָמָה - לֹא הִחְזִיקוּ בָּהּ.
- 9 ט. אֵי זוֹ הִיא סוּרְיָא? מֵאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְלִמְטָה⁵⁸ כְּנָגַד
- 10 אֲרָם נְהָרִים וְאֲרָם צוּבָה, כָּל יַד פְּרַת עַד בְּבַל, כְּגוֹן
- 11 דְּמִשְׁק וְאַחַלְב וְחָרָן וּמִגְבַת וְכִיּוּצָא בְּהֵן עַד שְׁנַעַר. וְצַהַר
- 12 - הָרִי הִיא כְּסוּרְיָא. אָבַל עֵכוֹ - חוּצָה לְאַרְץ⁵⁹,
- 13 פְּאַשְׁקוֹלוֹן⁶⁰, וְהֵם תְּחוּמֵי אֲרָץ יִשְׂרָאֵל.
- 14 י. עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמְזֻלּוֹת שְׁקֵנָה קִרְקַע בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל -
- 15 לֹא הִפְקִיעָה מִן הַמְצוּוֹת⁶¹, אֲלֹא הָרִי הִיא בְּקִדְשֶׁתָּה⁶².
- 16 לְפִיקָה, אִם חֲזוּר יִשְׂרָאֵל וְלִקְחָה מִמֶּנּוּ - אֵינָה כְּכַבוּשׁ
- 17 יַחֲדִיד⁶³, אֲלֹא מִפְּרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשׂוֹת וּמִבִּיא בְּכוֹרִים.
- 18 וְהַפֵּל מִן הַתּוֹרָה, כְּאִלוֹ לֹא נִמְכְּרָה לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים

- 19 וּמְזֻלּוֹת מְעוֹלָם⁶⁴. וְיֵשׁ קִנְיָן לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּסוּרְיָא⁶⁵
- 20 לְהִפְקִיעַ מִן הַמְעֲשָׂוֹת⁶⁶ וּמִן הַשְּׂבִיעִית, כְּמוֹ שִׁיְהַבְּאֵר.
- 21 יא. פְּרוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים שְׁגָדְלוֹ בְּקִרְקַע שְׁקֵנָה בְּאַרְץ
- 22 יִשְׂרָאֵל: אִם נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּם בְּיַד עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמִרְחָן⁶⁷
- 23 הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים - פְּטוּרִין מִפְּלוֹם⁶⁸; שְׁנַאָמֵר: דְּגַנָּךְ - וְלֹא
- 24 דְּגַן עוֹבֵד כּוֹכְבִים⁶⁹. וְאִם לְקַחַן יִשְׂרָאֵל אַחַר שְׁנַתְּלָשׁוּ
- 25 קִדְּם שְׁתַּגְמַר מְלֹאכְתָּן, וּגְמַרְןָ יִשְׂרָאֵל⁷⁰ - תִּכְבִּין בְּכָל מִן
- 26 הַתּוֹרָה. וּמִפְּרִישׁ תְּרוּמָה גְדוֹלָה וְנוֹתְנָה לְכַהֵן, וּתְרוּמַת
- 27 מַעֲשֵׂר וּמוֹכְרָה לְכַהֵן⁷¹, וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן הוּא שְׁלוֹ. מִפְּנֵי
- 28 שֶׁהוּא אוֹמֵר לְלוֹי בְּמַעֲשֵׂר וְלְכַהֵן בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר: אֲנִי
- 29 בְּאֵתִי מִכֶּתֶ אִישׁ שְׂאִין אֲתָם יְכוֹלִין לְטַל מִמֶּנּוּ כְּלוּם.
- 30 וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ לֹא יִתֵּן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לְכַהֵן בְּתְרוּמָה
- 31 גְדוֹלָה⁷²? לְפִי שְׁנַאָמֵר בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר: כִּי תִקְחוּ מֵאֵת
- 32 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַמַּעֲשֵׂר⁷³; טָבַל שְׂאֵתָה לֹקַח מִיִּשְׂרָאֵל
- 33 - אֲתָה מִפְּרִישׁ מִמֶּנּוּ תְרוּמַת מַעֲשֵׂר וְנוֹתְנָה לְכַהֵן, אָבַל
- 34 טָבַל שְׂאֵתָה לֹקַח מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים - אֵין אֲתָה נוֹתֵן
- 35 לְכַהֵן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁהִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ, אֲלֹא מוֹכְרָה לְכַהֵן
- 36 וְלֹקַחַת דְּמִיָּה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(47) היינו לצפון. (48) איי הים שבמערב. (49) והוא תחום ארץ ישראל, כמו שנאמר: "ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים". ומהו נחל מצרים? - יש אומרים שהוא הנילוס, ויש אומרים שהוא "וואדי אל עריש". אבל צריך עיון שהרי למעלה כתב שהגבול הדרומי הוא אשקלון. (50) לצפון. (51) לדרום. (52) היינו לדרום. וכן מפורש בשביעית שם: "כל שהחזיקו עולי בבל מארץ ישראל ועד כויב". (53) [היינו לצד מערב]. (54) כלומר, אבל מכויב. (55) היינו לצפון. (56) בדרום. (57) כלומר, לא החזיקו בו עולי בבל, אלא עולי מצרים. (58) [כלומר, מחוצה לה. וכתב "למטה" לפי שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות]. (59) כן הוא במשנה גיטין שם (שרבינו מפרש לעניין כיבוש עולי מצרים): "ועכו כצפון", הרי שגם עולי מצרים לא כבשוה. (60) במשנה שם: "ואשקלון כדרום". ולדעת רבינו, היינו שלא כבשוה אפילו עולי מצרים, כנ"ל לגבי עכו. אבל כבר העירו התוספות מהפסוק המפורש: "ויילכוד יהודה וגו' ואת אשקלון". ואולי היו שני אשקלון (רדב"ז). אבל מה שכתב רבינו "עכו חוצה לארץ כאשקלון", שמשמע שבאשקלון פשוט לו יותר שהיא חוצה לארץ, צריך עיון מניין לו זה. (61) שאין קניין לגוי בארץ ישראל להפקיעה מידי מעשר. (62) [שם קנה הישראל מפירותיה חייב הוא להפריש מהם תרומות ומעשרות מן התורה]. (63) שאינו כיבוש ואינו חייב שם במעשר מן התורה. (64) [לעניין תרומות ומעשרות אין צורך שיקנה ממנו בחזרה את הקרקע, ואפילו אם לא קנה אלא את הפירות ומרחם, חייב להפריש תרומות ומעשרות מן התורה ואם קנה אותם לפני עונת המעשרות, חייבים גם בנתינה. ומה שכתב רבינו, "חזר ישראל ולקחה ממנו" אינו אלא משום ביכורים, שאף הלוקח פירות מישראל אינו מביא ביכורים, אלא אם קנה גם גוף הקרקע. וכן כתב רבינו "המוכר שדהו לגוי וחזר ולקחה ממנו הרי זה מביא ממנה ביכורים מן התורה". (65) שהכל בה מדברי סופרים. (66) אם קנה הפירות בלבד, ולא קנה הקרקע. (67) הוא גמר מלאכה. (68) [כיוון שנגמרה מלאכתם ברשות הגוי ועל ידי הגוי, אבל אם מירחם הגוי כשהם ביד ישראל הם חייבים במעשר מדבריהם, וכמו כן אם מירחם הישראל כשהם ביד גוי אף הם חייבים]. (69) רוצה לומר: ולא דיגון עובד כוכבים, כמו שאמרו בגיטין מזו. "דגנך ולא דיגון גוי" (כלומר, ולא מירוח גוי) וכתב רבינו בתשובה "בעניין מירוח הגוי יראה לי שמירוח הגוי שגזרו חכמים עליו והוא חייב במעשרות מדבריהם (משום גזירת בעלי כיסין) שיש להם קרקעות הרבה וחסים על רוב מעשרות ויקנהו לגוי וימריחום הגוי ומפקע ליה ממעשר" (הוא דגן ישראל שמכרו ישראל לגוי אחר שבא לעונת המעשרות - חייב - משום בעלי כיסין וכו') אבל דגן הגוי עצמו שמרחו הגוי, מעולם לא נגזרה עליו גזרה, אלא פטור הוא לגמרי כדאמרינן התם וכו' דגנך ולא דגון גוי וכו' וכל אלו הדברים מבוארים הן בתחילת הלכות תרומה מחיבור זה שהוא משנה תורה". (70) [כלומר, דווקא אם נתמרחו כשהם ברשות ישראל, ועל ידו, אז הם חייבים במעשר מן התורה, אבל אם נתמרחו על ידי גוי כשהם ברשות הישראל, אינם חייבים אלא מדבריהם, וכמו כן אם נתמרחו על ידי ישראל כשהם ברשות גוי אינם חייבים במעשר מן התורה אלא מדרבנן. וכן כתב רבינו בתשובה "ואם היה ישראל הוא אשר מרח אותם הטבלים וביד ישראל נגמרו, הוא חייב". (71) לפי שהיא שלו כמו המעשר, אלא שאסורה לו באכילה, ולפיכך מוכרה לכהן. (72) בנתינה, אלא מוכרה. (73) וגומר "והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר". אבל תרומה גדולה, שלא נזכרה באותו פסוק - דינה בנתינה לכהן.

26 בְּסוּרְיָא, בֵּין תְּלוּשִׁין בֵּין מַחְבְּרִים, אֶפְלוּ קֳדָם שְׂבָאו
 27 לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת, אִף עַל פִּי שְׁמֵרְחָן יִשְׂרָאֵל, הוֹאִיל
 28 וְאִינוּ מְקַרְקַע שְׁלוֹ - פְּטוּר.
 29 טז. קָנָה קֶרְקַע מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּסוּרְיָא וּפְרוֹת
 30 מַחְבְּרִין בָּהּ: אִם הִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת בֵּיד הָעוֹבֵד
 31 כּוֹכְבִים - פְּטוּרִין; וְאִם עָדִין לֹא הִגִּיעוּ לְעוֹנַת
 32 הַמַּעֲשָׂרוֹת, הוֹאִיל וְקָנָה אוֹתָם עִם הַקֶּרְקַע - חֵיב לְעָשׂוֹר.
 33 יז. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא אָרִיס לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּסוּרְיָא - פְּרוֹתוֹ
 34 פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת; לְפִי שְׂאֵין לוֹ בְּגוּף הַקֶּרְקַע
 35 כְּלוּם⁸³, וְיֵשׁ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים קִנְיָן בְּסוּרְיָא לְהַפְקִיעַ מִן
 36 הַמַּעֲשָׂרוֹת, כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ. וְכֵן הַחֹזֵר וְהַמְקַבֵּל וְהַשׂוֹכֵר⁸⁴
 37 שְׂדֵה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בְּסוּרְיָא - פְּטוּר מִן הַתְּרוּמוֹת
 38 וּמִן הַמַּעֲשָׂרוֹת.
 39 יח. יִשְׂרָאֵל שֶׁלְקַח בְּסוּרְיָא שְׂדֵה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים עַד
 40 שְׁלֹא הִבִּיֵּאָה שְׁלִישׁ, וְחֹזֵר וּמְקַרְהָ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים מֵאַחַר
 41 שֶׁהִבִּיֵּאָה שְׁלִישׁ, אִם חֹזֵר יִשְׂרָאֵל וּלְקַחְהָ⁸⁵ פַּעַם שְׁנִיָּה -
 42 הֵרִי זֶה חֵיב בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת, שֶׁהֵרִי נִתְחַיְבָה בֵּיד
 43 יִשְׂרָאֵל⁸⁶.
 44 יט. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא לוֹ קֶרְקַע בְּסוּרְיָא וְהוֹרִיד לָהּ אָרִיס,
 45 וְשָׁלַח לוֹ הָאָרִיס פְּרוֹת⁸⁷ - הֵרִי אֵלּוּ פְּטוּרִים; שְׂאֵנִי אוֹמֵר:
 46 מִן הַשּׁוֹק לְקַחַן. וְהוּא שֶׁהִיא אוֹתוֹ הַמִּין מְצוּי בְּשׁוֹק⁸⁸.
 47 כ. שֶׁתְּפוֹת הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים - חֵיבַת בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת.
 48 בִּיצֵד? יִשְׂרָאֵל וְעוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁלְקַחוּ שְׂדֵה בְּשִׁתְּפוּת,
 49 אֶפְלוּ חֵלְקוֹ שְׂדֵה בְּקִמְתָּה⁸⁹, וְאִין צְרִיף לֹמַר אִם חֵלְקוֹ
 50 גְּדִישׁ⁹⁰ - הֵרִי טָבֵל וְחֵלְיִין⁹¹ מְעַרְבִין בְּכָל קֶלַח וְקֶלַח

1 יב. מְכַר הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים הַפְּרוֹת שְׁלוֹ לְיִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהָיָה
 2 מַחְבְּרִין בְּקֶרְקַע: אִם עַד שְׁלֹא בָּא לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת
 3 וְנִגְמְרוּ בֵּיד יִשְׂרָאֵל - חֵיבִין בְּכָל, וְנוֹתֵן הַתְּרוּמוֹת
 4 וְהַמַּעֲשָׂרוֹת לְבָעָלִים⁷⁴; וְאִם מְכָר אַחַר שְׂבָאו לְעוֹנַת
 5 הַמַּעֲשָׂרוֹת - מִפְּרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר, וְנוֹתֵן מִהֵן
 6 לְבָעָלִים לְפִי חֻשְׁבוֹן⁷⁵. בִּיצֵד? לְקַח תְּבוּאָה זְרוּעָה מִן
 7 הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים אַחַר שֶׁהִבִּיֵּאָה שְׁלִישׁ וְנִגְמְרָה בֵּיד
 8 יִשְׂרָאֵל - מִפְּרִישׁ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ, וְנוֹתֵן
 9 שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי הַמַּעֲשֵׂר לְלוֹי וְשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי תְרוּמַת מַעֲשֵׂר
 10 לְכֹהֵן, וּמוֹכֵר לוֹ הַשְּׁלִישׁ.
 11 יג. יִשְׂרָאֵל שֶׁמְכַר פְּרוֹתוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים קֳדָם שְׂבִיבֹאו
 12 לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת וְגִמְרָן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים - פְּטוּרִין מִן
 13 הַתְּרוּמָה וּמִן הַמַּעֲשָׂרוֹת⁷⁶. וְאִם אַחַר שְׂבָאו לְעוֹנַת
 14 הַמַּעֲשָׂרוֹת, אִף עַל פִּי שֶׁגִּמְרָן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים - חֵיב בְּכָל
 15 מַדְבְּרֵיהֶם⁷⁷. וְכֵן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁגִּמְרָה פְּרוֹת יִשְׂרָאֵל,
 16 הוֹאִיל וְדָגוּן בֵּיד עוֹבֵד כּוֹכְבִים - אִין חֵיבִין בְּתְרוּמָה
 17 וּמַעֲשָׂרוֹת אֲלֵא מַדְבְּרֵיהֶן⁷⁸.
 18 יד. מְכַר עוֹבֵד כּוֹכְבִים לְיִשְׂרָאֵל פְּרוֹת מַחְבְּרִין אַחַר
 19 שְׂבָאו לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת, וּמִרְחָן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים⁷⁹
 20 בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל - אִין חֵיבִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת; הוֹאִיל
 21 וּבָאו לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת בְּרִשׁוֹת עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמִרְחָן
 22 הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּרִשׁוֹת יִשְׂרָאֵל.
 23 טו. הַקּוֹנֵה שְׂדֵה בְּסוּרְיָא⁸⁰ - חֵיב בְּתְרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת
 24 מַדְבְּרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁיִּתְחַיֵּב מִן הַתּוֹרָה הַקּוֹנֵה בִירוּשָׁלַיִם,
 25 כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ⁸¹. אֲבָל הַקּוֹנֵה פְּרוֹת מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים⁸²

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

74 התרומה ותרומת מעשר לכהן והמעשר ללוי. ומקור הלכה זו במעשרות פרק ה משנה ה, שהלוקח שדה ירק בסוריא עד שלא בא לעונת המעשרות - חייב, הרי שגם בסוריא שיש בה קניין לגוי להפקיעה מידי מעשרות אם קנה הישראל לפני שהגיע לעונת המעשר - נתחייבו ביד ישראל. והוא הדין לארץ ישראל לעניין חיוב נתינה לכהן. גם זה נלמד מהמשנה הנ"ל בסוריא, שרבי אומר שאם בא לעונת המעשרות חייב לעשר לפי חשבון והוא הדין בארץ ישראל לעניין נתינה לכהן. ותרומה גדולה נותן כולה לכהן. 76 שהם כפירות הגוי שמרחן הגוי, שפטורים מכלום. 77 הרי הם כפירות ישראל, מאחר שהיו בידו בעת עונת המעשרות, ופירות ישראל שנתמרחו ביד גוי חייבים מדרבנן. 78 משום גזירת בעלי כיסין. 79 הרי הם כפירות הגוי (מאחר שהיו בידו בעת עונת המעשרות) שמירחן גוי, שפטורים מכלום. 80 וזרעה הישראל, שאפילו היו בה פירות שלא הגיעו לעונת המעשרות - חייב לעשר. 81 [למעלה הלכה ד, שאף שיש קניין לגוי בסוריא להפקיע מידי מעשרות - כיוון שחזר וקנה ממנו הקרקע, נתחייבה, שאף על פי שקניין זה אינו אלא ככיבוש יחיד, חייב על כל פנים מדרבנן, שהרי כל עיקר חיובה של סוריא מדרבנן היא מטעם כיבוש יחיד. 82 [במעשרות פרק ה משנה ה: "הלוקח שדה ירק בסוריא וכו'" ורבינו שינה וכתב "פירות", וייתכן כי טעמו משום שאמרו בירושלמי וכן פסק רבינו, שאין מפרישין תרומות ומעשרות על הירק בחוצה לארץ ואפילו במקומות שמפרישים בהם מעשרות]. 83 והרי הוא כקונה פירות. 84 ששכירות אינה קניין הגוף. 85 כלומר, לקח הקרקע. 86 כיוון שהקרקע ביד ישראל, וגם עונת המעשרות והמירוח בידו, אבל אם לא חזר ולקח הקרקע ממנו, אין הישראל חייב לעשר, שהרי זה כלוקח פירות מן הגוי קודם שבאו לעונת המעשרות, שפטור אף על פי שמירחם הישראל. 87 בירושלמי שם נוסף: "ואמר הרי אלו מעושרין". 88 ואפילו יש מאותו המין בשדהו, שספק דרבנן לקולא. 89 שיש מקום לומר שהוברר הדבר למפרע שחצייה זה של ישראל וחצייה זה של גוי, אף על פי כן אמרו אין ברירה. 90 שבוזה גם רבן שמעון בן גמליאל מודה שאין ברירה, שהרי נתערבו השיבולים. 91 המדובר כשהגוי מירח, ואם כן של פטור לגמרי, ושל הישראל חייב מדרבנן.

- 1 מחלקו של עובד כוכבים, אף על פי שמרחן העובד
 2 כוכבים. וחיובם מדבריהם⁹², כמו שבארנו.
- 3 **כא.** במה דברים אמורים? בארץ ישראל, שהמעשרות
 4 של תורה, ובשל תורה אין ברה; אבל אם לקחו שדה
 5 בסוּרְיָא, הואיל והמעשרות שם מדבריהם, אפלו חלקו
 6 הגדיש - חלקו של עובד כוכבים פטור מכלום⁹³.
- 7 **כב.** פרות ארץ ישראל שיצאו חוצה לארץ⁹⁴ - פטורין
 8 מן החלה ומן התרומות ומן המעשרות; שנגמר: אשר
 9 אני מביא אתכם שמה - שמה אתם חייבין, בחוצה
 10 לארץ - פטורין. ואם יצאו לסוריא - חייבין מדבריהם⁹⁵.
 11 וכן פרות חוצה לארץ שנגנסו לארץ⁹⁶ - חייבין בחלה;
 12 שנגמר: שמה - שמה אתם חייבין בין בפרות הארץ בין
 13 בפרות חוצה לארץ. ואם נקבעו למעשר⁹⁷ ביד ישראל⁹⁸
 14 אחר שנגנסו לארץ - חייבין במעשרות מדבריהם⁹⁹.
- 15 **כג.** עפר חוצה לארץ שבא בספינה¹⁰⁰ לארץ, בזמן
 16 שהספינה גוששת¹⁰¹ לארץ - הרי הצומח בו חייב
 17 בתרומה ומעשרות ושביעית בצומח בארץ ישראל
 18 עצמה.
- 19 **כד.** אילן שעומד בחוצה לארץ ונופו נוטה לארץ, או
 20 עומד בארץ ונופו נוטה לחוצה לארץ - הכל הולף אחר
 21 העקר¹⁰². הרי מקצת שרשי בארץ ומקצתן חוצה לארץ,

- 22 אפלו הנה צחית סלע מבדיל ביניהן¹⁰³ - הרי טבל
 23 וְחֵלְזִין מְעַרְבִין זֶה בְּזֶה¹⁰⁴.
- 24 **כה.** עציץ נקוב שהנה בו זרע שלא השריש¹⁰⁵, והנה
 25 עקרו בארץ ונופו חוצה לארץ - הולכים אחר הנוף.
 26 **כו.** התרומה בזמן הזה, ואפלו במקום שהחזיקו עולי
 27 בבל, ואפלו בימי עזרא - אינה מן התורה, אלא
 28 מדבריהן¹⁰⁶. שאין לה תרומה של תורה אלא בארץ
 29 ישראל בלבד, ובזמן שכל ישראל שם; שנגמר: כי תבואו
 30 - ביאת פלגם, כשהיו בירשה ראשונה וכמו שהן עתידין
 31 לחזר בירשה שלישית, לא כשהיו בירשה שניה שהיתה
 32 בימי עזרא, שהיתה ביאת מקצתן, ולפיכך לא חייבה אותן
 33 מן התורה. וכן יראה לי, שהוא הדין במעשרות¹⁰⁷, שאין
 34 חייבין בזמן הזה אלא מדבריהם בתרומה¹⁰⁸.

פרק שני

- 35 **א.** כל אכל אדם², הנשמר³, שגדולו מן הארץ⁴ - חייב
 36 בתרומה, ומצות עשה להפריש ממנו⁵ ראשית לפנה.
 37 שנגמר: ראשית דגנך תירשך ויצהרך תתן לו; מה דגן
 38 תירוש ויצהר - מאכל בני אדם וגדולו מן הארץ ויש
 39 לו בעלים, שנגמר דגנך, אף כל פיוצא בקנה⁶ חייב
 40 בתרומות וכן במעשרות⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

92 וקיימא לן בדרבנן יש ברירה - כיוון שעיקר חיוב הפירות בארץ ישראל הוא מן התורה, אין בהם ברירה, כמו בדבר שהוא מן התורה. 93 שבדרבנן יש ברירה, וכאילו הוברר מתחילה שחלק שלקח הגוי לא היה מעולם של ישראל. נולא הזכיר כאן רבינו מי מרח את הפירות. וייתכן כי אם מירחם הגוי, גם חלקו של ישראל פטור, שלא חייבו מירוח הגוי בפירות של ישראל משום גזירת בעלי כסין, אלא בארץ ישראל שחייבת מן התורה. 94 לפני המירוח, ובחלה - לפני הגלגול. אבל אם נתחייבו במעשרות ובחלה בארץ ישראל, שוב לא נפטרו בחוצה לארץ. 95 דמאי פרק ו משנה יא: "המוכר פירות בסוריא ואמר משל ארץ ישראל הן חייב לעשר". 96 במעשרות - לפני המירוח, ובחלה - לפני הגלגול. 97 והוא הדין לחלה. 98 בחוצה לארץ. 99 בין במעשר ובין בחלה. ואם נקבעו בארץ ישראל חייבים בכל מן התורה. 100 של עץ, שאף על פי שאינה נקובה, דינה כנקובה, לפי שהרטיבות עוברת דרך העץ. 101 "דבקה בארץ וגוש - כמו עפר". 102 שאם העיקר בחוצה לארץ אף על פי שנופו נוטה לארץ, פטור הוא מתרומות ומעשרות. ואף על פי שאחר המירוח בארץ, הם חייבים בתרומות ומעשרות מן התורה - לפני המירוח הם פטורים לגמרי ואף אם תרם מהם בעודם בשיבולים, אין תרומתו תרומה כמו בפירות של גוי. ואם העיקר בארץ ישראל, אף על פי שנופו נוטה לחוצה לארץ - דינו כארץ ישראל, ואם הפריש בשיבולים, תרומתו תרומה ומעשרותיו מעשר. אלא שאם מירח בחוצה לארץ, פטור הוא מתרומות ומעשרות. 103 וכל אחד מובדל מחבירו. 104 כרבי שם. שלמעלה האוויר מבלבלם ומערבם, ובדבר שהוא מן התורה אמרו: "אין ברירה" וכן אמרו בשותפות גוי וישראל, שטבל וחולין מעורבין זה בזה. 105 חוץ לנקב בתוך קרקע ארץ ישראל, שאם השריש בוודאי הולכים אחר העיקר. 106 כן הוא בפסחים מד. "הנח לתרומה בזמן הזה דרבנן". 107 שהרי הוקשו התרומות והמעשרות אלו לאלו. 108 וכן כתב רבינו בפירושו לתלמוד מסכת שבת סח. ש"מעשר בזמן הזה חיובו מדרבנן". ומה שכתב רבינו בתחילת הפרק, שהתרומות והמעשרות נוהגות בין בפני הבית בין שלא בפני הבית, היינו לומר שאינם תלויים בבית המקדש, אבל תלויים בביאת כולם. 1 יבאר הדברים שחייבים בתרומה. לקט ושכחה ופאה אם חייבים בתרומה. וכל הפטורים ממנה, ומן המעשר. ודין אם מוציאין תרומה מהארץ לחוצה לארץ או איפכא. 2 ולא מאכל אדם איתא, במעשרות פרק א משנה א, נאמר: "כלל אמרו במעשר כל שהוא אוכל", ובשבת סח. אמרו: "מעשר במאכל אדם איתא, במאכל בהמה ליתא". 3 למעט הפקר. 4 מעשרות שם, למעט כמהין ופטריות, שאינם גדלים (= יונקים) מן הארץ (פירוש המשנה שם, וראה למעלה פ"ב מהלכות מתנות עניים הלכה ב). 5 כלומר: חוץ מאיסור אכילה שיש עליו, כתוצאה מזה שחייב בתרומה, יש בו גם מצות-עשה להפריש. ועיין רש"י גיטין מז: ד"ה מדאורייתא. 6 הרי דעת רבינו, שכל הפירות חייבים בתרומה מדאורייתא (כסף-משנה). וראה להלן פ"א מהלכות מעשר הלכה ט. 7 בירושלמי מעשרות שם, למדו כן ממה שנאמר במעשר (דברים יד, כב): "עשר תעשר את כל תבואת זרעך". וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם, וצריך עיון.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ראשון ל' ניסן – ספר זרעים – הלכות תרומות קט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ב. הפך שינין⁸, אף על פי שאינם מאכל אדם⁹, הואיל
 2 ואוכלין אותן בשני רעבון - חביב בתרומה ומעשרות.
 3 הסיאה והאזוב והקורנית¹⁰ שזרען מתחלה לאדם¹¹ -
 4 חביב במעשר. וכן כל פיוצא בהן¹². זרען למאכל
 5 בהמה, אף על פי שנמלך וחשב עליהן לאדם כשהן
 6 מחברין - פטורין; שמתקשבת חבור¹³ אינה פלוס¹⁴. עלו
 7 מאליהן בחצר: אם היא חצר המשמרת פרוטיה¹⁵ - הרי
 8 אלו חביבין, שסתמן לאדם; ואם אינה משמרת פרוטיה
 9 - פטורין¹⁶.
 10 ג. זרעוני גנה¹⁷ שאינן נאכלים, כגון זרע לפת וזרע צנון
 11 וזרע בצלים וכיוצא בהן¹⁸ - פטורין¹⁹ מן התרומה ומן
 12 המעשרות, מפני שאינן אכל אדם. אבל הקצח²⁰ -
 13 חביב²¹ בתרומה ובמעשרות.
 14 ד. תמרות²² של תלתן ושל חרדל ושל פול הלכן ושל
 15 צלף²³ והקפרסין²⁴ של צלף - פטורין, מפני שאינן
 16 פרי²⁵. במה דברים אמורים²⁶? שזרען לזרע; אבל זרען
 17 לירק - הרי אלו חביבים. וכן האביונות²⁷ של צלף -
 18 חביבים, מפני שהן פרי.
 19 ה. בסבר²⁸ שזרעה לזרע - ירק²⁹ פטור מן התרומה ומן
 20 המעשרות³⁰; וזרעה לירק - מפריש תרומות ומעשרות
 21 מן הירקות ומן הזרע³¹. וכן השבת³² שזרעה לזרע -
- 22 ירק פטור; וזרעה לירק - מתעשרת זרע וירק, ואינה
 23 מתעשרת זרין³³. וזרעה לזרין³⁴ - מפריש תרומה
 24 ומעשרות מן הזרע ומן הירק ומן הזרין. וכן³⁵
 25 השתלים³⁶ והגורגור³⁷ שזרען לזרע³⁸ - מתעשרין זרע
 26 וירק. כיצד מתעשרין לזרע ולירק? שאם לקט הירק
 27 לאכלו - מפריש תרומה ומעשרות ואחר כך יאכל;
 28 וכשייבש ויאסף הזרע שלו - מפריש מן הזרע.
 29 ו. הירקות, אף על פי שהן מאכל אדם - אינן חביבין
 30 במעשרות אלא מדבריהן³⁹. לפי שנאמר במעשר:
 31 תבואת זרעך⁴⁰ - תבואה וכיוצא בה; אבל הירקות אינן
 32 בכלל התבואה. וכן יראה לי, שהוא הדין בתרומה⁴¹.
 33 שהרי נאמר בה: דגנך תירשך ויצהרך - כל הדומה
 34 לאלו; אבל תרומת הירק - מדבריהם, כמעשר.
 35 ז. אין מפרישין⁴² תרומות ומעשרות מן הירק בחוצה
 36 לארץ, ואפלו במקומות⁴³ שאמרונו⁴⁴ שפרישין בהן
 37 מעשרות. וכן ירק הבא מחוצה לארץ לארץ, אף על פי
 38 שיש עפר בעקריה⁴⁵ - הרי זה פטור⁴⁶, ולא גזרו עליו⁴⁷.
 39 התבואה והקטנית⁴⁸ שזרען לירק - בטלה דעתו אצל
 40 כל אדם, והירק שלהן פטור, והזרע חביב בתרומה
 41 ומעשרות.
 42 ח. התלתן, אף על פי שאינו אכל אדם כשיקשו⁴⁹,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

8) ירושלמי חלה פ"ד סוף הלכה ד. שגזרו עליהם בשלש שנות הרעב בימי דוד. 9) כלומר, אף מיעוט בני אדם אינם אוכלים אותם, שאם לא כן, חייבים במעשר כחרובין (להלן פ"א מהלכות מעשר שם). 10) שלשה אלו הם עשבים שצומחים בגנות ובבתים מבלי שיזרעו אותם (פירוש המשניות מעשרות פ"ג משנה ט). 11) נדה נא. 12) מינים הראויים גם למאכל אדם וגם למאכל בהמה. 13) המחשבה שחושב האדם בשעה שהזרע מחובר לקרקע. 14) שם. 15) ואם כן, זהו "נשמר", וחיוב במעשרות. 16) שהם הפקר. 17) "שאינם ראויים למאכל אדם, והפרי של אותו הזרע מאכל אדם" (פ"א מהלכות כלאים הלכה ח). 18) זרע שומים זרע חציר (שם). 19) מעשרות פ"ה משנה ח. 20) נזכר בישיעה כח, כה: "והפיץ קצח וכמון". 21) כבית-הלל בעוקצין פ"ג משנה ו. 22) פרחים (פיה"מ מעשרות פ"ד משנה ו). שכשמתחיל לצמוח נראה במקום צמיחתו כמין גרגיר (רע"ב). 23) מין אילן ששמו בערבית "אל נכר" (פירוש המשנה שם). 24) הוא השומר לפרי הצלף (ברכות לו:). 25) כלומר, אינם עיקר הפרי. משנה שם לדעת רבי עקיבא, שאמר "אין מתעשר אלא אביונות מפני שהן פרי". וסובר רבינו שבא לחלוק גם על תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלכן, שלדעת תנא-קמא חייבים הם במעשרות, ועל זה אמר ר"ע שאין מתעשר אלא עיקר הפרי. 26) ירושלמי שם הלכה ה (כסף-משנה). 27) שהן עיקר הפרי, כנ"ל. 28) מעשרות שם משנה ה. והוא זרע גד הנזכר בתורה (פירוש המשנה בדמאי פ"א משנה א). 29) צ"ל: "ירקה". וכן הוא להלן בענין שבת. וכן במשנה שם. והיינו הנכרת מן העלין (פירוש המשנה שם). 30) שכיון שזרעה לזרע, אין הירק חשוב. 31) כנראה שהוא מאכל אדם (ראה למעלה הלכה ג). 32) משנה שם, והוא מין תבלין הנקרא "אננס". 33) גבעולים. ירושלמי שם כדעת חכמים. ודלא כר' אליעזר במשנה שם, שאמר שמתעשרת גם זירי. 34) ירושלמי שם. 35) כלומר, כשם שהשבת אינה מתעשרת זירין, כמו כן שחלים אינם מתעשרים זירי, אף-על-פי שדינם שונה לענין ירק, אם זרעם לזרע. 36) הוא מין ירק. משנה שם כדעת חכמים. 37) כן שמו גם בערבית (פירוש המשנה שם). 38) ירושלמי שם. 39) ירושלמי מעשרות פ"א הלכה א, ובבבלי ראש השנה יב. 40) ירושלמי שם. 41) צריך עיון: הרי זה מפורש בירושלמי חלה פ"ד הלכה ד "אבל לירקות אפילו לתרומה גדולה לא חשו כהדא דתני איסי בן עקיבא למעשרות לירקות מדבריהם". וכן הוא בבבלי זבחים עו. "בתרומת ירק דרבנן". 42) ירושלמי חלה שם. 43) כגון שנער, מצרים, עמון ומואב. ולענין סוריא, ראה למעלה פ"א הלכה טו. 44) שם גם הלכה א. 45) וממשיך להוסיף גידולין בארץ. 46) כן הוא בירושלמי שם סוף הלכה (הגר"א ביו"ד סימן שלא, ס"ק יב). 47) אף-על-פי שפירות חוצה לארץ שנכנסו לארץ חייבים במעשרות (למעלה פ"א הלכה כב) - בירק לא גזרו. 48) תוספתא שביעית פ"ב, אלא שהנוסחא שם משובשת (כסף-משנה). וכן בעירובין כט. "הפול והשעורים שזרען לירק בטלה דעתו, זרען חייב וירקן פטור". 49) כן כתב גם להלן (פ"א הלכה ט): "ומפני מה הותרו הכהנים לחוף שערן בתלתן, מפני שאינו ראוי למאכל אדם" (מקור מהתוספתא תרומות פ"). ועוד כתב להלן (פ"ב הלכה ז): "התלתן והכרשינים של תרומה הואיל ואינו מאכל אדם,

- 1 הואיל וְרַב הָאָדָם אוֹכְלִין אוֹתָן בַּתְּחִלָּתָן⁵⁰ - הָרִי הֵן
- 2 חֲבִיבִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשָׂוִין⁵¹.
- 3 ט. וְאֵלּוּ פְטוּרִין מִן הַתְּרוּמָה⁵² וּמִן הַמַּעֲשָׂוֹת: הִלְקֵט
- 4 וְהַשְּׂכָחָה וְהַפָּאָה⁵³ וְהַעוֹלָלוֹת⁵⁴, אֶפְלוּ הָעֵמִיד
- 5 מִהֶן⁵⁵ כְּרִי⁵⁶. וְאִם עָשָׂה מִהֶן גֵּרָן בְּשָׂדֶה - הִקְבְּעוּ
- 6 לְמַעֲשָׂוֹת⁵⁷, וּמִפְרִישׁ מִהֶן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂוֹת. אֲבָל אִם
- 7 עָשָׂה הִגְרָן בְּעִיר - פְּטוּרִין⁵⁸; שֶׁהָרִי קוֹל יֵשׁ לָהֶן, שֶׁהַכֹּל
- 8 יוֹדְעִין שֶׁהֵן לֵקֵט אוֹ שֶׁכָּחָה אוֹ פָּאָה.
- 9 י. הִלְקֵט וְהַשְּׂכָחָה⁵⁹ וְהַפָּאָה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמְזוֹלוֹת
- 10 - חֲבִיבִין בְּתְרוּמָה וּמַעֲשָׂוֹת⁶⁰, אֲלֵא אִם בֶּן הַפְּקִירִי⁶¹. וְכֵן
- 11 הַתְּבוּאָה וְהַזִּיתִים⁶² שֶׁלָּא הִבְיָאוּ שְׁלִישׁ - פְּטוּרִין מִן
- 12 הַתְּרוּמָה וּמִן הַמַּעֲשָׂוֹת. וּמִנֵּין יוֹדֵעַ⁶³ כֹּל שְׁזוֹרְעָה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הרי זה מותר לעשות את כל מעשיהם בטומאה" (מקורו במעשר שני פ"ב משנה ג.) (50) שאם לא כן, לא היו מחייבים אותה בתרומות ומעשרות. וראה להלן. (51) מפורש במעשרות פ"א משנה ג "התלתן משתצמח" (וראה למעלה הלכה ד שהתמרות של התלתן אינן חייבות במעשר לפי שאינן פרי). ויש אומרים שאינם חייבים אלא כל זמן שלא הוקשו (מראה הפנים בירושלמי מעשרות פ"ד הלכה ה, ד"ה מה פליגין). (52) חלה פ"א משנה ג. (53) כל אלה הם הפקר לעניים, והפקר פטור ממעשרות. ולמדו כן ממה שנאמר במעשר (דברים יד, כט): "ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך" - יצא הפקר, שידך וידו שוין (ירושלמי שם). (54) הפרט והעוללות לא נזכרו במשנה שם, אבל הואיל והם ממתנות עניים, הרי יש לעני חלק בהם, והרי הם ממועטים מהפסוק הנ"ל "כי אין לו חלק ונחלה עמך", יצאו אלו שיש לעני חלק בהם. (55) העני. (56) אף-על-פי שבירושלמי (כלאים פ"ו הלכה ב) אמרו "העושה כרי מן הלקט וכו' חייב וכו' מפני מראית העין" - פסק רבינו כדעת הבבלי (ברכות מ: וסוטה מג:) שלא הזכירו כרי אלא גורן (כסף-משנה). [רוצה לומר, שאין לחייבו אלא כשמירח פני הכרי, שאז הוא גמר מלאכה לכל העולם, ואז יש כאן מראית העין. אבל אם העמיד כרי ולא מירחו, אף-על-פי שאין דעתו למרחו, שמן הדין זהו גמר מלאכה לחייב בתרומות ומעשרות (פ"ג מהלכות מעשר הלכה ג) - מראית העין אין כאן, שאולי דעתו עוד למרחו]. (57) נתחייבו במעשר מדרבנן, שהרואה חושב שגדלו בשדהו (רש"י סוטה שם). (58) שם. (59) פאה פ"ד משנה ט. (60) שאין הגוי חייב בלקט שכחה ופאה, ואם השאירם לעניים הרי זה כהפקר לעניים ולא לעשירים, שאינם הפקר (שם פ"ו משנה א). והרי הם פירות של גוי שחייבים בתרומות ומעשרות אם לא נתמרחו אצלו, שהרי אין קנין לגוי להפקיע הארץ מקדושתה (למעלה פ"א הלכות י"א). (61) לעניים ולעשירים, ואז הוא הפקר ופטור מתרומות ומעשרות (בהלכה הסמוכה). (62) מעשרות פ"א משנה ב: "התבואה והזיתים משיכניסו שלישי". והביאה רבינו גם בפ"ב מהלכות מעשר הלכה ה. וכתבה כאן בכרי להשלים את רשימת הפטורים מתרומות ומעשרות שהתחיל בה בהלכה ט. (63) ירושלמי שם הלכה ב. (64) [לא כתב "שזורעם ומצמיחם", מפני שדין צמיחה לא נאמר אלא בתבואה ולא בזיתים, שבהם הדבר תלוי ב"פרי" ולא בצמיחה, ראה בהלכות מעשר שם הלכה ג והלכה ה]. (65) קידושין סב: (66) תרומות פ"א משנה ה, ומעשרות שם משנה א. (67) כמבואר בהלכה הקודמת מהמשנה בפאה (פ"ד משנה ט). [והשמיענו בזה, שאף-על-פי שהפקר הוא כמו נדר (נדריים פ"ב הלכה יד), וגוי אינו בדיני נדרים, ואינו מצווה על "בל יחל" (ירושלמי נזיר פ"ט הלכה א), ובכל זאת הפקירו הפקר. ועיין כסף-משנה וראה להלן. והנה בדפוס רומי איתא: "הפקירו הכל" (ועיין כסף-משנה). ואולי צ"ל "הפקירו הכרי", היינו שהפקיר לאחר שעשה כרי בלי מירוח, שאינו גמר מלאכה, (פ"ג מהלכות מעשר הלכה ג) אבל לאחר מירוח אין ההפקר פטור מן המעשרות, כמפורש בפאה פ"א משנה ו, ולהלן בהלכות מעשר שם הלכות כ"א]. (68) ירושלמי מעשרות שם הלכה א. והמדובר כשלא נתכוין לזכות בשדה על ידי הזריעה, שהיא אחת מקניני החזקה (פ"א מהלכות מכירה הלכה טז, ועיין בפ"ב מהלכות זכיה ומתנה הלכה א), ואף-על-פי-כן חייב במעשר, כיון שהתבואה אינה הפקר (רדב"ז). (69) ירושלמי שם. (70) שהרי מין הדין היא פטורה, כמפורש בפ"ה מהלכות מתנות עניים הלכה כז, שהמפקיר כרמו וזכה בו פטור מן המעשרות. (71) בירושלמי שם (הובא בראב"ד): "מה בין קמה לשבלים? קמה עד שלא הפקירה עבר והפריש ממנה תרומה אינה תרומה (וכשהפקירה לא הפקיע כלום - ראב"ד), שבלים עד שלא הפקירו עבר והפריש מהן תרומה, הרי זו תרומה" (וכשהפקירם - הפקיע אותם מן התרומה ונפטרו - ראב"ד). [וטעם הדבר נראה על-פי מה שכתב הראב"ד בסוף דבריו, שאם עשה מהם גורן חייבים אפילו בעיר, והיינו משום שהכל יודעים שהקמה שלו ואין הכל יודעים שהפקיר, ולפיכך חששו למראית העין גם בעיר (וראה למעלה הלכה ט בלקט שכחה ופאה). ומכיון שאחר המירוח נתחייב בתרומות ומעשרות - גם לפני מירוח, אף-על-פי שפטור, אם עבר והפריש הרי זו תרומה ככל מפריש תרומה בשבלים (להלן פ"ג הלכה ג). וכל זה בהפקיר קמה, אבל הפקיר שבלים, שההפקר היה בשעה שיש חלות של הפרשת תרומה, הפקר זה הוא הפקעת חיוב, ואף-על-פי שאחר המירוח יתחייב כנ"ל, כל זמן שלא מירח, אין תרומתו תרומה. וראה למעלה פ"א הלכה כד, בדין תורם מפירות גוי לפני שמירחם הישראל]. (72) מעשרות פרק ה משנה ח. ובפירוש המשנה שם: "שומין חריפים מאד ואינם ראויים לאכילה, והאוכלן

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום ראשון ל' ניסן – ספר זרעים – הלכות תרומות קיא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ש'ל רכפָּה⁷³, וְגָרִיס הַקֶּלֶקֶל⁷⁴, וְעֵדִשִׁים הַמְצָרִיחַ⁷⁵,
2 וְכִיּוֹצֵא בְּהֵי⁷⁶.
3 יג. וְנִעְרַב דָּבָר שְׁחִיב בְּתְרוּמָה בְּדָבָר שְׁאִינוּ חִיב, כְּגוֹן
4 זִיתֵי נִקּוּף⁷⁷ שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּיִתֵי מְסִיקָה⁷⁸ וְעֵנְבֵי עוֹלָלוֹת בְּעֵנְבֵי
5 בְּצִיר: אִם יֵשׁ לוֹ פְּרוֹת אַחֲרוֹת⁷⁹ - מוֹצִיא עַל הַחֵיב לְפִי
6 חֶשְׁבוֹן⁸⁰; וְאִם אֵין לוֹ אֶלָּא אִלוֹ - מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת
7 מַעֲשֵׂר עַל הַפֶּלֶל⁸¹, וְכֵאלוֹ הַפֶּל חֵיב בְּתְרוּמָה, וּמִפְּרִישׁ⁸²
8 מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן וְשְׁנֵי לְפִי חֶשְׁבוֹן דָּבָר הַחֵיב⁸³.
9 יד. הַתְּרוּמָה - לְכֹהֵן, בֵּין טְהוֹרָה בֵּין טְמֵאָה⁸⁴. אֶפְלוֹ
10 נְטֵמָא הַדְּגָן אוֹ הַתִּירוֹשׁ כִּלּוֹ קֵדָם שְׁפִירִישׁ⁸⁵ - הָרִי זֶה
11 חֵיב לְהַפְרִישׁ מִמֶּנּוּ תְרוּמָה בְּטֵמֵאָה וְלִתְנָה לְכֹהֵן;
12 שְׁנֵאָמַר: וְאֵנִי נִתְמִי לָךְ אֶת מִשְׁמַרְתְּ תְרוּמָתִי - אַחַת
13 טְהוֹרָה וְאַחַת טְמֵאָה. הַטְּהוֹרָה - נֶאֱכַלֶּת לְכֹהֲנִים,
14 וְהַטְּמֵאָה - יִהְיֶה בְּשִׂרְפָתָהּ. אִם הָיָה שְׁמֵן - מְדַלֵּקִין
15 אוֹתוֹ⁸⁶, וְאִם הָיָה דָּגָן וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - מְסִיקִין בּוֹ אֶת
16 הַתְּנוּרָה⁸⁷.
17 טו. וְכֵן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, אִם נְטֵמָת אוֹ נְטֵמָא הַמַּעֲשֵׂר
18 - מִפְּרִישִׁין אוֹתָהּ⁸⁸ בְּטֵמֵאָה, וְנִתְנָת לְכֹהֵן לְהִנּוֹת
19 בְּשִׂרְפָתָהּ.
20 טז. כָּל הַמִּפְרִישׁ תְּרוּמָה גְדוּלָה אוֹ תְרוּמַת מַעֲשֵׂר -

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

- 32 א. תְּרוּמָה גְדוּלָה - אֵין לָהּ שְׁעוֹר מִן הַתְּרוּרָה; שְׁנֵאָמַר:
33 רֵאשִׁית דְּגָנְךָ - כָּל שֶׁהוּא. אֶפְלוֹ חֶטֶה אַחַת פּוֹטֶרֶת
34 הַפְּרִי. וְלִכְתּוּבָה לֹא יִפְרִישׁ אֶלָּא בְּשְׁעוֹר שְׁנֵתָנוּ חֲכָמִים.
35 וּבְזֵמַן הַזֶּה, שֶׁהִיא עוֹמְדָת לְשִׂרְפָה מִפְּנֵי הַטְּמֵאָה - יֵשׁ
36 לוֹ לְהַפְרִישׁ כָּל שֶׁהוּא לְכַתּוּבָה.
37 ב. וְכֵמָּה הוּא שְׁעוֹרָה שְׁנֵתָנוּ חֲכָמִים? עֵין יָפָה - אֶחָד
38 מֵאַרְבָּעִים, וְהִבְיָנוּתִית - אֶחָד מִחֲמָשִׁים, רְעָה - אֶחָד
39 מִשְׁשִׁים. וְלֹא יָפָחַת מֵאֶחָד מִשְׁשִׁים.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

עיניו יורדות דמעות, ולפיכך נקרא בעל בכי" (וראה להלן). (73 שם. ו"הוא בעל שאין לו אלא גלד אחד חריף מאד כשיקרב אל עין האדם מדמע דמעות רבות, תרגום חשרת מים (שמואל-ב כב, יב) רכפת מיא, ואולי הם מיוחסים למקום מן המקומות" (פיה"מ שם). [ראה בפירושו רבינו אליהו מלונדריש שם, שכתב שבעל בכי, שם מקום, על דרך "בוכים" בשופטים ב, א]. (74 במשנה שם: "וגריסין הקלקין". ופירש רבינו שם: "ומן הפולים, מין אחד שהגרגרים שלו גדולים מרובעין מיוחסים למקום, והוא הידוע כגריס הקלקי". (75) "הם העדשים שהקצה האחד שלהם חד, ואלו המינים הם מדבריות, אינם נזרעים בגנות, וחזקתם מן ההפקר, ולפיכך פטורין מן המעשרות" (שם). (76) עוד מינים המנויים שם במשנה ובתוספתא נראה להלן פ"ג מהלכות מעשר הלכה א, ובפ"ח מהלכות שמיטה ויובל הלכה יב]. (77) חלה פ"ג משנה ט. ובפיה"מ שם: "זיתי נקוף הם הזיתים שמלקטים העניים (והם זיתים של פאה - מלאכת שלמה שם. וכן נראה בערוך, ערך נקף ב). זיתי נקוף העוללות אינם חייבים במעשרות". (78) "הם הזיתים שמלקטים בעלי בתים וכו', כי לקיטת הזיתים יקרא בלשון חכמים מסיקה" (שם). (79) מלבד אותן המעורבות. (80) לפי מה שיש באותו הדבר המעורב מזיתי מסיק בלבד. (81) המדובר כשמפריש התרומות והמעשרות לאחר שעשה מהם יין ושמן, שאז הכל בלול, ובכל טיפה וטיפה חיוב ופטור כפי מדת התערובת, ראה ראש השנה יג: (ר"ש, מלאכת שלמה, תפארת ישראל ומשנה ראשונה). וראה להלן פ"ג הלכה ד. (82) ממה שישאר בדבר המעורב. (83) "לפי מה שיש באותו הדבר המעורב מזיתי מסיק בלבד" (פירוש המשנה שם). היינו שמפריש מעשר ראשון ושני ועני על הכל, ומפריש ממעשר ראשון תרומת מעשר על הכל, אבל אינו חייב לתת ללוי ולעני, ולא לפדות מעשר שני אלא לפי חשבון. אבל תרומה ותרומת מעשר, שהן במיתה, נותן הכל, גם החולין המעורבים בהם - לכהן. (84) שבת כה. (85) כלומר: נטמא לאחר שנתלש, לפני ההפרשה, שהיתה לו שעת הכושר להפרישה בטהרה - אין תרומתו תרומה (רדב"ז להלן פ"ה הלכה ח, מהסוגיא דפסחים לג.). (86) תרומות פ"א משנה י. (87) אבל אסור לתת אותו לבהמה, לפי שמצות התרומה הטמאה בשריפה (תוספות ביצה כג: ד"ה ועל). (88) את תרומת המעשר. (89) ראה להלן פ"א מהלכות מעשר הלכה טז, והמקור מהתוספתא ברכות פ"ו. (90) עובר לעשייתן. (91) פ"א הלכה ג והלכה יב. (92) שעומדת לשריפה, מפני שעשו מעלה ששריפתה תהיה בארץ, כמו שמצאנו בקדשים פסולים ששורפים אותם במקומם (שביעית פ"ו משנה ה, ור"ש ורע"ב שם). (93) שם משנה ו. שלא ירדפו הכהנים אחריה ויצאו לחוצה לארץ (ירושלמי שם). (94) ירושלמי חלה פ"ד תחלת הלכה ה. (95) שגזרו עליה טומאה. (96) [אבל לטמא אותה בידים אסור, שלא יאמרו: ראינו תרומה נטמאת. ורק בחוץ לארץ מותר לטמא אף בידים, כמפורש להלן פ"ב הלכה א]. (97) ירושלמי שם. (1) יבאר שיעור תרומה גדולה מן התורה ומדברנן. התרומה שאין הכהנים מקפידין עליה. המתכוון לתרום אחד מעשרה ועלה בידו אחד מששים. המפריש מקצת התרומה או מקצת מכרי זה ומקצת מכרי אחר. תרומת מעשר ומי מפריש אותה, ואם מפרישין אותה מאומד. ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא בשבלים, או בן לוי שלקח מעשר בשבלים. אם תורמים שלא מן המוקף. ודין אם תורם ממין אחד על הכל. הרוצה להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר כאחד.

קיב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום ראשון ל' ניסן - ספר זרעים - הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

46 ולשקלו ולמדדו - המונה משבח, והמודד משבח ממנו,
47 והשוקל משבח משגיחן.
48 יב. מצות תרומת מעשר - שיפריש אותה בן לוי
49 ממעשרו; שנאמר: וכי תקחו מאת בני ישראל את
50 המעשר. ויש לישראל להפריש אותה ולתנה לכהן, ויתן
51 המעשר ללוי אחר שיפריש ממנו תרומתו, שהיא מעשר
52 מן המעשר.
53 יג. ישראל שהפריש מעשר ראשון כשהוא שבלים,
54 קדם שידיש ויפריש תרומה גדולה, ונתנו ללוי - אין
55 הלוי חיב להפריש ממנו תרומה גדולה אחר שידושונו,
56 אלא תרומת מעשר בלבד. אבל אם דש ישראל והפריש
57 המעשר מן הדגן קדם שיפריש תרומה גדולה ונתנו
58 ללוי - חיב הלוי להפריש ממנו תרומה גדולה [ותרומת
59 מעשר; מאחר שנעשה דגן נתחייב בתרומה, שנאמר:
60 ראשית דגןך.
61 יד. בן לוי שלקח מעשר שבלים - לא יתן תרומתו
62 לכהן שבלים, אלא קונסין אותו לדיש ולזרות ולתן לו
63 מעשר מן המעשר מן הדגן, ואינו חיב לתן לו מעשר
64 מן התבן או העצה. ואם הפריש תרומת מעשר שבלים
65 כמו שנתנו לו - הרי זה כותש ונותן לכהן את הזרע
66 ואת התבן. ומפני מה קנסוהו לכתש? מפני שלקח
67 המעשר שבלים והפקיע ממנו תרומה גדולה.
68 טו. בן ישראל שאמר ללוי: כף אמר לי אבא: מעשר
69 לך בידי - אין חוששין לתרומת מעשר שבו; שהרי
70 אביו הפריש תרומתו, ולפיכך צוהו שזה המעשר
71 לפלוני הלוי. ואם אמר לו: כף אמר לי אבא: כור
72 מעשר יש לך בידי - חוששין לתרומת מעשר שבו.
73 טז. תרומת מעשר שהיה בה אחד משמונה בשמינית
74 - מוליקה לכהן; פחות מכן - אינו מטפל להוליקה,
75 אלא משליכה באור ושוּרפה. ובין ובשמן, אפלו כל
76 שהוא - מוליקה לכהן. ובלבד שתהא תרומת מעשר
77 ודאית וטהורה; אבל אם היתה טמאה או שהיתה של
78 דמאי, אם אין בה כשעור - אינו מטפל בה, אלא
79 שורפה.
80 יז. אין תורמין תרומה גדולה אלא מן המקף. כיצד?
81 היו לו חמשים סאה בבית זה וחמשים סאה בבית אחר
82 - לא יפריש מאחד מהן שתי סאים על המאה, שנמצא
83 מפריש ממקום זה על מקום אחר. ואם הפריש שלא מן
84 המקף - תרומתו תרומה. והוא שהיה המפרש שמו; ו
85 אבל אם היה טעון כדי יין או שמן וראה שמשפירין
86 ואמר: הרי הן תרומה על פרות שבביתי - לא אמר
87 כלום.
88 יח. פרות המפזרין בתוך הבית, או שתי מגורות
89 שבבית אחד - תורם מאחד על הכל. שקי תבואה
90 ועגולי דבלה וחיבות של גרוגרות, אם היו בהקפה אחת

1 ג. כל תרומה שאין הכהנים מקפידין עליה, כגון
2 תרומות החרובין והקליסין - נשללת לכתחלה אחד
3 מששים. ואלו נטלין אחד מששים: תרומת גדולי
4 תרומה וערובי תרומה, ותרומה טמאה שהיתה הטמאה
5 באנס או בשנגה, ותרומת הקדש, ותרומת חוצה לארץ,
6 ותרומת הקצח והקליסין והחרובין והגמזיות
7 והתורמוסין ושעורים אדומיות וכיוצא בהן, ופרות
8 עציץ שאינו נקוב. וכן האפטרופסין, כשתורמין פרות
9 תומים - תורמין אחד מששים.
10 ד. אין תורמין תרומה זו לא במדה ולא במשקל ולא
11 במנין, לפי שלא נאמר בה שעור, אלא אומד ומפריש
12 בדעתו כמו אחד מששים; אבל תורם הוא את המודד
13 ואת השקול ואת המנוי. ולא יתורם בסל ובקפה שמדתן
14 ידועה; אבל תורם הוא בהן חצין או שלישן. ולא יתורם
15 בסאה חציה, שחציה מדה.
16 ה. המרבה בתרומה, הואיל ושייר מקצת חלין - הרי זו
17 תרומה. אבל אם אמר: כל הפרות האלו תרומה - לא
18 אמר כלום. המתכונן לתורם אחד מעשרה, ועלתה בידו
19 אחד מששים - תרומתו תרומה. נתכונן לתורם אחד
20 מששים, ועלתה בידו אחד מתמשים - אינה תרומה.
21 ו. המפריש תרומה ועלתה בידו אפלו אחד מעשרים -
22 תרומתו תרומה. תורם ועלתה בידו אחד מששים, וחרור
23 והוסיף לשם תרומה - אותה התוספת חיבת במעשורות,
24 ומפריש ממנה הכהן המעשורות ואחר כך יאכלנה. תורם
25 ועלתה בידו אחד מששים ואחד - הרי זו תרומה, ויתור
26 ויתורם פעם שניה כדי להשלים השעור שבידעתו.
27 והתוספת הזאת יש לו להפרישה במדה או במשקל או
28 במנין, אבל לא יפרישנה אלא מן המקף כראשונה.
29 ז. המפריש מקצת התרומה - אותו המקצת אינו
30 תרומה, והרי הוא כחלק הכרי. ואף על פי כן צריך
31 להפריש תרומת אותו מקצת ממנו, ולא יפריש עליו
32 מפרות אחרות.
33 ח. המפריש מקצת תרומה מכרי זה ומקצת תרומה
34 מכרי אחר ממנו - הרי זה לא יתורם מזה על זה.
35 האומר: תרומת הכרי זה לתוכו, אם אמר: בצפוני או
36 בדרומו - קרא שם, וחיב להפריש ממנו תרומתו; ואם
37 לא צין במקום - לא אמר כלום.
38 ט. אמר: תרומת הכרי זה, והכרי הזה כזה - מקום
39 שנסתיימה תרומתו של ראשון, שם נסתיימה תרומתו של
40 שני.
41 י. תרומת מעשר - אין מפרישין אותה באמד, אלא
42 מדקדק בשעורה, ואפלו בזמן הזה, שהרי שעורה
43 מפרש בתורה.
44 יא. דבר שדרכו למדד - מודד, ודבר הנשקל - שוקל,
45 ודבר שאפשר למנותו - מונה. היה אפשר למנותו

34 לתרומה, או תרומה לבכורים, אף על פי שעבר על לא
35 תעשה - מה שעשה עשוי. ומניין שהוא בלא תעשה?
36 שנגמר: מלאכתך ודמעתך לא תאחר - לא תאחר דבר
37 שראוי להקדימו. ואין לזקין על לאו זה.
38 כד. הרוצה להפריש תרומה גדולה ותרומת מעשר
39 כאחד - מפריש אחד משלשה ושלשים ושלש ואומר:
40 אחד ממאה שיש כאן - הרי הוא בצד זה שהפרישתי
41 והרי הוא חלין; והנשאר מזה שהפרישתי - הוא תרומה
42 על הכל. והמעשר שראוי להיות למאה חלין אלו - הרי
43 הוא בצד זה שהפרישתי; וזה הנשאר יתר על התרומה
44 ממה שהפרישתי - הרי הוא תרומת מעשר על הכל.

יום שני א' אייר ה'תשע"ה

פָּרָק רְבִיעִי

47 א. עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות;
48 שנגמר: בן תרמו גם אתם - לרבות שלוחכם. ואין
49 עושין שליח עובד כוכבים ומזלות, שנגמר: גם אתם;
50 מה אתם - בני ברית, אף שלוחכם - בני ברית.
51 ב. חמשה לא יתרמו, ואם תרמו - אין תרומתן תרומה:
52 החרש², והשוטה, והקטן, והעובד כוכבים ומזלות
53 שתום את של ישראל ואפלו ברשותו³, והתורם את
54 שאינו שלו שלא ברשות הבעלים⁴. אבל התורם משלו
55 על של אחרים - הרי זו תרומה⁵ ותקן פרוקיהם. וטובת
56 הנאה - שלו⁶, שנותנה לכל כהן שירצה.
57 ג. התורם שלא ברשות, או שירד לתוך שדה חברו
58 ולקט פרות שלא ברשות כדי שיקחם ותרם: אם בא
59 בעל הבית ואמר לו: כלך אצל יפות, אם היו שם פות
60 ממה שתום - תרומתו תרומה, שהרי אינו מקפיד⁷; ואם
61 לא היו שם פות - אין תרומתו תרומה, שלא אמר לו
62 אלא על דרך מחוייב⁸. ואם בא בעל הבית ולקט והוסיף,
63 בין יש לו פות מהן בין אין לו - תרומתו תרומה.
64 ד. חמשה לא יתרמו, ואם תרמו - תרומתן תרומה:

1 - תורם מאחד על הכל. חביות של זין: עד שלא סתם
2 את פיהן - תורם מאחד על הכל; משסתם - תורם מכל
3 אחת ואחת.
4 יט. היה מלקט גפי ירק ומניח בגנה - תורם מאחד על
5 הכל. הביא מין אחד ביניהן - תורם מכל אחד ואחד.
6 הביא מינין הרבה בקפה, כרוב מלמעלה וכרוב מלמטה
7 ומין אחר באמצע - לא יתרם מן העליון על התחתון.
8 ואם הקיף חמשה צבורים בגרן - תורם מאחד על הכל,
9 בזמן שעקר הגרן קום; אין עקר הגרן קום - תורם מכל
10 אחד ואחד.
11 כ. תרומת מעשר - מפרישין אותו שלא מן המקף.
12 שנגמר: מכל מעשרותיכם תרמו תרומה; אפלו מעשר
13 אחד במדינה זו ומעשר אחד במדינה אחרת - מפריש
14 תרומה מאחד על הכל. ותלמידי חכמים אין תורמין
15 אלא מן המקף ואפלו תרומת מעשר.
16 כא. בן לוי שהיה לו מעשר ראשון שלא נטלה ממנו
17 תרומתו, והניחו להיות מפריש עליו והולך הוא בטבלו
18 - מה שעשה עשוי. שנגמר: כי את מעשר בני ישראל
19 אשר ירמו לה' תרומה - מלמד, שהוא עושה את כלו
20 תרומה לאחר.
21 כב. הפריש ממנו תרומת מעשר תחלה ואחר כך הניחו
22 להיות מפריש עליו והולך עד שעשה כלו תרומת
23 מעשר ויתנו לכהן - לא עשה כלום. שנגמר: את
24 מקדשו ממנו; בזמן שקדשיו בתוכו - עושה אותו
25 תרומה לאחרים, אין קדשיו בתוכו - אינו עושה אותו
26 תרומה לאחרים. וכן המניח פרות להיות מפריש עליהם
27 תרומה גדולה - צריך שיהיו טבולין לתרומה. ואם
28 הניחן להיות מפריש עליהן מעשר - צריך שיהיו
29 טבולין למעשר.
30 כג. כשמפרישין תרומה ומעשר - מפרישין אותן על
31 הסדר. כיצד? מפריש בכורים תחלה לכל, ואחר כך
32 תרומה גדולה, ואחר כך מעשר ראשון, ואחר כך מעשר
33 שני או מעשר עני. והמקדים שני לראשון, או מעשר

1) יבאר אם עושה אדם שליח לתרום, ומי הוא הראוי לתרום. והתורם שלא ברשות. האומר לשלוחו צא ותרם ואינו יודע אם תרם אם לאו. פירות השותפין אם חייבים בתרומה, ואם צריך ליטול רשות זה מזה. ודין אריס שתרם ובא בעל הבית ועכב. והפועלים אם יש להם רשות לתרום. הגוי שהפריש תרומה משלו. והמתכוון לומר תרומה ואמר מעשר. המפריש תרומה על תנאי. והתורם את הגורן מה צריך שיכוון בלבו. 2) שאינו שומע ואינו מדבר והרי הוא כשוטה. ואף על פי שחרש בלשוננו הוא שאינו שומע - חז"ל קוראים גם לזה שאינו שומע ואינו מדבר בשם "חרש", "לפי שסיבת האלמות היא חרשות יחדש בעובר בעודו בבטן אמו ולא ישמע, מה שמדברים לו". וכשנולד האדם החרשות אחר ששמע (ואם כן הוא מדבר) או נשתק אחר שהיה מדבר (ואם כן הוא שומע), תרומתם תרומה. [וימה שכתב שם משנה ב "מותר לו לתרום", לאו דווקא הוא ורוצה לומר שתרומתו תרומה]. 3) שאין הגוי נעשה שליח. 4) והמדובר כשלא היה אחר כך גילוי דעת מהבעלים [=שהם מסכימים למעשיו]. 5) שזכות היא לבעל הפירות, שמתקנים פירותיו והרי הוא כשלוחו, שזכיה מטעם שליחותו. 6) של התורם. 7) ואינו חושש משום גזל. ואם כן כשתרם בשביל בעל הבית תרומתו תרומה וכשלקחם לעצמו הרי הם כשלו וממילא תרומתו תרומה. 8) כלומר, דרך מחאה: אילו מצאת יפות מאלו היית גוזלך.

- 1 חרש מדבר ואינו שומע⁹, מפני שאינו שומע הברכה¹⁰;
 2 והאלם, ששומע ואינו מדבר, והערם, מפני שאינן
 3 יכולין לברך¹¹; והשכור¹² והסומא, מפני שאינן יכולין
 4 לכוון ולהפריש את תפסה¹³.
 5 ה. קטן שהגיע לעונת נדרים¹⁴, אף על פי שלא הביא
 6 שתי שערות ולא נעשה גדול, אם תרם - תרומתו
 7 תרומה, ואפלו בתרומה של תורה; הואיל ונדריהן
 8 וקדשן קמין מן התורה, כמו שבארנו בנדריים.
 9 ו. האומר לשלוחו: צא ותרם לי, והלף לתרם, ואינו
 10 יודע אם תרם ואם לא תרם, ובא ומצא פרי תרם - אין
 11 חזקתו תרם. שאין אומרים באסורין חזקת שליח עושה
 12 שליחותו להקל, אלא להחמיר; וחושש שמא אחר תרם
 13 שלא ברשות¹⁵.
 14 ז. האומר לשלוחו: צא ותרם - תרם פדעתו של בעל
 15 הבית: אם היה¹⁶ יודע בו¹⁷ שהוא בעל עין רעה -
 16 מפריש אחד מששים; ואם היה¹⁸ בעל נפש שבועה¹⁹ -
 17 מפריש אחד מארבעים, ואם אינו יודע דעתו - מפריש
 18 לו בינונית, אחד מתשעים. נתפנו לבינונית, ועלתה
 19 בידו אחד מארבעים או אחד מששים - תרומתו
 20 תרומה²⁰. ואם נתפנו להוסיף על הבינונית²¹ ותרם אפלו
 21 אחד מתשעים ותשעה - אין תרומתו תרומה.
 22 ח. פרות השתפין - חיבות בתרומה ומעשרות;
 23 שנאמר: מעשרתיכם - אפלו של שנים. והשתפין אינן
- 24 צריכין לטל רשות²² זה מזה, אלא כל התרם מהן -
 25 תרומתו תרומה. תרם אחד מהן, ובא השני ותרם
 26 תרומה שניה, שהרי לא ידע שחברו תרם: אם היו
 27 ממחין²³ זה על זה - תרומת השני אינה תרומה²⁴; ואם
 28 לא היו ממחין²⁵, ותרם הראשון בפשעור - (אין תרומת
 29 השני תרומה; לא תרם הראשון בפשעור²⁶) - תרומת
 30 שניהן תרומה²⁷.
 31 ט. האומר לשפחו או לכן ביתו²⁸ או לעבדו²⁹ או
 32 לשפחתו לתרם, והלכו לתרם, ובטל שליחותו קדם
 33 שיתרמו: אם לא שנה השליח - תרומתו תרומה³⁰; ואם
 34 שנה, כגון שאמר לו: תרם מן הצפון, ותרם מן הדרום,
 35 הואיל ובטל שליחותו מקדם³¹ - אינה תרומה.
 36 י. אריס שתרם³², ובא בעל הבית ועכב: אם עד שלא
 37 תרם עכב - אין תרומתו תרומה³³, ואם משתרם עכב -
 38 תרומתו תרומה. והאפוטרופסין תורמין³⁴ מנכסי
 39 יתומים.
 40 יא. הגנב והגזלן והאנס³⁵ - תרומתן תרומה³⁶. ואם היו
 41 הבעלים רודפין אחריהן³⁷ - אין תרומתן תרומה.
 42 יב. הכן והשכיר והעבד והאשה - תורמין על מה שהן
 43 אוכלין; אבל לא יתרמו על הכל, שאין אדם תורם דבר
 44 שאינו שלו. הכן פשאוקל עם אביי³⁸ והאשה בעסתה³⁹
 45 - תורמין, מפני שהן ברשות.
 46 יג. הפועלים - אין להן רשות לתרם שלא מדעת בעל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

9) שם משנה ב. ואף על פי שבמשנה ו שם נאמרו חמישה: "האלם והשיכור והערום והסומא ובעל קרי" - השמיט רבינו בעל קרי, מפני שאמרו בברכות כב. "בטולה לטבילותא דבעל קרי" - ומותר לו לברך, ואם כן יכול לתרום גם לכתחילה. (10) "כל הברכות כולן צריך שישמיע לאזנו מה שהוא אומר". (11) האלם שאינו מדבר, והערום משום שנאמר: והיה מחנין קדוש ולא יראה בך ערוות דבר", בשעה שאתה מדבר בו לא יראה בך ערווה. (12) שאינו יכול לדבר בפני המלך. אבל לא הגיע לשכרותו של לוט, שאם הגיע לשכרותו של לוט הרי הוא כשוטה. (13) "ודין התרומה לברור מן היפה למאמר השם ית': את כל חלבו". (14) "ועונת נדרים הוא הזמן שנדרי האדם קיימים בו, והוא שיהיה בזכר מבין שנים עשרה ויום אחד, והנקה בת עשתי עשרה שנה ויום אחד". (15) ואין תרומתו תרומה. (16) השליח. (17) בבעל הבית. (18) בעל הבית. (19) ביטוי לעין יפה. (20) כיוון שיש תורם אחד מארבעים ויש תורם אחד מששים, יכול השליח לאמר לו: בכך אמדתיך. ודווקא שליח, אבל בעל הבית בעצמו שתורם, אפילו עלתה בידו אחד מעשרים - תרומתו תרומה. (21) כשאינו יודע דעתו של בעל הבית, שדינו בבינונית. (22) ומה שאמרו "אתם ולא השותפין" אין הלכה כן, אלא "השותפין תורמין אחד בלא רשות חברו". (23) וממחין הוא מלשון המחאה כמו "המחאה אצל חנווני", כלומר, שכל אחד מהם סומך על מה שעושה חברו. (24) שאילו ידע שחבירו תרם, לא היה הוא תורם. (25) כלומר, לא ידוע שהם סומכים זה על זה. (26) כלומר, כשיעור שתורם חברו. (27) שכיוון שלא תרם הראשון כשיעורו של השני, בוודאי אין השני מסכים לתרומתו ואינו שליח לתרום על שלו, וגם הראשון אינו מסכים לתרומתו של השני, נמצא כל אחד ואחד מפריש על חלקו. (28) משמשו. (29) עבד כנעני, שנעשה שליח לתרומה, מפני שהוא בן ברית. (30) במשנה שם: "בטל אם עד שלא תרם בטל, אין תרומתו תרומה, ואם משתרם ביטל תרומתו תרומה". (31) אבל אם לא ביטל שליחותו, אף על פי ששניה בזה תרומתו תרומה, שאין דרכו של אדם להקפיד על זה. (32) שיש לו חלק בתבואה, תמורת עבודתו. (33) ומה שאמרו "אתם ולא אריסין" אין הלכה כן. ובתוספתא שם נוסף: "אבל אין רשאי להוציא מעשר אלא על חלקו בלבד" ורבינו השמיט כל זה. וייתכן כי הכוונה למצוות תנינה, שאף על פי שהפרשתו קיימת, אינו רשאי להוציא ולתת, אלא על חלקו. (34) "כדי להאכילן, שאין מאכילין את היתומים דבר האסור, אבל לא יעשרו ולא יתרומו כדי להניח פירות מתוקנין". (35) שהכריח את חברו לתת לו. (36) ממה שכתב רבינו בסמוך "ואם היו הבעלים רודפין", משמע שכאן המדובר כשלא היו רודפין אחריהם, ואם כן נתייאשו. ויש כאן גם יאוש בעלים וגם שינוי השם: מעיקרא (=מקודם) חולין, והשתא (=ועכשיו) תרומה. (37) תוספתא שם. שכיוון שרודפין אחריהם וודאי לא נתייאשו. (38) היינו שהוא סמוך על שולחן אביו. והבן שהזכיר למעלה ואינו תורם אלא מה שהוא אוכל, היינו באינו סמוך על שולחן אביו. (39) אין

- 1 הַבֵּית, חוץ מן הַדֹּרְכִין בַּגֶּת⁴⁰; שֶׁאִם יִרְצוּ לְטַמֵּא אֶת הַיַּיִן
 2 - הַרִי הֵן מְטַמְּאִים מִיָּד, וְלִפִּי שְׂמֵסֵר לְהֵן וְהֶאֱמִינֵן עַל
 3 פִּינָה⁴¹ - הַרִי הֵן כְּשֶׁלֹּחֵיזִין⁴², וְאִם תְּרָמוּ - תְּרוּמַתֵּן תְּרוּמָה.
 4 יֵד. פּוֹעֵל שְׂאֵמֵר לוֹ בַּעַל הַבֵּית: כִּנּוּס לִי גִרְנִי וְתָרַם,
 5 וְתָרַם וְאַחַר כֵּן כִּנּוּס - תְּרוּמַתּוֹ תְּרוּמָה⁴³.
 6 טו. הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָה מִשְׁלֹלוֹ⁴⁴ -
 7 דִּין תּוֹרָה שְׂאֵינָה תְּרוּמָה, לְפִי שְׂאֵינֵן חֲבִיבִין; וּמִדְּבָרֵיהֶן
 8 גְּזָרוּ⁴⁵ שֶׁתְּהִיָּה תְּרוּמַתּוֹ תְּרוּמָה, מִשּׁוּם בְּעֲלֵי כִּסִּין, שֶׁלֹּא
 9 יִהְיֶה זֶה הַמָּמוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְיִתְּלָה אוֹתוֹ בְּעוֹבֵד כּוֹכְבִים
 10 וּמְזֻלוֹת כְּדֵי לְפַטְרוֹ⁴⁶. וּבִדְבָרֵיהֶן אֶת הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים
 11 וּמְזֻלוֹת שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָה⁴⁷: אִם אָמַר: בְּדַעַת יִשְׂרָאֵל⁴⁸
 12 הִפְרַשְׁתִּיהָ - תִּנְתֵּן לָכֶהֵן; וְאִם לֹא - טַעוּנָה גְּזִיזָה⁴⁹,
 13 שְׂמָא בְּלָבוּ לְשַׁמֵּי⁵⁰. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּאַרְץ
 14 יִשְׂרָאֵל; אֲבָל עוֹבֵד כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת שֶׁהִפְרִישׁ תְּרוּמָה
 15 בְּחוּצָה לְאַרְץ - לֹא גְזָרוּ עֲלֶיהָ. וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ שְׂאֵינּוּ
 16 צָרִיף וְאֵינָה תְּרוּמָה כָּלָל.
 17 טז. הַמְחַכֵּן לומר תְּרוּמָה וְאָמַר מַעֲשֵׂר, מַעֲשֵׂר וְאָמַר
 18 תְּרוּמָה - לֹא אָמַר כְּלוּם, עַד שֶׁיִּהְיֶה פִּיּוּ וְלָבוּ שׁוּיִן.
 19 הִפְרִישׁ תְּרוּמָה בְּמַחְשְׁבֹתוֹ וְלֹא הוֹצִיא בְּשַׁפְּתָיו כְּלוּם -
 20 הַרִי זֶה תְּרוּמָה; שְׂנֵאָמַר: וְנִחַשְׁבַּ לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם כְּדָגֵן
 21 מִן הַגֵּרָן - בְּמַחְשְׁבָה בְּלִבְד תְּהִיָּה תְּרוּמָה.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

לפרש שקמצה מעיסתה, כלומר מן המזונות שלה, - שאלו הם שלה, ואינה צריכה רשות הבעל. אלא עיסתה היינו כל העיסה של הבית, והמדובר בחלה, שכיוון שזוהי המצוה שלה בוודאי ניתן לה רשות ומפרישה גם שלא מדעתו. (40) שמותר להם לתרום, והיינו שהלכו בו שתי וערב. (41) [כלומר, האמינם על כך, שלא יטמאן]. (42) לתרום, אם יראו צורך בכך, לפני שיבוא לידי טומאה. (43) שאף על פי שאמר לו "כנוס ותרום", וודאי אינו מקפיד שיתרום קודם, שהרי כן הוא הדרך, וכמו שמסיים שם: "שאינ הגורן כנוס אלא אם כן נתרם". ושם: "ואם אמר לו בעל הבית כנוס לי גרני, תרומתו תרומה". ולא נזכר שאמר לו "כנוס - ותרום". ועיקר החירוש הוא שאף על פי שלא אמר לו במפורש לתרום - תורם, כיוון שאין הגורן כנוס אלא אם כן נתרם. (44) כן הוא בגיטין שם. שאם תרם של ישראל, אינה תרומה כלל. (45) היינו אף על פי שגדלו בידו והגיעו לעונת המעשרות אצלו והוא מירחם, שאינם חייבים כלל בתרומות ומעשרות. ולא גזרו חכמים אלא בפירות ישראל שמירחם הגוי - אם תרם הגוי, גזרו משום בעלי כיסין, ואמרו שתרומתו תרומה. (46) שהרי רואים שגם תרומת הגוי תרומה. ושתי גזירות היו בזה מאותו הטעם: א. אם מירח הגוי פירותיו של ישראל - שחייבות בתרומות ומעשרות. ב. אם תרם הגוי מפירותיו, שפטורים לגמרי מתרומות ומעשרות - שתרומתו תרומה. והכל כדי שלא ימסרו לגוי למרחם ולהפקיעם מחיוב תרומות ומעשרות. (47) היינו: משלו, כמו שכתב למעלה. (48) "שלמקום שתרומת ישראל הולכת תלך זו". (49) ואסורה בהנאה. (50) לשם הקדש. ובזמן הזה עסקינן דהקדש אסור בהנאה. (51) ועוד לא נתנם לכהן או ללוי, שאם כבר נתנם - אינו יכול להישאל עליהם. (52) דלי יין שמעלה מן הבור. (53) שאלו אדם מעלה על דעתו כשמעלה מן הבור, שמא יישבר או יישפך וידמע את החולין שנשארו בבור. (54) שטומאה אינה מצוייה ולא עלה על דעתו. (55) כלומר, אינה אוסרת בדימוע, לפי שאינה תרומה שהרי לא נתקיים התנאי. (56) לא תיפול אל הבור. (57) שזה נקרא כבר עלה מן הבור. (58) שניטלת מן המוקף. (59) כלומר: רק בתרומה גדולה, שאינה ניטלת אלא מן המוקף, ולא היה יכול להוציא את דלי היין לתרומה מן הבור ולקרוא עליו שם תרומה במקום שלא יהיה חשש של שבירה ושפיכה שיגרמו דימוע היין שבבור, - רק בה מסתבר שמה שאמר "על מנת שתעלה שלם", שכוונתו שיעלה שלם למקום שאם תישבר ותתגלגל לא תגיע לבור, ואם נשבר או נשפך אל הבור, לא נתקיים תנאו. אבל תרומת מעשר, שרק תלמידי חכמים תורמים אותה מן המוקף, אבל מן הדין היא ניטלת אף שלא מן המוקף, אם כוונתו למנוע דימוע היה לו להוציא דלי היין למקום שלא יחשוש לגלגול לתוך הבור ולדימוע ולקרוא לו שם בשם תרומת מעשר, ומכיוון שלא עשה כן, נראה שלא הייתה כוונתו למנוע דימוע. ולפיכך מיד כשמעלה מן הבור הרי זו תרומה אף על פי שנשבר אחר כך. (60) לקבוע מקום תרומתו, בצפון או בדרום, למעלה או למטה. (61) [נראה שהמדובר בתורם את המנורה (=אוצר של תבואה), ומשמיענו בזה שאוכל ממה שלמעלה או ממה שלמטה, ואינו חושש לדימוע. שאף על פי שנתערבו כמה חיטים בחולין, ולא יהיו בתערובת, מאה של חולין כנגדם - כיוון שאיסור דימוע אינו אלא מדרבנן, יש לסמוך כאן על "ברירה" שהחיטים שלמעלה או שלמטה, שיפריש לבסוף, הם הם התרומה ולא יותר. שהרי באיסורי דרבנן סומכים על ברירה. (62) שיבולים קטועות שלא נידושו.

- 1 שְׂבֻצָּדִין⁶³ וְעַל מַה שֶּׁבְתוֹךְ הַתְּבִינָן⁶⁴. הַתּוֹרֵם אֶת הַיֶּקֶב⁶⁵
 2 - צָרִיךְ שִׁכְנוֹן אֶת לְבוֹ לְתוֹרֵם עַל מַה שֶּׁבְחַרְצָנִין⁶⁶ וְעַל
 3 מַה שֶּׁבְזָגִין⁶⁷. הַתּוֹרֵם אֶת הַבוֹר שֶׁל יֵין - צָרִיךְ שִׁכְנוֹן
 4 אֶת לְבוֹ לְתוֹרֵם עַל מַה שֶּׁבְגָפְתָם⁶⁸. וְאִם לֹא נִתְפָּן, אֲלֵא
 5 תָּרַם סֶתֶם - נִפְטָר הַכֹּל; שֶׁתְּנֵאֵי בֵּית דִּין הוּא,
 6 שֶׁהַתְּרוּמָה עַל הַכֹּל. הַתּוֹרֵם כֹּלְכָלָה שֶׁל תְּאֵנִים וְנִמְצְאוּ
 7 תְּאֵנִים בְּצַד הַכֹּלְכָלָה - הָרִי אֵלָיו פְּטוּרִין, מִפְּנֵי שֶׁלְבוֹ
 8 לְתוֹרֵם עַל הַכֹּל.
 9 **פֶּרֶק חֲמִישִׁי**
 10 א. אֵין תּוֹרְמִין אֲלֵא מִן הַיֶּפֶה², שְׁנֵאֲמַר: בְּהִרְמִיכֶם אֶת
 11 חֲלָבוֹ מִמֶּנּוּ. וְאִם אֵין שֵׁם כֶּהֵן - תּוֹרֵם מִן הַמִּתְקִיִּים³, אִף
 12 עַל פִּי שֵׁישׁ שֵׁם יִפֶּה שְׂאִינוֹ מִתְקִיִּים. כִּיֶּצֵד? תּוֹרֵם תְּאֵנִים
 13 עַל הַגְּרוֹגְרוֹת⁴, וּבִמְקוֹם שְׂאִין שֵׁם כֶּהֵן - תּוֹרֵם גְּרוֹגְרוֹת
 14 עַל הַתְּאֵנִים⁵. וְאִם רְגִיל⁶ לְעִשׂוֹת תְּאֵנִים גְּרוֹגְרוֹת⁷ -
 15 תּוֹרֵם מִן הַתְּאֵנִים עַל הַגְּרוֹגְרוֹת אֲפֵלוֹ בְּמִקוֹם שְׂאִין שֵׁם
 16 כֶּהֵן. אֲבָל בְּמִקוֹם שֵׁישׁ בּוֹ כֶּהֵן⁸ - אֵין תּוֹרְמִין מִן
 17 הַגְּרוֹגְרוֹת עַל הַתְּאֵנִים אֲפֵלוֹ לְמִקוֹם שֶׁדִּרְפָּן לְעִשׂוֹת
 18 תְּאֵנִים גְּרוֹגְרוֹת.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

63) שבצידי הכרי. (64) שאי אפשר בלא חיטין, כלומר, מוציא על כל הנגלה והנסתר. (65) חיבור שלפני הגת שהיין יורד לתוכו. (66) שבגרעינים. (67) שבקליפות. (68) היא פסולת של זיתים. וצריך עיון הרי מדובר בבור של יין. (1) יבאר מה זה תורם, מן המתקיים או מן היפה. אם תורם ממין על שאינו מינו. ומאימתי תורמין את הגורן. מאימתי תורמין את הגת ואת הזיתים. אם תורמין מן הטהור על הטמא. ודין אם תורמין מן המחובר על התלוש או איפכא. אם תורמין מן הלח על היבש ומן החדש על הישן. אם תורמין מפירות הארץ על של חוצה לה, או איפכא. המפריש תרומה ממעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו על פירות אחרים. עציץ נקוב, והתורם מן הדמאי, והדברים שתורמין זה על זה. תרם חבית של יין ונמצאת מגולה. בשלושה פרקים בשנה צריך לבדוק את היין שהניחו לפרוש עליו. (2) תרומות פ"ב משנה ד. (3) כתנא-קמא שם, ולא כר' יהודה. והיינו שיתקיים עד שיגיענו ליד הכהן (פירוש המשניות שם). ואף-על-פי שאמרה תורה "בהירימכם את חלבבו" - כיון שאם תרם בדיעבד מן הרעה, תרומתו תרומה (להלן הלכה ג), תורם כאן לכתחלה מן הרעה, שהרי הוא כמו דיעבד, כיון שהיפה אינו מתקיים (משנה ראשונה). (4) שתאנים לחות, יותר יפות מגרוגרות יבשות. (5) שהגרוגרות מתקיימות יותר. (6) מנחות נה. (7) ואם כן, לא יתקלקלו. (8) שם. (9) תרומות שם משנה ה', כדעת תנא-קמא ולא כרבי יהודה. (10) [בדפוסים חדשים, מחוברות שתי מלים אלו להלן "בכל מקום אין תורמין ממין על שאינו מינו" וכך הוא בפירוש הרדב"ז. אבל הר"י קורקוס והכסף-משנה חיברו אותן למה שלמעלה, ופירשו: "בכל מקום. כלומר בין שיש כהן, בין שאין כהן". וכן כתב בפירוש המשנה שם: "בצל קטן שלם, לדעת תנא-קמא שוה יותר, בין במקום שיש כהן לפי שהוא אצלו יפה, בין במקום שאין כהן לפי שהוא מתקיים". וראה כר"י קורקוס יישוב דברי רבינו עם סוגיית הגמרא בברכות לט:). (11) תרומות שם משנה ד. (12) כלומר, תורמין דגן מן הגורן שלו, ומלאה (= יין) מן היקב שלו, כל אחד על מינו (וראה להלן הלכה ד). ובבכורות נג: למדו זאת ממה שנאמר (במדבר יח, יב): "כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן" - "תן חלב לזה, וחלב לזה". ועיין רדב"ז. וראה 'תוספות יום-טוב' תרומות שם משנה ו, ומראה הפנים בירושלמי שם הלכה ד, ד"ה זה אחד. (13) שם משנה ו, כדעת תנא-קמא ולא כר' יהודה. קישות היא "פאקוס" בערבית (רע"ב שם). (14) שכן גם לענין כלאים הן מין אחד (כלאים פ"א משנה ב), וראה להלן. (15) שחורה ולבנה. שם משנה ד. (16) משנה שם. (17) שם משנה ו. (18) [כלומר, אינם תרומה אפילו על החטים. וכן מפורש בתרומות פ"א משנה ד: "אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין. ואם תרמו, בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהם, ובית הלל אומרים אין תרומתן תרומה". "הואיל ונתכוין לתרום גם על השמן, אין כאן תרומה לא על הזיתים ולא על השמן, והרי הוא כאילו לא תרם כלל" (רע"ב שם). שתרומה היא כמו נדר, ו"נדר שהותר מקצתו הותר כולו", כמפורש בנדרים כה: לדעת בית הלל (משנה ראשונה), והוא-הדין לתורם חטים על חטים ושעורים. וראה בתוספת אנשי שם, ובחזון-איש כאן]. (19) תרומות שם. ולמדו זאת (יבמות פט:): ממה שנאמר (שם, לב): "ולא תשאו עליו חטא בהירימכם את חלבבו ממנו" - הרי שאם אינו מרים מן היפה, יש עליו חטא. ואם אין תרומתו תרומה, איזה חטא יש עליו - הרי שבדיעבד תרומתו תרומה. (20) מין ממיני החיטה, גרוע ונפסד. (21) בתרומות פ"ב משנה שם: "מפני שאינן אוכל", ומפרש רבינו שאינם אוכל אדם. וראה למעלה בפרק ב הלכות א-ב. (22) שם פ"א משנה י. ורבינו שינה קצת מסדר המשנה, עיין 'תוספות יום-טוב' שם. (23) כן הוא בספרי פרשת קרח. (24) משנה שם. וראה להלן הלכה יח. ואף-על-פי שלמעלה

- 1 ה. מאימתי²⁵ תורמין את הגרן? משיבבר²⁶. ברר מקצת
- 2 - תורמין מן הברור על שאינו ברור. המכניס שבלים²⁷
- 3 לתוף ביתו לעשותן מלילות - הרי זה תורם²⁸ מן
- 4 שבלים²⁹.
- 5 ו. מאימתי³⁰ תורמין את הגת? משיהלכו בה שתי
- 6 וערב³¹. מאימתי תורמין את הזיתים? משיטענו³².
- 7 ז. אין תורמין מן הטהור³³ על הטמא; ואם תרם -
- 8 תרומתו תרומה³⁴. והלכה למשה מסיני³⁵, שעגול של
- 9 דבלה³⁶ שנטמא מקצתו - תורמין לכתחלה מן הטהור
- 10 שבו על הטמא שבו³⁷. ולא העגול בלבד, שהוא גוף
- 11 אחד, אלא אפלו אגדה של ירק³⁸, אפלו ערמה של
- 12 חטים³⁹, שנטמא מקצתה - תורמין מן הטהור שבה
- 13 על הטמא שבה. אבל אם היו שני עגולים או שתי
- 14 אגדות או שתי ערמות, אחת טמאה ואחת תהורה בצדה
- 15 - לא יתרום מן הטהור על הטמא לכתחלה⁴⁰. ותורמין
- 16 תרומת מעשר⁴¹ מן הטהור על הטמא לכתחלה;
- 17 שגאמר: את מקדשו ממנו - טל מן המקדש שבו⁴².
- 18 ח. אין תורמין⁴³ מן הטמא על הטהור⁴⁴. ואם תרם:
- 19 בשוגג - תרומתו תרומה⁴⁵; במזיד - לא תקן את
- 20 השירים⁴⁶, וזה שהרים - תרומה⁴⁷, ויחזר ויתרם⁴⁸. במה
- 21 דברים אמורים⁴⁹? שלא ידע בטמאה⁵⁰; אבל אם ידע
- 22 ושגג שפטר לתרם⁵¹ מן הטמא על הטהור - הרי הוא
- 23 כמזיד. וכן בתרומת מעשר⁵².
- 24 ט. אין תורמין מן המקבץ על התלוש, ולא מן התלוש
- 25 על המקבץ⁵³. כיצד? היו לו פרות תלושין⁵⁴ ואמר:
- 26 פרות אלו יהיו תרומה על פרות אלו המקברים⁵⁵, אפלו

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הלכה ב למד רבינו מהפסוק הנ"ל, שאין תורמין ממין על שאינו מינו, ושם אין תרומתו תרומה אף בדיעבד - לענין מין בשאינו מינו לא מצאנו פסוק מיוחד שילמדנו שתרומתו תרומה, כמו שלמדנו בדין שאינו גמור (ועיין ש"ך יו"ד סימן שלא, ס"ק פ). ומאותו הטעם אין להקשות על מה שאמרו (חלה פ"ב משנה ה) "המפריש חלתו קמה אינה חלה", שגם שם אין לימוד מיוחד שתהא חלתו חלה (עיין ר"ש ומלאכת שלמה שם). (25) תוספתא תרומות פ"ג. (26) בכמה ספרים "משיכבור" (מהרי" קורקוס, כסף-משנה, מעשה רוקח, תוספתא כפשוטה). ויש מגייהים "משיכבור" (מהרי" קורקוס וכסף-משנה). וכן הוא בתוספתא שם לפי נוסחת דפוס ראשון, והיינו העמדת ערימה (להלן פ"ג מהלכות מעשר הלכה יג). (27) ביצה יג. כדעת רבי ולא כרבי יוסי ב"ר יהודה. (28) צ"ל: מן. (29) שזו היא גמר מלאכתן, שאין סופן לבוא לידי גורן אחר, וזהו גרנן (רש"י שם). וראה להלן. (30) תוספתא שם [והנה רבינו לא הזכיר כאן אלא גורן, יקב וגת. וזה מתאים למה שאמרו בירושלמי (תרומות פ"א הלכה ה) "אין לך איסור מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, אלא גורן ויקב בלבד". וראה להלן הלכה יח, שתורמים יין על ענבים העומדים לעשותן צמוקים]. (31) לדרוך בה. (32) כלומר, משישימו הקורה על הזיתים. (33) תרומות פ"ב משנה א. ובירושלמי שם למדו כן ממה שנאמר "ונחשב לכם תרומתכם כדגן וכו' מן היקב", - "מה גורן ויקב (אי) איפשר שיהא מקצתו טמא ומקצתו טהור, וזה אף-על-פי שאפשר, למדין אפשר משאי-אפשר". כלומר: מה שתרם יהא כולו טמא או כולו טהור כדי שיתרום מן הטהור על הטהור ומן הטמא על הטמא (ר"ש). וכל זה בתרומה גדולה, אבל תרומת מעשר ניטלת מן הטהור על הטמא (בסוף ההלכה). (34) משנה שם. ובירושלמי שם שואל: "מעשה לא יהא תרומתו תרומה? - ממנו כתיב". שנאמר (שם, כו): "והרמותם ממנו תרומת ה'" - שמכל-מקום תרומתו תרומה, אפילו אם תרם מן הטהור על הטמא. (35) במשנה שם נאמר: "באמת אמרו, העגול של דבילה וכו'". וכתב רבינו בפירושו המשנה "וכל מקום שאמר באמת, הוא הלכה למשה מסיני". ועיין ברע"ב ור"ש שם. (36) "ככר גדול שעושים מן התאנים היבשים ונקראת דבלה" (פיה"מ). (37) "לפי שהיא מחוברת מחלקים רבים, לא נחשב אותם כגוף אחד שיהא חיבור ומקבל טומאה כולה" (שם). (38) "שהם גופים מחולקים ואין שם ידוע לכל האגודה" (שם). (39) "כרי של חטים שהיא יותר פחותה מן האגודה בדבוק" (שם). (40) ובדיעבד - תרומתו תרומה, כמו שכתוב למעלה בתחילת ההלכה. (41) ירושלמי שם. (42) כן הוא שם, היינו שתמיד תקח מן הטהור שבו - אף אם יש בו טמא. (43) תרומה גדולה. ולענין תרומת מעשר - בסוף ההלכה. (44) תרומות פ"ב משנה ב. (45) דוקא אם היתה לה שעת הכושר להפרשה בטהרה, אבל אם נטמאה בעת שנתלשה מן המחובר, אין תרומתו תרומה (רדב"ז כאן ע"פ הסוגיא בפסחים לג. וכן כתב רבינו בפירושו המשנה שם, וראה למעלה פ"ב הלכה יד). (46) את הטבל. (47) שהרי מן התורה תרומתו תרומה, אפילו במזיד (יבמות צ. כרבי נתן כרבי אושעיא). (48) כדי לתקן את השירים. (49) שבשוגג תרומתו תרומה. (50) כר' יהודה בתרומות שם. וחזר בו מפירושו במשנה, ששם כתב שאין הלכה כר' יהודה, ועיין 'תוספות יום-טוב' (הגהה ברמב"ם דפוסים חדשים). (51) ירושלמי שם הלכה א (כסף משנה). (52) כן הוא בירושלמי שם: "תרומת מעשר ניטלת מן הטהור על הטהור ומן הטמא על הטמא, מן הטהור על הטמא ואינה ניטלת מן הטמא על הטהור". וכן הוא במשנה שם: "וכן בן לוי שהיה לו מעשר טבל וכו'". (53) תרומות פ"א משנה ה. ובספרי פרשת קורח (לבמדבר יח, כו) למד זאת ממה שנאמר "והרמותם ממנו" - "שלא יתרום מן המחובר על התלוש ולא מן התלוש על המחובר". ועיין בתוספות קידושין סב. ד"ה אין (וראה להלן פ"א הלכה כו). (54) [כלומר, הפירות התלושים הם שלו, ואילו הפירות המחוברים, שעליהם הוא מפריש, אינם שלו, וראה להלן]. (55) [שאינם שלו. ואילו היו תלושים, ותרם עליהם משלו, תרומתו תרומה, כמפורש למעלה פ"ד הלכה ב].

- 1 אָמַר לְכַשְׁיִתְלָשׁוּ⁵⁶; אוּ שְׁהִי לּוֹ שְׁתֵּי עָרוּגוֹת⁵⁷ וְאָמַר:
 2 פְּרוֹת עָרוּגָה זוֹ תְלוּשִׁין יִהְיֶה תְרוּמָה עַל פְּרוֹת עָרוּגָה זוֹ
 3 מִחֲבָרִים⁵⁸; אוּ שְׁאָמַר: פְּרוֹת עָרוּגָה זוֹ מִחֲבָרִים יִהְיֶה
 4 תְרוּמָה עַל פְּרוֹת עָרוּגָה זוֹ תְלוּשִׁין⁵⁹ - לֹא אָמַר כְּלוּמַם⁶⁰.
 5 אֲבָל אִם אָמַר: פְּרוֹת עָרוּגָה זוֹ תְלוּשִׁין יִהְיֶה תְרוּמָה עַל
 6 פְּרוֹת עָרוּגָה זוֹ לְכַשְׁיִתְלָשׁוּ⁶¹, וְנִתְלָשׁוּ, הוֹאִיל וּבִידוֹ
 7 תְּתַלְשֵׁן - אִינוּ מְחַסֵּר מַעֲשֶׂה, וְלְכַשְׁיִתְלָשׁוּ שְׁנֵיהֶם -
 8 דְּבָרָיו קְמִין⁶². וְהוּא שְׂבִיבָאוּ שְׁלִישׁ⁶³ בַּעַת שְׁאָמַר.
 9 י. אֵין תּוֹרְמִין מִן הַלֵּחַ עַל הַיָּבֵשׁ, וְלֹא מִן הַיָּבֵשׁ⁶⁴ עַל
 10 הַלֵּחַ; וְאִם תָּרַם - תְרוּמָתוֹ תְרוּמָה. כִּיצַד? לִקְטַת יֶרֶק
 11 הַיּוֹם וְלִקְטַת מִמָּנוּ לְמַחֵר - אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה, אֲלֹא
 12 אִם בֶּן דָּרְכוֹ לְהַשְׁתַּמֵּר שְׁנֵי יָמִים. וְכֵן יֶרֶק שְׁדָּרְכוֹ
 13 לְהַשְׁתַּמֵּר שְׁלֹשָׁה יָמִים, כְּגוֹן הַמְלַפְפוֹנוֹת, כֹּל שְׁלִקְטַת
 14 בְּשִׁלְשֵׁת יָמִים - מִצְטָרֵף, וְתוֹרַם מִזֶּה עַל זֶה. יֶרֶק שְׁדָּרְכוֹ
 15 לְהַשְׁתַּמֵּר יוֹם אֶחָד בְּלִבְדּוֹ, וְלִקְטַת בְּשַׁחֲרִית וְלִקְטַת בְּעָרֵב
 16 - תּוֹרַם מִזֶּה עַל זֶה.
 17 יא. אֵין תּוֹרְמִין מִפְּרוֹת שְׁנָה זוֹ⁶⁵ עַל פְּרוֹת שְׁנָה שְׁעֵבְרָה,
 18 וְלֹא מִפְּרוֹת שְׁנָה שְׁעֵבְרָה עַל פְּרוֹת שְׁנָה זוֹ. וְאִם תָּרַם -
- 19 אֵינָה תְרוּמָה⁶⁶; שְׁנֵי אָמַר: שְׁנָה שְׁנָה⁶⁷. לִקְטַת⁶⁸ יֶרֶק⁶⁹ עָרֵב
 20 רֹאשׁ הַשְּׁנָה⁷⁰ עַד שְׁלֹא בָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ, וְחִזַּר וְלִקְטַת אַחַר
 21 שְׁבָאָה הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה; שְׁנָה חֲדָשׁ, וְזֶה
 22 יָשֵׁן. וְכֵן אִם לִקְטַת⁷¹ אֶתְרוּגָה⁷² בְּעָרֵב חֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשַׁבָּט
 23 עַד שְׁלֹא בָּאָה הַשֶּׁמֶשׁ, וְחִזַּר וְלִקְטַת אֶתְרוּגָה אַחַר מִשְׁבָּאָה
 24 הַשֶּׁמֶשׁ - אֵין תּוֹרְמִין מִזֶּה עַל זֶה. מִפְּנֵי שְׁאֶחָד בְּתַשְׂרֵי -
 25 רֹאשׁ הַשְּׁנָה לְמַעֲשֻׂרוֹת תְּבוּאָה וְקִטְנִיּוֹת וְיִרְקוֹת⁷³,
 26 וְחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּשַׁבָּט⁷⁴ - רֹאשׁ הַשְּׁנָה לְמַעֲשֻׂרוֹת הָאֵילָן⁷⁵.
 27 יב. אֵין תּוֹרְמִין פְּרוֹת הָאֶרֶץ עַל פְּרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ⁷⁶,
 28 וְלֹא מִפְּרוֹת חוּצָה לְאֶרֶץ עַל פְּרוֹת הָאֶרֶץ. [וְלֹא מִפְּרוֹת
 29 הָאֶרֶץ עַל פְּרוֹת סוּרְיָא⁷⁷, וְלֹא מִפְּרוֹת סוּרְיָא עַל פְּרוֹת
 30 הָאֶרֶץ]. וְלֹא מִפְּרוֹת שְׂאֵינָן חֲבִיבִין בְּתְרוּמָה⁷⁸, כְּגוֹן לִקְטַת
 31 שְׂכָחָה וּפְאָה⁷⁹, אוּ פְרוֹת שְׁנִיתְרָמָה תְרוּמָתָן עַל פְּרוֹת
 32 שְׂחִיבִין בְּתְרוּמָה, וְלֹא מִפְּרוֹת שְׂחִיבִין בְּתְרוּמָה עַל
 33 פְּרוֹת הַפְּטוּרִין. וְאִם תָּרַם - אֵינָה תְרוּמָה.
 34 יג. הַמְּפָרִישׁ⁸⁰ תְרוּמָה⁸¹ מִמַּעֲשֵׂר רֹאשׁוֹן שְׁלֹא נִטְלָה
 35 תְרוּמָתוֹ⁸² אוּ מִמַּעֲשֵׂר שְׁנִי⁸³ וְהִקְדֵּשׁ שְׁלֹא נִפְדּוּ⁸⁴ עַל
 36 פְּרוֹת אַחֲרוֹת - אֵין תְרוּמָתָן תְרוּמָה.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(56) נשכיון שהמחוברים אינם שלו, אין בידו לתלשם. והרי זה מחוסר מעשה, וראה להלן. (ועיין בר"י קורקוס, בכסף-משנה ובאור-שמח). ולא כתב רבינו גם "פירות מחוברים על פירות תלושים", שבאופן זה, שהמחוברים שלו - בידו לתלשם (ותרומתו תרומה). (57) קידושין סב. [והיינו ששתי הערוגות הן שלו, גם המחוברת וגם התלושה]. (58) עכשיו לפני שיתלשו. (59) עכשיו בעודם מחוברים. (60) שכיון שעכשיו אינו יכול לתרום, ואין בידו לתלוש, הרי זה כדבר שלא בא לעולם (קידושין שם). (61) לדעת הכסף-משנה נשמה כאן בבא שלמה, ויש להשלים: "או שאמר פירות ערוגה זו מחוברים, יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו". וכן נראה ממה שכתב רבינו בסמוך: "ולכשיתלשו שניהם". ועוד שבקידושין שם אמרו הלכה זו על האומר "פירות ערוגה זו מחוברת, יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו". ושם ע"ב נאמרה על שתי הבבות. (62) כלומר, תרומתו משנתלשו ולמפרע. שם, על האור: מחוברים על תלושים, ותוספתא תרומות פ"ב (הובאה בגמרא שם), על האומר: תלושים על מחוברים. (63) שאם לא הביאו שלישי, פטורים הם מתרומות ומעשרות (למעלה פ"ב הלכה י'). ואפילו אם הפריש מהם תרומות ומעשרות, אין דבריו קיימים (ירושלמי תרומות תחילת פרק ט). ואף-על-פי שאמר: לכשיתלשו שיביאו שלישי, הרי אין זה בידו לגמרם, ודלא כר' אליעזר בן יעקב בקידושין שם, הסובר שגם באופן זה תרומתו תרומה, משום סנובר, אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. (64) תוספתא שם פ"ד. (65) תרומות פ"א משנה ה, ותוספתא שם פ"ב. (66) משנה שם. (67) "עשר תעשר את כל תבואת זרעך היוצא השדה שנה שנה". עיין בכורות נג: וספרי פרשת ראה שם. (68) תוספתא שם, והובאה בראש השנה יב. (69) שבו הולכים אחר לקיטה (פ"א מהלכות מעשר שני הלכה ד). (70) אחד בתשרי, שהוא ראש השנה למעשר התבואה והירקות (להלן). (71) ראש השנה יד: (72) שהוא כירק לענין זה, שהולכים בו אחר לקיטה (שם הלכה ה). (73) משנה שם ב. (74) כבית-הלל במשנה שם. (75) גם אתרוג בכלל. ואף-על-פי שלענין לקיטה דינו כירק, - לענין שנת המעשר, דינו כאילן (שם טו.). (76) תרומות פ"א משנה ה. וכתב בפירוש המשנה שם: "הטעם בזה אמרו: "וכל מעשר הארץ מזרע הארץ" (ויקרא כז, ל), ואף-על-פי שאלו הכתובים שהביאו רביה מהם, יש מהם שבאו במעשר, ויש מהם שבאו בתרומת מעשר, אין בזה קושיא לפי שאנחנו נביא ראיות מן הפסוקים שבאו בתרומות על המעשרות, ובפסוקים שבאו במעשרות על התרומות, לפי שענין אחד כולל אותם, והוא שיציא מזה מה שחייב בו מן החק". ויש אומרים שאפילו אם באו לארץ לפני מירוח ונתמרחו בארץ שחייבים במעשרות מן התורה (ראה למעלה פ"א הלכה כב) - אין תורמים בהם על פירות ארץ ישראל, ולא מפירות ארץ ישראל עליהם (משנה ראשונה שם). (77) תוספתא תרומות פ"ב. (78) משנה שם. (79) שם. ויש נוסף גם "הפקר". (80) תרומות פ"א משנה ה "אין תורמין כו' ממעשר ראשון שלא ניטלה (כנוסחת ספרים אחרים) תרומתו, ולא ממעשר שני והקדש שלא נפדו (כנוסחת ספרים אחרים)". וראה להלן. (81) היינו תרומה גדולה. (82) היינו תרומת מעשר. והמדובר במעשר ראשון שהפריש מן הכרי לפני שהפריש תרומה גדולה, שחייב להפריש ממנו גם תרומה גדולה וגם תרומת מעשר (למעלה פ"ג הלכה יג) ומכיון שניטלה ממנו תרומת מעשר, אינו יכול להפריש ממנו תרומה גדולה, לפי שיש לכהן באותו מעשר חוק וזכות והיא תרומת מעשר. אבל אם ניטלה ממנו תרומת מעשר, יכול להפריש ממנו תרומה גדולה. ועיין ראב"ד וכסף-משנה ופירוש המשנה ו'תוספות יום טוב' שם. (83) שהפרישו לפני שהפריש תרומה גדולה. (84) שהקדש פטור מן המעשרות, וגם מעשר שני ממון גבוה הוא (פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שני א' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קיט

מתוך מהדורת וגשל

- 1 יד. אין תורמין מדבך שהוא חָיֵב מן התורה⁸⁵ על דָּבַר
2 שהוא חָיֵב מדבְּרִיהֶן, ולא מן המְחַיֵּב מדבְּרִיהֶן על
3 החָיֵב מן התורה; ואם תָּרַם⁸⁶ - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה⁸⁷, וַיִּחְזַר
4 וַיִּתְרַם⁸⁸.
- 5 טו. עֲצִיץ נְקוּב⁸⁹ - הָרִי הוּא כְּאֶרֶץ⁹⁰. וכֵּמָה ?הָא בְּנֶקֶב?
6 כְּדִי שְׂרֵשׁ קֶטֶן⁹¹, וְהוּא פְּחוּת מִכֹּזֵית⁹². זָרַע תְּבוּאָה
7 בְּעֲצִיץ שְׂאִינוֹ נְקוּב⁹³ וְהִבִּיאָה שְׁלִישׁ, וְאַחַר כֵּן נִקְבוּ
8 וְנִגְמְרָה תְּבוּאָה וְהוּא נְקוּב - הָרִי הוּא כְּצוּמַח בְּשְׂאִינוֹ
9 נְקוּב, עַד שְׂיִקְבְּנוּ קֶדֶם שְׂיָבִיא שְׁלִישׁ.
- 10 טז. הַתּוֹרֵם מִפְּרוּת הַגְּדֹלִין כְּאֶרֶץ⁹⁴ עַל הַגְּדֹלִין בְּעֲצִיץ
11 נְקוּב, אוּ מִפְּרוּת עֲצִיץ נְקוּב עַל הַגְּדֹלִין כְּאֶרֶץ - תְּרוּמָתוֹ
12 תְּרוּמָה⁹⁵. תָּרַם מִשְׂאִינוֹ נְקוּב עַל הַנְּקוּב - תְּרוּמָתוֹ
- 13 תְּרוּמָה⁹⁶, וַיִּחְזַר וַיִּתְרַם⁹⁷. תָּרַם מִן הַנְּקוּב עַל שְׂאִינוֹ
14 נְקוּב - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה⁹⁸, וְלֹא תֵאָכֵל⁹⁹ עַד שְׂיִוְצִיא עָלֶיהָ
15 תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂוֹת מִמָּקוֹם אַחֵר¹⁰⁰.
- 16 יז. הַתּוֹרֵם¹⁰¹ מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי¹⁰² וּמִן הַדְּמָאֵי עַל
17 הַדְּמָאֵי - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה¹⁰³, וַיִּחְזַר וַיִּתְרַם¹⁰⁴ מִכָּל אֶחָד
18 וְאֶחָד בְּפָנָי עֲצוּמוֹ¹⁰⁵. תָּרַם מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי -
19 תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה¹⁰⁶, וְלֹא תֵאָכֵל¹⁰⁷ עַד שְׂיִוְצִיא עָלֶיהָ
20 תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂוֹת¹⁰⁸.
- 21 יח. אֵין תּוֹרְמִין¹⁰⁹ שְׂבָלִים עַל הַחֲטִים¹¹⁰, וְזִיתִים¹¹¹ עַל
22 שְׂמֶן, וְעֵנְבִים¹¹² עַל יֵין. וְאִם תָּרַם - אֵינָה תְּרוּמָה¹¹³; וְ
23 גִּזְרָה שְׂמָא וְטָרִיחַ הַפֶּהֶן לְדָרְךָ וְלִכְתָּשׁ¹¹⁴. אֲבָל תּוֹרְמִין
24 שְׂמֶן¹¹⁵ עַל הַזֵּיתִים הַנִּכְבָּשִׁין¹¹⁶, וְיֵין עַל עֵנְבִים לְעֲשׂוֹתָן

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

יז). אבל אם נפדו, מפריש מהם תרומה גדולה, ראה להלן פ"ז מהלכות מעשר הלכה ג. (85 נלמד מדמאי פ"ה משניות י"א, גבי עציץ נקוב ואינו נקוב, ודמאי וודאי, המובאות להלן הלכות ט"ז (כסף-משנה ורדב"ז). (86 זה מוסב רק על הדין השני, כשתרם מן המחויב מדרבנן על המחויב מן התורה (כסף-משנה, וראה להלן). (87 שהכהן מותר לאכלה ואין צורך להוציא עליה תרומות ומעשרות, הואיל וכל חיובה אינו אלא מדרבנן. (88 על החייב בתרומה מן התורה, שהרי מדאורייתא אין תרומתו תרומה, מאחר שהפריש מזה שאינו מחויב אלא מדרבנן. ואילו מן התורה הוא פטור, והרי זה כמפריש מן הפטור על החיוב. ואם הפריש מדבר שהוא חייב בתרומה מן התורה על דבר שהוא חייב מדבריהם - הרי זו תרומה, והדבר שחייב מדבריהם מותר באכילה, אבל התרומה עצמה אסורה באכילה, מאחר שהיא חייבת בתרומה מן התורה, ותרומה זו אינה אלא מדרבנן ואינה פוטרת את זה שהוא טבל מן התורה, כמפורש להלן הלכה טז. (89 דמאי שם משנה י. (90 כאילו צמח הפרי בארץ. (91 עוקצין פ"ב משנה י. (92 כן נראה בשבת צה: (93 מנחות ע. וירושלמי מעשרות פ"ה הלכה ב (כסף-משנה). (94 דמאי שם. (95 ששניהם מן התורה. (96 ואין צריך להוציא עליה תרומות ומעשרות, כמו בהלכה השניה, מפני שמן התורה אינו חייב בתרומות ומעשרות כלל (רע"ב). (97 על הנקוב, לפי שהפריש מן הפטור (שאיין העציץ שאינו נקוב מחויב בתרומות ומעשרות מן התורה) על החייב. (98 ואין צריך לחזור ולתרום ולהפריש ממה שאינו נקוב, שתרומה שלו מדרבנן היא, והרי הפריש כבר (רש"י ביבמות פט:). (99 לכהן, לפי שהוא כמו טבל ואסור לכהן לאכול, שכל דבר בגדל בעציץ שאינו נקוב אינו חייב בתרומה מן התורה (פירוש המשניות). (100 כן הוא ביבמות שם, וקידושין מו: ואין להפריש ממנה עצמה, שיש לחשוש שמא יאכלו זרים את השיריים, ובאמת כולה תרומה מדרבנן, ואסורה לזרים (תוספות יבמות שם, ד"ה ממקום אחר). (101 דמאי שם משנה יא. והיינו תרומת מעשר, שהרי על תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ, ולא גזרו עליה גזירות דמאי, כמפורש להלן פ"ט מהלכות מעשר הלכה א (תפארת ישראל שם). (102 שאפשר ששניהם פטורים, ואפשר ששניהם חייבים, ואפשר שאחד מהם פטור ואחד מהם חייב. (103 ומותר באכילה לכהן. ב"דמאי על הודאי" מותרת ממה-נפשך: אם היא פטורה (שהופרשו ממנו תרומות ומעשרות) הרי היא מותרת באכילה, ואם היא חייבת בתרומות ומעשרות, הרי היא תרומה ותקנה גם את הודאי (משנה ראשונה). וב"דמאי על הדמאי" גם כן מותרת, אף-על-פי שיש לחשוש שמא היא חייבת והשניה פטורה - כיון שאיסור דמאי אינו אלא מדרבנן, כי מן התורה סומכים על "רוב עמי הארץ מעשרין הן" - כיון שנקרא עליה שם תרומה לא החמירו חכמים לאסרה לכהן, כפי שלא גזרו איסור דמאי על חלת עם הארץ, כמפורש בדמאי פ"א משנה ג, ולהלן פ"ג מהלכות מעשר הלכה יג (תוספת הגרע"א שם). (104 שמא היתה התרומה פטורה, והרי זה מן הפטור על החיוב. (105 מן הודאי על הודאי, ומן הדמאי הזה (הנתרם) עליו ממנו ולא מדמאי אחר עליו. (106 והדמאי מתוקן לאכילה ממה-נפשך: אם הוא טבל, הרי הוא נפרש. ואם היה פטור, הרי הוא פטור. (107 לכהן. (108 שמא היה הדמאי פטור, ונמצא שהפריש מן החיוב על הפטור שאין תרומתו תרומה (למעלה הלכה יב). [וכאן לא כתב רבינו "ממקום אחר", כי רק בתורם מעציץ נקוב על שאינו נקוב אין לתרום ממנו עצמו, שמא יבואו זרים לאכול את השיריים, כי יחשבו שזו חייבת וזו פטורה לגמרי, ובאמת זו חייבת מן התורה וזו חייבת מדרבנן, ואם כן כולה תרומה מדרבנן ואסורה לזרים (ראה למעלה הלכה טז), אבל בדמאי ספק הוא, לא יבואו להתיר השיריים, כי ידעו שחוזרים ותורמים רק מספק]. ואדרבה אם יתרום ממקום אחר לא יצא לעולם מידי תקלה, כי מאחר שזה ספק, אם-כן התרומה שממקום אחר אף היא ספק ויצטרכו להפריש עליה שוב ממקום אחר וכו' (תוספות חדשים). (109 תרומות פ"א משנה ד. (110 לאחר שנגמרה מלאכתן. "ולשון ספרי (פרשת קרח, במדבר יח, כז) שומע אני יתרום שבלים על חטים וענבים על יין וזיתים על שמן, תלמוד-לומר כדגן מן הגורן, מן הגמור" (פירוש המשניות שם). (111 העומדים לשמן. (112 העומדים לעשות מהן יין. (113 משנה שם, כדעת בית-הלל. (114 ירושלמי שם. ומה שכתב למעלה הלכה ד, שאם תרם מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו, תרומתו תרומה - שם המדובר כשעשה כן מדעתו של הכהן (ר"ש שם). (115 תרומות שם משנה ט. (116 השרויים במים ובמלח.

- 1 צמוקין¹¹⁷. למה זה דומה? לתורם משני מינין¹¹⁸ שאינן
 2 פלאים זה בזה מן היפה על הרע¹¹⁹. וכן תורמין מזיתי
 3 שמן על זיתי פכש¹²⁰, אבל לא מזיתי פכש¹²¹ על זיתי
 4 שמן. מנין שאינו מבשיל¹²² על המבשיל¹²³, אבל לא מן
 5 המבשיל על שאינו מבשיל. מן הצלול¹²⁴ על שאינו
 6 צלול, אבל לא משאינו צלול על הצלול. מתאנים על
 7 גרוגרות¹²⁵ במנין¹²⁶, מגרוגרות על התאנים במדה¹²⁷,
 8 אבל לא תאנים על גרוגרות במדה, ולא גרוגרות על
 9 התאנים במנין, כדי שיתרם לעולם בעין יפה. ותורמין
 10 חטים על הפת¹²⁸, אבל לא מן הפת על החטים לפי
 11 השבון¹²⁹. ובכל אלו, אם תרם - תרומתו תרומה¹³⁰.
 12 יט. אין תורמין¹³¹ שמן על הזיתים הנכתשין¹³², ולא
 13 יין על ענבים הנדרכות¹³³; שזה דומה לתורם¹³⁴ מדבר

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(117) בירושלמי (פ"א הלכה ה) מקשה: "הא תנינן הפרד הצמוקים והחרובין, משיעמיד ערימה (וראה להלן פ"ג מהלכות מעשר הלכה יב) רבי יוסי בן יוסי בשם רבי יצחק בן לעזר, אין לך אסור מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו אלא גורן ויקב בלבד", וראה למעלה הלכה ד. (118) שהרי ענבים ויין הם שני מינים (עבודה זרה סו.). (119) שתורמין מזה על זה (למעלה הלכה ג). (ועיין "משנה ראשונה" בתרומות שם מ"ד, ודבריו צריכים תיקון). (120) שם פ"ב מ"ו. וז"ל רבינו בפירושו המשנה שם: "זיתי שמן הם הזיתים המוכנים להוציא שמנם, כי שמנם הרבה, וטוב משמן הזיתים שאינם ראויים אלא לכבישה, למיעוט שמנם, וה' יתברך אמר בהרימכם את חלבו ממנו, וחלבו הוא הטוב והיפה שבו, כמו שאמר ואכלו את חלב הארץ". (121) שזהו מן הרע על היפה, ואסור לתרום (למעלה שם). (122) משנה שם. (123) שייך שאינו מבושל, טוב יותר מן המבושל. (124) כן הוא בתוספתא תרומות פ"ד (הוצאת הגר"ש ליברמן עמוד 123 (10) לפי הנוסחאות שלפנינו (ועיין בכסף-משנה). (125) כשיש שם כהן (למעלה הלכה א). (126) מנחות נד: וירושלמי תרומות פ"ב הלכה ד, וכן יש להגיה בתוספתא שם תחילת פרק ד. ואינו תורם תאנים על הגרוגרות במדה, כדלהלן, לפי שהנפח של התאנים גדול יותר מן הנפח של הגרוגרות, ונמצא ממעט בתרומה. [ואין הכוונה שמועד ומונה גם את התרומה וגם את הדבר הנתרם, שהרי "אין תורמין תרומה זו (= תרומה גדולה) לא במדה, לא במשקל ולא במנין" (למעלה פ"ג הלכה ד), אלא שמועד ומונה את התרומה בלבד, אבל לא את הדבר הנתרם, ונמצא שתורם באומדן]. (127) שגרוגרות שהן יבשות עולות במדה יותר, ונמצא תורם בעין יפה. (128) תוספתא שם. לדעת הכסף-משנה שהיינו משום שחטים יפות הן לגבי פת, שהרי יכול לעשות מהם מה שירצה, ועוד שמתקיימות יותר (וראה למעלה הלכה א). ואינו ממעט בתרומה, בניגוד לתורם מן הפת על החטים דלהלן. (129) בספרי רבינו המגוהים "אלא לפי חשבון" (כסף-משנה). וכן הוא במעשה רוקח בשם כ"י, וכ"ה בעוד כמה כתב"יד (תוספתא כפשוטה). וכן הנוסחא בתוספתא שם. והיינו, שתורם לפי חשבון החטים שבפת, ולא לפי חשבון הנפח של הפת עצמו, ונמצא תורם בעין יפה. (130) שהרי התורם ועלה בידו אחד מששים ואחד - תרומתו תרומה (למעלה פ"ג הלכה ו), וגם התורם מן הרע על היפה - תרומתו תרומה (למעלה הלכה ג). (131) תרומות פ"א משנה ח. (132) היינו שנכתשו במכתש לעשות מהן שמן, ולא נגמרה מלאכתן. (133) שנדרכו לעשות יין, ולא נגמרה מלאכתן. (134) בזה רצה רבינו להבדיל בין התורם משמן על זיתים הנכתשין, ויין על ענבים הנדרכות, שתרומתו תרומה ויחזור ויתרום, כדלהלן, לבין התורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו, שתרומתו תרומה (למעלה הלכה ד) ולא אמרו שיחזור ויתרום, שבדבר שלא נגמרה מלאכתו כלל, לא חששו חכמים שמה יוסיף לעשות כן, שהרי הכל יודעים שאין תורמין על דבר שלא נגמרה מלאכתו, אבל הזיתים הנכתשים והענבים הנדרכות, שכבר התחילה בהם מלאכת השמן והיין עלולים לבוא בהם לידי טעות, ולתרום עליהם לפני שנגמרה כל מלאכתם (משנה ראשונה). (135) משנה שם. וראה למעלה. (136) אם נתערבה בחולין, ואין שם מאה כנגד התרומה, הכל תרומה, ראה להלן פ"ג הלכה ב. (137) כן הוא במשנה [והכוונה להוציא ממה שנאמר בפ"ג שם משנה א, בתורם חבית של יין ונמצאת של חומץ: "אם ספק (אם החמיצה לפני ההפרשה או לאחריה) תרומה ויחזור ויתרום, הראשונה אינה מדמעת בפני עצמה, וכו' וכן השנייה" (הובא להלן הלכה כב) - שכיון ששתי התרומות הן ספק, אין כל אחת ואחת מהן מדמעת בפני עצמה, עד שיפלו שתיהן לתוך אותם החולין (להלן הלכה כג), אבל בנידון שלפנינו, שאין כאן ספק, ושהראשונה תרומה מן התורה והשנייה אינה אלא מדרבנן - הראשונה מדמעת בפני עצמה והשנייה אינה מדמעת כלל]. (138) זר האוכלה. (139) להלן פ"ו הלכה ו. (140) שאינה אלא מדרבנן כנ"ל. (141) תרומות פ"א משנה ט. (142) והרי נגמרה מלאכתם, כיון שאין רוצים להוציא מהם שמן. (143) שאותם הזיתים חזרו כאילו לא נגמרה מלאכתם (פיה"מ שם). (144) פעם שנייה, לפי שכשהוציא התרומה כל אחד מהם נגמרה מלאכתן היה באותה שעה לפי כוונתו (שם). (145) תוספתא תרומות פ"ד. שזהו תורם מן הרע על היפה ואין תורמין כן לכתחילה, כמבואר למעלה הלכה ג. ועיין בבא בתרא פד: (146) כחכמים שם ולא כרבי. וראה למעלה שם, שהכל תלוי בכלאים. (147) בספרים אחרים אין קטע זה. אבל זו היא

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שני א' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קכא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 תרומה).¹⁴⁸ הִיָּה בְּלָבוּ לְתָרֵם חֲמִיץ עַל חֲמִיץ¹⁴⁹, וְנִמְצָא
 2 הַחֲמִיץ שְׁתָּרַם יַיִן - תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה¹⁵⁰.
 3 **כב.** הַתָּרֵם חֲבִית שֶׁל יַיִן¹⁵¹ עַל הַיַּיִן, וְנִמְצָא חֲמִיץ; אִם
 4 יוֹדֵעַ שֶׁהָיְתָה חֲמִיץ עַד שְׁלֹא תָרַמָּה - אֵינָה תְּרוּמָה¹⁵²;
 5 וְאִם אַחֵר שֶׁתָּרַמָּה הִחְמִיצָה - הָרִי זֶה תְּרוּמָה¹⁵³; וְאִם
 6 סִפֵּק - תְּרוּמָה¹⁵⁴, וַיִּחְזֹר וַיִּתְרַם. וְכֵן הַתָּרֵם קְשׁוֹת
 7 וְנִמְצָאת מִרְה¹⁵⁵, אֲבִטִיחַ וְנִמְצָא סְרוּחַ, אוֹ שֶׁנִּמְצָאוּ
 8 נְקוּרִינ¹⁵⁶. תָּרֵם חֲבִית¹⁵⁷ שֶׁל יַיִן וְנִמְצָאת מְגֵלָה שְׁאִסּוּר
 9 לְשִׁתוּתָהּ¹⁵⁸ - תְּרוּמָה, וַיִּחְזֹר וַיִּתְרַם¹⁵⁹ שְׁנֵי-נֵה. וְאִין אַחַת
 10 מִשְׁתִּיָּהֶן מְדַמַּעַת בְּפָנֶי עֲצָמָה, וְהָאוֹכֵל אַחַת מִשְׁתִּיָּהֶן -
 11 אֵינּוּ חֲבִיב חֲמִשׁ.
 12 **כג.** בִּיצֵד? נִפְלָה אַחַת מִמֶּהֶן¹⁶⁰ עַל הַחֲלִין - אֵינָה
 13 מְדַמַּעַת¹⁶¹; נִפְלָה שְׁנֵי לְמָקוֹם אַחֵר - אֵינָה מְדַמַּעַת;
 14 נִפְלוּ שְׁתֵּי הֶן לְמָקוֹם אֶחָד - מְדַמַּעַת בְּקִטְנָה
 15 שֶׁבְּשְׁתֵּיהֶן¹⁶². וְכֵן אִם אֶכֶל זֶר שְׁתֵּי הֶן - מִשְׁלֵם
 16 בְּקִטְנָה שֶׁבְּשְׁתֵּיהֶן וְחֲמִשָּׁה¹⁶³. וְכִיצֵד הוּא עוֹשֶׂה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הגירסה הנכונה. כמו שכתב הכסף-משנה, וכן הוא בתוספתא תרומות שם, ועיין בבא בתרא צו. (148) אף-על-פי שיין וחומץ מין אחד, כיון שנתכוין לתרום מן היפה ועלה בידו מן הרע, הרי היא תרומה בטעות ואינה תרומה (כסף-משנה). וכן כתבו התוספות שם פד: ד"ה יין וחומץ. (149) "כך היא הגירסה הנכונה בדברי רבינו, והוא גם כן שם בתוספתא, אלא שהיא כתובה בשיבוש" (כסף-משנה). (150) כיון שהיה בלבו לתרום מן הרע על הרע, ועלה בידו מן היפה על הרע, והרי הם מין אחד (שם). אבל צריך עיון ממה שכתב רבינו למעלה פ"ג הלכה ה': "נתכוין לתרום אחד מששים ועלתה בידו אחד מחמשים - אינו תרומה". הרי שאם נתכוין לתרום בעין רעה ועלה בידו במדה טובה הימנה, אינה תרומה. [ואם נתכוין לתרום אחד מעשרה ועלתה בידו אחד מששים (= עין רעה), תרומתו תרומה (למעלה שם), ואילו למעלה בתרם מן החומץ על היין בטעות - אינה תרומה). (151) תרומות פ"ג משנה א. (152) שהתרומה היתה בטעות, הואיל והוא נתכוין ליין, וראה בהלכה הקודמת. (153) שבשעת הרמה היה יין. (154) כל איסורי תרומה עליה מספק, אך הטבל לא נתקן בזה, שמא היתה חומץ עד שלא נתרמה. (155) משנה שם. ומשמע מלשון רבינו שדין אחד להם, כמו בתורם יין ונמצא חומץ, שאם היתה מרה עד שלא תרמו אין תרומתו תרומה, אלא שכאן מדובר בספק, אם היתה מרה בשעת הרמת התרומה, או שנעשית מרה אחר כך, מחמת עיפוש. ועיין בתוספות יבמות פט. ד"ה קישות, שכתבו שהמדובר אפילו בידוע שהיתה מרה קודם, תרומתו תרומה. וחילקו בין יין וחומץ שהם שני שמות, לפיכך היא טעות יותר ואינה תרומה, לבין קישות ונמצאת מרה שאינה טעות כל כך. (156) שיש בו נקב ויש בו חשש שמא נקר בו הנחש והטיל ארס (ירושלמי שם). (157) תוספתא תרומות פרק ד (הוצ' ליברמן עמ' 421). (158) מפני הסכנה (פ"ב מהלכות רוצח הלכה ב). (159) לפי הביאור שלמעלה, זהו במקרה שלא ידוע אם הפגמים היו לפני הרמת התרומה או לאחריה, ולפיכך מספק הרי היא תרומה ויחזור ויתרום. (160) תרומות פ"ג משנה ב. (161) אפילו אם נפלה בפחות ממאה חלקים מחולין. (162) "אם היתה כו' האחת גדולה מן האחרת ויהיה האחת על דרך הדמיון סאה ובשניה סאתים, ונפלו השלש סאין בחולין צריכים אלו לדעת שיעור אותן חולין, ונחשב כי סאה תרומה נפלה בהם והיא קטנה שבשתיהן, ואם היו באותה חולין מאה סאין תעלה במאה ואחד, ואם הוא פחות יהיה הכל מדומע" (פירוש המשנה שם). (163) שהשיעור הקטן בכל אופן תרומה ומשלם חומש. (164) שהכהן אינו יכול להוציא ממנו את הגדולה מספק, שהמוציא מחבירו עליו הראיה. (165) תוספתא שם, והובאה בבבא בתרא צו. וכדעת רבי יוחנן שם. (166) שמא כבר החמיץ, ונמצא שהפריש תרומה מן החומץ על היין בטעות, ואינה תרומה. (167) גיטין לא. במשנה. (168) שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין, אבל בשאר ימות השנה מפריש עליו בחזקת שהוא יין. (169) כשמנשבת רוח קדים במוציא חג הסוכות. (170) "כתום (ה)פרח וענביו נראים באשכול כסדרן" (רש"י שם). (171) משנה שם, כנוסחת הערוך ורש"י ותוספות שם. ורצה לומר: כשלחלוהית נכנסת וגדילה בתוך הבוסר (שהוא כפול הלבן) שיכול לעצור מהן כל שהוא, היינו כניסת מים. לשון אחר, היו כותשים הענבים כשהן בוסר, ונותנין לתוכן מים ונעשים חומץ לטיבול (רש"י שם). (172) כן צריך להיות. וכן הוא בתוספתא שם, ובירושלמי גיטין סוף פרק ג, והיינו משום שאינו רגיל להחמיץ תוך ארבעים יום (כסף-משנה). (173) משנה שם. (174) כולם. (175) בסמוך, ראה למעלה פ"ג הלכה יז. (176) בדיעבד. [ומה שאמרו במשנה שם: "מפריש עליהם", דהיינו לכתחילה, אינו אלא במעשר שני שנזכר שם, שלדעת רבינו אין צורך במקרה אלא בתרומה גדולה (שם) ובתרומת מעשר תלמידי חכמים (שם הלכה כ), אבל מעשר ראשון מפריש אף שלא מן המוקף (פ"א מהלכות מעשר הלכה ו) ופשוט שהוא הדין למעשר שני (ועיין בכסף-משנה בהלכות מעשר שם). ואמנם שם פ"ז הלכה ד, העתיק רבינו כלשון המשנה: "מפריש עליהם", ועיין תוספות שם ד"ה המניח]. (177) ותרומתו תרומה.

44 לְיִשְׂרָאֵל - הָרִי הִיא אֲסוּרָה לְאָכַל בְּמוֹרָם מִן הַקֶּדָּשִׁים,
 45 שֶׁהוּא חֲזָה וְשׁוֹק, לְעוֹלָם, אִף עַל פִּי שְׁגֵרָשָׁה אוֹ מַת.
 46 ח. אָכַל הַתְּרוּמָה - אוֹכֵלֶת אַחַר שְׁגֵרָשָׁה הַיִּשְׂרָאֵל אוֹ
 47 מַת, אִם לֹא הֵנִיחַ בֶּן מַמְנָה; שְׁנֹאמֵר: וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה
 48 אֲלֻמְנָה וְגֵרֻשָׁה וְזָרַע אֵין לָהּ, וְשָׂבָה אֶל בֵּית אֲבִיהָ
 49 כְּנַעֲוִירָה, מִלְחָם אֲבִיהָ תֹאכֵל.
 50 ט. מִפִּי הַשְּׂמוּעָה לְמַדּוּ: מִלְחָם - וְלֹא כָל לֶחֶם; חוֹזֶרֶת
 51 הִיא לְתְרוּמָה, וְלֹא לְחֲזָה וְשׁוֹק.
 52 י. וְלֹא הִפְחֶנֶת בְּלֶבֶד, אֲלֹא אֶפְלוּ לִוְיָהּ וְיִשְׂרָאֵלִית
 53 שְׂנִבְעָלָה לְאֶסּוּר לָהּ, הוֹאִיל וְנַעֲשִׂית זֹנָה - אֲסוּרָה
 54 לְאָכַל בְּתְרוּמָה לְעוֹלָם, וְאִף עַל פִּי שֵׁישׁ לָהּ זָרַע מִכֶּהֵן.
 55 יא. לְפִיכָף הַשְּׂבוּיָה אֵינָה אוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָה, וְאִף עַל פִּי
 56 שְׂאוּמֶרֶת טְהוֹרָה אָנִי. וְכָל שְׂבוּיָה שְׁנֹאמְנָת לוֹמַר טְהוֹרָה
 57 אָנִי, אוֹ שֵׁישׁ לָהּ עַד כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מִתְּרַת לְכַעֲלָה - הָרִי
 58 זֶה אוֹכֵלֶת בְּתְרוּמָה. וְהַנְּרַבַּעַת לְבִהֶמָה - לֹא נִפְסָלָה מִן
 59 הַכֹּהֲנָה וְאוֹכֵלֶת.
 60 יב. יִשְׂרָאֵלִית שֵׁישׁ לָהּ זָרַע מִכֶּהֵן - אוֹכֵלֶת בְּשִׁבִיל בְּנָה,
 61 בֵּין זָכָר בֵּין נִקְבָּה, וְאֶפְלוּ טַמְטוּם וְאֶנְדְּרוּגִינוֹס, וְאֶפְלוּ
 62 זָרַע הַזָּרַע עַד סוּף כָּל הָעוֹלָם; שְׁנֹאמֵר: וְזָרַע אֵין לָהּ.
 63 יג. כֶּשֶׁם שֶׁזָּרַע יִשְׂרָאֵל מִכֶּהֵנָת פּוֹסֵל אוֹתָהּ, כִּף זָרַע כֶּהֵן
 64 מִיִּשְׂרָאֵלִית מְאָכִיל אוֹתָהּ, וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא זָרַע פְּסוּל.
 65 כִּיצַד? בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׂאָת לְכֶהֵן אוֹ כֶּהֵנָת לְיִשְׂרָאֵל,
 66 וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בַת, וּבָא עַל הַבַּת מִי שֶׁהוּא עֶרְוָה עָלֶיהָ אוֹ
 67 שֶׁנִּשְׂאָת לְמִמּוֹזַר, וּמִתָּה הַבַּת וְהָרִי הַמִּמּוֹזַר קָיָם. הֵיִתָּה אִם
 68 אִמּוֹ בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֶהֵן - תֹּאכֵל בְּתְרוּמָה; בַּת כֶּהֵן לְיִשְׂרָאֵל
 69 - לֹא תֹאכֵל.
 70 יד. הֵא לְמִדְתָּ, שֶׁהִיא אוֹכֵלֶת בְּשִׁבִיל זָרַעָה וְאִף עַל פִּי
 71 שְׂאוּתוֹ הַזָּרַע פְּסוּל, וְאֶפְלוּ אֵינּוּ יִשְׂרָאֵל. וְאֵין צְרִיף לּוֹמַר,
 72 שְׂאָם הֵיִתָּה לָהּ בַּת מִכֶּהֵן, אִף עַל פִּי שֶׁהַבַּת נִשְׂוָאָה
 73 לְיִשְׂרָאֵל, וְאֶפְלוּ נִתְחַלְלָה - הָרִי אִמָּה אוֹכֵלֶת בְּשִׁבִיל
 74 הַבַּת הַפְּסוּלָה.
 75 טו. כִּיּוֹצֵא בּוֹ, הַכֹּהֲנָת שְׂאֵינָה אוֹכֵלֶת מִפְּנֵי זָרַעָה
 76 שְׂמִיִּשְׂרָאֵל אִף עַל פִּי שְׂאוּתוֹ הַזָּרַע כֶּהֵנִים. כִּיצַד? בַּת
 77 כֶּהֵן שֶׁנִּשְׂאָת לְיִשְׂרָאֵל וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בַת, וְהִלְכָה הַבַּת
 78 וְנִשְׂאָת לְכֶהֵן וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֶן - הָרִי זֶה רֹאיוֹ לְהִיּוֹת כֶּהֵן
 79 גְּדוּל, מְאָכִיל אֶת אִמּוֹ וּפּוֹסֵל אֶת אִם אִמּוֹ, וְאִף עַל פִּי
 80 שְׂמִתָּהּ אִמּוֹ. וְזֹאת אוֹמְרָת: לֹא כִּבָּן בְּתִי כֶּהֵן גְּדוּל,
 81 שֶׁהוּא פּוֹסֵלִנִי מִן הַתְּרוּמָה.
 82 טז. הָעֶבֶד - אֵינּוּ פּוֹסֵל מִשּׁוּם זָרַע וְאֵינּוּ מְאָכִיל. כִּיצַד?
 83 כֶּהֵנָת שֶׁנִּשְׂאָת לְיִשְׂרָאֵל אוֹ יִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׂאָת לְכֶהֵן,
 84 וְיִלְדָה מִמֶּנּוּ בֶן, וְהִלְךְ הַבֶּן וְנִכְבַּשׁ עַל הַשְּׂפַחָה וְיִלְדָה
 85 מִמֶּנּוּ עֶבֶד, וּמִתָּה הַבֶּן וְהָרִי הָעֶבֶד קָיָם: הֵיִתָּה אִם אָבִיו
 86 שֶׁל עֶבֶד זֶה בַּת יִשְׂרָאֵל לְכֶהֵן - לֹא תֹאכֵל בְּתְרוּמָה;

1 מִצָּעָן שְׂאֶבְדּוֹ - הָרִי זֶה חוֹשֵׁשׁ לְכָל מָה שֶׁתִּקַּן שְׂמָא לֹא
 2 הַפְּרִישׁ עָלֶיהֶן אֲלֹא אַחַר שְׂאֶבְדּוֹ. לְפִיכָף מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה
 3 שְׂנִיָּה¹⁷⁸.
 4 פָּרֵק שְׁשִׁי
 5 א. תְּרוּמָה וְתְרוּמַת מַעֲשֵׂר נֹאכֵלֶת לְכֶהֵנִים, בֵּין גְּדוּלִים
 6 בֵּין קְטַנִּים, בֵּין זָכָרִים בֵּין נִקְבוֹת, הֵם וְעַבְדֵיהֶם
 7 הַכְּנַעֲנִים וְכֹהֲמַתָּן; שְׁנֹאמֵר: וְכֶהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיָן
 8 כְּסָפוֹ וְגוֹמֵר. עֶבֶד כֶּהֵן שֶׁבְּרַח וְאִשְׁתׁ כֶּהֵן שֶׁמְרַדָּה - הָרִי
 9 אֵלוֹ אוֹכֵלִין.
 10 ב. תְּרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה - אֵין אוֹכֵל אוֹתָהּ אֲלֹא כֶּהֵן מִיַּחַס;
 11 אָכַל כֶּהֵןִי חֲזָקָה - אוֹכֵלִין בְּתְרוּמָה שֶׁל דְּבָרֵיהֶן בְּלֶבֶד.
 12 וְתְרוּמָה טְהוֹרָה - בֵּין תְּרוּמָה גְּדוּלָה בֵּין תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר,
 13 בֵּין שֶׁל תּוֹרָה בֵּין שֶׁל דְּבָרֵיהֶן - אֵינָה נִתְּנָת אֲלֹא לְכֶהֵן
 14 תְּלִמִּיד חֶכֶם; מִפְּנֵי שְׂאֶסּוּר לְאָכַל תְּרוּמָה טְמֵאָה, וְכָל
 15 עַמִּי הָאֶרֶץ בְּחֻזְקַת טְמֵאָה. לְפִיכָף נוֹתְנִין תְּרוּמָה טְמֵאָה
 16 לְכָל כֶּהֵן שִׁירְצָה.
 17 ג. יִשְׂרָאֵלִית שֶׁנִּשְׂאָת לְכֶהֵן, אֶפְלוּ קְטַנָּה בַּת שֶׁלֹּשׁ שָׁנִים
 18 וְיוֹם אֶחָד - תֹּאכֵל בְּתְרוּמָה וְחֲזָה וְשׁוֹק. וְדִין תּוֹרָה
 19 שֶׁתֹּאכֵל מִשְׁנֹתֶאֱרָסָה, שֶׁהָרִי הִיא קִנְיָנוֹ; אָכַל אֶסּוּר
 20 חֲכָמִים שֶׁתֹּאכֵל עַד שֶׁתִּפְּגַס לְחֶפֶה, גְּזָרָה שְׂמָא תֹאכִיל
 21 תְּרוּמָה לְאֲבִיהָ וְלֹאֲחִיהָ כִּשֶׁהִיא אֲרוּסָה בְּבֵית אֲבִיהָ.
 22 ד. חֲרֻשָׁת וְשׁוֹטָה שֶׁנִּשְׂאָת לְכֶהֵן - אֵינָה אוֹכֵלֶת
 23 בְּתְרוּמָה, אֶפְלוּ הַשִּׁיאָה אֲבִיהָ; גְּזָרָה שְׂמָא יִשָּׂא חֲרֻשׁ
 24 כֶּהֵן חֲרֻשָׁת וְאִכִּילָנָה, לְפִיכָף גְּזָרוּ שֶׁלֹּא תֹאכֵל חֲרֻשָׁת
 25 בַּת יִשְׂרָאֵל כָּלֵל.
 26 ה. הָזָר אֶסּוּר לְאָכַל תְּרוּמוֹת, שְׁנֹאמֵר: וְכָל זָר לֹא יֹאכֵל
 27 קֶדֶשׁ. אֶפְלוּ הֵיךְ תּוֹשֵׁב כֶּהֵן אוֹ שְׂכִיר, שְׁנֹאמֵר: תּוֹשֵׁב
 28 כֶּהֵן וְשְׂכִיר לֹא יֹאכֵל קֶדֶשׁ. תּוֹשֵׁב - זֶה שְׂכִיר עוֹלָם, שְׂכִיר
 29 - זֶה שְׂכִיר שָׁנִים. וְעֶבֶד עֲבָרִי - הָרִי הוּא כְּתוֹשֵׁב וְשְׂכִיר.
 30 וְכֶהֵנָת אִשְׁתׁ הָזָר - הָרִי הִיא כְּזָר; שְׁנֹאמֵר: וְכָל זָר - בֵּין
 31 הוּא בֵּין אִשְׁתּוֹ.
 32 ו. זָר שֶׁאָכַל תְּרוּמָה בְּזֵדוֹן - בֵּין שֶׁהִיָּה טְמֵא בֵּין שֶׁהִיָּה
 33 טְהוֹר, בֵּין שֶׁאָכַל תְּרוּמָה טְהוֹרָה בֵּין שֶׁאָכַל טְמֵאָה -
 34 חֵיב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם; שְׁנֹאמֵר: וּמִתּוֹ בּוֹ כִּי יִחַלְלֶהּ.
 35 וְלוֹקָה עַל אֲכִילָתָהּ. וְאֵינּוּ מְשַׁלֵּם דָּמֵי מָה שֶׁאָכַל, שְׂאֵינּוּ
 36 לוֹקָה וּמְשַׁלֵּם. וְאִם אָכַל בְּשִׁגְגָה - מוֹסִיף חֲמִשׁ;
 37 שְׁנֹאמֵר: וְאִישׁ כִּי יֹאכֵל קֶדֶשׁ בְּשִׁגְגָה וְיִסֹּף חֲמִשִּׁיתוֹ
 38 וְגוֹמֵר.
 39 ז. וּבַת כֶּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר, הִיא בְּתְרוּמַת הַקֶּדָּשִׁים
 40 לֹא תֹאכֵל. שְׁנֵי עֲנִינִים נִכְלָלוּ בְּלֹאוֹ זֶה: שְׂאָם תִּבְעַל
 41 לְאֶסּוּר לָהּ וְתַעֲשֶׂה זֹנָה אוֹ תִּחַלְּלָהּ, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְגְּנוּ בְּהִלְכוֹת
 42 אֶסּוּרֵי בִיאָה - הָרִי הִיא אֲסוּרָה לְאָכַל בְּתְרוּמוֹת לְעוֹלָם,
 43 כְּדִין כָּל חָלָל, שֶׁתִּחַלֵּל כְּזָר לְכָל דְּבָר. וְאִם תִּנְשָׂא

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שלישי ב' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קכג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 הִיָּתָה בַּת כֹּהֵן לְיִשְׂרָאֵל - תֹּאכַל. שְׂאִין זֶה זֶרַע, וְשֶׁעֶבְרִים אֵין לָהֶם יְחוּס.
- 2 יז. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֶת לְכַהֵן וְמַת, וְלֹא מִמֶּנּוּ בֵּן, וְחֻזְרָה וְנִשְׁאֶת לְיִשְׂרָאֵל - לֹא תֹאכַל בְּתֵרוּמָהּ. מַת הַיִּשְׂרָאֵל וְלֹא מִמֶּנּוּ בֵּן - לֹא תֹאכַל בְּתֵרוּמָהּ מִפְּנֵי בְּנֵה שְׂמֵיִשְׂרָאֵל. מַת בְּנֵה מִיִּשְׂרָאֵל - אוֹכֵלֶת בְּשֶׁבִיל בְּנֵה הָרֵאשׁוֹן.
- 3 יח. בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאֶת לְיִשְׂרָאֵל וְיֵשׁ לָהּ מִמֶּנּוּ בֵּן, וְחֻזְרָה וְנִשְׁאֶת לְכַהֵן - תֹּאכַל בְּתֵרוּמָהּ. מַת וְלֹא מִמֶּנּוּ בֵּן - תֹּאכַל בְּתֵרוּמָהּ. מַת בְּנֵה מִפְּנֵי - אֲסוּרָה לְאָכַל מִפְּנֵי בְּנֵה שְׂמֵיִשְׂרָאֵל. מַת בְּנֵה שְׂמֵיִשְׂרָאֵל - חוֹזֶרֶת לְבֵית אָבִיהָ כְּנֻעֲרִיָּה, וְאוֹכֵלֶת בְּתֵרוּמָהּ, לֹא בְּחִזָּה וְשׂוּק.
- 4 יט. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֶת לְיִשְׂרָאֵל תַּחֲלָה וְיֵשׁ לָהּ מִמֶּנּוּ בֵּן, וְחֻזְרָה וְנִשְׁאֶת לְכַהֵן - אוֹכֵלֶת בְּתֵרוּמָהּ. מַת וְלֹא מִמֶּנּוּ בֵּן - אוֹכֵלֶת מִפְּנֵי בְּנֵה הָאֲחֵרוֹן, שְׂהָרִי הוּא מֵאֲכִילָה כְּמוֹ שֶׁהֵאֲכִילָה אָבִיו.
- 16 יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ה
- 17 פֶּרֶק שְׁבִיעִי
- 18 א. כֹּהֵן טָמֵא אֲסוּר לְאָכַל תְּרוּמָהּ, בֵּין טָמֵא בֵּין טְהוֹרָה; שְׁנֵאֲמַר: אִישׁ אִישׁ מִזֶּרַע אֲהָרֹן וְהוּא צָרוּעַ אוֹ זָב, בְּקִדְשִׁים לֹא יֹאכַל - אִי זֶהוּ קֹדֶשׁ שְׂאוּכָלִין אוֹתוֹ כֹּל זֶרַע אֲהָרֹן, זְכָרִים וְנִקְבוֹת? הֲוֵי אוֹמֵר: זֶה תְּרוּמָהּ. אֲלֹא שְׂכַל טָמֵא הָאוֹכֵל תְּרוּמָה טְהוֹרָה - חִיב מִיתָה בִּידֵי שְׂמִים³, וּלְפִיכָף לֹקְהָ⁴; שְׁנֵאֲמַר: וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֵרַתִּי וְלֹא יִשְׂאוּ עֲלֵיו חַטָּא. וְטָמֵא שְׂאֵכַל תְּרוּמָה טָמֵאָה, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּלֹא - אִינוּ לֹקְהָ⁵, שְׂהָרִי אִינָה קֹדֶשׁ⁶.
- 26 ב. אֵין הַטְּמָאִים אוֹכְלִין בְּתֵרוּמָה עַד שְׂיַעֲרִיב שְׂמֶשֶׁן וְיִצְאוּ שְׁלֹשָׁה כּוֹכְבִים⁷ אַחַר שְׂקִיעַת הַחֲמָה⁸; שְׁנֵאֲמַר: וְכֹא הַשְּׂמֶשׁ וְטָהַר - עַד שְׂיִטְהַר הַרְקִיעַ מִן הָאוֹר⁹, וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקִּדְשִׁים.
- 30 ג. כֹּהֵן טְהוֹר שְׂאֵכַל תְּרוּמָה טָמֵאָה - אִינוּ לֹקְהָ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּעִשָּׂה¹⁰; שְׁנֵאֲמַר: וְאַחַר יֹאכַל מִן הַקִּדְשִׁים - מִדְּבַר שֶׁהוּא בְּקִדְשָׁתוֹ הוּא שְׂיֹאכַל כְּשִׂטְהַר, אֲבָל דְּבַר טָמֵא לֹא יֹאכַל אִף עַל פִּי שְׂיִטְהַר; וְלֹא הִבָּא מִכֻּלָּל עֲשֵׂה - עֲשֵׂה הוּא.
- 35 ד. מִי שֶׁהִיָּה אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה וְהִרְגִישׁ שֶׁנִּדְעָעָזוּ אֵיבְרִיו¹¹ לְהוֹצִיא שְׂכַבַּת זֶרַע - אוֹחֵז בְּאִמָּה¹² וּבֹלַע אֶת הַתְּרוּמָהּ. ה. הַחֲרַשׁ וְהַשׁוֹטָה - מִטְּבִילִין אוֹתָן וּמֵאֲכִילִין אוֹתָן תְּרוּמָה אַחַר שֶׁהֵעֲרִיב שְׂמֶשֶׁן. וּמִשְׁמֵרִין אוֹתָן שְׁלֹא יִישְׁנוּ אַחַר הַטְּבִילָה; שְׂאֵם יִשְׁנוּ - טְמָאִים, אֲלֹא אִם בֵּן עֶשְׂרֵי לָהֶם כִּיס שֶׁל נְחֻשֶׁת¹³, שְׂמָא יָרָאוּ קָרִי.
- 41 ו. רוֹכְבֵי גְמָלִים אֲסוּרִין לְאָכַל בְּתֵרוּמָה עַד שְׂיִטְבְּלוּ וְיַעֲרִיב שְׂמֶשֶׁן; שֶׁהֵן בְּחֻזְקַת טָמֵאָה מִפְּנֵי הַחֲמָם, שֶׁהִרְכִּיבָה עַל עוֹר הַגְּמָל¹⁴ מוֹצִיא טָפָה שֶׁל שְׂכַבַּת זֶרַע. ז. הַמְשֻׁמֶשֶׁת מִטְּהָה, אִם לֹא נִתְהַפְּכָה בְּשַׁעַת תְּשֻׁמִּישָׁה¹⁵ - טוֹבֵלֶת וְאוֹכֵלֶת בְּתֵרוּמָה לְעֶרֶב; וְאִם נִתְהַפְּכָה בְּשַׁעַת הַתְּשֻׁמִּישׁ - הָרִי זֶה אֲסוּרָה לְאָכַל בְּתֵרוּמָה כֹּל שְׁלֹשָׁה יָמִים¹⁶; שְׂאִי אֶפְשָׁר לָהּ שְׁלֹא תִפְלֹט וְתִהְיֶה טָמֵאָה, כְּמוֹ שְׂיִתְבַּאֵר בְּמִקְוֵמוֹ¹⁷.
- 49 ח. תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ, הוֹאִיל וְעִקְרָה מִדְּבַרְיָהּ - אִינָה אֲסוּרָה בְּאֲכִילָה אֲלֹא לְכַהֵן שֶׁטָּמְאָה יוֹצֵאָה עֲלָיו מְגוּפוֹ, וְהֵן: בְּעֵלֵי קָרְיִין וְזִבִּין וְזִבּוֹת וְנִדּוֹת וְיוֹלְדוֹת. וְכֵלֶן שְׂטָבְלוּ - מִתְרִין לְאֲכִילָה אִף עַל פִּי שְׁלֹא הֵעֲרִיב

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר אם הטמאין אוכלים בתרומה עד שיעריב שמשן. ודין רוכבי גמלים ומשמשת שלא נתהפכה. ותרומת חוצה לארץ אם היא אסורה באכילה. כהן ערל או משוך ונשיהן ועבדיהן. ואנדרוגינוס שנבעל. פצוע דכא וכרות שפכה וחרש שוטה וקטן שקנו להם עבדים. בת ישראל שנישאת לכהן והכניסה לו עבדים. 2) פרט לקדשי קדשים שאינם נאכלים אלא לזכרי כהונה, ובגמרא שם הוסיפו שתרומה נאכלת גם לחוזרת, היינו בת כהן שנישאת לישראל ומת, פרט לחזה ושוק, שאינה חוזרת אליהם. 3) שנאמר "ומתו בו כי יחללוהו". 4) שכל חיבי מיתות בידי שמים, לוקים. 5) אבל איסור יש לאכול תרומה טמאה, ועיין ביבמות עג: הא איסורא איכא ופירש רש"י לאכול תרומה טמאה. ודורשים זה מהפסוק "בשעריך תאכלנו", לזה ולא לאחר, ולא הבא מכלל עשה, עשה. 6) שנאמר "ומתו בו כי יחללוהו", פרט לזו שמחוללת ועומדת. 7) בגמרא שם נאמר: "צאת הכוכבים" ובשבת לה: אמרו: "כוכב אחד יום, שני כוכבים בין השמשות, שלושה לילה". ושם אמר ר' יוסי: "לא כוכבים גדולים הנראים ביום ולא כוכבים קטנים שאינם נראים אלא בלילה, אלא בינונים". 8) וזה העת כמו שלישי עשה אחר שקיעת החמה. 9) בברכות שם: "מאי וטהר וטהר יומא, כדאמרי אינשי איערב שימשא ואדכי יומא". וברש"י שם: "אדכי לשון עבר, נתפנה העולם מן השמש". 10) כלומר, מפני שאין בו לא אלא עשה. 11) שנעקר זרע מגופו. 12) "שלא יצא הזרע עד שיבלע את התרומה שבפיו, דתנן: הזב ובעל קרי אין מטמאים עד שתצא טומאתן לחוץ". 13) וכשירצו להאכילו תרומה יבדקו בכיס. ומדוע של נחושת? מפני שאינו בולע, וכשיראה קרי יהיה ניכר בכיס. 14) כלומר, בלא אוכף. 15) הראב"ד השיג ממה שאמרו שם בגמרא: והוא שהטבילה במטה שלא זזה ממקומה, אבל אם הלכה לטבילה, חוששין שמא נשתייר ממנו ופלטה. ונראה שרבינו גורס בגמרא "אלא לא קשיא כאן במתהפכת כאן בשאינה מתהפכת", ואם כן חזרו ממה שאמרו קודם, ולפי זה אין צורך להטבילה במטה. 16) לא ג' ימים שלמים אלא עד היום השלישי. 17) ושם כתב שאינה מטמאה אלא שלוש עונות, ועונה היא יום או לילה, ואם שמשה בליל שבת היא מטמאה ביום השבת, בליל יום א וביום א, ולא יותר.

קכד שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר זרעים - הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שמשן¹⁸. אכל טמאי מגע טמאות¹⁹ - בין שנגע במת,
 2 שאי אפשר לנו היום לטהר ממנו²⁰, בין שנגע בשרץ -
 3 אינו צריך לטבל לתרומת חוצה לארץ.
 4 ט. לפיכך, כהן קטן שעדין לא נראה קרי וקטנה שעדין
 5 לא נאמה דם נדה - אוכלין אותה תמיד בלא בדיקה²¹,
 6 שחוקתן שלא יצאה טמאה עדין עליהם. והמצרע - הרי
 7 הוא כמי שטמאה יוצאה עליו מגופו²². והוא שטימא
 8 אותו כהן מיחס²³; אבל קדם שטימאנו הכהן - טהור
 9 הוא.
 10 י. כהן ערל אסור לאכל בתרומה מדין תורה. שהרי נאמר
 11 תושב ושכיר בתרומה, ונאמר תושב ושכיר בפסח; מה
 12 תושב ושכיר האמור בפסח - ערל אסור בו, אף תושב
 13 ושכיר האמור בתרומה - ערל אסור בו. ואם אכל - לוקה
 14 מן התורה²⁴. משו²⁵ מטר לאכל בתרומה ואף על פי
 15 שנראה כערל. ומדברי סופרים, שימול²⁶ פעם שניה עד
 16 שיראה מהול.
 17 יא. הנולד מהול - אוכל בתרומה²⁷. והטמטום - אינו
- 18 אוכל, מפני שהוא ספק ערל. ונדרוגינוס - מל
 19 ואוכל²⁸.
 20 יב. הערל וכל הטמאין, אף על פי שהן אסורין לאכל
 21 בתרומה - נשיהן ועבדיהן אוכלין²⁹.
 22 יג. פצוע דכא³⁰ וברות שפכה³¹ - הם ועבדיהן אוכלין,
 23 ונשיהן לא יאכלו³². ואם לא ידע³³ את אשתו משנעשה
 24 פצוע דכא וברות שפכה³⁴ - הרי אלו יאכלו. וכן אם
 25 נשא בת גרים - הרי זו אוכלת³⁵.
 26 יד. פצוע דכא כהן שקדש בת כהן - אינה אוכלת³⁶.
 27 סריס חמה³⁷ - הוא ואשתו ועבדיו אוכלין³⁸. טמטום
 28 ונדרוגינוס - עבדיהן אוכלין, אבל לא נשותיהן³⁹.
 29 טו. חרש שוטה וקטן שקנו להן עבדים - אינן
 30 אוכלין⁴⁰. אבל אם קנו להם בית דין או אפוטרופוס או
 31 שגפלו להן בירשה⁴¹ - הרי אלו אוכלין.
 32 טז. אנדרוגינוס שנבעל לפסול מן התרומה, בין דרך
 33 זכרותו בין דרך נקבותו - נפסל מלאכל בתרומה,
 34 כנשים⁴². ואין עבדיו אוכלין⁴³. וכן אם נבעל

מתוך רמב"ם לענ - הוצאת מוסד הרב קוק

18) אף על פי שלתרומה של ארץ ישראל אינו ראוי אלא לאחר הערב שמש - לענין תרומה של חוצה לארץ הוא ראוי לאחר טבילה, שכיוון שטבל טהר מטומאה היוצאת מגופו, וחלה עליו טומאה קלה של טבול יום, שאינו אלא שני לטומאה, ואינה אלא כטמא מגע בלבד שאוכל בתרומת חוצה לארץ. (19) שאין טומאה יוצאה מגופו. (20) שאין לנו היום אפר פרה, להזות שלישי ושביעי. (21) אבל גדול הוא בחזקת טומאה עד שיטבול. (22) כן נראה בפסחים סז: שמצורע הרי הוא כזב לענין זה. (23) ולא כהן מוחזק. ו"איזהו כהן מיוחס? כל שהעידו לו שני עדים שהוא כהן בן פלוני הכהן ופלוני בן פלוני הכהן עד איש שאינו צריך בדיקה, והוא הכהן ששימש על גבי המזבח." ו"מי שהעידו עליו שני עדים שראוהו שהיה אוכל בתרומה של תורה הרי זה מיוחס". (24) שאף על פי שדבר הנלמד מגזירה שווה, אינו מן התורה לדעת רבינו (ספר המצוות שורש ב) - מצאנו לחכמים שאמרו שאיסור אכילת תרומה לערל הוא מן התורה ולפיכך מנאו רבינו ללא תעשה. (25) שנמשכה ערלתו וכסתה את העטרה. (26) מלשון רבינו נראה שלא אסרוהו חכמים לאכול בתרומה, אלא הטילו עליו חובת מילה, כדי שייראה כמהול. (27) [ואף על פי שצריך להטיף ממנו דם ברית - כיון שאין כאן חיוב למול כבכל ערלה, אלא להטיף דם ברית בלבד, ובה יוצא ידי חובה - אינו נקרא ערל אף לפני הטפת דם ברית]. (28) מל הזכרות שבו ואוכל בתרומה, ממה נפשך: בין שהוא איש בין שהוא אשה בין שהוא בריה בפני עצמה, וזעו של כהן הוא. (29) שאף על פי שהם אסורים בתרומה - יש בהם קדושת כהונה. (30) שנפצעו הביצים שלו. (31) שנכרת הגיד ושוב אינו יורה קילוח זרע, אלא שופך ושותת, ואינו מוליד. ושניהם אסורים לבוא בקהל. (32) שהן נעשות חללות בביאתם מכיוון שנבעלות לפסול להן. (33) לא בא עליה, מלשון "והאדם ידע את חוה אשתו". (34) כן היא לשון המשנה ומשמע שהייתה נשואה לו קודם לכן, וכן פירש רש"י שם. ולכך היא אוכלת בתרומה, אף על פי שהיא משתמרת, כלומר עומדת, לביאה פסולה, מאחר שכבר אכלה. אבל אם נישאה והוא פצוע דכא, אפילו לא ידעה, אינה אוכלת, מאחר שהיא משתמרת לביאה פסולה דאורייתא. (35) שאין בהם איסור נישואין כלל, לא משום "לא יבוא פצוע דכא בקהל ה'" - שגירות אינה בכלל קהל ה'. ולא משום זונה לכהן - שפצוע דכא אינו בקדושת כהונה ואינו אסור בה. (36) כיוון שמשתמרת לביאה פסולה, נתחללה ופסולה מלאכול אפילו בתרומת בית אביה, ואפילו אם רק קידש אותה, ולא ידעה משנעשה פצוע דכא. ומה שמתרת לאכול בתרומה אם נישאה קודם שנעשה פצוע דכא, משום שהייתה אוכלת קודם, אין זה אלא שתחילת אכילתה על ידי נישואין אלו שהיו כשרים אז, ואף על פי שעכשיו נעשה פצוע דכא, כיוון שאותם הנישואין שהכשירו לאכילה קיימים עוד, אוכלת גם עכשיו, מאחר שכבר אכלה. אבל כאן מה שאכלה מבית אביה, נפקע לגמרי על ידי הקידושין, שאז יצאה מרשות אביה. (37) שנולד סריס מבטן אמו והוא על ידי שנתחממה אמו ביום הצהריים וחום התנור ששתתה משקה חזק. (38) שסריס חמה שלא נטרס בידי אדם, אלא בידי שמים, אינו אסור לבוא בקהל. (39) שמא נקבה הוא ואין קידושו קידושין. ואנדרוגינוס שהוא בריה בפני עצמה ולא הכריעו בו חכמים אם זכר אם נקבה, ולפיכך אינו מאכיל בתרומה על ידי קידושו. (40) מפני שאין לחרש שוטה וקטן קניין אלא על ידי בית דין או אפוטרופוס. ואין אני קורא בו "קניין כספו הוא יאכל בו". (41) שקטן נוחל. (42) ירושלמי יבמות פרק ח הלכה ו "נבעל (האנדרוגינוס) נפסל מן התרומה כנשים", פירוש אם נבעל לפסול מן התרומה. שאם היה כשר לתרומה, אינו פוסל, ממה נפשך: מצד דין נקבות של שניהם, אין כאן ביאה כלל. מצד דין זכרות של שניהם - אין זכר פוסל זכר. ומצד שהבועל זכר והנבעל נקבה, בוודאי שאינו פוסלה, שהרי ביאה כשרה היא. ומכיוון שאמר "כנשים", נראה שנפסל בין בדרך נקבותו ובין בדרך זכרותו, שהרי האשה נפסלת בין בכדרכה ובין שלא כדרכה. (43) שהרי נתחלל מן הכהונה.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר זרעים - הלכות תרומות קכה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 לאַנדְרוּגִינוס אַחַר שֶׁהוּא פּוֹסֵל בְּבִיאָתוֹ לְאִשָּׁה⁴⁴ - גַּפְסֵל,
 2 וְאִינוֹ אוֹכֵל וְלֹא מֵאֲכִיל עֲבָדָיו. וְהוּא שׂוֹבֵעַ אוֹתוֹ דֶּרֶךְ
 3 נִקְבוֹתוֹ⁴⁵; אֲבָל דֶּרֶךְ זְכוּרוֹתוֹ - אֵין זָכַר פּוֹסֵל זָכַר מִן
 4 הַקְּהָלָה.
 5 יז. עֲבָד שֶׁל שְׁנֵי שְׁתַּפְּיִן, שֶׁהֵי אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן אֵינוֹ
 6 מֵאֲכִיל⁴⁶ - הָרִי זֶה הָעֶבֶד אֲסוּר לְאָכְלָה⁴⁷. וְכָל הַמֵּאֲכִיל
 7 בְּתְרוּמָה - מֵאֲכִיל בְּתוֹהוּ וְשׁוֹק.
 8 יח. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאָת לְכֹהֵן וְהַכְּנִיסָה לוֹ בֵּין עֲבָדֵי
 9 מְלוּג⁴⁸ בֵּין עֲבָדֵי צֵאן בְּרוּזָלוֹ⁴⁹ - הָרִי אֵלוֹ יֵאָכְלוּ⁵⁰. וְכֵן
 10 עֲבָדֵי כֹהֵן שֶׁקָּנוּ עֲבָדִים וְעֲבָדֵי אִשְׁתּוֹ שֶׁקָּנוּ עֲבָדִים -
 11 יֵאָכְלוּ; שְׁנֵאֲמַר: כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קָנִין בְּסֹפּוֹ - אֲפִלוּ קָנִין
 12 הַקָּנִין⁵¹. וְקָנִין הָאוֹכֵל - מֵאֲכִיל (אֲחֵרִים), וְקָנִין שְׂאִינוֹ
 13 אוֹכֵל⁵² - אֵינוֹ מֵאֲכִיל.
 14 יט. בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל וְהַכְּנִיסָה לוֹ בֵּין עֲבָדֵי
 15 מְלוּג בֵּין עֲבָדֵי צֵאן בְּרוּזָלוֹ - הָרִי אֵלוֹ לֹא יֵאָכְלוּ⁵³.
 16 כ. אֲלֻמְנָה לְכֹהֵן גְּדוּלָה⁵⁴, גְּרוּשָׁה וְחֻלְצָה⁵⁵ לְכֹהֵן הַדְּיוּט,

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(44) שאם הוא כשר - אינו פוסל. (45) ירושלמי שם: "רבי נחא ברבי סבא ר' יונה בשם רב המנונה, אפילו מין במינו (= אנדרוגינוס שבעל אנדרוגינוס) כל שהוא (= בין שבעלו דרך נקבותו בין שבעלו דרך זכרותו), וקשיא אם זכר הוא (= כלומר, אם אנדרוגינוס דינו כזכר, ואם כן שניהם דין אחד להם) אין זכר פוסל זכר, אם נקבה היא (= כלומר, לשניהם דין נקבה) אין נקבה פוסלת נקבה, צד זכרותו של זה פוסלת צד נקיבתו של זה". ולדעת רבינו היינו אם בעלו בדרך נקבותו, הוא פוסלו, מפני שצד זכרותו של זה פוסלת צד נקבתו של זה. שאז אנו דנים את הבעל כזכר ואת הנבעל כנקבה. אבל אם בעלו בדרך זכרותו אומרים ממה נפשך: אם זה זכר אף זה זכר, ואין זכר פוסל זכר, ואם שניהם נקבות - אין ביאתו ביאה כלל. (46) [כלומר, כל השותפין היו כהנים כשרים, שאוכלים תרומה ומאכילים לעבדיהם, ואחד מהם היה פסול שאינו מאכיל עבדו בתרומה]. (47) בירושלמי שם: "מניין לכהן שקנה עבד ולישראל בו שותפות, אפילו אחד ממאה בו, שאינו מאכילו בתרומה תלמוד לומר וכהן כי יקנה" משמע שכולו קנוי לכהן המאכיל. (48) שהבעל משתמש בעבודתם כאילת פירות. (49) שהכניסה בנדוניא והבעל קיבל אחריותם עליו. (50) עבדי צאן ברזל יאכלו לפי שהם ברשותו ועבדי מלוג ששייכים לה יאכלו, וזהו קניינו שקנה קניין. והמדובר כשהקנו להם העבדים והתנו עמהם קנויים להם אלא לכך וכך, שבאופן זה אינם קנויים לאדון כלל. (51) עבדים שקנו עבדים וקניין קניינו של הקניין (=עבדי אשתו שקנו עבדים). (52) כגון אלמנה לכהן גדול שאינה אוכלת בתרומה, שהרי היא חללה. (53) עבדי צאן ברזל לא יאכלו, מפני שהם של הבעל. ועבדי מלוג, לפי שהם שלה, ואף היא נפסלה מן התרומה על ידי נישואיה עם הישראל. (54) [והיינו בנישואין, שהרי מדובר כאן גם בבית ישראל, שאף בנישואין כשרים אינה אוכלת אלא לאחר נישואין]. (55) גרושה או חלוצה, ששתיהן אסורות לכהן. [ואף על פי שחלוצה אינה אסורה אלא מדרבנן, ואינה נעשית זונה, כיוון שהיא מאיסורי כהונה היא נעשית חללה על ידו]. (56) שאפילו בת כהן האוכלת בתרומת אביה, נתחללה ונפסלה מתרומה בנישואי איסור. (57) נישואי איסור שיש בהם לאו, שאף על ידם נעשית זונה ואסורה בתרומה. ונקט חייבי לאוין, לפי שבחייבי כריתות, אין קידושין תופסין כלל. (58) מפני שהם שלה וקניין שאינו אוכל אינו מאכיל, והיא עצמה פסולה בתרומה, שנעשית זונה או חללה. (59) הכהן, לפי שהם באחריותו. (60) שנייה לעריות, האסורה מדרבנן. ומכיוון שאמר "נשא", וודאי המדובר בבית ישראל שאינה אוכלת מן האירוסין אלא מן הנישואין. (61) ביבמות פה. "שניות מדברי סופרים - היא כשרה וולדה כשר". שאינה נעשית זונה, כיוון שאינה אסורה עליו מן התורה. ואינה נעשית חללה, כיוון שאינה מאיסורי כהונה. (62) ירושלמי שם. ושם: "עבדי שניות - היא אוכלת ועבדיה אינם אוכלים" ומפרשה רבינו בניחותא, ולא בתמיהה, כמו שפירשו המפרשים שם. ולא נתברר למה אינם אוכלים, הרי היא אוכלת, וקניין האוכל - מאכיל. ועבדי צאן ברזל אוכלים, שהם של הבעל. (63) וכתב "כהנת" לפי שהמדובר כאן בנתארה, ובת ישראל לכהן אינה אוכלת אלא אם כן נישאה. (64) במשנה שם נזכרה גם "חלוצה" אבל אין זו אלא "שיגרא דלישנא" אגב גרושה, שהרי חלוצה אינה פסולה אלא מדרבנן, ולפיכך השמיטה כאן רבינו, וכתב להלן (הלכה כג) שמוותרת. (65) מצפות, כלומר עומדות לכך. (66) בלא קידושין. (67) אף על פי שחופה אינה קונה - כיוון שנכנסה לחופה לשם ביאה, הרי היא משתמרת לביאה פסולה. (68) שהרי לא נבעלו, ומעתה אינן משמרות עוד לביאה פסולה. (69) מכיוון שנבעלו לפסול, אבל אם נכנסו לחופה ולא נבעלו, אף על פי שדינן כבעולות - לא נתחללו מן התרומה, שהרי כן אמרו בפצוע דכא, שאם לא ידע את אשתו לאחר שנעשה פצוע דכא, הרי אלו יאכלו. [וכל שכן שאם נכנסו לחופה בלא אירוסין, שכל פסולה אינו אלא מפני שמשתמרת לביאה פסולה, שוודאי לא נתחללו]. (70) בת כהן ואשת כהן. (71) שזוקקה גם לו, כשם שזוקקה לכל האחים, לייבום או לחליצה. (72) הוא קידושי כסף שהיבם מקדשה.

- 1 כג. כהן שנתן גט ליבמתו הפנהת, שהרי נאסרה עליו
 2 ועדין זקתו עליה - הרי זו אוכלת בתרומה⁷³, מפני
 3 שהיא משמרת לביאה פסולה של דבריהן, שאין הגט
 4 פוסל היבמה אלא מדבריהן. וכן כהנת⁷⁴ חלוצה או
 5 שניה שנתאסרה⁷⁵ לכהן - אוכלת⁷⁶. כהן הדיט שנסא
 6 אילונית⁷⁷ - הרי זו אוכלת בתרומה.
- 7 **פרק שמיני**
- 8 א. העבר והיבם² והארוסין והחרש³ וכן תשע שנים
 9 ויום אחד - פוסלין ולא מאכילין.
 10 ב. העבר פיזר? בת ישראל⁴ המעברת מכהן⁵ - לא
 11 תאכל⁶ בשביל העבר. ובת כהן⁷ המעברת מישראל⁸ -
 12 אסורה לאכל⁹ מפני העבר; שנגמר: ושבה אל בית
 13 אביה כנעוריה - פרט למעברת¹⁰.
 14 ג. בת כהן¹¹ שפא עליה ישראל¹² - אין חוששין שפא
 15 נתעברה, אלא טובלת¹³ ואוכלת לערב¹⁴. היתה נשואה¹⁵
 16 לישראל ומת בעלה - טובלת ואוכלת בתרומה לערב
 17 עד ארבעים יום¹⁶. ואם הפר עברה¹⁷ - הרי זו מקלקלת
- 18 למפרע¹⁸ עד ארבעים יום¹⁹. שכל הארבעים יום אינו
 19 עבר, אלא מים בעולם²⁰ הוא חשוב.
 20 ד. בת ישראל²¹ שנסאת לכהן, ומת²² והניחה מעברת
 21 - לא יאכלו עבדיה²³ בתרומה בשביל העבר; שהילוד
 22 הוא שמאכיל, שאינו ילוד - אינו מאכיל²⁴. לפיכך²⁵,
 23 אם היה העבר חלל - אינו פוסל העבדים²⁶, אלא
 24 אוכלין בגלל אחיו הפשרים, עד שיילד זה החלל
 25 ויאסרו העבדים מלאכל.
 26 ה. היבם פיזר²⁷ בת ישראל²⁸ הזקוקה ליבם²⁹ כהן -
 27 לא תאכל; שנגמר: וכהן פי יקנה נפש, וזה עדין לא
 28 קנאה³⁰. ובת כהן הזקוקה לישראל - אסורה³¹ מפני
 29 יבמה; שנגמר: ושבה אל בית אביה כנעוריה - פרט
 30 לשומרת יבם³².
 31 ו. יבם כהן³³ שפא על יבמתו³⁴ באנס או בשגגה, או
 32 שהערה בה³⁵ ולא גמר, אף על פי שקנאה כמו שבארנו
 33 בהלכות יבום³⁶ - אינו מאכילה בתרומה³⁷ עד שיבעל
 34 בעילה גמורה ברצון³⁸. במה דברים אמורים?

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(73) היינו בתרומת בית אביה, שהרי היא כהנת, אבל בת ישראל אינה אוכלת, בשביל היבם שהוא כהן. (74) לפי שהמדובר באירוסין נקט "כהנת" שהרי בת ישראל אינה אוכלת באירוסין. (75) שהן משתמרות לביאה פסולה מדרבנן. (76) בתרומת בית אביה, שהשתמרת לביאה פסולה מדרבנן אינה נפסלת. אבל חלוצה שנישאת - נתחללה. ושנייה שנישאת היא אוכלת, אבל עבדי מלוג שלה אינם אוכלים, ובנתאסרה גם עבדיה אוכלים. (77) משנה ביבמות סא. ודלא כר' יהודה שאמר שכיוון שאינה לפריה ורביה הרי היא כזונה. ונקט "כהן הדיוט" לפי שלר' יהודה אסורה גם לכהן הדיוט, אבל להלכה הוא הדין ככהן גדול. (1) יבאר שהעובר והיבם והאירוסין והחרש וכן תשע שנים ויום אחד פוסלין ולא מאכילין. מי שנישאת לכהן שוטה או שאנס ופיתה אותה. אשת איש שהעידו עליה עדי קינוי ועדי סתירה, ואשת כהן שאמרה טמאה אני. (2) לשון המשנה ביבמות סז: והולך ומפרש אותם בהלכות הבאות. (3) שאינו שומע ואינו מדבר (ראה למעלה בפ"ד הלכה ב, ובפ"ב מהלכות אישות הלכה כו). (4) גמרא שם. (5) ומת הבעל. (6) בגמרא שם: "ילוד מאכיל, שאינו ילוד אינו מאכיל". שנאמר (ויקרא כב, יא): "ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו" - "קרי ביה יאכילו בלחמו" (נדה מד. וספרא פר' אמור פרשה ה הלכה ה), הרי שרק ילוד מאכיל (רש"י שם). (7) גמרא שם. (8) ומת הישראל. (9) מתרומת בית אביה. (10) שאינה דומה לנעוריה (רש"י שם). (11) משנה יבמות סט. (12) לשם זנות. (13) שם: לענין נישואין, ראה להלן. משום שנאמר (שם טו, יח): "ואשה אשר ישכב איש אותה שכבת זרע ורחצו במים וטמאו עד הערב" (רש"י שם). (14) ואין חוששים שמא נתעברה, שהרי אשה זונה מתהפכת, שלא תתעבר (יבמות לה. ופי"ג מהלכות גירושין הלכה כב). ואפילו לאחר ארבעים יום אינה חוששת, ראה להלן. (15) בבביתא שם סט: (16) ויום הארבעים בכלל היתר, ראה להלן. שאף אם נתעברה - עד ארבעים יום אינו עובר כלל, ראה להלן. אבל לאחר ארבעים יום - אסורה לאכול מספק, שמא נתעברה. (17) בביתא שם. וראה להלן. (18) היינו לענין שתהא אסורה בתרומה מודאי, ותהא חייבת לשלם קרן וחומש, כדין זר האוכל תרומה (רש"י שם). (19) כלומר, לאחר ארבעים יום (שם). (20) כלשון הגמרא שם. (21) שם סז. (22) בלי בנים, ושאר הקרובים הם חללים (חזון איש). (23) בין עבדי צאן ברזל ובין עבדי מלוג, שכיון שגם היא אינה אוכלת (למעלה הלכה ב) - גם עבדי מלוג שלה אינם אוכלים. ולכן נקט רבינו "בת ישראל", שאילו בת כהן, שהיא עצמה אוכלת - גם עבדי מלוג שלה אוכלים. (24) כדעת חכמים שם, שאין קנין לעובר. ואף-על-פי שבמתנה אמרו: "דעתו של אדם קרובה אצל בנו", וקנה העובר (פכ"ב מהלכות מכירה, הלכה י) - בירושה שאין שם דעת אחרת המקנה לו - לא קנה (עיין רדב"ז). (25) כלומר, לפי שאין לעובר קנין, כנ"ל. (26) נדה מד. (27) הוא פוסל ולא מאכיל, ראה למעלה הלכה א. (28) יבמות סז: (29) זקוקה להתייבם, שאין לה בנים. ואפילו אם היבם עודנו קטן, שלא הגיע לתשע שנים ויום אחד (שם סח.). (30) בגמרא שם: "קנין כספו אמר רחמנא, והאי קנין דאחיו הוא". (31) בתרומות בית אביה. (32) היינו הזקוקה ליבם, שאינה ברשותה לשוב, שהרי היא קשורה ביבם (רש"י שם). (33) שם נו. (34) בת ישראל. (35) שהכניס ראש העטרה בלבו. (שם נה: ופי"א מהלכות איסורי ביאה, הלכה י). (36) פ"ב הלכה ג. (37) לפי הלשון השני שם, אין חולק בזה, ולפי הלשון הראשון זהו כשמואל, וראה להלן. (38) ביבמות שם אמרו: "כי רבי רחמנא [ביאת שוגג] לאוקמי במקום בעל, לאולמי מבעל לא". כלומר: לא ריבתה התורה ביאת שוגג ביבם שקונה יבמתו (= יבמה יבוא עליה, בין בשוגג בין במזיד - שם נד.) אלא להעמידו במקום הבעל, אבל להעדיפו לא שמענו. ולפי שגם הבעל אינו מאכיל ארוסתו

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שלישי ב' אייר - ספר זרעים - הלכות תרומות קכז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שְׁנֵתֶּיךָ מִן הָאֲרוּסִין; אֲבָל³⁹ מִן הַנְּשׂוּאִין, הוֹאֵיל
2 וְהִתְּהָ אֹכֶלֶת - תֹּאכַל בְּבִיאָה⁴⁰.
3 ז. הָאֲרוּסִין בְּיַצֵּד⁴¹ בַּת כֶּהֱן שְׁנֵתֶיךָ לְיִשְׂרָאֵל -
4 אֲסוּרָה לְאָכַל; שְׁהָרִי יֵשׁ לוֹ בָּהּ קִנְיָן⁴². וּבַת יִשְׂרָאֵל⁴³
5 שְׁנֵתֶיךָ לְכֶהֱן - לֹא תֹאכַל עַד שֶׁתִּפְנֹס לַחֲפָה; שְׁמָא
6 תֹּאכִיל לְבָנֵי בֵּית אָבִיהָ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁴⁴.
7 ח. יִשְׂרָאֵל שְׁאָמַר לְכֶהֱנָת: הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁךָ לִי אַחַר
8 שְׁלֹשִׁים יוֹם⁴⁵ - הָרִי זֶה אֹכֶלֶת בְּתְרוּמָה כָּל הַשְּׁלֻשִׁים,
9 שְׁעָדִין לֹא נִתְאַרְסָה. וְאִם אָמַר לָהּ: הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁךָ לִי
10 מֵעַכְשָׁיו וְלֵאחֶר שְׁלֹשִׁים יוֹם⁴⁶ - הָרִי זֶה אֲסוּרָה לְאָכַל
11 מִיָּד⁴⁷. וְכֵן שְׁאָר הַתְּנָאִים⁴⁸ פְּיוּצָא בְּזָה.
12 ט. הַחֲרַשׁ פְּיַצֵּד⁴⁹? כִּהְנִית⁵⁰ שְׁנֵשׂוּאָת לְיִשְׂרָאֵל⁵¹ חֲרַשׁ -
13 לֹא תֹאכַל; שְׁהָרִי קוֹנֶה בְּתַקְנַת חֲכָמִים שֶׁתִּקְנֶנוּ לוֹ
14 נְשׂוּאִין⁵². וּבַת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵשׂוּאָת לְכֶהֱן חֲרַשׁ - לֹא תֹאכַל;
15 שְׁאִינוּ קוֹנֶה מִן הַתּוֹרָה⁵³, שְׁאִינוּ בְּן דַּעַת.
16 י. נִתְאַרְסָה⁵⁴ לְכֶהֱן פִּקְחָ⁵⁵, וְלֹא הִסְפִּיק לְכַנְסָה⁵⁶ עַד

- 17 שְׁנֵתֶיךָ חֲרַשׁ - אֵינָה אֹכֶלֶת⁵⁷. מִת⁵⁸ וְנִפְלָה לְפָנֵי יָבֵם
18 חֲרַשׁ⁵⁹ וְיִבְמָה - אֵינָה אֹכֶלֶת⁶⁰. אֲבָל אִם נִשְׂאָה כְּשֶׁהוּא
19 פִּקְחָ וְנִתְחַרַּשׁ - הָרִי זֶה אֹכֶלֶת⁶¹. מִת⁶² וְנִפְלָה לְפָנֵי יָבֵם
20 חֲרַשׁ וְיִבְמָה - הָרִי זֶה אֹכֶלֶת, הוֹאֵיל וְהִתְּהָ אֹכֶלֶת
21 בַּתְּחִלָּה⁶³. וְאַשְׁתּוֹ חֲרַשׁ שְׁיִלְדָה מִמֶּנּוּ - הָרִי זֶה אֹכֶלֶת
22 בְּשִׁבִיל בְּנָה⁶⁴.
23 יא. בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד פְּיַצֵּד⁶⁵ מִי שֶׁנִּבְעַלָּה⁶⁶
24 לְאָסוּר לָהּ וְהוּא בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, הוֹאֵיל
25 וּבִיאָתוֹ בִּיאָה - נִפְסָלָה מִן הַפְּהִנָּה וְאֲסוּרָה מְלֶאכֶל
26 בְּתְרוּמָה, מִפְּנֵי שְׁנַעֲשִׂית זוֹנָה אוֹ חֲלָלָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ⁶⁷.
27 אֶפְלוּ הִיא שְׁחוּפָה⁶⁸. וּבַת יִשְׂרָאֵל שְׁנֵשׂוּאָת לְכֶהֱן בֶּן תִּשְׁעֵי
28 שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, אִף עַל פִּי שְׁבִיאוֹתָ בִּיאָה - אֵינָה
29 אֹכֶלֶת בְּשִׁבִיל הַקָּטָן, לְפִי שְׁאִינוּ קוֹנֶה עַד שֶׁיִּגְדִּיל⁶⁹.
30 סִפְקָ שֶׁהוּא בֶּן תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד⁷⁰ סִפְקָ שְׁאִינוּ;
31 נִשְׂאָת לְבֶן שֶׁלֹּשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד⁷¹, סִפְקָ שֶׁהִבִּיא
32 שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת סִפְקָ שֶׁלֹּא הִבִּיא⁷² - הָרִי זֶה אֲסוּרָה לְאָכַל.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(בהלכה הסמוכה) גם היבם הזה, שבא על יבמתו בשוגג, אינו מאכיל. וכל זה אינו אלא מדרבנן, שהרי מן התורה ארוסה אוכלת בתרומה (למעלה פ"ו הלכה ג). ואף-על-פי שלא אמרו כן אלא על ביאת שוגג, שלא נתרבתה אלא ביבום בלבד, כתבה רבינו גם לענין העראה, וכן הוא בירושלמי שם, וכן נראה מדברי הר"ף (כסף-משנה). [ואף-על-פי שהערה קונה גם באיש ואשה (ראה בפ"ג מהלכות אישות הלכה ה והערה כז) - כיון שעיקר היבום הוא להקים שם (דברים כה, ז), לא היה מן הדין שהערה, שאינה ראויה להקים שם, תהא מועילה ביבום, אם לא שריבתה התורה, והרי זה כמו ביאה בשוגג, שהחמירו בה שלא יהא אלא עומד במקום אחיו ולא עדיף ממנו, ועיין מאירי. ולפי זה, גם בביאה שלא כדרכה, אף-על-פי שקנה אותה, כמבואר בהלכות יבום שם, כיון שאינה ראויה להקמת שם אינה אוכלת בתרומה, כנ"ל]. (39) שגם הבעל אינו מאכיל את ארוסתו בתרומה, כנ"ל. (40) אף-על-פי שהיא ביאה גרועה, שמעמידה היא את היבם במקום הבעל (יבמות שם, לפי הלשון הראשון לדברי הכל, ולפי הלשון השני כרב, ולא כשמואל, שהקשו עליו מברייתא). (41) פוסלים ולא מאכילים, למעלה הלכה א. (42) בגמרא שם: "בת כהן לישראל - פסיל לה, דהא קנייה בהויה", ופירש"י "משעת הויה איפסלה, כדכתיב ובת כהן כי תהיה לאיש זר". ועיין תוספות שם. (43) שם סח. (44) למעלה פ"ו הלכה ג. (45) שאינה מקודשת אלא אחר שלשים יום (פ"ז מהלכות אישות הלכה י, ומשנה בקידושין נח:). (46) שספק הוא בדינו אם זה תנאי, ולכשיעברו שלשים יום היא מקודשת למפרע. או שזוהי חזרה, ואינה מקודשת אלא אחר שלשים יום (שם הלכה יב). (47) מספק, שמא זהו תנאי ונמצאת מאורסת לישראל לאחר שלשים יום ומעכשיו למפרע. (48) כגון שאמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו בדינך זה, אם אתן לך מאתים זוז, ולאחר זמן נתן לה מאתים זוז, שהרי היא מקודשת לו למפרע משעת הקידושין (שם פ"ו הלכה טז). (49) הוא פוסל ואינו מאכיל (למעלה הלכה א). (50) יבמות סח. (51) [בבת כהן לישראל (למעלה הלכה ז) כתב "שנתארסה", וכאן כתב "שנשאת". ויתכן כי "נישואין" תיקנו חכמים בחרש, אבל "אירוסין" לחוד לא תיקנו, ואינם קונים אפילו מדרבנן]. (52) שם קיב: ופ"ד מהלכות אישות הלכה ט. (53) בגמרא שם: "קנין כספו אמר רחמנא, והאי לאו בר קנין הוא". (54) שם נו. (55) שהוא שלם בדעתו, ואינו לא חרש ולא שוטה (שם פ"ב הלכה כו). (56) לחופה בתורת נישואין. (57) שארוסה אינה אוכלת בתרומה, ונישואי חרש אינם אלא מדרבנן, ואינם מאכילים בתרומה, כמבואר למעלה. (58) זה שנתחרש. (59) שאף-על-פי שאין נישואיו אלא מדרבנן - לענין יבום, ביאתו ביאה מן התורה (פ"ו מהלכות יבום וחליצה הלכה ג). (60) שאף-על-פי שביאתו ביאה מן התורה - אינה טובה יותר מביאה בשוגג, שאינה מאכילה בתרומה אם לא אכלה עוד בחיי בעלה, כמבואר למעלה הלכה ו (יבמות שם). (61) שהרי הנישואין היו בפקחותו. (62) זה שנתחרש. (63) שביאת יבם חרש קונה לאוקמי היבם כבעל, וכל שהבעל האכיל, גם היבם מאכיל (גמרא שם). (64) שם. (65) הוא פוסל ואינו מאכיל (למעלה הלכה א). (66) כלומר, בת כהן. שם סח. (67) למעלה בפ"ו הלכה ז. (68) סוטה כו: "הוא האיש שאינו מתקשה ואינו מוליד" (פ"א מהלכות סוטה הלכה א, ועיין שם בהערה ח). (69) שקטן אינו בן דעת, ואפילו חכמים לא תיקנו לו נישואין (יבמות קיב:). (70) משנה שם סז: כלומר, זה האסור לה (שם סח). (71) משנה שם. והנה רש"י שם פירש, שהמדובר בבת כהן שנתארסה לישראל שפוסלה בתרומה מספק. אבל רבינו שכתב "נשאת" ולא כתב "נתארסה", כנראה שמפרשה בבת ישראל לכהן, שאילו היה ברור שהביא שתי שערות, היה מאכילה, כדין בת ישראל שנישאת לכהן, ועכשיו מספק הוא - אינו מאכילה. "חזקה דרבא" ש"כל קטנה שהגיעה לכלל שנותיה, אינה צריכה בדיקה, חזקה הביאה סימנים" (נדה מו), אינה אלא לחומרא (פ"א מהלכות גירושין הלכה ד), אבל לא לקולא. (72) והרי הוא כקטן (פ"ב מהלכות אישות הלכה יא).

27

פָּרָק תְּשִׁיעִי

28 א. האשה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה או ליד
 29 שלוחה שעשתה לקבלה. וכל שהיא ספק גרושה - הרי
 30 זו לא תאכל. האשה שעשתה שליח לקבל לה גטה -
 31 אסורה לאכל בתרומה מיד. ואם אמרה: קבל לי גטי
 32 במקום פלוני - אינה אסורה עד שיגיע שליח לאותו
 33 מקום. שלחה שליח להביא לה גטה - אוכלת בתרומה
 34 עד שיגיע גט לידה. האומר לאשתו: הרי זה גטך שעה
 35 אחת קדם למיתתי - אסורה לאכל בתרומה מיד.
 36 ב. עיר שהקיפוח פרקום, וספינה המטרפת בים, והיוצא
 37 לדון - הרי אלו בחזקת קימין; ואין צריך לומר מפרש
 38 ויוצא בשירא. אבל עיר שכבשוה פרקום, וספינה
 39 שאבדה בים, והיוצא להרג מבתי דיני עובדי כוכבים,
 40 ומי שגירתו חיה או נפלה עליה מפלת או שטפו נהר -
 41 נותנין לו חמרי מתים וחמרי חיים. לפיכך, אם היו
 42 נשותיהן בת כהן לישראל או בת ישראל לכהן - הרי אלו
 43 לא יאכלו. אבל מי שנגמר דינו בבית דין והניחיהו בבית
 44 הסקילה להרג - הרי זה בחזקת מת, ולא תאכל אשתו.
 45 ג. הניחה בעלה גוסס במדינה אחרת, בין שהיתה כהנת
 46 אשת ישראל או ישראלית אשת כהן - לא תאכל; שרב
 47 גוססין למיתה. אחד אומר מת, ואחד אומר לא מת -
 48 הרי זו לא תאכל.
 49 ד. אמרה לה צרתה, או אחת מהחמש נשים שאינן
 50 נאמנות להעידה, שמת בעלה, הואיל ואינה נשאת על
 51 פיהן - הרי זו אוכלת בתרומה בחזקת שבעלה קים, עד
 52 שייעד לה מי שהוא נאמן להשיאה על פיו.

1 יב. כל אלו, קשם שאין מאכילין בתרומה של תורה,
 2 כף אין מאכילין בתרומה של דבריהם; גזרה שמה
 3 יאכילו בשל תורה.⁷³
 4 יג. ואלו לא פוסלין⁷⁴ ולא מאכילין⁷⁵: האונס,
 5 והמפתה⁷⁶, והשוטה שנשא⁷⁷ אשה. אלא אם כן היתה
 6 אסורה⁷⁸ להן, שהן פוסלין אותה בביאתם, מפני
 7 שנעשית זונה וחלה, כמו שבארנו.⁷⁹
 8 יד. מי שנשאת⁸⁰ לכהן שוטה, או שאנס אותה או
 9 שפתה אותה כהן, וילדה - אוכלת בשביל בנה⁸¹. ואף
 10 על פי שהדבר ספק, הואיל ובלא קדושין היא, שמה
 11 מאחר נתעברה - הרי הולד בחזקת זה שבא עליה. והוא
 12 שלא יצא עליה קול⁸² עם אחר, אלא הכל מרננין
 13 אתריה בזה הכהן. וכן כהנת⁸³ שבא עליה ישראל שוטה
 14 או שאנסה או פתה אותה ונתעברה - אינה אוכלת מפני
 15 העבר⁸⁴. נתחתף העבר⁸⁵ - הרי זו תאכל.
 16 טו. אשת איש⁸⁶ שבאו עליה עדי קנוי⁸⁷ ועדי סתירה⁸⁸
 17 - הרי זו אסורה לאכל בתרומה עד שתשתה מי המרים,
 18 מפני שהיא ספק זונה. מת בעלה⁸⁹ קדם שישקנה, או
 19 שהיתה מן הנשים שאינן שוות⁹⁰ ולא נוטלות כתבה
 20 - הרי זו אסורה לאכל בתרומה לעולם⁹¹. וכל אשת כהן
 21 שאמרה טמאה אני⁹² - הרי זו אסורה לאכל בתרומה⁹³.
 22 טז. קטנה בת ישראל⁹⁴ שנשאת לכהן שלא מדעת
 23 אביה, בין בפני אביה בין שלא בפניו⁹⁵, אף על פי
 24 שקדשה אביה⁹⁶ - אינה אוכלת בתרומה; שאם מכה -
 25 תעשה נרה למפרע⁹⁷, וזה שרואה ושותק - כועס הוא,
 26 לפי שנשאת שלא לדעתו⁹⁸.

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(73) יבמות קיג. (74) את בת כהן מתרומת בית אביה, אם הם ישראלים. (75) את בת ישראל, אם הם כהנים. (76) כיון שבעלו לשם זנות, ולא לשם אישות. (77) שלשוטה לא תיקנו נישואין (שם קיב:). (78) משנה שם סט. (79) למעלה פ"ו הלכה ז. (80) משנה שם: (81) שהוא כהן. (82) שם, כרבא ולפי הלשון הראשון. (83) משנה שם. (84) שעובר פוסל, כמבואר למעלה בהלכה ב. (85) משנה שם. (86) משנה בסוטה ו: "ואלו אסורות מלאכול בתרומה - והאומרת איני שותה". (87) היינו שהעידו שאמר לה הבעל בפני עדים, אל תסתרי עם איש פלוני (פ"א מהלכות סוטה הלכה א). (88) שהעידו שנסתרה עם אותו האיש שאמר לה אל תסתרי עמו בפני שני עדים (שם הלכה ב). (89) שאינה שותה (משנה שם כד. כדעת בית הלל, וכן הוא שם בפ"ב הלכה ז). (90) חמש עשרה הן במספר, ומנויות שם הלכה ב. (91) שהן ספק זונה (רדב"ז). (92) זנית תחתך. (93) אף-על-פי שלאוסרה לבעלה אינה נאמנת, שמה עיניה נתנה באחר (נדרים ז: ופכ"ד מהלכות אישות הלכה כג) - לענין תרומה נאמנת. וכדעת רבא שם. והמדובר בלא קינוי וסתירה (כסף-משנה), שאילו היה קינוי וסתירה, משנה מפורשת בסוטה ו. "ואלו אסורות מלאכול בתרומה - האומרת טמאה אני לך" וראה בתוספות שם ד"ה האומרת. (94) קידושין מה: (95) כגון שהלך אחרי הקידושין למדינת הים. (96) וכל-שכן אם גם הקידושין היו שלא לדעת - שאינה אוכלת, ראה להלן. (97) מפני שבטלו הנישואין והאירוסין. (98) בגמרא שם שלש פלוגתות: א. נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למדינת הים, ועמדה ונישאה, לרב - אוכלת, ולרב אסי - אינה אוכלת שמה יבוא אביה וימחה. והיתה עובדה, וחש רב לדעת רב אסי, ולפיכך הלכה כרב אסי. ב. נתקדשה לדעת אביה, ואביה כאן ונישאת שלא לדעתו, לרב ירמיה בר אבא - אוכלת, ולרב הנא - אינה אוכלת, ואף-על-פי שהיה כאן ושותק - כועס הוא, ולפיכך הוא שותק, והלכה כרב הונא, שהוא רבו של רב ירמיה בר אבא. ג. נתקדשה שלא מדעת האב ונישאת שלא מדעתו והוא כאן, לרב הונא - אוכלת, שכל כך (שגם נתקדשה שלא מדעתו) לא היה שותק מתוך כעס, אלא ודאי הסכים לכך. ולרב ירמיה בר אבא - איה אוכלת, ולפי שאמר עולא נראין דברי תלמיד (= רב ירמיה בר אבא) - הלכה כדבריו, ועיין כסף-משנה. (1) יבאר האשה שעשתה שליח לקבל גיטה אם אוכלת בתרומה. עיר שהקיפוח פרקום וספינה הנטרפת בים. מי שהניחה בעלה גוסס במדינה אחרת. ואם אחד אומר מת ואחד אומר לא מת. מי שנגמר דינו בבית דין. המשחרר את עבדו. וישראל ששכר בהמה מכהן אם מאכילה תרומה. כהן שמכר פרתו לישראל ולקח הדמים ולא משך.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קכט

מתוך מהדורת וגשל

ה. המְשַׁחֵר אֶת עֶבְדּוֹ - מְשִׁיזְבָּה לוֹ בְּגֵט שְׁחֹרֵר פְּסָלוֹ
מְלֹאָכֵל בְּתְרוּמָה. וְכָל עֶבֶד שֶׁיֵּצֵא לְחֹרוֹת וְעֵדִין הוּא
מְעַכָּב גֵּט שְׁחֹרֵר, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּהִלְכוֹת עֶבְדִּים - אִף
עַל פִּי כֵן הָרִי הוּא אֲסוּר לְאָכֵל בְּתְרוּמָה.
ו. הַפּוֹתֵב נִכְסָיו לְאַחַר וְזָכָה לוֹ עַל יְדֵי אַחַר, וְהָיָה בֵּהֶן
עֶבְדִּים, וְשֵׁתֵק זֶה שֶׁנִּתְּנָה לוֹ וְאַחַר כֶּף צָרוֹ - הָרִי זֶה
סֶפֶק, אִם זֶה שֶׁצָּוָה הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ וְעֵדִין לֹא
יֵצֵאוּ מִרְשׁוֹת רֵאשׁוֹן, אוֹ זֶה שֶׁצָּוָה אַחַר שֶׁשֵׁתֵק חִזֵּר בּוֹ.
לְפִיכָּךְ אֵין אוֹכְלִין בְּתְרוּמָה, בֵּין שֶׁהָיָה רַבּוֹ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵל
וְהָרֵאשׁוֹן כֶּהֵן בֵּין שֶׁהָיָה רַבּוֹ רֵאשׁוֹן יִשְׂרָאֵל וְהַשְּׁנִי כֶהֵן.
ז. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׁכַר בְּהֵמָה מִכֶּהֵן - מֵאֲכִילָה תְרוּמָה; וְכֵהֵן
שֶׁשָּׁכַר בְּהֵמַת יִשְׂרָאֵל, אִף עַל פִּי שֶׁהוּא חֵיב בְּמִזְוֹנוּתֶיהָ
- לֹא יֵאֲכִילָנָה תְרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָה קִנְיָן כְּסוּפוֹ.
ח. יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂם פְּרָה מִכֶּהֵן לְפִטְמָה וְלֵהִיּוֹת הַשֶּׁבַח
בִּינְיָהן - לֹא יֵאֲכִילָנָה בְּתְרוּמָה, אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לִכֶּהֵן
חֶלֶק בְּשִׁבְחָהּ. אָכֵל כֶּהֵן שֶׁשָּׂם פְּרָה מִיִּשְׂרָאֵל לְפִטְמָה,
אִף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לְיִשְׂרָאֵל חֶלֶק בְּשִׁבְחָהּ, הוֹאִיל וְגוֹפָה
לִכֶּהֵן, שֶׁהָרִי שָׂמָה עַל עֶצְמוֹ - הָרִי זֶה מֵאֲכִילָה תְרוּמָה.
ט. פְּרָתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלְדָה בְּכוֹר - מֵאֲכִילוֹ תְרוּמָה,
שֶׁהַבְּכוֹר לִכְהֻנָּה. וְאוֹצֵר אֲדָם כִּי שֶׁיֵּגִי תְרוּמָה לְתוֹךְ
שׁוֹכְבוֹ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא יִבֹּאוּ הַיּוֹנִים שְׁלוֹ וְיֵאֲכִלוּ
אוֹתָן.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ה

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

א. זֶר שֶׁאָכַל תְרוּמָה² בְּשִׁגְגָה - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ³. אִף
עַל פִּי שֶׁיִּדְוַע שֶׁהָיָה תְרוּמָה וְשֶׁהוּא מְזַהֵר עָלֶיהָ, אָכֵל לֹא
יִדַע אִם חֵיב עָלֶיהָ מִיתָה⁴ אִם לֹא - הָרִי זֶה שִׁגְגָה וּמְשַׁלֵּם
קֶרֶן וְחֹמֶשׁ.
ב. אֶחָד הָאוֹכֵל דָּבָר שֶׁדָּרְכוֹ לְאָכֵל⁵, וְאֶחָד הַשּׁוֹתֵה⁶ דָּבָר
שֶׁדָּרְכוֹ לְשׁוֹתוֹ, וְאֶחָד הַסֹּף דָּבָר שֶׁדָּרְכוֹ לְסוֹף; שְׁנֵאמַר:
וְלֹא יִחְלְלוּ אֶת קִדְשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל - לְרַבּוֹת אֶת הַסֹּף.
וְאֶחָד הָאוֹכֵל תְרוּמָה טְהוֹרָה אוֹ טְמֵאָה⁷ בְּשִׁגְגָה -
מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ. וְאֵינוֹ חֵיב בְּחֹמֶשׁ עַד שֶׁיֵּאֲכַל פְּנִי⁸;
שְׁנֵאמַר: פִּי יֵאֲכַל קִדְשׁ בְּשִׁגְגָה, וְאֵין אֲכִילָה פְּחוּתָה
מְכַזֶּבֶת. וְכִשְׁם שֶׁאֲכִילַת תְרוּמָה בְּכֹזֶב, כֶּף שֶׁתִּיָּה
בְּכֹזֶב⁹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר זר שאכל תרומה בשגגה וכמה יאכל ויהיה חייב. אם אכל וחזר ואכל אם מצטרף. ותרומה ותרומת מעשר אם מצטרפות. האוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג או במזיד, טהורה או טמאה. המאכיל לפועלים או לאורחים או לבניו הקטנים, והמשלם את הקרן ולא את החומש. האשה שהייתה אוכלת תרומה ואמרו לה מת בעלך. שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ונפלה תרומה לאחת מהן. האוכל חומש בשגגה. ובת ישראל שאכלה תרומה ואח"כ נישאת לכהן. האוכל תרומה ממה משלם. ואם גזל תרומה או גנבה ולא אכלה. (2) תרומות פרק ו משנה א. שנאמר: "ואיש כי יאכל קודש בשגגה ויסף חמישיתו עליו". [וקודש זה אינו קדשי המקדש (=הקרבנות), אלא קדשי הגבול (=תרומה), שהרי כל הפרשה כולה מדברת שם בתרומה, שנאמר: "ובא השמש וטהר", והיינו תרומה הנאכלת אחר הערב שמש. ובספרא למדו זאת בגזירה שווה "קודש - קודש", נאמר להלן "בערתי הקודש מן הבית" - "מה קודש האמור להלן בקדשי הגבול (=מעשר שני) הכתוב מדבר (ולא בקדשי המקדש), אף קודש האמור כאן, בקדשי הגבול (=תרומה) הכתוב מדבר"]. (3) מלבר (=מחורן). כלומר, אם אכל שווה ארבעה משלם שווה חמישה, מפירות חולין מתוקנים. [ואינו משלם אלא דמי תרומה, שהם פחותים מדמי חולין, שאם אכל סאה של תרומה, אינו משלם סאה שלימה של חולין, אלא פחות מזה, לפי ערך השיווי. (4) בידי שמים. וכרבי יוחנן ששגגת כרת הרי היא שגגה לחייבו קרבן. וכרבא ששגגת מיתה בידי שמים, מחייבתו חומש, כשם ששגגת כרת, מחייבתו קרבן. (5) שאז נקראת אכילה, ובאין דרכו לא חשוב אכילה. [ומקור דבריו בתוספתא תרומות תחילת פרק ז: "הסך יין של תרומה שוגג משלם את הקרן ואינו משלם את החומש", לפי שייך אין דרכו לסיכה. (6) ששתייה בכלל אכילה. (7) [ומפשטות הלשון נראה, שכשם שבתרומה טהורה משלם דמים שלמים, כמו כן בתרומה טמאה משלם דמים שלמים, ולא דמי עצים בלבד, ורק להלן בהלכה ה גבי מזיד כתב, שאינו משלם אלא דמי עצים, מפני שאינה ראוייה אלא להסקה - לפי שבמזיד אין התשלומין תרומה, אבל בשוגג שהתשלומים תרומה, אם ישלם כשיווי דמי עצים בלבד, כשאחר כך ייעשו תרומה, לא ישורו אפילו דמי עצים של התרומה, צריך הוא לשלם מן החולין כשיווי כזה, שלאחר התשלומין כשייעשו תרומה, יהיו שווים לדמי עצים של התרומה. ומסתבר שהוא הדין למשלם חולין טהורים, שכשם שתשלומין של תרומה טהורה נעשים כמותה (=תרומה טהורה), כמו כן תשלומי תרומה טמאה, ואף אם משלם חולין טהורים, הם נעשים תרומה טמאה. אולם בהלכה הקודמת כתבנו בדעת רבינו לעניין אוכל תרומה טהורה בשוגג, שאינו משלם אלא בשיווי של התרומה, ואף שאחרי שיעשו תרומה יהיו שווים פחות, וצריך עיון]. (8) ואין צריך שיהא בו שווה פרוטה. (9) ואף על פי שלעניין נזיר כתב רבינו "נזיר שאכל כזית ענבים וכו' ושתה רביעית יין וכו' הרי זה לוקה", הרי ששתייה ברביעית ולא בכזית - אין זה אלא בנוזר שנאמר בו במפורש: "חומץ יין וחומץ שכר לא ישתה", אבל בתרומה שלא נאמרה בה שתייה במפורש, אלא היא בכלל אכילה - שיעורה כאכילה. וכיצד משער משקין בכזית? -

- 1 ג. אכל וְחֹרֵר וְאָכַל, שְׁתֵּה וְחֹרֵר וְשָׁתָה, אִם יֵשׁ מִתְחַלֵּת
 2 אֲכִילָה רִאשׁוֹנָה עַד סוֹף אֲכִילָה אַחֲרוֹנָה כְּדִי אֲכִילַת
 3 פְּרִס¹⁰, וּמִתְחַלֵּת שְׁתֵּיהָ רִאשׁוֹנָה עַד סוֹף שְׁתֵּיהָ אַחֲרוֹנָה
 4 כְּדִי שְׁתֵּית רְבִיעִית¹¹ - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין לְכַזֵּית.
 5 ד. הַתְּרוּמָה¹² וְתְרוּמַת מֵעֶשֶׂר, בֵּין שֶׁל דְּמָאֵי בֵּין שֶׁל
 6 וְדָאֵי, וְהַחֲלָה וְהַבְּכוּרִים - בְּלֶן מִצְטָרְפִין לְכַזֵּית לְחֵיב
 7 עֲלֵיהֶן מִיתָה¹³ וְחֵמֶשׁ, שֶׁבְּלֶן נִקְרָאֵי תְרוּמָה¹⁴. וּמִן הַדִּין
 8 הֵיךְ שָׂאִין חֲבִיבֵין חֵמֶשׁ עַל תְּרוּמַת מֵעֶשֶׂר שֶׁל דְּמָאֵי,
 9 שָׂאִין חֲבִיבֵין עַל מֵעֶשֶׂר [שְׁנֵין] שְׁלוֹ, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֵר; וְאָבַל
 10 אָמְרוּ חֲכָמִים: אִם לֹא יִתְחַיֵּב עֲלֵיהֶן¹⁵ חֵמֶשׁ - יִזְלְזְלוּ
 11 בָּהֶם¹⁶.
 12 ה. אָבַל תְּרוּמָה כְּמוֹזֵד וְנִהְיָתָה בּוֹ - לּוֹקָה וְאִינוּ מְשֻׁלָּם;
 13 לֹא הִתְרוּ בּוֹ: אִם הִיָּתָה טְהוֹרָה - מְשֻׁלָּם הֵקֵרָן וְאִינוּ
 14 מְשֻׁלָּם אֶת הַחֵמֶשׁ¹⁷; וְאִם הִיָּתָה טְמֵאָה - מְשֻׁלָּם דְּמֵי
 15 עֲצִים¹⁸, מִפְּנֵי שָׂאִינָה רְאוּיָה אֶלָּא לְהַסְקָה. לְפִיכֹף, אִם
 16 אָבַל תְּרוּמַת תּוֹתִים וְרַמּוֹנִים¹⁹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶם²⁰ שֶׁנִּשְׁטַמְּאוּ
 17 - פְּטוּר מִן הַתְּשֻׁלוּמִין, שֶׁהֵרִי אֵינָם רְאוּיִין לְהַסְקָה.
 18 ו. הָאוֹבֵל תְּרוּמַת חֵמֶץ בְּפֶסֶח, בֵּין בְּדוֹדָן בֵּין בְּשִׁגְגָה²¹,
- 19 בֵּין טְמֵאָה בֵּין טְהוֹרָה - פְּטוּר מִן הַתְּשֻׁלוּמִין. אֶפְלוּ
 20 הַפְּרִישָׁה מִצָּה וְהִתְחַמֵּצָה²² - פְּטוּר. וְאֶפְלוּ דְּמֵי עֲצִים
 21 אִינוּ מְשֻׁלָּם, שֶׁהֵרִי אֵינָה רְאוּיָה לְהַסְקָה; מִפְּנֵי שֶׁהִיא
 22 אֲסוּרָה בְּהִנְאָה, אִין לָהּ דְּמִים.
 23 ז. אָבַל הַשּׁוֹגֵג שֶׁאָבַל תְּרוּמָה בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים²³ אוֹ
 24 שֶׁאָבַל תְּרוּמָה נִקְוָה²⁴, וְהִשּׁוּתָה יֵין תְּרוּמָה שֶׁנִּתְגַּלְגְּלָה²⁵,
 25 וְהִסֵּף יֵין וְשִׁמֶן כְּאֶחָד²⁶, אוֹ שֶׁשָּׂתָה שִׁמֶן וְחֵמֶץ²⁷ כְּאֶחָד,
 26 אוֹ שֶׁפָּסַס²⁸ אֶת הַחֲטָטִים²⁹ אוֹ גָּמַע אֶת הַחֵמֶץ³⁰ - הָרִי זֶה
 27 מְשֻׁלָּם קֶרֶן וְחֵמֶשׁ.
 28 ח. הֵיךְ שֶׁבַע³¹ וְקֶן בְּמִזְוָנוֹ וְהוֹסִיף עַל שְׁבַעֹ בְּאֲכִילַת
 29 תְּרוּמָה - אִינוּ מְשֻׁלָּם אֶת הַחֵמֶשׁ; שֶׁנֶּאֱמַר: כִּי יֵאכַל -
 30 לֹא שִׁזְזִיק אֶת עֲצָמוֹ³². וְכֵן הַכּוֹסֵס אֶת הַשְּׁעוּרִים - פְּטוּר
 31 מִן הַחֵמֶשׁ, מִפְּנֵי שֶׁהִזִּיק עֲצָמוֹ.
 32 ט. זֶר שֶׁבִּלְע³³ שִׁזְפִּין שֶׁל תְּרוּמָה וְהִקְיָאן, וְכֹא אַחַר
 33 וְאָכְלָן גַּם הוּא בְּשִׁגְגָה - הִרְאִשׁוּן מְשֻׁלָּם קֶרֶן וְחֵמֶשׁ³⁴,
 34 וְהִשְׁנִי מְשֻׁלָּם דְּמֵי עֲצִים לְרֵאשׁוֹן³⁵.
 35 י. הַמֵּאֲכִיל הַפּוֹעֲלִים³⁶ וְאֶת הָאוֹרְחִים³⁷ תְּרוּמָה - הֵם
 36 מְשֻׁלָּמִין קֶרֶן וְחֵמֶשׁ³⁸, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּשׁוֹגְגִין, וְהוּא מְשֻׁלָּם

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מביא כוס מלא יין ומביא זית ונותן לתוכו ושופע (=נשפך ממנו), אם שתה כיוצא בו חייב. (10) פרס הוא חצי, והכוונה לחצי כיכר של שש ביצים, דהיינו שלוש ביצים. (11) ומה שאמרו בכריתות יג. שאף בשתייה בעינן בכדי אכילת פרס, וכן פסק רבינו בפרק ח מהלכות אבות הטומאות הלכה יא - אין הדברים אמורים אלא בשתייה ששיעורה ברביעית, אבל שתייה ששיעורה בפחות מזה, מצטרפת בכדי שתיית רביעית. (12) תרומה גדולה. (13) פשוט הוא שאין זה מוסב על תרומת דמאי שאינה אלא מדרבנן, ואין בה מיתה. (14) בחלה נאמר: "ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה", ובביכורים נאמר: "ותרומת ירך" וקבלו חז"ל שהכוונה לביכורים. (15) על התרומה. (16) ולא חששו אלא לתרומה בלבד, שוודא במיתה ולא למעשר שני, שוודאו אינו במיתה. (17) ש"לא חייב השם יתברך בחומש אלא למי שאכל בשגגה, והוא אמרו: "ואיש כי יאכל קודש בשגגה", אבל במזיד אין חייב חומש, כי עונו גדול מנשוא, ולא יתכפר בתשלומים". (18) תוספת תרומות. [ומפשות דברי התוספתא שם נראה, שהמדובר גם בשוגג, וכן כתב בתוספתא כפשוטה שם. ורבינו העתיק דין זה באוכל במזיד, אף על פי שבשניהם אינו משלם אלא דמי עצים בלבד, לפי שבשוגג צריך הוא לשלם לפי שוויה האמיתי אלא שהתשלומים ייעשו כתרומה טמאה, ויהיו אחר כך לדמי עצים, ואילו במזיד, שאין התשלומין נעשים תרומה, אינו משלם לכתחילה אלא דמי עצים בלבד]. (19) שם הגיורא "תותים וענבים", שגם ענבים אינם ראויים לכלום, שהרי אסור לזלף ביין את הבית, גזירה שמא יבואו לשתותו. (20) שאר פירות, שאין המשקה שלהם ראוי להדלקה. (21) כרבי עקיבא שם, הסובר שכשהוא משלם, משלם הוא לפי דמים, כלומר, לפי שוויה של התורה. (22) ורוצה לומר: לא רק אם גזל תרומת חמץ בפסח ואלה, אינו חייב לשלם, אלא אף אם הפרישה מצה והחמיצה אצלו, שגרם לה להפסד, אינו משלם כלום. (23) והיינו שהיה שוגג גם על התרומה וגם על יום הכיפורים, שאם התרו בו באחד מהם - הרי זה לוקה ואינו משלם. (24) שאסורה באכילה, שמא ניקרה הנחש. ואף על פי כן משלם, שכיוון שאכלה ולא הוזק, הוברר הדבר למפרע שלא ניקרה הנחש, והוא הדין ליינ מגולה שבסמוך. (25) שאסור בשתייה, שמא שתה ממנו נחש. (26) [בתוספתא שם לפי כתב-יד עהרפורט "הסך יין וחומץ משלם קרן וחומש" ונראה שרבינו גרס שם "הסך יין ושמן כאחד משלם קרן וחומש", שהרי מפורש בתוספתא שם סוף פרק ט, שייין וחומץ אין דרכם בסיכה]. (27) שאף על פי שהשותה שמן לבד אינו חייב חומש - אם שתהו ביחד עם חומץ - דרכו בכך. (28) שדרך אכילה הוא, שהרי מברכים עליהם בורא פרי האדמה. (29) כשהן בלתי מבושלות. וכל שהוא אוכלו שלא כדרך אכילתו הרי הוא "כוסס". (30) ירושלמי שם: "רבי אבהו בשם ר' יוחנן המגמע חומץ של תרומה לוקה". והוא הדין שמשלם קרן וחומש אם אכלו בשוגג. (31) ביומא פ: "אמר ר' ירמיה אמר ריש לקיש זר שאכל תרומה אכילה גסה, משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, כי יאכל, פרט למזיק". (32) וברשי" שם פירש: "פרט למזיק את התרומה". (33) בלא כסיסה. שאם כססם ובלעם וחזרו והקיאם, אינם ראויים אפילו להסקה, ואין השני חייב כלום. (34) שאף בליעה היא דרך אכילה. (35) שכיוון שבלעה הראשון, נתחללה, והרי זה ככהן שסך תרומה, שכן בתו ישראל מתעגל עליה. ואינו משלם אלא כמזיק ממון חברו. (36) שפסק עמהם להאכילם חולין. (37) שנתחייב לתת להם סעודה של חולין. (38) ולא המאכיל.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קלא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 להם דמי סעדתן³⁹; שדמי החלין יתרון מדמי תרומה
 2 שאכלו⁴⁰, שדבר האסור נפשו של אדם חותה ממנו⁴¹.
 3 יא. המאכיל⁴² את בניו הקטנים⁴³ ואת עבדיו⁴⁴ בין
 4 גדולים בין קטנים, והאוכל תרומת חוצה לארץ⁴⁵,
 5 והאוכל או השותה פחות מכזית⁴⁶, ונזיר ששגג⁴⁷ ושתה
 6 יין של תרומה, והשותה שמן⁴⁸ והסך את היין - כל אלו
 7 משלמים את הקרן ולא את החמש.
 8 יב. בת כהן שהיתה נשואה לישראל⁴⁹ או שנפסלה⁵⁰
 9 ואחר כך אכלה תרומה - משלמת את הקרן ולא את
 10 החמש. האשה⁵¹ שהיתה אוכלת בתרומה ואמרו לה:
 11 מת בעליך או גרשך⁵²; וכן העבד⁵³ שהיה אוכל ואמרו
 12 לו: מת רבך והניח יורש שאינו מאכיל⁵⁴, או שמכרך
 13 לישראל או נתנך לו, או שחרך⁵⁵; וכן כהן שהיה אוכל
 14 ונדע לו שהוא בן גרושה⁵⁶ או בן חלוצה - הרי אלו
 15 משלמין הקרן בלבד⁵⁷. ואם היתה תרומת חמץ והיה
 16 ערב הפסח - הרי אלו פטורין מלשלם⁵⁸; מפני שזמנה
 17 בהול⁵⁹, נחפוז לאכל ולא בדיקו. וכלן שהיתה להן
- 18 תרומה בתוך פיהן פשידעו שהן אסורין לאכל - הרי
 19 אלו יפלטו⁶⁰.
 20 יג. היה אוכל ואמרו לו: נטמאת או נטמאת התרומה,
 21 טמא הייתה⁶¹ או טמאה היתה התרומה; או נודע שהוא
 22 טבל, או מעשר ראשון שלא נטלה תרומתו, או מעשר שני
 23 והקדש שלא נפדו; או שטעם טעם פשפש⁶² לתוך פיו⁶³ -
 24 הרי אלו יפלטו⁶⁴.
 25 יד. שתי קפות, אחת של תרומה ואחת של חלין,
 26 ונפלה תרומה לתוך אחת מהן ואין ידוע לאי זו נפלה
 27 - הריני אומר: לתוך של תרומה נפלה⁶⁵. אין ידוע אי
 28 זו היא של תרומה, אבל זר אחת מהן - הרי זה פטור
 29 מן התשלומין⁶⁶, שהמוציא מחברו עליו הראה,
 30 והשניה נוהג בה בתרומה. אבל אחר את השניה - אף
 31 הוא פטור. אבל אחד את שתיהן - משלם פקטנה
 32 שבשתיהן⁶⁷; אם מזיד - קרן, ואם שוגג - קרן וחמש.
 33 טו. האוכל את החמש בשגגה - הרי זה מוסף עליו
 34 חמשו⁶⁸, שהחמש פקתין⁶⁹ לכל דבר. וכן מוסף חמש על

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(39 כלומר, מעות כשיווי סעודה של חולין, כמו שנתחייב להם. 40) שהם שילמו פירות חולין כפי השווי של התרומה בלבד, כלומר: אם אכלו סאה תרומה, לא שלמו סאה של חולין, אלא פחות מזה, לפי ערך השיווי של התרומה. ואילו הוא, מחזיר להם דמי סאה של חולין. והיינו כתנא קמא במשנה שם ולא כרבי מאיר שאמר שהוא משלם את הקרן בדמי תרומה לכהן, והם משלמים את החומש. (41 כלומר: "נפשו של אדם קצה באכילת איסור אף על פי שאינו יודע בדבר, שליכו נוקפו, ואינה נחשבת לו אכילה". (42) זר. (43) שאינם בני חיוב. (44) הכנענים, שכל מה שקנו - קנה רבם, ואין להם מה לשלם. (45) שאינה אלא מדרבנן. (46) במשנה שם נזכרה רק "אכילה" ורבינו כתב גם שתייה, שאף היא בכזית. (47) והטעם הוא, שכיוון שחזן מאיסור תרומה אסור עליו היין מצד שהוא נזיר - שתיית איסור אינה שתייה לעניין זה. ואף על פי שהאוכל בשוגג תרומה ביום הכיפורים, משלם קרן וחומש - אין זה אלא ביום הכיפורים שאינו אלא "איסור גברא", אבל נזיר הוא "איסור חפצא". [אבל עדיין לא מיושב מה בין נזיר ששתה יין להאוכל תרומת הקדש, שאף היא אסורה מטעם הקדש חוץ מאיסור תרומה, ואף על פי כן חייבים עליה חומש]. (48) שמזיקו. (49) ואף על פי שנפסלה מלאכול בתרומה - אינה משלמת את החומש, הואיל ולא הייתה זרה מתחילתה. אבל הקרן משלמת כדין גזול חברו. (50) כגון שנבעלה לפסול לה. (51) בת ישראל הנשואה לכהן. (52) וכגון שאמרה לשלוחה קבל לי גיטי במקום פלוני, שאינה אסורה בתרומה עד שיגיע השליח לאותו מקום והיא לא ידעה שכבר הגיע השליח לאותו מקום. (53) עבד כנעני של כהן שאכל בתרומה. (54) כגון בן בתו שנישאת לישראל. (55) על ידי אחרים, שזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו. (56) הרי הוא חלל, ואסור לאכול בתרומה. (57) ולא חומש. האשה והעבד - לפי שאכלו מקודם, ואינם זרים בתחילה. ובן גרושה הואיל ואם עבד במקדש, עבודתו כשרה כדבעבד, אינו זר גם לעניין תרומה, שאף היא כעבודה, ולכך פטור מן החומש. וקרן חייב לשלם, כיוון שאינו ראוי לאכול תרומה. (58) אפילו קרן. (59) והרי זה אונס ופטור משלם אף קרן. (60) יוציאו מפיהם, מאחר שאסורים בה. ואין אנו חוששים להפסד. (61) ואכלת תחילה באיסור. (62) מין תולעים אדומים כצורת העדשים. (63) היינו בעת שאוכל התרומה הרגיש גם טעם פשפש בפיו. וזה מונע אותו מלאכול גם התרומה, מפני הטינוף והמיאוס. (64) גם התרומה, אף על פי שמאבד אוכלי תרומה. (65) ותולין לקולא כדי להתיר שניהם. ואף על פי שאם היו שתי סאין, אחת של חולין ואחת של תרומה, ונפלו אלו לתוך אלו, כתב רבינו שאין אנו אומרים "חולין לתוך חולין נפלו ותרומה לתוך תרומה", אלא בתרומה דרבנן. ואילו בתרומה של תורה לא הותר אלא אם רבו החולין על התרומה, באופן שמן התורה אין כאן איסור אפילו אם נפלה תרומה לתוך חולין, לפי שבטלה ברוב - כאן לא חילק רבינו בזה, ומשמע שאפילו בתרומה של תורה, ואפילו אם לא רבו החולין על התרומה, אנו תולין להקל, לפי שכאן, שלא נפלה אלא סאה אחת אנו מעמידים את החולין בחזקתם, אבל בשנפלו שתי סאים, שגם בחולין נפלה איזו סאה, כבר נתערערה חזקתם. (66) והיינו מן החומש, שהרי הקרן חייב לתת לכהן ממנה, ממה נפשך: אם השנייה היא התרומה, הרי היא לכהן, ואם הראשונה הייתה תרומה, והשנייה חולין, נותנה לכהן בתשלומין עבור התרומה. (67) שהמוציא מחברו עליו הראיה. (68) "וזה הוא ענין מה שאמר בו השם ית' בזולת זה המקום וחמישיתו יוסף עליו. ואמרו: מלמד שהוא מוסף חומש על חומש". (69) דינו ודין התרומה שווה.

קלב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 חמ"ש לעולם⁷⁰. כל המשלם קרן וחמ"ש - הרי התשלומין
 2 פתומה לכל דבר⁷¹, אלא שאם נרעו - גדוליהן חלין⁷².
 3 ואם רצה הכהן למחל - אינו מוחל⁷³. וכל המשלם את
 4 הקרן בלבד - הרי התשלומין חלין, ואם רצה הכהן
 5 למחל - מוחל.
 6 טז. בת ישראל שאכלה תרומה⁷⁴ ואחר כך נשאת
 7 לכהן⁷⁵: אם תרומה שלא זכה בה כהן⁷⁶ אכלה -
 8 משלמת קרן וחמ"ש לעצמה⁷⁷; ואם תרומה שזכה בה
 9 כהן אכלה - משלמת קרן לבעלים⁷⁸, וחמ"ש לעצמה.
 10 שכל המשלם קרן וחמ"ש⁷⁹ - משלם הקרן לבעלים,
 11 והחמ"ש לכל כהן שירצה.
 12 יז. לא הספיקה לשלם⁸⁰ עד שנתגרשה - בין כך ובין כך⁸¹
 13 אינה משלמת לעצמה, והרי היא כמי שלא נשאת לכהן
 14 מעולם.
 15 יח. כל האוכל תרומה, בין בשוגג בין במזיד⁸² - אינו
 16 משלם אלא מן החלין המתקנים שהוציאו מהן תרומות
 17 ומעשרות⁸³. ומשלמין מן הלגט ומן השכחה ומן הפאה
 18 ומן ההפקרה⁸⁴, וממעשר ראשון שנשלה תרומתו⁸⁵, אף
- 19 על פי שעדין לא נטלה תרומה גדולה שיש בו אם
 20 הקדים המעשר לתרומה⁸⁶. ומשלמין ממעשר שני
 21 והקדש שנפדו, ואף על פי שנפדו שלא כהלכה⁸⁷, ומן
 22 הקדש על הישן⁸⁸. אבל לא ממין על שאינו מין;
 23 שנאמר: ונתן לכהן את הקדש - פקדש שאכל.
 24 יט. האוכל קשואין של ערב שביעית⁸⁹ - ימתין
 25 לקשואין של מוצאי שביעית וישלם מהן; שאינו יכול
 26 לשלם חובו מפרות שביעית, כמו שיתבאר במקומו.
 27 כ. אכל תרומה טמאה - משלם חלין בין טמאין בין
 28 טהורין⁹⁰. אבל תרומה טהורה - משלם חלין טהורין⁹¹.
 29 ואם שלם חלין טמאין, בין בשוגג בין במזיד⁹² -
 30 תשלומיו תשלומין⁹³, ויחזור וישלם מן הטהורין⁹⁴.
 31 כא. אכל תרומת חברה⁹⁵ - משלם לו. אבל תרומת עם
 32 הארץ - משלם לחבר, ונוטל דמיה ממנו ונותן לעם
 33 הארץ⁹⁶ שאכל תרומתו; שאין מוסרין טהרות⁹⁷ לעם
 34 הארץ.
 35 כב. גזל תרומה מאבי אמו כהן ואכלה, ואחר כך מת
 36 אבי אמו - אינו משלם לעצמו⁹⁸, אלא לירש אחר

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

70 שהתורה ריבתה חמישיות הרבה לקרן אחת. 71 שאף על פי שהם חולין מתוקנים, הם נעשים תרומה. 72 ירושלמי שם: "אמר ר' זירא בשם ר' חנינא: תשלומי תרומה הרי הן כתרומה לכל דבר אלא שגידוליהן חולין". שאף על פי שגזרו חכמים על גידולי תרומה ואסרום לזרים - לא גזרו כן על תשלומי תרומה. 73 שאינו ממון אלא כפרה, שהרי אפילו אוכל תרומת עצמו, שלא גזל כלום, משלם כפרה לעצמו וחומש לכהן. והא ראייה: שהחולין של התשלומים נעשים תרומה. 74 שהפרישה משל עצמה. 75 והרי היא מותרת באכילת תרומה. 76 שלא נתנה עוד לכהן. 77 לאכלם בתורת תרומה. שאילו הייתה התרומה בעין לא הייתה מחוייבת עתה ליתן לכהן, שהרי נעשתה כהנת בנישואיה. 78 לכהן שזכה בה. 79 כלומר, באכילת תרומה, וכן הוא במשנה שם: "מפני שאמרו האוכל תרומה בשוגג משלם קרן לבעלים וחומש לכל מי שירצה". 80 כלומר, לא הפרישה עוד את התשלומין, שאילו הפרישה בעודה תחת בעלה הרי הן כבר שלה. 81 בין שזכה בה הכהן ובין שלא זכה בה הכהן. 82 [בפרק ז שם משנה א אמרו, שהאוכל במזיד תשלומיו חולין, ומתוך זה למד רבינו שהתשלומים הם פירות הראויים להיות קודש, ולא מעות, שאם משלם מעות מה שייד לומר "התשלומין חולין" ואיזה חידוש הוא, והיה לו לתנא לומר "התשלומין מעות"]. 83 שנאמר: "ונתן לכהן את הקודש" - "דבר הראוי להיות קודש", כלומר, דבר הראוי להיות אחר כך קודש, ולא שיש בו עכשיו קודש. והוא הדין לחומש, שנלמד מן הפסוק "ויסף חמישיתו עליו" - עליו, שהוא כמו הקרן. 84 שכולם פטורים מתרומה ומעשר, והרי הם כחולין מתוקנים. 85 תרומת מעשר. 86 כלומר, שהקדימו בשיבולים שהוא פטור מתרומה גדולה. אבל לא ניטלה תרומה כלל אין משלמין, שאינו מתוקן. 87 היינו: שנתן את הקרן ולא נתן את החומש, שבדיעבד הוא פדוי. אבל רבינו בפירוש המשניות שם כתב: מעשר שני שנפדה על ידי אסימון וההקדש שנפדה על הקרקע. וצריך עיון שהרי באופנים אלו אינם פדויים אפילו בדיעבד. 88 חדש של שנה זו וישן של השנה שעברה. 89 ואכלם בשביעית, שאז אינם מצויים קישואים של שישית. 90 [לפי מה שכתבנו למעלה בהלכה ב, שבאוכל תרומה טמאה בשוגג, אף חולין טהורים נעשים תרומה טמאה, מוסברים חברים היטב מה שמשלם בין חולין טהורים ובין חולין טמאים, שהרי שניהם יהיו תרומה טמאה]. 91 כמו התרומה שאכל. 92 ולדעת ריב"ן הכוונה לשוגג ומזיד בעת האכילה, ולפיכך שאלו שם על רבי מאיר שאמר: "במזיד אין תשלומיו תשלומין" - "תבוא עליו ברכה, שאכל ממנו תרומה שאינה ראוייה לו בימי טומאתו, ומשלם לו חולין טמאים שהם ראויים לו בימי טומאתו", שלדעת המפרשים שהמדובר באכילת שוגג, אלא שהיה מזיד בעת ששילם, קשה מאוד הלא התשלומין הם תרומה, ואם כן אינם ראויים עוד בימי טומאתו, אבל אם נפרש שהמדובר במזיד בעת האכילה, לא קשה כלל, שהרי במזיד אין תשלומיו תרומה. 93 ומשמע שבשוגג והם נעשים תרומה טמאה. 94 להשלים הפסדו של כהן. 95 כהן חבר. 96 לפייסו. 97 [אף על פי שכתבנו למעלה, שהאוכל תרומה טמאה בשוגג ומשלם חולין טהורים, הם נעשים תרומה טמאה, ואם כן גם כאן כשמשלם עבור תרומת עם הארץ, שהיא תרומה טמאה, התשלומין כמותה, והרי תרומה טמאה מוסרים לעם הארץ? - ייתכן כי חששו שמא לא הייתה התרומה טמאה ביד עם הארץ, ואם כן התשלומין הם תרומה טהורה, ועכשיו ייטמאו בידו]. 98 כרבי יוחנן שם, שצריך להוציא הגזילה מתחת ידו.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קלג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מִשְׁאֵר הַשֶּׁבֶט. וְכֵן אִם נִפְלָה לוֹ תְרוּמָה מֵאֲבִי אִמּוֹ
 2 וְאֶכְלָה, וּבִעַל חֹב שְׂגָבָה תְרוּמָה בְּחֹבּוֹ וְהֵאֵשָׁה
 3 בְּכַתְּבָתָהּ וְאֶכְלוּהָ - מִשְׁלֵמִין קֶרֶן וְחֵמֶשׁ לְכֹהֵן חֵבֵר,
 4 וְהַחֵבֶר⁹⁹ נוֹתֵן לָהֶם דְּמַיִם¹⁰⁰ שֶׁהֵיוּ מוֹכְרִין בָּהֶן¹⁰¹ אוֹתָהּ
 5 הַתְרוּמָה כְּמוֹ שֶׁאָכְלוּ.
 6 כג. הַגֹּזֵב תְרוּמָה וְלֹא אֶכְלָה - מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל
 7 לְבַעֲלָיִם¹⁰². וְיֵשׁ לוֹ לְשֵׁלֶם מִדְּמֵי תְרוּמָה¹⁰³. גִּבְבָּהּ וְאֶכְלָה
 8 - מִשְׁלֵם שְׁנֵי קֶרְנֵין וְחֵמֶשׁ; קֶרֶן וְחֵמֶשׁ - מִן הַחֲלִיץ¹⁰⁴,
 9 וְקֶרֶן¹⁰⁵ - אֶפְלוֹ מִדְּמֵי תְרוּמָה¹⁰⁶.
 10 כד. הֵיחָדָה הַתְרוּמָה הַקֹּדֶשׁ לְבִדֵּק הַבֵּית¹⁰⁷ וּגְבָבָהּ וְאֶכְלָה
 11 - אֵינוֹ מִשְׁלֵם תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל; שְׂאִין תְּשֻׁלוּמֵי כֶּפֶל
 12 בְּהַקְדָּשׁ¹⁰⁸, כְּמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִקְוָמוֹ. אָבֵל מִשְׁלֵם קֶרֶן
 13 וְשְׁנֵי חֲמִשִּׁים¹⁰⁹: חֵמֶשׁ מִשּׁוּם אֶכָּל תְרוּמָה, וְחֵמֶשׁ מִשּׁוּם
 14 שְׁנֵהֲנָה מִן הַהַקְדָּשׁ¹¹⁰. וְלִמֵּי מִשְׁלֵם? אִם הָיָה בָּהּ פְּזִיזָה
 15 וְאִין בָּהּ שְׁוֵה פְרוּטָה - מִשְׁלֵם לְכַהֲנִים¹¹¹; וְאִם יֵשׁ בָּהּ
 16 שְׁוֵה פְרוּטָה, בֵּין שְׁנֵי בָּהּ פְּזִיזָה¹¹² בֵּין שְׂאִין בָּהּ פְּזִיזָה¹¹³
 17 - מִשְׁלֵם לְהַקְדָּשׁ.
 18 כה. וּמִפְנֵי מָה חָל אִסּוּר הַקְדָּשׁ עַל אִסּוּר הַתְרוּמָה¹¹⁴?
 19 מִפְּנֵי שֶׁהַתְרוּמָה אִסּוּרָה לְזֶר וּמִתְרַת לְכַהֵן, הַקְדֵּישָׁה -
 20 נֶאֱסָרָה עַל הַכַּהֵן, לְפִיכָּךְ נֹסֵף בָּהּ אִסּוּר אֶף עַל יִשְׂרָאֵל,
 21 עַל דֶּרֶךְ שֶׁבְּאֲרָנּוֹ בְּהִלְכוֹת בֵּיאוֹת אִסּוּרוֹת וְאִסּוּרֵי
 22 מֵאֲכָלוֹת.

פָּרָק אֶחָד עֶשְׂרִי

- 36 א. הַתְרוּמָה נִתְּנָתָה² לְאֶכְלָה וְלִשְׁתִּיָּה וְלִסְכִּיכָה³; שֶׁהִסְכִּיכָה
 37 הִיא כְּשִׁתִּיָּה⁴, שְׁנֵי אֲמָרִים⁵: וְתָבֵא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֵן
 38 בְּעֶצְמוֹתָיו, וְהִשְׁתִּיָּה בְּכֹלל אֶכְלָה⁶. לְאֶכָּל דָּבָר שֶׁדָּרְכּוֹ
 39 לְאֶכָּל, וְלִשְׁתִּיָּה דָּבָר שֶׁדָּרְכּוֹ לִשְׁתִּיָּה, וְלִסְכִּיכָה דָּבָר
 40 שֶׁדָּרְכּוֹ לִסְכִּיכָה. לֹא יִסְכֵּף יֵין וְחֵמֶץ⁸; אָבֵל סֵף הוּא אֵת
 41 הַשְּׂמֵן הַטְּהוֹר, וּמְדֻלֵּק אֵת הַטְּמֵא⁹. וְזֶהוּ הַנִּקְרָא שְׂמֵן
 42 שֶׁרְפָה¹⁰ בְּכָל מְקוֹם.
 43 ב. תְּמָרִים שֶׁל תְרוּמָה - מִתֵּר לְחִבְצֹן¹¹ וְלִקְבָצֵן כְּעִגּוּל

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(99 הכהן. 100) דמי הקרן. (101) שהיורש את התרומה רשאי למכור את התרומה, וכן הבעל-חוב והאשה שגבו בחובם, הואיל וממונם הוא. והיינו משום שבהיתר באה לידם, אבל בגזל תרומה מאבי אמו כהן לא אמרו כן, מפני שבאיסור באה לידו. (102) ואין התרומה דומה להקדש שאין לו בעלים, ולפיכך אין בו תשלומי כפל. (103) כלומר, משלם מעות בשווי התרומה ואינו צריך לשלם פירות הראויים להיות קודש. ואין כאן חידוש שמשלם רק בשווי התרומה, שזה נוהג גם באוכל תרומה, אלא עיקר החידוש הוא שמשלם מעות ולא פירות. (104) מה שהוא חייב בה אפילו לא הייתה גנובה, ולפיכך אינו משלם תרומה אלא חולין. (105) כפל. (106) מעות בשווי התרומה. (107) שהפרישה כהן שהיא ברשותו לבדק הבית. (108) "כמאמר השם יתברך: ישלם שניים לרעהו, לרעהו ולא להקדש". (109) כלומר, ייתכן שהיא כן, אם יש בו גם כזית וגם שווה פרוטה. (110) "כי העיקר אצלנו הנהנה מן ההקדש בשווה פרוטה מעל, ומשלם מה שהפסיד מן ההקדש בשעה שנהנה ממנו, בתוספת חומש. (111) חומש משום אכילת תרומה, שבתרומה אין צורך בפרוטה, אבל משום שנהנה מן ההקדש אין כאן, משום שאין בו שווה פרוטה. (112) ומשלם שני חומשים, אחד משום אכילת תרומה ואחד משום הנאת הקדש. (113) ומשלם חומש אחד משום הנאת הקדש לבד. (114) הרי אין איסור חל על איסור. (115) והיינו כשגזל תרומה ונשבע ואחר כך הודה, שחייב לשלם חומש. (116) יוצא בו משום חומש בשביל הגזל. (117) של תרומה ולא דבר אחר. (118) והאחר היה שוגג. (119) היינו חומש מלבר. (120) שכשם שאין משלמין את הקרן ממין אחר, כן אינו משלם את החומש ממין אחר. (121) שהחומש אינו משתלם אלא מקרן אחד. (122) אפילו אם אכל תרומה בשוגג. (123) הואיל ובשוגג אכל את התרומה, אינו גולן משעה שלקח את התרומה, אלא משעת אכילה הוא כגולן, וכל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה. (1) יבאר שהתרומה ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה. מהו שמן שריפה. ואם משנים פירות התרומה מברייתן. אם מבשלין יין של תרומה והאוכל כזית תרומה אפילו פירות אם צריך נטילה. ודין קטן פחות משבעה אם חשוב ערל. כהנת שחפפה ראשה בתלתן של תרומה אם חופפת הישראלית אחריה. ודין עוקצי תאנים של תרומה וגרעיני אתרוג או זיתים והסובין וכיוצא אם מותר לזרים. אם מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות. גידולי תרומה או גידולי גידולין. והזרוע תרומה מה דינו. (2) שביעית פ"ח משנה ב (ותוספתא תרומות פרק ט, הוצאת ליברמן עמ' 851 54). (3) בלבד, אבל להדלקה אסור בתרומה טהורה (משנה בשביעית שם). (4) משנה בשבת פו. (5) שם נוסף: "אע"פ שאין ראה לדבר, זכר לדבר". (6) יומא עו. (7) ראה הערה א. אבל דבר שאין דרכו לאכול אסור, שאין זו אכילה. וראה בפ"ה מהלכות שמיטה, הלכה ג. (8) שאין דרכם בסיכה (ותוספתא שם). (9) אבל לא הטהור, כמו שביארנו למעלה. ולהדליק בטמא שמותר, למדו בשבת כה. מן הפסוק "ואני נתתי לך" - "שלך תהא, להסיקה תחת תבשילך". (10) תרומות פ"א משנה י, ושבת כד: ועוד. (11) להדקם ולהקשותם כמו חביצי גבינה.

קלד שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 הַדְּבֵלָה¹², וְאָסוּר לַעֲשׂוֹת מֵהֶם שֶׁכָּר¹³. וְכֵן אֵין עוֹשִׂין
- 2 תְּמָרִים דְּבִשׁ¹⁴, וְלֹא תְּפוּחִים יַיִן, וְלֹא פְרוֹת הַסְּתוּ¹⁵
- 3 חֲמִץ. וְכֵן שְׁאָר כָּל הַפְּרוֹת אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָן מִבְּרִיתָן
- 4 בַּתְּרוּמָה, חוּץ מִזֵּיתִים וְעִנְבִים בְּלַבְד¹⁶. עֵבֶר וְעֵשָׂה
- 5 הָאֵכֶל מִשְׁקָה - הָרִי זֶה שׁוֹתֵהוּ¹⁷. וְזָר¹⁸ שְׁאָכֵל דְּבִשׁ
- 6 תְּמָרִים וַיַּיִן תְּפוּחִים וְכִיּוֹצֵא בָהֶן בְּשִׁגְגָה - אֵינּוּ חֲטִיב
- 7 לְשֵׁלֶם¹⁹. וְאִם אָכַל בְּמֵזִיד - מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּף מִרְדּוּת²⁰.
- 8 ג. אֵין נוֹתְנִין דְּבֵלָה²¹ וְגִרוּגְרוֹת לְתוֹף הַמְּוִרְס²², מִפְּנֵי
- 9 שֶׁהוּא מְאֻבָּד²³; אֲבָל נוֹתְנִין אֶת הַיַּיִן לְתוֹף הַמְּוִרְס²⁴.
- 10 וְאֵין מְפַטְמִין אֶת הַשְּׂמֶן²⁵, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹצִיאֵו מִכָּלֵל
- 11 מֵאֲכָלוֹת וְעוֹשֵׂהוּ שְׂמֵן מִשְׁקָה²⁶; אֲבָל מְעַרְבִין יַיִן וְדִבֵּשׁ
- 12 וּפְלִפְלִין²⁷ וְכִיּוֹצֵא בָּאֵלוֹ לְאֲכָלָן.
- 13 ד. אֵין מְבַשְׁלִין²⁸ יַיִן שֶׁל תְּרוּמָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַעֵט²⁹.
- 14 אֵין כּוֹבְשִׁין בְּצֵלִים³⁰ שֶׁל תְּרוּמָה בַּחֲמִץ שֶׁל תְּרוּמָה,
- 15 מִפְּנֵי שֶׁמִּפְסִיד הַחֲמִץ³¹. אֵין מְעַרְבִין תְּבוּאָה³² בְּקִטְנִיּוֹת.
- 16 וְכָל דְּבָר שִׁתְּפָרֵשׁ זֶה מִזֶּה כְּשֶׁפּוֹבְרִין³³ אוֹתוֹ -
- 17 מְעַרְבִין³⁴. וּמִשְׁחַרְבָּה יְהוּדָה³⁵ הַתַּחֲלִיל לְעֵרֵב תְּבוּאָה
- 18 בַּתְּבוּאָה³⁶ וְקִטְנִיּוֹת בְּקִטְנִיּוֹת, אֲבָל לֹא תְּבוּאָה בְּקִטְנִיּוֹת.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- 12 שאינו משנה אותם מבריייתם (ברכות לח.). (13 שאין משנים פירות תרומה מבריייתן (שם). (14 תרומות פ"א משנה ג. שאסור להחזיר האוכל משקה (פירוש המשנה שם). (15 פירות החורף. (16 משנה שם. "למאמר השי"ת (במדבר יח, יב) "כל חלב יצהר, וכל חלב תירוש ודגן", ותירוש הוא היין, ויצהר הוא השמן, וקראו הכתוב ראשית כמו שקרא הביכורים ראשית, וחייב אותה בתרומה, ולפיכך מותר להוציא מהם משקה" (פירוש המשנה שם). (17 שאסור להפסיד תרומה ולאבדה. (18 שם משנה ב. (19 לפי שאינם משקה אלא זיעה בעלמא (ברכות שם). והנה בתרומות שם: "ר' יהושע פוטרי", ופירש רבינו שם "פטור מן החומש", ומשמע שקרן חייב לשלם, לא יהא אלא גזל, כמו שכתב הראב"ד. (20 אבל מלקות מן התורה אין כאן, לפי שאינו משקה אלא זיעה בעלמא, כנ"ל. (21 שם משנה א. (22 ציר דגים מלוחים (ר"ש שם). (23 שהדרך לסוחטן להוציא מימיהן ואחר-כך להשליכן (שם ע"פ התוספתא פ"ט). (24 למתק את המוריים ולהשביח טעמו. (25 כלומר, אין מרקחין שמן של תרומה בדברים שריחם טוב. (26 "שאלו הדברים משנים טעם השמן ומוציאים אותו מתכונתו ומחזירים אותו במדרגת השמנים שעושים הרופאים שאינם ראויים לאכילה" (פירוש המשנה שם). (27 זהו "יינומלין" שבמשנה שם, ובשבת קמ. קראוהו ופירושוהו כדברי רבינו, "אנומלין" (ובפירוש המשנה כתב רבינו, שהוא מעורב משמן יין ודבש ופלפלין". וראה בכסף-משנה שהביא נוסחת ספרים בדברי רבינו כאן: "אבל מערבין יין ושמן ודבש". (28 כחכמים, במשנה שם. (29 כי היין כשנתבשל, חסר בבישולו (פירוש המשנה שם). ובר"ש שם בשם הירושלמי, מביא פירוש אחר מפני שממעטו משותיו, שאין כל אדם שותה יין מבושל כיון חי, שמבושל חזק יותר. (30 תוספתא תרומות פ"ט (הוצאת ליברמן עמ' 551 41). (31 שהבצל פוגם את החומץ (רדב"ז). (32 תוספתא שם פ"י (שם עמ' 361 05). והיינו משום שהתבואה החשובה מתבטל בקטניות, שאינם חשובים כל כך (רדב"ז). (33 כששמים בכברה ומנפים אותו. (34 שיכול להפריד שני המינים, תוספתא שם. (35 והתבואה היתה מעט, ולא הקפידו באכילת תערובת. (36 היינו חיטים בשעורים, וכיון שנהגו כן בחולין, מותר לעשות כך גם בתרומה (רדב"ז). [שכדרך שנהג בחולין, כך נוהג בתרומה, כמבואר בהלכה הסמוכה]. (37 בנפה. (38 תרומות פ"א משנה א. (39 הם הסובין הגסים. (40 שם. (41 תוספתא תרומות פ"י (שם עמ' 361 88). (42 כלומר, אין מחזקים, שדרך למשוך אותם בשמן בעודם חדשים כדי לחזקם (כסף-משנה). שלא ניתן שמן של תרומה אלא לסיכת גופו של כהן, ולא לסיכת כליו (רדב"ז). (43 תוספתא שם. שהמנעל והעור מושחים אותם בעודם חדשים לרככם וליפותם (כסף-משנה). (44 מפני שהשמן נופל גם על המנעל והסנדל. (45 עור ששוכבים או יושבים עליו, ומושחים אותו בעורו חדש (כסף-משנה). (46 תוספתא שם. והיינו משום שכבר נתחללה התרומה, ונתבטלה קדושתה, כמבואר להלן בהלכה ח. (47 תוספתא שם, כחכמים ולא כר' שמעון. (48 על גבי טבלא של עור, בוודאי אסור. אבל על גבי טבלא של שיש, שאינה בולעת, ישנה סברא להתיר (וכן סובר ר' שמעון שם), ואף-על-פי-כן אסור, שאי-אפשר שלא יבוא קצת לידי הפסד (כסף-משנה). (49 שוודאי נשאר מעט בטבלא, האיל ואי-אפשר לקנות הכל בגופו (שם). (50 שבחולין אינם צריכים נטילת ידים, ואדרבה, "הנוטל ידיו לפירות - הרי זה מגסי הרוח" (שם, ופ"ו מהלכות ברכות הלכה ג). (51 חלה פ"א משנה ט, וחגיגה יח: (52 פ"ח מהלכות אבות הטומאה הלכה ח. (53 כן נראה מן המשנה בחלה פ"ד משנה ה (הובא בסמוך), שתורמת חו"ל נאכלת עם הזר, מכאן שתורמת א"י אסורה (רדב"ז). (54 משנה שם. (55 לפירות (כסף-משנה) [שהרי היא טמאה, ראה להלן פ"ב הלכה א]. (56 כלומר, בלי נטילת ידים, שהידיים האלו פוסלות את התרומה. תוספתא תרומות פרק י.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קלה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 מִשְׁפָּשְׁפוּ בְיָדֵים מְסֻבּוֹת⁵⁷. אָבָל סְכִין אֶת הַקֶּטֶן⁵⁸
 2 בְּשֶׁמֶן תְּרוּמָה בְּתוֹךְ שִׁבְעָה⁵⁹, שֶׁהַנּוֹלֵד כָּל שִׁבְעָה אֵינוֹ
 3 חָשׁוּב עַרְלָב⁶⁰.
 4 ח. סָף הוּא הַכֹּהֵן⁶¹ עֲצָמוֹ בְּשֶׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה וּמְבִיא בֶן
 5 בְּתוֹ יִשְׂרָאֵל⁶² וּמַעְגִּילוֹ עַל גְּבוּיָו⁶³. וְאִם סָף עֲצָמוֹ בְּשֶׁמֶן
 6 וְנִכְנַס לְמֶרְחֵץ⁶⁴ - מִתֵּר לְזֶר לְמִשְׁחָו⁶⁵ בְּמֶרְחֵץ אֵף עַל פִּי
 7 שֶׁהוּא נְסוּף מִמֶּנּוּ⁶⁶.
 8 ט. כֹּהֵן שֶׁחִפְּפָה⁶⁷ רֹאשָׁה בְּתֵלְתָן שֶׁל תְּרוּמָה - אֵין
 9 הַיִּשְׂרָאֵלִית מִתְּרַת לַחֵף אַחֲרֶיהָ⁶⁸. אָבָל מַעְגֵּל שֶׁעָרָה
 10 בְּשֶׁעָרָה⁶⁹. וּמִפְּנֵי מַה הִתְרוּ הַכֹּהֲנִים לַחֵף⁷⁰ שֶׁעָרַן בְּתֵלְתָן
 11 שֶׁל תְּרוּמָה? מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ רְאוּי לְמֵאֲכַל אֲדָם⁷¹.
 12 י. עֲקָצֵי תְּאֵנִים⁷² וְגִרְוֹגְרוֹת⁷³, וְהַפְּלִיסִים⁷⁴ וְהַחֲרוּבִין,
 13 וּמַעֵי אֲבֻטִיחִי⁷⁵ וְקֶלְפֵי אֲבֻטִיחִי⁷⁶, וְאֶתְרוֹג וּמִלְּפֹן⁷⁷, אֵף
 14 עַל פִּי שֶׁאֵין בָּהֶן אֲכָלָה⁷⁸, וְקִנְיַבַּת יֶרֶק⁷⁹ שֶׁמְשַׁלְּכִין בְּעַלֵּי
 15 בְּתֵימִם⁸⁰ - הֲרִי אֵלוֹ אֲסוּרִים לְזָרִים. אָבָל קִנְיַבַּת יֶרֶק

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(57 כלומר, משפשו וסך, שכבר נתחללה בשעה שנפל על בשרו ובטלה קדושתה. (58 בעיא היא ביבמות עא. ולא נפשטה, אבל פשוטה היא בירושלמי שם פ"א הלכה א (הגרע"א). (59 ללדתו עד שלא נימול אף-על-פי שהוא ערל, וערל אסור בתרומה. (60 לענין איסור אכילת תרומה וקדשים, ירושלמי שם. (61 תוספתא שם. וכן הוא בבבלי כריתות ז. (62 הוא-הדין ישראל אחר, ונקט בן בתו משום שרגיל ומצוי אצלו (רש"י שם). (63 שנאמר בתרומה (ויקרא כב, ט): "ומתו בו כי יחלוהו", וזו כבר נתחללה ובטלה קדושתה (כריתות שם). (64 יתכן כי במרחץ עצמו אסור לסוך, משום בזיון, כמו שכתב רבינו לענין פירות שביעית, בפ"ה מהלכות שמיטה הלכה ו (משנה-למלך). (65 כתב הכסף-משנה: "ט"ס הוא, וצריך להגיה "למשמשו". ואם נפשך לקיים הגירסא, תפרש למשחו למדרו כלשון ארמי, והוא מה שנוהגים למשמש איברי האדם במרחץ ליישבם ולתקנם". (66 והיינו משום שכבר נתחללה התרומה כשסך עצמו, עיין רדב"ז. (67 תוספתא תרומות שם (הוצאת ליברמן עמ' 061 21). (68 מהתלתן הנשאר. (69 שהתלתן שבשער הכהנת, כבר נתחלל ובטלה קדושתו, כנ"ל. (70 הרי התרומה ניתנת רק לאכילה ולשתיה ולסיכה (למעלה הלכה א). (71 אלא על ידי הדחק, שאם לא היה מאכל אדם כלל, לא היה חייב בתרומה (כסף-משנה). והואיל ואינו ראוי לאכילה אלא על ידי הדחק, הותרו להשתמש בו לצרכים אחרים, כמו חפיפה ורחיצה הדומות לסיכה. וראה להלן פ"ב הלכה ז, ולמעלה פ"ב הלכה ח. (72 תרומות פ"א משנה ד. עוקץ הוא העץ הקטן הדבק בבדי האילן ובעיקר הפרי (פירוש המשנה שם). (73 תאנים יבשים. (74 מין ממיני התאנים (שם). (75 הזרע והרוטב שבתוכו (פירוש המשניות לעדיות, פ"ג משנה ג). ופסק כחכמים ולא כר' דוסא שם. (76 תוספתא תרומות פ"י (עמ' 061 5), כחכמים ולא כר' דוסא. (77 תוספתא שם. (78 שכיון שהם מובלעים באוכל, כלומר, דבוקים בו, הם חשובים כאוכל (רדב"ז בשם הירושלמי, ועיין 'תוספות יום-טוב'). (79 כחכמים, במשנה ותוספתא שם. וקניבת ירק היינו הקצוות שחוטכים ומשליכים מן הירק, כשמחטכים אותו לבשל (פירוש המשנה שם). (80 להלן בפ"א מהלכות מעשר הלכה יא, מבואר שאין הדברים אמורים אלא בהשליכום בבית, אבל אם השליכום לאשפה - מותרים לזרים. (81 שאינם מקנבים אלא העלים המעופשים ביותר, ונראה שכן גרס רבינו בירושלמי תרומות פ"א הלכה ד (כסף-משנה). (82 תוספתא תחלת פ"י. (83 שם. כי הם מרים ואינם ראויים לאכילה (רדב"ז). (84 תוספתא שם. (85 שאינו מכנס אותן, ואין דעתו עליהם. (86 כשיש עליהם קצת אוכל. (87 ודעתו עליהן, תרומות פ"א משנה ה. (88 ירושלמי שם. (89 שכיון שאינו ראוי לאכילה אלא על ידי הדחק, אין עליו דין תרומה מן התורה אלא מדרבנן, שמה ייחלף באוכל, וכיון שהשליכן, לא יבוא להתליף ולא גזרו עליו (משנה ראשונה). (90 תרומות שם. (91 לפי שהן לחות ואינן נטחנות היטב, ונשאר הרבה קמח מעורב בסובין (רע"ב). (92 כתנא-קמא, בירושלמי שם ובתוספתא שם. (93 תוספתא שם (עמ' 160 9) כנוסחת כ"ו וויין. ופירוש נצולות, כמו שאמרו בבראשית רבה (פס"ז) על ויצל אלהים - מן הנצולות, ופירוש הערוך שהם החוסכים, כלומר, גרועים ודקים (כסף-משנה). [וראה בפ"ב דאהלות משנה א: "וכזית נצל". ופירש רבינו, "שהוא הבשר שנימוח ונעשה ליחה סרוחה כאשר התחיל הבשר להתעפש"]. (94 רקובים קצת. (95 עדיין שם תרומה עליהן. (96 שכבר נתקלקלו, ובטל שם תרומה מהן. (97 תוספתא שם (עמ' 163 42), וברייתא בבבלי בבא בתרא צז. (98 ושנה ושילש. (99 מים ראשונים שהכניסן והוציאן משם (רשב"ם שם). (100 המדובר כשמצא כדי מדתו ולא יותר, ואף-על-פי שבשמרים של טבל לא חייבו אלא אם נתן שלשה ומצא ארבעה (שם), ופ"ב מהלכות מעשר הלכה ז - בשמרים של תרומה החמירו יותר, ועיין רשב"ם שם שכתב, שחומרא דרבנן היא, ועיין שם בתוספות ד"ה שמרים.

קלו שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 וְהִשְׁלִישִׁי מִתְּרֹמֶה¹⁰¹. וְאִם לֹא נִתְּן¹⁰² עֲלֵיהֶם מִים, אֲלֹא
 2 מִסַּגֵּן הַיַּיִן מֵעַל הַשְּׂמֵרִים בְּלִבְד¹⁰³ - אִף הַשְּׁלִישִׁי¹⁰⁴
 3 אֲסוּר לְתָרִים¹⁰⁵.
 4 יד. מִגְרָה¹⁰⁶ שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטִי תְרוּמָה - אֵין מְחִיבִין
 5 אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמְלַקֵּט אַחַת אַחַת וְאַחַר כֵּן יִתֵּן
 6 לְתוֹכָהּ חֲלִין, אֲלֹא מְכַבֵּד כְּדַרְכֵיהֶן¹⁰⁷ וְנוֹתֵן לְתוֹכָהּ
 7 חֲלִין¹⁰⁸. וְכֵן חֲבִית¹⁰⁹ שֶׁל שְׂמֵן תְרוּמָה שֶׁנִּשְׁפָּכָה - אֵין
 8 מְחִיבִין אוֹתוֹ לְהִיּוֹת יוֹשֵׁב וּמִטְּפָח¹¹⁰, אֲלֹא נוֹהֵג בָּהּ
 9 כְּדֶרֶךְ שְׂנוּהַג בְּחֲלִין¹¹¹.
 10 טו. הַמְעֵרָה כִּד שֶׁל שְׂמֵן¹¹² תְרוּמָה - הֵרִי זֶה מְעֵרָה עַד
 11 שֵׁיפֶסֶק הַעֲמוּד וַיִּתְחַלֵּל הַשְּׂמֵן לְנִטְף מֵעֵט מֵעֵט, וְכִינּוּן
 12 שֶׁנִּטְפוּ שֶׁלֵּש טַפִּים זו אַחַר זו - דִּיו¹¹³, וּמִתְּרֵן לִתֵּן בְּכַד
 13 שְׂמֵן חֲלִין. הֵרִי שֶׁלֵּא נִתְּן¹¹⁴, אֲלֹא הַנִּיחַ הַכַּד¹¹⁵ עַד
 14 שֶׁנִּתְמַצִּית¹¹⁶ - אוֹתָהּ הַתְּמַצִּית תְרוּמָה¹¹⁷.
 15 טז. מִמְּלֵא הַכֶּהֱן¹¹⁸ גֵר שְׂמֵן שֶׁרְפָה¹¹⁹ וְנוֹתְנוֹ לְיִשְׂרָאֵל
 16 לְעֹלוֹת בּוֹ לְעֹלֵיהָ וְלִהְיֶנּוּס לְחֶדֶר לְעֹשׂוֹת צְרִכֵי הַכֶּהֱן,
 17 אֲבָל לֹא צְרִכֵי יִשְׂרָאֵל. וְאִם הִיָּה שֶׁתְּפָח¹²⁰ עִמוֹ - מִתְּרֵן¹²¹.
 18 יז. יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיָּה אוֹרַח¹²² אֲצֵל כֶּהֱן וְהִדְלִיק לוֹ שְׂמֵן
- 19 שֶׁרְפָה, וְעַמֵּד הַכֶּהֱן וְהִלֵּךְ לוֹ - אֵינוֹ חִיב לְכַבּוֹתוֹ עַד
 20 שֵׁיכְבֵּה מֵאֲלִיו. וְטוֹבֵל הַיִּשְׂרָאֵל פְּתִילָה¹²³ בְּגֵר הַכֶּהֱן
 21 וּמְדֻלֵּק לִילֵךְ בָּהּ¹²⁴.
 22 יח. בְּקָרוֹ שֶׁל כֶּהֱן¹²⁵ שֶׁהִיָּה עוֹמֵד אֲצֵל בְּקָרוֹ שֶׁל
 23 יִשְׂרָאֵל, וְכִלְיוֹ שֶׁל כֶּהֱן שֶׁהִיָּה נֶאֱרָג אֲצֵל כִּלְיוֹ שֶׁל
 24 יִשְׂרָאֵל - הֵרִי זֶה מְדֻלֵּק עֲלֵיהֶן שְׂמֵן שֶׁרְפָה¹²⁶ שֶׁלֵּא
 25 בְּרִשׁוֹת הַכֶּהֱן. וְכֵן מְדֻלֵּקִין שְׂמֵן שֶׁרְפָה בְּכַתִּי כְּנִסְיוֹת
 26 וּבְכַתִּי מְדַרְשׁוֹת וּבְמִבּוֹאוֹת הָאֶפְלִים¹²⁷ שֶׁלֵּא בְּרִשׁוֹת
 27 כֶּהֱן¹²⁸. וְמִי שֶׁאֵין לוֹ חֲלִין לְהִדְלִיק גֵר חֲנֻכָּה¹²⁹ - מְדֻלֵּק
 28 שְׂמֵן שֶׁרְפָה שֶׁלֵּא בְּרִשׁוֹת הַכֶּהֱן. מְדֻלֵּקִין שְׂמֵן שֶׁרְפָה
 29 עַל גְּבֵי הַחֲלִין¹³⁰ בְּרִשׁוֹת כֶּהֱן¹³¹.
 30 יט. בַּת יִשְׂרָאֵל¹³² שֶׁנִּשְׂאָת לְכֶהֱן וְהִיא לְמוֹדָה¹³³ אֲצֵל
 31 אָבִיהָ - מְדֻלֵּק בְּרִשׁוֹתָהּ¹³⁴. מִתְּרֵן לְכֶהֱן לְהִדְלִיק שְׂמֵן
 32 שֶׁרְפָה אֶפְלוֹ בְּבֵית הָאֶבֶל אוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה¹³⁵ שֵׁישׁ שֵׁם
 33 עֲרֹבִים¹³⁶, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא יִסְתַּפְּקוּ מִמֶּנָּה¹³⁷; בְּבֵית
 34 הַמִּשְׁתָּה - שֶׁמֶפְנֵי נִקְיֹן פְּלִיָּהִם¹³⁸ אֵין נוֹגְעִין בּוֹ, וּבְבֵית
 35 הָאֶבֶל - מִפְּנֵי שֶׁאֵין לָהֶם פְּנָאי מִפְּנֵי הָאֶבֶל¹³⁹.
 36 כ. הַזּוֹרֵעַ אֶת הַתְּרוּמָה¹⁴⁰: בְּשׂוֹגֵג¹⁴¹ - יִהְפָּךְ¹⁴², בְּמִזִּיד

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

101) אף אם יש בו טעם יין (רשב"ם שם). (102) ירושלמי פ"א הלכה ד. (103) על ידי שהוא נותן עליהם יין של חולין (ר"ש שירליאו שם). (104) הסינון השלישי. (105) שהשמרים מחזקים את היין (שם). (106) אוצר שאוגרים בו תבואה, תרומות פ"א משנה ו. (107) "ר"ל שיכבד כדרך שבני אדם מכבדין האוצרות, כשמפנים אותם מן הדברים שהצניעו בהם" (פירוש המשנה שם). (108) ואינו בכלל "מבטל איסור לכתחלה", שאסור (פ"טו מהלכות מאכלות אסורות הלכה כה) - הואיל ואינו מכויין לבטל (תוספות יום-טוב' בשם רבינו אליהו מלונדריש. ועיין בפסקיו לסדר זרעים סימן י). (109) משנה שם. (110) "נגזר מן טפח, עניינו שלא נחייב אותו לדקדק בלקיטת השמן מן הקרקע עד שלא יניח שום לחלוחית" (פירוש המשנה שם). (111) ילקט כמו שהיה מלקט אילו נשברה שם חבית של שמן חולין (שם). (112) לכד שני. שם משנה ח. (113) "ואין מחייבין אותו לקנח הכד עד שלא ישאר שם לחלוחית" (פירוש המשנה שם). (114) בו חולין אחר שעירה אותו (שם). (115) "הטהור על צדו" (שם). (116) "ונתכנס בו שום שארית" (שם). (117) "ואין אומרים כיון שיצא ממנו כל מה שיש בו, טיפה אחר טיפה שלש טיפין, כל מה שנמצא ממנו אחר-כך חולין לפי שהסיח דעתו ממנו" (שם). שכשקרא שם תרומה על אותה מדה, גמר בדעתו שתהיה כולה תרומה עם המיצוי (תוספות בבא בתרא פז: ד"ה והתנן). ומה שהתירו לתת עליו חולין, היינו משום שאינו מכויין לבטל האיסור (תוספות יום-טוב' בשם רבינו אליהו מלונדריש). (118) תוספתא תרומות פ"א. (119) שמן תרומה טמאה שמתר בהדלקה. (120) שם. (121) כיון שיש גם לכהן הנאה מזה (רדב"ז). (122) תוספתא שם. (123) שם. (124) דעת רבינו, שהנאה של כילוי בתרומה לזר אינה אסורה אלא מדרבנן, ולצורך כזה שלא ילך באפילה לא גזרו, עיין משנה-למלך. (125) תוספתא שם. (126) שגם הכהן נהנה מאורו, ונר לאחד נר למאה. (127) שכל אלו מצוה, ובמקום מצוה לא גזרו, כנ"ל. (128) כיון שהיא מצוה דרבים. ירושלמי תרומות פ"א הלכה ה. (129) שם. מפני שמצוות לאו ליהנות ניתנו, ועיין מראה הפנים שם. [ונראה שאף בערב שבת מותר להדליקו, שלא אמרו אין מדליקין בשמן שריפה, אלא ביום-טוב שחל להיות בערב שבת, כמפורש בשבת כג: ודברי הרדב"ז צ"ע]. (130) לצורך חולים ישראל. (131) במאמרו ומצוותו שירשה לנו זה (פירוש המשנה שם). שכיון שאינה אלא מצוה דיחיד, אסורה בלי רשות מהכהן. (132) תרומות פ"א משנה י. (133) רגילה. (134) (ב"ברשות כהן" שלמעלה, נחלקו רבותינו: לדעת הר"ש, היינו כשהכהן נמצא שם. ולדעת רבינו, היינו במאמרו ובמצוותו (ראה למעלה). ואין צורך שהכהן יהיה שם, שבמקום מצוה התירו חכמים איסור דרבנן של הנאת כילוי לזרים מתרומה (ראה למעלה), אבל "ברשותה" כאן, שאין כאן מצוה, צריך לומר גם לדעת רבינו, שכל ההיתר אינו אלא כשהיא בבית). (135) כר' שמעון, במשנה שם. (136) של הרבה אנשים, והיה מקום לחשוש שמא יקחו ממנה לאכילה, אף-על-פי שבלי ערבוב לא חששו לכך, שהרי נותנו בכלי מאוס (להלן פ"ב הלכה יב). (137) כלומר, יאכלו ממנו. (138) הכלים שהם אוכלים ושוחים בהם בבית המשתה (פירוש המשנה שם). (139) ואין מתעסקים בשום דבר. (140) תרומות פ"ט משנה א. (141) וכשנודע לו מתחרט על זה, שהרי כל הגידולין יהיו תרומה (בהלכה הסמוכה) הנמכרת בזול. (142) מותר לו להפך הארץ, אף-על-פי שיפסד הזרע אשר זרע (פיה"מ שם). שכיון שהוא שוגג לא קנסוהו חכמים לקיים. [ואין כאן איסור של מפסיד תרומה, שכיון שזרעה, שוב אינה ראויה לאכילה].

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום רביעי ג' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קלז

מתוך מהדורת וגשל

- 1 - יקנים¹⁴³. הביאה שלישי¹⁴⁴, בין במזיד בין בשוגג -
 2 יקנים. ואם היה פשתן¹⁴⁵, אפילו הביאה שלישי¹⁴⁶ ואפילו
 3 במזיד - יהפך¹⁴⁷; קנס קנסו בו¹⁴⁸, שלא יזרע ויתפנון
 4 להנות בעציו¹⁴⁹.
 5 **כא.** גדולי תרומה - הרי הן פחלין¹⁵⁰ לכל דבר, אלא
 6 שאסורים לזרים. גזרו חכמים עליהן¹⁵¹ שיהיו אסורין
 7 לזרים בתרומה, משום תרומה טמאה¹⁵² שביד הכהן,
 8 שלא ישנה אצלו כדי שיזרעה ותצא לחלין, ונמצא
 9 בא בה לידי תקלה. לפיכך¹⁵³ מתיר¹⁵⁴ לאכל הגדולין
 10 בידים טמאות¹⁵⁵, ומתיר לטבול יום¹⁵⁶, כחלין.
 11 **כב.** גדולי גדולין¹⁵⁷ - חלין לכל דבר¹⁵⁸. ואפילו דבר
 12 שאין זרעו בלה, אם רבו הגדולין על העקר¹⁵⁹ בגדולי
 13 הגדולין - הרי הגדולין השניים מעלין את העקר¹⁶⁰, אף
 14 על פי שאין זרעו בלה, ויהיה הכל מתר לזרים. וכן
 15 תרומת חוצה לארץ¹⁶¹ והמדממע¹⁶² ותוספת תרומה¹⁶³
- 16 וזרעוני גנה שאינם נאכלים¹⁶⁴, כגון זרע לפת וצנון, אף
 17 על פי שאותו לפת וצנון תרומה - גדוליהן מתרין, והרי
 18 הן חלין לכל דבר. וכן הזרע פשתן¹⁶⁵ של תרומה -
 19 הגדולין מתרין לזרים.
 20 **כג.** הזרע תרומה טמאה¹⁶⁶, אף על פי שהגדולים
 21 טהורין¹⁶⁷ - הרי הן אסורין באכילה¹⁶⁸. הואיל והתרומה
 22 שנוצרה אסורה באכילה היתה, כבר נדחו¹⁶⁹.
 23 **כד.** חתף את העלין¹⁷⁰ שצמחו, ויצאו עלין שניין
 24 וחתכן - הרי אכל שיצא אחר כך¹⁷¹ מתר באכילה¹⁷².
 25 **כה.** שתילי¹⁷³ חלין¹⁷⁴ שנטמאו וזרען ועשאן תרומה -
 26 הרי אלו מתרין; שהרי טהרו בזריעה¹⁷⁵, ולא נטמאו
 27 כשהן תרומה כדי שיהיו אסורין.
 28 **כו.** שבלת¹⁷⁶ שהיתה¹⁷⁷ בתוף הפרי, ומרח הפרי¹⁷⁸ פלו
 29 - הרי אותה השבלת טבל, הואיל ונמרחת בתוף הפרי.
 30 שתלה ואחר כך קרא עליה שם ועשאה תרומה¹⁷⁹ - הרי

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

143) "עניינו שהוא חייב להניחה, כדי שיצמחו ויהיה הדבר הצומח תרומה, בלי ספק" (שם). שכיון שעבר זרע התרומה, קנסוהו חכמים שלא יהא רשאי להפוך, ותצמח שדהו גידולי תרומה, האסורים לזרים, ודמיהם פחותים מדמי חולין. 144) שכבר היא ראויה לאכילה (ראה להלן פ"ב מהלכות מעשר הלכות ג-ה) ואינו רשאי להפוך, שהרי הם גידולי תרומה שהם כתרומה (ראה בהלכה הסמוכה), ואסור לאבדם, ועיין ר"ש. 145) שאסר לזרעו מפני שמאבד תרומה, אבל גידוליה חולין (להלן הלכה כב), וראה להלן. 146) כן נראה במשנה שם: "הזורע תרומה שוגג וכו' אם הביאה שלישי וכו' ובפשתן מזיד יהפך", הרי שבפשתן מדובר אפילו אם הביאה שלישי, שאפילו הביאה אינה תרומה, שהרי גידוליה חולין (להלן הלכה כב). 147) כן מפרש רבינו את המשנה שם "ובפשתן מזיד יהפך", היינו: אפילו מזיד. פירוש: לא מיבעי שוגג שאין לקונסו, כנ"ל, שוודאי יהפך, כלומר, רשאי להפך ולזרוע דבר אחר, אלא אפילו במזיד - יהפך, כלומר, חייב להפך. אלא שהשינוי הזה בין שוגג למזיד - דחוק, ועיין תוספתא כפשוטה. 148) ירושלמי שם. 149) [כלומר: לא קנסוהו חכמים, כבכל זרע תרומה, לקיים, ולשם כך לאסור גידוליה (וראה להלן הלכה כב), שהרי כל עיקרה של פשתן אינה לאכילת הזרע אלא לעצים (ראה בבא בתרא צג.), אלא אדרבה, קנסוהו להפך, ואם כן אין צורך לאסור הגידולין, ולפיכך הם מותרים לזרים, ראה להלן שם. ועיין באור-שמחן. 150) ירושלמי תרומות פ"ו הלכה א. והיינו לחייבם בלקט שכחה ופאה ותרומה ומעשרות (להלן הלכה כז), ומה שאמרו בפ"א דתרומות משנה ד "גידולי תרומה תרומה", היינו לאסור לזרים (ר"ש שם). 151) ב"ח דבר שגזרו (פירוש המשנה שם). והוא בשבת יז: 152) שם. 153) הואיל והן חולין. 154) תוספתא תרומות פרק ח. 155) כלומר, בלי נטילת ידים, והמדובר בפירות. וראה למעלה הלכה ז, שפירות של תרומה צריכים נטילת ידים. 156) שבתרומה הוא אסור (למעלה פ"ו הלכה ב). 157) תרומות פ"ט משנה ד. היינו אם זרע גידולי תרומה. 158) ואפילו לאכילה לזרים (כסף-משנה). 159) על הזרע. 160) נדרים נט: 161) משנה בתרומות שם. היינו שגם הגידולים עצמם מותרים לזרים, שלא גזרו בה, מפני שאינה מצויה, ובדבר שאינו מצוי לא גזרו חכמים (ירושלמי). 162) משנה שם, והיא תרומה שנתערבה בפחות ממאה חולין. ומפני שרובו חולין, גידוליו חולין (ירושלמי). 163) תוספתא תרומות תחילת פרק ח. והיינו כשתרם ועלה בידו אחד מששים ואחד, שהרי זה תרומה ויחזור ויתרום (למעלה פ"ג הלכה ו). 164) במעשרות פ"ה משנה ח: "זרעוני גינה שאינם נאכלים וכו' שאף-על-פי שאביהם תרומה, הרי אלו יאכלו". ופירשה רבינו שם בגידולי תרומה, וזו לשונו: "שאינן אומרים גידולי תרומה, אלא כשהזרע הזרוע ראוי לאכילה, אבל אלו שאינם ראויים לאכילה, מותר לאכול גידוליהן, אף-על-פי שעיקר זרעם הוא תרומה". 165) שאף הוא מזרעוני גינה, ולרוב אינו נאכל, כמבואר בבבא בתרא צג. וראה בפ"א מהלכות כלאים הלכות ח"ט. ועיין בהשגת הראב"ד ובכסף-משנה. 166) תרומות פ"ט משנה ז. 167) בספר פ' שמיני (פרק יא הלכה ב): "מנין לזרעים טמאים שזרען טהרו, תלמוד-לומר אשר יזרע טהור". 168) אף לכהנים. 169) כן הוא בירושלמי שם. והוא כמו שאמרו בפסחים לר. משום היסח הדעת והוא פסול הגוף, ולא משום טומאה. אבל בפירושו למשנה תרומות שם כתב רבינו, שאסורים באכילה משום אין זריעה להקדש, וכמסקנת הגמרא בפסחים שם. 170) תרומות שם. 171) כרבי יהודה במשנה שם: "עד שיגום וישנה". וכן נראה בירושלמי שם (כסף-משנה). 172) לכהן, שאין בו עוד משום טומאה, אבל לישראל אסור משום גידולי תרומה (ראב"ד), שאין זה כגידולי חולין שמתרים באכילה לישראל (משנה ראשונה שם). 173) בדפוס רומי: "שחלים". אבל בכסף-משנה וברב"ז, כבדפוסים שלנו. 174) ירושלמי שם הלכה ג, עיין בפני-משה. 175) ראה למעלה הלכה כג. 176) תלושה מן הקרקע. 177) מנחות ע. 178) שהשווה אותה ברכת, שזוהי קביעותה למעשר (רש"י שם). 179) על פירות אחרים.

22 חוצה לארץ בטמאות של תורה, ואף על פי שאינה
 23 טמאה אלא בארץ העמים, שהיא מדבריהם, מפני
 24 שעקר חיוביה מדבריהם. לפיכך, נדה קוצה לה חלה
 25 בחוצה לארץ; שאינה מזוהרת אלא לאכלה, לא לגע
 26 בה, כמו שבארנו.
 27 ב. תרומה שנטמאת בספק - לא אוכלים ולא שורפין,
 28 אלא תהיה מנחת עד שתטמא טמאה ודאית ותשרף.
 29 ויש שם ספקות ששורפין עליהן את התרומה, כמו
 30 שיתבאר בענין טמאה וטהרה.
 31 ג. חבית של תרומה שנולד לה ספק טמאה - הרי זה
 32 לא יחדש בה דבר: לא יזינה ממקומה ולא יגלנה, אלא
 33 יניחנה עד שתטמא ודאי ותשרף; ואין חוששין שמה
 34 תאכל.
 35 ד. חבית שנשברה בגת העליונה, והתחתונה טמאה:
 36 אם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה - יציל; ואם לאו
 37 - יציל בנדין בלא נטילת ידיים ואף על פי שהוא
 38 מטמאה, כמו שיתבאר בענין טהרות.
 39 ה. במה דברים אמורים? בחבית של יין, והוא שיהיה
 40 בגת התחתונה פחות ממאה, שהרי ידמע הכל ויפסל;
 41 אבל אם היה בתחתונה מאה בזה החבית, שהרי היא
 42 עולה באחת ומאה, או שהיתה חבית של שמן - תרד
 43 ותטמא, ואל יטמאנה בנדין; שהרי הכל ראוי להדלקה,

1 זו ספק¹⁸⁰ תרומה, הואיל וזרעה, שמה פרח הטבל
 2 ממנה¹⁸¹ ונעשית פרות שעדין לא נגמרו¹⁸². אבל אם
 3 עשאה תרומה קדם שיזרעה - הרי זו תרומה. לפיכך,
 4 אם תלש ממנה ואכל במזיד - חיב מיתה¹⁸³, בשוגג -
 5 משלם את החמש. ואם גח¹⁸⁴ ואכל בפיו מן הארץ -
 6 בטלה דעתו אצל כל אדם, שאין דרך בני אדם בכך¹⁸⁵;
 7 לפיכך פטור מן המיתה ומן החמש אם היה שוגג.
 8 כז. שדה של גדולי תרומה¹⁸⁶ - חבית בלקט¹⁸⁷ שכחה
 9 ופאה ובתרומה¹⁸⁸ ומעשרות¹⁸⁹ ובמעשר עני. ועניי
 10 ישראל ועניי כהנים נוטלים ממנה מתנות אלו; ועניי
 11 כהנים אוכלין את שלהם, ועניי ישראל מוכרין את
 12 שלהם לכהנים בדמי תרומה, והדמים של עניים. וכן בן
 13 לוי מוכר המעשר של¹⁹⁰ לכהנים.
 14 כח. החובט¹⁹¹ גדולין אלו - משבח¹⁹². והדש בבהמה
 15 כיצד יעשה? תולה בפירות¹⁹³ בצוארי בהמה ונותן
 16 לתוכן מאותו המין¹⁹⁴. נמצא לא זומם¹⁹⁵ את הבהמה
 17 ולא מאכיל את התרומה¹⁹⁶.

פרק שנים עשר

19 א. אסור לטמא את התרומה של ארץ ישראל, כשאר
 20 הקדשים, ולא יביאנה לידי טמאה, ולא יפסידנה; אלא
 21 אוכל הטהורה ומדליק הטמאה. ומתן לטמא תרומת

180) בעיא היא במנחות שם. (181) ולא להתירה באכילה, שהרי גידולי טבל - טבל (תרומות פ"ט משנה ו, וראה להלן פ"ו מהלכות מעשר הלכה ו), אלא לענין זה שאין הפרשתו הפרשה (ראה בשיטה מקובצת שם). (182) כלומר, לא נגמרה מלאכתן, ונשתלו, שוודאי אין הפרשתו הפרשה. נתיבתן עוד כי הכוונה ללא נגמר בישולם, כלומר, לא הגיעו לעונת המעשרות (המבוארת להלן פ"ב מהלכות מעשר הלכה ה), שאז אינם חייבים במעשרות כלל (שם הלכה ג). ומה שאמרו (תרומות פרק ט משנה ו): גידולי טבל - טבל, אין זה אלא לאחר שתלשום מן המחובר, אבל כל זמן שהם מחוברים, אפשר שהם כאילו לא הגיעו לעונת המעשרות. וראה להלן פ"ה מהלכות מעשר הלכה ב]. ובמנחות שם, סיימו גם הצד השני של הספק: שמה כיון שמרחה בתלוש וחלה עליה חובת הפרשה - לא נפקעה חובתה ממנה גם כשנשתלה, וכעין זה בפאה פ"א משנה ו. (183) מנחות שם. (184) התכופף, שם. (185) ובטלה דעתו אצל כל אדם (רש"י שם). (186) תרומות פ"ט משניות ב"ג. (187) שמן התורה הגידולין חולין, אלא שגזירת חכמים היא לאסור אותם לזרים, כמו שמבואר למעלה הלכה כא. (ואילו היתה תרומה מן התורה, היתה פטורה מכל אלו לפי שהיא קודש, ומטעם זה היא פטורה מן החלה (חלה פ"א משנה ד. וראה בכסף-משנה פ"ו מהלכות ביכורים הלכה ד, בשם הספרי). וראה במשנה ראשונה בתרומות שם). (188) במשנה ג שם: "וחייבת במעשרות ובמעשר עני" והוא-הדין לתרומה גדולה (ר"ש ורע"ב). (189) מעשר ראשון ומעשר שני. וראה להלן. (190) מעשר ראשון, אבל מעשר שני אסור למכור (פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה יז), אלא נותנו במתנה לכהן (רד"ב ו'תוספות יום-טוב' שם, בשם רבינו אליהו מלונדריש). (191) מכה במקלות לשם דישה. (192) תרומות שם. שעלי-ידי-זה הוא מונע עצמו מלהכנס לאיסור של חסימת פרה בשעת דישה, ראה להלן. (193) קופות. (194) אם הוא דש חטים - חטים, אם הוא דש שעורים - שעורים, כדי שתאכל מהם בעת הדישה וידוש (פירוש המשנה שם). (195) לשון המשנה שם. וזומם הוא מלשון "זממו אל תפק" (תהלים קמ, ט). ועניינו שלא ישים המתג בפיה בעת האכילה, לפי שאסור לו לקשור פי הבהמה בשעת הדישה, שהכתוב אומר: לא תחסום שור בדישו (דברים כה, ד - פירוש המשנה שם). (196) שאסור לו להכניסה בזרע התרומה, לפי שהיא אוכלת ממנו, אלא אם היתה בהמת כהן (שם). היינו כרשינים, שאינם מיוחדים לאדם, אבל דבר המיוחד לאדם אין מאכילים לבהמה (משנה ראשונה שם). וראה למעלה פ"ט הלכה ז. 1) יבאר שאסור לטמא תרומה. תרומה שנטמאת בספק וחבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה. ודין כרשינין ותלתן של תרומה אם מותר לעשות מעשיהן בטומאה. ודין אם עושין לעם הארץ תרומת זיתיו בטהרה. וישראל שעושה פירותיו בטומאה. זיתים וענבים שנטמאו או פת או שמן של תרומה. תרומה שנתגלתה. ואם יטול הכהן תרומה ומתנות עד שיפרישום הבעלים. כהן שנתנו לו תרומה ומצא שם דברים אחרים. אם יסייע הכהן לישראל בבית הגרנות. ועשרה שאין חולקים להם תרומה בגרנות.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום רביעי ג' אייר - ספר זרעים - הלכות תרומות קלט

מתוך מהדורת וגשל

47 וכן תאנים וענבים וקשואים ודלועין וצבטחיין
 48 ומלפפונות של תרומה שנמצאו מנקרות - הרי אלו
 49 אסורין באכילה מפני סכנת נפשות. מה יעשה בהן?
 50 ישליף לים או יקברו.
 51 יד. עפה שנלושה במים מגלים, אף על פי שהיא
 52 תרומה - תשרף.
 53 טו. אסור לכהן לטל תרומה או שאר מתנות שלו עד
 54 שיפרישו אותם הבעלים. שנאמר: ראשיתם אשר נתנו
 55 ליי לך נתתים; ונאמר: אשר ירימו בני ישראל ליי נתתי
 56 לך - עד שירימו ואחר כך יזכה בהם. ולא ישלם אחר
 57 שהורמו אלא מדעת בעלים, שהרי הם של בעלים לתנן
 58 לכל כהן שירצו; שנאמר: ואיש את קדשיו לו יהיו.
 59 ואם לקח שלא מדעת בעלים - זכה בהן; שאין לבעלים
 60 מהן אלא טובת הנאה, וטובת הנאה אינה ממון.
 61 טז. כהן שנתנו לו תרומה ומצא בה דברים אחרים -
 62 הרי אלו אסורים משום גזל, שמא אחרים הניחום שם
 63 עד שיטלו.
 64 יז. אין ישראל חייבין להטפל בתרומה ולהביאה מן
 65 הגרן לעיר ומן המדבר לשוב, אלא כהנים יוציאין
 66 לגרנות וישראל נותנים להם חלקן שם. ואם לא יצאו
 67 - הרי זה מפריש ומניחה בגרן. ואם היתה חזקה או
 68 בהמה אוכלתה שם ואינה משתמרת שם מהם - התקינו
 69 חכמים שיטפל בה ויביאנה לעיר ויטל שכר הבאתה
 70 מכהן; שאם הפרישה והניחה לבהמה ולחיה - הרי זה
 71 חלול השם.
 72 יח. אסור לכהנים ולזרים לסייע בבית הגרנות כדי לטל
 73 מתנותיהן. וכל המסייע - חלל קדש השם, ועליהם
 74 נאמר: שחתם ברית הלוי. ואסור לישראל להניחו
 75 שסייעהו, אלא נותן להם חלקן בכבוד.
 76 יט. נתן תרומה לכהן על מנת להחזירה - יצא ידי
 77 נתינה. ואסור לעשות כן, מפני שנמצא כמסייע בבית
 78 הגרנות. וכן אסור להן שיהטפו תרומות ומעשרות,
 79 ואפלו לשאל חלקן בפייהן - אסור, אלא נוטלין בכבוד.
 80 שעל שלחן המקום הם אוכלין, ועל שלחנו הם שותים,
 81 ומתנות אלו לשם הם, והוא זכה להן; שנאמר: ואני
 82 נתתי לך את משמרת תרומתי.
 83 כ. לא יתן אדם תרומה לשומר גתו, ולא בכור לשומר
 84 עדרו, ולא מתנות לרועה בהמתו. ואם נתן - חלל, אלא
 85 אם כן נתן להם שכר שמירתן תחלה. ורשאי ישראל
 86 לומר לישראל אחר: הא לך סלע זו, ותן תרומה או
 87 בכור או שאר מתנות לפלוני הכהן, כן בתי או כן
 88 אחותי, וכל פיוצא בזה.
 89 כא. כמה דברים אמורים? כשהיו הבעלים רוצים לתן
 90 אותם לאחד משני כהנים אלו או לאחד משני לזיים
 91 אלו בחנם, ואמר לו חברו: הא לך ותן לזה; אבל
 92 הבעלים שאמרו לכהן או ללוי: הא לך חלק זה בטובת

1 ואין שם הפסד מרבה. וכן חבית שמן שנשפכה: אם
 2 יכול להציל רביעית בטירה - יציל, ואם לאו - יציל
 3 בטמאה; שפיון שנשברה החבית - אינו מזהר שלא
 4 להציל בטמאה, מפני שהוא בהול.
 5 ו. היה עובר ממקום למקום ובידו כפרות של תרומה,
 6 אמר לו הנכרי: תן לי אחת מהן, ואם לאו, הריני נוגע
 7 בכלן ומטמאן - ניח לפניו אחת על הסלע ואל יתנה
 8 לתוף ידו, כדי שלא יטמא התרומה בידים.
 9 ז. התלתן והפרשינין של תרומה, הואיל ואינו מאכל
 10 אדם - הרי זה מותר לעשות כל מעשיהן בטמאה. ואינו
 11 נזהר אלא בעת שריתן במים, שאם שרה אותם בטמאה
 12 הרי טמא אותם בידים; אבל אחר השריה - אינו נזהר,
 13 לא בעת ששף הפרשינין ולא בעת שמאכילן לבהמה.
 14 לפיכך נותנין תרומת תלתן וכרשינין לכהן עם הארץ.
 15 ח. אין מפקדין תרומה אצל כהן עם הארץ, מפני
 16 שלבו גם בה לאכלה. אבל מפקדין אותה אצל ישראל
 17 עם הארץ בכלי חרש המקף צמיד פתיל; ובכבד שלא
 18 יהיו פרות מכשרין, גזרה שלא תסיטם אשתו נדה.
 19 ט. אין עושין לעם הארץ תרומת זיתיו בטירה; אבל
 20 עושין לו זיתיו חלין בטירה, משום כדי חייו של בדר
 21 (לכד). וכיצד עושה? נוטל כדי התרומה ומניחה בכלי
 22 שאינו מקבל טמאה, כגון כלי אבנים, וכשיבוא עם
 23 הארץ לטל החלין והתרומה - אומרין לו: הנהר שמא
 24 תגע בתרומה, שלא תחזר לטבילה.
 25 י. ישראל שעושה פרותיו בטמאה - אין בוצרין עמו,
 26 ואין צריך לומר שאין דורכין עמו, מפני התרומה
 27 שתעשה בטמאה; אבל מוליכין עמו חביות לגת,
 28 ומביאין מן הגת.
 29 יא. זיתים וענבים שנטמאו - סוחטין ועושה אותן
 30 תרומה. ואם נטמאו אחר שנעשו תרומה, וסוחטין פחות
 31 פחות מפיצה - הרי המשקה היוצא מהן מותר בשתייה
 32 לכהנים. ואפלו לנסכים היה ראוי. שהמשקה כאלו הוא
 33 מפקד בתוך האכל. ולא אמרו פחות פחות מפיצה,
 34 אלא גזרה שמא יעשה יותר מפיצה, ונמצא המשקה
 35 מתטמא בכפיצה. ואם היו פרות אלו שלישי לטמאה -
 36 דורכין בגת ובבית הבד, והמשקה תרומה טהורה; שאין
 37 שלישי עושה רביעי בתרומה, כמו שיתבאר בענין
 38 טהרות.
 39 יב. פת תרומה שנטמאת - משליכה לבית העצים עד
 40 שישרפנה. וכן שמן שנטמא - נותנו בכלי מאוס עד
 41 שידליק, כדי שלא יהיה תקלה לאחרים ויאכלוהו.
 42 וחסים שננטמאו - שולקן ומניחן בכלי מאוס, כדי שלא
 43 יהיו ראויין לאכילה, ואחר כך יסיק בהן תנור וכירים.
 44 ומשקין שאין ראויין להדלקה שננטמאו, כגון היין -
 45 קוברין אותן.
 46 יג. יין תרומה שנתגלה, הואיל ואסור בשתייה - ישפך.

28 בכל טעם תרומה - נעשה הכל מדמעה, וימכר לפנהנים
 29 חוץ מדמי תרומה שבו; ואם טעם הכל טעם חלין -
 30 הכל מתר לזרים.
 31 ג. סאה תרומה שנפלה למאה, והגביה סאה¹¹ מן הכל,
 32 ונפלה הסאה שהגביה למקום אחר - אינה מדמעת¹²
 33 אלא לפי חשבון¹³. וכן סאה תרומה שנפלה לפחות
 34 ממאה ונעשה הכל מדמעה, ונפל מן המדמעה למקום
 35 אחר - אינו מדמעה אלא לפי חשבון. כיצד? הרי שנפלו
 36 עשר סאין של תרומה לתשעים סאה חלין ונדמעה הכל:
 37 אם נפל מדמעה זה עשר סאין לפחות ממאה חלין -
 38 נדמעה, שהרי יש בעשר של מדמעה סאה של תרומה;
 39 נפל לתוך פחות מעשר סאין - אינן מדמעות.
 40 ד. במה דברים אמורים? בדבר שאין דרכו להבלי, כגון
 41 כגון חטים לחטים¹⁴ או קמח לקמח; אבל דרכו להבלי,
 42 כגון שמן תרומה לשמן חלין או יין תרומה ליין חלין
 43 - הולכין אחר הרב: אם רב תרומה - הרי זה מדמעה
 44 כתרומה; ואם רב חלין - הרי הוא כחלין ואינו מדמעה,
 45 אף על פי שהכל אסורים לזרים¹⁵.
 46 ה. סאה תרומה שנפלה למאה, הגביה ונפלה אחרת,
 47 הגביה ונפלה אחרת - הרי החלין מתריין¹⁶, עד
 48 שתתרב תרומה עליהן; שאם נפלו לתוך המאה חלין
 49 מאה סאה ועוד¹⁷ של תרומה סאה אחר סאה - נעשה
 50 הכל מדמעה.
 51 ו. סאה תרומה שנפלה למאה, ולא הספיק להגביה
 52 עד שנפלה סאה אחרת, אם ידע בראשונה קדם שתפל
 53 השניה - לא נדמעה, אלא מפריש סאתים והשאר מתר;
 54 הואיל והיה לה לעלות, הרי היא כאלו עלתה. ואם לא
 55 ידע בסאה ראשונה אלא אחר שנפלה השניה - הרי זה
 56 מדמעה, וכאלו נפלו שתיהן כאחת.

1 הנאה - הרי זה אסור. וכן אסור לעשות סחורה
 2 בתרומות, אף על פי שהוא לוקח מכהן ומוכר לכהן.
 3 כב. עשרה אין חולקין להן תרומה בבית הגרנות, אף
 4 על פי שהן אוכלין אותה או מאכילין אותה. ואלו הן:
 5 החרש והשוטה והקטן שאין בו דעת לפרש חקו, מפני
 6 שאין באלו דעת. והטמטום והאנדרוגינוס, מפני שהן
 7 בקריה בפני עצמן. והעבד, שמא יראהו העוברים בשדה
 8 ויעידו עליו שהוא כהן. והערל והטמא, מפני שהן
 9 מאוסין. והאשה, שמא תתגרש, ומפני היחוד. והנושא
 10 אשה שאינה הוגנת לו - קנסו אותו שלא יחלק בבית
 11 הגרנות עד שיגרשנה. וכלן משלחין להן לבתיהן
 12 וחולקין להן כשאר קדשי הגבול; חוץ מן הנושא אשה
 13 שאינה הוגנת לו והטמא והערל, שאין משלחין להן
 14 כלל.

15 יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ה

16 פרק שלשה עשר

17 א. התרומה עולה באחד ומאה². כיצד? סאה תרומה
 18 שנפלה למאה סאה של חלין ונתערב הכל - מפריש מן
 19 הכל סאה אחת ונותנה לכהן³, והשאר מתר לזרים⁴. וכל
 20 תרומה שאין הפנהנים מקפידין עליה⁵, כגון תרומת
 21 הפליסין והחרובין והשעורים של אדם - אינו צריך
 22 להגביה; הואיל ונפלה במאה - בטלה במעוטה, והכל
 23 מתר לזרים.
 24 ב. נפלה סאה תרומה לפחות ממאה - נעשה הכל
 25 מדמעה⁶, וימכר הכל לפנהנים בדמי תרומה⁷, חוץ מדמי
 26 אותה סאה⁸. במה דברים אמורים? כשנתערב מין
 27 במינו⁹; אבל מין בשאינו מינו - בנותן טעם¹⁰: אם יש

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(1) יבאר שהתרומה עולה באחד ומאה. ואם הוא מין בשאינו מינו בנותן טעם. ודין סאה תרומה שנפלה למאה והגביה סאה מהכל ונפלה למקום אחר. סאה תרומה שנפלה למאה הגביה ונפלה אחרת וכו'. לוג יין של תרומה צלול שנפל למאה לוגין עכורין. שתי קופות אחת של תרומה ואחת של חולין ואין ידוע איזו היא. שתי סאין אחת חולין ואחת תרומה ונפלו אלו לתוך אלו. היו לפניו שני כריים וסאה אחת ואמר הרי זו תרומה על אחד מן הכריים. (2) ולמה שמכו על שיעור מאה בתרומות? שהרי תרומת מעשר אחד ממאה ומקדש הכל, שנאמר את מקדשו ממנו, אמרו חכמים: דבר שאתה מרים ממנו אם חזר לתוכו מקדשו. (3) משום גזל השבט, שתרומה ממון כהנים. (4) שסאה תרומה שנפלה, בטלה בתערובת. (5) ואין כאן גזל השבט. (6) מעורב (= חולין עם תרומה). (7) בזול, כיוון שהכל אסור לזרים. (8) מפני שהיא תרומה והיא של כהן. (9) שבכל האיסורים בטל ברוב ובתרומה בטל במאה. (10) השיעור של ביטול. (11) שצריך להרים סאה. (12) אוסרת בתערובת. (13) כי סאה תרומה שנפלה למאה והגביה נחשב אותה שאין בה מתרומה וודאית אלא חלק מק' בסאה, לפי שהיא במאה סאה נתערבה. ואם נפלה למקום אחר עם סאה אחת בלבד אינה מדמעת שאנחנו אומרים חלק מק' בסאה נפל בסאה ואינו מדמעה, אבל תעלה באחד ומאה, ואם נפל מן התערובת למקום אחר - אין התערובת הזאת, שרובה וכל אחת ניכרת בפני עצמה. (15) כלומר, ובכל זאת, אם נפל מן התערובת למקום אחר - אין התערובת הזאת, שרובה חולין, מדמעת את התערובת השנייה. (16) ואין מצטרפות הסאין של תרומה זו עם זו לאסור, כיוון שכבר הראשונה בטלה, ונמצא שנגד כל סאה יש מאה סאין חולין, ותרומה עולה באחד ומאה. (17) כן מפרש רבינו מה שאמרו במשנה שם: "עד שתרבה תרומה על החולין". והראב"ד מפרשה בנפילת חמישים ואחת סאים של תרומה, סאה אחר סאה למאה סאה חולין, שמא הגביה החולין, והתרומה נשאר שם, והרי יש באותו הכרי חמישים ואחת של תרומה וחמישים של חולין. ודעת רבינו שאין אומרים שמא הוא מגביה החולין והתרומה נשאר, אלא ראשון ראשון [=וכפי שהיה הרבי מורה

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קמא

מתוך מהדורת וגשל

- 29 וְשׁוֹתֵהּ; וְחֹזֵר וּמְשַׁלֵּף לְתוֹכָן לֵג אַחַר, וְחֹזֵר וְנוֹטֵל לֵג
 30 וְשׁוֹתֵהּ. וְכֵן נוֹתֵן לֵג תְּרוּמָה וְנוֹטֵל לֵג מִן הַתְּעַרְבָת, עַד
 31 שְׂיִכְלָה כָּל הַיֵּין שֶׁל תְּרוּמָה. וְנִמְצָא שֶׁנֹּטֵל כַּמָּה לֵגִין
 32 בְּשָׂנֵי לֵגִין שֶׁל חֲלִין.
 33 **יב.** הַזּוֹרֵעַ תְּרוּמָה בְּצַד הַחֲלִין וְלֹא נוֹדַע אִי זָהוּ זָרַע
 34 תְּרוּמָה, אֲפֹלוּ הָיָה מֵאָה לִּגְנֵה²⁶ שֶׁל תְּרוּמָה וְלִגְנֵה אַחַת
 35 שֶׁל חֲלִין - כֵּלָן מִתְּרִין²⁷. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּדָבָר
 36 שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה בְּקִרְקַע, כְּגוֹן הַחֲטִים וְהַשְּׁעוּרִים וְכִיּוֹצֵא
 37 בָהֶן; אֲבָל דָּבָר שֶׁאִין זָרְעוּ נִפְסָד בְּאֶרֶץ, כְּגוֹן הַשּׁוּם²⁸
 38 וְהַבְּצָלִים, אֲפֹלוּ מֵאָה לִּגְנֵה שֶׁל חֲלִין וְלִגְנֵה אַחַת שֶׁל
 39 תְּרוּמָה תְּעַרְבָת בֵּינֵיהֶן - הָרִי הַכֹּל מִדְּמַע²⁹. וְאֵם נִתְלַשׁ³⁰
 40 הַכֹּל - תַּעֲלֶה הַתְּרוּמָה בְּמֵאָה וְאַחַד. וְלֹא יִתְלַשׁ
 41 לְכַתְּחִלָּה³¹.
 42 **יג.** שְׁתֵּי קְפוֹת, אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חֲלִין, וְאִין
 43 יָדוּעַ אִי זֶה הֵיא, אוֹ שֶׁנִּפְלָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְתוֹף
 44 אַחַת³² מִקֵּוּן, וְאִין יָדוּעַ לְהִיכִין נִפְלָה, וְאַחַר כֶּף נִפְלָה
 45 אַחַת מִשְׁתֵּי הַקְּפוֹת³³ לְתוֹף הַחֲלִין - אֵינָה מְדַמְעָתָן³⁴.
 46 וְכֵן אִם זָרַע אַחַת מִקֵּוּן - הַגְּדוּלִין חֲלִין לְכָל דָּבָר.
 47 וְהַשְּׁנִיָּה - נוֹהֵג בָּהּ כְּתְרוּמָה³⁵. נִפְלָה הַקְּפָה הַשְּׁנִיָּה
 48 לְמִקּוּם אַחַר - אֵינָה מְדַמְעָת. וְכֵן אִם זָרַע אַחַר אֶת
 49 הַשְּׁנִיָּה - הַגְּדוּלִין חֲלִין. נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמִקּוּם אַחַד -
 50 מְדַמְעָת כְּקִטְנָה שְׁבִשְׁתֵּיהֶן³⁶. זָרַע אַחַד אֶת שְׁתֵּיהֶם:
 51 בְּדָבָר שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה - הַגְּדוּלִין חֲלִין, וּבְדָבָר שֶׁאִין זָרְעוּ
 52 כָּלָה - הַגְּדוּלִין מְדַמְעָ. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזוֹרֵעַ אֶת
 53 הַשְּׁנִיָּה עַד שֶׁלֹּא קָצַר אֶת הָרֵאשׁוֹנָה³⁷; אֲבָל קָצַר אֶת
 54 הָרֵאשׁוֹנָה וְאַחַר כֶּף זָרַע אֶת הַשְּׁנִיָּה, אֲפֹלוּ בְּדָבָר שֶׁאִין
 55 זָרְעוּ כָּלָה - הַגְּדוּלִין חֲלִין; שֶׁאִין תְּלוּשׁ וּמְחַבְּרִין נַעֲשִׂין
 56 חֻבָּה זֶה לָזֶה³⁸.
- ז. אִין פְּסֻלַּת שֶׁל תְּרוּמָה מְצַטְרַפֶּת עִמָּה לְאַסֵּר הַחֲלִין,
 אֲבָל פְּסֻלַּת הַחֲלִין מְצַטְרַפֶּת עִם הַחֲלִין לְהַעֲלוֹת
 הַתְּרוּמָה. בִּיצַד? סָאָה חֲטִים יָפוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
 לְמֵאָה סָאָה חֲטִים רְעוֹת שֶׁל חֲלִין, וְטַחֵן הַכֹּל, אָף עַל
 פִּי שֶׁהִמְרִסָן שֶׁל חֲלִין מְרַבִּין וְשֶׁל תְּרוּמָה מוֹעֵט, וְהָרִי
 קָמַח שֶׁל תְּרוּמָה בְּפָחוֹת מִמֵּאָה מְקַמַח הַחֲלִין - הָרִי זֶה
 עוֹלָה; וּמְשַׁעְרִין בְּקָמַח עִם הַמְרִסָן, שֶׁהוּא מֵאָה וְאַחַד.
 אֲבָל אִם נִפְלָה סָאָה חֲטִים רְעוֹת שֶׁל תְּרוּמָה לְפָחוֹת
 מִמֵּאָה סָאָה חֲטִים יָפוֹת שֶׁל חֲלִין, וְטַחֵן הַכֹּל, וְהָרִי
 הַקָּמַח שֶׁל תְּרוּמָה אַחַד מִמֵּאָה מְקַמַח הַחֲלִין - הָרִי זֶה
 עוֹלָה בְּמֵאָה וְאַחַד; שֶׁהָרִי הוֹתִירוּ הַחֲלִין, וּפְחַתָּה
 הַתְּרוּמָה.
 ח. לֵג יֵין שֶׁל תְּרוּמָה צָלוּל שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה לֵגִין עֲכוּרִין
 - אִין מוֹצִיאִין שְׁמֵרִים שְׁבָהֶם¹⁸, אֲלֵא מַעֲלִין אֶת הַלֵּג¹⁹.
 וְכֵן אִם נָפַל לֵג עֲכוּר לְמֵאָה לֵגִין צָלוּלִין - אִין מוֹצִיאִין
 שְׁמֵרִים שְׁבוּ²⁰.
 ט. לֵג מִים שֶׁנִּפְלָה לְתַשְׁעִים וְתַשְׁעָה לֵגִין יֵין, וְאַחַר כֶּף
 נָפַל לְתוֹף הַכֹּל לֵג יֵין שֶׁל תְּרוּמָה - נִדְמַע הַכֹּל, שֶׁאִין
 הַמִּים מַעֲלָה אֶת הַיֵּין²¹.
 י. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה חֲלִין, וְנִפְלוּ חֲלִין
 אַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁהוֹסִיפוּ עַל מֵאָה: אִם בְּשׁוֹגֵג²² - הָרִי זֶה
 עוֹלָה בְּמֵאָה וְאַחַד; וְאִם בְּמִזִּיד²³ - הָרִי הַכֹּל מְדַמְעָ,
 שֶׁאִין מְבַטְלִין אֲסוּרֵי תוֹרָה²⁴ לְכַתְּחִלָּה.
 יא. תְּרוּמַת חוּצָה לְאֶרֶץ - מִתֵּר לְבַטְלָהּ בְּרַב, וְאוֹכְלָהּ
 בִּימֵי טְמֵאָתוֹ. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא אִם הָיָה לוֹ יֵין שֶׁל תְּרוּמַת
 חוּצָה לְאֶרֶץ - נוֹטֵל מִמֶּנּוּ לֵג אַחַד וְנוֹתֵן עָלָיו שְׂנֵי לֵגִין
 חֲלִין, וְנִמְצָא הַכֹּל שְׁלֹשָׁה; וְאַחַר כֶּף נוֹטֵל מֵיָין שֶׁל
 תְּרוּמָה לֵג וְנוֹתֵן לְתוֹף הַשְּׁלֹשָׁה²⁵, וּמְגַבִּיָּה מֵאֲרַבְעָתָן לֵג

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

להוסיף למשקה שהוא היה נותן. המו"ל] מתבטל והכל חולין. (18) כלומר, אינו חייב להוציא את השמרים מתוך היין, כדי להרים אחר כך לוג יין צלול לכהן כמו שנפל. (19) כמו שהוא מעורב עם השמרים. (20) שגם בשמרים יש איסור תרומה. (21) כלומר, אין המים והיין מצטרפים להעלות את התרומה, לפי שאין שיעוריה שווים, שהמים ביין בנותן טעם ויין במים שיעורו במאה, וכיוון שאין שיעוריהם שווין לביטול התרומה - אין מצטרפין. (22) הוסיף. (23) הוסיף עד מאה כדי לבטל את התרומה. (24) כלומר, תרומה, שיעקר איסורה מן התורה, אבל תערובתה במאה אינה אלא מדרבנן. (25) לפנינו שם: "רמי תרי נטלי דחולין וחדא נטלי דתרומה ושקיל חד". וזוהי נוסחת הראב"ד. ולפי זה ייתכן כי לתת עוד לוג של תרומה לתוך השלושה אסור, כי מעתה יהיו מחצה על מחצה (=שנים חולין ושניים תרומה). אבל נוסחת רבינו שם הייתה כנראה: "רמי תרי נטלין דחולין וחדא נטלי דתרומה [ורמי תו חד נטלי דתרומה] ושקיל חד". ומכיוון שקמא קמא בטיל, אין כאן מחצה על מחצה. (26) "שם למקום זרוע מן הארץ" והיינו ערוגה. (27) קל הוא שהקילו בגידולי תרומה, שערוגה אחת של חולין מתרת מאה ערוגות. וראה למעלה פרק י"א הלכה כ"ב שעוד הקלו, שגידולי מדומע - הם חולין. (28) שהשומים הם דבר שאין זרעו כלה. (29) שאין קרקע עולה באחד ומאה. ובפירושו המשנה כתב רבינו: "לפי שהתרומה מופרשת היא ולא נתערבה בחולין". (30) ממקום חבורו. (31) משום שאין מבטלין איסור לכתחילה. (32) הכוונה לשתי קופות של חולין, ונפלה סאה של תרומה לתוך אחת מהן. וגם זה בכלל מה שאמרו במשנה שם: "אין ידוע איזו היא של תרומה וכו'". (33) שאחת מהן תרומה ואחת מהן חולין, או אחת מהן מדומעת ואחת מהן חולין. (34) שמא הייתה אותה של חולין. (35) מספק. (36) "אם יהיה באחת על דרך הדמיון סאה ובשנייה סאתיים ונפלו השלוש סאין בחולין צריכים אנו לדעת שיעור אותן חולין ונחשב כי סאה תרומה נפלה בהן והיא קטנה שבשתייהן ואם היה באותן חולין מאה סאין תעלה במאה ואחד, ואם הוא פחות יהיה הכל מדומע". (37) ושתייהן מחוברים והרי זה כזרוע שתייהן יחד. (38) בדפוס רומי: "נעשין הונח זה לזה". ובירושלמי שם: "אין תלוש ומחובר נעשה הוכיח". כלומר, הבא ראייה

- 1 יד. שְׁתֵּי קִפּוֹת, אַחַת שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה,
 2 וְלִפְנֵיהֶן שְׁתֵּי סְאִין, אַחַת שֶׁל חֲלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה,
 3 וְנִפְלוּ אֵלָיו לְתוֹךְ אֵלָיו - מִתְּרִין; שְׂאֵנִי אוֹמֵר: חֲלִין לְתוֹךְ
 4 חֲלִין נִפְלוּ, וְתְרוּמָה לְתוֹךְ הַתְּרוּמָה. וְאִם עַל פִּי שְׂלֵא
 5 רִבּוֹ חֲלִין עַל הַתְּרוּמָה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּתְרוּמָה
 6 בְּזִמְן הַזֶּה, שֶׁהוּא מְדַבְּרֵיהֶם; אֲבָל בְּתְרוּמָה שֶׁל תּוֹרָה -
 7 עַד שֶׁיִּרְבּוּ חֲלִין עַל הַתְּרוּמָה.
 8 טו. סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ הַכְּרִי,³⁹ וְאָמַר⁴⁰: תְּרוּמַת
 9 הַכְּרִי זֶה לְתוֹכוֹ - בְּמִקּוֹם שֶׁנִּפְלָה אוֹתָהּ סָאָה שֶׁם
 10 נִסְתַּמְּתָה⁴¹ תְּרוּמַת הַכְּרִי, וְנִדְמַע הַכֹּל⁴² בְּתְרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
 11 וּבְתְרוּמַת הַכְּרִי. אָמַר: תְּרוּמַת הַכְּרִי בְּצַפּוֹנוֹ - חוֹלְקִין
 12 אוֹתוֹ לְשָׂנִים, וְהַחֲצִי שֶׁבְּצַפּוֹן - לְשָׂנִים, וְנִמְצָא רִבִּיעַ
 13 הַכְּרִי, שֶׁהוּא צַפּוֹן צַפּוֹנִי, הוּא הַמְּדַמֵּעַ.
 14 טז. הָיוּ לִפְנֵי שְׁנֵי כְּרִיִּים, וְאָמַר: תְּרוּמַת שְׁנֵי כְּרִיִּים
 15 בְּאֶחָד מֵהֶן - הָרִי שֶׁנִּיחֵן מְדַמְּעִין⁴³. הָיוּ לִפְנֵי שְׁתֵּי סְאִין
 16 וּכְרִי אֶחָד, וְאָמַר: הָרִי אַחַת מִן הַסְּאִין הָאֵלּוּ עֲשׂוּיָהּ
 17 תְּרוּמָה עַל הַכְּרִי הַזֶּה - הָרִי אַחַת מֵהֶן תְּרוּמָה, וְאִין
 18 יָדוּעַ אֵי זוֹ הִיא. הָיוּ לִפְנֵי שְׁנֵי כְּרִיִּים וְסָאָה אַחַת,
 19 וְאָמַר: הָרִי זוֹ תְּרוּמָה עַל אֶחָד מִן הַכְּרִיִּים הַלָּלוּ - הָרִי
 20 הִיא תְּרוּמָה, וְנִתְּמַן אֶחָד מֵהֶן, וְאִין יָדוּעַ אֵי זֶה הוּא
 21 הַמְּתַמֵּן מִן הַטְּבָל.
 22 פָּרֶק אַרְבָּעָה עָשָׂר
 23 א. חֲמִשִּׁים תְּאֵנוֹת² שְׁחֹרוֹת וְחֲמִשִּׁים לְבָנוֹת שֶׁנִּפְלָה
 24 לְתוֹךְ תְּאֵנָה אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה: הֵיטָה לְבָנָה - הַשְּׁחֹרוֹת
 25 מִתְּרוֹת, וְהַלְּבָנוֹת מְדַמְּעוֹת³; הֵיטָה שְׁחֹרָה - הַשְּׁחֹרוֹת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ותוכיח מי הוא המותר ותאכל, דכל חדא באנפי נפשיה הוא ואין כאן איסור מוחזק דהוה להו כשני מינין. (39) של טבל, והיה שם מאה כנגד התרומה ודינה שתעלה ואינה עושה הכרי מדומע. (40) אחרי כן. (41) נקבעה במקום מסויים אצל הסאה שנפלה. (42) שעכשיו נתרבתה התרומה ועושה הכל מדומע [ואף על פי שלמעלה (הלכה ו) כתב רבינו שסאה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה סאה אחרת, אם ידע בראשונה קודם שתיפול השנייה, לא נדמעו - כאן כיוון שנתחברו שתי הסאין ביחד, מצטרפות הן ומדמעות]. (43) שאין אנו יודעים באיזה מהם התרומה. (1) יבאר ג' תאנים שחורות וג' לבנות ונפלה לתוכן תאנה תרומה. ודין עיגולי דבילה גדולים וקטנים שנפל עיגול דבילה לתוכן ואין ידוע אם היה גדול או קטן. סאה של חטין שנפלה על פי מגורה של חטים, וכל ספק תרומה. סאה תרומה טמאה או טהורה שנפלה לפחות ממאה חולין. שתי קופות שנפלה סאה תרומה לאחת מהן, ואח"כ נפלה אחרת ולא נודע לאיזו נפלה. (2) תרומות פ"ד משנה ט. (3) שיש בהם פחות ממאה. ואין השחורות מעלות ומסייעות ללבנות לבטל את הסאה-תרומה שנפלה, מכיון שמתורת הם (פי' הרא"ש שם). (4) שם משנה ח, כרבי עקיבא. והמדובר שאי-אפשר לברר על ידי מנין התאנים השחורות והלבנות, כגון שנאבדו מקצתן (מעשה רוקח). (5) שכיון שכולם בספק איסור - מעלות זו את זו (פירוש הרא"ש שם). (6) ירושלמי שם לדעת רב עקיבא. (7) שכיון שנאסרו - נאסרו (ר"ש שירליאו). [אבל צריך עיון: הרי סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה סאה, ושוב נפלו שם חולין בשוגג - מצטרפים לבטל התרומה (תרומות פ"ה משנה ט), וגם כאן על ידי השכחה, נמצא שנתערבו כל התאנות, ולמה לא יבטלו את התרומה?]. (8) שם משניות ח"ט. "בני אדם עושים מדבלת התאנים כמו ככרות עגולות, ועושים מהן גם כן כמין דבלות מרובעות, נקראות מלבנים לפי שהן דומות לאותם הדפוסים שעושים בהם הלבנים, ולפיכך דעתי שהיא עברי ממש, החזיקי מלבן" (נחום ג, יד - פירוש המשניות). (9) כיון שאין ידוע, וכולן אסורות בין עגולים בין מלבנים - מעלות זו את זו. (10) במשנה שם. (11) ירושלמי שם. (12) ויש כאן מאה ואחד של חולין. (13) תוספתא תרומות פ"ו, כחכמים. ואף-על-פי שהם מעורבים - הרי אפשר לרקד ולבררם זה מתוך זה. והיינו דוקא אם ידע מה נפל, קמח או סולת, אבל אם לא ידע מה נפל - מצטרפים, כמו עיגולים ותאנים למעלה (תוספתא כפשוטה). (14) תרומות פ"ד משנה יא. (15) הוא המקום שאוצרים בו (פירוש המשנה). (16) בתחתונות שבמגורה. (17) משנה שם, כדעת רבי יהושע. (18) תוספתא שם פ"ה. (19) תרומות פ"ד משנה יב,

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קמג

מתוך מהדורת וגשל

- 1 היו שתי מגורות בבית אחד²⁰ - הרי אלו מצטרפות,
 2 ותעלה באחד ומאה מן הכל כאלו היו שתיהן מגורה
 3 אחת. והקפות מצטרפות ואפלו היתה קפה בבית זה
 4 וקפה בבית אחר, לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן²¹
 5 בבית אחד. אבל אם היו שתי הקפות בשתי עירות -
 6 אינן מצטרפות.
 7 ו. וכיצד מעלה סאה שנפלה? אם רצה להעלות²²
 8 מאחד משתיהן - מעלה, ואם רצה להעלות חצייה מזו
 9 וחצייה מזו - מעלה. פדים מלאים תאנים של חליין²³,
 10 שדרס ליטרא תאנים של תרומה בפי כד אחד²⁴ מהם,
 11 ואין ידוע אי זו היא: אם היו שם מאה כד וכד - הרי
 12 זו תעלה, ולוקח כד אחד מהם ומוכרה לכהן חוץ מדמי
 13 אותה ליטרא, והשאר מתרין; ואם היו פחות ממאה -
 14 הפמין פלן מדמעות, והשולים מתרין²⁵.
 15 ז. וכן אם דרסה²⁶ על פי כורת או על פי עגול, ואין
 16 ידוע אי זה הוא. דרסה על פי העגול²⁷ ואין ידוע אם
 17 בצפונה או בדרומה²⁸ ולא אי זה עגול הוא²⁹ - רואין
 18 אותם כאלו הם פרודות³⁰, ותעלה לפי המשקל; אם יש
 19 בכל העגולין מאה ליטראין - תעלה. והוא שיש בכל
 20 עגול³¹ מהן יתר על שני ליטראין³², כדי שתבטל התרומה
 21 ברב; שספק התרומה בטל ברב החליין.
 22 ח. התרומה - ודאה אוסר במאה, וספקה אוסר
 23 בתמישים³³, ואין לה התר אלא ברב; ואם היתה ביותר
 24 מתמישים - אינה צריכה רב. כיצד? תאנה אחת תרומה
 25 שנפלה לתשעים ותשע, והרי המאה קימין³⁴ - הכל
 26 אסור לזרים, כמו שבארנו³⁵.
- ט. נפלה אחת³⁶ מתמישים³⁷ ואבדה אחת מן הכל, שמא
 אחת מן החליין היא שאבדה או האחת שנפלה היא
 שאבדה - הרי אלו אסורות, עד שיירבה עליהן חליין
 ממקום אחר³⁸ ויוסיף עליהן תמישים תאנים ואחת יותר
 על הכל. ואם נפלה אחת של תרומה לתוך תמישים
 ואחת ואבדה אחת מן הכל - התר השאר לזרים³⁹.
 י. סאה תרומה⁴⁰ שנפלה לפחות ממאה מעשר ראשון
 שלא נטלה תרומתה⁴¹ או למעשר שני והקדש שלא
 נפדו, ונדמע הכל: אם למעשר ראשון נפלה - יקרא שם
 לתרומת מעשר, וימכר הכל לכהנים⁴² חוץ מדמי
 תרומה שנפלה ומדמי תרומת מעשר שבו; ואם למעשר
 שני והקדש נפלה - הרי אלו יפדו⁴³ וימכרו לכהן חוץ
 מדמי תרומה.
 יא. סאה תרומה טמאה⁴⁴ שנפלה לפחות ממאה חליין
 או מעשר ראשון או מעשר שני או הקדש, בין טמאין⁴⁵
 בין טהורים, הואיל ונדמע הכל - הרי הכל בתרומה
 טמאה שאסורה באכילה לכל, והרי הכל אסור לעולם,
 ומניחים אותו עד שיירקבו. במה דברים אמורים⁴⁶?
 בדבר שאין דרכו להאכל חי; אבל בדבר שדרכו
 להאכל חי - לא יניחין, שמא יתקל בהם ויאכל מהן;
 אלא ידליק הכל כדרך שפדליקין תרומה טמאה⁴⁷.
 יב. סאה תרומה טהורה⁴⁸ שנפלה לפחות ממאה חליין⁴⁹
 טמאין - ימכר הכל לכהנים חוץ מדמי תרומה. והנהן
 אוכל מדמעות זה קליות⁵⁰, או ללוש אותה במי פרות
 שאינן מכשירין⁵¹, כדי שלא תטמא התרומה שבו מן
 החליין הטמאין. או ללוש מדמעות זה פחות מכביצה⁵²,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

כחכמים. (20) ברייתא בירושלמי שם וכתנא-קמא. (21) שם (הלכה ח): קופות דרכן להתפנות, מגורות אין דרכן להתפנות. ופירוש להתפנות, לטלטלן ולהעתיקן ממקום למקום, וכיון שטלטלות ונעתקות יתקבצו בשעת הטלטול (פירוש המשנה שם). (22) ירושלמי שם. (23) תרומות שם משנה יא, וכריבי יהושע. (24) כמו שכתב למעלה, שאם רצה להעלות אחד מהם - מעלה. (25) ולפיכך אין התחנות מסייעות לבטל, וצריך שיהיו מאה פומין. (26) מוסב על האמור בהלכה הקודמת, שאם יש שם מאה פומין יעלו, ואם פחות ממאה פומין לא יעלו, שהוא-הדין בדרס על פי כוורת או על פי עיגול (מראה הפנים בירושלמי הלכה ז ד"ה וצריך). (27) זו היא בבא בפני עצמה, מראה הפנים שם. (28) ביצה ד. (29) כלומר: נתעלמו ממנו שני דברים: אינו יודע באיזה עיגול דרס, וגם אינו יודע באיזה מקום בעיגול. (30) כלומר: כאילו פומין מעורבים בשל שולים, וכולם בספק דימוע, ומצטרפות התחנות להעלות את הליטרא שעל הפה (רש"י שם). (31) ירושלמי שם. כיון שכל עיגול ועיגול ניכר בפני עצמו, צריך שיהא בכל עיגול כדי לבטל הספק תרומה ברוב מן התורה, ואז מצטרפין להעלותה באחד ומאה (מראה הפנים שם). (32) (בירושלמי שם: "שני ליטראין וכל שהוא", הרי שאין צורך ב"חד בתרי" ממש. ועיין מהרש"א לפסחים מד. ד"ה איתיביה. ובשולחן ערוך' יורה-דעה סימן קט סעיף א בש"ך, בפלתי ובפתחי תשובה). (33) ירושלמי שם פ"ד ה"ז. (34) ויש כאן בוודאי תרומה. (35) למעלה הלכה א. (36) המשך של ההלכה הקודמת. (37) בכ"י אברבנאל: "לתוך חמשים". ועיין מראה הפנים שם. (38) כמפורש בירושלמי: "עד חמשים צריכה רוב". אף-על-פי שבתרומה ודאי שנפלה לפחות ממאה, אסור להוסיף ולהרבות, לפי שאין מבטלין איסור לכתחילה. (39) שם. שכיון שיש כאן ספק שמא אותה של תרומה היא שאבדה, לפיכך די בחמשים ואחד. (40) תרומות פ"ה משנה א. (41) תרומת מעשר. (42) שהדמוע אסור לזרים. (43) ויהיו חולין. (44) משנה שם. (45) כלומר, אותם חולין, או מעשר או הקדש. (46) ירושלמי על המשנה, כגירסתו שם (כסף-משנה). (47) שנותנים בכלי מאוס כדי שלא יהיה תקלה לאחרים, כמבואר בפ"ב הלכה יב. (48) משנה שם. (49) שהכל מדומע. (50) קלוי באש. שלא יפול עליהם משקה המכשיר לטומאה, שלא יטמא בתרומה, לפי שאוכלין אינם מקבלים טומאה, אלא אם נפלו עליהם שבעה משקין המכשירים לטומאה, כמבואר בפ"א מהלכות טומאת אוכלין הלכות א-ב. (51) לטומאה, כמבואר שם הלכה ג. (52) במשנה שם: "יאכלו נקודים". ונקודים הוא שיעשנה ככרות קטנות, תהיה כל אחת כחצי ביצה (פירוש המשניות שם).

קמד שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות

מתוך מהדורת וגשל

- 1 שאין אכל טמא מטמא אכל אחר⁵³ עד שיהיה כביצה.
 2 או יתחלק מזמע זה⁵⁴ פחות מכביצה בכל עסה, כדי
 3 שלא תטמא התרומה שבו.
 4 יג. סאה תרומה טמאה⁵⁵ שנפלה למאה חלין טהורין⁵⁶,
 5 וכן סאה⁵⁷ תרומה טהורה שנפלה למאה חלין טמאין -
 6 תעלה⁵⁸ באחד ומאה, ותאכל קליות⁵⁹ או תלוש במי
 7 פרות או פחות מכביצה; שאין הסאה שנפלה היא
 8 הסאה עצמה שעלתה⁶⁰.
 9 יד. סאה תרומה טמאה⁶¹ שנפלה למאה סאה של
 10 תרומה טהורה - בטלה במעוט⁶² ואוכלין הפל
 11 בטירה⁶³. ואם נפלה⁶⁴ לפחות ממאה - ינית הכל עד
 12 שיירקב.
 13 טו. שתי קפות⁶⁵ שנפלה סאה של תרומה לתוך אחת
 14 מהן ונדע לאי זו מהן נפלה, ואחר כך נפלה סאה שניה
 15 ואין ידוע לאי זו מהן נפלה - אומרים: למקום שנפלה
 16 ראשונה נפלה שניה, לפי שתולין את הקלקלה
 17 במקלקלה⁶⁶. נפלה סאה⁶⁷ ראשונה לתוך אחת מהם ואין
- 18 ידוע לאי זו מהן נפלה, ואחר כך נפלה סאה שניה ונדע
 19 לאי זו מהן נפלה - אין אומרים: למקום שנפלה שניה
 20 נפלה ראשונה, אלא שתייהן מקלקלות.
 21 טז. היו שתי קפות⁶⁸, אחת טמאה ואחת טהורה⁶⁹,
 22 ונפלה סאה של תרומה לאחת מהן, ואין ידוע אי זו
 23 היא - אומרים: לתוך הטמאה נפלה.
 24 יז. שתי קפות⁷⁰, אחת של תרומה טהורה ואחת של
 25 חלין טמאין⁷¹: נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת
 26 מהן - אומרים: לתוך של תרומה נפלה⁷², והחלין יאכלו
 27 בטירה כתרומה⁷³.
 28 יח. נפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן -
 29 אומרים: לתוך של תרומה נפלה⁷⁴, והחלין יאכלו קליות
 30 (בטירה כתרומה גדולה).
 31 יט. סאה תרומה טמאה שנפלה לתוך אחת מהן -
 32 אומרים: לתוך של תרומה נפלה, והחלין יאכלו
 33 קליות⁷⁵ או ללוש במי פרות⁷⁶.
 34 כ. שתי קפות⁷⁷, אחת של תרומה טמאה ואחת של

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

ועיין שם בר"ש. (53) אבל לקבלת טומאה אין צריך כביצה, שגם בפחות מכביצה מקבל טומאה (שם פ"ד הלכה א).
 (54) לעיסות אחרות שיהיה פחות מכביצה והדומע בכל עיסה. (55) תרומות שם משנה ב, כדעת חכמים. (56) שלא
 הוכשרו ולא טימאתם התרומה בנפילתה (ר"ש). (57) שם משנה ג, לדברי הכל. (58) כחכמים שם. (59) שלא טמא
 התרומה הטהורה. (60) ולכן תעלה ותאכל. ולא כר' אליעזר (שם משנה ב), שאם נפלה סאה תרומה טמאה לתוך מאה
 חולין טהורים - תעלה התרומה ותישרף, שהיא שנפלה היא שעלתה, אלא כדעת חכמים שם. (61) שם משנה ד.
 (62) כחכמים שם. ולא תעלה (פירוש המשניות שם), שהרי הכל תרומה. (63) בכורות כב: וכג. (64) שם משנה א, והובא
 למעלה הלכה יא. (65) תוספתא תרומות פ"ז, וירושלמי שם פ"ד הלכה ח. והמדובר כשאין באף אחת מהן מאה ואחת
 נגד התרומה, באופן שזו שנפלה הסאה תרומה לתוכה - נדמעה, או שיש בכל אחת ואחת מאה ואחת, וזו שהסאה נפלה
 אל תוכה חייבת בהרמת סאה לכהן (רדב"ז). (66) שהראשונה נדמעה או נתחייבה בהרמה. ראה למעלה. והשנייה מותרת.
 וראה למעלה פ"י הלכה יד. (67) תוספתא וירושלמי שם. (68) תוספתא שם, וירושלמי שם פ"ז הלכה ג. (69) בתוספתא
 שם: "אחת של תרומה טמאה, ואחת של תרומה טהורה". ולדעת רבינו, הוא-הדין אם שניהם של חולין (כסף-משנה), שכל
 שהוא מקולקל יותר, תולין בו הקלקלה. (70) בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין
 טמאין, נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת מהן, ואין ידוע לאיזה מהן נפלה, אני אומר לתוך תרומה נפלה, והחולין
 יאכלו נקודים". וראה למעלה הלכה יב, שלדעת רבינו, היינו פחות מכביצה. ועיין להלן. (71) כן הוא בירושלמי שם,
 וכן הוא ברמב"ם כ"י שהיה לפני הר"י קורקוס. אבל בשו"ת ר"י הנגיד העתיק "חולין טהורים". וכן הגיה הכסף-משנה,
 בכדי ליישב קושיית הראב"ד. וראה להלן הלכה יח, והלכה כא והערה עז. (72) והחולין מותרים. ראה למעלה פ"י הלכה
 יד. (73) שלא אמרו "תרומה לתוך תרומה נפלה" אלא במקום שיש הפסד (= איסור החולין באכילה), אבל לענין זה,
 להזהר בטירה, שאין כאן הפסד - חששו שמא נפלה התרומה לתוך החולין, ונמצא אוכל תרומה בטומאת הגוף (מהר"י
 קורקוס). (וראה להלן הלכה כא, והערה עח). ובירושלמי שם אמרו: "והחולין יאכלו נקודים", היינו פחות פחות מכביצה,
 שלא יטמאו את התרומה. (74) הלכה זו צריכה עיון: הלא בין אם נפלה לתוך התרומה, ובין אם נפלה לתוך החולין, היא
 אוסרת, ולמה תלו שתרומה לתוך תרומה נפלה לאסור את התרומה ולהתיר את החולין. וכן מפורש בירושלמי שם: "שתי
 קופות, אחת של תרומה טהורה, ואחת של חולין טמאין וכו' נפלה סאה תרומה טמאה, שתייהן אסורות, מה-נפושך, אי
 לתוך תרומה נפלה אסור, אי לתוך של חולין נפלה אסור" (ועיין עוד להלן, הלכה כא והערה עז). (75) כל המוקף, ליתא
 בדפוס רומי ובדפוס קושטא וברמב"ם כ"י שלפני הר"י קורקוס, ובעוד כמה כתבי-יד (תוספתא כפשוטה). ואמנם הדברים
 כפולים. (76) הראב"ד השיג על זה "שלא יתכן לומר תאכל קליות או תלוש במי פירות, שהרי כבר נטמאה התרומה
 ונטמאו החולין, אלא כשהוכשרו עסקינן". ומתוך זה הגיה הכסף-משנה בהלכה הקודמת "ואחת של חולין טהורין", ולפי
 זה מיושבים דברי רבינו כאן, שהמדובר בחולין טהורים שעוד לא הוכשרו לקבל טומאה, וחששו שמא נפלה התרומה אל
 החולין, ולפיכך תיקנו שלא יכשירו לקבל טומאה, שלא ייטמאו מהתרומה. שאף-על-פי שלענין איסור אכילה לא חששו
 שמא נפלה בהם התרומה - במקום שאין הפסד (= זהירות שלא להכשיר) חששו, כמבואר למעלה בהלכה הקודמת (וראה
 להלן הלכה כא והערה עז). (77) בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טמאה, ואחת של חולין טהורין כו' נפלה
 סאה תרומה טהורה, אני אומר לתוך של תרומה טמאה נפלה, והחולין יאכלו נקודים". וכן בתוספתא שם פ"ו (הוצאת

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום חמישי ד' אייר – ספר זרעים – הלכות תרומות קמה

מתוך מהדורת וגשל

22 אָבַל שְׁאָר הַחֲבִיּוֹת - אֲסוּרוֹת עַד שִׁפְתָחוּ. וְכָל אַחַת
 23 וְאַחַת שֶׁתִּפְתַּח מִהֵן - נוֹטֵל מִמֶּנָּה כְּדִי דְמוּעָה וְשׁוֹתָה
 24 הַשָּׂאֵר. נִתְעַרְבָה חֲבִית בְּמֵאָה וְחֲמִשִּׁים חֲבִיּוֹת, וְנִפְתָּחוּ
 25 מֵהֶם מֵאָה - נוֹטֵל מֵהָּ מִהֶם כְּדִי דְמוּעָה חֲבִית אַחַת וְשׁוֹתָה
 26 הַמֵּאָה; וְשְׂאֵר הַחֲמִשִּׁים אֲסוּרוֹת, וְאִין מִחֲזִיקִין לְאוֹתָהּ
 27 חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁהִיא בְּרַב. אֶפְלוּ הָיוּ כְּמֵה אֲלֵפִים
 28 חֲבִיּוֹת - בְּלֶן מְדֻמָּע, וְכָל מֵה שִׁפְתָּח - נוֹטֵל הֵימָנוּ אֶחָד
 29 מִמֵּאָה, וְהַשְּׂרִירִים שׁוֹתָה, וְהַשָּׂאֵר מְדֻמָּע.
 30 ד. כָּבֵר בְּאֲרָנוּ בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹת, שֶׁהִמְחַמֵּץ
 31 וְהִמְתַּבֵּל אוֹסֵר בְּכָל שֶׁהוּא. לְפִיכָּה, אִם רִסַּק תִּפְּחוּ שֶׁל
 32 תְּרוּמָה וְנִתְּנוּ לְתוֹךְ הָעֵסָה וְהִחְמִיצָה - כָּל הָעֵסָה
 33 מְדֻמָּעַת וְאֲסוּרָה לְזָרִים.
 34 ה. בִּיצָה שֶׁנִּתְּבַלָּה בְּתַבְלִין שֶׁל תְּרוּמָה - אֶפְלוּ חֵלְמוֹן
 35 שֶׁלָּה אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ.
 36 ו. שְׂאוֹר שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלָ לְתוֹךְ הָעֵסָה, וְהִגְבִּיהוּ וְאַחַר
 37 כָּה נִתְחַמְצָה - הָרִי זֹו מִתְּרַת.
 38 ז. כָּבֵר בְּאֲרָנוּ, שְׂאֵם נִתְעַרַב (תְּרוּמָה) מִין בְּשֵׂאֵינוּ מִינוּ
 39 - בְּנוֹתֵן טַעַם. לְפִיכָּה, בְּצֵל מִחֲתָף שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל עִם
 40 הַתְּבָשִׁיל, אִם הִבְצֵל תְּרוּמָה וְהַתְּבָשִׁיל חֵלִין, וְיֵשׁ בּוֹ
 41 טַעַם הַבְּצֵל - הָרִי הַתְּבָשִׁיל אֲסוּר לְזָרִים; וְאִם הִבְצֵל
 42 חֵלִין וְהַתְּבָשִׁיל תְּרוּמָה, וְנִמְצָא טַעַם הַתְּבָשִׁיל בְּבָצֵל -
 43 הָרִי הַבְּצֵל אֲסוּר.

1 חֵלִין טְהוֹרִין, וְנִפְּלָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה טְהוֹרָה לְתוֹךְ אַחַת
 2 מִהֵן - אוֹמְרִין לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִפְּלָה, וְהַחֵלִין יֵאָכְלוּ
 3 קְלִיּוֹת.
 4 כ.א. נִפְּלָה סָאָה⁷⁸ שֶׁל תְּרוּמָה טְמֵאָה לְתוֹךְ אַחַת מִהֵן -
 5 שְׂתִיחֵן אֲסוּרוֹת. שֶׁסִּפֵּק תְּרוּמָה טְמֵאָה - אֲסוּר⁷⁹, וְסִפֵּק
 6 הַמְדֻמָּע - מִתָּר; מִפְּנֵי שְׂאֵסוּר תְּרוּמָה טְמֵאָה - מִן
 7 הַתּוֹרָה, וְאֲסוּר הַמְדֻמָּע - מִדְּבָרֵיהֶן, עַל הַעֲקָרִים שֶׁבְּאֲרָנוּ
 8 בְּהִלְכוֹת אֲסוּרֵי מֵאֲכָלוֹח⁸⁰.

פָּרֵק חֲמִשִּׁי עֶשְׂרִי

10 א. חֲבִית סְתוּמָה - מְדַמַּעַת בְּכָל שֶׁהוּא. בִּיצֵד? חֲבִית
 11 סְתוּמָה שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּכְמֵה אֲלֵפִים חֲבִיּוֹת
 12 סְתוּמוֹת - נְדַמַּע הַכֹּל. נִפְתָּחוּ הַחֲבִיּוֹת - תִּעְלָה בְּאֶחָד
 13 וּמֵאָה.
 14 ב. חֲבִית סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲבִיּוֹת, וְנִפְּלָה אַחַת
 15 מֵהֶם לֵים הַגְּדוֹל - הַתְּרוּ בְּלֶן, וְאוֹמְרִין: שֶׁל תְּרוּמָה הִיא
 16 שֶׁנִּפְּלָה. מֵה שְׂאִין כֵּן בְּתֵאֵנָה שֶׁנִּפְּלָה לְמֵאָה, וְנִפְּלָה
 17 אַחַת מִהֵן לֵים הַגְּדוֹל; אֲלֵא צְרִיף לְהַפְרִישׁ אַחַת. לְפִי
 18 שֶׁהַחֲבִית - נִפְּלָתָה נִכְרַת, וְתֵאֵנָה וְכִיּוּצָא בָּהּ - אִין
 19 נִפְּלָתָה נִכְרַת.
 20 ג. חֲבִית סְתוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבָה בְּמֵאָה חֲבִיּוֹת וְנִפְתָּחָה אַחַת
 21 מִהֵן - נוֹטֵל מִמֶּנָּה אֶחָד מִמֵּאָה וְשׁוֹתָה אוֹתָה הַחֲבִית;

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הגר"ש ליברמן עמ' 141 64): "שתי קופות, אחת של תרומה טמאה, ואחת של חולין טהורין, נפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן ואינו ידוע לאי זו מהן נפלה, הריני אומר לתוך תרומה טמאה נפלה, וחולין טהורין לא יאכלו בטהרה עד שיתחשבו שאין בכל עיסה ועיסה כביצה". ומפרש רבינו כבירושלמי, בשנפלה תרומה טהורה. שאילו נפלה תרומה טמאה, דינו מפורש בהלכה הסמוכה. (78) בירושלמי שם: "שתי קופות, אחת של תרומה טמאה, ואחת של חולין טהורין, ונפלה סאה תרומה טמאה לתוך אחת מהן, ואינו ידוע לאיזה מהן נפלה, אני אומר לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו בטהרה". וראה למעלה הלכה זו, שבשתי קופות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאים, ונפלה סאה של תרומה טמאה לתוכם - שתיהן אסורות לדעת הירושלמי. ודברי רבינו צריכים עיון. וניתכן כי דברי רבינו נשתבשו ונתהפכו, ויש להשוותם לדברי הירושלמי. וכן צריך להיות: (הלכה יז) שתי קופות, אחת של תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין, נפלה סאה תרומה טהורה לתוך אחת מהן, אומרין לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו בטהרה כתרומה. (הלכה כא) נפלה סאה של תרומה טמאה לתוך אחת מהן, שתיהן אסורות וכו'. והרי זה ממש כדברי הירושלמי. וראה למעלה הערה עג. ולפי"ז אין מקום להשגת הראב"ד ולהגתה הכסף-משנה למעלה הלכה יז, עיין שם הערה ע והערה עה. (הלכה כ) שתי קופות, אחת של תרומה טמאה ואחת של חולין טהורין, ונפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן, אומרין לתוך של תרומה נפלה, והחולין יאכלו קליות (בטהרה כו' יאכלו קליות) או ילושו במי פירות. והרי זה שוב כדברי הירושלמי, ועיין ברי" קורקוס]. (79) [זה מוסב על מה שלמעלה הלכה יז (ראה למעלה, שהלכה יז והלכה כא מחוברות), ששתי קופות, אחת תרומה טהורה ואחת של חולין טמאין, שנפלה סאה של תרומה טהורה לתוך אחת מהן, שאומרין לתוך של תרומה נפלה, ואף-על-פי-כן החולין יאכלו בטהרה, כי לענין זה אנו חוששים שמא התרומה נפלה לתוך החולין, ועל זה כתב ספיק תרומה טמאה אסור, שאיסור תרומה טמאה מן התורה, היינו שאם נתערבה כאן בחולין הטמאים, ויטמאו אותה, הרי הוא עובר על איסור דאורייתא של מטמא תרומה, שאף-על-פי שמן התורה בטלה ברוב, אין זה אלא לענין אכילה, שזהו בדיעבד. אבל לענין טומאה, שאפשר להזהר עוד בטהרה, הרי זה כלכתחילה, והרי אין מבטלין איסור לכתחילה, ובתרומה זהו איסור דאורייתא לכל הדעות, כמו שכתב אבני-מילואים בתשובה סימן יח). (80) כלומר, במין במינו. עיין שם פט"ו הלכות א"ו, י"ג. 1) יבאר שחבית סתומה מדמעת בכל שהוא, ביצה שנתבלה בתבלין של תרומה או שאור של תרומה שנפל לתוך העיסה. מין בשאינו מינו בתרומה אם הוא בנותן טעם. הכובש ירק של חולין עם ירק של תרומה או איזה דבר אחר. הוודה פת חמה ונתנה על פי חבית יין של תרומה. ב' כוסות של יין אחד תרומה ואחד חולין מזוגים במים, שנתערבו. שמן של תרומה שנפל על גבי פירות או על גבי דבר אחר. הדברים שנקראו תרומה. והאוכל תרומה מה הוא מברך.

43 כל אחד במים ואחר כך ערבן - רואין את זין החלין
 44 כאלו אינו, וכאלו זין התרומה נתערב במים, שהרי אינו
 45 מינו: אם ראי אותו המים לבטל טעם זין התרומה -
 46 הרי הכל מתר לזרים, ואם לאו - אסור; שפכר בארנו,
 47 שאין המים מעלין את הזין.
 48 יח. זין של תרומה שנפל על גבי פרות - ידיחם והם
 49 מתרות. וכן שמן של תרומה שנפל על גבי פרות -
 50 ידיחם והם מתרות. נפל השמן על גבי זין - יקפה אותו,
 51 והזין מתר לזרים. נפל על גבי הציר - יקפה אותו ויטל
 52 קלפה מעל הציר, כדי שישיר כל הציר שבו טעם
 53 השמן.
 54 יט. קדרה שבשל בה תרומה - לא יבשל בה חלין;
 55 ואם בשל - בנותן טעם. ואם שטף הקדרה במים או
 56 בזין - הרי זה מתר לבשל בה. בשל במקצת הפלי -
 57 אין צריך לשטף את כלו, אלא שוטף מקום הבשול
 58 בלבד.
 59 כ. תרומה גדולה ותרומת מעשר והחלה והבפורים -
 60 בלן נקראו תרומה. בתרומת מעשר נאמר: והרמתם
 61 ממנו תרומת זי. ואומר: בתרומת גרן. ובחלה נאמר:
 62 חלה תרימו תרומה. ונאמר: לא תוכל לאכל בשעריך
 63 מעשר דגנך תירשך ויצהרך וגו' ותרומת דך; ואין לך
 64 דבר שטעון הבאת מקום שלא פרטו בפסוק זה חוץ מן
 65 הבפורים, ובהן נאמר: ותרומת דך. הא למדת, שהן
 66 קרויין תרומה.
 67 כא. לפיכך, דין ארבעתן לענין אכילה ודמוע - אחד
 68 הוא: בלן עולין באחד ומאה, ומצטרפין זה עם זה, ואם
 69 נטמאו - שרפו. ודין תרומת מעשר של דמאי בכל אלו
 70 הדרכים - בתרומת מעשר של ודאי, אלא שאין לוקין
 71 על אכילתה.
 72 כב. כל האוכל תרומה - מכרף ברפת אותו מאכל,
 73 ואחר כך מכרף: אשר קדשנו בקדשתו של אהרן וצונו
 74 לאכל תרומה. וכך קבלנו וראינו אותם מכרכין אפלו
 75 בחלת חוצה לארץ. שגם אכילת קדשי הגבול פעבורה,
 76 שנאמר: עבדת מתנה אמן את הפנתכם.
 77 סלקו להו הלכות תרומות בסיעתא דשמיא

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ה

הלכות מעשר

78
 79
 80 מצוה אחת והוא להפריש מעשר ראשון בכל שנה
 81 ושנה משנת הריעה ולתנו ללויים. ובאור מצוה זו
 82 בפרקים אלו:

1 ח. עדשים שנתבשלו ואחר כך השליף לתוכן בצל
 2 יבש: אם היה שלם - הרי זה מתר, ואם היה מחתף -
 3 בנותן טעם. ואם בשל בצל עם העדשים, בין שלם
 4 בין מחתף - משערין אותו בנותן טעם. ושאר כל
 5 התבשיל - בין שהשליף בצל אחר שנתבשל בין
 6 שבשלו עם התבשיל, בין שלם בין מחתף - משערין
 7 אותו בנותן טעם. ומפני מה בצל שלם לתוף עדשים
 8 שנתבשלו אין משערין אותו? מפני שאינו שואב מהן,
 9 שהרי הוא שלם; ולא פולט לתוכן, שפכר נתבשלו.
 10 ואם היו בצלים רכים - הרי הן כמחתף. וכן אם נטלה
 11 פטמתו וקלפתו החיצונה, או שהיה לח - הרי הוא
 12 כמחתף. והקפולט - בין לח בין יבש, בין שלם בין
 13 מחתף - בנותן טעם.
 14 ט. הכובש ירק של חלין עם ירק של תרומה - הרי זה
 15 מתר לזרים. חוץ ממניני בצלים וציר ושומים, שאם
 16 כבש ירק של חלין עם בצלים של תרומה, או בצלים
 17 של חלין עם בצלים של תרומה - הרי אלו אסורין.
 18 כבש ירק של תרומה עם בצל של חלין - הרי הבצל
 19 מתר לזרים.
 20 י. זיתי חלין שפכשן עם זיתי תרומה: אם היו פצועין
 21 אלו ואלו, או שהיו חלין פצועין ושל תרומה שלמין,
 22 או שפכשן במי תרומה - הרי אלו אסורין; אבל אם
 23 היו שניהן שלמין, או שהיו זיתי תרומה פצועין וזיתי
 24 החלין שלמין - הרי אלו מתרין. לפי שהפצועין
 25 שואבות מן השלמין.
 26 יא. מי כבשים ומי שלקות של תרומה - הרי הן אסורין
 27 לזרים.
 28 יב. השבת: עד שלא נתנה טעם בקדרה - יש בה משום
 29 תרומה; משנתנה טעם בקדרה - אין בה משום תרומה.
 30 יג. הרודה פת חמה ונתנה על פי חבית של זין תרומה:
 31 אם היתה פת חטים - הרי זו מתרת; ושל שעורים -
 32 אסורה, מפני ששואבות.
 33 יד. תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת -
 34 הפת מתרת; שאין בה טעם כמון, אלא ריחו, והריח אינו
 35 אסור.
 36 טו. שעורין של תרומה שנפלו לבור של מים, אף על
 37 פי שהבאישו מימיו - הרי הן מתרין; שאין נותן טעם
 38 לפגם אסור.
 39 טז. תלתן של תרומה, הוא ועצו, שנפל לתוף בור של
 40 זין, אם יש בזרע התלתן כדי לתן לבדו טעם בזין - הרי
 41 הזין אסור לזרים.
 42 יז. שני כוסות של זין, אחד תרומה ואחד חלין, מזוג

פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

- 1 בעילת זנות¹⁵ - נותנין לה המעשר ואוכלת¹⁶. אָבֵל מִי
 2 אַחֲרַי שְׁמִפְרִישִׁין³ תְּרוּמָה גְדוּלָה⁴ מִפְּרִישׁ אֶחָד
 3 מֵעֲשָׂרָה מִן הַנְּשָׂאָר. וְזֶהוּ הַנְּקָרָא מֵעֲשָׂר רֵאשׁוֹן. וְבוֹ
 4 נֶאֱמַר: כִּי אֵת מֵעֲשָׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יְרִימוּ לִי וְגוֹמֵר.
 5 וְהַמֵּעֲשָׂר הַזֶּה⁵ לְלוֹיִים⁶, זְכָרִים וּנְקֵבוֹת⁷; שְׁנֵאֲמַר: וְלִבְנֵי
 6 לְוִי⁸ הִנֵּה נִתְּתִי כָל מֵעֲשָׂר בְּיִשְׂרָאֵל לְנַחֲלָה.
 7 ב. מֵעֲשָׂר רֵאשׁוֹן מִתֵּר בְּאִכְלָהּ לְיִשְׂרָאֵל⁹, וּמִתֵּר לְאֶכְלוֹ
 8 בְּטִמְאָה¹⁰; שְׂאִין בּוֹ קִדְשָׁה כָּלֵל. וְכָל מְקוֹם שְׁנֵאֲמַר
 9 בְּמֵעֲשָׂרוֹת קֹדֶשׁ אוֹ פְדִיָּה - אֵינוֹ אֶלָּא מֵעֲשָׂר שְׁנִי. וּמִנֵּין
 10 שְׁמֵעֲשָׂר רֵאשׁוֹן חֲלִין? שְׁנֵאֲמַר: וְנִחַשְׁבַּ לְכֶם תְּרוּמַתְכֶם
 11 כְּדָגֵן מִן הַגֶּרֶן וְכַמְלָאָה מִן הַיֶּקֶב; מֵה גֶרֶן וְיִקָּב¹¹ - חֲלִין
 12 לְכָל דְּבָר, אִף מֵעֲשָׂר רֵאשׁוֹן שְׁנִטְלָה תְּרוּמָתוֹ¹² - חֲלִין
 13 לְכָל דְּבָר. לְפִיכָף¹³, בַּת לְוִי שְׁנֵשְׁבִית¹⁴ אוֹ שְׁבַעֲלָה

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר מה נקרא מעשר ראשון, ואם ישראל מותר לאוכלו, ואם יש בו קדושה. ודין אם הכהנים יאכלו פירותיהם בטבלם. ואם מוציאין המעשר מכהן לכהן. האוכל פירותיו טבלין או בן לוי האוכל מעשרו בטבלו. אם מותר להיות אוכל והולך ואח"כ יפריש. ואם מעשרין ממקום זה על מקום אחר. ודין הדברים שהתרומה והמעשר שוין בהם. האומר לחבירו הריני מעשר על ידך. והדברים שפטורים מהמעשר. ודין אין מעשרין אלא מן המובחר. ואם מעשרים באומד. ודין המפריש מקצת מעשר אם הוא מעשר. (2) שכן הוא סדר הפרשה. (3) ואף שעדיין לא נתן התרומה לכהן - מפריש מעשר ראשון, שמה שנאמר: "מלאתך ודמעך לא תאחר" לא נאמר אלא על סדר הפרשות, ולא על סדר הנתינות. (4) נקראת "תרומה גדולה" ביחס לתרומת מעשר שהיא אחד ממאה, ואילו תרומה גדולה היא אחד מחמישים. (5) בניגוד למעשר שני שהוא לבעלים. (6) כדעת רבי עקיבא, ולא כר' אלעזר בן עזריה שאמר: מעשר ראשון אף לכהן. (7) שהרי גם לוייה שנשבתית או נבעלה בעילת זנות, נותנים לה מעשר ואוכלת, אלא שאין חולקין לה בבית הגרנות משום ייחוד. (8) מפסוק זה לא למד אלא שהמעשר ללויים, אבל שהוא ניתן גם לנקבות אין ללמוד ממנו, שהרי אדרבא "ולבני לוי" יש לדרוש: "ולא לבנות לוי". (9) דלא כרבי מאיר שאמר "מעשר ראשון אסור לזרים". (10) למדו זאת בספרי (מן הפסוק "ואכלתם אותו בכל מקום", "אפילו בקבר"). (11) שהופרשו מהם תרומות ומעשרות. (12) אבל קודם שניטלה תרומתו אסור באכילה משום תרומת מעשר המעורבת בו. (13) לפי שהוא חולין. (14) וחוששים שמה נבעלה לגוי. (15) לגוי או לעבד כנעני. שאם הייתה בת כהן הייתה נפסלת מתרומה. (16) ולא קנסו אותה, כדלהלן בשמעה שמת בעלה, משום שזנות אינה שכחה. (17) מפי גוי המסיח לפי תומו או מפי עד ששמע מפי עד אחר או מפי עבד ושפחה, שכל אלה אינם כשרים לעדות אחרת. (18) נראה שאם העידו לה שני עדים וניסת ואחר כך בא בעלה - לא קנסוה. [ואף על פי שלענין חזרה לבעלה פסק רבינו שם פרק י הלכה ה, שאפילו ניסת בשני עדים תצא מזה ומזה - לענין מעשר לא קנסוה, שהרי נבעלה בעילת זנות לא קנסוה, משום שזנות לא שכחה, כמו כן נישואין בעדים ואחר כך יבוא בעלה ויתברר ששני העדים העידו שקר, גם זה לא שכחין]. (19) אבל אם לא ניסת אלא נתקדשה בלבד, לא קנסוה, שהרי לא עשתה איסור. (20) משמע שאסורה אף באכילת מעשר. (21) הקדים לויים לכהנים, לומר לך שלא רק לויים מפרישים מעשר ראשון רק כדי להפריש ממנו תרומת מעשר ולא כדי ליתנו ללוי אחר, אלא גם הכהנים מפרישים שלא על מנת ליתן ללוי. (22) ומשאירים לעצמן. ואף על פי שבישראל עיקר מצוות הפרשה ליתנה ללוי או לכהן ואם הפריש על דעת שלא לתת אין כאן שום מצוה, - בלויים וכהנים אין הדבר כן. (23) כלומר, בשניהם אין הפרשת המעשר כדי ליתנו לאחרים ובכל זאת יש הבדל ביניהם: הלויים מפרישים מעשר כדי להפריש תרומת מעשר וליתנה לכהן, ואילו הכהנים מפרישים מעשר ראשון כדי להפריש תרומת מעשר לעצמם. (24) כגון תרומה וחלה וביכורים, שכולן נקראות תרומה. (25) אין הדברים מובנים, שהרי במעשר שני ובמעשר עני אין לכהן חלק ונה"פרישה" כתב שמעשרות לאו דווקא אלא הכוונה למעשר ראשון. אבל גם זה לא מיושב שהרי מעשר ראשון כבר הוזכר למעלה. ונראה שהיה כתוב "שאר תרומ", כלומר: שאר תרומות. וטעו וכתבו "שאר תרו", ושוב פענחו "שאר תרומות ומעשרות" או "שאר תרומות ומעשר". (26) כלומר, נוטלים תרומות מן הישראלים ומן הלויים ואוכלים אותן. וכיוון שכן, היה מקום לטעות שיהיו מותרים לאכול טבל, שהרי כל איסור טבל הוא מחמת תערובת התרומות. (27) מעשר ראשון. (28) וכל שכן שאין מוציאים אותו מיד הלויים. (29) כן הוא בספרי. "ישראל נותנים מעשר ללויים, אבל אין כהנים נותנים מעשר ללויים". וכן הוא בספרי זוטא שם: "מאת בני ישראל אתם לוקחים את המעשר, אין אתם לוקחים את המעשר מיד הכהנים, מכאן אמרו אין מוציאים המעשר מיד הכהנים". (30) תרומות, זרוע ולחיים וקיבה. (31) [ומה שאמרו שם: שתרומה ותרומת מעשר וחלה מוציאים מידם - היינו מיד הלויים, ולא מיד הכהנים].

- 1 בזמנו³² שלא יתנו להן³³ מעשר ראשון, אלא ינתן
 2 לכהנים, לפי שלא עלו עמו לירושלים³⁴.
 3 ה. האוכל פרותיו³⁵ טבלין³⁶, וכן לוי שאכל המעשר
 4 בטבלו³⁷, אף על פי³⁸ שהן חביבין מיתה לשמים³⁹ - אין
 5 משלמין המתנות⁴⁰ לבעליהן⁴¹; שנאמר: אֲשֶׁר יְרִימוּ
 6 לה' - אין להן בָּהֶן פְּלוֹם עַד שְׂרִימוֹ אוֹתָן. ובחוצה
 7 לארץ⁴² מתר לאדם להיות אוכל והולך תחלה ואחר כך
 8 מפריש תרומה ומעשרות.
 9 ו. מעשרין ממקום זה⁴³ על מקום אחר, ואינו צריך
 10 לעשר מן המקף⁴⁴. אבל אין מעשרין ממין על שאינו
 11 מינו⁴⁵, ולא מן החיב על הפטור, ולא מן הפטור על
 12 החיב; ואם עשר - אינו מעשר.
 13 ז. כל שאמרנו בתרומה: אין תורמין מזה על זה⁴⁶, כך
 14 במעשר: אין מעשרין מזה על זה. וכל שאמרנו

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(32) ראה למעלה (הלכה א) שדעת רבינו כרבי עקיבא, שמעשר ראשון רק ללוויים ולא לכהנים. ואף על פי כן קנסם עזרא שלא יתנו להם [=ללוויים] כלל אלא רק לכהנים. אולם קנס חמור זה לא היה אלא בזמנו של עזרא אבל לאחר מכן לא קנס, אלא שלמי שירצה יתן: לכהן או ללוי. ועיין במנחת חינוך (מצוה שצה) שהעיר איך עקר עזרא מצוה מן התורה, וכתב שלדעת רבינו שתרומות ומעשרות בזמן עזרא אינם מן התורה אתי שפיר. (33) אבל אין מוציאין מן הלוי מעשר ראשון שלו, וכן בדיעבד אם נתן ישראל ללוי מעשר ראשון, הרי הוא שלו, שכן אמרו בחולין שם: "אימר דקנסניהו עזרא דלא יהיבין להו, משקל מינייהו מי אמר". (34) והמקור לזה, שלא עלו עימו לירושלים, הוא בעזרא ח, טו: "ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם". (35) דווקא פירותיו, אבל על פירות טבל של אחר אינו חייב מיתה. (36) תבואה שלא הפריש ממנה תרומה, או מעשר ראשון, אבל אם הפריש תרומה ומעשר ראשון ולא הפריש מעשר עני, אינו חייב מיתה. (37) כלומר, שלא הפריש ממנו תרומת מעשר. (38) ורצה לומר: אף על פי שחיוב מיתה בטבל הוא מחמת תערובת התרומות שבו ואם כן הרי הוא כאוכל תרומה - אף על פי כן אינם משלמים, לפי שלא זכה בהם הכהן אלא לאחר ההפרשה. (39) כן הוא בסנהדרין פג. ובתורת כהנים פרשת אמור סוף פרק ו' "מנין לאוכל את הטבל שהוא במיתה דכתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו לה' בעתידים לתרום הכתוב מדבר ויליף חלול חלול מתרומה מה תרומה במיתה אף כאן במיתה". ובתרומה אמרו ביבמות פו. "אמר קרא (בתרומה) ומתו בו כי יחללוהו". (40) והיינו כשאכל בשוגג, אבל אם אכל במזיד פטור הוא מלשלם אפילו בתרומה, מפני שאינו לוקה ומשלם. (41) הכהנים והלוויים הינם בעלי המתנות, אלא שיש לנותני המתנות טובת הנאה בהן לתת אותן למי שהם רוצים. (42) היינו מצרים, שנער ועמון ומואב. (43) כלומר, מתבואה הנמצאת במקום זה על תבואה הנמצאת במקום אחר. (44) כלומר, סמוך כמו "אין מקיפין שתי חביות". ולמד רבינו דין זה ממה ששינינו בפרק ב מביכורים, משנה ה "תרומת מעשר ניטלת שלא מן המוקף". וסובר רבינו שכל שכן שהמעשר ניטל שלא מן המוקף, שכתב למעלה שתלמידי חכמים אין תורמין אלא מן המוקף, זה אינו אלא בתרומת מעשר, כדי שלא יתחלף להם בתרומה גדולה הנתרמת רק מן המוקף, אבל במעשר אין כל חשש. (45) כן הוא בירושלמי תרומות פרק ב הלכה ד: "ואף אני מרבה שני מינין שבדגן שני מינין שבתבואה שאין תורמין ולא מעשרין מזה על זה". הרי שהשוו תרומה ומעשר לעניין זה. (46) כגון מן המחובר על התלוש, פירות שנה זו על פירות שנה אחרת ופירות חוץ לארץ על פירות הארץ. (47) כגון מן הרע על היפה, מדבר שלא נגמרה מלאכתו, מן הטמא על הטהור בשוגג. (48) כגון דבר שאינו מאכל אדם, או הלקט והשכחה והפאה והעוללות. (49) זה שאינו בכלל החמישה שלא יתרמו, ואם תרמו אין תרומתם תרומה. (50) כגון המדבר ואינו שומע, והאלם ששומע ואינו מדבר, והערום והשיכור והסומא. (51) כגון אחד מהחמישה המנויים שם. (52) כלומר, הריני מתקן המעשרות בשבילך. (53) שאף על פי שאין אומרים "שליח עושה שליחותו" להקל אלא להחמיר, היינו כשביקש המשלח את השליח, אבל אם השליח הציע עצמו, אומרים חזקה שליח עושה שליחותו אף להקל. (54) שכיוון שהוא ביקש מהשליח אין אומרים חזקה שליח עושה שליחותו. (55) הכוונה לחרובי צלמונה שאינן חייבין אלא מדרבנן, אבל שאר חרובין מאכל רוב בני אדם הם וחיביבין מן התורה. (56) מדברי סופרים, כלומר מדרבנן. (57) כן צריך להיות. וכן העתיק הראב"ד, ובדפוס רומי הגירסא: "לפי שאינן מאכל אדם", אבל גירסתנו היא הנכונה, שאם אינם מאכל אדם, אינם חייבים אפילו מדרבנן. ומקור דברי רבינו מן הספרי ומן הירושלמי: "מפרי העץ לרבות פירות האילן, יכול שאני מרבה חרובי שיטה וחרובי צלמונה וכו' תלמוד לומר מפרי העץ ולא כל פרי העץ", וסובר רבינו שמעשר האילנות מן התורה, ולפי זה נתמעטו חרובי צלמונה רק מחיוב דאורייתא. אבל דעת הראב"ד שמעשר האילנות (חוץ מתירוש ויצורה) אינו אלא מדרבנן, ואם כן חרובי צלמונה פטורים לגמרי. (58) כר' ישמעאל בר' יוסי שאמר בשם אביו "זה וזה לפטור". ופירש רבינו "זה וזה" שקדים מרים בין גדולים בין קטנים. (59) כלומר, בגדלן אינם אוכל מחמת מריכותם, ובקטנן, אף שהם מתוקים, הרי עדיין לא נגמרו. ולפיכך

- 23 במעשרות - מעשרותיו מקלקלין, שהרי השכל מערב
24 בקהן⁷⁶, ופרותיו מתקנין.
- 25 טו. המפריש מקצת מעשר⁷⁷ - אינו מעשר⁷⁸, אלא כמי
26 שחלק את הערמה⁷⁹; אבל צריך [להפריש] מזה החלק
27 שיוציא⁸⁰ מעשר שלו. כיצד? היו לו מאה סאה, הפריש
28 מהם חמשה לשם מעשר - אינו מעשר, ואינו יכול
29 להפריש על החמש סאין מעשר במקום אחר⁸¹, אלא
30 מפריש מהן⁸² חצי סאה, שהיא המעשר שלהן.
- 31 טז. המפריש מעשר זה⁸³ מכרף תחלה⁸⁴, כדרך
32 שמכרכין על המצות⁸⁵. וכן מכרף על מעשר שני ועל
33 מעשר עני ועל מעשר מן המעשר. מכרף על כל אחד
34 בפני עצמו⁸⁶; ואם הפריש הכל זה אחר זה מיד ולא
35 סח ביניהן - כוללן בכרחה אחת ומכרף: להפריש
36 תרומות ומעשרות⁸⁷.
- 37 **פרק שני**
- 38 א. אינו חייב להפריש מן התורה אלא הגומר פרותיו
39 לאכלן לעצמו³. אבל הגומרן למכרן - פטור מן התורה⁴
40 וחיב מדברייהם⁵; שנאמר: עשר תעשר וגו' ואכלת -
41 אינו חייב אלא הגומר תבואתו לאכלה.
- 42 ב. וכן הלוקח - פטור מן התורה, שנאמר: תבואת
43 ורעה, וחיב מדברייהם. במה דברים אמורים? בשלקחן
- 1 שנאמר: עשר תעשר את כל תבואת ורעה היצא
2 השדה⁶⁰. ויראה לי, שהוא חיב במעשרות מדברייהם⁶¹.
- 3 שהרי תאנה העומדת בחצר - חיב לעשר פרותיה אם
4 אספן באחת⁶².
- 5 יא. בצלים⁶³ שהשרישו זה בצד זה, אפלו השרישו
6 בקרקע עליה - פטורין מן המעשרות. נפלה עליהן
7 מפלת⁶⁴ והרי הן מגלין - הרי אלו כנטועין בשדה
8 וחיבין במעשרות.
- 9 יב. המשמר שדה⁶⁵ מפני ענביו, ובא אחר ואסף את
10 התאנים הנשארות באותה שדה, או שהיה משמר שדהו
11 מפני המקשאות והמדלעות⁶⁶, ובא אחר ואסף את
12 הענבים הנשארים שם המפזרים בשדה: בזמן שבעל
13 השדה מקפיד עליהן⁶⁷ - אסורין משום גזל, ולפיכך
14 חיבין במעשר ובתרומה⁶⁸; אין בעל הבית מקפיד
15 עליהן - מתרין משום גזל, ופטורין מן המעשר⁶⁹.
- 16 יג. אין מעשרין אלא מן המבחר. שנאמר: בהרימכם
17 את חלבו ממנו, ונחשב ללוים כתבואת גרן וכתבואת
18 יקב; כשם שמעשר⁷⁰ שמפרישים הלוים - מן החלב
19 שבו⁷¹, כך מעשר שמפרישים ישראל מן הגרן ומן היקב
20 - מן החלב שבו⁷².
- 21 יד. אין מעשרין באמד⁷³, אלא במדה או במשקל או
22 במנין⁷⁴. וכל המדקדק בשעור - משבח⁷⁵. והמרבה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

הקדים רבינו "בגדלן" ל"בקטנן", משום שבגדלם פשוט יותר לפטרם ממעשר. (60) דווקא בשדה חייבים. (61) מדרבנן.
(62) מעשרות פרק ג משנה ח: "תאנה שהיא עומדת בחצר אוכל אחת ופטור. ואם צירף חייב", הרי שהנטוע בחצר
כהנטוע בשדה, ובכדי שלא יסתרו דברי המשנה שם לדברי הירושלמי הנ"ל, על כורחנו שכוונת הירושלמי לפטור מן
התורה, וכוונת המשנה שם לחייב מדרבנן. וכל זה אינו אלא לדעת רבינו, שמעשר אילנות מן התורה, אבל לדעת הראב"ד
שמעשר אילנות מדרבנן, על כורחנו סותרים דברי המשנה הנ"ל לדברי הירושלמי הנ"ל ועיין בהשגת הראב"ד.
(63) ומתוך זה שכתב רבינו הלכה זו כאן, נראה שהפטור הוא מפני שגג דינו כבית, שאין חיובו אלא מדרבנן, ומכיוון
שאינו רוצה בהשרשתם של הבצלים לא חייבוהו חכמים. (64) היינו שמתמוטט גג העלייה ומעתה אינו בית אלא שדה.
(65) ויש בו גם תאנים וגם ענבים. (66) מקום צמיחת הקישואין והדלועין. (67) היינו, שידועין בו שהוא מקפיד שלא
יטלו מהם. (68) כלומר, אם גזל מן הפירות או אם נתן לו בעל השדה. (69) משום שהן הפקר והפקר פטור מן המעשר.
(70) כלומר, תרומת מעשר, שהיא מעשר מן המעשר. (71) כלומר, מן החלב שבמעשר, שנאמר "בהרימכם את חלבו ממנו".
(72) שתורמים מן היפה. (73) דווקא מעשר, אבל תרומה נישלת דווקא באומד ותרומת מעשר כמעשר. (74) תפס הסדר
הרגיל בתלמוד, אבל להלכה המונה משובח והמודד משובח מן המונה והשוקל משובח משניהם. (75) כלומר המודד
משובח מן המונה, והשוקל שהוא מדוקדק יותר, משובח משניהם. (76) כלומר, העודף על העשירית אין שם מעשר עליו,
והרי הוא טבל. (77) כלומר, הפריש פחות מעשירית התבואה שלפניו. והמדובר כשהיה בדעתו להוסיף ולהשלים. ומה
שאמרו בתוספתא: "הממעט במעשרות מעשרותיו ופירותיו מקולקלין" היינו כשאין בדעתו להשלים. (78) כיוון
שלא השלים. (79) כלומר, כמי שחלק את הטבל סתם לשני חלקים, והרי שתי ערוגות טבל לפניו. (80) שהפריש בתורת
מעשר ולא חל. ודווקא ממנו, ולא ממקום אחר שנראה כמפריש מן החיוב על הפטור. (81) כלומר, ממקום אחר.
(82) מחמשת הסאין. (83) מעשר ראשון. (84) לפני ההפרשה. (85) "כל המצוות מברך עליהן עובר לעשייתן".
(86) "צריך לברך חמש ברכות". כלומר, על תרומה גדולה ועל ארבע המעשרות. וכל זה במפריש כל אחד לחוד, בהפסקה,
ביניהן. (87) וראה בפרק י"א מהלכות ברכות, שהמפריש לאחרים מברך "על הפרשת תרומה". (1) יבאר שאינו חייב
להפריש מן התורה אלא הגומר פירותיו לאוכלן לעצמו. ודין פירות שאינן ראויות לאכילה בקוטנן או הראויות. ודין איזו
היא עונת המעשרות. אם ימכור אדם פירותיו בעונת המעשרות למי שאינו נאמן עליהם. (2) גומר מלאכתם, שאז חל
עליו חיוב ההפרשה. וראה להלן פ"ג הלכה ח, מה הוא גמר מלאכתם. (3) ואז חייב לעשר, אפילו אם נמלך למכרם
(הגרע"א בגיליונו, ומנחת-חינוך מצוה שצה). (4) אפילו נמלך לאכלם בעצמו, כיון שבשעת גמר מלאכה, חשב למכרם
(מנחת-חינוך שם). (5) ברייתא בבבא מציעא פח. "מפני מה חרבו חנויות של בית הינו, שלש שנים קודם ירושלים, מפני

- 1 אחר שנגמרו מלאכתן ביד מוכר; אבל אם נגמרו ביד
- 2 לוקח - חייב לעשר מן התורה.⁶
- 3 ג. פרות שאינן ראויים לאכילה בקטן, כגון הבטר⁸
- 4 וכיוצא בו - אינן חייבין במעשר⁹ עד שיגדלו ויעשו
- 5 אכל; שנאמר: מזרע הארץ מפרי העץ - עד שיהיה
- 6 פרי¹⁰. וכן התבואה והקטניות; שנאמר: את כל תבואת
- 7 זרעך - עד שתעשה תבואה¹¹. וזו היא עונת
- 8 המעשרות¹². וקדם שתגיע התבואה והפרות לעונה זו -
- 9 מתר לאכל מהן כל מה שירצה¹³ ובכל דרך שירצה¹⁴.
- 10 ד. פרות שהן ראויין לאכילה בקטן, כגון הקשואים

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

שהעמידו דבריהם על דברי תורה (כלומר, מה שאסור מדברי חכמים, מצאו לו היתר מן התורה - רש"י). שהיו אומרים עשר תעשר ואכלת - ולא מוכר, תבואת זרעך - ולא לוקח". הרי שמן התורה פטורים גם המוכר וגם הלוקח, ומדבריהם חייבים שניהם. (6) כן גם דעת ר"ת בתוספות ד"ה תבואת. ומקורו ממה שאמרו בבכורות יא: שהלוקח טבליים בלתי ממורחים מן הגוי ומרחן הוא - חייב במעשרות מן התורה. וטעמו: כיון שמרחם הלוקח, הרי הם אצלו כ"תבואת זרעך" (תוספות שם). (והראב"ד סובר, שלוקח לעולם פטור מן התורה, ומקורו ממה שאמרו (סוטה מג): "לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן, הוקבעו למעשר - בשדה, אבל בעיר קלא אית ליה למילתא", ומכיון שבעיר פטורים, משום שיש להם קול ויודעים שהם לקט שכחה ופאה, על-כרחינו שבשדה אינם חייבים אלא מדרבנן, משום מראית העין - אף-על-פי שמירחם העני (ודברי הכסף-משנה שם אינם מבוררים). ודעת רבינו נראה, שהמדובר כשמירחם בעל השדה, שמירוח זה, שהוא על דעת לחלקם לעניים, אינו מחייבו, כשם שמירוח למכרם אינו מחייב. וכן כתב רש"י בבבא קמא צד. ד"ה מרחו, שהמדובר שמירחם בעל השדה. וראה בדברי רבינו בפ"ב מהלכות תרומות הלכה ט.) (7) מעשרות פ"א משנה א. (8) היינו ענבים שלא נתשלשו (פירוש המשנה לשביעית פ"ד משנה ח). והיינו לפני שייראה חרצן שלהם מבחוץ, כדלהלן הלכה ה. וראה למעלה בפ"ה מהלכות כלאים הלכה יד, ולהלן בפ"ט מהלכות מעשר שני הלכה ב. (9) אף מדבריהם, ראה למעלה פ"א הלכה ט. (10) כן כתב רבינו גם בפירוש המשנה שם. ועיין בירושלמי מעשרות פ"א הלכה ג. (11) ירושלמי שם סוף הלכה ב. [והנה רבינו הביא שני פסוקים בענין זה, אחד לפירות: "מפרי העץ, עד שיהיה פרי", ומכאן שצריך שיהא ראוי לאכילה (ולכן כתב בהלכה זו: "פירות שאינם ראויים לאכילה" - "ויעשו אוכל". ובהלכה ד: "פירות שהם ראויין לאכילה", "ראויין הם מתחילה לאכילה". ובהלכה ה: "התאנים - שיהו ראויים לאכילה". "הירק - עד שיהא ראוי לאכילה"), ופסוק שני לתבואה וקטניות: "תבואת זרעך, עד שתעשה תבואה". ובירושלמי (שם) מפורש "תבואת זרעך, דבר שהוא נזרע ומצמיח. יצא פחות משליש, שאינו נזרע ומצמיח". ומכאן לתלתן, שצריך שיהיה זרעה ראוי להצמיח (להלן הלכה ה). וכן תבואה משתביא שלישי, שלפני כן אינה מצמיחת (ירושלמי שם). וכן נראה שבמשנה מעשרות שם לא נזכר אלא "כל שהוא אוכל", "תחילתו אוכל וכו'". ואילו ענין ההצמחה לא נזכר אלא בתלתן (שם משנה ג) ובתבואה, בירושלמי שם. וכן כתב רש"י בסוכה לו. שהחכמים החולקים על ר' שמעון (שם משנה ד) ומחייבים אתרוגים קטנים במעשר, סוברים, שאף-על-פי שאינן מצמיחים, חייבים הם משום שראויים לאכילה. וכן כתב רבינו להלן הלכה ה: "והאתרוגים משיתעגלו, מפני שהם ראויין לאכילה כשהם קטנים". וכל זה אינו אלא בפירות, אבל תבואה שלא הביאה שלישי, אף-על-פי שהיא ראויה לאכילה, שהרי חייבת בחלה (חלה פ"א משנה ג, ופ"ו מהלכות ביכורים הלכה ג) - אינה חייבת במעשרות, אלא-אם-כן מצמיחת). (12) שנזכרה בשביעית פ"ד משנה ט, והיא מה שאמרו במעשרות שם משנה ב: "מאימתי הפירות חייבות במעשרות וכו'". (13) כלומר, בין רב ובין מעט, ראה להלן פ"ג הלכה יט, שאכילת עראי היא דוקא אם מקלף אחת אחת ואוכל, אבל אם מקלף וכונס לתוך ידו, הרי זו אכילת קבע (ועיין שם עוד בהלכה כ, שגם שם כתב רבינו כלשון זה "כל מה שירצה" על אכילת קבע). (14) לרבות דרכים הקובעות למעשר, כגון אש ומלח (להלן פ"ג הלכה ג). (15) שם משנה ד. ושם: "ובירק, הקשואים והדלועים והמלפפונות" והביאה רבינו כלשונה להלן הלכה ה וכאן קיצר. ותפוחים ואתרוגים שנשנו שם, הביא רבינו להלן שם, ולא הזכירם כאן, משום שיש להם שיעור כל שהוא "משיתעגלו". (16) במחובר לקרקע. (17) שם משנה א: "כל שתחלתו אוכל וסופו אוכל, אף-על-פי שהוא שומרו להוסיף אוכל, חייב קטן וגדול". (18) שם משנה ב. (19) שמשעה שיגיעו הפירות לעונה זו, חייבים במעשרות. (20) כלומר, שיגיעו לשיעור כזה, שאם יזרעו יוכלו להצמיח, כל פרי לפי שיעורו. וכל השיעורים שנאמרו כאן, הם הבאת שלישי בכל פרי לפי מה שהוא, ולא נזכרה הבאת שלישי אלא בתבואה וזיתים משום שבשאר פירות יכול ליתן סימן, ובתבואה וזיתים אין סימן (הרא"ש). [ולפי מה שכתבנו למעלה (הלכה ג הערה י) צריך לומר, שמה שכתב רבינו "משיגיעו הפירות להזריע ולהצמיח", היינו שבדרך כלל שני השיעורים של "ראוי לאכילה" ושל "מצמיח" הם בזמן אחד. והא ראייה, שהרי אחרי זה כתב רבינו "כיצד התאנים כו' ראויים לאכילה"]. (21) ירושלמי שם הלכה ב. ונראה כי אינם חייבים במעשרות אלא אחר כ"ד שעות, שהרי קודם לכן אינם ראויים לאכילה. (22) בספרים אחרים ליתא (מעשה ורקח). (23) כמו שנאמר (ישעיה ה, ב) "ויקו לעשות ענבים ויעש באושים" (פירוש המשניות שם). (24) ירושלמי שם. והיינו שיתרככו ויזכככו קליפות הענבים עד שיראו הגרעינים מבחוץ

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום - יום שישי ה' אייר - ספר זרעים - הלכות מעשר קנא

מתוך מהדורת וגשל

- 1 הפּרָח²⁵ שְׁלֵהֶן בֵּין הָאֲצָבָעוֹת וַיֵּצֵא מִמֶּנּוּ מִים²⁶.
 - 2 הַתְּמָרִים - מְשִׁיפְתָּחוּ²⁷ כְּשֶׁאֹר. הָאֲפִרְסִקִּין - מְשִׁיטִילוּ
 - 3 גִּידִים אֲדָמִים²⁸. הָאֲגוּזִים - מְשִׁיפְרֵשׁ הָאֶכָל מִהַקְּלִפָּה
 - 4 הַחִיצוֹנָה²⁹. הַשְּׂקָדִים הַמְתוּקִים - מְשַׁתְּפֵרֵשׁ קְלִפְתָּן
 - 5 הַחִיצוֹנָה³⁰; הַמָּרִים - פְּטוּרִין לְעוֹלָם³¹. וְשָׂאֵר כָּל בְּעָלֵי
 - 6 קְלִפּוֹת, כְּגוֹן הָאֲצָטְרָבוּלִין³² וְהַלוֹט³³ וְהַבְּטָנִים³⁴ -
 - 7 מְשִׁיעֵשׁוּ קְלִפָּה הַתַּחְתּוֹנָה הַסְּמוּכָה לְאֶכָל³⁵. הַזֵּיתִים -
 - 8 מְשִׁיעֵשׁוּ שְׁמֵן אֶחָד מִתְּשַׁעָה מִמָּה שֶׁהֵן רְאוּיִין לַעֲשׂוֹת
 - 9 כְּשִׁיגְמָרוּ, וְזֶה שְׁלִישׁ שְׁלֵהֶן³⁶. הַתְּפוּחִים³⁷ וְהָאֲתָרוּגִים
 - 10 - מְשִׁיפְתַּעְגְּלוּ³⁸, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְאֶכֶלָה בְּשֶׁהֵם
 - 11 קְטָנִים. הַתּוֹתִים וְהָאוּג - מְשִׁיאָדִימוּ. וְכֵן כָּל שְׂדֵרְכָן
 - 12 לְהָאֲדִים - מְשִׁיאָדִימוּ³⁹. הַחֲרוּבִין - מְשִׁיעֵשׁוּ נִקְדוֹת
 - 13 נִקְדוֹת שְׁחֹרוֹת⁴⁰. וְכֵן כָּל שְׂדֵרְכָן לְהַשְׁחִיר⁴¹ -
 - 14 מְשִׁינְקָדוּ. הָאֲגָסִים וְהַקְרוֹסְטָמְלִין וְהַפְּרִישִׁים וְהַעֲזָרְדִין
 - 15 - מְשִׁיעֵשׁוּ קְרָחוֹת קְרָחוֹת לְכַנּוֹת. וְכֵן כָּל שְׂדֵרְכָן
 - 16 לְהַלְבִּין - מְשִׁינְקָחוּ קְרָחוֹת⁴². הַתְּבוּאָה - מְשַׁתְּבִיא
- 17 שְׁלִישׁ⁴³. הַתְּלַתָּן - מְשִׁיחֶיהָ⁴⁴ וַיְרַעָה רְאוּי לְצְמִיחָה אִם
- 18 נִרְעָה⁴⁵. וּבִיָּרֵק: הַקְּשׁוּאִין וְהַדְּלוּעִין וְהָאֲבִטְחִינִין
- 19 וְהַמְּלַפְפוֹנוֹת וְכָל פְּיּוּצָא בְּהֵן - חֲבִיבִין בְּקִטְנָן, כְּמוֹ
- 20 שְׂבָאֲרָנוֹ⁴⁶; וְשָׂאֵר הַיָּרֵק שְׂאִינוֹ רְאוּי לְאֶכֶלָה עַד
- 21 שְׁיִגְדִיל - אִינוֹ חֲבִיב עַד שִׁיחָה רְאוּי לְאֶכֶלָה⁴⁷. אֲשָׁכּוּל
- 22 שְׁהַגִּיעַ בּוֹ⁴⁸ אֶפְלוֹ גִרְגִיר יְחִידִי - כְּלוּ⁴⁹ חֲבוּר
- 23 לְמַעֲשָׂרוֹת⁵⁰, וְכֹאֵלוֹ הַגִּיעַ כְּלוּ⁵¹. וְלֹא אוֹתוֹ אֲשָׁכּוּל
- 24 בְּלִבְדוֹ, אֲלָא כָּל הַרוּחַ שְׁלִישׁ בֵּה אוֹתָהּ הַגִּפְּן שְׁלִישׁ בֵּה
- 25 הָאֲשָׁכּוּל. וְכֵן רִמּוֹן שְׁהַגִּיעַ בֵּה אֶפְלוֹ פְּרִידָה⁵² אַחַת -
- 26 כְּלָה חֲבוּר⁵³.
- 27 ו. לֹא יִמְכֹּר⁵⁴ אָדָם פְּרוֹתֵיו מִשְׂבָּאֵי לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת⁵⁵
- 28 לְמִי שְׂאִינוֹ נֶאֱמַן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת⁵⁶. וְאִם בְּכָרוֹ⁵⁷ - נוֹטֵל
- 29 אֶת הַבְּכוּרוֹת, וּמִתָּר לְמִכֹּר הַשָּׂאֵר שְׂעֲדִין לֹא הַגִּיעַ
- 30 לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת⁵⁸. וְכֵן לֹא יִמְכֹּר אָדָם אֶת גִּפְתּוֹ⁵⁹ וְאֶת
- 31 וַיְגוּר⁶⁰ לְמִי שְׂאִינוֹ נֶאֱמַן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת לְהוֹצִיא מִהֵן
- 32 מִשְׂקִין⁶¹; שֶׁהַמְּשָׁקִין הַיּוֹצֵאִין מֵהֵם חֲבִיבִין בַּמַּעֲשָׂרוֹת⁶².

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

לרוב המים שבתוכן (שם). וראה בסוף הלכה זו, כמה מן האשכול צריך שיגיע לשיעור זה ויהא חייב במעשר. (25) בדפוס רומי: "הפרד", וכן הגיה מהר"י קורקוס. וכן להלן בסוף ההלכה "פרידה". (26) כן הוא בירושלמי שם. (27) בדפוס רומי "משיתפתחו". וכן בפירוש מהר"י קורקוס. וכן הגיה הגר"י לנדא בפירוש המשניות שם, ועיין חזון-איש. (28) ירושלמי שם. "כי האפרסקין כשיתחילו להתבשל נמשכין בהם כמו חוטין או גידין אדומים" (פירוש המשנה שם). (29) כחכמים במשנה שם, ולא כר' יהודה. ולשון המשנה: "האגוזים משיעשו מגורה", וכתב רבינו בפירושו למשנה: "משיבדל האוכל מן הקליפה, ויהיה האוכל כאילו הוא במגורה והוא האוצר". (30) כן הוא בתוספתא מעשרות פ"א הלכה ב. ולפי הפיסקא בירושלמי שם, מפורש כן במשנה. וכן הוא במשנה שבירושלמי עם פירוש ר"ש שירליאו, ובריבמ"ץ ומהר"י קורקוס. (31) בין בקטנן ובין בגדלן, וראה למעלה פ"א הלכה ט, ומה שביארנו שם. (32) ירושלמי שם. והם פרי הארז (עבודה זרה יד.). (33) הנזכר בבראשית מג, יא. והוא "אלצירין" שאמרנו בירושלמי. (34) אלו ה"אפסטקין" שאמרנו בירושלמי, ו"הם הנקראים פסתק בערבי" (מהר"י קורקוס). (35) כן הוא בירושלמי שם, שבשלשה אלה מודים חכמים לר' יהודה, האומר (שם משנה ב) "האגוזים והשקדים משיעשו קליפה (התחתונה)". (36) במשנה ג שם: "והזיתים משיכניסו שליש". ובירושלמי שביעית (פ"ד הלכה ז) "מהו שליש [שליש - כן גירסת רבינו, ועיין רבב"ד] לוג, מתניתא שהן עושין שלשה לוגין לסאה". הרי אחד מתשעה ממה שהן ראוין לעשות. (37) שם משנה ד. (38) במשנה שם ליתא. ויתכן כי לפני כן אין הפרי ניכר. אבל צריך עיון, מניין לו לרבינו זה (כסף-משנה). (39) שם משנה ב. והיינו שיתחילו להאדים (פירוש המשניות שם). (40) שם משנה ג: "החרובין משינקדו". (41) כגון ענבי הדס וענבי סנה (ירושלמי שם). (42) הפירות הללו כשהן בוסר, מכוסין בשערות דקות, וכשמתחילין להתבשל מתקרחין מעט מעט, ובגמר בישולן נופל הכל והן לבנים (ר"ש שם). (43) כן הוא במשנה שם. ואז היא מצמחת, ראה למעלה הלכה ג והערה י. (44) צ"ל: משיהיה. (45) משנה שם. ואמרנו בירושלמי שם (הלכה ב) "כיצד בודק? נוטל מלא קומצו ונותן לתוך הספל של מים, אם שקע רובה חייבת, ואם לאו פטורה". וראה ברש"י ותוס' ר"ה יב: ד"ה משתצמח לזרעים. (46) למעלה הלכה ד. (47) כן הוא בירושלמי שם הלכה ג. (48) כלומר, הגיע לעונת מעשרות, שנראה החרצן שלו בחוץ, ראה למעלה. (49) כל האשכול. (50) כלומר, מחובר לחיוב מעשרות שחל עליו. (51) ירושלמי שם הלכה ב. (52) גרגיר אחד קטן שבתוך הרימון. (53) כלומר, כל הרוח שיש בה אותו הרימון, שיש בו אותה הפרידה, כן נראה ממה שכתב "וכן רימון" - משמע שדין הרימון כדין האשכול שקדם לו (כסף-משנה). וכן נראה ממה שכתב "כולה" חיבור, כל הרוח, שאם כוונתו רק על הרימון, היה לו לומר "כולו" כמו שאמר באשכול. (54) מעשרות פ"ה משנה ג. (55) שהם חייבים מכאן ואילך במעשרות. (56) שמא לא יעשרם, והמוכרם לו עובר על "ולפני עור לא תתן מכשול" (ירושלמי). (57) שבאו חלק מן הפירות לעונת מעשרות. (58) ואף-על-פי שאשכול שהגיע בו אפילו גרגר יחידי לעונת המעשרות, כל אותה הרוח חיבור למעשרות - לא החמירו לענין מכירה, כיון שעתה אין עוד איסור באכילת הפירות בלי מעשר, וראה "משנה ראשונה". (59) גרעיני זיתים ופסולת שלהם. (60) קליפות ענבים הנשארות אחר דריסתן וסחיטתן (פירוש המשניות שם, וראה בר"ש). (61) כלומר, שפירש הלוקח שלוקחם כדי להוציא מהם משקין, אבל אם לא פירש - מוכרן לו, שמן הסתם אינם עומדים אלא לשריפה (מלאכת שלמה). (62) במשנה שם שנינו: "לא ימכור וכו' למי שאינו נאמן וכו' להוציא מהן משקין, ואם הוציא מהן חייבין במעשרות". ופירשה רבינו, כאילו נאמר "שם הוציא וכו'", שזוהי נתינת טעם לאיסור המכירה (תוספות אנשי שם).

30 כְּבִשְׁתֵּן בְּמִלַּח, או הַפְּרִישׁ מִהֶן תְּרוּמָה, או נִכְנְסָה שֶׁבֶת
 31 עֲלֵיהֶם - לא יאכל עד שְׂעִיעֶשֶׂר, אף על פי שלא הגיעו
 32 לַבַּיִת. הַכְּנִיסֵן לַבַּיִת קֹדֶם שֶׁתִּגְמַר מִלֵּאכְתָּן - הָרִי זֶה
 33 אוֹכַל מִהֶן עֲרָאִי. הַתַּחֲחִיל לְגַמֵּר מִלֵּאכְתָּן מֵאַחַר שֶׁנִּכְנְסוּ
 34 לַבַּיִת - חֵיב לְעֶשֶׂר הַכֹּל. בִּיצֵד? הַכְּנִיס קְשׁוּאִין וְדִלּוּעִין
 35 לַבַּיִת קֹדֶם שְׂעִיעֶשֶׂף - מִשִּׁיתַּחֲחִיל לְשִׁפְשֵׁף אַחַת נִקְבְּעוּ
 36 הַכֹּל לְמַעֲשֶׂר. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזֶה. וְכֵן הַתּוֹרֵם פְּרוֹת שְׁלֵא
 37 נִגְמְרָה מִלֵּאכְתָּן - מִתָּר לְאַכֵּל מִהֶן עֲרָאִי. חוּץ מִכִּלְפַּלַּת
 38 תְּאֲנִים, שָׂאֵם תְּרֻמָּה קֹדֶם שֶׁתִּגְמַר מִלֵּאכְתָּן - נִקְבְּעָה
 39 לְמַעֲשֶׂר.
 40 ה. הַמְּבִיא לַבַּיִת סוֹכֵי תְּאֲנָה וּבִהֶם תְּאֲנִים, מִכְּבִדֵי
 41 תְּמָרָה וּבִהֶם תְּמָרִים: אִם הַכְּנִיסוּם תִּינוּקוֹת אוּ פּוֹעֲלִים
 42 - לֹא נִקְבְּעוּ לְמַעֲשֶׂר; וְאִם הַכְּנִיסֵן בְּעַל הַבַּיִת - חֵיב
 43 בְּמַעֲשֶׂר. הַכְּנִיס שְׁבָלִים לְעִשׂוֹת מִהֶן עֶסֶה - לֹא נִקְבְּעוּ;
 44 לְאַכְלֵן מִלֵּילוֹת - נִקְבְּעוּ לְמַעֲשֶׂר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים?
 45 בְּתַבּוּאָה; אֲבָל בְּקִטְנִיּוֹת - לֹא נִקְבְּעוּ לְמַעֲשֶׂר.
 46 ו. מִתָּר לְהַעֲרִים עַל הַתַּבּוּאָה לְהַכְּנִיסָה בַּמּוּץ, כְּדִי
 47 שֶׁתִּהְיֶה בְּהִמְתּוֹ אוֹכֵלֶת וּפְטוּרָה מִן הַמַּעֲשֶׂר. וְזוֹרָה מְעַט
 48 מְעַט אַחַר שֶׁהַכְּנִיס לַבַּיִתוֹ וּפְטוּר לְעוֹלָם מִן הַתְּרוּמָה
 49 וַיִּמַן הַמַּעֲשֵׂרוֹת, שֶׁהָרִי אֵינוֹ מִתְחִיל לְגַמֵּר הַכֹּל.
 50 ז. הַגּוֹמֵר פְּרוּתָיו שֶׁל חֲבָרוֹ שְׁלֵא מְדַעְתּוֹ, וְכֵן הַקּוֹבֵעַ
 51 פְּרוּתָיו בְּאַחַד מִן הַשָּׂשָׂה דְּבָרִים שְׁקוּבְעִים לְמַעֲשֶׂר שְׁלֵא
 52 מְדַעְתּוֹ - הָרִי אֵלָיו טְבִלוֹ לְמַעֲשֶׂר.
 53 ח. אֵי זֶה גֹמֵר מִלֵּאכְתָּן שֶׁל פְּרוֹת? הַקְּשׁוּאִין וְהַדִּלּוּעִין
 54 וְהַבְּשִׁיחִין - מִשִּׁיעֶשֶׂף בְּיָדוֹ וְכִסִּיר הַצְּהוּב שֶׁעֲלִיהֶן,
 55 כְּמוֹ שֶׁעַר דֶּק. וְאִם אֵינוֹ מְשַׁפֵּשֵׁף - מִשִּׁיעֶמֶד עֲרָמָה;
 56 וּבְאֲבִשִׁיחַ - מִשִּׁיעֶדִיר אוֹתוֹ בְּמִקְצָה אֲבִשִׁיחַ בְּצֵד
 57 אֲבִשִׁיחַ. הִנֵּה מְשַׁפֵּשֵׁף אַחַת אַחַת - בִּינָן שֶׁגֹּמֵר כֹּל צָרְכוֹ
 58 נִגְמְרָה מִלֵּאכְתָּן. וְתוֹרְמִין קְשׁוּאִין וְדִלּוּעִין אֵף עַל פִּי
 59 שְׁלֵא הִסִּיר הַצְּהוּב מְעַלְיָהֶן.

1 וְלֹא אֵת תִּבְנוּ לְלִקֹּט מִמֶּנּוּ תַּבּוּאָה⁶³ לְמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן;
 2 שֶׁהַתַּבּוּאָה שֶׁתִּלְקֹט מִן הַתִּבְּן חֵיבַת בְּמַעֲשֶׂר.
 3 ז. שְׂמֵרֵי יֵינ⁶⁴ שֶׁנֶּתַן עֲלֵיהֶם מִים וְסַנְנָן: אִם נֶתַן
 4 שְׁלֹשָׁה⁶⁵ וּמִצָּא אֲרַבְעָה - מוֹצִיא מְעֶשֶׂר מִזֶּה הַיִּתְרָם⁶⁶
 5 מִמָּקוֹם אַחֵר⁶⁷. וְאֵינוֹ מְפָרִישׁ עֲלָיו תְּרוּמָה; שֶׁהַתּוֹרֵם
 6 בְּתַחֲלָה - בְּלָבוֹ עַל הַכֹּל⁶⁸, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ בְּתוֹרָמָה⁶⁹.
 7 מִצָּא פְּחוֹת מֵאַרְבְּעָה, אֵף עַל פִּי שֶׁמִּצָּא יֵתֵר עַל מִדְּתוֹ⁷⁰
 8 וְאֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בְּהֶן טַעַם יֵין - פְּטוּר⁷¹.
 9 ח. הַמְּקַדֵּישׁ⁷² פְּרוּתָיו כְּשֶׁהֵן מִחֲבָרִין⁷³ עַד שְׁלֵא בָּאוּ
 10 לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂר⁷⁴ וּפְדָאָן, וְאַחַר שֶׁפְּדָאָן הַגִּיעוּ⁷⁵ - חֵיבִין
 11 בְּמַעֲשֶׂר⁷⁶. וְאִם בָּאוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת וְהֵם בְּיַד הַגֹּזֵבֵר
 12 וְאַחַר כֵּף פְּדָאָן - פְּטוּרִין⁷⁷.

פָּרָק שְׁלִישִׁי

14 א. פְּרוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹנַת הַמַּעֲשֵׂרוֹת וְנִתְלָשׁוּ וְעִדִּין לֹא
 15 נִגְמְרָה מִלֵּאכְתָּן, כְּגוֹן תַּבּוּאָה שֶׁקָּצְרָה וְדָשָׂה וְעִדִּין לֹא
 16 זָרָה אוֹתָהּ וְלֹא מִרְחָה - מִתָּר לְאַכֵּל מִהֶן אֲכִילַת עֲרָאִי
 17 עַד שֶׁתִּגְמַר מִלֵּאכְתָּן. וּמִשִּׁתְּגַמֵּר מִלֵּאכְתָּן - אֲסוּר לְאַכֵּל
 18 מִהֶן עֲרָאִי.
 19 ב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּגוֹמֵר פְּרוּתָיו לְמַכְרֵן בְּשׂוּק;
 20 אֲבָל אִם הִתְּהַה פְּנוֹתוֹ לְהוֹלִיכֵן בַּבַּיִת - הָרִי זֶה מִתָּר
 21 לְאַכֵּל מִהֶן עֲרָאִי אַחַר שֶׁנִּגְמְרָה מִלֵּאכְתָּן עַד שִׁיעֶשֶׂר
 22 לְמַעֲשֶׂר.
 23 ג. אַחַד מְשַׁשָּׁה דְּבָרִים קוֹבֵעַ הַפְּרוֹת לְמַעֲשֵׂרוֹת: הַחֲצֵר,
 24 וְהַמְּקַח, וְהָאֵשׁ, וְהַמֶּלַח, וְהַתְּרוּמָה, וְהַשֶּׁבֶת. וְכֵלָן אֵין
 25 קוֹבְעִין אֵלָּא בְּדָבָר שֶׁנִּגְמְרָה מִלֵּאכְתּוֹ.
 26 ד. בִּיצֵד? פְּרוֹת שֶׁדַּעְתּוֹ הוֹלִיכֵן לַבַּיִת, אֵף עַל פִּי
 27 שֶׁנִּגְמְרָה מִלֵּאכְתָּן - אוֹכַל מִהֶן אֲכִילַת עֲרָאִי עַד שֶׁנִּכְנְסוּ
 28 לַבַּיִת; נִכְנְסוּ לַבַּיִת - נִקְבְּעוּ לְמַעֲשֵׂרוֹת, וְאֲסוּר לְאַכֵּל
 29 מִהֶן עַד שִׁיעֶשֶׂר. וְכֵן אִם מְכָרָן, אוּ בְּשִׁלְן בְּאוּר, אוּ

(63) במשנה שם לא מפורש "ללקוט ממנו תבואה", אבל למדה רבינו מגפת זוגים. וראה בפירוש המשנה שם.
 (64) מעשרות שם משנה ו. ופירושה בפסחים מב: לתירוח אחד, בנותן מים על שמרים, אבל בנותן על חרצנים אינו חייב במעשר, שאינו יין, רק פליטה טפילה של הפרי. (65) כוסות מים (רש"י בבא בתרא צו: ד"ה רמא). (66) מן הכוס הרביעית. (67) אף ממקום אחר, וכל-שכן מיניה וביה, ואין אומרים שהוא מעשר מן החייב על הפטור, שחייב גמור הוא (רע"ב שם). (68) ירושלמי שם הלכה ג. (69) בפרק ד מהלכות תרומות הלכה כא. (70) כלומר, יותר משלש כוסות שנתן. (71) שאין זה טעם חשוב של יין אלא "קיוהא דפירי בעלמא" (רש"י פסחים שם, ד"ה פטור, וראה ברשב"ם). וכן פירושו משנה זו בבבא בתרא צו: (72) פאה פ"ד משנה ח. (73) אף שעוד לא הגיעו לעונת המעשרות, והם צריכים לקרקע וחשובים כקרקע, ואם-כן אין בהם מעלה. מכל-מקום הם הקדש, ופטורים מן המעשרות. (74) המבוארת למעלה הלכה ה. וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. ועיין ר"ש ורע"ב שם. (75) לעונת המעשר. (76) הואיל ולא היו ביד הקדש בשעת חובתם. (77) במשנה שם: "המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת המעשרות ופדאן חייבין, משבאו לעונת המעשרות ופדאן חייבין" ומזה למד רבינו, שאם הקדישם עד שלא באו לעונת המעשרות, והגיעו לעונת המעשרות ביד הגזבר ואחר-כך פדאם - פטורים, כיון שבשעת חובתם היו בידי הגזבר. ובסוף המשנה שם נאמר עוד: "הקדישן עד שלא נגמרו וכו'", וזה הובא להלן פ"ג הלכה כה. (1) יבאר המקדיש פירותיו כשהן מחוברין. פירות שהגיעו לעונת מעשר ונתלשו ועדיין לא נגמרה מלאכתן. ודין שאחד מששה דברים קובע הפירות למעשרות, ואיזהו גמר מלאכתן של פירות. ודין מעשר ראשון שהקדימו בשבולין אם אוכל עראי, וכיצד היא אכילת עראי. המוצא קציצות בדרך או גרוגרות וכיוצא בזה אם חייב לעשר. המקדיש פירות תלושים ופדאם קודם שתגמר מלאכתן.

46 אותו מפת מרדות. כיצד היא אכילת עראי? בגוף שהיה
 47 מקלף שעורים ואוכל - מקלף אחת אחת. ואם קלף
 48 וכנס לתוך ידו - חייב לעשר. היה מולל מלילות של
 49 חטים - מנפה מיני ליד ואוכל. ואם נפה לתוך חיקו -
 50 חייב לעשר. ואין צריך לומר אם נפה בכלי, שאין זה
 51 עראי. וכן נוטל מן היין ונותן לקערה לתוך תבשיל צונן
 52 ואוכל, אבל לא לתוך הקדרה אף על פי שהיא צוננת,
 53 מפני שהיא כבוד קטן. וכן סוחט זיתים על בשרו, אבל
 54 לא לתוך ידו. וכן כל פיוצא בזה.
 55 כ. וכשם שמתר לאכל עראי מפרות שלא נגמרה
 56 מלאכתן, כך מתר להאכיל מהן לחיה ולבהמה ולעופות
 57 כל מה שירצה ומפקיר מהן כל מה שירצה קדם
 58 שיעשר. ואם גמרו, אף על פי שלא נקבעו למעשר -
 59 לא יפקיר ולא יאכיל לבהמה ולחיה ולעופות אכילת
 60 קבע עד שיעשר. ומתיר להאכיל לבהמה עראי מן הטבול
 61 ואפלו בתוך הבית. ומאכיל פקיעי עמיר עד שיעשם
 62 חבילות.
 63 כא. המוצא קציצות בדרך, אפלו בצד שדה קציצות -
 64 הרי אלו פטורין מן המעשר. מצא גרוגרות, אם דרסו
 65 רב הגרוגרות רב האדם - חייב לעשר; שחזקתן מדבר
 66 שנגמרה מלאכתן. וכן אם מצא פלחי דבלה; שידוע
 67 שהם מדבר הגמור.
 68 כב. מצא כריכות: כרשות היחיד - חייב לעשר, כרשות
 69 הרבים - פטורות. והאלמות - בכל מקום חייבות
 70 במעשר. מצא תבואה מרוחה - עושה אותה תרומות
 71 ומעשרות על פרות אחרות ואינו חושש. מצא כלכלה
 72 מחפה - חייבת במעשרות. מצא כלכלה: במקום שהרב
 73 מכניסין לשוק - אסור לאכל ממנה עראי, ומתקנה
 74 דמאי; ובמקום שהרב מכניסין לבתים - אוכל ממנה
 75 עראי, ומתקנה ודאי; מחצה למחצה - דמאי; ואם
 76 הכניסה לבית - מתקנה ודאי. במה דברים אמורים?
 77 בדבר שאין לו גמר מלאכה; אבל בדבר שיש לו גמר
 78 מלאכה, אף על פי שהוא מעשר ודאי - אינו צריך
 79 להפריש תרומה, שחזקתן שהפריש מהן תרומה בשעה
 80 שנגמרה מלאכתן.
 81 כג. תדרי הנמלים שלנו בצד הערמה החייבת - הרי
 82 הנמצא בהן חייב במעשרות; שידוע שמדבר גמור היו
 83 גוררין כל הלילה.
 84 כד. המוצא זיתים תחת הזית ותורבין תחת התרוב -
 85 חייבין במעשר; שחזקתן שמאלין זה נפלו. מצא תאנים
 86 תחת התאנה - הרי הם ספק; שהרי משתנות
 87 ומתלככות בעפר, שמא מתאנה זו נפלו או מתאנים
 88 שנתעשרו.
 89 כה. המקדיש פרות תלושין ופדאן קדם שתגמר
 90 מלאכתן - חייב לעשר. ואם נגמרה מלאכתן ביד

1 ט. הירק הנאגד - משיאגד. אם אינו אוגד - משימלא
 2 את הפלי. [אם] אינו ממלא - הרי זה אוכל עראי עד
 3 שילקט כל צרכו.
 4 י. כלכלה - משיחפה הפרות שבה בעלים ובהוצין
 5 וכיוצא בהן. אם אינו מחפה - משימלא את הפלי. אם
 6 אינו ממלא - עד שילקט כל צרכו.
 7 יא. פלי גדול שדעתו למלא את חציו - כיון שמלא
 8 חציו נטבל. היה בדעתו למלא את כלו - אינו נטבל
 9 עד שימלא את כלו. היו שנים ובדעתו למלא את
 10 שניהם - לא נטבלו עד שימלא שניהם.
 11 יב. אגד הירק אגד גדול בשדה, אף על פי שבדעתו
 12 לאגדו אגדות קטנות לשוק - הרי זה נטבל. הפרד
 13 והצמקין והחרובין - משיעמיד ערמה בראש גגו.
 14 והבצלים - משיסיר העלים והקלפות שדרכו להשליכם
 15 מעליהן. ואם אינו מסיר - עד שיעמיד ערמה.
 16 יג. התבואה - משימרח. ואי זהו ממרח? זה המיפה
 17 פני הכרי של תבואה ברחת בסוף כל דבר, כדרך
 18 שעושין בשגומרין כל מעשיה. אם אינו ממרח - עד
 19 שיעמיד ערמה. הקטניות - משיכבר. ונוטל מתחת
 20 הכברה ואוכל. [אם] אינו כובר - עד שימרח. ואף על
 21 פי שמרח - מתיר לטל מן הקוטעים ומן הצדדין וממה
 22 שבתוך התבן ואוכל.
 23 יד. היין - משיניחנו בחביות וישלה הזגין והחרצנין
 24 מעל פי החביות. אבל כשהוא בתוך הבור, כשיגביהנו
 25 להעמידו בחבית - שותה עראי. וקולט מן הגת
 26 העליונה ומן הצנור ומכל מקום ושותה.
 27 טו. השמן - משיירד לעוקה. אף על פי שירד - נוטל
 28 מן העקל ומן הממל ומבין הפסין ונותן לקערה קטנה
 29 ולתמחוי לתוך התבשיל, אף על פי שהוא חס, מפני
 30 שאינו מתבשל בכלי שני. ואם היה חס ביותר כדי
 31 שיכנה את היד - לא יתן לתוכו, מפני שהוא מתבשל.
 32 טז. העגול של דבלה - משיחליקנו. הגרוגרות -
 33 משידוש. ואם הכניסן למגורה - משיעגיל בידו על פי
 34 המגורה. היה דש הגרוגרות בחבית או העגול על פי
 35 המגורה, [נשברה החבית או שנפתחה המגורה] - הרי
 36 זה לא יאכל עד שיעשר.
 37 יז. תאנים וענבים שבמקצה - מתיר לאכל מהן עראי
 38 במקומן. אבל אם נטל מן המקצה והולידו למקום אחר
 39 - לא יאכל מהן עראי, שהרי נגמרה מלאכתן, אף על
 40 פי שלא יבשו כל צרכן.
 41 יח. החרובין עד שלא פנטן לראש הגג - מוריד מהן
 42 לבהמה ופטור; מפני שהוא מחזיר את המותר ליבשו,
 43 ונמצא מאכיל עראי.
 44 יט. מעשר ראשון שהקדימו בשבלים - אסור לאכל
 45 ממנו עראי קדם שפירש תרומתו; ואם אכל - מפני

קנד שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

1 הַהֲקֵדֵשׁ וְאַחַר כֵּן פְּדָאָן - פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת; 2 שְׂבִשְׁעַת חוֹבְתָן הָיוּ פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת. הַמְקַדֵּשׁ 3 קָמָה לְמַנְחוֹת - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת.

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ה

פָּרָק רְבִיעִי

6 א. אֵינָן שְׂבִיבָה נִקְבָּע לְמַעֲשָׂרוֹת מִן הַתּוֹרָה עַד 7 שְׂכִינְיָסְנוּ לְבִיתוֹ; שְׁנָאָמַר: בַּעֲרַתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת. 8 וְהוּא שְׂכִינְיָסְנוּ דְרָף הַשְּׁעָר; שְׁנָאָמַר: וְאָכְלוּ בַשְּׁעָרִיד. 9 אָבַל אִם הִכְנִיס תְּבוּאָתוֹ דְרָף גִּגוֹת⁷ וְקַרְפִּיפוֹת⁸ - פְּטוּר 10 מִן הַתּוֹרָה⁹ וּמִן הַמַּעֲשָׂרוֹת¹⁰.

11 ב. יִרְאֶה לִי, שְׂאִין לֹקִין מִן הַתּוֹרָה עַל אֲכִילַת הַטְּבֵל 12 עַד שְׂיִקְבַע בְּכִנְיָסְתוֹ לְבֵיתוֹ, כְּמוֹ שְׂבִיבָאנוּ מִפִּי 13 הַשְּׂמוּעָה; אָבַל אִם נִקְבַע בְּשַׁאֲרֵי הַשְּׂשֵׁה דְבָרִים 14 שְׂמַנְיָנוּ¹¹ - אֵין לֹקִין עֲלָיו אֲלָא מִפְּתֵי מְרֻדוֹת מְדַבְּרִיהֶן. 15 וְכֵן הָאוֹכֵל מִפְּרוֹת שְׂדֵעָתוֹ לְהוֹלִיכֵן לְשׂוּק אַחַר שְׁנִגְמָרָה 16 מְלַאכְתָּן¹² - אֵינוֹ לֹקֵה אֲלָא מִפְּתֵי מְרֻדוֹת, כְּמוֹ שְׂבִיבָאנוּ; 17 שְׂאִין הַגּוֹמֵר לְמַכֵּר חֵיב בְּמַעֲשֵׂר אֲלָא מְדַבְּרִיהֶם.

ג. בֵּית שְׂאִין בּוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת - אֵינוֹ 18 קוֹבַע¹³. וְכֵן הַגָּגִים אֵינָן קוֹבְעִין, אִף עַל פִּי שְׂהַבִּית 19 שְׂלֵמֻטָּה קוֹבַע¹⁴. וְאִם לֹא הָיָה בְּגַג אַרְבַּע אַמּוֹת עַל 20 אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּגוֹן שְׂהָיָה הַבַּיִת מְשֻׁפָּע וְעוֹלָה - אֵינוֹ 21 פּוֹטֵר מִן הַמַּעֲשֵׂר, אֲלָא הָרִי גַג זֶה כְּמַקְצֵת אֲוִיר הַבַּיִת¹⁵. 22 ד. הַצְּרִיפִין¹⁶ וְהַבְּרֻגְנִין¹⁷ וּבְתֵי הַקִּיץ, וְהוּא אַרְבַּעָה 23 עַמּוּדִים וְתִקְרָה עַל גְּבִיחֶן, שְׁנַמְצָא בְּלֹא פְתִילִים, וְכֵן 24 סְפוֹת שְׂעוֹשִׁין בְּנֵי הַפְּרָמִים וּבְנֵי הַגָּנוֹת בִּימֵי הַקִּיץ, אִף 25 עַל פִּי שְׂדֵרִין בְּהֵן כֹּל יְמֵי הַקִּיץ וְיֵשׁ בָּהֶם רְחִים 26 וְתִרְנַגּוּלִין - אֵינָן קוֹבְעִין לְמַעֲשֵׂר. וְכֵן סְפַת הַיּוֹצְרִים¹⁸ 27 הַחִיצוֹנָה¹⁹ וְסְפַת הַחֵג בְּחַג²⁰ - אֵינָן קוֹבְעִין. שְׂכַל אֱלוֹ 28 אֵין דִּירְתָן קְבַע²¹. 29 ה. הַצְּרִיפִין²² וְהַבְּרֻגְנִין - טוֹבְלִין לְכַעֲלִיהֶן, אִף עַל פִּי 30 שְׂאִינָן טוֹבְלִין לְכָל אָדָם²³. וְכֵן²⁴ בֵּית הַסַּפְרָה²⁵ וּבֵית 31 הַמְדֻרָשׁ²⁶ - טוֹבְלִין לְזֶה שְׂיוֹשֵׁב וּמְלַמֵּד, מִפְּנֵי שְׂהֶם 32 כְּבֵיתוֹ²⁷, וְאֵין טוֹבְלִין לְאַחֵרִים. 33 ו. בֵּית הַכְּנִסָּת וּבֵית הַמְדֻרָשׁ: אִם יֵשׁ בְּהֵן בֵּית דִּירָה²⁸ 34 - קוֹבְעִין²⁹, וְאִם לֹא - אֵין קוֹבְעִין. הָאוֹרְיָרוֹת³⁰ 35

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

1) יבאר שאין הטבל נקבע למעשרות מן התורה עד שיכנס לבית. ודין בית שאינו קובע אלא אם יש בו ארבע אמות על ארבע אמות. ואיזו היא חצר הקובעת. המביא תאנים לאוכלן בחצר הפטורה והכניסן לביתו. אם אויר חצר קובע למעשר וגפן הטעונה בחצר. (2) כר' ינאי בכבא מציעא פח. ולא כר' יוחנן שם שגם חצר קובעת מן התורה. (3) בין בעל התבואה ובין אחר. (4) אבל לא לבית של אחר. (5) ופשוטו של מקרא כשנכנסו לבית כדרכן דרך הפתח. אבל מדבריהם נקבע על ידי שישה דברים ואף על פי שלא נכנס לבית. (6) ומדובר בתבואה שנגמרה מלאכתה, שאם לא כן, אין הבית קובע למעשר. (7) שלא נכנסו לבית בדרך הרגילה, אלא דרך ארובה שבגג. והגג עצמו אינו קובע. (8) שנכנסו לבית בדרך אחרות. והקרפף עצמו אינו קובע, שאינו לדירה. ובכרכות לה: אמרו: "דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גגות, דרך חצרות, דרך קרפיפות, כדי לפוטרו מן המעשרות". [ואף שם הכוונה שהכניס דרך חצר שאחורי הבית. והמדובר בחצר שאינה משתמרת, שאינה קובעת שהרי מימרא זו היא של רבי יוחנן, והוא עצמו אמר שם שחצר קובעת מן התורה]. (9) יש להעיר שבתחילת ההלכה לא הזכיר רבינו "תרומה". (10) אבל מדבריהם אסור באכילת קבע. (11) שאין ששת הדברים קובעים למעשר אלא מדבריהם. (12) שאסור לאכלם עראי כאילו נקבע באחד מששת הדברים הקובעים. (13) שאינו ראוי לדירה ואינו קרוי בית. (14) [במשנה שם: "הגגות פטורין אף על פי שהם של חצר החייבת". ורבינו שינה וכתב "אף על פי שהבית שלמטה קובע", והכוונה שאין מסביב חצר המחייבת, וכגון שאינה משתמרת - לפי שבירושלמי הקשו על המשנה שם, למה לא נטבלו בחצר? ותירצו: תפטר כר' יוסי בן רבי יהודא שאמר "הביא תאנים מן השדה והעבירן לחצרו לאוכלן בראש גגו - פטור". אבל רבינו פסק כרבי שחייב]. (15) [צריך עיון: הרי סוף סוף לא נכנס לבית דרך השער, אלא דרך הגג]. (16) וצריך הוא כמו אוהל, בלי גג, צר מלמעלה והולך ומרחיב למטה. (17) מגדלים העשויים לשמור בדרכים. (18) דרכם של יוצרי כלי חרס שעושים שתי סוכות זו לפנים מזו, בפנימית הוא דר ומצניע קדרותיו ובחיצונה הוא עושה מלאכתו ומוציא קדרותיו למכור. (19) אבל הפנימית קובעת. (20) כלומר, בחג הסוכות, אבל אם המשיך לדור בסוכה לאחר החג - הרי היא דירת קבע, וקובעת למעשר. (21) שעל הדרים בצריפין, אמרו בערובין נה: חיייהן אינם חיים, ואף השאר אינן אלא להתקרר בקיץ, ולא לדור בהם בקביעות. ועל בורגנין, אמרו "בורגנין חזו למילתיהו (=ראויים לתפקידם)", ולא לדירה ממש. סוכת היוצרים החיצונה אינה דירת היוצר, אלא הפנימית. וסוכת החג אינה אלא דירת עראי בלבד. (22) "שהן טובלין לבעל הבורגנין". ומזה למד רבינו גם לצריפין, ולא פירש מה דינם של בתי הקיץ וסוכת היוצרים. (23) יש לעיין הרי גם בית, שהיא דירת קבע, אינו טובל למי שאינו שלו. ויש אומרים כי זה אינו אלא במכניס פירותיו לבית חבירו דרך העברה בעלמא (ומכאן שבביתו נקבע אפילו אם הכניס דרך העברה), אבל אם הכניסם דרך קבע - קובע למעשר. ואילו צריפין ובורגנין, שאינן דירת קבע, אינן טובלים לכל אדם, אפילו אם הכניסו הפירות דרך קבע. (24) ירושלמי שם כגירסת כתב־יד רומי: "בית ספר ובית תלמוד טובלין לסופר למשנה". (25) שמלמדים בו מקרא. (26) שמלמדים בו משנה וגמרא. (27) ולא "ביתו" ממש, שהרי אינם דרים שם ולפיכך אינם קובעים לאחרים. (28) לחזן או לשמש. (29) כאן לא חילק רבינו בין אותם הדרים שם לבין כל אדם, לפי שכאן ישנה דירת קבע לשמש בית הכנסת, והרי הוא כבית הקובע גם לאחרים, אם הכניסו בו פירות בקביעות, ואף על פי שהדירה אינה בתוך בית הכנסת גופו, אלא בחדר שעל ידו - קובע גם בית הכנסת, שהוא כבית שער ומרפסת לדירת הקבע. (30) מחסנים.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קנה

מתוך מהדורת וגשל

- 1 וְהֹאצְרוֹת שְׁבִשְׁדוֹת הָעֲשׂוֹיֹת לְמִכְנָסִים³¹ - אֵינָן
 2 קוֹבְעִין³²; וְאִם הָיוּ לְדִירָה³³ - קוֹבְעִין.
 3 ז. כֶּשֶׁם שֶׁהֵבִיתָ³⁴ קוֹבֵעַ לְמַעֲשֵׂר, כִּף הַחֲצֵר קוֹבַעַת
 4 לְמַעֲשֵׂר³⁵; וּמִשִּׁיכְנָסֶיךָ³⁶ לְחֲצֵר הַרְךָ הַשְּׂעֵר³⁷ נִקְבְּעוּ, אִף
 5 עַל פִּי שְׂלֵא הַכְּנִיסִין לְתוֹךְ הַבַּיִת.
 6 ח. אֵי זֶה הָיָא חֲצֵר הַקּוֹבַעַת? כָּל שֶׁהִפְלִים נִשְׁמְרִין
 7 בְּתוֹכָהּ³⁸, אוֹ שְׂאִין אָדָם בּוֹשׂ מִלְּאָכֵל בְּתוֹכָהּ³⁹. אוֹ
 8 חֲצֵר, שְׂאֵם יִכְנַס אָדָם לָהּ - אוֹמְרִין לוֹ: מָה אַתָּה
 9 מִבְּקֶשׁ⁴⁰? וְכֵן חֲצֵר שִׁישׁ כֶּה שְׁנֵי דִירֵין⁴¹ אוֹ שֶׁהִיא
 10 לְשְׁנֵי שְׂתֵפִין, שְׂאָחַד פּוֹתְחָה וְנִכְנַס וְאָחַד בָּא וְנִכְנַס אוֹ
 11 יוֹצֵא וְנוֹעֵל, הוֹאִיל וְהֵן פּוֹתְחִין וְנוֹעֲלִין - הֲרִי זֶה
 12 קוֹבַעַת.
 13 ט. בֵּית שְׂעֵר⁴² שֶׁל חֲצֵר וְהֶאֱכִסְרָהּ⁴³ וְהִמְרַפְּסָת - הֲרִי
 14 הֵן כְּחֲצֵר: אִם הֵיִתָּה קוֹבַעַת⁴⁴ - קוֹבְעִין⁴⁵, וְאִם לֹא -
 15 אֵינָן קוֹבְעִין⁴⁶.
 16 י. שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֶה לְפָנִים מְזֹז - שְׁתֵּיהֶן קוֹבְעוֹת⁴⁷. סֵפֶת

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(31) לכנס בהם התבואה לאחר גמר מלאכתה. (32) שאינן דירה. (33) כלומר, גם לדירה וגם למכונס, שאם לא כן פשוט הוא שקובעים. (34) בירושלמי מעשרות פרק ג הלכה ג: "ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן כולהוין (כל דיני חצר הקובעת למעשר האמורים במשנה) מן הבית למדו". (35) מדבריהם. בתוס' דיבור המתחיל עד, שאף לר' ינאי הסובר שרק בית קובע מן התורה - קובעת חצר מדבריהם. (36) הפירות. (37) בבא מציעא שם לעניין בית, ומשם למד רבינו לעניין חצר. (38) והיינו שישנו שומר בצד הפתח, ואף על פי שאין בחצר זו יתר הדברים הנזכרים להלן, שהלכה כדברי כולן (כל התנאים במשנה שם) להחמיר. (39) ואף על פי שאין הכלים נשמרים בתוכה. (40) ואף על פי שאינה נשמרת ואדם בוש לאכול בתוכה. (41) שכנים. (42) כי לחצירות גדולות שני שערים, ומה שבינתיים הוא בית שער. (43) מקום מקורה המוקף משלוש רוחותיו. (44) למעשר. (45) שהם טפלים לחצר. (46) שהם אינם דירה. ואף שבבית השער עומד שומר - אינו אלא כבורגנין. (47) גם החיצונה, ואף על פי שיש לפנימית דריסת הרגל עליה - אינה כחצר שאינה משתמרת. (48) שדירת קבע היא, אף שאינה אלא לימות החמה. (49) שאינה דירת קבע כנ"ל. ואף שבית שער טפל לחצר - אין אומרים החיצונה טפלה לפנימית ותקבע למעשר, שאין הפנימית חשובה כל כך להיות לה החיצונה בית שער. (50) ואף שאינו דר בבית, כיוון שכל תשמישו בחנות, קובעת היא למעשר כחצר. (51) יש אומרים כי המדובר כשמולכים למכרם, ואף על פי שהגומר פירותיו למכרם בשוק נקבעו מיד - כיוון שאינו רוצה למכרם אלא במקום מיוחד, לא נקבעו מיד. (52) עמהם. (53) שאין בית חברו וחצרו קובעים אלא אם כן אין לו מגמה סופית לפירותיו. (54) אבל אכילת קבע אסורה. (55) היינו, שלפני שהגיע לסוף מגמתו חזר בו ונמלך והחזירם - אינם נקבעים עד שיחזירם למקום המיועד. (56) למכור בשמים לנשים. (57) מפירות שנטלום לאכלם בעצמם, שאם למכרן נטלום - נקבעו מיד למעשר. (58) שכיוון שאין לפירות מגמה אחרת - אף בית אחר קובע למעשר. (59) שאינה משתמרת. (60) שאין הבית קובע אלא אם הכניסו מדעת, אבל בתוך הבית אסור לאכול, אפילו עראי. (61) תוספתא שם. ושם נאמר: "שכח והעלן לראש הגג אפילו בתוך ביתו אוכל מהן עראי". ויתכן כי צריך להיות "מתוך ביתו", כלומר העביר לגג דרך ביתו ואף על פי שביתו קובע אפילו בדרך העברה - כיוון שלא היה בדעתו, אלא בשכחה, אינו קובע. (62) צריך להיות: "הבית" (תוספתא כפשוטה), כלומר, העביר פירותיו דרך חצרו המשתמרת אף שהעלם לגג בהעברה בעלמא, נקבעו למעשר, שחצירו קובעת בהעברה אם הייתה בדעת. וכן הוא בירושלמי "הביא תאנים מן השדה והעבירן לחצירו לאוכלן בראש גגו רבי מחייב. (63) "תני בשם ר' נחמיה חצר שהיא נעדרת, הרי היא כגינה אוכלין בתוכה עראי. (64) נחרשת. (65) שהחרישה שאינה תשמיש של חצר, מבטלת שם חצר ממנה. (66) [שכיוון שנעדרה רובה, בוודאי ימשיכו לעדור כולה, ולכן בטל דין חצר גם מן המיעוט שעדיין לא נעדר]. (67) בירושלמי שם: "תני זרע רובה חייבת, נטע רובה פטורה, אמר רב חסדא והיא שנטעה לנוייה של חצר, הדא ילפא (= לומדת) מן ההיא (= מברייתא של רבי נחמיה) וההיא ילפא מן הדא. הדא ילפא מן ההיא (זרע רובה חייבת) נטע רובה פטורה - כן צריך להיות, הרי"י קורקוס] והוא שתהא נעדרת, וההיא ילפא מן הדא שאם הייתה נעדרת שהיא פטורה, והוא שעידר רובה" [ופירושה של דברים: אף על פי שאם נעדרה רובה, בטלה מתורת חצר, היינו מפני שנראים הדברים שבוודאי ימשיכו לעדור כולה, אבל לאחר שזרעה ונטעה, סימן הוא שהמיעוט שנשאר בלתי מעודר - יישאר כך. ומסתבר כי זריעה ונטיעה בחצר, אינן קבע, ובוודאי יעקרון בבוא המועד לכך, לפיכך אין בכוחו של הרוב, שנזרע או ניטע שלא בקביעות, לבטל אליו את המיעוט שלא נעדר כלל, והמיעוט נשאר בתורת חצר, ואם כן הרוב הרי הוא כבית שער לחצר, שגם הוא קובע למעשרות כמו החצר עצמו.

קנו שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

- 1 חצרו⁶⁸, הואיל והיא נְעֻדְרֶת⁶⁹ - הרי זה אוכל עראי
 2 מאותן אילנות⁷⁰.
 3 טו. תאנה העומדת בחצר⁷¹ - אוכל ממנה אחת אחת⁷²
 4 ופטור; ואם צרף⁷³ - חיב במעשר⁷⁴. במה דברים
 5 אמורים? בשנה עומד בקרקע; אבל אם עלה לראש
 6 התאנה⁷⁵ - ממלא חיקו⁷⁶ ואוכל⁷⁷ שם⁷⁸; שאין אור
 7 חצר קובע למעשר⁷⁹.
 8 טז. היתה⁸⁰ עומדת בחצר ונוטה לגנה⁸¹ - הרי זה אוכל
 9 ממנה בגנה בדרך⁸² באלו היתה נטועה בגנה⁸³. היתה
 10 נטועה בגנה ונוטה לחצר - הרי זה פנטועה בחצר,
 11 שאינו אוכל שם אלא אחת [אחת]⁸⁴.
 12 יז. גפן שנטועה בחצר⁸⁵ - לא יטל את כל האשכול
 13 ויאכל, אלא מגרגר אחד אחד⁸⁶. וכן ברמון - לא יטל
 14 את כל הרמון, אלא פורט⁸⁷ את הרמון באילן⁸⁸, ואוכל
 15 הפרד⁸⁹ משם. וכן באבטיח - כופת⁹⁰ בקרקע⁹¹ ואוכל
- 16 שם⁹². הנה אוכל באשכול⁹³ בגנה⁹⁴, ונכנס מן הגנה
 17 לחצר⁹⁵, אף על פי שיצא מן החצר⁹⁶ - לא יגמר עד
 18 שיעשר⁹⁷.
 19 יח. בספר⁹⁸ הרועה בחצר⁹⁹ - מקרסם¹⁰⁰ עלה עלה
 20 ואוכלו¹⁰¹; ואם צרף¹⁰² - חיב לעשר¹⁰³. וכן כל פיוצא
 21 בזה.
 22 **פֶּרֶק חֲמִישִׁי**
- 23 א. הלוקח פרות תלושין² לאכלן³ - נקבעו למעשר
 24 מדבריהם, כמו שבארנו⁴. ומאימתי יקבעו? משיתן את
 25 הדמים, אף על פי שלא משף⁵. הרי⁶ שלא נתן דמים,
 26 והיה בורר ומניח בורר ומניח, אפלו כל היום בלו, ואף
 27 על פי שגמר בלבד לקח - לא נתחייב לעשר⁷. ואם⁸ היה
 28 ירא שמים - משגמר בלבד מעשר⁹, ואחר כך יחזיר
 29 למוכר, אם רצה להחזיר¹⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(68 שנטיעה זו היא לקביעות, ולפיכך בטל המיעוט, שלא ניטע ולא נעדר, אל הרוב שניטע ונעדר. (69 ירושלמי שם, לפי מה שהגיה הר"י קורקוס: "ניטע רובה פטורה (= בנטעה לנוי) והוא שתהא נעדרת". שאם לא נעדרה, אפשר להלך ולהשתמש בכל השטח שסביב האילנות. (70 הוא הדין אם הכניס לתוכה פירות מן החוץ. (71 החייבת (הר"י קורקוס). וכגון שלא ניטע רובה, או שלא נעדרה. ועיין מה שכתב רבינו, שגם תאנה העומדת בבית, חייבת במעשר מדבריהם, ולמד דין זה מכאן. (72 כלומר, קוצץ אחת ואוכל, קוצץ אחת ואוכל וכן הלאה. שאין חצר קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו. (73 שקצץ שניים. (74 שהרי זה כנגמרה מלאכתו, שבידו עשאו כגורן. והסמיכו דבר זה על הפסוק "כי קבצם כעמיר גורנה", ואין קיבוץ פחות משתיים. (75 וראש התאנה לאו דווקא, אלא כיוון שאינו עומד על הקרקע, הרי הוא כאוויר החצר. (76 אף על פי שזהו גמר מלאכתם. (77 אכילת עראי. (78 "ובלבד שלא יורד לחצר". (79 מכלל שאוויר הבית כן קובע. (80 שם משנה י: "תאנה שהיא עומדת בחצר ונוטה לגינה, אוכל כדרכו ופטור". (81 שענפיה ופירותיה נוטים לגינה. (82 ואף שצירף בידו, אינו חייב. ומותר באכילת עראי. (83 ואף על פי שאמרו "שדי נופו בטר עיקרו (שהענף בטל לגבי העיקר) - כאן הדבר תלוי בראיית פני החצר וכשנוטה לגינה ואוכל בגינה, הרי אינה רואה פני החצר (הר"י קורקוס). (84 אבל אם צירף שניים, חייב. ואף כאן, אף על פי שהנוף בטל לעיקר, כיוון שראה פני הבית - חייב לעשר. (85 החייבת. (86 כלומר, מן האשכול בעודו מחובר לגפן, אבל שניים לא יאכל, שהוא גרנו, והרי זה כנגמר מלאכתו. (87 מלשון "ופרט כרמך". ויש מפרשים כמו "פורד". (88 בעודו מחובר. (89 גרגיר הרימון. (90 ובר"ש (פרק ב שם): "כופף ואוכל, עץ שהאבטיח מחובר כופף אותו שיעה האבטיח לפיו ונושך ואוכל". אבל במשנה שם ושם: "וסופת באבטיח", "וסופת ואוכל". והוא מלשון חתיכה. (91 במחובר. (92 אכילת עראי. (93 כלומר, מאשכול. (94 שתלשו שם והתחיל לאכלו בהיתר. (95 בכוונה. שאילו שכח ונכנס - אין החצר קובעת. (96 שרק אז מתיר ר' אליעזר לגמור. (97 שכיוון שתלש אשכול זה לאכלו, נגמרה מלאכתו, וחצר קובעתו למעשר. (98 והוא זרע גד האמור בתורה. (99 וזריעה אינה מבטלת שם החצר. (100 תולש. (101 כשהכסבר מחוברת לקרקע. (102 שניים. (103 שנגמרה מלאכתו, והחצר קובעתו. (1) יבאר הלוקח פירות תלושין מאימתי נקבעו למעשר. המחליף עם חברו זה לאכול וזה לאכול. אם המתנה קובעת למעשר. השוכר את הפועלים לעשות עמו בפירות. ודין המוציא פועלים לעשות לו מלאכה בשדה ואין להם עליו מזונות. המבשל או הטומן פירות באדמה או המוזג יין במים אם קבע. התורם תרומה שצריך לתרום אחריה שנייה. ותאנה שהייתה מיוחדת לו לאכול. (2) שנגמרה מלאכתם ביד מוכר, ראה למעלה פ"ב הלכה ב. (3) אבל אם לקחם למכור - אינם נקבעים למעשר, כבהלכה הסמוכה. (4) למעלה פרק ג הלכה ג, ופ"ד הלכה ב. (5) ירושלמי מעשרות פרק ג הלכה א: "דמים מהו שיטבלו כמקח - הדא אמרה דמים כמקח הן". ואף-על-פי שחכמים הפקיעו קנין דמים, כדי שלא יאמר המוכר ללוקח נשרפו חטיך בעליה, ותקנו משיכה (פ"ג מהלכות מכירה הלכות א-ה) - חיוב מעשר חל כיון שנעשתה פעולת קנין, אף שמדרבנן אין לה תוקף. (6) ברייתא בבבא בתרא פח. (7) שגמר בלב אינו פעולת קנין כלל (שם). (8) שם. (9) ויתן דמים תמורת המעשר שלקח ונתן ללוי, ראה להלן פ"א הלכה ח. (10) והוא שהמוכר מסכים, שאם לא כן, מה יראת שמים היא זו. ועיין בתוספות שם ד"ה בירא שמים. ולזה נתכוין הכסף-משנה, ועיין בהגהה בגליון.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קנו

מתוך מהדורת וגשל

- 1 ב. הלוֹקח¹¹ במחבר לקרקע¹² או שלקח תלוש¹³ לשלח
 2 לחברו - לא נקבעו¹⁴, ויש לו לאכל מהן עראי¹⁵.
 3 ג. האומר¹⁶ לחברו: הא לך אפר זה ותן לי בו חמש
 4 תאנים¹⁷ - הרי זה אוכל אחת אחת ופטור¹⁸; ואם צרף
 5 - חייב לעשר¹⁹. הא לך²⁰ אפר זה בעשרים²¹ תאנים
 6 שאבר ל²² - בורר אחת אחת ואוכל²³. באשכול שאבר
 7 לי - מגרגר ממנו באילן ואוכל²⁴. ברמון שאבר לי -
 8 פורטו²⁵ באילן ואוכל. באבטיח שאבר לי - כופת
 9 בקרקע²⁶ ואוכל²⁷. ואם קצץ את התאנים וצרפם²⁸, או
 10 שקצץ האשכול או האבטיח - חייב לעשר²⁹, שהרי לא
 11 קנה אלא הנתלש³⁰. אבל אם אמר לו: הא לך אפר
 12 בשתיים³¹ תאנים אלו, בשני אשכולות אלו, בשני רמונים
 13 אלו, בשני אבטיחים אלו³² - קוצץ כדרכו³³ ואוכל
- 14 עראי³⁴ ופטור; שלא נקבעו במקח, שהרי לקחן
 15 במחבר³⁵.
 16 ד. המחליף³⁶ עם חברו³⁷: זה לאכל וזה לאכל³⁸ -
 17 שניהן נקבעו למעשרות³⁹, שהרי לקחו בתלוש. זה
 18 לקצות וזה לקצות⁴⁰ - שניהן לא נקבעו; שאין המכר
 19 קובע דבר שלא נגמרה מלאכתו, כמו שבארנו⁴¹. לקח
 20 האחד פרות שהחליף לאכילה, ולקח האחר חליפיהן
 21 להקצותן - זה שלקח לאכילה חייב לעשר, וזה שלקח
 22 להקצותן לא נקבע למעשר⁴².
 23 ה. האומר⁴³ לחברו: צא ולקט לך עשרים תאנים
 24 משלי⁴⁴, ואני אמלא את פרסי משלך⁴⁵ - שניהם
 25 פטורים⁴⁶, שאין זה חליפין⁴⁷ כדי שיהיה מכר. ואם צרף
 26 ואכל - חייב⁴⁸. והמתנה אינה קובעת כמכר⁴⁹.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(11) מעשרות פרק ה משנה ט: "לקח במחבור לקרקע פטור, לקט לשלוח לחבירו פטור". ורבינו גרס כנראה: "לקח לשלוח לחבירו פטור". וכן נראה בפירושו המשנה שם. (ובירושלמי שם: "לקח במחבור לקרקע פטור, הא בתלוש חייב - מאן אית ליה מקח טובל בפירות שלא נגמרה מלאכתן, לא רבי מאיר?" ולדעת רבינו, שאין המקח קובע אלא לאחר שנגמרה מלאכתן (למעלה פ"ג הלכה ג), צריך לומר שכאן מדובר בזרע טבל שנגמרה מלאכתו למעשר, שעד כאן לא נסתפקו בשיבולת שמרחה בכרי ושתלה וקרא עליה שם תרומה (מנחות ע). ולמעלה פ"א מהלכות תרומות הלכה כו), אלא אם פרח ממנו איסור הטבל לגמרי והרי היא כפירות שלא הגיעו לעונת המעשרות (ראה שם בהערה). אבל חייב תרומות ומעשרות, כלומר, גמר מלאכתם למעשר, בוודאי בטל בהם, והר"י קורקוס כתב שהחידוש הוא בזה, שאף לאחר שנתלשו ונגמרה מלאכתם, אוכל מהם עראי, כיון שפעולת המקח היתה במחבור, ועיין אור-שמח). (12) פירות המחבורים לקרקע. (13) שנגמרה מלאכתו. (14) שאין המקח קובע אלא-אם-כן לקחן לאכלן (פירוש המשניות שם), שתיקנו כעין דאורייתא, ומן התורה אינו חייב אלא כשגמר מלאכתם על דעת לאכלם לעצמו, ולא למכרם, ראה למעלה פרק ב הלכה א. (15) אבל לא קבע, כיון שהגיע לעונת מעשרות, ראה למעלה פרק ג הלכה א. (16) שם פרק ב משנה ה, כר' יהודה ולא כר' מאיר. (17) שלא נגמרה מלאכתם למעשר. (18) כלומר, נוטל אחת מחבירו ואוכל, וכן הלאה. (19) שזהו גמר מלאכתו והמקח קובע, וראה למעלה פ"ד הלכה טו לענין חצר. (20) שם משנה ו. (21) וכן הוא במשנה שבירושלמי שם. (22) כלומר, שיחול המקח כשיבור לו את התאנים, ולא עכשיו כשהם במחבור, וראה להלן. (23) כלומר, תולש מן המחבור וכו' ובמשנה שם: "בורר ואוכל". ובירושלמי שם: "ר' יוסי בשם ר' יוחנן מגרגר אחת אחת והולך ואוכל". (24) כלומר, אחת אחת, כנ"ל. (25) מבקעו, ראה למעלה שם הלכה יז. (26) ראה שם. (27) קמעא קמעא. (28) אפילו שתיים כאחת. (29) שזהו גמר מלאכתם. (30) כמבואר למעלה. (31) בדפוסים חדשים בטעות "בכ". (32) המחבורים לקרקע ולאילן. (33) אפילו אחדים כאחת. (34) אבל לא קבע, מאחר שכבר הגיעו לעונת מעשרות. (35) ומקח לא קבע במחבור (בהלכה הקודמת). (36) שם משנה ח. ודין החליפין נתבאר בפ"ה מהלכות מכירה הלכה א, שאם משך האחד של חבירו - קנה חבירו שלו, ואף-על-פי שלא משך. (37) פירות שנגמרה מלאכתן תחת פירות חבירו, שאף הם נגמרו מלאכתן. (38) ולא לקצות, ואם כן נגמרה מלאכתן. (39) שזהו מקח, והוא קובעם, ואפילו אחד אחד אסור. (40) לשטוח בשדה כדי שיתייבשו, שעדיין לא נגמרה מלאכתם. (41) למעלה הלכה ג פרק ג. (42) כר' יהודה שם, ועיין רש"י ביצה לה: (43) ירושלמי שם פ"ב הלכה א. (44) מאילני. אבל אינו קונה אותם אלא לכשילקטם. (45) התלושים, שאם הם מחבורים, אף אם היה חליפין, אינם נקבעים במחבור, כנ"ל בהלכה ב, שהרי הוא קונה אותם מיד לאחר שמשך הראשון את העשרים שלו. (46) בתוספתא פ"ב אמרו: "המלקט במניין חייב, הממלא כריסו פטור", וכן הובאה בירושלמי שם (ועיין ראב"ד). אבל לפי מסקנת הירושלמי שם, שניהם פטורים, שאין זה חליפין. וראה בר"י קורקוס. (47) ירושלמי שם: "אמר ר' שימי אין לו חליפין [כלומר, אין זה קנין חליפין כלל] שלא נתכוון האיש בזה (שהסכים ללקט עשרים תאנים) אלא להגיס את לבו שיאכל [לתת בלב חבירו שימלא כרסו מפירותיו, אבל לא בתורת מכר אלא כמתנה, ואינה קובעת כדלהלן]". וסובר רבינו, שלפי זה, גם המלקט פטור - שאין זה חליפין אלא שניהם מתנה. (48) כלומר, אין זה כמכר, שבו אנו אומרים שאם צירף חייב (למעלה הלכה ג), אלא כמתנה שאף אם צירף - פטור (חזון-איש, ועיין כסף-משנה). וראה בלשון רבינו להלן הלכה יא. (49) בירושלמי שם אמרו, שאף למי שסובר "מתנה כמכר (ראה להלן פ"ג מהלכות מעשר שני הלכה יז, ופ"א מהלכות שמיטה ויובל הלכה יט) - במעשר שהוא מדבריהם, אפילו בימי עזרא (ראה למעלה פ"א מהלכות תרומות הלכה כו), הקלו במתנה. [ומכיון שרבינו לא חילק בין מעשר בזמן הזה למעשר בזמן שכל ישראל בארץ ישראל, נראה שסובר שלדברי ר' יוחנן (שם הלכה ג) שמקח אינו קובע מן התורה, וכן פסק למעלה (פ"ב הלכה ב) - לעולם הקלו במתנה].

קנה שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

1. עם הארץ⁵⁰ שהיה עובר בשוק ואמר: טלו לכם
 2. תאנים⁵¹ - אוכלים⁵² ופטורין⁵³, שאין המתנה קובעת⁵⁴.
 3. ואם הכניסו⁵⁵ לבתיהן: אם⁵⁶ רב העם מכניסים לבתים⁵⁷
 4. - מעשרים ודאיים⁵⁸; ואם רב העם מכניסים לשוק⁵⁹ - אין
 5. מתקנים אלא דמאי, שמא עשר ואחר כך הביא לשוק.
 6. ואם⁶⁰ אמר: טלו לכם והכניסו לבתים - כשמכניס לבית
 7. מעשר דמאי⁶¹. נתן⁶² לו דבר מרבה⁶³, אפלו אמר לו:
 8. טל ואכל - הרי זה כמי שאמר לו: טל והכנס⁶⁴, שאינו
 9. אוכל עד שיתקן דמאי⁶⁵. וכן אם נתן לו דבר שאין
 10. דרכו להאכל חיי⁶⁶, או שהיה אדם גדול שאין דרכו
 11. לאכל בשוק⁶⁷ - הרי זה מתקן דמאי⁶⁸.
 12. ז. היום⁶⁹ שנים, אמר⁷⁰ לאתד: טל ואכל⁷¹, ואמר לשני:
 13. טל והכנס⁷² - זה⁷³ אוכל⁷⁴ ופטור⁷⁵, וזה⁷⁶ אוכל וחיב⁷⁷.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

- 50 שם פרק ב משנה א. 51 במתנה. 52 עראי. 53 ממעשר. 54 כנ"ל. 55 אלו שקיבלו התאנים.
 56 ירושלמי שם. 57 שמתור לאכול מהם עראי עד שיקבעו למעשר באחד מששת הדברים (למעלה פ"ג הלכות א-ג).
 58 שכיון שעם-הארץ היה עובר בשוק ולא עומד שם, ודאי הוא מן הרוב שמכניסים לבתיהם, ולא מן המיעוט שמכניסים
 לשוק, ובוודאי לא עישרם, ואף לא הפריש מהם תרומה גדולה, שהרי עוד לא ראו פני הבית, ולכן מתעשרים ודאי (תוס'
 אנשי שם). 59 שמשנגמרה מלאכתם, אסור לאכול מהן עראי (שם הלכה א). 60 משנה שם. 61 ולא ודאי,
 ואף-על-פי שהרוב מכניסים לבתים. שהרי הוא כאומר להם: הכניסו לבתיכם ואני אתקנם מיד, וראה בהלכה הסמוכה.
 ובמשנה שם אמרו: "לא יאכלו מהם עראי", היינו אף לפני שהכניסו לבתיהם, והיינו משום שלעניין תרומה גדולה עם-הארץ
 נאמן (להלן פ"ט הלכה א). ומכיון שאמר שיתקן מיד, בוודאי תרם תרומה גדולה והיא קובעת למעשר, כמפורש למעלה
 שם הלכה ג (תוספות אנשי שם). ורבינו השמיט בבא זו (ועיין כסף-משנה). [אבל רמזה בהלכה הסמוכה: "זה אוכל ופטור,
 וזה אוכל וחייב", כלומר: זה שאמר לו טל והכניס - אוכל בשוק וחייב, וכנ"ל]. 62 ירושלמי שם. 63 כמות גדולה
 של תאנים. 64 לבית, שאי-אפשר לאכלן בחוץ מחמת ריבויין. 65 כנ"ל. 66 הטעון בישול, וצריך להכניסו לבית
 לשם כך. 67 ירושלמי שם פ"ג סוף הלכה ב'. [והיינו שלא בפני העם, שאז אין זה אלא בתלמיד חכם בלבד (פ"ה
 מהלכות דעות הלכה ב, וראה שם הערה ו, והיא צריכה תיקון), אבל בפני העם הרי זה דין לכל אדם, והאוכל בשוק בפני
 העם הרי הוא בוזי ופסול לעדות, ראה בפ"א מהלכות עדות הלכה ה]. 68 שהרי הוא כאומר טלו והכניסו לבית, וכנ"ל.
 69 ירושלמי שם. 70 עם הארץ. 71 בשוק. 72 לבית. 73 שאמרו לו: "טל ואכול". 74 עראי, מחוץ לבית.
 75 ממעשר. 76 שאמרו לו: "טל והכניס". 77 כלומר, אוכל בשוק וחייב, כמו שאמרו במשנה שם: "טלו והכניסו
 לבתיכם, לא יאכלו מהם עראי", וראה בהלכה הקודמת. שכיון שאמר לו "טל והכניס", הרי הוא כאומר לו: אני אתקן
 מיד, ומכיון שעל תרומה גדולה נאמנים, הרי נקבעו הפירות על ידי הפרשת התרומה הגדולה, כמפורש למעלה פ"ג הלכה
 ג (תוספות אנשי שם) וראה למעלה הלכה ו. 78 שם פ"ב משנה ב, כחכמים ולא כר' יהודה. 79 והשער והחנות אינם
 שלהם, כדלהלן. 80 עם-הארץ העובר בשוק. 81 היינו: הכניסו לשער או לחנות ואכלו. 82 עראי, אפילו בחנות
 או בשער. 83 שכיון שלא הכניסו לשער או לחנות אלא בדרך העברה ולא בקביעות, אינם קובעים בשבילם, כיון שאינם
 שלהם, כדלהלן. ולדידם, אין זה כאומר להם: "טלו והכניסו לבתיכם". 84 ואני אעשר עבורכם. 85 ראה למעלה פ"ד
 הלכות ט"י. 86 שם הלכה יא. 87 עיין בראב"ד, וראה שם הלכה יג. 88 שם משנה ז. 89 מלאכה. 90 שלא
 נגמרה מלאכתן למעשר, אבל לאחר מיכן אסור לאכול (פ"ב מהלכות שכירות הלכה א). 91 כשמלאכתו היא תלישתן
 ממקום חיבורן (שם). 92 אכילה בתלוש, למדו בברייתא (בבא מציעא פט). "מדייש" [לא תחסום שור בדישון] - "מה
 דייש מיוחד דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר פועל אוכל בו", ואכילה
 במחובר, למדו (שם פז): ממה שנאמר "ואל כליו לא תתן" - "בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית (כלומר, בשעת
 תלישה) אתה אוכל, ובשעה שאי-אתה נותן לכליו של בעל הבית (כגון המנכש בבצלים, שם הלכה ד) אי אתה אוכל".
 93 ראה שם הלכה י, ולהלן הלכה יב, שאינם אוכלים מדבר אחר, אלא ממה שהם עושים. 94 אכילת עראי. ולמדו זאת
 שם מן הפסוק "ואכלת כנפשוך" - "מה נפשוך (= בעל הבית) אוכל ופטור (מן המעשר), אף נפשו של פועל אוכל ופטור".
 95 אף-על-פי שהוא מצרף שנים בידו, שבמקח זהו גמר מלאכה ונקבע למעשר (למעלה הלכה ג). וראה בתוספות שם
 פת. סד"ה בעל הבית, שלענין היתר אכילת פועל, אין זה נקרא נגמרה מלאכתו. 96 משנה שם. 97 אבל התנה שיאכל
 בדבר שהוא אוכל מן התורה - אוכל ופטור (מעשרות פ"ב משנה ז). וראה הלכה יא בדין קצץ. 98 ממה שנוטל לעצמו
 רוצה לתת להם חלק, אף-על-פי שלא נשכרו עמו. 99 תחתיו. 100 שאז אין הפועל אוכל מן התורה, ראה למעלה.
 101 אפילו עראי.

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קנט

מתוך מהדורת וגשל

1	עד שְׁיַעֲשֶׂר; הוֹאִיל וְאוֹכַל מִפְּנֵי הַתְּנַאי, הָרִי זֶה	יב. פּוֹעֵל ¹²⁰ שֶׁהִיא עוֹשֶׂה בְּלִבְסִין ¹²¹ - לֹא יֵאָכַל בְּבִנּוֹת
2	כְּלוֹקַח ¹⁰² .	שְׁבַע ¹²² , בְּבִנּוֹת שְׁבַע - לֹא יֵאָכַל בְּלִבְסִין, עַד
3	י. שְׁכָרוֹ ¹⁰³ לְנֶכֶשׁ עִמּוֹ בְּיָתִים ¹⁰⁴ , וְהִתְנָה הַפּוֹעֵל שֶׁיֵּאָכַל	שְׁיַעֲשֶׂר ¹²³ . אָבַל יֵשׁ לוֹ לְמַנַּע עֲצָמוֹ ¹²⁴ עַד שֶׁיִּגְיַע לְמִקּוֹם
4	בְּיָתִים - הָרִי זֶה אוֹכַל מִן הָאֵילָן אַחַת אַחַת וּפְטוּר ¹⁰⁵ ;	הַיְפוֹת ¹²⁵ .
5	וְאִם צָרַף - חֵיב ¹⁰⁶ .	יג. הַמּוֹצִיא ¹²⁶ פּוֹעֵלִים לַעֲשׂוֹת לוֹ מְלָאכָה בַשָּׂדֶה ¹²⁷ :
6	יא. שְׁכָרוֹ ¹⁰⁷ לְנֶכֶשׁ ¹⁰⁸ בְּבָצָלִים ¹⁰⁹ , וְהִתְנָה לְאָכַל יֶרֶק ¹¹⁰	בְּזֶמֶן שָׂאִין לְהֶן עָלָיו מְזוֹנוֹת ¹²⁸ - אוֹכְלִין מִפְּרוֹת
7	- מִקְרֹסֶם ¹¹¹ עָלָה עָלָה וְאוֹכַל; וְאִם צָרַף - חֵיב ¹¹² .	שְׁבַשְׂדֵה ¹²⁹ וּפְטוּרִין מִן הַמַּעֲשֶׂר ¹³⁰ ; וְהוּא שְׂלֵא נִגְמְרָה
8	קָצִין ¹¹³ הַפּוֹעֵל ¹¹⁴ שֶׁיֵּאָכַל לִיטְרָא שֶׁל זֵיתִים ¹¹⁵ - אוֹכַל	מְלֻאכְתָּן ¹³¹ . אָבַל אִם יֵשׁ לְהֶן עָלָיו מְזוֹנוֹת ¹³² - לֹא
9	אַחַת אַחַת; וְאִם צָרַף - חֵיב לַעֲשׂוֹר. הוֹאִיל וְהוּא אוֹכַל	יֵאָכְלוּ וְאִף עַל פִּי שְׂלֵא נִגְמְרָה מְלֻאכְתָּן; שָׂאִין פּוֹרְעִין
10	דָּבָר קָצוּב - הָרִי זֶה פְּלוֹקַח, שָׂאִם צָרַף - נִקְבָּע. לֹא	חוֹב מִן הַטְּבָל ¹³³ . אָבַל אוֹכְלִין אַחַת אַחַת מִן הַתְּאֵנָה ¹³⁴ ,
11	קָצִין, אֲלֵא הִנֵּה אוֹכַל כְּדִין תּוֹרָה ¹¹⁶ - מְצָרַף וְאוֹכַל כֹּל	אָבַל לֹא מִן הַסֵּל וְלֹא מִן הַרְפָּה וְלֹא מִן הַמְּקָצָה ¹³⁵ .
12	מֵה שְׁיַרְצָה. וְהוּא שְׂלֵא יִסְפֹּת ¹¹⁷ בְּמִלַּח. אָבַל אִם סִפֹּת	יד. אֶחָד ¹³⁶ הַמְּבַשֵּׁל ¹³⁷ וְאֶחָד הַשּׁוֹלֵק ¹³⁸ וְאֶחָד
13	בְּמִלַּח ¹¹⁸ : אַחַת אַחַת - מִתָּר; שְׁתֵּים שְׁתֵּים - אָסוּר,	הַכּוֹבֵשׁ ¹³⁹ - קוֹבֵעַ לְמַעֲשֶׂר ¹⁴⁰ . אָבַל הַמַּעֲשִׂין אֶת הַפְּרוֹת
14	שֶׁהָרִי נִקְבָּעוּ [בְּמִלַּח] ¹¹⁹ .	עַד שֶׁהִכְשִׁינָן ¹⁴¹ - הָרִי זֶה סִפֵּק ¹⁴² .

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

102) ומה שאמרו בבבא מציעא צב: "דמיחזי (= שנראה) כמקח", ואין זה מקח ממש, אין זה אלא לפי הסברא שפועל אוכל משלו, אבל לפי מה שפסק רבינו (הלכות שכירות שם הלכות אוכל משל שמים, ורק לו זכתה התורה - הרי זה מקח ממש. 103) שם פרק ג משנה ג. (104) כלומר, לתלוש הקטנים מבין הגדולים, שאינו אוכל מן התורה, מפני שאין זה גמר מלאכה (שם הלכה ד). וכן הוא בירושלמי על המשנה שם: "השוכר את הפועל לעשות בזיתים, אמר לו על מנת לאכול זיתים, אוכל אחד אחד ופטור, ואם צירף חייב" - "כי אנן קיימין בששכרו לנכש עמו בזיתים, מן דבתרה (= נלמד מהבבא השניה) לנכש עמו בבצלים". (105) ממעשר. (106) שהרי זה בגמר מלאכה, ומקח קובע למעשר לאחר גמר מלאכה. (107) משנה שם. (108) לתלוש הקטנים מבין הגדולים שמונעין גידולן. (109) שאינו אוכל מן התורה, לפי שאין זה גמר מלאכה (הלכות שכירות שם). (110) עלי הבצלים. (111) חותך. (112) כנ"ל בהלכה הקודמת. (113) ברייתא בבבא מציעא פט: (114) האוכל מן התורה, כגון ששכרו לבצור או למסוק. (115) כן פירש ר"ח, הובא בתוס' שם ד"ה קוצץ. אבל התנה בלי קציצה - כיון שאוכל גם בלי התנאי, אין זה כמקח (שם פ"ב משנה ז, וראה למעלה הלכה ט). (116) כלומר, כיון שלא קצץ בקיצוב, אינו כאוכל לפי תנאו אלא מן התורה. (117) יטבול. (118) כשנתן לו בעל הבית רשות לכך. שאם לא כן, אסור לו לספות במלח (בבא מציעא שם). (119) שהמלח קובע למעשר בדבר שנגמרה מלאכתו (למעלה פ"ג הלכה ג). (120) מעשרות פרק כ משנה ח. (121) תאנים גרועות (פירוש המשנה שם). בשעת גמר מלאכתן, שאוכל מהן מן התורה. (122) תאנים לבנות טובות (שם), אף אם ענפי בנות השבע מעורבים בענפי הלבסין, שבאופן כזה במין אחד אוכל משני האילנות (בבא מציעא צא:), כאן נחשבים כשני מינים. ולכן נשתה משנה זו, אף שדין זה מפורש בב"מ שם במשנה. (123) אם התנה עם בעל הבית שיאכל מהן. שכיון שמן התורה אינו אוכל אלא במה שהוא עושה (למעלה הלכה ט), הרי זה כמקח וקובע למעשרות (שם). (124) מלאכול כשעושה בלבסין הגרועות. (125) בנות שבע. כלומר, אוכל ופטור מן המעשרות, שהרי יש לו לפועל רשות לעשות כן מן התורה (בבא מציעא שם, ופ"ב מהלכות שכירות הלכה יא), ואין זה מקח. (126) שם פ"ג משנה ב. (127) [כלומר, כל מלאכה שבשדה, ואף כאלה שאין הפועל אוכל בהן מן התורה, ולפיכך היה מקום להתנות על מזונות, אלא שלא עשה כן]. (128) ובמקום שלא נהגו לזון (בבא מציעא פג. ושם פ"ט הלכה א). (129) כשכמשך היום נקלעה לו עבודה בפירות שאוכל מהם מן התורה, ועיין רע"ב. (130) כדין פועל (למעלה הלכה ט). (131) [שאם נגמרה מלאכתם, אין לו לפועל לאכול (הלכות שכירות שם הלכה ב, ולמעלה שם), ואם התנה על כך הרי זה כלוקח, ואסור לאכול עד שיעשר, כמבואר שם. וכן הוא במשנה א שם: "המעביר תאנים בחצרו לקצות (= לעשות קציעות, דהיינו לפני גמר מלאכה) - הפועלים שעמו בזמן שאין להם עליו מזונות, אוכלין ופטורין וכי'". (132) שהתנה על כך עם בעל השדה. (133) כן כתב בפירוש המשנה שם, ומקור הדברים להלן פ"ו הלכה ט. (שכיון שחייב לתת לו מזונות, ובמקום זה נתן לו פירות, הרי הוא כפורע חובו בטבל, והרי זה כמוכרו (שם), ומקח קובע למעשרות אם מצרף שנים (למעלה הלכה ג), וראה להלן בדברי הירושלמי. ועיין בתוספות אנשי שם. וכאן השמיענו רבינו, שמה שפועל אוכל ופטור מן המעשר, אין זה אלא בזמן שאין לו עליו מזונות. וכן צריך לפרש מה שאמרו במשנה שם: "המעביר תאנים בחצרו לקצות - הפועלים שעמו בזמן שאין להם עליו מזונות אוכלין ופטורין, אבל אם יש להם עליו מזונות - הרי אלו לא יאכלו". (134) משנה שם. (והוא כדין מקח שאוכל אחת אחת ופטור, למעלה שם). (135) משנה שם. ואמרו בירושלמי שם: "לא מן הסל ולא מן הקופה ולא מן המוקצה, כמה דתימר תמן מלקט אחת אחת ואוכל, ואם צירף חייב - מוקצה עשו אותה כמצרף". [ונראה שהכוונה לפרק ב דמעשרות משנה ה, לגבי מקח ש"אוכל אחת אחת ופטור, ואם צירף חייב". הרי שהכוונה לקביעות למעשר על ידי מקח, וכמבואר למעלה]. (136) שם פ"ד משנה א. (137) ירושלמי שם. (138) אם פירושו: בשיל ולא בשיל (ר"ן נדרים מט.) סידרם רבינו בדרך "לא זו אף זו" - לא רק בשיל קובע, אלא אפילו שילוק ואפילו כבוש. (139) נותן הפירות במי מלח (פירוש המשנה, וראה למעלה פ"ג הלכות ג"ד). (140) מדבריהם (למעלה פ"ד הלכה ב). (141) לאכילה. (142) בעיא היא בירושלמי נדרים פ"ו הלכה א, ולא

קס שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

1	טו. הטומן ¹⁴³ פרות באדמה ¹⁴⁴ או בתבן או בזבל ¹⁴⁵	יח. המולח ¹⁶⁵ פרות בשדה ¹⁶⁶ - נקבעו ¹⁶⁷ . טבל הזיתים
2	עד שהקשירן לאכילה - לא נקבעו למעשר ¹⁴⁶ .	אחד אחד במלח ואכל - פטור ¹⁶⁸ . הפוצע ¹⁶⁹ זיתים כרי
3	טז. הנותן יין לתבשיל חם ¹⁴⁷ , או ¹⁴⁸ שנתן שמן לקדרה	שיצא השןף ¹⁷⁰ מהם - פטור ¹⁷¹ . הנוטל ¹⁷² זיתים מן
4	באלפס ¹⁴⁹ קשהן מרתחין ¹⁵⁰ - נקבעו למעשר. מזג יין	המעטן ¹⁷³ - טובל אחד אחד במלח ואוכל ¹⁷⁴ ; ואם מלח
5	במים חמים - נקבע ¹⁵¹ . ואין צריך לומר, אם בשל	ונתן לפניו - חיב. וכן כל פיוצא בזה.
6	היין ¹⁵² ואפלו בגת ¹⁵³ - שאסור לשותות ממנו עד	יט. התורם פרותיו ¹⁷⁵ תרומה שצריך לתרם אחריה
7	שיעשר ¹⁵⁴ .	שניה ¹⁷⁶ - נקבעו למעשר ¹⁷⁷ , ולא יאכל מהן עראי עד
8	יז. השום ¹⁵⁵ והשחלים ¹⁵⁶ והחרדל ששחקן בשדה ¹⁵⁷	שיוציא התרומה השניה ויעשר.
9	בשמן ¹⁵⁸ - נטבלו למעשר ¹⁵⁹ . וכן ¹⁶⁰ הסוחט אשכול	כ. פרות שנגמרה מלאכתן ¹⁷⁸ וקשכה עליהן ליל ¹⁷⁹
10	לתוף הכוס ¹⁶¹ - נקבע ¹⁶² ; לתוף התמחוי ¹⁶³ - אינו	שבת ¹⁸⁰ - נקבעו, ולא יאכל מהן אפלו לאחר השבת
11	נקבע ¹⁶⁴ .	עד שיעשר ¹⁸¹ .

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

נפשטה (חזון-איש). 143 משנה שם. 144) כן המנהג לעשות בפירות שאינם מבושלים, להטמין אותם בעפר, כדי שיתרבו ויתבשלו (פירוש המשנה שם). 145) זה אינו במשנה. 146) שאין זה בישול. 147) אפילו לכלי שני, אם היה חם ביותר (למעלה פ"ג הלכה טו). 148) שם פ"א משנה ז, וראה למעלה שם. 149) צ"ל: "ואלפס". וכעין זה במשנה שם: "לקדרה ולפס" (וראה בגליון הרמב"ם בשם ר"י אבוהב). והם כלי ראשון. 150) והעבירם מעל האש, וראה להלן. 151) שם פ"ד משנה ד, כחכמים. ועיין משנה ראשונה שם. 152) על האש. 153) שלא נגמרה עוד מלאכת היין (למעלה שם הלכה יד). 154) [שאף-על-פי שכתב רבינו (שם הלכה ג) שכל הששה דברים, וכולל בהם גם אש, אינם קובעים אלא בדבר שנגמרה מלאכתו - יין שמוגו בכלי, הרי הוא כצירוף שנים בידו במקח (שם הלכה יג) וכמוקצה שהיא כמצרף (שם). ועיין משנה ראשונה שם]. 155) ירושלמי שם פ"ד הלכה א. 156) מין ירק חריף (מוסף הערוך, ערך שחלים א). וכן נראה ביומא יח: 157) שאם הכניסן לבית, נקבעו מדין בית. 158) מסתימת לשונו נראה, שהמדובר בין בשום של טבל בשמן מעושר, ובין בשמן של טבל בשום מעושר (רדב"ז). 159) [כיון שהם חריפים - שחיקתם היא בישולם, שאינה גרועה ממולח דלהלן]. 160) תוספתא סוף פרק א, וירושלמי שם. 161) [שעל-ידי סחיטה זו, הוא עושה יין שהוא משקה, מענבים שהם אוכל, ראה בשבת קמד: ובבבא בתרא צז:). 162) [שיצירה חדשה של משקה מאוכל, אינה גרועה מבישול. וכיון שנתן לתוך הכוס, הרי זה כמצרף (ראה בהלכה הקודמת). ודקדק רבינו לכתוב "לתוך הכוס נקבע", להורות, שאם סחט ענבים לתוך ידו - פטור, שאף-על-פי שבישול יש כאן - גמר מלאכה אין כאן, שאין זה חשוב כצירוף, וראה בהלכה הסמוכה]. 163) [שיש בו אוכל, והנסחט מן הענבים אל תוכו, אינו נעשה משקה, שמשקה הבא לאוכל הרי הוא כאוכל, כמפורש בשבת שם]. ובאוכל צונן הדברים אמורים, שאם הוא חם - יש בו משום בישול (רדב"ז). 164) [שאין זה אלא "אוכלא דאיפרת", כלומר, אוכל שנפרד מאוכל, ואין כאן יצירה חדשה של משקה מאוכל]. 165) מעשרות פ"ד משנה א. 166) כן הוא במשנה שבירושלמי שם. והיינו: אפילו בשדה (רדב"ז). 167) שמליחה קובעת למעשר, ראה למעלה פ"ג הלכה ג. 168) שם משנה ג. וראה למעלה הלכה יא. וצ"ע למה כפלו רבינו כאן. 169) שם משנה א. והיינו פותח, והוא מלשון "פצע". 170) הליחה הדומה לחלב (פירוש המשנה שם). 171) [שכיון ששרף זה אינו חשוב משקה (ראה בתוספות בבא בתרא יט: ד"ה מי פירות), ואין כאן יצירה של משקה מאוכל - אין זה חשוב כבישול. ובמשנה שם: "אם סחט ונתן לתוך ידו, חייב". כלומר, כיון שסחט שמן ויצר משקה מאוכל, הרי זה כבישול וקובע. ורבינו השמיטה מפני התוספתא שם: "הסוחט ענבים בתוך ידו פטור" (וראה בתוספתא כפשוטה שם), שאף-על-פי שבישול יש כאן - גמר מלאכה אין כאן, שאין זה כצירוף. ולפיכך כתב בהלכה הקודמת "הסוחט אשכול לתוך הכוס" (עיין שם). ואם כן, המשנה שם, בוודאי היא למי שסובר שכל הקובעים למעשר, קובעים אפילו לפני גמר מלאכה, ואין הלכה כן, ראה למעלה פ"ג הלכה ג]. 172) שם משנה ג, כת"ק ולא כר' אליעזר. 173) מקום שמקבצין שם הזיתים עד שיתרככו ויהיו ראויים להוציא שמנם (פירוש המשנה שם). 174) שאין המלח קובע אלא בשתים, כמבואר למעלה. 175) שנגמרה מלאכתן, שאם לא נגמרה מלאכתן, אין תרומה קובעת (למעלה שם הלכה ד). 176) כגון התורם מן המחוייב מדרבנן על המחוייב מן התורה (פ"ה מהלכות תרומות הלכה יד). [אבל זה שצריך לחזור ולתרום מחמת ספק (שם הלכה כב) - מסתבר שאינו בכלל זה, שהרי ממה-נפשך מותר לו לאכול אכילת עראי: אם תרם, הרי תרם. ואם לא תרם, הרי לא נקבע]. 177) כיון שהתרומה הראשונה תרומה מדבריהם. והאור-שמח מסמיך לזה מה שאמרו בתוספתא תרומות פ"ג "אין תורמין שמן על זיתים הנכתישים כו' אם תרם, תרומה ויחזור ויתרום וכו' וצריך להוציא עליהן תרומות ומעשרות", היינו שהתרומה הראשונה קבעה, עיין שם. וראה במראה-הפנים לירושלמי מעשרות פ"ב הלכה ג סוף ד"ה ראשון. 178) שאם לא נגמרה מלאכתן, אין השבת קובעת (ביצה לה). 179) עיין 'תוספות יום-טוב' בתרומות פ"ח משנה ג. 180) כלומר: והוא לא ייחדן לשבת. וכו' יוחנן בירושלמי מעשרות פ"ב תחילת הלכה ב (כסף-משנה). וראה למעלה פ"ד הלכה יג, שחצר אינה קובעת אלא אם הכניסו לתוכה ככוונה. 181) שאכילת שבת היא קביעות, משום שנאמר (ישעיה נח, יג) "וקראת לשבת עונג" (ביצה לד:); וראה בפ"ב מהלכות יום-טוב הלכה ט והערה נד, שגם יום-טוב קובע. וראה עוד להלן פ"ב הלכה א].

שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר קסא

מתוך מהדורת וגשל

- 27 **כא.** תינוקות¹⁸² שטמנו תאנים¹⁸³ לשבת¹⁸⁴ ושכחו
 28 לעשרן - לא יאכלו למוצאי שבת¹⁸⁵ עד שיעשרו¹⁸⁶.
 29 **כב.** תאנה¹⁸⁷ שהיתה מיחדת ל¹⁸⁸ לאכל פרותיה
 30 בשבת¹⁸⁹, ולקט ממנה בפלה¹⁹⁰ - לא יאכל¹⁹¹ עד
 31 שיעשר; הואיל ופרות אלו מיחדין לשבת, והשבת
 32 קובעת¹⁹².
 33 **כג.** היתה¹⁹³ אוכל¹⁹⁴ באשכול¹⁹⁵ והשכה עליו לילי
 34 שבת¹⁹⁶ - לא יגמר אכילתו בשבת עד שיעשר¹⁹⁷. ואם
 35 הניחו לאחר שבת - הרי זה גומר¹⁹⁸.
פרק ששי
 36 **א.** מחליקין בתאנים וענבים של טבל, ואין בזה משום
 37 הפסד. וכל שאסור לזרים לאכלו בתרומה, כגון
 38 הגרעינין וכיוצא בהן - כף אסור לאכלו מן הטבל ומן
 39 המעשר שלא נטלה תרומתו וממעשר שני והקדש שלא
 40 נפדו. וכל שמתר לזרים לאכלו בתרומה מדברים אלו -
 41 כף מתר בטבל ובמעשר שלא נטלה תרומתו ומעשר שני
 42 והקדש שלא נפדו.
 43 **ב.** אין מדליקין בטבל טמא אפלו בחל, ואין צריך
 44 לומר בשבת. שגאמר: את משמרת תרומתי; מה תרומה
 45 טהורה - אין לה בזה אלא משעת הרמתה, אף תרומה
 46 טמאה - אין לה להנות בה אלא משעת הרמתה ואילף.
 47 **ג.** אין מחפין בטבל, ואין זורעין את הטבל. ואפלו
 48 פרות שלא נגמרה מלאכתן - אסור לזרע מהן עד
 49 שיעשר. במה דברים אמורים? בתבואה וקטניות וכיוצא
 50 בהן; אבל העוקר שתילים שיש בהן פרות ממקום
 51 למקום בתוך שדהו - הרי זה מתר, ואינו כזורע טבל,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(182) מעשרות פ"ד משנה ב. (183) שנגמרה מלאכתם בשדה או בגינה, שלא נקבעו בבית או בחצר. (184) לאכילה. (185) שהרי אף אם לא ייחד קובעת, כמבואר בהלכה הקודמת. (186) אבל בערב שבת מותרים באכילה, ואילו גדול שייחד תאנה לשבת - אסורה גם בערב שבת, כדלהלן (ירושלמי). (187) אילן תאנה (ירושלמי פ"ד הלכה ג). (188) שם משנה ב, כב"ה ולא כב"ש. (189) מחמת יופיין וטעמן הטוב. (190) סל. שכיון שלקט כל צרכו, הרי זה גמר מלאכה ונקבע למעשר, ראה למעלה פ"ג הלכה י. (191) אפילו קודם השבת, ואפילו אכילת עראי. (192) אבל באילן שאין פירותיו מיוחדין לשבת, אינם נקבעים אלא משחשך עליהן ליל שבת, כמבואר בהלכה הקודמת. (193) תרומות פ"ח משנה ג. (194) אכילת עראי. (195) ואשכול הרי הוא כנגמרה מלאכתו, ראה למעלה הלכה ג. (196) ראה למעלה הלכה כ. (197) כלומר, אם עישר קודם השבת, שהרי בשבת אסור לעשר (חזון איש). (198) כרבי יהושע, וכנוסחא שלפנינו. ולענין חצר, אמר ר' יהושע שם "לא יגמור" (וכן פסק רבינו למעלה פ"ד הלכה יז, שאפילו חוץ לחצר לא יגמור). וכן כתב רבינו בפירוש המשנה שם. [וצריך לומר, שאף-על-פי שהשבת קובעת אף אם לא כיוונו לייחד לה (למעלה הלכה כ) - כיון שהתחיל לאכול האשכול מבעוד יום, ורצה לגמרו לפני בוא שבת, הרי יש כאן כוונה הפכית, שאינו רוצה להניחו לשבת (ראה בתלמודי רבינו יונה לברכות פרק א ל"ד יב, ד"ה ורבינו שמואל, ותוספות שם ד"ה לא, סברא כזו לענין מצוות צריכות כוונה), ובאופן זה אין השבת קובעת אלא לעצמה, ולא למוצאי שבת]. ובמלאכת-שלמה הביא שבספר מדוייק הוגה בדברי רבינו כאן: "ואפילו הניחן לאחר שבת, הרי זה לא יגמור", וכן הביא הברכי - יוסף יו"ד סימן שלא, על סעיף קיד. וכנוסחת ספרים אחרים במשנה שם. 1) יבאר שכל שאסור לזרים לאוכלו בתרומה אסור בטבל. ודין אם מותר ליהנות מהטבל. והמוכר פירות לחבירו וזכר שהם טבל. ודין הלוקח טבל בשני מקומות. והמקבל שדה מישראל או מן הגוי. ודין שנים שקבלו שדה באריסות, או ירשו או נשתתפו. ודין כהן ולוי שלקחו או מכרו פירות תלושין, או אם קבלו שדה מישראל. ודין המקבל זיתים להוציא מהן שמן. או כהן שמכר שדה לישראל על מנת שהמעשר שלו. ישראל שירש טבל ממורה, והנותן שדהו בקבלה לגוי.

קסב שיעורי רמב"ם שלושה פרקים ליום – יום שבת קודש ו' אייר – ספר זרעים – הלכות מעשר

מתוך מהדורת וגשל

טז. כהן או לוי שמכרו פרות תלושין לישראל קדם
שנתגמר מלאכתן, ואין צריך לומר אם מכרו במחבר -
הרי התרומה או המעשר שלהם. ואם מכרו אחר גמר
מלאכה - הרי התרומה והמעשר של לוקח, ומפריש
ונותן לכל כהן או לוי שירצה.
יז. כהן ולוי שקבלו שדה מישראל - כשם שחולקין
בחלין, כך חולקין בתרומה ובמעשרות; והישראל נוטל
חלקו ונותן לכל כהן או לוי שירצה. אבל ישראל שקבל
שדה מכהן או מלוי - התרומה או המעשר לבעל
השדה, ושאר המתנות - חולקין.
יח. המקבל יתים להוציא מהן שמן, בין ישראל מכהן
או לוי בין כהן או לוי מישראל - כשם שחולקין בחלין,
כך חולקין בתרומה ומעשרות, מפני שהשמן חשוב
הוא.
יט. כהן שמכר שדה לישראל ואמר לו: על מנת
שהמעשר שלה שלי לעולם - הרי הן שלו. כיון שאמר
על מנת - נעשה כמי ששיר מקום המעשר. ואם מת
הכהן - הרי בנו כשאר הכהנים. ואם אמר לו: על מנת
שהמעשרות לי ולבני, מת הוא - יטלם בנו. על מנת
שהמעשרות שלי כל זמן שהיא לפניך, מכרה לאחר,
אף על פי שחזר ולקחה - אין לכהן אותם המעשרות.
כ. ישראל שקבל שדה מכהן ולוי ואמר לו: על מנת
שהמעשרות שלי ארבע או חמש שנים - מתר; על מנת
שהן שלי לעולם - אסור, שאין כהן עושה כהן. וכן בן
לוי שהיה עליו חוב לישראל - לא יהיה ישראל זה
גובה מאחרים ומפריש עד שיפירע כנגד חובו; שאין
לוי זה עושה בעל חוב שלו כלוי אחר שיגבה מעשר
מאחרים.
כא. ישראל שירש טבל ממרח מאבי אמו כהן, ואותו
אבי אמו ירשו מאבי אמו ישראל - הרי זה מפריש
ממנו מעשרותיו והן שלו; שהמתנות הראויות לתרם -
כמו שהורמו הן, אף על פי שלא הורמו.
כב. הנותן שדה בקבלה לעובד כוכבים או למי שאינו
נאמן על המעשרות, אף על פי שלא באו לעונת
מעשרות - צריך לעשר על ידם. נתנה לעם הארץ: עד
שלא באו לעונת המעשרות - אינו צריך לעשר על ידם;
ומשבאו לעונת המעשרות - צריך לעשר על ידם. כיצד
הוא עושה? עומד על הגרן ונוטל, ואינו חושש למה
שאכלו, שאין אנו אחראין להן.

קמין או אין קמין - צריך להוציא עליהן מעשרות
מפרות אחרות.
ח. המוכר פרות לחברו, מוכר אומר: על מנת שהן
טבל מכרתי, ולוקח אומר: לא לקחתי ממך אלא
מעשרין - כופין את המוכר לתמן. קנס הוא לו מפני
שמכר טבל.
ט. אין פורעין חוב מן הטבל, מפני שהוא כמוכרו.
י. מי שלקחו בית המלך את פרותיו והם טבלים: אם
מחמת שהוא חייב להן - צריך להוציא עליהן מעשרות;
ואם לקחו באנס - אינו צריך לעשר עליהם.
יא. הלוקח טבל משני מקומות - מעשר מזה על זה.
המקבל שדה מישראל או מן הנכרי - חולק ונותן לבעל
השדה בפניו, כדי שידע שטבל נטל. אבל החוכר שדה
מישראל: אם נתן לו מוצע אותה שדה - תורם ואחר
כך נותן לו מזו שקצץ לתן לו, ובעל השדה מעשר
לעצמו; ואם נתן לו מוצע שדה אחרת או ממין אחר -
מוציא המעשר ואחר כך נותן לו.
יב. החוכר שדה מן העובד כוכבים - מעשר ואחר כך
נותן לו. קנס קנסוהו בזה, כדי שלא יחפר מן העובד
כוכבים, ונמצאת השדה בורה לפניו, עד שיצטרף
וימכרה לישראל. וכן המקבל שדה אבותיו מן העובד
כוכבים - קנסוהו שיעשר ואחר כך יתן חלקו לעובד
כוכבים מעשר, כדי שלא יקפץ ויקבלה ממנו מפני
שהיא שדה אבותיו, עד שתשאר לפניו בורה, כדי
שימכרה לישראל.
יג. אי זהו חוכר ואי זהו מקבל? חוכר - שחוכר
הקרקע בדבר קצוב מן הוצע, בכך וכך סאה, בין עשתה
הרבה בין עשתה מעט. מקבל - הוא שיקבל אותה
בחלק ממה שתעשה, חציו או שלישו או מה שיתנו
ביניהן. שוכר - הוא ששוכר הקרקע במעות.
יד. שנים שקבלו שדה באריסות או ירשו או נשתתפו
- כול האחד לומר לחברו: טל אתה חטים שבמקום
פלוני ואני חטים שבמקום פלוני, אתה יין שבמקום
פלוני ואני יין שבמקום פלוני; אבל לא יאמר: טל אתה
חטים ואני שעורים, אתה יין ואני שמן, מפני שמוכרין
את הטבל.
טו. כהן או לוי שלקחו פרות מישראל אחר שנגמרה
מלאכתן - מוציאין את התרומה והמעשרות מידיהן
ונותנין אותם לכהנים וללויים אחרים. קנס הוא להם,
כדי שלא יקפצו לגרנות ולגתות ויקנו טבלים, כדי
להפקיע מתנות אחיהם הכהנים. ואם קנו קדם שתגמר
מלאכתן - אין מוציאם מידם.

סיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ל' ניסן - אייר ה'תשע"ה

1

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ה

2

הלכות שבת

3

פרק יח

4

א. המוציא דבר מרשות היחיד לרשות הרבים, או מרשות הרבים לרשות היחיד - אינו חיב עד שיוציא ממנו שיעור שמועיל כלום [משהו]. ואלו הן שיעורי ההוצאה: המוציא אכלי אדם - כגרוגרת [תאנה יבשה], ומצטרפין זה עם זה; והוא שיהיה כגרוגרת מן האכל עצמו, חוץ מן הקלפין והגרעינין והעקצין [מקום החיבור של הפרי לעץ] והסבין [פסולת הקמח] והמרסן [קליפה עבה של תבואה].

12

ב. יין, כדי רבע רביעית; ואם היה קרוש, כזית. וכלב כהמה טהורה, כדי גמיאה [בליעה בבת אחת]; וכלב טמאה, כדי לכחל עין אחת [להניח עליה לרפואה]. וכלב אשה ולבן ביצה, כדי לתן במשיפה [בתחבושת לכאב עיניים]. שמן - כדי לסוף אבר קטן, שהוא אצבע כטנה של רגל קטן בן יומו. טל, כדי לשוף [לשפוף] את הקילורית [משחה לכאב עיניים]; וקילור, כדי לשוף במים; ומים, כדי לרחץ פני מדוכה [כלי לכתישת אוכלין]. דבש, כדי לתן על ראש הפתית [מכה בגב הבהמה]. דם, ושאר כל המשקין, וכל השופכין - כדי רביעית.

23

ג. תבן תבואה, כמלא פי פרה. תבן קטניות, כמלא פי גמל. ואם הוציא תבן קטניות [שהוא מאכל גמל] להאכילו לפרה, כמלא פי פרה; שהאכילה על ידי הדחק, שמה אכילה. עמיר [קש], כמלא פי טלה. עשבים, כמלא פי גדי. עלי שום ועלי בצלים - אם היו לחים, כגרוגרת, מפני שהם אכלי אדם; ויבשים, כמלא פי גדי. ואין מצטרפין [המינים שונים] זה עם זה לחמור שבהן [לשיעור הקטן שבהם], אבל מצטרפין לקל שבהן. כיצד? הוציא תבן תבואה וקטנית - אם יש בשניהן כמלא פי פרה, פטור; כמלא פי גמל, חיב. וכן כל פיוצא כזוה, לענין השבת.

34

ד. המוציא עצים - כדי לבשל כגרוגרת מביצת התרנגולים, טרופה [מעורבת] בשמן ונתונה באלפס [מחבת]. המוציא קנה, [שיעורו] - כדי לעשות קלמוס המגיע לראשי אצבעותיו; ואם היה עבה או מרסס [שבור], שיעורו כעצים.

39

ה. המוציא תבלין, [שיעורו] - כדי לתבל ביצה; ומצטרפין זה עם זה. פלפלת [פלפל], כל שהוא. עטרן, כל שהוא. ריח טוב, כל שהוא. ריח רע, כל שהוא. מיני

42

בשמים, כל שהן. ארומן טוב, כל שהוא. בתולת הנרד [עלה שושנה אדומה וסתומה], אחת. מיני מתכות הקשים, כגון נחשת וברזל, כל שהן. מצפר המזבח, ומאבני המזבח, וממקק [רקבו] ספרים, וממקק מטפחותיהן - כל שהן, מפני שמצניעין אותן לגניהן. גחלת, כל שהוא; והמוציא שלהבת, פטור.

ו. המוציא זרעוני גנה שאינן נאכלין לאדם, שיעורן פחות מכגרוגרת: מזרע קשואין, שנים; ומזרע הדלועין, שנים; מזרע פול המצרי, שנים. המוציא סבין [פסולת קמח], כדי לתן על פי כור של צורפי זהב [בעת ההתכה]. המוציא מרסן [קליפות תבואה] - אם לאכילה, שיעורו כגרוגרת; לבהמה, שיעורו כמלא פי גדי; לצביעה, כדי לצבוע בגד קטן. לולבי [ענפים רכים] זרדין [של עצים דקים] והחרובין - עד שלא ימתיקו, כגרוגרת; ומשמימתיקו, כמלא פי גדי. אבל הלוח והתורדל והתורמוסין ושאר כל הנכבשין - בין שימתיקו בין שלא ימתיקו, כגרוגרת.

ז. המוציא גרעינין - אם לאכילה, חמש; ואם להסקה, הרי הן כעצים; ואם להשבון [למנין], שתיים; ואם לזריעה, שתיים. המוציא אזור [מין צמח] לאכילה, כגרוגרת; לבהמה, כמלא פי גדי; לעצים, כשיעור העצים; להזיה [על טמא מת], כשיעור הזיה.

ח. המוציא קלפי אגוזין, וקלפי רמונים, איסוס, ופואה [מיני צמחים המשמשים לצבע], ושאר הצובעין - כדי לצבוע בהן בגד קטן, כסבכה [כיסוי] שמיניחין הבנות על ראשיהן. וכן המוציא מי רגלים בן ארבעים יום, או נתר אלכסנדריה [מין עפר המסיר כתמים], או ברית, קימונא, ואשלג [חומרי ניקוי], ושאר כל המנקין - כדי לכבס בהן בגד קטן, כסבכה. הוציא סמנין [צבעים] שרויין, כדי לצבוע בהן דגמא לאורג [חתוכת בד קטנה].

ט. המוציא דיו על הקלמוס, שיעורו כדי לכתב ממנו שתי אותות [אותיות]; אבל אם הוציא הדיו בפני עצמו, או בקסת [כלי הדין] - צריך שיהיה בו נתר על זה, כדי שיעלה ממנו על הקלמוס כדי לכתב שתי אותות. היה בקסת כדי אות אחת ובקלמוס כדי אות אחת, או כדיו לבדו כדי אות אחת ובקלמוס כדי אות אחת - הרי זה ספק [כשיעורו]. הוציא שתי אותות וכתבן כשהוא מהלף, חיב; כתיבתן, זו היא הנחתן. הוציא אות אחת וכתבה, וחרו והוציא אות שניה וכתבה - פטור; שפכר חסרה האות הראשונה.

י. המוציא כחל [לצביעת העין] בין לרפואה בין לתכשיט, כדי לכחל עין אחת; ובמקום שאין דרך

ל

מתוך מהדורת חזק

47 כְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו מְזוּזָה. נִיר - כְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו שְׁמֵי
48 אוֹתוֹת שֶׁל קָשֶׁר מוֹכְסִין (נִסְטֵר בּוֹ מִסְמָנִים גִּזְבֵּרֵי הַמַּעֲשֶׂה
49 שֶׁפְּלוּנֵי שִׁילֵם חוֹבוֹ), שֶׁהֵן גְּדוּלוֹת מְאוֹתוֹת שֶׁלְנֹנ.
50 הַמוֹצֵיא קָשֶׁר [סִימָן שֶׁל] מוֹכְסִין - חֵיב, אֵף עַל פִּי שֶׁכִּבֵּר
51 הֶרְאָהוּ לְמוֹכֵס וְנִפְטֵר בּוֹ; שֶׁהָרִי רָאָה הוּא לְעוֹלָם.
52 הַמוֹצֵיא שֶׁטֵּר פָּרוּעַ, וְנִיר מְחֻק - כְּדֵי לְכַרֵּף עַל פִּי
53 צְלוּחִית קְטָנָה שֶׁל פְּלִיטוֹן [בוֹשֵׁם]; וְאִם יֵשׁ בַּלְבָּן
54 [בַּמְחִיקָה] שְׁלוֹ כְּדֵי לְכַתֵּב שְׁמֵי אוֹתוֹת שֶׁל קָשֶׁר מוֹכְסִין,
55 חֵיב.

56 טז. הַמוֹצֵיא בְּהֵמָה חֵיָה וְעוֹף - אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן חַיִּים,
57 חֵיב. אֲבָל אֲדָם חַי, אֵינוֹ מְשֹׂאֵי; וְאִם הָיָה כְּפוֹת אוֹ
58 חוֹלָה, הַמוֹצֵיא אוֹתוֹ חֵיב. וְהָאֵשׁ מְדַדָּה [מִסִּיעֵת] אֶת
59 בְּנֵה בְּזִמְן שְׁנוּטֵל [וְגַל] אַחַת וּמַנִּיחַ אַחַת.

60 יז. הַמוֹצֵיא תֵינוּק חַי, וְכִיס תְּלוּי בְּצוּאָרוֹ - חֵיב מִשׁוּם
61 הַפִּיס, שְׁאֵין הַפִּיס טְפֵלָה [בְּסִילָה] לְתֵינוּק; אֲבָל אִם
62 הוֹצִיא אֶת הַגְּדוֹל, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְלַבֵּשׁ בְּכִלּוֹ
63 וְטַבְעוּתָי בְּיָדוֹ - פְּטוּר, שֶׁהַפֵּל טְפֵלָה לוֹ. הֵיוּ כְּלוּ
64 [בְּגֵדִים] מְקַפְּלִין עַל כְּתָפוֹ - הַנּוֹשֵׂא אוֹתוֹ, חֵיב.

65 יח. הַמוֹצֵיא חֲבֵב חַי, כֹּל שֶׁהוּא; וּמַת, כְּגוֹזְגֵרָת. צִפְרַת
66 כְּרָמִים [מִיו אֲרָבָה], בֵּין חֵיָה בֵּין מַתָּה - כֹּל שֶׁהוּא, מְפַנֵּי
67 שֶׁמְצַנְיָעִין אוֹתָהּ לְרִפּוּאָה; וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּהַ. הַמַּת,
68 וְהַנְּבִלָה, וְהַשְּׂרִץ - כְּשַׁעוֹר טַמְאָתוֹ, כִּף שַׁעוֹר הוֹצֵאָתוֹ:
69 מַת וְנִבְלָה, כְּכֻזִּית; וְשְׂרִץ, כְּכַעֲדָשָׁה.

70 יט. הָיָה שֵׁם [מִבְּשֵׁר הַמַּת] כְּפִיֵת מְצַמָּץ [בְּדִיוֹק],
71 וְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ כְּחֻצֵי זֵית - חֵיב, שֶׁהָרִי הוֹעִיל כְּמַעֲשֵׂיו,
72 שֶׁנִּתְמַעַט שַׁעוֹר מִלְטַמְא. אֲבָל אִם הוֹצִיא כְּחֻצֵי זֵית
73 מְפִזִּית וּמְחַצָּה, פְּטוּר. וְכֵן כֹּל פִּיּוּצָא בְּזָה בְּשָׂר
74 הַשְּׂמֵאוֹת.

75 כ. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים שְׁאֵינוֹ חֵיב אֲלָא עַל הוֹצֵאָת
76 כְּשַׁעוֹר? כְּשֶׁהוֹצִיא סֵתָם; אֲבָל הַמוֹצֵיא לְזָרַע, אוֹ
77 לְרִפּוּאָה, אוֹ לְהִרְאוֹת מִמֶּנּוּ דְּגָמָא, וְלִכְל פִּיּוּצָא בְּזָה -
78 חֵיב בְּכָל שְׁהוּא.

79 כא. הַמְצַנְיָע דְּכָר לְזָרִיעָה, אוֹ לְרִפּוּאָה, אוֹ לְדִגְמָא,
80 וְשִׁכַח לְמָה הַצְּנִיעוֹ, וְהוֹצִיאָו סֵתָם - חֵיב עָלָיו בְּכָל
81 שֶׁהוּא, שֶׁעַל דַּעַת מְחַשְׁבָה רִאשׁוֹנָה הוֹצִיא; וְשָׂר
82 הָאָדָם, אֵין חֵיבִין עָלָיו אֲלָא כְּשַׁעוֹרוֹ. זֶרַק זֶה שֶׁהוֹצִיא
83 כְּבָר לְתוֹף הָאוֹצֵר [מַחֲסוּ, וְנַמְלַךְ מִמְחַשְׁבָּתוֹ הַרְאִשׁוֹנָה] -
84 אֵף עַל פִּי שֶׁמְקוֹמוֹ נָכַר, כְּבָר בְּטָלָה מִחֻשְׁבָּתוֹ
85 הַרְאִשׁוֹנָה; לְפִיכָף, אִם חָזַר וְהִכְנִיסוֹ - אֵינוֹ חֵיב עַד
86 שֶׁיִּכְנִיס כְּשַׁעוֹר.

87 כב. דְּכָר שְׂאִין דִּרְךָ כְּגִי אֲדָם לְהַצְּנִיעוֹ וְאֵינוֹ רָאוּי
88 לְהַצְּנִיעַ, כְּגוֹן דָּם הַנֶּהָדָה - אִם הַצְּנִיעוֹ אֶחָד וְהוֹצִיאָו,
89 חֵיב; וְשָׂר הָאָדָם, פְּטוּרִין עָלָיו, שְׂאִין חֵיבִין אֲלָא עַל
90 הוֹצֵאָת דְּכָר הַכָּשֶׁר [רְאוּי וּמוֹעִיל] לְהַצְּנִיעַ, וּמְצַנְיָעִין
91 כְּמֹדָה.

92 כג. הַמוֹצֵיא חֻצֵי שַׁעוֹר, פְּטוּר; וְכֵן כֹּל הַעוֹשָׂה

1 להִתְקַשֵּׁט אֲלָא בְּכַחֲלֵת שְׁמֵי עֵינָיִם, וְהוֹצִיאָו לְהִתְקַשֵּׁט
2 - עַד שִׁיּוּצֵיא כְּדֵי לְכַחֵל שְׁמֵי עֵינָיִם. זָפֵת וְגִפְרִית, כְּדֵי
3 [לְיִצוֹר מַכְסֵה לַחֲבִית, וְבוֹ] לְעִשׂוֹת נָקָב [בַּמַּכְסֵה חֲבִית
4 הַשְּׂמוֹן]. שַׁעוּה, כְּדֵי לִתֵּן עַל פִּי נָקָב קָטָן [שַׁבְּחִית
5 לְסוּתָמוֹ]. דְּבָק, כְּדֵי לִתֵּן בְּרָאשׁ הַשְּׁבִשְׁבָת [קִנְה שְׂמוּרָחִין
6 רָאשוּ בַּדָּבָק לְתַפּוֹס הַאֲפּוּרוּחִים בַּדָּבָק]. רָכָב [שׂוּמוֹן], כְּדֵי
7 לְמַשֵּׁחַ תַּחַת רִקְקִי [עוּגָה מְטוּגָנֵת בְּשׂוּמוֹן] כְּסֻלַּע.

8 יא. הַמוֹצֵיא אֲדָמָה, כְּדֵי לְעִשׂוֹת חוֹתֵם הָאֲגָרָת. טִיט,
9 כְּדֵי לְעִשׂוֹת פִּי [שַׁפַּת] פּוּר [אַשׁ הַצּוּרְפִים]. זָבָל אוֹ חוֹל
10 דֶק, כְּדֵי לְזַבֵּל כְּרֵשָׁה [לְעֻרְבַב בְּסִיד]. חוֹל גָּס, כְּדֵי לְעַרְב
11 עִם מֵלָא כִּף שֶׁל סִידִין סִיד. תְּרִשִׁית [חֵדַס לְבַן כְּתוּשָׁה],
12 כְּדֵי לְעִשׂוֹת פִּי פּוּר שֶׁל צוּרְפֵי זָהָב. שַׁעַר, כְּדֵי לְזַבֵּל
13 טִיט לְעִשׂוֹת פִּי פּוּר שֶׁל צוּרְפֵי זָהָב. סִיד, כְּדֵי לְסוּד
14 אֲצַבַּע קְטָנָה שְׁבַכְנוֹת [הֵיוּ סָכִין אוֹתָם בְּסִיד]. עֶפְר וְאַפְר,
15 כְּדֵי לְכַסּוֹת דָּם צַפּוּר קְטָנָה. צָרוּר אֲבָן, כְּדֵי לְזָרֵק
16 בְּבִהְמָה וְתַרְגִּישׁ - וְהוּא, מְשַׁקֵּל עֲשָׂרָה זוּזִים. חֶרֶשׁ
17 [חֵדַס], כְּדֵי לְקַבֵּל בּוֹ רִבִיעִית.

18 יב. הַמוֹצֵיא חֲבַל, כְּדֵי לְעִשׂוֹת אֵזוֹן [בֵּית יֵד] לְקִפָּה
19 [תִּיבָה]. גָּמִי, כְּדֵי לְעִשׂוֹת תְּלוּי [לוֹלֵאָה] לְנִפְה לְזַכְכְּרָה
20 [נִפְה גְּדוּלָה]. הוֹצִיָן [עֲלֵי הַתַּמְרָה], כְּדֵי לְעִשׂוֹת אֵזוֹן
21 לְכַפִּיפָה מְצַרִית [סַל]. סִיב [חוּטִים שֶׁבַעֵף הַתַּמְרָה], כְּדֵי לִתֵּן
22 עַל פִּי מְשַׁפֵּף קָטָן שֶׁל יֵזוֹן. מוֹכִיץ [אַגוּדוֹת בְּדִים], כְּדֵי
23 לְעִשׂוֹת בּוֹ פְּדוּר כְּאָגוּז. עֲצָם, כְּדֵי לְעִשׂוֹת תְּרוּד [כִּף
24 רוּפָאִים קְטָנָה]. זְכוּכִית - כְּדֵי לְגָרֵד בְּהָ רֹאשׁ הַכְּדַכְּד
25 [רֹאשׁ מַחֲט הַמִּפְרִידָה בֵּין חוּטֵי הַשֶּׁתִּי], אוֹ עַד שִׁיפְצַע
26 [יּוֹרֵיד הַשֶּׁתִּי מִהָעֲרַב] שְׁמֵי נִימִין כְּאֶחָת.

27 יג. הַמוֹצֵיא שְׁמֵי נִימִין מְזַנֵּב הַסּוּס וּמַזְנֵב הַפָּרָה, חֵיב.
28 הוֹצֵיא אַחַת מִן הַקָּשָׁה שְׁבַחְזִיר [חוּטִים קְשִׁים שֶׁבַשְׂדוֹתוֹ],
29 חֵיב. נְצָרִי דְקָל, וְהֵן חוּטֵי הָעֵץ - שְׁתִּים; חוּרִי דְקָל, וְהֵן
30 קְלָפֵי הַחֲרִיּוֹת [עַנְפִּים] - אַחַת. מְצַמָּר גָּפְן, וּמְצַמָּר כִּלְף
31 [מִשֵּׁי עֵבֶה], וְצַמָּר גְּמֵלִים וְאַרְנָבִים וְחֵיָה שְׁבִיָם, וְשָׂר
32 כֹּל הַנְּטוּרִין - כְּדֵי לְטוֹת חוּט אֲרָף אֲרָבַעַה טְפָחִים.
33 הַמוֹצֵיא מִן הַכְּגֵר, אוֹ מִן הַשֶּׁק, אוֹ מִן הָעוֹר - כְּשַׁעוֹרֵן
34 לְטַמְאָה [לְקַבֵּלֵת טוּמְאָה], כִּף שַׁעוֹרֵן לְהוֹצֵאָה: הַכְּגֵר,
35 שְׁלִשָׁה עַל שְׁלִשָׁה; הַשֶּׁק, אֲרָבַעַה עַל אֲרָבַעַה; הָעוֹר,
36 חֲמִשָּׁה עַל חֲמִשָּׁה.

37 יד. הַמוֹצֵיא עוֹר שֶׁלֹא נִתְעַבֵּד כָּלָל, אֲלָא עַדִּין הוּא רַךְ
38 - שַׁעוֹרוֹ, כְּדֵי לְצַר [לְעַטּוֹף] מִשְׁקֵלָת [שֶׁל מְאֻזְנִים] קְטָנָה
39 שֶׁמְשַׁקְּלָה שֶׁקֶל. הָיָה [הָעוֹר] מְלוּת, וְעַדִּין לֹא נַעֲשָׂה
40 בְּקִמְחָה וְלֹא בַעֲפָצָה [חוּמַר עִיבּוּד] - שַׁעוֹרוֹ, כְּדֵי לְעִשׂוֹת
41 קָמִיעַ [לְעַטּוֹף קָמִיעַ שֶׁבוֹ שְׁמוֹת הַקּוֹדֵשׁ לְסוּגוּלָה]. הָיָה
42 עֲשׂוּי בְּקִמְחָה, וְעַדִּין לֹא נִתְעַבֵּד בַּעֲפָצָה - שַׁעוֹרוֹ, כְּדֵי
43 לְכַתֵּב עָלָיו אֶת הַגָּט. נְגַמְר עֲבוּדוֹ - שַׁעוֹרוֹ, חֲמִשָּׁה עַל
44 חֲמִשָּׁה.

45 טו. הַמוֹצֵיא קָלֶף מְעַבֵּד, כְּדֵי לְכַתֵּב עָלָיו פְּרִשְׁת 'שְׁמַע'
46 עַד 'וּבְשִׁעְרֵיךְ'. דּוּכְסוּסְטוּס [חֲלָקוֹ הַחֲצוּנִי שֶׁל הָעוֹר],

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שני א' אייר - ספר זמנים - הלכות שבת קסה

מתוך מהדורת חזק

45 רמח וסיף וקָשַׁת וְאֵלֶּה [מגן עגול] וּתְרִיס [מגן משולש]
 46 - הָרִי זֶה חֵיב.
 47 ב. אֵין יוֹצֵאִין בְּסַנְדֵּל מְסֻמָּר שְׁסֻמְרוֹ לְחֻזְקוֹ; וְאֶפְלוּ בְיוֹם
 48 טוֹב גָּזְרוּ שְׁלֵא יֵצֵא בּוֹ. וּמִתָּר לְצֵאת בְּאֶבֶט שֵׁישׁ עָלָיו
 49 חֲתִיכוֹת קְבוּעוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, כְּמוֹ שֶׁהִמְלִיכִים
 50 עוֹשִׂין, מִפְּנֵי שֶׁהוּא תְּכָשִׁיט, וְכָל שֶׁהוּא תְּכָשִׁיט מִתָּר;
 51 וְהוּא, שְׁלֵא יֵהָא [האבנט] רְפוּי - שְׁמָא יִפֵּל בְּרִשׁוֹת
 52 הַרְבִּים, וְיָבֹא לְהִבְיֹאוֹ.
 53 ג. טְבַעַת שֵׁישׁ עָלֶיהָ חוֹתֵם - מִתְּכָשִׁיטֵי הָאִישׁ הַיָּא,
 54 וְאֵינָהּ מִתְּכָשִׁיטֵי הָאִשָּׁה; וְשָׂאִין עָלֶיהָ חוֹתֵם - מִתְּכָשִׁיטֵי
 55 אִשָּׁה, וְאֵינָהּ מִתְּכָשִׁיטֵי הָאִישׁ. לְפִיכָךְ, אִשָּׁה שֹׁיֵצֵאת
 56 בְּטְבַעַת שֵׁישׁ עָלֶיהָ חוֹתֵם, וְאִישׁ שֹׁיֵצֵא בְּטְבַעַת שָׂאִין
 57 עָלֶיהָ חוֹתֵם - חֵיבִין. וּמִפְּנֵי מָה הֵם חֵיבִין, וְהָרִי הוֹצִיאוּ
 58 אוֹתָן שְׁלֵא כְּדֶרֶךְ הַמוֹצִיאִין, שָׂאִין דְּרָךְ הָאִישׁ לְהוֹצִיא
 59 בְּאֶצְבָּעוֹ אֶלֶּא טְבַעַת הָרְאוּיָה לוֹ, וְכֵן הָאִשָּׁה אֵין דְּרָכָה
 60 לְהוֹצִיא בְּאֶצְבָּעָהּ אֶלֶּא טְבַעַת הָרְאוּיָה לָהּ? מִפְּנֵי
 61 שֶׁפְּעָמִים נוֹתֵן הָאִישׁ טְבַעְתּוֹ לְאִשְׁתּוֹ לְהַצְנִיעָהּ בְּבֵיתָה,
 62 וּמִנְחַת אוֹתָהּ בְּאֶצְבָּעָהּ בַּעַת הוֹלְכָה, וְכֵן הָאִשָּׁה נוֹתֶנֶת
 63 טְבַעְתָּהּ לְבַעְלָהּ לְתַקְנָהּ אֶצֶל הָאָמֵן, וּמִנִּיחַ אוֹתָהּ
 64 בְּאֶצְבָּעוֹ עַד חֲנוּת הָאָמֵן; וְנִמְצָאוּ שֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתָן כְּדֶרֶךְ
 65 שְׂדֵרְכָן לְהוֹצִיאָן, וּלְפִיכָךְ חֵיבִין.
 66 ד. לֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּטְבַעַת שָׂאִין עָלֶיהָ חוֹתֵם, אֶף עַל פִּי
 67 שֶׁהִיא מִתְּכָשִׁיטֵיהָ; גְּזֵרָה, שְׁמָא תוֹצִיאָה בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים
 68 לְהִרְאוֹת לְחִבְרוֹתֶיהָ, כְּדֶרֶךְ שֶׁהַנְּשִׂים עוֹשׂוֹת תְּמִיד; וְאִם
 69 יֵצֵאת בָּהּ, פְּטוּרָה. אֲבָל הָאִישׁ מִתָּר לְצֵאת בְּטְבַעַת שֵׁישׁ
 70 עָלֶיהָ חוֹתֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא תְּכָשִׁיט, וְאֵין דְּרָכּוֹ לְהִרְאוֹת;
 71 וְנִהְיָו כֹּל הַעָם שְׁלֵא יֵצֵאוּ בְּטְבַעַת כָּלָל.
 72 ה. אִשָּׁה שֹׁיֵצֵאת בְּמַחַט נְקוּבָה, חֵיבָת; וְהָאִישׁ, פְּטוּר.
 73 וְאִישׁ שֹׁיֵצֵא בְּמַחַט שֹׁאֵינָהּ נְקוּבָה, חֵיב; וְהָאִשָּׁה,
 74 פְּטוּרָה - מִפְּנֵי שֶׁהִיא מִתְּכָשִׁיטֵיהָ, וְאֵינָהּ אֶסְוֶרָה, אֶלֶּא
 75 גְּזֵרָה שְׁמָא תִרְאֶה לְחִבְרוֹתֶיהָ. זֶה הַכֹּלָל: כָּל הַיּוֹצֵא
 76 בְּדָבָר שֹׁאֵינוֹ מִתְּכָשִׁיטּוֹ, וְאֵינוֹ דְּרָךְ מִלְבוּשׁ, וְהוֹצִיאוּ
 77 כְּדֶרֶךְ שְׁמוֹצִיאִין אוֹתוֹ דָּבָר - חֵיב; וְכָל הַיּוֹצֵא בְּדָבָר
 78 שֶׁהוּא מִתְּכָשִׁיטּוֹ, וְהֵיךְ רְפוּי וְאֶפְשָׁר שִׁיפֵל בְּמַהְרָה
 79 וְיָבֹא לְהִבְיֹאוֹ בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים, וְכֵן אִשָּׁה שֹׁיֵצֵאת
 80 בְּתְּכָשִׁיטִין שְׂדֵרְכָהּ לְשֵׁלֵף אוֹתָן וּלְהִרְאוֹתָן - הָרִי אֵלוֹ
 81 פְּטוּרִין; וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא תְּכָשִׁיט, וְאֵינוֹ נוֹפֵל וְאֵין דְּרָכָה
 82 לְהִרְאוֹתוֹ - הָרִי זֶה מִתָּר לְצֵאת בּוֹ. לְפִיכָךְ, אֶצְעָדָה
 83 [צמח] שְׁמַנִּיחִין בְּרוּעֵ אוֹ בְּשׁוּק - יוֹצֵאִין בָּהּ בְּשִׁבְתָּ;
 84 וְהוּא שֶׁתְּהִיָּה דְּבוּקָה לְבִשָּׁר, וְלֹא תִשְׁמַט. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא
 85 בְּזָה.
 86 ו. לֹא תֵצֵא אִשָּׁה בְּחוּטֵי צֶמֶר, אוֹ בְּחוּטֵי פִשְׁתָּן, אוֹ
 87 בְּרַצוּעוֹת הַקְּשׁוּרוֹת לָהּ עַל רֹאשָׁהּ - שְׁמָא תַחְלִץ אוֹתָם
 88 בְּשַׁעַת טְבִילָה, וְתַעֲבִירֵם בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים; וְלֹא בְּצִיץ
 89 שְׁמַנְחַת בֵּין צִינְיָהּ, וְלֹא בְּלַחְמִים שֶׁל זָהָב שְׁיוֹרְדִין מִן
 90 הַצִּיץ עַל לַחְיָהּ, בְּזֵמַן שֹׁאִינָן תְּפוּרִין זֶה בְּזָה; וְלֹא

1 מִמְּלֹאכָה מִן הַמְּלֹאכוֹת חֲצִי שְׁעוֹר, פְּטוּר. הוֹצִיא חֲצִי
 2 שְׁעוֹר וְהַנִּיחוֹ, וְחִזַּר וְהוֹצִיא חֲצִי הָאֲחֵר - חֵיב; וְאִם
 3 קָדַם וְהַגְבִּיחַ חֲצִי הָרִאשׁוֹן, קָדַם הַנְּחַת חֲצִי הַשֵּׁנִי -
 4 נַעֲשֶׂה כְּמוֹ שְׁנִשְׂרָף, וּפְטוּר. הוֹצִיא חֲצִי שְׁעוֹר וְהַנִּיחוֹ,
 5 וְחִזַּר וְהוֹצִיא חֲצִי אֲחֵר וְהַעֲבִירוֹ עַל הָרִאשׁוֹן בְּתוֹךְ
 6 שְׁלִשָּׁה - חֵיב, שֶׁהַמַּעֲבִיר כְּמוֹ שֶׁנֶּחַס עַל גְּבִי מִשָּׁהוּ; אֲבָל
 7 אִם זָרְקוֹ - אֵינוֹ חֵיב, עַד שֶׁיְנַחֵשׂ שֵׁם עַל גְּבִי מִשָּׁהוּ.
 8 כד. הוֹצִיא חֲצִי שְׁעוֹר, וְחִזַּר וְהוֹצִיא חֲצִי שְׁעוֹר בְּהֶעָלֵם
 9 [בשגגה] אֶחָד - לְרִשׁוֹת אַחַת, חֵיב. לְשִׁתֵּי רִשׁוֹת, אִם
 10 יֵשׁ בֵּינֵיהֶן רִשׁוֹת שֶׁחֵבִין עָלֶיהָ - פְּטוּר; הֵיטָהּ בֵּינֵיהֶן
 11 כְּרַמְלִית [מקום שאינו רה"י ואינו רה"ר] - הָרִי הֵן כְּרִשׁוֹת
 12 אַחַת, וְחֵיב תִּשְׁאֵת.
 13 כה. הַמוֹצִיא פְּחוֹת מִפְּשַׁעוֹר, וְקָדַם שֶׁיְנַחֵשׂ נִפְחַת וְחִזַּר
 14 [להיות] פְּשַׁעוֹר, וְכֵן הַמוֹצִיא פְּשַׁעוֹר, וְקָדַם שֶׁיְנַחֵשׂ צֶמֶק
 15 וְחִזַּר פְּחוֹת מִפְּשַׁעוֹר - פְּטוּר.
 16 כו. הַמוֹצִיא כְּגִרוּגְרָת לְאֶכִילָה, וְצִמְקָה קָדַם הַנְּחַתָּה,
 17 וְחָשַׁב עָלֶיהָ לְזִרְיעָה אוֹ לְרִפּוּאָה, שֹׁאֵינוֹ צָרִיךְ שְׁעוֹר -
 18 הָרִי זֶה חֵיב, כִּימְחַשְׁבָּתוֹ שֶׁל עֵת הַנְּחַתָּה. הוֹצִיא פְּחוֹת
 19 מִכְּגִרוּגְרָת לְזִרְיעָה, וְקָדַם הַנְּחַתָּה חִזַּר וְחָשַׁב לְאֶכִילָה -
 20 פְּטוּר; וְאִם תִּפְתָּח קָדַם הַנְּחַתָּה וְנַעֲשֶׂת כְּגִרוּגְרָת קָדַם
 21 שִׁימְלֵף עָלֶיהָ לְאֶכִילָה, חֵיב; שֹׁאֶפְלוֹ לֹא חָשַׁב, הֵיךְ
 22 מִתְּחִיב עַל מַחְשַׁבְתָּהּ הַהוֹצָאָה.
 23 כז. הוֹצִיא כְּגִרוּגְרָת לְאֶכִילָה, וְצִמְקָה וְחִזַּרָה וְתִפְתָּח
 24 קָדַם הַנְּחַתָּה - הָרִי זֶה סָפֵק [בגמרא] אִם נִדְּחָה [מהחייבו],
 25 אִם לֹא נִדְּחָה. זָרֵק פְּזִית אֶכְלִין לְבֵית טָמֵא, וְהַשְּׁלִים
 26 פְּזִית זֶה לְאֶכְלִין שֶׁהָיוּ שֵׁם וְנַעֲשֶׂה הַכֹּל כְּבִיצָה - הָרִי
 27 זֶה סָפֵק אִם נִתְחַיֵּב עַל פְּזִית, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁלִים הַשְּׁעוֹר
 28 לְעִנְיַן טָמְאָה [רק אוכל כביצה מקבל טומאה], אוֹ לֹא
 29 נִתְחַיֵּב.
 30 כח. הַמוֹצִיא פְּחוֹת מִפְּשַׁעוֹר - אֶף עַל פִּי שֶׁהוֹצִיאוּ
 31 בְּכִלִּי, פְּטוּר; שֶׁהַכִּלִּי טְפִלָּה [בטילה] לוֹ, וְאֵין כּוֹנְנָתוֹ
 32 לְהוֹצֵאת הַכִּלִּי, אֶלֶּא לְהוֹצֵאת מֵה שְׁבִתוֹכּוֹ, וְהָרִי אֵין בּוֹ
 33 כְּשַׁעוֹר. לְפִיכָךְ, אִם הוֹצִיא אֶדָם חֵי שֹׁאֵינוֹ כְּפוֹת בְּמִטָּה
 34 - פְּטוּר אֶף עַל הַמִּטָּה, שֶׁהַמִּטָּה טְפִלָּה לוֹ. וְכֵן כָּל
 35 פִּיּוּצָא בְּזָה. הַמוֹצִיא קֶפֶת הַרוּכְלִים [מוכרי בשמים
 36 לנשים] - אֶף עַל פִּי שֵׁישׁ בָּהּ מִינִין הַרְבָּה, וְאֶפְלוֹ
 37 הוֹצִיאָן בְּתוֹךְ כְּפוֹ - אֵינוֹ חֵיב אֶלֶּא אַחַת; שֵׁם הוֹצֵאָה
 38 אֶחָד הוּא.
 39 יום שני א' אייר ה'תשע"ה
 40 פֶּרֶק י"ט
 41 א. כָּל כְּלֵי הַמְּלַחְמָה, אֵין יוֹצֵאִין בְּהֵן בְּשִׁבְתָּה. וְאִם יֵצֵא
 42 - אִם הָיוּ כְּלִים שֶׁהֵן דְּרָךְ מִלְבוּשׁ, כְּגוֹן שְׂרִיזִין [מלבוש
 43 ברזל] וְכוּכַע [מברזל] וּמְגַפִּים [מברזל] שֶׁעַל הַרְגָּלִים -
 44 הָרִי זֶה פְּטוּר; וְאִם יֵצֵא בְּכִלִּים שֹׁאִינָן דְּרָךְ מִלְבוּשׁ, כְּגוֹן

מתוך מהדורת חזק

47 המטבֵע לכתחלה, מפני שאסור לטלטלו; ואם פרפה,
48 יוצאה בו.
49 יג. יוצא אדם בקיסם שבשניו ושנסנדלו לרשות
50 הרבים, ואם נפל לא יחזיר; ובמוף ובספוג שעל גבי
51 המפה, ובלבד שלא יכרף עליהן חוט או משיחה, שחרי
52 החוט והמשיחה חשובין אצלו, ואינם מועילין למפה.
53 ויוצא בקלפת השום ובקלפת הפצל שעל המפה, ובאגד
54 [בד כרוך] שעל גבי המפה, וקושרו ומתירו בשבת;
55 ובאספלונית, ומלגמה, ורטיה [מיני תחבושות] שעל גבי
56 המפה, ובסלע [מטבע] שעל גבי הצינית [מכה בפרסת
57 הרגל], ובביצת החרגול [מין ארבה], ובשן השועל,
58 ובמסמר הצלוב [מעץ שתלו עליו אדם], ובכל דבר
59 שתולין אותו משום רפואה - והוא שיאמרו הרופאים
60 שהוא מועיל.
61 יד. יוצאת האשה באבן תקומה [אבן סגולה למעוברת],
62 ובמשקל [תחליף השווה במשקלו ל-] אבן תקומה שנתפנן
63 ושקלו לרפואה; ולא אשה עברה בלבד, אלא שאר
64 הנשים - שמא תתעבר ותפיל. ויוצאין בקמיע [של]
65 ממחה [לסגולה]. ואי זה הוא קמיע ממחה? זה שרפא
66 שלשה בני אדם, או שעשהו אדם שרפא שלשה בני
67 אדם בקמיעין אחרים. ואם יצא בקמיע שאינו ממחה -
68 פטור, מפני שהוציאו דרך מלבוש. וכן היוצא בתפלין,
69 פטור.
70 טו. מי שיש ברגלו מפה, יוצא בסנדל יחידי ברגלו
71 הבריאה; ואם אין ברגלו מפה, לא יצא ביחיד. ולא יצא
72 קטן במנעל גדול, אבל יוצא הוא בחלוק גדול. ולא
73 תצא אשה במנעל רפוי, ולא במנעל חדש שלא יצאה
74 בו שעה אחת מבעוד יום. ואין הקטע [קטוע רגל] יוצא
75 בקב [רגל תותבת] שלו. אנקטמין [מנעל מיוחד] של עץ
76 [המשמשים לתותבת] - אין יוצאין בהן בשבת, מפני
77 שאינן מן דרכי המלבוש; ואם יצאו, פטורין.
78 טז. יוצאין בפקריון [פאה נכרית] ובצפה [צמר]
79 שבראשי בעלי חטטין [שחיון]. אימתי? בזמן שצבען
80 וכרכן, או שיצא בהן שעה אחת מבעוד יום; אבל אם
81 לא עשה בהן מעשה, ולא יצא בהן קדם השבת - אסור
82 לצאת בהן.
83 יז. יוצאין בשק עבה, ובסגוס [בגד שינה] עבה, וביריעה
84 [מעורר], ובחמילה [בגד עב] - מפני הגשמים; אבל לא
85 בתבה, ולא בקפה, ולא במחצלת - מפני הגשמים. הפר
86 והפסת - אם היו רפין ורקין [דקים] כמו הבגדים - מתיר
87 להוציאם מנחין על ראשו בשבת, דרך מלבוש; ואם היו
88 קשין - הרי הם כמשאוי, ואסורין.
89 יח. יוצאין בזוגין [פעמונים שאינם משמיעים קול]
90 הארוגין בכגדים. ויוצא העבד בחותם של טיט
91 שבצוארו [בו חקוק שמו ושם אדונו], אבל לא בחותם של
92 מתכת, שמא יפל וביאנו. המתעטף בטליתו, וקפלה

1 בעטרת של זהב שמנחת בראשה, ולא בכבלים שיוצאין
2 בהן הבנות ברגליהן, כדי שלא יפסעו פסיעה גסה. כל
3 אלו אסורין לצאת בהן, שמא יפלו ותביאן בידה.
4 ז. לא תצא אשה בקטלה [שרשרת זהב] שבצוארה, ולא
5 בגזמי האף, ולא בצלוחית של פלנטון [בושם] הקבוצה
6 על זרועה, ולא בפיס הקטן העגל שמניחין בו שמן
7 הטוב, והוא הנקרא 'כוכלת', ולא בפאה של שער
8 שמנחת על ראשה כדי שתראה בעלת שער הרבה, ולא
9 בכבול של צמר שמקפת אותו סביב לפניה [שהציץ היא
10 מונח עליה], ולא בשן שמנחת בפיה במקום שן שנפל,
11 ולא בשן של זהב שמנחת על שן שחר או אדם שיש
12 בשניה - אבל שן של כסף מתיר, שאינו נפר. כל אלו
13 אסורין לצאת בהם, שמא תחליץ ותראה לחברותיה.
14 ח. כל שאסרו חכמים לצאת בו לרשות הרבים, אסור
15 לו לצאת בו אפלו בחצר שאינה מערבת; חוץ מקבול
16 ופאה של שער, שמתיר לצאת בהן לחצר - כדי שלא
17 תתגנה על בעלה. והיוצאת בצלוחית של פלנטון שאין
18 בה בשם כלל, תיבת.
19 ט. יוצאה אשה בחוטי שער הקשורין לה על ראשה;
20 מפני שהמים באין בהן ואינן חוצצין, אינה חולצתן אם
21 ארעה לה טבילה, עד שנגור שמא תביאם ברשות
22 הרבים; בין שהיו החוטין שלה, בין של חברתה, בין
23 של בהמה. ולא תצא הזקנה בשל ילדה, ששבת הם לה,
24 ושמא תחליץ ותראם לחברותיה; אבל ילדה, יוצאה
25 בחוטי זקנה. וכל שהוא אריג, יוצאה בו על ראשה.
26 י. יוצאה אשה בחוטין שבצוארה - מפני שאינה חונקת
27 עצמה בהן [והם רפויים], ואינן חוצצין [בטבילה, ואין
28 חשש שתסירם]; ואם היו צבועין - אסורין, שמא תראה
29 אותם לחברותיה. ויוצאה אשה בכליל [סס] של זהב
30 בראשה, שאין יוצאה בו אלא אשה חשובה שאין דרבה
31 לחליץ ולהראות; ויוצאה בציץ ובחתיים של זהב, בזמן
32 שהם קשורין בשבכה [כיסוי] שעל ראשה, כדי שלא
33 יפלו. וכן כל פיוצא בהם.
34 יא. יוצאה אשה במוף [צמר גרם] שבאזנה - והוא,
35 שיהיה קשור באזנה; ובמוף שבסנדלה - והוא, שיהיה
36 קשור בסנדלה; ובמוף שהתקינה לנדתה [לספוג דם
37 נידתה], ואף על פי שאינו קשור, ואפלו עשתה לו בית
38 יד - שאם נפל, אינה מביאה אותו מפני מאיסותו.
39 יב. ויוצאה בפלפל, ובגרגר מלח, ובכל דבר שתתן
40 לתוף פיה מפני ריח הפה; ולא תתן לכתחלה בשבת.
41 ויוצאות הנשים בקיסמין שבאזניהן [בחורי האזנים למען
42 לא יסתם הנקב], ובכרעלות [נסיפת הראש] שבצוארן או
43 שבכסותן, ובכרדיד [בד המכסה כל הגוף] הפרוף [הכרוך].
44 ופורפת [כורכת שפת הרדיד] בתחלה בשבת על האבן
45 ועל האגוז, ויוצאה; ולא תערים ותפרף על האגוז כדי
46 להוציאו [את האגוז] לבנה הקטן. וכן לא תפרף על

46 בהן רצועותיהן, והיו מקשרין קשר תפלין - שו"דאי
 47 תפלין הן; אבל אם לא היו רצועותיהן מקשרות, אינו
 48 נזקק להן.
כה. המוצא ספר תורה - יושב ומשמרו, ומחשיף עליו;
 49 ובסכנה, מניחו והולך לו. אם היו גשמים יורדין,
 50 מתעטף בעור וכלומר - בספר, הנחשב ל'לבוש' בשעת
 51 הדחק, וחזר ומכסה אותו [את עצמו ואת הספר - בכיסוי
 52 נוסף], ונכנס בו [לבייתו, כשהוא לבוש בו].
כו. לא יצא החיט במחטו בידו, ולא הלכלך [סופר]
 54 בקלמוסו, ערב שבת סמוך לחשכה - שמא ישכח
 55 ויוציא. וחיב אדם למשמש בכגדו ערב שבת עם חשכה
 56 - שמא יהיה שם דבר שכותב, ויצא בו בשבת. ומת
 57 לצאת בתפלין ערב שבת עם חשכה; הואיל וחיב אדם
 58 למשמש בתפלין בכל עת, אינו שוכח. שכתב ויצא בהן
 59 לרשות הרבים, ונזכר שיש לו תפלין בראשו - מכסה
 60 את ראשו עד שמגיע לביתו או לבית המדרש.
 61

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ה

פָּרָק כ

62 **א.** אסור להוציא משא על בהמה בשבת, שגאמר:
 63 "למען ינוח שורך וחמורך" - אחד שור ואחד חמור,
 64 ואחד כל בהמה וזוהי ועוף. ואם הוציא על בהמה -
 65 אף על פי שהוא מצוה על שבתתה - אינו לוקה, לפי
 66 שאסורו בא מפלל עשה; לפיכך, המתמר [מזרח] אחר
 67 בהמתו בשבת, והיה עליה משא - פטור.
ב. והלא לאו מפרש בתורה, שגאמר: "לא תעשה כל
 70 מלאכה, אתה ובנך ובתך, עבדך ואמתך ובהמתך" -
 71 שלא יחרש בה [הוא עצמו], וכיוצא בחרישה; ונמצא
 72 לאו שנתן לאזהרת מיתת בית דין [להזהיר החורש על
 73 הענשתו], ואין לוקין עליו.
ג. אסור לישראל להשאיל או להשכיר בהמה גסה לגוי
 75 - שלא יעשה בה מלאכה בשבת; והרי הוא מצוה על
 76 שבתתה בהמתו. ואסרו חכמים למכר בהמה גסה לגוי,
 77 [גזירה] שמא ישאיל או ישכיר. ואם מכר - קונסין אותו
 78 [לפדותה] עד עשרה בדימיה, ומחזירה; ואפלו שבורה,
 79 אין מוכרין. ומתיר לו למכר על ידי סרסור [מתור],
 80 שהסרסור אינו משכיר ואינו משאיל.
ד. ומתיר למכר להם סוס - שאין הסוס אלא לרכיבת
 82 אדם, לא למשאו, והחי נושא את עצמו. וכדרך שאסרו
 83 למכר לגוי, כך אסרו למכר לישראל החשור למכר לגוי.
 84 ומתיר למכר להם פרה לשחיטה, ושוחט אותה בפניו;
 85 ולא ימכר סתם, אפלו שור של פטם [מפוטם שאינו ראוי
 86 למלאכה] - שמא ישהה אותו ויעבד בו.
ה. מקום שנהגו למכר להן בהמה דקה, מוכרין; מקום
 88

1 מכאן ומכאן בידו או על כתפו - אם נתפנו לקבץ כנפיו,
 2 כדי שלא יקרעו או שלא יתלכלכו - אסור; ואם קבצן
 3 להנאות בה, כמנהג אנשי המקום במלבושן - מתיר.
יט. היוצא בטלית מקפלת ומנחת על כתפו, חיב. אבל
 4 יוצא הוא בסודר [מספוח גדולה] שעל כתפו, אף על פי
 5 שאין ניקא [חוט] קשורה לו באצבעו [שלא יפול]; וכל
 6 סודר שאינו חופה ראשו ורבו, אסור לצאת בו. היתה
 7 סבנית [בגד לעטיפה הראש והכתפיים ביציאה ממרחץ]
 8 קצרה שאינה רחבה - קושר שני ראשיה למטה
 9 מכתפיים, ונמצאת כמו אבנט, ומתיר לצאת בה.
כ. מתיר להתעטף בטלית שיש בשפתיה מלל [חוטם
 10 בולטים], אף על פי שהן חוטין ארפין, ואף על פי
 11 שאינן נואי לטלית - מפני שהן בטלית לגבי הטלית,
 12 ואינו מקפיד עליהן בין היו בין לא היו. לפיכך, היוצא
 13 בטלית שאינה מציצת כהלכתה - חיב, מפני שאותן
 14 החוטין חשוכין הן אצלו, ודעתו עליהן, עד שישלים
 15 חסרונו ויעשו ציצית. אבל טלית המציצת כהלכתה -
 16 מתיר לצאת בה, בין ביום בין בלילה; שאין הציצית
 17 הגמורה משאוי, אלא הרי היא מנואי הפגד ומטכסיסיו
 18 [שכלוליו], כמו האמרה [בד התפור בשפת הבגד] וכיוצא
 19 בה. ואלו היו חוטי הציצית שהיא מציצת כהלכתה
 20 משאוי - היה חיב היוצא בה אפלו ביום השבת, שאין
 21 מצות עשה שאין בה פרת דוחה שבת.
כא. לא יצא החיט בשבת במחט התחובה לו בכגדו,
 22 ולא נגר בקיסם שבאזנו, ולא גרדי [אורג] באייר
 23 [חתיכת צמר] שבאזנו, ולא סורק [מסרק פשתן] במשיחה
 24 [חבל דק] שבצוארו, ולא שלחני [חלפן] בדינר שבאזנו,
 25 ולא צבע בדגמא שבאזנו; ואם יצא - פטור, אף על פי
 26 שיצא דרך אמנותו; מפני שלא הוציא כדרך המוציאין.
כב. הזב שיצא בכיס שלו [שלא יתלכלך] - חיב, מפני
 27 שאין דרך פיס זה להוציאו אלא בדרך הזאת; ואף על
 28 פי שאינו צריך לגוף ההוצאה, אלא כדי שלא יתלכלכו
 29 בגדיו - שהמלאכה שאינה צריכה לגופה, חיב עליה.
כג. המוצא תפלין בשבת ברשות הרבים, כיצד הוא
 30 עושה? לובשן בדרך, מניח של ראש בראשו ושל יד
 31 בידו, ונכנס, וחולצן בבית; וחזר ויוצא ולובש זוג שני
 32 וחולצו, עד שיכניס את פלן. ואם היו הרבה, ולא נשאר
 33 מן היום כדי להכניסן דרך מלבוש - הרי זה מחשיף
 34 עליהם, ומכניסן במוציא שבת. ואם היה בימי הגזרה,
 35 שמתירא לישוב ולשמרן עד הערב מפני הגוים - מכסן
 36 במקומן, ומניחן והולך.
כד. היה מתירא להחשיף עליהן מפני הלסטים - נוטל
 37 את פלן באחת, ומוליכן פחות פחות מארבע אמות, או
 38 נוטלן לחברו בתוך ארבע אמות, וחברו לחברו, עד
 39 שמגיע לחצר החיצונה. במה דברים אמורים? בשקויו
 40

מתוך מהדורת חזק

47 וחוטרתו [גבנוניתו]; ולא יצא הגמל עקוד יד [קשורה
 48 ידו], ולא עקוד רגל. וכן שאר כל הבהמה.
 49 יא. אין התרנגולין יוצאין בחוטין ולא ברצועות
 50 שברגליהן. ואין הפכשים יוצאין בעגלה שפחת האליה
 51 [שמטרתה שלא ינזקו]. ואין הפכשות יוצאות בעצים
 52 שמניחין להן בחטמן כדי שיחששו התולעין שבמחן.
 53 ואין העגל יוצא בעל קטן שמניחין לו על צוארו כדי
 54 שיפגע ויהיה נוח לחרישה. ולא תצא בהמה בשבכה
 55 [מחוסם] שמניחין לה בפייה, כדי שלא תשף או לא
 56 תאכל. ולא תצא הפרה בעור הקפד [קיפוד] שמניחין
 57 לה על דדיה כדי שלא ינק ממנה השרץ כשהיא ישנה;
 58 ולא תצא ברצועה שבין קרניה, בין לנואי בין לשמר.
 59 עז [חוקקה לשמירה מיוחדת] שחקק לה בקרניה [עשה
 60 חור כדי להשחיל בו את האפסר], יוצאה באפסר הקשור
 61 בחקק בשבת; ואם תחבו בזקנה - אסור, שמא תנתקנו
 62 [תנתקנו], ויביאנו בידי ברשות הרבים. וכן כל פיוצא
 63 בזה.
 64 יב. הזכרים יוצאים בעור הקשור להן על זכרותן, כדי
 65 שלא יעלו על הנקבות; ובעור הקשור להן על לביהן,
 66 כדי שלא יפלו עליהן זאבים; ובמטלניות [בדים]
 67 המרקמות שמניפין אותם בהן. והרחלים יוצאות, ואליה
 68 שלהן קשורה למעלה על גבן, כדי שיעלו עליהן זכרים,
 69 או קשורה למטה, כדי שלא יעלו עליהן זכרים;
 70 ויוצאות מלפפות [כרוכות] במטלניות, כדי שיהיה
 71 הצמר שלהן נקי. העזים יוצאות ודדיהן קשורות, כדי
 72 שייבש מהן החלב; אבל אם קשרן כדי שלא יצא
 73 החלב עד שיחלב אותו לערב, הרי אלו לא יצאו.
 74 יג. אין חמור יוצא באפף, אף על פי שקשור לו מערב
 75 שבת; ולא הסוס בזנב שועל [שתולים לו נגד עין הרע],
 76 ולא בזהורית [משי אדום] שבין עיניו [לנוי]. ולא תצא
 77 בהמה בקלסטר [סל] שבפיה, ולא בסנדל שברגלה, ולא
 78 בקמיע שאינו ממחה לבהמה; אבל יוצאה היא באגד
 79 [תחבושת] שעל גבי המפה, ובכבשישין [לוחות עץ]
 80 שעל גבי השכר, ויבשליה המדלדלת [תלויה] בה;
 81 ופוקק לה זוג שבצוארה, ומטילת בו בתצר. ונותן
 82 מרדעת על החמור בשבת, ומטיל בתצר; אבל אין
 83 תולין לה קלסטר בפיה בשבת.
 84 יד. כשם שאדם מצוה על שבימת בהמתו בשבת, כך
 85 הוא מצוה על שבימת עבדו ואמתו; ואף על פי שהן
 86 בני דעת, ולדעת עצמן עושין - מצוה עליו לשמרן
 87 ולמנען מעשית מלאכה בשבת, שגאמר: "למען ינוח
 88 שורך וחמרה, וינפש בן אמתך והגר".
 89 טו. עבד ואמה שאנו מצוין על שבימתן - הם עבדים
 90 שמלו וטבלו לשם עבדות, וקבלו מצוות שהעבדים
 91 חייבין בהן. אבל עבדים שלא מלו ולא טבלו, אלא
 92 קבלו שבע מצוות שנצטוו בני נח בלבד - הרי הן כגור

1 שנהגו שלא למכר, אין מוכרין. ובכל מקום אין מוכרין
 2 להן חיה גסה, כמו שאין מוכרין להם בהמה גסה -
 3 אלא על ידי סרסור.
 4 ו. מי שהחשיף בדרך, ולא היה עמו נכרי שיתן לו
 5 כיסו, והיתה עמו בהמה - מניח כיסו עליה כשהיא
 6 מהלכת, ובקשרצה לעמד נוטלו מעליה, כדי שלא
 7 תעמד והוא [הכיס] עליה, עד שלא תהיה שם לא
 8 עקירה ולא הנחה. ואסור לו להנהיגה, ואפלו בקול, כל
 9 זמן שהכיס עליה, כדי שלא יהיה מחמר בשבת. ויגזרת
 10 חקמים היא, שלא יניח כיסו על גבי בהמה, אלא אם
 11 אין עמו נכרי.
 12 ז. היה עמו חרש שוטה וקטן - מניח כיסו על החמור,
 13 ואינו נותנו לאחד מהן, מפני שהן אדם מישראל. היה
 14 עמו חרש שוטה וקטן, ואין עמו בהמה - נותנו
 15 לשוטה; שוטה וקטן - נותנו לשוטה; חרש וקטן -
 16 נותנו לאי זה מהם שירצה. לא היתה עמו בהמה, ולא
 17 נכרי, ולא אחד מכל אלו - מהלך בו פחות פחות
 18 מארבע אמות [עוצר כל סוף ד' אמות]. ואפלו מציאה
 19 שבאה לידו, מהלך בה פחות פחות מארבע אמות. אבל
 20 קדם שתבוא לידו - אם יכול להחשיף עליה [להמתין]
 21 לידה עד מוציא, מחשיף; ואם לאו, מוליכה פחות
 22 פחות מארבע אמות.
 23 ח. מתר למשוף את הבהמה במתג ורסן שלה לרשות
 24 הרבים - והוא שתהיה ראיה לאותו הרסן, כגון שיר
 25 לסוס ואפסר לגמל וחסם לנאקה וסוגר לכלב. אבל אם
 26 הוציא בהמה במתג שאין משתמרת בו, כגון שקשור
 27 חבל בפי הסוס, או במתג שאינה צריכה לו אלא
 28 משתמרת בפחות ממנו, כגון שהוציא חמור בשיר של
 29 סוס או חתול בסוגר - הרי זה משאוי; שכל שמירה
 30 מעלה או שמירה פחותה - משאוי הוא לה.
 31 ט. לא יקשר גמלים זה בזה, וימשוף; אפלו היו קשורין
 32 מערב שבת, אינן נמשכין בשבת. אבל מכניס הוא
 33 חבליים לתוף ידו - והוא, שלא יצא חבל מתוף ידו
 34 טפח; וצריך שיהיה החבל שמפי הבהמה עד ידו, גבוה
 35 מן הארץ טפח או יותר. ומפני מה לא ימשוף הגמלים
 36 הקשורים זה בזה? מפני שהוא נראה כמי שמוליכין
 37 לשוק שמוכרין בו בהמות או שמשחקין בהן שם;
 38 ומפני זה, לא תצא בהמה בזוג [פעמון] שבצוארה,
 39 ואפלו היה פקוק, שאין לו קול.
 40 י. לא תצא בהמה בזוג שבכסותה, ולא בחותם
 41 שבצוארה [מטבע הקשורה בה לסימן], ולא בחותם
 42 שבכסותה, ולא ברצועה שברגלה, ולא בסלם [מתקן
 43 מונע החזרת ראש] שבצוארה. ואין חמור יוצא במרדעת
 44 [כיסוי שעליו], אלא אם כן היתה קשורה לו מערב
 45 שבת. ולא יצא גמל במטלטלת [חתוכת בד] התלויה לו
 46 בדבשתו או בזנבו, אלא אם כן היתה קשורה בזנבו

45 וליחברתו. ומפני זה, אם הנה הבור של גלגל בחצר,
46 מתר למלאת ממנו בגלגל.
47 ו. התולש, חייב משום קוצר; לפיכך, אסור לרדות
48 [להוציא] דבש מפורתו בשבת, מפני שהוא כתולש. אין
49 עולין באילן, בין לח בין יבש; ואין נחלין באילן, ואין
50 נסמכין באילן. ולא יעלה מבעוד יום לישוב שם כל
51 היום כלו. ואין משתמשין במחבר לקרקע כלל - גזרה
52 שמה יתלש.
53 ז. פרות שגששו בשבת, אסור לאכלן עד מוצאי שבת
54 - גזרה שמה יתלש. הדס המחבר, מתר להריח בו, שאין
55 הנתיחו אלא להריח בו, והרי ריחו מצוי - קיים ללא
56 תלישה; אבל אתרוג ותפוח וכל הראוי לאכילה, אסור
57 להריח בו במחבר - גזרה שמה יקץ אותו לאכלו.
58 ח. אילן שהיו שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה טפחים,
59 אסור לישוב עליהן; ואם אינן גבוהין שלשה, הרי הן
60 כארץ. היו באין מלמעלה משלשה לתוף שלשה, מתר
61 להשתמש בהן; היו גבוהין שלשה, אף על פי שצדן
62 אחד שנה לארץ, או שיש חלל תחתיהן שלשה - אסור
63 לישוב עליהם.
64 ט. אין רוכבין על גבי בהמה בשבת - גזרה שמה יחתוף
65 זמורה [ענף] להנהיגה. ואין נחלין בבהמה, ולא
66 יעלה מבעוד יום לישוב עליה בשבת. ואין נסמכין לצדי
67 בהמה; וצדי צדדין - מתרין. עלה באילן בשבת -
68 בשוגג, מתר לירד; במזיד, אסור לירד. ובבהמה - אפלו
69 במזיד - ירד, משום צער בעלי חיים. וכן פורקין
70 המשאוי מעל הבהמה בשבת, משום צער בעלי חיים.
71 י. כיצד? היתה בהמתו טעונה שליף [- משא] של
72 תבואה - מכניס ראשו תחתיו, ומסלקו לצד אחר, והוא
73 נופל מאליו. הנה בא מן הדרך בלילי שבת, ובהמתו
74 טעונה - פשיע ילחצר החיצונה, נוטל את הכלים
75 הנשלין בשבת; ושאינן נשלין - מתיר החבלים והשקין
76 נופלין. היו בשקין דברים המשתברין - אם היו שקין
77 קטנים, מביא פרים וקסתות ומניח תחתיהן, והשקין
78 נופלין על הפרים; שהרי אם ירצה לשלף הפר, שולף,
79 מפני שהשקים קטנים וקלים, ונמצא שלא בטל כלי
80 [מיעודו]. היתה טעונה עשתות של זכוכית - מתיר
81 השקים והן נופלין; שאף על פי שישברו, אין בכך
82 הפסד גדול, שהרי הכל להתכה עומד, ולהפסד מועט
83 לא חששו. היו השקים גדולים ומלאים כלי זכוכית
84 וכיוצא בהם, פורק בנחת. ומכל מקום, לא יניחם שם
85 על גבי בהמה - משום צער בעלי חיים.
86 יא. המדבק פרות עד שיצשו גוף אחר, חייב משום
87 מעמר. לפיכך, מי שנתפזרו לו פרות בחצרו - מלקט
88 על יד על יד [מעט מעט] ואוכל; אבל לא יתן לא לתוף
89 הסל ולא לתוף הקפה, כדרך שהוא עושה בחל; שאם
90 עשה כדרך שהוא עושה בחל - שמה יכבשם בידו

1 תושב; ומתרין לעשות מלאכה בשבת לעצמן
2 בפרהסיא, כישראל בחל. ואין מקבלין גר תושב, אלא
3 בזמן שהיובל נוהג.
4 טז. הואיל וגר תושב עושה מלאכה לעצמו בשבת, וגר
5 צדק הרי הוא כישראל לכל דבר, במי נאמר "וינפש בן
6 אמתך והגר"? זה גר תושב שהוא לקיטו ושכירו של
7 ישראל, כמו בן אמתו; שלא יעשה מלאכה לישראל
8 רבו בשבת, אבל לעצמו עושה; ואפלו הנה זה הגר
9 עבדו, הרי זה עושה לעצמו.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ה

פרק כא

12 א. נאמר בתורה "תשבת" - אפלו מדברים שאינן
13 מלאכה, חייב לשבת מהן. ודברים הרבה הן, שאסרו
14 חכמים משום שבות [להרבות השביתה] - מהן דברים,
15 אסרום מפני שהן דומים למלאכות, ומהן דברים,
16 אסרום גזרה שמה יבוא מהן אסור סקילה; ואלו הן:
17 ב. כל המשונה גמות, הרי זה חייב משום חורש; לפיכך,
18 אסור להפנות בשדה הנירה [חרושה] בשבת, שמה ישוה
19 גמות. המפנה את האוצר [מחסן תבואה] בשבת, מפני
20 שהוא צריך לו לדבר מצוה, כגון שיכניס בו אורחים,
21 או קובע בו מדרש - לא יגמר את כל האוצר, שמה
22 יבוא להשוות הגמות. טיט שעל גבי רגלו, מקנחו בכתל
23 או בקורה, אבל לא בקרקע, שמה יבוא להשוות
24 הגמות. לא ירק בקרקע וישוף ברגלו, שמה ישוה
25 גמות; ומתר לדרס הרק שעל גבי הקרקע, והולף לפי
26 תמו.
27 ג. נשים המשחקות באגוזים ושקדים וכיוצא בהן -
28 אסורות לשחק בהן בשבת, שמה יבוא להשוות הגמות.
29 ואסור לכבד [לנוח] את הקרקע, שמה ישוה גמות,
30 אלא אם כן הנה רצוף באבנים. ומתר לולף [להזות] מים
31 על גבי הקרקע, ואינו חושש שמה ישוה גמות, שהרי
32 אינו מתפזר לקף. אין סכין [מריחת חומר מיפה] את
33 הקרקע, ואפלו הנה רצוף באבנים; ואין נופחין אותו
34 [במפוח, כדי להרחיק את האבק], ואין מדיחין אותו,
35 אפלו ביום טוב, קל וחמר בשבת - שלא יעשה כדרך
36 שהוא עושה בחל, ויבוא להשוות הגמות בזמן שהוא
37 עושה כן במקום שאינו רצוף.
38 ד. חצר שנתקלקלה בימי גשמים, מביא תבן ומרדה
39 [שוטח] בה; וכשהוא מרדה, לא ירדה לא בסל, ולא
40 בקפה, אלא בשולי הקפה [תחתית קופה שנשברה] -
41 שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא להשוות
42 גמות.
43 ה. המשקה את הזרעים, חייב משום זורע; לפיכך אסור
44 לשאב מן הבור בגלגל [אפול] - גזרה, שמה ימלא לגנתו

מתוך מהדורת חזק

- 1 בתוך הקפה, ויבוא לידי עמור. וכן אין מקבצין את
2 המלח וכיוצא בו, מפני שנראה פמעמר.
- 3 **יב.** מפרק - חיב משום דש; והסוחט זיתים וענבים -
4 חיב משום מפרק; לפיכך, אסור לסחט תותים ורמונים,
5 הואיל ומקצת בני אדם סוחטים אותם כזיתים וענבים
6 - שמא יבוא לסחט זיתים וענבים. אבל שאר פרות,
7 כגון פרישין [חבושים] ותפוחים ועורורים [פרי הדומה
8 לתפוח] - מתר לסחטן בשבת, מפני שאינן בני סחיטה.
9 **יג.** ככשין [פירות שנכבשו בחומץ] ושלקות [פירות
10 שנתבשלו] שסחטן - אם לרבך גופן, מתר; ואם להוציא
11 מימיהן, אסור. ואין מרסקין את השלג שיזובו מימיו,
12 אבל מרסק הוא לתוך הכוס או לתוך הקערה. השום
13 והבטר [ענבים שלא בשלון] והמלילות [שיבילים שלא
14 בשלון] שרסקן מבעוד יום - אם מחסרין דיקה [כתישה],
15 אסור לו לגמר דיקתן בשבת; ואם מחסרין שחיקה ביד,
16 מתר לו לגמר שחיקתן בשבת. לפיכך, מתר לו לגמר
17 שחיקת הריפות [גרעיני שעורים] בעץ הפרור [כף גדולה]
18 בתוך הקדרה בשבת, אחר שמורידין אותה מעל האש.
19 **יד.** המולל מלילות [מפורר באצבעותיו דבר מאכל] -
20 מולל בשנוי, כדי שלא יראה כדש. היוגק בפיו, פטור;
21 ואם היה גונח [מכאבי גרון] - מתר לו ליגק בפיו [מדדי
22 הבהמה], מפני שהוא מפרק פלאחר יד, ומשום צערו
23 לא גזרו, ואף על פי שאין שם סכנה.
- 24 **טו.** פרות שזבבו מהן משקין בשבת - אם זיתים וענבים
25 הם - אסור לשותות אותן המשקין עד מוצאי שבת;
26 גזרה שמא יתכנון ויסחט אותן בשבת. ואם תותים
27 ורמונים הן - אם הכניסן לאכליה, משקין שזבבו מהן
28 מתרין; ואם הכניסן לדרכן, משקין שזבבו מהן אסורין
29 עד מוצאי שבת.
- 30 **טז.** זיתים וענבים שרסקן מערב שבת, ויצאו מהן
31 משקין מעצמן - מתרין; וכן חלות דבש שרסקן מערב
32 שבת - משקין היוצאין מהן בשבת, מתרין; שאין פאן
33 מקום לגזרה, שפכר רסקן מבערב.
- 34 **יז.** זורה ובורר, מאבות מלאכות הן. לפיכך, אף על פי
35 שמתר למלל מלילות בראשי אצבעותיו, - כשהוא
36 מנפח [מוציא אויר מפיו להפריח הקליפה], מנפח בידו
37 אחת בכל כחו - אבל לא כגון [מין נפה] ולא בתמחוי
38 [קערה גדולה], גזרה שמא ינפה בנפה ובכברה, שהוא
39 חיב. והמשמר [מנפה] שמרים, תולדת בורר או מרקד
40 הוא; לפיכך, אף על פי שמתר לסגן יין צלול או מים
41 צלולין בסודרין או בקפיפה [סל] מצרית - לא יעשה
42 גמה בסודר [ע"י דחיתו לפי הכלי]; שלא יעשה כדרך
43 שהוא עושה בחל, ויבוא לשמר במשמרת. וכן אסור
44 לתלות את המשמרת כדרך שהוא עושה בחל - שמא
45 יבוא לשמר. וכן המתבין [מייצר חמאה], תולדת בורר
- 46 הוא; לפיכך, אף על פי שנותנין שמשמן וזמנים
47 לרבש, לא יחבין [יפריד מן הדבש] בידו.
- 48 **יח.** המתבין את הירק דק דק כדי לבשלו - הרי זה
49 תולדת טוחן, וחיב; לפיכך, אין מרסקין לא את השחת
50 [תבואה מאכל בהמה] ולא את התרובין לפני בהמה, בין
51 דקה בין גסה - מפני שנראה כטוחן. אבל מתבין את
52 הדלועין לפני בהמה, ואת הנבלה לפני הכלבים - שאין
53 טחינה בפרות. ומתירין אלמות של עמיר [חציר] לפני
54 בהמה, ומפספס [מרטק] בידו אלמות קטנות; אבל לא
55 אלמות גדולות, מפני הטרח שבהן.
- 56 **יט.** חבילי סיאָה וזוב וקורנית [מיני צמחים] וכיוצא
57 בהן, שהכניסן למאכל בהמה - מסתפק מהן, וקוטם
58 ואוכל בראשי אצבעותיו; אבל לא בידו הרבה - שלא
59 יעשה כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא לדק [לכתוש].
- 60 **כ.** הצריך לדק פלפלים וכיוצא בהן, לתן לתוך המאכל
61 בשבת - הרי זה כותש ביד [מתן] הספין, ובקערה. אבל
62 במכתשת - חיב, מפני שהוא טוחן; לפיכך, אסור
63 לבריא להתרפאות בשבת - גזרה שמא ישחק סמנין.
64 **כא.** כיצד? לא יאכל דברים שאינן מאכל בריאים, כגון
65 זזובין ופיאה [מיני צמחים]; ולא דברים המשלשלין,
66 כגון לענה וכיוצא בה. וכן לא ישתה דברים שאין דרך
67 הבריאים לשתותן, כגון מים שבשלו בו סמנין [תרופה]
68 ועשבים.
- 69 **כב.** אוכל אדם אכלין ומשקין שדרך הבריאים לאכלן
70 ולשתותן, כגון הכספר והפשות והזוב [מיני צמחים];
71 אף על פי שהם מרפאין, ואוכלן כדי להתרפאות בהן
72 - מתר, הואיל והן מאכל בריאים. שתה חלתית [מין
73 צמח] מקדם השבת, והרי הוא שותה והולך - מתר
74 לשתותו בשבת, במקומות שנהגו הבריאים לשתות
75 החלתית; ושותין זיתוס המצרי [ערבוב של כמה מיני
76 אוכלין] בכל מקום.
- 77 **כג.** וכן שמנים שדרך הבריאים לסוף בהן - מתר לסוף
78 בהן בשבת, ואף על פי שנתכנון לרפואה; ושאין
79 הבריאים סכין בהן, אסורין. החושש [כואב] במתניו -
80 לא יסוף יין וחמץ, אבל סוף הוא את השמן; ולא שמן
81 ורר, אלא במקום שהבריאים סכין אותו. ומתר לסוף
82 שמן ומלח בכל מקום. נגפה [לקחה] ידו או רגלו -
83 צומתה [מכווצה] ביין, ואינו צומתה בחמץ; ואם היה
84 ענג [איסטניס], אף ביין אסור.
- 85 **כד.** החושש בשניו - לא יגמע בהן את החמץ, ויפלט;
86 אבל מגמע הוא, ויבולע. החושש בגרונו, לא יערענו
87 [יגררנו] בשמן; אבל בולע הוא שמן הרבה - ואם
88 נתרפא, נתרפא. אין לועסין את המצטכי [שרף הנוסף
89 מעצים], ואין שפין את השנים כסם בשבת, בזמן
90 שמתכנון לרפואה; ואם נתכנון לריח הפה, מתר.

47 [בבגדים] אַתְּ הַקָּטָן, וְלִהְעֲלוֹת אֲזָנוֹיִם [רפואה לגידי
 48 האוזניים] בֵּין בֵּיד בֵּין בְּכָלִי, וְלִהְעֲלוֹת אֲנָקְלִי [תנור
 49 שכנגד הלב להקלת הנשימה]; שֶׁפֶל אֵלוֹ וְכִיּוּצָא בְּהֵן -
 50 אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בְּסִמְנֵין כְּדִי לַחֵשׁ [לחשוש] לְשִׁחְיָקָה,
 51 וַיֵּשׁ לוֹ צֶעַר מֵהֵן.
לב. הַמְרַקֵּד, מֵאֲבוֹת מְלֹאכוֹת. לְפִיכָף אֵין כּוֹבְרִין
 52 [מנפים] אֶת הַתֵּבֶן בְּכִבְרָה [בנפה]; וְלֹא יֵנִיחַ הַכְּבֵרָה
 53 שְׂיֵשׁ בָּהּ תֵּבֶן בְּמָקוֹם גְּבוּהַ בְּשִׁבִיל שְׂיִרֵד הַמוֹץ
 54 [הקליפה] - מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַרְקֵד. אֲבָל נוֹטֵל הַתֵּבֶן
 55 בְּכִבְרָה וּמוֹלִיף לְאָבוּס [סל האכלה לבהמה], אֶף עַל פִּי
 56 שְׂיִרֵד הַמוֹץ בְּשַׁעַת הוֹלְכָה - שֶׁהָרִי אֵינוֹ מִתְכַּוֵּן לְכָף.
 57 לֵג. מִגְּבֵל [מערבב מים וקמח], חֵיב מִשּׁוּם לֵשׁ; לְפִיכָף
 58 אֵין מִגְּבֵלִין קִמַח קָלִי [שנעשה מחטה קלוייה] הַרְבֵּה,
 59 שְׂמָא יָבוֹא לְלוּשׁ קִמַח שְׂאִינוֹ קָלִי. וּמִתֵּר לְגַבֵּל אֶת
 60 הַקָּלִי מֵעַט מֵעַט. אֲבָל תְּבוּאָה שְׁלֵא הִבִּיאָה שְׁלִישׁ שְׁקָלוֹ
 61 אוֹתָהּ, וְאַחַר כֵּף טַחְנוּ אוֹתָהּ טַחִינָה גְּסָה, שֶׁהָרִי הִיא
 62 כְּחַל, וְהִיא הַנְּקֵרָאֵת 'שְׁתִּית' - מִתֵּר לְגַבֵּל מִמֶּנָּה בַּחֲמִץ
 63 וְכִיּוּצָא בּוֹ הַרְבֵּה בְּבַת אַחַת; וְהוּא, שְׂיִהְיֶה רֶף; אֲבָל
 64 קֶשֶׁה - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּלֵשׁ. וְצִרְיָה לְשֹׁנוֹת; כִּיצַד?
 65 נוֹתֵן אֶת הַשְּׁתִּית, וְאַחַר כֵּף נוֹתֵן אֶת הַחֲמִץ.
לד. הַמְרַסֵּן [סובין של תבואה] - אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רְאוּי
 67 לְגַבֵּל, אֵין גּוֹבְלִין אוֹתוֹ; שְׂמָא יָבוֹא לְגַבֵּל הַעֶפֶר וְכִיּוּצָא
 68 בּוֹ. וְנוֹתְנֵין מִים עַל גְּבֵי הַמְרַסֵּן, וּמוֹלִיף בּוֹ הַתְּרוּד -
 69 כִּי אֵין לֵשׁ וְעֵרֵב; אֲבָל אֵינוֹ מְמַרְס כְּדוּ, שְׁלֵא יִרְאֶה כְּלֵשׁ.
 70 אִם לֹא נִתְעַרְב, מְנַעֲרֵוּ מִכְּלִי לְכָלִי עַד שְׂיִתְעַרְב; וְנוֹתֵן
 71 לְפָנֵי הַתְּרַנְגוּלִין אוֹ לְפָנֵי הַשּׁוּרִים. וּמִתֵּר לְעֵרֵב הַמְרַסֵּן
 72 עַל דֶּרֶךְ זוֹ בְּכָלִי אַחַד, וּמַחְלֵק אוֹתוֹ בְּכָלִים הַרְבֵּה, וְנוֹתֵן
 73 לְפָנֵי כָל בְּהֵמָה וּבְהֵמָה; וּמְעַרְב בְּכָלִי אַחַד אֶפְלוֹ כּוֹר,
 74 אֶפְלוֹ כּוֹרִים.
לה. אֵין מְאָכִילִין בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף בְּשַׁבַּת, כְּדִרְךָ שֶׁהוּא
 76 מְאָכִיל בַּחֵל - שְׂמָא יָבוֹא לִידֵי כְּתִישַׁת קִטְנִיּוֹת, אוֹ לִידֵי
 77 לִישַׁת קִמַח וְכִיּוּצָא בּוֹ. כִּיצַד? לֹא יֵאָכֵל הַגָּמֵל בְּשַׁבַּת
 78 מְאָכֵל שְׁלֵשָׁה אוֹ אַרְבָּעָה יָמִים, וְלֹא יִרְבִּיץ [יושיב] עַגֵּל
 79 וְכִיּוּצָא בּוֹ וְיִפְתַּח פִּיו וַיִּתֵּן לְתוֹכוֹ כְּרִשִׁינֵין וַיִּמַּס בְּבַת
 80 אַחַת. וְכֵן לֹא יִתֵּן לְתוֹף פִּי יוֹנִים וְתְרַנְגוּלִים, לְמָקוֹם
 81 [בגרו] שְׂאִינֵן יְכוּלִין לְהַחְזִיר [להוציא]; אֲבָל מְאָכִיל
 82 הוּא אֶת הַבְּהֵמָה מֵעֶמֶד, וּמִשְׁקָה אוֹתָהּ מֵעֶמֶד, אוֹ נוֹתֵן
 83 לְתוֹף פִּיהּ מִים בְּפָנֵי עֶצְמֵן וְכְרִשִׁינֵין בְּפָנֵי עֶצְמֵן, בְּמָקוֹם
 84 שְׂיִכּוּלָה לְהַחְזִיר. וְכֵן מְאָכִיל לְעוֹף כְּדוּ, בְּמָקוֹם שְׂיִכּוּל
 85 לְהַחְזִיר. וְאֵין צִרְיָה לּוֹמֵר, שְׂיִתֵּן לְפָנֵיהֶן וְהֵם אוֹכְלִין.
 86 לּוֹ. בְּמָה דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּמֵי שְׂמֹזוֹנוּתֵיו עֲלָיו, כְּגוֹן
 87 בְּהֵמָתוֹ וְחֵיתוֹ וַיּוֹנֵי הַבַּיִת וְאֲזוּזֵין וְתְרַנְגוּלִין; אֲבָל מִי
 88 שְׂאִין מְזוֹנוּתֵיו עֲלָיו, כְּגוֹן חֲזִיר וַיּוֹנֵי שׁוֹכֵף וְדְבוּרִים -
 89 לֹא יִתֵּן לְפָנֵיהֶן לֹא מְזוֹן לֹא מִים. וּמִתֵּר לְאֶדָם לְהַעֲמִיד
 90 בְּהֵמָתוֹ עַל גְּבֵי עֲשָׂבִים וְהִיא אוֹכֵלָתָהּ, אֲבָל לֹא יַעֲמִיד
 91 אוֹתָהּ עַל גְּבֵי דְבַר שֶׁהִקְצָה [מוקצה]. וְעוֹמֵד בְּפָנֵיהּ כְּדִי

1 **כה.** אֵין נוֹתְנֵין יָזוּ לְתוֹף הָעֵינַן, אֲבָל נוֹתֵן הוּא עַל גְּבֵי
 2 הָעֵינַן. וְרַק תִּפְּל [רוק האדם לפני שטעם משהו], אֶפְלוֹ עַל
 3 גְּבֵי הָעֵינַן אֲסוּר. קִילוֹר [משחה לעין] שְׂשָׂרָה אוֹתוֹ מְעַרְב
 4 שַׁבַּת - מְעַבִּירוֹ עַל גְּבֵי עֵינָיו בְּשַׁבַּת, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. מִי
 5 שְׂלָקָה בְּאַצְבָּעוֹ, לֹא יִכְרֵף עֲלָיו גְּמִי כְּדִי לְרַפְּאוֹתוֹ; וְלֹא
 6 יִדְחֻקֵנוּ כְּדוּ כְּדִי לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ דָם.
כו. אֵין נוֹתְנֵין חֲמִין וְשָׂמֵן עַל גְּבֵי הַמִּפְּכָה, וְלֹא עַל גְּבֵי
 7 מוֹף [בד] שְׁעַל הַמִּפְּכָה, וְלֹא עַל גְּבֵי מוֹף לְתַנּוּ עַל הַמִּפְּכָה
 8 בְּשַׁבַּת; אֲבָל נוֹתֵן הוּא חוּץ לַמִּפְּכָה, וְשׁוֹתֵת וַיּוֹרֵד לַמִּפְּכָה.
 9 וְנוֹתְנֵין מוֹף יָבֵשׁ עַל גְּבֵי הַמִּפְּכָה; וְאִם הָיָה עֵתִיק [ישן]
 10 - אֲסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּרֻטִיָּה.
כז. רֻטִיָּה [תחבושת] שְׂפָרְשָׁה [נפלה] עַל גְּבֵי כְּלִי,
 12 מִחְזִירִין אוֹתָהּ; וְאִם פָּרְשָׁה עַל גְּבֵי קַרְקַע, אֲסוּר
 13 לְהַחְזִירָהּ. וּמִנִּיחִין רֻטִיָּה עַל גְּבֵי הַמִּפְּכָה לְכַתְּחֵלָה
 14 בְּמַקְדָּשׁ, שְׂאִין אֲסוּר שְׁבוֹת [איסור דרבנן להרבות
 15 הַשְּׁבִיתָה] - בְּמַקְדָּשׁ. וּבְכָל מָקוֹם, מְקַנְחִין פִּי הַמִּפְּכָה;
 16 וְאֵין מְקַנְחִין אֶת הַרֻטִיָּה, שְׂמָא יִמְרַח.
כח. סָכִין וּמִשְׁמָשִׁין בְּכִנֵּי מַעִים בְּשַׁבַּת - וְהוּא שְׂסִיטָה
 18 וַיִּמְשַׁמֵּשׁ בְּבַת אַחַת, כְּדִי שְׁלֵא יַעֲשֶׂה כְּדִרְךָ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה
 19 בַּחֵל. וְאֵין מִתְעַמְלִין בְּשַׁבַּת. אִי זֶה הוּא מִתְעַמֵּל? זֶה
 20 שְׂדוּרְסִים עַל גּוֹפוֹ כְּכַח עַד שְׂיִיגַע וַיִּזְיַע, אוֹ שְׂיִהַלֵף עַד
 21 שְׂיִיגַע וַיִּזְיַע - שְׂאֲסוּר לִיגַע אֶת עֶצְמוֹ כְּדִי שְׂיִזְיַע בְּשַׁבַּת,
 22 מִפְּנֵי שֶׁהוּא רְפוּאָה. וְכֵן אֲסוּר לְעַמֵּד בְּקַרְקַע דִּימוֹסוֹת
 23 [קרקע מלוחה] שְׂבָאָרֵץ יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁמְעַמְלָת
 24 וּמְרַפְּאָה.
כט. אֵין רוֹחֲצִין בְּמִים שְׂמִשְׁלָשְׁלִין, וְלֹא בְּטִיט
 26 שְׂשׁוּבְעֵין בּוֹ, וְלֹא בְּמֵי מִשְׁרָה הַבְּאוּשִׁים [מלוכלכים],
 27 וְלֹא בְּיַם סָדוּם [המלח], וְלֹא בְּמִים הָרְעִים שְׂבִפִים הַגְּדוּל
 28 - מִפְּנֵי שֶׁפֶל אֵלוֹ צֶעַר הֵן, וְכַתּוּב: "וְקִרְאתָ לְשַׁבַּת עֲנָג";
 29 לְפִיכָף, אִם לֹא נִשְׁתַּהֶה בְּהֵם, אֲלֹא עֲלָה מִיַּד - אֶף עַל
 30 פִּי שְׂיֵשׁ לוֹ חֲטָטִין [שחין] בְּרֵאשׁוֹ, מִתֵּר.
ל. אֵין מִתְגַּדְּרִין בְּמַגְרֵרָת; וְאִם הָיָה יָדוֹ מְלַכְּלוֹת
 32 בְּצוּאָה אוֹ בְּטִיט, גּוֹרֵד כְּדִרְכּוֹ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. סָכִין
 33 וּמְפָרְכִין [משפופים גלדי המכה] לְאֶדָם לְעַנְגוֹ, אֲבָל לֹא
 34 לְבֵהֵמָה; וְאִם הָיָה לָהּ צֶעַר, מִתֵּר לְהַסִּיר צֶעַרָה בְּסִיכָה
 35 וּפְרוּף. בְּהֵמָה שְׂאֲכָלָה כְּרִשִׁינֵין [מאכל בהמה] הַרְבֵּה,
 36 מְרִיצִין אוֹתָהּ בְּחֶצֶר בְּשִׁבִיל שְׂתַתְּרָפָא; וְאִם אֲחֻזָּה
 37 [שטף] דָּם, מְעַמִּידִין אוֹתָהּ בְּמִים בְּשִׁבִיל שְׂתַצְטַנּוּ, וְאֵין
 38 חוֹשֵׁשִׁין שְׂמָא יִשְׁחַק לָהּ סְמִנִין.
לא. אֵין מְקִיאִין אֶת הָאֲבָל בְּשַׁבַּת [להקלה]. בְּמָה
 40 דְּכָרִים אֲמוּרִים? בְּסֵם [באמצעות חומר בליעה] - שְׂמָא
 41 יִשְׁחַק סְמִנִין; אֲבָל לְהַכְנִיס יָדוֹ לְתוֹף פִּיו וְלְהַקִּיא, מִתֵּר.
 42 וְאֲסוּר לְדַחֵק כְּרִסוֹ שֶׁל תִּינוּק כְּדִי לְהוֹצִיא הָרָאִי [צרכים]
 43 שְׁלוֹ - שְׂמָא יָבוֹא לְהַשְׁקוֹתוֹ סְמִנֵין מִשְׁלָשְׁלִין. וּמִתֵּר
 44 לְכַפּוֹת כּוֹס עַל הַטְּבוּר בְּשַׁבַּת [כעיו כוסות רוח] כְּדִי
 45 לְהַעֲלוֹתוֹ. וְכֵן מִתֵּר לְחַנֵּק [ליישר מפרקתו] וְלִלְפָף

מתוך מהדורת חזק

- 1 שְׁתַּחֲזִיר פָּנֶיהָ לְדַבֵּר הַמְקַצֶּה וְתֹאכַל מִמֶּנּוּ. וְכֵן בַּיּוֹם
2 טוֹב.
- 3 **יוֹם חֲמִישִׁי ד' אֵייר ה'תשע"ה**
- 4 **פָּרֵק כֵּב**
- 5 **א.** רְדִית הַפֶּת (הוֹצֵאתוֹ מִהַתּוֹר) - אָף עַל פִּי שְׂאִינָה
6 מְלֹאכָה - אָסְרוּ אוֹתָהּ חֻמְמִים, שְׂמָא יָבֹא לְאִפּוֹת.
7 הַמְדַּבֵּק פֶּת בַּתּוֹר מִבְּעוֹד יוֹם, וְקָדַשׁ עָלָיו הַיּוֹם -
8 מִצִּיל מִמֶּנּוּ מִזּוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, וְאוֹמֵר לְאֶחָרִים: 'בּוֹאוּ
9 וְהִצִּילוּ לָכֵם'. וְאָף עַל פִּי שְׁהֲרִדָה אֵינָה מְלֹאכָה,
10 כְּשֶׁהוּא מִצִּיל, לֹא יִרְדֶּה בְּמִרְדָּה (כְּלִי הַמְיוּחַד לְכַר) אֲלָא
11 בְּסַפִּין, כְּדֵי לְשַׁנּוֹת.
- 12 **ב.** מִפְּנֵי מָה אָסְרוּ חֻמְמִים לְהִכְנִס לְמִרְחָץ בְּשַׁבָּת? מִפְּנֵי
13 הַבְּלִגִּין שֶׁהֵיוּ מִחֻמְמֵי חֻמְמֵי בְּשַׁבָּת, וְאוֹמְרִין: 'מִעֲרַב
14 שַׁבָּת הוֹחֲמוּ; לְפִיכָךְ גָּזְרוּ שְׂלֹא יִכְנַס אָדָם לְמִרְחָץ
15 בְּשַׁבָּת, אֲפִלּוּ לְהִזְעֵי. וְגִזְרוּ שְׂלֹא יִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפּוֹ
16 בְּחֻמְמֵי, וְאֲפִלּוּ בְּחֻמְמֵי שֶׁהוֹחֲמוּ מִעֲרַב שַׁבָּת; אֲבָל פְּנֵי
17 יָדָיו וְרַגְלָיו, מִתָּר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּחֻמְמֵי הָאוֹר
18 [הַשֶּׁשׁ] - גִּזְרָה מִשּׁוּם מִרְחָץ; אֲבָל בְּחֻמְמֵי טְבָרְיָה וְכִיּוֹצֵא
19 בָּהֶן, מִתָּר לְהִשְׁתַּטֵּף בָּהֶם כָּל גּוֹפּוֹ. וְאָסְרוּ לְרַחֵץ בְּמֵי
20 חֻמְמֵי שְׁבִמְעָרוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהַמְעָרָה יֵשׁ בָּהּ הַבֵּל, וְיָבֹא
21 לְיַדֵּי זַעֲה, וְנִמְצָאת בְּמִרְחָץ.
- 22 **ג.** מִתְחַמֵּם אָדָם כְּנֶגֶד הַמְדוּרָה, וְיוֹצֵא וּמִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפּוֹ
23 בְּצוּנָן; אֲבָל אֵינוֹ מִשְׁתַּטֵּף כָּל גּוֹפּוֹ בְּצוּנָן, וְכֹא וּמִתְחַמֵּם
24 כְּנֶגֶד הַמְדוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁמִּפְשִׁיר מֵיִם שְׁעָלָיו, וְנִמְצָא
25 כְּרוֹחֵץ כָּל גּוֹפּוֹ בְּחֻמְמֵי. הַמְבִיא סִילוֹן [צִינּוּר] שֶׁל צוּנָן
26 בְּתוֹךְ מֵיִם חֻמְמֵי [לְחַמֵּם הַמֵּיִם שֶׁבְצִינּוּר], אֲפִלּוּ בְּתוֹךְ חֻמְמֵי
27 טְבָרְיָה - הָרִי אֵלּוּ בְּחֻמְמֵי שֶׁהוֹחֲמוּ בְּשַׁבָּת, וְאָסְרוּ
28 בְּרַחֲצָה וּבִשְׂתִיָּה.
- 29 **ד.** מְבִיא אָדָם קִיתוֹן שֶׁל מֵיִם, וּמִנִּיחוֹ כְּנֶגֶד הַמְדוּרָה -
30 לֹא בְּשִׁבִיל שְׂיַחֲמוּ, אֲלָא כְּדֵי שֶׁתּוֹפֵג צִנְתָּן. וְכֵן מִנִּיחַ
31 פֶּה שֶׁל שֶׁמֶן כְּנֶגֶד הַמְדוּרָה - כְּדֵי שֶׁיִּפְשֶׁר, לֹא שְׂיַחֲמוּ.
32 וְסֵף אָדָם יָדוּ בְּמֵיִם אוּ בְּשֶׁמֶן, וּמִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד הַמְדוּרָה -
33 וְהוּא שְׂלֹא יַחֲמוּ הַמֵּיִם שְׁעַל יָדוֹ עַד שֶׁתִּהְיֶה כְּרוֹסוֹ שֶׁל
34 תִּינוֹק נְכוּיֵת בָּהֶם. וּמִתְחַמֵּם בְּגֵד, וּמִנִּיחוֹ עַל גְּבִי מַעְיו
35 בְּשַׁבָּת.
- 36 **ה.** אִמְבָּטִי שֶׁל מִרְחָץ שֶׁהִיא מְלֹאָה מֵיִם חֻמְמֵי - אֵין
37 נוֹתְנִין לָהּ מֵיִם צוּנָן, שֶׁהָרִי מִחֻמְמֵי הַרְבֵּה; וְכֵן לֹא יִתֵּן
38 לְתוֹכָהּ פֶּה שֶׁל שֶׁמֶן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִבְשָׁלוֹ. אֲבָל נוֹתְנִין
39 הוּא מֵיִם חֻמְמֵי לְתוֹךְ אִמְבָּטִי שֶׁל צוּנָן.
- 40 **ו.** מִחֵם [יָדוּ] שֶׁפָּנָה מִמֶּנּוּ מֵיִם - מִתָּר לְתֵּן לְתוֹכוֹ מֵיִם
41 צוּנָן, כְּדֵי לְהַפְשִׁיר; וּמִתָּר לְצַק מֵיִם חֻמְמֵי לְתוֹךְ מֵיִם
42 צוּנָן, אוּ צוּנָן לְתוֹךְ חֻמְמֵי - וְהוּא שְׂלֹא יִהְיוּ בְּכָלִי
43 רְאוּשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִחֻמְמֵי הַרְבֵּה. וְכֵן קִדְרָה רוֹתַחַת -
44 אָף עַל פִּי שֶׁהוֹרִידָה מֵעַל הָאֵשׁ, לֹא יִתֵּן לְתוֹכָהּ תְּבִלִין;
- 45 אֲבָל נוֹתְנִין לְתוֹכָהּ מֶלַח, שֶׁהַמֶּלַח אֵינוֹ מִתְבַּשֵּׁל אֲלָא עַל
46 גְּבִי אֵשׁ גְּדוֹלָה. וְאִם צָק הַתְּבַשִּׁיל מִקְדָּרָה לְקַעְרָה - אָף
47 עַל פִּי שֶׁהוּא רוֹתַח בְּקַעְרָה, מִתָּר לוֹ לְתֵּן לְתוֹךְ הַקַּעְרָה
48 תְּבִלִין; שְׁכָלִי שְׁנֵי אֵינוֹ מִבְשָׁל.
- 49 **ז.** אֵין שׁוֹרִין אֶת הַחֻלְתִּית [צִמּוּחַ חֲרִיף], בֵּין בְּפוֹשְׁרֵין בֵּין
50 בְּצוּנָן; אֲבָל שׁוֹרָה אוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַחֻמְמֵי. וְאִם שְׁתָּה יוֹם
51 חֲמִישִׁי וְשֵׁשִׁי [לְרֵפוּאָה], הָרִי זֶה שׁוֹרָה בְּשַׁבָּת בְּצוּנָן,
52 וּמִנִּיחוֹ בְּחֻמְמָה עַד שְׂיַחֲמוּ, וְשׁוֹתָהּ - כְּדֵי שְׂלֹא יִחַלֶּה אִם
53 פֶּסֶק מִלְשׁוֹתוֹ.
- 54 **ח.** דְּבַר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל קִדְמֵי הַשַּׁבָּת, אוּ נִשְׂרָה בְּחֻמְמֵי מִלְפָּנֵי
55 הַשַּׁבָּת - אָף עַל פִּי שֶׁהוּא עֲכָשׁוּ צוּנָן, מִתָּר לְשׁוֹרָתוֹ
56 בְּחֻמְמֵי בְּשַׁבָּת. וְדְבַר שֶׁהוּא צוּנָן מִעֲקָרוֹ, וְלֹא בָּא בְּחֻמְמֵי
57 מֵעוֹלָם - מְדִיחִין אוֹתוֹ בְּחֻמְמֵי בְּשַׁבָּת, אִם לֹא הִיָּתָה
58 הַדְּחָתוֹ גָּמֵר מִלְאֲכָתוֹ [בִּישׁוּלוֹ]; אֲבָל אֵין שׁוֹרִין אוֹתוֹ
59 בְּחֻמְמֵי.
- 60 **ט.** מִתָּר לְהַחֵם בְּחֻמְמָה, אָף עַל פִּי שְׂאָסוּר לְהַחֵם
61 בְּתוֹלְדוֹת חֻמְמָה - שְׂאִינוֹ בָּא לְטַעוֹת מִחֻמְמָה לְאֵשׁ;
62 לְפִיכָךְ, מִתָּר לְתֵּן מֵיִם צוּנָן בְּשֶׁמֶשׁ כְּדֵי שְׂיַחֲמוּ. וְכֵן
63 נוֹתְנִין מֵיִם פִּיִּם לְתוֹךְ מֵיִם רְעִים בְּשִׁבִיל שְׂיַצְוֵנוּ.
64 וְנוֹתְנִין תְּבַשִּׁיל לְתוֹךְ הַבּוֹר בְּשִׁבִיל שְׂיַהֵא שְׁמוֹר.
- 65 **י.** מִעֲרַב אָדָם מֵיִם וּמִלַּח וְשֶׁמֶן, וְטוֹבֵל בָּהֶן פֶּתוֹ, אוּ
66 נוֹתְנֵן לְתוֹךְ הַתְּבַשִּׁיל - וְהוּא, שְׂיַעֲשֶׂה מְעַט; אֲבָל הַרְבֵּה
67 - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּעוֹשֶׂה מְלֹאכָה מִמְּלֹאכָת
68 הַתְּבַשִּׁיל. וְכֵן לֹא יַעֲשֶׂה מֵי מֶלַח עֲזִין [מְלוּחִים מְאוּד],
69 וְהֵם שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי מֶלַח וְשְׁלִישׁ מֵיִם, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּעוֹשֶׂה
70 מוֹרִיס [דָּג כְּבוֹשׁ בַּמַּלְחָה]. וּמִתָּר לְמַלֵּחַ בִּיעָה; אֲבָל צוּנָן
71 וְכִיּוֹצֵא בּוֹ - אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּכּוֹבֵשׁ כְּבִישֵׁן בְּשַׁבָּת,
72 וְהַכּוֹבֵשׁ אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִבְשָׁל. וּמִתָּר לְטַבֵּל צוּנָן
73 וְכִיּוֹצֵא בּוֹ בְּמֶלַח, וְאוֹכֵל.
- 74 **יא.** מִתָּר לְעַרֵב יֵין וְדִבְשׁ וּפְלִפְלִין בְּשַׁבָּת לְאֲכִלָּן; אֲבָל
75 יֵין וּמֵיִם וְשֶׁמֶן אֲפֻרְסָמוֹן - אָסוּר, שְׂאִין זֶה רְאוּי לְאֲכִילַת
76 בְּרִיאִים. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּהֶם.
- 77 **יב.** תְּרַדֵּל [גְּרַעֲיֵי צִמּוּחַ] שְׁלֵשׁוּ מִעֲרַב שַׁבָּת - לְמַחֵר
78 מִמַּחֲוֹ בֵּין בֵּיד בֵּין בְּכָלִי, וְנוֹתְנֵן לְתוֹכוֹ דְּבִשׁ; וְלֹא יִטְרֵף
79 [יַעֲרַבֵּב בַּכַּח], אֲלָא מִעֲרַב. שְׁחָלִים [מִיּוֹן יִרְקָה] שְׁטָרְפָן
80 מִעֲרַב שַׁבָּת, לְמַחֵר נוֹתְנֵן לְתוֹכָן שֶׁמֶן וְחֻמְמֵי וְתְבִלִין; וְלֹא
81 יִטְרֵף, אֲלָא מִעֲרַב. שׁוּם שְׂרוֹסָקוֹ מִעֲרַב שַׁבָּת, לְמַחֵר
82 נוֹתְנֵן לְתוֹךְ הַגְּרִיסִין; וְלֹא יִשְׁחַק, אֲלָא מִעֲרַב.
- 83 **יג.** הַנוֹטֵל שְׁעַר מְגוּף הָאָדָם, חֵיב מִשּׁוּם גּוֹזוֹ; לְפִיכָךְ,
84 אָסוּר לְרַחֵץ אֶת הַיָּדַיִם בְּדְבַר שֶׁמִּפְשִׁיר אֶת הַשְּׁעָר וְדֹאֵי,
85 כְּגוֹן אֶהֱלָה [מִיּוֹן צִמּוּחַ] וְכִיּוֹצֵא בּוֹ. וּמִתָּר לְחַף אֶת הַיָּדַיִם
86 בְּעֶפְרָ לְבוֹנָה, וְעֶפְרָ פְּלִפְלִין, וְעֶפְרָ יִסְמִין, וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן;
87 וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שְׂמָא יִשִּׁיר שְׁעַר שְׁעַל יָדוֹ, שֶׁהָרִי אֵינוֹ
88 מִתְפַּנֵּן. עֲרַב דְּבַר שֶׁמִּפְשִׁיר אֶת הַשְּׁעָר וְדֹאֵי עִם דְּבַר
89 שְׂאִינוֹ מִשִּׁיר וְדֹאֵי - אִם הִיָּה הָרֵב מְדַבֵּר שְׂאִינוֹ מִשִּׁיר,
90 מִתָּר לְחַף בּוֹ; וְאִם לֹאוֹ, אָסוּר.

47 הפקק [העשוי מברד] מבינתים [מביניהם] ומשיקן [מחבר
48 המקוואות], ומחזיר את הפקק למקומו, מפני שאינו בא
49 לידי סחיטה, שהרי דעתו שיצאו המים [שלא יהיה הפקק
50 מהודק]. ופוקקים את הביב בסודרין ובכל דבר
51 המטלטל, כדי שלא יצופו המים על האכלים ועל
52 הכלים; אבל אין פוקקין את הביב כדי שירדו המים
53 לבור - שמא יסחט בעת שדוחק, שהרי הפקק שרוי
54 במים.
55 כב. אסור לתקן בית יד [שרוולים] של בגדים, ולשברם
56 שברים שברים [לקמטם קמטים קמטים], כדרך שמתקנין
57 בחל הבגדים כשמכבסין אותן; וכן אין מקפלין הכלים
58 [בגדים] בשבת כדרך שעושים בחל בבגדים כשיכבסו
59 אותן [לגחצם]. ואם לא היה לו כלי אחר להחליפו, מתר
60 לקפלו ולפשוטו ולהתפסות בו, כדי שיתנאה בו בשבת
61 - והוא שיהיה בגד חדש לבן, שהרי הוא מתמעף
62 ומתלכלך מיד. וכשיקפל, לא יקפל אלא איש אחד;
63 אבל לקפל בשנים, אסור.
64 כג. הצובע, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור לאשה
65 להעביר סרק [אודם] על פניה, מפני שהיא צובעת.
66 והתופר, מאבות מלאכות; לפיכך, אסור למלאות הפר
67 והקסת התדשים במוכין [אגודות בדים] - גזרה שמא
68 יתפר; אבל מוכין שנשרו מן הפר או מן הקסת, מחזירין
69 אותם בשבת.
70 כד. הקורע, מאבות מלאכות; לפיכך, מי שנסתככו
71 בגדיו בקוצים - מפרישם בצנעה [שלא יראוהו],
72 ומתמהמה כדי שלא יקרע; ואם נקרעו - אינו חייב
73 כלום, שהרי לא נתפון. ומתר ללבש כלים חדשים
74 [בגדים], ואם נקרעו - נקרעו. פוצעין [שבורים] את
75 האגוז במטלית, ואין חוששין שמא תקרע.
76 כה. התוקע, חייב משום בונה; לפיכך, כל הדלתות
77 המחברות לקרקע, לא נוטלין אותן ולא מחזירין - גזרה
78 שמא יתקע. אבל דלת שדה תכה ומגדל [סוגי ארונות],
79 ושאר דלתות הכלים - נוטלין, ולא מחזירין. ואם נשמט
80 ציר התחתון שלחן - דוחקין אותו למקומו, ובמקדש
81 מחזירין אותו; אבל ציר העליון שנשמט, אסור להחזירו
82 בכל מקום - גזרה שמא יתקע.
83 כו. אין גודלין [קולעים] את שער הראש, ואין פוקסין
84 [מסרקים לצדדים] אותו, מפני שגנאה כבונה. ואין
85 מחזירין מנורה של חליות [חלקים], ולא פסא המפצל
86 [מורכב מכמה חלקים], ולא שלחן המפצל, וכיוצא בהן
87 - מפני שגנאה כבונה; ואם החזיר - פטור, שאין [דיו]
88 בנן בכלים, ואין סתירה בכלים; ואם היה רפוי, מתר
89 להחזירו. ואין מתקנין חליות של שדרה [שבגבו] של
90 קטן זו בצד זו, מפני שגנאה כבונה.
91 כז. העושה אהל קבוע, חייב משום בונה. לפיכך, אין
92 עושין אהל צראי לכתחלה, ולא סותרין אהל צראי -

1 יד. אסור לראות במראה של מתכת בשבת - גזרה
2 שמא ישיר בה [באמצעות שפתה] נימין המדלדלין
3 [שערות בולטות] מן השער, ואפלו קבועה בכתל; אבל
4 מראה שאינה של מתכת - מתר לראות בה, אפלו אינה
5 קבועה.
6 טו. המכבס, חייב משום מלבן; והסוחט כסות, חייב
7 מפני שהוא מכבס; לפיכך, אסור לרחק מטלית או מוך
8 וכיוצא בהן, בפי האשישה [99] וכיוצא בה, כדי
9 לסתמה - שמא יבוא לידי סחיטה. ואין מקנחין בספוג,
10 אלא אם כן יש לו בית אחיזה - שלא יסחט. ואין מכסין
11 חבית של מים וכיוצא בה, בכגד שאינו מוכן [מיועד]
12 לה - גזרה שמא יסחט.
13 טז. נשברה לו חבית בשבת, מציל ממנה מה שהוא
14 צריך לשבת לו ולאורחיו, ובלבד שלא יספג ביין [ישרה
15 הספוג ביין ויסחוט לכליו], או יטפח בשמן [יטבול ידו
16 בשמן ויקנח לכליו]; שאם יעשה כדרך שהוא עושה בחל,
17 שמא יבוא לידי סחיטה. וכיצד מציל ממנה? מביא כלי
18 ומניח תחתיה; ולא יביא כלי אחר ויקלט [היין מהאוויר],
19 כלי אחר ויצרף [סמוך לגג ויקבל הנחל מן הגג] - גזרה
20 שמא יביא כלי דרך רשות הרבים. נדמנו לו אורחים -
21 מביא מביתו כלי אחר וקולט, כלי אחר ומצרפו
22 לראשו. ולא יקלט ואחר כך יזמין, אלא יזמין ואחר
23 כך יקלט; ואם הערים [התחכם] בדרך זה, מתר.
24 יז. טיט שעל בגדו, מכבסו [משפשו] מבפנים; ואינו
25 מכבסו מבחוץ - גזרה שמא יכבס. ומתר לגרדו
26 בצפרן, ואינו חושש שמא ילבנו. המכבס את הסודר
27 [לאחר הכביסה] - אסור, מפני שהוא מלבנו; אבל
28 החלוק - מתר, מפני שאין פונתו אלא לרכו.
29 יח. מנעל או סנדל [מערור] שנחלכלך בטיט ובצואה,
30 מתר לשכשכו [לנענעו] במים; אבל לכבסו, אסור. ואין
31 מגרדין לא מנעלים ולא סנדלים, אבל סכין ומקנחין את
32 הישנים. פר או פסת שהיה עליהן צואה או טנוף,
33 מקנחו בסמרטוט; ואם היתה על של עור, נוהגין עליה
34 מים עד שתכלה.
35 יט. מי שנחלכלכה ידו בטיט - מקנחה בזנב הסוס,
36 ובזנב הפרה, ובמפה הקשה העשויה לאחוזה בה הקוצין;
37 אבל לא במפה שמקנחין בה את הידים - שלא יעשה
38 כדרך שהוא עושה בחל, ויבוא לכבס את המפה.
39 כ. מי שרוץ במים - מסתפג בלונגטיתו [מתנגב במגבת]
40 ומביאה בידו, ואין חוששין שמא יסחט. וכן מי שנשרו
41 כליו בדרך [נפלו בגדיו לתוך המים] - מהלף בהן, ואין
42 חוששין שמא יסחט. ואסור לו לשטחן, ואפלו בתוף
43 ביתו; גזרה שמא יאמר הרואה, 'הרי זה כבס כסותו
44 בשבת, ושטחה ליבשה'; וכל מקום שאסרו חכמים
45 מפני מראית העין, אפלו בחדרי חדרים אסור.
46 כא. שתי מטהרות [מקוואות] זו על גבי זו - נוטל את

מתוך מהדורת חזק

45 ולהוציא ההקבל - הרי זה חייב משום מכה בפטיש [גמר
46 מלאכה]; לפיכך, גזרו על כל נקב, אפלו היה עשוי
47 להוציא בלבד, או להכניס בלבד - שמא יבוא לעשות
48 נקב שחייבין עליו. ומפני זה אין נוקבין בחבית נקב
49 חדש, ואין מוסיפין בו [נקב נוסף]. אבל פותחין נקב
50 ישן [שנסתם] - והוא, שלא יהיה הנקב למטה מן
51 השמרים; שאם היה למטה מן השמרים [בתחתית
52 החבית] - הרי זה עשוי לחזק, ואסור לפתחו.
53 ב. נוקבין מגופה [סתיומת הטיט] של חבית להוציא
54 ממנה יין, ובלבד שיקבנה למעלה; אבל מצדה - אסור,
55 מפני שהוא כמתקן כלי. שובר אדם את החבית לאכל
56 ממנה גרוגרות [תאנים], ובלבד שלא יתפון לעשות כלי;
57 ומביא אדם חבית של יין, ומתיו את ראשה בסוף לפני
58 האורחין, ואינו חושש, שאין כוננו אלא להראות
59 נדיבות לבו.
60 ג. וכשם שאסור לפתח כל נקב, כך אסור לסתם כל
61 נקב; לפיכך, אסור לסתם נקב החבית - ואפלו בדרך
62 שאינו מתמרח, ואינו בא לידי סחיטה, כגון שישתם
63 בקיסם או בצרור [רגב אדמה] קטן. אבל אם הניח שם
64 אכל כדי להצניעו, ונמצא הנקב נסתם - מתר; ומתר
65 להערים [להתחכם] בדרך זה.
66 ד. כל דבר שהוא גמר מלאכה, חייב עליו משום מכה
67 בפטיש. ומפני זה, הגורד כל שהוא, או המתקן כלי
68 באיזה דבר שימתקן - חייב; לפיכך, אסור להשמיע קול
69 של שיר בשבת, בין בכלי שיר, כגון כנורות ונבלים,
70 בין בשאר דברים. אפלו להכות באצבע על הקרקע, או
71 על הלוח, אחת כנגד אחת כדרך המשוררים, או לקרקש
72 את האגוז לתינוק, או לשחק בו בזוג כדי שישתק - כל
73 זה וכיוצא בו, אסור; וגזרה שמא יתקן כלי שיר.
74 ה. אין מספקין [יד על ירך], ולא מרקדין, ולא מטפחין
75 בשבת [כפ אל כפ] - וגזרה שמא יתקן כלי שיר; ולספק
76 לאחר ידו, מתר. אין שטין על פני המים - גזרה שמא
77 יתקן חבית של שיטין. ברכה שבחצר - מתר לשוט בה,
78 שאינו בא לעשות בה חבית של שיטין; והוא שיהיה
79 לה שפה מקפת, שלא יעקר ממנה המים, כדי שיהיה
80 הכר והפרש בינה ובין המים.
81 ו. אין חותכין שפופרת של קנה, מפני שהוא כמתקן
82 כלי; היתה חתוכה - אף על פי שאינה מתקנת - מתר
83 להכניסה בנקב החבית בשבת להוציא ממנה יין, ואין
84 חוששין שמא יתקן. ואסור להניח עלה של הדס וכיוצא
85 בו בתוך הנקב של חבית, כדי שיקלח את היין, מפני
86 שהוא פעושה מרוב בשבת. ואין שוברין את הקרש,
87 ואין קורעין את הנר [להניחם תחת הדג בעת צלייתו],
88 מפני שהוא כמתקן כלי.
89 ז. זמורה [ענף גפן] שהיא קשורה בטפיח [פר קטן]
90 לשאיבת מים, ממלאין בה בשבת; ואם אינה קשורה,

1 גזרה שמא יעשה או יסתר אהל קבוע; ואם עשה או
2 סתר אהל עראי, פטור. ומתר להוסיף אהל עראי בשבת.
3 פיצד? טלית שהיתה פרוסה על העמודים או על
4 הפתלים, והיתה פרוכה קדם השבת - אם נשאר ממנה
5 גג טפח מתוח - הרי זה מותר את פלה בשבת, עד
6 שיעשה אהל גדול. וכן כל כיוצא בזה.
7 כח. אין תולין את הפלה [וילון המכסה מיטה], שהרי
8 נעשית תחתיה אהל עראי; ומתר להניח מטה וכסא
9 וטריסקל [כסא בעל שלש רגלים], ואף על פי שיעשה
10 תחתיה אהל - שאין זה דרך עשית אהל, לא קבע ולא
11 עראי.
12 כט. כל אהל משפע שאין בגגו טפח, ולא בפחות
13 משלשה סמוף לגגו רחב טפח - הרי זה אהל עראי;
14 והעושה אותו לכתחלה בשבת, פטור. טלית כפולה
15 [מקופלת לשנים] שהיו עליה חוטין שהיא תלויה בהן
16 מערב שבת [על מנת למשכה בהם], מתר לנטותה
17 [לפורסה]. וכן הפרכת, מתר לנטותה ומתר לפרקה.
18 ל. כלת חתנים [אוהל שעל גבי מיטת חתנים] שאין בגנה
19 טפח, ואין בפחות משלשה סמוף לגגה רחב טפח -
20 הואיל והיא מתקנת לכן [מוכנה מערב שבת לפריסה],
21 מתר לנטותה ומתר לפרקה; והוא, שלא תהיה
22 משלשלת [פורסה] מעל המטה טפח. פקק [כענין וילון]
23 החלון - בזמן שהוא מתקן לכוף - אף על פי שאינו
24 קשור ואינו תלוי [בחלון], מתר לפקק בו החלון.
25 לא. כובע שעושין על הראש, ויש לו שפה מקפת
26 שהיא עושה צל כמו אהל על לובשו - מתר ללבושו;
27 ואם הוציא מן הבגדים סביב לראשו או [רק] כנגד פניו
28 כמו אהל, והיה מהדק על הראש, והיתה השפה
29 שהוציאה קשה ביותר כמו גג - אסור, מפני שהוא
30 עושה אהל עראי.
31 לב. הנוטה [תולה] פרכת וכיוצא בה, צריך להזהר כדי
32 שלא יעשה אהל בשעה שנוטה; לפיכך, אם היתה
33 פרכת גדולה - תולין אותה שנים, אבל אחד אסור. ואם
34 היתה פלה שיש לה גג, אין מותרין אותה ואפלו
35 עשרה; שאי אפשר שלא תגבה מעט מעל הארץ,
36 ותעשה אהל עראי.
37 לג. בגד שמכסה בו פי החבית - לא יכסה בו את פלה,
38 מפני שנעשה אהל; אבל מכסה הוא מקצת פיה. המסגן
39 בכפיפה מצרית [סל מחורר] - לא יגביה קרקעית
40 הכפיפה מן הפלי טפח, כדי שלא יעשה אהל עראי.

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ה

פרק כג

41
42
43 א. העושה נקב שהוא עשוי להכניס ולהוציא, כגון נקב
44 של לול התרנגולין, שהוא עשוי להכניס האורה

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שישי ה' אייר - ספר זמנים - הלכות שבת קצה

מתוך מהדורת חזק

47 יג. אַתָּה הַמּוֹכֵר בַּפֶּה [רק החליטו על המכירה] או
 48 בַּמְסִירָה - אָסוּר, בֵּין בְּמֵאזְנַיִם בֵּין שְׁלֵא בְּמֵאזְנַיִם;
 49 וְכֹשֶׁם שְׁאָסוּר לְשֶׁקֶל - כֶּף אָסוּר לְמָנוֹת וּלְמִדָּה, בֵּין
 50 בְּכָלִי מִדָּה בֵּין בְּיַד בֵּין בַּחֲבֵל.
 51 יד. אֵין דְּנִין בְּשַׁבָּת, וְלֹא חוֹלְצִין, וְלֹא מִבְּמִין, וְלֹא
 52 מְקַדְּשִׁין [אשה] - גְּזֵרָה שְׁמָא יִכְתֹּב. וְאֵין מְקַדְּשִׁין
 53 [קודש לה], וְלֹא מְעַרְכִּין [ערך פלוני עלי], וְלֹא מְחַרְמִין
 54 [נכסיו לבדק הבית] - מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִקַּח וּמִמְכָּר; וְאֵין
 55 מְגַבְּהִין תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת, שֶׁזֶה דוּמָה לְמִקְדִּישׁ אוֹתָן
 56 פְּרוֹת שֶׁהַפְּרִישׁ, וְעוֹד, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתְקֵן אוֹתָן בְּשַׁבָּת.
 57 וְאֵין מְעַשְׂרִין אֶת הַבְּהֵמָה [מעשר בהמה] - גְּזֵרָה שְׁמָא
 58 יָרְשֶׁם בְּסִקְרָה [צבע אדום שמשמנים בו העשירי]. וּמְקַדְּשִׁין
 59 אָדָם פְּסוּחַ בְּשַׁבָּת, וְחֻגִּיגְתוֹ בְּיוֹם טוֹב - שְׂזוּ מִצְוֹת
 60 הַיּוֹם. וְכֹשֶׁם שְׁאֵין מְקַדְּשִׁין, כֶּף אֵין מְקַדְּשִׁין [- מטיילין
 61 אפר הפרה ל-] מִי חֲטָאֵת.
 62 טו. הַמְּגַבְּהִיהַ תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת בְּשַׁבָּת אוּ בְּיוֹם טוֹב -
 63 בְּשׁוֹגֵג, יֹאכֵל מִמֶּה שֶׁתִּקֵּן; בְּמִזִּיד, לֹא יֹאכֵל עַד מוֹצְאֵי
 64 שַׁבָּת. וּבֵין כֶּף וּבֵין כֶּף, תִּקֵּן אֶת הַפְּרוֹת [ומותרים
 65 באכילה]. וְכֵן הַמְּקַדְּשִׁין אוּ הַמְּעַרְפִּין אוּ הַמְּחַרְמִים בְּשַׁבָּת,
 66 בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמִזִּיד - מִהַ שְׁעֵשָׂה עֲשׂוּי; וְאֵין צָרִיף
 67 לוֹמַר בְּיוֹם טוֹב. וְכֵן הַמְּקַנְהַ לְחֻבְרוֹ בְּשַׁבָּת, קִנְיָה.
 68 מְעַשְׂרִין אֶת הַדְּמָאֵי [פירות עם הארץ שספק מופרשים
 69 הם] בֵּין הַשְּׂמֹשׁוֹת, אֲבָל לֹא אֶת הַהוֹדָאֵי.
 70 טז. מִי שֶׁקָּרָא שֵׁם [הפריש בדיבור] לְתַרומַת מַעֲשֵׂר שֶׁל
 71 דְּמָאֵי אוּ לְמַעֲשֵׂר עֲנִי שֶׁל וְדָאֵי, לֹא יִטְלַם בְּשַׁבָּת, אִף
 72 עַל פִּי שֶׁיִּחַד מְקוֹמָן מְקַדֵּם הַשַּׁבָּת, וְהָרִי הֵם דְּיוֹעִין
 73 וּמְנַחֲתִין בְּצַד הַפְּרוֹת. וְאִם הָיָה כֹהֵן אוּ עֲנִי לְמוֹדִים
 74 [רגילים] לְאָכֵל אֲצֵלוֹ, יִבּוֹאוּ וְיֹאכְלוּ, וּבִלְבַד שִׂידוּיַע
 75 לְכַהֵן שֶׁזֶה שְׂאֵנִי מְאָכִילָךְ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר, וְיודִיעַ לְעֲנִי
 76 שֶׁזֶה שְׂאֵנִי מְאָכִילָךְ מַעֲשֵׂר עֲנִי.
 77 יז. אָסוּר לְהַפִּיס [להגדיל] וּלְשַׁחַק בְּקַבָּא בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי
 78 שֶׁהוּא כְּמִקַּח וּמִמְכָּר; וּמִפְּנֵי אָדָם עִם בְּנָיו וְעִם בְּנֵי
 79 בֵּיתוֹ [דרך משחק] עַל מְנָה גְּדוּלָה כְּנֶגֶד מְנָה קִטְנָה, מִפְּנֵי
 80 שְׂאֵין מְקַפִּידִין.
 81 יח. אָסוּר לְחַשֵּׁב חֲשׁוֹבוֹנוֹת שֶׁהוּא צָרִיף לָהֶן, בְּשַׁבָּת,
 82 בֵּין שְׁעֵבֵר, בֵּין שְׁעֵתִיד לְהִיּוֹת - גְּזֵרָה שְׁמָא יִכְתֹּב;
 83 לְפִיכָף, חֲשׁוֹבוֹנוֹת שְׂאֵין בִּהֵן צָרָה, מִתָּר לְחַשְׁבֵּן. בִּיצֵד?
 84 'כַּמָּה סָאִין הָיָה לָנוּ בְּשָׁנָה פְּלוֹנִית', 'כַּמָּה דִּינָרִין הוֹצִיא
 85 בְּחֻתְנוֹת בְּנוֹ', וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ, שֶׁהֵם בְּכֹלל שִׁיחָה בְּטֵלָה
 86 שְׂאֵין בָּהּ צָרָה כָּלֵל - הַמְּחַשֵּׁב אוֹתָן בְּשַׁבָּת, [מוותר]
 87 כְּמַחֲשֵׁב בְּחֵל.
 88 יט. אָסוּר לְקַרוֹת בְּשִׁטְרֵי הַדְּיּוֹטוֹת [חובות וחשבונות]
 89 בְּשַׁבָּת - שְׁלֵא יְהֵא כְּחֵל, וְיִבּוֹא לְמַחֵק. מוֹנֵה אָדָם אֶת
 90 אוֹרְחָיו וְאֶת פְּרָפְרוֹתָיו [מיני מעדנים] מִפְּנֵי, אֲבָל לֹא מִן
 91 הַכֶּתֵב, כִּדִּי שְׁלֵא יִקְרָא בְּשִׁטְרֵי הַדְּיּוֹטוֹת. לְפִיכָף, אִם הָיוּ
 92 הַשְּׂמֹת חֻקִּיקִין עַל הַשְּׁבָלָא אוּ עַל הַכֶּתֵל - מִתָּר

1 אֵין מְמַלְאִין בָּהּ - גְּזֵרָה שְׁמָא יִקְטֹם [יקצוץ] אוֹתָהּ
 2 וְיִתְקַנֶּה. אָסוּר לְחַף [לשפוף] כְּלִי כֶּסֶף בְּגֵרְתִּיקוֹן [מין
 3 טיט], מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְלַבֵּן כְּדֶרֶךְ שֶׁהָאֲמִינִין עוֹשִׂין, וְנִמְצָא
 4 כְּמִתְקֵן כְּלִי, וְגוֹמֵר מְלֹאכְתּוֹ בְּשַׁבָּת; אֲבָל חוֹפְפִין אוֹתוֹ
 5 בְּחוֹל וּבְנִתָּר [מין עפר]. וְכֵן כָּל הַכְּלִים, חוֹפְפִין אוֹתָם
 6 בְּכָל דְּכָר. וְאָסוּר לְהַדִּיחַ קְעָרוֹת וְאֶלְפָּסִין [מחבתות
 7 גדולות] וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמִתְקֵן, אֲבָל אִם כֵּן
 8 הִדִּיחֵן לְאָכֵל בָּהֶן סְעוּדָה אַחֲרַת כְּאוֹתָהּ שַׁבָּת; אֲבָל כְּלִי
 9 שִׁתְיָה, כְּגוֹן כּוֹסוֹת וְקִיתוֹנוֹת [קנקנים] - מִתָּר לְהַדִּיחֵן
 10 בְּכָל עֵת, שְׂאֵין קָבַע עֲלֵיהֶן. וְאֵין מְצִיעִין אֶת הַמְּטוֹת
 11 בְּשַׁבָּת, כִּדִּי לִישׁוֹן עֲלֵיהֶן לְמוֹצְאֵי שַׁבָּת; אֲבָל מְצִיעִין
 12 מְלִילֵי שַׁבָּת לְשַׁבָּת.
 13 ח. אָסוּר לְהַטְבִּיל כְּלִים טְמֵאִין בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא
 14 כְּמִתְקֵן כְּלִי. אֲבָל אָדָם טְמֵא - מִתָּר לְטַבֵּל, מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה
 15 כְּמִקַּר [טובל לקרר גוף]; וְאֵין מִזִּין עֲלָיו בְּשַׁבָּת [הזאת
 16 שלישי ושביעי לטהרו מטומאת מת]. הַמְּטַבֵּיל כְּלִים
 17 בְּשַׁבָּת - בְּשׁוֹגֵג, יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן; בְּמִזִּיד, לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן
 18 עַד לְמוֹצְאֵי שַׁבָּת. וּמִתָּר לְהַטְבִּיל אֶת הַמַּיִם הַטְּמֵאִים
 19 בְּשַׁבָּת; בִּיצֵד יַעֲשֶׂה? נוֹתְנֵן בְּכָלִי שְׂאֵינוּ מְקַבֵּל טְמֵאָה,
 20 כְּגוֹן כְּלֵי אֲבָנִים, וּמְטַבֵּיל הַכְּלִי בְּמִקְנָה עַד שִׁיעֲלָה מִי
 21 הַמְּקַנְהַ עֲלֵיהֶן, וְיִטְהַרוּ.
 22 ט. וְאֵין מְגַבְּהִין [מפרישים] תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת בְּשַׁבָּת,
 23 מִפְּנֵי שֶׁנֶּרְאָה כְּמִתְקֵן דְּכָר שְׁלֵא הָיָה מִתְּקֵן.
 24 י. מַעֲבָד, מְאָבוֹת מְלֹאכוֹת הוּא; וְהַמְּרַבֵּף עוֹר בְּשִׁמּוֹן
 25 כְּדֶרֶךְ שֶׁהַעֲבָדִין עוֹשִׂין - הָרִי זֶה מַעֲבָד, וְחַיֵּב לְפִיכָף,
 26 לֹא יְסוּף אָדָם אֶת רִגְלוֹ בְּשִׁמּוֹן, וְהִיא בְּתוֹף הַמְּנַעֵל אוּ
 27 בְּתוֹף הַסַּנְדָּל הַחֲדָשִׁים; אֲבָל סָף הוּא אֶת רִגְלוֹ שִׁמּוֹן,
 28 וְלוֹבֵשׁ [אח"כ] מְנַעֵלוֹ אוּ סַנְדָּלוֹ, אִף עַל פִּי שֶׁהֵן חֲדָשִׁים.
 29 וְסָף כָּל גּוֹפּוֹ שִׁמּוֹן, וּמִתְעַגֵּל [מתגלגל] עַל גְּבִי קְטַבוּלָא
 30 [משטח עור] חֲדָשָׁה, וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ. בְּמָה דְּכָרִים אֲמורִים?
 31 בְּשִׁהִיָה הַשִּׁמּוֹן מוֹעֵט, כִּדִּי שִׁיצַחֲצַח [יבריק] הַעוֹר
 32 בְּלִבָּד; אֲבָל אִם הָיָה בְּכִשְׁרוֹ שִׁמּוֹן הַרְבֵּה, כִּדִּי שִׁיִּרְבֵּף
 33 הַעוֹר - הָרִי זֶה אָסוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּמַעֲבָדוֹ. וְהַכֵּל
 34 בְּחֲדָשִׁים; אֲבָל בִּישָׁנִים, מִתָּר.
 35 יא. הַמְּמַרְחַ רְטֵיָה [תחבושת], חַיֵּב מִשּׁוּם מוֹחֵק אֶת
 36 הַעוֹר; לְפִיכָף, אֵין סוֹתְמִין נֶקֶב בְּשַׁעֲוָה וְכִיּוֹצֵא בָּהּ,
 37 שְׁמָא יִמְרַח. וְאֶפְלוּ בְּשִׁמּוֹן אֵין סוֹתְמִין אֶת הַנֶּקֶב - גְּזֵרָה
 38 מִשּׁוּם שַׁעֲוָה.
 39 יב. כּוֹתֵב, מְאָבוֹת מְלֹאכוֹת; לְפִיכָף, אָסוּר לְכַחֵל בְּפוּף
 40 [לצבוע במין אפר סביב העיניים] וְכִיּוֹצֵא בוֹ בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי
 41 שֶׁהוּא כְּכּוֹתֵב. וְאָסוּר לְלוּוֹת וּלְהַלּוּוֹת - גְּזֵרָה שְׁמָא
 42 יִכְתֹּב. וְכֵן אָסוּר לְקַנּוֹת וּלְמַכּוֹר וּלְהַשְׁפִּיר - גְּזֵרָה שְׁמָא
 43 יִכְתֹּב. לֹא יִשְׁכַּר אָדָם פּוֹעֲלִים בְּשַׁבָּת, וְלֹא יֹאמֵר לְחַבְרוֹ
 44 לְשַׁכַּר לוֹ פּוֹעֲלִין. אֲבָל לְשֹׂאֵל וּלְהַשְׂאִיל, מִתָּר; שׂוֹאֵל
 45 אָדָם מִחֻבְרוֹ כִּדִּי יִזַּן וְכִדִּי שִׁמּוֹן, וּבִלְבַד שְׁלֵא יֹאמֵר לוֹ
 46 'הַלּוֹנִי'.

רוח רביעית]; והוא שיהיו כְּתוּבִין אֲשׁוּרֵי, וּבִלְשׁוֹן
הקֶדֶשׁ. אָבֵל אִם הָיוּ כְּתוּבִין בְּכָל לְשׁוֹן, אוּ בְּכַתֵּב אַחַר
- אֵין מְצִילִין אוֹתָן, אֲפֹלוּ הָיָה שֵׁם עָרוּב; וּבַחֲל, אָסוּר
לְקָרוֹת בְּהֵן, אֲלֵא מְנִיחֵן בְּמָקוֹם הַתְּרַף [קילקול], וְהֵן
מֵתְאַבְּדִין מֵאַלְיָהֵן.
כז. הָיוּ כְּתוּבִין בְּסֵם וּבְסִקְרָא [מִיַּי צַבֵּעִים הַפּוֹטוּלִין
לְסִי"ת] - אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ כְּתֹב שֶׁל קִימָה, הוּאֵיל וְהֵם
כְּתוּבִין אֲשׁוּרֵי וּבִלְשׁוֹן הַקֶּדֶשׁ, מְצִילִין אוֹתָן. [שׁוּלִין]
הַגְּלִיּוֹן שֶׁל סְפָרִים שְׁלֹמֶעֱלָה וְשְׁלֹמֶטָה, וְשׁוֹבִין פְּרָשָׁה
לְפָרָשָׁה, וְשׁוֹבִין דֶּף לְדֶף, וְשׁוֹבֵתְחֵלֶת הַסֵּפֶר, וְשׁוֹבֵסוֹף
הַסֵּפֶר - אֵין מְצִילִין אוֹתָן. הַבְּרֻכּוֹת וְהַקְּמִיעִין - אִף עַל
פִּי שְׂשֵׁב בְּהֵן אוֹתִיּוֹת שֶׁל שֵׁם, וּמַעֲנִינּוֹת הַרְבֵּה שֶׁל תּוֹרָה
- אֵין מְצִילִין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדְּלָקָה.
כח. סֵפֶר תּוֹרָה שְׂשֵׁב בוֹ לְלֶקֶט שְׁמוֹנִים וְחֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת
מֵתוֹדֵף תְּבוֹת שְׁלֵמוֹת, וְאֲפֹלוּ בְּכָלֶּן "יִגַּר שְׁהוֹדֵא", וְכֵן
אִם הָיְתָה בוֹ פְּרָשָׁה שְׂאִין בָּהּ שְׁמוֹנִים וְחֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת,
וְיֵשׁ בָּהּ הַזְּכָרוֹת, כְּגוֹן "וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָאָרֶץ" - מְצִילִין אוֹתוֹ
מִפְּנֵי הַדְּלָקָה. וּמְצִילִין תֵּיק הַסֵּפֶר עִם הַסֵּפֶר, וְתֵיק
תְּפִלִּין עִם הַתְּפִלִּין - אִף עַל פִּי שְׂשֵׁב בְּתוֹכָן מְעוֹת.

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ה

פֶּרֶק כֵּד

א. יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁהֵם אֲסוּרִין בְּשַׁבָּת, אִף עַל פִּי שְׂאִינֵן
דוֹמִין לְמִלְאכָה, וְאֵינָם מְבִיאִין לַיָּד מִלְאכָה; וּמִפְּנֵי מָה
נֶאֱסָרוּ? מִשׁוּם שְׁנֵאמַר: "אִם תִּשָּׁב מִשַּׁבָּת רְגֵלְךָ, עֲשׂוֹת
חֲפָצְךָ בַּיּוֹם קִדְשִׁי", וְנֶאמַר: "וְכִבַּדְתּוּ מַעֲשׂוֹת דְּרִכְיָךְ,
מִמַּצָּא חֲפָצְךָ וְדַבַּר דְּבָר". לְפִיכָף, אָסוּר לְאָדָם לְהֵלֵךְ
בְּחֲפָצָיו בְּשַׁבָּת, וְאֲפֹלוּ לְדַבֵּר בְּהֵן, כְּגוֹן שְׂחִדְבָר עִם
שִׁתְּפוּ מִה יִמְכַר לְמַחַר אוּ מִה יִקְנֶה, אוּ הֵיאֵךְ רַבְּנָה בֵּית
זֶה, וּבְאִזּוֹ סְחוּרָה יֵלֵךְ לְמָקוֹם פְּלוּנֵי - כֹּל זֶה וְכִיּוֹצֵא
בוֹ, אָסוּר, שְׁנֵאמַר: "וְדַבַּר דְּבָר", דְּבַדּוֹר אָסוּר; וְהֵהוּר
מִתַּר.
ב. אָסוּר לְאָדָם לְפַקֵּד גְּנוּזָתוֹ וּשְׂדוּתוֹ בְּשַׁבָּת, כְּדִי
לְרְאוֹת מִה הֵן צְרִיכִין, אוּ הֵיאֵךְ הֵן פְּרוּתִיהֵן - שְׁהָרֵי זֶה
מֵהֵלֵךְ לְעֲשׂוֹת חֲפָצוֹ. וְכֵן אָסוּר לְאָדָם שְׂיַצֵּא בְּשַׁבָּת עַד
סוֹף הַתְּחוּם [אַלְפִיִּים אַמָּה] וְיֵשֵׁב שָׁם עַד שִׁתְּחַשֵּׁף, כְּדִי
שְׂיִהְיֶה קְרוֹב לְעֲשׂוֹת חֲפָצָיו בְּמוֹצָאי שַׁבָּת - שְׁהָרֵי נִמְצָא
הַלּוֹכוֹ בְּשַׁבָּת לְעֲשׂוֹת חֲפָצָיו.
ג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁהְחִשִּׁיף עַל הַתְּחוּם לְעֲשׂוֹת
דְּבַר שְׂאָסוּר לְעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת; אָבֵל אִם הִחֲשִׁיף לְעֲשׂוֹת
דְּבַר שְׂמֵתָר לְעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת, הָרִי זֶה מִתַּר. כִּיֵּצַד? אֵין
מִחֲשִׁיכִין עַל הַתְּחוּם לְהִבִּיא פְּרוֹת מִחֲבָרִין, אוּ לְשַׁכַּר
פּוֹעֲלִין; אָבֵל מִחֲשִׁיף הוּא לְשַׁמֵּר פְּרוֹת, שְׁהָרֵי מִתַּר
לְשַׁמֵּר בְּשַׁבָּת. וּמִחֲשִׁיף לְהִבִּיא בְּהֵמָה אוּ פְּרוֹת תְּלוּשִׁין;
שְׁהִבְהֵמָה - קוֹרָא לָהּ וְהִיא בָּאָה, אִף עַל פִּי שְׂהִיא חוּץ

לְקָרוֹתָן, מִפְּנֵי שְׂאִינוּ מִתְחַלֵּף בְּשִׁטְר. וְאָסוּר לְקָרוֹת
בְּכַתֵּב הַמְּהַלֵּךְ תַּחַת הַצְּרוּרָה [צְרוּר] וְתַחַת הַדְּיוּקְנֵי [צְרוּר]
אִף לְקָרוֹת בְּכַתוּבִים [תַּהֲלִים מְשַׁלֵּי אִיּוּב
וְכוּר] בְּשַׁבָּת בְּשַׁעַת בֵּית הַמְּדֻרָשׁ, אָסוּר - גְּזֵרָה מִשׁוּם
בְּטוּל בֵּית הַמְּדֻרָשׁ; שְׂלֵא יִהְיֶה כֹּל אֶחָד יוֹשֵׁב בְּבֵיתוֹ
וְקוֹרָא, וְיִמְנַע מִבֵּית הַמְּדֻרָשׁ.
כ. נִפְלָה דְּלָקָה בְּחֵצֵר בְּשַׁבָּת - אֵינוּ מְצִיל כֹּל מִה שְׂשֵׁי
בְּחֵצֵר לְחֵצֵר אַחֲרַת שְׁבָאוֹתוֹ הַמְּבוּי, אִף עַל פִּי שְׂעָרְבוּ
[עָרוּב חֲצוּרוֹת]; גְּזֵרָה שְׂמָא יִכְבֵּה הַדְּלָקָה כְּדִי שְׂיַצִּיל,
מִפְּנֵי שְׂאָדָם בְּהוּל עַל מְמוּנוֹ. לְפִיכָף, גְּזֵרוֹ שְׂלֵא יַצִּיל
אֲלֵא מְזוּן שְׂהוּא צְרִיף לוֹ לְאוֹתָהּ שַׁבָּת, וְכֹלִים שְׂצָרִיף
לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן בְּשַׁבָּת, וּבְגָדִים שְׂיִכּוּל לְלִבָּשׁ; שְׁנִמְצָא
מִתְּיָאֵשׁ מִן הַפֶּל, וְאֵינוּ בָּא לַיָּדֵי כְּבוּי. וְאִם לֹא עָרְבוּ,
אִף מְזוּנוֹ וְכִלְיוֹ אֵינוּ מְצִיל.
כא. וְמָה הוּא מְצִיל לְמִזוּנוֹ? אִם נִפְלָה דְּלָקָה בְּלִילֵי
שַׁבָּת, מְצִילִין מְזוּן שְׁלֵשׁ סְעוּדוֹת - הָרְאוּי לְאָדָם לְאָדָם,
וְהָרְאוּי לְבַהֲמָה לְבַהֲמָה; נִפְלָה בְּשַׁחֲרִית, מְצִילִין מִמְּנָה
מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת; בְּמִנְחָה, מְצִילִין מְזוּן סְעוּדָה אַחַת.
כב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּמְצִיל בְּכֹלִים הַרְבֵּה, אוּ
שְׂהֵיָה מְמֵלֵא כְּלֵי וּמוֹצִיא וּמַעֲרָה וְחוֹזֵר וּמְמֵלֵא אוֹתוֹ
שְׂנֵיָה - הוּא שְׂאִין מְצִיל אֲלֵא מִה שְׂהוּא צְרִיף לוֹ; אָבֵל
אִם הוֹצִיא כְּלֵי אֶחָד הוֹצֵאָה אַחַת - אִף עַל פִּי שְׂשֵׁי בוֹ
כְּמָה סְעוּדוֹת, מִתַּר.
כג. כִּיֵּצַד? מְצִיל סֵל מֵלֵא כְּכָרוֹת, אִף עַל פִּי שְׂשֵׁי בוֹ
כְּמָה סְעוּדוֹת; וְעַגוּל שֶׁל דְּבֵלָה [גוֹשׁ תַּאנִּים יְבִישׁוֹת],
וְחִבִּית שֶׁל יֵין. וְכֵן אִם פָּרַשׁ טְלִיתוֹ, וְקִבֵּץ בָּהּ כֹּל שְׂיִכּוּל
לְהוֹצִיא, וְהוֹצִיאָה מִלְּאָה בְּכַת אַחַת - מִתַּר.
כד. אָמַר לְאַחֲרִים: 'בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֵם' - כֹּל אֶחָד וְאֶחָד
מְצִיל מְזוּן שְׂהוּא צְרִיף לוֹ, אוּ כְּלֵי אֶחָד שְׂמַחֲזִיק אֲפֹלוּ
דְּבַר גְּדוּל; וְהָרִי הוּא שֶׁל מְצִיל. אִם לֹא רָצָה הַמְּצִיל
לְקַחְתּוֹ, וּנְתַנוּ לְבַעֲלָיו - מִתַּר לוֹ לְטַל מִמְּנוֹ אַחַר הַשַּׁבָּת
שְׂכַר עֲמָלוֹ; וְאֵין זֶה שְׂכַר שַׁבָּת - שְׁהָרֵי אֵין שֵׁם מִלְּאכָה
וְלֹא אָסוּר, שְׂלֵא הוֹצִיא אוּ אֲלֵא בְּמָקוֹם מְעָרְב.
כה. הַצִּיל פֶּת נְקִיָּה, אֵינוּ חוֹזֵר וּמְצִיל פֶּת שְׂאִינָה נְקִיָּה;
אָבֵל אִם הַצִּיל פֶּת שְׂאִינָה נְקִיָּה, חוֹזֵר וּמְצִיל פֶּת נְקִיָּה.
וּמְצִיל בַּיּוֹם הַכַּפּוּרִים מִה שְׂהוּא צְרִיף לְשַׁבָּת, אִם הָיָה
יוֹם הַכַּפּוּרִים בְּעָרְב שַׁבָּת. אָבֵל אֵינוּ מְצִיל בְּשַׁבָּת לַיּוֹם
הַכַּפּוּרִים, וְאֵין צְרִיף לוֹמַר לַיּוֹם טוֹב; וְלֹא מִשַּׁבָּת זוֹ
לְשַׁבָּת הַבָּאָה. וְמָה הוּא מְצִיל לְלִבּוֹשׁוֹ? לּוֹבֵשׁ כֹּל שְׂהוּא
יְכוּל לְלִבָּשׁ, וְעוֹטֵף כֹּל שְׂהוּא יְכוּל לְעַטֵּף, וּמוֹצִיא.
וְאִם לְאַחֲרִים: 'בּוֹאוּ וְהַצִּילוּ לָכֵם', וְכֹל אֶחָד וְאֶחָד
לוֹבֵשׁ וּמִתְעַטֵּף בְּכִלְיוֹ, וּמוֹצִיא; וְהָרִי הוּא שְׂלוֹ כְּמוֹ
הַמַּאֲכָל, שְׂהָרֵי מִן הַהֶפְקֵר זוֹכִין.
כו. מִתַּר לְהַצִּיל כֹּל כְּתָבֵי הַקֶּדֶשׁ שְׂשֵׁב בְּחֵצֵר, לְחֵצֵר
אַחֲרַת שְׁבָאוֹתוֹ הַמְּבוּי, וְאִף עַל פִּי שְׂלֵא עָרְבוּ - וּבִלְבַד
שְׂיִהְיֶה לְמְבוּי שְׂלֵשׁ מְחִיצוֹת וְלַחֵי אֶחָד [קָרַשׁ בְּפִינָה שֶׁל

מחפציו הוא, ולמה הוא מתר? מפני שלא נאסר אלא
 להקנות לעצמו חפצים שאינן עתה מצויין, או להשתפר
 ולהריות ולהטפל [להתעסק] בהנאה שתבוא לידו; אבל
 לשמר ממונו שפכר בא לידו, עד שיעמד כמות שהוא
 - מתר; הא למה זה דומה? לנוצל ביתו מפני הגנבים.
 ט. המשמר זרעיו מפני העופות, ומקשאיו ומדלעיו
 מפני החיה - לא יספק [כפ אל 99] ולא ירקד [ברגליו]
 כדרך שעושה בחל; גזרה שמא יטל צרור [רגב אדמה]
 ויזרק ארבע אמות ברשות הרבים.
 י. כל הדברים שהן אסורין משום שבות [חומרה של
 חכמים להרבות השביתה], לא גזרו עליהן בין השמשות,
 אלא בעצמו של יום הוא שהן אסורין; אבל בין
 השמשות, מתרין - והוא, שיהיה שם דבר מצוה או
 דחק. כיצד? מתר לו בין השמשות לעלות באילן או
 לישוט על פני המים, להביא לולב או שופר; וכן מוריד
 מן האילן או מוציא מן הפרמלית, ערוב שעשה. וכן
 אם היה טרוד ונחפז, ונצרך לדבר שהוא משום שבות
 בין השמשות - הרי זה מתר. אבל אם לא היה שם
 דחק, ולא דבר מצוה - אסור. לפיכך, אין מעשרין את
 הנדאי בין השמשות, אף על פי שאסור הפרשת
 המעשר בשבת משום שבות; אבל מעשרים את הדמאי
 [פירות עם הארץ שספק אם הופרשו].
 יא. קטן שעשה בשבת דבר שהוא משום שבות, כגון
 שתלש מעציו שאינו נקוב, או טלטל בכרמלית - אין
 בית דין מצוין להפרישו. וכן אם הניחו אביו, אין
 ממתין בידו.
 יב. אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת, כדרך
 שהוא עושה בחל. ומפני מה נגעו באסור זה? אמרו:
 ומה אם הזהירו נביאים וצוה שלא יהיה הלוכה בשבת
 כהלוכה בחל, ולא שיחת השבת כשיחת החל, שנאמר:
 "ודבר דבר" - קל וחמר שלא יהיה טלטול בשבת
 כטלטול בחל, כרי שלא יהיה כיום חל בעיניו, ויבוא
 להגביה ולתקן בלים מפנה לפנה, או מבית לבית, או
 להצניע אבנים וכיוצא בהן; שהרי הוא בטל ויושב
 בביתו, ויבקש [יחפש] דבר שיתעסק בו; ונמצא שלא
 שבת, ובטל הטעם שנאמר בתורה "למען ינוח".
 יג. ועוד, כשיבקר [יבדוק] ויטלטל בלים שמלאכתם
 לאסור, אפשר שיתעסק בהן מעט, ויבוא לידי מלאכה.
 ועוד, מפני שמקצת העם אינם בעלי אמניות, אלא
 בטליון כל ימיהן, כגון הטליון ויושבי קרנות, שכל
 ימיהן הם שובתין ממלאכה; ואם יהיה מתר להלך
 ולדבר ולטלטל כשאר הימים, נמצא שלא שבת שביטה
 הנפרת; לפיכך, שביטה מדברים אלו, היא שביטה
 השוה בכל אדם. ומפני דברים אלו, נגעו באסור
 הטלטול, ואסרו שלא יטלטל אלא בלים הצריך להן,
 כמו שיתבאר.

1 לתחום; ופרות תלושין - אלו היו שם מחיצות, הנה
 2 מתר להביאן בשבת. וכן אומר אדם לחברו: 'לכרך
 3 פלוני אני הולך למחר', שאם היה שם ברגליו [סוכות
 4 סוכות במרחק של פחות מע' אמה וד' טפחים], הנה הולך
 5 לשם בשבת. וכן כל פיוצא בזה.
 6 ד. מתר לאדם לומר לפועל: 'הנראה שתעמד עמי
 7 לערב?'; אבל לא יאמר לו: 'הנה נכון לי לערב! -
 8 שנמצא עושה חפצו בשבת. ואסור לרוץ ולדלג בשבת,
 9 שנאמר: "מעשות דרכיך" - שלא יהא הלוכה בשבת
 10 כהלוכה בחל. ויורד אדם בור ושיח ומערה, אפלו הן
 11 מאה אמה; ומטפס ויורד ושותה, ומטפס ועולה. ואסור
 12 להרבות בשיחה בטלה בשבת, שנאמר: "ודבר דבר" -
 13 שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל.
 14 ה. מתר לרוץ בשבת לדבר מצוה - כגון שירון לבית
 15 הפנסת, או לבית המדרש; ומחשבין חשבונות של
 16 מצוה, ומודדין מדידה של מצוה - כגון מקוה לידע אם
 17 יש בשעור, או כגד לידע אם מקבל טמאה, ופוסקין
 18 צדקה לעניים. והולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות,
 19 ואפלו לטריטאות וטרקלין של גוים, לפקח על עסקי
 20 רבים בשבת. ומשדכין על התינתק לארס [מתחילים
 21 תהליך דיבור אודות אירוסין שיסוכמו בצאת השבת], ועל
 22 התינוק [להתחיל בדיבורי סיכום עם המלמד כדין] ללמדו
 23 ספר וללמדו אמנות. ומבקרין חולים, ומנחמים אבלים;
 24 והנכנס לבקר את החולה, אומר: 'שבת היא מלועזק,
 25 ורפואה קרובה לבוא'. ומחשיכין על התחום לפקח על
 26 עסקי כלה, ועל עסקי המת, להביא לו ארון ותכריכין.
 27 ואומר לו: 'לך למקום פלוני, לא מצאת שם - הבא
 28 ממקום פלוני, לא מצאת במנה - הבא במאתים' -
 29 ובלבד שלא יזכר לו סכום מקח [סכום מסויים שלא יוסיף
 30 עליו]. שכל אלו וכיוצא בהן - מצוה הן, ונאמר: "עשות
 31 חפציה" וכו'; חפציה אסורין, חפצי שמים מתרין.
 32 ו. מפליגין בים הגדול בערב שבת לדבר מצוה; ופוסק
 33 עמו [עם הנכרין] לשבת, ואינו שובת [אם אינו שובת אין
 34 בכך כלום]. ומפירין נדרים בשבת, בין לצרף שבת בין
 35 שלא לצרף שבת; ונשאלין לתכם על נדרים שהן לצרף
 36 השבת ומתירין, אף על פי שהיה להן פנאי להתירן
 37 קדם השבת; שדברים אלו, דברי מצוה הן.
 38 ז. אין עונשין בשבת; אף על פי שהענש מצות עשה,
 39 אינה דוחה שבת. כיצד? הרי שנתחבב בבית דין מלקות
 40 או מיתה, אין מלקין אותו ואין ממיתין אותו בשבת,
 41 שנאמר: "לא תבערו אש בכל משבתים ביום השבת"
 42 - זו אזהרה לבית דין, שלא ישרפו בשבת מי שנתחבב
 43 שרפה; והוא הדין לשאר ענשין.
 44 ח. מתר לאדם לשמר פרותיו בשבת, בין תלושים בין
 45 מחברין; ואם בא אדם לטל מהן, או בהמה וחה לאכל
 46 מהן - גוער בהן ומכה בהן, ומרחיק. והלא דבר זה

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ל' ניסן-ב' אייר ה'תשע"ה

1

43 יאכל לבצעו בירושלים. על הסדר הזה צריך להפריש.
 44 ובאה האזהרה מלהקדים מה-שְׂרָאוי לְאַחַר וּמִלְאַחַר מֵה
 45 שְׂרָאוי להקדימו, והוא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "מִלְאַחַד וְדִמְצָד
 46 לֹא תֵאַחַר" (שמות כב, כח). כָּאֵלוֹ יֵאמֶר: לֹא תֵאַחַר
 47 מִמִּלְאַחַד וְדִמְצָד מֵה שְׂרָאוי להקדימו. ובמשנת תרומות
 48 (פרק ג משנה ו): הַמְקֵדִים תְּרוּמָה לְבַכּוֹרִים וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן
 49 לְתְרוּמָה וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא עוֹבֵר
 50 בְּלֹא-תַעֲשֶׂה, שֶׁנֶּאֱמַר: "מִלְאַחַד וְדִמְצָד לֹא תֵאַחַר" —
 51 מֵה-שֶׁעֲשֶׂה עֲשׂוּי. וּבִמְכַלְתָּא (פרשת משפטים): "מִלְאַחַד"
 52 — אֵלוֹ הַבַּכּוֹרִים הַנְּטֻלִין מִן-הַמְּלֵאִי: "וְדִמְצָד" — זֶה
 53 תְּרוּמָה; "לֹא תֵאַחַר" — שֶׁלֹּא תִקְדִים שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן,
 54 (ושלא יקדים מעשר) רֵאשׁוֹן לְתְרוּמָה, תְּרוּמָה לְבַכּוֹרִים.
 55 וְשֵׁם נֶאֱמַר: מִכָּאן אָמְרוּ: כֹּל-הַמְקֵדִים תְּרוּמָה לְבַכּוֹרִים
 56 וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן, אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּלֹא-תַעֲשֶׂה
 57 — מֵה-שֶׁעֲשֶׂה עֲשׂוּי. וּבְכֹר וְנִבְאָר בְּרִישׁ תְּמוּרָה (ד).
 58 שֶׁהַמְקֵדִים אֵינוֹ לֹקֵה.

יום שלישי ב' אייר ה'תשע"ה

59

מצות לא תעשה קלג. קלד.

60

61 הַמְצָוָה הַקַּל"ג — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַר כֹּל-זֶר מִלְאַכּוֹל
 62 שׁוֹם תְּרוּמָה, וְהוּא אָמְרוּ: "וְכֹל-זֶר לֹא-יֵאכֵל קִדְשׁ"
 63 (ויקרא כב, י), וְכֹונָתוֹ בְּ"קִדְשׁ" זֶה — הַתְּרוּמָה. וְכֵן
 64 הַבַּכּוֹרִים, לְפִי שֶׁגַם הֵם נִקְרְאוּ: תְּרוּמָה, כְּמוֹ שֶׁאֲבָאָר (לא
 65 תַעֲשֶׂה קַמַח), וְלִזְוֹת פְּנוּתֵי בְּאֶמְרֵי שׁוֹם תְּרוּמָה וְהוּא הַדִּין
 66 לְכֹל-מוֹעֵל (נִהְנֶה בְּשׁוּה פְרוּטָה) בְּקִדְשִׁים בְּזֶדוֹן. וְאֵם אָכֵל
 67 תְּרוּמָה בְּזֶדוֹן — חֵיב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם, וְאֵינוֹ חֵיב
 68 תּוֹסֶפֶת חֵמֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁנִּבְאָר בְּפֶרֶק ו' וּפֶרֶק ז' מִמִּסְכַּת
 69 תְּרוּמָה. וּבְפֶרֶק ט' מִסְנֵה־דְרִינ (פג). מִנּוּ מְחִיבֵי מִיתָה בִּידֵי
 70 שָׁמַיִם וּבְכֻלָּם: זֶר שֶׁאָכֵל תְּרוּמָה, וְהִבִּיאֻ רֵאָנָה לְכַף
 71 מֵאֶמְרוּ: "וּמָתוּ בִּי כִּי יִחַלְלֵהוּ" (שם, ט) וְאֶחְרָיו "וְכֹל-זֶר
 72 לֹא-יֵאכֵל קִדְשׁ". וּבְפֶרֶק ב' מִבַּכּוֹרִים אָמְרוּ: "הַתְּרוּמָה
 73 וְהַבַּכּוֹרִים חֵיבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחֵמֶשׁ וְאֶסוּרִים לְזָרִים;
 74 וְרַב חוֹלֵק עַל כָּל-הַמְשַׁנִּיּוֹת הָאֵלֶּה וְאוֹמֵר: זֶר שֶׁאָכֵל
 75 תְּרוּמָה — לֹקֵה, וְיִדוּעַ שָׂרֵב (כוחו כ) תֵּנָא הוּא וּפְלִיג
 76 (חולק גם על תנאים) וּבְכֹר בְּאֶרְנוּ בְּחַבּוּרָנוּ בְּפְרוּשׁ הַמְשַׁנָּה
 77 (סוטה פרק ג משנה ג, ועוד), שֶׁכֹּל-מִחְלָקָת שֶׁאֵינָה מְחִיבַת
 78 מִחְלָקָת לְמַעֲשֶׂה אֵלֶּה בְּסִבְרָא בְּלִבָּד, לֹא אֶפְסוּק בָּהּ
 79 הַלְכָה, וְלֹא אֵמַר: הַלְכָה כְּפִלוּנִי; וּלְפִיכֹף לֹא אֵמַר כָּאֵן
 80 הַלְכָה כְּרַב אוֹ כֶּסֶתֶם מְשַׁנָּה, בִּינּוֹן שֶׁלְדַבְּרֵי הַכֹּל לֹקֵה,
 81 לְפִי שֶׁכֹּל-מְחִיב מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם עַל אֶחָד הַלְאִוִין —
 82 לֹקֵה גַם-כֵּן, כְּמוֹ שֶׁבְּאֶרְנוּ בְּהַקְדָּמוֹת מֵאֶמַר זֶה. וְכֵן
 83 כֹּל-מוֹעֵל בְּקִדְשִׁים בְּמִזִּיד — לֹקֵה בְּלֵי סֶפֶק, וְהוּא
 84 אָמְרָם בְּמִפְּלֵא סְמוּף לְאִישׁ קֶטַן בִּשְׁנֵתוֹ הַסְּמוּכָה לְגִיל

יום ראשון ל' ניסן ה'תשע"ה

2

מצות עשה קכו. קכט.

3

4 הַמְצָוָה הַקַּכ"ו — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּינֵנוּ לְהַפְרִישׁ תְּרוּמָה
 5 גְּדוּלָה, (הַגְּדוּלָה וְהַחֲשׂוּבָה שְׁבַתְרוּמוֹת, שֶׁהִיא מוּפְרֶשֶׁת מִכֹּל
 6 הַכְּמוֹת) וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "רֵאשִׁית דְּגַגְךָ וְגו' תִּתֵּן-לוֹ"
 7 (דברים יח, ד). וּמְצָוָה זֹה אֵינָה נוֹהֶגֶת מִן-הַתּוֹרָה אֵלֶּה
 8 בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְכֹר וְנִבְאָרוֹ דִּינֵי מְצָוָה זֹה בְּמִסְכַּת
 9 תְּרוּמוֹת.

10 הַמְצָוָה הַקַּכ"ט — הַצְּוִי שֶׁנִּצְטוּי הַלְוִיִּם לְהַפְרִישׁ
 11 מַעֲשֵׂר מִן-הַמַּעֲשֵׂר שֶׁמִּקְבָּלִים מִיִּשְׂרָאֵל וְלִתְתּוֹ לַכֹּהֲנִים,
 12 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְאֵל-הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
 13 כִּי-תִקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶת-הַמַּעֲשֵׂר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם
 14 מֵאֵתְכֶם בְּנִחְלַתְכֶם וְהִרְמַתֶם מִמֶּנּוּ תְרוּמַת ה' מַעֲשֵׂר מִן-
 15 הַמַּעֲשֵׂר" (במדבר יח, כו). וּפְרִשׁ לָנוּ, שֶׁמַּעֲשֵׂר זֶה — הוּא
 16 הַנִּקְרָא, תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר — יִתֵּן לַכֹּהֵן. אָמַר: "וּנְתַתֶּם
 17 מִמֶּנּוּ אֶת-תְּרוּמַת ה' לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן" (שם, כח). וּבְכֹר פְּרִשׁ
 18 הַכְּתוּב, שֶׁמִּפְּרִישִׁים מַעֲשֵׂר זֶה מִן-הַמְּבַחֵר וְהִפָּה שְׁבוּ,
 19 וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "מִכֹּל-חֶלְבֹו אֶת-מִקְדָּשׁוֹ מִמֶּנּוּ" (שם,
 20 כח) אֶחְרֶ-כֵּף הַעִיר, שֶׁהֵם חוֹטְאִים אִם לֹא יִפְרִישׁוּהוּ
 21 מִן-הִפָּה שְׁבוּ, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְלֹא-תִשְׂאוּ עֲלֵיו
 22 חֲטָא בְּהִרְמִיכֶם אֶת-חֶלְבֹו (חלב) הוּא הַחֵלֶק הַמּוּבָחַר)
 23 מִמֶּנּוּ" (שם, לב), וְלֹא זֶה הוּא שְׁלִילָה כָּאֵלוֹ אָמַר: לֹא
 24 יִהְיֶה עֲלֵיכֶם חֲטָא בְּהִרְמִיכֶם אוֹתוֹ מִן-הִפָּה, מִשְׁמַע:
 25 שֶׁאִם יִפְרִישׁוּהוּ מִן-הָרַע יִחְטָאוּ. וְהָרִי זֶה כְּמוֹ לֹאֹ הַבָּא
 26 מִכֹּל עֲשֶׂה, שֶׁאֵינוֹ נִמְנָה עִם הַלְאִוִין, כְּלוּמַר: מִפִּינּוֹן
 27 שֶׁצָּוָה לְהַפְרִישׁוֹ מִן הִפָּה, מִשְׁמַע שֶׁאֵין לְהַפְרִישׁוֹ מִן-
 28 הָרַע. וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (סוף פרשת קרח): "מִזֵּינ אֶתָּה אוֹמֵר,
 29 שֶׁאִם הַפְּרִשְׁתָּם אוֹתוֹ שֶׁלֹּא מִן-הַמְּבַחֵר שֶׁאֵתָּם בְּנִשְׂאֵת
 30 עוֹן? תִּלְמוּד לֹמַר: "וְלֹא-תִשְׂאוּ עֲלֵיו חֲטָא בְּהִרְמִיכֶם
 31 אֶת-חֶלְבֹו מִמֶּנּוּ". וּבְכֹר וְנִבְאָרוֹ דִּינֵי מְצָוָה זֹה בְּמִסְכַּת
 32 תְּרוּמוֹת וּבְמִסְכַּת מַעֲשְׂרוֹת וְגַם בְּכִמָּה מְקוּמוֹת בְּדִמְאֵי.

יום שני א' אייר ה'תשע"ה

33

מצות לא תעשה קנד.

34

35 הַמְצָוָה הַקַּנ"ד — הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְהַקְדִים
 36 מִתְּנוֹת הַנְּרַעִים. זֶה עַל זֶה, אֵלֶּה נִפְרִישֵׁן לְפִי סְדֵרָן. וּבִאֹר
 37 דְּבָר זֶה: שֶׁהַחֲטָאִים, לְמַשָּׁל, אִם דִּשָׁן וּמְרַחֵן — הָרִי הֵן
 38 טָבֵל; מִפְּרִישׁ מִהֵן תִּחְלָה תְּרוּמָה גְּדוּלָה וְהוּא אֶחָד
 39 מִתְּמָשִׁים (מדה בינונית) וְאַחֲרֶ-כֵּף מִפְּרִישׁ עֲשִׂירִית
 40 מִהַנְּשָׂאָר עֲשִׂירִית הַנְּשָׂאָר — וְזֶהוּ מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן;
 41 וְאַחֲרֶ-כֵּף מִפְּרִישׁ עֲשִׂירִית מִמָּה שֶׁנְּשָׂאָר — וְהוּא מַעֲשֵׂר
 42 שְׁנִי. נוֹתֵן תְּרוּמָה גְּדוּלָה לַכֹּהֵן, וּמַעֲשֵׂר לְלוֹי, וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי

38 שְׁנָאָמַר: "וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי וְלֹא־יִשְׁאוּ עָלַי חֲטָא"
39 (שם).

יום חמישי ד' אייר ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קלז.

42 הַמְצָנָה הַקַּל"ז — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָה הַחֲלֵלָה (אשה
43 שְׁנִישֵׁאת לַחֲזַן בְּנִישׁוּאִין הַאֲסוּרִים) מְלַאָּכֹל קִדְשׁ שֶׁהִיָּתָה
44 וְשָׂאִית לְאָכְלוֹ, כְּלוּמַר: הַתְּרוּמָה וְחִזָּה וְשׁוֹק (חֲלָקִי קֶרֶבן
45 הַשְּׁלֵמִים, שְׁשִׁיכִים לַכַּהֵן), וְהוּא אָמְרוּ: "וּבִת־כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה
46 לְאִישׁ זָר הוּא בְּתֵרוּמַת הַקִּדְשִׁים לֹא תֹאכַל" (ויקרא כב, יב),
47 וּבְגִמְרָא יְבָמוֹת (סח). אָמְרוּ: "כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר, כִּי־נִין
48 שְׁנִבְעֵלָה לְפָסוּל לָהּ — פְּסָלָהּ". וּמִמָּה שְׁאָמַר: "בְּתֵרוּמַת
49 הַקִּדְשִׁים" אָמְרוּ (שם סח): "כְּמוּרָם מִן־הַקִּדְשִׁים לֹא
50 תֹאכַל", כְּלוּמַר: חִזָּה וְשׁוֹק וְשֵׁם אָמְרוּ לְכַתּוּב קִרְא: הִיא
51 בְּקִדְשִׁים לֹא תֹאכַל, מֵאֵי בְּתֵרוּמַת הַקִּדְשִׁים? שְׁמַעְתָּ מִנֵּה
52 תְּרִי (יש ללמוד מכאן שני דינים), כְּלוּמַר שְׁאֵם נִבְעֵלָה
53 לְפָסוּל לָהּ — נִפְסָלָה לְתֵרוּמָה; וְשֵׁם הִיָּתָה נִשְׁוֵאָה לְזָר
54 וּמַת — חוֹזֵרֶת לְתֵרוּמָה וְאִינָה חוֹזֵרֶת לְחִזָּה וְשׁוֹק וְנִמְצָא
55 לָאוּ זֶה, שֶׁהוּא "הוּא בְּתֵרוּמַת הַקִּדְשִׁים לֹא תֹאכַל", כּוֹלֵל
56 שְׁנֵי עֲנִינִים: הָאֶחָד אֲזַהְרָה לְחֲלֵלָה מְלַאָּכֹל קִדְשׁ, וְהַשֵּׁנִי
57 אֲזַהְרָה לְכַהֵן שְׁנִישֵׁאת לְזָר מְלַאָּכֹל חִזָּה וְשׁוֹק אֶף־עַל־פִּי
58 שְׁמַת בְּעֵלָה אוֹ גִרְשָׁה. אָבֵל אֲסוּר אֲכִילָתָה בְּתֵרוּמָה
59 בְּעוֹדָה פַּחַת בְּעֵלָה הִזָּר אִינוּ מִפְּסוּק זֶה אֵלָּא לְמִדּוּהוּ:
60 מְקַבְּלֵי הַפְּרוּשׁ מִמָּה־שְׁנָאָמַר: "וְכָל־זָר לֹא־יֹאכַל קִדְשׁ"
61 (שם, י), וְכָל־זָמֵן שֶׁהִיא פַּחַת הִזָּר — הִרִי הִיא כְּזֶר וְ"זָר"
62 קְרִינָא בֵּהּ. וְדַע זֶה, וְגַם הִיא אִם עֲבָרָה עַל לָאוּ זֶה — הִרִי
63 הִיא לּוֹקָה.

יום שישי ה' אייר ה'תשע"ה

יום שבת קודש ו' אייר ה'תשע"ה

מצות עשה ככז.

67 הַמְצָנָה הַקַּכ"ז — הַצְּוִי שְׁנִצְטוּיֵנוּ לְהַפְרִישׁ מִעֲשֵׂר
68 מִצְּמַח הָאֶרֶץ, וְהוּא אָמְרוּ תַעֲלֶה: "וְכָל־מַעֲשֵׂר הָאֶרֶץ וְגו'
69 לֵה" (ויקרא כז, ל) [כִּי אֶת־מַעֲשֵׂר בְּגִי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יְרִימוּ
70 לָהּ תְּרוּמָה" (במדבר יג, כד)]. וְכִבְר בְּאֵר הַפְּתוּב (במדבר
71 יח, כא), שֶׁהַמַּעֲשֵׂר הִזָּה לְלוּיִם. וְכִבְר נִתְבְּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה
72 זוּ בְּמִסְכַּת מַעֲשְׂרוֹת; וְזֶהוּ הַנִּקְרָא: מַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וְאִינוּ
73 חוֹבָה מִן־הַתּוֹרָה אֵלָּא בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל.

1 הַבְּר־מִצְוָה) אִם הַקִּדְשִׁים, אָמְרוּ (גדה מו:): "הַקִּדְשִׁים הוּא
2 וְאָכְלוּ אַחֲרֵים רַבִּי יוֹחֲנָן וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן־לֵקִישׁ דְּאָמְרֵי
3 תְּרוּיָהוּ: לּוֹקִין".

4 הַמְצָנָה הַקַּל"ד — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָה אֶפְלוּ תוֹשֵׁב
5 (ישראל, שְׁנִשְׁכַר לְעוֹלָם ל) כֹּהֵן וְשִׁכִּירוֹ (לַתְּקוּפָה) מְלַאָּכֹל
6 תְּרוּמָה, אָמַר: "תוֹשֵׁב כֹּהֵן וְשִׁכִּיר לֹא־יֹאכַל קִדְשׁ" (שם,
7 י), וְאִם אָכַל, דִּינוֹ כְּדִין שְׁאָר זָרִים.

יום רביעי ג' אייר ה'תשע"ה

מצות לא תעשה קלה. קלו.

10 הַמְצָנָה הַקַּל"ה — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָה הָעֶרֶל מְלַאָּכֹל
11 תְּרוּמָה. וְהוּא הִדִּין לְשָׂאֵר קִדְשִׁים שֶׁהָעֶרֶל מְזַהֵר
12 מְלַאָּכְלָם. וְלֹאוּ זֶה לֹא נִתְפָּרַשׁ בְּפִתּוּב אֵלָּא נִלְמַד בְּגִזְרָה
13 שְׁנָה, וְעַם זֶה בְּאָרוּ מַעֲתִיקֵי הַשְּׁמוּעָה, שְׁאֲסוּר זֶה
14 מְדַאֲוִיָּתָא לֹא מְדַרְבְּנָן. וְלִשׁוֹן יְבָמוֹת (ע). "מִנִּין לְעֶרֶל
15 שְׁאִינוּ אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה? נֶאֱמַר: "תוֹשֵׁב וְשִׁכִּיר" בְּתֵרוּמָה
16 (ויקרא כב). — מָה תוֹשֵׁב וְשִׁכִּיר הָאֲמוּר בְּפִסְחָה עֶרֶל
17 אֲסוּר בּוֹ, אֶף תוֹשֵׁב וְשִׁכִּיר הָאֲמוּר בְּתֵרוּמָה עֶרֶל אֲסוּר
18 בּוֹ"; וְהוּא הִדִּין לְשָׂאֵר קִדְשִׁים. וְכִף הוּא גַם לִשׁוֹן סִפְרָא
19 (פִּרְשֵׁת אֲמוּר שֵׁם), וְשֵׁם אָמְרוּ: "רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר, אִישׁ
20 אִישׁ (שם, ד) — לְרַבּוֹת אֶת הָעֶרֶל". וְשֵׁם נִתְבְּאָר גַּם כּוֹן,
21 כְּלוּמַר: בְּגִמְרָא יְבָמוֹת (עב), שְׁדָבֵר תּוֹרָה: מְשׁוּף (מִשְׁךְ
22 עוּרוֹ וְנִרְאָה כְּעֶרֶל) אוֹכֵל בְּתֵרוּמָה, וּמְדַבְּרֵיהֶם גְּזָרוּ עָלָיו
23 מִפְּנֵי שְׁנִישֵׁאתָה כְּעֶרֶל הִנֵּה נִתְבְּאָר שֶׁהָעֶרֶל אֲסוּר בְּתֵרוּמָה
24 מִן־הַתּוֹרָה, וּמְשׁוּף הוּא שְׁאֲסוּר מְדַרְבְּנָן. וְהָבֵן זֶה. וְשֵׁם
25 אָמְרוּ: מְשׁוּף צְרִיף שְׁיִמּוֹל מְדַרְבְּנָן.

26 הַמְצָנָה הַקַּל"ו — הַאֲזַהְרָה שֶׁהַזְהָרָה כֹּהֵן טְמֵא
27 מְלַאָּכֹל תְּרוּמָה, וְהוּא אָמְרוּ: "אִישׁ אִישׁ מְזַרַע אֶהְרֵן
28 וְהוּא צְרוּעַ אוֹ זָב בְּקִדְשִׁים לֹא יֹאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר"
29 (שם). וּבְגִמְרָא מִכּוֹת (יד) אָמְרוּ: "אֲזַהְרָה לְתֵרוּמָה מִנִּין?
30 מֵאִישׁ אִישׁ וְגו'. אִיזְהוּ דְּכָר שֶׁהוּא שְׁנָה בְּזָרְעוֹ שֶׁל
31 אֶהְרֵן? הִרִי אוֹמַר — זֶה תְּרוּמָה". הַכְּנָה בְּאֶמְרָם "שְׁנָה
32 בְּזָרְעוֹ שֶׁל אֶהְרֵן" — שְׁאִיכְלָנוּ הַזָּרַע כְּלוּ, זְכָרִים וְנִקְבוֹת
33 (וְאִין הַדְּבַר נוֹהַג אֲלֵא בְּתֵרוּמָה). וְכִבְר נִכְפַּל עוֹד הַלָּאוּ
34 בְּעִנְיָן זֶה בְּאֶמְרוֹ: "וְשִׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמַרְתִּי" (שם, ט).
35 וְהַעוֹבֵר עַל לָאוּ זֶה — חֲזִיב מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים וּבְפִרְקָה ט'
36 מִסְּנֵה־דְרִין (פג). כִּנּוּ מַחֲזִיבֵי מִיתָה בִּידֵי שְׁמִים וּבְכִלְלָם
37 כֹּהֵן טְמֵא שְׁאֵכֵל תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְהִבִּיאוּ רְאֵיתָם מִמָּה

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

46 סלת - שמנפים את הקמח שלא יהיה מעורב בפסולת. ומנחת
 47 העומר, אף על פי שהיא באה מן השעורים, מכל מקום יש בה
 48 מעלה שמעונה שמן ולבונה, וכאן נרש - שמנפים היטב את קמח
 49 השעורים לכל יהיה מעורב בו קליפת השעורה. אבל זו - מנחת
 50 סוטה, אין בה אף מעלה מאלו המעלות, שכן אינה מעונה לא שמן
 51 ולא לבונה, וכאן מן השעורים, וכאן קמח שאינו מנופה.
 52 התבאר שמנחת חוטא אינה טעונה שמן ולבונה, ומביאה הגמרא
 53 ברייתא בענין זה. תניא, אמר רבי שמעון ברין הוא - היה ראוי
 54 שתהא מנחת חוטא מעונה שמן ולבונה, כדי שלא יהא חוטא
 55 נשקר שיקלו במנחתו. ומפני מה אינה מעונה שמן ולבונה, כדי
 56 שלא יהא קרבנו מהודר. וברין הוא שתהא חטאת חלב - כלומר
 57 כל החטאות, שנקראו חטאת חלב מעונה נסכים כקרבנות נדר
 58 ונדבה, כדי שלא יהא חוטא נשקר. ומפני מה אמרה התורה
 59 בפרשת נסכים לפלא נדר או בנדבה, ללמדנו שאין חיוב נסכים אלא
 60 בקרבן הבא בנדר או בנדבה, אך חטאת אינה מעונה נסכים, כדי
 61 שלא יהא קרבנו של החוטא מהודר על ידי הנסכים. וממשיכה
 62 הברייתא, שאף שכל החטאות אין בהם נסכים כדי שלא יהיה קרבנו
 63 של החוטא מהודר, אבל חטאתו של מצורע ואשמו מעונין להביא
 64 עם קרבנותיו נסכים, לפי שאין קרבנות אלו באין על חטא, אלא
 65 להכשירו ליטהר, ולכך הם באים עם נסכים. מקשה הגמרא, וכי
 66 קרבנות המצורע אינם באים על חטא, אינו והאמר רבי שמואל בר
 67 נחמני אמר רבי יונתן, על שבעה דברים - חטאים, נגעים באין
 68 וכו' - על האדם להיות מצורע, הרי מבואר שנגיע מצורע באים
 69 מחמת החטא, וממילא גם הקרבנות באים לכפר על כך, ואיך אמרו
 70 שאינם באים על החטא. מתרצת הגמרא, הן - במצורע, אין
 71 הקרבן בא על החטא. כיון שעל ידי הייסורים והבושה שהיו לו
 72 מנגיעה, הוא דאיכפר ליה החטא שמחמתו בא הנגע. ופי מייתי
 73 קרבן - הקרבן שמביא הוא רק כדי לאשתרוני קרבנים הוא דקא
 74 מייתי - שאינו יוצא מטומאתו עד שיביא קרבן. שואלת הגמרא,
 75 אלא מעתה לדברך, שהטעם שמביאין נסכים על חטאת מצורע
 76 הוא משום שאינה באה על חטא, אם כן חטאת נזיר - שמביא הנזיר
 77 חטאת במלאת ימי נזרו תהא מעונה נסכים עם הקרבן, לפי שלא
 78 חטא הנזיר בניזירותו, ונמצא שאינה באה על חטא. ענה הגמרא,
 79 סבר לה רבי שמעון שאמר שהטעם שאין מביאים נסכים בחטאת
 80 הוא כדי שלא יהיה קרבנו של החוטא מהודר, גרבי אלעזר הקפא,
 81 דאמר שזיר נמי חוטא הוא - כיון שציער את עצמו מן היין, ואין
 82 לאדם להוסיף חובה על נפשו ממה שלא צייתה עליו התורה, ויש
 83 חשש שמא יעבור על נזירותו ויכשל באיסורי הנזיר, ונמצא שחטאתו
 84 באה על חטא.
 85 שנינו במשנה, רבן גמליאל אומר בשם שמעשה מעשה בהמה, כך
 86 קרבנה בו, מביאה הגמרא. תניא, אמר להן רבן גמליאל להכמים,
 87 סופרים, הניחו לי ואדרשנה לכם הטעם שמנחת הסוטה באה דוקא
 88 מן השעורים במין חומר - כמו תכשיט שמחברים אותו לשני קצוות
 89 צוארי החלוק לנוי.

1 ומקטירו בכלי שרת. שואלת הגמרא, כיצד נאמר שכבר עתה
 2 לאחר שהעלהו בכלי שרת מקטירו ליה, והרי עדיין לא מלחו,
 3 ובמשך הברייתא מבואר שמולחו ונתנו על גבי האישים, ומשמע
 4 שאינו מקטירו אלא לאחר המליחה. מתרצת הגמרא, אין כוונת
 5 הברייתא שמעלהו בכלי שרת ומיד מקטירו, אלא אימא שמעלהו
 6 בכלי שרת על מנת להקטירו לאחר מכן כשמולחו.
 7 מבואר בברייתא לגבי קומץ המנחה ומולחו ונתנו על גבי
 8 האישים, ואמרת הגמרא שדין זה נלמד מדקדוק "וכל קרבן
 9 מנחתך במלח תמלח וכו'".
 10 עוד מבואר בברייתא שלאחר שקרב הקומץ שיריה נאכלין.
 11 שואלת הגמרא, מילן שהקטרת הקומץ מתירה את אכילת השיריים
 12 לכהנים. ומשיבה, דקתיב "הקטיר תבין את אופרתה וכו'",
 13 וקתיב בפסוק הבא לאחר מכן, "הנתרת מן המנחה לאהרן
 14 וכלביו" - והיינו שלאחר הקטרת הקומץ הותרה הנתרת מן המנחה
 15 לאהרן ולבניו. מבארת הגמרא, מאימתי נחשב שקרב הקומץ
 16 ומותרים השיריים באכילה, למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה -
 17 נחלקו בזה התנאים ולכל תנא כשיטתו. דאיתמר בברייתא, הקומץ,
 18 מאימתי נחשב שהוקרב לענין שיהיה מתיר את השיריים באכילה,
 19 רבי חנינא אמר, משתשלוט בו האור - ממתו שאחזה בו האש
 20 מפילו מעט, הותרו השיריים באכילה. רבי יוחנן אמר אין השיריים
 21 מותרים אלא משתיצת האור ברובו.
 22 בהמשך הברייתא מבואר לגבי שירי המנחה, ורשאיין הכהנים ליתן
 23 לתוכו זון ושמן ודבש. שואלת הגמרא, מאי מעמא שהותר לתת
 24 לתוכו זון ודבש. ומשיבה, אמר קרא לגבי מתנות כהונה לך נתתם
 25 למשחה ולבניך לחק עולם, ולמשחה היינו לגדולה, כלומר שיאכלו
 26 את מתנותיהם בדרך גדולה בדרך שהמלכים אוכלין, - ולכן מותר
 27 לתת בשירי המנחה שמן ודבש שהוא דרך גדולה.
 28 מה שמבואר בברייתא לגבי השיריים ואין אסורין אלא מלחמין,
 29 מבארת הגמרא שדין זה נלמד מדקדוק "לא האפה חמין חלקם",
 30 ואמר רבי שמעון בן לקיש שדורשים את המילה 'חלקם' אף על
 31 הנאמר קודם לכן, כלומר, שאפילו חלקם של הכהנים שניתן להם
 32 לאכילה לא האפה חמין.
 33 שנינו במשנה כל המנחות טעונות שמן ולבונה כו'. שואלת
 34 הגמרא, וכי וכל המנחות מעונות שמן ולבונה חוץ ממנחת סוטה,
 35 והאיכא מנחת חוטא - והיינו קרבן עולה ויורד הבא על חטאים,
 36 כגון שנכנס למקדש בטומאה בשוגג, או חטא בשבועת העדות
 37 ושבועת ביטוי, שאף היא אינה טעונה שמן ולבונה, דהחמא אמר
 38 "הביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא ישם
 39 עליה שמן ולא יתן עליה לבנה". מתרצת הגמרא, התנא של
 40 משנתנו כשמנה החילוקים בין מנחת חוטא לשאר מנחות, לא מה
 41 כל חילוק בפני עצמו שנוהג בכל המנחות ולא במנחת סוטה, אלא
 42 הוי קאמר - כרך כל הדינים יחד, ושנה כך - כל המנחות יש בהן
 43 לפחות אחת מהמעלות הללו, שמעונות שמן ולבונה, וכאן מן
 44 החמין, וכאן סלת. ומפרטת הגמרא, שמנחת חוטא, אף על פי
 45 שאינה מעונה שמן ולבונה, מכל מקום באה מן החמין וכאן

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' ב

9 ראיה לדבר שהזכות תולה לה שנים עשר חודש, וכן לדבר יש,
 10 דקתיב לאחר שפטר הניאל את החלום ואמר לו שיהא נטרד מבני
 11 אדם ויהא מושבו ומאכלו עם חית השדה שבע שנים, "להן מלכא -
 12 אומנם אדוני המלך דע לך, שאף על פי שאין מנוס מן הגזירה, מכל
 13 מקום מלכי ישפר עליך - תיטב עצתי בעיניך, (וחמין) [וחמין]
 14 בצדקה פרך - ופדה חטאך וכפר עליה כדי שלא תתמש על ידי
 15 שתיתן צדקה, ועוונתך במחן ענין - ועונותך פרוק בחנינת ענינם.

1 ישמעאל. ותניא, אם יש לה זכות תולה לה שלשה חדשים, כדי
 2 הפרת העובר, שהוא זמן שהעובר ניכר במעי המעוברת, דברי
 3 אבא יוסי בן חנני. רבי אליעזר בן יצחק איש גפר דרום אומר,
 4 אם יש לה זכות תולה לה מ' חדשים, שנאמר לגבי סוטה, "ונקתה
 5 ונזרעה זרע" ולהלן הוא אומר "זרע יעברנו יספר", מכאן שהזכות
 6 תולה לה כדי זמן פקידת זרע הראוי לספר - היינו, הראוי להיות
 7 ולבא לידי סיפור שבחו של מקום, שהוא ט' חודשים. רבי ישמעאל
 8 אומר, אם יש לה זכות תולה לה שנים עשר חדש. ואף על פי שאין

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד א

תוספות

רש"י

1 **מעונה** נסכים. א"ל דאינה טעונה נסכים משום דאינה בנדר ונדבה דיל"ה ה"פ בדין הוא
 2 מאחר שהוא חוטא היה צריך לענושו להביא קרבן גדול אבל כבור ומעשר אינו
 3 בדין:

4 **סבר** לה כרבי אלעזר הקפר. הכא משמע דרבי שמעון ורבי אלעזר הקפר סבירא ליה
 5 דאפילו נזיר טהור חוטא הוא דהא נזיר טמא היה

6 מביא חטאת העוף ועופות אינם טעונים נסכים
 7 כדאייתא בפרק שתי מדות (מנחות דף יז.) וזכוי איתא

8 בהדיא נמי בפרק קמא דנדרים (דף י.) ובפרק ג'
 9 דנזיר (דף יט.) דאף על גב דקרא בניזיר טמא כתיב

10 אנו אפילו נזיר טהור קאמרינן דקסבר רבי אלעזר
 11 הקפר חוטא הוא והיינו טעמא דכתב קרא בניזיר

12 טמא הואיל ושנה בחטא וקשה משמעמא
 13 קמייחא דנזיר (דף טז.) דתנן אהא נאה הרי זה נזיר

14 דילמא אתנאה לפניו במצות קאמר אמר שמואל
 15 שתפוס בשערו ואמר אתנאה נזירא עביד מילתא

16 דעבידה ואמרינן ליה נאה אין אפילו רבי אלעזר
 17 הקפר דאמר נזיר חוטא הוא הני מילי גבי נזיר

18 טמא דאידי דבעי מיסתר דילמא אתי למיעבר
 19 על נזירותיה לא נזיר טהור לאו חוטא קרינן ביה

20 ואם תאמר שמואל סבירא ליה הנהם אליבא דרבי
 21 אלעזר הקפר דנזיר טהור לאו חוטא וסתמא

22 דגמרא דהבא דרפ"ג דנזיר (דף יט.) לאו כשמואל
 23 וסתמא דמתניין דקרי ליה נאה אליבא דרבנן

24 דאמרי לאו חוטא לפום סתמא דגמרא אם כן
 25 תיקשה דשמואל אדשמואל דאמר פרק קמא

26 דתענית (דף יח.) כל הדישב בתענית נקרא חוטא
 27 סבר לה כרבי אלעזר הקפר ותענית חזיר טהור

28 הוא דאמרינן בפ"ק דנדרים (דף י.) רבי אלעזר
 29 הקפר אומר וכו' מכאן שיושב בתענית נקרא

30 חוטא והתם מיירי בניזיר טהור דכופרית ומדמי
 31 ליה יושב בתענית והשתא אתי לן ללימיר דסתמא

32 דגמ' דנדרים נמי דמדמי יושב בתענית לנזיר
 33 טהור דלא כשמואל דאידוהי הוא מדמי ליה דוקא

34 לנזיר טמא לפי שמעזר את עצמו מכל דבר שהרי
 35 יושב בתענית ומתחרט בניזיר טמא שמתחרט

36 משום צער דבעי מיסתר נזירותיה אבל נזיר טהור
 37 אינו צער מיהו תיקשה דשמואל אדשמואל

38 דאמר בפ"ק (פסול דף יח.) דיושב בתענית נקרא
 39 חוטא ובפרק החובל (ב"ק דף ט"ז.) פריך ואין אדם

40 רשאי לחבל בעצמו ההנאי יכול נשבע להרע
 41 לעצמו וכו' מה הטבה רשות אף הרעה רשות

42 ומוקי לה שמואל ביושב בתענית והוא רשות
 43 ועוד קשיא מפרק בתרא דכריתות (דף טו.) דאמר

44 (חטא) שאין אנו מכירין בו אלא המקום יום
 45 הכפורים מכפר וקא פריך ספק נזיר שעבר עליו

46 יום הכפורים לא נייתי דהא כפר עליה יום
 47 הכפורים ומשני לכל חטאתם ולא לכל טומאתם

48 ולרבי אלעזר הקפר מאי איבא ללימיר נזיר כי
 49 מיייתי קרבן לאו לכפרה מיייתי אלא לחלוף עליה נזירות טהרה אי' למישרי נפשיה בין אלמא דקרבן נזיר לר' אלעזר הקפר לאו לכפרה אתי הכא משמע משום דבא על חטא אינה טעונה

50 נסכים וזכוי אמר נמי בפ"ג דנזיר (דף יט.) דחטאת העוף לר' שמעאל בא על חטא דאע"ג דבעל מיעקר עקר מיייתי ואבתי הוה מצי למיפרך התם לר' שמעון דהבא ולר' ישמעאל מספק נזיר

51 לר' שמעאל מספק נזיר טמא לר' שמעון אפי' מספק נזיר טהור ובפרק קמא דשבועות (דף ט.) נמי לא מתרץ כמו בכריתות דלאו משום כפרה אתי: **סבר** לה כרבי אלעזר הקפר. תימה לי

52 אמאי תלי מיליתא בר' אלעזר הקפר והא אידו גופיה אומר נמי בפ"ק דנדרים (דף י.) אבל בניזירות לא התנדבו שלא יקראו חוטאין שנאמר וכפר עליו מאשר חטא וי"ל אגב שיטתיה דנגט

53 בכל דוכתא הכי נקט נמי הכא כי האי לישנא: **במין** חומר. פי' רבי הילל מרגלית ענין אחר בושם כמו חומרותא דפילון (נכט דף טז.) בשמים מעורבין תרוגום בלולה דפילא ענין אחר פי'

54 רבינו סעדיה גאון במין המעשה דבלשון ארמית אומר אדם לחבירו מה תמך כלומר מה מעשיך:

1 ה"ג ומקטירו ס"ל. ולא גרס אטו בכלי שרת מקטר ליה, וזכוי קא קשיא ליה, מקטירו סיד

2 וזכוי עדיין לא מלקה וסיפא קתני ומולחו ונותנו על גבי האשים, אלמא השקא הוא

3 דמקטר ליה: **אלא אימא** מעלהו להקטירו בכלי שרת. כלומר מעלהו בכלי שרת להקטירו

4 לאחר שישלחנה קרב הקמין לשר כדאית ליה וכו', קרב הקמין דקתני דמתיר שירים

5 באבילה מאימא חשיב קרבה להתיר שירים,

6 ולרבי חנינא משתשלות בו ואפלו מעט: **למשקה**.

7 גבי מתנות כהנה כתיב (מקד' יט.) לך נתתם

8 למשקה: לא תאפה חמין חלקם וגו'. אפלו חלקם

9 שירים לא תאפה חמין, דדרשינן ליה האי חלקם

10 דקרא נמי לפניו אלא תאפה: מנחת חופאי. הבא

11 על חטא דמטמא מקדש ושבועת העדות

12 ושבועת בטוי, דכתיב הנהם ואם לא תשיג ידו

13 לשתי תורים וגו' (ויקרא טו.) ה"ק וכו'. כלומר לא

14 קתני מלקת באנפי נפשיה, אלא כרוך וקני הכי,

15 כל המקרות טענות שמן ולבונה ובאות חטין,

16 כלומר ושאנים טענות באות מיהת חטין ובאות

17 סלת, כלומר קרא מקני מעלייתא אית בהו,

18 כיצד מנחת חוטא אע"פ שאינה טעונה וכו':

19 **שלא** יהא חוטא נשכר. ללקל במנחתו יותר

20 משאר מנחות: **הפאת חלב**. כל חטאת סתם קרי

21 חטאת חלב, דבתר חלב כתיב כל חלב וכל דם

22 לא תאכלו (טו ג.) וכתיב בתריה פרשת חטאת:

23 נשכים. סלת למנחה ועשרון כבש יין ושמן

24 רביעית ההין כמו שמקריבין לעולה ושלמים:

25 **ומפני מה אינם** טענות. דכתיב בפרשת נסכים

26 (בשולח טו.) לפלא נדר או בנדבה, הבא בנדר

27 ונדבה טעון נסכים, ואין חטאת ואשם טעונים

28 נסכים: חטאתו ואשמו של מצורע, איתרבו

29 בנדבא לנסכים במסכת מנחות בפרק שתי מדות

30 (דף ט"ז.) על שבעה דברים נגעים באין. ומפרש ליה

31 בערכין בפרק יש בערכין (דף ט"ז.) מנגיעה איכפר

32 ליה. סודרים ובשת של נגע כפרו לו על אותו

33 חטא: וכי קא מייתי קרבן לאישתרוי בקרשים

34 הוא דיימתי. שיש טמאות שהצריך הכתוב

35 כפרה לטהרתן, וב וקבה ויולדת ומצורע וזויר

36 שנטמא: חטאת נזיר. שמיביא במלאת ימי נזרו

37 חטאת ועולה ושלמים: נזיר חוטא הוא. שצער

38 עצמו מן היזין. חומר. בוטרין בלע"ז. והוא של

39 זקב, וזותמים בו שני צוארי חלוק לנוי.

40 דשמעיה

41 **שבעה דברים נגעים באין וכו'.** התם, מנגיעה הוא דאיכפר ליה. כי מייתי קרבן, לאשתרוי

42 בקרשים הוא דקא מייתי. אלא מעתה, חטאת נזיר תהא טעונה נסכים לפי שאינה באה

43 על חטא. סבר לה כרבי אלעזר הקפר, דאמר נזיר נמי חוטא הוא: רבן גמליאל אומר

44 כשם כו': תניא, אומר להן רבן גמליאל לחכמים, סופרים, תניחו לי ואדרשנה כמין חומר,

45 דשמעיה

יום ראשון ל' ניסן - היום המשה עשר יום, שהם שני שבועות ויום אחד לעומר

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טו עמוד ב

תוספות

1 רש"י
2 דשמעיה לרבי מאיר דאמר בו' בפ"ק (נפיל דף ט) גבי במדה שאדם מודד: ענינה לא
3 האכילתו מערדים, למה מביאה מאכל בהמה: אלא היא עשתה מעשה בהמה. שהפקדה
4 עצמה לתשמיש למי שאינה בן זוגה: מתני' היה מביא. הפהן: פילי. כוס של מים: מן הכיור.
5 דכתיב מים קדושים (מנצני ט) ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי. הכי תניא בספרי: בשם
6 שמועט. רבי יהודה בכתב המגלה לקמן במתני',
7 כך ממעט כאן במים: וקיום היה שם. נבר מתוך
8 שאר רצפת ההיכל: טבעת קבועה בה. לאתוח
9 בטבעתה ולהגביהה מבין הרצפה שהיא כלה
10 באבני ישיש: כרי שריאה. צריך לתן שיעור שיהא
11 נראה ונבר על פני המים: ונתן אל המים. מדלא
12 כתיב ונתן במים אלא אל המים משמע שלא
13 יהא נבלע בתוכן: גמי מאי טעמא דרבי ישמעאל.
14 דבעי חדשה: גמי מן מוצרע: ושחט את הצפור
15 האחת אל כלי חרש וגו': שלא נעשה בהן
16 מלאכה. דהא חיים כתיב: לר' ישמעאל. דפרכת
17 הא אלפיה: הכי גמי. דבעין מים חיים לסוטה,
18 דהא מן הכיור הוא נוטל, ושמועין ליה לר'
19 ישמעאל בעלמא דאמר מי כיור מי מעיין הן
20 דהיינו חיים: משאר מימות הן. אם רצה לתן
21 לתוכו מי מקוה וכו': איבא לרבי. דהא גו'ש
22 דרבי ישמעאל דיגמר כלי כלי מוצרע: מה
23 למצורע שכן טעון בו. לפיכך כלי שלו חדש.
24 תאמר בסוטה שאין בה כל אלה: אמר רבה וכו'
25 בבלי שאמרת לך כהן. הכי משמע ליה לרבה
26 מדלא כתיב ולקח כלי חרש ונתן בו מים וכתיב
27 בבלי חרש, משמע עבד חזקו כלי זה במקום
28 אדר. ואמר רחוקה שפאונו כלי שאמרת
29 לך במקום אחר קח אותם. ומאי ניהו דמצורע
30 לא שני. רבון דמתני' דבעי חרס ומכשרי בשני:
31 אלא שלא נתאבמו. השחרו פניו על ידי האור.
32 דומיא דמים: אע"ג דלא גמרי ממוצרע, מיהו
33 מנה ובה גמרי כלי דסוטה ממי סוטה. ונהי דמי
34 סוטה לרבן לא חיים ניהו דמכשרי בשאר
35 מימות מיתה לא נשתנו. וכל גמי בשאר דלא
36 נשתנה: התירון לכבשן. של יוצר שמצורעין בו
37 את הקדרות של חרס חדשות: שהפשיל קשתו
38 לאחוריו. מדלא כתיב שנעשה בהן מלאכה. שמי
39 אמלאכה לא קפיד, שאנוניא קפיד, ואלו נתעקמו
40 במשאוי: והא [התם] דהרד' ומפשיטי. וקתני
41 פסולין, אלמא פון דאידיהו אידיהו: דאיכיליהו.
42 שעל ידי המשוי נתקלפו מקלפתו, דמשויא דלא
43 הדר הוא: דאמר מר. בסדר יומא (דף טז)
44 ובשחיטת קדשים (דף טז) וזילין לה מפונים פונים
45 דשנים עשר דים שעשה שלמה: ומן העפר
46 אשר יהיה בקרקע המשפן. אי לא הוה כתיב
47 בקרקע והיא בעיניו מקרקע המשפן ממש. אבל
48 השתא דכתיב בקרקעו משמע דאינו מקפיד
49 אלא שביגדי העפר להיכל: יבול יתמו. ומיין
50 עפר מבחוץ ויבגדי הדיכל ודיו בבגיסתו: ת"ל
51 בקרקע. בקרקעיתו: אי בקרקע. קא דרשינן וכו' כתיב אשר יהיה: יבול לא מצא שם עפר בקרדמות. ת"ל אשר יהיה: ומדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח
52 שמי לא הקפיד אלא שיהא מוזהב בקרקעית המשפן שעה אחת. הא ביצר יש שם עפר תיחוח הבא משם: אין שם הן שם. על הקרקעית. וחוץ ונטולו ונתנו לתוך המים: תניא אידה.
53 פליגא אהך קמיתא. ותנאי היא בדקתני בה פלוגתא דתנאי, והך דלעיל מיתוקמא כתיבין בן מנחם: [ואין] העפר אשר יהיה (במשפן). מדלא כתיב ומקרקע המשפן יקח אינו מקפיד
54 אלא שביגדי להיכל. מלמד שמתקן מבחוץ ומכניס מבפנים להיכל ונתן את המים וא"צ להניחו בקרקע ההיכל: בקרקע המשפן איסי בן יהודה וכו'. בקרקע המשפן למאי אתא פון
55 דלפניו מאשר יהיה ד"צ לטלו מעל גבי בקרקעיתו: איסי בן יהודה אומר להביא קרקע בית עולמים. ה"ג לה בספרי, ולא גרס לרבות שילה וכו' וגבעון ובית עולמים, שדילה משפן
56 הוא ולא צריך לרביא דהוא עקר הקתוב. ונוב ונגבון אין משפן בה סוטות. דהא במה תנאי ולא הוה שם ארון אלא מבוח תהושת לברו ולא קרבה בהן מנתח סוטה ולא שום חובב
57 יחיד שאין זמן וכן קבוע בדאמר בשחיטת קדשים (דף ק"ג) ובמגלה (דף ט"ז). אבל בית עולמים הוצרך לרבות שלא תאמר משפן נאמר ולא מקדש. בית המקדש שבידשלים קרי ליה בית

1 למפרך מה למצורע. הא סוגיא כרב אחא בריה דרבא דאמר בפרק המפלת (וה
2 דף נ"ג). לרבי ישמעאל כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר למדין ומשיבין ולפי
3 המסקנא דיליף ליה מבבלי לא תיקשה נמי לרב יהודה דאמר אין למדין כל עיקר:
4 מה מים שלא נעשתה בהם מלאכה. וא"ת כיון דמי חזן הן מי לא עסקינן שקדש ממנו
5 כבר יש לומר אפי' אם קדש בהן שיצק מן
6 הדדין שבו לא היתה מלאכה גבי נטילה דתנן
7 בפ"ק דידים (מ"ג) עשה בהן מלאכה או ששרה בהן
8 פתו פסולין ואפי' קתני (ס"ט מ"ה) מים שנחתו
9 מטבל בהן את הלולסקין פסולין ושורא מדיח בהן
10 ידיו כשידיו אלמא דלא חשיב מלאכה הרהת
11 ידים אלא הרהת כלים ומי נחתום כדקתני התם:
12 ומה מים שלא נשתנו. תימה דמאחר דמי כיור
13 הן ומי כיור כשידיו במי מקוה ממה
14 שנשתנו מראיהן כשר כדתנן במסכת מקואות פ"ז
15 (מ"ג) דמי צבע אין פסולין המקוה בשינוי מראה
16 ועוד תימה לרבי מאי שנא דהבא אמר מה מים
17 שלא נשתנו ובפרק ב' דמסכת פ"ז (דף ט"ז) לא מסיק
18 הכי גבי בישולי עובדי כוכבים ונראה דהבא נמי
19 אסמכתא בעלמא הוא וליבא אלא פסולא דרבנן:
20 נתאבמו. החזירן לחיים כבשן האש מהו.
21 תימה מן דקא מבעיא ליה הכא
22 בנראה ונראה ונראה הוא בפ' לולב הגזול (סוכה דף
23 ט"ז) קא מבעיא לן ולא אפשר עור ממי שנא
24 מדא דאמר בבוהים פ"ב (דף י"ט) בגדי כהונה שהיו
25 מקורעין או מטושטשין ועבד עבודתו פסולה
26 ואפי' הכי אם כיבס טשטוש ויעול שלחן חזרו
27 להניחן כדמיייתי ברייתא פרק המזבח מקדש (ס"ט
28 דף פ"ח). בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט
29 אלא מעשה אורג נתגעלו אין מכבסין אותן לא
30 בנחר ולא באוהא ופרסינן הא במים מכבסין אמר
31 אביי ה"ק הוגעו למים מכבסין אותן בנחר אלמא
32 דמכבסין אותן ולא אמר דנדרו. מ"ר:
33 והא התם הדרי ומפשיטי. פרשי מדלא קתני
34 שנעשה בהן מלאכה שמי אמלאכה לא
35 קפיד אשינוי קפיד וקשיא לרבי מתוספתא דנגעים
36 פרק אין מצורע ר' אליעזר אומר עץ ארו ואובב
37 ושני תולעת שנאמר בתורה שלא נעשת בהן
38 מלאכה אלמא דמלאכה פוסלת בהן לר' אליעזר
39 גופיה:
40 לרבות
41 תולעת שהפשיל בהן קופתו לאחוריו פסולין. והא התם, הדרי ומפשיטי. התם, דאיכלוף
42 איקלופי: נכנס להיכל ופנה לימינו וכו': מאי טעמא, דאמר מר, כל פינות שאתה פונה, לא יהו
43 אלא דרך ימין: מקום היה שם אמה כו': תנו רבנן 'ומן העפר אשר יהיה' יכול יתקן מבחוץ
44 ויכניס, תלמוד לומר 'בקרקע המשפן'. אי בקרקע המשפן, יכול יחפור בקרדמות, תלמוד לומר
45 'אשר יהיה'. הא ביצר, יש שם, הבא. אין שם, הן שם, תניא אידה, 'ומן העפר אשר יהיה
46 וגו'', מלמד שהיה מתקן מבחוץ ומכניס בקרקע המשפן. איסי בן יהודה אומר, להביא קרקע

ביאורים למסכת סוטה דף טו עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

במקום אחר, והוא הכלי חרס שנאמר במצורע.
 מבארת הגמרא, אָמַר רַבָּא מה ששנינו במשנה לדעת רבנן שלא
 הצריכו שיהיה כלי חרס חדש, אלא יכול ליטול כלי שנעשה בו
 מלאכה, לא שְׁנֵי דבר זה אֵלָּא בכלי שְׁלֵאל נְתַאֲבָמוּ פְּנֵיו - לא
 הושרו פניו בשימוש באש, אֵבָל נְתַאֲבָמוּ פְּנֵיו מחמת שימוש
 באש, פְּסוּלֵין, שואלת הגמרא, מַאי מַעְמָא שהדין כן לדעת
 חכמים, והרי לא למדו דין סוטה ממצורע. ומשיבה, שאף שלא למדו
 ממצורע, מכל סוברים שהכלי של מי סוטה צריך להיות דוֹמֵי
 דְּמִים של סוטה, שהרי נאמר בפסוק "ולקח הכהן מים קדשים בכלי
 חרש", הוקש הכלי למים, מַה מִים שְׁלֵאל נְשַׁתְּנוּ מראיתם, אִף כֵּלִי
 צריך להיות שְׁלֵאל נְשַׁתְּנָה מראיתו.
 כְּעֵי רַבָּא, לפי המבואר שצריך שלא ישתנה מראיתו של הכלי, מה
 יהיה הדין אם הכלים נְתַאֲבָמוּ, וְהַחֲזִירִין לְתוֹךְ כִּבְשֵׁן הָאֵשׁ - החזיר
 הכלים לכבשן עד שחזרו הכלים ונְתַלְבְּנוּ, מַהוּ, האם הכלי כשר
 או לא. מִי אֲמַרִינן בֵּין דְּאִידְחוּ - שנפסל הכלי פעם אחת
 להשקאת הסוטה, אִידְחוּ - אינו חוזר שוב להכשרו אפילו אם
 נתלבנו בשנית, או דִּילְמָא בֵּין דְּהִדּוּר דְּהִדּוּר - כיון שחזר למראיתו
 הראשונה כשר בכתחילה. מביאה הגמרא ראייה ממה שמצינו לגבי
 מצורע, תַּא שְׁמַע, רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמַר עַין אַרְזוֹ וְאוֹזְבוֹ וְשְׁנֵי תוֹלְעוֹת
 שֶׁהַפְּשִׁיל בְּהֵן קוֹפְתוֹ לְאַחֲזִירוֹ - שהשתמש בהן והתעקמו, פְּסוּלִין
 לטהרת המצורע. מדייקת הגמרא, וְהָא תְּתִים הִדְרִי וּמַפְשְׁטֵי - הרי
 אפשר לחזור וליישרם בכתחילה, אלא מוכח שכיון שנדחה פעם
 אחת אינו חוזר לכשרותם בכתחילה, וממילא גם כלים שהושרו
 אינם חוזרים לכשרותם אף אם יתלבנו. דוחה הגמרא, אִיךָ לְהוֹכִיחַ
 משם, משום שהתם דְּאִיקְלוֹן אִיקְלוֹפִי - בברייתא מדובר באופן
 שמתמת המשוי התקלף העץ מקליפתו וכן האובו ולא ניתן להחזירו
 לקדמותם, אך באופן שניתן להחזירו לקדמותם כגון ללבן את
 הכלים - יהיה כשר בכתחילה.
 שנינו במשנה שהכהן היה נֶכְנֵס לְהִיכָל וְפָנָה לְיְמִינוֹ וכו'. שואלת
 הגמרא, מַאי מַעְמָא עשו את הטבלה בימינו של הנכנס דוקא. עונה
 הגמרא, משום דְּאָמַר מֵר כָּל פְּנוֹת שְׂאֵתָה פּוֹנֶה, לא יהו אֵלָּא
 דְּרָךְ דְּמִין, ולמדו כן מהפסוק שנאמר לגבי הים שעשה שלמה שהיה
 מונח על י"ב בקר עשויות מנחשת, ואמר הכתוב שם "עמד על שני
 עשר בקר ושלושה פנים צפונה ושלושה פנים ימה ושלושה פנים נגבה,
 ושלושה פנים מזרחה והים עליהם מלמעלה", מנה הכתוב את סדר
 עמידתם כסדר הפונה דרך ימין, שהכנס לזרחה ובא להקיף דרך
 ימינו, ולכך תחילה לצפון ואחר כך למערב ולזרחה ולמזרח.
 מְקוֹם הָיָה שָׁם אִמְהָ כּוֹ, וכשהוא מגביה נטול עפר מתחתיה. תַּנּוּ
 רַבְּנֵי דוֹרֶשֶׁת הַבְּרִייתָא את הפסוק בפרשת סוטה, 'זְמַן הָעֶפֶר אֲשֶׁר
 יִהְיֶה בְּקֶרֶע הַמְשָׁכֵן יִקַּח הַכֹּהֵן וַתְּנוּן אֶל הַמַּיִם, אֵילוּ לֹא הָיָה נֹאמַר
 'אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקֶרֶע הַמְשָׁכֵן, אלא 'אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמְשָׁכֵן, וְכֹל יִתְקַן
 מִבְּחוּזֵי וְיִכְנָס - היינו סוברים שרשאי ליטול עפר מחוץ למשכן
 ולהכניסו למשכן. תְּלַמוּד לֹאֵר - לכך נכתב 'בְּקֶרֶע הַמְשָׁכֵן,
 ללמד שצריך ליטול עפר מקרקעית המשכן ואין די בעפר הנכנס
 למשכן. מְמַשִּׁיבָה הַבְּרִייתָא, אִי בְּקֶרֶע הַמְשָׁכֵן - אילו לא היה
 נאמר זְמַן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקֶרֶע הַמְשָׁכֵן, אֵילוּ לֹא הָיָה נֹאמַר
 בְּקֶרֶע הַמְשָׁכֵן, וְכֹל יִתְקַן מִבְּחוּזֵי מִתְּנוּן - היינו סוברים שאם לא
 מצא שם עפר רך שנוח ליטול, צריך להביא קרדום לחפור בקרקע
 המשכן ליטול ממנה העפר. תְּלַמוּד לֹאֵר, 'אֲשֶׁר יִהְיֶה' שאינו צריך
 לחפור בקרקע, אלא הָא יִצְדַּר עֵשׂוּ, אם יש שם עפר רך שניתן
 לקחתו בקלות, הָבָא אותו, ואם אִין שָׁם עֵשׂוּ עֵפֶר תִּירוּחַ, תָּן שָׁם עֵפֶר
 ותיטלו, ונחשב שלקח מהקרקע המשכן. תַּנּוּן אִידְךָ - בברייתא
 שניה נחלקו תנאים בנידון זה. נאמר בַּפְּסוּק 'זְמַן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה
 וכו', מכך שלא נאמר מקרקע המשכן, מְלַמֵּד שֶׁהָיָה מִתְּקַן את
 העפר מִבְּחוּזֵי וּמִכְּנָסִים להיכל ותנון אל המים, ואין צריך להניחו
 בקרקע ההיכל. בְּקֶרֶע הַמְשָׁכֵן - לשיטה זו מדוע נאמר בקרקע
 המשכן, והרי כשר אף אם הוכנס למשכן ולא הונח שם, אִיכִי בָּן
 יְהוּדָה אֹמַר מְקַרָּא זֶה בַּא' לְהָבִיא - לרבות, כְּרֶקַע

דְּשְׁמַעִיה רבן גמליאל לרבי מאיר דְּקֶאָמַר לעיל שהטעם שמנחת
 סוטה באה מן השעורין, הוא משום מידה כנגד מידה, לפי שהיא
 הַאֲבִילְתוֹ - את הובעל מעדני עולם כדי לפתותו, לְפִיכָךְ כְּרֶקַעָה
 מקמח שעורים שהוא מֵאֵבֶל בְּהֵמָה. אָמַר לִיה רבן גמליאל לרבי
 מאיר לא יתכן לפרש שזהו טעם הדבר, משום שהתנינן עֲשִׂירָה,
 עֲנִיָּה מַאי אִיכָּא לְמִימַר - בשלמא באופן שהסוטה עשירה
 והאכילה את הובעל מעדני עולם יתכן טעם זה, אך באופן שהיא
 עניה ולא נהגה כן מדוע מביאה מאכל בהמה. אֵלָּא כך הוא טעם
 הדבר, כִּשְׁם שְׁמַעִיָּה מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה, כְּךָ כְּרֶקַעָה מֵאֵבֶל בְּהֵמָה -
 כשם שמעשיה לזנות הוא מעשה בהמה, שמפקירה עצמה לתשמיש
 למי שאינו בן זוגה, לכך קרבנה מאכל בהמה.
 מַשְׁנֵה. לאחר שהביאו את מנחת הסוטה, הָיָה מְבִיא הַכֹּהֵן פִּילֵי שָׁל
 חֶרֶס - כוס מחרס, וְנֹתֵן לְתוֹכָה חֲצִי לֹג מִים מִן הַכִּיּוֹר - שהרי
 התורה אמרה 'מים קדושים', ואין קדושים אלא שנתקדשו בכלי.
 רַבִּי יְהוּדָה אֹמַר אינו נותן בכלי אלא רְבִיעִית מים, שֶׁכֵּשֶׁם
 שְׁמַעֲטָא בְּבָתֵּב - שסובר רבי יהודה שאין כותבים במגילת סוטה
 אלא מעט פסוקים, כְּךָ מַעֲטָא מַיִם - שכיון שהכתב מועט אין
 צריך מים מרובים למחק, ודי במים מועטים לכך. נֶכְנָס הַכֹּהֵן
 לְהִיכָל וּפָנָה לְיְמִינוֹ - לפי דרשו חז"ל שכל פניות שאדם פונה לא
 יהיו אלא דרך ימין, וּמְקוֹם הָיָה שָׁם שׁוֹכֵר וּבֹלֵט מתוך שאר ריצפת
 ההיכל, וגודלו אִמָּה עַל אִמָּה, וְטַבְּלָא שָׁל שֵׁישׁ וּמִפְּעֵת יְהוּדָה
 כְּבוֹעָה בָּהּ שעל ידי הטבעת יכול לאחוז בטבלה ולהרימה
 מקרקעית העזרה שהיתה כולה מרוצפת באבני שיש. כְּשֵׁהוּא
 מְנַבְּיָה את השיש וְנוֹמַל עֶפֶר מִתְּחִתָּיה, וְנֹתֵן כּוּס מִמֵּם
 כִּדִּי שְׂרָאָה עַל הַמַּיִם - שהיה ניכר העפר ונראה במים, שֶׁנֹּאמַר
 'זְמַן הָעֶפֶר אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּקֶרֶע הַמְשָׁכֵן יִקַּח הַכֹּהֵן וַתְּנוּן אֶל הַמַּיִם'
 - והיינו ממה שנאמר 'אל המים', ולא נאמר 'ותן במים', משמע
 שלא יהיה בלוע בתוך המים, אלא יהיה נראה על המים.
 גַּמְרָא. תַּנּוּן שֵׁינֵי בַּבְּרִייתָא, פִּילֵי שָׁל חֶרֶס צריך שיהיה הכוס של
 חרס חֲדָשָׁה - שלא נעשתה בו כל מלאכה, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל.
 שואלת הגמרא, מַאי מַעְמָא דְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שצריך הכלי להיות
 חדש, ומשיבה, נָמַר כֵּלִי בְּלִי מַצְוֹרֶע בגזירה שוה, נאמר לגבי
 סוטה 'בכלי חרש', ובמצורע נאמר 'אל כלי חרש על מים חיים',
 ולומדים מַה לְהֵלֵן צריך שיהיה כלי חרס חֲדָשָׁה אִף בָּאן חֶרֶס
 חֲדָשָׁה. שואלת הגמרא, וְהָתָם - במצורע מְנַלֵן שצריך כלי חרס
 חדש. עונה הגמרא, דְּבָרֵיב 'וְשָׁתֵן לְמִים הַצִּפּוֹר הָאֶחָת אֵל כֵּלִי
 חֲרֵשׁ מִיַּם חַיִּים' - הוקש הכלי למים, מַה מִיַּם חַיִּים שְׁלֵאל
 נַעֲשִׂיתָ בְּהֵן מִלְּאֲכָה - שהרי 'מים חיים' הם מי מעיין שלא נעשתה
 בהם מלאכה, אִף הִכְלֵי שנאמר במצורע, צריך להיות שְׁלֵאל
 נַעֲשִׂיתָ בּוֹ מִלְּאֲכָה, ולומדים בגזירה שוה שאף לגבי סוטה צריך
 שיהיה הכלי חדש. שואלת הגמרא, אִי כיון שלמד רבי ישמעאל דין
 סוטה מדין מצורע בגזירה שוה לגבי הכלי, אם כן נלמד דין נוסף.
 מַה לְהֵלֵן - במצורע, צריך שיהיו מִיַּם חַיִּים, אִף בָּאן בסוטה צריך
 מִיַּם חַיִּים - שלא נעשתה בהם מלאכה. עונה הגמרא, לְרַבִּי
 יִשְׁמַעְאֵל הסובר שבסוטה צריך כלי חרס, משום שלמד בגזירה שוה
 ממצורע, הִכִּי נָמִי - סובר גם שמי הסוטה הם מי מעיין שלא
 נעשתה בהם מלאכה. כמו דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מַה הֵם מִי כִּיּוֹר
 שמהם מכינים למי סוטה, רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אֹמַר מִי מַעֲיִין הֵן - כפי
 שהתבאר שלמד בגזירה שוה ממצורע, וְהִתְמַיִם אֹמְרִים מְשָׁאָר
 מֵימֹת הֵן - יכולים לקחת אף ממי מקוה.
 מקשה הגמרא על רבי ישמעאל שלמד דין סוטה בגזירה שוה
 ממצורע, והרי אִיכָּא לְמִיפְרָךְ גזירה שוה זו, מַה לְמַצְוֹרֶע שהחמירה
 התורה בדינו שְׁכַן מַעֲיִן עַין אַרְזוֹ וְאוֹזְבוֹ וְשְׁנֵי תוֹלְעוֹת - ולכן
 החמירה התורה להצריכו כלי חדש ומים חיים, מה שאין כן בסוטה
 שאין בה דברים אלו. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבָּה מִכּוֹר שְׂאֵמֶר קְרָא
 לגבי סוטה 'ולקח מים קדושים בכלי [חרש]', ולא נאמר
 ולקח כלי חרס ותנו בו מים, משמע שהכלי שנאמר כאן הוא כלי
 ידוע, כלומר כֵּלִי שְׂאֵמֶרְתִּי לֶךְ כְּכָר - שכבר דיבר עליו הכתוב

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

49 בפירוש. שואלת הגמרא, כיון שאין דרך התנא ששייר דבר אחד
 50 לבדו, ומאי שייך עוד, מלבד דהאי שייך - ששייר עפר מי סוטה.
 51 מתרצת הגמרא ששייר מה שמצינו לגבי מצורע, שגם בזה עקרה
 52 ההלכה את מה שנאמר בתורה. דתנביא בברייתא, לגבי התגלחת
 53 השניה שעושה המצורע ביום השביעי שלאחר התגלחת הראשונה.
 54 נאמר בפסוק "והיה ביום השביעי יגלה את כל שערו את ראשו
 55 ואת זקנו ואת גבת עניו ואת כל שערו יגלח", ודורשים כך, מה
 56 שנאמר 'את כל שערו' הוא כלל, ומה שנאמר 'את ראשו ואת
 57 זקנו ואת גבת עניו' הוא פרט - שפירטה התורה את מה עליו
 58 לגלח, ומה שנאמר 'ונתת את כל שערו יגלח' חזר וכלל. והמידה היא,
 59 שכלל ופרט וכלל, אי אתה דן את הכלל האחרון אלא כעין
 60 הפרט. ולכן דורשים, מה הפרט שהוזכרו בפסוק שחייב לגלחם,
 61 מפורש בהם שהם מקום כינוס שערו - שיש בהם ריבוי שער,
 62 ונראה - שאינם במקומות נסתרים, אף כל מקום בגופו שיש בו
 63 כינוס שער ונראה צריך לגלח את השיער בהם. מבארת הגמרא,
 64 מה רבי הכלל, רבי שיער הרגלים - שיער הערוה שחייב לגלחו.
 65 ומאי מיעט הפרט שאינו חייב לגלח, מיעט השיער דבית השחי
 66 שאינו נראה, ורבוליה גופיה - שער שבדורעותיו ושוקיו שאינו
 67 מקום כינוס שיער. והלכתא למשה מסיני עקרה את מה שנדרש
 68 בכלל ופרט וכלל, ואמרה שאף בתגלחת השניה מנלח את כל גופו
 69 ואף את שיער בית השחי ושיער כל הגוף שיהיה חלק בדיעבד,
 70 דתנן, בא לו להקרי את המצורע את תגלחתו הראשונה מעביר
 71 תער על כל בשרו כפי שנאמר בפסוק, וקתני סיפא במשנה שם
 72 וביום השביעי מנלחו התגלחת שניה בתגלחת ראשונה שנאמר
 73 בה מעביר תער על כל בשרו. ומצא שההלכה עקרה מה שנלמד
 74 מהכלל ופרט וכלל, וזהו ששייר רבי ישמעאל מלבד מה ששייר מי
 75 סוטה.
 76 דוחה הגמרא, אמר רב נתן בר יצחק, דבר זה אינו נחשב שיער,
 77 משום שכי קא חשיב רבי ישמעאל בדבריו, הם דברים שההלכה
 78 עוקבת הם מקרא מפורש, אבל הא - בתגלחת מצורע, אין
 79 ההלכה עוקבת מה שנאמר במפורש בפסוק, אלא מדרבנן היא -
 80 עוקרת דין שנלמד מכלל ופרט וכלל. רב פפא דוחה באופן אחר
 81 ואמר שאין הדין במצורע נחשב שיער, כי קא חשיב רבי ישמעאל
 82 בברייתא, הם דברים שההלכה עוקבת ועוקרת את מה שנאמר
 83 בפסוק, כגון כיוסו הדם, גט כריתות ותגלחת הנזיר, שההלכה עקרה
 84 ואמרה שאף שבתורה נאמר שאינו יכול לכסות אלא בעפר - יכול
 85 לכסות אף בשאר דברים, וכן לכתוב גט על שאר דברים והנזיר
 86 ילקח אף על שאר אופני גילוח, כלומר שההלכה הפחיתה ממה
 87 שנאמר בתורה. אבל הא - לגבי מצורע, ההלכה לא הפחיתה ממה
 88 שנאמר בפסוק, אלא אדרבה עוקבת ומוקפת היא - שיגלח מלבד
 89 את המקומות הנלמדים בכלל ופרט וכלל, אף את שיער ידיו ורגליו
 90 ושיער בית השחי, ואין בזה הפחתה ממה שאמרה התורה אלא
 91 תוספת. רב אשי דוחה באופן אחר ואמר, לגבי מצורע לא עקרה
 92 ההלכה את מה שנאמר בתורה, אלא שהיא מתניתא - הברייתא
 93 שדרשה מכלל ופרט וכלל שהתגלחת השניה היא רק במקום
 94 הנראה וכינוס שיער, מני - מי הוא התנא שבא, רבי ישמעאל
 95 היא דרריש בכל התורה כללי ופרטי, ולדעתו כך הוא הדין,
 96 שבתגלחת שניה אינו מגלח את שערות כל גופו.

1 שילה נזב וגעעון ובית עולמים - בית המקדש, שאף שאינם
 2 נקראים משכן נוהגת בהם פרשת סוטה. איסי בן מנחם אומר, אינו
 3 צריך פסוק לרבות את המקדש שתנהג בו פרשת סוטה, שהרי ניתן
 4 ללמוד זאת מקל וחומר, ומה פמומאה קלה - איסור כניסה
 5 למקדש בטומאה שדינו בכרת, לא חלק הפרט בין המשכן
 6 למקדש. פמומאת אשת איש שנבעלה, שטומאתה חמורה שהרי
 7 מיתתה בונק, לא כל שכן שהשוו המשכן ומקדש לבדקה
 8 ולבערה מתוכם. אם בן שאין צריך לרבות מקדש, מה תלמוד
 9 לומר - לאיזה צורך נכתב בפרק המושבין, אומר איסי בן מנחם,
 10 שמקרא זה בא לרבות שלא יבא מתוך קופתו - שלא די בזה
 11 שמכניס העפר לתוך המשכן, אלא כשמביאו מהחוץ יניחו בקרקע
 12 המשכן ומשם יטלו, כדעת התנא בברייתא הקודמת שהביאה
 13 הגמרא.
 14 מסתפקת הגמרא, איכתיא להו, אם אין שם - במשכן ובסביבותיו
 15 עפר תיחוח לתת במי הסוטה, מהו שיתן אפר במקום העפר. והנה,
 16 לגבי מצות כיוסו הדם נאמר בתורה 'וכסהו בעפר', ונחלקו בית
 17 שמאי ובית הלל האם גם אפר קרוי עפר וכשר לכיוסו או לאו.
 18 אומרת הגמרא, אליבא דבית שמאי לא תיבעי לה - שודאי אין
 19 האפר כשר למי סוטה, כיון דאמרי לא מצינו אפר שקרוי עפר
 20 ואינו כשר לכיוסו הדם, הוא הדין שאינו כשר לסוטה. כי תיבעי
 21 לה אליבא דבית הלל דאמרי מצינו לגבי אפר פרה אדומה, אפר
 22 שקרוי עפר ולכן כשר לכיוסו הדם. מאי יהא הדין לגבי מי סוטה.
 23 האם אף על גב דאמרי עפר, הקא לגבי סוטה שפרקע המושבין
 24 כתיב - דורשים שצריך שיהיה דומה לקרקע המשכן, למעט אפר.
 25 או דילמא שלדעת בית הלל גם לגבי סוטה יהיה אפר כשר כעפר,
 26 והאי בפרקע המושבין נכתב או ולכדאיסי בן יהודה - שבא
 27 לרבות דין סוטה גם בבית עולמים, או ולכדאיסי בן מנחם הוא
 28 דתני - ללמד שצריך להניחו בקרקע, ולא די במה שמכניסו
 29 למשכן. מביאה הגמרא איהא לפשוט הלפא, תא שמוע שנינו
 30 בברייתא, דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל, בשלשה
 31 מקומות באה הלכה למשה מסיני, ועוקבת - עוקרת את הנאמר
 32 בפירוש במקרא. ואלו הם, התורה אמרה בפרשת כיוסו הדם
 33 'ושפך את דמו וכסהו בעפר' - שצריך לכסות בעפר דוקא, והלכה
 34 למשה מסיני אמרה שרשאי לכסות בכל דבר. כמו כן התורה
 35 אמרה לגבי איסור הנזיר לגלח שערות ראשו, 'כל ימי נדר נזרו תער
 36 לא יעבר על ראשו', שהאיסור הוא לגלח בתער, והלכה למשה
 37 מסיני אמרה שהנזיר אסור להעביר את שערות ראשו בכל דבר.
 38 כמו כן התורה אמרה לגבי גט כריתות 'וכתב לה ספר כריתות ונתן
 39 בידה ושלחה מביתו', וספר משמעו קלף דוקא, והלכה למשה
 40 מסיני אמרה שרשאי לכתוב הגט בכל דבר - אף על עלה של זית
 41 או על הנייר ועל הלוח של עץ. מבארת הגמרא את הראיה, ואם
 42 אייתא שהאפר כשר למי סוטה, היה לו לרבי ישמעאל ליתשוב נמי
 43 האי - שגם בדבר זה ההלכה עוקרת את מה שנאמר בתורה,
 44 שהתורה אמרה שיטול עפר ויתנו במים, וההלכה אמרה שאף אפר
 45 כשר לכך. דוחה הגמרא, לעולם יתכן שאפר כשר למי סוטה, ורבי
 46 ישמעאל לא מנה את כל המקומות שבהם עקרה ההלכה את מה
 47 שאמרה התורה בפירוש, אלא תנא חלק מהדברים ושיר - לא מנה
 48 עפר מי סוטה, אף שגם בזה עקרה ההלכה את מה שנאמר בתורה

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד א

רש"י

1 אינו צריך. לרבות בית העולמים: ומה פמאה קלה. לכנס בטמאת הנהף למקדש, שאינה
2 במיתת ב"ד אלא ברה, לא חלק הקתוב בין מקדש למשכן, שנאמר בפרשת פרה אדמה
3 שני פסוקים: כי את מקדש ה' טמא (כי) את משכן ה' טמא (פמקד' יט): לא כל שכן, שהשם
4 מקדש ומשכן לכדקה ולבערה מתוקן: א"כ מה ת"ל בפרקע שלא יביא סתוד קפתו. לתוך
5 כלי זכנים להיכל, אלא מקרקעיתו: טול, ואם
6 אין שם; יביא ויניח שם ואח"כ ישלנו, ונתקיים
7 אשר יהיה ונתקיים בפרקע בדרשין לעיל.
8 ובספרי לא תני הכי לתוך ברייתא, ואומר אני
9 מדרש שני הוא בפנים אחרים: פלוגתא דב"ש
10 ובי"ה בשחיטת חילין (ף פה) גבי כסוי הדם אלא
11 דבי"ה דאמרי אפר קרי עפר דכתיב (פמקד' יט)
12 ולקחו לסמא מעפר שרפת החטאת, וב"ש
13 אומרים עפר שרפה נקרא, עפר סמא לא אקרי
14 הכא בפרקע המשכן כתיב. וקרא יתרא הוא,
15 דהא אתרבי מאשר יהיה דאין צריך לחפרו
16 משם, הלכך למעוטי אפר אהא ולמדרש דבעון
17 דמאי דרקע המשכן עוקבת. מקפחת את
18 עקבו מעמדו ועוקרת. בג' מקומות הלכה למשה
19 מסיני באה ועוקרת את חסוקי: התורה אמרה
20 נקפר. לענן כסוי הדם, ולא הכשיר דבר אחר:
21 והלכה בכל דבר. המגדל צמחים, בגון (הגיד)
22 והרנין והסיד וחרסית ולבנה שבתשה: התורה
23 אמרה ספר. לענן גט ברייתו: והלכה בכל דבר.
24 שכתבו עליו, על עלה של זית על הנזיר ועל
25 הלוח: התורה אמרה תער. לא יעבור על ראשו
26 כנזיר: והלכה בכל דבר. דתנו (קוי דף נ"ג) נזיר
27 שגלח בין בזוג בין בתער או שפספס כל שהוא
28 חייב. וא"ת אין זו עוקרה אלא תוספת, איברא
29 עוקרה היא. שפלקין אותו על קר, ואסור להכות
30 את ישראל בתכם שחרי אמרה תורה (קנ"ג סו)
31 לא יזיף פן יזיף. ואע"ג דבבלהו קראי דרשי
32 בשחיטת חילין (ף פה) ובגשין (ף נ"ג) ובנזיר (ף
33 נ"ג): לר' ישמעאל לא משמע ליה קראי, דוקבת
34 לה דמריבין מניה לרבות כל דבר דרשי ליה
35 בבתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף
36 בדרשין לה תהם, וכן קלו, אלא אהלכה
37 למשה מסיני כמבין קראי אסמכתא בעלמא
38 הוא. הלכך שאר מקדשים רביין דכל התורה
39 כלה לא חשיב ליה ר' ישמעאל בהלכה עוקבת
40 מקרא אלא הני תלת. ובמסכת קדושין ירושלמי
41 מצאתי משנה זו דר' ישמעאל, ואין תער מן
42 השלשה אלא מרצע, והכי תניא תהם, התורה
43 אמרה ספר והלכה בכל דבר התלוש, התורה
44 אמרה עפר והלכה בכל דבר המגדל צמחים,
45 התורה אמרה מרצע והלכה אמרה אפי' טול וסירה. והוא נראה בעיני מאד דהך דתער
46 מספת הוא: ואם איתא. דאפר נמי כשר ליחשב נמי דבהא הלכה עוקבת מקרא. דהתורה
47 אמרה עפר והלכה אמרה אף אפר, וממשמעוטיה לא משמע לן, דהא לרבי ישמעאל
48 עפר לאו ממשמעוטיה ממש נקא ליה לענן כסוי הדם: תנא ושיר. לא חשיבנהו לבלהו
49 מקומות: שיר מצורע. בתגלחת שניה, שהוא צריך שני תגלחות דכתיב ובכס המשתור את בגדיו וגו' והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו', בתגלחת ראשונה לא כתב בכלל ופרט
50 אלא את כל שערו סתם, דמשמע כל גופו ורעותיו ושוקיו ובית השחי, שהא כל גופו חלק בדרעת, ובתגלחת שניה כתוב בכלל ופרט, דמשמע מקום כנוס שיער שיהא שם קבץ
51 שיער רהב, למעוטי ורעותיו ושוקיו שאינו מכוס ונראה. למעוטי בית השחי: שיער הרגלים. דאורו נקום, ולשנא מעלייתא נקט: והלכה מנלח בלו בדרעת. אף בתגלחת שניה קתני
52 דמנלח כל גופו. דרתנן, במסכת נזעים (פ"י מ"ג) לנתפן. לגלחו בלו. לשון לא תקיפו פאת ראשכם (קנ"א יט): מצביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום
53 השביעי מנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא גרסינן יגלחנו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנו בה, אלקמא
54 שניה נמי בדרעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אפר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שירא הוא, דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, בגון ספר תער עפר
55 דכתיב בתנאי: והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מתניתא. דקתני מקום כנוס שיער ונראה: דרדשי. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרינן בשבועות פב"ג (ף ט), רבי
56 ישמעאל שמש את רבי נחמיה בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גזן זו שהיה דורש כל התורה פרטי ומיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות
57 כלל ופרט ורבי ומיעוט וחלוקן במס' סנה' בפ' החילול (ף ט):

1 לרבות. טוב וגבעון שילה ובת עולמים. רש"י גורס להביא פרקע בית עולמים ושיבש
2 הנריסא שילה טוב וגבעון משום דנוב וגבעון אין משקין בהן טויות משום דהיי
3 מנחת יחיד שאין קבוע לה זמן ותימה ששיבשה משום קושיא זו דילמא קסבר איסי בן
4 יהודה כרבי יהודה דאמר בפרק בתרא דשחיטת קדשים (נחמ"ד ל' ק"ז). כל שהציבור והיחיד
5 מקריבין באהל מועד שבמדבר מקריבין באהל
6 מועד שבגלגל ואין חילוק ביחיד אלא במתו
7 שבראש גגו והשתא התצר לרבות טוב וגבעון
8 משום דבמה הוו:
9 ובית העולמים. משקין אמאי איצטריך לרבות
10 בית העולמים והאמר בפ"ב דשבועות (ף
11 ט): דמשכן אקרי מקדש ומקדש אקרי משכן ואי
12 לא הוה כתיב אלא (כי) את משכן ה' טמא הוה
13 נמי מקדש בכלל הכא נמי נימא הכי ובריש מסכת
14 עירובין (ף ג) דנפקא לן שלמים ששחטן קודם
15 שיתתו ודלותו ההיכל פסולים במקדש משום
16 מקדש אקרי משכן ואע"ג דשחטו פתח אהל
17 מועד במשכן כתיב ולפי גירסת הספר הוה אתי
18 שפיר דהוי מצי למימר עיקר ריבויא לא הוה צריך
19 אלא משום טוב וגבעון ובית עולמים נקט אגב
20 שיטתיה אבל ר"י פירש האי דאיצטריך הכא
21 לרבות בית עולמים משום דכתיב פרקע משמע
22 היכא דאיכא פרקע לאופקי בית העולמים דהוא
23 ריעצה ולא מסתברא משום דמריבויא דרקע
24 מריבין בית העולמים דאי לא הוה כתיב פרקע
25 לא הוה בית העולמים בכלל ולפירושו לא הוה
26 צריך למכתב פרקע כלל ועוד קשיא מפ' טוף
27 בקלפי (וחמ"ד ק' מ"ז). דמיתני ברייתא וכל אדם לא
28 יזיה באהל מועד אין לי אלא אהל מועד
29 שבמדבר שילה ובית העולמים מנין אלמא
30 דשילה לא הוה בכלל אהל מועד וכן בית
31 העולמים ובפ"ק דעירובין (ף ג) אמר דבית
32 העולמים הוה בכלל אהל מועד ושחטו פתח אהל
33 מועד הואיל ומקדש אקרי משכן וכן בפרק
34 הנציא לו (וחמ"ד ק' ג"ג). רב ששת אמר אין לי אלא
35 אהל מועד שבמדבר שילה ובית עולמים מנין ת"ל
36 וחסה: ואם איתא ליחשב נמי האי. תימה היכי
37 מצי למיפשט מדר' ישמעאל את סכריא הכא נמי
38 כבית שמאי דאפר לא אקרי עפר ואליכא דבית
39 שמאי לא קמיעבי' ליה אלא אליביה דביה איב
40 ה"ג אפר בכלל משמעוטיה דעפר משום דהכא
41 בפרקע כתיב:
42 תנא ושיר. ואי קשיא היכי מצי למימר תנא
43 ושיר ויהי שלשה קתני ואמר בפ"ק
44 דקידושין (ף ט"ז) גבי הענקא וכי תימא הכא נמי
45 תנא ושיר הוא ארבעה קתני ונראה דהתם דוקא כיון דהתם למניינא דוקא הוא משום דקתני
46 בסיפא ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן כו' ואם איתא דמיתת האב נמי מוציאה היה
47 יכול לומר ארבעה באשה:
מאי
בתגלחת ראשונה לא כתב בכלל ופרט
אף בתגלחת שניה קתני
בשם שיהא שם קבץ
שיר רהב, למעוטי ורעותיו ושוקיו שאינו מכוס ונראה. למעוטי בית השחי: שיער הרגלים. דאורו נקום, ולשנא מעלייתא נקט: והלכה מנלח בלו בדרעת. אף בתגלחת שניה קתני
דמנלח כל גופו. דרתנן, במסכת נזעים (פ"י מ"ג) לנתפן. לגלחו בלו. לשון לא תקיפו פאת ראשכם (קנ"א יט): מצביר תער על כל בשרו. ובתגלחת ראשונה קאי: ה"ל וקתני סיפא וביום
השביעי מנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה. ולא גרסינן יגלחנו שתהא תגלחת וכו', דלאו אקרא קאי אלא לשון המשנה ומנלחו תגלחת שניה בתגלחת ראשונה תנו בה, אלקמא
שניה נמי בדרעת, דהא תנא ליה בתגלחת ראשונה מעביר תער על כל בשרו: אפר רב נחמן בר יצחק. מצורע לא שירא הוא, דכי קא חשיב הלכה עוקבת מקרא, בגון ספר תער עפר
דכתיב בתנאי: והלכה עוקבת מוספת על המקרא: רב אשי אמר הא מתניתא. דקתני מקום כנוס שיער ונראה: דרדשי. כל התורה כלה בכלל ופרט כדאמרינן בשבועות פב"ג (ף ט), רבי
ישמעאל שמש את רבי נחמיה בן הקנה שהיה דורש את כל התורה בכללי ופרטי, ור"ע שמש את נחום איש גזן זו שהיה דורש כל התורה פרטי ומיעוטי, וכבר פירשתי כל משמעות
כלל ופרט ורבי ומיעוט וחלוקן במס' סנה' בפ' החילול (ף ט):

סוטה. פרק שני - היה מביא דף טז עמוד ב

תוספות

מאי היה עלה. תימה מאי קא בעי כיון דלאו שירא היה אם כן תפשוט וייל דלא איתבריר ליה האי דשירא אי משום טעמא כדפר"י ולא שירא הוא אי משום דתנא נחת לשירא: מביא מים שדם צפור ניכר בהם וכמה רביעית ורובן הוא לגופיה. קשיא לרבי הכא אמר דרבנן פליגי עלה ובג' פ' מניין (מ"ז דף ק"ח) קא חשיב ליה כהדי עשר רביעיות מחמת חירותא וקא פריך התם ותו

ליכא והא איכא ומייתי מתניתין דהכא היה מביא פילי של חרס וכו' ומשני בפלוגתא קא קמייר והא דמצורע נמי פלוגתא היא וקא חשיב ליה ונראה דהא פלוגתא דהכא לא דמיא לפלוגתא דמייתי התם כגון שנטלן לידים לאחר ואפילו לשנים ור' יוסי דפליג התם בפ"ק דמסכת ידים (מ"ח) ואמר לא סגי ליה לשנים ברביעית דבעי לאחר נמי רביעית וכן במתניתין היה מביא פילי של חרס דת"ק דרבי יהודה לא סגי ליה ברביעית וכן גבי ביטול מי רגלים דקאמר תנא קמא כל שהוא אבל הכא רבנן מודו בפחות מרביעית לא אפשר ואי בעי סגי רביעית מיהו לכתחילה מביא חצי לוג כדתנן בריש פרק י"ד דמסכת נגעים כיצד מטהרין את המצורע היה מביא פילי של חרס חדשה ונתן לתוכה חצי לוג מים חיים והא דתנן בפ' שתי מדות (מנחות דף פ"ח) רביעית מה ידחה משמשת רביעית מים למצורע ר' שמעאל היא: מביא מים שדם ניכר בהם וכמה רביעית. וא"ת וכי אינו ניכר ביותר מרביעית הוא תנן בפ"ו דמסכת מקואות (מ"ט) ומייתי לה בגמרא בכמה דוכתי בשלשה פ"ק דשחיטת חולין (דף ט"ז) ובפ"ג דמכות (דף ט"ג) לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיקן כמראה יין אלאמא דאפילו יין ניכר בג' לוגין וכ"ש דם דסומק טפי י"ל ניכר דקאמר ממשותו של דם ולאו כשיניר מראה דעלמא (מ"ד) דהשתא לא תיקשה מה שהיה תימה רבי נמי מהא דקאמרין בהקומץ רבה (מנחות דף כ"ג) ופרק גיד הנשה (חולין דף ט"ח) לרבי יהודה דיליף למין במינו דאינו בטל ממאי דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר הדבר ידוע שדמו של פר מרובה משל שעיר אלאמא דמין במינו לא בטיל ורבנן אמרי עולין אין מבטלין זה את זה והא הכא דהוה מין שלא במינו והדבר ידוע שהמים מרובין על הדם ואפילו הכי כתיב בדם וי"ל כיון דממשותו ניכר הרי הוא בעין: קטנה קטנה נדרת מני המים מהו. תימה אליבא דמאן קא מביעיה ליה אי לרבי ישמעאל פשיטא דפסול דהא בעי שיהא דם צפור ניכר אי לרבנן הא לא קפדי אהיכר מים ונראה דהא בעיא לא לשון ספיקא אלא שהיה תימה על דברי ר' ישמעאל דאמר רביעית לעולם דם צפור ניכר בהן והא פעמים שאינו ניכר שהמים מרובין אותו כגון קטנה ופעמים שאין המים ניכרין כגון גדולה והיכי קים לרבנן לשעוריה בצפור שיהא דמה ניכר לעולם רביעית דומיא דפ"ק דר"ה (דף ג') דאמר ליה רבי ירמיה לרבי זירא מי קים ליה לרבנן בין שליש לפחות משלש אמר ליה לאו אמיא לך לא תפיק נפשך לבר מהלכתא וכו': שינה הכותב במשמעו. תימה לרבי וכי שינוף הוא שנקרא אפר עפר והכתיב (מל"ט ג) וישרוף אותה בנחל קדרון וידק לעפר וכן ואבות אותו טחון היטב עד אשר דק לעפר (דברים ט) וי"ל אותו שלא נעשית אפר ע"י שריפה אלא צריכין כתישה נקראין עפר אבל פרה עיקר מצות שריפתה לאפר א"ע"ש שאם היו שם אודין היו כותשין אותם כדאיתא בספרי וכדתנן בג' פ' דפרה נשרפה חובטין אותה במקלות משום אודין שלא נעשו אפר מיהו עיקר מצות שריפתה לאפר הוא: שינה הכותב במשמעו. תימה וכי מנפי כ"ך שינה והאמר בפרק כסיוי הדם (חולין דף פ"ח) דלכך שינה אליבא דר"ב דה"ל ללמוד שאפר נקרא עפר וי"ל תרתי שמע מינה:

בדלעת, מני? ר' עקיבא היא, דרריש ריבוי ומיעוטי. דתניא "היה כיום השביעי יגלח את כל שערו" ריבה. "את ראשו ואת וקנו ואת גבת עינו" מיעט. "ואת כל שערו יגלח" חור וריבה. ריבה ומיעט וריבה, ריבה הכל. מאי ריבה? ריבה דכוליה גופיה, ומאי מיעט? מיעט שיער שבתוך החוטם, מאי הוי עלה? תא שמע אמר רב הונא בר אשי אמר רב: אין שם עפר מביא רבובות, ירק, ומקדש ולא היא, רבובות ירק הוא דהואי עפר, אפר לא הואי עפר: כדי שרפא על המים: תנו רבנן, שלשה צריכין שינאו: עפר סוטה ואפר פרה ורוק יבמה. משום ר' ישמעאל אמרו: אף דם צפור. מאי טעמא דר' ישמעאל? דכתיבו: "ומכל אותם בדם הצפור", ותניא "בדם", יכול בדם ולא במים? תלמוד לומר: "במים". אי מים, יכול במים ולא בדם? תלמוד לומר: "בדם". הא פיצד מביא מים שדם ציפור ניכר בהן, וכמה? רביעית. ורבנן, ההוא לגופיה, דהכי קאמר רחמנא: אמביל בדם ובמים. ור' ישמעאל, אם כן, לכתוב רחמנא "ומכל בהם", בדם ובמים" למה ליה לניכר. ורבנן, אי פתב רחמנא "ומכל בהם" הוה אמנא: האי להודיה והאי להודיה, פתב רחמנא "בדם ובמים" לערבן. ור' ישמעאל, לערבן קרא אחרינא פתיב "וישחט את הצפור האחת". ורבנן, אי מהוה הוה אמנא לישחטיה סמוך למנא ויניקטיניהו לוורידין ולקטליה, קא משמע לן. בעא מיניה ר' ירמיה מר' זירא: גדולה ומדחת את המים, קטנה ונדחת מפני המים, מהו? אמר ליה: לאו אמנא לך לא אין לך גדולה שמדחת את המים, ואין לך קטנה שנדחת מפני המים. תנו רבנן: הקדים עפר למים פסול, ור' שמעון מכשיר. מאי טעמיה דר' שמעון? דכתיבו: "ולקחו למנא מעפר שרפת החטאת" ותניא, אמר ר' שמעון: וכי עפר הוא? והלא אפר הוא! שינה הכותב במשמעו לדון הימנו גזירה שוה; נאמר כאן "עפר" ונאמר להלן "עפר", מה להלן עפר על גבי מים אף כאן עפר על גבי מים. ומה כאן הקדים עפר למים בשר, אף להלן הקדים עפר למים בשר. והתם מנלן? תרי קראי פתיבי; פתיב: עליו, אלאמא אפר ברישא, וכתיב "מים חיים אל פלי", אלאמא מים ברישא, הא פיצד? רצה זה נותן, רצה זה נותן. ורבנן, "אל פלי" דוקא. "עליו" דוקא, "אל פלי" שתהא חיותן בפלי? מה פיצדו בכל מקום מכשיר למעלה, אף כאן פאן מכשיר למעלה. מנתי

רש"י

בדלעת פני. הא דקתני מגלחו תגלחת שניה בראשונה רבי עקיבא היא: מאי הוה עליה. דבעיין דלעיל אם אין שם עפר מהו שיתן שם אפר. ה"ג מביא רבובות ירק ומקדש, רבובות ירק הוא דהוי עפר וכו'. ולא גרס ולא היא: ומקדש. ונתנו במקום והמקום מקדשו וחרורו ונטלו ונתנו למים: עפר סוטה. דכתיב (מקד"ט) אל המים, שרפא עליהן, מדלאל כתיב [ותן] במים: ורוק יבמה. לעיני הנקנים דכתיב לעיני הנקנים וקלצה ורקקה וקניס כה: ואפר פרה. דגזירה שוה גמירי מהדף עפר סוטה ואפר פרה בדלקתן. אף דם צפור. של מצורע ששוחטו אל כלי חרס על מים חיים, וצריך שלא יתן מים אלא כשיעור שיהא דם צפור נכר בהן: ח"ל מים. גרס, ולא גרס במים, דהא על המים החיים כתיב בקרא: וכשהו הן רביעית. בדמפרש לקמן: בצפור דרוו. שיעור המים שאין במיה גדולה שמדחת את המים ולא קטנה שנדחת מפני המים שחן רביעית: אמביל בדם ובמים. ואפי' אין נכרי: קרא אחרינא פתיב. ששוחט לתוך המים, וברי הוה מערבין מעקרא: וליקטיניהו לוורידים. יתחום בין אצבעותיו שלא יצא מהן דם: גדולה ומדחת את המים. שאין ניכר במים רב הדם: לא תפיק נפשך לבר מהלכתא. כל דברי חכמים שנקבעו אל החרור אחריהן: הקדים עפר למים בסוטה פסול. בדכתיב ותן אל המים. אלאמא מים ברישא. וכתיב וגישה לה בהתן את כל התורה הזאת, דבעינן כסדר הכתוב בפרשה: מה להלן. בסוטה מצותו לכתחלה עפר אל המים דכתיב בה, אף כאן בפרה עפר אל המים מצותו כן לכתחלה, ולא תיקא ותן עליו דוקא דמשמע עפר לכתחלה. ומה כאן. בפרה הקדים עפר למים בשר בדמפרש ואולי: והתם מנלן. גבי פרה דאם הקדים עפר למים בשר. מים חיים אל פלי. משמע מים לצד הפלי ולא עפר חוצץ ביניהם. ורבנן, דאמר לעיל בסוטה דכתיב בה, אף כאן פסול אמרי לך בפרה נמי פסול, דאל כלי דוקא. דמשמע מים ברישא. והא דכתיב ותן עליו מים. לערבן, לאחרי שנתן אפר אל המים צריך להפך המים עליו ולערבן. ה"ג ואימא עליו דוקא אל פלי שתהא חיותן בפלי. ואימא עליו דוקא שיהא עפר תחלה. והא דכתיב מים חיים אל פלי לאו למימרא שיהו המים לצד הפלי אלא למימרא שיהא חיותן בפלי. שלא ישול מן המעיין בכלי אחר ותן לתוך זה אלא בכלי זה ושאבם מן המעיין: מה פיצדו בכל מקום. בסוטה: מכשיר למעלה. עפר הוא המכשיר את המים לברוק אותה, וכן דם צפור של מצורע ששכיר את המים להזאה, אף כאן עפר מכשיר את המים: מנתי

ביאורים למסכת סוטה דף טז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 הפסוק ללמדנו את עיקר הדין. מתרצת הגמרא אמר בן - כדעת
57 רבנו, שלא בא הכתוב אלא להשמיענו שיטבלם בדם ומים ואף שאין
58 הדם ניכר, לכתוב רחמנא רק 'ומטבל פהם', שהרי כבר נאמר
59 בפסוק הקודם ששוחט את הציפור על המים החיים והדם מעורב
60 במים, 'בדם ובמים' למה ל' - מדוע חזרה התורה וכתבה כן,
61 בהכרח לניכר - להשמיענו שצריך שיהיה הדם ניכר במים. מבארת
62 הגמרא, ורפנן שנחלקו על רבי ישמעאל סברו שאין להוכיח כן,
63 משום שאי כתב רחמנא 'ומטבל פהם' ולא היה נכתב 'בדם ובמים',
64 הנה אמרין שאין מערבים את הדם במים, אלא יעשה האי -
65 טבילה אחת להודיה בדם, והאי - טבילה נוספת להודיה במים,
66 לכן כתב רחמנא 'בדם ובמים' ללמדנו שצריך לערבן יחדיו.
67 מבארת הגמרא, ורבי ישמעאל סבר שדין זה שצריך לערבן יחד,
68 נלמד מקרא אחריו, שקתיב 'ושחט את הצפור האחת אל כלי
69 חרש על מים חיים' וגו' - וכיון ששוחט את הציפור על המים,
70 ממילא המים והדם מעורבים. מבארת הגמרא, ורפנן שהוצרכו
71 ללמוד דין זה מ'בדם ובמים', סברו שאי נלמד מההוא - מהפסוק
72 'ושחט את הצפור וגו' לא היינו יודעים שהמים והדם מעורבים,
73 אלא הנה אמרין לישחטיה סמוך למטא - צריך לשחוט את
74 הצפור סמוך לכלי עם המים, ויניקטינהו - יאחזו בידי ויורידין של
75 הצפור השחטה באופן שלא ייצא הדם לכלי שבו המים, אלא
76 ולקבליה לדם פמנא אחריו - את הדם מהוורידים יקבל בכלי
77 אחר, ויטבל בכל כלי בנפרד, קא משמע לן - לכך נאמר וטבל
78 במים ובדם, להשמיענו שצריך לטבול בשניהם יחד כשהם
79 מעורבים.
80 מסתפקת הגמרא לגבי דין טהרת המצורע, בעא מיניה רבי ורמיה
81 מרבי וירא, כיצד הדין בהביא המצורע ציפור גדולה יש בה דם
82 מרובה, וכשנשף דמה לכלי עם הרביעית מים, ויבדחת את המים
83 - נראה הכל כדם ולא ניכר כלל שהיה בה מים. או אם היתה ציפור
84 קטנה שדמה מועט, וכשנשף דמה אל הכלי עם הרביעית מים,
85 ונדיחית מפני המים - לא ניכר הדם במים, מהו - האם כשרים
86 לטהרת המצורע. אמר ליה רבי זירא, לאו אמרין לך - וכי לא
87 אמרתי לך כבר, לא תפיק נפשך לבר מהילכתא - אל תהרהר
88 אחר השיעורים שאמרו חכמים. והספק שהסתפק בו אינו שייך
89 במציאות, משום ששיעור רביעית שאמר, פצפור דדור שיעורו
90 רפנן, ואין לך צפור דדור גדולה שדמה רב כל עד כדי שיעור
91 את המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר שיש
92 בתערובת מים, ואין לך צפור דדור קטנה שדמה מועט כל כך,
93 שנהחית מפני המים - שאם תערבו ברביעית מים לא יהיה ניכר
94 הדם במים.
95 סדר נתינת המים והעפר בסוטה הוא, נותן המים בתחילה, ועליו נותן
96 את העפר, שכן נאמר "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן, יקח
97 הכהן ונתן אל המים". ועל כך שנו בברייתא, תנו רבנן, אם הקדים
98 ונתן את העפר בכלי קודם שנתן למים, פסול להשקאת הסוטה,
99 שנאמר "ומן העפר וכו' יקח הכהן ונתן אל המים", הרי שנותן את
100 העפר אל המים ולא את המים על העפר, ובסוף הפרשה נאמר
101 "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת", ללמד שצריך לעשות כסדר
102 שנאמר בפרשה. ורבי שמעון מבשיר בדיעבד אף אם נתן את
103 העפר קודם שנתן את המים. מבארת הגמרא מאי מעבא דרבי
104 שמעון שהבשיר בדיעבד אף אם לא עשה כסדר הכתוב, דקתיב
105 לגבי אפר פרה אדומה "ולקחו לטמא מעפר שרפת התמאת ונתן
106 עליו מים חיים אל כלי", ותניא, אמר רבי שמעון, מפני מה נאמר
107 'עפר' ובי עפר הוא, והלא אפר הוא, אלא שיינה היתוב
108 במשמעו וכתב עפר במקום אפר, לדון הימנו - כדי שנלמד פרה
109 אדומה מסוטה בגזירה שוה, נאמר כאן - באפר פרה אדומה
110 עפר, ונאמר להלן - לגבי סוטה עפר, מה להלן - לגבי סוטה,

1 והתנא של המשנה בנגעים שסובר שמגלה את כל גופו בלילת אף
2 בתגלחת שניה, אינו משום הלכה למשה מסיני, אלא מפני רבי
3 עקיבא היא, שאינו דורש את התורה בכלל ופרט כרבי ישמעאל,
4 אלא דרריש ריבוי ומיעוטי - ולדבריו הכלל האחרון בא לרבות
5 אף דברים שאינם כעין הפרט, ולכן סובר שצריך לגלח אף מקומות
6 שאינם כעין הפרט, כלומר שאינם נראים ואינם מקומות כינוס שער.
7 ומצינו שלדעה שדורשת את התורה בריבוי ומיעוט, צריך לגלח כל
8 גופו. דתניא בברייתא, נאמר בפסוק 'והיה ביום השביעי יגלח את
9 כל שעריו' ריבה הפסוק שיגלח את כל שעריו, ולאחר מכן נאמר
10 'את ראשו ואת זקנו ואת גבת עינו', מיעט הפסוק שאינו צריך
11 לגלח אלא מקומות כעין אלו. ובמה שנאמר בהמשך 'ואת כל
12 שעריו יגלח' הוד הפסוק וריבה שצריך לגלח אף שאר מקומות,
13 והכלל הוא שבאופן שהפסוק ריבה ומיעט וריבה, הריבוי האחרון
14 חוזר וריבה הכל. מאי ריבה בריבוי זה, ריבה דכוליה גופיה -
15 שאף מקומות שאינם נראים ואינם מקום כינוס שער צריך לגלח.
16 ומאי מיעט - איזה מקום התמעט מהפרט, מיעט שיער שבתוך
17 ההולם - שאת מקום זה אין צריך המצורע לגלח בתגלחת שניה,
18 כיון שאינו דומה כלל לפרט.
19 חזרת הגמרא למה שהסתפקה ושואלת, מאי הוי עלה - האם אפר
20 כשר למי סוטה במקום העפר או לאו. מביאה הגמרא ראייה, תא
21 שמע, דאמר רב הונא בר אשי אמר רב, אם אין שם - בקרקע
22 המשכן עפר למי סוטה, מביא רבובית ירק - פירווי ירק שנוקב
23 והתפורר ונעשה כעין עפר, ומקדש כעין עפר על קרקע המשכן
24 ומתקדש בכך ואחר כך נותנו במי סוטה, ואם כן הוא הדין שאפר
25 כשר למי סוטה. דוחה הגמרא, ולא היא - אין הדימוי נכון, אלא
26 דוקא רבובית ירק הוא הווא עפר ולכן ראוי למי סוטה, אך אפר
27 לא הווא עפר ואינו ראוי למי סוטה.
28 כדי שיראה על המים. תנו רבנן, שלשה דברים שנינו בהם
29 שצריכין שיראו וניכרים לעין, במשנתנו נתבאר כן לגבי עפר
30 סוטה שצריך לתת כשיעור שיראה על פני המים. ואפר פרה -
31 כשיעושה מי חטאת ומניח את אפר הפרה במים, צריך שיתן כשיעור
32 שיראה האפר על פני המים. ורוק בנהמה - כשממאן היבם ליבם את
33 אשת אחיו וחולצת לו להיות מותרת לינשא, אמרה התורה "ונגשה
34 יבמתו אליו לעיני הזקנים, וחלצה ועלו מעל רגלו וירקה בפניו"
35 וממה שנכתב 'לעיני הזקנים' משמע שזרוק ניכר. משום רבי
36 ישמעאל אמרו, אף דם צפור - הנעשה בטהרת מצורע, צריך
37 ליתנו כשיעור שיהיה הדם ניכר במים. שואלת הגמרא, מאי מעבא
38 דרבי ישמעאל שדם הציפור צריך להראות. ומבארת, דקתיב לגבי
39 טהרת המצורע "את הצפור החיה יקח אותה ואת עץ הארץ ואת
40 שני התולעת ואת האזוב ומטבל אותם בדם הצפר וגו'", ותניא
41 בברייתא, אם היה נאמר רק 'בדם', יכול - היינו יכולים לפרש
42 שיטבלם רק בדם ולא במים, תלמוד לומר - לכך נאמר גם
43 'במים' ואי היה נאמר רק 'מים', יכול - היינו יכולים לפרש
44 שיטבלם רק במים ולא בדם, תלמוד לומר - לכך נאמר גם 'בדם',
45 הא כיצד מקיים שניהם, מביא מים ומערב בהם דם ציפור, וצריך
46 שיהיו המים כשיעור שדם ציפור ניכר בהן ומקיים בזה טבילה
47 בדם ובמים. וקמה הוא שיעור המים שדם הציפור ניכר בהם -
48 רביעית.

49 מבארת הגמרא, ורפנן שלא מנו את דם הציפור בכלל הדברים
50 שצריכים שיראו, סוברים שאין להוכיח מהפסוק שצריך הדם להיות
51 ניכר במים, אלא הווא - הפסוק הוצרך לגופיה - לעיקר הדין
52 שצריך להטביל בדם ובמים, דקתיב קאמר רחמנא במה שאמרה
53 וטבל אותם ואת הצפור החיה בדם הצפור השחוטתה על המים,
54 שאמטביל בדם ובמים יחדיו, אך אין צריך שיהיה ניכר. מבארת
55 הגמרא ורבי ישמעאל, מנין למד שצריך שיהיה ניכר, הרי הוצרך

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

56 שה"י דְּנִבְיָהוּ דְרִיבּוּיָא - ה"א שנאמר בתחילת 'האלות' שהיא
57 מילה שבאה לרבות - שכותב את האלות, רִיבּוּיָא הִיא - באה
58 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, ואילו ה"י דְּנִבְיָהוּ
59 דְּמַעֲיָמָא - ה"א שנאמר בתחילת 'האלה', שהיא מילה שבאה
60 למעט - שכותב אלות אלו ולא שבמשנה תורה, מַעֲיָמָא - באה
61 למעט שאינו כותב צוואות וקבלות.
62 שואלת הגמרא, מדוע לדעת רבי מאיר כותב הכהן אף את הפסוק
63 'אם לא שכב איש אותך וגו' הנקי, וְהָא לִית לִיה לְרַבִּי מֵאִיר
64 בעלמא, שדי לומר בלשון לאו, ונדע שִׁמְכֻלָּל שאמר לֹא אִתָּה
65 שׁוֹמֵעַ את ההיפך - הֵן, וממילא מפסוק זה שמשמעו ברכה, לא
66 נשמעת קללה - שאם שטתה לא תנקה, ואם כן מדוע כותבים אותו
67 במגילת סוטה, שאין כותבים בה אלא הקללות שנאמרו לה אם
68 שטתה. מבארת הגמרא, אֲמַר רַבִּי תַנְהוּמִי יֵשׁ בַּפְּסוּקִים זֶה מִשְׁמַעוֹת
69 קללה, כיון ש'הַנְּקִי' כְּתִיב בְּכַתִּיב חָסֵר וְלֹא הִינְקִי, ונדרש הפסוק
70 בשני אופנים, אם לא שטית טומאה תחת אישך, הנקי - מלשון
71 נקיות, ואם שטית, חנקי - מלשון חנק.
72 דְרִישׁ רַבִּי עֲקִיבָא, אִישׁ וְאִשָּׁה נִשְׁוִים שׁוֹבוּ - הולכים שניהם
73 בדרך ישרה ואינם נואפים, שְׁכִינָה שְׂרוּיָה בְּיַנְיָן, שהיה שמו של
74 הקב"ה נמצא בהם, יו"ד באיש וה"א באשה. לֹא זָכוּ - אינם הולכים
75 בדרך ישרה, הקב"ה מסלק שמו מביניהם, הַיּוֹד מֵהָאִישׁ וְהַיּוֹד
76 מֵהָאִשָּׁה, ונמצא שהם אש ואש, והאש אִשׁ אוֹכְלֵתָן. אֲמַר רַבָּא,
77 אם לא זכו, וְדָאִשָּׁה - האש של האשה, עֲרִיפָא - קשה יותר
78 וממחרת לאכול, מְדָאִשׁ משל האיש, (מֵאִי מַעֲמָא), משום שהאי
79 - אש של האשה מְצַרְפָּא - גם לפני שהסתלקה הה"א היו האותיות
80 אש יחד, ולכן נדלקת האש מחד, וְהָאִי - אש של האיש, לֹא מְצַרְפָּא
81 - הַיּוֹד שֶׁל הַשְּׂכִינָה הַפְּסִיקָה בַּמִּצְוָה.
82 אֲמַר רַבָּא, מִפְּנֵי מַה אֲמַרְהָ תוֹרָה הָבָא עֲפָר לְסוּמָת, לומר שאם
83 זָכְרָה - שנמצאה טהורה שלא זינתה, יוֹצֵא מִמֶּנָּה בֵּן בְּאֲבִרְהֵם
84 אֲבִינָה, דְכַתִּיב בִּיה 'ואנכי עֲפָר וְאֶפֶר', ואם לא זָכְרָה - שזינתה,
85 תמות ותחזור לְעֶפְרָה. עוד דְרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֵר אֲבִרְהֵם
86 אֲבִינָה 'ואנכי עֲפָר וְאֶפֶר', והראא את מידת ענוותנותו, זָכוּ בְּנֵי
87 לֵב' מִצְוֹת הַשְּׂיִיכוֹת לְעֶפֶר ואפר, לְמִצְוֹת אֶפֶר פָּרָה אֲדוּמָה, וְעֶפֶר
88 סוּמָת. שואלת הגמרא וכי רק אלו המצוות שייכות בעפר ואפר,
89 וְהָאִיבָא נִמְי מִצְוֹת עֲפָר בִּיפוּי הָדָם, ומדוע לא אמר שזכו לזה
90 בזכות אמירת אברהם 'ואנכי עפר ואפר'. מתרצת הגמרא, הָתָם
91 בְּמִצְוֹת כִּסּוּי הַדָּם, הִכְשֵׁר מִצְוֵה אִיבָא - יש בזה קיום מצוה, אך
92 הַנְּאִי לִיבָא - אין הנאה מעצם קיום מצוה זו, אבל אפר פרה ועפר
93 סוטה, יש הנאה בקיומם, באפר פרה, שנטהרים מטומאת מת וכן
94 מכפר על עוון העגל, ובעפר סוטה, שמביא שלום בין איש לאשתו.
95 וכן שמברר אם זינתה, ואם יתברר שזינתה יועיל שלא ירבו ממזרים
96 בישראל, ואם לא זינתה יועיל שנפקדת בורע וכן מבטלת הלעו מעל
97 בניה.
98 עוד דְרִישׁ רַבָּא, בְּשֹׁכֵר שְׂאֵמֵר אֲבִרְהֵם אֲבִינָה, "אם מחוט ועד
99 שְׂרוֹף נֶעַל ואם אקח מכל אשר לך" - שנתרוק מן הגזל, זָכוּ בְּנֵי
100 כנגד זה לֵב' מִצְוֹת, כנגד מה שאמר 'מחוט' זכו לחוט שֶׁל תְּבִלָּה,
101 וכנגד מה שאמר 'שרוף נעל' זכו לְרִצּוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין. שואלת
102 הגמרא, בְּשֹׁכֵר רִצּוּעָה שֶׁל תְּפִלִּין יש הנאה מעצם קיום המצוה,
103 דְכַתִּיב 'וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם ה' נִקְרָא עֲלֵיךָ וִירָאוּ מִמֶּךָ',
104 וְתִנְיָא בְּבֵרֵיתָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר כִּיצַד רֹאִים שֵׁם ה'
105 נִקְרָא עַל יִשְׂרָאֵל, אֵלֹהֵי תְּפִלִּין שְׁבָרָאשׁ - שיש בהם רוב השם של
106 הקב"ה, שהשי"ן כתובה בקמט העור שבכתים, והדל"ת ברצועות,
107 ועל ידי זה עמי הארץ יראים מישראל וזו היא ההנאה ממצות
108 תְּפִלִּין. אֵלָּא חוֹט שֶׁל תְּבִלָּה מֵאִי הִיא הַנְּאִי שֶׁל לִישְׂרָאֵל
109 ממצוה זו, והרי התבאר שלא אומרים 'בשכר וכו' אלא על מצוה
110 שיש הנאה בקיומה. מתרצת הגמרא, יש הנאה בקיום מצוה זו,

1 פרשת סוטה נחלקת לשלשה ענינים. האחד, 'ציוויים' - הפסוקים
2 בהם מצווה התורה מה לעשות בענין סוטה. השני, 'שבועות, אלות
3 וקללות', שהם הפסוקים בהם מבוארות השבועות, האלות והקללות
4 שיחולו על האשה אם אכן זינתה. והשלישי, 'קבלות', שהם
5 הפסוקים בהם נכתב שמקבלת האשה על עצמה את השבועות,
6 האלות והקללות שמחיל עליה הכהן. ונחלקו התנאים מה היה כותב
7 הכהן במגילת הסוטה ונמחק במים.
8 משנה. בָּא לֹז הַכֹּהֵן לְכַתּוֹב אֶת הַמְּגִלָּה שֶׁל הַסוּטָה, מֵאִיזָה
9 מְקוֹם - פסוק הוא בּוֹתֵב, לדעת רבי מאיר מתחיל לכתוב מ"א(1)אם
10 לֹא שָׁכַב אִישׁ אוֹתָךְ וְגו', וְאִתָּה כִּי שָׁמִית תַּחַת אִישׁךָ הַנְּקִי מִמִּי
11 המרים המאריים האלה". וְאִינוּ בּוֹתֵב את תחילת הפסוק שנאמר
12 לאחר מכן, 'וְהַשְּׁבִיעַ כֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה בִּשְׁבַעַת הָאֵלֹהִים וְאָמַר הַכֹּהֵן
13 לְאִשָּׁה, אֵלָּא מִדְּלַג עַל חֵל עַל זֶה וְכּוֹתֵב את המשך הפסוק "וְתֵן ה'
14 אוֹתָךְ לְאֵלֹהִים וְלִשְׁבִיעָה בַת ה' את ירכך נופלת ואת בטרך צבה,
15 וְכָאוּ הַמַּיִם הַמְּאֻרָדִים הָאֵלֹהִים בְּמַעֲוָה, לְצַבּוֹת כְּמֵן וְלִנְפֵל יוֹד",
16 עד כאן כותב הכהן במגילת סוטה, וְאִינוּ בּוֹתֵב את מה שנאמר
17 במשך הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן". רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
18 מתחיל לכתוב מ'אם לא שכב איש אותך וגו', וְלֹא הִיָּה מְפָסֵק
19 בכתיבת הפרשה סדרה, אלא היה כותב גם תחילת הפסוק
20 'והשביע הכהן את האשה בשבעת האלה ואמר הכהן לאשה', וגם
21 את הקבלה שמקבלת על עצמה 'ואמרה האשה אמן אמן'. רַבִּי
22 יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל עֲצָמוֹ אִינוּ בּוֹתֵב - יזהר הכהן בעצמו, ולא
23 יכתוב אֵלָּא את האלות המפורשות בפסוקים, "וְתֵן ה' אוֹתָךְ לְאֵלֹהִים
24 וְלִשְׁבִיעָה וְגו'", וְכָאוּ הַמַּיִם הַמְּאֻרָדִים הָאֵלֹהִים בְּמַעֲוָה וְגו', וְאִינוּ
25 בּוֹתֵב מה שנאמר בסיום הפסוק "וְאִמְרָה הָאִשָּׁה אֲמֵן אֲמֵן".
26 גמרא. שואלת הגמרא, כְּמֵאִי קָא מִיפְּלִי - מה טעמם של התנאים
27 שנחלקו מהדין היה כותב. ומשיבה, כְּמֵאִי קָא מִיפְּלִי - נחלקו
28 כיצד לדרוש המקרא "וְכֹתֵב אֶת הָאֵלֹת הָאֵלֹהִים הַכֹּהֵן בְּסִפְרֵי", רַבִּי
29 מֵאִיר סָבַר, אם היה נאמר 'וכתב את אֵלֹהִים', היינו סבורים שאינו
30 כותב אלא את האֵלֹהִים מִשָּׁם - המפורשות בפסוקים, לכן נאמר
31 'הָאֵלֹהִים, לְרִבּוּת - שכותב גם את הקללות מִחֻמַּת כְּרִבוֹת.
32 ומה שנאמר 'אֵלֹהִים' שמשמעו שיכתוב אלות אלו ולא אחרות,
33 לְמַעֲוָיָא - שאינו כותב במגילת סוטה את הקללות שְׁכַמְשָׁנָה תוֹרָה
34 - קללות שנאמרו בפרשת כי תבוא. ומה שנאמר 'הָאֵלֹהִים' ביתור
35 ה"א, לְמַעֲוָיָא - שאינו כותב את הַצְּוִאוֹת שְׁצִיּוּתָה הַתּוֹרָה לְכַתּוֹב
36 להשביע את האשה, וְקַבְּלוֹת הָאִשָּׁה, שאומרת אֲמֵן. וְרַבִּי יוֹסִי
37 הסובר שלא היה מפסיק, סבר שְׁכַמְשָׁנָה - כל הדרשות נדרשות
38 בְּדַקְאֻמְרָתָא - כפי שדרש רבי מאיר, מלבד מה שדרש רבי מאיר
39 מהה"א של 'האלה' שבא למעט צוואות וקבלות, על זה חלק רבי יוסי
40 וסבר שממה שנאמר 'וכתב אֵת האלות האלה', היתור של 'את' בא
41 לְרִבּוּת שכותב גם צְוִאוֹת וְקַבְּלוֹת. מבארת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר
42 שלא דרש כן, הוא משום שְׁאֵתִים לֹא דְרִישׁ בְּכָל הַתּוֹרָה. וְרַבִּי
43 יְהוּדָה הסובר שכותב רק מ'יתן ה' אותך', וכן אינו כותב את הקבלה
44 שבסוף הפרשה, טעמו, שְׁכַמְשָׁנָה הַה"א שנאמר בפסוק בְּמַעֲוָיָא
45 דְרִישׁ לָחוּ - באים למעט, וכך דרש, 'אֵלֹהִים, אֵלֹהִים מִשָּׁם - שכותב
46 את האלות המפורשות בפסוקים, הָאֵלֹהִים, הַה"א באה לְמַעֲוָיָא
47 שאינו כותב קללות הַנְּאִי מִחֻמַּת כְּרִבוֹת - דהיינו 'אם לא שכב
48 וגו', 'אֵלֹהִים' בא לְמַעֲוָיָא שאינו כותב את הקללות שְׁכַמְשָׁנָה תוֹרָה,
49 וְהָאֵלֹהִים בא לְמַעֲוָיָא צְוִאוֹת וְקַבְּלוֹת.
50 שואלת הגמרא, וְרַבִּי מֵאִיר הסובר שהה"א של 'האלות' באה
51 לרבות שכותב גם קללות הבאות מחמת ברכות, והה"א של 'האלה'
52 באה למעט שאינו כותב קללות שבמשנה תורה, מֵאִי שְׁנָא הָאִי ה"י
53 של 'האלות' דְּמִרְבִּי בִיה - שדרוש שבאה לרבות, וְמֵאִי שְׁנָא הָאִי
54 ה"י של 'האלה' דְּמַעֲוָיָא בִיה - שדרוש שבאה למעט, ואינו סובר
55 כרבי יהודה ששניהם באו למעט. מבארת הגמרא, סבר רבי מאיר

יום שלישי ב' אייר - היום שבועה עשר יום, שהם שני שבועות ושלשה ימים לעומר

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד א

רש"י

1 האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות. תימה לרבי דהבא דריש ר"מ ה"י הדאלות
2 ובפ"ק דהוריות (ף טז.) אמר ר"מ קהל הקהל לא דריש ותו איכא למיתמה
3 דר"י דריש הבא ה"י דרבויה למעט התימם דריש קהל הקהל לרבויה ותו קשיא דר' יהודה
4 אדרבי יהודה דהבא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק דמנחות (ף טז.) אמר ר"י סבר
5 את וכל הלבונה לרבות (קורטו) אחר:

6 **אמר** רבי תנחום הנקי כתיב. הבא פרש"י
7 דתדרוש הכי טומאה תחת אישך דחנקי
8 אבל בסוף פרק שבועת העדות (שפיעו קף טו.)
9 פירש הנקי בלא יוד כמו חנקי וקאי אקרא
10 דבתיבה ואת נמי כטות דמשמע חכב ובריש פרק שני
11 המרים האלה ואת כי שטית ותימם אמר כי לית
12 ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בממונא
13 באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה
14 ממונא הוא ונשאל רבי הוא בפ"ק דגדרים (ף טז.)
15 אמר בגמרא מאי לחולין לא חולין ליהוי אלא
16 לקרבן מני מתני' אי ר"מ הא לית ליה מכל לאו
17 ודכי דייק נמי כסוף הפרק (ש טז.) ובריש פרק שני
18 (ף טז.) אע"ג דאיסורא גרירתא הוא והשיב רבי
19 דהתימם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא שאסר
20 ממונו על הבירה:

21 **מפני** שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ"ק
22 דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים
23 דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא
24 וזכסא לספיר ומכאן ובראש וזכה (על) ואלו
25 הרקיע וגו' (ויקרא) י:

26 **אינו** כותב וכו' על הנזיר אלא על המניחה.
27 תימה בפ' דמוציא (שכ"ט קף טז) דתנן
28 קלף כדי לכתוב עליו פירשה קטנה שבתפילין
29 שמע ישראל אמאי לא קתני פירשה סוטה
30 דשיעור זוטא טפי אורי' דפרשת סוטה לא
31 שכתיב בפרשת תפילין ואמרין התימם (ף טז) כל
32 מילתא דשכיח ולא שכתיב אוול רבנן בתר שכתיב
33 לקולא: **לא** על הלוח ולא על הנזיר אלא
34 על המניחה. תימה אמאי לא מרבינן כל מילי
35 מוכתב דראמרין פרק שני דגמין (ף טז) ספר
36 אין לי אלא ספר מניח לרבות כל דבר ת"ל וכתב
37 מ"מ אם כן מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח
38 חיים ורבנן אי כתב בספר כראמרת אלמא כל
39 דכתיב

40 **בשכר** שאמר אברהם אבינו
41 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
42 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
43 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
44 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
45 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
46 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
47 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
48 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
49 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
50 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
51 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
52 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
53 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
54 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
55 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
56 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
57 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
58 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו
59 ודאיתא ביה: "עפר ואפר", לא זכרתה, תחזור לעפרה. דריש רבא: בשכר שאמר אברהם אבינו

הדיפתרא

60 של שכניה מפקסת: הנאה ליבא. ואין זה קבול שכן, אבל כן יבא יש הנאה, בטוסה לתת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא. ואם נקתה ונזרעה ורע, ומכסת לעו מעל
61 נביה, ואפר פרה לטחון ולקובת את ישראל ממעשה העגל: בשכר אם מחוש ועד שירוך נעל. שהבירח עצמו מן הגזל: חוט של תכלת. כנגד מחוש, ורצועה של תפלין כנגד שרוף. דהיינו
62 רצועה בשלמא רצועה של תפלין. קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
63 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
64 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
65 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
66 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
67 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
68 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
69 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
70 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
71 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
72 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
73 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
74 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
75 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
76 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
77 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
78 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
79 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
80 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
81 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
82 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
83 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
84 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
85 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
86 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
87 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
88 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
89 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
90 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
91 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
92 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
93 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
94 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
95 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
96 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
97 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
98 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
99 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
100 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא

הדיפתרא

גליד וישנין כמו עור.

1 מתני'. מואם לא שכב איש אותך. ואם לא שטית טמאה וגו', שהן קללות הבאות מחמת
2 ברכות. דמשמע הא אם שטית לא הנקי, ואת כי שטית טמאה תחת אישך וכי נטמאת
3 וגו' יתן ה' אותך לאלה ולשבויה בנות עמך וגו' ובא המים המאריים וגו', וכך הן סודרין
4 בפרשה, אלא שהשביע הבחן את האשה בשבועת האלה ואמר הבחן לאשה מפסיק
5 בראש יתן ה' אותך, ואינו בותבו דאינו אלא
6 ציואה שמצוה הבחן להשביעה, וגם בסוף ובאנו
7 המים המאריים במעוף לצבנות בן ולגפיל ירך
8 אינו בותב סוף המאריא ואמרה האשה, דהיינו
9 קבלה שהאשה תקבל עליה שבועה, ואין זו מן
10 האלות: לא היה פסיק, משהתחיל עם לא שכב
11 איש אותך עד אמן אמן. שהיה בותב ציואה
12 והשביע הבחן את האשה וקבלה וואמרה
13 האשה אמן אמן: כל עצמו. לשנא בעלמא הוא,
14 יורה בעצמו שלא יהא בותב אלא אלות לבדו,
15 ואפלו אם לא שכב איש אותך וננקי לא היה
16 בותב, וכי' והשביע הבחן, ואינו בותב וואמרה
17 האלות: לא היה פסיק, משהתחיל את המאריא הנה: גמ'
18 אלות ממש. יתן ה' אותך, ובא המים המאריים
19 האלה במעוף וגו': קללות הבאות וכו'. הנקי ממי
20 הקריים אלה. מיטוטא הוא: שכבשנה תורה. דאי
21 קתב קרא וכתב את האלות כספר הנה משמע
22 אלות שבמשנה תורה. יכבך ה' בשפת, אלה
23 איקרו דכתיב והיה שמוע את דברי האלה
24 הזאת וגו' (ויקרא טז): ודאיתא ודאיתא הבחן את
25 האשה. דלא תימא לא ידלג. הלך איצטרך
26 למעטניה: וקבלת אמן. ולקפיה פריך מ"ש האי
27 ה"י דמרגב ביה ומ"ש האי ה"י דמעט ביה:
28 גלוה. רבוא כדאמרת, אלות אלות ממש,
29 האלות הקללות הבאות מחמת ברכות, אלה
30 למעטני שבמשנה תורה ושבותרת בתיים, אבל
31 ה"י דהאלה לא תנאי משמע למעטני ציואות
32 וקבלות, דאיתא את ורביניה: וה"י דהאלה
33 אורחיה הוא: ור"י גלוה. ההיין דקרא מעטני
34 דריש ליה: ולגפי רבוי. דהאלות דקאי אכתב:
35 ולגפי מעטני. אלה מיטוטא הוא, אלה ולא
36 אחרות: והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה
37 שומע הן, דשמענין ליה דבעי תנאי כפול, דתנן
38 ר"מ אומר כל תנאי שאני בתנאי בני גז ובני
39 ראובן אינו תנאי, דכתיב ביה אם יעברו ואם לא
40 יעברו, הא לא כפליה מכלל לאו לא תשמע הן:
41 מ"ר תנחום הנקי בתיב. בלא יוד, דמשמע
42 הנקי אם לא שכב, ותדרוש הכי טמאה תחת
43 אישך הנקי: וכו'. לכתב בדרך ישרה שלא יהא
44 הוא נואף ולא היה נואפת: שכניה בנייהם. שהרי
45 חלק את שמו ושכנו בנייהן, י"ד באיש וה"י
46 באשה: לא זכו אש אוכלתן. שהקב"ה מסלק
47 שמו מביניהן ונמצאו אש ואש: ודאשה עדיפא
48 מראשה. אש של אשה קשה וממהרת לאכול
49 ולפרע משל איש: מאי טעמא האי מיצרה. אש
50 של אשה נוחה להדליק מהר, שאין אות של שם
51 מפסיק אלא מחבר הוא ונקרא אש, אבל של
52 איש אין אותיות של אש מצטרפות יחד. שהי"ד
53 של שכניה מפקסת: הנאה ליבא. ואין זה קבול שכן, אבל כן יבא יש הנאה, בטוסה לתת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא. ואם נקתה ונזרעה ורע, ומכסת לעו מעל
54 נביה, ואפר פרה לטחון ולקובת את ישראל ממעשה העגל: בשכר אם מחוש ועד שירוך נעל. שהבירח עצמו מן הגזל: חוט של תכלת. כנגד מחוש, ורצועה של תפלין כנגד שרוף. דהיינו
55 רצועה בשלמא רצועה של תפלין. קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
56 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
57 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא
58 הכבוד. קראי קדריש. דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר. ורצועה של תפלין, קבול שכן הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו', אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשתנה תכלת. שהזקיקו הקבוח לציצית: שהתכלת
59 דומה לים כו'. בלא תלמדנו שכל המקום מצות ציצית כאלו הקביל פני שכניה, התיב הנאה לה בספרי. ודאי ציציתו כל הני, משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד,
60 הלך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע, דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה, כמו תכלת דומה למראה הים, ואנן קחזינו דים דומה למראה הרקיע. ורקיע דומה לכסא

הדיפתרא

גליד וישנין כמו עור.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יז עמוד ב

תוספות

רש"י

1 היבא דכתיב בספר כ"ע מודו דמרבין כל מילי בר מדבר שיש בו רוח חיים מהו לפי ר"ת לא קשיא מידי דפי' התם בכלל ופרט וכלל דרשינן ליה דחור וכתב ונתן לה (ספר כריתות) אבל
 2 הכא כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא מה שבפרט אי"ן התם קרא יתירא הוא דקא דריש משום דכתיב תרי זימני וכתב לה ספר כריתות ובירושלמי מקשה ליה נמי הכא כתיב ספר והבא
 3 כתיב ספר הכא את אומר כל דבר שהוא בתלוש והכא את אומר הכין שנייא היא הכא דכתיב בספר אבל בגמרא דידן לא אמר התם הכי דאמר אי כתיב בספר כדקא אמרת דהוי מרבין
 4 כל מילי דתלוש בר מדבר שיש בו רוח חיים ירושלמי תניא ר"א בן שמעון אומר אין כותבין על עורות בהמה טמאה אמר ר"ש מכין דאיתמר למחיקה ניתנה למה אינו כותב תני ר"א ובר
 5 שמעון אומר רואה אני את דברי ר"א בן שמעון

6 מדברי אבא שמא תאמר איני שותה ונמצא השם
 7 גנוח על עור בהמה טמאה ותו התם ר' לוי בר סיסי
 8 בעי קמיה רבי מגילת סוטה מהו שתטמא את
 9 הידים א"ל הרי זו שאלה אי"ן מיסי איתך שאלה
 10 כלום גזרו על הספרים שיטמאו את הידים לא
 11 מפני קדושתן וזו למחיקה ניתנה לא צריכא ודלאו
 12 הואיל ונתנה למחיקה:

13 **שנאמר** ומחה כתב שיכול למחוק. בירושלמי
 14 אי מחה יכול במשקה או במי פירות
 15 ת"ל וכתב הא כיצד כתב שיכול למחוק ואיזו זו דין
 16 שאין בו בנקותו והא תני אמר חזקיהו הספר
 17 כשר תיפטר כהדין תניא דתנא אמר ר"מ כל ימי
 18 שהיינו למדין אצל ר' ישמעאל ולא היינו נתנין
 19 בנקותם לתוך הדין:

20 **מה** משפט ביום אף מגילת סוטה ביום. כל
 21 מעשה סוטה יליפני מהכא בפ"ב דמגילה
 22 (ק"ג ב.) והשקאה ביום רש"י פי' מה משפט ביום

23 בסנהדרין נפקא לן מודה ביום הנחלו את בניו ולא מסתברא דהא ע"פ התורה כתיב גבי זקן ממרא דמשטעי בידיה נפשות והאי קרא דביום הנחלו משטעי בידיה נפשות אלא מוודקע
 24 אותם לה' נגד השמש נפקא לן התם דביום ונראה לי דכל דין סוטה בין גמר בין תחילה פסול בלילה דומיא דידיה נפשות ולא בידיה נפשות דין ביום אבל גמר דין אפילו בלילה:

25 **דכתיב** וכתב את האלות האלה כדכתיבא. תימה לר"י לקמן בפרק ואלו נאמרין (ק"ג ב.) ואיתא נמי בריש פ"ב דמסכת ברכות (ק"ג ב.) ובמסכת מגילה (ק"ג ב.) דק"ש לא יקראנה למפרע
 26 לרבנן מוהו ולרבי מדברים הדברים ורבנן הדברים לא משמע להו הילכך איצטריך והווי שלא יקראנה למפרע ואמאי לא נפקא להו מהאלה כי הכא הדברים האלה כדכתיבא ור"ל כיון
 27 דקיבלו וגמירי מרביתו דשמע את לן למדרש בכל לשון שאתה שומע איתר לך והווי שלא יקראנה למפרע והאלה דרשי להו לדרשא אחריתי: **קודם** שתקבל עליה שבועה פסולה.
 28 ירושלמי ר' קרספא אמר איתפלגון ר' יוחנן ור"ל חד אמר משביע ואח"כ כותב וחד אמר כותב ואח"כ משביע ומפרש טעמא כדי לסמוך שבועה להשקאה והתם משמע דבהכי פליגי מ"ד
 29 משביע ואח"כ כותב אית ליה חוקה תורה מעכב על הסדר ומאן דאמר כותב ואח"כ משביע אית ליה אע"ג דמעכב אינו על הסדר ותימה אי"כ כמאן ס"ל לא כר"י ולא כר' נחמיה בפי
 30 הוציאו לו (מ"ח ק"ג ב.) דמשמע דכ"ע סבידא להו היבא דכתיב חוקה מעכב נמי על הסדר ותמה רבי דבפרק ד' מיתות (מ"הו"ק ק"ג ב.) אמר רבא אמר רב סוריה אמר רב הונא כל מקום ששם
 31 חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ משבעה סמננין רב פפא טבא משמיה דרב אמר אף ד' מיתות ואידך בפלוגתא לא קא מיירי רב פפא אומר אף סדר יומא ואידך הווא לחומרא
 32 בעלמא דמשמע הא לאו הכי הוה חשיב ליה ואמאי לא חשיב סדר סוטה דהא איהו אמר הכא כתבה קודם שתקבל עליה שבועה פסולה ומשמע בירושלמי דבעי כל הפרשה על הסדר
 33 ונראה דלא חשיב אלא היבא דשנוין על הסדר אבל סדר סוטה אינה נשנית על הסדר שרתי אין סדר המשנה וסדר הפרשה מכוונין כמו שפירשו בראש הפרק וסדר הפרשה עיקר אבל
 34 סדר המשנה אפילו למצוה בעלמא לא להכי לא אמר נמי התם דאמר וזו סדר תמיד לאפוקי ממצות חליצה אבל לאפוקי מסדר סוטה ליכא למימר דאפילו בדיעבד נמי לא:

35 **כתבה** אגרת פסולה. רש"י פירש אגרת בלא שרטוט דאמרי' בפ"ק דגיטין (ק"א ב.) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא ועוד הא איהו דשחל ליה לרב יהודה בני אדם העולים
 36 אסור לכתוב שום פסוק בלא שרטוט דאמרי' בפ"ק דגיטין (ק"א ב.) אמר רב יוסף מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא ועוד הא איהו דשחל ליה לרב יהודה בני אדם העולים

37 משלב את קיימו בעצמם ויתנו הילך בונה והילדה מכרו בין וישתו וכתב ליה בלא שרטוט וא"ר יצחק שתיים כותבין שלש אין כותבין ואמרינן בסוף פרק מצות חליצה (פ"ח ק"ג ב.) אמר
 38 אבבי האי מאן דכתב גיטא דחליצתא לכתוב הכי אקרינה לדידה ממאן יבמי עד יבמי ופירוש דלא מצי למכתב שלש תיבות רצופין בלא שרטוט כדמסיק מר זוטרא שירטט וכתב ליה לכולה
 39 פרשתא מתקף לה מר בר רב אידו והא לא ניתן ליכתב הילכתא כמר זוטרא אע"ג דלא ניתן ליכתב תריץ אי לאו משום דנקראת ספר ה"א אע"ג דאסור לכתוב בלא שירטוט המגילה
 40 עצמה אינה פסולה קמ"ל דפסולה ונראה שלא היו המים בודקין על ידה מידו לא ידענא אם שרטט אותה בין שיטה לשיטה לאחר כתיבה אע"ג דבשעת כתיבה כתב באיסורא אי המגילה
 41 כשרה בהכי או ולא היא דאמרי' בהקומץ רבה (מ"ח ק"ג ב.) ובמגילה (ק"ג ב.) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה
 42 תימא הכי אלא הא דפסיק אבל לא תפילין דלא מיפסלי אי כתבן בלא שרטוט מיהו צריך לשרטט משום דאסור לכתוב בלא שרטוט א"כ הא דמקשה התם מהא דתפילין שבלו אין עושין
 43 מן מוזה שאין מורידין אותו מקדושה חמורה לקדושה קלה טעמא דאין מורידין אבל משום שרטוט לא ומשני תנאי היא אי הוה מצי לשרטט להו הוה מצי למימר במשורטטין אלא ש"מ
 44 דהכי גמירי לה דלא מצי לשרטט להו אבל ר"ת פירש הא דאמרי' שלש אין כותבין היינו אם לא שרטט כלל אבל אם שרטט בד' פאות הגליונים אע"ג דלא שרטט בין שיטה לשיטה חשוב
 45 שירטוט אפי' לענין ס"ת אלא משום זה אלי ואנוהו (פ"ח ט"ו) צריך לשרטט בין כל שיטה ושיטה וכן מוכיח בפ"ק דמגילה (ק"ג ב.) דברי שלום ואמת מלמד שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה
 46 ופירש ר"ח דלאו היינו ס"ת אלא מוזה ולישנא דאמיתה משמע כחידה של תורה דהיינו מוזה דיש בה עול מלכות שמים וכן עיקר דאי ס"ת ממש משטעי הווא קרא דואמת א"כ הא
 47 דגרסינן בפ"ב דמגילה (ק"ג ב.) מגילה נקראת ספר ונקראת אגרת נקראת ספר שאם תפרה בשפתן פסולה מאי איירא משום ספר תיפוק ליה משום ואמת ונימא צריכה שרטוט ותפירה כאמיתה
 48 של תורה אלא ש"מ לשרטוט דמוזה איצטריך דהתם תפירה ליכא ולענין תפירה נקראת ספר והשתא לא תקשי הא דפסקין בהקומץ רבה (מ"ח ק"ג ב.) ובמגילה (ק"ג ב.) הילכתא מוזה
 49 צריכה שרטוט תפילין אין צריכין שרטוט ומקשה מהא דתפילין שבלו אין עושין מן מוזה לפי שאין מורידין הא משום שרטוט לא ומשני תנאי היא מדלא משני במשורטטין ש"מ דאפי'
 50 מנהג ליכא הואיל וכן אין צריך לשרטט דגרסינן בירושלמי בפרק במה מוליקין ויצאות השבתן כל הפטור דברו ועושהו נקרא הדיוט השתא י"ל דאין צריכין שרטוט היינו בני השטין
 51 אבל בד' פאות צריכין שרטוט ולא גריעי משלש אין כותבין מיהו לפירושו לא תריץ מאי איצטריך למימר גבי מגילת סוטה דפסולה בלא שרטוט ס"ת הוא טגי בשרטוט
 52 לארבע פיאות מציאתי בתוספות רבינו יב"ב במסכת גיטין שמעתי מר' אליהו הצרפתי שהיה אומר מה שאנו כותבים בכתבים בלא שרטוט ליכא למיחש דלא כתבין לשום פסוק אלא
 53 לאמירה בעלמא לפרוש בשלום בלשון עברי או לדבר בו בלשון צח אבל כשכותב שמביא אותו לשום פסוק כי האי גוונא אסור למכתב בלא שרטוט ולא ידענא מנלן לכתוב בפירושים
 54 פסוקים בא שרטוט כשמביא לשום פסוק:

כתבה

ביאורים למסכת סוטה דף יז עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

16 אלא ביום, אף מגילת סוטה דינה להיעשות דוקא ביום.
 17 ועוד אמר רבא, אם כתבה - את המגילת סוטה למפרע - מסופה
 18 לתחילתה, הרי היא פסולה, דכתיב "וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה",
 19 וממילת 'האלה' משמע שיש לכתוב את המגילה ב' דְּכִתְיָבָא -
 20 כסדר שנכתבה הפרשה במקרא.
 21 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה קודם
 22 שְׁתַּקְבַּל עֲלֶיהָ הַסּוּטָה אֶת הַשְּׂבֻעָה שמשביעה הכהן, הרי היא
 23 מגילה פסולה, [שְׁנַאמַר] תחילה 'וְהַשְּׂבִיעַ הַכֹּהֵן אֶת הָאִשָּׁה וּגו',
 24 'ואמרה האשה אמן אמן', וְאַחַר כֵּן נֹאמַר 'וְכָתַבְתָּ אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה
 25 הַכֹּהֵן בַּסֵּפֶר וּגו', הרי שכותב את הספר רק לאחר שקיבלה עליה את
 26 השבועה.
 27 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה אִיגְרָת - ללא
 28 שישרטט את הקלף תחילה, הרי היא מגילה פסולה, שהרי 'בַּסֵּפֶר'
 29 אָמַר רַחֲמָנָא, והלכה למשה מסיני שהספרים צריכים שרטוט.

1 הדיפתרא - עור שלא עבדוהו כל צרכו ועדיין אינו קלף. אלא
 2 כותבים על המגילה - קלף שעובד כל צרכו. שְׁנַאמַר "וכתב את
 3 האלת האלה הכהן בפספר", וספר הוא קלף מעובד כראוי. המשנה
 4 באה לבאר באיזה דיו יש לכתוב המגילה, וְאִינוּ בּוֹתֵב לֹא בְּקוֹמוֹס
 5 - שרף אילן שמתכוו במים, וְלֹא בְּקִנְקָנְתוֹס - שהוא מין מזהפר
 6 המשחיר. וְלֹא בְּכָל דְּבַר שְׂרוּשָׁם - שנבלע בתוך הקלף ואינו
 7 נמוח, אלא בריו של שרף שרישומו נמחה במים. שְׁנַאמַר "וכתב
 8 את האלת האלה הכהן וּמָחָה אֶל מֵי הַמַּיִם", משמע שכותב על
 9 הספר בְּתֵב שִׁיבּוֹל לַמַּחֹת במים, ולכן אין כותבים בקומוס
 10 ובקנקנותם משום שאינם נמוחים.
 11 גמרא. אָמַר רַבָּא, מְגִילַת סוּטָה שֶׁכָּתְבָהּ בְּלִילָה, הרי היא פסולה.
 12 מֵאֵי מַעֲמָא אֲתִיָּא בגיורה שוה תורה האמורה במגילת סוטה,
 13 מתורה האמורה במשפט, בְּרִיב הָבָא - לגבי מגילת סוטה, "וְעִשָּׂה
 14 לָהּ הַכֹּהֵן אֶת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת", וְכָתִיב הָתָם - לגבי זקן ממרא,
 15 "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יִרְוֶה וְעַל הַמִּשְׁפָּט", מה מִשְׁפָּט אין דנים

המשך ביאור למסכת סוטה ליום ששה עשר לעומר עמ' ב

18 שנאמר "ונתן מים חיים אל כלי" הוא בְּדוּקָא - שצריך לעשות
 19 כסדר זה דוקא ואם נתן קודם את האפר פסול. ומה שנאמר 'עֲלִיו',
 20 בא ללמד שאין די בנתינת האפר על המים מלמעלה, אלא צריך
 21 לְעַרְבָן - לערב את האפר בתוך המים. שואלת הגמרא על רבנן,
 22 מדוע דרשו שהנאמר 'אל כלי' בא ללמדנו שיעשה דוקא כסדר זה
 23 ו'עליו' בא לומר שיערבם יחד, וְאִמָּא להיפך, שמה שנאמר 'עֲלִיו'
 24 דוּקָא - ללמדנו שצריך לתת תחילה את האפר לכלי ריק ועליו יתן
 25 את המים, ומה שנאמר 'אל כלי' ללמדנו שְׁתֵּהָא חִיּוּתֵן בְּכָלִי -
 26 ללמדנו שלא יטול המים מהמעיין בכלי אחד ויעבירונו לכלי שבו
 27 עושה את המי חטאת, אלא צריך ליטול המים מן המעיין באותו כלי
 28 שעושה בו את המי חטאת. מתרצת הגמרא, סוברים רבנן שיש
 29 לדרוש שנותנים תחילה את המים ועליהם את העפר, שכן מֵה
 30 מְצִינּוּ בְּכָל מְקוֹם - לגבי מי סוטה, שתחילה נותן את המים, ואת
 31 הַמְּכַשֵּׁיר - את העפר נותן לְמַעַלָּה. ולכן מסתבר ללמוד שאף כָּאן
 32 - לגבי פרה, דינו כן שֶׁמְכַשֵּׁיר לְמַעַלָּה - שנותן את המים תחילה
 33 ועליהם את האפר, ולכן דרשו מ'אל כלי' לעכב בסדר הנתניה,
 34 ו'מעליו' שצריך לערב המים והאפר יחדיו.

1 צריך שיתן עֵפֶר עַל גְּבֵי מַיִם - ולא מים על העפר, אף כָּאן -
 2 באפר פרה אדומה צריך שיתן הָעֵפֶר עַל גְּבֵי מַיִם. ומאותה גזרה
 3 שוה נלמד גם דין סוטה מדין אפר פרה אדומה, וְמֵה כָּאן - באפר
 4 פרה אדומה, אין דין זה לעיכובא, אלא אם הקדים את הָעֵפֶר לְמַיִם
 5 כְּשֶׁר, אף לְהֵלֵן - לגבי סוטה, אם הקדים את הָעֵפֶר לְמַיִם, בדיעבד
 6 כְּשֶׁר. שואלת הגמרא, וְהָתָם - באפר פרה, מְנַלְן שאם הקדים את
 7 האפר למים בדיעבד כשר. ומישבת, הֲרִי קָרָא בְּרִיבִי בפרה אדומה
 8 שלכאורה סותרים זה את זה, בְּרִיב "ונתן עליו מים חיים", אֲלִמָּא
 9 - משמע שנותן את הָאֵפֶר בְּרִישָׁא ועליו נותן את המים, וְכִתְיָב
 10 'מֵיִם חַיִּים אֶל כְּלִי', אֲלִמָּא - משמע שנותן את הַמַּיִם בְּרִישָׁא אל
 11 הכלי, ואין דבר בכלי החרוץ בין המים לכלי בשעת נתינתם. הֲא
 12 בְּיַצֵּד מְקִימִים את שתי המשמעויות הללו, אם רָצָה ליתן תחילה
 13 זֶה - המים נֹתֵן, ואם רָצָה ליתן תחילה זֶה - האפר, נֹתֵן וכשר.
 14 אלא שלומדים בגיורה שוה מסוטה שלכתחילה יתן את המים ועליו
 15 יתן את האפר. מבארת הגמרא, וְרַבְּנָן הסוברים לגבי מי סוטה שאף
 16 בדיעבד אם הקדים ליתן עפר למים פסול, סוברים שגם לגבי אפר
 17 פרה אדומה הדין כן. ומיישבים את סתירת הפסוקים באופן זה, שמה

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שבעה עשר לעומר עמ' א

7 הכבוד "בְּמִרְאָה אֲנִי סָפִיר דְּמוּת כְּסֵא", הרי שהספיר שהוא
 8 הרקיע דומה לכסא הכבוד.
 9 משנה. המשנה מבארת דיני כתיבת מגילת סוטה הנכתבת בספר
 10 שהוא קלף. אִינוּ בּוֹתֵב אותה לא על הַלּוּחַ של עץ, וְלֹא על הַנְּיִיר
 11 העשוי מעשבים שכותשים אותם ומדביקים אותם בדבק, ונעשה
 12 כעור שניתן לכתוב עליו. וְלֹא עַל

1 דְּתִנָּא בברייתא שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכניה,
 2 שְׁהָיָה רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, מֵה נִשְׁתַּנָּה צבע הַתְּבִלַת שנצטוו ליתנו
 3 בציצות יותר מְכַל מִינֵי צְבָעוֹנִין. מִפְּנֵי שֶׁהַתְּבִלַת דוֹמָה מראיתו
 4 לָם, וְיֵם דוֹמָה הוא במראהו לְרַקִּיעַ, וְרַקִּיעַ דוֹמָה לְכֵסֵּא הַכְּבוֹד.
 5 שְׁנַאמַר לגבי הרקיע "וּוִירָא אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַתַּחַת רַגְלָיו
 6 כְּמַעֲשֵׂה לְבַת הַסֵּפִיר וּכְעֶצֶם הַשָּׁמַיִם לְמַתְרִי", וְכִתְיָב לגבי כסא

המשך ביאור למסכת סוטה ליום שמונה עשר לעומר עמ' ב

8 שבברייתא, שסוברים שאינה שותה יותר מפעם אחת אף בשני
 9 אנשים, יש להקשות שהרי הֵא בְּרִיב תוֹרַת לרבות, ולדבריהם מה
 10 ריבה מקרא זה. מתרצת הגמרא, אָמַר רַבָּא, בְּאִישׁ אֶחָד וּבּוֹעֵל
 11 אֶחָד - בעל אחד שקינא לאשתו שני פעמים שלא תיסתר עם אותו
 12 פלוני ונסתרה עמו, דְּכּוּלֵי עֲלִמָּא לֹא פְּלִיגֵי בּוּה, ומודים דְּאִין
 13 הָאִשָּׁה שוֹתָה וְשׁוֹנָה אחר שנסתרה עם אותו בוועל שנית.

1 אותה שוב. אָבָל לֹא בְּאִישׁ אֶחָד - אך אם אותו בעל קינא לה פעם
 2 שניה ונסתרה, אין משקים אותה שוב. וְהַכְּמִים אֹמְרִים - שיטה
 3 שלישית, אִין הָאִשָּׁה שוֹתָה וְשׁוֹנָה פעם שניה, בֵּין בְּאִישׁ אֶחָד
 4 שקינא לה שני פעמים וּבֵין בְּב' אֲנָשִׁים שונים. שואלת הגמרא,
 5 וְתֵנָּא קָמָא נְמִי שסבר שהאשה שותה ושונה, ומשמע שאף בעל
 6 אחד שותה שני פעמים, קשה שהרי בְּרִיב 'ואת' למעט, ומה ימעטו
 7 מפסוק זה. וכן קשה, וְרַבְּנָן בְּתִרְאִי נְמִי - על דעת חכמים

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

54 אלא השקפה אותה פסיב - מתוך טיב חלול, מהו - האם שתי
55 באופן זה מועילה לבדקה או לאו. וכן הסתפק באופן שהשקה
56 אותה בשפופרת - מתוך צינור, מהו - האם שתי באופן זה
57 מועילה לבדקה או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק, האם
58 דרך שתיה ככה ומועילה לבדקה, או אין דרך שתיה ככה ולא
59 מועילה לבדקה. מסיקה הגמרא, תיקו.
60 בעי רב אשי, אם נשפכו מן מקצת מהם - ממי המרים, לאחר שמחק
61 לתוכן את המגילה, ונשתייירו מן מקצת מהמים, מהו - האם יכולה
62 להיבדק במים הנותרים או לאו. מסיקה הגמרא תיקו.
63 אמר רבי ירמיה אמר רב ב' שבועות האמורות בסופה, למה
64 הוצרכו, ולא די בשבועה אחת. ומבאר, אחת - את השבועה
65 הראשונה, משיבוע הכהן קודם שנמחקה הגנילה, ואחת - את
66 השבועה השניה משיבוע הכהן לאחר שנמחקה. מקשה הגמרא,
67 מתקוף לה רבא, והרי תרווייהו - שני השבועות קודם שנמחקה
68 הגנילה בתוכן בתורה, ומשמע שאת שתי השבועות משיבוע לפני
69 המחיקה. אלף אמר רבא - חולק על רבי ירמיה ומבאר באופן אחר,
70 לעולם שתי השבועות הן לפני המחיקה, אלא שאחת - השבועה
71 השניה היא שבועה שיש עמה אלה - מזכיר הכהן בשבועה את
72 הקללה שתחול עליה אם ימצא שזינתה, ואחת - השבועה
73 הראשונה היא שבועה שאין עמה אלה, אלא שבועה בעלמא
74 שלא זינתה.
75 שואלת הגמרא, היכי דמי שבועה שיש עמה אלה - כיצד משיבוע
76 אותה הכהן את השבועה עם האלה. ומבאר, אמר רב עמרם
77 אמר רב, שאומר לה משביעני עליך בשמו של הקב"ה שלא
78 נמטאת, ומוסיף לומר לה שאם אכן נמטאת, יבואו ביד המים
79 לצבות בטרם ילך, והאשה אומרת אמן, ומסכימה לשבועה
80 זו ומקבלת את האלה עליה. דוחה הגמרא, אמר רבא, זה אינו
81 נחשב 'שבועת האלה', שהרי אלה לחודה קיימת - האלה שאומר
82 לה עומדת בפני עצמה ואינה חלק מהשבועה, ושבועה לחודה
83 קיימת - השבועה שלא נטמאת עומדת בפני עצמה ואין מזכיר בה
84 את האלה, ומהלשון 'שבועת האלה', משמע משיבוע אותה אף על
85 האלה. אלף אמר רבא 'שבועת האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני
86 עליך, שאם נמטאת יבואו ביד, ומקבלת על עצמה את האלה
87 בשבועה. דוחה הגמרא, אמר רב אשי, גם זה אינו הביאור
88 ב'שבועת האלה', כיון שבאופן זה נמצא שאלה איבא - על הקללה
89 הוא משיבוע אותה, ואילו שבועה ליבא - על המעשה עצמו אם
90 נטמאה או לאו, אינו משיבוע אותה. אלף אמר רב אשי, 'שבועת
91 האלה' נאמרת בלשון זו, משביעני עליך שנכונים הם הדברים
92 שאמרת שלא נמטאת, ומוסיף ומשיבוע את האשה, ואם נמטאת
93 יבואו ביד האלה.
94 בשבועת הסוטה נאמר 'ואמרה האשה אמן אמן', שצריכה הסוטה
95 לקבל על עצמה את השבועה ולהורות עליה, מפרשת המשנה
96 הטעם שכופלת האשה האמן בדבריה.
97 משנה. שואלת המשנה, על מה היא אומרת הסוטה בשבועתה
98 אמן אמן - שני פעמים. ומבאר, שעונה אמן על האלה - מקבלת
99 על עצמה את הקללה שאמר לה הכהן שתחול עליה אם זינתה, וכן
100 אמן על השבועה - מקבלת על עצמה את השבועה שמשביעה
101 הכהן, והרי זה כמי שנשבעת בעצמה. וכן אמן מאיש זה - נשבעת
102 שלא זינתה עם אותו פלוני שקינא לה בעלה ונסתרה עמו, ומאיש
103 אחר - נשבעת גם שלא זינתה עם אדם אחר. וכן אומרת אמן שלא
104 שפיתי - נשבעת שלא זינתה אף בהיותה ארוסה ונשואה, ומבאן
105 למדו דין גלגול שבועה, שאף שלא היה עליה קינוי כשהיתה
106 ארוסה, מגלגלים עליה שבועה גם על זמן זה.

1 ועוד אמר רבא, אם כתבה הכהן - את המגילת סוטה על שני דפי
2 - עמודים, כספר תורה הנכתב עמודים עמודים, הרי המגילה
3 פסולה, משום ש'ספר' אחר אמר ר' חמנא - נכתב ספר' בלשון
4 יחיד, ומשמע שצריך לכותבה בעמוד אחד, ולא יכתבנה שנים
5 וישלשה ספרים.
6 ועוד אמר רבא, אם כתב הכהן אות אחת בלבד מפרשת סוטה,
7 ומחק את האות אחת במים, והמשיך וכתב אות אחת שלאחריה
8 בפרשה, ומחק את האות אחת השניה, וכן עשה עד סוף הפרשה,
9 פסולה, אף שנמצא לבסוף שכתב ומחק את כל הפרשה, ונלמד
10 מדברי ר' יהודה עמית את האשה לפני ה' ועשה לה הפה את כל
11 התורה הזאת", שצריך שתהיה כולה כתובה יחד.
12 בעי - הסתפק רבא, אם כתב הכהן ב' מגילות לשתי סומות -
13 לכל אחת כתב מגילה מיוחדת עבורה, ומחקן - את שתי המגילות
14 לתוך כוס אחר, מהו - האם כשרים המים לבדיקה, ונותנים לכל
15 אחת מהם לשתות מהכוס או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
16 שנאמר בפרשה 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת', ולומדים
17 בסדר בדיקת הסוטה צריך להיעשות לשם הסוטה שנבדקת, ויש
18 להסתפק האם בדיקה לשמה בעיני - שרק כתיבת המגילה צריכה
19 להיות לשמה, וממילא והאיבא - באופן זה יהיו המים כשרים
20 לבדיקה, כיון שהמגילות נכתבו לשמן כדן. או דילמא לא די
21 שכתבת המגילה תהיה לשמה של אותה סוטה, אלא בעיני נמי
22 שהמחיקה לתוך המים תיעשה לשמה, וצריך שיהיה ניכר הדבר
23 שנעשתה המחיקה לשמה, ובאופן זה שנמחקו שני המגילות לכוס
24 אחת, לא ניכר שנעשתה המחיקה לשמן - ויהיו המים פסולים.
25 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
26 שאכן בעיני נמי שתעשה המחיקה לשמה של אותה סוטה, ובאופן
27 הקודם יהיו המים פסולים. מה יהיה הדין אם מחקן - את שתי
28 המגילות כב' כוסות - כל מגילה מחק לתוך כוס נפרדת לשם סוטה
29 אחת, והורו לאחר מכן ועייבן - את המים של שני הכוסות יחד, מהו
30 - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא את צדדי הספק,
31 האם מחיקה לשמה בעיני - המחיקה עצמה צריכה להיעשות
32 באופן שניכר שנעשתה לשם סוטה זו, וממילא והאיבא - באופן זה
33 יהיו המים כשרים לבדיקה, כיון שעשה את המחיקות כדינם, וישנו
34 שתייהן מהמים שהתערבו. או דילמא לא די שהכתיבה והמחיקה
35 יעשו לשם אותה סוטה, אלא צריכה כל אחת לשתות את המים
36 שנעשו לשמה, ובאופן זה, הא לאו דידה קא שתיא - הסוטה הזו
37 אינה שותה את המים שהוכנו עבורה, שהרי מעורב בהם מהמים
38 שנעשו לשניה, והא - גם השניה לאו דידה קא שתיא שהרי שותה
39 אף מימי חברתה המעורבים בהם - ויהיו המים פסולים.
40 מוסיף רבא להסתפק, ואם תמצא לומר - לפשוט כהצד השני,
41 שצריכה הסוטה לשתות דוקא את המים שנעשו לשמה, ולכן באופן
42 הקודם יהיו המים פסולים כיון שהא לאו דידה קא שתיא, והא לאו
43 דידה קא שתיא, אלא כל אחת שותה אף את מי חברתה המעורבים.
44 מה יהיה הדין אם לאחר שיערבו את המים שבשני הכוסות, חזר
45 הכהן וחלקן - את המים לשתי כוסות, ונתן לכל אחת מהם לשתות
46 מכוס אחת, מהו - האם מים אלו כשרים או לאו. ומבאר הגמרא
47 את צדדי הספק, האם יש בדיקה - שכשחלקם, נחשב הדבר כאילו
48 התברר שהמים שניתנו בכוס של האחת הם המים שנעשו עבורה,
49 והמים שניתנו בכוס של השניה הם המים שנעשו עבורה, ויהיו המים
50 כשרים לבדיקה. או אין בדיקה - אין זה נחשב שהתברר שכל אחת
51 מהן קיבלה את המים שנעשו עבורה - ויהיו המים פסולים. מסיקה
52 הגמרא, תיקו - נשאר הדבר בספק.
53 בעי רבא, אם הכהן לא השקה את הסוטה את המים מתוך כלי,

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד א

רש"י

תוספות

1 **כתבה** על שני דפין פסולה. מקשים לפירוש רש"י (שפ"י) בדפין של ס"ת מפרק בתרא
 2 דיגטין (ק"ף ט"ז) דתנן שייר מקצת הגט וכתבו בדה השני העדים מלמטה כשר
 3 ולא חשיב ליה שני ספרים כיון דמעררה כדאמר' וכתב שני דיגטין (ק"ף ט"ז) אהא דרי זה
 4 גיטך והנייר שלי אינה מגורשת וכו' בעי רב פפא בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מזה

5 וקפרי' ותיפוק ליה משום דספר אחד אמר
 6 רחמנא ולא שנים לא צריכא דמעררה ובהקומץ
 7 רבה (מנחות ק"ף ט"ז) גבי מוזהא אמר נמי אמר רב
 8 יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה
 9 מתייבי כתבה על שני דפין והניח בשני סיפין
 10 פסולה הא בפק אחד כשיירה ראייה לשני סיפין
 11 קא אמר אלמא דשני דפין דקאמר שמואל
 12 בנחתכין זה מזה קאמר שאין מעורין להכי
 13 מפרש נמי הכא שני דפין שאינן מעורין ופירש
 14 ר"י הא דאמר נמי בפ' ראודה ב"ד (ל"ה ק"ט ט)
 15 אפי' לרנן דאמרי קרן פרה פסול כיון דאית בה
 16 גילדי כשנים ושלש שפורות דמי ואע"ג דבמחברי
 17 התם נמי דרכו להספיק בכל שנה גלד אחד סופין
 18 הוא במביאו משופר אחד ומדבק לזה כדתנן
 19 דיבק שבירי שפורות פסול מפני שמתחלתו לא
 20 היתה ברייתו בבת אחת וניכר התוספת ולא
 21 מהני דהבורא דהומא כאלוהי וגו' שכתבה על ב' דפין
 22 ותפרין יחד דפסול דאהא דוקא כשכתב חצי
 23 מגילת סוטה על דף זה וחציה על דף אחר
 24 שתי מגילות ומחוקן לומר כוס אחד וכן גבי גט
 25 אם נתן לה שני גיטין אע"ג דכל חד חד שלם
 26 הוא וספר אחד בפני עצמו פסולין ולא מיגרשא
 27 בתרייהו משום שנים או שלשה ספרים
 28 כדאמרין בפ' שור שנגח (ל"ב ק"מ) כופר אחד
 29 אמר רחמנא ולא שנים או שלשה כופרין ובפרק
 30 לולב הגזול (סוכה ק"ל ט"ז) לינקוט רתתי כתל פרי
 31 אחד אמר רחמנא ולא שנים או שלשה פירות
 32 ואין להקשות מאי שנא משנתן שופר בתוך
 33 שופר אם קול פנימי שמע יצא ולא חשיב ליה
 34 כשני שפורות דהתם בשמינה תליא מילתא
 35 דהוא לא שמע אלא קול הפנימי:
 36 **חזר** וחלקן מזה יש ברידה או אין ברידה. האי

37 **חזר** וחלקן מזה יש ברידה או אין ברידה. האי
 38 לא דמי לבריחה דמולתא מן הבור פלוגתא דר' אליעזר ב"ר רבנן בשור שנגח (ל"ב ק"מ) דהתם לא הובר חלקו של אחד מעולם אבל הא הובר הכתב ונתערב וכן ברידה משני לונן
 39 שאני עתיד להפריש דמיימי בפ' מרובה (ס"ט ק"ט) נמי לא הובר המעשר מעולם וכן לכולהו ברידות דמיימי בפ' כל הגט (גיטין ק"ט ט"ז) אבל דמי לבריחה דמיימי בבבל מערבין (גיטין ק"ט ט"ז)
 40 שתי נשים שלקחו קניניהו בעירוב או שנתנו דמי קניניהו לכהן איזה שירצה יקריב חטאת ואי זה שירצה יקריב עולה אע"ג דהובר מתחילה דמי כל אחת לא אמר' זו ומתכרת במה שנקח
 41 מדמי חבירתה או שתי קנינין של אחת יקריב כולן לעולה ושל חבירתה לחטאת א"כ איפכא דאמר' ברידה ואע"ג דרדוי ליה התם כשהתנו מיהו חזינן דקא מייתי לה אשאר ברידות אלמא
 42 דליכא לאיפלוגי בין ברידה שהוכרה מתחילה לשאר ברידות וכן בפ' הוציאו לו (יומא ק"ט ט"ז) דמיימי מתני' ר' יהודה אומר לא היו מביאין שפורות לקיני חובה מפני התערבות ומסיק משום
 43 תערובות דמי חטאת שמתו בעליה וקא פריך ונברור ד' וזיי ושדרי במיא ותנן לישתרו ר' יהודה לית ליה ברידה מנלן ומיימי הדיא דהלוקח יין מבין הכותים ומסיק מדתני אין אלמא מדדמי
 44 ברידה דאם בא חכם למורח אע"ג דליכא היכרא מעיקרא לבריחה דארבעה וזיי דהובר מעיקרא א"כ רבא מאי קא מבטיח ליה דלא פישט מהזני ומהא נמי דתנן בפ' בתרא דמס' מעילה (ק"ף
 45 ט"ז) פרוטה של הקדש שנפלה לתוך הכיס או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל דברי ר"ע וחכ"א עד שיצא את כל הכיס אלמא לר"ע אית ליה ברידה כי האי
 46 גזנא דאמר בפרוטה ראשונה הובר הובר שפרוטה ראשונה שעלתה בידו היא היתה של הקדש שנפלה מיהא לא איתבירר לן דהתם במאי פליגי ומהא נמי ליכא למפוש דמיימי בבכורות
 47 פרק הלוקח בהמה (ק"ף ט"ז) סאה תרומה טמאה שנפלה לקי חולין ר"א אומר תירום ותירקב שאני אומר היא סאה שעלתה היא סאה שנפלה ד"ג נימא שדמוק של לאה יגיע ללאה דהתם
 48 מקילינן בדרבנן דמדאורייתא חד תבירי בטל וריבאי הקשה בפ' הוציאו לו (יומא ק"ט ט"ז) אהא ונברור ד' וזיי דתניא בתוספתא דמעילה (פ"ח ט"ז) נזיר שהפריש מעות ואמר אלו לחטאתי ואלו
 49 לעולתי ואלו לשלמי נתערבו הרי לוקח ב' גז' בהמות בין ממקום אחד בין משלשה מקומות מחלל דמי חטאת וכו' ודוקא בבי האי גזנא שרי אבל ליקח שליש המעות וליקח בהן בהמה
 50 לחטאת ונימא הובר הובר דאלו הווי דמי חטאת לא אמרי' מיהו מכל הני הווי מרבי רבא למפישט ועוד תימה אי אית לן למימר ברידה כי האי גזנא אם כן כל התערובות שבעולם יחזור
 51 ויחלק משום ברידה ועוד אמאי לא פישט ליה מפרק קמא דראש השנה (ק"ף ט"ז) דקיימא לן דיש בילה לשמן ויין מנצא דאין ברידה דבר לן ובפרק התערובות (נזחים ט"ז ק"ט) מיייתי ליה פלוגתא
 52 דרבי אליעזר רבנן צלוחית של חטאת שנפלה לתוך ולתוכה מים וכו' ונראה דהבא קא מבטיח ליה מי אמרינן לא קפיד קרא אלא אמחיקן מן המגילה שנתה נברת לתוך הגמים שלה אבל
 53 לתוך כוס אחד איכא למימר כל חזא שתייא מים דלאו רידה לאו מחיקה נברת היא חזר וחלקן הרי מים של כל אחת ניבירן מי אמרינן ברידה וכו' הרי ונברור מיימה אי דילמא אין ברידה
 54 כלומר ברידת מים בשעת מחיקה בעינן אבל על תערובת דיו של כתב המגילה לא קפדינן שהרי בשעת מחיקה בטל הכתב ולא תלי מילתא אלא במחיקה לתוך מים המבוררין לצרכה וקא
 55 מבטיח ליה אי מיא לא דביק לה משום דלא נמחקה חלבתה אי משום דשוויה היא **בע"ר**בא השקה בסיב מזה. ליכא למפישט מהא דאמר רבא בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ט קט"ז) רבין
 56 סביב אם ידי מצה לא יצא אלמא אין דרך אכילה בכך דהתם מפסיק הסיב בין המצה ובין בית הבליעה אבל הכא דלא מפסיק קא מיבעיא ליה: **על** מה היא אומרת אמן אמן. בפרק שליש
 57 דמסכת שבועות (ק"ף ט"ז) כל העונה אמן כאלו מוציא שבועה מפיו ובפרק שבועת העדות (ס"ד ק"ט ט"ז) אמן יש בו קבלה יש בו שבועה ויש בו האמנת דברים:

1 על שני דפין. כדפין של ספר תורה העשוין עמודים: כתב אות אחת ומחקה. על המים.
 2 וחוור וכתב אות שלא קרייה ומחקה עד שהשלים את כלה פסול, דכתיב את כל התורה
 3 עד שתהא בלה פאך: לשמה. בספר לעצמו, דכתיב ונעשה לה לשמה: מחיקה נמי. בבט
 4 לשמה לעצמה, שיהא נכר המחיקה שהיא לשמה: השקה בסיב. שהוא חלול כדרך
 5 שהתניקות שותין: שיש עמה אלה. דכתיב

6 בחדא מנייהו בשבועת האלה, ולקמיה מפרש
 7 היכי דמי: משביעי עליך. בשם, ומכיר שם: שלא
 8 נממאת. שאת אומר אמת שלא נממאת, היינו
 9 שבועה שאין עמה אלה: שאם נממאת יבואו
 10 ביד. המים לצבות בן כו', והיינו אלה: אטר
 11 רבא אלה לחודיה קרימא כו'. שבועה ואלה יש
 12 קאן ושנתן על האשה, וקרא כתיב בשבועת
 13 האלה שהשבועה של אלה: משביעי עליך שאם
 14 נממאת יבואו ביד. דאיכא השתא שבועת
 15 האלה, שמשביע את האלה שתחול: שבועה
 16 רבא. על האשה, וקרא כתיב והשביע את
 17 האשה: משביעי עליך שלא נממאת אט
 18 נממאת יבואו ביד. משביעי עליך שיהא אמת
 19 מה שאמרת בפנינו שלא נממאת, ואם נממאת
 20 יבואו ביד המים. דקיימא שבועה אשאה שלא
 21 נממאת ואאלה שתחול: מתני' אמן על האלה
 22 וכו'. לכך הצרכה לכפול: ארוסה ונשואה. על ידי
 23 גלגול שבועה הוא מגלגל עליה ונתן של
 24 ארוסקי אע"פ שלא היה בו קנין, ומכאן לגלגול
 25 שבועה מן התורה:
 שומרת

18 מתקיף לה רבא: תרווייהו קודם שנמחקה מגילה פתיבין?! אלא אמר רבא: אחת שבועה
 19 שיש עמה אלה ואחת שבועה שאין עמה אלה. היכי דמי שבועה שיש עמה אלה? אמר
 20 רב עמרם אמר רב: "משביעי עליך שלא נממאת, שאם נממאת יבואו ביד". אמר רבא:
 21 אלה לחודיה קרימא ושבועה לחודיה קרימא? אלא אמר רבא, "משביעי עליך שאם נממאת
 22 יבואו ביד". אמר רב אשי: אלה איכא שבועה ליכא?! אלא אמר רב אשי, משביעי עליך
 23 שלא נממאת, ואם נממאת יבואו ביד: **מתני'** על מה היא אומרת "אמן אמן", אמן על
 24 האלה אמן על השבועה, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר. אמן שלא שמיית ארוסה ונשואה

יום רביעי ג' אייר - היום שמונה עשר יום, שהם שני שבועות וארבעה ימים לעומר

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יח עמוד ב

תוספות

1 **אמן** שלא אטמא. ירושלמי לא שדיה ר"מ אומר המים בודקין אותה מעכשיו אלא המים
2 פקודים בה לכשתטמא המים בודקין אותה למפרע: **שומרת** יבם שזינתה אסורה
3 ליבמה. פי' אפי' לרבנן דאמרי קידושין תופסין בחיבי לאוין ופליגי אדר"ע הכא מודו
4 בדאמר בהאשה רבה (נמוט 77 א:) דכתיב בה לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר ולא תהא
5 בה הויה לזר אלמא דקרא משוי לה כערוה דלא
6 תפסי בה קידושין משום דאגידא ביה הויה
7 כארסותו שזינתה:
8 **אמרי** במערבא לית הילכתא כרב המנונא.
9 בסוף פ"ק דסנהדרין (77 א:) מפרש
10 דאמרי במערבא היינו רבי ירמיה ונראה א"ע:
11 דפסיק דלית הילכתא כרב המנונא הילכתא
12 כותיה דאמר בהאשה רבה (נמוט 77 א:) דרב
13 סבירא ליה דאין קידושין תופסין ביבמה ושמואל
14 מספקא ליה ואמר בעיותינו צריכה גט ופסיק
15 אמרינו כשמואל ר"ל לא גידל אמר רב חיאי בר יוסף
16 אמר רב נישואין יש בה בנות כדרב המנונא וכן ר'
17 יוחנן ור' ינאי סבירא ליה התם דאין קידושין
18 תופסין ביבמה ופשיט לה ר' יוחנן ממחני' דלארר
19 שיהלץ לך יבמך וא"ל רבי ינאי א' לאו דרלאי
20 לך חספא מי משכחת מרגינתא תותיה וא"ל ר"ל
21 לר"י א' לאו דקלסך גברא רבה היא מתני' ר"ע
22 היא נמיהו ר"ל לא פליג אדר' יוחנן דהא מוקי
23 התם באותו הפרק (77 א:) הא דקתני ומה במקום
24 שבא על האיסור קל נאסר האוסר בשומרת יבם
25 וכדרב המנונא ובסוף ההיא גמרא ובשליחי
26 החולץ (ספ 77 א:) אמרנן נמי אביי מספקא ליה אי
27 כרב אי כשמואל ובפ' הוורק בגיטין (77 א:) פליגי
28 לישני דגמרא אי מתני' מהו ציבתא לרב המנונא
29 אי הוה סיעתיה דהתם גזיל למידיה סיעתיה כי
30 הבא לאוקמיה מתינתין כר"ע אלא דרדו לה
31 מלישנא דמתני' גופיה בירושלמי מפרש היאך
32 קילס רבי ינאי לחיבי יוחנן שקרא עליו הוליס דרב
33 מביס בני אלו יליו מעניך חכם בני ושמן לבי תן
34 לחכם ויחכם עוד ישמע חכם ויוסף לקח א"ל ר"ל
35 בתר כל אלו פסוקי קילוסיה יכל הוא פתר לה
36 כר"ע ותו דדו ליה התם ויחיבניה מה איכפת לו
37 ממזר גבי קיני התורה אמרה וקנא את אשתו
38 אפילו מקצת אשתו ולפום מסקנא דהתם משמע
39 דלית הילכתא כרב המנונא והכי גרס התם
40 שומרת יבם שזינתה ר"א אומר מותרת לביתה ר'
41 יהושע בן לוי אומר אסורה לביתה א"ר ינאי
42 שומרת יבם שזינתה מותרת לביתה ותני בן
43 ונעלמה מעיני אישה ולא מעיני יבמה רבי יעקב בן
44 זבדי בשם ר' אבהו מעשה היה וכתה היתה
45 הותרה לביתה א"ר יוסי בר בון אף לא מכות אין
46 בה לפי הירושלמי משמע דפליג רבי ינאי ארבי
47 ינאי הא דאמר בהאשה רבה א"ר ינאי בחבורה
48 נמנו וגמרו אין קידושין תופסין ביבמה גרסי' הכי
49 בירושלמי א"ר שמואל לא כן א"ר ינאי נמנו
50 שלשים ובמה אוקמי מנין שאין קדושין תופסין וכו':
51 **מהו** שיתנה אדם על נישואין האחרונים.
52 ירושלמי א"ר ינאי פשיטא שאדם מוחל
53 על קינו גירש כמי שמוחל הוה עבידיא קינא לה
54 וגירשה החוירה ונסתרה אי תימא גירש כמי שמוחל צריך לקנאות לה פעם שניה אי תימא
55 גירש כמי שלא מוחל אין צריך לקנאות לה פעם שניה אבל אם קינא לה ונסתרה וידע בה
56 וגירשה החוירה ונסתרה שנתה ולא בדקו אותה הגמים טהורה היא או מארר שאין הגמים
57 בודקין את אהשא ונסתרה היא ואסורה לביתה: **אין** האשה שותה ושונה. ירושלמי כורכמית
58 בפ"ק דקידושין (77 א:) דמוקינן התם הא דקתני בגיבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו בשני בני אדם אבל באדם אחד נמכר ושונה וולפירוש רש"י התם נחא שפיר כיון
59 שנמכר פעם אחת וכו' מתוספת רבי: **ורבנן** בתראי הכתיב תורת. וא"ת הא דרשין ליה בפ"ב דבריתא (77 א:) שאדם מביא קרבן אחד אפילו אם קינא לאשתו על ידי אנשים הרבה וי"ל
60 דהתם מיירי קודם ששתתה קינא לה מפלוני ונסתרה וקינא לה מפלוני ונסתרה וכן פעמים הרבה משקה בפעם אחת על כולו ומביא מנחה אחת על כולו ונפקא לו מן מקנאות אבל הכא דרשין
61 תורת ושונה שחור וקינא לה לאחר שתיה ונסתרה שחורת ושונה שנית: **הדרן עלך היה מביא**

רש"י

1 **שומרת יבם וכנוסה. אמן שלא נטמאתי, ואם**
2 **נטמאת כשהיא שומרת יבם. שומרת יבם מצפה וממתנת ליבם שזינתה, כמו ואביו שמר**
3 **את הדבר (פלוסוף לו), לא תשמור על חטאתי (ויחי יז) אמן שלא נטמאתי. היינו קבלת שבועה,**
4 **ואם נטמאתי יבאו בי היינו קבלת אלה בדרך שהשביעה, כדאמר לעיל במקרא משיבועי**
5 **עליך שלא נטמאת ואם נטמאת יבאו בייך, והיינו**
6 **פירושו דאמן על השבועה אמן על האלה דתניא**
7 **ברישא: אמן שלא אטמא. שאם טמאת לאחר זמן**
8 **מים מערערין אותה לאחר שתטמא, כדתיא**
9 **בברייתא בגמרא: ולא על אחר שתתגרש בו,**
10 **ואפלו לר"מ דאמר מתנה על העתיד: ונטמאת.**
11 **בגירושיה. דאינה נאסרת עליו לחזור לו אלא**
12 **א"כ נשאת על ידי קדושין, דכי כתיב (קדוש כז) לא**
13 **יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה**
14 **אחר קדושין ונשואין כתיב, כדכתיב והיתה לאיש**
15 **אחר ושמעו האש העצוקו נם' שזינתה. כשהיא**
16 **שומרת יבם: אסורה ליבמה. באשה שזינתה תחת**
17 **בעלה שאסורה לבעלה: פקדתי שומרת יבם.**
18 **שמשביעה על זנות שזינתה כשהיא שומרת יבם:**
19 **אי אסרת בשלמא. ונתה נאסרת עליו, משום הכי**
20 **מתנה ע"י לגזול אף על אותו זנות, אלא אי**
21 **אסרת בו: אין קדושין תופסין, לאשה האסורה**
22 **על המשבועה בלאו. ורבנן פליגי עליה ואמרי,**
23 **בחיבי פירותה הוא דלא תפסי אבל בחיבי לאוין**
24 **תפסי, אלקא לר"ע משוי חיבי לאוין חמורות**
25 **לענין אסוריהם בחיבי פירותה שהולך ממנה,**
26 **ולגבי לאסור על בעלה נמי כי חיבי דהבא על**
27 **אשת איש שהיא פכרת אסורה על בעלה כן הבא**
28 **על שומרת יבם נמי שהיא עליו בלא תהיה אשת**
29 **המת החוצה לאיש זר (קדוש כז) אוקמה על יבמה**
30 **ומשוי לה. לחיבי לאוין: כי ערות. דברת נשואין**
31 **הראשונים. כגון גרשה והחזירה וקנא לה ונסתרה:**
32 **[על נשואין אחיו] מהו. לגלגל זנות שחתת אחיו,**
33 **דהא דתנן במתני' ארוסה ונשואה שומרת יבם**
34 **ובנוסה לאו בתרא איתתא קאי שישקנה יבם**
35 **וישביעה על האירוסין ונשואין של אחיו, אלא**
36 **מלי מלי קתני, אם הבעל משקה מתנה עמה על**
37 **ארוסה ונשואה, ואם היבם שפנסה משקה מתנה**
38 **עמה שומרת יבם וכנוסה: הא אסורה הכי נמי**
39 **דמתנה. וזו נאסרת עליו בנות נשואין הראשונים**
40 **לעולם וכן בנות נשואין אחיו, כדאמר בפ"ק (עיל**
41 **77 א:) ואם מת חולצת ולא מתייבמת לא כשאמר**
42 **ר"ם אמן שלא אטמא. עלתה על דעתו שתברך**
43 **כשכיש על העתיד: מערערין אותה. חזרין לה**
44 **לתוך גרונה באדם הנחנק ע"י משקה נראה**
45 **כעושה ערער, והוא לשון זעקת שבר יעזער**
46 **(שעש 100) על נשואין אחרונים. לר"מ דאמר מתנה**
47 **על העתיד מהו שיתנה עמה בגלגול שבועה**
48 **שלא תטמא אם יגרשה ויחזרה ותטמא: ואחר**
49 **ךד יחזרה. טעמא דתטמא בימי גירושיה דלא**
50 **מיתקרא עליה, הא תטמא לאחר חזרה הכי נמי**
51 **דמתני עכשיו תורת הקנאות. תורה אחת לכל**
52 **הקנאות, שבכלן יעשה לה בתורה הזאת: רבי**
53 **יהודה אומר זאת. מיעוקא הוא. זאת ולא אקרת.**
54 **חופר שיתין. להכניס מים לעול' רגלים בשדות ובדרכים: בשני אנשים. אם מת בעלה וה**
55 **שהשקה ונשאת לאחר וקנא לה והיא נסתרה, וקבלנו עדותו של נחזיא שישביעה השני,**
6 **רבי**

ביאורים למסכת סוטה דף יח עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

הראשונים - אדם שגירש את אשתו ואחר כך החזירה, וקינא לה
 ונסתרה בנישואין שניים, האם יכול לגלגל עליה שבועה שלא זינתה
 תחתיו בנישואין הראשונים. וכן הסתפק, לגבי יבם שייבם את
 היבמה וקינא לה ונסתרה, על נישואי אהיו מהו - האם יכול לגלגל
 עליה שבועה שלא זינתה כשהיתה נשואה לאחיו שמת. מביאה
 הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע, שנינו במשנתנו, זה
 הכלל, כל שתיבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה
 - על זנות שאינה נאסרת מחמתה על הבעל, אינו יכול לגלגל
 ולהשביעה, ויש לדייק, שרק על זנות שאינה נאסרת מחמתה אינו
 משביעה, הא אסירה - אך על זנות שנאסרת מחמתה על הבעל,
 הכי נמי דמתנה ומגלגל עליה כן. שמע מינה - ואם כן יש לפשוט
 ספקות אלו, שהרי אם זינתה תחתיו בנישואין הראשונים נאסרת
 עליו מחמת זה לעולם, וכן אם זינתה כשהיתה נשואה לאחיו נאסרת
 להתיבם לו מחמת זה, לפיכך יכול לגלגל שבועה על בעילות אלו,
 שהן בעילות שאוסרות.
 שנינו במשנה, רבי מאיר אומר אמן שלא נטמאתי וכו'. תניא
 מבארת הברייתא כונת רבי מאיר, לא בשאמר רבי מאיר - מה
 שאמר רבי מאיר שאומרת גם אמן שלא נטמאת - שנשבעת שלא
 תזנה בעתיד, לא עלה על דעתו לומר שאם בעתיד תטמא, הא
 בודקין אותה מעכשיו, אלא כך היא כונתו, לבשתמא - אם
 בעתיד תעבור על שבועתה ותזנה, המים ששתה כשהיא איה על
 מה שנסתרה מערעריין אותה - יחזרו לה לתוך גרונה, ובודקין
 אותה - ויבררו זינתה.
 בעי - הסתפק רב אשי, לדעת רבי מאיר הסובר שנשבעת גם שלא
 תזנה בעתיד, מהו שיתנה אדם על נישואין האחרונים - האם יכול
 להשביעה גם שאם יגרשנה ויחזור וישאנה, שלא תזנה תחתיו בזמן
 הנישואין השניים. מבארת הגמרא את צדדי הספק, האם משביעה
 רק שלא תזנה תחתיו בנישואין אלו, כיון שאם תזנה נמצא שאסורה
 עליו תוך כדי הנישואין, אך באופן זה, כיון שהשתא - בזמן
 הנישואין הראשונים, מיהא לא אסירה ליה - אף אם תזנה בזמן
 הנישואין השניים, לא נאסרה עליו לזמן הנישואין הראשונים, אינו
 יכול בעת לגלגל עליה שבועה זו. או דילמא, כיון שזימנין דמגרש
 לה ותרד מתדיר לה - אף שלא תיאסר בנישואין אלו, אך כיון שסוף
 סוף תיאסר עליו בזנות זו, יכול לגלגל עליה שבועה על כך. מביאה
 הגמרא ראייה לפשוט הספק, תא שמע שנינו במשנתנו, הכל שנין
 שלא היה מתנה עמה לא על זנות שהיתה קודם שתתארם, ולא
 על זנות שתהיה לאחר שתתגרש ממנו, ולכן אף אם בזמן שהיתה
 גרושה נסתרה לאחר ונטמאת - זינתה עם אחר, ואחר כך
 התוודעה בעלה הראשון, אינו נחשב שעברה על השבועה, כיון שלא
 היה מתנה עמה - לא השביעה אותה על זמן זה. ויש לדייק, שרק
 על זנות בזמן שהיא עדיין גרושה אינו משביעה, הא יחזירנה
 ותיטמא - אך אם תזנה לאחר שיחזירה שוב, הכי נמי דמתני -
 יכול לגלגל עליה שבועה על כך, שמע מינה - מוכח בהצד השני
 של הספק, שלדעת רבי מאיר מגלגל עליה גם שבועה זו.
 הברייתא דנה כמה פעמים אם קינא הבעל לאשתו ונסתרה בודקים
 אותה במים המאריים. תני רבן, נאמר במקרא בפרשת סוטה "ואת
 תורת הקנאות", ו'תורת' ריבוי הוא, ומשמעו שבכל הקנאות שיקנא
 לאשתו יעשה לה כתורה הזאת, ריבוי זה מלמא, שהאשה שזתה
 ושונה על כל פעם שקינא לה בעלה והיא נסתרה. רבי יהודה חולק
 ואומר, מהמילה 'ואת', ממעטים ולומדים שאין האשה שזתה
 ושונה - שאין משקים אשה סוטה אלא פעם אחת, ואף אם שוב קינא
 לה בעלה ונסתרה - אין משקים אותה. אמר רבי יהודה, מעשה
 והעיד לפנינו נחניא חופר שיחין שהאשה שזתה ושונה פעם
 שניה, וקיבלנו עדותו לנוהו כן, בשני אנשים - שאם שתתה פעם
 אחת, ומת בעלה ונשאת לאחר, וגם השני קינא לה ונסתרה, משקים

ושומרת יכם וכנוסה - אם נישואיה של אשה זו בתורת ייבום הם,
 שמת אחיו ללא בנים וייבמה זה, וקינא לה ונסתרה תחתיו, מגלגל
 עליה גם שבועה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, כלומר בזמן
 שהמתנה ליבום. חזרת המשנה למה שאמרה בתחילה, שאומרת
 הסוטה אמן על האלה אמן על השבועה, ומפרשת, שאמן על
 השבועה פירושו שאומרת אמן שלא נטמאתי - מקבלת עליה את
 השבועה שלא זינתה, ואמן על האלה היינו, ואם נטמאתי יבואו
 בי - מקבלת על עצמה שאם זינתה יבואו עליה הקללות האמורות
 במקרא. רבי מאיר חולק ואומר, שמלבד שאומרת אמן שלא
 נטמאתי - שנשבעת שלא זינתה תחתיו בעבר, אומרת גם אמן
 שלא נטמאת - מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה תחתיו גם להבא,
 ואם תזנה להבא, המים ששותה עכשיו יפגעו בה לאחר שתזנה.
 ומבארת המשנה, שהכל שנין - רבי מאיר וחכמים שנחלקו האם
 מגלגלים עליה שבועה שלא תזנה להבא, מודים שאין מתנה עמה
 - אין מגלגלים עליה שתשבע, לא על כך שלא זינתה קודם
 שתתארם לו, ולא על כך שלא תזנה לאחר שתתגרש ממנו.
 כלומר, שעל כך שאם לאחר שהתגרשה נסתרה לאחר שתתגרש ממנו.
 זינתה עם אחר, ואחר כך התוודעה בעלה הראשון, לא היה מתנה
 עמה - לא השביעה אותה, משום שאף אם תזנה בעודה גרושה, אינה
 נאסרת לחזור אליו. ומבארת המשנה שאינה נשבעת על זמנים אלו,
 משום שהכלל, אין משביעים אותה אלא על כך שלא זינתה זנות
 שנאסרה בה על בעלה, אך כל שתיבעל ולא היה אסורה לו -
 על זנות שלא נאסרת בה על בעלה, כגון אם זינתה קודם
 שהתארסה לו, לא היה מתנה עמה ומגלגל עליה שבועתה.
 גמרא. אמר רב המנונא, ושומרת יכם שזינתה בעודה שומרת יבם,
 אסורה ליבמה - נאסרת להתיבם ליבם, אלא יחלוץ לה. שואלת
 הגמרא ממיא למדו שנאסרת עליו. ומשיבה, יש להוכיח כן
 ממשנתנו, מדקתני שומרת יכם וכנוסה - שאם יבם את אשת אחיו
 וקינא לה ונסתרה לאחר הייבום, מגלגל עליה שבועה שלא זינתה
 בעודה שומרת יבם, אי אסרה בשלמא - אם נאמר שאם זינתה
 בעודה שומרת יבם, אסירה - נאסרת להתיבם ליבם, כרב המנונא.
 משום הכי מתנה בקדה - מוכן הדבר שמגלגל עליה שבועה זו.
 אלא אי אסרה שאף אם זינתה בעודה שומרת יבם, לא אסירה -
 אינה נאסרת בכך על היבם, הכי מתנה בקדה - היאך מגלגל עליה
 שבועה שלא זינתה בזמן זה, והתנן - במשנתנו, זה הכלל, כל
 שאילו תיבעל ולא תהא אסורה לו - על זנות שלא אוסרת אותה
 על בעלה, לא היה מתנה עמה - לא היה משביעה. אלא מוכח
 מהמשנה כרב המנונא, ששומרת יבם שזינתה נאסרת על היבם.
 מביאה הגמרא, אמרי במערבא - אמרו בארץ ישראל, לית
 הילכתא קרב המנונא, אלא שומרת יבם שזינתה מותרת להתיבם.
 שואלת הגמרא, ואלא הא דקתני במשנתנו, שומרת יכם וכנוסה
 - ומוכח שנאסרת על היבם ולכן יכול לגלגל עליה שלא זינתה
 בעודה שומרת יבם. עונה הגמרא, הא מני - התנא של המשנה רבי
 עקיבא היא, דאמר אין קידושין תופסין בתיבוי לאוין - אדם
 שקידש אשה שאסורה עליו באיסור לאו, אין הקידושין חלים, וכן
 אם תלד לו הולד ממזר. כלומר, ומשני לה - שרבי עקיבא מחשיב
 אשה שאסורה באיסור לאו, כי ערנה - כאשה שאסורה באיסור
 כרת. ולשיטתו, כיון ששומרת יבם אסורה לשוק באיסור לאו, אם
 עברה על הלאו וזינתה, הרי היא כאשת איש שזינתה תחת בעלה
 שנאסרת על בעלה, וכמו כן היא נאסרת על היבם, ולכן סבר התנא
 שמגלגל עליה שבועה שלא זינתה בזמן זה. אך להלכה לא נפסק
 כרבי עקיבא, אלא הדין הוא שקידושין חלים בחייבי לאוין משום
 שאינם נחשבים כחייבי כריתות, ולכן שומרת יבם שזינתה אינה
 נאסרת על היבם.
 בעי - הסתפק רבי ירמיה, מהו שיתנה אדם על נישואין

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

36 שְׁנָאֵמַר וְקִמְץ הַכֹּהֵן מִן הַמִּנְחָה אֵת אֲזַכְרָתָהּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ וְאָחַר
 37 יִשְׁקָה אֵת הָאִשָּׁה אֵת הַמֵּיִם. וּמִכֵּל מִקּוּם מוֹדֵה רַבִּי שִׁמְעוֹן, שֶׁאִם
 38 הִשְׁקָה וְאָחַר כֶּךָ הַקָּרִיב אֵת מִנְחָתָהּ, בְּשָׂרָה.
 39 גִּמְרָא. אָמַר לִיהִ רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן פִּדְתִּי לְרַבִּי יִאֲשִׁיָּה דְדִרְיָה - שְׂהִיָּה
 40 בֶן דּוֹרוֹ, לֹא תִיתָב אֶפְרָעָה - אֵל תִּשָּׁב אֵלָא תַעֲמוּד עַל רַגְלֵיךָ עַד
 41 דְמִפְרָשֶׁת לָהּ לְהָא מִילְתָּא עַד שֶׁתִּפְרַשׁ לִי דְבַר זֶה. מִנֵּיין לְמִנְחָתָה
 42 סוּטָה שְׁמַעוּנָה הַנּוֹפֶת. תַּמָּה עֲלֵיו רַב יִאֲשִׁיָּה, מַה שְׂאֵלַת מָנָא לָךְ,
 43 הֲלֵא 'וְהִנֵּה' כְּתִיב בָּהּ - בְּפִירוּשׁ כְּתַבָּה הַתּוֹרָה לִגְבֵי מִנְחַת סוּטָה
 44 זְהִינִף. אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר בְּכַעֲלִים מְנַלְן - שְׂאֵלַתִּי הִיא, מִנֵּיין
 45 שְׂצִירָךְ שֶׁתַּהֲא הָאִשָּׁה מַנִּיפָה עִם הַכֹּהֵן. עֲנֵה לוֹ רַב יִאֲשִׁיָּה, אֲתִיָּא -
 46 דִּין תְּנוּפַת חוּזָה וְשׁוֹק וְאִימִרוּם שֶׁל שְׁלָמִים. כְּתִיב הֲכֹא - לִגְבֵי תְּנוּפַת
 47 מִתְּנוּפַת חוּזָה וְשׁוֹק וְאִימִרוּם שֶׁל שְׁלָמִים. כְּתִיב הֲכֹא - לִגְבֵי תְּנוּפַת
 48 מִנְחַת סוּטָה, "וְלִקַּח הַכֹּהֵן מִיַּד הָאִשָּׁה אֵת מִנְחַת הַקְּנָאוֹת וְהִנִּיף
 49 וְגו', וְכִתִּיב הֵתִם - לִגְבֵי תְּנוּפַת שְׁלָמִים, "דְּרִינֵי תְּבִיאִינָה אֵת אִישִׁי
 50 ה' וְגו' לְהִנִּיף אוֹתוֹ תְּנוּפָה לִפְנֵי ה'". וְנִלְמַדִּים אֶחָד מִהֲשֵׁנִי, מַה כְּאֵן
 51 - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה עַל יַד בְּהֵן, אִף לְהֵלְן - בְּשְׁלָמִים, נַעֲשִׂית
 52 הַתְּנוּפָה גַם עַל יַד בְּהֵן, וְיָמָה לְהֵלְן - בְּשְׁלָמִים, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם
 53 עַל יַד הַבְּעֻלִים אִף כְּאֵן - בְּסוּטָה, נַעֲשִׂית הַתְּנוּפָה גַם עַל יַד
 54 הַבְּעֻלִים. הָא כְּיַצֵּד - תַּתִּיקִים הַתְּנוּפָה עַל יַד בְּעֵלִים וְכַהֵן גַם יַחַד,
 55 מִבְּאֵרֶת הַגִּמְרָא, עַל יַד שֶׁהַכֹּהֵן מַנִּיף יָדוֹ תַּחַת יְדֵי הַבְּעֻלִים וּמִנִּיף
 56 יַחַד עִימָהּ.
 57 שֵׁנִי בְּמִשְׁנָה, הִנִּיף וְהִנִּישׁ קִמְץ וְכו', הִיָּה מִשְׁקָה וְאָחַר כֶּךָ מִקָּרִיב
 58 אֵת מִנְחָתָהּ, שׂוֹאֵלַת הַגִּמְרָא עַל תְּנָא קִמָּא שְׁשִׁיתִית הַמֵּיִם
 59 קוֹדְמִים לְהַקְרַבַת הַמִּנְחָה, הָא אֶקְרַבָּהּ - הִרִי מִקּוּדָם לְכֹן שֶׁנָּה אֵת
 60 סֹדֵר הַקְרַבַת הַמִּנְחָה, וּמִשְׁמַע לְבִאֲוֵרָה שֶׁהִתְנָא שׁוֹנָה אֵת הַדְּבָרִים
 61 כְּסֹדֵר עֲשִׂיתָךְ, וְאִם כֵּן, מִמִּשְׁמַעוֹת דְּבָרֵינוּ עוֹלָה, שֶׁהַקְרַבַת הַמִּנְחָת
 62 קוֹדֶמֶת לְשִׁיתָהּ. מִתְּרַצַּת הַגִּמְרָא, הִכִּי קָאֵמַר הַתְּנָא בְּרִישָׁא, סֹדֵר
 63 מִנְחָתוֹ כְּיַצֵּד, הִנִּיף וְהִנִּישׁ קִמְץ וְהִקְטִיר וְהִשְׂאֵר נֶאֱכַל לְבִהְיִים.
 64 כְּלוּמַר, הַתְּנָא לֹא הִקְפִיד לְסֹדֵר אֵת הַדְּבָרִים כְּסֹדֵר עֲשִׂיתָךְ בְּפוּעַל,
 65 וּבְכַךְ שֶׁנָּה אֵת סֹדֵר הַקְרַבַת הַמִּנְחָה קוֹדֵם הַהִשְׂקָא, לֹא בֵּא לִוְמַר
 66 שֶׁהַקְרַבָּה קוֹדֶמֶת לְהִשְׂקָא. אֵלָא תַּחֲחִילָה כְּתַב אֵת סֹדֵר הַקְרַבַת
 67 מִנְחַת סוּטָה, וְאָמַר שְׁבַשְׁבָּא לְהַקְרִיבָה הִיָּה נוֹטְלָה מִתּוֹךְ כְּפִיפָה
 68 מְצִרִית וְכו', וְלֹאֲחַר מִכֵּן כְּתַב אֵת סֹדֵר הַפְּעוּלוֹת, תְּנוּפָה וְהַגְּשָׁה
 69 קִמִּיצָה וְהִקְטִירָה. וְרַק לֵאחֲרַי מִכֵּן בֵּא הַתְּנָא לְבִאֵר אֵת סֹדֵר הַדְּבָרִים,
 70 וְאוּמַר, וְכִתְּשָׁקָא גּוֹפָה פְּלִיגֵי - בְּדִין זֶה, אִם הִשְׂקָא קוֹדֶמֶת או
 71 שֶׁהַקְרַבַת הַמִּנְחָה קוֹדֶמֶת, נַחֲלִיקוּ רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבִּינָן, דְּרַבְּנָן סְבָרֵי,
 72 מִשְׁקָה וְאָחַר כֶּךָ מִקָּרִיב אֵת מִנְחָתָהּ, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סְבָר, מִקָּרִיב
 73 אֵת מִנְחָתָהּ וְאָחַר כֶּךָ מִשְׁקָה שְׁנָאֵמַר וְאָחַר יִשְׁקָה.
 74 שֵׁנִי בְּמִשְׁנָה, וְאִם הִשְׁקָה וְאָחַר כֶּךָ הַקָּרִיב אֵת מִנְחָתָהּ בְּשָׂרָה.

1 ולמדו כן מדכתיב 'זאת'. כמו כן בשני אנשים ושני בועלין - אשה
 2 שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה לאחר
 3 והוא קינא לה שלא תיסתר עם אדם אחר, דבולי עלמא לא פליגי,
 4 ומודים דהאשה שותה ושונה - שמשקים אותה פעם נוספת, ונלמד
 5 מדכתיב 'ותרת', ומרבים שפעמים שאשה אחת שותה כמה פעמים.
 6 כי פליגי - התנאים הללו נחלקו בשני אופנים, הראשון, באיש אחד
 7 ושני בועלין - שהיתה נשואה לאחד, וקינא לה שני פעמים, בכל
 8 פעם שלא תיסתר עם אדם אחר. והשני, בשני אנשים ובוכל אחד
 9 - שקינא לה בעלה ונסתרה והשקו אותה ומת, ואחר כך נישאה
 10 לאחר וגם הוא קינא לה שלא תיסתר עם אותו אדם. שתנא קמא
 11 סבר, 'ותרת' בא לרבויי בולחי - שאף בשני האופנים הללו משקין
 12 אותה פעם שניה, ו'זאת' בא למעוטי שאין משקים שני פעמים, רק
 13 באופן של איש אחד ובוכל אחד. ורבנן בתראי סבר, ש'זאת' בא
 14 למעוטי בולחי - שאף בשני האופנים הללו אין משקין אותה פעם
 15 שניה, ו'ותרת' בא לרבויי שמשקין פעם שניה, רק באופן של שני
 16 אנשים ושני בועלין. ורבי יהודה סבר, ש'זאת' בא למעוטי תרתי
 17 אופנים, ו'ותרת' בא לרבות תרתי אופנים. ומבאר הגמרא,
 18 ש'זאת' בא למעוטי תרתי האופנים הללו, הראשון, איש אחד
 19 ובוכל אחד, והשני, איש אחד ושני בועלין - שבשני אופנים אלו
 20 אין משקין אותה פעם שניה. ו'ותרת' בא לרבויי תרתי אופנים
 21 הללו, הראשון, שני אנשים ובוכל אחד, והשני, שני אנשים ושני
 22 בועלין - שבשני אופנים אלו משקין אותה פעם שניה.

הדרן עלך היה מביא

היה נוטל - פרק שלישי

23 פרק זה, ממשיך לעסוק בסדרי הנהגות הסוטה בעזרה, ויתבאר בו
 24 ענייני הבאת קרבנה, ועוד עניינים שונים הקשורים לשתיית המים
 25 המרים.
 26 משנה. אחר השבעת הסוטה, היה הבעל נוטל את מנחתה מתוך
 27 כפיפה מצרית - הסל שהייתה מובאת בו מנחת סוטה, ונותנה
 28 לתוך כלי שרת - כדי לקדשה, ונותנה על ידה - של הסוטה כדי
 29 להניף, ובהן מניח ידו מתחיתה - תחת ידי האשה ומניפה - מוליך
 30 ומביא מעלה ומוריד במזרח, כשירו תחת ידי האשה. הניף והגיש
 31 לקרן מערבית דרומית של המזבח, קמץ והקטיר את הקומץ על
 32 המזבח, והשאר נאכל לכהנים. בסדר הדברים היה, שתחילה היה
 33 משקה - את האשה מהמים המרים, ואחר כך מקריב את מנחתה.
 34 רבי שמעון חולק ואומר, שלכתחילה סדר הדברים הוא, שתחילה
 35 מקריב את מנחתה, ואחר כך היה משקה - את האשה מהמים.

המשך ביאור למסכת סוטה ליום עשרים לעומר עמ' א

10 ולאחר שהיה בקי בדינים ובצורת השמועה, תרר אתא לקמיה דרבי
 11 עקיבא, סבר סברא - ולמד מפיו את סברות הדינים, מפני מה זה
 12 טהור זה טמא, זה אסור זה מותר, מקורות הדינים ועוד. אלא
 13 אפרה אפרה - על כך שבברייתא אחת מבואר שרבי ישמעאל
 14 אסר להטיל קנקנתום ובברייתא האחרת נאמר כן על רבי עקיבא,
 15 עדיין קשיא. מסיקה הגמרא, קשיא.
 16 תנא, רבי יהודה אומר, אומר היה רבי מאיר, לבל - כל כתבי
 17 הקדש מטילין קנקנתום לתוך תרין

1 שרבי עקיבא לא אמר לרבי מאיר דבר על הטלת קנקנתום לתוך
 2 הדיו ורק רבי ישמעאל הוא שהעיר לו, ובברייתא השניה מבואר
 3 להיפך. עונה הגמרא על הקושיא הראשונה, בשלמא מה שהקשינו
 4 שמוש אשמוש - שבברייתא הראשונה מבואר שלמד קודם אצל
 5 רבי עקיבא ובשניה מבואר שלמד קודם אצל רבי ישמעאל לא
 6 קשיא. שיש לומר, שמעיקרא - תחילה אתא לקמיה דרבי עקיבא
 7 - ללמוד תורה מפיו, וכיון דלא מצי קם אליביה - לא הצליח
 8 לעמוד על עיקרי הדינים שאמר, אתא לקמיה דרבי ישמעאל ונמר
 9 נמר - ולמד מפיו את המשניות כצורתן כפי שנמסרו מרבי לרבי.

סוטה. פרק שני - היה מביא דף יט עמוד א

תוספת

רש"י

1 היה נוטל. בירושלמי כתיב ולקח הכהן מיד האשה את מנחת הקנאות וכי על ידו הוא
 2 מניף ולא על ידה הוא מניף אלא מכאן שהוא נוטלה מתוך כלי חול ונתנה
 3 בכלי שרת היינו משמע דלא בפירוש רש"י דפירש דבעל היה נוטל ומצינו למימר דקידוש
 4 המנחה כשירה בהן (ובור) מיהו מצוה בבחן ליטול המנחה מידה ומאחר שהיה נוטלה היה
 5 נתונה כמו כן לתוך כלי שרת:

6 **ובהו** מניח את ידו תחתיה. האי דאיצטריך ותו
 7 למיתני ובהו מניח את ידו תחתיה ולא
 8 קתני בסתם ומכניס את ידו לאשמעינן התנופה
 9 בבחן בירושלמי ובהו מניח את ידו תחתיה ואין
 10 הדבר כיעור מניח מפה ואינו חוצץ מביא כהן וכן
 11 ואפילו תימא כהן ילד שאין יצר הרע מצויה
 12 לשעה תני ר' חייא סוטה גידמת שני בחנים מניפין
 13 על ידה אבל בגמרא דידן אמרינן בסוף פרק
 14 ארוסה (לפנין ק"ט) דגידמת לא היתה שותה וי"ל
 15 דפליגי אי בעינן קרא כדכתיב:

16 **הניף** והגיש. בירושלמי לוי' הא דאמר בפרק
 17 כל המנחות (ק"ט) והבאת לרבות מנחת
 18 העומר להגשה והקריבה לרבות מנחת סוטה
 19 להגשה וכתיב בתריה הרים הידין הוא תנופה
 20 כבר קדמה ומתה לוי' נמי דשיריה נאכלין
 21 דכתיב בתריה והותרת מן המנחה לאחריו וגי':

22 **ואחר** ישקה מבעי ליה לשרישומו ניכר. פירוש
 23 ואע"פ שהקריב מנחתו כבר והוא הדין
 24 אי שלא כדן עבוד בחנים דלא מחוק למגילה
 25 כלל עד לאחר הקריבה דמוחק לה בתר הכי
 26 ונראה דלאו דוקא נקט דקרא אתי לרשימומו ניכר
 27 דכיון דכתיב ומתה מוליא שמעינן אי רישומו
 28 ניכר דלאו מחוי הוא דהא ממעטינוהו התם דאין
 29 מטילין קנקנתום לתוך הדי משום דרשימומו ניכר
 30 חזוי כתב שאינו יכול למחוק אלא עיקר קרא
 31 לאם הקריב מנחתו ואחר כך השקה כשירה
 32 כדדריש רבי שמעון והשקה קמא והכי אמרינן
 33 בירושלמי דלרבנן הקריב מנחתו ואח"כ השקה
 34 כשירה והתם דריש אליבייהו דרבנן ואחר השקה
 35 למערערין והי' התם ואחר ישקה על כרחא שלא
 36 בטובתה מודה ר"ש להכמיס שאם השקה ואחר
 37 כך הקריב מנחתה שהיא כשירה ומודים חכמים
 38 לר' שמעון שאם הקריב את מנחתה ואח"כ השקה
 39 שהיא כשירה מה בניהון מצוה רבנן אמרי מנחת
 40 קנאות היא שהיא בודקתה ור"ש אומר המים הן
 41 בודקין אותה מאי טעמא דרבנן מנחת זכרון
 42 מזכרת עון מאי טעמא דרבי שמעון ובאו בה רבנן
 43 אמרי כותב מוחק ומשקה ומקריב ר"ש אומר
 44 כותב ומקריב ומוחק ומשקה כולי עלמא מודו
 45 שמחיקה סמוך להשקאה ותו גרסינן התם קרבה
 46 מנחתה ואמרה איני שותה מערערין אותה
 47 ומשקה אותה בעל כרחא כרבי שמעון ברם כרבנן
 48 כבר שנת השתא אית לך למימרא אף על גב
 49 דלרבנן דרשינן והשקה בתרא לאונס קא סברי
 50 דאונס במחיקת מגילה תליא מילתא וקרא יתירא קא דרשי לאונס:

הָרָדָן עֲלֶיךָ הָיָה מִבֵּיא

11 **הָיָה** נוטל את מנחתה. הבעל, דהא אמרינן
 12 דאין מצות כהנהגה במנחות אלא
 13 מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא
 14 שאין דן קרב לזוהב, אבל קדוש כלי ויציקה
 15 ובלילה ששענות שמן כשר בור' וניתנה על ידה.
 16 להניח: ובהו מניח ידו מתחתיה. ובגמרא יליף
 17 דתנופה קריבי יד בעלים ויד בהו, ובעלים
 18 דמנחת סוטה היא האשה והגיש. לקרן מעריבת
 19 דרומית כדתימא (בפרק ג' בסדר מנחות (ק"ט ע"ג)
 20 ובלהו הנה כתיבי במנחת סוטה, תנופה והקריבה
 21 קמיצה והקטרה: והשאר נאכל. שקל התקמצות
 22 שירינן נאכלין דכתיב תורת בפתם מנחה ויגמל
 23 וגי': ואת תורת המנחה כו' עד והותרת ממנה
 24 וגי': ואח"כ מקריב בגמרא פריך הא תנא ליה
 25 והקטיר ומה יקריב עוד לאחר הקטרה: פלוגתא
 26 דרבנן ור' שמעון בגמרא יליפין לה מקראי: גמ'
 27 לר' יאשיה דרביה. אמורא הוא ובדורו של ר"א
 28 בן פדת והנהו, ועוד הנהו ר' יאשיה שהנה תנא
 29 בר פלוגתא דר' יונתן כפליה גמרא, והיינו
 30 דקאמר לר' יאשיה דרביה דלא תימא לרבי
 31 יאשיה הונקן, דלאו אורח ארעא למימרא ליה
 32 הכי, שגדול וקון ממנו היה: כבעלים מנא לן.
 33 שתתה האשה מניפה עם הכהן, דהא קרא בבחן
 34 להוניה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגי':
 35 משלמים. מתנופת תוהו ושוק ואימורין דשלמים:
 36 דיו **תביאנן**. כבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב:
 37 מה פאן כהן. בסוטה כתיב בהו בתנופת מנחתה:
 38 **הא אקריבה**. קום השקאה, דקתני קמין והקטיר
 39 והדר תניא היה משקה: הכי קאמר כו'. הא
 40 דתנא רישא הניף והגיש קמין והקטיר לאו דוקא
 41 קום השקאה נקט ולא איירי בהשקאה
 42 כלי, אלא איירי בסדר הקריבה מנחת סוטה שפן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרה,
 43 והכי קאמר כשאן להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה כו', והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:
 44 ח"ג

1 דרבי יהודה דריש זאת למעוטי שאינה שותה ושותה על ידי בעל א' אם חזר וקנא לה,
 2 ודריש תורת לרבות ששותה פעם שניה על ידי בעל שני, ומקאמר ר' יהודה דע"י בעל
 3 שני חוזרת ושותה, מכלל דלתנא קמא אפלו בעל א' משקה שני פעמים, והיינו דפרכין
 4 ותנא קמא הא כתיב זאת ומאי קא ממעט מניח: דכתיב זאת. ומסתברא דהא מיהת
 5 קממעט שלא יקנא לה בעל זה פעם אחרת: שני
 6 אגשים ושני בועלים. לאחר שהשקה זה מת
 7 ונשאת לאחר וקנא לה מבוטל אחר: דכתיב
 8 תורת. וקא מיהת אקא לרביה: ור' יהודה.
 9 סבירא ליה וכו' דאחר שרקה הכתוב ומיעט
 10 ולא פרש מה רבה ומה מיעט, על כרחך לא
 11 מסרן הכתוב אלא להכמיס לפרש לך לפי
 12 דמכתם מה רבה ומה מיעט, ומסתברא דרבנן
 13 אשני אגשים קאי ואפלו בבעל אחר ולא אשני
 14 בועלים ובעל אחר, כיון דקנא לה כבר ונמצאת
 15 נקיה נראה הדבר שאדם קנטרן הוא ומתפון
 16 להקניטה, הלך לא שפא מחשד ראשון ולא
 17 שפא מאחר:

הָרָדָן עֲלֶיךָ הָיָה מִבֵּיא

18 **הָיָה** נוטל את מנחתה. הבעל, דהא אמרינן
 19 דאין מצות כהנהגה במנחות אלא
 20 מקמיצה ואילך, והגשה נמי תחלת קמיצה היא
 21 שאין דן קרב לזוהב, אבל קדוש כלי ויציקה
 22 ובלילה ששענות שמן כשר בור' וניתנה על ידה.
 23 להניח: ובהו מניח ידו מתחתיה. ובגמרא יליף
 24 דתנופה קריבי יד בעלים ויד בהו, ובעלים
 25 דמנחת סוטה היא האשה והגיש. לקרן מעריבת
 26 דרומית כדתימא (בפרק ג' בסדר מנחות (ק"ט ע"ג)
 27 ובלהו הנה כתיבי במנחת סוטה, תנופה והקריבה
 28 קמיצה והקטרה: והשאר נאכל. שקל התקמצות
 29 שירינן נאכלין דכתיב תורת בפתם מנחה ויגמל
 30 וגי': ואת תורת המנחה כו' עד והותרת ממנה
 31 וגי': ואח"כ מקריב בגמרא פריך הא תנא ליה
 32 והקטיר ומה יקריב עוד לאחר הקטרה: פלוגתא
 33 דרבנן ור' שמעון בגמרא יליפין לה מקראי: גמ'
 34 לר' יאשיה דרביה. אמורא הוא ובדורו של ר"א
 35 בן פדת והנהו, ועוד הנהו ר' יאשיה שהנה תנא
 36 בר פלוגתא דר' יונתן כפליה גמרא, והיינו
 37 דקאמר לר' יאשיה דרביה דלא תימא לרבי
 38 יאשיה הונקן, דלאו אורח ארעא למימרא ליה
 39 הכי, שגדול וקון ממנו היה: כבעלים מנא לן.
 40 שתתה האשה מניפה עם הכהן, דהא קרא בבחן
 41 להוניה כתיב ולקח הכהן מיד האשה וגי':
 42 משלמים. מתנופת תוהו ושוק ואימורין דשלמים:
 43 דיו **תביאנן**. כבעלים כתיב, וגבי תנופה כתיב:
 44 מה פאן כהן. בסוטה כתיב בהו בתנופת מנחתה:
 45 **הא אקריבה**. קום השקאה, דקתני קמין והקטיר
 46 והדר תניא היה משקה: הכי קאמר כו'. הא
 47 דתנא רישא הניף והגיש קמין והקטיר לאו דוקא
 48 קום השקאה נקט ולא איירי בהשקאה
 49 כלי, אלא איירי בסדר הקריבה מנחת סוטה שפן הוא תנופה והגשה קמיצה והקטרה,
 50 והכי קאמר כשאן להקריבה היה נוטלה מתוך כפיפה כו', והדר איירי מי קודם או השקאה קדם כל אלה או אם כל אלה קודמין להשקאה, ופליגי בה רבי שמעון ורבנן:
 51 ח"ג

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף יט עמוד ב

תוספות

רש"י

1 יודעה אומר כלבוט של ברזל מטילין לה לתוך פיה. בפרק ד' מיתות (מסכתין ק"ד נ"ג).
2 פליגי ר"י ורבנן במצות הנשרפין דתנן ונתנין סודר קשה לתוך הרכבה וכו' על צוארו
3 זה מושך אילך זה מושך אילך עד שפוחת את פיו וזורק את הפתילה לתוך פיו ר"י אומר אם
4 מת בידם לא היו מקיימין בו מצות שריפה אלא פוחת פיו בצבת וכי' ותימה לר"י מאי שניא
5 הכא דלרבי יהודה בכלבוט ותתם בצבת ופי' ר"י
6 הדכה נמי היו פותחין פיה בצבת אלא לא לזר
7 שפותחין פיה בצבת היו מטילין לתוכה כלבוט
8 שלא תוכל לחזור ולקפוץ פיה ורבנן מודו נמי
9 והכא דאין פותחין פיה על ידי סודרין דהתם טעם
10 דרבנן משום דשריפה חמורה מנזק והיו מקריבין
11 מיתתו ע"י חנק וגמר מיתתו בשריפה משום
12 ואהבת לרעך כמוך אבל הכא אין לקרב מיתתו:
13 **בב"ר ר"ח** פי' לפי ש' ה' ספרים וכן פירש הוא
14 שהשקה בתרין מערערין והשקה
15 קמייתא לגופו מה ת"ל לא שבברייתא נשנית
16 בתרא וקמא אלא פירוש של בעל הגמרא הוא
17 שהשקה בתרא בא ללמד שמערערין והשקה
18 קמא לגופיה ורבי עקיבא סבר ליה ברבנן שמשקה
19 ואח"כ מקריב מנחתה ומקשה היכי אמר רבי
20 עקיבא מערערין הוא דבוקה ועומדת כבירא רבי
21 ותו מקשה ר' עקיבא בזה מנחתיה דפליגי עליה
22 רבי שמעון תני מדיקה מעכבא אלמא כבירא ליה
23 שמזיקה והשקאה קודם הקרבת המנחה ברבנן
24 וכל זמן שלא נמחקה הגגילה מצי הדרא והכא
25 דפליגי בהדי דרבי יהודה תני קומץ מעכבא דאלמא
26 הקרבה קודם השקאה כר' שמעון ושנינו תני תנאי
27 ואליבא דרבי עקיבא ירושלמי ולית ליה לרבי
28 עקיבא מערערין אית ליה בהשתחילה לשותת
29 וצריך לפרש דאם נמחקה מגילה קודם שקרב
30 הקומץ דשלא כדון עבוד כתיבס כיון שהתחילה
31 לשותת מערערין אותה:
32 מגילתה
33 **קמא שאם השקה ואחר כך הקריב את מנחתה פשרה**, "והשקה" בתרא שאם נמחקה
34 מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין אותה ומשקין אותה בעל פרהה. ורבנן בריעבר
35 לא פתח קרא. וסבר ר' עקיבא משקין אותה בעל פרהה? והתניא, ר' יהודה אומר:
36 כלבוט של ברזל מוטילין לתוך פיה, שאם נמחקה מגילה ואמרה "איני שותה" מערערין
37 אותה ומשקין אותה בעל פרהה. אומר ר' עקיבא: כלבוט אנו צריכין אלא לבדוקה והלא
38 בדוקה ועומדת, אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור בה, משקרב הקומץ אינה יכולה
39 לחזור בה. ולמטעמיה תיקשי לך היא גופיה, משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה? והלא
40 בדוקה ועומדת, לא קשיא, הא דקתדרא בה מחמת רתיתא, והא דקתדרא בה מחמת
41 בריותא, והכי קאמר: כל מחמת בריותא, כלל כלל לא שתניא. מחמת רתיתא; עד שלא
42 קרב הקומץ, דאפתי לא אמהוק מגילה, אי נמי אמהוק מגילה, דשלא כדון עביד כתיבס
43 דמחקי, מצי הדרא בה. משקרב הקומץ, כדון עביד כתיבס דמחקי, לא מצי הדרא בה,
44 קשיא
45 ראשון אינו נדרש אלא לגופו ומקראות יתרות האמורים אחריו נתנו לדרושו. הלכך קמא דוקא לומר שמשקה ואח"כ מקריב את מנחתה, וע"כ ואחר ישקא אע"פ שנכתב אחר הקטרה
46 אקדם הקטרה קאי, ואחר דקאמר אמחיב קאי הכתובה למעלה, וקאמרי רבנן דאם לא נמחקה יפה לא ישקוה, והשקה בתרא נמי אקדם הקטרה קאי ולדרשה אתא ע"כ: ור"ש כפר
47 ואחר ישקה. משמע דדוקא הוא, ודוקא כתיבא לאחור הקטרה, לומר שכלן מעבדין בה הקטרת המנחה ורשם הנזר, וכלזה מתקא נפקי דקדמיני להשקאה, והשקה קמא לאכשורי דאי
48 עביד איכא: והשקה בתרא שאם נמחקה מגילה, ודוקא אחר הקטרה כדון אימחוק משקין אותה בעל פרהה. והיינו דאיכא בין ר"ע לר"ש, דר"ע לית ליה אם השקה ואח"כ הקריב
49 מנחתה פשרה. הלכך והשקה קמא דריש לבעל פרהה, ואע"ג דשלא כדון אימחוק קדם הקטרה, ואחר ישקה לרשמו נזר, והשקה בתרא לגופיה לומר שמקריב מנחתה ואח"כ משקה
50 בריעבר לא פתח קרא. אין דרך הכתוב לומר בתחלת דבריו שלא כדרך מנחתה, אלא בתחלה סדר משפט דבריו, ולבסוף מרבה מקראות לדרושו: כלבוט. שני שנים יש לו, ונתון לתוך
51 פיה וקוץ אלא לבדקה. אם טהורה אם טמאה: והלא בדוקה ועומדת, דכיון דאמרה איני שותה מודה שהיא טמאה: יכולה לחזור בה. ולומר איני שותה, ואין אונסין אותה דקא מודה
52 דטמאה היא: משקרב הקומץ וכו'. ולקמייהו פירי' היא גופא קשיא אמאי אינה יכולה לחזור והלא בדוקה ועומדת היא: דקא הדרא פתחיה בריותא. הא דקתני בדוקה ועומדת דקא הדרא
53 בה מחמת בריותא הוא, שאינה רותנת וקאמרה איני שותה, ודאי טמאה היא ולכך אינה רותנת דטמאה מעקרא ומקרה כי מטינא למשתי לא שתניא, ולא שניא קרב קמץ ולא שניא
54 לא קרב לא שתניא דמקשר ואזיל כל מחמת בריותא כלל כלל לא שתניא ואפי' קרב הקומץ. והא דמפליגי בין קרב ללא קרב, דקא הדרא בה מחמת רתיתא, שאנו רואין אותה רותנת.
55 דאיכא למימר דאינה מאמנת שלא יבדקה המים ואפלו היא טהורה, ורצה היתה לסמוך על קטרתה ולשתות. ולפיכך היא רותנת וכשמגעת לשותת חוזרת בה, הלכך עד שלא קרב
56 בו, וברייתא קמייתא דלעיל דקתני מערערין אותה במחמת רתיותא קאמר:

ביאורים למסכת סוטה דף יט עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

האחרון. ובוה נחלקו, שרפנן כפרי, והשקה קמא הכתוב לפני
ההקטרה, לגופו - לענין ההשקאה עצמה בא, ללמד שמשקה ואחר
כך מקריב את מנחתה - כלומר, מכך שכתבה התורה את
ההשקאה לפני ההקטרה, יש ללמוד שכך הוא סדר עשיית הדברים.
והפסוק 'ואחר ישקה, מיבעי ליה לשרישומו ניכר - ללמד שאין
משקין אותה עד לאחר מחיקת המגילה לגמרי, שלא יותר בה
רושם, והרי זה כאילו נאמר 'ואחר המחיקה ישקה. ומ'השקה'
בתרא לומדים, שאם נמחקה כבר המגילה ואומרת הסוטה איני
שונה, מערערין אותה - פותח את פיה שלא בטובתה ומשקה
אותה בעל כרחיה.

ורבי שמעון כפר - דרש את הפסוקים כך, הפסוק השני - 'ואחר
ישקה, לגופו - לענין השקאת הסוטה עצמה בא, ללמד שמשקריב
את מנחתה ואחר כך משקה - כלומר, שההשקאה נעשית לאחר
כל הדברים האמורים בפרשה, כתיבת המגילה, הקטרה ומחיקת
המגילה לתוך המים באופן שלא ישאר רושם. 'השקה' קמא -
ראשון הכתוב בפרשה לפני ההקטרה, בא ללמד שאם השקה ואחר
כך הקריב את מנחתה כשירה - כלומר, אף שלכתחילה נעשית
ההשקאה לאחר ההקטרה, אם השקה אותה הכהן קודם ההקטרה,
כשר. 'השקה' בתרא - האחרון האמור לאחר כל הפעולות, דהיינו,
מחיקת המגילה וההקטרה. בא ללמד שאם נמחקה מגילה לאחר
כל אלו, ואמרה איני שונה, מערערין אותה ומשקין אותה בעל
כרחיה. שואלת הגמרא, ורפנן מדוע אינם דורשים את הפסוקים
כרבי שמעון, ללמוד מ'ואחר ישקה' שההשקאה נעשית לאחר
הקטרה, הרי מסתבר טעמו. משיבה הגמרא, בדיעבד לא פתח קרא
- אין זה מדרך הכתוב לומר בתחילה את הדרשה ולאחר מכן את
סדר הדברים, אלא בתחילה מסדר הכתוב את אופן עשיית המצוה
ולאחר מכן מוסיף מקראות לדרוש. ולפיכך, מסתבר לומר שהשקה'
הראשון שנכתב קודם הקטרה נאמר בדוקא, ו'ואחר ישקה' ו'השקה'
האחרון נכתבו לדרשה.

הגמרא חוזרת לברייתא שהביאה לעיל, ומקשה סתירה בדברי רבי
עקיבא, וסבר - וכי סבר רבי עקיבא שסוטה שאמרה איני שונה
לאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כרחיה, והתניא, רבי
יהודה אומר כלבום - שנינים של בריול מטילין לתוך פיה -
פותחים את פיה בכוח ונותנים אותם לתוך הפה כשזן זקופים שלא
תוכל לסוגרה, כדי שאם נמחקה מגילה ואמרה איני שונה,
מערערין אותה ומשקין אותה בעל כרחיה. אמר רבי עקיבא,
כלום אנו צריכין את שתיית המים אלא לבודקה אם סתורה היא
או לא, והלא כיון שאומרת איני שונה, בדיקה ועומדת היא, שהרי
בכך מודה שטמאה היא. אלא עד שלא קרב הקומץ יכולה לחזור
בה ולומר איני שונה, ואין משקין אותה בעל כרחיה, שהרי זה
כאילו הודתה שטמאה היא. אך משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור
בה. הרי שלדעת רבי עקיבא אין משקין אותה בעל כרחיה אלא
לאחר הקרבת המנחה, וזה סותר למה שאמר בברייתא הראשונה,
שלאחר שנמחקה המגילה משקין אותה בעל כרחיה.

שואלת הגמרא על המקשה, ולימעימיה - לטעמן שהקשית
מברייתא זו, מדוע הקשית רק שיש סתירה ממנה לברייתא שהובאה
לעיל, הניקשי לך היא גופה - תקשה על הברייתא בפני עצמה,
מאחר שאם חוזרת בה ומסרבת לשתות נחשב שמודה שזינתה, מדוע
משקרב הקומץ אינה יכולה לחזור בה, ומחייבים אותה לשתות,
והלא כיון שאמרה איני שונה הרי היא בדיקה ועומדת, היא, שהרי
נחשב שהודתה, ומדוע נחייבה לשתות. עקיבא שואל את הגמרא, לא קשיא
- זה אינו קשה, הא - מה שאמר רבי עקיבא שואל את הגמרא, לא קשיא
מחייבים אותה לשתות, וחוזרת משתיית המים אינה נחשבת
כהודאה בטומאה, מדובר באופן דקדוקא בה מחמת רתיאת -
שחזרה בה מחמת פחד, שראינו את גופה שהוא רותת. והא - ומה

הגמרא מביאה ברייתא לבאר מהיכן למד רבי שמעון שהשקאת
הסוטה נעשית לאחר הקרבת המנחה. ג' פעמים מוזכרת ההשקאה
בפרשת סוטה בסדר דלהן. א. לאחר מיחוי מגילת הסוטה במים,
"וכתב את כל האלות האלה הכהן בספר ומחה אל מי המרים.
והשקה את האשה". ב. לאחר הקרבת המנחה, "וקמץ הכהן מן
המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את
המים". ג. בפסוק שאחריו נאמר שוב, "והשקה את המים וגו'".
הברייתא שלפנינו תביא מחלוקת תנאים בדרשת הפסוקים. תנו
רפנן, והשקה' הראשון המוזכר בפרשה לפני הקטרת המנחה, מה
תלמוד לומר - מה בא ללמדנו, והלא כבר נאמר לאחר הקטרת
המנחה 'השקה את המים, ומכך שאמר הכתוב 'ואחר ישקה'
שמעו שתיית המים נעשית לאחר ההקרה, ואם כן 'השקה'
האמור לאחר המחיקה לשם מה נכתב, בא ללמדנו שאם נמחקה
מגילה ואומרת איני שונה - כלומר, אף שקודם מחיקת המגילה
יכולה לומר איני שונה, אם כבר נמחקה ואמרה איני שונה, אין
שומעין לה, אלא מערערין אותה - פותחין את פיה שלא בטובתה
ומשקין אותה בעל כרחיה. דברי רבי עקיבא. רבי שמעון אומר,
'ואחר ישקה' - השקאה שניה המוזכרת בפרשה לאחר הקטרה מה
תלמוד לומר - מה באה ללמד, אין לומר שבאה ללמד שהשקאת
המים נעשית לאחר ההקטרה, והלא כבר נאמר - שהרי כבר נאמר
בפסוק שלישי 'השקה' לאחר ההקטרה, וממנו כבר למדנו
שההשקאה נעשית לאחר הקטרה. אלא ללמד שאין משקים אותה
אלא לאחר כל מעשים בולין האמורין למעלה - קודם לכן
בפרשה, מגיד - ובאה התורה ללמד בכך, שג' דברים מעבדין בה,
כלומר, שאין משקין אותה מהמים המרים, עד שלא קרב הקומץ,
ועד שלא נמחקה מגילה, ועד שלא תקבל עליה שבועה.

הגמרא חוזרת על דברי רבי שמעון בברייתא לפרשם, מה שאמר
שאינ משקים אותה עד שלא קרב הקומץ, הולך בזה רבי שמעון
למעמיה, דאמר במשנתנו, שקודם מקריב את מנחתה ואחר כך
משקה. אך על מה שאמר שאין משקים אותה עד שלא נמחקה
מגילה, יש לשאול, מה הוצרך לומר זאת, הרי אם לא נמחקה
המגילה אלא מאי משקה לה - הלא המים הבודקים הם מים
שמחו מגילת סוטה לתוכן, ולפני שמחו אינם מי סוטה. אמר רב אשי
ליישב את דבריו, אכן לא הוצרך לומר שאין משקין אותה לפני
שמחו את המגילה לתוך המים, לא נצרכה - אלא שהוצרך לומר,
לשרישומו ניכר - שאף שכבר מחו לתוכן, אם עדיין נותר רושם
במגילה, אין משקין אותה מהם עד שימחקו באופן שלא יהא רישומו
ניכר. וכן על מה שאמר רבי שמעון, שאינה יכול לשתות עד שלא
תקבל עליה שבועה יש לשאול, שמדבריו מדויק מ'שתה הוא דלא
שתה - שקבלת השבועה מעכבת את השתייה, הא מיכתב כתבי
לה - אבל לכתוב את המגילה ניתן גם קודם קבלת השבועה. וקשה
והאמר רבא, מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה שבועה
לא עשה ולא כלום, לפי שסדר כתיבת מגילת סוטה נאמר בתורה
לאחר קבלת השבועה, ומשמע שהמגילה נכתבת רק לאחר קבלת
השבועה. מתרצת הגמרא, אכן אין כותבים את המגילה עד שתקבל
עליה שבועה, ומה שאמר שאינה יכולה לשתות עד לאחר קבלת
שבועה, כרי נכבה - בדרך אגב ושלא לצורך אמרו, שהרי גם
כתיבת המגילה אינה נעשית לפני קבלת השבועה.

במשנתנו נחלקו רבנן ורבי שמעון מהו סדר הדברים בבדיקת הסוטה,
לדעת רבנן משקין אותה ואחר כך מקריבין את מנחתה, ולדעת רבי
שמעון מקריבין את מנחתה ואחר כך משקין אותה. שואלת הגמרא,
במאי קומימלין - מה יסוד המחלוקת בניהם. ומשיבה, תלתא קראי
בתיבי - ג' פעמים מוזכרת ההשקאה בפרשה, 'השקה' קמא -
ראשון, נכתב לאחר המחיקה וקודם הקטרה, בפעם השניה כתוב
לאחר ההקטרה 'ואחר ישקה', ולאחריו כתוב 'השקה' בתרא -

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכוון המאור"

56 לְלַמֵּד אֶת בְּתוּלַת הַתּוֹרָה כְּדֵי שְׂתַדַּע אֶת פְּרִשְׁת סוּטָה, וְשֵׁם יֵשׁ לָהּ
57 זְכוּת הַמַּיִם אֵינֶם פּוֹגְעִים בַּהּ מִיָּד, כְּדֵי שֵׁם הַתּוֹרָה - תְּגִיעַ לְמִצַּב
58 שֶׁהִיא צְרִיכָה לְשִׁתּוֹת מִי סוּטָה, תֵּדַע שֶׁהַזְּכוּת הַתּוֹלָה לָהּ - שְׁנֵיתָן
59 לְהִינָצֵל מִמִּיתָה הַבָּאָה עַל יַדֵּי הַמַּיִם, עַל יַדֵּי רִיבּוֹ וְזִכּוּיָת וְכַךְ תִּשְׁתַּדַּל
60 לְהַרְבוֹת זְכוּיּוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר חוֹלֵק וְאָמַר, כָּל הַמְלַמֵּד בְּתוּלַת הַתּוֹרָה
61 (בְּאֵילוּל) לְזִמְרָה תְּפִלּוֹת - דְּבַרֵּי הַבַּיִת. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר רּוֹצֵה
62 אִשָּׁה כְּקָב וְתְּפִלּוֹת מְטִי' קָבִין וּפְרִיָּשׁוֹת - הַאיִשָּׁה מַעֲדִיפָה מְזוֹנוֹת
63 מוֹעֵטִים וְשִׂיחָה בְּעֵלָה מְצוִי עִימָה, מִשִּׁיחֵי לָהּ מְזוֹנוֹת מְרֻבִּים וְיָחָד
64 בְּעֵלָה פֹרַשׁ הַיַּמְנָה. הוּא הָיָה אָמַר, חָסִיד שׁוֹמֵה - אָדָם הַמֵּתַחֵסֵד
65 יוֹתֵר מִדֵּי, שְׂגוּרָם בְּחִסְדֵּיּוֹ רַעַה לְעַצְמוֹ אוֹ לְאַחֵר. וְרַשָּׁע עָרִים -
66 שְׁעוֹשֵׂה מַעֲשֵׂה רָעוּת בְּעַרְמָה, וְאִשָּׁה פְּרוֹשָׁה - מְכַשֶּׁפֶת שְׁפוּעֵלַת
67 בְּכַשְׁפִּיהָ דְּבָרִים מְסוּיָמִים, וְעוֹשֵׂה עֲצָמָה פְּרוּשָׁה לְהַרְאוֹת כִּאֲלוּ עַל
68 יַדֵּי תְּפִילָתָהּ וְחִסְדֵּיהָ נַעֲשִׂים מַעֲשֵׂיהָ. וְזַמְבּוֹת פְּרוֹשִׁין - אָדָם
69 שֶׁמֵּכָה עֲצָמוֹ מִחַמַּת פְּרִישׁוֹתָהּ לְמִרְאִית עֵין, כְּגוֹן, שֶׁמֵּכָה אֶת עֲצָמוֹ
70 בְּכוֹתֵל לְהַרְאוֹת שֶׁהוּא עֵינֵי וְצוֹנֵעַ, הָרִי אֵלּוּ מְכַלֵּי עוֹלָם - מִשְׁחִיתִים
71 אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהַדְּבָרִים הַלְלוּ עוֹמְדִים בְּסִתְרָה לְעוֹבְדוֹתָהּ שֶׁל הָאָדָם
72 בְּעוֹלָם.
73 גְּמָרָא. אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר שְׂמוּאֵל מְשוּם - בְּשֵׁמוֹ שֶׁל רַבִּי
74 מַאִיר, כִּשְׁהֵיִיתִי לְמַד תּוֹרָה אֲצַל רַבִּי עֲקִיבָא, הֵיִיתִי מְטִיל
75 קְנָנְתָנּוֹם - סֵם שֶׁהַרוּשִׁם שֶׁלוֹ אֵינּוּ נִמְחַק לְתוֹךְ הַדָּיוֹ שְׁבוּ הֵיִיתִי
76 כּוֹתֵב אֶת כְּתָבִי הַקֹּדֶשׁ, וְלֹא אָמַר לִי דְבָר. כִּשְׂבָאֲתִי אֲצַל רַבִּי
77 יִשְׁמַעְאֵל, אָמַר לִיָּהּ בְּנֵי מַה מְלָאכְתָּךְ, אֲמַרְתִּי לוֹ לְבָלֵד - סוֹפֵר
78 אָנִי. אָמַר לִי, בְּנֵי, הוּוּ זְהִיר, שְׂמַלְאכְתָּךְ מְלָאכְתָּ שְׂמִים הֵיא, אֵין
79 שְׂמָא תִּתְחַסֵּר אוֹת אַחַת - כְּגוֹן, שְׁתַּחֲסִיר אֶת הָאוֹת א' מִהַמְּלִילָה
80 'אַמֵּת' שֶׁבְּפִסּוֹק 'וְ אֶלְקִים אַמֵּת', אוֹ תַתִּיר אוֹת אַחַת - כְּגוֹן,
81 שְׁתוּסִיף ו' בְּסוֹף הַתִּיבָה 'בְּרָא' שֶׁבְּפִסּוֹק 'בְּרָאשִׁית בְּרָא אֶלְקִים',
82 וְנִמְצְאוּת אֶתְּהָ מְחַרֵּיב אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ. אֲמַרְתִּי לוֹ לְרַבִּי
83 יִשְׁמַעְאֵל, דְּכָר אָחֻד יֵשׁ לִי, שְׂאֵנִי מְטִיל לְתוֹךְ הַדָּיוֹ וְקְנָנְתָנּוֹם
84 שְׂמוֹ. אָמַר לִי, וְכִי מְטִילִין קְנָנְתָנּוֹם לְתוֹךְ הַדָּיוֹ, הָרִי הַתּוֹרָה
85 אָמְרָה לְגַבִּי מַגְּלִילָה סוּטָה. וְ"מַחְקָה אֶל מִי הַמַּיִם", הָרִי שְׁצִרִיךְ שִׂיחָה
86 הַכָּתֵב שְׁבוּ נִכְתַּבְתּוּ פְּרִשְׁת סוּטָה שְׁבוֹתוֹרָה, כְּתָב שְׂיִזְכַּל לְמַחֲוֹת -
87 שְׁנֵיתָן לְמוֹחְקוֹ. שֵׁם תְּבוּא סוּטָה לְפָנֵי הַכְּהֵן יוֹכֵל לִיטוֹל מִפְּרִשְׁת
88 סוּטָה שֶׁבְּסַפֵּר תּוֹרָה וְלִמּוֹחְקָה לְתוֹךְ הַמַּיִם, וְאֵם אֶתְּהָ מְטִיל לְתוֹךְ
89 הַדָּיוֹ קְנָנְתָנּוֹם, לֹא יִתֵּן לְמַחֲוֹתָה לְתוֹךְ הַמַּיִם.
90 שׁוֹאֵלְתָה הַגְּמָרָא, מַאי קָאָמַר לִיָּהּ - מַה אָמַר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וּמַאי
91 קָאָ מְהַדֵּיר לִיָּהּ - וְמַה הֵשִׁיב לוֹ רַבִּי מַאִיר. כְּלוּמַר, מַה תִּשְׁוּבָה יֵשׁ
92 בְּדַבְרֵי רַבִּי מַאִיר עַל דְּבָרָיו שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל. שְׁדַרֵּי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
93 אָמַר לוֹ שְׂמַלְאכְתּוֹ מְלָאכְתָּ שְׂמִים, וְלִכְּמָן צִרִיךְ הוּא לְהִזְוַהַר בְּחִסְרוֹת
94 וְיִתְרוֹת, וְאֵם כֵּן מַה רָאָה רַבִּי מַאִיר לֹמַר לוֹ שֶׁהוּא מְטִיל קְנָנְתָנּוֹם
95 לְתוֹךְ הַדָּיוֹ, וְכִי בּוּזָה נִיצַל מִחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא, הָכִי
96 קָאָמַר לִיָּהּ רַבִּי מַאִיר לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, לֹא מְפַעֵץ בְּחִסְרוֹת וְיִתְרוֹת
97 דְּכָקִי אָנֹא - וְנִזְהַר אֲנִי מֵהֵם, אֵלּוּ אֲפִילּוֹ לְמִיחָשׁ לְוִבּוּב דְּדִילְמָא
98 אַתִּי וְיִתִּיב אַתְּנִיה - שִׁמָּא יְבוּא זְבוּב וְיִשֵּׁב עַל גַּג הַיַּמִּנִּי דְּרַדְלִי"ת
99 כִּשְׁעִדִּין לֹא יֵשׁ הַדָּיוֹ, וּמַחְקִי לִיָּהּ וּמַשְׁוֵי לִיָּהּ רַ"ש - וּמַחַמַּת
100 הַמַּחְקָה יִרְאֵה הַדְלִי"ת כְּמוֹ רַ"ש. גַּם דְּלִבֵּר זֶה חוֹשֵׁשׁ אֲנִי, וְכִדֵּי
101 לְהִינָצֵל מִזֶּה, דְּכָר אָחֻד יֵשׁ לִי שְׂאֵינּוּ נִמְחַק כְּלוּ, שְׂאֵנִי מְטִיל לְתוֹךְ
102 הַדָּיוֹ, וְקְנָנְתָנּוֹם שְׂמוֹ.
103 מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא, אֵינִי וְכִי כֵךְ הִיָּה מַעֲשֵׂה, וְהָא תֵּנִיא, אָמַר רַבִּי
104 מַאִיר, כִּשְׁהֵיִיתִי לְמַד תּוֹרָה אֲצַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, הֵיִיתִי מְטִיל
105 קְנָנְתָנּוֹם לְתוֹךְ הַדָּיוֹ וְלֹא אָמַר לִי דְבָר. כִּשְׂבָאֲתִי אֲצַל רַבִּי
106 עֲקִיבָא, אָמְרָה עֲלִי - לְהַטִּיל קְנָנְתָנּוֹם לְתוֹךְ הַדָּיוֹ מִשּׁוּם שְׁצִרִיךְ כְּתָב
107 שְׂיִזְכַּל לְהִימְחוֹת, קָשְׂיָא שְׂמוּשׁ אֲשִׁמוּשׁ - שְׁבַבְרִיִּיאַת הַקּוּדְמַת
108 מִבּוּאֵר שְׁקוּדֵם לְמַד רַבִּי מַאִיר תּוֹרָה אֲצַל רַבִּי עֲקִיבָא וְלֹאֲחַר מִכֵּן
109 הֵלֵךְ לְלַמּוּד אֲצַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְאֵילּוֹ בְּבַרְיִיִּיאַת הַשְּׁנִיָּה מִבּוּאֵר
110 לְהִפָּרֵךְ, וְכֵן קָשְׂיָא אָמְרָה אֲאָסְרָה - שְׁבַבְרִיִּיאַת הַקּוּדְמַת מִבּוּאֵר,

1 אך סוף סוף, שנינו בדעת רבי עקיבא, שרק לאחר הקרבת הקומץ
2 כּוֹפִין עֲלֶיהָ לְשִׁתּוֹת, וְאֵם כֵּן עֲדִין קָשְׂיָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא אַדְּרַבִּי
3 עֲקִיבָא, שְׁהֵי הָתֵם - בְּבַרְיִיִּיאַת הַמּוּבָאֵת בְּתַחֲלִילַת הָעֵמּוּד הַקּוּדֵם,
4 אָמַר שְׂמַחְקָה מְעַכְבָּא - שֵׁם נִמְחַקָה הַמְּגִילָה שׁוּב אֵינָה יִכּוּלָה
5 לֹמַר אֵינִי שׁוֹתָה, אֲלָא מִשְׁקָן אוֹתָהּ בַּעַל כּוֹרְחָה, וְהָכָא - בְּבַרְיִיִּיאַת
6 הַשְּׁנִיָּה אָמַר, קוֹמִין מְעַכְבָּא - שְׂרַק אַחַר שְׁקֵרֵב הַקּוּמִין אֵינָה יִכּוּלָה
7 לְסַרֵּב, אֲבָל קוּדֵם לְכֵן יִכּוּלָה לְסַרֵּב. מִתְּרַצַּת הַגְּמָרָא, תָּרִי תֵּנִיא
8 וְאֵלְיָכָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא - הַבְּרִיִּיִּיתוֹת הַלְלוּ נִשְׁנו עַל יַדֵּי שְׁנֵי תְּנַאִים
9 שׁוֹנִים, שְׁנַחֲלָקוּ בְּדַעְתּוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא.
10 סַמְתַּפְקַת הַגְּמָרָא, אֵיפְעִיא לְהוּ, לְדַעַת רַבִּי עֲקִיבָא הַסּוֹבֵר שְׂאִישֵׁה
11 שֶׁאֵמְרָה אֵינִי שׁוֹתָה מְתוֹךְ בְּרִיאֻתָהּ וְלֹא מְתוֹךְ פְּחָד, סִרְוּבָה נִחְשָׁב
12 כְּהוֹדָאָה בְּטוּמָאָה, מַה הָדִין אִם אָמְרָה אֵינִי שׁוֹתָה מְחַמַּת בְּרִיּוֹתָא,
13 וְהוֹרָה בַּהּ לְאַחַר מִיכָן, וְאֲמַרָה שׁוֹתָה אֲנִי, מַהוּ - הָאֵם מִשְׁקִים
14 אוֹתָהּ אוֹ לֹאוֹ. מִבֵּאֲרַת הַגְּמָרָא אֶת צַדִּי הַסִּפְקָה, הָאֵם בִּיּוֹן דְּאֲמַרָה
15 בְּתַחֲלִילָה אֵינִי שׁוֹתָה, הָרִי זֶה מִמִּשׁ כְּמִי שְׂמַמָּאָה אֲנִי קָאָמְרָה, וְכִיּוֹן
16 דְּאֲחֻזִּיק נְפְשָׁה בְּטוּמָאָה - בִּיּוֹן שֶׁהַחֻזְקָה עֲצָמָה בְּעֵינֵינוּ שׁוֹנֵתָה,
17 לֹא מְצִיא הָרַבָּה כַּה - אֵינָה יִכּוּלָה לְחַזּוֹר בַּהּ וְלֹמַר שֶׁרֹצֵה לְשִׁתּוֹת.
18 שֶׁבִּירוֹר עַל יַדֵּי שְׁתֵּיתָת מִי הַמַּרִּים לֹא יִתֵּן אֲלָא לְנִשְׁשִׁים שְׂאִינֵם
19 בְּחֻזְקַת טוּמָאָה. אוֹ דִּילְמָא, בִּיּוֹן דְּאֲמַרָה - בִּיּוֹן שְׁחוּרָה וְאֵמְרָה
20 שׁוֹתָה אֲנִי, נְלִיא דַּעְתָּה דְּמַחַמַּת בִּיעֵתוֹתָא הוּא דְּאֲמַרָה - הִיא
21 מַגְּלַה בּוּזָה אֶת דַּעְתָּה, שְׁכִשְׂאֵמְרָה בְּתַחֲלִילָה 'אֵינִי שׁוֹתָה', לֹא הִיָּה זֶה
22 מְשׁוּם שְׁמוּדָה שׁוֹנֵתָה, אֲלָא אֵמְרָה כֵּן מַחַמַּת שְׁפַחְדָּה מִזְּמַיִם, שְׁהִיָּה
23 עַכְשָׁיו הִיא רֹצֵה לְשִׁתּוֹת, וְאֵם הִיָּתָה טַמְאָה וְדַאי לֹא הֵיִיתָה רֹצֵה.
24 וְכִיּוֹן שְׁנִתְבַרֵּר שֶׁלֹּא הִיָּה סִרְוּבָה הַרְאוֹן לְשִׁתִּיָּה אֲלָא מַחַמַּת פְּחָד,
25 יִכּוּלָה לְחַזּוֹר בַּהּ - וּמְשַׁקֵּין אוֹתָהּ. מְסִיקָה הַגְּמָרָא, תִּיקוּ.
26 אָמַר אֲבוּהַ דְּשְׂמוּאֵל, צְרִיךְ שְׂתִינָן הַכְּהֵן דְּבַר מִר לְתוֹךְ הַמַּיִם
27 הַמֵּאֲרָרִים. מִבֵּאֲרַת הַגְּמָרָא, מַאי טַעְמָא, דְּאָמַר קָרָא "וְכָתַב אֶת
28 הָאֵלוֹת הָאֵלֹה הַכְּהֵן בְּסַפֵּר וּמַחָה אֶל מִי הַמַּיִם", מִשְׁמַע שְׂמוּחָה
29 אֶת הַמְּגִילָה לְמַיִם שְׂמַרִים כְּכָר לְפָנֵי הַמַּחְזִיקָה לְתוֹכָם.
30 מְשִׁנָּה. אֵם עַד שְׂלֹא נִמְחַקָה הַמְּגִילָה, חוּרָה וְאֲמַרָה אֵינִי שׁוֹתָה,
31 אֵין מַחֲיִיבִים אוֹתָהּ לְשִׁתּוֹת אֲלָא מְגִילָתָה נְנַנְּוֹת בְּצִדֵּי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ,
32 שְׁכָל כְּתָבֵי הַקּוּדֵשׁ שְׂאֵין יִכּוּלִים לְקִרּוֹת בְּהֵם נִגְזִיִּים שֶׁלֹּא יִתְבוּ.
33 וּמְנַחְתָּה אֵינָה קְרִבָּה אֲלָא מְתַפְּרָת - נִשְׂרַפְתָּ עַל הַדָּשָׁן - מְקוּם
34 בְּעוֹרָה שְׁהִיָּ שׁוֹרְפִים בּוֹ פְּסוּלֵי קֹדֶשׁ קֹדֶשִׁים. וְאֵין מְגִילָתָה שֶׁל זוֹ
35 כְּשִׂרָה לְהִשְׁקוֹת כַּה שְׂמוּעָה אַחֲרָה, לְפִי שֶׁהַמְּגִילָה צְרִיכָה לְהִיכְתֵּב
36 לְשֵׁם הַסּוּטָה שְׁבֹאָה לְהִיבְדֵק עַל יְדֵהָ.
37 אֵךְ אִם כָּבֵר נִמְחַקָה הַמְּגִילָה וְאֲמַרָה טַמְאָה אֲנִי, הַמַּיִם הַמַּרִּים
38 נִשְׂפָּכִין, שֶׁהַמַּיִם לֹא יִתְנוּ אֲלָא הַמַּיִם לֹא יִתְנוּ אֲלָא לְבֵרֵךְ בְּמִקּוּם
39 שֵׁשׁ סַפֵּךְ אִם זִינְתָה, וְזוֹ שֶׁאֵמְרָה טַמְאָה אֲנִי, הָרִי הִיא בְּדוּקָה
40 וְעוֹמְדָה. וּמְנַחְתָּה מְתַפְּרָת עַל בֵּית הַדָּשָׁן.
41 וְאֵם נִמְחַקָה הַמְּגִילָה לֹא הוּדָה שׁוֹנֵתָה אֲלָא שְׁחוּרָה בַּהּ וְאֲמַרָה
42 אֵינִי שׁוֹתָה, מְעַרְעֵרִין אוֹתָהּ - פּוֹתָחִים אֶת פִּיהָ שֶׁלֹּא בְּטוּבָתָהּ
43 וּמְשַׁקֵּין אוֹתָהּ בְּעַל כְּרַחֲמֵהּ. שִׁיתְכֵן שְׁטוּרָה הִיא, אֲלָא שְׂמַחַמַּת
44 הַפְּחָד מִזְּמַיִם, שְׁחוּשְׁשַׁת שְׁתִּינוֹק מֵהֵם לְמַרוֹת שְׁתַּרְתָּה, אֵינָה מִסְכַּמַּת
45 לְשִׁתּוֹת.
46 סוּטָה הַשׁוֹתָה מִן הַמַּיִם, אִם בֵּאֲמַת אֵינָה שְׁחוּרָה, אֵינָה מְסַפְּקָת
47 לְשִׁתּוֹת - לְגַמּוֹר אֶת הַמַּיִם, עַד שֶׁפָּנִיָּה מוֹדִיקוֹת וְעֵינֵיהָ בּוֹלְמוֹת,
48 וְהִיא מְתַמְלָאֵת גִּידִין - הַגִּידִים שְׁבִלְחִיָּה מִתְּנַפְּחִים וְנִרְאִית מְלִיאָה
49 גִּידִים, וּבְשִׂרָה נִמְלֵא שׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת שֶׁל נְפִיחֻיּוֹת. וְהֵם - הַכְּהֵנִים
50 אֲזוּמִרִים, הוֹצִיאוּהָ מְעוֹרַת נִשִּׁים שְׁעוֹמְדַת בַּהּ כְּדֵי שְׂלֹא תַטְמָא
51 הָעֲזָרָה.
52 סוּטָה שְׁתַּתָּה מִן הַמַּיִם, אֵף עַל פִּי שְׁטַמְאָה הִיא, אִם יֵשׁ לָהּ זְכוּת
53 הֵיָּתָה הַזְכוּת הַתּוֹלָה לָהּ שֶׁלֹּא יִפְגּוּעַ בַּהּ הַמַּיִם מִיָּד. וְחִלּוֹק הַדְּבַר, יֵשׁ
54 זְכוּת שְׁתוּלָה - שֶׁמֵּכַכְבַּת אֶת עוֹנֶשֶׁה בְּשִׁנָּה אַחַת, יֵשׁ זְכוּת הַתּוֹלָה
55 ב' שְׁנָיִם, יֵשׁ זְכוּת הַתּוֹלָה ג' שְׁנָיִם. מְכַאֵן אָמַר כֵּן עֲזָרִי, תִּיבִי אָדָם

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד א

רש"י

1 מגילתה נגזת. ירושלמי תני נגזת תחת צירו של היכל למה בשביל לשחקה לול קטן
 2 היה שם ושם המים נשפכים תני אין ברוך משום קדושה מזה לגבל ברוך את
 3 חטיט מזה בכך המים נשפכים תני יש בהם משום קדושה: נמחקה המגילה ואמרה איני שוטה
 4 מערערין אותה למה שגרמה לשם שימחק כמה ימחק תני רבי תנין ב"ש אמורים אחת ובהיא
 5 שתיים א"ר אילעאי טעמא דב"ה כדי לכתוב י"ה:

6 (שייך לע"ב) **אמר** ר' ירמיה למחוק לה מהית
 7 איכא בנייהו. תימה לרבי והא בימי ר"מ נפסקו
 8 כבר המים המרים כדאמרי' בפ' בתרא (לפני דף מ.)
 9 דר' יוחנן בן זכאי הפסיקו ועוד האמר רבא (לעיל ל'
 10 י:) מגילת סוטה שכתבה קודם שתקבל עליה
 11 שבוטה לא עשה ולא כלום אי"ב מי"ט דמד' ד'
 12 מוחקין לה מן התורה וליכא למימר מ"ד מוחקין
 13 לה מן התורה לית ליה דרבא אי"ב אמאי אמר
 14 לר"ש לעיל (ו' יט) כדי נסבה לימא לית ליה דרבא
 15 אלא הכי משמע דבהא דרבא כ"ע מודו ואיכא
 16 למימר מ"ד מוחקין לה מהית' כגון אם נכתבה
 17 אותה פרשה בתורה לאחר שקבלה עליה שבוטה
 18 אי"פ שהסופר לא נתחין לשם סוטה אלא לשם
 19 ע"פ ומה שאמר מלכין עוקנתום לתוך הדיו
 20 לפרשת סוטה אפי' בזמן הזה משום דכתוב בה
 21 ומחה דבעינן כתב שיכול למחות ויכין דס"ל
 22 מוחקין לה מן התורה ש"מ דקסבר דאאותה
 23 פרשה אפילו כותבה בתורה קפיד קרא דבעינן
 24 שיכול למחוק:

25 **אבל** תודה דסתמא כתיב הכי נמי דמוחקין.
 26 לפום האי דיוחי ה"מ למיפרך וכי לית
 27 ליה ל"ק הא דתנן כל גט שנכתב שלא לשם
 28 אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול
 29 סופרים מקרין וכו' ה"מ לתריצי דילמא עד כאן
 30 לא אמר גבי גט דסתמא פסול משום דאשה לאו
 31 לגירושין עומדת אבל סוטה אחר שקינא לה
 32 ונסתרה תמא להשקת עומדת כדאמרינן בריש
 33 מטבת זבחים (דף כ) א"צ עד כאן לא פסלינן גבי
 34 גט אלא משום דהתם וכתב לה אמר רחמנא וכו'
 35 מיהו היכא דאינתיק לשם רחל לא הדרא
 36 מנתקא ע"י מוזקה לשם לאה ולרבי אדור בר
 37 יאשיה נמי א"ע דעשייה ירדה ממוחה היא מיהו
 38 מהני קצת דכתב בסתמא ועשה לה ולא כתב
 39 ומחה לה דרשינן ליה נמי אבתיבה דבעינן
 40 דלכתוב לשם אלות בעולם מיהו אותה נמי היא
 דלא

בני מה מלאכתך? אמרת לוי: לבלר אני, אמר לי: בני, הוי זהיר שמלאכתך מלאכת שמים
 היא, שמא תחסיר אות אחת או תתיר אות אחת נמצאת אתה מרחיק את כל העולם
 בלוי. אמרת לוי: דבר אחד יש לי שאני מטיל לתוך הדיו, ונקנתום שמו, אמר לי: וכי
 מטילין קנקנתום לתוך הדיו? התורה אמרה "ומחה" כתב שיוכל למחות! מאי קאמר ליה
 ומאי קא מהדר ליה? הכי קאמר ליה לא מבטיח בהסירות ויתירות דבקי אנא, אלא אפילו
 למיחש לזובב, דדילמא אתי ויתבי אתגיה דדל"ת ומחוק ליה ומשוי ליה ר"ש, דבר אחד
 יש לי שאני מטיל לתוך הדיו ונקנתום שמו. איני? והא תניא, אמר ר' מאיר: פשהיתו
 למד תורה אצל ר' ישמעאל הייתי מטיל קנקנתום לתוך הדיו, ולא אמר לי דבר. משבאתי
 אצל ר' עקיבא אסרה עליו קשיא שמוש אשמוש, קשיא אסרה אסרה, בשלמא שמוש
 אשמוש לא קשיא, מעיקרא אתא לקמיה דר' עקיבא, פון לא מצי קם אליביה, אתא לקמיה
 דר' ישמעאל ונמר גמרא, הדר אתא לקמיה דר' עקיבא סבר סברא. אלא אסרה אסרה
 קשיא, קשיא. תניא, ר' יהודה אומר, אומר היה ר' מאיר: לכל מטילין קנקנתום לתוך הדיו
 חזן

זה אסור וזה מותר, ועל מה כל דבר נסמך ועל איזה מקרא, וזה תלמוד שהיה בימי התנאים, ולהבין דבר מתוך דבר כשהיה דבר חדש
 נשאל בבית המדרש מהדין: למדוהו ולא יאחזק משנה דמוחה:

1 קשיא דר"ע אדר"ע ההם קאמר מוזקה מעבבא. את האנס, דכל זמן שלא נמחקה אם
 2 אמרה איני שוטה יכולה לחזור בה ולא אנסין לה להשקותה, אבל אם נמחקה המגילה
 3 מערערין אותה על פרחה ואפי' לא קרב הקמין, דהא וזשקה קמא דקדם הקטרה להכי
 4 דרשינן, והכא קאמר קמין מעבב את האנס דכל כמה דלא קרב קמין אי אמרה איני שוטה
 5 לא אנסין לה להשקותה: וזורה ואמרה שוטה
 6 אני. לר"ע מיהו להשקותה מרצונה: שיתן מ"ה.
 7 דבר מ"ה שמיים כג"ה. קדם מוזקה, אלמא
 8 מחמת דבר אחר הם מרים ואין מרידה על שם
 9 קללת בדיקתם נקרא. דהא מקמי מוזקה לאו
 10 בני מבידק נידהו: פתני' פגלחה נגזת. ביצדי
 11 ההיכל, דכל כתבי הקדש שאינו ראויין לקרות
 12 בקו נגזין שלא יתבו: על בית הדין. שהיא
 13 בעורה שורפין שם פסולי קדשי קדשים ופסולי
 14 אימורים שמתחזקין לפנים מן הקלעים,
 15 כדאמרינן בשחיטת קדשים (דף ק"ה) שלשה בית
 16 הדשן הם, והואיל קדושה בכלי נשרפת בעורה,
 17 והאי מתפזרת היינו נשרפת כדאמר לקמן (ו' כג.)
 18 ואלו שמתחזקים נשרפות וקא חשיב להא
 19 האומרת איני שוטה: ואין מגלחה בשעה
 20 להשקות בה סופה אחרת. דבעין בחיבה לשמה
 21 דכתיב ועשה לה הכהן לה לשמה: המים
 22 נשכבין. פון דאמרה טעמא אני בדיקה ועומדת
 23 היא ומים המרים לא נתנו אלא לכר את הפסק:
 24 מערערין אותה. דלמא טוהרה היא ומחמת
 25 רתיותה אמרה: מתמלאת גידיו. הגידין
 26 שבלתייה נופחין ונראות כמלאה גידיו, וגם
 27 בשרה נעשית שיטה שיטה של נפיקה. והכי
 28 תניא בספרי במין שרביטין מוזקין בה: שלא
 29 תפסא העורה. שערי נקור או עורת נשים
 30 שמתצא דרך שם, ולקמיה פריך והא אמרינן
 31 בעלמא דשערי נקור לא נתקדשו וכ"ש עורת
 32 נשים ומת מותר לכנס למתנה ליה: תרע שבוט
 33 תולה לה. תראה ותלמך בפרשת סוטה שהזכות
 34 תולה, דילפינן ממוקתה ונורעה ורע. ונקתה ע"י
 35 זכיות כדי ורעית ורע ט' חודשים, וי"א יותר
 36 דמקדש בגמי: מלפיה תפלות מפרש בגמי: רבי
 37 יהושע אומר וצאה אשה כקב ותפלות גרסינן.
 38 ובגמרא מפרש מאי קאמר: מכות פירושין.
 39 מפרש בגמי שפכה את עצמו בתולים להראות
 40 שהיא עניו ורענו: מג' בלתי. סופר: אם תסור
 41 אות אחת. כגון א' וד' אלהים אמת ונקטו י' או
 42 תיתר אות אחת כגון בראשית בראו אלהים:
 43 דבר אחד יש לי לקמן מפרש מאי תשובה היא
 44 זו: כתב שיוכל למחות. ורבי ישמעאל סבר
 45 מוחקין לה מן התורה ולא בעי פתיכה לשמה,
 46 ואפרשת סוטה לחודה קא קפיד: מאי קאמר ליה
 47 ומאי מהדר ליה. מאי קאמר ליה ר' ישמעאל
 48 דקא מהדר ליה ר"מ דבר אחד יש לי שעושה
 49 רשם ואינו נמחה, מה ענין קנקנתום אצל חסור
 50 וזוהר: ומשוי ליה ר"ש. כגון דלית דאחד: דבר
 51 אחד יש ב' ו'. ואינו נמחק לגמרי: קשיא שמוש
 52 אשמוש. דקאמר לעיל שמוש דר"ע קודם, ואמר
 53 הכא דר"י קודם. לא מצי למיסק אליביה. על
 54 עקרי טעמיה, שהיה אומר על טמא טוהר
 55 ומראה לו פנים, ועל טוהר טמא ומראה לו פנים:
 56 אתא לקמיה דר"י ונמר גמרא. המשניות סתומות
 57 כמו שהן. פדגמיר להו מרבו ורבו מרבו: ויהי
 58 אתא לקמיה דר"ע למיסקר סברא. לעמוד על
 59 עקר טעמי המשנה, מפני מה זה טמא וזה טוהר,
 60

יום שישי ה' אייר - היום עשרים יום, שהם שני שבועות וששה ימים לעומר

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כ עמוד ב

תוספות

רש"י

1 חוין מפרשת סוטה. ואפי' בס"ת: משמו. של ר"מ: שבמקדש. של כל סוטה וסוטה: מאי
 2 בינייהו. כלומר במאי קמפילגי באיזה טעמא: למחוק לה. מפרשת סוטה שבספר תורה,
 3 לת"ק מחקיקו, לר' יעקב לא מחקיקו: כי הני תנאי. דאיפלוג נמי בכתיבה לשמה: דאיתניקי.
 4 מכל גשם לשמה של זו. אמר רב נחמן וכו'. איהו נמי פריך דהני תנאי לאו בי הני תנאי,
 5 ופריך לאיךר גיטא. ואית ליה נמי דרב פפא.
 6 וד"ק איבא למיפךר להאי גיטא ואיבא למיפךר
 7 להאי גיטא: כ"ב. לה גט לגרש את אשתו ונמלך
 8 מלגרשה: בן עירי. ששמו בשמו והוא מאותה
 9 העיר: שמי בשמך וכו'. ובני עיר אחת אהנו וגט
 10 זה ראוי לי. תנהו לי ואגרש בו את אשתי: פסול
 11 לזה לגרש בו. דדרשינן לה לשמה, דכתיב וכתב
 12 לה ספר בריתות, והכא נמי כתיב ועשה לה
 13 הכתוב: פני. הא דקתני דכין ששתתה נבדקת.
 14 ר"ש היא דאמר מקריב מנחתה ואח"כ מביקשה
 15 דאי לא אקריב ברישא לא יהו מבידקה עד
 16 שתקריב מנחתה דכתיב מזרת עון: הא אמר אין
 17 זכות תולה. במתני' (תקון ד' כ"ג): ר"ע היא. דאמר
 18 לעיל (ו' י"ט) משקרב תקמוץ אינה יכולה לחזור
 19 בה. אלא מקריב לה קדם שתשתה: במתנה
 20 ליה. בהר הבית, דהא עזרת גשם וגם שער
 21 נקשר לא נחשבא בקדשת עזרה. והרי הו' כפאך
 22 הר הבית: עמו במתני' וכו'. ובמדרש נמי הוי ג'
 23 מתנה, לפנין מן הקלעים מתנה שכינה, והלויים
 24 יהנו כסבי למשכן העדות (תקון ו' א) זה מתנה
 25 ליה. והדגלים ג' פרשאות זה מתנה ישראל,
 26 ומשה יהיה לוי וקאמר עמו: שפא תפרוס נדה.
 27 אגב בי'ערתא דמים הקורים, והנהר והזב והזבנה
 28 ובעל קרי אסורין במתנה ליה כדילפינן
 29 בפסחים בפרק אלו דברים (ו' ס"ג): תדא ציית.
 30 דאגה שאינה באה פתאום אלא דואגת שמא
 31 יבואו אויבים ליהנה צומת את המקור
 32 מלחוציא דם ואפי' בשעת וסתה, והתא נדה
 33 אדאגה איתמר, דקתני הגיע שעת וסתה ולא
 34 בדרק טמא מפני שארז בומנו בא, ר"מ אומר
 35 אם יהיה מנחבא ודעי' שעת וסתה ולא בדרק
 36 טהורה, אם בדרק אחרי כן ומצאתה טהורה,
 37 ולא אמר ארז בומנו בא, שחרדה מסלקת את
 38 הדמים: בי'ערתא. האגה פתאום כגון זו שלא
 39 היה נדרה עד עשוי ופתאום היא מרגשת
 40 בצער, וכן באסתר שקאת לה שמועת מרדכי
 41 פתאום: מרפיא. הדמים, פוחת את המקור: פני
 42 סתני. דקתני יש זכות תולה ג' שנים: כדי תברת
 43 העפר. דדריש ונקתה ע"י זכות כדי ונדרעה זרע,
 44 כשיעור שהעפר נבר במעברת: הראוי לספר.
 45 לחיות ולבא לידי ספור שבוה של מקום: ואע"פ
 46 שאין ראיה. נמורה לדרב דכות תולה י"ב חדש,
 47 וכן לדרב. ולקמן מפרש אמאי אינה ראיה ליה
 48 פלגא מלכי ישפר עליך וגו'. דינאל אמר
 49 לנבוכדנצר שפטר לו החלום שקרא נטרד מן
 50 האנשים ולחיות עם בהמה וחיה: ליה מלכא -
 51 אמנם המלך, מלכי ישפר עליך - עצתי תיטב
 52 בעיניך להאמין לעצתי: וחסיד בעדקת פירוק,
 53 חטאי ע"י צדקה פדה ועזרתה בתי. ועזרתך
 54 בחינת העניים:

הן

1 יספר" ורע הראוי לספר. ר' ישמעאל אומר: שנים עשר חדש ואף על פי שאין ראיה לדרב,
 2 וכן לדרב דכתיב "להן מלכא מלכי ישפר עליך וחסיד בעדקה פרק ועזרתך במחן עגון
 3 הן

4 זכרה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אף לה זכות:
 5 ובמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אף לה זכות:

1 דלא כתב וכתב לה אע"ג דנכתבה לשום אשה אחרת דכשר לפום דיחוי דרב נחמן בר יצחק
 2 אי"כ האי דקאמר הכא התם וכתב לה אמר רחמנא אבל הכא לא כתיב אלא וכתב ולה כתיב
 3 גבי עשייה והא בפרק כל הגט (גיטין ק"ה) מפרש מ"ט פסלין לכל הני גיטין אי כתיב נתן
 4 ספר בריתות ה"א למעוטי האיך קמא שנכתב שלא לשום אשה כתב רחמנא וכתב ואי לא
 5 כתיב אלא וכתב ה"א למעוטי האי דלא איהו
 6 כתב לה אבל יש לו ב' נשים ואיהו קא כתב לה
 7 כשר כתב רחמנא וכתב לה דממעטין היו לו שתי
 8 נשים וכו' אלא דממעטין התם מוכרח גירדא
 9 היכא דנכתב לשם אשה אחרת וי"ל דשאי התם
 10 דלא הוה עריך למיכתב אלא ונתן לה ספר
 11 בריתות הילכך הוי וכתב קרא יתירא למעוטי
 12 נכתב לשם אשה אחרת אבל הכא לאו יתירא
 13 הוא האי וכתב הילכך לא ממעטניה מיניה אלא
 14 היכא דלא אכתבי לשם אלות בעולם כדכתיב
 15 וכתב את האלות: הא מני ר"ע היא וזכות סבר
 16 לה כרבנן. פירש ר"י דאשכחן הכי בספרי
 17 ובירושלמי בהדיא דסבר ר' עקיבא זכות תולה
 18 דגריס בירושלמי הני ר' טרפון אומר כל זכרונות
 19 שנאמרו בתורה לטובה חוץ מזו שהיא של
 20 פירענות אמר לו ר"ע אילו נאמר מזכרת עון
 21 ושתי הייתי אומר כדברך הא אינו אומר מנחת
 22 זכרון אלא לטובה אבל אי לא הוי אמר ר"ע
 23 בהדיא זכות תולה הוה מוקי לה כרבי דמתי'
 24 (תקון ד' כ"ג) וסבר לה כרבי שמעון ונראה דלא הוה
 25 מצי לאוקמא כרבי דמדיספא רבי ישיא לאו רבי
 26 ועוד איבא למאן דאמר בפ"ק (עלי ק"ו)
 27 דבמתנוה פליגי רבי ורבנן: לא טמא מת אלא
 28 אפי' מת עצמו. קשיא לר' דהכא משמע דמכניס
 29 מת חמוץ טמא מת הנכנס ובפרק בתרא
 30 דעירובין בסופו (ק"ה ק"ג) אמר רב טובי בר קיסנא
 31 אמר שמואל המכניס טמא שרץ במקדש חיוב
 32 שרץ עצמו פטור שנאמר מוכר ועד נקבה תשלחו
 33 מי שיש לו טהרה במקדש ומת נמי אין לו טהרה
 34 במקדש ויש לתרץ דהתם מיירי במכניס שרץ נגט
 35 נגע בו ושרץ לא מטמא במשא ולהכי נקט נמי
 36 שרץ ולא נבילה דאם נטמא דמכניס תיפוק ליה
 37 משום גופו שהיה נכנס טמא שרץ במקדש והכא
 38 ה"פ ולא טמא מת בלבד אמרו לארז שפירש מן
 39 הטמאה אלא אפי' מת עצמו דהויא טמאה
 40 בחיבורין במכניסו דחמירי טפי מטמאה שלא
 41 בחיבורין כדאיתא בפ' שני דמסכת ע"ו (ק"ה א):
 42 **ביערתא מרפיא** וי"ל ביערתא דמלך לא
 43 בתרא דנדה (ק"ה ע"ג) בגמרא בי"ש
 44 אומרים כל הנשים מתות נדות מי"ט דב"ש אגב
 45 ביערתא (דמלאבא) דמותא חזיא ובי"ה פליגי
 46 עליה וקא מקשה התם אלא הא דתינאי ב"ש
 47 אומרים כל הנשים מתים ובין קרי כאן במשורו ולא
 48 מחמת אונסו אלא טמא דב"ש וכו' אלמא דלא
 49 אמרו ביערתא מרפיא וי"ל ביערתא דמלך לא
 50 מרפיא דלא חזי אלא בשעת חוצאת הנפש:
 51 **יש** זכות תולה שנה אחת. ירושלמי יש זכות
 52 תולה שנה אחת מנבוכדנצר לקצת ירחין
 53 תרין עשר יש זכות תולה שתי שנים מאנמון וידי
 54 לשנתים ימים (משנ"ל ג' י) יש זכות תולה שלש
 55 שנים מאחאב וישבו שלש שנים אין מלחמה
 56 (מגילת ס"ג) אמר ר' יוסי כל איתן שלש שנים היה
 57 עסוק במצות וכל איתן שתי שנים היה עוסק
 58 בתורה: מנחת זכרון כולל מזכרת עון פרט במדומה
 59 הכי פירוש אימא דמנחת זכרון ליכא למילף
 60 זכרון זכות אלא זכרון עון ואין בכלל אלא מה שבפרש אם אומר אתה כן לא נמצאת מדת הדין מקופחת מה אם מדת הפרועות מעושה הרי מזכרת מידת הטובה מרובה על אחת כמה
 61 ובמה אלא מנחת זכרון יש לה זכות מזכרת עון אף לה זכות:

הן

מצוה

ביאורים למסכת סוטה דף כ עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון הנאור"

57 שצריך עשייה לשמה. מתרצת הגמרא, מאי עשייה - מהי העשייה
 58 שאמרה התורה מתיקה - שצריך הכהן לחזוק את המגילה לשמה
 59 של הסוטה ולא שכתובת המגילה צריכה להיעשות לשמה.
 60 שנינו במשנה, אינה מספקת לשתות עד שפניה [וכו].
 61 מקשה הגמרא, מני - כמו איזה תנא סובר התנא של משנתנו
 62 שאמר, שהסוטה נבדקת מיד לאחר שתיית המים המרים, שמיד
 63 לאחר שתיית פניה מוריקות, רבי שמעון היא, דאמר מקריב את
 64 מנחתה ואחר כך משקה, דכמה דלא קרבה מנחתה - שכל זמן
 65 שלא קרבה המנחה לא פדקי לה מניא - אין המים בודקים אותה,
 66 דכתיב 'מנחת זבדן מנחת עון' הרי, שרק לאחר הקרבת המנחה
 67 נבדקים עוונותיה וזוכרים, ואם קודם שותה את המים ורק לאחר מכן
 68 מקריב את המנחה, לא היה התנא אומר שמיד לאחר השתייה פניה
 69 מוריקות. אימא סיפא, יש לה זכות היתנה תולה לה, אתאן לרבנן
 70 הרי שבאנו לשיטת חכמים, דאי רבי שמעון, האמר אין זכות תולה
 71 בפנים המרים. וקשה מי הוא התנא של המשנה. מתרצת הגמרא,
 72 אמר רב חסדא, הא - משנתנו מני, רבי עקיבא היא, דאמר,
 73 מקריב את מנחתה ואחר כך משקה, ולכן אומר התנא ששתיית
 74 המים בודקת מיד, ובזכות - אם תולה לה, סבר לה ברבנן -
 75 שאומרים שהזכות תולה לה.
 76 שנינו במשנה, והם אומרים הוציאנה [כו] - לאחר ששותה הסוטה
 77 מן המים, אם טמאה היא, מיד פניה מוריקות והיא מתמלאת גידין
 78 והעומדים שם אומרים הוציאנה שלא תטמא העזרה.
 79 שואלת הגמרא, מאי מעמא מבקשים להוציא אותה מהעזרה,
 80 לכאורה הסיבה היא, דדילמא מטה, למימרא דמת אכור במתנה
 81 לוייה - היינו, עורת נשים או שער נקנור (שהיה בין עורת נשים
 82 לעורה), ששם מביאים את הסוטה, שלא נתקדשו בקדושת המקדש
 83 והם כשאר הר הבית שדינו כמחנה לוי, והתניא, טמא מת מותר
 84 ליבנם למחנה לוי, ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו מת
 85 עצמו, שנאמר, 'ויקח משה את עצמות יוסף עמו, ועמו'
 86 משמע, במקצתו. ובמדבר היו ג' מחנות, לפנין מן הקלעים, היה
 87 מתנה שכניה, סביב מחנה שכניה חנו הלויים, וסביב הלויים מחנה
 88 ישראל. ומכך שמשו שהיה לוי, נטל עימו למחיצתו את עצמות
 89 יוסף, יש ללמוד שהמת מותר במחנה לוי. אם כן קשה, מדוע
 90 הוצרכו להוציא את הסוטה מעורת הנשים, הרי מת מותר בה.
 91 מתרצת הגמרא, אמר אביי, לא מחשש מיתה הוצרכו להוציאנה,
 92 אלא שפא תפרום נדה מחמת הפחד התוקף אותה עם שתיית
 93 המים, שהיא מתחילה להרגיש את פעולתם בגופה, ונידה אסורה
 94 במחנה לוי.
 95 שואלת הגמרא, למימרא דבעיתותא מרפא - שהפחד מרפה את
 96 מקור דמיה וגורם לראית דם. אומרת הגמרא, אין, דכתיב
 97 'ותחלחל המלכה מאד, ואמר רב מהו לשון ותחלחל,
 98 שפירסה נדה - היינו, שנתמסס חלל גופה, ופירסה נידה.
 99 מקשה הגמרא, והא אנו תנו, תרדה מסלקת דמים - אישה הנתונה
 100 בפחד, אינה רואה דם. מתרצת הגמרא, פתחא צמית - דאנה
 101 מתמדת שלא באה לאישה בהפתעה, כגון אישה שדואגת מפני
 102 אויבים שלא יבואו להורגה, אכן צומת את המקור מלהוציא דם,
 103 ובמשנה זו מדובר במקרה שלא באה עליה הפחד בהפתעה,
 104 בעיתותא מרפא - אבל פחד הבא בהפתעה, כגון זו, שעד שלא
 105 שתה מן המים הייתה סמוכה ובטוחה שלא יזיקו לה המים,
 106 ופתאום, עם שתייתם מתחילה להרגיש מה שהם מחוללים המים
 107 בגופה, הפחד התוקף אותה מיד, גורם להרפיית המקור ולראיית דם.
 108 שנינו במשנה, יש לה זכות היתה [כו] - פעמים שהמים אינם
 109 בודקים אותה מיד, ויש לה זכות. יש זכות תולה שנה, יש
 110 זכות תולה שנתיים, ויש זכות תולה ג' שנים.
 111 מני מתניתין - שאומר שיש זכות תולה ג' שנים, לא אבא יוכי
 112 בן חנן, ולא רבי אליעזר בן יצחק איש כפר דרום, ולא רבי

1 חוץ מפרשת סוטה בלבד - ואפילו פרשת סוטה שבספר תורה,
 2 כיון שצריך שתהא פרשת סוטה ראויה להימחק, וקנקנתום מתיר
 3 רושם לאחר מחיקתו. רבי יעקב אומר משמו - של רבי מאיר, חוץ
 4 מפרשת סוטה של מקדש - שכותב הכהן בבית המקדש לשם כל
 5 סוטה וסוטה.
 6 מבררת הגמרא, מאי בינייהו - במה נחלקו, כלומר, מה יסוד
 7 המחלוקת בניהם. אמר רבי ירמיה, למחוק לה מן התורה איבא
 8 בינייהו - נחלקו אם ניתן למחוק מפרשת סוטה שבספר תורה, לתנא
 9 קמא ניתן להשתמש לבדיקת הסוטה גם מפרשת סוטה הכתובה
 10 בספר תורה, ולכן אסר הטלת קנקנתום לתוך הדיו שבה נכתבת
 11 פרשה זו, ורבי יעקב סובר, שאין בודקים אותה אלא בפרשה
 12 הנכתבת לשמה, ולא מפרשת סוטה שבספר תורה, ולכן לא הצריך
 13 שתהא פרשה זו שבספר תורה, ניתנת להימחק. והני תנאי כי הני
 14 תנאי - והתנאים הללו נחלקו במחלוקת התנאים דלהלן, אם ניתן
 15 להשתמש לבדיקת סוטה זו במגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה
 16 אחרת. דתניא, אין מגילתה - מגילת סוטה שנכתבה לשם סוטה זו
 17 אינה פשוטה להשקות פה סוטה אחרת, רבי אחי בר יאשיה
 18 אומר, מגילתה - מגילה שנכתבה לשם סוטה זו בפירה להשקות
 19 בה סוטה אחרת - שאין צריך כתיבה לשמה. תנא קמא שבבביריות
 20 דלעיל, שאמר שניתן להשתמש בפרשת סוטה שבספר תורה
 21 להשקאת סוטה, דהיינו שלא צריך כתיבה לשמה, סובר כרבי אחי
 22 בר יאשיה שניתן להשתמש במגילה שנכתבה לסוטה זו לשם סוטה
 23 אחרת, ורבי יעקב שחולק וסובר שאין מוחקים מפרשת סוטה שבספר
 24 תורה, שצריך כתיבה לשמה, סובר כתנא קמא של רב אחי בא
 25 יאשיה, שאין משתמשים במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לבדיקת
 26 סוטה אחרת.
 27 אמר רב פפא לדחות, דילמא לא היא - אין הכרח לומר כן, ואפשר
 28 לומר עד כאן לא קאמר תנא קמא התם שלא ניתן להשתמש
 29 במגילה שנכתבה לשם סוטה זו לסוטה אחרת, אלא כיון דאניתק
 30 לשום רחל - שנכתבה המגילה לשם זו ונותקה מכל נשים שבעולם
 31 לשם רחל לא תרדא מיתקא - לא תחזור שוב להינתק מכל נשים
 32 שבעולם להיות מיוחדת לשום אשה שכן התייחדה כבר לשם רחל.
 33 אכל תורה - פרשת סוטה שבתורה, דסתמא כתיבה שנכתבת
 34 בסתם ולא נותקה מכל נשים שבעולם לשם זו הני נמי דמתקנינן
 35 ניתן למחוק ממנה לשם זו אף שלא נכתבה לשמה.
 36 אמר רב נחמן בר יצחק לדחות באופן אחר, דילמא לא היא - אין
 37 הכרח לתלות את מחלוקת התנאים זה בזה ואפשר לומר, עד כאן
 38 לא קאמר רבי אחי בר יאשיה התם - שניתן להשתמש במגילת
 39 סוטה שנכתבה לשם זו לסוטה אחרת אלא במקלה, לפי דאיתנו
 40 לשום אלות בעולם שסוף סוף נכתבה לשם קללה, אכל תורה
 41 דלהללמוד כתיבה - שנכתבה כדי ללמוד ולא לשם קללה הני נמי
 42 דלא מתקנינן.
 43 מקשה הגמרא, ורבי אחי בר יאשיה שאמר שניתן להשתמש
 44 במגילת סוטה שנכתבה לשם אישה זו לסוטה אחרת, לית ליה -
 45 האם אינו סובר את המשנה בניטין, אדם שכתב גט על מנת לגרש
 46 בו את אשתו ונמלך חזר בו מהגירושו. אם מצאו בן עירו, ואמר
 47 לו שמי בשמך ושם אשתי בשם אשתך - הרי שם העיר שלי
 48 ושלי, וכן השמות שלי ושל אשתך שווים, אם כן גט זה מתאים גם
 49 עבורי, תן לי את הגט שכתבת עבור הגירושו שלך ושל אשתך,
 50 ואגרש בו אני את אשתי. פסול לגרש בו. שצריך שתהא כתיבת
 51 הגט לשם האישה העומדת להתגרש בו. לפי שגבי כתיבת גט נאמר,
 52 'וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה', ודורשים 'לה', לשמה, אם כן,
 53 גם כאן שנאמר 'ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת' נדרוש 'לה'
 54 לשמה. מתרצת הגמרא, אמרי, התם - גבי גט 'וכתב לה' אמר
 55 רחמנא, כיון שהזכירה התורה כתיבה בעיני כתיבה לשמה.
 56 שואלת הגמרא, הקא נמי כתוב 'ועשה לה' ומדוע לא נדרוש

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד א מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

להשיבו מהדרך הנכונה, עד שמגיע ליום המיתה ולא פירש מן
התורה עד ליום זה, ואז ניצל מכל מוקשי העולם הזה. **דָּבָר אַחַר**
דרך נוספת מדוע המשיל הכתוב את המצוה לנר ואת התורה לאור,
עֲבִירָה מִכֶּבֶה מִצֹּהַר - מעשה עבירה מכבה את שבר המצוה שלא
תגין עליו מן הפורענות, כפי שניתן לכבות את אור הנר שלא יאיר.
וְאִין עֲבִירָה מִכֶּבֶה תוֹרָה - שבר מי שעסק בתורה שלא תגן עליו,
כפי שלא ניתן לכבות את אור היום, **שְׁנָאֲמַר "מִים רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ**
לְכַבּוֹת אֶת הָאֵהָבָה" - מים רבים הם משל לעבירות, והאהבה זו
התורה, ומבואר בפסוק, שהעבירות אינם מכבות את שבר התורה.
מכל מקום מבואר בברייתא שהמצוות אינם מגינות מן היסורים כל
כך, ואם כן קשה, על איזו זכות אמר התנא שהיא עומדת לה
להינצל מפגיעת המים המרים, אם זכות תורה, הרי אינה מצוה
בלימוד התורה ושכרה אינו גדול, ואם זכות מצוה, הרי אין שכרם
מרובה כל כך להציל מן היסורים. מתרצת הגמרא, **אָמַר רַבִּי יוֹסֵף,**
לעולם זכות מצוה מגינה על הסוטה, **וּמִצְוָה בְּעֵינֶיהָ דְּעָסִיק בָּהּ -**
בשעה שעוסק בה, **מִנְגַּנָּא** - מגינה עליו מן היסורים **וּמִצְוָה -**
ומצילה אותו שלא יבא לידי חטא, **בְּעֵינֶיהָ דְּלֹא עָסִיק בָּהּ -**
משגמרה המצוה ואינו עוסק בה עוד, **אֲנוּנִי מִנְגַּנָּא -** מן היסורים
אֲצוּלִי לֹא מִצְוָה - ואינה מצילה מן החטא. כלומר, לעולם המצוה
מגינה מן היסורים בעולם הזה, ולפיכך, זכות מצוה עומדת לסוטה
שלא יזיקה המים. ומה שאמר התנא בברייתא שהמצוה אינה מגינה
אלא לשעה, כוונתו שאינה מגינה אלא בשעה שעוסק בה, אבל
תוֹרָה בִּין בְּעֵינֶיהָ דְּעָסִיק בָּהּ - בין בשעה שעוסק בה **בִּין בְּעֵינֶיהָ**
דְּלֹא עָסִיק בָּהּ - ובין בשעה שאינו עוסק בה **מִנְגַּנָּא וּמִצְוָה -**
מגינה מן היסורים ומצילה מן החטא.
מקשה הגמרא, **מִתְקַיֵּן לָהּ רַבָּה, אֲלֵא מַעֲתָה -** אם זכות תורה
עומדת לאדם גם בשעה שאינו עוסק בה שלא יבא לידי חטא, **דוּאָג**
וְאֲחִיתוּפְלִי שְׁנַעְשׂוּ רְשָׁעִים, מִי לֹא עָסִיק בְּתוֹרָה, אִם כֵּן אֲמַאי לֹא
הִגִּינָה עֲלֵיהוּ התורה מיצר הרע, שהחטיאם ועשאו רשעים
גמורים. **אֲלֵא אָמַר רַבָּה חִילוק אַחַר, תוֹרָה בְּעֵינֶיהָ דְּעָסִיק בָּהּ -**
בשעה שעוסק בה **מִנְגַּנָּא וּמִצְוָה -** מגינה עליו מיסורים ומצילה
אותו מיצר הרע שלא יבא לידי חטא, **בְּעֵינֶיהָ דְּלֹא עָסִיק בָּהּ -**
ואולם בשעה שאינו עוסק בה, **אֲנוּנִי מִנְגַּנָּא אֲצוּלִי לֹא מִצְוָה -**
מגינה היא עליו מן היסורים אך אינה מצילתו מן החטא. מה שאין
כן **מִצְוָה, בִּין בְּעֵינֶיהָ דְּעָסִיק בָּהּ בְּעֵינֶיהָ דְּלֹא עָסִיק בָּהּ, אֲנוּנִי**
מִנְגַּנָּא מצילה אותו מן היסורים והפורענות, ולכן זכות מצוה מגינה
על הסוטה, אך **אֲצוּלִי לֹא מִצְוָה -** אינה מצילתו מן החטא. ובוה
מובן מדוע שלט יצר הרע על דואג ואחיתופל לעשותם רשעים.
רַבִּינֵי אָמַר - מיישב באופן אחר, **לְעוֹלָם הַזֹּכוֹת הַעוֹמְדוֹת לְסוֹטָה**
הִיא זְכוּת תוֹרָה, וְדִקְדָּמֶרְתָּ - ומה שהקשית שהרי היא **אֵינָה**
מִצְוָה וְעוֹשָׂה, נְהִי דְּפַקְדוּי לֹא מִפְקָדָא - אמנם היא עצמה אינה
מצוה ללמוד תורה, אך **בְּאִנְרָא דְּמִקְרִין וּמִתְנִין בְּנִיחָה -** בשכר
שטורחות להביא את בנין לבית הספר לקרא מקרא ולשנות משנה,
וּנְטָרִין לְהוּ לְנִכְרִייהוּ - וממתנות לבעליהן שיוצאים לעיר אחרת
ללמוד תורה **עַד דְּאִתּוּ מְבִי מִדְּרִשָּׁא -** עד שחוזרים מבית המדרש,
מִי לֹא פְלִגָּאן בְּהִרְיָהוּ - וכי אינם חולקים עימם בשכר לימוד
התורה שלהם, שהוא שכר של מצוה ועושה.
הגמרא חזרת למשל המובא בברייתא ושואלת, **וּמַאי הַנְּמַשֵּׁל**
לְהַגִּיעַ לְפָרְשֵׁת דְּרַבִּים שְׁהוֹכִיר הַתְּנָא, וּמִשִּׁיבָה, אָמַר רַבִּי חֲסִדָּא,
זֶה תְּלַמֵּיד חֲכָם וְיוֹם מִיתָה - פרשת דרכים הוא יום המוות, שהוא
מעבר מחיי האדם בעולם הזה לחיי נצח, וכוונת התנא לומר, שרק
אם הגיע האדם ליום זה בעודו תלמיד חכם, ידע שניצל מסכנות
היצר האורבות לו. אך עד אז, נתון הוא בידיו של יצר הרע
להחטיאו. **רַב נְחֻמִּין בְּרִי יִצְחָק אָמַר, פְּרִשְׁת דְּרַבִּים זֶה מִשַּׁל**
לְתַלְמִיד חֲכָם וְיִרְאֵת חֲטָא - שהגיע לידי יראת חטא. **מִר זִמְרָא**
אָמַר, זֶה מִשַּׁל לְתַלְמִיד חֲכָם דְּסִלְקָא לֵיהּ שְׁמַעְתָּא אֲלִיבָא

הוּ (תְּהוּי) [תְּהוּי] אֲרַבָּה לְשִׁלּוּתָךְ - ועל ידי הצדקה, היא אורך
זמן לשלומך, שלא תמהר לפקוד אותך הרעה. **וּבְרַתִּיב, "כִּלְאָ מִטָּא**
עַל נְבוֹכַדְנֶצַּר מִלְכָּא" לבסוף הגיעו כל הפורעניות על נבוכנצר,
וּבְרַתִּיב "לְקִצַּת יְרַחֵן תְּרִי עֶשְׂרִי" - לאחר שנים עשר חודש. הרי
שהזכות תולה שנים עשר חודש. אם כן, מיהו התנא של משנתנו
סובר שהזכות תולה ג' שנים. משיבה הגמרא, **לְעוֹלָם הַתְּנָא** של
משנתנו סובר כשיטת רבי **יְשַׁמְעֵאל** שאמר שהזכות תולה ג' שנים,
וְאִשְׁבַּח קְרָא - ומצא מקרא כתוב **דְּאָמַר וְתִנִּי -** שהקב"ה מאריך
אפו עד ג' פעמים, **דְּבְרַתִּיב "כֹּה אָמַר ה' עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי אָדָם -**
הִרִי שַׁעַד ג' פְּשָׁעִים הַמְתִּין לָהֶם הַקֶּבֶ"ה וְלֹא הִבִּיא עֲלֵיהֶם פּוֹרַעְנוֹת
עַד לֵאחֲרָ ג' פְּעָמִים, דְּהִינִי הָאֲרִיךְ אֶת הַזְּמַן ג' שָׁנִים.
שואלת הגמרא, **וּמַאי -** מהו שאמר רבי ישמעאל, **אָף עַל פִּי שְׁאִין**
רְאִיָּה לְרַבְרָב וְכִי לְרַבְרָב, מְדוּעַ אִין זֹו רְאִיָּה גְמוּרָה, וּמִישְׁבַּת, דְּלְקָא
שְׁאִין עוֹבְדֵי בּוֹכְבִּים כגון נבוכדנצר ואדום **דְּלֹא מִפְקָדֵי דִּינָא**
עֲלֵיהוּ - שאין הקב"ה ממהר להביא עליהם פורענות בעולם הזה,
אבל עם ישראל מודקדק הקב"ה בעולם הזה וממהר לפרוע מהם
בעולם הזה.
שנינו במשנה, **וְיֵשׁ זְכוּת תוֹלָה ג' שָׁנִים בּוֹ.**
שואלת הגמרא, **זְכוּת דְּמַאי -** איזו זכות מגינה עליה שהמים אינם
מזיקים לה. **אֲלִיבָא זְכוּת דְּתוֹרָה -** שהיתה עוסקת בתורה. **הָא**
אֵינָה מִצְוָה וְעוֹשָׂה הִיא - הרי אינה מצוה ללמוד תורה, וכיון
שאינה מצוה אין שכרה גדול, ולא מסתבר לומר שזכות זו תעמוד
לה שהמים לא יזיקוה. **אֲלֵא** נאמר שהכוונה היא, **לְזְכוּת דְּמִצְוָה**
שְׁעִשְׂתָּה, גַּם עַל כֵּךְ קִשָּׁה, וְכִי זְכוּת דְּמִצְוָה מִי מִנְגַּנָּא בּוֹלִי הָאִי
- האם יש בכוחה להגין כל כך מן הפורענות **וְהַתְּנָא, אֵת זֹו דְּרִשׁ**
רַבִּי מְנַחֵם בְּרִי יוֹסֵי, נֹאמַר "כִּי נִרְ מִצְוָה וְתוֹרָה אִוִּר, תִּלְה -
הַמְשִׁיל הַכְּתוּב אֶת הַמִּצְוָה בְּנֵר, וְאֵת הַתוֹרָה בְּאֹר, אֵת הַמִּצְוָה
הַמְשִׁיל בְּנֵר, לֹאמַר לָךְ מִה נִר אֵינָה מְגִינָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה -
הַאִיר לו את הדרך העומדת לפניו שלא יכשל, אָף מִצְוָה אֵינָה
מְגִינָה אֲלֵא לְפִי שְׁעָה - ממקצת פורעניות, **וְאֵת הַתוֹרָה הַמְשִׁיל**
בְּאֹר - לומר לך מה אור היום **מִנִּין לְעוֹלָם -** מכל הפגעים
הבאים לו בעולם, **אָף תוֹרָה מְגִינָה לְעוֹלָם -** שמצילה אותו מן
החטא ומן היסורים הבאים לו בזה העולם. **וְאָמַר -** הפסוק שאחריו
המדבר בענין מעלותיה של התורה, **"בְּהַתְּלַבֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ**
וּבִשְׁכַּב תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ וְהַקִּיצוֹת הִיא תִּשְׁחַךְ וְגו'". וכך מתפרש
הכתוב, **"בְּהַתְּלַבֵּךְ תִּנְחָה אֶתְךָ" -** זה העולם הזה - שהתורה
תנחה ותגן עליך בעולם הזה מכל צרות. **"בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ" זֹו**
מִיתָה - בשעת המיתה מגינה התורה מיסורי המיתה, **"וְהַקִּיצוֹת**
הִיא תִּשְׁחַךְ" לְעֵתִיד לְבָא - לאחר המיתה תליץ התורה בערך
להגן מפני ייסורי הגיהנם. **מִשַּׁל לְאָדָם, שְׁהִיָּה מְהַלֵּךְ בְּאִישׁוֹן לִלְה**
וְאִפְּלִה וּמִתְיָרָא מַג' דְּבַרִּים, א. מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִים -
גומות ומן הפרקנים שהם פגעים האורבים לו בכל צעד ושלע, ב.
וּמַחְזָה רְעָה וּמִן הַלִּיסְטִים - שהם סכנות המזדמנות לו באישון
לילה, ג. **וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיָּה דְּרַךְ מְהַלֵּךְ -** מחמת שאינו בקי מספיק
בשבילי הדרכים. **נְזַרְמִנָּה לו אֲבוּקָה שַׁל אֹר, כִּיֹּן שְׁמַאִירָה לו**
את הדרך העומדת לפניו, נִיצַל מִן הַקּוֹצִים וּמִן הַפְּחָתִים וּמִן
הַפְּרָקְנִים שהם הסכנות האורבות מחמת שאינו רואה, כך, מי
שמקיים מצוות ניצל ממקצת פורעניות. אולם **וְעֲדִין מִתְיָרָא**
מַחְזָה רְעָה וּמִן הַלִּיסְטִים שדרכן ללכת בלילה פן יפגעו בו, ועוד
וְאִינוּ יוֹדַע בְּאִיָּה דְּרַךְ מְהַלֵּךְ, בִּין שְׁעָלָה עֲמוּד הַשַּׁחַר, נִיצַל
מַחְזָה רְעָה וּמִן הַלִּיסְטִים - כך מי שזכה ללמוד תורה ניצל מן
החטא ומן היסורים. אולם גם לאחר שעלה עמוד השחר, **וְעֲדִין**
אִינוּ יוֹדַע בְּאִיָּה דְּרַךְ מְהַלֵּךְ, עד שְׁהִיָּע לְפָרְשֵׁת דְּרַבִּים וְשֵׁם
הַכִּיר את דרכו ונוכח שהוא בדרך הנכונה, ואז נִיצַל מִכּוֹלָם, וכמו
כן האדם בעולם הזה, גם כשלומד תורה ומקיים מצוות עדיין אינו
יודע אם ילך בדרך זו עד סוף ימיו, או שמא יכפנו היצר הרע

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד א

תוספות

רש"י

מצוה בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מנגא אצולי לא מצלא.
 ותימה מאי האי דקתני בברייתא תלה את המצוה בנר מה נר אינה מנגינה אלא
 לפי שעה אף מצוה אינה מנגינה אלא לפי שעה אי מיצר הרע אינה מנגינה כלל אי מן
 הפרענות מנגינה לעולם ותורה נמי למה תלמא הכתוב באור משום דמגינה לעולם אי מן
 הפרענות מצוה נמי מנגא לעולם ואי דמצלא
 מיצר הרע הא לא מצלא אלא לפי שעה:
 זה תלמיד חכם וסלקא ליה שמעתתא אליבא
 דהלכתא. תימה ודיאך ניצול מכולן והלא
 לא ניצול מיצר הרע בעידנא דלא עסיק בתורה
 ויל סתם תלמיד חכם תורתו אמנתו ועוסק בה
 ומחרדר כל שעה ואינו הולך ד' אמות בלא תורה:
 והן אינו יודעין שעבירה מכבה מצוה. תימה
 הוא אמר לעיל בין לרב יוסף בין לרבא
 מצוה אגוני מנגא מן הפרענות אפילו בעידנא
 דלא עסיק בה ועבירה מכבה מצוה לאו מלהגן
 מן הדסורין קאמר אלא מליטול שבר לעתיד לבא
 כמו שפרשינו:

הן תהוה ארכא לשלוחך וכתוב: "כלא מטא על
 נבוכדנצר מלכא" וכתוב "לקצת ירחין תרי עשר".
 לעולם ר' ישמעאל, ואשפח קרא דאמר ותני, דכתוב:
 "כה אמר ה' על שלשה פשעי אדום", ומאי "אף על
 פי שאין ראיה לךר זכר לךר"? דלמא שאני גוים
 דלא מפקיד דינא עליהו: ויש זכות תולה ג' שנים
 כו': זכות דינא? אולימא זכות דתורה? הא אינה
 מצוה ועושה היא! אלא זכות דמצוה זכות דמצוה
 מי מנגא כולי האי? והתניא, את זו דרש ר' מנחם
 בר יוסי: "פי גר מצוה ותורה אור" תלה הכתוב את
 המצוה בגר, ואת התורה באור. את המצוה בגר לומר לך: מה גר אינה מנגינה אלא לפי
 שעה, אף מצוה אינה מנגינה אלא לפי שעה. ואת התורה באור, לומר לך: מה אור מנגין
 לעולם אף תורה מנגינה לעולם. ואומר "בהתהלכך תנחה אורך" וגו' "בהתהלכך תנחה אורך"
 זה העולם הזה, "בשכבך תשמר עליו" זו מיתה, "והקיצות היא תשיחך" לעתיד לבא. משל
 לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים
 ומתירא רעה ומן הליסטין ואינו יודע באיזה דרך מהלך. נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן
 הקוצים ומן הפחיתים ומן הפרקנים, ועדיין מתירא מחיה רעה ומן הליסטין, ואינו יודע באיזה
 דרך מהלך. כיון שעלה עמוד השחר ניצל מכלום. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה
 דרך מהלך. הגיע לפרשת דרכים ניצל מכלום. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה
 מכבה תורה, שנאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". אמר רב יוסף: מצוה,
 בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי לא מצלא.
 תורה, בין בעידנא דעסיק בה ובין בעידנא דלא עסיק בה, מנגא ומצלא. מתקורף לה רבא:
 אלא מעתה, דואג ואחיותופל מי לא עסקי בתורה? אמאי לא הגינה עליהו? אלא אמר
 רבא: תורה, בעידנא דעסיק בה, מנגא ומצלא. בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא, אצולי
 לא מצלא. מצוה, בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, אגוני מנגא אצולי
 לא מצלא. רבינא אמר: לעולם זכות תורה, ודקאמרת אינה מצוה ועושה, נהי דפקודי לא
 מפקדא, באגרא דמקדן ומתניין בנייהו ונמרון להו לגבריהו עד דאתו מבי מדרשא, מי לא
 פלגאן בהדיהו? מאי פרשת דרכים? אמר רב חסדא: זה תלמיד חכם ויום מיתה רב נחמן
 בר יצחק אמר: זה תלמיד חכם, ויראת חטא. מר זוטרא אמר: זה תלמיד חכם דסלקא ליה
 שמעתתא אליבא דהלכתא. דבר אחר: עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה. אמר
 רב יוסף: דרשיה ר' מנחם בר יוסי להאי קרא פי סיני, ואילמלא דרשה דואג ואחיותופל
 הכי, לא רדפו בתר דוד, דכתוב: לאמר אלהים עזבו וגו'. מאי דרשו? "ולא יראה כף ערות
 דבר" והן אינן יודעין שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. מאי "בוז ובוז לו?"
 אמר עולא: לא פשמעון אחי עזריה ולא בר' יוחנן דבי נשיאה אלא פהלל ושגבא. דכי
 אתא רב דימי אמר: הלל ושגבא אחי הוה, הלל עסק בתורה, שגבא עבר עסקא. לסוף,
 אמר ליה: תא ערוב ולפלוגי; יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו':
 אמר

הן תהוה ארכא לשלוחך. ואז תהא אורך ומן שלוחך שלא יבאו עליך הפרענות. וכן
 עשה נבוכדנצר, היה מקבץ בכל יום עניי ישראל שהביא בגולה והיו צריכים מונות
 ומפרכסים ואף דניאל בשהשיאו עצמו לו לכה נתבונן, שראה את ישראל בגולה מחורין על
 הפחיתים: וכתוב בלא מטא. כל הפרענות הגיע על נבוכדנצר: לקצת ירחין תרי עשר.
 אלמא תלה לו הזכות י"ב חדש: לעולם. מתני'
 דקתני ג' שנים ר' ישמעאל היא: ואשפח קרא
 דאמר ותני. שונה בהארכת זמן, כלומר מקרא
 כותב שהקב"ה מאריך זמן עד ג' פגעים, הלכך
 הו' להו ג' שנים: דלא מפקיד דינא עליהו. אין
 ממחרין את השמים לקוד עונותם עליהם
 בעולם הזה, אבל מישאל ממחרין לפרע
 בעה"ז ומקדקין אחריהם: וזכר דינא. מגינה כל
 קה: וזכר דתורה. שהיתה עוסקת בתורה: תא לא
 מפקדא. דכתוב ולמדתם אותם את בניכם והגיסו
 יל ולא את בניותכם, וכיון דאינה מצוה אין
 שברה גדול במצוה ועושה: היא תשיחך. תלך
 בערך את וכתוב: פחיתים. גמות: נודמנה לו
 אבוקה של אור. כך נזה לקים מצוה ניצל
 ממקצת פרעניות: ועדיין מתירא מחיה רעה ומן
 הליסטים. שדרכו לילך בלילה פן יפגע בו.
 דכתוב תשת חשך ויהי לילה בו תרמושל כל חייתו
 יקר וסכסס קיה הגיע עמוד השחר. ואף כאן נזה
 לתורה ניצל מן החטא ומן הדסורין: ועדיין אינו
 יודע בו, שמתא יכפשו יצרו לבטל והשיב עליו
 יצה"ר ופרענות: הגיע לפרשת דרכים. ושם
 הכיר את דרכו, ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא
 פרש מן התורה עד יום מותו ניצל מכלן. והכי
 מפרש לה לקמיה: עבירה מכבה. שבר מצוה
 ואין עבירה מכבה. שבר מי שעסק בתורה קדם
 לכן, אלמא מצוה לא מנגא כלי האי: לבבות את
 האהבה. בו, תורה דכתוב פיר' ו הביאני אל בית
 ה' ודגלו עלי אהבה. ין סוד: אמר רב יוסף.
 לעולם מנגינה על הדסורין הרבה, ומאי אינה
 מנגינה דקאמר תיק ובלקין מן החטא שלא
 יתקפנו יצה"ר קאמר: מצוה בעידנא דעסיק בה.
 והיני לפי שעה דאמר מנגא מן הדסורין ומצלא
 מיצה"ר שלא יכשילנו לחטא: בעידנא דלא
 עסיק בה. משגבר המצוה ואינו עוסק בה אגוני
 מנגא מן הפרענות, אצולי לא מצלא. דקתני
 בברייתא עברה מכבה מצוה, לאו מלהגן מן
 הדסורין קאמר, אלא מליטול שבר לעתיד: אמאי
 לא תגן עליהו. מיצר הרע שהחטיאם ועשאים
 רשעים גמורים, כלומר אמאי לא תצילהו מן
 העבירות: לעולם זכות דתורה. ולא שעוסקת
 בתורה. אלא שטורחא בבנה ובבעלה שעסקה
 דמקראין ופתייאן. שטורחות על בנייהו להביאן
 לבית הספר לקרוא מקרא ולשנות משנה: ונמרון
 לגבריהו. וממתנות לבגליהו שיוצאין לעיר
 אחרת ללמוד תורה: מאי פרשת דרכים. מדו
 מדמה להגיע לפרשת דרכים, דהא אבוקה היינו
 מצוה. עמוד השחר היינו תורה. אלא פרשת
 דרכים מאי היא: ויום המיתה. והוא תלמיד חכם

ביום מותו, וידע שלא פירש לפרוק מעליו על תורה: ויראת חטא. וכה ליראת חטא אחר שזכה לתורה ניצל מכלן, שהתורה מלמדתו דברי מצוה ודברי אסור וממה שהוא צריך לפרוש.
 ויראת חטא מונעו מלדרוך אחרי יצרו: דסלקא ליה שמעתתא אלכא דהלכתא. וה"ק עלה עמוד השחר ניצל מן החטא, וכה לתורה ניצל מיצה"ר ומן החטא, ועדיין אינו יודע באיזו
 דרך מהלך, אם זכה שסייעתו מן השמים להתקבל דבריו בין חבריו להורות בהלכה וכמשפט. הגיע לפרשת דרכים, כלומר זכה לכה ניצל מכלן: לאמר אלהים עזבו. כך היו אומרים
 עליו, אלהים עזבו, שבא על אשת איש ואין אנו נענשין עליו. רדפו ותפסוהו פי אין מציל, אין לו זכות שצילנו. שהעברה פכתה וזכותיה: לא יראה כף. עברה, ואם יראה ושב מאחריה:
 שמעון אחי עזריה. תא הוא במשנה קמיתא דזכחים, ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטין כדי שחלוק בזכות למדו של שמעון, לכה נראה קרא על שם עזריה אחיו, וכן
 ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שהיה מפרנסו: הלל עסק בתורה. מתוך עני רב בדמפרש במסי' יומא וף לכו:

סוטה. פרק שלישי - היה נוטל דף כא עמוד ב

תוספות

רש"י

1 לְפָדָה תְּפִלֹּתַי ס"ה. וכי תִּזְכֹּר תְּפִלֹּתַי קְרָא לָהּ: כְּאֵלֶּיךָ. שְׂמֹתוּכָה הִיא מְבִינָה עֲרֻמוֹתַי
 2 וְנֹעֶשֶׂה דְבָרֶיךָ בְּהֶעֱנֵנִי: חֲכָמָה. תּוֹרָה: שֶׁמְעִמֵד עֲצָמוֹ עָרוֹם עֲלֵיהּ. שְׂפִירֵשׁ מְכַל עֲסָקִים
 3 וְנֹעֶשֶׂה עֲלֵיהּ עֲנִי וְחָסֵר כֹּל וְלֹא שְׂמִישׁ עֲצָמוֹ עָרוֹם עֲלֵיהּ גְרָסִין שְׂמַעְרִים שִׁתְּקִימִים
 4 תּוֹרָתוֹ לְקַבֹּץ עַל יָד וְלִלְמוֹד מְכַל אֲדָם: מֵאֵין תִּמְצָא. מִן הַנְּעוֹשֵׂי כְּאֵין: רוּצָה אִשָּׁה בְּכָבֵד
 5 וְתַפְלוֹת. תַּפְצֶה לִזְנוֹן בְּמוֹנוֹת מוֹעֵטִין וַיהִיא

6 תְּפִלּוֹתָהּ מִצִּיּוֹ לָהּ בְּתַשְׁמִישׁ. מֵט' קָבִין וּפְרִישוֹת
 7 לְפָרֵשׁ מִן הַתְּפִלּוֹת. לְפִיכָר אֵין טוֹב שֶׁתִּלְמוֹד
 8 תּוֹרָה: שְׂמַעְיָם דְּבָרָיו לְדִין: דְּמַשְׁנַקְבֵּעַ בְּלֵב
 9 הַדִּין שְׂעִיר זְכִיּוֹתָיו לְדְבָרָיו שֶׁל זֶה קָשִׁין לְסַלְקָן
 10 וְהָרִי עֲרַמוֹתָהּ, וְרָשָׁע הוּא שְׁעוֹבֵר עַל לֵא תִּשָּׂא
 11 שְׂמַע שְׂוֹא (שְׂמֹת מו): לְהַשְׁלִים מֵאִתּוֹם. זֶהוּ. וְנִמְעָתָה
 12 לֹא יִשׁוּל לְקַט, וְנִשׁ לֹא קָרוּבִים שִׁטְלוֹם: בְּנִבְכִים
 13 מוֹעֵטִין. דְּתַנּוּ (כ"ג דף קל"ט): מִי שְׂמַת וְהִצִּיחַ בְּנִים
 14 וְבָנוֹת, בְּזִמְנָן שֶׁתִּבְכְּסִים מְרִבִּין הַבְּנִים יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת
 15 יִזְנוּ, בְּכִסִּים מוֹעֵטִין הַבָּנוֹת יִזְנוּ: וְהַבְּנִים יִשְׁאֲלוּ
 16 עַל הַתְּפִלּוֹת: שְׂקִימָו וּבְכָרָיו. קֹדֶם שֶׁיִּבְרָא הַבְּנוֹת
 17 לְבִיד וְהַעֲמִידוֹם בִּיד לְנִבְכִים בְּהִזְקָתָהּ בְּנוֹת:
 18 חֲפָרְעֵי אַחֲרֵים בְּאֹרְחוֹתָיו. רָאוּ וַעֲשׂוּ כְּמוֹנֵי
 19 וְלָבוּ דְבָרָיו. לֹא נִתְּפוֹן זֶה אֶלָּא לְהַרְאוֹת עֲצָמוֹ
 20 כְּחִסְדֵי בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, וְאֵין תּוֹכָו בְּכָרוֹ, אֶלָּא
 21 שְׂאֵל וְיִדְקְדוּ אַחֲרָיו לְבָדוֹךְ בְּתוֹעֲבוֹתָיו:
 22 שְׂקָרָא

הִיָּה אוֹמֵר: חֲסִיד שׁוֹמְטָה כו': הִיכִי דְמֵי חֲסִיד שׁוֹמְטָה? בְּנִזְנוֹ דְקָא מְבַעַה אֵיתְהָא בְּנִהְרָא
 וְאָמַר: לֹא אֹרְחָ אֲרַעָא לְאִיסְתְּפּוּלִי בְּהָ וְאֶצְוֵלָהּ. הִיכִי דְמֵי רִשְׁעֵי עָרוֹם? אָמַר ר' יוֹחָנָן:
 זֶה הַמְּטַעִים דְּבָרָיו לְדִין קוֹדֶם שֶׁיִּבְאָ בְּעַל דִּין חֲבֵרוֹ, ר' אֶבְהוֹ אוֹמֵר: זֶה הַנּוֹתֵן דִּינָר
 לְעֵנֵי לְהַשְׁלִים לֹא מֵאִתּוֹם זֶה, דְּתַנּוּ מִי שֵׁנִישׁ לֹא מֵאִתּוֹם זֶה לֹא יִשׁוּל לְקַט שְׂכָרָה וּפְאָה
 וְנִמְעָשֵׂר עֲנִי. הִיָּה לֹא מֵאִתּוֹם חֲסֵר דִּינָר, אֶפְיָלוּ אֶלְפֵי נוֹתְנֵין לֹא פִּאֲחָת הָרִי זֶה יִשׁוּל. ר'
 אַסִּי אָמַר ר' יוֹחָנָן: זֶה הַמְּשִׂיא עֵצָה לְמַכּוֹר בְּנִבְכִים מוֹעֵטִין. אָמַר ר' אַסִּי אָמַר ר' יוֹחָנָן:
 יְתוּמִים שְׂקִדְמוּ וּמְכָרוּ בְּנִבְכִים מוֹעֵטִין מַה שְׂמִכְרוּ, מְכָרוּ. אַבִּי אָמַר: זֶה הַמְּשִׂיא עֵצָה
 לְמַכּוֹר בְּנִבְכִים בְּרָבֵן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. דְּתַנִּיא "בְּכִסִּי לָךְ, וְאֶחָרֶיךָ, לְפִלּוּגִי", וְיָרַד הָרֵאשׁוֹן
 וּמְכָר וְאָכַל, הַשֵּׁנִי מוֹצִיא מִיַּד הַלְקוֹחוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי. רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין
 לְשֵׁנִי אֶלָּא מַה שִּׁשְׂיֵיר רֵאשׁוֹן. רַב יוֹסֵף בְּרַ חֲמָא אָמַר רַב שְׂשֵׁת: זֶה הַמְּכָרֵעַ אַחֲרֵים
 בְּאֹרְחוֹתָיו. ר' זְרִיקָא אָמַר רַב הוּנָא: זֶה הַמְּיַקֵּל לְעַצְמוֹ וְהַמְּקוֹרֵר לְאַחֲרֵים. עוֹלָא אָמַר: זֶה
 שְׂקָרָא

1 לְפָדָה תְּפִלֹּתַי ס"ה. וכי תִּזְכֹּר תְּפִלֹּתַי קְרָא לָהּ: כְּאֵלֶּיךָ. שְׂמֹתוּכָה הִיא מְבִינָה עֲרֻמוֹתַי
 2 וְנֹעֶשֶׂה דְבָרֶיךָ בְּהֶעֱנֵנִי: חֲכָמָה. תּוֹרָה: שֶׁמְעִמֵד עֲצָמוֹ עָרוֹם עֲלֵיהּ. שְׂפִירֵשׁ מְכַל עֲסָקִים
 3 וְנֹעֶשֶׂה עֲלֵיהּ עֲנִי וְחָסֵר כֹּל וְלֹא שְׂמִישׁ עֲצָמוֹ עָרוֹם עֲלֵיהּ גְרָסִין שְׂמַעְרִים שִׁתְּקִימִים
 4 תּוֹרָתוֹ לְקַבֹּץ עַל יָד וְלִלְמוֹד מְכַל אֲדָם: מֵאֵין תִּמְצָא. מִן הַנְּעוֹשֵׂי כְּאֵין: רוּצָה אִשָּׁה בְּכָבֵד
 5 וְתַפְלוֹת. תַּפְצֶה לִזְנוֹן בְּמוֹנוֹת מוֹעֵטִין וַיהִיא
 6 תְּפִלּוֹתָהּ מִצִּיּוֹ לָהּ בְּתַשְׁמִישׁ. מֵט' קָבִין וּפְרִישוֹת
 7 לְפָרֵשׁ מִן הַתְּפִלּוֹת. לְפִיכָר אֵין טוֹב שֶׁתִּלְמוֹד
 8 תּוֹרָה: שְׂמַעְיָם דְּבָרָיו לְדִין: דְּמַשְׁנַקְבֵּעַ בְּלֵב
 9 הַדִּין שְׂעִיר זְכִיּוֹתָיו לְדְבָרָיו שֶׁל זֶה קָשִׁין לְסַלְקָן
 10 וְהָרִי עֲרַמוֹתָהּ, וְרָשָׁע הוּא שְׁעוֹבֵר עַל לֵא תִּשָּׂא
 11 שְׂמַע שְׂוֹא (שְׂמֹת מו): לְהַשְׁלִים מֵאִתּוֹם. זֶהוּ. וְנִמְעָתָה
 12 לֹא יִשׁוּל לְקַט, וְנִשׁ לֹא קָרוּבִים שִׁטְלוֹם: בְּנִבְכִים
 13 מוֹעֵטִין. דְּתַנּוּ (כ"ג דף קל"ט): מִי שְׂמַת וְהִצִּיחַ בְּנִים
 14 וְבָנוֹת, בְּזִמְנָן שֶׁתִּבְכְּסִים מְרִבִּין הַבְּנִים יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת
 15 יִזְנוּ, בְּכִסִּים מוֹעֵטִין הַבָּנוֹת יִזְנוּ: וְהַבְּנִים יִשְׁאֲלוּ
 16 עַל הַתְּפִלּוֹת: שְׂקִימָו וּבְכָרָיו. קֹדֶם שֶׁיִּבְרָא הַבְּנוֹת
 17 לְבִיד וְהַעֲמִידוֹם בִּיד לְנִבְכִים בְּהִזְקָתָהּ בְּנוֹת:
 18 חֲפָרְעֵי אַחֲרֵים בְּאֹרְחוֹתָיו. רָאוּ וַעֲשׂוּ כְּמוֹנֵי
 19 וְלָבוּ דְבָרָיו. לֹא נִתְּפוֹן זֶה אֶלָּא לְהַרְאוֹת עֲצָמוֹ
 20 כְּחִסְדֵי בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, וְאֵין תּוֹכָו בְּכָרוֹ, אֶלָּא
 21 שְׂאֵל וְיִדְקְדוּ אַחֲרָיו לְבָדוֹךְ בְּתוֹעֲבוֹתָיו:
 22 שְׂקָרָא

1 כְּזֹאת אוֹמֵר חֵיב אֲדָם וכו'. ירושלמי דבן עזאי דלא ברא בן עזריה דרדריש (תנ"ק דף ק"ג)
 2 הקהל את העם האנשים והנשים והטף אנשים באו ללמוד נשים לשמות ונראה דפי'
 3 דמצוה לשמוע הנשים כדי שידעו לקיים מצוה ולא משום שידעו שזכות תולה: מטרונה
 4 שאלה את ר' אלעזר מפני מה חטא אחת במעשה העגל חזן מתן בזה ג' מיתות אמר לה אין
 5 אשה חכמה אלא בפלך אמר לי הורקטוס בנו
 6 בשביל שלא להשיבה דבר אחד מן התורה אבדת
 7 ממני ג' מאות כור מעשר ברב שנה א"ל ישרפו
 8 ד"ת ולא ימסרו דברי תורה לנשים:
 9 **רוצה** אשה בקב ותפילות. פ"ח רוצה אשה
 10 שיהא בעלה חמר והוא מצוי אצלה
 11 בכל שבת לתת לה עונתה ולא יביא לה אלא קב
 12 חטים בלבד ולא היא גמול שדולך בדרך רחוקה
 13 ואינו נותן לה עונה אלא אחת לשלשים יום
 14 ואע"פ שמביא לה לשכרו ט' קבין חיבה עליה
 15 העונה בכל שבת וקב אחד מט' קבין ופרישות ל'
 16 יום ורבי פירש בשם רב האי המשרה אשתו ע"י
 17 שליש לא יפחות לה מקביים חזיטן מן שבת
 18 לשבת כדמוכח בגמרא בפרק אע"פ (מכונות דף ס"ג)
 19 ועונתה מצוי לה ואילו המורד על אשתו (ס"ג ס"ג)
 20 מוסיף על כבודו ג' דינרים בשבת ושער בינוני
 21 הוא ד' טאין בסלע וטלע ד' דינרים נמצאת טאה
 22 בבינו ג' טאין בני דינרים שוק י"ח קבין הרי
 23 שחכמים עמדו על טוף דעתה שהיא רוצה
 24 בתפילות ועמו שני קביים מ"ח קביים שפירשו
 25 ממנה דקביים אחד מט' ב"ח קבין:

1 **היבי** דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
 2 מעבדע בנוהר אלך לכשאחלוץ תפליץ
 3 אצלנו עד שכחתי אתך תפליץ הוציא זה את
 4 נפשו: זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים
 5 זו. הא דרבי אבדו הוא דרבי יוחנן ומברית מונות
 6 מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים ותו גרס
 7 התם חד תלמיד מדר' בון הווי לו מאתים זה חסר
 8 דינר והוה רבי יליף למזבי עמיה חד לתלת שנים
 9 מעשר מסכתא חד זמן עבדין ביה תלמידיו עין
 10 בישא ומלוון ליה אתא בעי מזבי עמיה היך דהוה
 11 יליף א"ל רבי אתה לי שיעורא אמר זה מבת
 12 פרושים נגעו ביה רמו לתלמידיו ואעלוניה
 13 לקפליץ וחסרוניה חד קרט חובה עמיה היך דהוה
 14 יליף שנינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט)
 15 מי שיש לו חמשים זה הוא נוטל ונותן בהן ה"ז לא יטול ובגמרא (ירושלמי) הוא אמר חמשיך דעבדין טבין מן מאתין דלא עבדין:
 16 **היבי** דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
 17 מעבדע בנוהר אלך לכשאחלוץ תפליץ
 18 אצלנו עד שכחתי אתך תפליץ הוציא זה את
 19 נפשו: זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים
 20 זו. הא דרבי אבדו הוא דרבי יוחנן ומברית מונות
 21 מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים ותו גרס
 22 התם חד תלמיד מדר' בון הווי לו מאתים זה חסר
 23 דינר והוה רבי יליף למזבי עמיה חד לתלת שנים
 24 מעשר מסכתא חד זמן עבדין ביה תלמידיו עין
 25 בישא ומלוון ליה אתא בעי מזבי עמיה היך דהוה
 26 יליף א"ל רבי אתה לי שיעורא אמר זה מבת
 27 פרושים נגעו ביה רמו לתלמידיו ואעלוניה
 28 לקפליץ וחסרוניה חד קרט חובה עמיה היך דהוה
 29 יליף שנינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט)
 30 מי שיש לו חמשים זה הוא נוטל ונותן בהן ה"ז לא יטול ובגמרא (ירושלמי) הוא אמר חמשיך דעבדין טבין מן מאתין דלא עבדין:
 31 **היבי** דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
 32 מעבדע בנוהר אלך לכשאחלוץ תפליץ
 33 אצלנו עד שכחתי אתך תפליץ הוציא זה את
 34 נפשו: זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים
 35 זו. הא דרבי אבדו הוא דרבי יוחנן ומברית מונות
 36 מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים ותו גרס
 37 התם חד תלמיד מדר' בון הווי לו מאתים זה חסר
 38 דינר והוה רבי יליף למזבי עמיה חד לתלת שנים
 39 מעשר מסכתא חד זמן עבדין ביה תלמידיו עין
 40 בישא ומלוון ליה אתא בעי מזבי עמיה היך דהוה
 41 יליף א"ל רבי אתה לי שיעורא אמר זה מבת
 42 פרושים נגעו ביה רמו לתלמידיו ואעלוניה
 43 לקפליץ וחסרוניה חד קרט חובה עמיה היך דהוה
 44 יליף שנינו בפרק בתרא דמסכת פאה (מ"ט)
 45 מי שיש לו חמשים זה הוא נוטל ונותן בהן ה"ז לא יטול ובגמרא (ירושלמי) הוא אמר חמשיך דעבדין טבין מן מאתין דלא עבדין:
 46 **היבי** דמי חסיד שוטה. ירושלמי ראה תינוק
 47 מעבדע בנוהר אלך לכשאחלוץ תפליץ
 48 אצלנו עד שכחתי אתך תפליץ הוציא זה את
 49 נפשו: זה הנותן דינר לעני להשלים לו מאתים
 50 זו. הא דרבי אבדו הוא דרבי יוחנן ומברית מונות
 51 מן האלמנה קרי ירושלמי מכות פרושים ותו גרס
 52 התם חד תלמיד מדר' בון הווי לו מאתים זה חסר
 53 דינר והוה רבי יליף למזבי עמיה חד לתלת שנים
 54 מעשר מסכתא חד זמן עבדין ביה תלמידיו עין
 55 בישא ומלוון ליה אתא בעי מזבי עמיה היך דהוה
 56 יליף א"ל רבי אתה לי שיעורא אמר זה מבת
 57 פרושים נגעו ביה רמו לתלמידיו ואעלוניה
 58 לקפליץ וחסרוניה חד קרט חובה עמיה היך דהוה

ביאורים למסכת סוטה דף כא עמוד ב מתוך "ש"ס לובלין - מכון המאור"

41 זכויותיו בליבו של הדיין, קשה לסלקו, ואין לדיין את שיקול הדעת
 42 הרצוי לבחון את המקרה לאשורו. ולכן נקרא רשע, שעובר על לא
 43 תשא שמע שוא, ערום, שעושה זאת בערמה שהדיין לא יודע שהוא
 44 בא לדון איתו.
 45 רבי אבהו אומר, זה הנותן דינך לעני להשלים לו מאתים וזו -
 46 בכדי שלא יוכל ליטול מתנות עניים. דתנו, מי שיש לו מאתים וזו
 47 אינו מוגדר כעני, ועל כן, לא יטול לקח שכחה ופאה ומעשר עני.
 48 היה לו מאתים חסר דינך, כיון שכעת הוא עני, אפילו אלה נותנין
 49 לו באחת, אם כולם נחוצים לו, הרי זה יטול, והרי הוא רשע ערום
 50 שנראה שרוצה לתת צדקה, ובאמת על ידי כך הוא מונע ממנו טובה,
 51 וזה בערמה שהעני לא מרגיש בכך.
 52 רבי אסי אומר בשם רבי יוחנן, רשע ערום זה המשיא עצה למכור
 53 בנכסים מועטים - אדם שמת והניח בנים ובנות, הדין הוא שבהם
 54 יורשים הם הנכסים והם זיין את אחיותיהם עד שיתגרו או עד
 55 שיתארסו. כמה דברים אמורים בשהניח נכסים שאפשר שיוזנו מהם
 56 הבנים והבנות כאחד עד שיתגרו הבנות, ואלו הן הנקראין נכסים
 57 מרובין. אבל אם אין בנכסים אלא כדי מזון הבנות בלבד, הבנות
 58 ניונות מהן עד שיתגרו או עד שיתארסו, והבנים ישאלו על
 59 הפתחים, ואלו הן נכסים מועטים. אדם המשיא עצה לבנים שירשו
 60 נכסים מועטים, למכור אותם בכדי שלא יפסידו הנכסים במזונות
 61 הבנות, נקרא רשע, שהוא מעביר על דעת חכמים. ומנין שמהכירה
 62 מועילה, דאמר רבי אסי אומר רבי יוחנן, ותומים שקרמו ומכרו
 63 בנכסים מועטים - קודם שבאו הבנות לבית דין, והעמידו הנכסים
 64 בחוקתן, מה שמכרו מכרו.
 65 אבני אמר, רשע ערום, זה המשיא עצה למכור בנכסים ברבן
 66 שמעון בן גמליאל. דתניא, אדם שאמר לחברו נכסי קנויים לך
 67 ואחר כך לפלוני. - ואחרי שתמות הנכסים יעברו לפלוני, אם ירד
 68 הראשון ומכר את הנכסים לאחר השני - המקבל השני מוציא את
 69 הנכסים מיד הלקוחות לאחר שימות הראשון דברי רבי. רבן
 70 שמעון בן גמליאל אומר, אין לשני אלא מה ששייר ראשון, וכיון
 71 שמכר הנכסים לאחר, אין לשני כלום בנכסים, ואינו יכול להוציא
 72 מהלקוחות, ואדם המשיא עצה לזה הראשון שקיבל הנכסים,
 73 למכרם לאחר בכדי שיוותרו בידו מעות הנכס ולא יעבור הנכס
 74 לאחר מותו לאחריך, נקרא רשע כיון שעובר בזה על דעת הנותן.
 75 רב יוסף בר קמא אומר בשם רב ששאת, רשע ערום, זה המכריע
 76 אחרים באורחותיו - מגלה מעשיו הטובים לאחרים ומציע להם
 77 ללכת באורחותיו. שאינו מתכוון אלא להראות עצמו כחסיד בעיני
 78 הבריות בכדי לחפות על תועבותיו.
 79 רבי זריקא אומר בשם רב הונא, זה המיקל לעצמו ומחמיר
 80 לאחרים. עולא אומר, זה

1 שנינו במשנה, אומר בן עזאי חייב אדם ללמד את וכו' רבי
 2 אליעזר אומר כל המלמד את בתו תורה מלמדה תיפלות.
 3 שואלת הגמרא, תיפלות סלקא דעתך - וכי יעלה על דעתך
 4 שהתורה נקראת תיפלות (דברי הבאי). מתרצת הגמרא, אל תשנה
 5 בדברי רבי אליעזר המלמד את ביתו תורה מלמדה תיפלות, אלא
 6 אימא, כאילו מלמדה תיפלות - היינו, שהמלמד תורה לאישה כמי
 7 שמלמדה תיפלות, שעל ידי לימוד התורה היא לומדת להיות
 8 ערמונית ולעשות דבריה בהצנע.
 9 אמר רבי אבהו מאי טעמא דרבי אליעזר - שהמלמד תורה
 10 לאישה כאילו מלמדה תיפלות. דתניב "אני חכמה שכנתי
 11 ערמה", חכמה היא התורה, ומבואר בפסוק, אני חכמה - פיין
 12 שנכנסה חכמה באדם, שכנתי ערמה - נכנסה עמו ערמונית.
 13 והואיל ומתוך לימוד התורה נכנסת בה פיקחות, לומדת לעשות דברי
 14 זנות בהצנע.
 15 שואלת הגמרא, ורבנן - בן עזאי שסובר שעל האדם ללמד את ביתו
 16 תורה, האי - הפסוק "אני חכמה מאי עבדי ליה - מה דורשים
 17 ממנו. משיבה הגמרא, מיבעי ליה לברבי יוסי ברבי חנינא. דאמר
 18 רבי יוסי ברבי חנינא, אין דברי תורה מתקיימין אלא בפי
 19 שמעמיד עצמו ערום עליהן - היינו, שפושט מעל עצמו עול דרך
 20 ארץ ופורש מכל העסקים ונעשה עני וחסר כל בשביל ללמוד תורה,
 21 שנאמר "אני חכמה שכנתי ערמה".
 22 אמר רבי יוחנן אין דברי תורה מתקיימין אלא בפי שמישים עצמו
 23 בפי שאינו - עניו בכל ענייניו, הן בחכמה, הן בעושר והן בגבורה
 24 שנאמר "החכמה מאין תמצא" - החכמה תמצא תמי שמישים
 25 עצמו כ'אין' - כלום.
 26 שנינו במשנה, רבי יהושע אומר רוצה אשה בקב ותיפלות מתשעה
 27 קבין ופרישות וכו'. שואלת הגמרא, מאי קאמר - מה פירוש דבריו
 28 של רבי יהושע. משיבה הגמרא, הכי קאמר, רוצה אשה בקב
 29 ותיפלות עמו - מעדיפה אשה לזון במזונות מועטים (קב) ושיהיה
 30 בעלה מצוי לה, מהשעתי קבין ופרישות - מלזון במזונות מרובים
 31 ובשפע גשמי, ולא יהא בעלה מצוי לה. וכיון שעיקר ענייניה וליבה
 32 של האישה בדברים הללו, לא טוב שתלמד תורה.
 33 הוא היה אומר חסיד שומה ורשע ערום ב' שואלת הגמרא, הכי
 34 דמי חסיד שומה. משיבה הגמרא, כגון דקא טבעה איתתא
 35 בנהרא שרואה שטובעת אישה בנהר, ואמר לאו אורח ארעא
 36 לאיסתבולי בה ואצולה - אין זה מן הראוי להביט באישה ולהציל
 37 אותה.
 38 שואלת הגמרא, הכי דמי רשע ערום. משיבה הגמרא, אומר רבי
 39 יוחנן, זה המטעים דבריו לדיין - משמיע לדיין את הסיבות שיש
 40 לצדד לזכותו קודם שקיבא בעל דין תכרו, וכיון שקבע את צדדי

המשך ביאור למסכת סוטה ליום תשעה עשר לעומר עמ' ב

10 שאנו רואים אותה שהיא נפחדת ורותתה, אות הוא כי מתחילה
 11 התכוונה לשתות וסמכה על טהרתה, אלא שכעת היא נפחדת
 12 וחוששת שלא יבדקו אותה המים למרות שהיא טהורה, ובאופן זה יש
 13 חילוק, אם חזרה בה עד שלא קרב תקומין, דאבתי לא אמהוק
 14 מנילה, אי נמי אם אמהוק מנילה לפני שקרב הקומין, דשלא פדין
 15 עבדי בהנים דמתקי, מצי תררא בה ואין משקין אותה בעל כורחה,
 16 אך משקרב תקומין, דברין עבדי בהנים דמתקי, לא מצי תררא
 17 בה.

1 שאמר רבי עקיבא שאם סירבה לשתות לאחר המחיקה הרי היא
 2 בדוקה ועומדת, מדובר באופן דקתהרא בה מחמת בריותא - מתוך
 3 בריאותה, שאינה רותתת ואמרה איני שותה. והכי קאמר רבי
 4 עקיבא, כל מחמת בריותא - אם סירבה לשתות מתוך בריאותה,
 5 שלא גילתה כלל סימני פחד ורעדה, כלל פלל לא שתאי - אינה
 6 שותה כלל. שהאומרת איני שותה שלא מתוך פחד, יש להניח שגם
 7 מתחילה כשאמרה שתשתה, לא התכוונה לשתות באמה, אלא
 8 סמכה על כך שכיבואו להשקותה תסרב, לפיכך כשמסרבת,
 9 נחשבת כמודה בטומאה. אבל המסרבת לשתות מחמת רתיותא -

המשך ביאור למסכת כתובות ליום ראשון עמ' ב

55 אָמַר שְׂמוּאֵל, כֹּל שְׂנוּלָד כֶּסֶף בְּרִשּׁוֹתוֹ – בבעלותו, עָלָיו הָרְאָיָה,
 56 וּנְמִצָּא שְׂאֵחָרֵי שִׁמְשֵׁךְ בעל החמור את הפרה לרשותו, אינו צריך
 57 להביא ראיה מתי מת החמור, כיון שהוא מוחזק בפרה שברשותו,
 58 אלא על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם החליפין כדי
 59 להוציא את הפרה מיד בעל החמור. ועל זה אמר שמואל וְהִנָּא
 60 תִּנּוּא – ויש להביא ראיה לכך ממשנתינו ששנה התנא דין בְּלָה,
 61 ושמואל סובר כביאורו של רבא (לעיל עה) במשנתינו, שכולה
 62 נאמרה לדעת רבן גמליאל, ומשני הדינים שבמשנה מוכח כדברי
 63 שמואל, שברישא שנמצאו המומין בבית האב וברשותו, על האב
 64 להביא הראיה, כיון שאומרים 'כאן נמצאו ובאן הויה', ואילו
 65 בסיפא, שנמצאו המומין בבית הבעל וברשותו, על הבעל להביא
 66 ראיה, משום שהספק נולד ברשותו.
 67 הגמרא מקשה מהברייתא שהובאה לעיל על דברי רמי בר
 68 יחזקאל בשם שמואל: מִיֵּהִיב, שנינו בברייתא, מִשֵּׁם שְׂנִמְצָא
 69 בְּעוֹבֵי בֵּית הַפּוֹסֹת כו', וכפי שהובא לעיל מבואר בברייתא זו
 70 שאם אין ידוע מתי נתחבה המחט, המוציא מחבירו עליו הראיה,
 71 ומשמע מסתימת הברייתא שכל אחד מהם הבא להוציא ממוק,
 72 עליו להביא ראיה, ולפי זה, אִי דְלֵא יְהִיב טַבַּח דְּמִי – אם הלוקח
 73 שקנה את הבהמה לשחיטה עדיין לא שילם את תמורתה, ובעל
 74 הבהמה בא להוציא ממנו את מעותיו, בְּעַל הַבְּהֵמָה פְּעִי לְאִתּוּי
 75 רְאִיָּה וּמַפְיָק – על המוכר להביא ראיה שנתחבה המחט לאחר
 76 המכירה, ועל ידי זה הוא יכול להוציא מהלוקח את מעותיו,
 77 ולדברי רמי בר יחזקאל בשם שמואל קשה, אֲמַאי – מדוע אינו
 78 יכול להוציא את מעותיו בלא ראיה, הרי פְּסִיקָא – הספק אימתי
 79 נתחבה המחט, בְּרִשּׁוֹת מַבְּחָ אִתְּיָלִיד – נולד ברשות הלוקח
 80 ששחטה, שלאחר ששחטה מצא את המחט, ואם כן לדעת שמואל
 81 שכל מי שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה, יצטרך הלוקח
 82 להביא ראיה כדי להפטר מלשלם למוכר, ואילו מהברייתא
 83 משמע שתמיד המוציא מחבירו עליו הראיה.
 84 מתרצת הגמרא: הברייתא עוסקת באופן דְּיְהִיב טַבַּח דְּמִי –
 85 שהשוטט שקנה את הבהמה כבר שילם עליה למוכר, ועתה הוא
 86 תובע את המוכר שיחזיר לו את דמי המקח, ועל זה אמרה
 87 הברייתא שהמוציא מחבירו עליו הראיה, משום שהספק נולד
 88 ברשותו. אמנם באמת אף אם לא נתן עדיין את המעות, והמוכר
 89 תובע ממנו את דמי הבהמה, עליו להביא ראיה שהיתה הבהמה
 90 טריפה בעת המכירה, ולולי זאת יתחייב לשלם למוכר, כיון
 91 שהספק נולד ברשותו, וכדברי רמי בר יחזקאל בשם שמואל.
 92 תמזה הגמרא: וּמַאי פְּסִיקָא – כיצד סתם התנא את דבריו ואמר
 93 'המוציא מחבירו עליו הראיה', שמשמע שאין חילוק מי הוא
 94 המוציא, ואילו לדבריך נמצא שרק כשהלוקח הוא המוציא נאמר
 95 דין זה, ובכך שכינה התנא את הלוקח כ'מוציא' הרי זה כאילו פסק
 96 שלעולם דמי הבהמה ביד המוכר, והלוקח בא להוציא את המעות
 97 מידו, ולכן לא הוצרך לפרש שכוונתו ללוקח.
 98 מתרצת הגמרא: אֲבָן, סְהֵמָא דְּמִילְתָּא – דרך העולם היא כך, דכל
 99 בְּמָה דְלֵא יְהִיב אִינִישׁ זוּוּי – כל זמן שאין הלוקח נותן למוכר את
 100 דמי המקח, לֹא יְהִיב אִינִישׁ חֵיוֹתָא – אין המוכר נותן לו את
 101 הבהמה, ולכך נקטה הברייתא לשון 'המוציא מחבירו עליו
 102 הראיה', כיון שבדרך כלל הלוקח הוא הבא להוציא מהמוכר את
 103 המעות ששילם לו, לאחר שנמצאה הבהמה טריפה.

* * *

104 שנינו במשנה: 'וְחֻקֵּי אֲמִירִים, בְּמָה דְּכָרִים אֲמִירִים, בְּמוֹמִין
 105 שְׂפִפְרָה, אבל במומין שבגלוי אינו יכול לטעון'. אָמַר רב נַחֲמָן,

1 והבהמה מְרִיפָה. אמנם אף אם ניקב הדופן מעבר לעבר אין
 2 הבהמה טריפה אלא אם כן אירע הדבר בחייה, ולכן, אם נִמְצָא
 3 עָלֶיהָ – על המחט קוֹרֵט – מעט דָם, בְּיָדוּעַ – הרי זה סימן שְׂהוּא –
 4 שדבר זה אירע לְפָנַי שְׂחִיטָה, ולכן כשנתחבה המחט בגופה יצא
 5 ממנה מעט דם. אך אם לֹא נִמְצָא עָלֶיהָ קוֹרֵט דָם, בְּיָדוּעַ שְׂהוּא
 6 לְאַחַר שְׂחִיטָה, שאחרי מותה אין דם יוצא ממקום תחיבת המחט.
 7 ובאופן שנמצא קורט דם והבהמה טריפה, נותנת הברייתא סימן
 8 לדעת מתי אירעה תחיבת המחט, כמה זמן לפני שחיטת הבהמה,
 9 ויש מכך נפקא מינה לדיני ממונות. אם הוּגְלָד פִּי הַמַּבְּחָ – עלה גלד
 10 על מקום תחיבת המחט, בְּיָדוּעַ שְׂנִתְחַבָה המחט לפחות שְׁלִשָּׁה
 11 יָמִים קוֹדֵם הַשְּׂחִיטָה, כיון שמכת הבהמה מגלידה רק אם חייתה
 12 שלשה ימים לאחר המכה, ולכן, אם קנה בהמה זו בתוך שלשה
 13 ימים לשחיטתה, יכול הוא לתבוע מהמוכר שיחזיר לו את דמיה,
 14 שהרי מכך שנמצאה המכה מוגלדת מוכח שכשקנאה כבר היתה
 15 טריפה ושאילו נטרפה ברשותו, לא היה פי המכה מספיק להגליד
 16 פחות משלשה ימים. אך אם לֹא הוּגְלָד פִּי הַמַּבְּחָ, אין לדעת מתי
 17 אירע הדבר, האם ברשות המוכר או ברשות הלוקח, והמוציא
 18 מְחִבְרֵוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. מסיימת הגמרא את קושייתה: משמע מלשון
 19 הברייתא שכל הבא להוציא את מעותיו עליו הראיה, בין הלוקח
 20 ובין המוכר, וְאִי יְהִיב טַבַּח דְּמִי – ואם הטבח שקנה את הבהמה
 21 כבר נתן מעות למוכר עבור הבהמה, ועתה תובע אותם מהמוכר
 22 בטענה שהיה מקומו מקח טעות, פְּעִי לְאִתּוּי רְאִיָּה, וּמַפְיָק – מטל
 23 עליו להביא ראיה, ורק כך יוכל להוציא מן המוכר את מעותיו,
 24 ולדעת שמואל קשה, אֲמַאי – מדוע על הלוקח להביא ראיה, והרי
 25 בכל ספק שבגוף הממון אין החזקה המעות מועילה למוחזק,
 26 ואפילו כשלא נולד הספק ברשותו, אלא הולכים אחר הבעלים
 27 הראשונים, ואם כן בְּעַל הַבְּהֵמָה לְיִתֵי רְאִיָּה, וְנִזְקִים – המוכר,
 28 שהוא מוחזק במעות הלוקח המסופקים, יצטרך להביא ראיה שלא
 29 היתה הבהמה טריפה כדי שיוכל להחזיק במעות, ואם לא יביא
 30 ראיה לדבריו, לא יוכל להחזיק במעות. וכמו שאמר שמואל
 31 שבעל החמור אינו יכול להחזיק בפרה כל זמן שאינו מביא ראיה
 32 שאכן היה חמורו קיים בזמן החליפין, ואף שהספק לא נולד
 33 ברשותו.
 34 מתרצת הגמרא: דין הברייתא נאמר בְּדֵלֵא יְהִיב טַבַּח דְּמִי –
 35 באופן שהלוקח עדיין לא שילם תמורת הבהמה, והמוכר הוא
 36 שתובע ממנו שישלם לו את דמי הבהמה, ועל זה אמרה הברייתא
 37 שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ואין המוכר יכול להוציא מעות
 38 מן הלוקח מספק, כיון שיש להעמיד את המעות בחזקת בעליהם
 39 הוודאים והם בחזקת הלוקח. אבל באמת אף אם כבר שילם
 40 הלוקח למוכר, אין המוכר יכול להחזיק במעות כל זמן שאינו
 41 מוכיח שהוטרפה הבהמה ברשות הלוקח.
 42 תמזה הגמרא: מַאי פְּסִיקָא – כיצד סתם התנא את דבריו, שאמר
 43 'המוציא מחבירו עליו הראיה', וכוונתו היתה רק לאופן שהמוכר
 44 הוא המוציא, וכי פסק התנא דבר קצוב שלעולם אין המוכר נוטל
 45 את דמי הבהמה לפני שחיטתה, ומחמת כן תמיד הוא נחשב
 46 כ'מוציא' ושהרי לפי תירוץ הגמרא נמצא שאם כבר קיבל המוכר
 47 את הדמים, אין אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה, אלא על
 48 המוכר להביא ראיה כדי להחזיק במעותו.
 49 הגמרא מביאה מי שחולק על דברי רב יהודה בשם שמואל בדין
 50 המחליף פרה בחמור: אֲלָא, כִּי אֲתָא – כשבא רַמִּי בַר יְחִזְקִאל, אָמַר
 51 לבני הישיבה, לֹא תִצְיִיתִינְהוּ לְהֵנִי בְּלָלִי דְּבִיּוּל – אל תקבלו את
 52 הכללים הללו שאמר וכלל יְהוּדָה אֲחִי מְשִׁמִּיה דְּשְׂמוּאֵל, שלעולם
 53 על בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בעת החליפין,
 54 כדי שיוכל להחזיק בפרה, שלא אמר שמואל כן, אלא חָבִי – כך

ישעיה ה יז-כד

יז ורעו כבשים פְּדָבְרָם וְחֲרָבוֹת מַחִים גָּרִים יֹאכְלוּ: (ס) יח הוּי מוֹשְׁכֵי הָעֵזִן פְּחֲבָלֵי הַשּׂוֹא וְכַעֲבוֹת הָעֵגְלָה חֲפָאָה: יט הָאֹמְרִים יִמְהַר | יְחִישָׁה מַעֲשָׂהוּ לְמַעַן נִרְאָה וְתִתְקַבַּב וְתִבְאֹהַ עֲצַת קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל וְגִדְעָה: (פ) כ הוּי הָאֹמְרִים לְרַע טוֹב וְלְטוֹב רַע שְׁמַיִם חֲשׂוֹד לְאוֹר וְאוֹר לְחֲשׂוֹד שְׁמַיִם מֵר לְמַתּוֹק וּמַתּוֹק לְמֵר: (ס) כא הוּי חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם וְנִגְדַּ פְּנֵיהֶם נִבְנִים: (ס) כב הוּי גְבוּרִים לְשִׁתּוֹת יַיִן וְאֲנָשֵׁי־חֵיל לְמִסְךְ שֹׁכֵר: כג מְצַדִּיקֵי רִשָׁע עֵקֵב שֹׁחַד וְצַדִּיקַת צַדִּיקִים יִסִּירוּ מִמֶּנּוּ: (פ) כד לִבְנֵי פֶּאֶלֶל קֵשׁ לְשׁוֹן אֵשׁ וְחֲשֵׁשׁ לְהַבָּה יִרְפָּה שְׂרָשָׁם כִּמְקַ יְהִי וּפְרָחָם כִּמְקַ יַעֲלֶה כִּי מֵאֲסוּ אֶת תּוֹרַת יְהוָה צְבָאוֹת וְאֶת אִמְרַת קְדוֹשׁ־יִשְׂרָאֵל נֶאֱצוּ:

רש"י

לעכו"ם ורע בעיניהם לעבוד הקב"ה שהוא טוב: שמים חשך לאור. דבר שהוא עתיד להביא עליהם חשך אומרים שיאיר להם: שמים מר למתוק. עון שהוא עתיד להביא עליהם פורענות מר אומרים שימתיק להם: ומתוק למר. עבודת הקב"ה המתוקה אומרים מרה היא: (כב) למסוך שכר. למזוג שכר תיקון המשקה קרוי מסך: (כג) וצדקת צדיקים. שהן ראויין לזכות בבית דין יסירו ממנו ומחייבין אותו בדין וגוזלין ממנו: (כד) לכן. והיה הדבר הזה לכם וגו': כאכול קש לשון אש. כאכול את הקש לשון אש. וחשש. תירגם יונתן עמירא קשין של שבולין וכחשש אשר הלהבה תרפנו ותעשנו אפר. כמק. כדבר הנימוק: ופרחם. גדולתם כאבק העולה לפני רוח ומסתלקת כך תסתלק:

(יז) ורעו כבשים כדברם. צדיקים הנמשלים כעדר הרחלים: כדברם. כמנהגם ביושר ובמדה מכלכלים דבריהם במשפט ככבשים הללו, ורבותינו דרשו כדברם כמדובר בם נחמות הנדברות להם: וחרבות מחים. בתי הרשעים שהם שמנים: גרים יאכלו. הצדיקים שהם כגרים יאכלום. מחים. שמנים כמו עולות מחים אעלה (תהלים ס"ו): (יח) הוּי מוֹשְׁכֵי הָעֵזִן. גוררים יצר הרע עליהם מעט מעט בתחיל' בחבלי השוא כחוט של קורי עכביש ומשנתגרה בהם מתגבר והולך עד שנעשה כעבות העגלה שקושרין בו את הקרון למשוך: השוא. דבר שאין בו ממש: חטאה. חטא: (יט) יחִישָׁה מַעֲשָׂהוּ. הפורענות שהוא אומר להביא: למען נראה. דבר מי יקום: (כ) הָאֹמְרִים לְרַע טוֹב. מקלסין

מצודת ציון

(יז) כדברם. כמנהגם כי וינהג תרגומו ודבר וכן אני אשימם דוברות בים (מ"א ה) שהוא ענין הנהגה: מחים. רשעים השמנים בעלי המוח: (יח) וכעבות. חבלים עבות: (יט) יחִישָׁה. הוא כמו ימהר וכן אחישה מפלט לי (תהלים נה) וכפל הדבר בשמות נרדפים וכך אדמת עפר (דניאל יב): (כב) למסוך. מזיגת היין קרוי מסך: (כג) עקב. בשכר כמו והיה עקב תשמעון (דברים ז): (כד) קש. תבן: לשון אש. להב אש ע"ש שנמשך כלשון: חשש. היא תבן הדק וכן תהרו חשש (לקמן לג): ירפה. מל' רפיון: כמק. מל' המקה והמסה: ופרחם. המשיל הגדולה לפרחי האילן: יעלה. יסתלק כמו כעלות גדיש (איוב ה): נאצו. ענין בזיון:

מצודת דוד

(יז) כבשים. הצדיקים הנמשלים לעדר הרחלים המה ירעו בנחת והשקט כמנהגם מאז ולא יהיו נכללים עם הרשעים: וחרבות מחים. בתי החרבות של הרשעים בעלי המוח יאכלו הצדיקים שהמה עתה כגרים מול רשעי': (יח) מוֹשְׁכֵי הָעֵזִן. ממשיכים על עצמן את היצר הרע המסית על העון: בחבלי השוא. בחבלים דקין וכמעט שאין בהם ממש: וכעבות. לבסוף ממשיכים היצה"ר המחטיא בחבלים עבות שמושכים בהם את העגלה ר"ל בתחלה מעט נמשכים אחריו ולבסוף נמשכים הרבה: (יט) הָאֹמְרִים וכו'. אומרים בלעג ימהר להביא מעשה הפורעניות שאומר למען נראה אם יוכל עשוהו: ותקרב ותבואה. כפל הדבר במ"ש: ונדעה. יש בידו הכח: (כ) לְרַע. על עבודת אלילי כנענים היו אומרים שהוא

טוב: ולטוב. הוא עבודת המקום: שמים חושך וכו'. כפל הדבר פעמים ושלש כדרך המליצה ולהתמדת הדבר: (כא) בעיניהם. מחזיקים א"ע לחכמים: ונגד פניהם. לפי הסתכלות פניהם וכפל הדבר במ"ש: (כב) לְשִׁתּוֹת יַיִן. מראים גבורות לשנות יין הרבה: ואנשי וכו'. כפל הדבר במ"ש: (כג) מְצַדִּיקֵי. מצדיקים בדין את הרשע בשכר שוחד: יסירו ממנו. מכו"א מן הצדיקים מסירים צדקתו לומר עליו שאינו צדיק בנינו: (כד) לִבְנֵי פֶּאֶלֶל. בעבור הטיית המשפט: כאכול קש לשון אש. כמו לשון אש שורף את הקש וכמו להבה מרפה את החשש ומחלישו עד כי ישוב לאפר כן יחלש שרשה להיות כדבר הנימוק: ופרחם. גדולתם יסתלק כאבק דק המסתלק ברוח קמעא:

משלי יא-כ

יא מְקוֹר חַיִּים פִּי צַדִּיק וּפִי רָשָׁעִים יִכְסֶה חֶמֶס: יב שְׁנֵאָה תַעֲוֹרֵר מְדַנִּים וְעַל כָּל־פְּשָׁעִים תִּכְסֶה אֶהְבֶּה: יג בְּשִׁפְתָי נִבּוֹן תִּמְצָא חֲכָמָה וְשֹׁבֵט לִגְוֵי חֲסֵרֵי־לֵב: יד חֲכָמִים יִצְפְּנוּ־דַעַת וּפְרִיאֲוִיל מִחֲתָה קִרְבָּה: טו הוֹן עֲשִׂיר קָרִית עָזוּ מִחֲתַת דְּלִים רִישָׁם: טז פְּעֻלַת צַדִּיק לְחַיִּים תְּבוֹאֵת רָשָׁע לְחַטָּאת: יז אֲרַח לְחַיִּים שׁוֹמֵר מוֹסֵר וְעוֹזֵב תּוֹכַחַת מִתַּעֲהָ: יח מְכַסֶּה שְׁנֵאָה שִׁפְתֵי־שֹׁקֵר וּמוֹצֵא דָבָר הוּא כְּסִיל: יט בְּרֹב דְּבָרִים לֹא יִחְדַּל־פֶּשַׁע וְחֹשֵׁךְ שִׁפְתָיו מִשְׁפִּיל: כ כֶּסֶף נִבְחָר לְשׁוֹן צַדִּיק לֵב רָשָׁעִים כַּמְעַט:

רש"י

היא מחיתתם: (טז) פעולת צדיק לחיים. כמשמעו, ומדרש אגדה שלמה עשה פעולת המקדש לחייהם של ישראל לכפרתן: ותבואת רשע. תבואתו (ס"א הבאתו) של מנשה שהכניס בו הסמל היא היתה לחטאת: (יז) אורח לחיים. השומר מוסר היא הדרך לחיים: ועוזב תוכחת מתעה. את עצמו ואת אחרים: (יח) מכסה שנאה שפתי שקר. החונף שפתי שקר ומכסה שנאה בלבו: ומוציא דבה הוא כסיל. לעז שיהו אנשים דובבין בו על חבירו: (יט) ברוב דברים לא יחדל פשע. המרבה דברים מביא חטא: וחושך שפתיו. הוא המשכיל: (כ) כסף נבחר לשון צדיק. שיודע להוכיח: לב רשעים כמעט. שאיני שומע לתוכחת צדיק ומדרש רבי תנחומא אומר על עדו הנביא נאמר שקרא על המזבח בבית אל וירבעם אע"פ שיבשה ידו לא קבל תוכחה שנאמר חל נא את פני ה' אלהיך וגו' (מ"א יג) ולא אלהי ואומר ותשב ידו כבראשונה (שם) עומד ומקטיר לעבודת גלולים ואף בסוף כן:

מצודת ציון

(יב) מדנים. מל' מדון ומריבה: (יג) לגו. לגוף כמו גוי נתתי למכים (ישעיה ו'): (יד) מחתה. ענין שבירה כמו שמת מבצרו מחתה (תהלים פד): (טו) קרית. מל' קריה ועיר: רישם. ענין עוני: (טז) תבואת. מל' תבואה ופירות: לחטאת. ענין חסרון כמו קולע וכו' ולא יחטיא (שופטים ט): (יז) מתעה. כמו תועה או מתעה נפשו: (יח) דבה. ענין לעז והוצאת שם רע שרבים דובבים ומספרים בו כמו דבתם רעה (בראשית לז): (יט) וחושך. ענין מניעה כמו ולא חשכת (שם כב):

מצודת דוד

(יא) מקור חיים. פי צדיק הוא מקור הנובע חיים בעולם כי בצדק אמרי פיו מביא חיים בעולם אבל פי רשעים ידבר מרמה לכסות על מחשבת החמס שבלבבו: (יב) שנאה. השנאה שיש לאדם על מי היא מעוררת מדנים לעשות מריבה ולהקפיד על דבר קל אבל אהבת אדם לחבירו תכסה על כל דבר פשע אבל יקפיד אף על דבר קשה: (יג) בשפתי נבון. כאשר ישאלו מה מהנבון תמצא בתשובת אמרי שפתיו גם חכמת השכל גם שבט מוסר לגו חסר לב כי בדבריו יגנה מעשה חסר לב ותחשב לו לשבט המייסר: (יד) יצפנו דעת.

אף הדעת מסתירים לבל הגלות כ"א להראוים לה בחושבם פן יהיה למוקש למי שלא יבינם על האמת אבל פי כסיל תגיד דבר אשר המחתה קרובה ומעודת לבא בעבורה ואינו חושש: (טו) הון עשיר. ממון העשיר היא לו למחסה כעיר מבצר ועל העשיר בתורה ידבר. מחתת. שברון הדלים בתורה היא עניותם כי בעבור חסרון התורה ישברו מהר: (טז) פעולת. מעשה הצדיק הוא סיבה לחיים אבל פרי מעשה הרשע היא סיבה להחסיר ימי חייו: (יז) שומר מוסר. ר"ל שמירת המוסר הוא אורח לחיים: מתעה. הוא תועה מאורח חיים: (יח) מכסה שנאה. המכסה השנאה בלב ואינה עוזבה גורם עוד עבירה לדבר שפתי שקר להראות עצמו כאוהב: ומוציא דיבה. מי שאינו מכסה השנאה ומראה כעסו להוציא לעז על חבירו שיהיו אנשים דובבים בו הלא לכסיל יחשב כי הכל יאמרו כל הפוסל במומו פוסל: (יט) ברב. במרבית הדברים לא יחדל מהם דבר פשע כי א"א להזהר בכלם על כי מרובים המה: וחושך. המונע אמרי שפתיו מכל וכל הוא משכיל: (כ) לשון צדיק. המוכיח לבני אדם הוא ככסף נבחר אבל לב הרשעים היא קטנה כשיעור היותר מעט ר"ל אין להם לב להבין כ"א מעט מזער:

ז **במה דברים אמורים?** בזמן שהיא כלי מחלחלת. היתה פחותה ופקוקה בקש, או אפוצה; איזוהי אפוצה? שאין לה טפח ממקום אחד; פזית מן המת נתון תחתיה — כנגדו עד התהום טמא. על גבה — כנגדו עד הרקיע טמא. בתוכה או בפית — תוכה והבית טמאים.

ח היתה גבוהה מן הארץ טפח, ממאה תחתיה או בפית או בתוכה — הכל טמא, אלא גבה. על גבה — כנגדו עד הרקיע טמא.

ט היתה ממלאה את כל הבית, ואין בינה לבין הקורות פותח טפח, ממאה בתוכה — הבית טמא; ממאה בפית — מה שבתוכה טהור; שדרוך ממאה לצאת ואין דרכה להכנס, בין עומדת בין מטה על צדה, בין אחת בין שתיים.

י היתה עומדת בתוך הפתח, ואין בינה לבין המשקוף פותח טפח, ממאה בתוכה — הבית טהור; ממאה בפית

פירוש ברטנורא

ז **בזמן שהיא כלי מחלחלת.** כחנם נקט מחלחלת, ולא מהני מחלחלת אלא בפיה לחוץ לענין הוצאת טומאה מתוכה לבית, והכא דפיה לפניו הרי יוצאה דרך פיה. אלא אידי דתנא רישא מחלחלת בהדי כלי נקטיה נמי הכא: **כנגדו עד התהום טמא.** והשאר טהור. ובאינה גבוהה מן הארץ טפח איירי: תוכה או בבית תוכה והבית טמאים. משום דפיה לפניו. אבל לעיל דפיה לחוץ קתני טומאה בבית אין טמא אלא הבית והשאר טהור:

ח **אלא גבה.** ותוכה טמא כשהטומאה בבית, משום דפיה לפניו. אבל לעיל דפיה לחוץ, תוכה וגבה טהור:
 ט **היתה ממלאה את כל הבית.** שכולה בתוך הבית לפניו ויושבת על שוליה ופיה מניע לשמו קורה, שאין בינה לתקרה פותח טפח: **טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טהור.** מידי דהוה אביב שהוא קמור תחת הבית שיש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח דתנן לעיל בפרק ג': **בין עומדת.** כלומר, דין זה נוהג בין עומדת ומנגעת לקורות בין מוטת על צדה ואין בין פיה לדופן הבית פותח טפח: **בין אחת בין שתיים,** זו על זו ואין בין פי השניה לקורות פותח טפח, וכן אין בין שוליה השניה לפיה של ראשונה פותח טפח:

י **הבית טהור.** שהמשקוף יורד וסותם את פי הכוורת. ובכוורת שאינה מחלחלת איירי. דאי במחלחלת, דרך החלחול היתה טומאה יוצאה לבית ככל הני דלעיל: **טומאה בבית מה שבתוכה טהור.** גרסינן. שהטומאה יוצאה לחוץ ואינה נכנסת לכוורת. וברוב ספרים גורסין, מה שבתוכה טמא לפי שהטומאה

משניות מבוארות – קהתי

ב א ו ר מ ש נ ה ז

גבה — חוץ ממה שעל גבי הכוורת מבחוץ, שאפילו הטומאה בתוך הכוורת, הדופן העליונה חוצצת, או משום שפחותה ובטלה מתורת כלי או משום שאפוצה מצלת עם דפנות אוהלים. **על גבה** — היתה הטומאה על גבי הכוורת שמחוץ לבית, **כנגדו עד הרקיע טמא** — אבל כנגדו ולמטה טהור, שהכוורת חוצצת.

ב א ו ר מ ש נ ה ט

היתה — הכוורת, **ממלאה את כל הבית** — כגון שכולה עומדת בתוך הבית, ופיה למעלה כלפי התקרה, **ואין בינה לבין הקורות פותח טפח** — שפיה אינו רחוק מהתקרה טפח, והרי היא חשובה כדבוקה לתקרה ונעולה, **טמאה בתוכה** — בתוך הכוורת, **הבית טמא** — כל מה שבבית טמא; **טמאה בפית, מה שבתוכה טהור** — מה שבתוך הכוורת טהור; **שדרוך טמאה לצאת** — הלכך כשהטומאה בתוך הכוורת, הרי היא יוצאת מן הכוורת לתוך הבית ומטמאה את כל מה שבבית, **ואין דרכה להכנס** — מן הבית לכוורת, הלכך כשהטומאה בבית אינה נכנסת לכוורת הנעולה (עיין לעיל ד, א); **בין עומדת** — כלומר דין זה נוהג בין בכוורת העומדת בתוך הבית ומנגעת עד לתקרה, **בין מטה על צדה** — בין בכוורת המוטלת על צידה, ואינה רחוקה מכתלי הבית טפח, **בין אחת** — בין שהיתה כוורת אחת, **בין שתיים** — בין שהיו שתי כוורות, זו על גבי זו, ואין בין התחונה לעליונה ולא בין העליונה לבין התקרה פותח טפח.

ב א ו ר מ ש נ ה י

היתה — הכוורת — **עומדת בתוך הפתח** — ופיה למעלה כלפי המשקוף, **ואין בינה לבין המשקוף פותח טפח** — שפי הכוורת אינו רחוק טפח מן המשקוף, והרי היא כדבוקה למשקוף, **טמאה בתוכה** — בתוך הכוורת, **הבית טהור** — שאין הטומאה נכנסת לבית דרך הכוורת הדבוקה למשקוף, והיא מצלת עם דפנות אוהלים, וחוצצת כאוהל. **טמאה בפית, מה שבתוכה טמא** — שהטומאה יוצאת מן הבית לחוץ דרך הכוורת; **שדרוך הטמאה לצאת** —

במה דברים אמורים — מה ששינונו במשנה ה ובמשנה ו? **בזמן שהיא כלי** — שהכוורת היא כלי, היינו שלמה, שדינה שמביאה את הטומאה, ואינה חוצצת; ועוד תנאי אחר, שהיא **מחלחלת** — מתנדנדת, שהיא רפויה ואינה הדוקה למזוזות הפתח, שבכגון זה אינה מצלת עם דפנות אוהלים. **היתה פחותה** — שיצאה מתורת כלי ונעשתה אוהל אף לענין חציצה בפני הטומאה, ופקוקה בקש — במקום הפחיתה, כדי שלא תיכנס הטומאה לתוכה; או אפוצה — או שהיתה הכוורת אפוצה, היינו דבוקה והדוקה לצדי הפתח, שאפילו היא שלימה, הרי היא מצלת עם דפנות אוהלים וחוצצת בפני הטומאה; **איזוהי אפוצה?** שאין לה טפח ממקום אחד — כמו שבארנו במשנה ג; **פזית מן המת נתון תחתיה** — תחת הכוורת שמחוץ לבית, **כנגדו עד התהום טמא** — שטומאה רצוצה היא הבוקעת ויורדת, אבל השאר טהורים, שהכוורת דינה כאוהל שחוצצת בפני הטומאה, שלא תהא בוקעת ועולה; **על גבה** — כזית מן המת נתון על גבי הכוורת מחוץ לבית, **כנגדו עד הרקיע טמא** — אבל כנגדו למטה טהור, שהכוורת חוצצת. **בתוכה** — כזית מן המת נתון בתוך הכוורת, או בפית — או שנתון בתוך הבית, **תוכה והבית טמאים** — שהואיל ופי הכוורת לצד הבית, נכנסת הטומאה מן הכוורת לבית ומן הבית לכוורת, אבל תחתיה ועל גבה שמחוץ לבית טהורים, כמו שכבר בארנו במשניות הקודמות.

ב א ו ר מ ש נ ה ח

היתה — הכוורת הפחותה ופקוקה בקש או אפוצה, **גבוהה מן הארץ טפח** — שהיה תחתיה חלל בגובה טפח, **טמאה תחתיה** — תחת הכוורת שמחוץ לבית, או בפית — או שהטומאה נתונה בבית, או בתוכה — בתוך הכוורת, **הכל טמא** — שהואיל ופיה לפניו, הטומאה נכנסת מן הכוורת לבית ומן הבית לכוורת, וכן אם הטומאה תחת הכוורת, הואיל ויש שם אוהל טפח על טפח הרי הוא מביא את הטומאה לבית ומן הבית נכנסת היא לתוך הכוורת, וכשהטומאה בתוך הכוורת או בבית באה הטומאה גם לתחתיה, אלא

— מה שבתוכה טמא; שֶׁדָּרַךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאת וְאֵין דְּרָפָה לְהִכְנֵס.
יא הִיתָה מְטָה עַל צֵדָה בְּאֹוִיר, וְכִזְיַת מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ, אוֹ עַל גְּבֵה, כֹּל שֶׁהוּא פִּגְגָּד הַיּוֹת, תַּחְתֶּיהָ וְגֵבָה טְמֵא. וְכֹל שֶׁאֵינוֹ פִּגְגָּד הַיּוֹת, תּוֹכָה — טְהוֹר. בְּתוֹכָה — הַפֶּל טְמֵא.
יב הִיתָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה — הַפֶּל טְמֵא, אֲלָא תּוֹכָה; בְּתוֹכָה — הַפֶּל טְמֵא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְן שֶׁהָיָא כְּלִי. הִיתָה פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ, אוֹ מְחֻזְקָת אַרְבָּעִים סָאָה, כְּדַבְרֵי חֲכָמִים, כִּזְיַת מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ — כִּנְגָדוֹ עַד הַתְּהוּם טְמֵא; עַל גְּבֵה — כִּנְגָדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טְמֵא; בְּתוֹכָה — אֵין טְמֵא אֲלָא תּוֹכָה. הִיתָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ — תַּחְתֶּיהָ טְמֵא; בְּתוֹכָה — תּוֹכָה טְמֵא; עַל גְּבֵה — כִּנְגָדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טְמֵא.

פירוש ברטנורה

יוצאה מן הבית דרך פתחה ומטמא מה שכבורת, והיא עומדת בתוך הפתח:
יא באויר. כהצר או בנינה שאין שם אוהל, ודינה כדון כוורת שהיא לתוך הפתח ופיה לחוץ כדתנן בריש פרקין. וכן נמי גבוהה טפח דהכא כגבוהה טפח דריש פרקין, אלא דכאן אין שייך להוכיח בית, דבעומדת תחת האויר עסקינן:
יב בזמן שהיא כלי. היכא דעומדת באויר אין שייך להוכיח מחולחלת, ומשום הכי לא תנא הכא או אפוצה כדתני לעיל, דאין שייך אפוצה אלא במחולחלת: או מחזקת ארבעים סאה כדברי רמזוקת ארבעים סאה. כנפחתה ונתבלבלה מתורת כלי דמיא, ומצלת אתחתיה ואתוכה ועל גבה: כזית מן המת נתון תחתיה. דינה כנפחתה ואינה גבוהה ופיה לחוץ רתנן לעיל: היתה גבוהה מן הארץ טפח. הך נמי דינה כדון כוורת שפיה לחוץ ופחותה ופקוקה וגבוהה טפח רתנן לעיל:

משניות מבוארות — קהתי

אוהל, כְּדַבְרֵי חֲכָמִים — שכן בכלי עץ המחזיק ארבעים סאה בלח, הכל מודים שנעשה אוהל וחוצץ בפני הטומאה, אבל בכלי אדמה וכלי גללים וכלי אבנים המחזיקים ארבעים סאה בלח, נחלקו בהם רבי מאיר וחכמים (ותוספתא כליים, בבא מציעא ריש פרק ה), שלדעת רבי מאיר הרי הם ככלים, וחכמים סוברים: הרי הם כאוהלים; וכיון שפרקנו עוסק בכוורת של אדמה (כמו שבארנו לשיטת בעל "מעייני יהושע"), לפיכך נקטה המשנה כאן (במקום "אפוצה" במשניות הקודמות): "או מחזקת ארבעים סאה. כדברי חכמים" — החולקים על רבי מאיר, וסוברים שאף כלי אדמה הבא במידה נעשה אוהל וחוצץ בפני הטומאה, כִּזְיַת מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ — תחת הכוורת, שאינה גבוהה מן הארץ טפח, כִּנְגָדוֹ עַד הַתְּהוּם טְמֵא — שטומאה רצוצה היא הבוקעת ויורדת. אבל אינה בוקעת ועולה, לפי שהכוורת חוצצת בפני הטומאה; עַל גְּבֵה — כזית מן המת נתון על גבי הכוורת, כִּנְגָדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טְמֵא — אבל כנגדו למטה טהור, שהכוורת חוצצת; בְּתוֹכָה — כזית מן המת בתוך הכוורת, אֵין טְמֵא אֲלָא תּוֹכָה — כל מה שבתוכה, אבל כל מה שמחוצה לה, תחתיה ועל גבה, טהור, שהרי היא אוהל החוצץ בפני הטומאה. הִיתָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ — תחת הכוורת, תַּחְתֶּיהָ טְמֵא — כל מה שתחתיה טמא, שהרי יש שם אוהל של טפח על טפח, אבל תוכה ועל גבה טהורים, שהכוורת חוצצת; בְּתוֹכָה — טומאה בתוך הכוורת, תּוֹכָה טְמֵא — כל מה שבתוכה טמא, אבל תחתיה ועל גבה טהורים, כמו שבארנו הטעם לעיל; עַל גְּבֵה — כזית מן המת על גבי הכוורת, כִּנְגָדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טְמֵא — אבל תוך הכוורת ותחתיה טהורים, שהכוורת אוהל היא וחוצצת בפני הטומאה.

משנתנו היא אחת מנקודות התורפה של הפרק, שכן לפי כל המפרשים קשה ליישב שלושה עניינים שבה: א. למה לא נקטה "מחולחלת" ו"אפוצה" כמו במשניות ג ו'ז? ב. למה במקום "אפוצה" נקטה "או המחזקת ארבעים סאה"? ובמיוחד קשה מכאן על רוב המפרשים, שמבארים כל הפרק בכוורת המחזקת ארבעים סאה, כיצד ייתכן, שכל המשניות עד כה סתמו, שכלי הבא במידה אינו חוצץ אלא אם כן הוא נפחת, וכאן נקטה המשנה "או המחזקת ארבעים סאה כדברי חכמים", היינו שהיא כפחותה וחוצצת, והרי שיש מחלוקת בדבר, ונמצא שכל המשניות הראשונות הן לדעת התנא הסובר שכוורת שלמה המחזקת ארבעים סאה הרי היא כלי ואינה חוצצת, והמשניות מכאן ואילך הן לדעת החכמים הסוברים, שכוורת המחזקת ארבעים סאה דינה ככלי שנפחת וחוצצת; למה, איפוא, סתמו המשניות הראשונות כדעת התנא החולק על החכמים, והמשניות האחרונות סתמו להיפך כדעת החכמים? ג. מי הם אמנם החכמים ומי הוא בר פלוגתא שלהם?

הבית, והואיל ואין מקום לטומאה לצאת אלא דרך הכוורת, אינה מצלת על מה שבתוכה אפילו עם דפנות אוהלים, וְאֵין דְּרָפָה לְהִכְנֵס — אין דרך הטומאה להיכנס לתוך הבית, הלכך כשהטומאה בתוך הכוורת, הבית טהור.

באור משנה יא

הִיתָה — הכוורת — מְטָה עַל צֵדָה בְּאֹוִיר — בחוץ ולא בבית, וְכִזְיַת מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ — תחת הכוורת, שטומאה רצוצה היא, אוֹ עַל גְּבֵה — של הכוורת, ואף בכגון זה טומאה רצוצה היא, כמו שכבר בארנו במשנה א: כֹּל שֶׁהוּא פִּגְגָּד הַיּוֹת, תַּחְתֶּיהָ וְגֵבָה טְמֵא — שהטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ומטמאה כל מה שכנגדה; וְכֹל שֶׁאֵינוֹ פִּגְגָּד הַיּוֹת — תחתיה או על גבה, וכן תּוֹכָה — כל מה שבתוך הכוורת, טְהוֹר — שאין טומאה רצוצה בוקעת כלל לתוך כלי שאינו מקבל טומאה, כשהוא מוטח על צדו. בְּתוֹכָה — היה כזית מן המת בתוך הכוורת, הַפֶּל טְמֵא — שכן הכוורת מלאה טומאה, והיא מביאה את הטומאה תחתיה ועל גבה, לפי שאין הכוורת חוצצת בפני הטומאה, אבל מביאה את הטומאה (כמו שכבר בארנו במשנה א). הלכך כל שבתוכה, תחתיה ועל גבה, טמא.

באור משנה יב

הִיתָה — הכוורת המוטח על צידה באויר, גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח — שהיה חלל של טפח בינה לבין הקרקע, טְמֵאָה תַּחְתֶּיהָ — תחת הכוורת, והרי שם אוהל של טפח על טפח כרום טפח, אוֹ עַל גְּבֵה — של הכוורת, הַפֶּל טְמֵא — כל מה שתחתיה ושעל גבה, אֲלָא תּוֹכָה — חוץ ממה שבתוך הכוורת, שהוא טהור, לפי שהכוורת מצלת על כל מה שבתוכה; בְּתוֹכָה — אם כזית מן המת נתון בתוך הכוורת, הַפֶּל טְמֵא — שהכוורת מלאה טומאה, והיא מביאה את הטומאה תחתיה ועל גבה. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְן שֶׁהָיָא כְּלִי — שהכוורת היא כלי, היינו שהיא שלימה, שבכגון זה היא מביאה את הטומאה ואינה חוצצת בפני הטומאה, כמו שכבר הזכרנו במשניות הראשונות. הִיתָה פְּחוּתָה — שנפלה ממנה חתיכה, ונמצא שבטלה מתורת כלי, ונעשתה אוהל, וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ — במקום הפחיתה (אם הפחת הוא טפח). כדי שלא יתכנס הטומאה לתוכה (כאן לא נקטה המשנה מחולחלת ואפוצה. שהרי הכוורת מונחת באויר, ואינה סמוכה לא לכותל ולא לפתח), אוֹ מְחֻזְקָת אַרְבָּעִים סָאָה — שבכגון זה אף חוצצת היא בפני הטומאה משום

יג היתה יושבת על שוליה, והיא פלי, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה — טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפה, או מכסה, או פפויה על פיה, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה — הכל טמא.

יד במה דברים אמורים? בזמן שהיא פלי. היתה פחותה ופקוקה בקש, או מחזקת ארבעים סאה פדברי חכמים, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה — טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. רפי אלעור ורפי שמעון אומרים: אין טמאה עולה לה, אף לא יורדת ממנה. היתה גבוהה מן הארץ טפה, טמאה תחתיה — תחתיה

פירוש ברטנורה

יג היתה יושבת על שוליה וכו' טומאה תחתיה או בתוכה או על גבה. כל על גבה. ששנינו גבי כוורת כשהיא יושבת על שוליה ופיה למעלה, היינו שהטומאה מאהיל חוצה [לה] למעלה מפיה: בוקעת ועולה. אע"ג דלעיל במוטה על צדה וטומאה תחתיה או על גבה מצלת על מה שבתוכה, הכא דפיה למעלה מאחר דאין מצלת על מה שחוצה לה אין מצלת על מה שבתוכה, כיון דאין הפסק בין אור שבתוכה לאור של מעלה בחוצה לה. ודוקא כנגד היות טמא ולא מן הצדדים, כיון דפחותה ואין גבוהה טפה, שאין שם אוהל להביא את הטומאה לצדדין. אבל היתה גבוהה טפה או מכוסה: אע"פ שאינה גבוהה טפה. או כפאה על פיה. שיש אוהל להביא טומאה: הכל טמא. ואין הכיסוי חשוב להפסיק בין אור תוכה לאור שלמעלה, דלא דמי כלל למוטה על צדה. ודוקא דמכוסה בכפישה או בשאר כלי אע"פ שאינו מקבל טומאה, אבל מכוסה בנסר, אף על פי שטומאה על גבה אין הטומאה בוקעת את הנסר, כדתנן לעיל פרק ה' [משנה ו'] גבי כוורת שהיא בתוך הבית:

יד היתה פחותה. שנפחתה ובטלה מתורת כלי: פדברי חכמים. דפליגי אתנא קמא ומשוו מחזקת ארבעים סאה לפחותה ופקוקה בקש: אין טומאה עולה לה. בזמן שהטומאה תחתיה אינה עולה לתוכה: אף לא יורדת ממנה. בזמן שהטומאה לתוכה אינה יורדת תחתיה: תחתיה טמא. ותוכה גבה טהור:

משניות מבוארות — קהתי

פי הכוורת מכוסה (אבל לא צמיד פתיל). אף על פי שאינה גבוהה מן הארץ טפה, או פפויה על פיה — שפיה כלפי מטה ושוליה כלפי מעלה, טמאה תחתיה — אם כזית מן המת נתון תחת הכוורת, בתוכה — או בתוך הכוורת, או על גבה — על גבי הכוורת, הכל טמא — כל מה שתחתיה ועל גבה ובתוכה, אפילו שלא כנגד הכזית, טמא; שאם יש תחתיה אוהל של טפה על טפה, הרי הטומאה המונחת שם או הנכנסת לשם מביאה את הטומאה לתוכה ולעל גבה; ואם היתה מכוסה, אפילו בכיסוי שאינו מקבל טומאה, הואיל והכוורת היא כלי שאינו מחזיק ארבעים סאה, אין הכיסוי מציל עליה, הלכך בין שהטומאה בתוכה, ובין שהיא תחתיה או על גבה, שאף בכגון זה נכנסת היא לתוכה, הואיל ויש בתוכה חלל של טפה על טפה, הרי הטומאה מתפשטת בכל תוכה, וממנה לכל מה שכנגד הכוורת למעלה ולמטה; וכן אם היתה כפויה על פיה, אף כשהטומאה תחתיה או על גבה, הרי היא נכנסת לתוכה, והטומאה הממלאה את כל תוכה מתפשטת למעלה ולמטה.

ב א ו ר מ ש נ ה י ד

במה דברים אמורים — מה ששנינו במשנה הקודמת? **בזמן שהיא פלי** — שהכוורת שלמה ואינה מחזקת ארבעים סאה, שבכגון זה דינה ככלי ולא כאוהל, ואינה חוצצת בפני הטומאה. **היתה פחותה** — שנפלה ממנה חתיכה, ובטלה מתורת כלי ונעשתה אוהל, ופקוקה **בקש** — במקום הפחת, שאין הטומאה נכנסת לתוכה, או **מחזקת ארבעים סאה פדברי חכמים** — הסבורים, שאף כלי אדמה וכיוצא בו, כשהוא מחזיק ארבעים סאה, הרי הוא כאוהל (כמו שבארנו במשנה יב), **טמאה תחתיה** — אם כזית מן המת נתון תחת הכוורת, **בתוכה** — או בתוך הכוורת, או **על גבה** — על גבי הכוורת, **טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת** — שהואיל ואין הכוורת גבוהה מן הארץ טפה, דינה של הטומאה כטומאה רצוצה, ולכן היא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ואמנם כשהיא מונחת על צידה, הואיל ויש לה שתי דפנות, מלמעלה ומלמטה, לפיכך כשיש לה דין אוהל, הריהי חוצצת אף בפני טומאה רצוצה (כמו ששנינו לעיל משנה ג); אבל כאן כשהיא עומדת על שוליה ופיה פתוח למעלה, אין השוליים שלמטה חוצצים בפני הטומאה הרצוצה, אף שיש לכוורת דין אוהל (כמו שבארנו במשנה ג לשיטת בעל "מעייני יהושע"). **רפי אלעור ורפי שמעון אומרים: אין טמאה עולה לה** — כשהטומאה תחת הכוורת, אין היא עולה למעלה, שהכוורת חוצצת בפניה, ותוכה ועל

ואמנם כבר עמדו על כך הר"ש והמהר"ם ובעל "תוספות יום טוב" ולא מצאו דבר המתיישב ("משנה אחרונה").

אולם לשיטת בעל "מעייני יהושע", שעל פיה בארנו את המשניות שבפרקנו, הכל מתיישב יפה.

א) עד כה מדובר אמנם בכוורת שאינה מחזקת ארבעים סאה, אלא שמדובר בכוורת של אדמה, הלכך היא טהורה ואינה מקבלת טומאה, וכיון שכלים נעשים אוהלים לטמא אבל לא לטהר, כשהיא שלימה אינה חוצצת בפני הטומאה.

ב) כל זמן שהיה מדובר בכוורת המונחת בתוך הבית, נקטה המשנה מחוללת ואפוצה, כפי שבארנו עניינם, שמחוללת היינו שהכוורת רפויה בחלל הפתח או הבית, ו"אפוצה" היינו שהיא דבוקה למוזות הפתח או לכתלי הבית, ומכיון שיכול היה התנא לשנות דין הצלת הכוורת משום אוהל, אפילו כשהיא כלי, לדברי הכל, דהיינו כשהכוורת אפוצה, נקט התנא תנאי זה, ולא נקט את התנאי שמחזקת ארבעים סאה כמו במשנתנו, ששנוי הוא במחלוקת, כמו שבארנו במשנה.

אבל במשנתנו, העוסקת בכוורת שהיא באוויר, שלא שייך בה כל אותו התנאי של "מחוללת" ו"אפוצה", שהרי אין כאן לא כתלים ולא פתח ולא דפנות אוהלים, באה המשנה ונקטה במקום התנאי של "אפוצה", את התנאי שמחזקת ארבעים סאה, כדברי חכמים החולקים על רבי מאיר בתוספתא, בענין כלי אדמה וכדומה המחזקים ארבעים סאה, שרבי מאיר סובר שם: הרי הם ככלים, וחכמים סוברים: הרי הם כאוהלים, כמו שכבר בארנו במשנה.

ב א ו ר מ ש נ ה י ג

היתה — הכוורת — **יושבת על שוליה** — באוויר, ופיה למעלה, **והיא פלי** — היינו כוורת שאינה מחזקת ארבעים סאה, וכבר הזכרנו, שכלי אינו נעשה אוהל לחצוץ בפני הטומאה, **טמאה תחתיה** — תחת הכוורת, וכגון שאין שם חלל של טפה מעוקב, **בתוכה** — או שהטומאה בתוך הכוורת, או **על גבה** — של הכוורת, למעלה מפיה, **טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת** — ומטמאה כל מה שכנגדה, ואפילו מה שנמצא כנגדה בתוך הכוורת; שאם כזית מן המת נתון תחתיה או על גבה, כל הנמצא כנגדו ואפילו בתוך הכוורת טמא, שהואיל ופי הכוורת למעלה הרי הטומאה עולה ויורדת ונכנסת גם לתוכה, שאין מה שיחצוץ בפניה. ואם כזית מן המת נתון בתוכה, בוקעת הטומאה שבתוכה לכל מה שנמצא כנגדה על גבי הכוורת ותחתיה, מאחר שאין דבר החוצץ בפניה. ברם, הכוורת עצמה נשאת טהורה, מאחר שהיא כלי אדמה, ואינה מקבלת טומאה לא מתוכה ולא מאחוריה. **היתה גבוהה מן הארץ טפה** — שהיא תחת הכוורת אוהל של טפה על טפה ברום טפה, או **מכסה** — שהיא

טמא. בתוכה או על גבה — כנגדו עד הרקיע טמא.

זו ארון שהיא רחבה מלמטן וצרה מלמעלן, והמת בתוכה, הנוגע בה מלמטן — טהור, ומלמעלן — טמא. רחבה מלמעלן וצרה מלמטן, הנוגע בה מכל מקום — טמא. דברי רבי אליעזר. רבי יהושע אומר: מטפח ולמטן — טהור, מטפח ולמעלן — טמא. העשויה כמין קמטרא, הנוגע בה מכל מקום — טמא. כמין גלסקום, הנוגע בה מכל מקום — טהור, חוץ ממקום פתיחתה.

זו חבית שהיא יושבת על שוליה באויר, וכזית מן המת נתון תחתיה, או בתוכה, כנגד קרקרתה — מטמאה

פירוש ברטנורא

כנגדו עד הרקיע טמא. אבל תחתיה טהור:

טו ארון שהיא רחבה. היא ארון הוא שן סלע שבוטל מן ההר, ונחצב בו קבר רחב מלמטה וצר מלמעלה ופיו למעלה: הנוגע בה מלמטה טהור. דמה שכנגד פיו נחשב כארון, אבל שכצדדים לא: רחב מלמעלה וצר מלמטה. או שהיה שוה, הנוגע בו מכל מקום טמא, דברי ר' אליעזר. שהכיסוי מבקע הטומאה ככולו, שהטומאה עולה עד הכיסוי וחוזרת ויורדת על פני כולה: רבי יהושע מטהר מטפח ולמטה. דאין נחשב כארון אלא טפח הסמוך לחלל הארון, הלכך אינה בוקעת כמטפח ולמטה: העשויה כמין קמטרא. הוא כלי שכיסויו מכסה עובי הדפנות. תרגום לאשר על המלתחה (מלבי"ם ב"כ), לדי ממנא על קמטרא: הנוגע בה מכל מקום טמא. דכל שכנגד הכיסוי טמא, וכיסויו מכסה את כולה: כמין גלסקום הנוגע בה מכל מקום טהור. אין כיסוי שלו אלא כנגד חללו כיתר התחוב בנקב בדוחק: חוץ ממקום פתיחתה. בכיסוי שכנגד חללה:

טז חבית שהיא יושבת. חביות שלהן צרות למעלה לצד פיהן, ולמטה לצד השולים, ורחבות באמצען, וכמין בטן רחב בולט מהן באמצען מבחוץ: באויר. היינו באויר העולם. לאפוקי תחת האהול: קורקרותה. כמו קרקעיתה והן השולים: בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וכל כלים שכנגד היות טמאים, בין

משניות מבוארות — קהתי

— שכנגד הכיסוי הוא. כמין גלסקום — ארון העשויה כמין גלסקום, שאין הכיסוי נתון על גבי הדפנות אלא כנגד חלל הארון בלבד, שמכניסים אותו בין הדפנות בדוחק, הנוגע בה מכל מקום, טהור — שקרקע עולם הוא, חוץ ממקום פתיחתה — בכיסוי שכנגד חללה, שהנוגע בו טמא.

בארנו את המשנה לפי הגר"א, וכן פירשה הרא"ש. אבל שאר המפרשים מבארים אותה בדרכים אחרות (עיין ברטנורא: "תוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"; "משנה אחרונה").

בתוספתא שנו: ריתה יושבת (הכוונה) על שוליה באויר. טומאה בתוכה (ומכוסה). הנוגע בה מכל מקום — טמא. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין טמא אלא כנגד כיסויה בלבד וכו'. ארון שהוא חקוק בסלע ומכוסה. הנוגע בו מכל מקום טהור. ואינו טמא אלא כנגד כיסויו בלבד.

לפי התוספתא מסתבר, אפוא, הקשר בין משנתנו למשניות הקודמות, שכן בכורות מכוסה נחלקו רבי מאיר וחכמים, שלדעת רבי מאיר דינה כקבר סתום המטמא מכל צדדיו; וחכמים סוברים, שבאוהל כלי אין דין קבר סתום, ואין טמא אלא כנגד כיסויה; אולם לגבי ארון החקוק בסלע אף רבי מאיר מודה שאין שייך שם דין קבר סתום כל סביביו, לפי שקרקע עולם אינו מטמא משום קבר סתום, ואין מטמא בארון אלא הכיסוי ומה שכנגדו בלבד (אהלות מהדורת גולדברג).

באור משנה טז

לאחר נשינו דיני אוהל בכורות של אדמה שאינה מקבלת טומאה כלל, באה משנתנו ללמד דיני אוהל חבית של חרס, שאינה מקבלת טומאה מאחוריה אבל מקבלת טומאה מתוכה. ולהבנת המשנה נקדים, שמדובר כאן בחבית כרסתנית, שצורה היא למעלה לצד פיה וכן למטה לצד שוליה, ורחבה באמצעה.

חבית — של חרס, שאינה מקבלת טומאה מגבה אלא מתוכה, **שהיא יושבת על שוליה באויר** — בחוץ, ולא באוהל, **וכזית מן המת נתון תחתיה** — תחת שוליה, והיא טומאה רצוצה, או בתוכה, **כנגד קרקרתה** — או שכזית מן המת נתון בתוך החבית כנגד קרקעיתה, היינו בחלל החבית כנגד שוליה (ולא בחללה של הדופן הבולטת סביב). **טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת** — ומטמאה כל מה שנמצא כנגדה למעלה ולמטה, **והחבית טמאה** — אין צורך לומר שאם הטומאה בתוך החבית, שהיא טמאה, אלא אפילו הטומאה תחת החבית, אף על פי שאינה מקבלת טומאה מאחוריה, מכל מקום הואיל והיא טומאה רצוצה הבוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, לפיכך כשהטומאה חוזרת ויורדת נכנסת היא דרך פי החבית לתוכה ומטמאה אותה מאווירה (מעייני יהושע), הלכך החבית טמאה. **תחת דפנה מבחוץ** — אם כזית מן המת נתון תחת דופן

גבה טהורים, אף לא יורדת ממנה — כשהטומאה בתוך הכוורת או על גבה, אין הטומאה יורדת, ותחתיה טהור; טעמם של רבי אליעזר ורבי שמעון, שהואיל והכוורת הזאת יש לה דין אוהל, אם משום שנפתחה ויצאה מתורת כלי, אם משום שהיא מחזקת ארבעים סאה ומלכתחילה הריהי כאוהל, אף על פי שאין לה למטה אלא דופן אחת בלבד, היינו השוליים, מכל מקום הריהי חוצצת בפני הטומאה הרצוצה. **היתה גבוהה מן הארץ טפח** — שהיה תחת הכוורת אוהל של טפח על טפח על רום טפח, **טמאה תחתיה** — תחת הכוורת, **תחתיה טמא** — כל מה שתחתיה טמא, אבל מה שבתוכה ועל גבה טהור, לפי שהשוליים הגבוהים טפח חוצצים בפני הטומאה, מאחר שהכוורת דינה כאוהל. **בתוכה** — אם כזית מן המת נתון בתוך הכוורת, או על גבה — על גבי הכוורת, **כנגדו עד הרקיע טמא** — ומה שתחתיה טהור, שהשוליים חוצצים.

באור משנה טו

ארון שהיא רחבה מלמטן וצרה מלמעלן — בלשון המשנה ארון לשון נקבה; ומבואר במפרשים (על פי התוספתא), שמדובר כאן בארון החקוקה בסלע, כלומר שהיה צוק סלע בולט בראש ההר ונחצב בו קבר, שהוא רחב מלמטה וצר מלמעלה, ופתחו למעלה, ויש עליו כיסוי, **והמת בתוכה** — בתוך הארון, הנוגע בה — בדפנותיה, **מלמטן** — במקום הרחב, שלא כנגד כיסויה, **טהור** — שהואיל והארון חקוקה בסלע, לפיכך כל מה שאינו כנגד כיסויה הריהו קרקע עולם, שאינו מטמא משום קבר סתום, ואין הטומאה מתפשטת אלא כנגד כיסויה בלבד; **ומלמעלן** — הנוגע בה מלמעלה, במקום הצר, כנגד כיסויה, **טמא** — כמו שבארנו הטעם לעיל, שכל מה שכנגד כיסויה טמא. **רחבה מלמעלן וצרה מלמטן** — אם הארון רחבה מלמעלה וצרה מלמטה, הנוגע בה מכל מקום — בין למעלה בין למטה, **טמא** — שכל מקום הוא כנגד הכיסוי. **היתה** — הארון, **שוה** — למעלה ולמטה, הנוגע בה מכל מקום, **טמא**; **דברי רבי אליעזר** — וטעמו, כמו ברחבה מלמעלה וצרה מלמטה, שבכל מקום שנוגע, הרי זה כנגד הכיסוי. **רבי יהושע אומר: מטפח ולמטן** — הנוגע בטפח הסמוך לשוליה הקבר, **טהור** — שבטל הוא לגבי ההר והריהו כקרקע עולם; **מטפח ולמעלן** — והנוגע בה מטפח הסמוך לשוליה ולמעלה, **טמא** — שנחשב כארון המת ואינו בטל לגבי ההר. **העשויה כמין קמטרא** — ארגו לבגדים, שהכיסוי מכסה כל שכנגד הדפנות, הנוגע בה מכל מקום, **טמא**

בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, והחבית טמאה. תחת דפנה מבחוץ — טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, והחבית טהורה. בתוכה ותחת דפנה: אם יש בדפנות פותח טפח — הכל טמא, וכנגד פיה טהור; ואם לאו — טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. במה דברים אמורים? במטהורה. אבל אם היתה טמאה או גבוהה מן הארץ טפח, או מכסה או כפויה על פיה, טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה — הכל טמא.

פירוש ברטנורא

תחתיה בין על גבה בין בתוכה, מדי דהוה אכוורת רלעיל (משנה י"ג) היושבת על שוליה, אבל שבצדדים שלא כנגד היות טהורים: והחבית טמאה. לא שתהא החבית עצמה טמאה, דהא הכא חבית שאינה מקבלת טומאה עסקינן כדמוכח בסיפא, אלא החבית טמאה כלומר אף כלים שבתוך החבית כנגד הטומאה טמאים, משום דסתם חבית פיה רחב כשיעור קוקורותיה, וכיון שאין הפסק בין אויר תוכה לאויר שעל גבה למעלה חוצה לה, מתוך שאינה מצלת חוצה לה אין מצלת בתוכה: תחת דופנה מבחוץ טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וטמא חוץ לחבית כל שכנגד היות: והחבית טהורה. היינו מה שבתוך החבית אפילו כנגד היות. ודופני החבית בולטות באמצע וכשיש כוית תחת הדופן דמי דופנה לכורתה שהיא מוטה על צדה דתוכה טהור, לפי שיש הפסק בין אויר תוכה שכנגד היות לאויר שחוצה לה כנגד היות: בתוכה ותחת דופנה. כלומר בפנים בחלל דפנה. וקרי לה תחת דופנה, לפי שהדופן הולך וצר לצד פיה. ולאפקי על שוליה המכוון כנגד פיה: אם יש בדפנות פותח טפח. שבטן החבית בולט כל כך לחוץ שיש שם במקום אחד עד כנגד פיה של חבית טפח על טפח ברוב טפח: הכל טמא. שהאוהל מכיב את הטומאה בכל החבית חוץ מכנגד פיה שאין שם אוהל, הלכך כנגד פיה טהור: ואם לאו. דאין שם טפח: טומאה בוקעת ועולה. ואין טמא אלא כנגד היות: במה דברים אמורים במטהורה. חבית שאינה מקבלת טומאה: אבל אם היתה טמאה. כגון סתם חבית שנצטרפה בכבשן שהיא מקבלת טומאה. או גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה. ואפילו היא טהורה. וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה, הכל טמא. דאי בת קבולי טומאה היא ויושבת על שוליה וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה, אע"פ שאין כלי חרס מיטמא מגבו נטמאת כאן החבית עצמה, מדי דהוי אכלים שבתוכה מאחר שאינה מוקפת צמוד פתיל, דאין כלי מציל אפילו על מה שבתוכו אלא עם דפנות אהלים במקום שאין הפסק מאויר תוכו לאויר שחוצה לו. והאי תחתיה היינו תחת שוליה, דלא תני תחת דופנה מבחוץ. ונטמאת החבית עצמה, וכיון דחבית עצמה טמאה היא נטמא כל כלים שבתוכה אפילו שלא כנגד הטומאה, דאע"ג דקיימא לן דאין אדם וכלים מיטמאין מאויר כלי חרס, הכא כל זמן שהוית תחתיה מיטמאין מטעם חיבורים, מאחר דחבית עצמה טמאה. וכן גבוהה מן הארץ טפח אפילו טהורה חיוני תחתיה כאילו הוא מלא טומאה, ואפילו טומאה על גבה. והשתא כל הני אין דינם שוה, דאם החבית מקבלת טומאה, מה שבתוכה אפילו שלא כנגד הטומאה טמא. והמאהיל על גבה, כנגד הטומאה טמא שלא כנגד הטומאה טהור. אבל גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה על פיה, המאהיל על גבה אפילו שלא כנגד הטומאה טמא. ואין לתמוה, כפויה על פיה וטומאה על גבה תציל מה שבתוכה ככלים טהורים המוקפים צמוד פתיל, דשאני הכא דליכא מירוח:

משניות מבוארות — קהתי

תחת שוליה, בין בתוכה כנגד שוליה, בין תחת דופנה מבחוץ, בין תחת דופנה בתוכה, בין על גבה, הכל טמא, שהואיל והיא גבוהה מן הארץ טפח, הריהי נעשית כולה אוהל לטמא ולא לטהר, ולכן הטומאה מתפשטת תחת כל האוהל של קרקעית החבית ועולה ויורדת ונכנסת אף לתוך החבית ומטמאה כל מה שבתוכה, והכל טמא; ואם החבית נכנסה, אף כשהטומאה תחת שוליה היא רצוצה, כשהיא עולה ויורדת הריהי נכנסת לתוך החבית, שהואיל והכיסוי אינו צמיד פתיל, אינו מציל על מה שבתוכה, וכיון שהטומאה נכנסת לתוכה, נעשה הכיסוי אוהל, והכל טמא; ומכל שכן כשהטומאה בתוך החבית, שהכל טמא. ברם, אם הטומאה נתונה תחת דופנה מבחוץ, הדין הוא כמו ששינונו לעיל: טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת, והחבית טהורה. וכן כשהחבית כפויה על פיה, טומאה תחתיה או בתוכה, הכל טמא; ברם, אם הטומאה תחת דופנה מבחוץ, הדין הוא כדלעיל.

בארנו משנתנו לפי "מעייני יהושע", שכן לפי פירושו משנתנו כולה מתיישבת יפה. ואמנם בכמה עניינים שבמשנה אף אחרים מפרשים בדרך דומה, אלא שיש הבדלים יסודיים אחדים בין המפרשים.

לפי הרב מברטנורא מדובר במשנה בחבית שאינה מקבלת טומאה כלל, כגון בחבית שלא נצטרפה בכבשן ("תפארת ישראל"). ומכאן פירושו דלקמן:

והחבית טמאה — לא שתהא החבית עצמה טמאה, אלא שהכלים הנמצאים בתוכה כנגד הטומאה טמאים.

והחבית טהורה — היינו מה שבתוך החבית, אפילו כנגד הכוית.

אבל אם היתה טמאה — כגון סתם חבית שנצטרפה בכבשן שהיא מקבלת טומאה (ענין פירושו על כל הסיפא, שמפרשה בדרך מיוחדת).

הגרי"א מגיה, שאין גורסים "אבל אם היתה טמאה", אלא הגירסה היא: "אבל היתה גבוהה מהארץ טפח" וכו'. וכן יוצא לפי הגרי"א, שמה ששינונו "תחת דופנה מבחוץ" מדובר בחבית שדפנותיה שוות, אלא שהטומאה נתונה תחת עובי הדופן. ומה ששינונו: "בתוכה ותחת דופנה" היינו בחבית שדפנותיה בולטות באמצען.

בעל "תפארת ישראל" מערוב שיטת הראשונים עם שיטת הגרי"א, ונדחק ליישב את הגירסה "אבל אם היתה טמאה" (כשיטת הר"ש).

לפי בעל "סדרי טהרות" (שמפרש משנתנו על פי שיטת הרמב"ם) מדובר במשנה כולה בחבית שדפנותיה שוות אלא שחבית שלהם היתה עם שפה וזר לפיה סביב. ואמנם "תחת דופנה מבחוץ" היינו תחת עובי דופנה (כביאור הגרי"א),

החבית, היינו תחת הבטן הבולטת ממנה באמצעה, ואף כאן הטומאה רצוצה, לפי שאין תחת הדופן חלל של טפח על טפח על רום טפח, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת — ומטמאה כל מה שכנגדה, והחבית טהורה — שאין היא מקבלת טומאה מגבה, והטומאה אינה נכנסת לתוכה אלא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת סביב לדופן מבחוץ ואינה נכנסת לתוכה. בתוכה ותחת דפנה — אם כזית מן המת נתון בתוך החבית בחלל הדופן הבולטת ולא כנגד פיה: אם יש בדפנות פותח טפח — אם בליטת הבטן של החבית היא גדולה, עד שיש בחלל דופנה בפנים טפח על טפח, הכל טמא — כל מה שנמצא תחת הדופן ועל גבה ובחללה טמא, שהדופן העליונה משמשת כאוהל המביא את הטומאה לכל החבית; וכיון שכלי אינו חוצץ, אף מה שתחת הדופן ועל גבה טמא; ואין צורך לומר שהחבית עצמה טמאה, שהרי הטומאה בתוכה; וכנגד פיה — מה שנמצא מן הכלים בחבית כנגד פיה, טהור — שאין שם אוהל; ואין הכלים נטמאים מן החבית, שאין כלי חרס מטמא כלים (כלים פ. ח. ד.) ואם לאו — אם אין בדפנות פותח טפח, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת — שטומאה רצוצה היא, והרי היא בוקעת דרך דפנות החבית למעלה ולמטה, ומטמאה מה שכנגדה בלבד. ואף החבית טמאה, שהרי הטומאה בתוכה, כמו שכבר הזכרנו לעיל; ולא הזכיר כאן התנא דין החבית, מפני שהוא מסתמך על מה שנישנה ברישא, שאם הטומאה רצוצה תחתיה אף החבית טמאה. במה דברים אמורים? במטהורה — בחבית טהורה, שעדיין לא נטמאה, אבל אם היתה טמאה — שהחבית טמאה קודם לכן מתוכה, שבכגון זה אין היא חוצצת בפני הטומאה, או גבוהה מן הארץ טפח — ואפילו היא טהורה, או מכסה — שפי החבית מכוסה, או כפויה על פיה — שהחבית עומדת על פיה ושוליה למעלה: טמאה תחתיה, בתוכה, או על גבה, הכל טמא — כלומר שאם היתה טמאה, אף כשהטומאה נתונה תחת דופנה בחוץ, דינה כאילו היא מונחת תחת הדופן בתוכה, וכל מה שבתוכה טמא; ברם, בשאר שני המקרים ("כוית מן המת נתון תחתיה או בתוכה כנגד קוקורותיה", "בתוכה ותחת דופנה") אין הדין שונה. ואם היתה גבוהה מן הארץ טפח. שונה הדין בכל שלושת המקרים, שבין אם הטומאה

פ ר ק ע ש י ר י

א אַרְבָּה שֶׁהִיא פְּתוּךְ הַבַּיִת, וַיֵּשׁ בָּהּ פּוֹתַח טַפַּח, טַמְאָה בַּבַּיִת — פְּנֵגַד אַרְבָּה טְהוֹר; טַמְאָה פְּנֵגַד אַרְבָּה — הַבַּיִת טְהוֹר. הַטַּמְאָה בֵּין בַּבַּיִת וּבֵין פְּנֵגַד אַרְבָּה, נִתַּן אֶת רִגְלוֹ מְלַמְעֵלָן — עֵרַב אֶת הַטַּמְאָה. מְקַצֵּת טַמְאָה בַּבַּיִת וּמְקַצֵּתָהּ פְּנֵגַד אַרְבָּה — הַבַּיִת טַמְאָה, וּכְנֵגַד הַטַּמְאָה טַמְאָה.

פירוש ברטנורא

א ארובה שהיא פתוך הבית, ומגולה לאויר, שאין עליה גג מלמעלה: כנגד ארובה טהור. כלים המונחים למטה בארץ כנגד הארובה ורואים פני הרקיע, טהורים: מלמעלה. על פי הארובה: עירב את הטומאה. והכל טמא. הבית טמא והנתון רגלו גם כן טמא: וכנגד הטומאה טמא. שהוית נמשך לכאן ולכאן:

משניות מבוארות – קהתי

יש הבדל בין כלי המונח לארבע ויש לו שתי דפנות. מלמעלה ומלמטה, ובין העמוד על שוליו ופיו פתוח למעלה, שאין לו אלא שוליו שלמטה בלבד. שבאופן השני בין שהטומאה למטה, תחת הכלי, או בתוכו, או על גבו, הטומאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, כששהטומאה רצוצה אין דופן אחת חוצצת: ואילו באופן הראשון האוהל חוצץ אף בפני טומאה רצוצה, ואם הטומאה למעלה, אינה מטמאה אלא כנגדה למעלה עד לרקיע, ואם היא למטה, אינה מטמאה אלא כנגדה למטה עד התהום.

ז) ויש שאף כלי גמור ושלם, שאינו מחזיק ארבעים סאה בלח, חוצץ בפני הטומאה, ויש לו דין אוהל אף לטהר, והיינו כשהוא עם דפנות אוהלים. ויש בזה עניינים ודינים שונים, אך מה שנוגע לפרקנו הוא, שאם כותל מפסיק בין שני חדרים ובו חלון או פתח שיש בו טפח על טפח, והניח בו כלי טהור שאינו מקבל טומאה, או כלי חרס וגבו כנגד הטומאה — הרי הוא חוצץ עם דפנות אוהלים, ומה שבחדר השני טהור.

ח) וכן ארובה שהיא בתקרת הבית ובה פותח טפח, ונתון עליה כלי שאינו מקבל טומאה, או כלי חרס שגבו כנגד הטומאה — כל מה שבעליה טהור, מפני שהכלי שאינו מקבל טומאה מצטרף עם התקרה שסביבו, ונעשה אוהל אף לחוצץ בפני הטומאה.

ב א ו ר מ ש נ ה א

אַרְבָּה — כעין חלון, חור, **שֶׁהִיא פְּתוּךְ הַבַּיִת** — בתקרת הבית, והארובה פתוחה לחוץ, שאין אוהל על גבה, **וַיֵּשׁ בָּהּ פּוֹתַח טַפַּח** — שהארובה היא טפח על טפח, **טַמְאָה בַּבַּיִת** — אם טומאה מן המת מונחת בבית כנגד התקרה, שלא כנגד הארובה, **פְּנֵגַד אַרְבָּה טְהוֹר** — כלים המונחים למטה בבית תחת הארובה, טהורים, שהרי אין דבר מאחיל עליהם ועל הטומאה להביא עליהם את הטומאה; **טַמְאָה פְּנֵגַד אַרְבָּה** — אם הטומאה מונחת בבית כנגד הארובה, **הַבַּיִת טְהוֹר** — שהרי הטומאה אינה תחת אוהל הבית. **הַטַּמְאָה בֵּין בַּבַּיִת וּבֵין פְּנֵגַד אַרְבָּה** — בין אם הטומאה מונחת בבית כנגד התקרה ובין אם הטומאה מונחת כנגד הארובה, **נִתַּן אֶת רִגְלוֹ מְלַמְעֵלָן** — בא אדם ונתן את רגלו בגג מלמעלה על פי הארובה וסתם אותה, **עֵרַב אֶת הַטַּמְאָה** — הבית והארובה נעשו אוהל אחד, וכל הנמצא בבית, תחת התקרה ותחת הארובה, טמא; ואף האדם שנתן את רגלו טמא, מאחר שהאחיל על הטומאה, והוא הדין אם סתם את הארובה בדבר שאינו מקבל טומאה, אלא שמשנתנו נקטה דוגמה מצויה, שאדם רגיל לפסוע על הגג ממעל לארובה ("תוספות יום טוב"; "תפארת ישראל"); ויש מפרשים, שמשנתנו נקטה "נתן את רגלו" לרבואת, שאף על פי שהרגל מקבלת טומאה, ואינה נעשית אוהל לטהר, מכל מקום הרי זו סתימה מעולה, שאדם וכלים נעשים אוהלים לטמא ("סודי סהרות"). **מְקַצֵּת טַמְאָה בַּבַּיִת וּמְקַצֵּתָהּ פְּנֵגַד אַרְבָּה** — כגון כזית מן המת שמקצתו מונחת תחת תקרת הבית ומקצתו תחת הארובה, **הַבַּיִת טַמְאָה** — כל מה שבבית תחת התקרה טמא, כאילו היתה כל הטומאה בבית, ו**כְּנֵגַד הַטַּמְאָה טַמְאָה** — וכל הנמצא כנגד מקצת הטומאה המונחת כנגד הארובה

אבל "בתוכה ותחת דופנה" היינו תחת קרקעית תוכה ותחת דופנה, שהכזית מן המת נתון מקצתו תחת קרוקורתה ומקצתו תחת עובי דופנה; אם יש בדפנות פותח טפח — כגון שהשפה לפיה סביב כולטת רוחב טפח, ומן השפה ולאריך טפח, הכל טמא — למעלה ולמטה כנגד כל עובי הדפנות עם השפה, שהטומאה בוקעת ומתפשטת בכל עובי הדפנות וסביבן תחת השפה, מחמת אוהל השפה, ואחר כך נמצא כל שכנגד עובי הדפנות עם השפה למעלה ולמטה כנגד הטומאה, וכלי נעשה אוהל לטמא אבל לא לטהר...
הבאנו כמה דוגמאות של הבדלי שיטות ופירושים במשנתנו, ואין להאריך עוד.

כללי ההלכות של פרקנו על פי "מעייני יהושע":

א) כלים טהורים, שאינם מקבלים טומאה, ככלי אדמה וכלי אבנים וכלי גללים, וכן כלי חרס שמקבלים טומאה מתוכם ואינם מקבלים טומאה מגבם: אם היה תחתיהם או על גבם כזית מן המת — תחתיהם ועל גבם טמא, ותוכם טהור.

ב) בין שהטומאה תחת אוהל, דהיינו שהכלים שנוכרו לעיל מאהילים על הטומאה, והכלים גבורים מן הארץ טפח, ויש תחתיהם טפח על טפח ברום טפח, שבכגון זה כל שתחתיהם ועל גבם טמא, ותוכם טהור, ובין שאין אוהל על גבי הטומאה (כלומר שאין תחת הכלים חלל של טפח על טפח ברום טפח), כגון שהכלים הללו מונחים על הארץ, וטומאה תחתיהם או על גבם, שזו "טומאה רצוצה" הבוקעת ועולה, בוקעת ויורדת, היינו שמטמאה כנגדה, למטה עד התהום ולמעלה עד הרקיע, מכל מקום מה שבתוך הכלים טהור, אף מה שכנגד הטומאה, כדין כלי טהור המוקף צמיד פתיל ומונח באוהל המת, שכל מה שבתוכו טהור אף שמוקף טומאה, ואף שהטומאה תחתיה ורצוצה.

ג) במה דברים אמורים? כשדפנותיה של הכלי, העליונה והתחתונה, הן גוף אחד, כגון חבית או כוורת המונחת לארכה על דפנותיה, אבל אם דופנה העליונה אינה מחוברת לכלי, כגון שעומדת על שוליה, ופיה העליון מכוסה בדבר אחר, בנסר או בכלי שאינו מקבל טומאה — נעשית דופנה העליונה אוהל; והרי הטומאה שתחת הכלי נכנסת לתוכו, שהכלי אף שאינו מקבל טומאה אינו חוצץ, ואינו מציל על עצמו, כיון שאין לו בפיו צמיד פתיל; נמצא מה שלמעלה ולמטה כנגד כל הכיסוי וכל מה שבתוכה — הכל טמא. ד) יש מביאים הטומאה לכל מה שתחתיהם, אם הם מאהילים על אוויר של טפח על טפח ברום טפח, וחוצצים בפני הטומאה מלעלות למעלה, אם היא למטה מהם, או מלידד למטה, אם היא על גבם, משום שנעשו אוהלים בין לטמא בין לטהר; והוא באחד משלושה אופנים: או שהכלי גדול, שמחזיק ארבעים סאה בלח, בין שהוא כלי עץ, בין כלי אדמה או כלי אבנים או כלי גללים; או שנפחת הכלי כשיעור המסלול מתורת כלי, כל אחד כדינו; או שלא נגמרה מלאכתו ועדיין אינו כלי.

ה) בענין האמור לעיל, בין שיש לאוהל כזה שתי דפנות, למעלה ולמטה, כגון כוורת פחותה שמונחת על צידה, ובין שאין לו אלא דופן אחת מלמטה, כגון כוורת שעומדת על שוליה ופיה למעלה, כיון שגובהו מן הארץ יש תחתיו חלל טפח, חוצצת הדופן התחתונה בפני הטומאה שלא תעבור לצד השני בין מלמטה למעלה בין מלמעלה למטה.

ו) אבל כשאוהל כזה אין תחתיו פותח טפח, והטומאה תחתיו רצוצה,

ב אין באַרְבֵּה פּוֹתַח טַפַּח, מְטֵמְאָה בְּבֵית — כְּנֶגֶד אַרְבֵּה טְהוֹר; טְמֵמָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה — הַבֵּית טְהוֹר. הַטְּמֵמָה בְּבֵית, נִתֵּן אֶת רִגְלוֹ מְלֻמְעֵלָן — טְהוֹר. הַטְּמֵמָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה, נִתֵּן אֶת רִגְלוֹ מְלֻמְעֵלָן — רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא, וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: אִם טְמֵמָה קִדְמָה אֶת רִגְלוֹ — טְמֵא; אִם רִגְלוֹ קִדְמָה אֶת הַטְּמֵמָה — טְהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁתֵּי רִגְלָיו זו עַל גַּב זו שְׁקִדְמוֹ אֶת הַטְּמֵמָה, מִשְׁדָּף הֶרְאָשׁוֹן אֶת רִגְלוֹ וְנִמְצְאָת רִגְלוֹ שֶׁל שְׁנֵי שָׁם — טְהוֹר, מִפְּנֵי שְׁקִדְמָה רִגְלוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן אֶת הַטְּמֵמָה.

ג מִקְצַת טְמֵמָה בְּבֵית וּמִקְצַתָּה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה — הַבֵּית טְמֵא, וְכֶנֶגֶד הַטְּמֵמָה טְמֵא, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַבֵּית טְמֵא, כְּנֶגֶד הַטְּמֵמָה טְהוֹר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּטְמֵמָה כְּדֵי שֶׁתְּחַלֵּק, וְהַטְּמֵא אֶת הַבֵּית וְהַטְּמֵא כְּנֶגֶד הַטְּמֵמָה — טְמֵא, וְאִם לֹא — הַבֵּית טְמֵא, כְּנֶגֶד הַטְּמֵמָה טְהוֹר.

פירוש ברטנורא

ב אין בארובה פותח טפח. הא קא משמע לן דאפילו בפחות מפתח לא אמרינן בטומאה לבוד: נתן את רגלו. טהור הנותן, דכסתום דמי לנביה. שאין טומאה נכנסת לאוחל ולא יוצאה ממנו בפחות מפותח טפח: אם טומאה קדמה את רגלו טמא. שהרי בעת שנתן רגלו האהיל על הטומאה: ואם רגלו קדמה את הטומאה טהור. שקודם שבאה הטומאה כבר נעשה אוהל סתום, ובשעה שנכנסה בו הטומאה אין שם בארובה פותח טפח כדי שתצא ממנה הטומאה: שתי רגלים זו על גב זו. של שני אנשים, ונתן הראשון רגלו על פי ארובה ורגל של שני מונח על רגלו של ראשון, ואח"כ נכנסה טומאה בבית תחת הארובה, ואח"כ הסיר הראשון את רגלו ונמצאת רגל השני מונחת על פי הארובה, אע"פ ששני זה האהיל על הטומאה כשהסיר הראשון את רגלו, השני טהור, מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטומאה. ואין הלכה כר' שמעון ולא כר' מאיר:

ג כנגד ארובה. בארובה שאין בה פותח טפח: וכנגד הטומאה טמא. היינו המאהיל על הטומאה: כדי שתחלק. שיהיה במקצת הטומאה שיעור כדי לטמא באוהל, דהיינו כשהיה ככולה שני זיתים. או יותר. והלכה כר' יוסי:

משניות מבוארות – קהתי

טמא. אבל הנמצא כנגד הארובה שלא כנגד הטומאה טהור (תוספות אונשי' שם).

ב אור משנה ב

אין באַרְבֵּה פּוֹתַח טַפַּח — אם הארובה היא פחות מטפח על טפח, טְמֵמָה בְּבֵית — כנגד התקרה, שלא כנגד הארובה, כְּנֶגֶד אַרְבֵּה טְהוֹר — כל הנמצא למטה תחת הארובה טהור; טְמֵמָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה — אם הטומאה מונחת בבית כנגד הארובה, הַבֵּית טְהוֹר — משנתנו באה להשמיע, שאף על פי שהארובה היא פחות מטפח על טפח, מכל מקום אין אומרים "לבוד" לגבי טמאה, כלומר שוראים את הארובה כאלו היא סתומה, והבית והארובה הם אוהל אחד, והכל טמא, אלא דינה כארובה שיש בה טפח על טפח (נמצא טובה ית. א). הַטְּמֵמָה בְּבֵית — תחת התקרה, ואדם נִתֵּן אֶת רִגְלוֹ מְלֻמְעֵלָן — על פי הארובה, טְהוֹר — האדם שנתן את רגלו, שאין הטומאה יוצאת מן האוהל בפתח שהוא פחות מטפח על טפח (עיין לעיל ג.ו). ברם, הכלים המונחים למטה תחת הארובה טמאים, שהרי בנתינת רגלו על פי הארובה עירב את הטומאה (יתפארת ישראל). הַטְּמֵמָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה — אם הטומאה מונחת בבית כנגד הארובה, ואדם נִתֵּן אֶת רִגְלוֹ מְלֻמְעֵלָן — על פי הארובה, רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא — את האדם שנתן את רגלו, לפי שהאהיל על הטומאה עצמה, וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים: אִם טְמֵמָה קִדְמָה אֶת רִגְלוֹ — אם הטומאה היתה שם בשעה שנתן את רגלו, טְמֵא — האדם, שבשעה שהגביה את רגלו ממעל לארובה כבר האהיל על הטומאה, קודם שסתם את פי הארובה; אִם רִגְלוֹ קִדְמָה אֶת הַטְּמֵמָה — שבשעה שנתן את רגלו על הארובה עדיין לא היתה הטומאה שם כנגדה, אלא היא באה שם לאחר שהארובה היתה סתומה ברגלו, טְהוֹר — האדם, שקודם שבאה הטומאה לשם כבר נעשה אוהל סתום, והרי הטומאה אינה יוצאת מן האוהל בפחות מפותח טפח. ואף על פי שאדם אינו נעשה אוהל לטהר, היינו שיהא הוא החוצץ בפני הטומאה, אבל כאן אין רגלו חוצצת, אלא הבית הוא החוצץ ומעכב את הטומאה לצאת, שהואיל וקדמה רגלו לטומאה, הרי זה כאילו התקרה סתומה ואין שם ארובה כלל (יתפארת ישראל; "סודי סהרות"). רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁתֵּי רִגְלָיו זו עַל גַּב זו שְׁקִדְמוֹ אֶת הַטְּמֵמָה — בא אדם ונתן את רגלו על פי הארובה, ובא אדם אחר ונתן את רגלו

על גבי רגלו של הראשון, ואחר כך באה הטומאה כנגד הארובה, מִשְׁדָּף הֶרְאָשׁוֹן אֶת רִגְלוֹ וְנִמְצְאָת רִגְלוֹ שֶׁל שְׁנֵי שָׁם — על פי הארובה, אף על פי שאותה שעה כבר היתה הטומאה שם, והרי שקדמה לרגלו של השני, מכל מקום טְהוֹר — אף השני, מִפְּנֵי שְׁקִדְמָה רִגְלוֹ שֶׁל רֵאשׁוֹן אֶת הַטְּמֵמָה — והרי כאן אוהל סתום, שאין הטומאה יוצאת ממנו בפחות מפותח טפח. ברם, חכמים חולקים על רבי שמעון וסוברים, שהואיל ולגבי השני קדמה הטומאה את רגלו, לפיכך השני טמא (רמב"ם; ברטנורא). והלכה כחכמים. ויש מפרשים (על פי התוספותא). שרבי שמעון אינו בא לחלק על חכמים אלא להוסיף על דבריהם (הרא"ש; עיין "משנה אחרונה").

ב אור משנה ג

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא מוסיפה ללמד בארובה שהיא בתוך הבית ואין בה פותח טפח.

מִקְצַת טְמֵמָה בְּבֵית וּמִקְצַתָּה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה — כגון כזית מן המת שמקצתו מונח תחת התקרה ומקצתו כנגד הארובה, הַבֵּית טְמֵא וְכֶנֶגֶד הַטְּמֵמָה טְמֵא — והנמצא כנגד מקצת הטומאה המונחת כנגד הארובה טמא, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר — הסובר, שאף על פי שאין בארובה פותח טפח דינה לענין זה כמו בארובה שיש בה פותח טפח, שמקצת הטומאה שבבית מצטרפת עם מקצתה שכנגד הארובה, כאילו היתה כל הטומאה תחת הארובה, וכל המאהיל עליה טמא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַבֵּית טְמֵא — שמקצת הטומאה שכנגד הארובה מצטרפת עם מקצתה שבבית, כאילו כולה בבית, כְּנֶגֶד הַטְּמֵמָה טְהוֹר — שהואיל ואין בארובה פותח טפח, אין מקצת הטומאה שבבית מצטרפת עם מקצתה שכנגד הארובה שתיחשב כולה תחת הארובה, מאחר שאין הטומאה יוצאת מתוך אוהל הבית בארובה שאין בה פותח טפח, הלכך המאהיל למעלה על מקצת הטומאה שכנגד הארובה אינו מאהיל אלא על חצי שיעור, וטהור. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּטְמֵמָה כְּדֵי שֶׁתְּחַלֵּק, וְהַטְּמֵא אֶת הַבֵּית וְהַטְּמֵא כְּנֶגֶד הַטְּמֵמָה — כגון שיש בטומאה כשיעור שני זיתים, ומונחת כזית ומחצה בבית וכחצי זית כנגד הארובה, והרי בכגון זה אפשר לחלק את הטומאה שתהא כזית בבית וכזית כנגד הארובה, טְמֵא — אף הנמצא כנגד מקצת הטומאה המונחת כנגד הארובה; וְאִם לֹא

ד אַרְבוֹת זו על גב זו, וְיֵשׁ בָּהֶן פּוֹתֵחַ טַפַּח: טַמְאָה בְּפִית – כְּנָגְד אַרְבוֹת טְהוֹר; טַמְאָה כְּנָגְד אַרְבוֹת – הַפִּית טְהוֹר. הַטַּמְאָה בֵּין בְּפִית בֵּין כְּנָגְד אַרְבוֹת, נִתֵּן דְּבַר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טַמְאָה, בֵּין מְלַמְעֵלָן בֵּין מְלַמְטָן – הַכֹּל טַמְאָה. וְדְבַר שְׂאִינוּ מְקַבֵּל טַמְאָה, מְמַנּוּ וְלִמְטָן – טַמְאָה; מְמַנּוּ וְלִמְעֵלָן – טְהוֹר.

פירוש ברטנורא

ד ארובות זו על גב זו. כגון שיש ארובה בין בית לעליה ויש עוד ארובה אחרת כנג העליה מכוונת כנגדה, ובכל אחת ואחת פותח טפח: בין מלמעלן. בארובה העליונה: בין מלמטן. בארובה התחתונה: הכל טמא. אפילו מה שבעליה. אע"פ שנתן בתחתונה ולא בעליונה. דכיון דדבר המקבל טומאה הוא ואין חוצץ בפני הטומאה שבבית, רואין אותו כאילו הוא נתון כפי הארובה העליונה ועירב את הטומאה: ממנו ולמטן טמא. הנעשה אוהל סתום וכל מה שבתוכו טמא: ממנו ולמעלן טהור. רחוצין בפני הטומאה:

משניות מבוארות – קהתי

אסיק. משוך והעלה את הדבר למעלה ("מלאכת שלמה"; "סדרי טהרות"). וְדְבַר שְׂאִינוּ מְקַבֵּל טַמְאָה – ואם נתן על פי אחת הארובות דבר שאינו מקבל טומאה, מְמַנּוּ וְלִמְטָן – מן הדבר ולמטה, כלומר מה שלמטה מן הארובה הסתומה, טַמְאָה – שנעשה אוהל סתום, וכל מה שבתוכו טמא; מְמַנּוּ וְלִמְעֵלָן – מן הדבר ולמעלה, היינו כל מה שלמעלה מן הארובה הסתומה, טְהוֹר – שהדבר הנתון על פי הארובה חוצץ בפני הטומאה, הואיל והוא דבר שאינו מקבל טומאה.

בארנו את המשנה לפי ברטנורא. וכן מפרש גם בעל "סדרי טהרות". אבל יש מקשים על פירוש הפיסקה "בין מלמעלן בין מלמטן. הכל טמא". שלא ייתכן כלל לפרש, שאפילו נתן את הדבר מלמטה, היינו על הארובה התחתונה, הכל טמא; וכי זה עדיף מאשר אם היתה טומאה בעלייה עצמה כנגד ארובה? מכאן נאמרו על פיסקה זו פירושים אחרים.

הר"ש כותב: ונראה לפרש, ש"הכל טמא" היינו בין מה שתחת המאהיל (תחת הארובה הסתומה) בין מה שלמעלה כנגד הארובה. או שהפיסקה "בין מלמעלן בין מלמטן" אין פירושה שנתן את הדבר מלמעלה או מלמטה, אלא שנתנו גם מלמעלה וגם מלמטה, ולכן אף על פי שהטומאה למטה גם העליות טמאות, שאין דבר טמא חוצץ, והרי נסתמה הארובה העליונה ומערכת את הטומאה. אף הגר"א מפרש, שנתן דבר המקבל טומאה בכל הארובות מלמעלן ומלמטן; הכל טמא – שדבר המקבל טומאה אינו חוצץ, ויוצאת הטומאה דרך הארובות לעליות, וכיון שנתן דבר המקבל טומאה אף בארובה העליונה, הרי זה מביא טומאה על כל העליות. וכן מפרש גם הרא"ש.

ובעל "תפארת ישראל" מפרש: בין מלמעלן בין מלמטן – בין שנתן את הדבר רק על הארובה העליונה, בין שנתן גם על הארובה התחתונה.

— שאין בטומאה כדי להיחלק לכאן ולכאן לשיעור טומאה, הַפִּית טַמְאָה — כל מה שבבית טמא, כְּנָגְד הַטַּמְאָה טְהוֹר — כמו שבארנו הטעם בדברי רבי יהודה. והלכה כרבי יוסי.

באור משנה ד

אַרְבוֹת זו על גב זו — בבית שיש בו קומות אחדות, והארובות מכוונות זו כנגד זו, עד שהעומד בבית למטה רואה דרכן את כיפת השמים, וְיֵשׁ בָּהֶן פּוֹתֵחַ טַפַּח — ויש בכל ארובה וארובה רוחב טפח על טפח, טַמְאָה בְּפִית — אם טומאה מונחת למטה בבית כנגד התקרה, כְּנָגְד אַרְבוֹת טְהוֹר — כל הנמצא בבית כנגד הארובות טהור; טַמְאָה כְּנָגְד אַרְבוֹת — ואם הטומאה מונחת בבית כנגד הארובות, הַפִּית טְהוֹר — כל הנמצא בבית כנגד התקרה טהור; וכבר בארנו טעם הדברים לעיל (משנה א). הַטַּמְאָה בֵּין בְּפִית בֵּין כְּנָגְד אַרְבוֹת — בין אם הטומאה מונחת בבית תחת התקרה ובין אם הטומאה מונחת כנגד הארובות, נִתֵּן דְּבַר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טַמְאָה, בֵּין מְלַמְעֵלָן — שנתן את הדבר על פי הארובה העליונה, בֵּין מְלַמְטָן — שנתן את הדבר על פי הארובה התחתונה, הַכֹּל טַמְאָה — כל מה שבבית והעליות טמא; ואף על פי שנתן את הדבר המקבל טומאה על הארובה התחתונה, מכל מקום אפילו מה שבעליות טמא, שהואיל ודבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, רואים אותו כאילו הוא נתון כפי הארובה העליונה ועירב את הטומאה (ברטנורא); ויש מוסיפים בטעם הדברים, מפני שאנחנו אומרים: 11

המשך ביאור למסכת סוטה ליום אחד ועשרים לעומר עמ' א

16 שעבר עבירה אין ה' עימו, "ולא יראה כף ערות דבר ושב מאחריו" 17 וְגו' — אם יראה ה' עבירה בדבר שבערוה, ישיב ה' את עצמו מאותו 18 אדם. וְהֵן אֵינָן יוֹדְעִין שְׂעִבְיָהּ מִכְּבֵה מִצוּה, וְאֵין עֲבִירָה מִכְּבֵה 19 תוֹרָה. ולפי שעסק דוד בתורה, עמדה לו זכות התורה להצילו 20 מידיהם. שואלת הגמרא מאי "בוזו ובוזו לו". אָמַר עוֹלָא, לֹא בְּשִׁמְעוֹן אַחֵי 21 עוֹרְרָה — תנא היה ולמד תורה מתוך הרווחה. וְלֹא פְּרִי יוֹחֵנִן דְּבִי 22 גְּשִׁיָּה — שלמד תורה על ידי הנשיא שהיה מפרנסו. אֲלֵא בְּחֵלֶל 23 וְשִׁבְנָא, דְּכִי אָתָּא רַב יוֹמִי אָמַר, הֲלֵל וְשִׁבְנָא אַחֵי הוּוּ — אחים 24 היו. הֲלֵל עָסַק בְּתוֹרָה מִתּוֹךְ עוֹנֵי, שִׁבְנָא עָבַד עִיפָקָא — התעסק 25 לפרנסתו. לְסוּף לְאַחַר שִׁחַל כְּבַר לְמַד, אָמַר לִיה שִׁבְנָא לְחֵלֶל, תָּא 26 נְעִירִיב — בא נשתתף, אני אפרנס אותך וְלִפְלוֹג — ואחלוק עמך 27 בשכר לימודך. יִצְתָּה בַּת קוֹל וְאָמְרָה "אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן 28 בֵּיתוֹ... בּוֹ יִבּוֹז לוֹ וְגו'". כל הון שבעולם לא יסיפיק כדי לקנות את 29 התורה שהרי הלל לא למד בזכותו, אלא רוצה רק לחלוק בשכר. 30

1 דְּהַלְבָּתָּא – שהגיע להוראה. שמבין דבר מתוך דבר ויודע לפסוק 2 מתוך השמועות הלכה למעשה. 3 שנינו בברייתא, דְּבַר אַחַר דרך אחרת לבאר את הדמיון בין נר 4 למצוה ובין אור לתורה, עֲבִירָה מִכְּבֵה מִצוּה – שאור המצוה כבה 5 על ידי עבירה, כשם שאור הנר כבה, וְאֵין עֲבִירָה מִכְּבֵה תוֹרָה – 6 ואור התורה אינו כבה על ידי עבירה כשם שאור היום אינו כבה. 7 אָמַר רַבִּי יוֹסֵף, דְּרִשִׁיה רַבִּי מְנַחֵם בְּרִי יוֹסִי לְהָא קַרְיָא לְפִסּוּק כִּי 8 נר מצוה ותורה אור, ללמוד ממנו את מעלותיה המיוחדות של 9 התורה בִּי סִינֵי – כפי שדרש משה בפני עם ישראל על מעלות 10 התורה בסיני. (וְאֵילָמָּא) [וְאֵילָמָּא] דְּרִשׁוּהּ דּוֹאג וְאֵחִיתוּפְלֵל הָבִי 11 – ואם היו דורשים כן גם דואג ואחיתופל לא רָדְפוּ בְּתַר דְּוֹד – אחר 12 דוד להורגו דְּבִתְיָב "לְאָמַר אֱלֹהִים עֲזָבוּ רַדְפוּ וְתַפְסוּהוּ כִּי אֵין מְצִיל 13 וְגו' – שהיו אומרים, שה' עזב את דוד לפי שעבר על איסור אשת 14 איש, ואין לו זכות שתצילנו, שהעבירה בכתה זכויותיו ולכן ניתן 15 לרדפו ולתופסו. מַאי דְּרִישׁ – איזה פסוק דרשו ללמוד ממנו שלפי

רש"י

ביאור עם "שפה ברורה – עוז והדר"

דף עה עמוד א. הגמרא חוזרת לעסוק בענין השליו: **בְּתִיב 'שְׁלִי' בְּשִׁי'ן**, ואפשר לקרוא מלשון שלוח, וְקָרִינָן 'שְׁלִי' בְּשִׁי'ן שמאלית שנקראת כסמ"ך, **אָמַר רַבִּי חֲנִינָא, צְדִיקִים אוֹכְלִין אוֹתוֹ בְּשִׁלּוֹה, רְשָׁעִים אוֹכְלִין אוֹתוֹ וְדוֹמָה לָהֶן בְּסִילּוּיָן** - קוצים.

אָמַר רַב חֲנַן בְּרַבָּא, אֲרַבְעָה מִינֵי סְלִי הֵן. וְאֶלוֹ הֵן, שִׁיבְלִי וְקִיבְלִי וּפְסִיזְנִי וְשְׁלִי. מְעַלְיָא דְבוֹלְהוּ - הַטּוֹב שֶׁבְכּוֹלֵם שִׁיבְלִי, גְרִיעָא דְבוֹלְהוּ - הַגְּרוּעַ שֶׁבְכּוֹלֵם שְׁלִי, וְהוּי בְּצִיפּוֹרְתָא - גּוֹדְלוֹ שֶׁל הַשְּׁלִי כְּצִיפּוֹר, וּמוֹתְבִינָן לָהּ בְּתַנּוּרָא - וְהִיא מְנַהֶגֶם לְהַנְיָחוֹ בְּתַנּוּר לְצִלוֹתוֹ, וְתַפַּח וְהָוָה מְלֵי תַנּוּרָא - וּמְרוֹב שׁוֹמְנוֹ הִיא תּוֹפַח וּמְמַלֵּא אֶת חֶלֶל הַתַּנּוּר, וּמִסְקִינָן לִיהָ אֶתְלִיסָר רִיפֵי - וּמְנִיחִים אוֹתוֹ עַל שְׁלֹשָׁה עֶשֶׂר כַּכּוֹת [זוֹ עַל גְּבִי זוֹ] לְסַפּוֹג אֶת שׁוֹמְנוֹ כְּדִי שִׁיהֵא רַאוי לֵאכֹלוֹ. וְאֶחָרְזָנָה - וְאֶפְּלוּ הַפֶּת הַתַּחְתּוֹנָה, שֶׁסַּפְּגָה מֵעַט מְכוּלָן, מְרוֹב הַשׁוֹמֵן הַסַּפּוֹג בַּהּ אֵינָה נֶאֱכָלֶת

אָלָא עַל יְדֵי תַעְרוּבָתָא.

רַב יְהוּדָה, לְגוּדֵל זְכוּתוֹ מִשְׁתַּבַּח לִיהָ בִּי דְנִי - הִיוּ מְמַצִּיאִים לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם שְׁלִי בֵּין חֲבִיּוּתָיו. **רַב הֶסְדָּא**, מִשְׁתַּבַּח לִיהָ בִּי צִיבִי - הִיא מוּצָא בְּאוּצֵר הַעֲצִים שְׁלוֹ. **רַבָּא**, מִיִּיתִי לִיהָ אֲרִיסִיָּה בְּלִי יוֹמָא - הָאָרִיס שֶׁלוֹ הִיא מוּצָא שְׁלִי בְּשֵׁדָה וּמְבִיא לוֹ מִיְדֵי יוֹם, יוֹמָא חַד לֹא אֵייתִי - בְּאֶחָד הַיָּמִים לֹא הִבִּיא הָאָרִיס, אָמַר רַבָּא מֵאִי הָאִי - מְדוּעַ הַיּוֹם לֹא הִמְצִיאָו לִי מִן הַשָּׁמַיִם, סְלִיק לְאִיגָרָא - עֵלָה לִגַּג, שְׁמַעִיָּה לְיַנּוּקָא דְקָאָמַר - וּשְׁמַע אֶת הַתִּינוּק שׁוֹנֵה אֶת הַפְּסוּק (חֲבִקוּק ג טז) 'שְׁמַעֲתִי וְתִרְצֶנּוּ בְּטַנְי', אָמַר רַבָּא, שְׁמַע מְנִיָּה - יֵשׁ לִי לְהַבִּינֵן מִכָּן שֶׁנֶּחַ נִפְשִׁיָּה דְרַב הֶסְדָּא [שֶׁהִיא רְבוּ וְחִמּוּ שֶׁל רַבָּא], וּבְדִיל רַבָּה - וּבּוֹזְכוֹתוֹ שֶׁל הָרַב אָכִיל תַּלְמִידָא עַד עֵתָהּ, וּמְכִינֵן שְׁמַת הָרַב שׁוֹב אֵין הַתְּלִמִּיד זֹכֵה.

הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת לְבַאֵר אֶת הַפְּסוּקִים הָאֵמִוּרִים בְּמִן: **בְּתִיב (שְׁמוֹת טז יד) 'וְתַעַל שְׁכַבַּת הַטָּל וְהָנָה עַל פְּנֵי הַמְּדַבֵּר דֵּק מְחֻסְפָּס' וְגו'** - כִּשְׁהִיָּה הַטָּל עוֹלָה כְּדַרְכוֹ מִן הָאֲרָץ לְקִרְאֵת הַחֲמָה, הִיא נִרְאָה עַל פְּנֵי הַמְּדַבֵּר דֵּק מְחֻסְפָּס, וְלִמְדוּנוֹ שְׁעַד זְרִיחַת הַחֲמָה כִּסְהָ הַטָּל אֶת הַמֵּן מְלַמְעֵלָה. וּבְתִיב (בְּמִדְבָר יא ט) 'וּבְרִדַת הַטָּל עַל הַמְּחַנָּה לִילָה יֵרֵד הַמֵּן עֲלָיו', מְשַׁמַּע שֶׁהַטָּל הִיא מְלַמְטָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, טָל מְלַמְעֵלָה וְטָל מְלַמְטָה וּבִאֲמַצַּע הַמֵּן, וְדוֹמָה כְּמוֹ שְׁמוֹנָה בְּקוּפָסָא.

בְּהַמְשָׁךְ הַכְּתוּב נִתְכַּנֵּה הַמֵּן 'דֵּק מְחֻסְפָּס', אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, תִּיבַת 'מְחֻסְפָּס' מְזוּרְכַּת מִשְׁתֵּי מִיָּלִים, מִחַ וּפְסַ, לוֹמֵר שֶׁהַמֵּן הִיא דְבָר רַךְ שְׁנִימוּתָא עַל פִּישַׁת תְּיָד. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לוֹמֵר שֶׁהַמֵּן הִיא דְבָר שְׁנִבְלָעָה בְּמֵאֲתָיִם וְאֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנָה אֲבָרִים, גִּימְטְרִיא שֶׁל 'מְחֻסְפָּס', כְּלוֹמֵר לֹא יֵצֵא מִהַגּוֹף. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: 'מְחֻסְפָּס' טוֹבָא תְּוִי - גִּימְטְרִיא שֶׁלוֹ יוֹתֵר מִכָּן. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: אָמַר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק, 'מְחֻסְפָּס' בְּתִיב, לֵלָא וְאִי, לְפִיכָךְ הַגִּימְטְרִיא הִיא רַמ"ח.

תָּנּוּ רַבְּנָן, עַל הַמֵּן נִאֲמַר (תְּהִלִּים עח כה) 'לֶחֶם אֲבִירִים אָכַל אִישׁ', דְּהִינּוּ לֶחֶם שְׁמֵלְאָכִי הַשָּׂרֵת שֶׁהֵם אֲבִירִים וְחֻזְקִים אוֹכְלִין אוֹתוֹ, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וּבְשִׁנְאָמְרוּ הַדְּבָרִים לְפָנָיו רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, אָמַר לָהֶם צֵאוּ וְאִמְרוּ לוֹ לְעֲקִיבָא, עֲקִיבָא טְעִיתָ, וְכִי מְלָאכִי הַשָּׂרֵת אוֹכְלִין לֶחֶם, וְהִלָּא בְּבֵר נֶאֱמַר בְּמִשְׁהָ רַבִּינוּ כְּשֶׁעֵלָה לְמִרוֹם (דְּבָרִים ט ט) 'לֶחֶם לֹא אָכַלְתִּי וּמִיָּם לֹא שָׁתִיתִי' לְפִי שֶׁכָּךְ מְנַהֵג הַמְּלָאכִים בְּמִרוֹם. אָלָא מָה אֲנִי מְקַיֵּים 'אֲבִירִים', לֶחֶם שְׁנִבְלָעָה בְּמֵאֲתָיִם וְאֲרַבְעִים וּשְׁמוֹנָה 'אֲבָרִים' וְהִינּוּ הַמֵּן שֶׁהִיא נְבִלַע בְּאִיבְרִים.

דף עה עמוד א. כסילויים. קוצים בלשון ארמי: וּמוֹתְבִינָן לָהּ בְּתַנּוּרָא. כִּךְ מְנַהֶגֶם לְצִלוֹת שְׁפוּדֵיהֶם בְּתַנּוּר: וְתַפַּח. מְרוֹב שׁוֹמְנוֹ הִיא נְתַפַּח וְנַעֲשֶׂה עַב: אֶתְלִיסָר רִיפֵי. זוֹ עַל זֹו רִיפֵי כַכּוֹת: וְתַחְתּוֹנָה אֵינָה נֶאֱכָלֶת. מְרוֹב הַשׁוֹמֵן הַנְּבִלַע בַּהּ וְכֹל שֶׁכֵּן הַעֲלִיּוֹנוֹת: מִשְׁתַּכַּח לִיהָ. הִיוּ נִמְצְאוֹת לוֹ בֵּין חֲבִיּוּתָיו שֶׁהִיוּ מְמַצִּיאִין לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם: רַב הֶסְדָּא. חֲמוּהָ דְרַבָּא הוּוּהּ וְרַבּוּ הוּוּהּ: וּבְדִיל רַבָּה. בּוֹכּוֹת הָרַב הִיא אוֹכֵל הַתְּלִמִּיד: בְּתִיב וְתַעַל שְׁכַבַּת הַטָּל. וְהָנָה עַל פְּנֵי הַמְּדַבֵּר כְּשֶׁהִיא הַטָּל עוֹלָה מִן הָאֲרָץ לְקִרְאֵת הַחֲמָה כְּדַרְכוֹ הִיא נִרְאָה עַל פְּנֵי הַמְּדַבֵּר דֵּק מְחֻסְפָּס לְמַדְנּוֹ שֶׁהִיא הַטָּל מְכַסֶּה אֶת הַמֵּן עַד שְׁעָה שֶׁהַטָּל עוֹלָה לְקִרְאֵת הַחֲמָה וְכִתִּיב יֵרֵד הַמֵּן עֲלָיו אֲלֵמָא טַל מְלַמְטָה: קוּפָּסָא. אֲשֶׁרְקוּיָן בְּלַעוּ: נִימַח עַל פִּישַׁת הַיָּד. מְחֻסְפָּס נוֹטְרִיקוֹן: נְבִלַע בְּאִיבְרִים. אֵינּוּ יוֹצֵא מִן הַמַּעֲיִים:

מתרצת הגמרא: **הָבָא בְּמֵאָה עֶסְקִינָן** – באיזה מומים עוסקת
 הברייתא, שבוה אמרה שמודה רבי מאיר במומין הראויין לבא
 עמה מבית אביה, **בְּיִתְהָא** – שנמצא בה אצבע יתירה ברגלה שאף
 זה מום הוא, ומום זה ודאי היה בה משנולדה, ולכן הבעל נאמן
 לטעון שמקח טעות הוא, ופטור מכתובתה עד שיביא האב ראייה.
 תמדה הגמרא: **יְתִירָת** – אם מדובר שהיתה לה אצבע יתירה, **מֵאָה**
רְאִיָּה מְיִתִּי – איזו ראייה יכול האב להביא כדי לחייב את הבעל
 בכתובה, והרי ודאי שנולדה כך, ולא יתכן שיעידו עדים שנולד
 מום זה לאחר האירוסין.
 מתרצת הגמרא: יכול האב להביא **רְאִיָּה**, **דְּרָאָה** – שיעידו העדים
 שהבעל ראה לפני האירוסין שיש לה אצבע יתירה, **וְנִיפְיִים הוּא**
 לכונסה עם מומה, ונתחייב בכתובתה.

* * *

הגמרא מביאה את דברי שמואל שנאמרו בספק הנמצא בין רשות
 המוכר לרשות הלוקח, שספק זה דומה לספק שבמשנתנינו,
 ושמואל אף הוכיח ממנה כדבריו: **אָמַר רַב הֵיזְדָּר, אָמַר שְׁמוּאֵל,**
תְּמַחְלִיף פְּרָה שְׁלוֹ בְּחֶמְדוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ, וְכִשְׁפָּה בְּעַל הַחֲמוֹר אֶת הַפְּרָה
וְקָנָהּ בְּמִשְׁכָּה, וְצָרִיךְ הַחֲמוֹר לְהִקְנוֹת לְבַעַל הַפְּרָה כַּתְּמוּרָה
לְפָרְתוֹ שֶׁנִּקְנְתָה לְבַעַל הַחֲמוֹר, אִף שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה בּוֹ קִנְיָן, וְלֹא הִסְפִּיק
בְּעַל הַפְּרָה לְמַשׁוֹךְ וּלְקַחַת אֶת הַחֲמוֹר לְרִשְׁוֹתוֹ, עַד שְׁפָתַי הַחֲמוֹר,
וְעַתָּה יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק מִתִּי מֵת הַחֲמוֹר, הָאֵם מֵת קוֹדֵם מִשִּׁכַּת הַפְּרָה,
וְנִמְצָא שְׁבַעֲשָׁה שֶׁמִּשְׁךָ בַּעַל הַחֲמוֹר אֶת הַפְּרָה לֹא הָיָה יָכוֹל לְקַיֵּם
אֶת הַמְקַח וְלִהְעַמִּיד לְבַעַל הַפְּרָה אֶת חֲמוֹרוֹ, וּמִמִּילָא לֹא זָכָה
בְּעַצְמוֹ בַּפְּרָה, אוֹ שֶׁבִּזְמַן מִשִּׁכַּת הַפְּרָה הָיָה הַחֲמוֹר קַיָּם וְחַל
הַמְקַח, וְאַחַר כֵּךְ מֵת הַחֲמוֹר, כִּשְׁהוּא בְּרִשְׁוֹת בַּעַל הַפְּרָה שֶׁקָּנָהוּ,
וְשִׁנְיָהּ אֵינָם יוֹדְעִים מִתִּי מֵת הַחֲמוֹר, הַדִּין הוּא שֶׁעַל בְּעַל הַחֲמוֹר
לְהִבְיָא רְאִיָּה שֶׁהָיָה חֲמוֹרוֹ קַיָּם בְּשִׁעְתָּהּ מְשִׁכַּת פְּרָה, וְנִתְקַיְּמוּ
הַחֲלִיפִין כְּדִין, וְאִזּוֹ תִּישָׂא רְשֻׁתוֹ בְּרִשְׁוֹתוֹ, אֲךָ אִם אֵינוֹ מִבְּיַד רְאִיָּה
שְׂקִיָּים אֶת חֲלָקוֹ בַּמְקַח וְהַעֲמִיד לְחֲבִירוֹ חֲמוֹר חַי, עֲלֵיו לְהַחְזִיר אֶת
הַפְּרָה לְבַעְלֶיהָ הָרְאשׁוֹנִים. וְהִטְעַם שְׁאִין הַחֲזָקָתוֹ בַּפְּרָה נַחֲשַׁבְת
כִּי־חֲזָקַת מִמּוֹן, שֶׁנֶּאֱמַר מִחֲמַתָּה שֶׁחֲבִירוֹ נַחֲשַׁב כִּי־מוֹצִיא הַדְּמוּצִיא
מִחֲבִירוֹ עֲלֵיו הָרְאִיָּה, כִּיִּן שֶׁבַעַל הַחֲמוֹר עֲצָמוֹ מִסּוֹפֵק אִם קָנָה אֶת
הַפְּרָה, וּבְאוֹפֵן כֹּזֵה יֵשׁ לְהַעֲמִיד אֶת הַפְּרָה בְּחֲזָקַת בַּעְלִיהָ
הָרְאשׁוֹנִים. סִיּוּם שְׁמוּאֵל וְאָמַר: וְתִנָּא תִּנָּא – וְכֵן שָׁנָה הַתְּנָא
בְּמִשְׁנַתְנֵינוּ דִּין דּוֹמָה לְזוֹ, הַמְּסִיעֶה לְדַבְרֵי, 'כִּלְהָ' – הַדִּין הָאֲמֹר
בְּמִשְׁנַתְנֵינוּ, שֶׁל כֻּלָּה שֶׁנִּמְצָאוּ בָּהּ מוֹמִין. אֲמַנָּם לֹא פִּירֵשׁ שְׁמוּאֵל
לְאִיזָה מְדִינָה הַמְּשַׁנָּה הַתְּכוּיִן, שְׁהוּא מְסִיעֶה לְדַבְרֵינוּ.
 מבררת הגמרא: **הִי כִּלְהָ** – לאיזה אופן של כלה שנמצאו בה מומין
 התכוין שמואל שהוא מסייע לדבריו. **אִילֵּימָא** – אם נאמר שכונתו
 לדין

תְּרָא בְּמָקוֹם תְּרִיתִי – חזקה אחת המסייעת לבעל כנגד שתי חזקות
 המסייעות לאשה, חזקת הגוף, וחזקה שאין אדם שותה בכוס אלא
 אם כן בודקו, **וְתְּרָא בְּמָקוֹם תְּרִיתִי לֹא אֶמְרִינָן** – אין מכריעים על פי
 חזקה אחת כנגד שתי חזקות. אמנם אם העידו העדים שהיו בה
 מומין **עַד שְׁלֵאל תְּתַאַרְסוּ**, מבואר במשנה שהבעל פטור מהכתובה,
 והיינו כיון ש'העמד הגוף על חזקתו' שלא היו בה מומין לפני
 האירוסין, והיינו חזקת הגוף, **לֹא אֵיכָא לְמִימַר** – אי אפשר לומר,
 שהרי העדים העידו שהיו בה מומין קודם האירוסין, **מֵאָה אֵיכָא** –
 איזו חזקה יש לומר כדי לסייע לאשה התובעת את הכתובה, חזקה
דְּאִין אָדָם שוֹתֵה בְּכּוֹס אֵלֶּא אִם בֵּן בּוֹדְקוֹ, וְהָאִי רְאִיָּה וְנִיפְיִים הוּא,
אֲךָ יֵשׁ לְדַחֲוֹת חֲזָקָה זֹאת, וְלֹאֵר דְּאֶמְרִינָן, חֲזָקָה שְׁאִין אָדָם מִיפְיִים
בְּמוֹמִין, וְכִיּוֹן שִׁישׁ כַּאֲן שְׁתֵּי חֲזָקוֹת סוֹתְרוֹת, אִין אָדָם שוֹתֵה בְּכּוֹס,
כְּנֵגַד 'אִין אָדָם מִתְּפִיִּים בְּמוֹמִין, אֲנוֹ אֹמְרִים הַעֲמִיד מְמוֹן עַל
חֲזָקָתוֹ, וְהַבְּעַל פְּטוֹר מִכְּתוּבָתָהּ.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף ליישב את שני דיני המשנה שלא
 יסתרו זה את זה: **זוהי רב אשי אמר**, המשנה כולה שנויה כדעת רבן
 גמליאל שחזקת הגוף עדיפה על חזקת ממון, והחילוק הוא מי
 הזוכה בכסף הכתובה, **ברישא**, שנמצאו המומין בעודה בבית
 אביה, וכתובת הבת שייכת לאב, נמצא שתביעת הבת היא
 כאומרת **'מַנְהָ לְאֵמָא בְּיָדָךְ'**, ואין חזקת הגוף שלה יכולה לסייע
 לתביעת ממון של אביה, ולכן על האב להביא ראייה שנולדו בה
 המומין אחר האירוסין. ואילו **בסיפא**, שכבר נכנסה לרשות הבעל
 וכסף כתובתה שייך לה, הרי היא כתובעת מבעלה **'מַנְהָ לִי בְּיָדָךְ'**,
 וחזקת הגוף שלה מסייעת לה לומר שנולדו בה המומין אחר
 האירוסין, ולכן על הבעל להביא ראייה שהיו בה המומין קודם
 האירוסין, ואם לא יביא ראייה, חייב בכתובתה.

מקשה הגמרא על חילוקו של רב אשי: **אֵיתִיבֵיהּ רַב אֶהָא בְּרַיָּה דְּרַב**
אֲוִיָּא לְרַב אֲשִׁי, שִׁנְיָנוּ בְּבְרִייתָא, אִף שְׁאֲמַר רַבִּי מַאִיר בְּמִשְׁנַתְנֵינוּ
שֶׁאִם נִכְנְסָה לְרִשְׁוֹת הַבְּעַל וְנִמְצָאוּ בָּהּ מוֹמִין, עַל הַבְּעַל לְהִבְיָא
רְאִיָּה כְּדִי לְהַפְטוֹר מִכְּתוּבָתָהּ, מִכָּל מָקוֹם מוֹדָה רַבִּי מַאִיר בְּמוֹמִין
הָרְאשׁוֹנִין לְבָא עִמָּה מִבֵּית אֲבִיהָ, שְׁאֵם הַבְּעַל טוֹעֵן שְׁמָא כִּבְר הִיוּ
הַמוֹמִין לְפָנָי הָאִירוּסִין, עַל הָאֵב הָאֵב לְהִבְיָא רְאִיָּה שֶׁנִּלְדוּ לְאַחַר
הָאִירוּסִין, כְּדִי לְגַבּוֹת אֶת כְּתוּבָתָהּ מֵהַבְּעַל. וְסַבְרָה הַגְּמָרָא
שֶׁהַכּוּוּנָה לְמוֹמִין שְׁאֵינָם נִרְאִים אֶפִּילוֹ בְּבִדְקָה, וְלִכְךָ הֵם עֲלוּלִים
לְבֹא עִמָּה מִבֵּית הָאֵב לְבֵית הַבְּעַל אֶפִּילוֹ כִּשְׁהַקְפִיד וּבְדַק אֹתָהּ
מִמוֹמִין, וְאִם כֵּן קֵשָׁה, לְדַבְרִיךְ שֶׁאֵם הַבַּת תּוֹבַעַת אֶת כְּתוּבָתָהּ
לְעַצְמָהּ מְסִיעֶת לָהּ חֲזָקַת הַגּוּף שֶׁלָּהּ, אֲמַאי – מְדוּעַ בְּמוֹמִין
הַעֲשׂוּיִין לְבֹא עִמָּה אֲמַר רַבִּי מַאִיר שֶׁעֲלִיָּה לְהִבְיָא רְאִיָּה, הִי
טַעֲנָת 'מַנְהָ לִי בְּיָדָךְ' הוּא, שְׂכִיּוֹן שֶׁכִּבְר נִישָׂאָה כְּתוּבָתָהּ לְעַצְמָהּ,
וְחֲזָקַת הַגּוּף שֶׁלָּהּ מְסִיעֶת לְטַעֲנָתָה שֶׁנִּלְדוּ בָּהּ הַמוֹמִין לְאַחַר
הָאִירוּסִין.

אגרות קודש

ב"ה, ו' אייר, תשי"ט
 ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה מנחם שי

שלום וברכה!

... בשאלתו הטעם שאדה"י לא הביא בסידורו לומר ובנחה יאמר - לא שמעתי בזה, אבל מובן
 וגם פשוט הוא לפענ"ד, כי הזהיר הכתוב (קהלת ה, א): אל תבהל על פיך גוי ע"כ יהיו דבריך מעטים
 (עיי"ש בפ"י הראבי"ע), ובפע"ח התחלת שער התפלה: אלו האחרונים שלא ידעו דרך קבלה אינם יודעים
 כו' וטועים וכו'. וכיון אשר האריז"ל דנהירין לוי שבילי דרקיע ושערי תפלה ודקדק בכל אות ונקודה
 בתפלה ובסידורו (הן דר"י קאפיל, הן דהר"ש מראשקוב - תלמידו של הה"מ ממעזריטש) - לא הביא
 פסוקים הנ"ל, אזלינן בתרי". ומי יבוא אחרי הארי החי.

1 חדא במקום תרתי — דהעמוד ממון על חוקתו לא אמרינן, דניהו נמי הכא תרתי —
 2 דבמקום חוקה דגופא חוקה דממונת לאו כלום היא. עד שלא תתארם — אבל היכא
 3 שהביא עדים שראו בה עד שלא תתארם. העמד הגוף על חוקתו ליכא למימר — להודיע
 4 שלא היו בה בשעת קדושתו — דהא קיימי עדים. והעמד ממון על חוקתו — כי ליכא חוקה
 5 דגופא. רב אשי אמר בו' — מהדר נמי לאוקמה
 6 כולה רבין גמליאל — דחוקה דגופא עדיפא.
 7 ורישא. להכי לא מהניא חוקה דגופא — לפי
 8 שאין הטענה שלה אלא של אביה, שכתובת
 9 אירוסין לאב, והוה ליה "מנה לאבא בידך". ונבי
 10 אב לא אמרינן גופא שלה דתניהו חוקתה. מודה
 11 רבי מאיר גרסינן בתוספתא. אף על גב דאמר:
 12 נכנסה לרשות הבעל — על הבעל להביא ראיה;
 13 מודה הוא במומין הראויין לבא עמה בו'. וקא
 14 סלקא דעתך בכל מומין שיש לספק ולומר
 15 שמבית אביה באו. שעל האב להביא ראיה —
 16 ואף על פי שנכנסה לרשות הבעל. מנה לי בידך
 17 הוא — וגימא: העמד הגוף על חוקתו. כיתירת
 18 — אצבע יתירה, דליכא למימר לאחר אירוסין
 19 נולד. ומשך בעל החמור את הפרה — והתמור
 20 היה בבית בעליו. ותנן בקדושין (כתא): כל
 21 הנעשה דמים באחר, כיון שזכב זה, שמשך אחד
 22 מזהם — נתחייב חברו באונסי חליפין, בכל מקום
 23 שחן. עד שמת החמור — זה אומר: עד שלא
 24 משכת את פרחי מת החמור, ולך מנה. וזה אומר:
 25 משמשכתי מת, וכבר קניי הוא לך. ותנא תנא
 26 כלה — תנא דמתניתין דאירי במומי כלה
 27 מסייע ליה. הי כלה — הי מילתא דמתניתין
 28 מסייעתא? אילימא כלה בבית אביה — רישא דמתניתין, שבאו לדין בעודה ארוסה,
 29 דתנא: האב צריך להביא ראיה. וסבירא ליה לשמואל כרבי אלעזר דמוקי לה בתרי תנאי,
 30 ואפילו נכנסה לחופה אית ליה לתנא דרישא שהאב צריך להביא ראיה, ואף על פי שלא
 31 נולד ספק ברשותו. אילמא: אינו גובה ממון מספק. והאי נמי — לא יחוק בפרת חבירו
 32 מספק, ואף על גב שהספק ברשות חבירו נולד, שהרי כבר נעשית משיכה.

כו

ולגבי ידיה מהני ברי ידיה. ואף על גב דקיימא לן דברי ושמו לאו ברי עדיף — הכא איכא ברי חוקה. וחור בו רבינו יצחק. דהא משמע מדקאמר על האב להביא ראיה — שאינו נוטל
 36 בלא ראיה, אפילו טוען ברי, מדלא קאמר: או שיאמר ברי לי. ועוד: דמשמע מההיא דשמואל בסמוך דנכנסה לרשות הבעל דעל הבעל להביא ראיה — אפילו טוען האב והבת שמוא. ואינו
 37 מטעם ברי ושמוא, אלא משום דגולד הספק ברשותו, מדמיתיה ופריך עלה מזההי דמחט שנמצאת בו' — דההיא שמוא ושמוא הוא. ואי משום ברי ושמוא הוא — לא הוה פריך מידי, דמסתמא
 38 רב אשי לא פליג ארשמואל דקיימא לן כוותיה. ונראה לו פירוש הקנטרס עיקר, ורישא מנה לאבא בידך, ולא מהניא חוקת האשה לגבי האב.
 39 ומורה רבי מאיר לחכמים במומין הבאין בו' — להאי גירסא קשה: דהשתא משמע דחכמים מייפין כח הבעל טפי מרבי מאיר, מדקאמר: מודה רבי מאיר לחכמים דהכא יפה כח הבעל
 40 מכח האב, אף על גב דבעלמא לא מייפה רבי מאיר כח הבעל כמו חכמים. ובמתניתין לא משמע הכי, אלא רבי מאיר מייפה כח הבעל טפי מחכמים, דאפילו מומין הנבדקים
 41 יכול לטעון, וחכמים פליגי עליה: על כן נראה כפירוש רבינו חננאל, דגריס: ומודים חכמים לרבי מאיר. ומיהו, גם זה אינו מיושב, דלא שייך מודה — והואיל ולא פליגי בהכתיא גוונא
 42 ובקנטרס גריס: ומודה רבי מאיר, ותו לא. וקשה: מודה למאן? ואמאי' מנה לי בידך הוא — תימה: אמאי אקשי לרב אשי טפי מלכל הני אמוראי דלעיל? דלמאן דאמר תברא — הוה
 43 מצי לאקשוי: מהו דילוק שי בין בית אביה ולבין בית בעלה? ולמאן דאמר נמי כאן נמצאו כן הוא — אמאי על האב להביא ראיה? הא הוה חדא במקום תרתי! ולא מצי למימר דסלקא
 44 דעתיה דמקשן דראוין לבא עמה — משמע שדם ינשים, ונכר שמומין אלו באו ממון אחר, מקודם אירוסין, ואיירע חוקת הגוף, לפיכך על האב להביא ראיה. דאם כן — מאי פריך
 45 לרב אשי? הא רב אשי לא אמר שיהא נאמן אלא משום חוקתו ומיהו, יש לומר: דלעולם סבירא ליה כאן נמצאו כן הוא, ומיירי באותן מומין שאין הבעל יכול לידע אותם אפילו על
 46 ידי בדיקה, כגון נכפה הקבוע לו זמן, וריח הפה, שיכולה לשמור עצמה שלא יכירו בה בני אדם. שאף על פי שנכנסה לרשות הבעל — על האב להביא ראיה. דהשתא לא הוה חדא
 47 במקום תרתי — דחוקה שאין שותה בכוס אלא אם כן בודקו וראה ונתפייס ליכא למימר, כיון דאין יכול לידע מומין אלו על ידי בדיקת קרובותיו. ומיהו, לא יתכן לפרש כן למאי דגרסינן
 48 בתוספתא: במומין הראויין להוליד עמה בבית אביה. על בעל החמור להביא ראיה — אף על פי שהוא מוחוק, חוקת הגוף נמי מסייע ליה, והוה לן לאוקמי החמור בחוקת שהיה קיים.
 49 אלא טעמא דשמואל דמוקינן פרה בחוקת מרה קמא. והא דפריך התלמוד ב"השואל" (בבא מציעא ק"א) גבי המחליף פרה בחמור וילדה ויחלוק: וליחוי ברשותא דמאן קיימא, וליחוי
 50 איך המוציא מחבירו עליו הראיה! אלמא, לא מוקמינן אחוקת מרה קמא היכא דתפיס אידך! התם פריך לפי המסקנא דהכא, ליה קאי הכי. ומיהו, תימה: למאי דסלקא דעתין השתא,
 51 אמאי על בעל החמור להביא ראיה כיון שהוא מוחוק. ולא איכא לאוקמי החמור בחוקת שהיה קיים? והא שמואל גויסה אית ליה בריש "דמוכר פירות" (בבא בתרא ג"א): המוכר שור
 52 לחבירו ונמצא נחון דאין להביא ראיה, ולא מוקמינן ליה בחוקת מרה קמא. אלא אולינן בחר חוקת דהשתא, אף על גב דרובא מובני לרידיא מסייע למרה קמא. כל שכן הכא, דאית
 53 לן למיול בחר חוקה דהשתא, דמסייע ליה חוקת הגוף! וליכא למימר דהתם היינו טעמא: דמדלא דק אם הוא נחון — אית לן למימר דלשחיטה זבניה, דאם כן מה צריך למימר התם
 54 לשמואל: כי אולינן בחר רובא — באיסורא. בממונת לא אולינן. והא טעמא לא משום רובא הוא, אלא משום דלא דק! ועוד: בפרק "בית כור" (שם ק"א) אמר שמואל: כור בשלשים,
 55 סאה בסלע אני מוכר לך — ראשון ראשון קנה. משום דמספקא ליה אי תפיס לשון ראשון או לשון אחרון. ולקמא בחוקת מרה קמא: על כן נראה דטעמא דשמואל לאו משום חוקת מרה
 56 קמא, אלא אית לן למימר כיון דאשתכח החמור דמת, כי היכי דעכשיו הוא מת — כן יש לנו לחחוקי שהיה מת גם קודם. דמיא לאו דאמר נבדה (ד"א) דכל הטומאות כשעת מציאתן,
 57 ודוקא גבי מיתת חמור, וגבי מום וגבי מחט, שנמצאת בעובי בית הכסות אית לן למימר הכי. והא דכלה בבית חמה על הבעל להביא ראיה — משום דכי אמרינן נמי: כמו שנו מוצאין

1 וחדא במקום תרתי לאו כלום הוא — ואם תאמר: והא גבי בעל איכא נמי תרתי: חדא —
 2 דאין אדם מתפייס במומין, וחדא — דאית לן למימר כאן נמצאו כן הוא. והני תרי
 3 חוקי דבעל עדיפי טפי מהני תרי חוקי דאשה. דכאן נמצאו כאן הוה — עדיף מחוקת הגוף,
 4 דהא עודה בבית אביה על האב להביא ראיה, ולא מהני ליה חוקת הגוף — משום דגולד ספק
 5 ברשותו, ואמרינן כאן נמצאו כן הוא. וכשנכנסה
 6 לרשות הבעל והביא הבעל ראיה שער שלא
 7 נתאריסה היו בה מומין אלו — פטור מכתובתה,
 8 עדיף טעמא דאין אדם מתפייס במומין מההיא
 9 דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו. אם
 10 כן השתא נמי, דמיתיה חוקת ראיה דמשנתאריסה הוא
 11 בה המומין — אמאי לא מיפטר מהני תרי טעמי?
 12 ומאי שנא דכאן נמצאו כן הוא גרידא עדיפא
 13 מחוקת הגוף, חוקה דאין אדם מתפייס במומין
 14 עדיף מחוקה דאין אדם שותה בכוס בו', וכי הוה
 15 תרתייהו בהדי הדדי — עדיפי טעמי האשה מנייהו
 16 ריש לומר: ודאי טעמי האשה עדיפי, וכאן נמצאו
 17 כאן הוה גרידא — עדיפא מחוקת הגוף — היינו
 18 משום דמסייע ליה חוקת ממון. וכן חוקה דאין
 19 אדם מתפייס במומין מסייע ליה חוקת ממון, ולחד
 20 מנייהו יש כח לחוקת ממון לסייע, אבל לתרתייהו
 21 בהדי הדדי — לא מסייע, ועוד יש לפרש: דמשום
 22 הכי, כי הוה תרתייהו בהדי הדדי — עדיפי טעמי
 23 האשה, משום דאפילו לא יהיה אלא אחד מן
 24 אמת, או חוקת גוף או אין אדם שותה בכוס
 25 — יש לה כתובה, אבל בעל לא מיפטר אלא עד
 26 שיהו כל הטעמים שלו אמת, שאם אחד מהם
 27 שקר — מפסיד הבעל, ודלכך גריעי טעמי הבעל

מטעמי האשה. רישא מנה לאבא בידך — לכאורה היה נראה לרבינו יצחק לפרש
 28 דטעמא משום דברי שלה לא מהני לאב, דהוי כמנה לאחר בידך, דאמרינן ב"ש נחליך
 29 (בבא בתרא ק"ה), דאינו נאמן. גבי האומר זה אחי אינו נאמן, דבעי לאוכוחי מהתם דברי
 30 ושמוא לאו ברי עדיף. ומשני: שאני התם דכמנה לאחר בידך. ואף על גב דהכא איכא
 31 נמי חוקת הגוף — מכל מקום לא מהני ליה. דלא אמר רבין גמליאל דנאמנת — אלא בברי
 32 ושמוא, כדאמרינן לעיל בריש פרק שני (ט"ז, א). וברי שלה לא מהני ליה, כדפרישית. ומיירי
 33 כגון שהאב טוען שמוא. דאי טוען ברי — לא הוה צריך להביא ראיה. סיפא — מנה לי בידך,
 34 וחור בו רבינו יצחק. דהא משמע מדקאמר על האב להביא ראיה — שאינו נוטל
 35 בלא ראיה, אפילו טוען ברי, מדלא קאמר: או שיאמר ברי לי. ועוד: דמשמע מההיא דשמואל בסמוך דנכנסה לרשות הבעל דעל הבעל להביא ראיה — אפילו טוען האב והבת שמוא. ואינו
 36 מטעם ברי ושמוא, אלא משום דגולד הספק ברשותו, מדמיתיה ופריך עלה מזההי דמחט שנמצאת בו' — דההיא שמוא ושמוא הוא. ואי משום ברי ושמוא הוא — לא הוה פריך מידי, דמסתמא
 37 רב אשי לא פליג ארשמואל דקיימא לן כוותיה. ונראה לו פירוש הקנטרס עיקר, ורישא מנה לאבא בידך, ולא מהניא חוקת האשה לגבי האב.
 38 ומורה רבי מאיר לחכמים במומין הבאין בו' — להאי גירסא קשה: דהשתא משמע דחכמים מייפין כח הבעל טפי מרבי מאיר, מדקאמר: מודה רבי מאיר לחכמים דהכא יפה כח הבעל
 39 מכח האב, אף על גב דבעלמא לא מייפה רבי מאיר כח הבעל כמו חכמים. ובמתניתין לא משמע הכי, אלא רבי מאיר מייפה כח הבעל טפי מחכמים, דאפילו מומין הנבדקים
 40 יכול לטעון, וחכמים פליגי עליה: על כן נראה כפירוש רבינו חננאל, דגריס: ומודים חכמים לרבי מאיר. ומיהו, גם זה אינו מיושב, דלא שייך מודה — והואיל ולא פליגי בהכתיא גוונא
 41 ובקנטרס גריס: ומודה רבי מאיר, ותו לא. וקשה: מודה למאן? ואמאי' מנה לי בידך הוא — תימה: אמאי אקשי לרב אשי טפי מלכל הני אמוראי דלעיל? דלמאן דאמר תברא — הוה
 42 מצי לאקשוי: מהו דילוק שי בין בית אביה ולבין בית בעלה? ולמאן דאמר נמי כאן נמצאו כן הוא — אמאי על האב להביא ראיה? הא הוה חדא במקום תרתי! ולא מצי למימר דסלקא
 43 דעתיה דמקשן דראוין לבא עמה — משמע שדם ינשים, ונכר שמומין אלו באו ממון אחר, מקודם אירוסין, ואיירע חוקת הגוף, לפיכך על האב להביא ראיה. דאם כן — מאי פריך
 44 לרב אשי? הא רב אשי לא אמר שיהא נאמן אלא משום חוקתו ומיהו, יש לומר: דלעולם סבירא ליה כאן נמצאו כן הוא, ומיירי באותן מומין שאין הבעל יכול לידע אותם אפילו על
 45 ידי בדיקה, כגון נכפה הקבוע לו זמן, וריח הפה, שיכולה לשמור עצמה שלא יכירו בה בני אדם. שאף על פי שנכנסה לרשות הבעל — על האב להביא ראיה. דהשתא לא הוה חדא
 46 במקום תרתי — דחוקה שאין שותה בכוס אלא אם כן בודקו וראה ונתפייס ליכא למימר, כיון דאין יכול לידע מומין אלו על ידי בדיקת קרובותיו. ומיהו, לא יתכן לפרש כן למאי דגרסינן
 47 בתוספתא: במומין הראויין להוליד עמה בבית אביה. על בעל החמור להביא ראיה — אף על פי שהוא מוחוק, חוקת הגוף נמי מסייע ליה, והוה לן לאוקמי החמור בחוקת שהיה קיים.
 48 אלא טעמא דשמואל דמוקינן פרה בחוקת מרה קמא. והא דפריך התלמוד ב"השואל" (בבא מציעא ק"א) גבי המחליף פרה בחמור וילדה ויחלוק: וליחוי ברשותא דמאן קיימא, וליחוי
 49 איך המוציא מחבירו עליו הראיה! אלמא, לא מוקמינן אחוקת מרה קמא היכא דתפיס אידך! התם פריך לפי המסקנא דהכא, ליה קאי הכי. ומיהו, תימה: למאי דסלקא דעתין השתא,
 50 אמאי על בעל החמור להביא ראיה כיון שהוא מוחוק. ולא איכא לאוקמי החמור בחוקת שהיה קיים? והא שמואל גויסה אית ליה בריש "דמוכר פירות" (בבא בתרא ג"א): המוכר שור
 51 לחבירו ונמצא נחון דאין להביא ראיה, ולא מוקמינן ליה בחוקת מרה קמא. אלא אולינן בחר חוקת דהשתא, אף על גב דרובא מובני לרידיא מסייע למרה קמא. כל שכן הכא, דאית
 52 לן למיול בחר חוקה דהשתא, דמסייע ליה חוקת הגוף! וליכא למימר דהתם היינו טעמא: דמדלא דק אם הוא נחון — אית לן למימר דלשחיטה זבניה, דאם כן מה צריך למימר התם
 53 לשמואל: כי אולינן בחר רובא — באיסורא. בממונת לא אולינן. והא טעמא לא משום רובא הוא, אלא משום דלא דק! ועוד: בפרק "בית כור" (שם ק"א) אמר שמואל: כור בשלשים,
 54 סאה בסלע אני מוכר לך — ראשון ראשון קנה. משום דמספקא ליה אי תפיס לשון ראשון או לשון אחרון. ולקמא בחוקת מרה קמא: על כן נראה דטעמא דשמואל לאו משום חוקת מרה
 55 קמא, אלא אית לן למימר כיון דאשתכח החמור דמת, כי היכי דעכשיו הוא מת — כן יש לנו לחחוקי שהיה מת גם קודם. דמיא לאו דאמר נבדה (ד"א) דכל הטומאות כשעת מציאתן,
 56 ודוקא גבי מיתת חמור, וגבי מום וגבי מחט, שנמצאת בעובי בית הכסות אית לן למימר הכי. והא דכלה בבית חמה על הבעל להביא ראיה — משום דכי אמרינן נמי: כמו שנו מוצאין

מום

1 מום עתה - כן היה קודם בניסה, אבתי איכא למימר דמשנתארה נולד בה מום, והלכך
2 אית לה כתובה, דכולי האי לא אמרינן קודם אירוסין, דהיינו קודם שתי רשויות היה בה
3 מום, על ידי מה שאנו מוצאין עתה, אבל בבית אביה - אימר קודם לבניסת רשות זה היה
4 כמו שהוא עתה. ואין נראה, דדוקא משום חומרא דקדשים הוא דאמר כל הטומאות כשעת
5 מציאתן. ועוד קשה: דאמר שמואל בפרק בתרא

6 דקדושין (ע.טא): קדשה אביה בדרך, וקדשה
7 עצמה בעיר, והרי היא בוגרת לפנינו - חוששין
8 לקדושי שניהן. ולא אמרינן כמו שהיא בוגרת
9 עתה כן היתה קודם קדושין? וליכא למימר דהתם
10 משום חומרא דאשת איש - דהא מייטי עלה
11 פלוגתא דרבי יעקב ורבי נתן דגבי ממון! ונראה
12 לרבינו יצחק בר אשר: דדוקא הכא, שמחוק
13 עצמו מסופק בפרה, ואין לו שום טענה ברורה,
14 הוויא חזקה כמאן דליתא - הוא דאולטין בתר
15 חזקה דמורה קמא, דמי לתקפו דתן (בבא מציעא
16 1ב) דמציצין מידו. אבל במכר שור לחברו ונמצא
17 נגחן, כיון דגברא ובין להכי ולהכי, יש לו לשעון
18 למחוק; לשחיטה מכרתיו לך, ואם איתא
19 לדרידיא קעיתא ליה - הוה לך לפרושי, וכיון
20 דיש לו טענה דאית - אהני ליה חזקה. וכן
21 בהדיא דכור בשלשים, טאה בטלע אני מוכר לך,
22 יש לו לשעון; לכך אמרת שתי הלשונות, שבאיתו
23 שארצה אתפסו. וכיון שהוא מחוק - אין
24 להוציא ממון מחזקה, כיון שיש לו טענה. ולפי זה
25 לא אתי שפיר פירוש הקונטרס דבסמוך, כמו
26 שאפרש. בלה בבית אביה ולקדושין - מה
27 פירש הקונטרס דסבירא ליה כמאן דאמר
28 בתרא, שישנה זו לא שנה זו - לא נהירא.
29 דדיכי מוקי לה כלה בבית אביה ולקדושין דהיינו
30 כרבי יהושע? אימר דאמר רבי יהושע לא מהניא
31 חזקה הגוף הני מילי לאפוקי ממונא, לאוקמי
32 ממונא מי אמר; ועוד מקשה רבינו תם: דלעיל
33 מוכיחין דאזיל רבי יהושע בתר חזקה גופא היכא
34 דליכא חזקה ממונא, וכל שכן הכא דחזקה ממונא
35 מסיע לחזקה הגוף דאזיל רבי יהושע בתרווה; ועוד:
36 דהא שמואל גופיה פסיק בפרק קמא (יבב) הלכה
37 כרבן גמליאל; ועוד: מאי פריך מהדיא דמחט
38 שנמצאת עובדי בית הכוסות? לימא דהדיא כרבן
39 גמליאל ואיזה כרבי יהושע? ונראה לפרש:
40 דשמואל כרב אשי, וילין השתא מכלה בבית
41 אביה ולקדושין. דכי היכי דהתם, אף על גב דאב
42 מחוק צריך להביא ראיה, דחזקה הגוף וידה לא
43 מהני לאב - הכי נמי הכא על בעל החמור להביא

44 ראיה אף על פי שהוא מחוק, דחזקה החמור לא מהני לגבי ידידה. והשתא לא מפליג מדי
45 בין שגולד ספק ברשותו ללא נולד ברשותו. אבל כרבא דאמר כאן נמצאו כאן היו - ליכא
46 לאוקמא, דשאני התם דאיתרע חזקה רשות האב, אבל הכא - לא איתרע חזקה רשות בעל
47 החמור, אלא אדרבה, איתרע רשות בעל הפרה. כל שגולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה
48 - ואוקי לבלה דמתניתין כרבא. ואפילו הוא מחוק אותו שגולד ברשותו - עליו להביא
49 ראיה, כדפריך מהדיא דמחט דליתין טבח כרבי. אף על גב דלא ידבי דמי הואא מחוק, ואם
50 תאמר: מהא דפריך ב"השואל" (בבא מציעא קא), גבי מחליף פרה בחמור ולדה; וניחוי
51 ברשותא דמאן קיימא, וניחוי איך המוציא מחבירו עליו הראיה - משמע דאי הוי ברשות
52 בעל החמור - על בעל הפרה להביא ראיה, ואמאי? והלא נולד ספק, ברשותו, ואחר שמשך
53 בעל הפרה את החמור נודע שלדה הפרה; ואיך לחלק בין ספק שגולד לטובתא כי התם,
54 לספק שגולד לגרעיותא כי הכא. ותנא - תונא כלה - היינו כלה בבית חמיה. דכי היכי
55 דמוקמינן לה בחזקת שלימה, והשתא הוא דאתא מום, אף על פי שמחוק - הכא נמי אוקי
56 החמור בחזקת שהיא קיימא. והשתא היא מטה.

אבל

ברשותו - על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכה, והואל וספק ברשותו נולד - שלא נמצא החמור מת עד לאחר משיכת פרה. ותנא תונא כלה - וסבירא ליה
לשמואל דכולה מחניתין חד תנא הוא, וכדנרצח רבא לעיל. ורישא וסיפא סיעתא, שמי שנמצא הסיפון ברשותו - עליו להביא ראיה; עודה בבית אביה - על האב להביא ראיה;
נכנסה לחופה, שהיא ברשות הבעל - על הבעל להביא ראיה. ואפילו הוא דר בבית חמיו - ברשותו היא. ספיקא ברשות טבח אחיילי - שלא נמצא הטרפות עד שבאת לידו.
דיוכי טבח דמי - ואפילו לא ידוב - נמי הראיה עליו היא. אלא מטסתא, תנא, לטבח - "המוציא מחבירו" קרי ליה.

1 מי דמי התם - דין הוא שצריך להביא ראיה, שהרי הוא המוציא מחברו, הלכך מייטי
2 ראיה ומפיק ממונא. ומשמם אתה בא ללמוד אתה זה שמוחזק בפרה זו ועומד, ואת אומרו:
3 נייטי ראיה ונוקים ממון שבידו; כלה בבית חמיה - סיפא דמתניתין, דקתני על הבעל
4 להביא ראיה, דרבן גמליאל אמרה. ופליג נמי ברישא, אפילו נמצאו בבית אביה, דלא
5 נולד ספק ברשותו - נמי על הבעל להביא

6 ראיה להפקיע כח כתובתה. וראה זו לא
7 להוציא היא אלא להחזיק, וצריך להביאה. ואף
8 זה - כל שכן שביא ראיה להחזיק, שהרי בשל
9 אחרים בא להחזיק. ואבתי לא דמי התם - דין
10 הוא שיצטרך לראיה, משום דחזקה הגוף מייפה
11 כח האב, ויש לומר: העמידנו על חזקה. הלכך,
12 בעל מייטי ראיה שער שלא תתארס היו בה,
13 ומרע לה להחזיק אוקי. הכי גרסינן: הכא בעל
14 החמור מייטי ראיה ואוקי חזקה בידה - אף
15 חזקה הגוף מייפה את כחו, שבכתאמר העמד
16 את החמור בשעת משיכה על חזקה הקודמת
17 - בחזקת חי' תעמידנו, וברשותו בעל הפרה מת.
18 ולמה אתה מצריכו ראיה? אמר רב נתנן בר
19 יצחק כלה בבית אביה ולקדושין - רישא
20 דמתניתין סיעתיה, דמטיל הבאת ראיה על
21 האב אף על פי שחזקה גוף אצלו. וכרבי אלעזר
22 דאמר: רבי יהושע הוויא, ובסיפא נמי פליג
23 ולהטיל ראיה על אבן, ואף על פי שלא נולד
24 ספק ברשותו. ודקשיא לך: ההיא ראיה להוציא
25 היא - והיא צריכה לו אף לעכב לו הקדושין
26 שבידו, שאם לא יביא ראיה - יחזירם, חו -
27 להחזיק היא בידו. ולא תיפא - הא דאמינא
28 שהראיה צריכה אף לעכב לו הקדושין שבידו.
29 אליבא דמאן דאמר קדושין לאו לטיבועין ניתנו
30 - סתם קדושין לאו לטיבועין ניתנו, שאם מת
31 החתן - הקדושין חוזרין. הלכך הכא, כי הווי
32 קדושין ספק - אין כוח יפה בהן, וצריכה
33 להביא ראיה. והך פלוגתא בבבא בתרא. ואי
34 קשיא: היכי מוקמינן סוגיא דשמעתא דשמואל
35 כרבי אלעזר, ומדריבי יהושע מייטי סיעתא? והא
36 שמואל הלכה כרבן גמליאל אמר בפרק קמא
37 (כתובות יבב) - אין הכי נמי, ומסקנא מוקמינן
38 דלא אמר שמואל הכי. ואם תאמר: מי מוקמינן
39 להעמיד סוגיא זו בלשון זה? נוקמה כרבא ורב
40 אשי; אי אפשר לומר, דקשיא לרבא ורב אשי
41 מתניתין דדוקא קתני, רישא על האב, וסיפא על
42 הבעל שהספק נולד ברשותו, ואילו שמואל -

43 על מי שלא נולד הספק ברשותו הצריך לבקש ראיה. עובדי בית הכוסות - מקום יש
44 בראש הכרס סמוך להמסס, קרוי בית הכוסות, שהוא כעין כוס, ויש בו סביב שפתו עובי
45 שני כפלים כפולים ודבוקים, ובלע"ז רדובולין". ונמצא מחט תחובה באותו עובי, ומתוך
46 עוביו אפשר לה שלא נקבתה כולה. מצד אחד - אין המחט נראה אלא מבפנים. כשרה
47 - שאין זה נקב, שהוא לפני שחיטה - וטרפיה. שהוא לאחר שחיטה - וכשירה. שלשה
48 ימים קודם שחיטה - ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים - מקח טעות הוא, ויחזיר
49 לו בעליה הדמים - שמכר לו טרפיה. לא הוגלד פי המכה - זה אומר: עד שלא לקחתי
50 ניקב, זה אומר: משמכרתי. המוציא מחבירו כו' - ואי ידבי הטבח דמי - נמצא הוא
51 המוציא, ועליו הראיה. ואי לא אשכח ראיה - יחזיק זה במעותיו מספק, והרי בבהמתו
52 נמצא ריעותא, דומיא דחמור דשמואל. ואמאי - אי בשמואל - ליתיה בעל בהמה ראיה
53 להעמיד המעות בידו, דומיא דבעל החמור. דלא ידבי טבח דמי - הא דקתני המוציא
54 מחבירו - בבעל בהמה קאמר, וכגון דאיהו קא תבע. מאי פסקא - בתמיה; מאי קאמרתי?
55 אי סבירא ליה לתנא דלעולם ראיה על בעל בהמה היא - בין הוא המוציא ובין הוא
56 המעמיד - היא הוא שונה "המוציא מחבירו" בבעל בהמה, וקוריהו לבעל בהמה לעולם
57 "המוציא מחבירו"? וכי פסק התנא דבר קצוב שלעולם מוכרין בהמות באמנה, והוא
58 המוציא? יהודה אחי - רב יהודה רומי שניהם בני (רב) יחזקאל הווי. כל שגולד ספק

ברשותו - על בעל הפרה להביא ראיה שמת החמור קודם משיכה, והואל וספק ברשותו נולד - שלא נמצא החמור מת עד לאחר משיכת פרה. ותנא תונא כלה - וסבירא ליה
לשמואל דכולה מחניתין חד תנא הוא, וכדנרצח רבא לעיל. ורישא וסיפא סיעתא, שמי שנמצא הסיפון ברשותו - עליו להביא ראיה; עודה בבית אביה - על האב להביא ראיה;
נכנסה לחופה, שהיא ברשות הבעל - על הבעל להביא ראיה. ואפילו הוא דר בבית חמיו - ברשותו היא. ספיקא ברשות טבח אחיילי - שלא נמצא הטרפות עד שבאת לידו.
דיוכי טבח דמי - ואפילו לא ידוב - נמי הראיה עליו היא. אלא מטסתא, תנא, לטבח - "המוציא מחבירו" קרי ליה.

שמעמידים את הממון בחזקת הבעלים הראשונים, אלא אם כן
 יביא המחזוק ראייה, והוא הדין לענין מחליף פרה בחמור, שבעל
 החמור הרוצה להחזיק את פרת חבריו בידו צריך להביא ראייה
 לדבריו.
 רב נחמן בר יצחק מוסיף ומבאר את ראייתו של שמואל ממשנתו:
וְלֹא תִּיָּמָר – ואל תאמר שמה שאנו אומרים שעל האב להביא
 ראייה כדי להחזיק את כסף הקדושין, היינו רק **אֵלֶיךָ הָאֵמָן הָאֵמָר**
'קְדוּשֵׁין לְאֹן לְטִיבוּעֵין נִיתְנָו' – סתם מעות קדושין הניתנים לאשה,
 לא ניתנו לה על מנת שישארו בידה בכל אופן, אלא רק אם
 ישאנה לבסוף תוכל האשה להחזיק בהם, אך אם ימות אב או אם
 הנשואין יחזרו מעות אלו לירושיה, וכיון שכך אינם נחשבים
 כ'מוחזקים' ביד האב אלא כפקדון בידו עד שישא את בתו, ולכן
 אמרה המשנה שעל האב להביא ראייה לדבריו כדי להחזיק בכסף
 הקדושין, וממילא אין זו ראייה לדברי שמואל, כיון שבמחליף פרה
 בחמור הרי בעל החמור מחזיק בפרה בתורת בעלים, ויתכן שבזה
 תסבור משנתנו שאינו צריך להביא ראייה כדי להמשיך ולהחזיק
 בפרה. ואילו למאן דאמר שקדושין לטיבוועין ניתנו? וכסף
 הקדושין ניתן לאשה על דעת כן שישאר בידה אף אם בסוף לא
 תנשא, אין האב צריך להביא ראייה כלל, שהרי כסף הקדושין ניתן
 לו ללא תנאי, ולא על זה אמרה המשנה שעל האב להביא ראייה.
 ואם כן תחזור התמיהה על שמואל, כיצד הוא הוכיח ממשנתנו
 את דינו. **אֵלֶּיךָ הַמְּבֹאֵר** במשנתנו שעל האב להביא ראייה כדי
 להחזיק בכסף הקדושין היינו **אֵפִילוּ לְמֵאן הָאֵמָר 'קְדוּשֵׁין לְטִיבוּעֵין**
נִיתְנָו, וכסף הקדושין שייך לאב אף אם בסוף לא תנשא, ואף על
 פי כן מצריכה המשנה את האב להביא ראייה שאכן חלו הקדושין
 ולא היו בה מומין באותה שעה ודברי שמואל, שאף
 בעל החמור המחזיק בפרה צריך להביא ראייה שהיה חמורו חי
 באותה שעה, כדי שיוכל להמשיך ולהחזיק בפרה, והטעם שאף
 למאן דאמר 'קדושין לטיבוועין ניתנו' צריך האב להביא ראייה
 לדבריו, כיון דהני **מִיָּתִי** – דבר זה, שאנו אומרים שהבעל נותן את
 כסף הקדושין על דעת כן שישאר ביד האשה או אביה אפילו אם
 לא ישאנה, היינו בקדושי **נִיתְנָו** – קדושין גמורים, שרק מחמת
 אונס שאירע לאחר מכן לא נשאה הבעל, **אֲבָל** בקדושי **טְעוּת**,
 כגון כאן שהתברר שיש בה מומין, ויתכן שהיו כבר בשעת
 הקדושין, לא היתה כוונת הבעל שישאר כסף הקדושין בידם, ולכן
 בנידון של משנתנו שהבעל טוען שהיו בה מומין אלו קודם
 האירוסין, **אִי מִיָּתִי** – אם הביא האב **רְאִיָּה** לדבריו שנולדו בה
 המומין לאחר האירוסין, **אֵין** – אכן הוא יכול להחזיק במעות
 הקדושין, אבל **אִי לֹא** – אם לא הביא ראייה לדבריו, ויש לחוש
 שהיו הקדושין קדושי טעות, **לֹא** – אין האב יכול להחזיק במעות
 אלו, כיון שספק אם הם שלו ויש ללכת אחר חזקת בעלים
 הראשונים. וכיון שעל זה אמרה משנתנו ברישא שעת האב
 להביא ראייה כדי להחזיק את כסף הקדושין שבידו, ואף בשיאה
 כבר בבית חמיה, מוכח שאף המחזוק בממון צריך להביא ראייה
 כדי להשאיר את הממון בידו, ואם אינו מביא ראייה מחזירים את
 הדבר לידי הבעלים הראשונים, והוא הדין לגבי מחליף פרה
 בחמור, שמחזיקים את הפרה בחזקת בעליה הראשונים, ואם רוצה
 בעל החמור להחזיק בה, עליו להביא ראייה שאכן היה החמור
 קיים בעת משיכת הפרה.
 הגמרא ממישכה להקשות על דברי שמואל מברייתא העוסקת
 בעניני טריפות. אחת מן הטריות שנמנו במשנה בחולין (מב.) היא
 אם נעשה בחיי הבהמה נקב מפולש ב'בית הכוסות', והוא איבר
 הנמצא בראש הכרס שיש לו חלל ובית קיבול, ותוכו עשוי בתים
 בתים הנראים כמו כוסות, וסביב שפתו יש עובי כפול. מקשה
 הגמרא: **מִיָּתִיבִי**, שנינו בברייתא, **מִקְשָׁת שְׁנַמְצָאת** בגוף הבהמה
 ותחובה **בְּעֹבֵי** – בשפה הכפולה של **בֵּית הַכּוֹסוֹת**, אם המחט
 תחובה רק **מִצַּד אֶחָד** – מצידו הפנימי של בית הכוסות וניקבה רק
 דופן הפנימי ולא יצא עד הצד החיצוני, הבהמה **בְּשֵׁרָה**, אולם
 אם ניקב הדופן **מִשְׁנֵי צְדָרָיו**, הרי שניקב הדופן מעבר לעבר,

פְּלֶה בְּבֵית אִבִּיהָ, והיינו האופן שנמצאו בה מומין ועודה בבית
 אביה, שנאמר בתחילת המשנה שעל האב להביא ראייה, וכפי
 שביאר זאת רבי אלעזר לעיל (עג.). שדין זה נאמר כדעת רבי
 יהושע, שחזקת הממון של הבעל עדיפה מחזקת הגוף של האשה,
 ואפילו אם היא ברשות הבעל ונולד הספק ברשותו יהיה הדין כן,
 שאינה יכולה להוציא את ממון כתובתה מהבעל ללא ראייה, וזו
 ראייה לדינו של שמואל, שעל בעל החמור להביא ראייה שהיה
 חמורו קיים בשעה שמשך את הפרה, ואף שנולד הספק אחרי
 משיכת הפרה, כשהיה החמור נחשב כעומד ברשות בעל הפרה,
 מכל מקום הולכים אחר חזקת ממון, וכשיש ספק בעיקר הממון
 הולכים אחר חזקת הבעלים הראשונים שהיה הממון ודאי שלהם.
 דוחה הגמרא: **מִי דָּמִי** – וכי אפשר לדמות את הנידונים זה לזה,
 והרי **הֵתָם**, במשנתנו, **מִיָּתִי** – מביא **הָאָב רְאִיָּה** שנולדו המומין
 לאחר האירוסין, ו**מִפְּסִיק** – ומוציא מהבעל את דמי כתובת בתו,
 וכדי להוציא ממון הצריכה המשנה ראייה. אבל **הָאָב**, בנידון של
 שמואל לגבי מחליף פרה בחמור, **מִיָּתִי** – מביא **פְּעַל הַחֲמוֹר רְאִיָּה**
 שמת החמור לאחר המשיכה, ו**מוֹקִיָּם** – ובכך הוא מותיר את
 הפרה במקום הולכים אחר חזקת ממון, ולהוכיח מהמשנה שאף באופן זה יש
 צורך בראיה, והרי יתכן שרק כדי להוציא ממון יש צורך בראיה,
 ואילו באופן שבא האדם להשאיר מוחזק בממון שבידו אין צורך
 בראיה.
 מבאר הגמרא את ראיית שמואל באופן אחר: **אֵמָר רַבִּי אֲבָא**,
 אלא הוכחת שמואל היא מדין **פְּלֶה בְּבֵית הַמִּיָּה**, ששינוי במשנה
 שעל הבעל להביא ראייה שהיו בה המומין קודם האירוסין, ולפי
 ביאורו של רבי אלעזר דין זה נאמר לדעת רבן גמליאל שחזקת
 הגוף עדיפה על חזקת ממון, ואף בעודה בבית אביה על הבעל
 להביא ראייה כדי להחזיק בממון שלא יתחייב בכתובה, ונמצא
 שאף שהספק נולד בבית האב, על הבעל להביא ראייה להחזיק
 בממון, כיון ששטר הכתובה הנמצא ביד האשה מחייבו בודאי,
 וטענתו שנמצאו בה מומים היא טענת ספק, ויש ללמוד מכאן לדין
 המחליף פרה בחמור, שעל בעל החמור להביא ראייה אף שהספק
 לא נולד ברשותו, ואף שאינו בא להוציא אלא להחזיק, שהרי
 אפילו הבעל המחזיק בממון עצמו צריך להביא ראייה, וכל שכן
 כאן שבעל החמור רוצה להחזיק בפרה של חבריו, שכל זמן שאינו
 מביא ראייה, מעמידים אותה בחזקת הבעלים הראשונים.
 דוחה הגמרא אף ראייה זו: **וְאֵפִיתִי לֹא דָּמִי** – ועדיין אין הנידונים
 שוים, שהרי **הֵתָם**, במשנתנו, **הַפְּעַל מִיָּתִי רְאִיָּה וּמִרְעָ לִיהָ לְחֻקֶּיהָ**
דָּאָב, כלומר, הטעם שהבעל צריך להביא ראייה הוא כיון
 שמיטיעת לאב 'חזקת הגוף' של הבה, האומרת שנולדו המומים
 לאחר האירוסין, ולכן מוטל על הבעל להביא ראייה לדבריו, אף
 שהוא מוחזק בממון. אבל **הָאָב**, בנידון של שמואל, אין חזקת הגוף
 מסייעת לבעל הפרה, לומר שמת החמור קודם המשיכה, אלא
 להיפך, חזקת הגוף של החמור מסייעת לבעל החמור, לומר
 שהחמור היה חי בעת משיכת הפרה, ומת רק לאחר הקנין, ונמצא
 שלדברי שמואל **פְּעַל הַחֲמוֹר מִיָּתִי רְאִיָּה**, ובכך הוא **מוֹקִיָּם חֻקֶּיהָ**
בְּיָדֶיהָ – מעמיד בידו את הפרה המחזקת בידו מחמת חזקת הגוף
 של החמור, האומרת שהיה חי בעת הקנין, ודבר זה לא מוכח
 ממשנתנו, שבמקום שחזקת הגוף מסייעת למוחזק עליו להביא
 ראייה לדבריו.
 מבאר הגמרא את ראייתו של שמואל באופן אחר: אלא **אֵמָר רַב**
נַחְמָן בְּרַי רַב יִצְחָק, שמואל היא מדין **פְּלֶה בְּבֵית אִבִּיהָ**
 האמור ברישא, שלדעת רבי אלעזר סוברת הרישא כרבי יהושע,
 שאף בכלה בבית חמיה על האב להביא ראייה, ו**לְקְדוּשֵׁין**, כלומר,
 אין הראיה מכך שהאב צריך להביא ראייה כדי לגבות כתובה, שזו
 ראייה להוציא ממון, אלא הראיה היא מכך שמשמע מסתימת
 המשנה שאף כדי להחזיק את כסף הקדושין בידו צריך האב
 להביא ראייה, ואם אינו מוכיח שנולדו המומין לאחר האירוסין
 אינו יכול להחזיק בכסף הקדושין אלא עליו להחזירו לבעל הטוען
 שהיה זה מקח טעות, ומוכח שאף לענין החזקת ממון אנו אומרים

55 וְנִכְפָּה – חולי שמחמתו נופלת האשה לארץ בזמנים מסוימים,
 56 שהוא מום הראוי בטל את הקדושים, כְּמוֹסֵי שְׁכַפְתֵּר דְּמִי – נחשב
 57 כּמוֹס שבסתר, ואף שבשעה שבא החולי הוא גלוי, מכל מקום הרי
 58 אינו נמצא בה בכל שעה, ויכול הבעל לומר שלא הכיר בו קודם
 59 האירוסין, כיון שאף על ידי בדיקה אי אפשר להכיר בו, והרי זה
 60 מקח טעות. וְאֵנָם, הֵנִי מִיָּלִי – דבר זה, ש'נכפה' נחשב כּמוֹס
 61 שבסתר, הוא רק באופן דְּקָבִיעַ לִיָּהּ וְאֵן – שיש לה זמן קבוע
 62 לנפילתה, שיתכן שנוהרה להסתתר בבית אביה ולא להיראות
 63 בפני בני אדם ביום זה, ואין מי שידע במומה זה ולא היה הבעל
 64 יכול להיוודע בכך אפילו אם יברוק ויברר אחריה, אֶכְּלָ אִם לֹא
 65 קָבִיעַ לִיָּהּ – אין נפילתה קבועה בזמן מסוים, הרי חולי זה כְּמוֹסֵי
 66 שְׁכַפְתֵּר דְּמִי, משום שאינה יכולה להסתתר כל ימיה, ובוודאי ראוה
 67 בני אדם בכך וידע הבעל שיש בה מום זה, והתרצה לקדשה.

משנה

14 במשניות הקודמות התבאר הדין באשה שנמצאו בה מומין,
 15 משנתינו מבארת את דין הבעל שיש בו מומין: הָאִישׁ שְׁנוֹלְדוּ בוּ –
 16 בגופו מומין לאחר הנישואין, אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא את אשתו
 17 בגט. אִמֵּר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים, כְּמוֹסֵי
 18 הַקְּטָנִים שאין האשה מקפידה עליהן, אֶכְּלָ בְּמוֹסֵי הַגְּדוֹלִים
 19 שהאשה מקפידה עליהן, כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא אותה בגט.

* * *

גמרא

22 הגמרא מביאה שתי גרסאות בדברי המשנה: רַב יְהוּדָה תֵּנִי – שנה
 23 במשנה, הָאִישׁ שְׁנוֹלְדוּ בוּ מוֹמִין לאחר הנישואין, אֵין כּוֹפִין אותה
 24 להוציא את אשתו. הָיִיא כִּרְבַּ תֵּנִי במשנה, הָאִישׁ שְׁהָיוּ בוּ מוֹמִין
 25 קודם הנישואין, אֵין כּוֹפִין אותה להוציא.
 26 ומבארת הגמרא את החילוק להלכה בין הגרסאות: מָאן דְּאִמֵּר
 27 שדין המשנה הוא באופן שְׁנוֹלְדוּ בוּ המומין לאחר הנישואין, שאף
 28 בזה אין כּוֹפִין אותה להוציא, כָּל שֶׁכֵּן שאם הָיוּ בוּ המומין קודם
 29 הנישואין אין כּוֹפִין אותה להוציא, משום דְּקָבִיעַ וְקָבִיעָה –
 30 חשבה בדתה וקבילה עליה להנשא לו כמות שהוא. וּמָאן דְּאִמֵּר
 31 שאם הָיוּ בוּ המומין קודם הנישואין אין כּוֹפִין אותה להוציא,
 32 סובר שזוהו דווקא באופן זה, כיון שהתפיסה להנשא לו כמות
 33 שהוא, אֶכְּלָ אִם נולדו בוּ המומין לאחר הנישואין, לֹא – אינה
 34 חייבת להשאר תחתיו, אלא כּוֹפִים אותה להוציא.

35 הגמרא מביאה ראיה ממשנתינו לנידון זה: תֵּנִי במשנתינו, אִמֵּר
 36 רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים שאין כּוֹפִין אותה
 37 להוציא, כְּמוֹסֵי קְטָנִים, אֶכְּלָ בְּמוֹסֵי גְדוֹלִים כּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא.
 38 וּבְשֵׁלְמָא לְמָאן דְּאִמֵּר שְׁגוֹרְסִים במשנתינו 'נולדו' בוּ מוֹמִין לאחר
 39 הנישואין, תֵּינִי דְּשָׂאֵי – מובן ההבדל בֵּין מוֹמִין גְּדוֹלִים לְקְטָנִים,
 40 שהאשה מתפיסת להשאר תחתיו עם מומין קטנים שנולדו בוּ, אך
 41 לא עם מומין גדולים. אֶלָּא לְמָאן דְּאִמֵּר שְׁגוֹרְסִים במשנתינו 'הָיוּ'
 42 בוּ מוֹמִין, והיינו שהתברר שהיו בוּ מוֹמִין אלו קודם הנישואין, מָה
 43 לִי מוֹמִין גְּדוֹלִים וּמָה לִי מוֹמִין קְטָנִים, הָאֵ – הרי גם במומין גדולים
 44 סְבָרָה וְקָבִיעָה, ומדוע כּוֹפִים אותה להוציא.
 45 מתרצת הגמרא: במומין גדולים יכולה האשה לומר, שאננם
 46 ידענה שיש בו מומין אלו, אך כְּסָבִירָה הִיא – האשה הייתה סבורה
 47 באותו זמן שְׁכַבְּוּלָה הִיא לְקַבֵּל ולסבול מומין אלו, וְעַכְשָׁיו, לאחר
 48 הנישואין, נתברר לה שאין היא יְכוֹלָה לְקַבֵּל, ולכן כּוֹפִין אותה
 49 להוציא. אבל במומין קטנים לא מסתבר שטעתה כל כך, ולכן
 50 אין כּוֹפִים אותה להוציא.

* * *

51 הגמרא מביאה את המשך דברי רבן גמליאל: וְאֵלֹ הֵן מוֹמִין
 52 גְּדוֹלִים, שכּוֹפִים אותה להוציא מחמתם פִּירֵשׁ רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן

73 **משנה**
 74 המשנה ממושיכה לרון בסיבות שמחמתם כּוֹפִין את הבעל לגרש
 75 את אשתו: וְאֵלֹ שְׁכַפְתֵּר אוֹתוֹ לְהוֹצִיא את אשתו בגט, מוֹבָה שְׁחִין,
 76 וּבְעַל פּוֹלִיפּוֹס, וְהַמְקָמִין, וְהַמְצַרָּה נְחוּשָׁת, וְהַבּוֹרֵס – מעבד עורות,
 77 שהם בעלי אומניות שריחים רע. בֵּין שְׁחִין בוּ אותם מומין או שהיה
 78 עסקו באומניות אלו עַד שֶׁלֹּא נִישָׂאוּ, וְכֵן אִם מְשַׁנְּאוּ נולדו בוּ
 79 אותם המומין.
 80 אומרת המשנה דין נוסף: וְעַל כּוֹפֵן – על כל סוגי המומין אִמֵּר רַבֵּי
 81 מַאִיר, אֵף עַל פִּי שְׁחִתְנָה עָמָה קודם הנישואין, שתינשא לו אפילו
 82 שיש בו מומין אלו, יְכוֹלָה הִיא שְׁתֵּאמַר לאחר הנישואין, כְּבוֹרָה
 83 הָיִיתִי שְׂאֵנִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל – לסבול אותו על אף המומין שבו, וְעַכְשָׁיו
 84 אני רואה שְׂאֵנִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל אותו ולהישאר נשואה לו מחמת
 85 שיש בו מומין אלו. וְהַקְּטָנִים אֲמֹרִים, בכל סוגי המומין שהתנה
 86 עמה עליהם קודם הנישואין, מְקַבְּלָתָּ הִיא עַל כֶּרְחָה, הוּנֵן מוֹבָה
 87 שְׁחִין שאף אם היא רוצה להשאר עמו אין מניחים אותה, אלא
 88 כּוֹפִין אותה להוציא, מִפְּנֵי שְׁמִמְקָתוֹ – מכלה את בשרו,
 89 שהתשמיש קשה למחלתו, וגורם לבשרו ליפול וסכנה היא לו.
 90 מביאה המשנה מעשה בענין זה: מַעֲשֵׂה בְּצִידוֹן, כְּבוֹרֵס אֶחָד
 91 וְהַמְעַבֵּד עוֹרוֹתוֹ שְׂמָת לֹא בָנִים, והייתה אלמנתו חייבת יבום או
 92 חליצה, וְהָיָה לוֹ אֵחַ שאף הוא היה כּוֹרֵס, וְאִמֵּר חֲכָמִים, יְכוֹלָה
 93 הִיא – אשת המת שְׁתֵּאמַר לאח החי הרוצה לייבמה, לְאֶחָד הָיִיתִי
 94 יְכוֹלָה לְקַבֵּל ולהנשא לו על אף שהיה כּוֹרֵס, וְלֹא אֵינִי יְכוֹלָה לְקַבֵּל
 95 ולהתייבם לך, משום שאתה עוסק במלאכה זו, וכּוֹפִים אותו
 96 לחלוץ לה.

* * *

גמרא

97 שנינו במשנה: וְאֵלֹ שְׁכַפְתֵּר אוֹתוֹ לְהוֹצִיא וכו' ובעל פוליופוס.
 98 מבררת הגמרא: מַאִיר – מה הוא 'בעל פוליופוס'. מבארת הגמרא:
 99 אִמֵּר רַב יְהוּדָה, אִמֵּר שְׁמוּאֵל, הוּוּ מִי שִׁישׁ לוֹ רִיחַ רַע מִהַחוּץ.
 100 בְּמִתְנֵיחָא תָּנָא – בברייתא שנה התנא, שבעל פוליופוס זה מי שיש
 101 לוֹ רִיחַ רַע מִהַפֶּה. רַב אִפְסֵי מְתֵנִי אִישְׁכָּא – שונה את המחלוקת
 102 באופן הפוך, ששמואל אמר שפוליופוס הוא ריח הפה, ובברייתא
 103 כתוב ריח החוטם. וּמָנָה בְּהַ סִימָנָא – והניח סימן לדבריו, והוא
 104 שְׁשִׁמוּאֵל לֹא פָּסִיק בְּמִיָּה – לא פסק פיו מלדבר בפוליופוס, וְהוּוּ
 105 כְּלוֹמַר שתמיד היה פרק זה שגור בפיו, וזהו סימן ששמואל הוא
 106 האומר שזוהו ריח הפה.

* * *

1 **אבל** במומין גדולים כופין אותו להוציא - גבי איש יליכא למימר דנסתחפה שדה של
 2 אשה, דאיש אינו שדה של אשתו, כדפרשית ברש"י מכליתן (בב. דבור המתחיל
 3 מציא). **כופין** אותו להוציא - נראה לרבינו יצחק דיוציא: ויתן כתובה, אף על פי
 4 שמגרשה בעל כרחו, כמו בבאה מחמת טענה, דמשמע בסוף "הבא על יבמתו" (יבמות סה, ב)
 5 דנותן כתובה אף על פי שמגרשה בעל כרחו.
 6 ובתוספתא קתני בהדיא אמומין דהבא: יוציא ויתן
 7 כתובה.

8 **סבורה** הייתי שאני יכולה לקבל - קצת
 9 תימה: דאם כן, כל אשה תעריס
 10 ותשאנו כדי שיתן לה כתובה, שתאמר: איני
 11 יכולה לקבל, ויגרשנה ושמא במקום שיש חשש
 12 ערמה - אין לה כתובה. **אלא** לרב יהודה
 13 קשיא - תימה דאמאי לא משני דהא דאמר רב
 14 יהודה (אמר שמואל) המקמיץ צואת כלבים היינו
 15 בורסי קטן, דבפרק "מי שמתר" (ברכות כה, א)
 16 משמע דאיכא צואת כלבים בעיבוד עורות.
 17 דתניא דתם: לא יקרא אדם קריאת שמע לא כנגד
 18 צואת כלבים ולא כנגד צואת אדם כו' בזמן שנתן
 19 לתוכן עורותו: **ליתני** נשא אשה ושהה עמה
 20 עשר שנים - ואם התאמה: תדקשי ליה ברייתא
 21 דשלחי "הבא על יבמתו" (יבמות סד, א) דתניא:
 22 נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה -
 23 אינו רשאי לבלע, ויוציא ויתן כתובה ונראה
 24 לפרש: הלשון "יוציא" לא משמע בפניה, אלא
 25 בדבר שמתנהג עם האשה שלא כדין. אבל תם,
 26 דקתני יוציא משום ביטול פריה ורביה - לא
 27 משמע דכופין.

הדרן עלך המדיר

1 **משנה** ואלו שכופין אותו
 2 להוציא: מופה שחין, ובעל פולפוס, והמקמיץ, והמקצף נחושת, והבורסי. בין שהיו עד
 3 שלא נישאו, ובין משינשאו נולדו. ועל כולן אמר רבי מאיר: אף על פי שהתנה עמה,
 4 יכולה היא שתאמר: סבורה הייתי שאני יכולה לקבל, ועכשיו איני יכולה לקבל. והכמים
 5 אומרים: מקבלת היא על פרהה, חוץ ממופה שחין, מפני שמקמתו. מעשה בצידון בבורסי
 6 אחד שפוט ורזה לו אח בורסי. אמרו חכמים: יכולה היא שתאמר: לאחיד הייתי יכולה
 7 לקבל, ולך איני יכולה לקבל. **גמרא** מאי "בעל פולפוס"? אמר רב יהודה אמר שמואל:
 8 ריח החוטם. במתניתא תנא: ריח הפה. רב אסי מתני איפקא, ומנח פה סימנא: שמואל
 9 לא פסיק פומיה מפוליה פירקין. "והמקמיץ" מאי מקמיץ? אמר רב יהודה: זה המקמיץ צואת
 10 כלבים. מיתביבי: מקמיץ - זה בורסי. ולמעמיד, תיקשי לך במתניתין: המקמיץ והמקצף נחושת
 11 והבורסי! בשלמא מתניתין לא קשיא - פאן בבורסי גדול, פאן בבורסי קטן. אלא לרב
 12 חתם

13 **יהודה קשיא! תנאי היא. דתניא: מקמיץ - זה בורסי, ויש אומרים: זה המקמיץ צואת כלבים. "והמקצף נחושת והבורסי". מאי**
 14 **מקצף נחושת? רב אשי אמר: חשלי דורי. רבה בר רב הנה אמר: זה המתחף נחושת מעיקרו. תניא פותיה דרבה בר רב**
 15 **הנה: איתיה מקצף - זה המתחף נחושת מעיקרו. אמר רב: האומר "איני ון ואיני מפרנס" - יוציא ויתן כתובה. אול רבי אלעזר,**
 16 **אמרה לשמעתא קמיה דשמואל. אמר: אכסוה שערי לאלעזר, עד שכופין אותו להוציא - יכפוהו לזון! ורב: אין אדם דר עם**
 17 **נחש בכפיפה. כי סליק רבי זורא אשכחיה לרבי בנימין בר יפת, דתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן. אמר ליה: על דא אכסוה**
 18 **שערין לאלעזר בבבל. אמר רב יהודה אמר רב אסי: אין מעשין אלא לפסולות. פי אמריתה קמיה דשמואל אמר: גנון אלמנה**
 19 **לכהן גדול, וגרשה וחלוצה לכהן הדיוט, ממורת ונתניה לישראל, בת ישראל לנתין ולממור. אבל נשא אשה ושהה עמה עשר**
 20 **שנים ולא ילדה - אין כופין אותו. ורב תחליפא בר אבימי אמר שמואל: אפילו נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה**
 21 **- כופין אותו. תנן: אלו שכופין אותו להוציא: מופה שחין, ובעל פולפוס. בשלמא לרב אסי, דרבנן - קתני, דאורייתא - לא**
 22 **קתני. אלא לרב תחליפא בר אבימי - ליתני נשא אשה ושהה עמה עשר שנים ולא ילדה פופין אותו! אמר רב נחמן: לא**
 23 **קשיא: היא - במילי, היא - בשוטי. מתקף לה רבי אבא: "בדברים לא יוסר עבד!" אלא אמר רבי אבא: היא והא בשוטי,**

1 **נכפה - חולי שממנו נופל לארץ, ויש לו זמן לבא. כמומין שכפתר דמי - לפי שנהדרת**
 2 **ביום זמנה מלצאת בן הבריות. משנה מופין גדולים - מפרש בגמרא.**
 3 **גמרא נולדו - משנשאה. ומי אמר רבי יוחנן הכי - דהלכה כרבן שמעון בהא לחדא.**
 4 **והא בכל מקום ששנה קאמרו ערב וצידן ורואה אחרונה - ערב ביגט פשוט, צידן בימי**

5 **שאחו קורדיקוס, ראיא אחרונה בסנהדרין**
 6 **בפרק "זה בורר", ובשתי ראיות נחלק, הלכה**
 7 **כמותו בראשונה ולא באחרונה: אמרו לו הבא**
 8 **ראיה, אמר אין לי ראיא כו'. משנה בעל**
 9 **פולפוס - לא ידעת מה צורך בה. אבל באשכח**
 10 **נחשת - מפרש בגמרא. וכולן מפני שאומנות**
 11 **מסרתה היא. שממקתו - לשון "המק כשרר"**
 12 **(זכריה יד). גמרא לא פסק פומיה - סימנא**
 13 **דשמואל ריח הפה אמר. לא פסק פומיה מפולי**
 14 **פירקין - תמיד היה שגור בפיו. תיקשי לך**
 15 **מתניתין - דקא חשיב להו בתרין. מקמיץ צואת**
 16 **כלבים - לא ידעת מה צורך בה. אבל באשכח**
 17 **ראיתי ששורין בהם הבגדים לפני כבוסן יום או**
 18 **יומים. בשלמא מתניתין לא קשיא - אברייתא,**
 19 **דאיכא למימה: האי דחשיב ליה בתרי - הכי**
 20 **קאמר: אחד בורסי קטן דהיינו מקמיץ, ואחד**
 21 **בורסי גדול. בורסי קטן - שהוא עני, ויש לו**
 22 **עורות מעט: הכי גרסין. תנאי היא דתניא מקמיץ**
 23 **זה בורסקי ויש אומרים זה המקמיץ צואת כלבים**
 24 **- והכי גרסי לה בתוספתא. והא דרבי יוסי**
 25 **ברבי יהודה מלתא אחריתי קאמר, ושם היא**
 26 **שניה. חשלי דורי - מחשלתו ומרדדן נחשת,**
 27 **ועושין ממנו יורות, ומסרתי הוא. מעיקרו -**
 28 **ממקום מוצאו מן הארץ. אכסוה שערי -**
 29 **האכילוהו שעורים כבהמה. כל הנאכל שלא**
 30 **כדרכו קרי ליה כוסס. וקאמר לה - להא**
 31 **מילתא דרב. משפיה דרבי יוחנן - דאיתו נמי**
 32 **רב סבירא ליה. אין מעשין - אין כופין**
 33 **להוציא. אין כופין - דלא כפינן אפריה ורביה.**
 34 **ואלו שכופין - הני אין, אפריה ורביה - לא.**
 35 **בשלמא לרב אסי - לא תקשי הא דלא חשיב**
 36 **פסולות במתניתין, דאיכא לשנויי. דרבנן קתני**
 37 **- הגך דאיסורא דידהו לא כתיבא באורייתא.**
 38 **ליתני נשא אשה ושהה כו' - דמדאורייתא לא**
 39 **מחייב לאפוקה, דאפשר ליקח לו אשה אחרת**
 40 **אצלה. אבל מדרבנן, קאמר דכל כמה דאיתא**
 41 **להא גביה לא נסיב אחריתי. הא במילי -**
 42 **אפריה ורביה במילי מייסרינן, בשוטי לא רדינן**
 43 **ליה. אבל הגך - בשוטי נמי רדינן ליה, שאי**
 44 **אפשר לה לקבל.**

חתם

1 התם - גבי מתניתין. כי אמרה - מקבלנא ליה הוינא בהדיה - שבקינן לה. בעלי דאתן
 2 - שרץ יש לו במוחו. ויתקין - חלשים. ורמו ריבוי עליה - זבובין כרוכין אחריו. פילא
 3 - עשב שקורין ופולין. ולודנא - זאלישיניא. גירדא דאנווא - קליפי עץ האגוז.
 4 גירדא דאשפא - מה שגוררין מן העור. כליל מלכא - הצבלת. מתחלא דדיקלא סומקא
 5 - שומר שיש להם לתמרים בקטנותן, כעץ שיש
 6 לאגוזים קטנים. לביתא דשישא - של שיש.
 7 כלומר, מקום שאין רוח שולט שם. שב לבני
 8 ואריחא - שותלן עב שבעה לבנים זה אצל זה
 9 ואריח. שהוא חצי לבניה. והלבניה שלשה
 10 טפחים. ונביל ליה - ושופך לו מאותן מים. עד
 11 דרפיא ארעייתא דמוחיה - גולגלתו מתרכבת,
 12 ונחה ליקרע בסכין. טרפי - עליו. ופדלי כל חד
 13 כרעא - מגביה רגלו של שרץ, ומושיב העלה
 14 תחת רגלו. שאם לא יעשה כן, לכשיחזיק בגופו
 15 ליטלו - ינערץ צפרניו במוחו, ויקוב את הקרוב.
 16 בצבתא - זטנלי"ש. דאי לא - אם לא ישרפנו
 17 יחזור עליו. וההוה מוכזבי בעלי דאתן - זבובים
 18 השוכנים עליו, קשות להביא אותו חולי על איש
 19 אחר. בויקיה - במקום שתנשב רוח אחת על
 20 שניהם. מיכרד ברו - נדבק אצלם בשעה
 21 שעוסק בתורה, ומושיבן אצלו, ומובטח הוא
 22 שתנן התורה עליו ולא יזקק. כי הוה שכיב -

16 דשישא - מעייל ליה לביתא דשב לבני ואריחא. ונביל ליה תלת מאה פסי על רישיה, עד דרפיא ארעייתא דמוחיה, וקרע למוחיה.
 17 ומייתי ארבע טרפי דאסא, ומדלי כל חד פרעא ומותיב חד. ושקיל בצבתא, וקלי ליה. דאי לא - הדר עילייה. מכריו רבי יוחנן: הנהרו
 18 מזבובי של בעלי דאתן. רבי זורא לא הוה יתיב בויקיה, רבי אלעזר לא עיל באהליות, רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מפיעי דהתיא
 19 מבוואה. רבי יהושע בן לוי מיכרד ברו ועסיק בתורה, אמר: "אילת אהבים ונעלת חן" אם חן מעלה על לומדיה - אגוני לא מגנא?
 20 כי הוה שכיב, אמרו ליה למלאך המות: זיל עביד ליה רעותיה. אזל איתחזי ליה, אמר ליה: אחווי לי דוכתאי! אמר ליה: לחיי. אמר
 21 ליה: הב לי ספינד, דלמא מבעתת לי באורחא - יהבה ניהליה. כי מטא להתם, דלוייה, קא מחוי ליה. שוור נפל לההוא גיסא. נקטיה
 22 בקרנא דגלימיה. אמר ליה: בשבועתא דלא אתינא. אמר קודשא בריך הוא: אי איתשיל אשבועתא - ניהדר, אי לא - לא ניהדר.
 23 אמר ליה: הב לי ספינאי! לא הוה קא יתיב ליה. נפקא בת קלא ואמרה ליה: הב ניהליה, דמיתבעא לברייתא. מכריו אליהו קמיה:
 24 פנו מקום לבר ליואי, פנו מקום לבר ליואי! אזל אשפחיה לרבי שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר חכמין פינוא. אמר ליה:
 25 את הוא בר ליואי? אמר ליה: הן. נראתה קשת בומיד? אמר ליה: הן. אם בן, אי אתה בר ליואי. ולא היא, דלא הוה מידי. אלא
 26 סבר: לא אחזיק מיכותא לנפשי. רבי חנינא בר פפא שוישביניה הוה. כי הוה קא נחא נפשיה, אמרו ליה למלאך המות: זיל עביד
 27 ליה רעותיה. אזל לגביה ואיתחזי ליה. אמר ליה: שבקי תלתין יום עד דנהדר תלמודאי, דאמרי: אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.
 28 שבקיה. לכתר תלתין יומין אזל איתחזי ליה. אמר ליה: אחווי לי דוכתאי. אמר ליה: לחיי. אמר ליה: הב לי ספינד, דלמא מבעתת
 29 לי באורחא. אמר ליה: פתברך בעית למיעבד לי? אמר ליה: אייתי ספר תורה, וחזי מי איפא מידי דתניב ביה דלא קימיתיה. אמר
 30 ליה: מי איפרכת בעלי דאתן ואיעסקת בתורה? ואפילו הכי, כי נח נפשיה - אפסיק ליה עמודא דגורא בין דידיה לעלמא, וגמורי
 31 דלא מפסיק עמודא דגורא אלא לחד בדרא, או לתרין בדרא. קרב לגביה רבי אלכסנדר, אמר: עשה בשביל כבוד חכמים. לא
 32 אשגח. עשה בשביל כבוד אבוי! לא אשגח. עשה בשביל כבוד עצמי! איסתלק. אמר אבוי: לאפוקי מפאן דלא קיים (אפילו אות
 33 אחת). אמר ליה רב אדא בר מתנא: לאפוקי ממך, דלא אית ליה מעקה לאיגריה. ולא היא - מיתהו הוה, ובהיא שעמא הוא דשרייה
 34 וקא. ואמר רבי חנינא: מפני מה אין בעלי דאתן כבבלי - מפני שאוכלין תרדיו, ושותין שכר של חימוי. אמר רבי יוחנן: מפני מה
 35 אין מצורעין בבבלי - מפני שאוכלין תרדיו, ושותין שכר, ורוחצין במי פרת.

23 כשהגיע זמנו ליפטר. אחוי לי דוכתאי - הוליכני לגן עדן, והראני מקומי. שוור - קפץ.
 24 איתשיל אשבועתא - אם נשבע בשבועה מעולם, ונשאל עליה להחזירה. תבטקי -
 25 4פלישטייל. אם כן לית את בר ליואי - אין אתה ראוי לכרוז זה שאני שומע. שהקשת
 26 אינו אלא אות ברית שלא יחרב העולם, ואם יש צדיק גמור בדרו - אין צריך אות. לא
 27 הואי מידי - לא נראה הקשת בימיו. שוישביניה
 28 - אזהבו, ורגלו אצלו מלאך המות. מי איכרבת
 29 - בבעלי דאתן ועסקת בתורה. כדדהו עביד
 30 איהו, שהיה מסכן בנפשו לכבד את התורה.
 31 בשביל כבוד עצמי - שיקרבו אליך, ויספדוך,
 32 ויתעסקו בך. אמר אבוי לאפוקי מפאן דלא קיים
 33 - עמוד זה בא להוציא מעליו מי שלא קיים את
 34 כל התורה, כמו שקיים הוא. של חימוי -
 35 שמטילין בו כשות שגדל בהיזמי.

הדרן עלך המדיר

דתינא: הקיו דם ושימשו - הויין לו בנים ויתקין, הקיוו שניהם ושימשו - הויין לו בנים בעלי
 דאתן. אמר רב פפא: לא אמרו אלא דלא טעים מידי, אבל טעים מידי - לית לן בה. מאי
 סימניה? דלפן עיניה, ודייבי נחוריה, ואייתי ליה ריבא מפומיה, ורמו דידיבי עילייה. ומאי
 אסותיה? אמר אבוי: פילא, ולודנא, גירדא דאנווא, וגירדא דאשפא וכליל מלכא, ומתחלא
 דדיקלא סומקא. ושליק להו בהרי הדר, ומעייל ליה לביתא דשישא. ואי לא איכא ביתא
 דשישא - מעייל ליה לביתא דשב לבני ואריחא. ונביל ליה תלת מאה פסי על רישיה, עד דרפיא ארעייתא דמוחיה, וקרע למוחיה.
 ומייתי ארבע טרפי דאסא, ומדלי כל חד פרעא ומותיב חד. ושקיל בצבתא, וקלי ליה. דאי לא - הדר עילייה. מכריו רבי יוחנן: הנהרו
 מזבובי של בעלי דאתן. רבי זורא לא הוה יתיב בויקיה, רבי אלעזר לא עיל באהליות, רבי אמי ורבי אסי לא הוו אכלי מפיעי דהתיא
 מבוואה. רבי יהושע בן לוי מיכרד ברו ועסיק בתורה, אמר: "אילת אהבים ונעלת חן" אם חן מעלה על לומדיה - אגוני לא מגנא?
 כי הוה שכיב, אמרו ליה למלאך המות: זיל עביד ליה רעותיה. אזל איתחזי ליה, אמר ליה: אחווי לי דוכתאי! אמר ליה: לחיי. אמר
 ליה: הב לי ספינד, דלמא מבעתת לי באורחא - יהבה ניהליה. כי מטא להתם, דלוייה, קא מחוי ליה. שוור נפל לההוא גיסא. נקטיה
 בקרנא דגלימיה. אמר ליה: בשבועתא דלא אתינא. אמר קודשא בריך הוא: אי איתשיל אשבועתא - ניהדר, אי לא - לא ניהדר.
 אמר ליה: הב לי ספינאי! לא הוה קא יתיב ליה. נפקא בת קלא ואמרה ליה: הב ניהליה, דמיתבעא לברייתא. מכריו אליהו קמיה:
 פנו מקום לבר ליואי, פנו מקום לבר ליואי! אזל אשפחיה לרבי שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר חכמין פינוא. אמר ליה:
 את הוא בר ליואי? אמר ליה: הן. נראתה קשת בומיד? אמר ליה: הן. אם בן, אי אתה בר ליואי. ולא היא, דלא הוה מידי. אלא
 סבר: לא אחזיק מיכותא לנפשי. רבי חנינא בר פפא שוישביניה הוה. כי הוה קא נחא נפשיה, אמרו ליה למלאך המות: זיל עביד
 ליה רעותיה. אזל לגביה ואיתחזי ליה. אמר ליה: שבקי תלתין יום עד דנהדר תלמודאי, דאמרי: אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.
 שבקיה. לכתר תלתין יומין אזל איתחזי ליה. אמר ליה: אחווי לי דוכתאי. אמר ליה: לחיי. אמר ליה: הב לי ספינד, דלמא מבעתת
 לי באורחא. אמר ליה: פתברך בעית למיעבד לי? אמר ליה: אייתי ספר תורה, וחזי מי איפא מידי דתניב ביה דלא קימיתיה. אמר
 ליה: מי איפרכת בעלי דאתן ואיעסקת בתורה? ואפילו הכי, כי נח נפשיה - אפסיק ליה עמודא דגורא בין דידיה לעלמא, וגמורי
 דלא מפסיק עמודא דגורא אלא לחד בדרא, או לתרין בדרא. קרב לגביה רבי אלכסנדר, אמר: עשה בשביל כבוד חכמים. לא
 אשגח. עשה בשביל כבוד אבוי! לא אשגח. עשה בשביל כבוד עצמי! איסתלק. אמר אבוי: לאפוקי מפאן דלא קיים (אפילו אות
 אחת). אמר ליה רב אדא בר מתנא: לאפוקי ממך, דלא אית ליה מעקה לאיגריה. ולא היא - מיתהו הוה, ובהיא שעמא הוא דשרייה
 וקא. ואמר רבי חנינא: מפני מה אין בעלי דאתן כבבלי - מפני שאוכלין תרדיו, ושותין שכר של חימוי. אמר רבי יוחנן: מפני מה
 אין מצורעין בבבלי - מפני שאוכלין תרדיו, ושותין שכר, ורוחצין במי פרת.

הדרן עלך המדיר את אשתו

נוחה להיחתך בסכין, וְקָרַע לְמוֹחֶיהָ – יחתוך את הגולגולת עד
 59 שיראה את המוח, וּמִיָּמִי אֲרַבַּע מַרְפְּי דָאָסָא – ויביא ארבעה עלי
 60 הדס, וּמְדַלֵּי כֹל חַד בְּרַבָּא – ירים כל אחת מרגלי השרץ שנמצא
 61 במוחו, וּמוֹתֵיב חַד – יניח עלה אחד תחתיה, וְשָׁקִיל בְּצַבְתָּא – יטול
 62 את השרץ בצבת, וְקָלֵי לִיה – וישרפנו, דָּאֵי לֹא יִשְׂרַפְנוּ, הָדָר עֵלְיוֹנָה
 63 – יחזור השרץ למוחו של החולה.
 64 הגמרא מביאה ענייני זהירות מבועלי מחלת הראתן: מְכַרְזֵי רַבִּי
 65 יוֹחָנָן, הַזְּהוּרֵי מִזְבוּבֵי שָׁל בְּעָלֵי רֵאתָן, כלומר, מזבובים השוכנים
 66 עליהם, משום שהם עלולים להעביר את המחלה על איש אחר.
 67 מספרת הגמרא על זהירותם של האמוראים ממוחל זה: רַבִּי יוֹדָא,
 68 לֹא הָוֵה יְתִיב בְּזִיקָיָה – לא היה יושב במקום שמנשבת רוח על בעלי
 69 ראתן ומגיעה אליו, מחשש שהרוח תעביר אליו את המחלה. רַבִּי
 70 אֶלְעָזָר, לֹא עָיִל בְּאֶהְלִיה – לא היה נכנס לאהלו של החולה. רַבִּי
 71 אַמֵּי וְרַבִּי אַסִּי, לֹא הָווּ אֶבְלֵי מִבְּעֵי דְהֵיאָתָא מְבֹאָה – לא היו אוכלים
 72 את הביצים שבאו מאותו מבוי שגר בו החולה.
 73 אמנם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי, מִיָּבְרַח וְ-נִדְבָקן בְּהוּ – בבעלי ראתן, שהיה
 74 מושיבם אצלו, וְעָסִיק בְּתוֹרָה – בועש שהיה עוסק בתורה, שהיה
 75 בטוח שזכות התורה תגן עליו שלא יזוּם מהם. וְאַמֵּר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן
 76 לֹוי לְבֹאֵר אֵת מַעֲשָׂיו, שכתוב בפסוק על התורה: אֵילָת אֱהָבִים
 77 וְנִעְלָת חַן (משלי ה טו), וְאֵם חָן מַעְלָה עַל לֹמְרֵיהָ, אֲנוּנִי לֹא מִנְנָא –
 78 וכי לא תגן עליהם ממיתה.
 79 הגמרא מביאה שהנהגה זו של רבי יהושע בן לוי סייעה לו בשעת
 80 הסתלקותו: בֵּי הָהוּ שָׁבִיב – כשהגיע זמנו של רבי יהושע בן לוי
 81 להיפטר מן העולם, אָמְרוּ לֵיהּ בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה לְמִלְאָךְ הַמּוֹת, וְלֹ
 82 עָבִיד לֵיהּ רְעוּתָיָה – לך ומלאך את רצונו של רבי יהושע בן לוי. אֹמֵר
 83 אֵיתְחִי לֵיהּ הֵלֶךְ מֵלֶאךְ הַמּוֹת וְהִתְרַאָּה אֵלָיו. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
 84 בֶּן לֹוי, אֲחִי לִי דְיֻבְתָּא – הראה לי את מקומי בגן עדן. אָמַר לֵיהּ
 85 מֵלֶאךְ הַמּוֹת, לְחַיֵּי – מסכים אני לך. קודם שהלכו לגן עדן אָמַר
 86 לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי, הֵב לִי סְפִינְךָ – תן לי את הסכין שעל ידו
 87 אתה נוטל את נשמותיהם של הבריות, כִּי אֲנִי חוֹשֵׁשׁ דְּלִמָּא
 88 מְבַעֲתָת לִי בְּאוֹרְחָא – שמא תפחיתני בו בדרך לגן עדן. הסכים
 89 מֵלֶאךְ הַמּוֹת וְהִבִּיחַ נִיחָלִיה – נתן את סכיניו לרבי יהושע בן לוי. כִּי
 90 מְטָא לְהֵתָם – כשהגיע רבי יהושע בן לוי לשם, לגן עדן, וְהִלִּיחַ –
 91 הרימו מלאך המות וקָא מְתוּי לֵיהּ – הראה לו את מקומו. וכעשה
 92 כן, שָׁוֵר – קפץ רבי יהושע בן לוי ופָּלַל לְהַהוּא נִיָּסָא – לצד השמי,
 93 כלומר לתוך גן עדן. נְקִמְיָה – אחזו מלאך המות בְּכַרְבָּא דְגִלְמִיָּה –
 94 בפינת בגדו של רבי יהושע בן לוי על מנת להוציאו משם, אָמַר לֵיהּ
 95 רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי, בְּשִׁבְעָתָא דְלֹא אֲתִינָא – אני נשבע שלא אצא
 96 מכאן. אָמַר קוֹדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֵי אֵיתְשִׁיל אֲשִׁבְעָתָא – אם נשבע
 97 רבי יהושע בן לוי שבעה כלשהו מעולם, ונשאל עליה להתירה,
 98 יִתְרַד – יחזור בו משובעתו, שהקדוש ברוך הוא יתיר לו את
 99 שבועתו, ויצא מגן עדן, וְאֵי לֹא נִשְׁאַל עַל שְׁבוּעָה לְהִתְרִיהָ מֵעוֹלָם,
 100 לֹא יִתְרַד – לא יחזור בו גם משובעה זו, אלא ישאר בגן עדן. וכיון
 101 שרבי יהושע בן לוי לא נשאל על שבעה מעולם, נשאר בגן עדן.
 102 לאחר מכן אָמַר לֵיהּ מֵלֶאךְ הַמּוֹת לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי, הֵב לִי סְפִינְאֵי
 103 – השב לי את סכיני. לֹא תְּהוּ קָא יְהִיב לֵיהּ – לא רצה רבי יהושע
 104 בן לוי להחזירה לו. נִפְקָא בַּת קִלְא – יצאה בת קול וְאָמְרָה לֵיהּ
 105 לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי, הֵב נִיחָלִיה – השב לו את הסכין. דְּמִיתְבְּעָא
 106 לְבְרִיתָא – כיון שהיא נצרכת לו לנטילת נשמותיהם של שאר
 107 הבריות.
 108 הגמרא מספרת על מה שהיה לאחר שרבי יהושע בן לוי נשאר בגן
 109 עדן: מְכַרְזֵי אֵלֵיהּ הַנְּבִיא קַמֵּיהּ – לפני רבי יהושע בן לוי, לאחר
 110 שנכנס לגן עדן, שָׁנוּ מְקוּם לְבָר לִיּוּאֵי וְ-לְבָן לֹוי, שָׁנוּ מְקוּם לְבָר
 111 לִיּוּאֵי. אֹמֵר – הלך רבי יהושע בן לוי ואֲשַׁבְּחִיהּ וְ-מִצְאוּ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן
 112 בֶּן יוֹחָאי, דְּהוּהוּ יְתִיב עַל תְּלַת עֵשָׂר תְּכַמְקִי פִּיזָא – שהיה יושב על
 113 שלשה עשר כסאות של זהב טהור. אָמַר לֵיהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאי
 114 לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי, אַתָּה הוּא בְּרַ לִיּוּאֵי – האם אתה הוא בן לוי.
 115 אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי הֵן וְ-כֵן. שאלו רבי שמעון בן יוחאי,
 116 האם נִרְאָתָהּ הַקְּשֵׁת בְּמִיּוֹד כְּשֶׁהִיָּת דָּזֵי. אָמַר לֵיהּ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוי,
 117

אלא החילוק ביניהם הוא, שְׁהָתָם, במשנתנו, הכפיה היא לטובת
 1 האשה, ולכן כִּי וְ-אֵם) אָמְרָה האשה מקבלת אני את מומיו והוֹינָא
 2 בְּהִרְיָה – מסכימה אני להשאר עמו, שְׁבָקִינָן לָהּ – מניחים אותה
 3 להשאר תחתיו. אבל הָבָא, בדין אשה שלא ילדה עשר שנים, אָף
 4 עַל גַּב דְּאָמְרָה האשה הוֹינָא בְּהִרְיָה – מסכימה אני להשאר עמו אף
 5 שאין לנו בנים, לֹא שְׁבָקִינָן לָהּ – אין מניחים אותה להשאר עמו,
 6 כיון שהיא מונעת ממנו מלקיים מצות פריה ורביה.
 7 מקשה הגמרא: כיצד ניתן לומר שלא מנתה משנתנו אותם
 8 המופה שְׁחִין, שכופין אותו להוציא, דָּאָף עַל גַּב דָּאָם אָמְרָה האשה
 9 הוֹינָא בְּהִרְיָה – מסכימה אני להישאר עמו, מכל מקום לֹא שְׁבָקִינָן
 10 לָהּ – אין מניחים לה לעשות כן, דְּהֵנָּן בְּמִשְׁנֵיתֵינוּ, שאף לדעת
 11 חכמים שאם הכירה האשה במומים אלו קודם שנשאה לה, אין
 12 כופין אותו להוציא, הֵינָּה חוֹינָא מְפֹיפָה שְׁחִין, שכופין אותו
 13 להוציאה, מִפְּנֵי שְׁהַמְחִלָּה מִמְּקָתָו – גורמת לבשרו ליפול. וְאָף עַל
 14 פִּי כֵן קָתְגֵי בְּמִשְׁנַה דִּין זֵה.
 15 מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: הֵתָם, במוכה שחין, כִּי אָמְרָה דְּהוֹינָא בְּהִרְיָה
 16 בְּהִרְיָה – אם האשה אומרת שרצונה לדור איתו על ידי עדים,
 17 שיראו שאינו נזקק לה, שְׁבָקִינָן לָהּ – מניחים אותה לדור עמו, כיון
 18 שרק התשמיש מוזק למחלתו, ולכן שנתה זאת המשנה, אבל הָבָא,
 19 באשה שלא ילדה, אָף עַל גַּב דְּאָמְרָה דְּהוֹינָא בְּהִרְיָה בְּהִרְיָה, לֹא
 20 שְׁבָקִינָן לָהּ – אין מניחים אותה לעשות כן, משום שכל זמן שהוא
 21 נשוי לו לא ישא אחרת, והרי היא מונעת אותו מלקיים מצות
 22 פריה ורביה. ואילו משנתנו מונה רק את אותם שיכולה האשה
 23 להשאר ולדור עמו באיזה אופן שהוא.
 24
 25
 26 * * *
 27 אגב הנידון במוכי שחין, מוסיפה הגמרא בענין מחלה זו: תִּנְיָא
 28 בְּבִרְיֵיתָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵפִי, שָׁח לִי וְגוֹן אַחַד מֵאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַם, עֲשִׂירִים
 29 וְאַרְבָּעָה מֵינֵי מוֹכֵי שְׁחִין הָווּ, וְעַל כּוּלָּן אָמְרוּ חֲכָמִים שְׁהַתְּשִׁימִשׁ קָשָׁה
 30 וְ-מִזְוִיק לְהֵן להפיל בשרם, ולאותם המכונים 'בְּעָלֵי רֵאתָן', שהוא
 31 אחד ממיני השחין, ונגרם על ידי שרץ הנמצא במח האדם, קָשָׁה
 32 הַתְּשִׁימִשׁ יוֹתֵר מְכּוּלָּן.
 33 שואלת הגמרא: מַמָּאי הָווּ – מה גורם למחלה זו. משיבה הגמרא:
 34 דְּתִנְיָא בְּבִרְיֵיתָא, מִי שְׁחִין דָּם וְלאחר מכן שִׁמְשׁ מִטְהוּ, ונתעברה
 35 האשה מתשמיש זה, הָוִין וְ-הוֹין לֹא בְּנִים וְיִתְקִין – חלשים, ואם
 36 הָוִין קָשִׁינָם – האיש והאשה דם ולאחר מכן שִׁמְשׁוּ מִטְהוּ,
 37 ונתעברה האשה, הָוִין לֹא בְּנִים בְּעָלֵי רֵאתָן, שהם חלשים ביותר.
 38 אָמַר רַב פֶּסָא, לֹא אָמְרוּ שְׁתְּשִׁימִשׁ שְׁלֵאֲחַר הַקּוֹת דָּם מִזְוִיק, אֲלֵא
 39 בְּאוּפֵן דְּלֹא מַעֲרִים מִיָּד – שלא טעם כלום בין הקות הדם לתשמיש,
 40 אָבַל מַעֲרִים מִיָּד – אם טעם משהו, לִית לֹן בְּהָ – אין לנו למונעו
 41 מכך, ולא יארע חולשה לבניו.
 42 מבררת הגמרא: מַמָּאי סִימְנִיה – מהם סימני מחלת הראתן. מבררת
 43 הגמרא: דְּלִפְנֵי עֵינֵיהּ – עיניו וזלגות דמעוּת, וְדִיָּבֵי נְחִירֵיהּ – נחיריו
 44 זבִים ליחה, וְאִתֵּי לֵיהּ רִירָא מְפּוּפִיָּה – מפיו יוצא ריר, וְרַמוּ דִּירְבֵּי
 45 עֵלְיוֹנָה – זבובים עולים עליו.
 46 שואלת הגמרא: וּמַמָּאי אִסוּתֵיהּ – מהי רפואתו של החולה במחלת
 47 הראתן. משיבה הגמרא: אָמַר אַבְיָי, יִקַּח אֵת הַדְּבָרִים הַבְּאִים, עֶשֶׂב
 48 הַנְּקָרָא פִּילָא – נענע, וְעֶשֶׂב הַנְּקָרָא לֹדְנָא – לענה, וְגִירְדָא דְאַנְוָא
 49 – קליפת עץ האגוז, וְגִירְדָא דְאַשְׁפָּא – מה שגוררים מעורר הבדמה
 50 כשמעבדין אותו, וְכָלִיל מִלְּבָא – צמח החבצלת, וּמִתְחַלָּא דְרִיקָלָא
 51 מְפִיקָא – קליפה שיש לתמרים בקטנותם, וְשָׁלִיק לְהוּ בְּהִרְיָה תְּדִי –
 52 יושל את כל הדברים האלו יחד. וּמַעְיִיל לִיה לְבִיתָא דְשִׁישָׁא –
 53 יכניס את החולה לבית של שיש, שאין הרוח נושבת שם, וְאֵי לֹא
 54 אִפְיָא בִּיתָא דְשִׁישָׁא – אם אינו מוצא בית העשוי משיש, מַעְיִיל לִיה
 55 לְבִיתָא דְשִׁבְּ לְבָנֵי וְאִירָא – יכניסנו לבית שעובי קירותיו הוא שבע
 56 לבנים וארתי, שגם בו אין הרוח נושבת. וּמַעְיִיל לִיה תְּלַת מְאָה בְּסִי
 57 עַל רִישָׁיה – וישפוך שלש מאות כוסות ממי תערובת זו על ראש
 58 החולה, עַד דְּרִפְיָא אֲרַעֲיָא פְּמוֹחֵיהּ – שתתרכך גולגלתו, ותהיה

פרק שמיני - האשה שנפלו

1 הפרק שלפנינו עוסק ברובו בדיני נכסי מלוג, והיינו נכסים
 2 השייכים לאשה בשעת הנשואין ולא נכתבו בכתובה, או נכסים
 3 שירשה האשה בזמן שהיא נשואה, ותקנו חכמים (לעיל מ:) שהבעל
 4 אוכל את הפירות של נכסים אלו, ותמורת זאת הוא חייב לפדות
 5 את אשתו, אם נשבת. הפרק עוסק בשלשה נושאים עיקריים: א.
 6 דיני נכסים שנפלו לאשה בירושה, לפני שהתארסה, בין האירוסין
 7 לנשואין, או לאחר הנשואין. ב. בעל שהוציא הוצאות לצורך נכסי
 8 מלוג, ולאחר שירשה את אשתו והיא נטלה את גוף הנכסים, תובע
 9 ממנה הבעל שגשר לו את הוצאותיו. ג. אלמנה הזקוקה ליבום,
 10 שירשה נכסים, מהי זכות היבום בנכסיה קודם שייבמה, וכן אם
 11 מתה, מי יורש את נכסיה, ודינים שונים בענין זה.

משנה

14 משנתינו מבררת את דין נכסי מלוג, שהקרה שייכת לאשה והבעל
 15 אוכל את הפירות, האם מותר לאשה למוכרם, ובאילו אופנים:
 16 האשה שנפלו לה נכסים בירושה עד שלא התארס - לפני
 17 שהתארסה, ואחרי שהתארסה היא רוצה למוכרם, מודים בית
 18 שמיאי ובית הלל שהיא מוכרת ונותנת את הנכסים אף לכתחילה,
 19 והמכר קיים. אמנם אם נפלו לה נכסים משנתארסה, ורוצה למכרם
 20 בעודה ארוסה, בית שמיאי אומרים, תמבור לכתחילה, ובית הלל
 21 אומרים, לכתחילה לא תמבור, ואם בא הלוקח לשאול אנו מורים
 22 לו שלא יקנה, אך אלו ואלו מודים, שאם מכרה וכן אם נתנה
 23 במתנה, המעשה קיים.

24 אמר רבי יהודה, אמרו חכמים לפני רבן גמליאל, הואיל ובשאיסה
 25 יכה הבעל באשה, וכי לא יזכה גם בנכסים, והרי כשם שלבעל יש
 26 זכות לעכב את מכירת נכסי אשתו הנשואה וכפי שיתבאר בהמשך
 27 המשנה, כך ראוי שיוכל לעכב את מכירת אשתו הארוסה, שהרי
 28 אשתו היא. אמר להם רבן גמליאל, אין לכם להביא ראיה
 29 מנשואה, שהרי אפילו על החדשים - על הנכסים שנפלו לה אחרי
 30 שנשאת, אנו בוששים בכך שהבעל יכול לעכב את מכירתם, כלומר,
 31 איני יודע מדוע תקנו חכמים דבר זה, אלא שאתם מנללין עלינו
 32 את הישנים, עד שמזמת דין תמה זה אתם רוצים לתמוד דין נוסף,
 33 שיוכל לעכב אף את מכירת נכסי אשתו הארוסה, ודאי אי אפשר
 34 לומר כן, ולכך רשאית הארוסה למכור את נכסיה.

35 דין נוסף: נפלו לה נכסים משנשאת - לאחר שנישאה, אלו ואלו -
 36 בית שמאי ובית הלל מודים שאם מכרה וכן אם נתנה, שהבעל
 37 מוציא מיד הלקוחות או מקבלי המתנה, כיון שהמכר בטל והנכסים
 38 נשארים ברשות הבעל.

39 נפלו לה הנכסים עד שלא נשאת, בין אם נפלו לה בעודה ארוסה,
 40 ובין קודם שנתארסה, ואחר כך נשאת, רבן גמליאל אומר,
 41 לכתחילה לא תמכור, אבל בדיעבד, אם מכרה ונתנה, קיים.

42 אמר רבי הנינא בן עקיבא, אמרו לפני רבן גמליאל, הואיל וזכה
 43 באשה כשנשאה, וכי לא יזכה גם בנכסים הללו, שנפלו לה קודם
 44 הנשואין, ומדוע חלה מכירת הנכסים על ידי האשה, ואין הבעל
 45 יכול לעכב. אמר להם רבן גמליאל, על הנכסים החדשים - שנפלו
 46 לה לאחר שנשאת, אנו בוששים ואיננו יודעים מה טעם התקנה,
 47 אלא שאתם מנללין עלינו אף את הישנים, שזכתה בהם האשה
 48 קודם הנשואין.

49 מביאה המשנה את דעת רבי שמעון בנידונים אלו: רבי שמעון
 50 חולק - מחלק בדבריו בין נכסים לנכסים, שנכסים הודיעין לפעל -

52 שידע הבעל קודם הנשואין שהם עתידיים ליפול לאשה, לא
 53 תמבור, ואפילו בדיעבד, אם מכרה ונתנה, המכר כפול, שכן נשאה
 54 על דעת שנכסים אלו ברשותה. אך נכסים שאינן יודיעין לפעל, לא
 55 תמבור לכתחילה, ואמנם בדיעבד אם מכרה ונתנה, קיים.

* * *

גמרא

57 שנינו במשנה: 'האשה שנפלו לה נכסים עד שלא התארס, מודים
 58 בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים. נפלו לה משנתארסה,
 59 בית שמאי אומרים תמכור, ובית הלל אומרים לא תמכור'. מבררת
 60 הגמרא: מאי שנא רישא, דלא פליגי - במה שונה הרישא, לגבי
 61 נכסים שנפלו לה לפני שנתארסה, שלא נחלקו בית שמאי ובית
 62 הלל, אלא לדברי הכל רשאית למוכרם, ומאי שנא סיפא, לגבי
 63 נכסים שנפלו לה לאחר שנתארסה, דפליגי - שנחלקו האם
 64 רשאית למכור.

65 משיבה הגמרא: אמרי דבי רבי ינאי - אמרו החכמים בבית מדרשו
 66 של רבי ינאי, ברישא, לגבי נכסים שנפלו לה לפני האירוסין,
 67 בנכותה נפלו - באו לידה הנכסים בזמן שהיו ברשותה לבד, ולא
 68 היתה לבעל כל זכות בהם, ולכן לדברי הכל אינו יכול לאסור
 69 עליה את מכירתם, ורשאית למוכרם אפילו לכתחילה, אבל סיפא,
 70 שנפלו לה הנכסים לאחר האירוסין, בנכותה נפלו - באו לידה
 71 לאחר שזכה באשה ובנכסיה, ולכן טוברים בית הלל שיש לו זכות
 72 בנכסים לאסור את מכירתם לכתחילה.

73 שואלת הגמרא: אם נכסים אלו שנפלו לאחר האירוסין נחשבים
 74 כמי שנכותו נפלו, כי מכרה ונתנה - אף בדיעבד, שכבר מכרה
 75 או נתנה, אמאי קיים - מדוע טוברים בית הלל שמעשיה קיימים,
 76 והרי היה ראוי לבטלם אפילו בדיעבד.

77 משיבה הגמרא: אלא, כך הוא החילוק, ברישא, לגבי נכסים שנפלו
 78 לפני האירוסין, ודאי בנכותה נפלו, ואין לבעל זכות לעכב את
 79 מכירתם אפילו לכתחילה, אבל בסיפא, יש ספק בדבר, אימר -
 80 אפשר לומר שבנכותה נפלו, ואפשר לומר שבנכותה נפלו,
 81 שכן זכות הבעל בנכסים היא מכח הנשואין העתידיים לבוא, ובכל
 82 אשה מאורסת יש ספק האם אכן ישאנה בעלה ויזכה בנכסיה או
 83 לא, ולכן אמרו בית הלל, שלכתחילה לא תמבור מספק, אבל אם
 84 מכרה ונתנה, המכר קיים, ואין מבטלים אותו מספק.

* * *

85 שנינו במשנה: אמר רבי יהודה, אמרו חכמים לפני רבן גמליאל,
 86 הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים, והיינו שבאופן שנפלו
 87 הנכסים לאשה לאחר האירוסין תהא לבעל זכות בנכסי האשה,
 88 אך לא התבאר בדברי רבי יהודה על איזה אופן נחלקו חכמים.
 89 מסתפקת הגמרא: איבעניא להו - הסתפקו בני הישיבה, רבי יהודה,
 90 שאמר בשם חכמים שזכות הבעל גדולה בנכסי אשתו, על איזה
 91 דין אמר כן, האם אלקתחלה - על הדין שלכתחילה מותר לה
 92 למכור, ושאלת חכמים היתה על בית שמאי המתירים לה למכור
 93 לכתחילה, ואמרו חכמים שלא מסתבר לומר כן, כיון שזכה הבעל
 94 באשה וזכה גם בנכסיה, אך מודים הם שבדיעבד מועילה מכירתה,
 95 וכשיטת בית הלל. או שדברי רבי יהודה בשם החכמים הם
 96 אדיעבד, שהתבאר במשנה שבדיעבד לדברי הכל המכר קיים,
 97 ואמרו חכמים שראוי לומר שהמכר בטל לגמרי, ואפילו בדיעבד.

כתובות. האשה שנפלו – פרק שמיני דף עז עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזולץ)" רכט רש"י

1 **משנה** האשה. עד שלא תתארס. ונתארסה. בית שמאי אומרים תמכור – בעודה
2 ארוסה. אבל משתנשא – לא, כדתני לקמן: עד שלא ניסת וכו'. **הואיל** וזכה באשה
3 – שהיא ארוסתו. **לא יזכה בנכסים** – בגמרא מפרש אהי מינייהו קיימי – אלכתחלה
4 דבית שמאי, או אדיעבד דבית הלל. **על החדשים** – שנפלו לה משנשאת. **אנו בושים** –
5 מה ראו חכמים לומר: אם מכרה ותנה הבעל
6 מוציא מיד הלקוחות, כדתני לקמן במתניתין. **עד**
7 **שלא נישאת** – כגון משנתארסה, או קודם לכה,
8 ואחר כך נשאת. הכי גרסין: רבן גמליאל אומר,
9 אם מכרה ותנה קיים. **הואיל** וזכה באשה –
10 שנשאה. **על החדשים** – שנפלו לה משניסת.
11 **הידועים לבעל** – בגמרא מפרש. **גמרא** **מאי**
12 **שנא רישא דלא פליגי** – הדי נתארסה, ומשום
13 דנפלו לה קודם לכן הורע כוחו? **בזכותה נפלו**
14 **עדיין** לא היה וזכי בשלה, ולא בה, אלא היא
15 עצמה. **בזכותו** – כבר זכה בה ובנכסיה. **אימר**
16 **בזכותו בו** – דאירוסין עושה ספק נישואין –
17 שמא תבא לידי נישואין שמא לא תבא. **איבעיא**
18 **לחו** – הך רבנן דאמרו לה. **אלכתחלה** – פליגי,
19 ואמרי: אמאי מוכרת לכתחלה לבית שמאי,
20 הואיל זכה באשה שאירסה – לא יזכה
21 בנכסיה? **אבל** אדיעבד – מודו כבית הלל. **או**
22 **דלמא אדיעבד נמי פליגי**, וכעי למימר: מכרה
23 **בטל**.

1 **האשה שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס** –
2 **מוזדים בית שמאי ובית הלל שמוכרת**
3 **ונותנת וקיים. נפלו לה משנתארסה** – **בית שמאי**
4 **אומרים: תמכור, ובית הלל אומרים: לא תמכור. אלו**
5 **ואלו מוזדים שאם מכרה ונתנה** – קיים. **אמר רבי**
6 **יהודה: אמרו חכמים לפני רבן גמליאל: הואיל וזכה**
7 **באשה לא יזכה בנכסים? אמר להם: על החדשים**
8 **אנו בושים, אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים!**
9 **נפלו לה משנשאת** – **אלו** **ואלו מוזדים, שאם מכרה**
10 **ונתנה** – **שהבעל מוציא מיד הלקוחות. עד שלא**
11 **נישאת, ונישאת** – **רבן גמליאל אומר: אם מכרה ונתנה**
12 **קיים. אמר רבי חנינא בן עקיבא: אמרו לפני רבן**
13 **גמליאל: הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים? אמר**
14 **להם: על החדשים אנו בושים, אלא שאתם מגלגלין**
15 **עלינו הישנים? רבי שמעון חולק בין נכסים לנכסים;**
16 **נכסים הידועין לבעל** – **לא תמכור, ואם מכרה ונתנה**
17 **– לא תמכור, ואם מכרה ונתנה** – קיים. **גמרא** **מאי** **רישא**
18 **דלא פליגי ומאי סיפא דפליגי? אמרי דבי רבי ינאי: רישא** – **בזכותה נפלו, סיפא** –
19 **בזכותו נפלו. אם בזכותו נפלו, כי מכרה ונתנה אמאי קיים? אלא: רישא ודאי בזכותה נפלו,**
20 **סיפא** – **אימר בזכותה אימר בזכותו. לכתחלה** – **לא תמכור, אם מכרה ונתנה** – קיים. **אמר**
21 **יהודה אמרו לפני רבן גמליאל: איבעיא להו: רבי יהודה אלכתחלה או אדיעבד?**

17 **בטל. שאינן ידועין לבעל** – **לא תמכור, ואם מכרה ונתנה** – קיים. **גמרא** **מאי** **רישא**
18 **דלא פליגי ומאי סיפא דפליגי? אמרי דבי רבי ינאי: רישא** – **בזכותה נפלו, סיפא** –
19 **בזכותו נפלו. אם בזכותו נפלו, כי מכרה ונתנה אמאי קיים? אלא: רישא ודאי בזכותה נפלו,**
20 **סיפא** – **אימר בזכותה אימר בזכותו. לכתחלה** – **לא תמכור, אם מכרה ונתנה** – קיים. **אמר**
21 **יהודה אמרו לפני רבן גמליאל: איבעיא להו: רבי יהודה אלכתחלה או אדיעבד?**

הביט – שמדעתו הוא מפקיר. וקשה לרבינו יצחק. והא קתני התם: בית שמאי אומרים שתי שבתות, והוי קל לאיש וחומר לאשה – ויש לומר: שאין זה קולא אלא חומרא, שמוזרז לגרשה בהדרת שבת אחת, אף על פי שרונה בכך לאחר מיכן – שמא תחזור בה. **סיפא** אימר בזכותו נפלו בו – תימה: אם כן לבית הלל נמי תמכור לכתחלה, דכיון שהיא מוחזקת – הוי ספק שלה דאי, ואין ספק מוציא מידי דאי, כדאשכחן גבי שומרת יבם שנפלו לה נכסים, והני הוב: מוזדים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים. ומפרש בגמרא דנפלו לה כשהיא ארוסה. ודיקת ארוסה עושה ספק ארוסה והואיל והיא מוחזקת – היא אידי דאי, ויבם ספק, ואין ספק מוציא מידי דאי? ויש לומר: דהבא בודאי לנישא קיימא – דכל דתארס דעתו לישא. הילכך, לכתחלה לא תמכור אף על פי שהיא דאי. אבל התם – כך עומדת לחליצה כמו לייבום. והואיל והיא דאי – אמרו חכמים דתמכור לכתחלה.

40 **איבעיא** להו רבי יהודה לכתחלה קאמר או דיעבד. בפירוש רש"י מכתובת ידו כתב שני לשונות. בלשון אחד פירש: דקאי ארישא, דקתני: עד שלא תתארס מוזדים בית שמאי ובית הלל שמוכרת ונותנת וקיים. וקא מבעיא ליה השתא: הך אמרו לו, אי בעו למימר דלכתחלה לא תמכור, אבל בדיעבד מודו דמכרה קיים. או דיעבד – דאפילו בדיעבד בעו למימר דמכרה בטל. ולפי זה הדין עמו, דגריס בהדיא ברייתא דמיתת: מה זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל, אמר להן: לא תמכור, ואם מכרה ותנה קיים. אמרו לה: הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים. אמר להם: על החדשים אנו בושים בו. ודאי לא גרסין ליה. ודיחי קאמר אף זו לא תמכור! והא תנן בהדיא דמוזדים בית שמאי ובית הלל שמוכרת לכתחלה. ובתוספתא נמי לא גרסין ליה. ולשון אחר פירש: לכתחלה – אבית שמאי, או דיעבד אבית הלל. ולפי זה בתנן מחקו רש"י, אלא לפי שאינו כתוב בתוספתא. ואין נראה לרבינו תם פירוש זה; דהא יזכי בעי אי אמרו לפני רבן גמליאל שקלו וטרו אליבא דבית שמאי? והא פריך בובלי התלמוד: אטו טעמא דבית שמאי אתא לאשמועינן? ונראה לרבינו תם דהכי פירושו: לכתחלה – וקאי ארישא, דנפלו לה עד שלא תתארס. דמוכרת לכתחלה. וקאמרי אינהו: הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים? ולא תמכור לכתחלה, כמו בנפלו לה משנתארס. וקא מודו להו: על החדשים אנו בושים, כלומר – נפלו לה משנתארס, שהם חדשים – שנפלו לה מיד, אנו בושים למה לא תמכור אפילו לכתחלה, ואתם מגלגלין עלינו את הישנים שנפלו לה קודם אירוסין, שלא תמכור לכתחלה! או דלמא דיעבד – אסיפא, דנפלו לה באירוסין קאי, דאמרי בית הלל: מכרה קיים. וקאמרי אינהו: מכרה בטל, כמו נפלו לה משניסת. והשיב להם: על החדשים אנו בושים – על אותם שנפלו משנשאת שהם חדשים – למה מכרה בטל, ואתם מגלגלין את הישנים, פירוש: לא שחן ישנים בשעת מכירה, דהא בנפלו לה משנתארסה ומכרה באירוסין איירי, וחדשים הם. אלא כלומר – שהם ישנים כשניסת. והא לא נקט הבעיא "ארישא קאי או אסיפא", אלא "לכתחלה או דיעבד" אומר רבינו תם: שכן דרך התלמוד. דבעי בלשון שפושט לבסוף. דפשיט: "שמע מינה דיעבד". ולא הוה שייך למימר "שמע מינה אסיפא", שאין נזכר ברייתא לא רישא ולא סיפא. תא שמע דתניא בו' אמר להם: אף זו לא תמכור. כלומר, בהו איה מודה שהיא כשנתו לענין שלא תמכור לכתחלה. והשתא פשיט שפיר. דמדקאמר: אף זו מכרה בטל – שמע מינה דאסיפא קאי. דארישא לא הוה אמרי: מכרה בטל. ועוד: מדקמדר להם: אף זו לא תמכור לכתחלה – שמע מינה דאסיפא קאי. ועוד יש ליישב: אף לפירוש הקונטרס קמא גרסין שפיר: אמר להם אף זו לא תמכור, כמו שכתוב בספרים. דהכי קאמר: הואיל וזכה באשה – נפלו לה משנתארסה ונישאת, וזו אשתו – נפלו לה עד שלא תתארס ונתארסה, מה זו מכרה בטל – דמדינקט אלזו ואלזו מוזדים שאם מכרה ותנה קיים – במכרה באירוסין, משמע דמוזדים שאם מכרה משנשאת – דמכרה בטל, אף על פי שנפלו לה משנתארסה. אף זו מכרה בטל – עד שלא תתארס ונתארסה. אמר להם: אף זו לא תמכור. פירוש: אף זו שנפלו לה משנתארסה ונישאת – דוקא לכתחלה לא תמכור, אבל בדיעבד – מכרה קיים. אבל קשה קצת לרבינו שמשון בן אברהם: דהוה ליה נמי לרבן גמליאל להודיר להו, אמאי עד שלא תתארס מוכרת לכתחלה.

כתובות דף עז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) רלא

מביאה הגמרא את דעת האמוראים בנידונים אלו: רב ושמואל
 דאמרי תרוניהו – אמרו שניהם, בין שנפלו לה נכסים עד שלא
 נתארכה, ובין שנפלו לה נכסים משנתארכה, וניסת, אינה יכולה
 למכור, אלא הפעל מוציא מיד הלוקחות.
 מקשה הגמרא: כמאן – כדעת מי סוברים רב ושמואל, והרי דעתם
 היא דלא ברבי יהודה במשנתנו בדעת רבן גמליאל, שבדיעבד
 המכר קיים. ולא ברבי הנינא בן עקיבא, שאמר בברייתא בדעת רבן
 גמליאל שאפילו לכתחילה מותר לה למכור.
 מתרצת הגמרא: אינהו – הם, רב ושמואל, דאמרי פדעת רבתינו
 שבהמשך הברייתא (תוספתא שם ה"ב), דתנינא, רבתינו חזרו ונמנו
 וקבעו הלכה, בין שנפלו לה הנכסים עד שלא תתארכ, ובין שנפלו
 לה הנכסים משנתארכה, וניסת, אם מכרה לאחר הנישואין, הפעל
 מוציא מיד הלוקחות, שהמכר בטל אפילו בדיעבד.

* * *

שנינו במשנה: 'משניסת, אלו ואלו' – בית שמאי ובית הלל מודים
 שאם מכרה ונתנה שהבעל מוציא מיד הלוקחות. מקשה הגמרא:
 למה תנינא לתקנת אושא – האם שנינו במשנתנו את הדין
 שתיקנו הסנהדרין כשגלו לאושא, דאמר רבי יוסי ברבי הנינא,
 באושא התקינו שהאשה שמכרה נכסי מלוג פתוי פעלה, ואחר כך
 פתה, הפעל מוציא מיד הלוקחות, ולבאורה הוה הדין השנו
 במשנה, שנכסים שמכרה משנשאת הבעל מוציא מיד הלוקחות,
 ואם כן לשם מה הוצרכו לחזור ולתקן כן לאחר זמן באושא.
 מתרצת הגמרא: יש חילוק בין התקנות, שכן מתניתין – משנתנו,
 עוסקת בחייה של האשה, ולפירות, כלומר, שהבעל מבטל את
 המכר בחייה האשה, והביטול הוא רק לענין זה שיש לו פירות עד
 מותה, אבל לאחר מיתת האשה חוזרת הקרקע עם פירותיה
 ללוקח, כיון שזו כל זכותה של הבעל בנכסי אשתו אכילת פירות
 בחייה. ואילו תקנת אושא עוסקת בגנופה של קרקע, ולאחר מיתה,
 כלומר, שהוסיפו לבעל זכות יתירה, ואמרו שגם לאחר מיתת
 האשה הבעל יכול להוציא את הנכסים מהלוקחות, כיון שגוף
 הקרקע שלו, והוא יורשה מאשתו.

* * *

שנינו במשנה: 'דבן שמעון חולק בין נכסים לנכסים, נכסים הידועים
 לבעל לא תמכור ואם מכרה ונתנה בטל, שאינו ידועים לבעל לא
 תמכור, ואם מכרה ונתנה קיים'. מבררת הגמרא: אלו הן נכסים
 ידועין/שמכירתם בטלה, ואלו הן נכסים שאינן ידועין/ שאמנם
 לכתחילה לא תמכרם האשה, אך אם מכרה, קיים.
 מביאה הגמרא מחלוקת בזה: אמר רבי יוסי ברבי הנינא, נכסים
 ידועין היינו מן הקרקע, שמתחילה נשאה הבעל על דעת כן שתירש
 נכסים אלו, ויזכה בפירותיהם, ונכסים שאינן ידועין היינו משלמין.
 ורבי יוחנן אמר, אלו ואלו – גם קרקעות וגם משלמין, נכסים ידועין
 הן, ואלו הן נכסים שאינן ידועין, כל שיושבת בן, ונפלו לה נכסים
 במדינת חם, ולא ידע הבעל שעתידים ליפול לה נכסים אלו.
 מסייעת הגמרא לרבי יוחנן מברייתא: תניא נמי הכי, אלו הן נכסים
 שאינן ידועין, כל שיושבת בן ונפלו לה נכסים במדינת חם.

* * *

לאחר שלמדנו שהבעל זוכה בנכסי אשתו לאחר הנישואין, מבררת
 הגמרא כיצד יכולה האשה למנוע ממנו זכויות אלו. מספרת
 הגמרא: הוויא איתתא דבעיא דתברתינהו לנכסה מנכרה – מעשה
 באשה אחת שעמדה להנשא, ורצתה להבריש מבעלה את נכסיה,
 שלא יזכה בהם, ולכן כתבתיהו לברתה – כתבה אותם בשטר
 מתנה לבתה שהיתה לה מבעלה הקודם, ואמרה לעדי השטר
 שאינה מתכוונת להקנותם באמת לבתה, אלא כוונתה שאם
 תתאלמן או תתגרש מבעל זה תטול מבתה את הנכסים, ואינה
 כותבת אותם אלא כדי להבריחם מבעלה. ואינסיבה ואינרשה –
 נישאה אותה אשה, ולאחר זמן התגרשה, ורצתה להוציא מבתה
 את הנכסים שכתבה לה.

הגמרא פושטת את הספק מברייתא: הא שמע, דתנינא בתוספתא
 (פ"ה ה"א), אמר רבי יהודה, כך אמרו חכמים לפני רבן גמליאל, הואיל
 וזו – אשה נשואה, היא אשתו, וזו – אשה ארוסה, גם היא אשתו,
 צריך דינן להיות שוה, וכמו שזו – הנשואה, אם מכרה מנכסי מלוג
 שנפלו לה כשהיא נשואה, מכרה כמל, כמו ששנינו במשנה, אף זו
 – ארוסה שמכרה נכסים שנפלו לה כשהיא ארוסה, ראוי שיהא
 דינה כן, שמכרה כמל. אמר רבן גמליאל, על הדרשים אנו
 בוששים – איני יודע טעם בכך שלגבי הנכסים שנפלו לה כשהיא
 נשואה, מכרה בטל, אלא שאתם מגלגלין עלינו את הדינים,
 ורוצים ללמוד מכך שהוא שוה, וכן גם לארוסה. מסיימת הגמרא את
 ראייתה: מכך שחכמים רצו לומר שיהא המכר בטל, שמע מינה –
 יש ללמוד שחכמים ורבן גמליאל דיעבד קאמר – דנו לגבי דברי
 בית הלל, האומרים שבדיעבד מכרה של הארוסה קיים, והם
 שאלו שיהא מכרה בטל, כמכרה של הנשואה. מסיימת הגמרא:
 שמע מינה – אכן נפשט הספק על פי ברייתא זו.

מביאה הגמרא את המשך הברייתא, בה מובאת דעה אחרת בדין
 ודברים שבין חכמים לרבן גמליאל: תניא, אמר רבי הנינא בן
 עקיבא, לא כך השיב רבן גמליאל לחכמים, אלא כך השיב רבן
 גמליאל, לא – אין ארוסה דומה לנשואה, ואין ללומדן זו מזו,
 וטעם החילוק, אם אמרתם בנשואה שמכרה בטל, הרי זה מחמת
 שהיא ברשות הבעל לגבי דברים נוספים שכן פעלה ופאי
 במציאתה ובמעשה ידיה ובחפירת נדייה (לעיל מה), ולכן גם בכוחו
 לבטל את מכירת הקרקעות על ידה, וכי כמו כן תאמרו בארוסה,
 שיוכל הבעל לבטל את מכירתה, שזכויותיו של בעלה בה
 פחותות, שכן אין פעלה ופאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא
 בחפירת נדייה. אמרו לו, רבי, קיבלנו את דריך בארוסה שמכרה
 (לה) עד שלא נשאת, שכיון שאין לבעלה זכות גמורה בה, אינה
 מבטל את מכירתה. אבל אם נשאת ופאי אחר כך מכרה נכסים שנפלו
 לה לפני הנישואין, פהו – מה הדין. אמר רבן גמליאל, אף זו
 מוכרת ונותנת לכתחילה וקיים, ואף שהיא כבר נשואה. אמרו לו
 חכמים בתמיחה, הואיל ובשנשאה זכה באשה לענין מציאתה,
 מעשה ידיה והפרת נדייה, מדוע לא יזכה בנכסים, והרי תקנו לו
 חכמים זכות אכילת פירות מנכסים אלו, ומדוע לא יוכל לבטל את
 מכירתה. אמר להם רבן גמליאל, על הדרשים אנו בוששים – איני
 יודע מהו הטעם לכך שיוכל הבעל לבטל את מכירת הנכסים
 שנפלו לה לאחר הנישואין, אלא שאתם מגלגלין עלינו את הדינים,
 ורוצונכם להוסיף שיוכל לבטל הבעל אף את מכירת הנכסים
 שנפלו לה לפני הנישואין.

הגמרא מקשה סתירה בין ברייתא זו, לבין משנתנו. שנינו
 בברייתא: נשאת ואחר כך מכרה מהו, אמר להו, אף זו מוכרת
 ונותנת וקיים, ומשמע שרשאית למכור אף לכתחילה. וקשה,
 האנן תנן – הרי אנו שנינו במשנתנו לגבי נכסים אלו שנפלו לאשה
 עד שלא נשאת, ואחר כך נשאת, רבן גמליאל אמר, אם מכרה
 ונתנה, קיים, ומשמע שרק בדיעבד המכר קיים, אך לכתחילה
 אסור לה למכור.

מתרצת הגמרא: אמר רב זביד, גירסת המשנה משובשת, ותני – יש
 לגרוס במשנה 'מוכרת ונותנת וקיים', והיינו שרשאית לעשות כן
 אף לכתחילה, כגירסת התוספתא.

תירוצו נוסף: רב פפא אמר, לא קשיא – אין סתירה זו קשה, כיון
 שנחלקו תנאים בדעת רבן גמליאל, והא – משנתנו, היא כדעת
 רבי יהודה אליבא דרבן גמליאל, שמכירתה מועילה רק בדיעבד.
 והא – התוספתא היא דעת רבי הנינא בן עקיבא אליבא דרבן
 גמליאל, שמוכרת ונותנת לכתחילה.

מקשה הגמרא על תירוצו זה: וכי רבי הנינא בן עקיבא סובר בבית
 שמאי, שהרי לדעת בית הלל אפילו לארוסה אסור לכתחילה
 למכור נכסים שנפלו לה בזמן האירוסין, כמו ששנינו במשנה, וקל
 חומר שלנשואה אסור, ואם רבי הנינא מתיר אפילו לנשואה
 למכור לכתחילה, הבהרה שהוא סובר בבית שמאי. מתרצת
 הגמרא: הכי קאמר רבי הנינא בן עקיבא, לא נחלקו בית שמאי ובית
 הלל כלל על דבר זה, אלא שניהם מודים שארוסה מוכרת אפילו
 לכתחילה, ושלא כדברי משנתנו השנויה בדעת רבי יהודה
 שלדעת בית הלל אף ארוסה לא תמכור לכתחילה.

60 מהבעל. מקשה הגמרא: ואי כדברי שמואל, ששטר מברחת בכל
 61 הנכסים בטל ולא קננהו וקנאום הלוקח, אם כן הנכסים בחזקת
 62 האשה, וינקהו בעל – יקנה אותם הבעל, כשאר נכסי מלוג,
 63 ומדוע מועיל שטר זה להבריחם מהבעל.
 64 מתרצת הגמרא: אמר אביי, עשאום חכמים לנכסים המבורחים,
 65 שיהא דינם כנכסים שאין ידועין לבעל, ואליבא דרבי שמעון, שסובר
 66 שהבעל אינו זוכה בהם, ובדיעבד כשמכרה אותם לאחר, המכר
 67 קיים, כמבואר במשנתנו. ואף נכסים אלו, כיון שהבעל היה סבור
 68 שחלה מתנתה, הרי הם כנכסים שאין ידועים לו, ואינו זוכה בהם.

משנה

69 בקרקעות של נכסי מלוג הדין הוא שהקרקע שייכת לאשה והבעל
 70 אוכל פירות, ומשנתינו מבארת כיצד נוהגים בנכסים אחרים, כגון
 71 כספים ופירות: נפלו לה לאשה בירושה כספים, הרי דינם כנכסי
 72 מלוג, שהקן שייכת לאשה והבעל אוכל את פירותיהם, ולכן
 73 ילקח מהן ויבכספום קרקע, והוא והבעל אוכל את פירות
 74 הקרקע. וכן אם נפלו לה בירושה פירות התלושין מן הקרקע, הרי
 75 גוף הפירות שייך לאשה, וכדי שיוכל הבעל ליהנות מפירות
 76 הפירות, ילקח מהן – בפירות קרקע, והוא אוכל פירות מהקרקע,
 77 כשאר נכסי מלוג.

78 דין נוסף: נפלו לה יחד עם הקרקע [פירות] המחוברים בקרקע, כגון
 79 שירשה שדה זרועה או אילנות עם פירות, אמר רבי מאיר, אין
 80 לבעל זכות אלא בפירותיהן של הפירות הללו, כיון שפירות אלו
 81 דינם כקרקע ולא כפירות, כיון שלא גדלו כשהיו הנכסים ברשות
 82 האשה, אלא הגיעו לרשותה כמות שהם, והרי הם כחלק
 83 מהקרקע, נמצא שיש להם עצמם דין נכסי מלוג, שהקן שייכת
 84 לאשה והבעל יאכל רק את הפירות, וכדי לדעת מה הוא סכום
 85 הקרן שיש לאשה מכח אותם פירות, יש לברר בכמה עולה ערך
 86 הקרקע מחמת הפירות שעליה, ולכן שמי איתה – את הקרקע
 87 כמה היא יפה בפירות – כמה הוא שוויה עם הפירות שיש עליה,
 88 וכמה היא יפה בלא הפירות שעליה, ומותר – וההפרש בין שומות
 89 אלו הוא שווי הפירות, ודינו כנכסי מלוג, ובדמי שווי זה ילקח מהן
 90 קרקע, שהיא נכסי מלוג. והוא אוכל את הפירות של קרקע זו.

91 והכמים אומרים, פירות המחוברים לקרקע שנפלו בירושה לאשה,
 92 אין דינם כנכסי מלוג, אלא הם נחשבים כפירות של נכסי מלוג,
 93 כיון שהקרקע נשארת של האשה, והיא נחשבת כקרקע של הנכסים,
 94 ואילו הפירות שלו – של הבעל. ורק פירות התלושין מן הקרקע
 95 שנפלו לאשה, שאינם שייכים עוד לקרקע, הרי הם שלה, ודינם
 96 כנכסי מלוג, ולכן ילקח מהן קרקע והוא אוכל פירות.
 97 רבי שמעון אומר, מקום שיש בהו של הבעל כנכסותה – בשעה
 98 שנשא את אשתו וקיבל את נכסיה, הורע בהו ביציאתה – בשעת
 99 גירושה, ומקום שהורע בהו כנכסותה, יפה בהו ביציאתה. מפרש
 100 רבי שמעון את דבריו, כיצד, פירות המחוברים לקרקע, כנכסותה
 101 התייפה כחו בהם שהרי הם שלו, שהם פירות נכסי מלוג, ואילו
 102 ביציאתה הורע כחו בהם, שאם כשגירשה נשארו פירות מחוברים
 103 לקרקע של נכסי מלוג, הרי הם שלה לגמרי, ואין לו זכות בהם.
 104 ואילו פירות התלושין מן הקרקע, כנכסותה הורע כחו בהם שגוף
 105 הפירות שלה, והבעל אוכל רק את פירותיהם. וביציאתה יפה כחו
 106 בהם, שאם כשגירשה היו פירות תלושים, הרי הם שלו לגמרי, כיון
 107 שכבר זכה בהם כשהיתה אשתו.

* * *

גמרא

110 התבאר במשנה שבכל ממון של נכסי מלוג קונים קרקע, והבעל
 111 אוכל את פירותיה. מבררת הגמרא איזו קרקע יש לקנות מממון
 112 זה: שמיא, שאם יש ויכוח בין הבעל לאשה מה לקנות מממון של
 113 נכסי מלוג, אחד מהם רוצה לקנות ארעא – קרקע לזריעה, והאחר

1 אָתאי לקמיה דרב נחמן – באה האשה לדין לפני רב נחמן, לתבוע
 2 מבתה את הנכסים. קיבל רב נחמן את טענתה, ופרעיה רב נחמן
 3 לשטרך – וקרע את שטר המתנה, כיון שאין זה שטר אמיתי, אלא
 4 נועד רק להבריח את נכסיה מבעלה. אול רב ענן לקמיה דמר
 5 עוקבא – הלך רב ענן לפני מר עוקבא שהיה אב בית דין, ואמר ליה,
 6 חוי מר נחמן חקלקה – יראה אדוני את נחמן, שהוא בחקלאי, איש
 7 שדה, שאינו בקי בדינים, היכי מקרע שטר דאינשי – כיצד הוא
 8 קורע שטרות של אנשים.

9 אמר ליה מר עוקבא לרב ענן, אמר לי איזו, גופא דעוקבא היכי הוה
 10 אמור לי איפוא, כיצד היה גוף המעשה בשטר שקרעו רב נחמן.
 11 אמר ליה רב ענן, הכי והכי הוה – כך וכך היה, וסיפר לו את כל
 12 המעשה. אמר ליה מר עוקבא, אם בשטר מקרחת קא אמרת – אתה
 13 אומר שהיה המעשה, שלא נתכוונה לתת לבתה את נכסיה באמת,
 14 אלא להבריחם מבעלה, יפה עשה רב נחמן, שכן הכי אמר רבי
 15 הנילאי בר אירי, אמר שמואל, מורה הוראה אני – קיבלתי רשות
 16 מראש הגולה לדון, והרי זו ראייה שאני בקי בדינים, ואם נכח שטר
 17 מקרחת לדין, אקרענו, כיון שאין זו מתנה אמיתית, אלא השטר
 18 נכתב רק כדי להבריח את הנכסים.

19 הגמרא ממשיכה להקשות על מעשהו של רב נחמן: אמר ליה דבא
 20 לרב נחמן, כיצד קרעת את שטר המתנה, הרי מעמא מאי – מהו
 21 הטעם ששטר מברחת בטל, משום שכבר היא דלא שביק אינשי
 22 נפשה ויהיב לאחייני – שאין אדם מניח את עצמו מבכסיו, ונותן
 23 אותם לאחרים, ובדאי כתב שטר זה רק כדי להבריחם, אך הני
 24 מילי לאחייני – סברא זו שייכת רק כשכתבם לאדם זה, אבל כאן,
 25 לברתה יהיבא – כתבה האשה את נכסיה לבתה, ויתכן שהתכוונה
 26 לתת לה את הנכסים במתנה גמורה. השיב לו רב נחמן: אפילו הכי,
 27 במקום ברתה נפשה צדיפא לה – אף על פי כן מסתבר שלא
 28 התכוונה האשה למתנה גמורה, כיון שהאשה מעדיפה את עצמה
 29 על פני בתה, ובדאי לא התכוונה להקנות לה את הנכסים, אלא
 30 רק להבריחם.

31 הגמרא מקשה מבריייתא על דברי שמואל, ששטר מברחת בטל:
 32 מיתבי, שנינו בבריייתא, אשה העומדת להנשא, ורוצה שתקריח
 33 נכסיה מבעלה שלא יזכה בהם לאחר הנישואין, אך גם אינה רוצה
 34 לתיתם לאחרים, כיצד היא עושה, בותבת שטר פסים לאחיהם –
 35 שטר פיוסים, שמפייסת את המקבל שלא יקבל שטר זה על מנת
 36 לזכות בנכסים, אלא רק כדי להפקיע את זכות בעלה מהם, דברי
 37 רבן שמעון בן גמליאל. והכמים אומרים, אם תכתוב האשה שטר
 38 פסים, אם רצה המקבל לזכות בנכסים, מצחק בה וזוכה בהם, שכן
 39 זהו שטר גמור. ואין לה תקנה עד שתכתוב לו שטר על תנאי,
 40 שיוזכה בנכסים מהיום ולבשרארה – שאם תרצה האשה שיוזכה
 41 בנכסים שכתבה לו, הרי הוא זוכה בנכסים מהיום, ובכך אין
 42 המקבל יכול לזכות בנכסים כל זמן שלא אמרה האשה שהיא
 43 רוצה בכך, ומאידך גם בעלה אינו יכול לזכות בהם, שכן אם ירצה
 44 לזכות בהם תאמר שהיא רוצה שיוזכה המקבל בנכסים, ויזכה
 45 בהם. מסיימת הגמרא את קושייתה מדעת חכמים: מעמא – הטעם
 46 שזהו אכן שטר מברחת ולא זכה המקבל בנכסים, הוא משום
 47 דכתבה ליה הכי – שכתבה לו כך, מתנה בתנאי, הא – אבל אם לא
 48 כתבה ליה הכי, אלא כתבה לו שטר מתנה גמור, קננהו וקנה
 49 אותם הלוקח, ואין הולכים אחר אומדן דעתה שהתכוונה רק
 50 להבריח את הנכסים מבעלה, אלא השטר קיים, וזהו שלא כדברי
 51 שמואל, ששטר מברחת בטל מעצמו.

52 מתרצת הגמרא: אמר רבי ירמיה, לא קשיא, הא – דברי שמואל,
 53 ששטר מברחת בטל, היינו כבוליה – כאשר נתנה את כל נכסיה,
 54 ובדאי אין אדם נותן את כל נכסיו לאחרים ונשאר ללא כלום,
 55 והא – הבריייתא, שמשמע ממנה שאם לא עשתה תנאי השטר
 56 קיים, היינו כמקצתה – כשנתנה רק מקצת נכסיה, ולכן אין ראייה
 57 שהתכוונה רק להבריח את הנכסים, אלא יתכן שהתכוונה
 58 שבאמת יזכה בהם המקבל.
 59 הגמרא מבררת כיצד מועיל שטר כזה להבריח את הנכסים

עשאוּם כנכסים שאינם ידועים ואליבא דרבי שמעון - פסק רבינו חננאל כרבי שמעון כנכסים שאינם ידועין. וכן נראה. ומדקאמר. ואליבא דרבי שמעון. משמע דכל הני דסבירא להו שטר מברכת לא קנה - סבירא להו כרבי שמעון. דאי בעי למימר דתקיני רבנן משום תקנת מברכת, כמו שאומר רבי שמעון כנכסים שאינן ידועין, ואפילו רבנן דרבי שמעון מודו בה. ולעולם לית הילכתא כותיה -

אם כן, הוא היה למימר "עשאוּם כנכסים שאין ידועים לבעל אליבא דרבי שמעון", בלא וי"ו, דהוה משמע - דכי היכי דכנסים שאינם ידועים לא משתעבד לבעל אליבא דרבי שמעון. הכי נמי מברכת לכולי עלמא. ומדקאמר "ואליבא דרבי שמעון" - משמע דוקא לרבי שמעון, משום דעל ידי הברחה הוו נכסים שאינם ידועים. וכבר בא מעשה שטר מברכה נכסיו לפני רבינו תם, שרצה ללוות, ורצה שלא ישתעבדו נכסיו לבעל חוב. וגם שטר מברכה נכסיו ששתעבדו נכסיו לכתובת אשתו, ואמר רבינו תם שחשטר קיים, ומגבינן ביה. דדוקא הכא הווי מברכת, דלא קני להו בעל דהוו נכסים שאין ידועים - אמרין דהואי להבריח נתכוון. אבל במעשים אלו, דאי לא הוי קני לוקח - הוויא קני להו בעל חוב והאשה, וכיון דבחיב לא הוי מוברח - אית לן למימר דלמתנה מורה אמרין.

דקלי ואלני דקלי - היינו בפירוש רבינו תם ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פבא) דדקלים מתקימין דרבה. ולא כרבינו שמואל בן מאיר, דפירש הם דאין מתקימין יותר מארבע חמש שנים, גבי האי דאמר רב זבדי: דקל אין לו גזע. אילני וגופני אילני - משמע דגופני גריעי מאילני, וכל שכן מדקלי, דעדיפי מאילני. וקשה דאמרין ב"החובל" (בבא קמא צבא): אריסיה דשמואל איתיה ליה תמרי, טעמיניהו טעמא דחמרא. אמר: קא מבחשי בגופנא כולי האי? אמר ליה: למחר איתיה לי מקרייהו. משמע דגופני עדיפי מדקלי ויש לומר: דדקלי עדיפי בזה שאין צריך להוציא עליהם כלום כדי לתקן, אבל נגמים צריכין יציאה מרובה לומר ולתקן החרם, דאם לא כן מתקלקל. ומי שיכול לטרוח לעובדם ולשומרם כראוי - יש בהן ריוח גדול.

כללא דמלתא - רבינו חננאל גריס גזע מחליף - קרנא. אין גזע מחליף - פירא. פירוש: דבר שאוכל הפירות והקין מתקיים - זהו קרנא, ואין מוכרין אותו ליקח ממנו קרקע. ודבר שהוא כלה, שאין גזע מחליף - הוי כאליו נפלו לה פירות, וליקח בהן קרקע. ולפי זה, "אמרי לה פירא" הוא דקאמרי להאי כללא. דהא אבא זרדתא ופירא דכוורי אין גזען מחליף, כדפירש בקונטרס. וקשה לרבינו שמעון בן אברהם: דמשמע ד"אמרי לה קרנא" קאמרי להאי כללא, מדלא נקט: "אמרי לה פירא" לבסוף. ולמי דאמר רב נתנן לקמן: עילאל לא גלמא - פירא הוי, מיכסי ביה כו'. הוא ליה למימר: קרנא הווי! ועוד: דאם כן, הא דקתני פיר גפריית ומחפורת של צריף, רבי מאיר אומר: קרן - הוי נמי פירות, דחשיב כקרן המתקיים, והבעל אוכל פירות. ואם כן, קשיא דרבי מאיר אדרבי תלמידי רבינו תם, דרבי תלמידי רבינו תם קתני במתניתין דלרבי מאיר פירות מחוברין שמין אותם כמה הן יפין וליקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. ונפריית וצריף לא גריעי מפירות מחוברין! ועוד: דהשתא יורב רב נתנן כרבי מאיר! ונראה בפירוש הקונטרס, ורבינו תם גריס כרבינו חננאל, ומפרש: דלאו בנפלו לה פליגי אם ימכרם אם לא, דהא קאי אהא דקאמר: פשיטא ארעא ובתי ארעא - ואהא קאי פלוניתיה. ומפרש: דאם נפלו לה כספיים ורוצה הבעל לקנות בהם אבא זרדתא ופירא דכוורי, וכן משמע מתוך פירוש רבינו חננאל, והבעל אוכל דקתני

אתאי לקמיה דרב נתנן - לתבוע את בתה להחזיר לה הנכסים, והבת הוציאה שטר מתנתה, וקיעיה רב נתנן. חקלאה - אינו בקי בדינין. ומר עוקבא אב בית דין הוה. מורה הוראה אני - נטלתי רשות מריש גלותא, כדאמר' בפרק קמא דסנהדרין (הא), דמהני רשותא. ולא יחבי רשותא אלא לבקי בדבר. אם יבא שטר מברכת ליד - שירצה המקבל מתנה להחזיק בכנסים על פיו, שלא להחזירם לנתן - אקרענו. ולקמיה פריך: הואיל ולא שטרא הוא, היאך הוועיל להבריה? אמר ליה - רבא לרב נתנן, וכשרע אותו שטר: היכי סמכת בחדא אדשמואל וקרעת ליה? פשטא מאי - אמר שמואל אקרענו. דלא שביק איניש נפשיה כו' - ולא גמר להקנותו אלא בעד שהוא דואג מאחרים שלא יחזיקו בהם. הני מילי - בנותנן לאיש נביר, איבא למימר דלא גמרה ואקינא. אבל לברתה יחבה לה - מתנה חלושה. שטר פשים - שטר פיסים. שמפייסו לקבל מתנה זו להפקיע זכות בעלה קודם נישואין, ולא שיזכה מקבל זה בהם. אם רצה - המקבל הוה. מצחק בה - ומחזיק בהן עלמית. עד שתכתוב - בשטר זה מזהים נתונים לך ולכשארצו. יש באן הברחה מבעלה, שאם בא לזכות - תאמר: אני רוצה ובמתנה, ונמצא קיימת למפרע. ואם זה שנכתב שטר יבוא להחזיק - תאמר: אני רוצה. קננהי לוקח - תיובתא דשמואל. הא בבולה - כי אמר שמואל: לא קני - בכובתת לו כל נכסיה. דכיון דלא שיריה מידי לנפשה אם תתגרש - אגן סהדי דלא גמרה ומקינא. והא דקתני: רצה מצחק בה - בכובתת מצחקו. ואי לא קננהי לוקח לקננהי בעל - לשמואל, בכובתת כולן, דאמר: לא קני. כיון דלא קני - מאי הברחה איבא? לקניניהו בעל ויבאל פירות, וירשנה אם תמות תחתיו. כנכסים שאינן ידועין - שהרי על מנת שאינן שלה נשאה, דסבור שהמתנה גמורה. משנה והוא אוכל פירות - והקין קיימת לה. שלא תיקנו לו חכמים תחת פירוקה אלא פירות. שפין אותה כו' - דקסברי מה שגדל ברשותו - הווי פירות. ומה שלא גדל ברשותו - הוי קרן. לפיכך, מה שדמי הקרקע יקרים עבשיו בשביל תבואה זו - צריך ליתן לה דמים, ויקנו מהן קרקע, ויבאל הוא פירותיה. והכנסים אומרים - אף אלו שלא גדלו ברשותו תורת פירות נתנו בהן, הואיל והקרקע קיימת לה. ביציאתה - אם לא לגרשה. פירות המחוברין לקרקע כנכסי שלו - כלומה: בשעת נפילתן שלו, כרבנן. ובגמרא פריך: היינו תנא קמא. וביציאתה שלה - המגרש את אשתו והווי כנכסים פירות מחוברין - נוטלת קרקעותיה עם פירות שבהן. כנכסיה שלה - וליקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. וביציאתה שלו - דמה שקדם ותלש בעודה תחתיו - זכה בהן מדין פירות כנכסיו, כגמרא פשיטא לי ארעא ובתי ארעא - נפלו לה כספיים, ובאו ליקח לה קרקע. זה אומר: קרקע בת זריעה אני רוצה, והא אומר: בתים אני רוצה ליקח, או איפוך. ארעא - ובנינן מינייהו. ששכרה מרובה,

אתאי לקמיה דרב נתנן, קרעיה רב נתנן לשטרא. אזל רב נתנן לקמיה דמר עוקבא, אמר ליה: הוי מר נתנן חקלאה היכי מקרע שטרי דאינישי! אמר ליה: אימא לי איזו, גופא דעוקבא היכי הוה? אמר ליה: הכי והכי הוה. אמר ליה: שטר מברכת קא אקרעת? הכי אמר רבי חנינאל בר אבדי אמר שמואל: מורה הוראה אני: אם יבא שטר מברכת ליד - אקרענו. אמר ליה רבא לרב נתנן: מעמא מאי - דלא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני, הני מילי - לאחריני, אבל לברתה - והיבא! אפילו הכי, במקום ברתה - נפשה עדיפא לה. מיתבי: הרוצה שתבירין נכסיה מפעלה ביצד היא עושה? פותחת שטר פשים לאחריים, דברי רבן שמעון בן גמליאל. והקמים אומרים: רצה - מצחק בה, עד שתכתוב לו "מהיום ולכשארצו". מעמא - דכתבת ליה הכי, הא לא כתבת ליה הכי - קננהי לוקח! אמר רבי זורא: לא קשיא; הא - בבולה, הא - במקצתה. ואי לא קננהי לוקח - נקניניהו בעל! אמר אבין: עשאוּם כנכסים שאין ידועין לבעל, ואליבא דרבי שמעון. משנה נפלו לה כספיים - ילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. פירות התלושין מן הקרקע - ילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. [פירות] המחוברים בקרקע - אמר רבי מאיר: שמין אותה פמה היא יפה בפירות וכמה היא יפה בלא פירות, ומותר - ילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. והקמים אומרים: המחוברים לקרקע - שלו, והתלושין מן הקרקע - שלה, וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. רבי שמעון אומר: מקום שיפה פחו בכניסתה - הווע פחו ביציאתה, מקום שהווע פחו בכניסתה - יפה פחו ביציאתה. ביצד? פירות המחוברים לקרקע - בכניסתה שלו וביציאתה שלה, והתלושין מן הקרקע - בכניסתה שלה וביציאתה שלו. גמרא פשיטא: ארעא ובתי - בתי ודיקלי - בתי, דיקלי ואילני - דיקלי, אילני וגופני - אילני. אבא זרדתא ופירא דכוורי, אמרי לה: פירא, ואמרי לה: קרנא. כללא דמילתא: גזעו מחליף פירא, אין גזעו מחליף - קרנא. אמר רבי זורא אמר רבי אושעיא ואמר רבי יצאי, ואמרי לה ואמר רבי אבא אמר רבי אושעיא אמר רבי יצאי: הונב ולד

פירות. ואם כן, קשיא דרבי מאיר אדרבי תלמידי רבינו תם, דרבי תלמידי רבינו תם קתני במתניתין דלרבי מאיר פירות מחוברין שמין אותם כמה הן יפין וליקח בהן קרקע והוא אוכל פירות. ונפריית וצריף לא גריעי מפירות מחוברין! ועוד: דהשתא יורב רב נתנן כרבי מאיר! ונראה בפירוש הקונטרס, ורבינו תם גריס כרבינו חננאל, ומפרש: דלאו בנפלו לה פליגי אם ימכרם אם לא, דהא קאי אהא דקאמר: פשיטא ארעא ובתי ארעא - ואהא קאי פלוניתיה. ומפרש: דאם נפלו לה כספיים ורוצה הבעל לקנות בהם אבא זרדתא ופירא דכוורי, וכן משמע מתוך פירוש רבינו חננאל, והבעל אוכל דקתני

כתובות. האשה שנפלו - פרק שמיני דף עט עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" תוספות

1 דקתני ילקח בהם קרקע - אין קונין אלא דבר שגזע מחליף. אלמא דבלקנות איירי, ולפי זה
2 לא קשה מידי לפירוש רבינו חננאל הא דאמר רב נחמן פירא הוי, ולא דרבי מאיר אדרבי
3 מאיר. הדהם מיירי שמכנסת לו גלימא ופיר גפרית וצריך, וקרי פירא למאי דאכיל בעל
4 פירות נכסי מלוג. אבל הכא, מה שקונין בכספים שנפלו - קרי קרנא, ומה שאין קונין - קרי
5 פירא. ודין פירות עליו, כמו שהפירות ימכרו

6 וילקח בהן קרקע. ולפירוש הקונטרס קשה:
7 דמפרש דאין גזעו מחליף - מוכרין, דהא גלימא
8 אמר לקמן אף על גב דאין גזעו מחליף, דמכסי ביה
9 ואזיל. וכן פיר גפרית, ומחפורת של צירף אמר
10 רבנן דהוי דבעל, אף על גב דאין גזעו מחליף
11 ולרבינו תם נראה: דאף על גב דאין קונין לכתחילה
12 מוכספים אלא דבר שגזעו מחליף, כשנפול לה
13 בירושה - אין מוקיין אותו למכור, אלא אוכל
14 פירות כמו שהוא עד שיכלה הקרק, כיון שיש שיעור
15 קצת, כמו בגלימא וכל דדמי ליה.

16 **כמאן** לא כרבנן כו' - השתא משמע דסבר
17 רבי ינאי דוולד בהמת מלוג לאשה. ואם
18 תאמר: אם כן לימא ולד בהמת מלוג לאשה: ויש
19 לומר: לרבנא נקט, דאפילו בפלא היא דאשה.

20 **פירא** דפירא לא תקינו ליה רבנן - דוקא
21 במידי דאתי מעלמא, כגון כפל ולד בהמת מלוג,
22 אבל פשיטא דפירא דפירא נמי תקינו ליה רבנן,
23 כדתנן ב"הכותב" (כתובות פגא): לעולם הוא
24 אוכל פירי פירות עד שיכתוב כו'. הא דקאמר
25 משלם תשלומי כפל לאשה - היינו כפל להודיה,
26 אבל קרן - לבעל. תימיה: דגונב בהמת מלוג
27 עצמה, שהיא של אשה - הוי הכפל לבעל. דהא
28 לא הוי פירא דפירא. וגונב ולד בהמת מלוג,
29 דהויא דבעל - הוי הכפל לאשה! ורבינו יהודה
30 בן נתן פירש: דכל שכן בהמת מלוג עצמה דהוי
31 הכפל לאשה, והכי פירושה: פירא, כיון דלא הוי
32 מעלמא - תקינו ליה רבנן, והוא הדין פירא
33 דפירא. הא פירא דפירא דאתי מעלמא - לא
34 תקינו ליה, וכל שכן פירא דאתי מעלמא.

35 **שאני** התם דאיכא עורה - קצת תימה לרבינו
36 שמשון בן אברהם דחשיב עורה שיהי:
37 הא אם היה רוצה לשחטה - אינו יכול!
38 **והרי** עבדים ושפחות כו' - משמע דיתים
39 וגפנים וקנים עשים קצת פירות, מפרץ עליה
40 מעבדים ושפחות. ועבדים ושפחות מיירי
41 שעשים קצת מלאכה, דאם אינם יכולים כלום -
42 מה מכירה שיהי בהם: ועוד: דמטיק דפליגי דנפלו
43 לה בשדה שאינה שלה, ואי מיירי בויתים וגפנים
44 שנתייבשו לגמרי - מאי טעמא דמאן דאמר לא
45 תמכרו? הא ליכא שבח בית אביה, דכיון
46 דנתייבשו לגמרי - לא ניח בעל השדה
47 להשהות! אלא דאי מיירי כשעושיין קצת פירות.

48 וקשה לרבינו יצחק מהא דאמר בפרק "המקבל"
49 (בבא מציעא קטז. קטז.) דהוהא גברא דמשכן פורסא
50 לחבריה לעשר שנים, ענין דהוהא ליה שנים, דפרץ
51 למאן דאמר התם פירא הוי מהא דתנן הכא: נפלו
52 לה זיתים וגפנים וקנים - ימכרו וילקח בהן קרקע
53 כו', אלמא קרנא הוי, דאי פירא הוי - יאכל
54 הבעל עצים. ומאי פריך? הא מיירי שעושיין פירות,
55 ולהכי חשיב גוף האילן קרנא ולא פירא. והוא
56 הדין כההוא דמשכן פורסא, דהייבא דלא קש
57 ועושיין פירות - שלא יקח בעל חוב עצים,
58 דחשיבי קרנא כל זמן שעושיין פירות אחריני! ויש
59 לומר דהכי פריך: כיון דאמרי רבנן ילקח בהן

1 ולד בהמת מלוג - שנפלה לה בהמה בירושה, וילדה, תשלומי כפל לאשה - ולא לבעל.
2 קא סלקא דעתך דקסבר אין הולדות פירי אלא קרן, וילקח בהן קרקע, דחיישינן שמא
3 תמות האם ויכלה הקרן. וולד שפחת מלוג לאשה - לקמן מפרש טעמא. **פירא** - גוף
4 הוולד. **פירא דפירא** - כפל הבא עליו. **דאיכא עורה** - ואין הקרן כלה כולו. **שאם**
5 נתגרשה - והבעל וכה בולדות, שהן בפירות

6 תלושין. נותנת - לו האשה דמים, ונטולת בני
7 שפחתה. עו לחלבה - לאכול חלבה. לניווותיה
8 - הן עיקר שלה, להכי נקט לה. והוא הדין
9 דשקיל חלב וולדות. **אוכל והולך** - דגבי בהמה
10 איכא עורה, וגבי תרנגולת איכא נוצה, וגבי דקל
11 כשייבש - איכא עציו. אבל הני כולהא - פירות
12 נינאו, שמתחדשין תמיד, ודרך הנאתם היא.
13 עייילא ליה גלימא - טלית בבכסי מלוג, אף על
14 פי שלא שמאתו ובכתובתו בבכסי צאן ברזל,
15 וצריך להיות קרן שמור לה. **פירא הוי** - כסויו
16 שמכסה הימנו - הן פירותיו. **מיכסי ואזיל** ביה
17 עד דכלי' - והשחקין ידו ליה לקרן. **כמאן** -

18 אמריה רב נחמן להא דשויא פורתא הוי ליה
19 קרנא, כי האי תנא - רבנן דפליגי אדרבי מאיר.
20 המלח והחול - נפלה לה ירושה על שפת הים
21 חריצין עשויין, שמי הים נכנסים בהן והחמה
22 מייבשתן ועושיין מלח, והן "משפחות מים"
23 האמורין במקרא (יהושע יא), ומתרגמינן "חריצי
24 ימא". והחול - מקום שנטולין חול לבנין. הרי זה
25 פירות - ולא אמרינן: ימכרו אותו מקום, וילקח
26 בהן קרקע בר זריעה - לפי שאין פרוי כלה
27 לעולם, ובהא מודה רבי מאיר. **פיר נפריה** -

28 גומא שחופרין דימנה גפרית. וכן מחפורת של
29 צירף = אלונים בלעז, שצובעין בהן בגדים
30 ומשי, וחופרים אותו בקרקע, וסופו לכלות
31 ולהגיע ליסוד קרקע בעלמא. **רבי מאיר אומר**
32 קרן - וימכר וילקח בדמיו קרקע, לפי שפירי
33 כלה. והכמים אומרים פירות - ומקום הגומא
34 יהיה לה לקרן, ומוה יאכל הבעל עד שיכלה -

35 שזה פירו ודרך הנאתו. והוא הדין לגלימא. ולא
36 דמו לכספים ופירות התלושין שנאכלין מבלי
37 שיעור, וכל פרטתה ופרטתה הואיל ואינן עושים
38 פרי - הויא קרן לעצמה. היינו תנא קמא -

39 חכמים. מחוכרים בשעת יציאה - דלא איירו
40 בהו, רבנן לית להו הא דאמר רבי שמעון:
41 ביציאתה שלה. דקסברי: מה שגדל ברושותו -
42 שלה. ותלוש בשעת יציאה - ליכא למימר
43 דפליגי עליה גמירא: שלה. דכיון דתלשן - הכל
44 מודים שזכה בהן. **משנה** לא תמכור - יכולה
45 היא לעכב. **גמרא** מחלוקת - דזיתים וגפנים
46 - בשדה שלה. שנפלה לה הקרקע עם האילנות
47 - דכי יבשי זיתים הוי לה קרקע לקרן. **אבל**

48 בשדה שאינה שלה - כגון שהיו לאביה זיתים
49 שקנה בלא קרקע, על מנת שיהיו בקרקע
50 הכל תמכור, וחלוקת יאכל פירות עד שיבשו. דברי
51 הכל תמכור - וילקח בהן קרקע, ואין אחד מן
52 יכול לעכב במכירתו, שאין כאן שבח בית אב
53 היכא דכליא קרנא. והא עבדים ושפחות כו' -

54 דכי מייתי - כליא קרנא לגמרי, ופליגי. דכל זמן
55 דהן קיימין הויא לה ולבית אביה לשם
56 ולתפארת. **משנה** מה שהוציא הוציא - אם
57 גירשה.

58 **גמרא**

59 **גמרא**

60 **גמרא**

61 **גמרא**

62 **גמרא**

63 **גמרא**

64 **גמרא**

65 **גמרא**

כתובות דף עט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) רלה

שברייאתא זו, דתניא, המלח – חריצים על שפת הים, שנכנסים לשם המים ומתייבשים, ונשאר בהם מלח, והחול – מקום שנוטלים משם חול לבנין, שנפלו לאשה בירושה, הדין הוא שהשימוש של נטילת המלח והחול חרי זה 'פירות', ושייך לבעל, שכן המלח והחול קיימים לעולם, והקרן לא כלה. אבל פיר של נפירות – בור שכורים ממנו גפרית, או מןפירות של צרף – מקום שכורים ממנו מין צבע, שסוף הגפרית והצרף להתכלות ותשאר הקרקע לבדה, רבי מאיר אומר, דבר זה נחשב כקרן, ולכן מוכרים אותו, וקונים בדמיו קרקע ובעל אוכל פירות. וחקמים אומרים, הגפרית והצרף נחשבים כפירות, והקרקע הנשארת לבסוף נחשבת כקרן, אף על פי שזהו שיור מועט מאד. ואם כן, כדעת חכמים אמר רב נחמן את דינו, שלבישת הבגד נחשבת כפירות, ובלאי הבגד נחשבים כקרן.

* * *

שנינו במשנה: רבי שמעון אומר, מקום שפיה בחו בכניסתה, הורע כחו ביציאתה. מקום שהורע כחו בכניסתה, יפה כחו ביציאתה. כיצד, פירות המחוברים לקרקע, בכניסתה שלו וביציאתה שלה. והתלושין מן הקרקע, בכניסתה שלה וביציאתה שלו. מקשה הגמרא: רבי שמעון תינינו תנא קמא – דברי רבי שמעון הם כשיטת חכמים במשנתנו, האומרים שפירות המחוברים לקרקע שלו ופירות התלושין שלה, ואם כן, במה נחלקו. מתרצת הגמרא: אמר רבא, מהפריין בשעת יציאה איכא בינייהו – חכמים ורבי שמעון נחלקו בדין פירות המחוברים לקרקע בשעה שהתגרשה, שחכמים לא הוזכרו דין זה במשנתנו, אך הם סוברים שפירות אלו של הבעל, כיון שגדלו בזמן שהיה זכאי בפירות, ורבי שמעון חולק על דעתם ואמר שפירות מחוברים 'ביציאתה, שלה'.

משנה

משנתנו מבררת את דינם של נכסי מלוג שאינם עושים הרבה פירות, ורוצה הבעל למוכרם ולקנות בדמיהם נכסים העושים יותר פירות: נפלו לה לאשה בירושה עבדים ונפשות זקנים, שאינם עובדים הרבה, ורוצה הבעל למוכרם, ופריה, וילקח מהן נרקע, והוא – הבעל אוכל פירות. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא תמכור – יכולה האשה לעכב את המכירה, מפני שהן שוכח בית אביה – שיש בכך כבוד למשפחתה, שעבדים אלו מוחזקים ברשותה. נפלו לה לאשה בירושה זיתים וזקנים וזקנים, שאינם עושים הרבה פירות, ורוצה הבעל למוכרם, ופריה, וילקח מהן נרקע, והוא אוכל פירות. רבי יהודה אומר, לא תמכור – יכולה האשה לעכב את מכירתן, מפני שהן שוכח בית אביה.

* * *

גמרא

הגמרא מבארת את הסיפא של משנתנו: אמר רב פהא אמר רב, מחלוקת – מה שנחלקו תנא קמא ורבי יהודה לגבי מכירת זיתים וזקנים, היא באופן שנפלו בשדה שלה, כלומר שיחד עם העצים ירשה האשה גם את הקרקע שהם עליה, אבל אם נפלו לה בשדה שאינה שלה, כגון שקנה אביה אילנות ללא קרקע, על מנת שיהיו בקרקע המוכר עד שייבשו, ואותם הוריש לה, דברי הכל תמכור – רשאי הבעל למוכרם, ואין האשה יכולה לעכב, משום דקא בליא קרנא – הקרן עתידה להתכלות כשייבשו האילנות, שהרי לא תשאר לה קרקע, ואין כאן שבח בית אביה. מקשה הגמרא: מתקנה לה רב יוסף, הרי דין עבדים ונפשות ששנינו ברישא, רבי שדה שאינה שלה דמי – דומה למקרה של שדה שאינה שלה, שהרי כשימותו לא תשאר לאשה קרן כלל, ובכל זאת פליגי – נחלקו תנא קמא ורבן שמעון בן גמליאל האם רשאי הבעל למוכרם.

ולד של פהמת מלוג, כלומר, שנפלה הבהמה עצמה לאשה בירושה, וילדה ולד, ונגנב אותו ולד, הגנב משלם תשלומי כפל לאשה, ולא לבעל. וסברה הגמרא שטעמו של רבי ינאי הוא משום שולד זה נחשב כ'קרן' ולא כ'פירות', כיון שאנו חוששים שמא תמות הבהמה עצמה ולא ישאר קרן לאשה, ולפיכך, דין הולד כ'קרן', ומוכרים אותו, וקונים בדמיו קרקע והבעל אוכל פירות, וממילא כשנגנב הולד, נגנב לאשה, ולכן היא מקבלת את הכפל. הגמרא מקשה על רבי ינאי מברייאתא: קמאן – כאילו שטיה סובר רבי ינאי, הרי דעתו היא לא רבנן ולא פהנניה, דתניא בברייאתא, ולד פהמת מלוג דינו כפירות והוא שייך לבעל, אך ולד שפחת מלוג דינו כ'קרן' והוא שייך לאשה. והנניה בן אחי יאשיה אמר, עשו ולד שפחת מלוג כולד פהמת מלוג, ששניהם שייכים לבעל, כדין פירות נכסי מלוג. נמצא שלדברי הכל ולד בהמת מלוג שייך לבעל, ואם כן שיטת רבי ינאי שהולד לאשה היא שלא כשיטת התנאים.

מתרצת הגמרא: אפילו תימא – אפשר אפילו לומר שרבי ינאי סובר בדברי הכל, שולד בהמת מלוג שייך לבעל, ומכל מקום תשלומי הכפל על גניבת הולד שייכים לאשה, שכן דוקא פריא תקינו ליה רבנן לבעל, כלומר, מין אחד של פירות תקנו חכמים לבעל, וכגון ולד הנולד מגוף בהמת מלוג, אבל פריא דפריא – שני מיני פירות, והיינו גם פירות שאינם באים מגוף הבהמה, כגון תשלומי כפל על נכסי מלוג, לא תקינו ליה רבנן לבעל. הגמרא מבררת את טעמם של חכמים ותנייה שבברייאתא. שואלת הגמרא: בשלמא להנניה, תינינו – זהו טעמו, כיון דלא תיישיין למיתה, ולכן הבהמה או השפחה נחשבות כ'קרן', וולדותיהן נחשבות כ'פירות', ושייכים לבעל. אלא לרבנן, המחלקים בין ולד שפחה לולד בהמה, קשה, אי תיישי למיתה, אפילו ולד פהמת מלוג נמי לא – גם כן אינו שייך לבעל, אלא לאשה, שכן יש לחשוש שתמות אמו ותכלה הקרן. ואי לא תיישי למיתה, אם כן אפילו ולד שפחת מלוג נמי יהיה לבעל, כדין פירות נכסי מלוג.

משיבה הגמרא: לעולם רבנן תיישי למיתה, ולכן ולד שפחת מלוג שייך לאשה. מחשש שתמות השפחה ותכלה הקרן, ואולם שאני – שונה הוא דינה של הפהמה, דאפילו אם תמות הבהמה עצמה לא תכלה הקרן, שכן איכא עורה – יש את העור של הבהמה, שנשאר בקרן לאשה אף אחר מיתת הבהמה, וכיון שאין הקרן מתכלה לגמרי, נחשב ולד הבהמה כפירות, ושייך לבעל.

הגמרא פוסקת הלכה במחלוקת חנניה וחקמים שבברייאתא: אמר רב הונא בר חיאיא, אמר שמואל, הלכה פהנניה שבנכסי מלוג אין חוששים למיתה, ולכן ולד שפחה וולד בהמה שייכים לבעל.

אמר רבא, אמר רב נחמן, אף על גב דאמר שמואל הלכה פהנניה שהולדות שייכים לבעל, מודה פהנניה לגבי שפחת נכסי מלוג שילדה, שאם נתגרשה, נותנת לבעלה דמים תמורתן, ונמולתן, ואין בעלה יכול להמנע מלמוכרן לה, מפני ששכח בית אביה, שכבוד הוא לאשה ולבית אביה שישארו הולדות של השפחה ברשותם. הגמרא ממשיכה לברר מה הוא שיעור ה'קרן' שבנכסי מלוג המחשיב את שאר השימושים כ'פירות': אמר רבא, אמר רב נחמן, אם הפנייה לו האשה עו לחלכה, שהחלב הוא הפירות של העז, וכן אם הכניסה לו חול לגינתה, וכן תרנגולת לביצתה, וכן דקל לפירותיו, בכל אלו הדין הוא שהבעל אוכל והולד עד שתכלה תקרן – עד שיכלו אותם דברים הנחשבים עתה כ'קרן', כלומר שימותו הבעלי חיים ויישב העץ, כיון שבדברים אלו אף לאחר כילוי הפירות נשאר לאשה קרן מוטומת, בעז ורחל נשאר לה העורות, בתרנגולת נשארת הנוצה, ובדקל נשאר העץ עצמו, ולכן החלב, הגיזה, הביצה והתמרים נחשבים כפירות ושייכים לבעל. דין נוסף: אמר רב נחמן, אם עילא ליה גלימא – הכניסה לו האשה בגד, הרי שלבישתו כפריא הוי – נחשבת כפירות, ומכסי ביה ואיל עד דבליא – לובש הבעל את הבגד עד שיתבלה, והשחקים נחשבים כ'קרן' ונשארים ברשות האשה.

מבארת הגמרא: קמאן – כדעת מי אמר רב נחמן דין זה, שאפילו שיור קטן כל כך מחשיב את השאר כ'פירות'. כי האי תנא – כתנא

57 – מעשה באשה אחת, שהורישו לה ארבע מאות זוז במקום ששמו
58 בי חואי, אָוִיל גְּבָרָא – הלך בעלה, אָפִיק שִׁית מָאָה – הוציא שש
59 מאות זוז משלו בהוצאות הדרך, וְאִיִּיתִי – והביא את אותם אַרְבַּע
60 מָאָה זוז שירשה. בְּתַרֵּי דְקָאָתִי – בזמן שהגיע, אִיצְטְרִיף לִיהָ תָד
61 וּזְוָא, וְשָׁקֵל מְנִיָּהּ – היה צריך להוציא עוד זוז אחד להוצאות
62 הדרך, ונטלו מאותם ארבע מאות. אחר כך גירש הבעל את
63 האשה, ותבע ממנה את הוצאותיו. אָתָּא לְקַמִּיהָ דְרַבִּי אָמִי – בא
64 לדין לפני רבי אמי, אָמַר לִיהָ רַבִּי אָמִי, הֲדִין הוּא שְׁמַה שְׁהוּצִיא
65 הוּצִיא, וְזַמָּה שְׁאָכַל אָכַל, וכיון שהשתמש בזוז אחד ממעות אלו,
66 אינו מקבל את הוצאותיו. אָמְרוּ לִיהָ רַבִּי אָמִי, הֲרִי הֲנִי מִלִּי
67 – דין זה נאמר רק הִיבָא דְקָאָכִיל פְּדִיאָ – במקרה שאכל את פירות
68 הנכסים, ואז אינו מקבל את הוצאותיו, אבל הָא – במקרה זה,
69 קָרַנָא קָאָכִיל – זוז זה נטל הבעל מן הקרן של נכסי האשה. וְעוּד,
70 שלא אכל זוז זה לצרכו, אלא הוּצִיאָהּ הִיא – נטלו לצורך הוצאות
71 הדרך להבאת כספי האשה. אמר להם רבי אמי לרבנן, אַם בְּהָ
72 שהוציא מן הקרן, ולצורך הנכסים עצמם, הֲרִי הָיָה לִיהָ – דינו הוא
73 כמי שהוציא ולא אָכַל, שדינו מבואר במשנה, שִׁישְׁבַע פְּמָה הוּצִיא,
74 וְיִמְוֵל.

* * *

75 שנינו במשנה: הוציא ולא אכל, וְשִׁבְעָה פְּמָה הוּצִיא, וְיִמְוֵל. מבארת
76 הגמרא באיזה מקרה נאמר דין זה: אָמַר רַב אָסִי, וְהוּא – דין זה
77 נאמר רק באופן שִׁישְׁבַע פְּמָה הוּצִיאָהּ, כלומר שההוצאה שווה
78 בדיוק לשבח, ואז נשבע הבעל ונטל את דמי הוצאותיו, שהם
79 השבח כולו.
80 מסתפקת הגמרא בביאור דבריו: לְמָאי הִלְבַּתָּא – איזו הלכה יש
81 ללמוד מתוך דברי רב אסי, האם כוונתו להקל על הבעל ולומר
82 שאם השבח יתר על ההוצאה נטל הבעל את ההוצאה ללא
83 שבועה, או שכונתו להחמיר עליו, שאם השבח פחות מההוצאה,
84 נוטל רק את שווי השבח ולא יותר.
85 אבבי מבאר את דברי רב אסי: אָמַר אָסִי, כוונת רב אסי להקל על
86 הבעל, שְׁאֵם הָיָה שִׁבְחָה יִתֵּר עַל הוּצִיאָהּ, נוֹמַל הֵבֵעַ אֶת הוּצִיאָהּ
87 בְּלֹא שְׁבוּעָה, ורק כשהשבח נגד ההוצאה צריך הבעל להשבע.
88 מקשה הגמרא: אָמַר לִיהָ רַבָּא לַאֲבִי, אַם בְּהָ שִׁבְחָה אֹפֵן שִׁישְׁבַע
89 גדול מההוצאה נאמן הבעל ללא שבועה, אָתִי לְאִיעָרוּמִי – יבוא
90 הבעל להערים להוציא מהאשה ממון שלא כדין, שאם היה הרווח
91 מאה והבעל הוציא שלשים, יאמר שהוציא תשעים, ויטול אותם
92 ללא שבועה, כיון שהם פחותים מדמי השבח, ולפי האמת אין לו
93 אלא שלשים.
94 רבא מבאר את דברי רב אסי באופן אחר: אֲלֵא אָמַר רַבָּא, כוונת
95 רב אסי היא להחמיר על הבעל, שְׁאֵם הָיָה הִתֵּת הוּצִיאָהּ וְתִירָה עַל
96 הַשְּׁבָחָה, אִין לֹא אֲלֵא הוּצִיאָהּ שִׁיעוּר שִׁבְחָה – דמי הוצאותיו מתוך
97 שיעור השבח, שהוא קטן יותר, ואת השאר מפסיד, וְאִף שִׁיעוּר זֶה
98 הוא נוטל רק בְּשִׁבְעָה, כדי שלא יערים לומר שהיו הוצאותיו
99 גדולות מהאמת, אבל אם היה השבח שווה להוצאה או יותר
100 מההוצאה מקבל הבעל את כל ההוצאה, ובשבועה, ונמצא שידו
101 על התחונה, כאדם היורד שלא ברשות לשדה חברו שאינה
102 עשויה ליעט.
103

* * *

104 מבואר במשנה שבעל שאכל פירות מנכסי מלוג של אשתו, אינו
105 מקבל את הוצאותיו. הגמרא דנה במקרה שהבעל שכר אריסים
106 לעבוד בקרקע של נכסי מלוג, וגירש את אשתו, מה הם זכויותיהם
107 של האריסים. מסתפקת הגמרא: אִיצְטְרִיף לִיהָ, בְּעַל שְׁהוּרִיד אַרְיִסִין
108 תַּחְתָּיו לעבוד בקרקע של אשתו, על דעת כן שיקבלו חצי או
109 שליש מהשבח, בדרך האריסים, וגירשה, ועתה אין לבעל הוצאות
110 ולא שבה, מָהוּ – האם יש לאריסים זכות לקבל את החלק
111 שהובטח להם ממה שתשביח השדה. מבארת הגמרא את צרדי
112

1 רַבִּי אָמַר, אָמְרוּ בִּי רַב – אמרו בבית מדרשו של רב, אָפִילוּ אבל
2 הבעל רק שִׁיעוּרָא דְתַמְרֵי – תמרים שנידוכו יחד, אינו מקבל את
3 הוצאותיו.
4 מסתפקת הגמרא: בְּעֵי רַב בִּיבִי, אם אכל הבעל בדרך כבוד רק
5 הוּצִיאָהּ דְתַמְרֵי – פסולת שנשארה לאחר שעשו שכר מהתמרים,
6 מָאי – מה הדין, האם הפסיד את הוצאותיו, או שאין זה שיעור
7 חשוב של אכילה. אומרת הגמרא: תִּיקוּ – תעמוד שאלה זו בספק,
8 שלא נפשטה.
9 לאחר שהתבאר מה הוא שיעור האכילה בדרך כבוד, הגורם
10 לבעל להפסיד את הוצאותיו, מבררת הגמרא מה הוא שיעור
11 האכילה שלא בדרך כבוד. מבררת הגמרא: לֹא אָכַלָה דְהָךְ בְּכוּד,
12 מָאי – מה הוא שיעור האכילה הגורם לו להפסיד הוצאותיו.
13 מבארת הגמרא: אָמַר עוּלָא, פְּלִיגִי בְּהָ תְרֵי אָמוּרָאִי בְּמַעְרָכָא –
14 נחלקו בדין זה שני אמוראים בארץ ישראל. תָד מהם אָמַר, אם
15 אכל בְּשוּוֵי שֵׁל בְּאִיפְסֵר. וְתָד אָמַר, אם אכל בְּשוּוֵי שֵׁל בְּדִינָה.
16 הגמרא מביאה דין נוסף בענין זה: אָמְרוּ דִּינֵי דְפּוֹמְפִדִיתָא, עֵבֶד רַב
17 הַיְוָדָה עוֹבְדָא פְּחִכְלִי וְמוֹרוֹת – עשה רב יהודה מעשה, בבעל
18 שהאכיל לבהמתו ענפים ועצים מנכסי אשתו, ופסק רב יהודה
19 שמחמת אכילה זו הפסיד הבעל את הוצאותיו, שכן האכלת
20 בהמתו נחשבת כאכילתו לענין זה.
21 מבארת הגמרא את טעמו של רב יהודה: ובהלכה זו הלך רַב הַיְוָדָה
22 לְמַעֲמֵיהָ – לשיטתו בענין אחר, דְאָמַר רַב הַיְוָדָה, לגבי אדם המוזיק
23 בקרקע של חברו, שמבואר במשנה (ב"ב 50) שאם החזיק בה שלש
24 שנים זו ראייה לדבריו שקנאה, ואף שאין בידו שטר מכר, והוסיף
25 שני יהודה שאם אדם החזיק בשדה חברו וְאָכַלָה – אכל את
26 גידולה בתוך שלשת שנות העֲרִלָה של העצים, או שאחת השנים
27 היתה שנת שְׁכִיעֵיהָ, וכן אם השדה היתה נטועה בְּלֵאָם,
28 שבאופנים אלו לא היה המחזיק יכול לאכול את הפירות עצמם,
29 שכן הם אסורים או מופקרים, והחזיקתו בשדה היתה רק בכך
30 שהאכיל את בהמתו בזמורות, תְּרִי זֶה חוֹקָה, כיון שהאכלה לבהמה
31 נחשבת כאכילה, והוא הדין כאן, שהאכלת פירות נכסי מלוג
32 לבהמתו נחשבים כאכילת הבעל, והפסיד את כל הוצאותיו.

* * *

33 קטנה יתומה מאביה אינה יכולה להתקדש מן התורה, אמנם
34 חכמים תקנו לה שאמה או אחיה יכולים לקדשה. אך כיון
35 שקדושיה אלו אינם אלא מתקנת חכמים, לכן אם היא ממאנת בו
36 בקטנותה אינה צריכה ממנו גט אלא מיאונה מבטל את הקדושיה.
37 הגמרא דנה בבעלה של קטנה זו שהוציא הוצאות על נכסיה: אָמַר
38 רַבִּי יַעֲקֹב, אָמַר רַב הִסְדָּא, הַמוּצִיא הוּצִיאָתָא עַל נְכָסֵי אִשְׁתּוֹ הַקְּטַנָּה,
39 שאמה או אחיה קבלו את קדושיה, והוציא הוצאות על נכסיה,
40 ומיאנה בו, אין דינו ככל בעל המוציא הוצאות על נכסי אשתו,
41 שמה שאכל אכל ומה שהוציא הוציא (לעיל ע"ט), אלא בְּמוּצִיא
42 הוצאות עַל נְכָסֵי אָדָם אַחֵר דְמִי, שאם נטע עברו נטיעות בשדה
43 העשויה ליעט, נוטל חלק בשבח שהשביחו הנכסים כפי הנהוג
44 לשלם באותו מקום לשתלים הנוטעים עצים.
45 מבררת הגמרא: מָאי שְׁעָמָא – מדוע חילקו חכמים בין סתם אשה
46 לבין קטנה שקדושיה דרבנן. מבארת הגמרא: עֵבֶדוּ בְּהָ רַבִּי
47 תַּקְנָתָא, בִּי תִיבִי דְלֹא נִיפְסְדִינְהוּ – תקנו כן חכמים לטובת האשה,
48 שלולי תקנה זו היה הבעל חושש שאשתו תמאן בו ויפסיד את
49 הוצאותיו, ולא היה מוציא הוצאות על נכסיה, ולכן אמרו שגם
50 אם תמאן בו לא יפסיד, אלא יקבל את חלקו בשבח כמנהג שתלי
51 העיר.
52

* * *

53 שנינו במשנה שבעל המוציא הוצאות על נכסי אשתו ואכל מהם,
54 ולאחר מכן גירשה, אינו מקבל את הוצאותיו. מביאה הגמרא
55 מעשה בענין זה: הֲיִיא אִיתְתָּא, דְנִפְלוּ לָהּ אַרְבַּע מָאָה זוּזֵי בִי חוּזְאִי
56

1 **שיגרא** דתמרי - הקשה בקונטרס: מאי אפילו? והא תמרים עדיפי מגורגרות, כדאמרין; אבל גרוגרות ושלם תמרים - תבא עליו ברכו ותיריך רבינו תם: דהא לא קאמר
2 אפילו תמרי, אלא שיגרא - בקצוים הרבה יחד, דאינן טובות כל כך. **אבלה** ערלה -
3 והא דאמר רב יהודה ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא לזא.) אבלה שביעית וכלאים - אינה
4 חזקה. פירש שם רבינו שמשון בן אברהם: כגון
5 שאכל פירות דאיסורא. ולכן לא הוי חזקה -
6 שלא אבל בדרך האובלים. ומיהו, מולא מקשה
7 לזו אחרדי - נראה דהתם נמי גרסינן "הרי זו
8 חזקה". וכן גריס רבינו חננאל, וכן נמצא בספר של
9 רבינו גרשום. ואם התאמר: הדבא משמע דעצי
10 כלאים מותרים, ומאי שנא מקשיין של כלאי הכרם
11 דאמר בפרק "כל שעה" (פסחים כו.ב): תנור
12 שהסיקו בלפפיה ערלה, או בקשין של כלאי הכרם,
13 חדש - יתכן, ישן - יוצן, אלמא אסורין ויש
14 לומר: דהתם בורע מעיקרא, דאו - הכל נאסר.
15 אבל הכא איירי בורע ובא, והוסיפו הפירות
16 מאתים, ולא בעצים. דאמרין בפרק "כל שעה"
17 (שם כה,א.) ובפרק "כל הבשר" (חולין קטז.א.) ורע
18 ובא, הוסיף מאתים - אין, לא הוסיף מאתים -
19 לא. ואין זה דחוק שהפירות הוסיפו מאתים ולא
20 העצים, דאורחא דמילתא הוי חכי, דחמורות כבר
21 הוי גדולות לפני זריעת בלאים.
22 ושייך לעיל במשנה עט"ב.) **ישבע** כמה הוציא
23 ויטול - בפירוש רבינו חננאל מקשיין: אמאי לא
24 תנא האי נשבע ונטול בחדו נשבעים ונטולים
25 דשבעות (מ.ב.) ומשני: דלא חשיב אלא מדי
26 שמכחישין את הנשבע, כגון שכיר חשווד. וחזוני
27 על פנקסו, אף על גב דאין הבעל הבית מכחשו -
28 מכל מקום חזוני ופועלים מכחישין זה את זה.
29 אבל הכא ליכא שום הכחשה. והמאי טעמא נמי
30 לא חשיב הבא לפרע מנכסי יתומים. ומיהו, ההוא
31 אפילו ביתומים מכחישים נטול בשבועה. ונראה
32 דהתם לא חשיב אלא אותם שצריך להשמיענו
33 דנטולין, דאי לאו דאשמעינן - הוה אמינא
34 דאפילו בשבועה אין נטולין. ואף על פי דשכיר,
35 למאי דחשיב ליה טרוד בפועליו, מן הדין היה לו
36 ליטול בלא שבועה, דהוי ליה כאומר הלויחני
37 ואיני יודע אם החזרתי לך, דחייב, ואינו נשבע
38 אלא להפסי דעתו של בעל הבית. מכל מקום, אי
39 לאו דאשמעינן לא הוה ידעינן דחשיב כאיני
40 יודע, ואפילו בשבועה לא היה נטול. אבל הנזו
41 דחשיב בחדי הבא לפרע מנכסי יתומים, אי לאו
42 דאשמעינן הוה אמינא דנטולין בלא שבועה
43 מתמת השטר - לא חשיב לזו התם. והלשון
44 מוכיח כן, דהתם קתני "נשבעין ונטולין", משמע
45 דאתא לאשמעינן דנטולין. והבא קתני "לא
46 יפרעו אלא בשבועה", משמע דאי לאו
47 דאשמעינן - הוה אמינא דנטולין בלא שבועה.
48 ואף על גב דתנא דברייתא ב"הובות" (תבות
49 פ.ג.) חשיב פוגם שטר בחדי הנזו דנשבעין
50 ונטולין - ההוא תנא לא מחלק. אי נמי: איכא
51 למימר טעמא, כמו שאפרש לקמן בעזרת השם.
52 **איסתלק** ליה בעל אסתלקו לזו - אף על גב דאמרין (בבא מציעא ע.א.) השוכר את
53 הפועל לעשות בשלו והראוי בשל חברו - נתון לו שכרו משלכו יש לומר
54 דהבא אריסין וידעין שהקרקע של אשה היא, ועל מנת כן נכנסו, שאם התגרש ויפסיד
55 הבעל הכל - אין להם עליו כלום. דהוה יודעים שהבעל לא יניח מלגרש אשתו בשבילם,
56 ודעתם להפסיד עמו, כיון שלא התנו.

נכסים

משום

1 **גמרא** רבי אבא אמר אפילו שיגרא דתמרי - תמרים נידוכין יחד, כדרך שדורסין
2 תנאים יחד, ליטראות ליטראות, אף אלו כן, ומיקרי "שיגרא". ואני שמעת: שיגרא -
3 טריות כמין אשכול תמרים, וקשיא לי: מאי אפילו דרבי אבא? הא גרוגרות גריעי
4 מתמרים, כדתנן: אבל גרוגרות ושלם תמרים - תבא עליו ברכה. ואי הוה גרסינן להא
5 דרבי אבא ברישא, מקמי דרבי אסי - לא הוה
6 קשיא לי מדי. יש פסרים משובשים וכתבו בהן;
7 וכמה הרבה - אמר רבי אבא כו. וגרסת
8 שוטים היא זו; כמה הרבה למאי הלכתא
9 איבעיא להו, ומאי נפקא לן מינה? כל כמה דהוי
10 יותר על גרוגרת אחת - הוי הרבה, עד לעולם.
11 **חובצא** דתמרי - לאחר שעשו בהן שכר, ונשאר
12 הפסולת. אי נמי, נידוכין הרבה כדי לעשות מהן
13 שכר. לא אבלה דרך כבוד מאי - בכמה הויה
14 אכילה. **בבאיר**, רב פפא בר שמואל, בפרק קמא
15 דפומבדיתא (ז.ב.) עבד רב יהודה עובדא -
16 דחשבה אכילה בחבילי ומורות, שחן מאכל
17 לפלין, והאכיל מהן הבעל לבהמתו, וגירש את
18 אשתו, ואמר רב יהודה: מה שאכל אבל, **אבלה**
19 - לוקח שני ערלה. שאין הנאתא אלא בומורת,
20 שהפרי אסור בהנאה. או שביעית, שהוא הפקר.
21 או שורעה כלאים, והזמורות לא נאסרו. הרי זו
22 חזקה - עולין לו למנן שלש שנים, אי אחת
23 מהשלש שנים אחת מנאלה הרי זו חזקה גרסינן
24 הבא ובבבא בתרא. אשתו קטנה - יתומה
25 שהשיאתה אמה ואחיה יכולה למאן, שמוציא
26 על נכסי אחר - ואם מיאנה בו - שמין לו שבח
27 שהשביח, ונטול כמשפט אריסי המדינה. עבדו
28 ליה רבנן הך תקנתא, ושמין לו באריס. כי
29 חיבי **דלא ליפסדינהו** - שלא יבסיק וקלקל
30 הקרקעות, ויאכל ולא ישיבת, שדואג שמא
31 תמאן. וכיון דשימינן ליה באריס - תו לא
32 מפסיד לזו. מימר אמה: טעמא לא תמאן, ואם
33 תמאן - הרי אטול שבחי לפי עמלי. חזוני -
34 שם מקום, והיה רחוק הימנה, והיה פסוק עליה
35 שית מאה בדולכת הדרך משלו. שהיה שבח
36 כנגד **יציא** - הוא דאמרין: ישבע ויטול. **למאי**
37 **הלכתא** - קאמר הוה שהיה שבח כנגד יציאה
38 - לאקולי עליה, דאי איכא שבח טפי לא בני
39 שבועה, או לאחמורי עליה, ולמימר דאי יציאה
40 יתירה לא שקיל אלא כשיעור שבת, ואפילו
41 בשבועה, לא אמרינן ישבע כמה הוציא ויטול.
42 **מאי לא יצא** - ואמר: בציר משבחה פורתא
43 - דלישקול בלא שבועה, ואף על גב דלא אפיק
44 כולי האי. **אלא אמר רבא** - הא דרבי יוסי
45 לאחמורי עליה אתא ולומר שאם יציאה יתירה
46 על שבח שהשיבחה - לא אמרינן יטול כל מה
47 שהוציא, אלא מן היציאה יחזירו לו שיעור
48 השבח, ובשבועה - שישביעוהו שכר הוציא.
49 שהוריד **אריסי** - ונכסא אשתו, ליטול מהוציא
50 או שליש, ועמד וגרשה משאכל קימעה. מהו -
51 שיטלו האריסין כפי שבחם. **אדעתא דבעל נחית**
52 - הוא הכניסם, ולא היה. וכי אסתלק ליה בעל - אסתלקו אינהו, ולא שקלי מדי; כי
53 דיניה, דמה שהוציא - הוציא, ומה שאכל - אבל. **לאריסי קיימא** - אם לא הורידם
54 הבעל - היתה היא מורידה לתוכה אריסין. שפין לו וידו על התחתונה - ליטול היציאה
55 כשיעור שבת, כדאמר בבבא מציעא ב"השואל", והבא אמר: בעי לסלוקי בלא כלום.
56 **ליכא למאן דטרח** - ראה זה שלא היה איש שביחן, וירד להן, ומה הפסולת? הלכן
57 יציאה שיעור שבח מיהת יחייב ליה. **הבא איכא בעל** - שטריח בהן, ואמרה להו: אי לא
58 נחתיתו אתון - אידו עבדי, ולא הוה שקיל השתא מדי. **אי בעל זה אריס הוא** - ויודע
59 בטיב אריסות; שאם לא ירדו אלו, היה הוא עצמו עובדה. **אסתלקו לזו** - דאמרה להו: קא מפסידתו לי, דאי לא נחתיתו - הוה אידו נחית ועבדי, ולא הוה שקיל השתא מדי. **שמכר**
60 **קרקע לפירות** - מכר לאחרים קרקע מלוג, שיעשה הלוך ויאכל פירות.

נכסים

משום

1 נכסים בחזקתן — פירש הקונטרס: דכי היכי דפליגי אמוראי בפרק "מי שמת" (בבא בתרא
2 קנחג.) בנפל הבית עליו ועל אשתו. דקתי נמי התם "נכסים בחזקתן", ואיכא למאן
3 דאמר בחזקת יורשי הבעל, לפי שהיו באחריותו. ואיכא למאן דאמר בחזקת יורשי האב, לפי
4 ששלה היו. ואיכא למאן דאמר שהיו בחזקת שניהם ויחלוקו — הכי נמי פליגי הבא. ואין
5 נראה לרבינו חם, אלא הבא מדוד כולי עלמא
6 שהם בחזקת יורשי הבעל. והייבם כבר היה מחזוק
7 בנכסים קודם מיתתה, משעת מיתת אחיו —
8 שהוא יורש, דאין לה ליקח כתובה כלל עד
9 שתחלוץ. ובית שמאי נמי מודו לבית הלל בהא,
10 כדאמר ב"החולץ" (יבמות לחא.). אבל בנפל הבית
11 עליו ועל אשתו — מחזוקין יורשי אב בנכסים כמו
12 יורשי הבעל, והללו כאן לירש הללו באין
13 לירש, שעדיין לא החזוק בנכסים לא זה ולא זה,
14 ולהכי פליגי התם בחזקת ממי, ולבית שמאי יחלוקו
15 בכל הנכסים, אף בנכסי צאן ברזל. והתם קתני
16 "יחלוקו" טמא, ולא קתני "יורשי הבעל עם יורשי
17 האב" כדקתני הבא. דמשמע: דחוקא בנכסי מלוג
18 שבחן יורשי האב עיקר, כמו שמדקדק ב"החולץ".
19 ועוד: דאי פליגי נמי הבא — אם כן למאן דאמר
20 בחזקת יורשי האשה תיקשי: דאם כן בית שמאי
21 מוקמי נכסי צאן ברזל בחזקת יורשי האשה טפי
22 מנכסי מלוג; דבנכסי מלוג אמרי' יחלוקו,
23 ובנכסי צאן ברזל מודו לבית הלל דהוו בחזקת
24 יורשי האשה, למאן דאמר. וזה אינו; דבפרק
25 "אלמנה" ביבמות (סו,א) משמע דנכסי צאן ברזל
26 בחזקת הבעל קיימי טפי, כדקתני התם — דעבדי
27 צאן ברזל יאכלו בתרומה ולא עבדי מלוג, וכן
28 בכמה דוכתי. ועוד: למאן דאמר התם נמי בחזקת
29 יורשי הבעל, הוי טפי בחזקת הבעל מנכסי מלוג —
30 דבנכסי מלוג קאמרי דהוו בחזקת יורשי האב. והא
31 דלא עריב ותני נכסים עם הכתובה — כדי ליתן
32 טעם לדבר, כלומר — בחזקת מי שהיו עד עתה,
33 הדיינו הבעל. אבל על הכתובה — לא הוצרך
34 טעם, שדבר פשוט הוא הדיו בחזקת הבעל טפי
35 מנכסי צאן ברזל. וטעם זה אנו צריכין כמו כן
36 לומר דהיינו למאן דאמר בחזקת יורשי הבעל
37 וב"החולץ" הארבותי. **יורשי** הבעל קברי לה
38 דקא ירתי כתובתה — ואם תאמר: לפירוש
39 הקונטרס דאין לירשי הבעל אלא מנה ומאתים
40 ולא דנוניא, והא אמרינן בפרק "צערד" (כתובות
41 מזב.) דקבורתה תחת נדונייתה, מדאינו הייב
42 לקבור ארוסתה! ויש לומר: דשומרת יבם היתה
43 ראויה ליתול קצת מנה ומאתים, כדמסקינן —
44 דיבם כאחר דמי, והוי כאילו הבניסה לו נדוניא;
45 שהיתה כתובתה על נכסי בעלה, ואותו השעבוד
46 היא מכנסת לו, והדי היא כאילו נטלה והחזירה
47 לו. ולא גמליא לשאר ארוסה ולא מכנסת לה
48 מידי, ולפי זה — אפילו ביבמה מן האירוסין
49 מביעיא ליה. **או** דלמא יורשי האב קברי לה
50 דקא ירתי יורשי הנכסים והיוצאין עמה —
51 לפירוש הקונטרס; למאן דאמר בחזקת יורשי
52 האשה הוה ליה למימר דקא ירתי נמי נדונייתה,
53 אלא נחא ליה לאסוקי אפילו למאן דאמר בחזקת
54 יורשי הבעל. ואם תאמר: מאי קא מביעיא ליה?
55 והתניא לעיל: קבורתה תחת כתובתה, הדיינו
56 נדונייתה, ולא נכסי מלוג! ויש לומר: דלאו דוקא
57 נקט התם כתובתה, דרדא הדין נכסי מלוג, אלא
58 דרגילות הוא טפי שמכנסת האשה לבעלה נכסי צאן ברזל מנכסי מלוג. ולפירוש הקונטרס
59 נמי מנה ומאתים דהכא — כנדוניא דמי, כדפירשנו.

1 משום רווח ביתא — שכינס הפירות לביתו ויהא מזון הבית מצוי, ויטיב לה. לאו בפירוש
2 איתמר — לא שמעה מרבא. בחדיא. תרתי **אמהא** — שפחות מלוג דהו, ולא שמאתם
3 לו בכתובתה. עייל לה **הדא** מנייהו — לשרת לשניה. **אתאי** — קמיייתא לקמיה דרבא. מה
4 שעשה עשוי — ואפילו נתנה לאחרת לשימושה. ולא **היא** — לעולם משום רווח ביתא
5 אית ליה לרבא תקנת פירות. והא קא רווח —
6 ביתא, שאף עתה היא עושה צרכי הבית. **שמא**
7 הבסיף — השדה, שלא יחוש הלוך לובלה
8 ולטייבה. דקא סבר: למחר נפקת מנאי, שאן
9 הגוף שלי. אבל בעל מצפה פתות המות היא
10 בחייה, וירש את גוף הקרקע ומשבח לה. דמקרב
11 למתא — דחזיא ליה כל שעתא אי מכסיף לה.
12 אי נמי בעל **איריס הוא** — כלומר, שנתון ללוך
13 פירות מזומנים. אי נמי זוי וקא עבדי כהו
14 עניסקא — שהבעל עושה סחורה במועת שקיבל
15 מן הלוך, ומשחרב בהן, ואיכא רווח ביתא.
16 **משנה** שנפלו לה נכסים — כשהיא שומרת
17 יבם. בכתיבתה — בנדוניא שהבניסה לו,
18 ושמתן לו בכתובתה, וקיבל עליו אחריותן
19 ורשאי להוציאם. ומכנסים הנכסים והיוצאים
20 עמה — הן נכסי מלוג, שאין שמין אותם עליו,
21 ואינו רשאי להוציאן. אלא משנכנסו לרשותו
22 — בנכסי עמה. וכשהיא יוצאת — יוצאין עמה.
23 בית שמאי **אומרים** כו' — ביבמות פרק "החולץ"
24 קא מפרש, מאי שנא ירשא — כשהיא קיימת —
25 דלא פליגי שאין לו כח בהם, ומאי שנא סיפא —
26 כשמתה — אמרו בית שמאי יחלוקו יורשי
27 הבעל בהם. ומפרש נמי, דדוקא נקט יחלוקו
28 יורשי הבעל עם יורשי האב בנכסי מלוג, אבל
29 יורשי הנכס לא יחלוקו בכתובה הבעל. ואף על
30 גב דנקט ירשא מה יעשו בכתובתה. — תניא
31 ושקבה. ובית הלל **אומרים** נכסים — דצאן ברזל
32 בחזקתן, ובבבא בתרא בפרק "מי שמת" (קנחג.)
33 מפרש בחזקת מי הם מחזוקין; אי בחזקת יורשי
34 הבעל, הואיל ואחריותן עליו, או בחזקת יורשי
35 האשה שהיו שלה. הכי גרסינן: כתובתה בחזקת
36 יורשי הבעל — מנה מאתיים, ותוספת שראיין
37 לבא לה משל בעל — בחזקת יורשי הבעל. וליקח
38 בהן קרקע — לפי שכתובתה על נכסי בעלה
39 הראשון, כדקתני לקמן. לפיכך נכסי המת
40 אדראין לכתובתה, אלא שהיבם אוכל פירות,
41 אם מייבם אותה. וקסבר: מטלטלי משתעבדי
42 לכתובה. שמיין אותם — דקסבר כל מה שגדל
43 בפרות המת אחראין לכתובה. והנכסים **אומרים**
44 פירות המחזירין לקרקע שלו — בגמרא פריך
45 עלה. כל הקודם בהן זכה — קסבר: מטלטלי
46 לכתובה לא משתעבדי, אלא אם כן תפסה.
47 ומחיים דבעל בעינן תפיסה. כדלמנן ב"הכותב"
48 (פד,ב). והוא הדין נמי דפליגי אכספים, דמאי
49 שנא כספים מפירות תלושים? הרי **היא** **כאשתו**
50 — מפרש בגמרא. כל נכסיו — שירש מאתו.
51 גרשה — ליבמתו לאחר שבנסה. אין לה **אלא**
52 כתובה — אבל כל זמן שלא גרשה, הוי כל
53 הנכסים משועבדים לה, ואינו רשאי למכור. הרי
54 היא ככל הנשים — דתנן בפירוקן ולקמן:
55 המגרש את אשתו והחזירה — על מנת כתובה
56 הראשונה החזירה, ובגמרא פריך: למא לי
57 לאשמעינן ביבמה? **גמרא** מי קוברת —
58 משום דיש לה שני יורשין קמביעיא לן. ויורשי הבעל קברי לה דקא ירתי כתובתה. — ותניא
59 בפרק "צערד" שנתפתחה" (כתובות מזב.) קבורתה תחת כתובתה.

57 ומשנתנו עוסקת בנכסי מלוג של שומרת יבם, והיינו אשה שמת
 58 בעלה ללא ילדים, שצריכה להתייבם לאחי בעלה, או שיחלוץ
 59 לה. אומרת המשנה: אף שנחלקו בית שמאי ובית הלל במשנה
 60 לעיל (ע"ה) האם ארוסה יכולה למכור נכסים שנפלו לה, או שאינה
 61 רשאית, בשומרת יבם – אשה הממתינה ליבום, ששפלו לה נכסים
 62 בירושה מבית אביה בעודה שומרת יבם, מודים בית שמאי ובית
 63 הלל, שפוקרת ונותנת את הנכסים לכתחילה, וקיים המכר או
 64 המתנה.
 65 דין נוסף: אם מתה בעודה שומרת יבם, מה יעשו בכתובתה –
 66 בעיקר כתובה של מנה או מאתים שתיקנו לה חכמים, ובתוספת
 67 שכתב לה בעלה, ובנכסי 'צאן ברזל' שהכניסה האשה לבעלה
 68 ושמו אותם בכתובה, ובנכסים הנקנים והיוצאים עמה – נכסי מלוג,
 69 שנכסים עמה כשנשאת ויוצאים עמה כשמתגרשת, ואין הבעל
 70 רשאי למוכרם. כלומר, מי יורש את כל הנכסים הללו. בית שמאי
 71 אומרים, בנכסי מלוג, יחלקו יורשי הבעל, עם יורשי האב – אבי
 72 האשה, שהוא יורשה, כיון שזכויות היבם והיבמה שוות בנכסים
 73 אלו, ומאחר ואין אחד מהיורשים מוחזק יותר מחבירו, חולקים.
 74 ובית הלל אומרים, כל נכס שנאר ביד מי שהיה מוחזק בו, ולכן
 75 נכסים – נכסי צאן ברזל ששמו בכתובתה, נשארים בקרקע.
 76 וכתובה – עיקר כתובה ותוספת הכתובה, שזהו ממון שותבעת
 77 האשה מהבעל ואינו בחזקתה, בקרקע יורשי הבעל, שהממון של
 78 הבעל מוחזק בידם, ואינם חייבים להוציאו. ונכסים הנקנים
 79 והיוצאים עמה – נכסי מלוג, בקרקע יורשי האב, לפי שמשפחת
 80 האשה מוחזקת בהם.
 81 המשנה מבארת איזה נכסים משתעבדים לכתובת היבמה: הניח
 82 אחיו של היבם, והיינו הבעל הראשון שמת, קעות, וירש אותן
 83 היבם, הרי הן משועבדות לכתובת היבמה, ואף לאחר שנתייבמה
 84 אין ליבם רשות להוציאן, שכן כל נכסי המת משועבדים
 85 לכתובתה, ואפילו מטלטלין, ולכן ילקח בהן קרקע, והוא – היבם
 86 אוכל פירות. וכן אם הניח המת פירות התלושין מן הקרקע, דינם
 87 כמעות, שילקח בהן קרקע, והוא אוכל פירות. הניח המת פירות
 88 המחוברים בקרקע, אמר רבי מאיר, כיון שכל מה שגדל ברשות
 89 המת משועבד לכתובתה, לכך שמיין אותן – את הנכסים, כמה הן
 90 יפין פירות – עם הפירות, וכמה הן יפין בלא הפירות, והמותר –
 91 ההפריש, שהוא שווי הפירות, משועבד לכתובתה, ולכן ילקח בהן
 92 קרקע והוא אוכל פירות.
 93 וחכמים אומרים, פירות המחוברים בקרקע, שלו. אבל פירות
 94 התלושין מן הקרקע, וכן מעות, כיון שהם מטלטלין אינם
 95 משתעבדים לכתובתה, וכל הקודם זכה בהן, אם קדם הוא ותפסם,
 96 וזהו שלו לגמרי. ואם קרקע היא ותפסה אותם בחיי בעלה
 97 הראשון, שבאופן כזה אף מטלטלין משתעבדים לכתובתה, ילקח
 98 בהן קרקע, והוא אוכל פירות.
 99 מבארת המשנה את דין כתובת היבמה: כנסה היבם, הרי היא
 100 כאשתו לכל דבר, בלד – חוץ מדבר זה, שבו היא שונה מסתם
 101 אשה, שתתא כתובתה מוטלת על נכסי בעלה הראשון, שרק הם
 102 משועבדים לה, ולא נכסי בעלה השני. ולא יאמר לה – אין היבם
 103 יכול לפטור את הנכסים מן השעבוד, על ידי שיאמר ליבמה הרי
 104 כתובתיך מונחת על השלחן, כלומר, אינו יכול לייחד נכסים
 105 מסוימים לכתובה, ולהפקיע את השעבוד משאר הנכסים, אלא כל
 106 נכסיו יירש מהראשון אחריו לכתובתה. מוסיפה המשנה: וכן לא
 107 יאמר אדם – בעל סתם, שאינו יבם, לאשתו, הרי כתובתיך מונחת
 108 על השלחן, אלא כל נכסיו אחריו לכתובתה.
 109 ממשיכה המשנה לבאר את דיני היבמה: גירשה – גירש היבם את
 110 יבמתו, אין לה אלא כתובה. החזירה שוב לאחר שגירשה, הרי היא
 111 ככל הנשים שגורשו והחזירו, שהדין הוא שהחזירו על דעת
 112 כתובתן הראשונה, ואף יבמה זו אין לה אלא כתובה ראשונה
 113 בלבד, ואינו צריך לכתוב לה כתובה חדשה.

1 היינו משום רוח ביתא – כדי שיהיה רוח בבית, שעל ידי שיהיו
 2 הפירות בבית יהיה מזון מצוי לטובת האשה, אבל לזבוגי – למכור
 3 את הקרקע לפירות, לא – אינו יכול, כיון שיש לחשוש שיכלה את
 4 המעות בזמן קצר, ולא ישתמש בהם להרווחת הבית בכל שנה.
 5 מביאה הגמרא מחלוקת אמוראים בדבר: יהודה מר בר מרימר
 6 משמיה – משמו) דרבא אמר, מה שעשה עשוי, והמכר קיים. רב
 7 פפא אמר משמיה דרבא, לא עשה ולא בלום, אלא המכר בטל.
 8 רב פפא מבאר, שדבריו בשם רבא הם האמיתיים, ואילו דברי
 9 יהודה מר בר מרימר נאמרו מחמת טעות: אמר רב פפא, הא – דין
 10 זה דיהודה מר בר מרימר בשם רבא, שמה שעשה עשוי, לאו
 11 בפירוש אהמר – לא אמר כן רבא בפירוש, אלא מקללא אהמר –
 12 מתוך מעשה מסוים היה ניתן להבין שכך היא דעת רבא, דהיא
 13 איתתא דעילה ליה לנבא תרתי אמתא – שהיה מעשה באשה
 14 שהכניסה לבעלה שתי שפחות בנכסי מלוג, ואול נבא נסיב
 15 איתתא אחרתי – הלך בעלה ונשא אשה נוספת, ועיל לה תרא
 16 מנייהו – והכניס אחת מהשפחות לשרת את אשתו השנייה. אתאי
 17 לקמיה דרבא – באה האשה הראשונה לפני רבא, ותבעה שתי
 18 השפחות ישמשו רק אותה. צווקה האשה לפני רבא, ולא אשגה פה
 19 רבא, כיון שלא קיבל את טענתה. מאן דהוא – יהודה מר בר
 20 מרימר שראה מעשה זה, סבר שזהו משום דסבר רבא, שבעל
 21 שמכר את נכס המלוג לפירותיו, מה שעשה עשוי, ויכול אף ליתן
 22 במתנה את זכותו בקרקע המלוג לענין הפירות, ולכן היה הבעל
 23 רשאי לתת את מעשי ידי השפחה לאשתו השנייה. מסיים רב פפא
 24 ואומר: ולא היא – באמת אין זה טעמו של רבא, אלא כיון שהטעם
 25 שתיקנו חכמים את פירות נכסי מלוג לבעל הוא משום רוח ביתא,
 26 שיהיו פירות מצויים לטובת האשה, ולכן בדרך כלל אין הבעל
 27 רשאי למכור את הקרקע לפירותיה, והא – אבל במעשה זה, קא
 28 רוח – היה רוח בביתה על ידי שפחה זו, כיון שאף עתה עושה
 29 השפחה את צרכי הבית, ולכן לא השגיח בה רבא.
 30 הגמרא פוסקת את ההלכה בספק זה, האם הבעל יכול למכור
 31 קרקע מלוג לענין הפירות: והלקתא, בעל שמכר קרקע מלוג
 32 לפירות, לא עשה ולא בלום. מבררת הגמרא: מאי טעמא – מה
 33 הטעם בהלכה זו. ומביאה הגמרא מחלוקת: אביי אמר, הטעם הוא
 34 כיון דתיישנין שפא תבסיף – אנו חוששים שמה הקרקע תתקלקל,
 35 מחמת שהלוקח יודע שהקרקע נמצאת בידו רק לזמן קצוב ועד
 36 שימות הבעל, או יגרשנהו, וכיון שאין גופה קנוי לו, לא יעבדנה
 37 כראוי. ורבא אמר, הטעם הוא לפי שלא תיקנו לבעל את פירות
 38 נכסי המלוג אלא משום רוח ביתא, ולאחר שימכרם לא יהיה ריח
 39 הפירות מצוי בבית.
 40 מבררת הגמרא: מאי בינייהו – מה החילוק לענין הדין בין הטעמים.
 41 מבארת הגמרא: איכא בינייהו, ארעא דמקרב למתא – שדה
 42 הקרובה לעיר, שלדעת אביי רשאי הבעל למכרה לפירות, כיון
 43 שהבעל יכול להשגיח על השדה, שלא יקלקלנה הלוקח. אין
 44 לדעת רבא אינו רשאי למכרה, כיון שגם בזה אין רוח ביתא. אי
 45 נמי, אם הפעל עצמו ארעא הוא בשדה זו, וגם אחרי שמכרה ללוקח
 46 הוא עובד בעצמו בשדה תמורת חלק מהפירות, שלדעת אביי
 47 רשאי לעשות כן, כיון שהבעל ודאי לא יקלקל את השדה ושהרי
 48 הוא יודע שאם תמות אשתו בחייו יזכה בגוף השדה. אך לדעת
 49 רבא אינו רשאי למכרה, כיון שאף באופן כזה אין רוח ביתא,
 50 שהרי אין כל הפירות באים לבית האשה. אי נמי, וזו, וקא עבדי
 51 כהו עיקרא – באופן שהבעל יכול את הממון שיקבל מהלוקח
 52 תמורת הקרקע, ויעשה בהם סחורה, לאביי אינו רשאי למכרה,
 53 מחשש שתקלקל ביד הלוקח, ולרבא רשאי למכרה, כיון
 54 שמהרווחים של הסחורה יהיה רוח ביתא.

משנה

56 במשניות הקודמות התבארו דיני נכסי מלוג של ארוסה או נשואה,

54 כתובתה, אם מְנוּ בְעֵלְיָן – של הנשים הטוטות) עַד שְׁלֹא שָׁתוּ את
 55 המים, והרי זה ספק, האם זינו ואבדו את כתובתן או לא. בֵּית שְׁמַאי
 56 אוֹמְרִים, נוֹטְלוֹת בְּתוּבָה וְאֵף עַל פִּי שֶׁחַן לֹא שׁוֹתוֹת וְכַמוּ שִׁיבוֹאֵר
 57 לַחֲלֹן שְׁאִינָן מִפְסִידוֹת כְּתוּבָתָן מִסְפֵּקוֹ. וְבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, או
 58 שׁוֹתוֹת, אוֹ לֹא נוֹטְלוֹת בְּתוּבָה.
 59 לפני שתסיים הגמרא את הראיה מדברי בית שמאי, מבררת
 60 הגמרא את דברי בית הלל. תמהה הגמרא: כיצד אמרו בית הלל
 61 'או שותות', שמשמע שיש להן אפשרות לשתות, והרי 'וְהִבֵּיא
 62 הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַכֶּהֵן' (במדבר ה טו) אָמַר רַבְּמַנְיָא – אמר הקדוש
 63 ברוך הוא בתורה, וְלִיָּפֹא – ובאופן שכן הבעל איך אפשרות לקיים
 64 דין זה, שהרי אינו מביאה אל הכוון. מתרצת הגמרא: אכן אף בית
 65 הלל מודים שאינה יכולה לשתות, אֵלּא כוונתם היא, שמתוך שְׁלֹא
 66 שׁוֹתוֹת, לֹא נוֹטְלוֹת בְּתוּבָה, שכן זכותן לגבות כתובה מוטלת
 67 בספק, ואינן גובות מספק.
 68 מסיימת הגמרא את ראייתה מדברי בית שמאי: 'בית שְׁמַאי
 69 אוֹמְרִים, נוֹטְלוֹת בְּתוּבָה לֹא שׁוֹתוֹת', וְיֵשׁ לַהֲקִשׁוֹת, אֲמַאי יֵשׁ לַחֲנֹן
 70 כְּתוּבָה, והרי סְפִיקָא הוּא, סְפֵק וְנֵאִי סְפֵק לֹא וְנֵאִי – יש כאן ספק,
 71 שמוא זינתה האשה והפסידה כתובתה, ושמוא לא זינתה ולא
 72 הפסידה, וְאִיךָ קָאֵתִי סְפֵק וְמוֹצִיא מִיְדֵי וְדֵאִי – איך בא ספק וזות
 73 שיש לה, ומוציא את כתובתה מיד יורשי הבעל המחזיקים בממון
 74 בתורת ודאי. אלא מוכח מכאן דקְסָפְרִי – (שסוברים) בֵּית שְׁמַאי,
 75 שְׁפָטְרָה הַעוֹמֵד לְגִבּוֹת בְּגִבּוֹי דְמִי, ונמצא שהאשה מוחזקת בנכסים
 76 המשועבדים לכתובתה יותר ממה שירשי הבעל מוחזקים בהם,
 77 ולכן היא גובה מספק. וזהו גם כן הטעם שהיבם חייב בקבורת
 78 יבמתו אף לבית שמאי הסוברים 'מדרש כתובה', דכיון שהיא
 79 מוחזקת בנכסים המשועבדים לכתובתה, הרי זה כאילו זינתה ירש
 80 אותם ממנה, וממילא הוא מתחייב תמורתם בקבורתה.
 81 התבאר בדברי אבבי לעיל שלדברי בית הלל הטעם שהיבם חייב
 82 בקבורת יבמתו הוא מכח טענת 'מה נפשך', שאם הוא יורש את
 83 הכתובה מאחיו הרי הוא חייב בקבורתה. מקשה הגמרא: כיצד
 84 ניתן לומר שיש ליבמה זכות בכתובתה, וממילא היורש את
 85 כתובתה חייב בקבורתה, וְהָא דְעֵינָן בְּשִׁתְּנֵשְׁאֵי לְאַחַר, תְּפִילִי מַה
 86 שְׁפָטוּב לְיָבִי' – הרי כדי לחייב כתובה יש צורך שיתקיים התנאי
 87 הכתוב בה בפירוש, שכשתנשא לאחר תטול את כתובתה, וְלִיָּפֹא
 88 – ומוא זה לא התקיים מעולם, שהרי אף לאחר שמת בעלה לא
 89 הותרה להנשא למי שתרצה, אלא התחייבה להתייבם, וכיון שלא
 90 זכתה מעולם בכתובתה, אין לחייב את היבם בקבורתה.
 91 מתרצת הגמרא: אָמַר רַב אֲשִׁי, לגבי קיום תנאי זה, וְיָבֵם גְּמִי בְּאַחַר
 92 דְמִי – אף היבם נחשב כ'אחר', וכיון שהיתה רשאית להנשא לו,
 93 נחשב הדבר שהתקיים תנאי הכתובה שכשתנשא לאחר תטול
 94 כתובתה, וממילא מתחייב היבם בקבורתה.
 95 רבא מקשה על אבבי, שאמר לעיל שלדעת בית הלל ניתנה
 96 הכתובה להיגבות בחיי היבם: שְׁלַח לִיה רַבָּא לְאַבִּי שְׁאֵלָה זוּ פְּדִי
 97 רַב שְׁמַעְיָה בְּרִי וְרַבָּא, וְמִי – וכי – נִתְּנָה בְּתוּבָה לְגִבּוֹת מְחִיִּים שֶׁל הַיָּבֵם,
 98 וְהַתְּנָא בְּרִייתָא לֹא כַךְ, רַבִּי אֲבָא אוֹמַר, שְׁאֵלְתִי אֶת סוּמְכוֹס, יָבֵם
 99 הָרוּצָה שְׁיִמְכּוּר פְּנִכְסִי אַחֲרֵי הַמָּת, שִׁירַשׁ לְאַחַר שִׁיבֵם אֶת הַיָּבֵמָה,
 100 ואינו יכול לעשות כן מחמת שכל נכסי המת משועבדים לכתובתה
 101 ואינו רשאי למוכרם וכמו ששינו במשנה לעיל (פ), בְּיָצֵר הוּא
 102 עוֹשֶׂה, אִם פְּתָן הוּא, שאינו יכול לגרשה ולהחזירה, יַעֲשֶׂה לָהּ
 103 סְעוּדָה וְיַפְיָס אותה במשתה היין שתתן לו רשות למכור את
 104 הנכסים העודפים על שווי כתובתה. וְאִם יִשְׂרָאֵל הוּא, מְגַרְשׁ אותה
 105 בְּגֵזֶף, ומשלם את כתובתה, ומוכר את העודף, וְאַחַר כֵּן יִחְזֹר
 106 אותה,

1 יוֹרְשֶׁיהָ, שהם יוֹרְשֵׁי בְּתוּבָתָה, והיינו יורשי הבעל, הם אלו שחייבין
 2 בְּקַבּוּרָתָהּ, ולא יורשיה שירשו את נכסי המלוג שלה אך לא ירשו
 3 את כתובתה, כלומר יורשי האב.
 4 אָמַר אַבְבִּי, אֵף אֵינָן גְּמִי תְּנִינָא – אף אנו שנינו במשנה (להלן דף) דין
 5 זה האמור בברייתא, וכך שנינו בה, אֲלֵמְנָה נִיּוּנָת מְנַכְסֵי יְתוּמִין
 6 וּמַעֲשֶׂה יְדִיהָ שְׁלָחָה, ואין היתומים חייבין בְּקַבּוּרָתָהּ, אלא יוֹרְשֶׁיהָ
 7 שהם יוֹרְשֵׁי בְּתוּבָתָה חֵיבִין בְּקַבּוּרָתָהּ, ומהלשון 'יורשיה', יורשי
 8 כתובתה, שמשמע שיש לה שני מיני יורשים, וְאִיזוּרָה אֲלֵמְנָה שִׁישׁ
 9 לָהּ שְׁנֵי יוֹרְשֵׁיהָ, הָיוּ אוֹמַר, זו שומרת יָבֵם השניה במשנתנו,
 10 שירשי הבעל יורשי האב חולקים בירושתה, ועל זה אמרה
 11 המשנה שירשי הכתובה הם החייבים בקבורתה, והיינו יורשי
 12 הבעל.
 13 מקשה הגמרא על הדין שירשי הבעל חייבים בקבורת השומרת
 14 יבם: אָמַר רַבָּא, וְלִיָּפֹא – יאמר היבם, שהוא יורש הבעל, אֵח אֵינִי
 15 יוֹרֵשׁ – כלומר את עיקר הכתובה והתוספת, איני יורש מן היבמה,
 16 שכן היא עדיין לא גבתה אותה, אלא מאחי המת, וכיון שלא
 17 ירשתי כלום מהאשה, את אִשְׁתּוֹ אֵין אֵינִי קוֹבֵר.
 18 מתרצת הגמרא: אָמַר לִיה אַבְבִּי לְרַבָּא, היבם חייב בקבורת היבמה,
 19 מִשּׁוּם דְבִיאִין עֵלְיוּ מִשְׁנֵי צְדָדִין – טוענים נגדו טענת 'מה נפשך',
 20 שהרי חיוב הבעל לקבור את אשתו הוא תחת כתובתה, ואם את
 21 אַחֲרֵיהּ הוּא יוֹרֵשׁ, נמצא שהוא עומד תחתיו, ואם כן יְקַבֵּר אֶת
 22 אִשְׁתּוֹ, כשם שהיה אחיו חייב בקבורת אשתו אף אם לא היתה
 23 מכניסה לו נכסים כלל, אלא רק מחמת שמתה בחייו ואינו צריך
 24 לפרוע לה כתובתה, ואם אֵינִי קוֹבֵר אֶת אִשְׁתּוֹ של אחיו, אזי לא
 25 יירש את הכתובה מאחיו, אלא יִתֵּן הַיָּבֵם אֶת בְּתוּבָתָה לְיֹרְשֶׁיהָ,
 26 אך אינו יכול גם להיפטר מכתובתה וגם שלא לקבורה.
 27 רבא חוזר ומעמיד את קושייתו: אָמַר לִיה רַבָּא לְאַבִּי, הָכִי קָא
 28 אָמַנְיָא – כך היתה כוונתי לשאול, שיכול היבם להיפטר מקבורה,
 29 על ידי שיטען שאת הכתובה מכח הָאֵח אֵינִי יוֹרֵשׁ, ולא מכח
 30 היבמה, ולכן אֶת אִשְׁתּוֹ אֵין אֵינִי קוֹבֵר, וְאִי מִשּׁוּם בְּתוּבָה, שטען
 31 אבבי שבמקרה זה יצטרך לשלם כתובה, הרי לֹא נִתְּנָה בְּתוּבָה
 32 לְגִבּוֹת מְחִיִּים, כלומר בחיי הבעל עדיין לא הגיע זמן פרעון
 33 הכתובה, שכן בנוסח הכתובה כתוב 'שאם תנשאי לאחר, תטלי
 34 מה שכתוב ליכתי', ובחיי הבעל אין האשה יכולה להנשא לאחר,
 35 והיבם עומד במקום הבעל לענין זה, שלא ניתנה כתובה להיגבות
 36 בחייו, שכן היה מצפה לכנוס את היבמה, ומתה קודם שכנסה.
 37 אמר לו אבבי לרבא: הרי סברא זו שאתה אומר, שיש לדרוש
 38 מלשון הכתובה שאין חיובה חל מחיים |אלא רק בשיכולה האשה
 39 להנשא לאחר, אינה מוסכמת לדברי הכל, וּמֵאַן שְׁמַעְתָּ לִיה דְאִית
 40 לִיה מְגַרְשׁ בְּתוּבָה – מי שמעת שהוא סובר שדורשים את לשון
 41 הכתובה, הרי אלו בֵּית שְׁמַאי, ואם כן קושייתך היא רק לשיטתם,
 42 וְאֵף לְדַבְרֵיהֶם אֵין כַּאֵן קוּשִׁיא, שהרי שְׁמַעְיָן לָהּ לְבֵית שְׁמַאי
 43 דְאָבְרִי – שמענו שבית שמאי עצמם סוברים שְׁפָטְרָה הַעוֹמֵד לְגִבּוֹת,
 44 בְּגִבּוֹי דְמִי, ואם כן יבמה זו היתה מוחזקת בשטר כתובה בחיי
 45 בעלה, וכיון ששטר זה העומד להגבות נחשב כגבוי, הרי זה כאילו
 46 היא מוחזקת בנכסי בעלה, יותר מהבעל עצמו, וממילא כשבא
 47 היבם לרשת את נכסי אחיו הוא יורש אותם מחזקת היבמה,
 48 שהיתה מוחזקת בהם יותר מאחיו, ולכן חייב היבם בקבורתה.
 49 מוכיחה הגמרא שלדעת בית שמאי שטר העומד להגבות נחשב
 50 כגבוי: דְתַנֵּן בְּמִשְׁנָה (סוטה ד, ב), לגבי אשה שבעלה התרה בה שלא
 51 תגותר עם אדם מסוים, ועברה ונסתרה עמו, שדינה הוא לשתת
 52 את המים המאררים בבית המקדש, ועד אותה שעה היא אסורה
 53 על בעלה, ואם יתברר שאכן זינתה עם אותו אדם מפסידה

כתובת. האשה שנפלו – פרק שמיני דף פא עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) רמ"א רש"י

1 יורשיה יורשי כתובתה – אותן יורשים שירשין כתובתה, חייבין בקבורתה. ואין חייבין
2 בקבורתה – דהא בעי למיתב כתובתה ליורשיה. שיש לה שני יורשים – דאיצטרך
3 לתנא למיתני אותן יורשין שירשין כתובתה, שמע מינה – איכא יורשים אחרני
4 בהדיהו, דלא ירתי כתובתה. אה אני יורש – כתובה זו שאני יורש – אין כאן מנדוניית
5 אביה כלום. אלא מאתים ותוספת שכתב לה
6 אחי. ואין אני יורש אותה אלא אחי. יקבור את
7 אשתו – כמו שהיה הוא קוברתה אם מתה בחייה,
8 ואפילו לא הכניסה לו כלום. יתן כתובתה –
9 שהקבורה באה תחתיה. לנבות מחיים – כל זמן
10 שהבעל חי. ואני במקום בעל עומד, שהייתי
11 מצפה לכנסה. מאן שמעת ליה דאית ליה
12 מדרש כתובה – שדורש לשון הכתובה, שכתוב
13 בה: "לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב לייכי",
14 דמינה דייקת: לא ניתנה כתובה לגבות מחיים,
15 דהא אינה יכולה ליגשא לאחר. בית שמאי היא
16 – ביבמות בפרק "האשה שהלכה", דקאמרי
17 בית שמאי: והלא מספר כתובה נלמד,
18 "לכשתנשאי לאחר תטלי מה שכתוב לייכי",
19 והואיל והיא נישאת על פי עצמה, שבאה
20 ואמרה מת בעלי – אף הכתובה גובה על פי
21 עצמה. ושמעין להו לבית שמאי – שמי שיש
22 לו שטר חוב על חבירו, הוא מוחזק בבכתיב הלוה
23 יותר ממנו. כגבוי דמי – והנכסים בחזקתה,
24 הלכך – מינה קא ירית. מתו בעליהן – אבל
25 הנשים שבעולם קאי. שקינאו להו בעליהן
26 ונטרתו, ולא הספיק להשקותה עד שמת. ולא
27 שותות – דבעינן "הוביא האישה את אשתו".
28 ספק ונאי – והפסידו כתובה. מידי ודאי –
29 מידי יורשי הבעל, שדן ודאי בירושה. כגבוי
30 דמי – והיא מוחזקת בנכסים יותר מהן, ואין
31 כאן מוציא מידי ודאי. והא בעינן לכשתנשאי כו'
32 – אלעיל פריך: סוף סוף, היאך כתובה ניגבת
33 מחיים, שנוכל לבא עליו משני צדדים? והא
34 בעינן כו', יבם נכס באחר דמי – וכיון שהתירתי
35 מיתת הבעל ליגשא ליבם – מאותה שעה זכתה
36 בנכסים. שלח ליה רבא לאביי – לאחר שהשיבו
37 על שאלתו, ואמר: ניתנה כתובה יבמה לגבות
38 מחיים של יבם. ביד רב שמעיה – הוא היה
39 שליח בתשובה זו. ופי נתנה – כתובה יבמה
40 לגבות מחיים דיבם. שימכור בנכסי אחיו –
41 לאחר שכנס את יבמתו, ואמרן לעיל: כל נכסיו
42 אחראין לכתובתה. אם כהן הוא – שאם
43 יגרשנה לא יוכל להחזירה. יעשה לה פעודה –
44 הימנה, שתתן לו רשות למכור את העודף על כדי כתובתה. ואם ישראל הוא – שמוחר
45 להחזיר גרושתו. מגרשה כנס – ומגבה את כתובתה, ומוכר מה שירצה, ומחזירה על
46 מנת כתובתה הראשונה. או אפילו רצה להחזירה מיד – מוכר כל זמן שירצה. שאין
47 מעכבת מלמכור אלא יבמה. לפי שאין יבמה כותב לה כתובה, ולא כתב לה "דקנאי
48 ודקנינאי", ואין כתובה עלה על הראשון. ומשום הכי מעכבא בכולהו, דלמא משתדפי
49 הני במיחיה לה. ואף על גב דאמר לקמן (כתובת צ"ה) אישתדוף בני חרי טרפא
50 ממשעבדי – מכל מקום אמרו: איני רוצה לטרוח לבית דין. אבל כתב לה כתובה
51 כשמחזירה, וכתב לה "דקנאי ודקנינאי" – לא מציא מעכבא. והא דתנן (גיטין נ"ה, ב): לקח
52 מן האיש חזור ולקח מן האשה – מקחו בטל, אוקמינן באותן שלש שדות: אחת שכתב
53 לה בכתובתה, ואחת שייחד לה בכתובתה, ואחת שהכניסה לו שום משלה.

ולטעמך
ביבמה, לפי שלא כתב לה "כל נכסי אחראין לכתובתיך". ולכך תיקנו שאינו יכול למכור כלל – שלא תצטרך לחזור ולטרוח ולטרוח מן הלקחות. ואפילו ישאיר לה כנגד כתובתה
אינו רשאי למכור השאר, דחיישין שזמא יאבדו או ישתרפו השדות שישאיר. ואם תאמר: מכל מקום מה מנסתת? והא אמר לקמן דאי לית לה מראשון תקינו לה משני? ויש לומר:
דמנסתת, שצריכה לחזור ולטרוח הלקחות, דאפילו אי לית לה מנכסי הראשון אלא משעבדי – לא תקינו לה רבנן משני. דאי לאו הכי – מאי אחיזי לה מה שכתובתה על נכסי בעלה
הראשון. מגרשהו כנס – ואם תאמר: והואיל וטעמא משום דלא כתב לה "דקנאי", יכתוב לה ולא יצטרך לגרשה? ויש לומר: שאין האשה חפוצה, וניחא לה שיהו על נכסי בעלה
הראשון, והואיל והם כל שעה בעין – שאין רשאי למכור, ואין לנו לכופה למחול דינה. ופירש בקונטרס: והא דתנן ב"הניזקין" (גיטין נ"ה, ב): לקח מן האיש חזור ולקח מן האשה מקחו
בטל – הא אוקמינן באותן שלש שדות. והקשה הרב רבינו שמואל: דכל שכן בשאר נכסים, כדאמרין ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא ג"א): למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים –
כל

1 **איזורה** אלמנה שיש לה שני יורשין כו' – מיתרא דמתניחין דייק, אבל עיקר מתניחין
2 לא מיירי בשמרת יבם, אלא בסתם אלמנה. דהא קתני "מנכסי יתומין", ושומרת
3 יבם לית לה יתומין. **וליימא** אח אני יורש כו' – לפירוש הקונטרס פריך שפיר: אח אני
4 יורש – דאיני יורש מנכסיה כלום אלא מנה ומאתים של אחי, הלכך אשתו אין אני קובר.
5 אבל לפירוש רבינו הם דנדוניא לכלול עלמא
6 בחוקתו – אינו מיושב כל כך, שהרי הנכסים של
7 אשה יהו. וכן גב לפירוש הקונטרס, למאן דאמר
8 בחוקת יורשי הבעל – צריך ליישב. וצריך לפרש
9 דהכי פריך: ולימא אח אני יורש, כלומר: זכותו
10 של אחי אני יורש, כמו שהיה עושה הוא אם
11 היה קיים. אבל חובתו לא אירש, כדאמר ב"אלו
12 נערות" (כתובת ל"ד, ב): הניח להן אביהן פרה
13 שאולה משתמשים בה כל ימי שאילתה, מתה –
14 אין חייבים באונסיה. **משום** דבאין עליו משני
15 צדדין: אם אחיו יורש יקבור את אשתו. כלומר,
16 אם לא חזר לשמו שאינו יורש כלום ממנה, אלא
17 מאדו – אם כן בעי למימר דהרי הוא כאילו
18 אחיו קיים, ולחייב לא באחה ליידי גבוי – יקבור
19 את אשתו. כלומר, תשובו לגמרי כאילו הוא חי,
20 ויקבור אשתו כמו שהיה הוא קוברתה, ולפי זה –
21 דווקא בגמלה מן הנשואין. ואם אינו קובר, דלא
22 חשיבי כאילו הבעל חי, אם כן באחה ליידי גבוי,
23 ויתן לה כתובתה. **מאן** שמעת ליה דאית ליה
24 מדרש כתובה בית שמאי – ולבית הלל דלית להו
25 מדרש כתובה ניתנה כתובה לגבות מחיים. אף על
26 גב דאינה גובה כתובתה קודם הליצה – לענין זה
27 ניתנה לגבות, שיהיה לה קבורה תחת כתובה. ואם
28 תאמר: והא בית הלל נמי אית להו מדרש כתובה,
29 דחזרו להרות בבית שמאי, כדאמר בפרק "האשה
30 שלום" (יבמות ק"א, א): ולעיל סוף פרק "ערה"
31 (ג"א) פירשתי. ולפי מסקנא דשמעתין מצי דרשי
32 בית הלל מדרש כתובה. **ושמעין** להו לבית
33 שמאי דאמרי שטר העומד לגבות כגבוי דמי –
34 אף על גב דלאית ליה דכגבוי דמי, כדמשמע
35 ב"החולץ" (יבמות ל"ח, ב): דפריך לרבא מהדיא
36 דנפל הבית עליו ועל אביו – בכתובה מודה
37 דכגבוי דמי, משום חזנא, כדאמר התם. אי נמי
38 בתר דשמעה מרבא – סברה. **שותות** וחיבי
39 האישי כו' – משמע דבסדר המשנה גרסינן "או
40 שותות", ולא כמו שהיה כתוב שם בספרים "לא
41 שותות", ותימיה: דהתם עיקר מילתיה, ולא פריך
42 לה כלל.

והא בעינן לכשתנשאי לאחר כו' – מצינו למימר דפריך לבית שמאי: הנהי דאית להו
לבית שמאי שטר העומד לגבות כגבוי דמי, מידו לענין זה מהני מדרש כתובה –
"לכשתנשאי לאחר" דלא יחייב לה קבורה, מידי דהוי ארוסה; דאף על גב דכגבוי דמי –
אין לה כתובה. ומשני: יבם נמי כאחר דמי. ואי הוה גרסינן "אלא" הוה אחי שפיר, דהרי
ביה משינאי דלעיל, ואתי האי טעמא נמי לבית הלל, ומצו דרשי שפיר מדרש כתובה,
דכיון דכאחר דמי – חשיב כאילו גבתה והחזירה לה, והואיל דהיא קצת בת גבייה. אי נמי:
מצי למימר דלית הלל פריך, דלית להו כגבוי דמי. אף על גב דסלקא דעתך לית ליה
מדרש כתובה – מכל מקום פריך שפיר. דהשתת, ומה התם בגימטא לא בעו בית הלל
למדרש כתובה כדי לגבות, אלא מפסדי לה כתובה – כל שכן כהא שיש לה להפסיד
כתובה על ידי מדרש – שיאמרו בית הלל שתפסיד. **יבם** נמי כאחר דמי – ואף על גב
דבפרק קמא דקדושין (ג"ג) אמר גבי "איש אחר קדושה" דיבם לא מקרי "אחר" – הני
מילי בלשון תורה, אבל בלשון חכמים איקרי "אחר". **הרוצה** שימכור אחיו – לפי
שאינו יכול למכור, ומכרו בטל אלאחר, אפילו קודם שתבא לידי גבייה. דהחמיירו חכמים
למכור כלל – שלא תצטרך לחזור ולטרוח ולטרוח מן הלקחות. ואפילו ישאיר לה כנגד כתובתה
אינו רשאי למכור השאר, דחיישין שזמא יאבדו או ישתרפו השדות שישאיר. ואם תאמר: מכל מקום מה מנסתת? והא אמר לקמן דאי לית לה מראשון תקינו לה משני? ויש לומר:
דמנסתת, שצריכה לחזור ולטרוח הלקחות, דאפילו אי לית לה מנכסי הראשון אלא משעבדי – לא תקינו לה רבנן משני. דאי לאו הכי – מאי אחיזי לה מה שכתובתה על נכסי בעלה
הראשון. מגרשהו כנס – ואם תאמר: והואיל וטעמא משום דלא כתב לה "דקנאי", יכתוב לה ולא יצטרך לגרשה? ויש לומר: שאין האשה חפוצה, וניחא לה שיהו על נכסי בעלה
הראשון, והואיל והם כל שעה בעין – שאין רשאי למכור, ואין לנו לכופה למחול דינה. ופירש בקונטרס: והא דתנן ב"הניזקין" (גיטין נ"ה, ב): לקח מן האיש חזור ולקח מן האשה מקחו
בטל – הא אוקמינן באותן שלש שדות. והקשה הרב רבינו שמואל: דכל שכן בשאר נכסים, כדאמרין ב"חוקת הבתים" (בבא בתרא ג"א): למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים –
כל

1 כל שכן דהוה ליה איבה, דאמר לה: ענין נתת בגירושין ובמיתה! לכך נראה לרבינו יצחק
2 לפרש: מקחו בטל – משעת טריפה. ושלא שדות – לאו למעוטי שאר נכסים. אלא – אפילו
3 שלש שדות, מקחו קיים עד שעת טריפה. ויש ליישב פירוש הקונטרס: דמקחו בטל משמע
4 דבטל לאלתר. ובי"חוקת הבתים" (בבא בתרא ג'א) הכי פירושו: למעוטי מאי, דלא מצי אמרה

5 נתת רוח עשיתי לבעלי, אולימא למעוטי שאר
6 נכסים דלא טרוף לגמרי – כל שכן דהויא לה
7 איבה! והא דלא קאמר: למעוטי שאר נכסים דאין
8 מקחו בטל לאלתר, דמילתא דפשיטא היא דאין
9 מקחו בטל אלא באותן שלש שדות. דהא כל אדם
10 מוכר קרקעות המושעבודות, וממילא ידעא
11 דדוקא באותן שלש שדות קתני דמקחו בטל.
12 ומשום למעוטי שאר נכסים דאין מקחו בטל לא
13 אצטרף ליה לאוקמא באותן שלש שדות. אבל
14 קשה לרבינו שמשון בן אברהם: הדיכי מצי למימר
15 דפשיטא ליה דבשאר נכסים אין מקחו בטל! הא
16 מקמי דמוקמינן לה התם באתון שלש שדות הא
17 סלקא דעתך דמיירי בשאר נכסים, אף על גב
18 דקתני מקחו בטל! ואם איתא ניחא לה שיעור
19 כתובה כו' – הואיל וחשבת לה כאילו גבתה
20 והחזירה לו.

21 **ולמעמיד** – פירוש: דלא אסקת אדעתך
22 טעמא דאיבה, לותבה ממתניתין,
23 דמשמע הכי: לא יאמר לה הרי כתובתיך מונחת
24 על השלחן, כדי למכור השאר – אלא כל נכסיו
25 אחראין לכתובתה, ואינו יכול למכור שום דבר.
26 **אלא** עצה טובה קמשמע לן – פירש בקונטרס:
27 שמא יאבדו המטלטלין, ונמצאת שלא
28 בכתובה, וצריך לכתוב כתובה אחרת. והא אינו
29 אלא לרבי מאיר, דבאמו אסור לאדם להשתות
30 את אשתו שעה אחת בלא כתובה. ונראה לרבינו
31 יצחק: עצה טובה – שלא תהא קלה בעיניו
32 להוציאה. ולרבינו שמשון בן אברהם נראה: דגבי
33 אשתו הויא עצה טובה שאם ייחד לה מטלטלין –
34 לא יוכל להוציאה, לכך טוב לו שיהיו כל נכסיו
35 אחראין לכתובה ויוציא הכל. ולבסוף – דמסיק
36 טעמא דרבי מאיר משום איבה – הויא טעמא
37 דמתניתין נמי משום איבה, בין ביבמתו בין
38 באשתו. **לא** יאמר הואיל ואני יורש החוקתי –
39 ואם תאמר: ולמחול לפשיה, דהא אמרינן:
40 המוכר שטר חוב לחברו חוזר ומחלו – מחול,
41 ואפילו יורש מחולו ויש לומר: דשאני הכא –
42 דאינו יורש אלא מבחה. אי נמי, כרבי מאיר דדאין
43 דינא דגרמי, ומגבי ביה דמי שטרא מעליא,
44 כדאמרינן לקמן (פ'א).

45 **ודלמא** דטבא ליה עבדו ליה – פירש
46 בקונטרס: שתהא הקרן קיימת, ויאבל
47 פירות. וקשה: דלא מצי דלא אשמועינן אלא
48 בנכסי אחיו? ונראה: דטבא ליה עבדו ליה –
49 דהיינו, דהוי שלום בית טפי, ושתהא בטרחהו יותר,
50 לפי שלא כתב לה "דקנאי ודקניא". אי נמי –
51 דלא זילי נכס כל, כן כשיש לה הריבה מנכסי
52 בעלה הראשון שתטול כתובתה מהן, ולא יהיו
53 יראין הלקחות שתטרוף מהם. ואם תאמר: ונימא

54 נמי שלא יהיה מוכר מהאי טעמא, משום דטבא ליה עבדו ליה? ויש לומר: דמשום טובתו לא נפסיק ללקחות. **רבי**
55 אמר רבי מאיר לגבות מיתמי, אלא דוקא מיתמי. ורוב במקום אחיו קאי, והוי כמו מיתמי. וכן משמע במה דוכתיך דבמיתמי פליגי. וליכא למימר דלרבי מאיר (מטלטלין) דיתמי נמי משתעבדי
56 לכתובה, ובמקרקעי דמי – דאם בן אפילו לית לן דרבי נתן דין הוא שתגבה ממנו כאילו הווי מקרקעי. ועוד דהשתא מלוה דלדיפא, דמדוד רבנן דגבי מיתמי אפילו מגולמיא דעל כתפיה –
57 מודה רבי מאיר ומטלטלי דיתמי לא משתעבדי ליה. כתובה דגריעא, ולרבנן אפילו מטלטלי דידיה לא משתעבדי – כל שכן דלרבי מאיר לא משתעבדי ליה מטלטלי דיתמי. ואם תאמר:
58 דבפרק "נושאין על האנסה" (יבמות ע"ט,א) תניא: יש מוכר את אביו להגבות לאמו כתובה, כיצד כו', וקאמר: הא מני – רבי מאיר היא, דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה. והשתא הא אפילו
59 ממטלטלי דיתמי לא גביא, כדפרישתי, כל שכן ממטלטלי דמקבל מתנה דאליס טפי, כדמשמע ב"יש נחלד" (בבא בתרא ג'א,א). דדייק: השתא בירושה דאורייתא אלמנתו ניונת, מתנת
60 שכבי מרע דרבנן – לא כל שכן? משמע: אבל מתנת בריא, דההיא דאורייתא, אינה ניונת. אלמא, גריעא ירושה ממתנת בריא ויש לומר: דההיא דיבמות איירי במתנת שכבי מרע, דגריעא
61 מירושה.

1 **ולמעמיד** – דאמרת טעמא משום דלא ניתנה כתובה ליגבות מחיים, אמאי מהדרת אדר'
2 אבא לאתוובי מבריייתא. אנתוב ממתניתין? ומשני: ממתניתין לא מותיבנא. דמתני' איכא
3 לשנויי: דלאו דינא קתני אלא עצה טובה, שלא תאבד כתובתה. על השלחן – הן מעות
4 שהוא משתמש בהן, אם הוא שולחני. הכי נמי **דלא מצי מוכין** – בתמיה; הא אוקימנא
5 לההיא באותן שלש שדות. אבל מי שלא כתב

6 ולא ייחד – מוכר הכל, ואינה יכולה לעכב
7 עליו. וטעמא, משום דכתב לה "דקנאי ודקניא".
8 ומיהו, כשימונת או גירשנה – טרפה לקחות.
9 **עצה טובה** – שמוא יאבדו המטלטלין, ונמצאת
10 בלא כתובה, וצריך לכתוב כתובה אחרת. **אלא**
11 **דרבי אבא קשיא** – אדמגרש לה – ניחא לה, דרבי
12 שהרי גירושין גביא הן לשידהם. אלא דהאי
13 טעמא – דלא ניתנה כתובה להגבותה מחיים.
14 משום איבה – המייחד לאשתו או קרקע או
15 מטלטלין – נותן איבת עולם ביניהם, דסברה:
16 עניו נותן גירושין. אבל זה שמגרש על מנת
17 שיחזיר – ידעה דלא עשה אלא למכור, ופקעה
18 לה איבה. דנפלה ליה יבמה – דמצוה בגדול
19 לייבם. **כנא אחיה** – הקטן ממנו. **למיפסלה**
20 **בניסא** – לזרוע לה גט, ולאסרה על כל האחין,
21 כדאמרינן בפרק קמא דיבמות. משום נכסי –
22 קשה בעיניך שאבסינה, שלא אוכה בנכסי אחי,
23 כדתנן (בבמות ג'א): הונס את יבמתו – זכה
24 בנכסי אחיו. **פליגנא לך** – כאילו אני חולץ לה,
25 ולא אטול אלא כמוך. **בין דאמור רבנן** –
26 שומרת יבם – אין הדיבם רשאי למכור,
27 כדאמרינן לקמן בשמעתין: מי שמת והניח
28 שומרת יבם כו'. **אף על גב דובין כו'** – ומה
29 שעמרת זה שהתנה עמו לחלוץ לו וקנו מירו –
30 הרי דאזכרנו. **כיפי** – נומים. **כלומר:** במה
31 יפה והנאה את דבריו, ומה טעם נתן בה
32 כששלה: שלחה **בראבי** – דהיכא דובין –
33 זביניה זביני. ומת – הגורשה המלוה. **לא יאמר**
34 – היבם המחויב המעות. **הואיל ואני יורש** –
35 שאבסי את אשתו ואוכה בנכסים. החוקתי –
36 בחוב זה, ולא אשלמנו עוד. **דלמא ליה עבדו** –
37 עצה טובה: שיהיה הקרקע קיים לו לעלמית, ולא
38 יוציא המעות בהוצאה. **תנא תני מוציאין** –
39 דמשמע: על כרחו. אינה משנה – לא נישנית
40 משנה זו בבית המדרש של החכמים, ולא סמכין
41 עלה במידה. **דלמא רבי מאיר היא** – במתניתין,
42 דקתני גבי כספים ופירות תלושין: ילקח בהן
43 קרקע, ואפילו לא תפסה. **אלמא** – משעבדי
44 לכתובתה. ואפילו לא קיימא לן כרבי מאיר
45 בהא, מיהו גבי מוציאין – ליכא מאן דפליגי אי
46 מקרקעי ניתנה, ולעולם משנה היא. **אלא** –
47 להכי אינה משנה, וטעות היה מי ששנאה.
48 משום דמצי אמר לה: לאו בעלת דברים ידדי
49 את, ממך לא ליתאי אלא מאחי.

דלמא
דלמא
את לאו בעלת דברים ידדי אתה,
דלמא

כתובות דף פא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) רמג

58 לפניו יבמה, ועדיין לא יבמה, לא לויבין – שאין ליבם למכור את
 59 נכסיה, אף על גב דעבר וזבין, לא הוה זביניה זביני – אין מכירתו
 60 חלה. ומבאר רב יוסף היכן אמרו חכמים שלא ימכור: דתניא
 61 בברייתא, מי שמת והניח שומרת יבם, והניח המת נכסים בשווי של
 62 מאה מנה, אף על פי שכתובתה מבעלה שמת אינה אלא מנה, לא
 63 ימכור היבם מנכסים אלו כלל, כיון שכל נכסיו של המת אחריו
 64 לכתובתה. וממילא אף אותו יבם שהתחייב לאחיו הצעיר בקנין
 65 שיתן לו מחצית מנכסי המת, הרי זה כאילו מכרם לו, וכיון שאינו
 66 רשאי למכרם, אינו נותן לאחיו כלום.
 67 מקשה הגמרא על רב יוסף: אמר ליה אביי לרב יוסף, וכי כל היבם
 68 דאמור רבין לא לויבין, אף על גב דזבין, לא הוה זביניה זביני – וכי
 69 בכל מקום שאמרו חכמים שלא ימכור, אם עבר ומכר אין מכירתו
 70 חלה. והתנן במשנה (לעיל טז), אשה שנפלו לה נכסים אחרי
 71 שהתארסה, בית שמיא אומרים, תמכור – רשאית למכור את
 72 נכסיה. ובית הלל אומרים, לא תמכור, כיון שבמכירה זו היא
 73 מפסידה לארוס את הנכסים שהיו ראויים להיות לו כנכסי מלוג.
 74 אמנם אלו ואלו מודים, שאם עברה ומכרה ונתנה, הקנין כתיב. ואם
 75 כן אף לגבי יבם ניתן לומר שאף שאמרו חכמים שלא ימכור בנכסי
 76 היבמה, מכל מקום אם מכר, חלה מכירתו.
 77 הגמרא מביאה דעות של אמוראים נוספים בנידון זה: שלחנה –
 78 שלחו דין ודברים זה שבין רב יוסף לאביי, לקמיה – [לפניו] דרבי
 79 הנינא בר שפי, שיאמר את דעתו. שלחה דרבי יוסף – שלח את
 80 תשובתו כדברי רב יוסף, שאין להתחייבות חלה. אמר אביי, אמו
 81 ו-האם רבי הנינא בר שפי, ביפי תלה לה – נומים תלה בתשובתו
 82 של רב יוסף, לנאותה, שמחמת כן נקבל את דבריו, כלומר, מה
 83 הוסיף בדבריו על דברי רב יוסף כדי ליישב את הקושיא מהמשנה,
 84 שמוכח שבאף במקום שאסרו חכמים למכור, חלה הקושיא מהמשנה,
 85 לקמיה דרב מניומי בריה דרב נחומי, שלחה בראייה, שהמכירה חלה
 86 אף שהיא אסור לו למכור בנכסים אלו. אך הוסיף רב מניומי ושלח
 87 להם, ואי אמר – ואם יאמר בה רב יוסף מצינא אחרניא – טעם
 88 אחר, שמחמתו הוא סבור שאין המכירה חלה, שלחו לי את טעמו.
 89 רב יוסף מביא ראייה לדבריו: נפק ו-יצא רב יוסף לחפש ראייה
 90 לדבריו, דק ואשכח – דייק בברייתות ומצא ברייתא המסייעת לו,
 91 דתניא, הרי שהיה אדם נושה מעות פאחיו, ומת האח המלוה וקדם
 92 שפרע לו אחיו את חובו, והניח המלוה שמת את אשתו שומרת
 93 יבם, שלא הניח זרע אחריו, לא יאמר האח הלוה העתיד לייבמה,
 94 הואיל ושמי יורש – עתיד לירש את ממון אחי כשאיבם את
 95 אשתו, התקתי – זכיתי בחוב זה שהייתי חייב לו, ואיני צריך
 96 לפרוע, אלא עליו לשלם את חובו לחוקת המת, שכל נכסיו
 97 משועבדים לכתובת אשתו, ולכן מוציאין את מעות החוב מן היבם,
 98 ויבם קנה קרקע, שתהיה משועבדת ליבמה, והוא – היבם אוכל את
 99 הפירות של הקרקע, כשאר נכסים שירש מאחיו המת,
 100 שמשועבדים לכתובת היבמה, והיבם אוכל את פירותיהם. וכיון
 101 שמוכח מברייתא זו שצריך היבם להחזיר לחוקת המת את חובו,
 102 אף שממון זה לא היה עדיין ברשות המת, כל שכן שאינו יכול
 103 למכור ולהוציא קרקעות ונכסים מרשות המת.
 104 אביי דוחה את ראייתו של רב יוסף: אמר ליה אביי, דלמא – שמא
 105 אין זו כוונת הברייתא, שחייב היבם לקנות בדמי החוב קרקע
 106 שתהיה משועבדת ליבמה, אלא כוונת הברייתא דמכור ליה עבדו
 107 ליה – שיעשה דבר טוב עבור עצמו, כדי שלא יתבזבזו המעות
 108 בהוצאותיו, יקנה קרקע ויבחר את פירותיה, ובאמת אין הקרקע
 109 משועבדת ליבמה, כיון שאינו צריך לפרוע את חובו לאחיו שמת.
 110 רב יוסף חוזר ומעמיד את ראייתו: אמר ליה רב יוסף לאביי, תנא
 111 תני מוציאין – התנא בברייתא שנה לשון מוציאין, ומשמע
 112 שעושים כן בעל כרחו, ואת אמרת שכוונת הברייתא היא דמכור
 113 ליה עבדו ליה.
 114 הדר – חזרו ושלחנה לראייתו של רב יוסף מברייתא זו קמיה דרב
 115 מניומי בריה דרב נחומי, שהסכים מתחילה לדברי אביי, אך אמר

1 ואי סלקא דעתין – ואם יעלה על דעתנו לומר שנתנה כתובה
 2 לנכות מתיים – בחיי היבם, נמצא שאנו מחשיבים את היבמה
 3 כאילו כבר גבתה את כתובתה והחזירה אותה ליבם כשנטל את
 4 הנכסים, ולכן סובר אביי שהוא מתחייב בקבורתה, ואם כן מדוע
 5 הצריכו סומכוס לגרשה ולהחזירה, שהוא דבר גנאי לשניהם,
 6 ניוחד לה היבם נכסים בשיעור כתובה, ורק נכסים אלו ישארו
 7 משועבדים לכתובה, והשאר לויבין – ויוכל למכור את שאר
 8 הנכסים, מאחר והסתלק מהם השיעבוד. וממה שלא אמר כן
 9 סומכוס, מוכח שלא ניתנה הכתובה לה יגבות בחיי היבם, ומחמת
 10 כן אינו יכול לייחד לה קרקע מסיימת לכתובתה.
 11 תמחה הגמרא: ולשמעיה – לדבריו רבא, עד שאתה מקשה
 12 מהברייתא, ולתבה מפתניתין – יש לך להקשות על סברא זו
 13 מהמשנה (לעיל טז), שכן שנינו בה, לא יאמר לה – היבם ליבמתו,
 14 הרי כתובתה מונחת ליה על השלחן – אינו יכול לייחד לה נכסים
 15 מסיימים שדווקא מהם תטול כתובתה, אלא כל נכסיו שירש
 16 מאחיו אחריו לכתובתה. ואף מכאן מוכח לכאורה שלא ניתנה
 17 כתובה לה יגבות מחיים, ולכן אינו יכול לייחד לה דבר מסוים
 18 לכתובתה, ומדוע לא הקשה כן רבא.
 19 מתרצת הגמרא: הנה, במשנה, אין זו ראייה גמורה, כיון שיתכן
 20 שמצד הדין יכול היבם לייחד לה מטלטלין, ורק עצה טובה קא
 21 משמע לן – נתנה המשנה עצה טובה ליבם שלא יעשה כן, כיון
 22 שאם יאבדו המטלטלין שייחד לה יצטרך לכתוב לה כתובה
 23 אחרת. ומוכיחה הגמרא שמשנתנו באה לתת לו עצה טובה: דאי
 24 לא תימא הכי – שאם לא תאמר כך, אם כן בסיפא של המשנה,
 25 דקמיה לגבי סתם אשה, וכן לא יאמר אדם לאשתו, הרי כתובתך
 26 מונחת ליה על השלחן, אלא כל נכסיו אחריו לכתובת אשתו, וכי
 27 גם בדין זה תאמר דעי ליה לזבני, הכי נמי דלא מצי זבני –
 28 שאם רוצה הבעל למכור את נכסיו, אינו יכול לעשות זאת, מחמת
 29 שיעבודו לכתובתה, ובודאי אין הדין כן, שהרי רשאי הבעל
 30 למכור את כל נכסיו. אלא רק עצה טובה קמשמע לן, ואם כן קא
 31 נמי – גם כאן, ברישא, לגבי יבמה, רק עצה טובה קא משמע לן.
 32 ומחמת כן לא הקשה רבא מהמשנה, אלא הברייתא דרבי אבא,
 33 קשיא, שהרי מכך שהצריכו סומכוס לגרשה ולהחזירה משמע
 34 שאינו יכול לייחד לה נכסים לכתובתה, ומוכח שלא ניתנה כתובה
 35 ליגבות בחיי היבם.
 36 הגמרא מתרצת את קושיית רבא באותה דרך שביארה את
 37 המשנה. מתרצת הגמרא: הברייתא דרבי אבא נמי לא קשיא,
 38 ובאמת יכול היבם לייחד לה כתובה, אלא עצה טובה היא ליבם
 39 שלא יעשה כן, משום אבה, שאם יעשה זאת תסבור האשה שהוא
 40 רוצה לגרשה, ואילו כשמגרשה ומחזירה היא יודעת שרצונו רק
 41 למכור את הנכסים. אמנם לפי האמת ניתנה כתובה ליגבות בחיי
 42 היבם, וכדברי אביי.
 43 * * *
 44 הגמרא מביאה מעשה בענין זה של מכירת נכסי המת על ידי
 45 היבם: הווא גברא, דנפלה ליה יבמה בפומבדיתא – מעשה באדם
 46 שמת אחיו ללא זרע בפומבדיתא, וכיון שהוא היה הגדול שבאחים
 47 היתה מוטלת עליו מצות יבום (בבמות כד), בעי אחוה למפסלה לה
 48 בנמיא מיניה – רצה אחיו הצעיר לפסול את היבמה על אחיו
 49 הגדול שעמד ליבמה, על ידי שישליך לה גט ממנו, שהדין הוא
 50 שאם אחד האחים הראויים לייבם נותן גט ליבמה, מחמירים
 51 לאוסרה על כל האחים, וחולצת אינה מתייבמת. אמר ליה האח
 52 הגדול שרצה לייבם, לאח הצעיר, מאי דעתיך – מדוע רוצון
 53 לעשות כן, הרי זה משום נכסי, שרצונך שנירש שנינו יחד את
 54 הנכסים, ואילו אם אייבם אותה אזכה לכדי בכל הנכסים (שם טז).
 55 אם כך אמר, נכסיו פליגיא לך – אני מתחייב לחלוק איתך בנכסים,
 56 ולא תפסיד מכך שאייבם.
 57 אמר רב יוסף על מעשה זה, כיון דאמור רבין גלגל אדם שנפלה

62 הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יוחנן. מקשה הגמרא: כיצד אמר
63 מר בר רב אשי בשם רבי יוחנן שניתן למשוך חפץ עכשיו ולקנותו
64 רק לאחר שלשים יום, והא בי אהא רבין אמר בשם רבי יוחנן,
65 שהמושך חפץ כדי לקנותו לאחר שלשים יום לא קני. מתרצת
66 הגמרא: לא קשיא, הא – מה שאמר רבי יוחנן שמועיל הקנין, היינו
67 באופן דאמר ליה לקונה קני מעבשיו – לאחר שיעברו שלשים
68 יום, תהיה הבהמה קנויה לך מעבשיו, וכוונתו שיתחיל הקנין
69 עכשיו ויסתיים לאחר שלשים יום, והא – מה שאמר רבי יוחנן
70 שלא הועיל קניינו, היינו באופן דלא אמר ליה קני מעבשיו, אלא
71 שיקנה רק לאחר שלשים יום, וכיון שבאותו זמן לא עשה כל קנין,
72 לא קנה.
73 הגמרא ממשיכה לדון ביבם הרוצה לחלוק עם אחיו בירושת המת.
74 מספרת הגמרא: בעו מיניה מעילא – שאלו בני הישיבה את עולא,
75 אח שיבם, זכה בנכסי המת, ואחר כך חילק את נכסיו לאחיו, מהו
76 – האם חלו מעשיו. השיב להם עולא: לא עשה ולא כלום, וכדברי
77 רב יוסף שאין האח יכול לטפור את נכסי המת, לפי שכולם
78 משועבדים לכתובת היבמה. הוסיפו ושאלו התלמידים: חילק את
79 הנכסים ואחר כך יבם, מהו. השיב להם עולא: לא עשה ולא כלום.
80 תמחה הגמרא על משא ומתן זה: מתקנה לה רב ששית, השקא –
81 מעתה שפסק עולא לתלמידים בשאלתם הראשונה, שאם יבם,
82 וכבר זכה בנכסים, ואחר כך חילק, לא עשה ולא כלום, חילק ואחר
83 כך יבם מפעילא – וכי יש צורך להשמיע שאם חילק את הנכסים
84 קודם שייבם, שעדיין לא זכה בהם, שאין חלוקתו מועילה, והרי
85 פשוט שלא עשה כלום. מתרצת הגמרא: לא היו אלו שאלות של
86 תלמידים בדרך לימודו של עולא, אלא שאלות שנשאלו למעשה,
87 ושני מעשים היו – שתי השאלות שנשאלו בשני מקרים שונים, ולא
88 שמע האחרון את התשובה שהשיב עולא לשואל הראשון.
89 מביאה הגמרא את פסקו של ריש לקיש בנידון זה: בי אהא רבין,
90 אמר בשם ריש לקיש, בין יבם ואחר כך חילק, בין חילק ואחר כך
91 יבם, לא עשה ולא כלום. פוסקת הגמרא את ההלכה: והלכתא, לא
92 עשה ולא כלום.

* * *

93 שנינו במשנה: [פירות] המחוברין בקרקע, אמר רבי מאיר שמין
94 אותן כמה הן יפין בפירות וכמה הן יפין בלא פירות, והמותר ילקח
95 בהן קרקע והוא אוכל פירות, והקמים אומרים, פירות הקחוברים אין
96 לקרקע, שילו. מקשה הגמרא: אמאי – מדוע לדעת חכמים אין
97 הפירות שייכים ליבמה, אלא ליבם, והא כל נכסיו של המת
98 אחריו וערבאין לכתובתה – אחראים וערבים לתשלום כתובת
99 המת, ופירות המחוברים לקרקע דינם כקרקע. מתרצת הגמרא:
100 אמר ריש לקיש, יש לשנות את גירסת המשנה, והני – ויש לשנות
101 בה, שפירות המחוברים לקרקע הם שילה, וכדעת רבי מאיר, ולא
102 נחלקו על רבי מאיר אלא בפירות תלושים, שלדברי חכמים אינם
103 משועבדים לכתובת.
104

* * *

105 שנינו במשנה: בנכסה היבם ליבמתו, הרי היא באשתו. מבררת
106 הגמרא: למאי הלכתא – לגבי איזו הלכה דין היבמה כאשתו.
107 מבארת הגמרא: אמר רבי יוסי רבי חנינא, לומר – בהלכה זו אמר
108 חידוש, שמגרשה בגט, ואינה צריכה חליצה. ופתורה – ואם
109 גירשה רשאי להחזירה, ואינה אסורה עליו באיסור אשת אח.
110 תמחה הגמרא: מה חידוש בכך שמגרשה בגט, פשיטא, שהרי היא
111 ככל אשה היוצאת בגט. מתרצת הגמרא: מהו דתיקא – היית סבור
112 לומר, שיבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה (תריסרה ה) אמר
113 דתקנא, ואף אחרי שכנסה עדיין יבומין הראשונים עליה – היא
114 נחשבת עדיין ליבמה, ולא תיקני – לא די לה בגט כדי להותרה
115 להינשא לאחר, אלא יצטרך להוציאה אף בתלויצה, קא משמע לן
116 התנא, שיוצאת בגט לבד, ככל אשה.
117 ממשיכה הגמרא להקשות: מתיקנה, פשיטא – דין זה, שיכול
118 היבם להחזירה לאחר שגירשה, פשוט הוא, שהרי היא ככל אשה
119 שהתגרשה,
120

1 דוחה הגמרא אף סברא זו: דלמא ברייתא זו כרבי נתן היא, דתינא,
2 רבי נתן אומר, מנין לראובן הנושא פתחירו שמעון סכום של מנה,
3 ופתחירו – שמעון, נושה מנה פתחירו לוי, מנין שמוציאין את החוב
4 מנה – מהלחה האחרון – לוי, ונתנין לנה – למלוה הראשון
5 –ראובן, ואין אומרים שלוי ישלם את חובו לשמעון, ושמעון
6 ישלם לראובן, תלמוד לומר (במדבר ה ז) והשיב את אשמו – חובו
7 בממון בראשו וגו' ונתן לאשר אשם לו, והיינו שהחייב ממון
8 לחבירו נותנו למי שעיקר הממון עתיד להיות ברשותו, ואם חבירו
9 חייב ממון לאחר, נותנו לאותו אחר, ולא למי שנושה בו, כיון שאין
10 סברא להעביר את המעות מלוי לשמעון ומשמעון לראובן, אלא
11 ישלם לוי לראובן. ואם כן יתכן שהברייתא סוברת כרבי נתן, וכיון
12 שהיה היבם חייב ממון למת, ונכסי המת משועבדים לכתובת
13 אשתו, חייב היבם להחזיר את החוב לחזקת המת, שיהיה משועבד
14 לכתובת היבמה.
15 הגמרא מבארת מדוע דחה רב נחמן ברייתא זו: אלא טעמו של רב
16 נחמן הוא משום שלא אשכחן תנא דמחמיר תרי חומרי בכתובה –
17 לא מצאנו תנא הסובר שניתן להחמיר שתי חומרות בכתובה, כיון
18 שגבייתא היא מדברי סופרים, ואילו בברייתא זו יש שתי חומרות,
19 האחת כרבי מאיר, שמטלטלים משתעבדים לכתובה, והשניה
20 כרבי נתן, שחייב הלוה להחזיר חוב לנושי נושיו. אלא לא מצאנו
21 מחמירים בכתובה אלא חומרא אחת, אי פחומרת רבי מאיר, אי
22 פחומרת רבי נתן, ואילו מי שסידר ברייתא זו ושנה בה שתי
23 חומרות בודאי לא קיבל כן מרבו, אלא מעצמו אמר כן, ואין
24 סומכים על דבריו.
25 מסיימת הגמרא: אמר רבא, אם כן, היינו דשמענא ליה לאבי – זהו
26 הטעם שהייתי שומע מאבי דאמר על הברייתא זו אינה משנה,
27 ולא דענא מאי היא – ולא ידעתי מה טעמו שהוא דוחה ברייתא
28 זו מההלכה, ועתה אני מבין שטעמו הוא מחמת שלא מצאנו תנא
29 המחמיר שתי חומרות בכתובה.

* * *

30 הגמרא מביאה מעשה נוסף בענין זה: הווא נבא, דנפלה ליה יבמה
31 בעיר מתא מחסיא, והוא היה האח הגדול שמצות היבום מוטלת
32 עליו, בעא אחיה למיפקלה בגיטא מיניה – רצה אחיו הצעיר ממנו
33 לפסול עליו את היבמה על ידי שיתן לה גט, ויאסור אותה ביבום.
34 אמר ליה האח הגדול, מאי דעתיך – מדוע רצונך לפסולה עלי, אי
35 משום נכסי – אם זהו מחמת שרצונך לירש עמי את נכסי המת,
36 אנא, אף שאייבמנה ומצד הדין אני הירש, נככסי פליגנא לך –
37 אחלוק עמך בנכסיו. אמר ליה האח הקטן, מסתפינא דעבדת לי
38 בדעבדי פומבדיתא רמא – אני חושש שתנהג עמי כפי שנהג
39 אותו רמאי מפומבדיתא (שהוא המעשה שבו לעיל), שהבטיח
40 לאחיו את מחצית הנכסים, ואחרי שייבם חזר בו ונטל את כל
41 הירושה לעצמו. אמר ליה האח הגדול, אי בעית – אם רצונך, פלוג
42 לך מהשתא – החזק בחלקך ועשה בו קנין עתה, קודם היבום,
43 וכשאיבם אותה ואזכה בכל הנכסים, תיטול אתה את החלק
44 שעשית בו קנין.
45 אמר מר בר רב אשי על מעשה זה, אף על גב דכי אהא – וכשבא
46 רב דימי מארץ ישראל לבלל, אמר בשם רבי יוחנן, האמר לחבירו
47 לך ומשוך פרה זו השייכת לי, ולא תהיה קנויה לך אלא לאחר
48 שיעברו שלשים יום, הועילה משיכתו, ולאחר שלשים יום קנה את
49 הפרה, ואפילו אם באותו זמן שאחר שלשים יום לא עמדה הפרה
50 ברשות הקונה, אלא היתה עומדת בגט, שהוא מקום הפקר. ואם
51 כן לכאורה אף כאן היה מקום לומר שיכול האח המייבם להקנות
52 לאחיו הקטן את הנכסים קודם שיזכה בהם בעצמו, אין הדבר כן
53 אלא יש לחלק בין הדברים, דהתם, לגבי משיכת פרה לקנותה
54 לאחר שלשים יום, בידו של המקנה להקנותה מיד, שהרי היא
55 שלו, ולכן יכול להקנותה גם לאחר שלשים יום. אבל התם, באותו
56 שהקנה לאחיו את הנכסים קודם היבום, לאו קידו – אינו יכול
57 להקנות לו את הנכסים עתה, שהרי הוא עצמו עדיין לא זכה בהם,
58 ואפילו אם היה אומר לו שיזכה בנכסים מעבשיו ולאחר שירשו,
59 לא יקנה, כיון שההלכה היא כרב יוסף, שאין אפשרות לקנות את
60 הירושה.
61

כתובת. האשה שנפלו – פרק שמיני דף פב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזולץ) רמזה

רש"י
 תוספות

1 לא אשכח תנא דמחזיר תרי חומרי בכתובה — ואם תאמר: הוא דתנן ב"הכותב" (כתובות
 2 פד.א.) מי שמת והנחא אשה ובעל חוב ויורשין, ודיה לן פקדון או מלה ביד אחרים; רבי
 3 טרפון אומר: יתנו לכושל שבחם. ומפרש בגמרא: לכתובה אשה, משום חינא, ולמאן דאמר
 4 נמי לכושל שבכריאה, אם היתה כתובה אשה כושל — היה מודה, או אם לא היה בעל חוב
 5 כלל — היו נתנין לאשה. ואי היה מפרשין דהתם
 6 — לא מן הדין, אלא מצוה ליתן לכושל שבחם —
 7 הוה ניהא. ואפילו אי דינא הכי — יש לומר דשאני
 8 התם, דאין היורשין מוחזקין מן הפקדון המלוה,
 9 לכך אין צריך לרבי נתן. תדע, ולא חשיבי
 10 מוחזקין, דהא אי הוה חשיבי מוחזקין — לא הוה
 11 מטלטלי דידהו משתעבדי לכתובה או לבעל חוב.
 12 אבל הכא — הרי היבם מוחזק מאותה מלה,
 13 שהרי הוא החיוב, ואפילו היו אחרים חייבין —
 14 הוה חשיבי יבם מוחזק — דבמקום אחוץ קאי. לכך
 15 צריך רבי נתן.
פומבדיתא רמזה — ואם תאמר: ומה
 16 רמאות עשה? הא אמר רב
 17 יוסף: לא הוי זבינה וזבינא; ועוד: דמה תיקן בכך
 18 דאמר איפלוג משהתא; ואומר רבינו יצחק:
 19 דלעיל חזר בו הפומבדיתא, ולא רצה ליתן אחר
 20 שיבם. והא דקאמר: רב יוסף כו' — לא משום
 21 שהיה צריך לאותו משנה, אלא לפי ששייך עליו
 22 אותו הדין. **התם** בידו הכא לאו בידו. פירש
 23 בקונטרס: הלכך, כי אמר ליה נמי "לכשאכנס וכה
 24 מעבשיו" — לאו מידי הוא, דקיימא לן כרב יוסף
 25 דפסקין לקמן הלכתא בותיה. ואפילו אית לן יבם
 26 ואחר כך חילק, מה שעשה עשוי — השתא מיהא
 27 לאו בידו הוא. וקשה לרבינו שמשון בן אברהם:
 28 דמאי שנא מדאמר רב בפרק קמא דבבא מצינא
 29 (טו.ב.) "שדה זו לכשאקנה ממך קנייה לך
 30 מעבשיו" — קנה, אף על גב דלאו בידו! ויש לומר:
 31 דרב סבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ולא
 32 קיימא לן הני, דפסקין בפרק "אף על פי" (כתובות
 33 ט.א.) כרבי יוחנן הסנדלר.
הא דאמר מעבשיו הוא דלא אמר מעבשיו —
 34 לא דמי לאומר לאשה "הרי את מקדשת לי
 35 לאחר שלשים" ולא בא אחר וקידשה בתוך
 36 שלשים יום — דמקדשת אף על פי שנתאלו
 37 המעות, אף על פי שלא אמר "מעבשיו",
 38 כדאמרינן בפרק "האומר" בקידושין (ט.א.),
 39 דבכסף ודאי לא בעינן "מעבשיו", שאם לא
 40 התקדש לו — חיבת שלם, והוי כאילו הכסף
 41 בען לאחר שלשים. אבל הכא גבי משיבה, אם
 42 לא אמר "מעבשיו" — לא קנה לאחר שלשים יום,
 43 דבשעת קנייה כבר פסקה המשיכה. ורב נמי
 44 דאמר בפרק קמא דבבא מצינא (טו.ב.) "שדה זו
 45 לכשאקנה ממך קנייה לך מעבשיו" קנה — היינו
 46 (מעבשיו) משום דסתם קניית שדה הויא בשטר,
 47 ולכך צריך "מעבשיו" — שמא יאבד השטר או
 48 יקרע, ולא יזדה בעולם בשעת קנייה. ואף על גב דרב מספקא ליה באומר "מעבשיו ולאחר
 49 שלשים" אי תנאה הוי, אי חזרה הוי — ב"מעבשיו לכשאקנה" — קנה, דהא דקאמר
 50 "לכשאקנה" — היינו משום דאינה שלו עתה, ואינו יכול להקנותה אלא לכשיקנה. ועוד:
 51 כיון דקאמר "מעבשיו" — לבסוף ליכא לספקי במידי. ואם תאמר: ורבי יוחנן דהכא מאי
 52 קסבר? אי חזרה הוי — אמאי קנה? דכיון דחזר בו — הא בטל מעבשיו. ואי תנאה הוי — אמאי בעינן שתהא עומדת באגם? דהכי משמע ב"הכותב" (כתובות פד.) דדרקא בעומדת באגם קנה
 53 — דאפילו עומדת ברשות מקנה נמי, דהא קנה מעבשיו כיון תנאה הוי, ולא חזר בו עד לאחר שלשים! ויל' רבי יוחנן לטעמיה, דלית ליה — תנאה הוי ולא חזרה הוי, אלא, מעבשיו מתחיל
 54 הקנין ואינו נגמר עד לאחר שלשים. וכן אית ליה ב"האומר" בקידושין (ט.א.), ולכך צריך שתהא בסוף שלשים באגם, שהוא מקום הדין למשיכה. וב"האשה רבה" (יבמות צ.ג.) הארכתי.
והתלושין כל דהקדום וכו' — אלא תאמר: בשלמא קדם הוא וכו' — דקסבר דמטלטלין לא משתעבדי לכתובה, כדפירש בקונטרס. אלא קדמה אידי — אמאי וכוהה לרבי עקיבא דאמר
 55 לקמן (פד.א.) דאין מרחמין בדין אלא ויתנו לירשין, ואית ליה דאפילו קדמה היא — לא וכוהה, כדמוכח התם בגמרא! ויש לומר: דהתם דלגובה — אפילו קדמה אידי, לא וכוהה. אבל הכא,
 56 שאין לה אלא שיעבוד בעלמא — לא חשו. ולקמן הארכתי. **ויבמה** אמר רחמנא — וליכא למימר ואימא הכי נמי, דאיצטרך "ויבמה" לכמה דברים.

1 דלמא — כהא נמי לא טעה. דרבי נתן היא, דמוציאין מזה ונותנין לזה. לאשר אשם לו
 2 — לאשר הקרן שלו, ולא כתיב לאשר נושה בו. **אלא** — להכי אינה משנה, וטעה התנא
 3 ששנאה; דלא אשכח תנא דאית ליה תרי חומרי בכתובה, שהרי היא מדברי סופרים,
 4 חדא — דמטלטלי משתעבדי לה, וחדא — דגביא מבעל חובו של מת מדברי נתן. אלא
 5 חדא מהנך חומרי הוה ליה למיתני בה. אי כרבי
 6 מאיר אי כרבי נתן. וכיון דתנא תרוייהו — לא
 7 קבלה מרבו כן, ומאלו שנאה מי שסידר
 8 הבריייתא, ולא סמכין עלה במידי. ולא ידענא
 9 מאי היא — לא היתני יודע טעם בדבר, אמאי
 10 אינה משנה. **פומבדיתא רמזה** — שאחרי כן
 11 חזר בו. פומבדיתא — קרי להו רמזה, כדאמרינן
 12 בעלמא (חולין קכ"א). נרשאה נשקף — מני
 13 בכיך, פומבדיתא לויך — שני אושפיוך
 14 ווב"חוקת הבתים" (בבא בתרא מ"א.) כמו כן: תא
 15 ואחז לך רמאי דפומבדיתא. פלוג מהשתא —
 16 החזק בחלק מעבשיו, ואף על פי שאינה עכשיו
 17 קנייה לך עד שאכנס או שאחלוק. לכשאכנס
 18 ואזכה בכלן — זכה אתה בחלקך על פי
 19 שהחזקתיך מעבשיו. קנה לאחר שלשים —
 20 במשיכה זו. ואפילו עומדת באגם — שאינה
 21 ברשות הלוקח. התם — הוא דקונה לאחר
 22 שלשים, משום דבידו היה להקנותה לו משעת
 23 משיכה. הלכך מהניא משכיה לכשיסתקם
 24 התנאי, שימלאו ל' יום. **הכא לאו בידו** —
 25 להלקם לו מעבשיו ולהקנות לו אם ירצה.
 26 הלכך, כי אמר ליה נמי: לכשאכנס וכה מעבשיו
 27 — לאו מידי הוא, דקיימא לן כרב יוסף,
 28 דקבעינן הלכתא בותיה לקמן בשמעתין.
 29 ואפילו אית לן: היה ואחר כך חילק מה שעשה
 30 עשוי — השתא מיהא לאו בידו. והא כי אתא
 31 כו' — גבי משיכת פרה קאי, ופרך רבי יוחנן
 32 אדרכי יוחנן. קני מעבשיו — לאחר שלשים,
 33 כשיגיעו — תהא קנייה לך מעבשיו. שני מעשים
 34 הוו — ומי ששאל זו לא שאל זו, ולא שמע
 35 האחרון את הראשונה. שלא נשאלו יחד בבית
 36 המדרש לגרסא בעלמא. אלא על פי מעשים
 37 שאירעו נשאלו. והא קתני כל נכסיו של פת
 38 אחראין לכתובתה — והמחזיר לקרקע כקרקע.
 39 ולא דמו למחזירין דנכסי מלוה, דהתם פירא
 40 תקינו ליה רבנן היבא דאיכא קרן קיים. והני נמי
 41 פירי נינהו, דגמרי ברשותיה. אבל הכא — קרנא
 42 ופירא דידיה הוא, ושעבודא הוא דאית לה
 43 עלייה. ומאי דאישתעבד לה מחיים דבעל —
 44 לא אמרינן פירא הוא לאפקועי שעבודא. תני
 45 שלה — ולא פליגי רבנן עליה אלא אתלושין
 46 ואכספיים, ולמימר דלא משעבדי מטלטלי
 47 לכתובתה. שפגרישה נכס ופחזירה — תרי מילי
 48 ואשמעינן: מוגרשה בגט ואינה צריכה חליצה,
 49 ואשמעינן שאם רצה להחזירה — מחזירה
 50 כשאר אשה. עריין יבומין הראשונים עליה — אף על פי שלקחה, דהכי כתיב "ולקחה...
 51 ויבמה". קא משמע לן — דנעשית כשנתו. ומ"לאשה" דרשין ליה לקמן. והאי "ויבמה"
 52 דרשין לבעל כרחא, ביבמות (ת.ב.).

נעשית

1 **מהו** היתמא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה כו' - הא פשיטא דכשיבמה מותר לבא עליה
2 ביות הרבה כמו שירצה. ולית לן למימר: מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה בביאה
3 ראשונה. דסברא הוא - דלא אמר רחמנא "ויבמה" כדי לגרשה לאלתר, אבל בנישואי
4 אחרוני - אימא תיקום באיסור אשת את.

5 **התם** הוא דלא כתב לה דקנאי כו' - מתוך
6 פירוש הקונטרס משמע בדאשתו - כיון
7 שכתב לה - אם יאבדו, חייב לשלם, והוה אמנא
8 דיכול לייחד, קא משמע לן דאפילו הכי אינו יכול
9 לייחד. דכיון דסבורה דלית לה - לא סמכה
10 דעתה, אף על גב דאית לה - הויה בעלותו
11 בעילת זנות, כדמוכח ב"אף על פי" (כתובות נ"ב).
12 וקשה לרבינו משמון בן אברם: דמשמע בריש
13 "אף על פי" (שם נ"א), בדאשתו, כשמיידה לה
14 מטלטלין סתמא - איך אחריותו עליו, אף על גב
15 דכתב לה "דקנאי". גבי איך עושין כתובת אשה
16 מטלטלין בשלא קיבל עליו אחריות. ועוד הקשה:
17 דמה מפסדת יבמתו כשמיידה לה? דכי היכי
18 בדאשתו קאמי כשיידה לה סתם ונאבדו - חייב
19 לשלם, יבמתו נמי, כשיידה לה סתם ונאבדו -
20 חזרת על נכסי בעלה הראשון, דאחריות כתובתה
21 עליהם ורבינו יצחק פירש: התם הוא דלא כתב
22 לה, כלומר: אי לא תנא אלא רישא - הוה אמנא
23 דטעמא כדבעינן למימר לקמן, דלא ייחד לה
24 ליבמה כדי למכור שאר נכסים, דאינו יכול
25 למכור - כיון דלא כתב לה "דקנאי". אבל
26 באשתו לא שייך לומר שלא יוכל למכור מהאי
27 טעמא, דהא כתב לה "דקנאי".

28 **קא** משמע לן רבי אבא - שאינו יכול למכור
29 בנכסי אחיו כלל. ואם תאמר: והא מרישא
30 שמעינן לה, דתנן: הניח אחיו מעות ילקח בהן
31 קרקע כו'. וכיון דצריך לקנות - אם כן אי אפשר
32 לו למכור! ויש לומר: דאי מרישא - הוה אמנא
33 דוקא כנגד כתובתה, אבל כל הנכסים - לא, קא
34 משמע לן ממשנה יתירא.

35 **אבל** יבמתו דלא אידו כתב לה כו' - תימה:
36 וליתני הדיא דהבא, ולא ליתני הדיא
37 דלקמן - דאשתו שמעינן מקל דחומר דיבמתו!
38 ויש לומר: דשמא הוה אמנא סברא איפכא.
39 **בתחלה** היו כותבין לבתולה מאתים כו' -
40 פירוש: היו מיחדים לה כתובה, ולא
41 היה אחריות הכתובה על כל הנכסים אם יאבדו,
42 אלו המעות. והיו מוקנינן ולא היו נושאין נשים,
43 שלא היו רצות לינשא - שהיו יראות שמא
44 יצניעו הורשין אותם מעות שיחודו לה לכתובתה,

45 התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה - שאין הורשין יכולין להצניען. ומה שלא תיקנו מתחלה ליתן לידה אותן מעות, כמו שתיקנו בסמוך כשהיו עושין מוקן קלותו - היינו משום דאין
46 דרך ליתן לה מעות לשמור, אבל כלים - רגילה היא לשמור. אי נמי, לא ממש היה נותן מעות. ומיהו, אין כל כך המעות ברשותה כמו הקלותו שנותנת בהם חפציה חם כל שעה אצלה,
47 ולא היו הורשין יכולין להצניעם כמו המעות. ואפילו היו יכולין להצניען כמו המעות - אינן רשאי, דכשרואין אותן - ניכר לכל שהוא שלה. וכן פירש רבינו גונאל: שהיו נותנים לה.
48 ועדין כשהיה כונס עליה אומר לה "לכי אצל כתובתיך" - שבתחילה לא היה אומר לה, שפעמים כשהיה דחוק למעות היה מפייסה ומלזה לה ורוא משלם לה. אבל עכשיו - אינם ברשותה,
49 ולא היה נוטה מהם כלל. התקינו שיהו מניחין אותם בבית חמיה, והיתה עושה מהן קלותו, וכשהיה דחוק למעות ביותר - היתה משאלת לו למשכבם. ועדיין, כיון שלא היה אלא ריח מוטט,
50 כשכונס הרבה אומר לה: טלי כתובתיך וצאי. עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהיו כל נכסיו אחראין, ולא היה מייחד לה כלום, וסומכת על כל נכסים - שעתה היה קשה עליו להוציא
51 מעות וליתן לה. **עביט** ש נחושת גרסינן - שנותנין בו ענבים ומוליכין למעצרתא. ודוגמתו בפרק "איהו נשך" (בבא מציעא ע"ב). ועל העביט של ענבים. כן נראה לרבינו תם.

הדרן עלך האשה

1 נעשית באשתו - דכתיב "לאשה", קרא יתירא. אשה הקנו לו - ליבם זה מן השמים,
2 אין עליו לכתוב לה שטר נישואין. מאי וכן לא יאמר - פשיטא, מי גירעה אשתו
3 מיבמתו! התם הוא - גבי יבמתו קאמרינן שלא ייחד לה מעות לפני שולחנו. **דלא כתב**
4 לה - כתובה האי יבם, דליכתוב בה נכסים. דקנאי - כבר. ודקניא - שאני עתיד לקנות.
5 הלכך איכא איבה - דלא סמכה דעתה שלא
6 יאבדו המעות. גירשה אין - הוא דאמרינן: אין
7 לה אלא כתובה, ואם בא למכור מן השאר -
8 ימכור. לא גירשה - לא ימכור כלום. קא משמע
9 לן כדרכי אבא - דלעיל; אם ישראל הוא -
10 מגרשה בגט ומחזירה. ואם תאמר: מרישא
11 שמעינן לה, דקתני: כל נכסיו אחראין! התם
12 עצה טובה הוא, דהא גבי אשתו נמי תנן הכי.
13 אבל מהך משנה יתירא שמעינן: דדוקא גירשה.
14 דאי לא - למאי קתני לה? אי משום היא גופה
15 - פשיטא דאין לה אלא כתובתה. אלא ודאי
16 לדיוקא דיליה תנייה. למדיק: דא לא גירשה -
17 לא. מאי קא משמע לן - ביבמה. תנינא - לה
18 באשתו, ומאי אולמיה דיבמתו, דאיצטרך
19 למיתנייה? דלית לה כתובה מניה - אלא על
20 נכסי בעלה הראשון. היו כותבין כו' - ולא היו
21 משעבדים נכסיהן לאחריות הכתובה. ולא היו
22 נושאין נשים - שלא היו רצות לינשא להם.
23 אמרו: לכשימות או יגרש - לא נמצא לגבות
24 כלום, שהורשין יצניעו מעות של ירושה. בבית
25 חמיה - בבית בעלה. עשירות - שכתובתן
26 מרובה. קלותו - כמין סל שמנחת על ראשה,
27 ונותנת בה פלכיה, לאחר שנתמלא הפלך טויו.
28 עביט - למימי רגלים. טלי כתובתיך וצאי -
29 לפי שהיתה מיוחדת לכך. כל נכסי אחראין -
30 ולא ייחד לה כתובה במטלטלין.

הדרן עלך האשה

1 **מְקַיְנִין** וְלֹא הָיוּ נוֹשְׂאִין נָשִׁים. הִתְקִינוּ שִׁיהִיו מְנִיחִין אוֹתָהּ בְּבֵית אָבִיהָ. וְעַדִּין, פְּשֻׁהוּא פּוֹעֵם
2 עָלֶיהָ אוֹמֵר לָהּ: לְכִי אֲצֵל כְּתוּבְתִיךְ, הִתְקִינוּ שִׁיהִיו מְנִיחִין אוֹתָהּ בְּבֵית חַמְיָה. עֲשִׂירוֹת עוֹשׂוֹת
3 אוֹתָהּ קְלָתוֹת שֶׁל כֶּסֶף וְשֶׁל זָהָב, עֲנִיּוֹת הָיוּ עוֹשׂוֹת אוֹתָהּ עֲבִיט שֶׁל מִימֵי רַגְלֶיהָ. וְעַדִּין,
4 כְּשׁוֹפְעֵם עָלֶיהָ אוֹמֵר לָהּ: טְלִי כְּתוּבְתִיךְ וְצָאִי, עַד שֶׁבָא שְׁמֻעוֹן בֶּן שֹׁטֵחַ וְתִיקַן: כָּל
5 הָיוּ פוֹתְבִין לְבַתּוּלָה מֵאֵתִים וְלֹאֲלֻמְנָה מְנָה, וְהָיוּ

הדרן עלך האשה

1 התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה - שאין הורשין יכולין להצניען. ומה שלא תיקנו מתחלה ליתן לידה אותן מעות, כמו שתיקנו בסמוך כשהיו עושין מוקן קלותו - היינו משום דאין
2 דרך ליתן לה מעות לשמור, אבל כלים - רגילה היא לשמור. אי נמי, לא ממש היה נותן מעות. ומיהו, אין כל כך המעות ברשותה כמו הקלותו שנותנת בהם חפציה חם כל שעה אצלה,
3 ולא היו הורשין יכולין להצניעם כמו המעות. ואפילו היו יכולין להצניען כמו המעות - אינן רשאי, דכשרואין אותן - ניכר לכל שהוא שלה. וכן פירש רבינו גונאל: שהיו נותנים לה.
4 ועדין כשהיה כונס עליה אומר לה "לכי אצל כתובתיך" - שבתחילה לא היה אומר לה, שפעמים כשהיה דחוק למעות היה מפייסה ומלזה לה ורוא משלם לה. אבל עכשיו - אינם ברשותה,
5 ולא היה נוטה מהם כלל. התקינו שיהו מניחין אותם בבית חמיה, והיתה עושה מהן קלותו, וכשהיה דחוק למעות ביותר - היתה משאלת לו למשכבם. ועדיין, כיון שלא היה אלא ריח מוטט,
6 כשכונס הרבה אומר לה: טלי כתובתיך וצאי. עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהיו כל נכסיו אחראין, ולא היה מייחד לה כלום, וסומכת על כל נכסים - שעתה היה קשה עליו להוציא
7 מעות וליתן לה. **עביט** ש נחושת גרסינן - שנותנין בו ענבים ומוליכין למעצרתא. ודוגמתו בפרק "איהו נשך" (בבא מציעא ע"ב). ועל העביט של ענבים. כן נראה לרבינו תם.

54 ואם רצונו למוכרם יגרשנה ויחזור וישאנה.

55 * * *

56 שנינו במשנה: הַחֲוִירָה, הָרִי הִיא כְּבֹל הַנְּשִׂים, וְאִין לָהּ אֵלָא

57 כְּתוּבָתָהּ, כְּלוּמַר שְׂכונסָה עַל דַּעַת כְּתוּבַתֵּיהּ הַרְאֵשׁוּנָה, וְאִינוּ צְרִיךְ

58 לַהֲתַחִיב לָהּ כְּתוּבָה חֲדָשָׁה. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: 'הַחֲוִירָה' – בְּדִין זֶה,

59 שְׂאֵם הַחֲוִירָה אֵין לָהּ אֵלָא כְּתוּבַתָּהּ, מָאִי קָא מְשַׁמְעֵ לָן – מַה חִידֵשׁ

60 לָנוּ הַתְנַא כְּשֹׁכֵתֵב דִּין זֶה לְגַבֵּי יַבְמָה, וְהָרִי כְּבֹר תְּנִינָא – שְׂנִינוּ דִּין

61 זֶה בְּמִשְׁנָה לַהֲלֹן (טב) לְגַבֵּי סוּמָה אִישׁוּהּ, הַמְּנַרְשׁ אֶת הָאִשָּׁה, וּמְחִירָהּ,

62 עַל מְנַת כְּתוּבָתָהּ הַרְאֵשׁוּנָה הוּא מְחִירָהּ, וְאִינוּ צְרִיךְ לַכְּתוּבָה לָהּ

63 כְּתוּבָה חֲדָשָׁה.

64 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מָהוּ דְתִימָא, דּוּקָא בְּאַשְׁתּוּי הוּא דַּאֲינוּ כּוֹתֵב לָהּ

65 כְּתוּבָה נּוּסְפָת, דְּאִישׁוּי כְּתֵב לָהּ כְּתוּבָתָהּ מִינֵיהּ – כִּיּוּן שְׂהוּא זֶה שְׂכַתֵּב

66 לָהּ אֶת הַכְּתוּבָה בְּפַעַם הַרְאֵשׁוּנָה, וְאִמְרוּ חֲכָמִים שְׂהַתְחִיבוּתוּ זֶה

67 מוּעִילָה גַם לְנִישׁוּאֵין הַשְּׂנִימִם, אֲבָל בְּיַבְמָתוּ, דְּלֵא אִישׁוּי כְּתֵב לָהּ –

68 שְׂכַשְׂכַּנְסָה בְּפַעַם הַרְאֵשׁוּנָה הִיתָה כְּתוּבַתָּהּ עַל פִּי מַה שְׂכַתֵּב

69 וְהַתְחִיבֵב בַּעֲלָה הַרְאֵשׁוּן, שְׂמַת, אִם כֵּן הִיבָא דְגִרְשָׁה וְאַתְדָּרָה –

70 בְּאוּפֹן שְׂהַשְׁנִי גִירְשָׁה וְהַחֲוִירָה, אִימָא כְּתוּבָתָהּ מִינֵיהּ – שְׂמַא נֹאמֵר

71 שְׂמוּטֵל עֲלֵיו לַכְּתוּבָה לָהּ כְּתוּבָה חֲדָשָׁה וְלִשְׂעֵבֵד לָהּ אֶת נְכָסֵיו, קָא

72 מְשַׁמְעֵ לָן הַתְנַא, שְׂאִינוּ חִיב לַכְּתוּבָה לָהּ כְּתוּבָה חֲדָשָׁה, וְאִין לָהּ

73 אֵלָא אֶת הַכְּתוּבָה הַרְאֵשׁוּנָה שְׂכַתֵּב לָהּ בַּעֲלָה הַרְאֵשׁוּן, וְשִׁיעֵבּוּדָהּ

74 עַל נְכָסֵי הַרְאֵשׁוּן.

75 * * *

76 הַגְּמָרָא מְבַאֲרַת מְדוּעַ תִּיקְנוּ חֲכָמִים שְׂכַל נְכָסֵי הַבַּעַל מְשׁוּעֵבְדִים

77 לַכְּתוּבַת אִשְׁתּוּ: אֲמָר רַב יְהוּדָה, בְּרֵאשׁוּנָה – בּוּמְנִים הַקְּדוּמִים, הָיוּ

78 הַבַּעֲלִים כּוֹתְבִין לְכְתוּבָתָהּ בְּכּוֹתְבָתָהּ מְאֵתִים זֶוּ, וְלֵאמֹנָה מְנָה, וְלֵא

79 הָיוּ מְשַׂעֲבָדִים אֶת נְכָסֵיהֶם לְגַבֵּיית הַכְּתוּבָה, וְכִיּוּן שֶׂרַק הַמְּטַלְטְלִין

80 הָיוּ מְשׁוּעֵבְדִים לַכְּתוּבָה, הִיתָה הָאִשָּׁה חוֹשֶׁשֶׁת שְׂכִישׂוֹת הַבַּעַל

81 יִטְמִינוּ הַיּוֹרְשִׁים אֶת הַמְּטַלְטְלִין וְלֹא תִגְבַּהּ כְּתוּבַתָּהּ, וְהָיוּ הַאֲנָשִׁים

82 מְזַקְנִין, וְלֹא הָיוּ נוֹשְׂאִין נְשִׂים, מִפְּנֵי שְׂלֹא רִצּוּ הַנְּשִׂים לְהִינְשָׂא,

83 מַחֲשֵׁשׁ שְׂכִישׂוֹתֵיהֶם אוּ יִתְגַּרְשׁוּ, יִצְנִיעוּ הַבַּעַל אוּ הַיּוֹרְשִׁים אֶת

84 הַמַּעֲוֹת, וְלֹא יוּכְלוּ לְגַבּוֹת אֶת כְּתוּבַתָּן. עַד שְׂבָא שְׂמִעוֹן בְּן שִׁשְׁתַּי,

85 וְתִיקֵן שְׂבָל נְכָסָיו – קַרְקַעוֹתוֹיֵן שֶׂל הָאִישׁ, הֵינִם אֲחֵרָאִין

86 – מְשׁוּעֵבְדִים לְהַשְׁלוֹם כְּתוּבָתָהּ.

87 מוּסִיפָה הַגְּמָרָא: תְּנִינָא נְפִי הָבֵי, בְּרֵאשׁוּנָה הָיוּ כּוֹתְבִין לְכְתוּבָתָהּ

88 מְאֵתִים, וְלֵאמֹנָה מְנָה, וְלֹא הָיוּ מְשַׂעֲבָדִים אֶת נְכָסֵיהֶם לְגַבֵּיית

89 הַכְּתוּבָה, וְהָיוּ הַאֲנָשִׁים מְזַקְנִין וְלֹא הָיוּ נוֹשְׂאִין נְשִׂים, לְפִי שְׂלֹא רִצּוּ

90 הַנְּשִׂים לְהִינְשָׂא, מַחֲשֵׁשׁ שְׂלֹא יִהְיֶה לָהֶם מַהֲדִיכֵן לְגַבּוֹת אֶת

91 כְּתוּבַתָּן. לְפִיכֵךְ הִתְקִינוּ חֲכָמִים שְׂיִהְיוּ מְנִיחִין אוֹתָהּ – אֶת הַמַּמּוֹן

92 הַמִּיּוּעָד לַכְּתוּבַתָּהּ כְּבִית אִבִּיהָ, וְהִיא סוּמַכַת עַל כֵּךְ שְׂתַגְבַּהּ מִמּוֹן

93 זֶה, וְלֹא יוּכְלוּ הַבַּעַל אוּ יוֹרְשָׁיו לְהַצְנִיעַ מִמּוֹן זֶה. וְעַדְדִין הִיתָה

94 תְּקֵלָה אַחֲרַת כֵּךְ, שְׂבָשְׂבָאוּ – הַבַּעַל הִיא פּוּעֵם עֲלֵיהָ, לֹא הִיא

95 קְשָׁה בְּעִינֵיו לְגַרְשָׁה מַחֲמַת כְּתוּבַתָּהּ, אֵלָא הִיא מְגַרְשָׁה וְאוֹמֵר לָהּ

96 לְבִי אֲבָל כְּתוּבָתָיִךְ, שְׂהָרִי בֵין כֵּךְ אִינוּ מַשְׂתַּמֵּשׁ בְּמַמּוֹן זֶה. לְפִיכֵךְ

97 הִתְקִינוּ חֲכָמִים, שְׂיִהְיוּ מְנִיחִין אוֹתָהּ כְּבִית הָמִיתָ, כְּלוּמַר בְּבִית

98 בַּעֲלָה. וּבּוּמֵן שְׂתִיקְנוּ כֵן, הַנְּשִׂים הַעֲשִׂירוֹת, שְׂכּוֹתוּבַתָּן מְרוּבָה, הָיוּ

99 עוֹשׂוֹת אוֹתָהּ – עוֹשׂוֹת מִמּוֹן הַכְּתוּבָה קְלָתוֹת – סְלִים – שְׂל כְּפָה

100 וְשָׂל זָהָב, וְהַהַצְנִיּוֹת הָיוּ עוֹשׂוֹת אוֹתָהּ לְעִבְדֵי שְׂל מִימֵי רְגִלִים – לְבַלִּי

101 שְׂמִטִּילִים בּוּ מִי רְגִלִים, שְׂהִיא עוֹמֵד בְּבִית בַּעֲלָה. וְעַדְדִין הִיתָה

102 תְּקֵלָה כֵּךְ, שְׂבָשְׂבָאוּ עֲלֵיהָ, אוֹמֵר לָהּ מְלִי כְּתוּבָתָיִךְ וְצֵא, שְׂלֹא

103 הִיא נִיבֵר לוּ הַפְּסֵד הַמַּמּוֹן. עַד שְׂבָא שְׂמִעוֹן בְּן שִׁשְׁתַּי וְתִיקֵן שְׂהֵא

104 הַבַּעַל כּוֹתֵב לָהּ כָּל נְכָסֵי אֲחֵרָאִין לְכְתוּבָתָהּ, וְלֹא יִיחַד לָהּ אֶת

105 גַּבֵּיית הַכְּתוּבָה בְּמַטְלְטְלִין כְּלָל.

הדרן עלך האשה

1 מתרצת הגמרא: מהו דתימא – היינו סבורים לומר, מצוה דרמא

2 דרמא עליה – את המצוה שהטילה התורה עליו, לייבם את אשת

3 אחיו, צריכה – עשאה כשייבמה, ויחשבה, אחר שכנסה וגירשה,

4 תיקום עליה פאיפור אשת אח – תעמוד עליו באיסור של אשת אח,

5 ככל אשת אח שלא במקום מצוה שאסורה בכרת' (דברים יח טו), קא

6 משמע לן התנא במשנה, שלאחר שכנסה פקע לגמרי איסור זה,

7 ורשאי להחזירה אף לאחר שגירשה, הגם שאין בכך מצוה.

8 הגמרא מבררת מנין למדה משנתנו דינים אלו. מקשה הגמרא:

9 ואימא הכי נמי – שמא נאמר שאכן כך, שאינה יוצאת בגט לבד

10 אלא צריכה גם חליצה, וכן שלאחר שנשאה וגירשה הרי היא

11 חוזרת להיות אסורה עליו באיסור אשת אח. מתרצת הגמרא: אמר

12 קרא, (ספס כה) יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה, ותיבת 'לאשה'

13 מיותרת, ובאה ללמד שפין שלקחה, נעשית באשתו לכל דבר, ואין

14 צריכה חליצה, ויכול להחזירה לאחר שגירשה.

15 * * *

16 שנינו במשנה: כנסה, הרי היא כאשתו לכל דבר, ובכך שתהא

17 כתובה על נכסי בעלה הראשון. מבררת הגמרא: מאי טעמא –

18 מדוע אין נכסי היבם עצמו משתעבדים, אלא השיעבוד נשאר על

19 נכסי בעלה הראשון. מבארת הגמרא: שיעבוד נכסים לצורך

20 הכתובה מוטל על הנושא אשה מרצונו, ואילו יבם זה, אשה הקנו

21 לו מן השמים, בכך שחייבה אותו התורה לייבמה, ואינו משעבד

22 עצמו לכתובה.

23 הגמרא מביאה אופן שבו נכסי היבם משתעבדים לכתובת יבמתו.

24 אומרת הגמרא: ואי לית לה פראשון – אם לא השאיר הבעל

25 הראשון נכסים כלל, וממילא אין לאשתו נכסים המשועבדים

26 לכתובתה, תיקנו חכמים דאית לה משני – שיש לה כתובה מנכסי

27 השני. וטעם התקנה הוא כדי שלא תהא האשה קלה פניו של

28 השני להוציאה, שאם לא יהיו נכסיו משועבדים לכתובתה, לא

29 יחוש לגרשה.

30 * * *

31 שנינו במשנה: לא יאמר לה (היבם) הרי כתובתיך מונחת על

32 השולחן, אלא כל נכסיו אחראין לכתובתה. וכן לא יאמר אדם

33 לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השולחן, אלא כל נכסיו אחראין

34 לכתובתה. מבררת הגמרא: מאי 'כן' – מדוע הוצרכה המשנה

35 לחדש שאף בסתם אשה הדין כן, ומאיזה טעם היינו מחלקים בין

36 יבמה לבין סתם אשה. מבארת הגמרא: מהו דתימא – היינו יכולים

37 לומר, שדווקא הן, לגבי יבמה, הוא שנאמר דין זה, משום דלא

38 כתב לה היבם כתובה, וממילא לא שיעבד לה נכסים 'דקניא

39 ודקניא' – שכבר קניתי ושאיני עתיד לקנות, ויתכן שתהיה איבה

40 ביניהם, שתחשוש האשה שיאבדו הנכסים שייחד לה ותאבד

41 כתובתה, אבל קנא, באשה רגילה, דכתב לה בעלה כתובה,

42 ושיעבד לה נכסים דקניא ודקניא, אימא סמכה דעתה – שמא

43 נאמר שסומכת דעתה על כל הנכסים שיש לו, שהרי אף אחר

44 שייחד לה נכסים מסוימים, אם יאבדו אותם נכסים תוכל לגבות

45 כתובתה משאר נכסים, קא משמע לן שאינו יכול לעשות כן, כיון

46 שאף שלפי האמת תוכל לגבות משאר נכסים, מכל מקום אין

47 דעתה סומכת על כך.

48 * * *

49 שנינו במשנה: גרשה (היבם) אין לה אלא כתובה, ויכול היבם

50 למכור את שאר הנכסים שירש מאחיו המת. מדייקת הגמרא: אם

51 גרשה, אין – כן, יכול היבם למכור את הנכסים, אך אם לא גרשה,

52 לא – אינו יכול למכור. וקא משמע לן התנא דרבי אבא לעיל

53 (פא), שבעוד שהיבמה נשואה לו אינו יכול למכור את נכסי היבם,

המשך ביאור למסכת כתובות ליום שני עמ' א

48 רבי זירא, על דא - על הלכה זו, שאמרה רבי אלעזר בשם רב,
 49 אפסיה שערין - האכילו שעורים לאלעזר כגבל.

* * *

50 הגמרא דנה במקרים אחרים, אם כופין בהם את הבעל להוציא
 51 את אשתו: אמר רב יהודה, אמר רב אסי, אין מעשין - אין כופין את
 52 הבעלים להוציא את נשותיהם, אלא אם כן הם נשואים לפסולות
 53 להם, שהם חייבים לגרשן מדיני אישות.
 54 ממשיך רב יהודה ואומר: כי אמריתיה קמיה דשמואל - כשאמרתי
 55 דין זה לפני שמואל, אמר בביאור דברי רב אסי, מי הן הפסולות
 56 שכופין את בעליהן להוציאן, כגון, אלמנה הנשואה לכהן גדול,
 57 ונרשעה ונחוצה הנשואות לכהן הדיוט, או ממונת וניתנה הנשואות
 58 לישראל, או בת ישראל הנשואה לנתין ולממוז, שכל אלו נשואות
 59 באיסור, וכופין את בעליהן להוציאן, אין כופין אותן להוציאה ולישא
 60 עמה עשר שנים ולא ילדה לה, אין כופין אותן להוציאה ולישא
 61 אחרת, כיון שאין כופים על פריה ורביה.
 62 הגמרא מביאה לשון אחר בדברי שמואל: ורב תחליפא בר אבימי
 63 אמר בשם שמואל, אפילו אם נשא אשה, ושקה עמה עשר שנים ולא
 64 ילדה לה, כופין אותן להוציאה, משום שמצוה על פריה ורביה,
 65 וכל זמן שהוא נשוי לאשה זו לא ישא אשה אחרת.
 66 הגמרא מקשה על הלשון השני בדברי שמואל: תנן במשנתנו, אלו
 67 שכופין אותן להוציא, מוכה שחין, ובעל פוליוס וכו', ומשמע
 68 שדווקא אותם כופין להוציא את נשותיהם, ולא אחרים, ובשלא
 69 לדעת רב אסי, וכפי שביארו שמואל לפי הלשון הראשון, מובן
 70 מדוע לא מנתה המשנה גם את הפסולות שהזכרו בברייתא,
 71 משום שרק את אלו שחיובם להוציא הוא מדרבנן, קתני - שנה
 72 התנא במשנתנו, כגון בעלי מומין ואומניות שיש בהם ריח רע,
 73 אבל את אלו שחייבים להוציא את נשותיהן מראורייתא, לא קתני.
 74 אלא ללשונו של רב תחליפא בר אבימי בדברי שמואל, ליתני -
 75 היה לתנא לשנות דין זה, שאם נשא אשה ושקה עמה עשר שנים
 76 ולא ילדה, כופין אותן להוציאה, שברין זה החובה להוציאה הוא
 77 רק מתקנת חכמים.
 78 מתרצת הגמרא: אמר רב נתן, לא קשיא, כיון שאף לפי לשון זו
 79 יש חילוק בין הדינים השניים במשנה לבין השוהה עם אשה עשר
 80 שנים ולא ילדה, דהא - השוהה עם אשתו עשר שנים ולא ילדה,
 81 כופין אותו להוציא רק במילי - בדברים, כדי שייקיים מצוות פריה
 82 ורביה. והא - השניים במשנתנו שכופין אותו להוציא, היינו אף
 83 בשוטי - בהכאת שוטים, כיון שאין האשה יכולה לסבול בעלי
 84 מומין ואומניות אלו, ולא מנתה המשנה את אלו שאין כופים
 85 אותם בשוטים.
 86 מקשה הגמרא: מתקוף לה רבי אבא, כיצד ניתן לומר ש'כופין
 87 אותו' האמור לגבי השוהה עם אשתו עשר שנים היינו בדברים
 88 בלבד, והרי נאמר בפסוק (משלי כט ט) 'בדברים לא יוסר עבד', והיינו
 89 שעל ידי דבור אי אפשר לייסר את האדם שיעשה דבר שאינו חפץ
 90 בו. ואם כן שוב קשה, מדוע לא שנו במשנתנו דין זה, שהשוהה
 91 עם אשתו עשר שנים ולא ילדה, כופים אותו להוציאה.
 92 הגמרא מתרצת את הקושיא באופן אחר: אלא אמר רבי אבא, הא
 93 וְהָא - בין הכפיה של משנתנו ובין הכפיה של השוהה עם אשתו
 94 עשר שנים ולא ילדה, היא בשוטי - בהכאת שוטים,

1 ממשיכה הגמרא לבאר את המשנה: שנינו במשנה בכלל אלו
 2 שכופים אותם להוציא, 'וְהַמְקַמֵּין', מבררת הגמרא: מאי מקמין.
 3 מבאר הגמרא: אמר רב יהודה, זה המקמין בידי צואת כלבים
 4 מעט מעט, בכל מקום שמוצא.
 5 מקשה הגמרא על דברי רב יהודה: מיתבי, שנינו בברייתא,
 6 'מקמין' המוזכר במשנה, זה פורסי - מעבד עורות. ואין זה המקבץ
 7 צואת כלבים.
 8 הגמרא מבאר מדוע קושיא זו קשה רק לדברי רב יהודה. תמהה
 9 הגמרא: ולמקמין - ולדבריה, שמקמין זה בורסי, כאמור בברייתא,
 10 גם כן תיקשי לה על הברייתא ממתינתין, שכתבה המקמין, והמקמין
 11 נחוישת, והפורסי, ומוכח שמקמין ובורסי הן שתי מלאכות שונות,
 12 ושלא כדברי הברייתא. מתרצת הגמרא: בשלמא מתניתין לא
 13 קשיא, כיון שיש לומר שכוונתה לשני מיני בורסי, כאן - בלשון
 14 'בורסי' עוסקת המשנה בבורסי גדול, שמעבד עורות רבים, וכאן -
 15 בלשון 'מקמין' עוסקת המשנה בבורסי קטן, שהוא עני ויש לו מעט
 16 עורות, וזו גם כן כוונת הברייתא. אלא לרב יהודה, שאמר
 17 שהמקמין זה המקבץ צואת כלבים, קשיא, שהרי בברייתא מביאר
 18 שמקמין זה בורסי.
 19 מתרצת הגמרא: תנאי היא - הדבר שנוי במחלוקת התנאים,
 20 דתנאי בברייתא, 'מקמין', זה פורסי. ויש אומרים, זה המקמין צואת
 21 כלבים, ורב יהודה סובר כשיטה השניה שבברייתא.

* * *

22 שנינו בהמשך המשנה: 'וְהַמְקַרְףּ נְחוּשֵׁת וְהַפּוֹרְסִי', מבררת הגמרא:
 23 מאי מקרף נחוישת. רב אשי אמר, השלי דדי - מרדד נחושת כדי
 24 לעשות ממנו יורות, והעוסק במלאכה זו ריחו רע. ורבה בר בר חנה
 25 אמר, זה המקרף - נחוישת מעיקרו - ממקום מוצאו בארץ.
 26 תנאי בברייתא פותיה - כשיטתו ררבה בר בר חנה, איזהו מקרף
 27 נחושת המוזכר במשנה, זה המקרף נחוישת מעיקרו.

* * *

28 הגמרא מביאה אופן נוסף, שבו הבעל חייב לגרש את אשתו: אמר
 29 רב, האומר איני זן את אשתי במוזנות, ואיני ספרנא אותה
 30 במלבושים ושאר צרכיה, ויציא את אשתו בגט ויתן לה כתובה.
 31 מספרת הגמרא: אול - הלך רבי אלעזר ואמר לה לשמעתא -
 32 לשמועה זו שאמרה רב, קמיה דשמואל - לפני שמואל. אמר
 33 שמואל, אפסיה שערין - האכילו שעורים לאלעזר, כדרך
 34 שמאכילים את בהמה, לפי שאין ממש בדבריו, שהרי אם בין כך
 35 כופים אותו, מדוע יכפוהו להוציאה, עד שכופין אותו להוציא,
 36 יכפוהו לזון אותה.
 37 מבאר הגמרא: ורב - וטעמו של רב שאמר הלכה זו, שכופין
 38 אותו להוציא, ולא אמר שכופין אותו לזון, משום שאין אדם דר
 39 עם נקש בכפיפה - בסל אחד, מפני שכשלא ישמר ממנו ישכנו, וכן
 40 במקרה זה, עלול בעלה למנוע ממנה את מזונה ופרנסתה גם
 41 בעתיד, ולכן כופין אותו להוציאה.
 42 מספרת הגמרא: כי פליק - כשעלה רבי זירא מבבל לארץ ישראל,
 43 אשקהיה - מצאו לרבי בנימין בר יפת, דיתבי וקאמר לה משמיה
 44 דרבי יוחנן - שישב ואמר דין זה בשם רבי יוחנן, שאף הוא סובר
 45 כרב שהאומר איני זן ואיני מפרנס כופין אותו להוציא. אמר ליה

המשך ביאור למסכת כתובות ליום חמישי עמ' ב

גמרא

7 ירתי כתובה - שהרי הם יורשים את הכתובה, או דלמא יורשי האב
 8 קברי לה - יורשי האב הם שחייבים בקבורתה, דקא ירתי נכסים
 9 תנא דתנאין עמה - שהרי הם יורשים את נכסי המלוג שלה.
 10 הגמרא פושטת את הספק מברייתא: אמר רב עמרם, תא שמע,
 11 דתניא, שומרת יבם שמתה,

1 הגמרא דנה מי חייב בקבורת שומרת יבם שמתה. והדין בכל מקום
 2 הוא שקבורת המת מוטלת על יורשיה, אמנם לגבי שומרת יבם
 3 התבאר במשנתנו שיש שנים היורשים את נכסיה, יורשי בעלה
 4 ויורשי אביה. מסתפקת הגמרא: איבעיא להו, שומרת יבם שמתה,
 5 מי קוברת - מי חייב בקבורתה, האם יורשי הבעל קברי לה, דקא

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **ב.** וּמִתֵּר לְנַחַם אַבְלִים בְּשַׁבַּת וּמִתֵּר לִזְמַר פֶּדְרָךְ שְׁאוּמְרִים בְּחֹל הַמָּקוֹם יִנְחַמְךָ שְׁעַל יְדֵי בְּקִשְׁתּוֹ עַל
2 נַחְמָתוֹ לֹא יַעֲזֹר בְּכִידָּ:

סימן רפז דיני ניהוס אבליים וביקור חולים טע"ף ב

הלכתא רבנא

יעזרר כבי - הרוצה לנחם בנוסח המיוחד לשבת יאמר 'בשבת תנחם'⁷, או 'שבת היא מלנחם ונחמה קרובה לבוא'⁸.

ציונים והוספות

שיהי'... שאלתי: והלא באיזה קהלות הולך הרב עם כמה בעלי בתים חשובים בביהכ"נ אל מקום ישיבת האבל. ענה: אומרים רק בשבת תנחם, ובעיר גדולה יש לו דין אין לו מנחמים, כיון שהקרובים אי אפשר להם לבוא מפני ריחוק המקום.

(7) משנ"ב ס"ק ג, דרכי חסד (אושפאל) עמ' ריב, וראה להלן ס"ג שבקושי התירו לנחם אבליים בשבת.
(8) ברשימת היוםנן עמ' תיד הנהגות כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לאחר פטירת אמו הרבנית שטערנא שרה נ"ע: אחר קבלת שבת, כשאמרת' לו שבתא טבא, לא ענה. אמר: דער רבי וויל ניט ליידען (=אינו סובל) שאילת שלום מאיזה סוג

שולחן ערוך הלכות שבת - לפי לוח "רב יומי"

26 קצת נגד הכסות אבל אם אינו חשוב כלל נגד חשיבות
27 הכסות כגון מטפחת שמקנחין בו את האף (שקורין
28 פאציליי"ש) הרי היא בטילה לגבי הכסות אם היא תפורה לו
29 כב' תכיפות שב' תכיפות חשובין חיבור לענין כלאים
30 (ולענין שבת עיין סי' ש"מ) אבל אם היא תפורה לחגורה
31 אסור לצאת בו שנגד החגורה היא חשובה ואינה בטלה
32 אליה ואין צריך לומר אם קשורה שם אפילו בקשר של
33 קיימא ואף אם רוצה לחגור שם במטפחת זו על גבי החגורה
34 או תחתיה אין זה מועיל כלום שאין יוצאין כב' חגורות זו
35 על גבי זו כמו שיתבאר ומי שרוצה לישא עמו מטפחת זו
36 אין לו תקנה אלא אם כן יקשרנה בראש החגורה (מערב
37 שבת) בקשר של קיימא שאז נעשית כחגורה אחת ארוכה
38 ויחגור את עצמו בכלה כל זמן שהולך ברחוב וכן אסור
39 לצאת במטלית שקושרין בפתילין של כובע לקנח בה עיניו
40 מפני שאינה בטלה לגבי הכובע:

41 **כד** אותן עגולים ירוקים שגזרה מלכות שכל יהודי ישא
42 אחד מהם בכסותו מותר לצאת בהם בשבת שהם
43 בטלים לגבי הכסות אף אם אינם תפורים בכסות אלא
44 מחוברים בה קצת על ידי קשירה וכיוצא בה:
45 **כה** מותר לצאת במיני עשבים שקושרין אותם בקשרים
46 ותולין אותם בצואר לרפואה ואינם כמשוי לאדם אלא
47 כתכשיט הואיל והם לרפואה ומטעם זה מותר לצאת בקמיע
48 מומחה שתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו אבל אין
49 יוצאין בקמיע שאינו מומחה אפילו לכרמלית.

1 **כב** וכל זה בזוג שהיה דרך בימיהם לעשותו לנוי לכל
2 הבגדים של בני מלכים וכיוצא בהם מכסף וזהב ושאר
3 כל אדם משאר מיני מתכות ולכן לא רצו חכמים להטריח
4 לפוסקו מערב שבת מכל הבגדים שהוא ארוג או תפור בהם
5 ולגנות הבגדים אבל תכשיט שאין רגילין לחברו בבגד אסור
6 לצאת בו אף על פי שארוג ותפור בבגד שגזרו עליו גזירה
7 משום אינו ארוג ותפור כיון שאין שם גנאי כלל אם יפסיקנו
8 מהבגד שהרי אין רגילות כלל לחברו בבגד.
9 במה דברים אמורים בשאר מיני מתכת אבל של כסף או
10 זהב מותר בכל ענין ואפילו לתלותו בצוארו שכיון שמן
11 הסתם תוקעין אותו יפה שלא יפול ויפסקו מחמת שדמיו
12 יקרים אין לגזור בו שמא לא יחברנו יפה בענין שיוכל
13 ליפסק וליפול ולכן התירו לצאת במפתח של זהב או כסף
14 התלויים בבגדו אף על פי שאין רגילות לתלותו שם ואסור
15 במפתח של שאר מיני מתכות כמו שנתבאר למעלה לבד
16 מטעם המבואר שם:

17 **כג** וכל זה בתכשיט שהוא דבר המותר לצאת בו ואין
18 צריך שיהיה מחובר לכסות אלא משום גזירה שמא
19 יפסק ויפול אבל אם חיבר לכסותו דבר שאינו עשוי
20 לתכשיט אלא להשתמש בו שהוא דבר האסור לצאת בו אין
21 חיבורו לכסות מתירו לצאת בו והרי הוא כתלוש ומופסק
22 מהכסות דכיון שהוא עשוי להשתמש בפני עצמו ואינו
23 משמש כלום לאותו מלבוש שהוא אינו בטל לגבי אותו
24 מלבוש אע"פ שהמלבוש חשוב הרבה ממנו כמ"ש למעלה.
25 במה דברים אמורים כשדבר זה שחיברו לכסות הוא חשוב

50 מומחה מצד עצמה מותר לכל אדם לצאת בה לעולם אף
 51 לאחר שאבד הרופא שכתבה את המחאתו.
 52 במה דברים אמורים כשנעשית איגרת זו קמיע מומחה קודם
 53 שנעשה הרופא מומחה או אפילו אם באו ב' המחאות כאחד
 54 כגון שכתב ב' איגרות לב' בני אדם כל אחת מהם ריפאה
 55 לאדם אחד מהן לבדו פעם או שתיים בלבד ואח"כ כתב
 56 איגרת שלישית לאחד מהם וריפאה אותו אדם ב' פעמים
 57 ואז עדיין לא נעשה הרופא מומחה כיון שלא הוחזק עדיין
 58 בג' אנשים וכן איגרת זו השלישית אינה קמיע מומחה עדיין
 59 כיון שלא ריפאה אלא ב' פעמים ואח"כ ריפאה איגרת זו
 60 השלישית פעם ג' לאדם אחר נעשה רופא שכתבה מומחה
 61 ללחש זה כיון שהוחזק בג' אנשים וגם איגרת זו השלישית
 62 נעשית קמיע מומחה לעולם אף לאחר שיאבד הרופא
 63 המחאתו.
 64 אבל אם נעשה הרופא מומחה קודם שנעשית איגרת זו
 65 קמיע מומחה דהיינו שריפא כבר ג' אנשים בג' איגרות קודם
 66 שריפא איגרת זו פעם ג' אף אם איגרת זו היא משני אגרות
 67 שנתחזק בהן הרופא למומחה אסור לצאת בה אחר שאבד
 68 הרופא המחאתו כי שמה אין איגרת זו קמיע מומחה מצד
 69 עצמו ומה שריפאה פעם ג' הוא מחמת שכתבה רופא
 70 שנתברר לנו כבר המחאתו ע"י שריפא כבר ג' פעמים בג'
 71 איגרות וא"כ לאחר שאבד הרופא המחאתו שמה אבדה ג"כ
 72 המחאת איגרת זו:

73 **ל** כל קמיע מומחה שמותר לצאת בה אין חילוק בין אם
 74 הוא של כתב בין אם הוא של עיקרין בין אם הוא חולה
 75 שיש בו סכנה בין שאין בו סכנה ואפילו אם לא אחזו עדיין
 76 שום חולי כלל אלא שהוא ממשפחת נכפין וכיוצא בהן
 77 משאר החולאים ודואג שלא יאחזו חולי משפחתו ותולה
 78 בו קמיע מותר לצאת בו (בשבת לרשות הרבים).
 79 וקמיע של כתב שיש בו אזכרות או פסוקים מכתבי הקודש
 80 אם הוא מחופה עור שמותר ליכנס בו לבית הכסא מותר
 81 לצאת בו בשבת לרשות הרבים ואם אינו מחופה עור אסור
 82 לצאת בו בשבת גזירה שמה יצטרך לבית הכסא ויסירונו
 83 מעליו בידו וישכח ויביאנו בידו ברשות הרבים ואם הוא
 84 חולה שיש בו סכנה אם יסירונו מעליו אפילו לפי שעה הרי
 85 מותר לו ליכנס לבית הכסא מפני פיקוח נפש ולכן מותר לו
 86 גם כן לצאת בו לרשות הרבים:
 87 **לא** לא יקשור הקמיע באצעדה או בטבעת ויצא בו לרשות
 88 הרבים או לכרמלית מפני מראית העין שנראה כאלו
 89 מתקשט בו בתורת תכשיט ואינו מתכוין כלל לרפואה
 90 ובאמת אינו תכשיט כלל אלא מחמת הרפואה אבל כשהוא
 91 קשור ותלוי בצוארו יכול להתירו ברשות הרבים אם אינו
 92 קשר של קיימא ולחזור ולקשורו ואין חוששין כשמתירו
 93 בידו ברשות הרבים שמה ישכח ויביאנו בידו מטעם
 94 שיתבאר בסי' ש"ג:
 95 **לב** נאמן הרופא לומר על עצמו שהוא מומחה לקמיעות
 96 שכבר ריפא ג' אנשים בג' אגרות וכן נאמן לומר על
 97 קמיע אחת שריפא ושי(נה) ושילש ונעשה קמיע מומחה
 98 אע"פ שהוא אינו מומחה עדיין:

1 ואיזהו קמיע מומחה כל שעשהו איש מומחה אע"פ
 2 שהקמיע עצמה אינו מומחה וכל שכן אם קמיע עצמו הוא
 3 מומחה אע"פ שעשהו איש שאינו מומחה.
 4 כיצד נעשה האיש מומחה כגון שכתב לחש אחד בג' איגרות
 5 וריפא ג' בני אדם כל איגרת רפאתה אדם אחד נעשה איש
 6 הכותב מומחה ללחש זה וכל פעם שייכתבנו מותר לצאת בו
 7 בשבת אע"פ שהקמיע עצמו אינו מומחה שאגרת זו הד' לא
 8 רפאתה עדיין מעולם ואף שהאיש אינו יודע כלום ברפואות
 9 אין בכך כלום ואם אדם אחר כתב איגרת זו הרביעית אע"פ
 10 שהוא אותו לחש עצמו שבאיגרות הראשונות אסור לצאת
 11 הואיל ולא כתבה איש המומחה שמזלו גורם ואף האיש
 12 המומחה לא נעשה מומחה ע"י כן אלא ללחש זה בלבד
 13 אבל לא לשאר לחשים ואף אם כתב כמה מיני לחשים וכל
 14 אחד מהם הועילו כמה פעמים לא נעשה מומחה אלא
 15 ללחשים אלו שהועילו ג' פעמים אבל לא לשאר לחשים
 16 שלא הועילו עדיין ג' פעמים:
 17 **כז** וכיצד נעשה הקמיע עצמו מומחה אע"פ שלא עשאו
 18 איש מומחה כגון שכתב לחש אחד באיגרת אחת
 19 ורפאתה אותו איגרת ג' פעמים שנעשה זו האיגרת מומחה
 20 ומותר לכל אדם לצאת בה בשבת אע"פ שהאיש אינו
 21 מומחה עדיין שלא כתב אלא קמיע אחת ואם יכתוב עוד
 22 לחש זה באיגרת אחרת אסור לצאת באותה איגרת בשבת
 23 כל זמן שלא רפאתה ג' פעמים:

24 **כז** אין האיש נעשה מומחה עד שירפאו ג' איגרותיו לג'
 25 בני אדם כל איגרת לאדם אחד אבל אם ריפא לאדם
 26 אחד כמה פעמים בכמה איגרות של לחש אחד לא נעשה
 27 מומחה ללחש זה שיש מקום לתלות הרפואה במזלו של
 28 החולה שמזלו גורם לו שיקבל רפואתו מקמיעות אבל
 29 כשכותב לחש זה לאדם אחר אפשר שלא יועיל לו כלום
 30 ואסור לצאת בו (ואף אדם זה שנתרפא כבר ג' פעמים אסור
 31 לצאת באיגרת אחר של איש זה שלא נעשה עדיין מומחה
 32 לכל אדם):
 33 **כח** אבל אם איגרת אחת רפאתה ג' פעמים אפילו לאדם
 34 אחד נעשית קמיע זו מומחה לכל אדם שכל אדם
 35 מותר לצאת בה בשבת שמן הסתם יש לתלות הרפואה
 36 בקמיע המומחה ולא במזל החולה משא"כ כשג' איגרות
 37 רפאו אדם אחד שאז לא נעשית שום אחת מהן קמיע
 38 מומחה וע"כ צריך לתלות הרפואה במזל אדם או במזל
 39 הרופא הכותב איגרות או במזל החולה שמקבל הרפואה
 40 מהאיגרות אזי לא נעשה הרופא מומחה על ידי כך כי שמה
 41 מזל החולה גורם אלא אם כן ריפא לג' בני אדם שאז מן
 42 הסתם הרפואה תלויה במזלו כיון שהוחזק בג' אנשים:
 43 **כט** ואם הרופא אבד את המחאתו מלחש זה כגון שאחר
 44 שריפא ג' בני אדם בלחש אחד כתב עוד ג' איגרות
 45 מלחש זה לג' בני אדם ולא הועילו כלום מכאן ואילך אסור
 46 לצאת באיגרותיו שייכתוב עוד או אפילו באגרות שכתב כבר
 47 בעודו מומחה.
 48 במה דברים אמורים באגרות שלא רפאו אלא פעם או שתיים
 49 אבל איגרת שריפאתה כבר ג' פעמים כיון שנעשית קמיע

50 הרי זה מותר שזהו דרך לבישתם ואינו נראה כמשוי ואין
51 צריך לומר שמותר לקפל קצוות שולי טליתו מכאן ומכאן
52 על ידי כדי להתנאות ובלבד שאמצעית שוליה משולשלת
53 למטה מכתפיו ומכסה רוב גופו.

54 וכל זה בטלית שהיא חתיכה אחת מרובעת כמו טליתות של
55 מצוה שלנו שאין בהם נקבים להוציא הידים מתוכם אבל
56 מלבושים שלנו שהוא לבוש בהם ומוציא את הידים מתוכם
57 מותר לתפוס בידים מקצת המלבוש אפילו בשוליו להגביה
58 שלא יעכבוהו מללכת או שלא יתלכלך או שלא יקרע אבל לא
59 יגביה הרבה (ח) כל אורך שוליה בענין שלא יהא רוב גופו
60 מכוסה ולא יהיו דרך מלבוש כלל ואף אם אמצעית שוליו
61 מכסה רוב גופו לא יגביה קצוות שוליו על כתפיו כיון שליש
62 אומרים שיש בזה חיוב חטאת ולדברי הכל עכ"פ נראה כמשוי
63 ואסור מדברי סופרים ואף שלבוש בו ומוציא ידיו מתוכו.

64 ומלבושים שלנו שנתעטף בהן ולא הוציא ידיו מתוכם אסור
65 לתפוס קצתם בידי להגביהם שלא יתלכלך אפילו אינו
66 תופס בשוליהם:

67 **לז** במקומות שנהגו לקפל הטלית ולהניחה כך מקופלת
68 על כתפיהם סביב צוארם והולכין כך אף בחצרות
69 ובבתיהם מותרים לצאת כן בשבת אף לרשות הרבים שדרך
70 מלבוש הוא להם אבל אם אין הולכין כן בבתיהם אלא
71 כשיוציאין לחוץ מקפלין הטלית על כתפיהם תחת הגלימא
72 להביאה לבית הכנסת אסור לצאת כן בשבת ואם יצא חייב
73 כמו שנתבאר למעלה ומכל-מקום מותר לקפל צד הימין
74 ולהניחה על כתף שמאל כדרך שמתעטפין בטליתות של
75 מצוה ולצאת כן לרשות הרבים הואיל וכך הוא דרך
76 לבישתה אף בבית.

77 וכן יוצא אדם בסודר המקופל ומונח על כתפו הואיל וכך
78 הוא דרך לבישתו ואינו צריך לכרוך נימא מן הסודר על
79 אצבעו שלא יפול מעליו אבל במקומות שאין כך דרך
80 לבישתו כגון במדינות אלו אם רוצה להוציא סודר צריך
81 לכסות בו ראשו ורובו דרך מלבוש גמור ואם אין הסודר
82 רחב כל כך לכסות ראשו ורובו יש לו תקנה לעשותו כמין
83 אבנט ולצאת בו דהיינו שיקשור ב' ראשי הסודר (שמלפניו)
84 זה בזה (כנגדו) למטה מכתפיו (וגם אמצעות הסודר
85 שמלאחריו יהא משוך למטה מכתפיו) שנמצא עשוי כמין
86 אבנט ומותר לצאת בו (אף שחגור באבנט אחר למטה
87 להמתירים לצאת בב' חגורות כמו שיתבאר).

88 ויש מי שאומר שאף במקומות שדרך לבישתם הוא בסודר
89 המקופל על כתפיהם צריך שיהא הסודר רחב לכסות ראשו
90 ורובו אם יפשיטוהו מקיפולו ואם אינו רחב כל כך אין שם
91 מלבוש עליו ואין יוצאין בו אלא אם כן עשאו כמין אבנט
92 כמו שנתבאר ויש להם לחוש לדבריו:

93 **לח** היוצא במעות הצרורים לו בסדינו שהוא לבוש בו
94 חייב אף על פי שאינו אוחזם בידו לפי שדרך להוציא
95 כן בחול לפעמים אבל היוצא במעות התפורים כבגדו פטור
96 שאין דרך הוצאה בכך אבל אסור לצאת בו מדברי סופרים
97 בין שתפורים בו מעות בין כסף וזהב שאינם מוקצים.

1 **לג** מותר לצאת בביצת החגב ששמו חרגול שתולין אותו
2 באזנו לכאב האוזן ובשן של שועל חי שתולין למי
3 שישן יותר מדאי שיקיץ משינתו ובשן של שועל מת שתולין
4 למי שאינו יכול לישן שישן ובמסמר מעץ שצלבנו עליו
5 שמרפאים בו נפח של מכת ברזל (אע"פ שכל אלו רפואתן
6 בסגולה מותר לצאת בהן בין בחול בין בשבת) ואין בזה
7 משום דרכי האמורי כיון שניכר הדבר שמתכוין לרפואה וכן
8 בכל דבר שעושה וניכר בו שמתכוין לרפואה אע"פ שאין
9 ידוע לנו היאך באה הרפואה ע"י עשיית דבר זה אבל אם
10 עושה איזה מעשה ואין ניכר בו שהוא משום רפואה אסור
11 משום דרכי האמורי שהזהירה התורה עליהן ולא תלכו
12 בחוקות הגוי וגו'.

13 אבל כל לחש מותר לרפואה או להגן שלא יבא עליו חולי
14 או נזק אפילו אם אין ידוע אם לחש זה מועיל או לאו אבל
15 אם ידוע שלחש זה אינו מועיל אסור משום דרכי האמורי
16 ויש מי שחושש בכל לחש שאינו בדוק ובכל קמיע שאינה
17 מומחה משום דרכי האמורי וכל בעל נפש יחוש לדבריו
18 (במקום שאין שם צורך כל כך):

19 **לד** כל מי שיש לו ברגלו מכה שרפואתו לקשור עליה
20 מטבע שיש עליו צורה מותר לצאת בו שכיון שהוא
21 מרפא הרי הוא לו כתכשיט (ומלבוש) אבל אם הוא מכה
22 שאין המטבע מרפא אותה ואינה קשורה עליה אלא להגן
23 עליו שלא תנגוף בקוצים ויתדות הדרכים אסור לצאת בה
24 שהמטבע חשוב הוא ואינו מתבטל מחשיבותו להקרא עליו
25 שם מלבוש (ותכשיט) אלא אם כן יש בו צורך לרפואה
26 (שאז יש עליו שם תכשיט):

27 **לה** היוצא בטלית המקופלת ומונחת על כתפיו דהיינו
28 שלאחר שנחנה על ראשו הגביה שולין] על כתפיו
29 בין שהגביה כל אורך שוליה בין שלא הגביה אלא שני כנפי
30 שוליה ונתן כנף אחד על כתף זה וכנף אחד על כתף זה
31 ואמצעית שוליה משולשלת על גופו למטה מכתפיו חייב
32 שאין זה דרך מלבוש אלא משוי הוא ויש פוטרין
33 כשאמצעית שוליה משולשלת למטה מכתפיו אף על פי
34 שכנפיה נתונים על כתפיו וכן עיקר אבל אסור מדברי
35 סופרים מפני שנראה כמשוי ואפילו אם אין כנפיה נתונים
36 על כתפיו אלא שתפסם בידי והגביה כדי שלא יתלכלך או
37 כדי שלא יקרע אסור.

38 אבל אם אינו מגביה בידי אלא הוא מתעטף בטליתו בענין
39 ששוליה מוגבהין הרבה מן הארץ וכנפי שוליה אינם נתונים
40 על כתפיו אלא הם משולשלים על זרועי ידיו ואמצעית
41 שוליה משולשלת למטה מכתפיו ומכסה רוב גופו הרי זה
42 מותר ולפי זה מותר להתעטף בטלית תחת הגלימא להביאו
43 לבית הכנסת בשבת שחרית שאף שמתעטף בה בענין
44 שמתקצרת שאינה יוצא מתחת הגלימא למטה כל שהוא
45 מכסה רוב גופו מותר:

46 **לז** לא אסרו ליתן כנפי שוליה אפילו על כתפיו אלא
47 כשמתכוין להגביה הטלית שלא תלכלך בשוליה או
48 שלא תקרע או שלא תעכבוהו מללכת במהרה אבל אם כונתו
49 להתנאות בזה כמנהג אנשי המקום שמתנאים בזה גם בחול

11 או אפשר שיבא לידי סכנה שיהרגוהו בשביל מעותיו אבל
 12 אם אפשר לו שלא לצאת כגון שהוא בין ישראלים אלא
 13 שאינו מאמינם להפקידם אצלם או להניח הבגד בביתם ישב
 14 בבית כל השבת ולא יצא בהם לכרמלית ואם אין חשש
 15 להפקיד אצלם או שאין חשש להניח הבגד בבית יש
 16 להחמיר לפושטו מעליו מבעוד יום שלא יהא לבוש בו
 17 בשבת אפילו בבית שמא ישכח ויצא בו כמו שיתבאר בסי'
 18 ש"ג:

חלק ב טימן שא, באיזה כלים מותר לצאת בשבת ובאיזה מהם
 19 טורים:

1 ובמקום הפסד כגון שהוא בין הנכרים שאי אפשר לו
 2 להפקידם אצלם וגם לא להניח הבגד בביתם שלא יגנבוהו
 3 ממנו כשיצא החוצה נוהגין להקל לצאת בהם לפי שיש
 4 אומרים שכל שבות שהוא שינוי מדרך החול לא גזרו עליו
 5 במקום הפסד מרובה כמו שיתבאר בסי' ש"ז וגם יש
 6 אומרים שעשוי אין לנו רשות הרבים אלא כרמלית ואפילו
 7 הוצאה כדרכה אינה אסורה בה אלא מדברי סופרים.
 8 ומכל-מקום אין להקל אלא כשאי אפשר לו שלא לצאת
 9 לכרמלית כגון שמתירא לישב כלוא בבית כל היום שלא
 10 ירגישו הנכרים שיש אצלו מעות ויחפשו כליו לגזולם ממנו

תורה אור

30 ממה-נפשך - את שני הדברות הראשונות שמענו
 31 רק מפי הגבורה "ולא הי' קורא ולא מתרגם אחר
 32 זולתו יתברך לבד", ואילו שאר דברות שמה
 33 השמיע לישראל, וכמ"ש אנכי עומד בין ה' וביניכם
 34 להגיד לכם את דבר ה' - הרי לא מצינו שאחרי
 35 השמעת הדברות מפי משה היתה עני' דקול
 36 אלקים.

37 וכל שכן שאין לומר דקאי על שאר דברי תורה
 38 שלימד משה את ישראל - שהרי "בכל ציוויי
 39 התורה לא שמעו רק ממה לבדו, וא"כ מהו
 40 והאלקים יעננו, אימתי הי' זה" ד"על איזה דבר
 41 הוא אומר שמה ידבר והאלקים ענהו".

42 וגם להבין מהו ידבר ומהו יעננו לשון עתיד או
 43 הווה, והוה ליה למימר משה דבר והקב"ה ענהו
 44 [ומזה משמע ד"משה ידבר ואלקים יעננו" הוא
 45 ענין תמיד].

46 הענין הוא, דאיתא בגמרא דאמר רב יוסף אי
 47 לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איבא
 48 בשוקא. ולהבין מעלת האי יומא דוקא שהוא
 49 יום מתן תורה.

50 מלשון רב יוסף משמע שיש מעלה וסגולה
 51 מיוחדת ביום זה ("האי יומא"), שהזמן גרם
 52 למעלה זו, ולכאורה "הלא מעלת התורה מצד
 53 עצמה היא [והול"ל "אי לאו תורה כו'"], ולמה לו
 54 לתלות בהאי יומא".

55 ומהו ענין מתן תורה, והלא קיים אברהם אבינו
 56 ע"ה את כל התורה עד שלא ניתנה ואפילו
 57 עירובי תבשילין מפני שלמד את כל התורה כו'.

1 תוכן הפרק: ענין שמותיו הקדושים של הקב"ה,
 2 ו"יחוד" קוב"ה עם מידותיו הקדושות
 3 משה ידבר - והאלהים יעננו בקול, [ואמרו
 4 רז"ל] בקולו של משה.
 5 איתא בגמרא "מנין שאין המתרגם רשאי
 6 להגבי' קולו יותר מן הקורא שנאמר משה ידבר
 7 והאלקים יעננו בקול. . בקולו של משה", פירוש:
 8 בזמן הש"ס הי' הסדר שמלבד הקורא בתורה הי'
 9 אחד מתרגם את הקריאה (כדי שהכל יבינו את
 10 תוכן הקריאה), ועל זה אמרו שאין המתרגם רשאי
 11 להגביה את קולו יותר מהקורא, וילפינן זה ממ"ש
 12 "משה ידבר והאלקים יעננו בקול - בקולו של
 13 משה".

14 ד"לפי פשט לשון הגמרא שם משמע,
 15 דהאלקים יעננו היינו שהוא [הקב"ה] המתרגם
 16 [כביכול] אינו רשאי להגבי' כו', דהא אלקים הי'
 17 יכול ודאי להגבי' הקול יותר ויותר מקולו של
 18 משה, ואעפ"כ יעננו רק בקולו של משה משום
 19 דאין המתרגם רשאי כו', ובאמת שזה תמוה
 20 ופליאה נשגבה" - שהקב"ה הי' נחשב כמו
 21 המתרגם לגבי משה. וגם, מהו אכן הטעם אשר
 22 "האלקים יעננו" הוא רק כפי "קולו של משה".

23 ולהבין כי לא פירש בכתוב מה דבר משה ומה
 24 ענהו ה', ולא קאי על עשרת הדברות דהא אנכי
 25 ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו, וכתוב אנכי
 26 עומד בין ה' וביניכם להגיד וגו', הרי שלא נאמר
 27 בזה הענין שמהו הוא המדבר והקב"ה העונה.
 28 אינו מובן מתי הי' זה שמהו דיבר והאלקים
 29 ענה לו, דא"א לומר דקאי על עשרת הדברות, כי

39 היא להמשיך אלקות בעולם, ועל זה אמרו בזהר,
40 שפעולה זו של התורה ומצוותי' להמשיך אלקות
41 בעולם, באה על ידי שהמצוות ממשיכות את
42 שמותיו של הקב"ה (כל מצוה - "שם" אחר).

43 והענין, כי שמותיו של הקב"ה הם שבעה
44 שמותיו שאינן נמחקין, והם הם בחינת
45 התפשטות החיות והשפעה להתהוות מדותיו
46 ית', לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו'.

47 להבין הטעם שהאור האלקי הנמשך על ידי
48 קיום המצוות מכונה "שם" דוקא ("לא תקנא רזא
49 דשמי") - יש להקדים תוכן ענין שמותיו של
50 הקב"ה.

51 דהנה שמותיו של הקב"ה הם שבעה שמותיו
52 הקדושים שאינם נמחקים, שהם כנגד שבע מדותיו
53 יתברך המנויות בפסוק "לך ה' הגדולה והגבורה
54 והתפארת גו'". וכידוע דכל שם מורה על הנהגה
55 אחרת (כמו: שם הוי' - מדת הרחמים, שם אלקים
56 - מדת הדין, וכו').

ועומק הכוונה בזה:

57
58 כשאנו אומרים על מישהו שהוא חכם למשל,
59 יש כאן שני ענינים: כח השכל של האדם המלוכבש
60 במוחו הגשמי, והאדם עצמו המבין את דבר
61 החכמה על ידי כח השכל שבו - והשם חכם אינו
62 תואר לכח החכמה שבמוחו אלא להאדם, שהוא
63 חכם מצד החכמה שנקנית בנפשו על ידי כח
64 החכמה שלו.

65 וכך הוא בנמשל, שהשמות הקדושים אינם
66 תוארים של המדות עצמן, אלא של האור והשפע
67 האלקי, שממנו נתהוו ונוצרו המדות (והוא חיותן),
68 אשר על ידן הקב"ה בורא ומנהיג את העולמות.

69 וזהו מה שאומר כאן, שהשמות הקדושים "הם
70 בחינת התפשטות החיות והשפעה להתהוות
71 מדותיו ית'".

72 שאינן אלא בחי' שם לבר, ע"ד משל כמו השם
73 שאינו אלא לזולתו שיקראנו בשמו.

ד"ה משה ידבר פרק א

1 עד שלא נתנה [דאם לא למד מנין לו איך לקיים
2 מצוות], וכמ"ש וישמר משמרת מצותי חקותי
3 ותורת, ובודאי לימד ג"כ ליצחק בנו ויצחק
4 לימד ליעקב ובניו, ומה חרוש נתחדש בנתינתה.

5 גם צריך להבין מהו החידוש דמתן תורה,
6 כלומר, איזה דבר חדש ("מתנה") ניתן לנו ביום זה
7 שמשום כך נקרא "מתן תורה", והלא בני' כבר
8 למדו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ממה
9 שלימדום אבותיהם, דור אחר דור, מאברהם אבינו.

10 [מזה מוכח, שהחידוש דמתן תורה אינו בענין
11 מעשה המצוות או איכות ההבנה וההשגה בחכמת
12 התורה - אלא בענין פנימי ורוחני יותר, הנפעל על ידי
13 לימוד התורה וקיום המצוות, וזה קשור ג"כ עם עצם
14 היום ("האי יומא") דמתן תורה.

15 ומקדים לבאר את התוכן הרוחני והמטרה
16 הפנימית של קיום התורה ומצוותי', וההבדל שבזה
17 בין התורה והמצוות שקיימו האבות לגבי התורה
18 והמצוות של אחר מתן תורה.

[זהו שממשיך:]

20 אך - הנה נודע ענין המצוות דרמ"ח פקודין אינן
21 רמ"ח אברין דמלכא. ולכאורה אינו מובן לזון
22 אברין והלא אין לו דמות הגוף וכו'.

23 איתא בזהר דרמ"ח מצוות עשה הן רמ"ח
24 אברים של הקב"ה. וצריך ביאור אמאי קורא
25 המצוות בשם אברים דוקא (שהרי "אין לו גוף
26 ודמות הגוף")? וצריך לומר, שענין האברים הוא
27 משל להבין את התוכן הרוחני של המצוות.

28 אך יובן ע"פ מ"ש בזהר דכל מעשה המצוות הן
29 לא תקנא רזא דשמיא, שבמצוה זו ממשיך שם
30 זה ובמצוה זו ממשיך שם זה.

31 כדי להבין תוכן המשל מאברי הגוף על מהותן
32 של המצוות, יש להקדים ביאור דברי הזהר,
33 שהמטרה הרוחנית של קיום המצוות היא - "לתקן
34 את הרז של שמו יתברך". פירוש, כל מצוה קשורה
35 בא' משמותיו הקדושים של הקב"ה, ובקיום מצוה
36 מסוימת נמשך האור האלקי, דהיינו ה"שם",
37 הקשור עם מצוה זו.

38 זאת אומרת: ידוע שהמטרה של תורה ומצוות

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

שערי אורה

23 למהוי אחד באחד שיהיה בחי' אח"פ שורה בהם והוא
24 בחינת אור פנים העליונים כמ"ש באור פניך ממש נתת
25 לנו כו' וד"ל:
26 אך הנה מהיכן היה בהם בחינת האחדות האמתית
27 הזאת עד שנחשבו כאיש אחד ולא בבחינת רבים
28 כלל, הענין הוא לפי השכל עיקר סיבת הפרוד
29 וההתחלקות בא מסיבת שינוי אופני הצירופים
30 באותיות שזהו נקרא ריבוי התחלקות האורות בכלים
31 רבים עד"מ אור השכל אחד מתחלק בכמה אופני'
32 בצירופים בדיבורים שונים כי א"א שיהיה השכל בא
33 באותיות המחשבה רק באופן אחד לבד (וכמו
34 המפרשים שעל דבר אחד שבגמרא זה מפרש באופן
35 זה וזה מפרש באופן זה כחילוקי הפירושים דרש"י
36 ותוספו' והכל אחד רק שבא באופנים צירופים שונים
37 וזהו כאשר השכל והסברא אחת היא רק שמתחלק
38 בצירופים שונים בלשון מדברת אך כאשר אור השכל
39 עצמו בא ממקור השכל בחילוקים שונים כמו זה נוטה
40 אור שכלו לזכות וזה נוטה שכלו לחוב או גם בשכל
41 הנוטה לחסד זה יתפוס באופן כך וזה יתפוס באופן
42 אחר הרי זהו שאור השכל עצמו הוא מתחלק לכמה
43 אופנים שונים מפני שגוף השכל עצמו יוצא מחידושו
44 ממקורו בריבוי התחלקות אופנים כו':

שער הפורים

1 (טז) ובכל הנ"ל יובן מ"ש וקבל היהודים וקבל ל'
2 יחיד דוקא ועוד יש להבין למה בכל
3 מגילת אסתר נק' בשם יהודים דוקא ולא ישראל ויעקב
4 וכה"ג כמו שמזכירים בשאר הכתובים והנה מבואר
5 למעלה שע"י ב' דברי' מס"נ ושפלות עצומה שהיה
6 בהם זכו שיהיה גילוי אור העליון דתו"מ להתישב בהם
7 וזהו וקבל היהודים כו' והנה ב' קושיות הנ"ל יתורץ
8 בהקדמה א' והוא במה שמצינו שבשעת מ"ת היו
9 כללות נש"י כלולים באחדות גמורה כאיש א' ממש
10 וכמ"ש ויחן שם ישראל נגד ההר, ישראל כמו איש
11 ישראל אחד ע"כ אמר ויחן ל' יחיד וכמו"כ גם עתה אנו
12 אומרים ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך כולנו
13 כאחד כאיש אחד כו' והיינו בדוגמא דמ"ת שהוא באור
14 פניך דוקא וכמ"ש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים כו'
15 והענין הוא לפי שבחינת אור פניו ית' שבתורה הוא
16 בתכלית היחוד העליון הנקרא אח"פ בתכלית כידוע
17 דאין גילוי אא"ס ב"ה עצמי כ"א בחכמה שבתורה דוקא
18 שכולל הכל באחדות כו' ולכן לא היה ביכולת כנ"י
19 לקבל אז בחינת הארת פנים העליונים בעשרת הדברות
20 כ"א כאשר היו כלולים תחלה כולם יחד בתכלית
21 האחדות והתכללות כאיש א' ממש ולא כאשר היו
22 בבחינת הפירוד שנק' רבים שהוא היפך היחוד כו' כדי

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר ה'צמח צדק'

מאמרי הצ"צ תרי"ד-תרט"ו

13 וארז"ל אימתי הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו דהנה פי'
14 גדול הוא בחי' התפשטות גדולתו עד אין קץ בבחי'
15 ריבוי עולמות מה שנתהווה עולמות עד אין קץ
16 וכמשארז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל
17 מלמעלה כו', וכן כתיב אלף אלפים ישמשוני' וריבו
18 רבבן קדמוהי יקומו' כו', שהוא בבחי' ריבוי מאד וזהו
19 בחי' גדול ע"ש התפשטות גדולתו בעולמות כו', והנה
20 לזה ארז"ל אימתי נק' גדול דהיינו שיתהווה בחי' גדולה
21 זו שיהי' בחי' ריבוי עולמות זהו דייקא כשהוא בעיר
22 אלקינו דהיינו כשנתלבש בבחי' דיבור עליון דייקא אז
23 יכול להיות מקור לעולמות, דהנה אותיות הוא מלשון
24 את[א] שהוא בחי' תרגום, תרגום הוא אחוריים של

1 והנה י"ל מהו ענין שית יומין לעילא ושית יומין
2 לתתא כו', וי"ל מתחלה ענין שית יומין לתתא
3 כו', והענין הוא דהנה כתי' כי אמרתי עולם חסד יבנה,
4 והיינו כשצריך שיתהווה העולם שהוא בחי' גבול כמו
5 מהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה וכן אפי' עולמות
6 עליונים הם ג"כ בחי' גבול ואפי' געה"ע הוא בחי' גבול
7 כי השגה הוא בחי' גבול כו', וכדי שיתהווה העולם
8 שהוא בחי' גבול מבחי' חסד עליון שהוא בלי גבול כו',
9 וכמ"ש חסדי ה' כי לא תמנו כו', הוצרך החסד שיבנה
10 בבחי' בנין דהיינו שיתלבש החסד בבחי' אותיות
11 הדיבור כו', וכמ"ש בסי' שתי אבנים בונות שתי בתים
12 כו', וזהו מ"ש גדול הוי' ומהולל מאד בעיר אלקינו

11 במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו,
 12 דהיינו שהגדולה זו היא בבחי' ענוה וירידה והשפלה
 13 כו', וזהו שכל העולמות נתהוו ע"י עש"מ וכשארז"ל
 14 בעש"מ נברא העולם דהיינו רק מבחי' מאמר בלבד
 15 ואפי' אדם שהוא בחי' גבוה מאד כי אדם יש לו חכ'
 16 אעפ"כ נתהווה רק מבחי' מאמר נעשה אדם כו' שהוא
 17 בחי' אותיות לבד כו', וזהו ענין שית יומין לתתא דהיינו
 18 כשהשית יומין עילאין שהוא בחי' מדות מתלבשין
 19 בבחי' דיבור העליין אזי נק' שית יומין לתתא כו', לפי
 20 שנתלבש בבחי' דיבור בחי' אותיות כו'.

א' דשבועות תרט"ז

אמר ריב"ל כשעלה משה למרום

1 לה"ק שהוא בחי' חיצוני כו', דהיינו הארה בעלמא
 2 בלבד מאיר בבחי' אותיות מהמדות שבלב, וכמו שאנו
 3 רואים שלא כל עצמות המדות מתלבש באותיות הדיבור
 4 רק הארה מהמדות בלבד כו', וע"כ אנו רואים שאם הוא
 5 בהתפעלות המדה אינו יכול לדבר כלל כמו כשהוא
 6 בכעס גדול אינו יכול לדבר, רק אח"כ כשנשקט הכעס
 7 ואינו מאיר רק הארה אז יכול לדבר כו', וזהו אימתי
 8 הוא גדול כשהוא בעיר אלקינו כו' דהיינו בבחי' צירופי
 9 אותיות הדיבור שאז נתצמצם החסד כו', אז יכול להיות
 10 התפשטות גדולתו בבחי' ריבוי העולמות, וזהו שארז"ל

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

22 מעלת מצות מילה כ"כ עד שהוי' בס"ת ומילה בר"ת.
 23 אך הענין הוא דהנה אמרז"ל על מילה שהיא בשמיני
 24 כדי שיעבור עליו שבת א', ולכאז' אם הטעם הוא רק
 25 כדי שיעבור עליו שבת א' לבד מפני מה בשמיני דוקא,
 26 ולמה להשוות כולם לזמן א', הלא הנוול ביום ועש"ק
 27 הי' יכול להיות זמן מילתו ביום א', ליום השלישי
 28 ללידתו, והי' עובר עליו ג"כ שבת א', ועכצ"ל שיש
 29 כוונה בפ"ע מה שניתן לשמונה דוקא, מלבד טעם
 30 ההשוואה. והענין דהנה הנימול ראשון לשמונה הוא
 31 יצחק, ויצחק עולה ח"פ הוי', משא"כ יעקב רק ז"פ
 32 הוי', ולכן א' יעקב ושבתו בשלום אל בית אבי, היינו
 33 בחי' שם הוי' השמיני, מדריגת יצחק אביו, ואז והי'
 34 הוי' דסדר ההשתלשלות לי לאלקי', כי יצחק הוא לי'
 35 עתיד והיינו ע"ש הצחוק שיהי' לע"ל מבחי' אלקי'
 36 הוא בחי' הצמצום וההסתור שעכשיו, והתהפכות
 37 החושך לאור, וכמ"ש אז ימלא שחוק פיננו, ע' בד"ה
 38 אז ישיר ובד"ה וישרנה מענין אז כשמאיר האל"ף על
 39 הזי"ן. ולכן אמרז"ל שלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה
 40 אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו כו',
 41 והו"ע התגלות הוי' השמיני, בחי' ש' הוי' דלעילא
 42 שלמעלה מהשתלשלות.

בזאת יבוא אהרן

בס"ד. ש"פ אחרי. ל"ב

1 והנה להיות כי גדלה מאד מעלת אה"ר דאהרן כה"ג
 2 שהיא מבחי' רוב חסד שלפני האצי', לכן צריך
 3 הכה"ג לשמונה בגדי' שהם לבושי' להאה"ר הנ"ל,
 4 (והשמונה בגדים בד"כ הם כנגד ד' אותיות דש' הוי'
 5 וד' אותיות דש' אד'), ובכלל הוא בחי' הלבושי'
 6 דתומ"צ שנעשי' לבושי' להנפש שיוכל לקבל גילוי אור
 7 אהבה העליונה זו, וכענין מ"ש במ"א בענין ויבא משה
 8 בתוך הענן, שהענן הוא בחי' לבוש שבו וע"י יוכל
 9 להשיג, וכענין השגת השכל ע"י המשל משלי שלמה,
 10 הגם כי המשל הוא מדבר זר לגמרי עכ"ז יכולים ע"י
 11 המשל להשיג הנמשל, רק שכ"ז הוא מלמטלמ"ע, לכן
 12 יותר י"ל כענין גילוי האהבה ע"י אותיות הדבור, כן
 13 יוכל להתגלות גם בחי' האה"ר שלמעלה מהשתלשלות
 14 ע"י דבר ה' דתומ"צ. וזהו אהבתי אתכם אמר ה', פי'
 15 אהבתי אתכם היא בחי' אהבה העליונה הנמשכת
 16 מלמעלה אם כי היא למעלה מסדר השתלשלות, מ"מ
 17 ע"י אמר ה' הוא בחי' הדבור דתומ"צ ע"י בא ונתלבש
 18 להתגלות גם בחי' אה"ר זו.
 19 ומעתה יובן שייכות ענין זכות אהרן שיכנס לקה"ק
 20 ע"י זכות המילה דוקא. דהנה כתי' מי יעלה
 21 לנו השמימה, ר"ת מילה וס"ת הוי'. ולכאז' יפלא מהו

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

שיעורים בהמשך המאמרים - תער"ב

36 הנה על זה אומר שדווקא העבודה של שכל ומידות
37 ב"סדר ההשתלשלות", שזהו עבודה של הכוחות
38 הפנימיים המוגבלים ("משפט") דווקא זה יעורר ויגלה
39 את הדרגה שלמעלה מההשתלשלות, עצם הנשמה
40 ("ציון").
41 ובעבודה הרוחנית הוא שצריכה להיות תחלה העבודה
42 שעל-פי מעם ורעת שהן בכחות פנימיים מוח ולב
43 ועל-ידי זה באים לבחינת רעותא דלנא בו'. שהיא
44 ההתפעלות שלמעלה מהשכל וההשגה.
45 וכמו בן משפט הוא ענין התורה שנקראת משפט,
46 שהמשפט הוא להיות כל דבר על מכונו כמו שצריך
47 להיות⁴⁸, וכמו לשון הפסוק⁴⁹ כמשפט הראשון והתרגום
48 שם כהלכתא קמייתא בו', - כהלכה הראשונה, שהתורה
49 היא בחינת אור פנימי⁵⁰ דאורייתא מחכמה נפקת בו'.
50 - התורה יוצאת ומתגלית מדרגת החכמה, שהחכמה
51 היא כבר גילוי האור הפנימי, ולא כהמצוות שהם בחינת
52 רצון העליון - בחינת מקיף.
53 וזהו שאמרו בתלמוד ירושלמי⁵¹ חזרנו על כל המקרא
54 כלומר חיפשנו בכל התנ"ך ולא מצינו שום מקום
55 שישראל נקראים ציון אלא במקום הזה ואשים⁵² דברי
56 בפ"ך ובצל ידי בו' כיסיתך לנטוע שמים וליסוד ארץ
57 ולאמר לציון עמי אתה, עד כאן מדברי הירושלמי.
58 והן כנגד שלשת הקוין⁵³ תורה ועבודה וגמילות חסדים
59 - "ואשים דברי בפ"ך" זו תורה, דבר ה' זו הלכה דהיינו
60 תורה, "בצל ידי כיסיתך" זו גמ"ח, כללות המצוות,
61 שנקראות בשם לבושים ובשם צל, "לנטוע שמים וליסוד
62 ארץ" אלו הקרבנות, שבזכותם מתקיימים שמים וארץ,
63 שעל-ידי זה הן - ישראל - בבחינת ציון בו', וזהו ציון
64 במשפט תפדה בו'. שעצם הנשמה של היהודי מתגלית
65 ונפדית, וזה נעשה בכח הכוחות הפנימיים של תורה
66 עבודה וגמילות חסדים. עד כאן הסביר את החלק
67 הראשון של הפסוק "ציון במשפט תפדה".
68 ופירוש החלק השני: ושביה בצדקה וקאי על נפש רוח
69 נשמה שהן הכחות פנימיים - כלומר מלבד עצם הנשמה
70 שנרמזו בלשון "ציון" שצריך גילוי ופדיה על ידי

1 וזהו גם בן שנקראים המצוות ציון שהן וסימן לאור
2 איך-סוף הסתום והנעלם שבהם ועל ידם מאיר בגילוי
3 בו', - כלומר למרות שבגלוי לא רואים את האור
4 איך-סוף כפי שהיה בזמן הבית, הרי בכל זאת כל מצוה
5 היא ציון וסימן לאור איך-סוף שהם ממשיכים בעולם.
6 וכן נשמות ישראל נקראות ציון שהן ציון וסימן לאור
7 איך-סוף שלמעלה מההשתלשלות, - הנשמות של עם
8 ישראל בעולם הן המגלות את האיך-סוף.
9 אלא שהנשמה מורכבת מכוחות שונים של עשייה,
10 מידות, שכל וכו', ועל זה אומר להלן שמה שמגלה
11 בנשמה את האיך-סוף, זה לא הכוחות הפנימיים של
12 הנשמה, אלא כח המקיף:
13 והוא כח הסתום והנעלם שיש בנשמות שהוא ענין
14 רעותא דלנא כלומר הרצון הפנימי שבלב, שמבטא את
15 התפעלות הנשמה שלמעלה מהשכל וההיגיון, שזה
16 בחינת רצון פשוט שלמעלה מטעם ורעת שזהו עיקר
17 אלקות שבנשמות - כשאומרים שהנשמה היא אלוקית,
18 זה לא מתגלה בשכל או במידות, אלא בעיקר ברצון
19 הפנימי שמעבר לשכל (דעל שם זה נקרא ישראל שר
20 אל בו' שבכח הרצון שלמעלה מטעם ורעת הרי הוא
21 שולט על כוחותיו הפנימיים וכמו שמבואר במקום
22 אחר⁴⁷) שזה נמצא רק בנשמות ישראל בו', שהרי שכל
23 ומידות יש בכלום, והרי זה עדות וסימן על אור איך-סוף
24 הסתום ונעלם דמשם שרש ענין רעותא דלנא (הרצון
25 שבלב) שלמעלה מטעם ורעת ועל ידי הרעותא דלנא
26 מתגלה בחינת אור איך-סוף הסתום בו'.
27 ועל זה אמר ציון במשפט תפדה, דציון זהו דרגת
28 הנשמה של בחינת רעותא דלנא שלמעלה מטעם ורעת,
29 הנה בכדי לבוא לזה - כלומר לגלות את עצם הנשמה
30 הנמצאת בהסתור הוא על ידי המשפט בו', דמשפט הוא
31 שבא בסדר והדרגה והיינו בהאור פנימי שבא בסדר
32 השתלשלות בסדר והדרגה דמעלה ומטה בו', ועל ידי
33 האור פנימי דוקא באים להאור שלמעלה מהשתלשלות
34 בו'. - כלומר, היה מקום לחשוב שבשביל לעורר את
35 דרגת ציון, צריכה להיות עבודה של מסירות נפש וכו',

51. תענית פרק ד סוף הלכה ב.

52. ישעיה נא, טז.

53. ראה אור התורה פרשת דברים ע' לו (מקרבן העדה

לירושלמי שם). ומאמר ד"ה "ציון במשפט תפדה" שבת פ' דברים

(חזון) התשח"י.

47. ראה לדוגמא אור התורה במדבר כרך א', מאמר "שאו

את ראש". וכן בהמשך זה חלק ב' ש"פ תצא העת"ד.

48. לקוטי תורה דברים א, ד.

49. וישב מ, יג.

50. ראה תניא לקוטי אמרים פרק ה.

והדרגה בו, ושביה היינו כאשר צריכים להוציא ממאמר
 והסתר את הכחות פנימיים שזה מאמץ גדול יותר זהו
 על ידי הצדקה שהוא ענין התעוררות רחמים רבים. וזהו
 ושביה בצדקה כו'⁵⁷.
 קיצור.
 ובוהר איתא דבכל ספירה יש מדה וגבול ותחום, מדה
 היא בעצם מדריגתו, גבול הוא אופן הגילוי, ותחום הוא
 המיעוט בשביל אצילת המדריגות שלמטה, וכללות
 המדידה הוא ע"י הקו מצד שרשו בעשר ספירות
 הגנוזות.
 ועל פי הנוכח לעיל יתבאר הפסוק ציון כמשפט תפדה.
 סיכום המאמר:
 [לאחר שנתבאר במאמר הקודם כי החכמה והבינה הם
 "מעלה ומטה" ואין זה רק בריבוי ומיעוט האור, אלא
 בעצם מדריגתו -] מקשה במאמר זה, דלכאורה הבחינה
 התחתונה של החכמה שהיא הנקודה השכלית, היא
 אותה מהות כמו הבינה, שהיא הרחבת הענין השכלי -
 ומדוע נחשבות כמהות אחרת?
 ומבאר, דחכמה ובינה הם אין ויש, וגם בנקודת
 ההשכלה נרגשת ה"הנחה" השכלית שלמעלה מההשגה,
 ואילו הבינה היא הענין השכלי בלבד. וזהו פירוש דברי
 האר"י שבחכמה מאיר האור בקירוב מקום, שיש בזה
 ב' משלים, ממשפיע ומקבל, ושני חכמים הקרובין
 בדעתם (ומבאר עניינם בחכמה). וכן המוחין, המדות
 והמלכות, הם מעלה ומטה בעצם מדריגתן.
 ועל פי זה מבאר דברי הזוהר שבכל ספירה יש "מדה"
 - עצם המדריגה, "גבול" - הגילוי של האור, ו"תחום"
 המיעוט על ידי הכלים לצורך הדרגה שלמטה. וכל
 מדידה זו היא על ידי אור הקו שבמהותו הוא אור
 מוגבל.

שבת פרשת דברים תער"ב

העבודה בתורה עבודה וגמ"ח, שהלשון "פדיה" משמע
 שנמצאת במקומה אלא צריכה פדיה⁵⁴, שהרי עצם
 הנשמה לא יכולה להיות ממש בשבי בתוך הקליפות
 והגלות, רק שאין היא גלויה, וזקוקה להתעוררות. הנה
 נוסף לזה יש לנשמה גם כוחות פנימיים - נפש רוח
 ונשמה - וכוחות אלו יכולים להיות לא רק בהסתר אלא
 ממש בשבי בתוך הקליפות, (מחוץ למקומם) -דכוה
 יכול להיות בחינת גלות בכחות דנפש הבהמית
 שמתגברים על הכחות דנפש האלקית ומעלימים
 ומסתירים עליהם כו'.
 והפדיה של הכחות הפנימיים הוא בצדקה - וכמו נתינת
 צדקה בגשמיות שזה לרחם על מי שאין לו ולתת לו את
 מחסורו, כך יש צדקה בעבודה הרוחנית של האדם,
 שזהו בעבודה ענין התעוררות רחמים רבים על נפשו
 וכמו הצדקה שהיא רחמים על העני כו', וכפי שמוסבר
 בכמה מקומות⁵⁵ שבזכות נתינת הצדקה בפועל, הרי זה
 מסייע לעורר רחמים על ה"עני" שבכל אחד שהיא
 הנשמה הנמצאת בגלות, בן בעבודה הוא ענין
 התעוררות רחמים רבים שעל-ידיה יהי' התגלות
 הכחות דנפש האלקית, שכאשר כוחות נפש האלקית
 לא מצליחים להתעורר, הרי העצה לזה היא על ידי
 התעוררות רחמים רבים על נפשו, כיון שמידת הרחמים
 בכוחה לפדות ולגלות את האהבה, וכמו שאומרים⁵⁶
 ברחמיך הרבים רחם עלינו ותן לבלינו בינה כו'. - שעל
 ידי מידת הרחמים נפדים הכוחות הגלויים של הנשמה,
 ומתגלית הבינה בלב האדם.
 וזהו לסיכום הפירוש של הפסוק ציון כמשפט תפדה
 דכדי שיהיה התגלות בחינת עצם הנשמה בחינת
 רעותא דלבא זהו על ידי המשפט, כי צריך להיות תחלה
 התגלות כחות הפנימיים שזהו ענין משפט להיותם בסדר

54. ראה לקוטי תורה פ' דברים דיבור המתחיל "ציון כמשפט תפדה".

55. ראה לדוגמא תניא קונטרס אחרון סימן ז: והנה עתה בגלות הזול הזה יש גם כן עצה יעוצה להאיר קצת אור ה' מבחינת איתן לתוך נקודה פנימיות הלב כעין לעתיד והיינו ע"י שמעורר על ניצוץ אלקות שבנפשו בחינת רחמים רבים העליונים כי באמת כל זמן שאין האדם זוכה שיתגלה אור ה' מבחינת איתן בנקודת פנימית לבבו ליבטל ביחודו ית' מעומקא דלבא עד כלות הנפש ממש אזי באמת יש רחמנות גדולה על הניצוץ שבנפשו כי הניצוץ נמשך מבחינת חכמה עילאה ממש וכשאנו יכול להאיר מבחינתו לתוך פנימיות הלב ששם מקום גילוי הארה

זו ה"ז מבחינת גלות ממש וע"י רחמים רבים העליונים יוצא מהגלות והשביה ומאיר לתוך נקודה פנימיות הלב בחינת אהבה רבה זו נקודת מ"ש ליעקב אשר פדה את אברהם וכמ"ש בלק"א פמ"ה. ומודעת זאת כי אתערותא דלעילא באתנדל"ת דוקא תליא מלתא דהיינו ע"י התעוררות רחמים רבים בלב רחמיים וג"ח להשפיע למטה השפעה גשמיות זהב וכסף וכו' ולכן פעולת הצדקה היא פעולת נחל איתן ממש.

56. בנוסה התפילה בכרכת אהבת עולם.

57. והקשר למתבאר במאמר יש לומר בדרך אפשר, שכיון ששרש הקו הוא בספירות הגנוזות לפני הצמצום, הרי דוקא על ידי הכוחות הפנימיים מעוררים את עצם הנשמה.

1.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים קונטרסים – חלק ב'

1 ק"ש – עיקר התפילה. שמע – לשון הבנה ואסיפה, שע"י התבוננות אוסף כל כחותיו
 2 לאלקות. ישראל – מלשון שר ולייראש, ששולט על כחות נפשו ומבטלם לאלקות.
 3 עבודת האבות – יחודא עילאה, עבודת השבטים – יחודא תתאה

4 דְעַקְר עֲנִין הַתְּפִלָּה הוּא קְרִיאַת שְׁמַע, דְּמ"מוֹדָה אֲנִי"
 5 [עד] "בְּרוּךְ שְׁאֲמַר" וּמ"בְּרוּךְ שְׁאֲמַר" עַד בְּרַפְת
 6 "יּוֹצֵר אוֹר" הוּא רַק הִכְנָה וְהַקְדָּמָה לְהַעֲבֹדָה דְקְרִיאַת
 7 שְׁמַע שֶׁהוּא עֲנִין "שְׁמַע יִשְׂרָאֵל הוֹי' אֱלֹקֵינוּ הוֹי' אֶחָד",
 8 דְבַתְּכַת שְׁמַע יֵשׁ שְׁנֵי פְרוּשִׁים, הָרֵאשׁוֹן לְשׁוֹן שְׁמִיעָה
 9 שֶׁהוּא הִכְנָה, וּכְמוֹ "דְּבַר כִּי שְׁמַע עֲבָדְךָ", דְּפְרוּשׁוֹ
 10 מִבֵּין, וְהַשְּׁנִי שְׁמַע לְשׁוֹן אֲסִיפָה וְקַבּוּץ, וּכְמוֹ "וַיִּשְׁמַע
 11 שְׁאוּל", דְּפְרוּשׁוֹ שְׁאֲסַף וְקַבֵּץ. וְהַפְּנֹנָה בְּזֶה, דְּכֹאֲשֶׁר
 12 מְשַׁכֵּל מִבֵּין וּמִתְבּוֹנֵן אֵיךְ דְּשֵׁרֵשׁ כָּל הָעוֹלָמוֹת הוּא רַק
 13 מִזִּיו וְהָאֵרָה בְּעֵלְמָא דְאִינוּ נִגּוּעַ לְעֲצֻמוֹתוֹ כָּלֵל, הִנֵּה עַל
 14 יְדֵי הַתְּבּוֹנְנוֹת זֹו נֶאֱסַף וְנִקְבָּץ כָּל כַּחוֹת נַפְשׁוֹ לְאַלְקוֹת
 15 וְנַעֲשֶׂה לוֹ רַק רְצוֹן אֶחָד לְאֲבִיו שְׁבַשְׁמִים, וְזֶהוּ "שְׁמַע
 16 יִשְׂרָאֵל", דְּעַל יְדֵי הַתְּבּוֹנְנוֹת ב"שְׁמַע" נַעֲשֶׂה בְּחִינַת
 17 "יִשְׂרָאֵל", דְּבַתְּכַת "יִשְׂרָאֵל" יֵשׁ גַּם בֵּין שְׁנֵי פְרוּשִׁים,
 18 הָרֵאשׁוֹן יִשְׂרָאֵל לְשׁוֹן הַשְּׁתַּרְרוֹת, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב "כִּי שְׁרִית
 19 עִם אֱלֹקִים וְאֲנָשִׁים וְתוֹכַל", וְהַשְּׁנִי יִשְׂרָאֵל (אוֹתִיּוֹת) לִי
 20 רֵאשׁ. דְּעֲנִין הַהִשְׁתַּרְרוֹת הוּא דְּעַל יְדֵי "שְׁמַע" נַעֲשֶׂה
 21 אֲסִיפַת וְקַבּוּץ הַכַּחוֹת לְהִיּוֹת בְּרְצוֹן אֶחָד לְהוֹי', הִנֵּה זֶהוּ
 22 יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא עֲנִין הַכַּחַ שִׁיכוֹל לְהִיּוֹת מוֹשֵׁל וְשׁוֹלֵט עַל
 23 כַּחוֹת נַפְשׁוֹ, וְהַשְּׁנִי דְיִשְׂרָאֵל לִי רֵאשׁ, דְּכַתִּיב "בְּנִים אַתֶּם

24 לַה' אֱלֹקֵיכֶם", וּבְרַךְא בְּרַעַא דְאַבּוּהֶיט', וְהִינוּ דְכְמוֹ
 25 שְׁהַרְגֵל בְּטַל לְגַבֵּי הָרֵאשׁ וְאֵין לוֹ רְצוֹן אַחַר וְאֵל כָּל אֲשֶׁר
 26 יַחְפֹּץ יִשְׁנֶה, הִנֵּה בֵּן נְשֻׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּטַלִּים לְאַלְקוֹת, וְעַל
 27 יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הוֹי' אֱלֹקֵינוּ. וַיֵּשׁ בְּזֶה שְׁנֵי אֲפָנֵי עֲבֹדָה,
 28 הָעֲבֹדָה דְאַבוֹת בְּכַחֲסֵינַת מְרַכְבְּתָא עֲלָאָה¹, וְהָעֲבֹדָה
 29 דְשִׁבְטִים בְּכַחֲסֵינַת מְרַכְבְּתָא תַתָּאָה². וְזֶהוּ שְׁהַשְׁבְּטִים
 30 אֲמְרוּ לְיַעֲקֹב, "כְּשֵׁם שְׁאֵין בְּלַבָּךְ אֵלָא אֶחָד, כִּף אֵין
 31 בְּלַבְּנוּ אֵלָא אֶחָד", דְּהָאָבוֹת הָיוּ מְרַכְבְּתָא עֲלָאָה בְּחִינַת
 32 בְּטוּל בְּמַצִּיאוֹת מִמֶּשׁ בְּחִינַת יַחּוּדָא עֲלָאָה, וְהַשְׁבְּטִים
 33 הָיוּ מְרַכְבְּתָא תַתָּאָה בְּטוּל הֵישׁ בְּלַבָּד שֶׁהוּא אַתְּפִיאוּט',
 34 בְּחִינַת יַחּוּדָא תַתָּאָה, וְזֶהוּ שְׁאֲמְרוּ "כִּף אֵין בְּלַבְּנוּ אֵלָא
 35 אֶחָד", כִּכְף הַדְּמִיּוֹן בְּלַבָּד, וְזֶהוּ "הוֹי' אֱלֹקֵינוּ", דְּעַתָּה
 36 הִנֵּה מִתְיַחַד שְׁמוֹ יַתְבַּרְךָ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוֹי'
 37 אֶחָד, דְּהַגְּלוּי מְזָה נִמְשָׁף בְּשַׁבְּעָה רְקִיעִים וְאַרְצָן וְאַרְבַּע
 38 רוּחוֹת הָעוֹלָם לְהִיּוֹת מְאֻחָדִים בְּאַחְדוּתוֹ יַתְבַּרְךָ, וְעַם
 39 הָיִת דְּעֲבֹדַת הַנְּשֻׁמוֹת דְּבְרִיאָה? צִירָה וְעֲשִׂיָה הֵם
 40 בְּכַחֲסֵינַת יַחּוּדָא תַתָּאָה בְּטוּל הֵישׁ בְּלַבָּד, הִנֵּה כְּמוֹ
 41 בְּגִשְׁמִיּוֹת דְּכַח הַרְגֵל מוֹלִיף אֶת הָרֵאשׁ, הִנֵּה בֵּן עַל יְדֵי
 42 הַבְּטוּל דְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל מִמְשִׁיכִים בְּחִינַת הָרֵאשׁ שֶׁהוּא
 43 הַמְשַׁכֵּת כַּחֲמָה עֲלָאָה² בְּחִינַת מוֹחִין הָעֲלִיּוֹנִים.

קונטרס ב' ניסן ש"ת

טז. והבן (הוא) רגל של האב. יז. מרכבה עליונה. יח. מרכבה תחתונה. יט. כפיפה (של הרע). כ. עליונה.

ספר השיחות – ה'ש"ת-תש"א בלה"ק

דברים בבואו למלון גרעיסטאן, ניו יורק, ג', ט' אדר שני, ש"ת.

8 על מעלתם של בני ישראל ישנה התבטאות
 9 בזהר³ תלת קשרין מתקשראין דא בדא, ישראל
 10 מתקשראין באורייתא ואורייתא בקוב"ה. ענין
 11 ההתקשרות הוא הרי לקשר בין שני דברים, שלמרות
 12 שמדובר בהתקשרות, בכל זאת הם שני דברים. אף
 13 דביקות, למרות שהיא מה ששני דברים מתאחדים,
 14 בכל זאת ניכר שהם שני דברים.

8 ענין ההתקשרות והדביקות הוא ששני דברים
 9 קשורים או אפילו מאוחדים יותר, אך אף-על-פי-כן
 10 הם שני דברים, אלא שהם קשורים שנראים כדבר
 11 אחד.
 12 ההתקשרות המשולשת של ישראל, אורייתא
 13 וקוב"ה, היא באמת דבר אחד, וכפי שהזהר מתבטא
 14 במקום אחר⁴ "ישראל, אורייתא וקוב"ה – כולא חד".

16 כשהנכרי בא אל הלל בדעה להתגיר, הוא רצה
 17 להיעשות ליהודי, עבד השי"ת, אלא שלפני כן רצה
 18 לדעת מהו העיקר שבעיקרים בתורה היהודית.
 19 לכאורה, צריך היה הלל לומר לו שעיקר העיקרים
 20 של התורה הוא "ואהבת את ה' אלקיך"⁷, שכן להיות
 21 עבד השי"ת מתוך אהבה הוא למעלה מאשר עבד
 22 השי"ת מתוך יראה, ומדוע אמר לו הלל שעיקר
 23 העיקרים הוא "ואהבת לרעך כמוך"? אלא זה
 24 משמעות "כולא חד", שהכל דבר אחד.
 25 אהבת ה' ואהבת ישראל הן "כולא חד", דבר
 26 אחד. מי שיש בו אהבת הוי' יש לו גם אהבת ישראל,
 27 ומי שעובד על אהבת ישראל זוכה למדרגה גבוהה
 28 יותר באהבת הוי', כפי שהרבי⁸ אומר, ש"ואהבת
 29 לרעך כמוך" הוא כלי ל"ואהבת את ה' אלקיך"⁹.

1 שלשה אלה לא זו בלבד שהם קשורים חזק עד
 2 שנראים לדבר אחד, אלא הם באמת "כולא חד", הם
 3 באמת דבר אחד.
 4 משמעות "כולא חד" היא, שהם דבר אחד ואין
 5 שום הבדל בין חלק אחד למשנהו.
 6 מושג קטן בתוכן הפנימי של "כולא חד" יכולים
 7 לנו להבין מסיפור הגמרא⁵ אודות הנכרי שבא אל
 8 הלל הזקן שגייר אותו בתנאי שיסביר לו את תוכן
 9 התורה והמצוות האלקיות על רגל אחת. ענה לו הלל:
 10 "מה דעלך סני לחברך לא תעביד", הוא הסביר לו
 11 שעיקר כל העיקרים הוא "ואהבת לרעך כמוך"⁶.
 12 בתשובה קצרה זו, ש"ואהבת לרעך כמוך" הוא
 13 עיקר כל העיקרים של התורה והמצוות האלקיות -
 14 רואים לנו את האמת של "כולא חד" בקשר המשולש
 15 של ישראל, אורייתא וקוב"ה.

שיחות ה'ש"ת

(8) אדמו"ר הזקן.
 (9) ראה ג"כ התמים חוברת ד' ע' מה. ולהעיר משל"ה ש' האותיות
 ריש אות ב.

(5) שבת לא, א.
 (6) ויקרא יט, יח.
 (7) דברים ו, ה. יא, א.

אגרות קודש

[אמצע טבת תרפ"ד]

מו"ה משה שי

14 כדאי שיהי' על אתר לידע פרטי הדברים, ואם הי' אפשר
 15 להשיג איש מקומי אשר הוא ינהל העסק כאשר ראוי
 16 כלומר לראות שהסחורה יהי' נמכרת בכל חנות וחנות
 17 ואשר יתרבו הקונים על כל המיני סחורה של בית מסחרו,
 18 וזה יהי' עסקו כל היום לילך מחנות לחנות לעורר לקנות
 19 סחורה לכל איש ואשה במה שנדרש, כי סחורת אנשי
 20 לחוד וסחורת הנשים לחוד, ובעד זה יכול להבטיח לשלם
 21 עד שני צעראנצעס לחדש שכירות לאיש ההוא, כמובן
 22 אשר יהי' מסור ונתון רק לזה (ואם יספיק פחות מזה מה
 23 טוב, רק באם שהוא הכרח אז עד סכום כזה) להרבי
 24 בקונים על כל מיני סחורה של הקאפאראטיוו, ויבטיח לו
 25 זאת מעצמו, וגם יודע ויבקר אם מתרבים הקונים, ובמשך
 26 חדש או שניים יכולי' לראות פעולת האיש וחריצותו בזה.
 27 והשי"ת יהי' בעזרו ויתן לו פרנסה טובה בריבוי קונים
 28 טובי' ומסחרו יפרץ ועיקר גדול שיהי' חשבון ברור ומסודר
 29 בכל הפרטים.

1 מכתבו מי' לחי"ז לידידינו ראד"מ שי' ראיתי, וגם
 2 ראיתי מכתב מגיד השיעורי' ר"א שי' הערמאן, והנני נהנה
 3 בזה אשר מתרחב עסקו הטוב, והשי"ת יהי' בעזר. אמנם
 4 בהכרח הדבר אשר בפה יהי' ידוע משמות באי כח
 5 במסחרו בכל עיר ועיר, וכמו הערמאן הנ"ל הרי כמוהו יש
 6 באי כחו גם בעיר אחרת ושלישית וצריכי' לדעת זאת דבר
 7 דיבור על אופן, למען אשר נוכל להתבונן בכל עת בהגדלת
 8 והרחבת המסחר, והשי"ת יהי' בעזרו. ופעמיים בחדש
 9 צריך להודיע ממהלך עסקו.
 10 טוב ונכון הי' הדבר באם שהי' באפשרו להיות
 11 בויטעבסק בדבר התיסדות סניף ממסחרו כי שם הי'
 12 ידידינו הרב ר' אברהם אלי' שי' ומאיזה סיבה לא יוכל
 13 לנהל עסקו, ובפרטיות בלתי נודע סיבת הדבר, ע"כ הי'

אג"ק מוהרי"צ כרך יד

פרק ב' משנה א

רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיכור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם. והיו יחיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות. והיו מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עברה כנגד הפסדה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עברה, דע מה למעלה ממך, עין רואה ואין שומעת, וכל מעשיך פספס נכתבין:

נקודות משיחות קודש

מלמעלה. ואילו עבודת חודש אייר ספירת העומר, עבודת האדם בכיור וזיכרון הנפש הבהמית; ונקודה זו מתאימה לפרק שני, "שיבור לו האדם".

לפי האמור יש לבאר גם המשך המשנה - "והיו זהיר במצוה קלה כבחמורה", שיש לדקדק בזה: לכאורה אין כאן מילי דחסידות? אלא, התנא אינו מדבר מצד קבלת עול, שלגבה אין הבדל בין קלה לחמורה, אלא מצד השכל והרגש, שלגביהם יש הבדל בין קלה לחמורה; והוא מלמדנו, שאמנם זו קלה וזו חמורה, אך למרות זאת יש לזהר בקלה כבחמורה, שכן שלימות העבודה היא כאשר גם השכל והרגש חדורים עם קבלת עול.

והנה, בעומק יותר יש לומר, שב"יבור לו האדם" עצמו ישנן שתי דרכים כלליות, היינו שניתן לזכך את הנפש הבהמית ולהגיע לדרגת "יבור לו האדם" בשני אופנים, והדרך הישרה היא - "כל שהיא תפארת לעושי".

דרך אחת היא - שהאדם נלחם בחושך של נפשו הבהמית, באמצעות תעניות וסיגופים וכיוצא בהם, המחלישים ומבטלים את התאוה לתענוגי העולם, ומביאים לזיכרון הגוף והנפש הבהמית. דרך זו היא אמנם דרך על פי תורה, אולם איננה "דרך ישרה", בבחינת "אשר עשה האלקים את האדם ישר"⁴ שכן היא תוצאה של חורבן (בית המקדש). ובלשון הרמב"ם⁵ שסיבת התעניות היא "הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה" על החטאים שגרמו לחורבן. ואף בתענית פרטית כך - יש לצום "בזמן שתבוא צרה", הבאה "בגלל מעשיהם הרעים"⁶. וכדברי הרמב"ם⁷, שמי שאומר "לא יאכל בשר ולא ישתה יין ולא ישא אשה ולא ישב בדירה נאה" - הרי זו "דרך רעה ואסור לילך בה"⁸.

הדרך השני, שהיא דרך ישרה, היא - הוספת אור וטוב וקדושה. האדם אינו עוסק רק בשבירת הגוף והנפש הבהמית בלבד, אלא הוא מסביר להם כיצד שמירת התורה והמצוה טובה בשבילם ("תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם"), עד שגם הם יבינו וירגישו זאת, והוא מנצל אותם להוספה בעבודת ה' (כגון באכילה לשם שמים וכיוצא בזה). ואז נדחה בדרך ממילא החושך והרע של הנפש הבהמית, והיא מתבררת. וכמבואר בחסידות⁹ שבדורות אלו אין להרבות בתעניות, אלא "עוזב תעווב עמו"¹⁰. וחסידות מסבירה את יוקר התורה ונחיצותה כך שגם הנפש הבהמית מסוגלת להבין זאת. הדרך הישרה היא, איפוא, שבמצבו בהווה (עם גוף ונפש בהמית שעדיין לא נתבררו) - יעסוק אדם בתורת החסידות, ולימוד זה יתן לו את ההסברים הנכונים, כך שגם גופו ונפשו הבהמית ירגישו שהתורה היא דרך טובה וישרה¹¹.

השאלות במשנתנו: א. "איזו היא דרך ישרה" - הרי מובן מאליו שהדרך הישרה היא דרך התורה, ומקרא מלא דיבר הכתוב: "כי ישרים דרכי ה'". ב. "שיבור (שיכור, רע"ב) לו האדם" - כלום זהו דבר שניתן לאדם עצמו לברר ולהחליט בשכלו? הרי על זה ניתנה לנו התורה! ג. "כל שהיא תפארת לעושי" ותפארת לו מן האדם" (שיהא נוח לו ויהיו נוחין בני אדם ממנו, רע"ב) - כיצד אפשר לומר שבחירה והחלטה זו תלוי בכך שאדם מרגיש שהנהגה מסויימת יפה, טובה ונוחה (לו ולאחרים). ומה גם שרבי² מדייק "כל שהיא תפארת", שמשמעו שכל דבר שהוא "נוח לו" הוא הדרך הישרה!

והביאור: איזו היא דרך ישרה - מהי השלימות בקיום המצוות, שהן דרך ישרה ("כי ישרים דרכי ה'"),

שיבור לו האדם - כאשר האדם בוחר בהן, הוא מקיים אותן לא רק מתוך קבלת עול, אלא הוא מבין בשכלו כיצד הן "דרך ישרה" ובוחר בהן. שכן, למרות שיסוד כל התורה הוא קבלת עול מלכות שמים, בזה בלבד עדיין לא די, אלא על האדם להבין ולהרגיש בשכלו ומדותיו את הטוב, היוקר והנחיצות של התורה. וגם נפשו הבהמית צריכה להבין ולהרגיש זאת, כנאמר³ "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" (בשני יצריך, רש"י).

כל שהיא תפארת לעושי" - יש לקיים את התורה כך שיהי ניכר שהיא מפארת ומאירה את מקיים המצוה.

ותפארת לו מן האדם - החיות והטוב טעם בעסק התורה והמצוה צריכים להיות עד כדי כך, שגם האנשים שסביבו רואים על ידו את יופי התורה.

והנה, ענין זה (שגם השכל יבין את יוקר התורה) הוא שלב שני; ראשית חכמה היא קבלת עול, ורק לאחר מכן יש להשתדל להגיע לידי הבנה שכלית. והוא אחד הרמזים בכך שמשנתנו מופיעה בתחילת פרק שני: התחלת פרק ראשון היא "משה קבל תורה מסיני", שבוה מודגש קיום התורה מתוך קבלת עול, היות שכן קבל משה מסיני; ולאחר מכן בא השלב השני, בחירה שכלית בתורה - "שיבור לו האדם".

לפי זה יומתק מה שפרק ראשון נלמד בכל שנה בחודש הראשון, ניסן (בשבת האחרונה של חודש זה), ואילו פרק שני נלמד בחודש השני, אייר (בשבת הראשונה שבו). שכן, הנושא המרכזי של חודש ניסן הוא - יציאת מצרים, שבאה מלמעלה, לא על ידי עבודת האדם; וזה מתאים לנקודה המודגשת בתחילת הפרק הראשון, "משה קבל תורה מסיני", קיום התורה מצד ציווי

(1) הושע יד, י. (2) להעיר שבמשנה הבאה נקרא רבי יהודה הנשיא (ראה שבת לב, ב שרבי יהודה הנשיא היינו רבי). ואכ"מ. (3) ואתחנן ו, ה. (4) קהלת ז, כט. (5) הלכות תעניות רפ"ה. (6) שם רפ"א. (7) הלכות דעות רפ"ג. (8) ומה שמצינו בצדיקים מסויימים (שעבודתם היתה בדרך ישרה) שפרשו מכמה עניני העולם - יש לומר, שפרישות זו אינה צער אצלם, אלא חלק מטבעם. (9) אגה"ת פ"ג. (10) ראה הוספות לכתר שם טוב סט"ו. (11) ספה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 419.

פרשת אחרי

טז « וידבר יהוה אל־משה אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני־יהוה וימתו: » ויאמר יהוה אל־משה דבר אל־אהרן אחיד ואל־יבא בכל־עת אל־הקדש מבית לפרכת אל־פני הכפרת אשר על־הארן ולא ימות פי בענן אראה על־הכפרת: » כזאת יבא אהרן אל־הקדש בפר בין־בקר לחטאת ואיל לעלה: » כתנת־כר קדש ילכש ומכנס־כר יהיו על־בשרו ובאכנט פד יחגר ובמצנפת כר יצנף בגדי־קדש הם ורחץ במים את־בשרו ולבשם: » ומאת עדת בני ישראל יקח שני־שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעלה: » והקריב אהרן את־פר החטאת אשר־לו וכפר בעדו ובעד ביתו: (טז) וילקח את־שני השעירים והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל מועד: » ונתן אהרן על־שני השעירים גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד לעזאזל: » והקריב אהרן את־השעיר אשר עלה עליו הגורל ליהוה ועשהו חטאת: » והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד־חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח אתו לעזאזל המדברה: » והקריב אהרן את־פר החטאת אשר־לו וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את־פר החטאת אשר־לו: (יז) וילקח מלא־המחטה גחלי־אש מעל המזבח מלפני יהוה ומלא חפניו קמרת סמים דקה והביא מבית לפרכת: » ונתן את־הקמרת על־האש לפני יהוה וכסה ׀ ענן הקמרת את־הכפרת אשר על־העדות ולא ימות: ׀ וילקח מדם הפר והזה באצבעו על־פני הכפרת קדמה ולפני הכפרת יזה שבע־פעמים מן־הדם באצבעו: ׀ ושחט את־שעיר החטאת אשר לעם והביא את־דמו אל־מבית לפרכת ועשה

את־דמו כאשר עשה לדם הפר והזה אתו על־הכפרת ולפני הכפרת: ׀ וכפר על־הקדש מטמאת בני ישראל ומפשעיהם לכל־חטאתם וכן יעשה לאהל מועד השכן אתם בתוך טמאתם: ׀ וכל־אדם לא־יהיה ׀ באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד־צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד פל־קהל ישראל: ׀ ויצא אל־המזבח אשר לפני־יהוה וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על־קרנות המזבח סביב: ׀ והזה עליו מן־הדם באצבעו שבע פעמים וטהרו וקדשו מטמאת בני ישראל: ׀ וכלה מכפר את־הקדש ואת־אהל מועד ואת־המזבח והקריב את־השעיר החי: ׀ וסמך אהרן את־שתי כתיבי ידו קרי ידיו על־ראש השעיר החי והתודה עליו את־כל־עונת בני ישראל ואת־כל־פשעיהם לכל־חטאתם ונתן אתם על־ראש השעיר ושלח ביד־איש עתי המדברה: ׀ ונשא השעיר עליו את־כל־עונתם אל־ארץ גזרה ושלח את־השעיר במדבר: ׀ ובא אהרן אל־אהל מועד ופשט את־בגדיו הכר אשר לבש בבאו אל־הקדש והניחם שם: ׀ ורחץ את־בשרו במים במקום קדוש ולבש את־בגדיו ויצא ועשה את־עלתו ואת־עלת העם וכפר בעדו ובעד העם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר־שיחות ח"י ב ע' 92)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבנתם לפני ה' (טז, א) מספר בחסידות שבני אהרן הגיעו בעבודתם לדרגה מאד נעלית בקרבנתם אל ה', עד שגופם לא היה יכול להכיל את התשוקה והאהבה העצומה לקב"ה, וכאו ל"כלות הנפש" ממש, שיצאה נשמתם. ובכ"ז באה התורה - 'אחרי מות' - עם ציונים ואזהרות נוספות, לומר, שגם לאחר הדרגה הנעלית ביותר של בני אהרן, עדין יש מקום לעלות בדרגות נוספות, ואין גבול בעבודת ה'.

שני כה ואת חלב החטאת יקטיר המזבחה:

פָּתַח אֶהֱל מוֹעֵד וְהִקְטִיר הַחֶלֶב לָרִיחַ נִיחַח
 לַיהוָה: וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת־זִבְחֵיהֶם לְשַׁעֲרֹם
 אֲשֶׁר הֵם זָנִים אַחֲרֵיהֶם חֲקַת עוֹלָם תִּהְיֶה־זֹאת
 לָהֶם לְדֹרֹתָם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטר שיחות ח"ג ע' 987)

אחרי מות שני בני אהרן בקרבכם לפני ה' וימתו (טז, א)
 יש להקשות מהו כפל הלשון - 'אחרי מות... וימתו'?
 ויש לבאר על-פי פרוש התסידות, מה היה חטאם של בני
 אהרן: בני אהרן התעלו לדרגא געלית מאד, שהביאה אותם
 לקרבה וצדקה לצומה לקב"ה, עד שהביאה אותם לכלות
 הנפש, ביציאת הנשמה מן הגוף. וחטאם היה שאין זה רצון
 הקב"ה, רצון הקב"ה הוא שבני ישראל ישתקקו ויתקרבו
 אל הקב"ה, אך יחד עם זה שישארו בעולם הזה, ויהפכו
 אותו לדירה לקב"ה. על פי זה מובנת הפלילות בפסוק, מות
 שני בני אהרן הגיע כתוצאה מ'בקרבכם לפני ה' וימתו',
 הי'מתו' מתאר את חטאם של בני אהרן, שהתקרבו לה' עד
 שיצאה נשמתם.

שלישי ה' ואלהם תאמר איש איש מבית ישראל
 ומן הגר אשר יגור בתוכם אשר יעלה עלה
 או זבח: ואל-פתח אהל מועד לא יביאו
 לעשות אתו ליהוה ונכרת האיש ההוא מעמיו:
 ואיש איש מבית ישראל ומן הגר בתוכם
 אשר יאכל כל-דם ונתתי פני בנפש האכלת
 את-הדם והכרתי אתה מקרב עמך: כי נפש
 הבשר בדם הוא ואני נתתיו לכם על-המזבח
 לכפר על-נפשתיכם כיהדם הוא בנפש וכפר:
 על-כן אמרת לי בני ישראל כל-נפש מכם
 לא-תאכל דם והגר הגר בתוכם לא-יאכל
 דם: ואיש איש מבני ישראל ומן הגר הגר
 בתוכם אשר יציד ציד חיה או-עוף אשר יאכל
 וישפך את-דמו וכסהו בעפר: כי נפש כל-
 בשר דמו בנפשו הוא ואמר לבני ישראל דם
 כל-בשר לא תאכלו כי נפש כל-בשר דמו הוא
 כל-אכליו יכרת: וכל-נפש אשר תאכל גבלה
 וטרפה באזרח ובגר וכבש בגדיו ורחץ במים

והמשלח את-השעיר לעזאזל וכבש בגדיו
 ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא אל-
 המחנה: ואת פר החטאת ואת שעיר
 החטאת אשר הובא את-דמם לכפר בקדש
 יוציא אל-מחויץ למחנה ושרפו באש את-ערתם
 ואת-בשרם ואת-פרשם: והשרף אתם וכבש
 בגדיו ורחץ את-בשרו במים ואחרי-כן יבוא
 אל-המחנה: והיתה לכם חקת עולם בתוד
 השביעי בעשור להודש תענו את-נפשתיכם
 וכל-מלאכה לא תעשו האזרח והגר הגר
 בתוכם: כי כיום הזה וכפר עליכם לטהר
 אתכם מכל חטאתיכם לפני יהוה תטהרו:
 שבת שבתון היא לכם ועניתם את-
 נפשתיכם חקת עולם: וכפר הכהן אשר-
 ימשח אתו ואשר ימלא את-ידו לכהן תחת
 אביו ולבש את-בגדי הבר בגדי הקדש: וכפר
 את-מקדש הקדש ואת-אהל מועד ואת-המזבח
 וכפר ועל הפתחים ועל-כל-עם הקהל וכפר:
 והיתה-זאת לכם חקת עולם לכפר על-בני
 ישראל מכל-חטאתם אחת בשנה ויעש פאשר
 צוה יהוה את-משה: פ יז וידבר יהוה
 אל-משה לאמר: דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל-
 כל-בני ישראל ואמרת אליהם זה הדבר אשר-
 צוה יהוה לאמר: איש איש מבית ישראל
 אשר ישחט שור או-כשב או-עז במחנה או
 אשר ישחט מחויץ למחנה: ואל-פתח אהל
 מועד לא הביאו להקריב קרבן ליהוה לפני
 משכן יהוה דם יחשב לאיש ההוא דם שפך
 ונכרת האיש ההוא מקרב עמו: למען אשר
 יביאו בני ישראל את-זבחייהם אשר הם זבחים
 על-פני השדה ויביאם ליהוה אל-פתח אהל
 מועד אליהפכה וזבחו זבחי שלמים ליהוה
 אותם: וזרק הכהן את-הדם על-מזבח יהוה

כא וּמִזֵּרְעֶךָ לֹא־תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמִּלֶּכֶּךָ וְלֹא תִחַלֵּל אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (תורת מנחם - התעודיות תשמ"ו ח"ג ע' 196)

בזאת יבוא אהרן אל הקדש (טו, ג)

בזאת: גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית הראשון (רש"י)

על הפסוק "ועתה הניחה לי ויחר אפי בכם ואכלם" (לאחר חטא העגל), אומר רש"י: עדין לא שמענו שהתפלל משה עליהם, והוא אומר הניחה לי? אלא כאן פתח לו פתח, והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם, לא יכלם. ועל דרך זה בענייננו, הרמז שבכתוב, ארבע מאות ועשר - רמז לבית ראשון, הוא פתיחת פתח לבני ישראל, שאם ישמעו לקב"ה, ולא יחטאו, תבטל ההגבלה של מספר השנים, ובית המקדש הראשון ישאר נצחי.

רביעי כב וְאֶת־זִכָּר לֹא תִשְׁכַּח מִשְׁפְּכֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא: כג וּבְכָל־בְּהֵמָה לֹא־תִתֵּן שֹׁכְבֵתָךְ לְמַמְאֵה־בָּהּ וְאִשָּׁה לֹא־תַעֲמֹד לְפָנָי בַּהֲמָה לְרַבְעָה תָּבֵל הוּא: כד אֶל־תַּמְאֹאוּ בְּכָל־אֵלֶּה כִּי בְּכָל־אֵלֶּה נִטְמָאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־אֲנִי מְשַׁלַּח מִפְּנֵיכֶם: כה וּתְטַמְּא הָאָרֶץ וְאֶפְקֹד עֹנֵה עֲלֶיהָ וּתְקַא הָאָרֶץ אֶת־יֹשְׁבֵיהָ: כו וּשְׁמַרְתֶּם אֹתָם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֲזוּרֹת וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם: כז כִּי אֶת־כָּל־הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל עָשׂוּ אֲנִישֵׁי־הָאָרֶץ אֲשֶׁר לְפָנֶיכֶם וּתְטַמְּא הָאָרֶץ: כח וְלֹא־תִקְיֹא הָאָרֶץ אֹתְכֶם בְּטַמְאֵכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר קָאָה אֶת־הַגּוֹי אֲשֶׁר לְפָנֶיכֶם: כט כִּי כָּל־אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וּנְכַרְתּוּ הַנַּפְשׁוֹת הַעֲשֵׂת מִקְרָב עִמָּם: לו וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמַרְתִּי לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֶיכֶם וְלֹא תַמְאֹאוּ בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: פפפ

פ' פסוקים, כ"י כ"ל סימן. ע"ו סימן.

פרשת קדושים

יט א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב דַּבֵּר אֶל־

וּמַמָּא עַד־הָעֶרֶב וּמָהֵר: ג וְאִם לֹא יִכְבֹּם וּבִשְׂרוּ לֹא יִרְחַץ וְנִשָּׂא עֹנָו: ד יח א וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ה דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ו כַּמַּעֲשֶׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבַתְּמֶנָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֶׂה אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֹתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֻתֵיהֶם לֹא תִלְכוּ: ז אֶת־מִשְׁפָּטַי תַעֲשׂוּ וְאֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לְלַכַּת בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ח וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי יְהוָה: ט וְאִישׁ אִישׁ אֶל־כָּל־שָׂאֵר בְּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּה אֲנִי יְהוָה: י עֲרוֹת אַבִּיךָ וְעֲרוֹת אִמְךָ לֹא תִגְלֶה אִמְךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: יא עֲרוֹת אִשְׁת־אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹת אֲבִיךָ הוּא: יב עֲרוֹת אַחֻתְךָ בַת־אֲבִיךָ אוֹ בַת־אִמְךָ מוֹלֶדֶת בֵּית אוֹ מוֹלֶדֶת חוּץ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן: יג עֲרוֹת בַּת־בְּנִיךָ אוֹ בַת־בְּרִיתְךָ לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן כִּי עֲרוֹתֶיךָ הֵנָּה: יד עֲרוֹת בַּת־אִשְׁת־אֲבִיךָ מוֹלֶדֶת אֲבִיךָ אַחֻתְךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: יו עֲרוֹת אַחֻת־אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה שָׂאֵר אַבִּיךָ הוּא: יז עֲרוֹת אַחֻת־אִמְךָ לֹא תִגְלֶה כִּי־שָׂאֵר אִמְךָ הוּא: יח עֲרוֹת אַחֻת־אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל־אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרָב דְּדַתְךָ הוּא: יט עֲרוֹת בְּרִיתְךָ לֹא תִגְלֶה אִשְׁת־בְּנִיךָ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתֶיהָ: כ עֲרוֹת אִשְׁת־אֲחִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶת־בְּנֵהּ וְאֶת־בְּרִיתְךָ לֹא תִקַּח לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ לֹא תִקַּח הַנָּה וּמָה הוּא: כא וְאִשָּׁה אֶל־אֲחֻתָּהּ לֹא תִקַּח לְצִוֵּר לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ עֲלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: כב וְאֶל־אִשָּׁה בְּגֵדַת מְמָאָתָהּ לֹא תִקְרָב לְגִלּוֹת עֲרוֹתֶיהָ: כג וְאֶל־אִשְׁת־עַמִּיתְךָ לֹא־תִתֵּן שֹׁכְבֵתְךָ לְזָרַע לְמַמְאֵה־בָּהּ:

כָּל־עַדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְאֶמְרַת אֱלֹהִים קִדְשִׁים
 תִּהְיוּ כִּי קִדּוֹשׁ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ג אִישׁ אָמַן
 וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת־שִׁבְתִּי תִשְׁמְרוּ אֲנִי יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם: ד אֶל־תִּפְנוּ אֶל־הָאֱלֹהִים וְאֵלֵהי מִסִּכָּה
 לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ה וְכִי תִזְבְּחוּ
 זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה לְרִצְוֹנְכֶם תִּזְבְּחוּ: ו בְּיוֹם
 זִבְחֵכֶם יֹאכַל וּמִמִּחְרַת וְהַנּוֹתֵר עַד־יוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף: ז וְאִם הָאָכַל יֹאכַל בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי
 פְּגוּל הוּא לֹא יִרְצָה: ח וְאָכְלוּ עֹנְוֵי יִשְׂרָאֵל
 קִדְשׁ יְהוָה חָלָל וּנְכַרְתֶּהּ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מַעֲמִיחַ:
 ט וּבִקְצֵרְכֶם אֶת־קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֹּאת
 שְׂדֵךְ לְקָצֵר וְלִקְטַת קִצִּירֶךָ לֹא תִלְקַט: י וּבְרִמְדֶךָ
 לֹא תַעֲוִלֵל וּפְרַט בְּרִמְדֶךָ לֹא תִלְקַט לְעֵנִי וְלִגְרֹ
 תַעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: יא לֹא תִגְנְבוּ
 וְלֹא־תִכְחֲשׂוּ וְלֹא־תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעֵמִיתוֹ: יב וְלֹא־
 תִשָּׁבְעוּ בִשְׁמִי לִשְׁקַר וְחָלַלְתָּ אֶת־שֵׁם אֱלֹהֶיךָ
 אֲנִי יְהוָה: יג לֹא־תַעֲשֶׂק אֶת־רֵעֶךָ וְלֹא תִגּוֹל
 לֹא־תִלְוֶן פְּעֻלַת שָׂכִיר אֶתְךָ עַד־בֹּקֶר: יד לֹא־
 תִקַּלֵּל חֵרֶשׁ וּלְפָנָי עֹזֵר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל וּיְרֹאתָ
 מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה:

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי משיחות ח"ז ע' 124)

וְנֹשָׂא הַשְּׁעִיר עָלָיו אֵת כָּל עֲוֹנֵיכֶם אֶל אֲרֶץ גְּזֵרָה . . . בְּיוֹם
 הַזֶּה יִכְפֹּר עֲלֵיכֶם לְטַהַר אֶתְכֶם מִכָּל חַטָּאתֵיכֶם (טו, כב-ל)
 שְׁעִיר הַמִּשְׁלַח מְכַפֵּר עַל הַעֲבֹרוֹת הַקְּלוֹת, גַּם אִם הָאָדָם
 עֲצִמוֹ לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה (לְדַעַת תְּרַמְב"ם). וְאֵלּוּ עֲצוּמוֹ שֶׁל יוֹם
 הַכִּפּוּר מְכַפֵּר רַק אִם הָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה. וְהַחֲלוּק בִּיגִינָה,
 פְּפֹרֶת שְׁעִיר הַמִּשְׁלַח הִיא עַל הַעֲבֹרוֹת עֲצֻמָּן, לְכֵן לֹא
 זִקְנִיקִים לְתִשׁוּבַת הָאָדָם. אֲךָ כְּפֹרֶת יוֹם כִּפּוּר הִיא עַל הָאָדָם,
 וְלְכֵן אִם הָאָדָם מִתְּנַגֵּד לְכַפֵּרָה זוֹ, וְאֵינּוּ שָׁב בְּתִשׁוּבָה, לֹא
 מוֹעִילָה כְּפֹרֶת יוֹם כִּפּוּר.

יז לֹא־תִתְּנוּם וְלֹא־תִפְלוּ אֶת־בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְבֵּת
 לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ אֲנִי יְהוָה: יח אֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ
 בְּהִמָּתְדֶךָ לֹא־תִרְבִּיעַ כְּלָאִים שְׂדֵךְ לֹא־תִזְרַע
 כְּלָאִים וּבְגֵד כְּלָאִים שַׁעֲטָנֹו לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ:
 יט וְאִישׁ כִּי־יִשָּׁכַב אֶת־אִשְׁהוֹ שְׁכַבְתָּ־זֶרַע וְהוּא
 שִׁפְחָה נַחֲרַפְתָּ לְאִישׁ וְהִפְדָּה לֹא נִפְדָּתָה אוֹ
 חִפְשָׁה לֹא נִתְּנָה לָהּ בְּקִרְתָּ תִהְיֶה לֹא יוֹמְתוֹ
 כִּי־לֹא חִפְשָׁה: כא וְהִבִּיא אֶת־אֲשָׁמוֹ לַיהוָה אֶל־
 פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֵיל אֲשָׁם: כב וְכִפֹּר עָלָיו הַפֹּהֵן
 בְּאֵיל הָאֲשָׁם לְפָנָי יְהוָה עַל־חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
 וְנִסְלַח לוֹ מִחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: כג וְכִי־תִבְנוּ
 אֶל־הָאָרֶץ וְנִמְעַתֶּם כְּלַעֲץ מֵאֲכָל וְעַרְלַתֶם
 עַרְלַתוֹ אֶת־פְּרִי שְׁלֹשׁ שָׁנִים יְהִי לָכֶם עֲרִלִים
 לֹא יֹאכַל: כד וּבַשָּׁנָה הַרְבִּיעִית יִהְיֶה כְּלַפְרִי
 קִדְשׁ הַלְוִלִים לַיהוָה: כה וּבַשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית
 תֹּאכְלוּ אֶת־פְּרִי לְהוֹסִיף לָכֶם תִּבְוֹאתוֹ אֲנִי
 יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כו לֹא תֹאכְלוּ עַל־הַדָּם לֹא
 תִנְחָשׂוּ וְלֹא תַעֲוִגּוּ: כז לֹא תִקְפוּ פֹּאת רֵאשֵׁיכֶם
 וְלֹא תִשְׁחִית אֵת פֹּאת זִקְנֶךָ: כח וְשִׂרְט לְנֶפֶשׁ לֹא
 תִתְּנוּ בְּבִשְׂרֵכֶם וְכִתְבֵת קַעֲקַע לֹא תִתְּנוּ בְּכֶם
 אֲנִי יְהוָה: כט אֶל־תִּחַלֵּל אֶת־בֵּיתְךָ לְהוֹנוֹתָהּ וְלֹא־
 תִזְנֶה הָאָרֶץ וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ זְמָה: ל אֶת־שִׁבְתִּי
 תִשְׁמְרוּ וּמִקִּדְשֵׁי תִירָאוּ אֲנִי יְהוָה: לא אֶל־תִּפְנוּ
 אֶל־הָאֱבֹת וְאֶל־הַיְדֻעִנִים אֶל־תִּבְקְשׂוּ לְטַמְּאָה
 בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: לב מִפָּנָי שִׁיבָה תִקּוּם
 וְהִדְרַת פָּנָי זָקֵן וּיְרֹאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: ס

~ נקודות משיחות קודש ~ (שיחות ליל י"א ניטן תשמ"א, ע"פ ביאורי החומש)

וְזָקֵן הִפְהֵן אֵת הַדָּם עַל מִזְבַּח ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַקְטִיר
 הַחֵלֶב לְרִיחַ נִיחַח לַה' (יז, ט)
 הַדָּם וְהַחֵלֶב אֲסוּרִים בְּכָל שְׁמוֹשׁ, מִלְּכַד עֲלֵיתֶם לְקַרְבָּן
 לַה' בְּמִזְבֵּחַ. בְּאוֹר הַעֲנָן בְּעִבּוֹדַת הַבּוֹרֵא: הַחֵלֶב מִסְּמַל אֵת
 כַּח הַמַּעֲנוּג שֶׁבְּאָדָם, וְהַדָּם מִסְּמַל אֵת הַלֵּהט וְהַהֲתַלְהָבוֹת
 שֶׁבוֹ. הַיְצֵר הָרַע יְכוּל לְטַעַן כְּלָפֵי הָאָדָם, אִין סִפְק שְׁצָרִיךְ
 לְהִשְׁתַּמֵּשׁ עִם הַמַּעֲנוּג וְהַהֲתַלְהָבוֹת שֶׁבְּאָדָם לְדַבְּרִים

חִמְשִׁי טו לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפָּט לֹא־תִשָּׂא פְּנֵי־דָל
 וְלֹא תִהְדָּר פָּנָי גְּדוֹל בְּצַדֵּק תִשְׁפֹּט עִמִּיתֶךָ:
 טו לֹא־תִלְךָ רְכִיל בְּעַמֶּיךָ לֹא תַעֲמֹד עַל־דָּם רֵעֶךָ
 אֲנִי יְהוָה: יז לֹא־תִשְׁנֵא אֶת־אֲחִיךָ בְּלִבְּךָ הוֹכַח
 תוֹכִיחַ אֶת־עַמִּיתְךָ וְלֹא־תִשָּׂא עָלָיו חָטָא:

מחולל", דלכאורה, 'למאי נפקא מינה? אלא ללמדך, שיש לקיים את המצוות הקשורות בצניעות באופן כזה שהאדם רוצה בכך מצד עצמו, "אי אפשי".

שביעי ה' ושמרתם את־חקתי ועשיתם אתם אני יהוה מקדשכם: ב' כִּי־אִישׁ אִישׁ יִקְלַל אֶת־אָבִיו וְאֶת־אִמּוֹ מוֹת יוֹמַת אָבִיו וְאִמּוֹ קָלַל דְּמִיו בּוֹ: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ אִישׁ אֲשֶׁר יִנְאַף אֶת־אִשְׁתּוֹ רֵעֵהוּ מוֹת־יוֹמַת הַנְּאִיף וְהַנְּאִפֹת: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־אִשְׁתּוֹ אָבִיו גְּלָה מוֹת־יוֹמַתוֹ שְׁנֵיהֶם דְּמִיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־כַּלְתּוֹ מוֹת יוֹמַתוֹ שְׁנֵיהֶם תָּבַל עָשׂוֹ דְּמִיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־זֶכֶר מִשְׁכַּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשׂוֹ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמַתוֹ דְּמִיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־אִמּוֹהָ זָמָה הוּא בְּאִשׁ יִשְׂרָפוּ אָתוֹ וְאֶתְהִין וְלֹא־תִהְיֶה זָמָה בְּתוֹכְכֶם: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שִׁכְבָּתוֹ בְּבַהֲמָה מוֹת יוֹמַת וְאֶת־הַבְּהֵמָה תִּהְרֹגוּ: וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרַב אֶל־כָּל־בְּהֵמָה לְרַבְעָה אֹתָהּ וְהִרְגַת אֶת־הָאִשָּׁה וְאֶת־הַבְּהֵמָה מוֹת יוֹמַתוֹ דְּמִיהֶם בָּם: וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִקַּח אֶת־אִחֹתוֹ בֶּת־אָבִיו אוֹ־בֶת־אִמּוֹ וְרָאָה אֶת־עֲרוֹתָהּ וְהִיא־תִרְאָה אֶת־עֲרוֹתוֹ חֶסֶד הוּא וְנִכְרְתוּ לְעֵינֵי בְּנֵי עַמֶּם עֲרוֹת אִחֹתוֹ גְּלָה עוֹנֵוֹ יִשָּׂא: וְאִישׁ אֲשֶׁר־יִשְׁכַּב אֶת־אִשָּׁה דוּחַ וְגִלָּה אֶת־עֲרוֹתָהּ אֶת־מִקְרָהּ הַעֲרָה וְהוּא גְּלָתָה אֶת־מִקְוֹר דְּמִיָּה וְנִכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם מִקְרַב עַמֶּם: וְעֲרוֹת אִחֹת אִמּוֹ וְאִחֹת אָבִיו לֹא תִגְלָה כִּי אֶת־שְׂאֵרוֹ הַעֲרָה עֹנֵם יִשָּׂאוּ: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת־דָּדוֹ עֲרוֹת דָּדוֹ גְּלָה חֲטָאִם יִשָּׂאוּ עֲרִירִים יָמָתוֹ: וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת־אִשְׁתּוֹ אִחֻיו נָדָה הוּא עֲרוֹת אִחֻיו גְּלָה עֲרִירִים יִהְיוּ: וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִקְיֹא אֶתְכֶם הָאָרֶץ אֲשֶׁר

שִׁבְקַדְשָׁהּ, אִךְ מִתָּר גַּם לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם לְעֵינֵי רְשׁוּת, וְעֵינֵי הָעוֹלָם הֵנָּה. עַל כֵּן מִלְמַדְת אֹהֲנֵנו הַתּוֹרָה, אֶת הַדָּם וְהַחֶלֶב חִיבִים לְהַקְרִיב עַל הַמִּזְבֵּחַ - אֶת הַתְּעִנוּג וְהַהִתְלַהֲבוּת שֶׁבָאֵדָם יֵשׁ לְשֹׁמֵר אִךְ וְרַק לְדַבְרִים שִׁבְקַדְשָׁהּ, וְלֹא לְשׁוֹם מִטְרָה אַחֲרָת.

ששי ו' וְכִי־יִגְוֹר אִתְּךָ גֵר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: כ' בְּאֶזְרַח מִפֶּם יִהְיֶה לְכֶם הַגֵּר | הַגֵּר אֶתְכֶם וְאַהֲבַת לוֹ כְּמוֹד כִּי־גֵרִים הֵייתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: ח' לֹא־תַעֲשׂוּ עוֹל בְּמִשְׁפַּט בְּמִדָּה בְּמִשְׁקָל וּבְמִשׁוֹרָה: ט' מֵאֲזֵנֵי צֶדֶק אֲכַנֶּי־צֶדֶק אֵיפֹת צֶדֶק וְהִין צֶדֶק יִהְיֶה לְכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר־הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: ט' וְשִׁמְרַתֶּם אֶת־כָּל־חֻקֹּתַי וְאֶת־כָּל־מִשְׁפָּטַי וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם אֲנִי יְהוָה: פ' כ' וְיִדְבַר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ד' וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן־הַגֵּר | הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרְעוֹ לְמִלְדָּה מוֹת יוֹמַת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֵהוּ בְּאָבוֹ: ג' וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקְרַב עַמּוֹ כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לְמִלְדָּה לְמַעַן טַמֵּא אֶת־מִקְדָּשִׁי וְלַחֲלַל אֶת־שֵׁם קִדְשִׁי: וְאִם הָעָלַם יַעֲלִימוֹ עִם הָאָרֶץ אֶת־עֵינֵיהֶם מִן־הָאִישׁ הַהוּא בְּתוֹתוֹ מִזְרְעוֹ לְמִלְדָּה לְבִלְתִּי הַמִּית אֹתוֹ: ה' וְשִׁמְתִּי אֲנִי אֶת־פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וּבְמִשְׁפַּחְתּוֹ וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ וְאֵת | כָּל־הַזִּגְיִם אַחֲרָיו לְזִנּוֹת אַחֲרֵי הַמִּלְדָּה מִקְרַב עַמֶּם: ו' וְהִנְפֹּשׁ אֲשֶׁר תִּפְגַּח אֶל־הָאֵבֶת וְאֶל־הַיְדֻעֵנִים לְזִנּוֹת אַחֲרֵיהֶם וְנִתְתִּי אֶת־פְּנֵי בְּנִפְשׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקְרַב עַמּוֹ: ו' וְהִתְקַדְּשִׁיתֶם וְהֵייתֶם קִדְשִׁים כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

~ נקודות משיחות קודש ~ (2קוטי שיחות ח עמ' 130)

אפשי, ומה אעשה שאבי שבשמים גור עלי (רש"י כ, כו) כתב הרמב"ם, שהדברים אמורים רק בחקים (כגון חזיר וכלאים), אבל בדבר שהוא רע גם מצד השכל (כגון גנבה ורציחה) יש לומר "אי אפשי". ולפי זה אפשר לכאר מה שאמרו רז"ל "אלמלי לא נתנה תורה, היינו למדים צניעות

~ נקודות משיחות קודש ~ (לקוטי שיחות ח"ה ע' 46, ע"9 באור
החומש)

לא תלך רכיל בעמך (ט, טז)

ש'לשה לשון הרע הורגת: "האמרו והמקבלו וזה שאומר
עליו" (רמב"ם)

יש להקשות: מדוע הורגת לשון הרע גם את "זה שאומר
עליו", והרי הוא לא נטל כל חלק במעשה? ויש לומר:
תכונתו של הדבור היא לגלות דברים שהיו קדם לכן
נסתרים. ולכן, כאשר שני אנשים מדברים על תכונותיו
ומעשיו הרעים של אדם שלישי - הם גורמים כבד ש'תכונות
אלו יבואו לידי גלוי, ובכך גורם לו נזק.

מפסיר ^{כה} והבדלתם בין הבהמה וההיהיה לטמאה
ובין העוף הטמא לטהור ולא תשקצו את
נפשתיכם בבהמה וב'עוף ובכל אשר תרמש
האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא: ^{כו} והיותם
לי קדשים פי קדוש אני יהיה ואבדל אתכם
מן העמים להיות לי: ^{כז} ואיש או אישה ביהיה
בהם אוב או ידעני מות ימתו באבן ירגמו

אתם דמיהם כם: פפפ

~ נקודות משיחות קודש ~

בזמן שקוראים ולומדים פ'רשיות "אחרי-קדושים", יש
בהן הוראה פחיים לכל אדם מישראל - מב'עלי מדרגה
גבוהה, שלא יאמרו די להתעלות בעבודתם; ולא
הרחוקים מאד מדרגה זו, שאל יפלו ברוחם שלא יוכלו
לעלות בקודש כל-כך וישארו במדרגתם המתונה, אלא
שגם הם יכולים לעלות בעילוי אחר עילוי ועד לאין-ערוף,
ועד לדרגה ש"קדושתו למעלה - (היא) מקדושתכם" -
כפירוש הגדוע בזה,
ועל-דרך הפירוש, דע מה למעלה ממך. פירוש: דע, כל
מה ש'למעלה - הכל הוא ממך.

ס"ד פסוקים, ונג"ה סימן. מ"י וח"ב סימן.

אני מבא אתכם שמה לשבת בה: ^{כח} ולא
תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם פי
את כל אלה עשו ואקץ כם: ^{כט} ואמר לכם
אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם
לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהיה
אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים:
^ל והבדלתם בין הבהמה הטהורה לטמאה
ובין העוף הטמא לטהור ולא תשקצו את
נפשתיכם בבהמה וב'עוף ובכל אשר תרמש
האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא: ^מ והיותם
לי קדשים פי קדוש אני יהיה ואבדל אתכם
מן העמים להיות לי: ^{מא} ואיש או אישה ביהיה
בהם אוב או ידעני מות ימתו באבן ירגמו
אתם דמיהם כם: פפפ

חצי קדיש

ותגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא
כרעותיה וימליך מלכותיה, ויצמח פורקניה
ויקרב משיחה. אמן בתיכון ובזומכון ובחיי דכל בית
ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: אמן יהא שמה
רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך: יהא שמה רבא מברך
לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך, וישתבח, ויתפאח,
ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה
דקדשא ברין הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא
ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמרון בעלמא, ואמרו

אמן: אמן

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה
ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה
(= חוגר באבנט ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו
לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר שם משה לפני בני ישראל:

עין-חיים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. אךך ימים בימינה,
בשמאלה עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחויז. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחנות של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפנייה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדַבְרֵיהֶם הַנְּאֻמִּים בְּאֵמַת בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁהָ עֲבָדוֹ וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֵמַת וְצִדְקָ:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

עטרת מרים

ז הלוא כבני כשיים הנפרים תמיד על ידי שחרות עורם, פן אתם לי בני ישראל הנם שהגלו ותתערבו בין העמים, תמיד תקויו נפרים, כי אתם לי נאם יהוה והראיה לזה הלוא אתי ישראל אחר ימים רבים של גלות ושעבוד, העליתי מארץ מצרים מופרד וניקר בשמו וכוונסו. ופולשתיים

שי למורא

ז כבני כשיים אתם לי, כמו בני כשיים שהם עבדים לארזניהם עבדות עולם, פן אתם עבדים לי כל ימי עולם. הלא את ישראל העליתי מארץ מצרים, שהרי העליתי אתכם מארץ מצרים מבית עבדים, לכן אתם לי לעבדים. ופולשתיים מכפתור וארם מקיר, וכי אעלה את הפולשתים

שמוצאם מכפתור וגלו מארץ פולשתים למקומות אחרים, וכי אעלה אותם למקום גלותם. וארם מקיר, וכשפא מלך אשר והגלה את ארם ל"קור" (כמו שכתוב במלכים ב טז, וכי

אעלה אותם משם. ורצה לומר, הואיל ולא עשיתי ולא אעשה לאפה אחרת כפי שעשיתי עמכם, לכן קנייים אתם לי לעבדים. ח) בפמלכה החטאה, היא המלכות של אפרים. את בית יעקב, את המון העם לא אשמיר לנמרי, אלא את הפלוקה בלבר אשמיר. ט) והנעותי, מלשון הנעה ונדנד. בפכרה, מין נפה להפרדת עפר ופסלת מנרגרי החטה. ולא יפול צרור ארץ, שנגרדי החטה הפוכים וכן צרור שהוא עבה מנכבי הפכרה אינם נופלים לארץ. פן יתנועעו ישראל ויטלטלו בכל הגוים, ולא יפלו לארץ אלא חטאים שבהם הדומים לעפר ולפסלת. * לא תגיש, לא התקרב. ותקדים, ולא תמהר. בעדינו, בעד מעשינו, שהם

הפטרת אחרימות לקריאה בציבור

ולשמו"ת עמוס פרק ט

ט ז הלוא כבני כשיים אתם לי בני ישראל נאם יהוה הלוא אתי ישראל העליתי מארץ מצרים ופולשתיים מכפתור וארם מקיר: ח הנה עיני אדני יהוה בפמלכה החטאה והשמדתי אתה מעל פני האדמה אפם פי לא השמיד אשמיד את בית יעקב נאם יהוה: ט פיהנה אנכי מצוה והנעותי בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע בפכרה ולא יפול צרור חטאי עמי האמרים לא תגיש ותקדים בעדינו הרעה:

וכי העליתי אותם מכפתור וארם מקור בתמיה? הלא גלותם ותערבו עם העמים ותפסלו בתוכם: ח הנה עיני אדני יהוה בפמלכה החטאה מלכות אפרים והשמדתי אתה את המלכות מעל פני האדמה אפם פי לא השמיד אשמיר את בית יעקב את המון העם של אפרים, הנם שעשעשו והיו תמיד בית יעקב נפרים בין הגוים נאם יהוה: ט פיהנה אנכי מצוה והנעותי להגלותם ולהניעם בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע מה שמנפים בככרה להפיל העפר, פן ישראל יתנועעו ויטלטלו בכל הגוים ולא יפול צרור הנרענים מלאים מקמת, הם הצדיקים המלאים בתורה ומצוות, לא יפלו ארץ ויטארו באמונתם: י בחרב למותו

שי למורא

אומרים מקרה הוא בעולם. יא ביום ההוא, ביום הגאולה. את סבת ד'ויד, את מלכות דוד. ונקראת "סכה" כי היא סוככת על העם. הנפלת, אשר נפלה והשפלה בזמן הגלות. ונדרתי את פריציהן, שלא יהיה מלך אחר על שבטים אחרים, שלא תהיה שום פריצה במלכות בית דוד. והרסתיו

אקים, המרסה שהיתה במלכות בית דוד כל ימי הגלות שלא מלכו כלל, הרי אז אקים אותה. בימי עולם, כמו שהיתה מאז בימי דוד עצמו. יב למען יירשו וגו', תפסוק כמו הפוד, "למען יירשו אשר נקרא שמי עליהם, את שארית אדום וכל אויביהם הגוים". יג ונגש חורש בקצור, כלומר, הרבה תבואה תצמח, והיו עוסקים בקצירה עד זמן החרישה, והחורש והקוצר יפגשו זה גזה ודרך ענבים במושך הזרע, והיו עוסקים בדרךכת הענבים עד הזריעה. והטופו הקרים עסים, רבוי צמיחת ענבים ושאר הפרות, כאלו יזוב מהקרים וזן טוב ומתוק ושאר משקים של פרות. עסים, ענן כתישה וסחיטת פרות. מלשון "ועסותם רשעים" (מלאכי ג.א). תתמוגגנה, על דרך משל, כאלו הנבעות נמנו ונמסו מרובי החלב שזב עליהן מן הצאן. ואף על פי שלא נזכר החלב בפסוק, כך היא הנבונה בדרך המקרא לקצר במקום המוכן מאליו או במקום אחר, וכן נאמר "טופו הקרים

עסים ותבעות תלכנה חלב" (יואל ד.ח). יד) ושבת, אעמיר בהשקט ופרגוע. כמו "בשוכה ונחת תושעון" (ישעיה לטו). את שבות עמי, את בני השבי של בני עמי ישראל. נשמות, שהיו שוממות בזמן הגלות. ושתו את יינם, כלומר, שלא יהיה יגיעם לריק, ולא יבואו אויבים עליהם. טו) ונטעתים מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר ה' אלהיך, ככה הוא מאמר הקב"ה לנביא עמוס.

עטרת מרים

כל חטאי עמי האמרים לא תגיש לא תתקרב ותקדים ולא ימהר לבוא בעדינו הרעה להעניש אותנו כי הכל ענו מקרה: יא ביום ההוא ביום הגאולה אקים את סבת ד'ויד הנפלת אחויו המלוכה לבית דוד אשר נפלה והשפלה בימי הגולה ונדרתי אבנת את פריציהן תפסוק והרסתיו

אקים ובניתיה להיות בניו ומתוקן בימי עולם שתהיה מלכות קבועה במקודם: יב למען יירשו ישראל את שארית אדום כי רוב בני אדום יפלו אז במלחמת גוג ומגוג וכל הגוים אשר נקרא שמי עליהם שהם יבירו שם ה' ויבולו אמות האמת, כל אלה יהיו ירושה למשיח נאסיהנה עשה זאת: יג הגה ימים באים נאסיהנה ונגש חורש בקצור ולא יפיקו לחרוש עד שיבא הקציר ודרך ענבים במושך הזרע ולא יפיקו לבצור עד שיבא עת הזרע והטופו וזלו הקרים עסים מדבש הפירות, וכאלו וכל הנבעות תתמוגגנה התמוסקנה, מרוב מרעה השמן שלהם, והחלב הוב מן הצאן: יד ושבת, את שבות עמי ישראל מעלהם ומדרגתם וכו' ערים נשמות שהיו שוממות בעת הגולה וישבו ונטעו כרמים ושתו את יינם ועשו גזות ואכלו את פריהם: טו ונטעתים מעל אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר ה' אלהיך:

ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם לא יבזו עוד פגלות לעולם אמר ה' יהוה אלהיך:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, צור כל העולמים, צדיק בכל הדורות, האל הנאמן האומר ועושה, המדבר ומקים, שפל דבריו אמת וצדק: נאמן, אתה הוא יי אלהינו ונאמנים דברייך, ודבר אחד מדברייך אהור לא

יָשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אֶתְּהָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנְּאֻמָּן בְּכָל
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבֵת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָהּ:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאֵלֵיהֶוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחֲלוּ עוֹד
אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעַד:
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוֹדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתְּתָ לָנוּ יְיָ
אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֶךָ בְּכָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעַד: בְּרוּךְ
אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה, ד' אייר, תשי"ט
ברוקלין.
שלום וברכה!

במענה למכתבו, בו כתב אשר התארס והתנאים יתקיימו לאחר חג השבועות והחתונה בשנת
תש"ך.

ואין ברור מכתבו מהו ענין ארוסין ומה הם התנאים ומה ההכרח לאחר החתונה לכו"כ זמן,
ובודאי ידועה לו דעתי בזה מאז ומקדם. וכנראה כוונתו, באירוסין, שקורין א ווארט בעלמא, ותנאים
כתיבת שטר, ואפשר שכך הוא מנהג ירושלים עיה"ק ת"ו ואתית לקרתא עבדת כנימוסאה.

ובכ"א יהי רצון שיהי' בשעה טובה ומוצלחת ולבנות בית חסידותי.

נעם לי לקרות במכתבו שעסק ברישום ושעבר בהצלחה, ובודאי גם שאר חבריו בעבודה זו
עוסקים בזה במרץ הדרוש והשי"ת יצליחם גם הם להגדיל תורה ולהאדירה בהתפתחות ביה"ס,
ובודאי זה הצנור והכלי להצלחה בעניניהם הפרטים.

בעת רצון אזכיר על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרך לה,
לאמו שתליט"א.

לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי-קדושים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעות חורף (ק) = שעות קיץ

יצאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
								אדמוה"ז		מג"א				
		ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	
19:54	18:55	19:43	19:38	19:16	19:12	10:27	10:30	9:19	9:23	8:43	8:47	6:03	6:09	באר שבע (ק)
19:56	18:49	19:45	19:40	19:20	19:16	10:25	10:28	9:17	9:21	8:40	8:45	6:00	6:06	חיפה (ק)
19:53	18:39	19:42	19:37	19:20	19:15	10:25	10:28	9:17	9:21	8:40	8:45	6:00	6:07	ירושלים (ק)
19:55	18:57	19:44	19:40	19:18	19:13	10:27	10:30	9:18	9:22	8:42	8:46	6:01	6:08	תל אביב (ק)
20:50	19:40	20:35	20:26	19:59	19:50	10:31	10:36	9:18	9:24	8:26	8:34	5:47	5:58	אוסטריה, וינה (ק)
18:21	17:25	18:10	18:17	17:42	17:50	10:30	10:29	9:35	9:32	8:58	8:56	6:55	6:50	אוסטרליה, מלבורן (ח)
20:47	19:38	20:33	20:24	19:58	19:50	10:35	10:39	9:23	9:28	8:33	8:41	5:54	6:04	אוקראינה, אודסה (ק)
20:24	19:13	20:09	19:59	19:33	19:24	10:05	10:10	8:53	8:59	8:01	8:09	5:22	5:33	אוקראינה, דונייצק (ק)
20:36	19:25	20:21	20:12	19:45	19:36	10:16	10:21	9:03	9:09	8:11	8:19	5:32	5:43	אוקראינה, דנייפרופטרובסק (ק)
21:09	19:55	20:53	20:43	20:15	20:05	10:40	10:45	9:26	9:33	8:31	8:40	5:53	6:05	אוקראינה, ז'יטומיר (ק)
21:02	19:48	20:46	20:36	20:08	19:58	10:33	10:37	9:19	9:25	8:23	8:32	5:45	5:57	אוקראינה, קייב (ק)
21:10	20:05	20:56	20:47	20:24	20:16	11:02	11:06	9:50	9:55	9:02	9:09	6:22	6:32	איטליה, מילאנו (ק)
18:47	17:57	18:38	18:39	18:15	18:16	10:11	10:12	9:08	9:10	8:39	8:41	6:09	6:10	אקוואדור, קיטו (ח)
18:57	18:02	18:46	18:53	18:19	18:26	11:03	11:02	10:06	10:04	9:31	9:29	7:25	7:20	ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)
19:42	18:43	19:30	19:39	19:00	19:09	11:57	11:56	11:02	11:00	10:23	10:21	8:26	8:20	ארגנטינה, ברילובה (ח)
20:36	19:35	20:24	20:18	19:54	19:48	10:48	10:52	9:38	9:43	8:57	9:02	6:16	6:24	ארה"ב, בולטימור (ק)
20:29	19:26	20:16	20:10	19:45	19:39	10:37	10:41	9:26	9:31	8:44	8:50	6:03	6:11	ארה"ב, ברוקלין (ק)
20:30	19:27	20:17	20:10	19:46	19:40	10:37	10:41	9:27	9:32	8:44	8:50	6:03	6:12	ארה"ב, ג'רסי סיטי (ק)
21:10	20:06	20:57	20:50	20:25	20:18	11:12	11:16	10:01	10:07	9:17	9:23	6:36	6:45	ארה"ב, דטרויט (ק)
20:32	19:37	20:21	20:17	19:56	19:52	11:08	11:11	10:00	10:04	9:25	9:29	6:45	6:51	ארה"ב, האוסטון (ק)
20:10	19:12	19:59	19:54	19:31	19:26	10:37	10:40	9:28	9:32	8:50	8:55	6:10	6:17	ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)
20:25	19:31	20:14	20:11	19:49	19:46	11:09	11:12	10:02	10:05	9:28	9:32	6:49	6:54	ארה"ב, מיאמי (ק)
20:27	19:23	20:14	20:07	19:42	19:36	10:33	10:36	9:22	9:27	8:38	8:45	5:58	6:06	ארה"ב, ניו הייבן (ק)
20:27	19:23	20:14	20:07	19:42	19:36	10:31	10:35	9:20	9:25	8:36	8:42	5:55	6:04	ארה"ב, שיקגו (ק)
18:51	18:01	18:42	18:45	18:18	18:22	10:35	10:35	9:35	9:35	9:04	9:05	6:43	6:42	בוליביה, לה-פס (ח)
21:50	20:35	21:34	21:23	20:54	20:44	11:16	11:21	10:02	10:09	9:05	9:14	6:27	6:40	בלגיה, אנטוורפן (ק)
21:49	20:34	21:33	21:22	20:54	20:44	11:17	11:22	10:03	10:09	9:06	9:15	6:29	6:41	בלגיה, בריסל (ק)
18:19	17:32	18:09	18:14	17:49	17:54	10:11	10:11	9:12	9:12	8:41	8:40	6:24	6:22	ברזיל, סאן פאולו (ח)
18:08	17:16	17:58	18:03	17:34	17:38	9:59	9:59	9:00	8:59	8:29	8:28	6:12	6:09	ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)
21:09	19:58	20:53	20:42	20:15	20:05	10:34	10:39	9:20	9:27	8:22	8:31	5:45	5:57	בריטניה, לונדון (ק)
21:27	20:11	21:09	20:57	20:27	20:16	10:41	10:46	9:26	9:33	8:23	8:33	5:48	6:01	בריטניה, מנצ'סטר (ק)
21:20	20:04	21:03	20:51	20:23	20:13	10:39	10:45	9:25	9:32	8:24	8:34	5:48	6:01	גרמניה, ברלין (ק)
21:28	20:15	21:13	21:02	20:34	20:25	11:00	11:05	9:47	9:53	8:52	9:00	6:13	6:25	גרמניה, פרינקפורט (ק)
18:17	17:32	18:08	18:13	17:49	17:54	10:13	10:12	9:15	9:14	8:42	8:41	6:28	6:25	דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)
19:32	18:40	19:23	19:21	18:59	18:57	10:29	10:32	9:24	9:26	8:52	8:55	6:15	6:19	הודו, מומבאי (ח)
19:28	18:36	19:18	19:16	18:54	18:53	10:26	10:28	9:20	9:23	8:48	8:51	6:11	6:15	הודו, פונה (ח)
20:37	19:27	20:22	20:13	19:47	19:38	10:21	10:25	9:08	9:14	8:17	8:25	5:38	5:49	הונגריה, בודפשט (ק)
20:34	19:31	20:22	20:15	19:50	19:44	10:42	10:45	9:31	9:36	8:48	8:54	6:07	6:16	טורקיה, איסטנבול (ק)
20:52	19:51	20:40	20:34	20:10	20:04	11:08	11:11	9:58	10:03	9:18	9:23	6:37	6:45	יוון, אתונה (ק)
20:56	19:47	20:42	20:33	20:06	19:58	10:42	10:46	9:29	9:35	8:40	8:47	6:00	6:10	מלדובה, קישינב (ק)

לוח זמנים לשבוע פרשת אחרי-קדושים בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

יציאת שבת	כניסת שבת	צאת הכוכבים		שקיעה		סוף זמן תפילה		סוף זמן קריאת שמע				זריחה		מדינה ועיר
		ש	א	ש	א	ש	א	אדמוה"ז		מג"א		ש	א	
								ש	א	ש	א			
19:30	18:38	19:21	19:19	18:57	18:55	10:26	10:28	9:21	9:23	8:49	8:52	6:11	6:15	מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)
18:23	17:21	18:10	18:20	17:38	17:48	10:44	10:42	9:50	9:47	9:08	9:05	7:17	7:09	ניו-זילנד, קרייסטצ'רץ (ח)
19:10	18:15	19:00	18:56	18:34	18:31	9:51	9:54	8:44	8:47	8:09	8:13	5:30	5:36	נפאל, קטמנדו (ח)
19:39	18:49	19:30	19:31	19:07	19:08	11:01	11:02	9:58	10:00	9:29	9:31	6:58	7:00	סינגפור, סינגפור (ח)
20:48	19:31	20:31	20:20	19:51	19:40	10:09	10:14	8:55	9:01	7:55	8:05	5:18	5:31	פולין, ורשא (ק)
18:30	17:41	18:21	18:24	17:58	18:01	10:09	10:09	9:08	9:08	8:38	8:39	6:14	6:14	פרו, לימה (ח)
21:28	20:20	21:14	21:06	20:40	20:32	11:19	11:23	10:07	10:12	9:19	9:26	6:38	6:49	צרפת, ליאון (ק)
21:49	20:39	21:34	21:24	20:58	20:49	11:27	11:31	10:13	10:20	9:20	9:29	6:42	6:53	צרפת, פריז (ק)
18:34	17:44	18:25	18:25	18:02	18:03	9:52	9:53	8:48	8:50	8:19	8:21	5:47	5:48	קולומביה, בוגוטה (ח)
20:59	19:56	20:46	20:38	20:15	20:08	10:57	11:01	9:45	9:51	9:00	9:06	6:19	6:29	קנדה, טורונטו (ק)
20:41	19:35	20:27	20:19	19:54	19:47	10:32	10:37	9:20	9:26	8:32	8:40	5:52	6:02	קנדה, מונטריאול (ק)
20:05	19:07	19:54	19:49	19:25	19:21	10:30	10:33	9:21	9:25	8:43	8:48	6:02	6:09	קפריסין, לרנקה (ק)
22:21	20:59	22:03	21:49	21:19	21:07	11:27	11:32	10:11	10:19	9:04	9:16	6:31	6:45	רוסיה, ליובאוויטש (ק)
22:00	20:38	21:40	21:27	20:58	20:46	10:59	11:05	9:43	9:51	8:33	8:45	6:02	6:16	רוסיה, מוסקבה (ק)
21:13	20:04	20:59	20:50	20:23	20:15	10:58	11:03	9:46	9:52	8:56	9:03	6:16	6:27	רוסיה, רוסטוב על-הדון (ק)
21:19	20:14	21:04	20:55	20:33	20:24	11:03	11:07	9:50	9:56	9:00	9:07	6:20	6:31	שווייץ, ציריך (ק)
19:05	18:15	18:56	18:55	18:33	18:32	10:11	10:13	9:06	9:08	8:36	8:38	6:00	6:03	תאילנד, בנגקוק (ח)

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התוועדות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק
נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:**

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם: יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז הפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל-אויב ואורב ולסטים וחיזות רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת פל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **אולגה שרח** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי זוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי זוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי זוגתו מוריאל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 3 9606108 (972)

ת.ד. 373 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 373 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Israel@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

להרשמה ומנויים: 3 9601001 (972)

להורדת הקבצים:

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org * www.Chasidut.TV

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il - www.chazak.co.il

Dvar Malchus
Issue # 00474
19/04/2015

P.P.
שולם
1949
תל אביב

